TÜBA
TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 29

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Himayelerinde



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT: I

AHMEDÎ

HAZIRLAYAN: ROBERT DANKOFF

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT I

Ahmedî

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme
CİLT: I
Ahmedî

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 29

Hazırlayan
Robert Dankoff (Prof. Dr.)

Editör
Fikret Turan (Prof. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-60-4 | 978-605-2249-59-8 (Takım)
Ankara, 2020

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
M. Sait Türkhan (Dr. Öğr. Üyesi)
Mine Arslan

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

TÜBA Başkanı
Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Prof. Dr.) (2015-2018)
Turgay Anar (Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık Ticaret İşletmesi
Ostim OSB Mahallesi, 1256. Cadde No: 11
Yenimahalle / Ankara

© Türkiye Bilimler Akademisi 2020
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Himayelerinde

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT: I

Ahmedî

Hazırlayan
Robert Dankoff

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Sürdürülebilir kalkınma; "güçlü makroekonomik politikalar" ile "rekabeti odağına alan yapısal reformların" bir arada uygulanması ile mümkündür. Rekabette söz sahibi olabilmek ise; bilimsel ve teknolojik gelişmelerden en iyi şekilde faydalanmak, bu gelişmeleri içselleştirmek ve bir sonraki adımı da tasarlamakla mümkün oluyor. Bunu başarabilen ülkeler gelişmişlik konusunda rakiplerini geride bırakıyor ve küresel ekonomide daha fazla söz sahibi olmaya başlıyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişme "yeni", "daha iyi" ve "keşfedilmemiş" olanı arama çabasıdır. Fakat bu çaba, geçmişten asla kopuk değildir. Geçmiş mirasın çok daha iyi anlaşılması, geleceğin daha sağlam inşası için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye tam da bu noktada, bulunduğu coğrafya ve sahip olduğu eşsiz tarihi ve kültürel birikimiyle ciddi bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Türk-İslâm medeniyetinin kadim bir üyesi olarak; insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel gelişimine çok somut katkıları olan bir medeniyetin mirasçısıyız.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılması; yeni kuşakların geçmişten feyz alarak daha güçlü bir motivasyonla yola devam etmesine katkı sağlayacaktır. Bu eserler ayrıca, bilim, Ar-Ge ve yenilikçilik konusundaki politikalarımız için de girdi sunarak, farklı bakış açılarından faydalanma imkanı verecektir. Bu kapsamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde, Türkiye

Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi"ni çok değerli ve benzersiz bir adım olarak görüyorum. Proje; matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda saygıdeğer İslâm âlimleri tarafından hazırlanan eserleri bilim dünyasına kazandırmayı amaçlıyor.

Yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımıza şükranlarımızı arz ediyorum. Başta TÜBA çalışanları olmak üzere, bu çok kıymetli proje için emeği geçen herkesi içtenlikle tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını rahmet ve hayırla yâd ediyor, Projenin Milletimizin bilimsel ve topyekün kalkınması için yararlı olmasını diliyorum.

Mustafa Varank
T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Ülkelerin bilimsel ilerlemesi ve yenilikçilik performansı, topyekûn kalkınma ile uluslararası rekabette üstünlük sağlama bakımından stratejik öneme sahiptir. Toplumların geleceğinin güvenle inşası ve refahın toplumun tüm katmanlarına yayılması bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi ve yaygınlaştırılması, gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, bilimsel çalışma ve başarıların teşvik edilmesi ile mümkündür. Bu konular, dünyadaki bilim akademilerinde olduğu gibi milli akademimiz Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) amaç ve görevleri arasında yer almaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşmak için sahip olduğumuz medeniyet birikimini iyi anlamak zorundayız.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki bilimsel performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, bilimsel ilerleme ve yenilikçi çalışmalar için gerekli cesaret, özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkelerin ekonomik gelişmişlik ve kalkınma yarışında son iki yüzyıldır devam eden göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir ekosistem ve kültürün oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, ülkemizin millî

bilimler akademisi olma sorumluluğu ile Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje kapsamında Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedefi doğrultusunda yayınlarımız devam etmektedir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projemiz, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir. Projemizin başlangıçtan beri Sayın Cumhurbaşkanımızca desteklenmesi ve 2018 yılı başından itibaren resmen Cumhurbaşkanlığı himayelerine alınmış olması, Akademimiz açısından büyük bir onur ve teşvik kaynağı olmuştur. Bilime ve projemize verdikleri çok değerli destek ve yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bilimsel mirasımızı oluşturan eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan Akademi üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum. Bununla birlikte, TÜBA'da danışman olarak görev yaptığı süreçte İskendernâme'nin yayıma hazırlık sürecinde katkıları olan Prof. Dr. Ahmet Arslantürk'e teşekkürlerimi iletiyorum. Ayrıca, Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi'nin hayata geçirilmesinde katkılarından ötürü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'a minnettarız.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi kapsamında yayımlanan eserlerin milletimizin bilimsel ilerlemesi ve topyekûn kalkınması ile medeniyet ihyası/inşası süreci bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker
TÜBA Başkanı

İçindekiler

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 13

Kaynakça 17
İskendernâme Nüshalarının Sembolleri 19
Çalışmada Kullanılan İşaretler ve Semboller 20

Giriş 21

İskendernâme ve Kaynaklarına Genel Bakış 21
İskendernâme İçeriğinin Ana Hatları 24
Tenkitli Metin İçin Kullanılan Nüshalar 27
Diğer Nüshalar 38
Eserin Beş Versiyonu Hipotezi 43
İskender ile Gülşah Hikâyesi 59
Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih 61
Vezin ve Vasle 72
Tenkitli Metinde Kullanılan Yöntem 81

Resimlerin Anlattığı İskendernâme:
Üç Musavver Osmanlı Nüshası 85
SERPİL BAĞCI

M Nüshası Resim Listesi 123

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme 126

Tenkitli Metin, Aparat, Marciana Nüshasının Resimleri

1. Başlangıç (1-306) 131
2. Hayatının Erken Dönemi (307-917) 175
3. İran (918-1330) 263
4. Sistan (1331-1933) 323
5. Hindistan I (1934-2163) 399
6. Hindistan II (2164-2948) 429
7. Hindistan III (2949-3227) 541
8. Acayib (3228-3926) 581
9. Savaşlar (3927-4246) 689
10. Mısır ve Ötesi (4247-5010) 737

TÜBA

Türkiye Bilimler Akademisi

Turkish Academy of Sciences

www.tuba.gov.tr

Önsöz

İskendernâme'nin karşılaştırmalı yayınına uzun zamandır ihtiyaç duyulmaktaydı. Burada sunulan *editio princeps*'e (ilk edisyon) İsmail Ünver'in öncü çalışmalarının büyük katkısı olmuştur. 1983'te Ünver, anahtar bir nüshanın (aşağıda **A** olarak anılacaktır) tıpkıbasımını yayımladı. Daha sonra bu nüshayı temel alarak bir transkripsiyonlu metin hazırladı. Bu transkripsiyonu bir edisyon kritik için kullanmak niyetinde idi. Ancak bu işi Ocak 2015'teki vefatına kadar ele alamadı. Transkripsiyonu Semih Tezcan'a bırakmıştı. O da benimle birlikte yapmayı teklif etti. Kendisiyle birlikte Ünver'in transkripsyonu üzerine çalışarak bunu yayımlanabilir hale getirmek amacıyla birçok düzeltme yaptık. Zaman zaman metni Bibliothèque Nationale'in internet ortamında yayınladığı **B** nüshasıyla karşılaştırıp kontrol ettik. Metnin olgunlaşmış versiyonunun en eski tarihli nüshaları olan A ile B arasında birçok tutarsızlık olduğu açıktı. Kemal Sılay'ın çalışmasından da haberdardık: Sılay 2004'te, A ve B'nin yanı sıra İsmail Ünver'e danışarak seçtiği sekiz nüshaya dayanan *İskendernâme*'nin Osmanlı tarihi bölümünün (7537-7870. beyitler) bir baskısını yayımlamıştı.

Eylül 2015'te Tezcan'la birlikte tüm metnin tenkitli metin çalışmasına girişitik. Tezcan'ın yardımıyla Türkiye kütüphanelerinde bulunan nüshalardan Sılay'ın kullandığı üç nüshayı (**C**, **D** ve **H**) ve metnin en eski versiyonunu içeren bir nüshayı (aşağıda **Z** olarak anılacaktır) temin ettik. Bibliothèque Nationale, çok güzel resimlendirilmiş Şiraz nüshalarından birini de (aşağıda **Q** olarak

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

anılacaktır) internete koymuştu. Son olarak Venedik'teki Marciana Kütüphanesinden birçok resimle donatılmış olan ve yine metnin eski bir versiyonunu içeren bir nüshayı (aşağıda **M** olarak anılacaktır) edindik.

Bu sekiz yazma nüshayı kullanarak yaptığımız tenkitli metinde şu dört hedef amaçlanmıştır:

1. Bu metin, Ünver'in öngördüğü **A** nüshasındaki 8754 beytin transkripsiyonunun, özellikle metnin olgunlaşmış halini içeren başka mükemmel bir nüshası olan **C** ile karşılaştırılarak düzeltilmiş halini yansıtmaktadır.

2. A nüshasında bulunmayan veya değişik biçimde bulunan parçalar için "eklenti" terimini kullandık. Bu çalışmada esas metin ile eklentileri belirgin biçimde birbirinden ayırdık. Bu eklentiler bazen seyyar (nüshalara göre yeri değişebilen) olabilmektedir, Eklenti 1: Mi'rācnāme, Eklenti 2: Emīr Süleymān Övgüsü gibi.

3. Tenkitli metnimiz, karşılaştırma aparatı ve 17 adet eklentisiyle okuyucuya Ahmedî'nin önceki versiyonları hakkında fikir edinme imkânı veren bütün varyantları içermektedir. Ayrıca, kullanılan sekiz nüshadaki (bazen birbirinden ayrılan) başlıkların yerlerini ve resimlerin konuları ile nerede bulunduklarını aparatta gösterdik.

4. Erken dönem nüshaları arasında en çok resme sahip olanın (**M**) yanı sıra bir önceki ve sonraki resimli nüshalara (**B** ve **Q**) da atıfta bulunulmuştur. M'deki 66 resmi konularının hikâye edildiği yerlere yerleştirdik. Çalışmamıza Serpil Bağcı'nın *İskendernâme* nüshalarının resimleri üzerine bu edisyon münasebetiyle hazırladığı yazıyı da ekledik.

İskendernâme yazmalarının sayısı ve çeşitliliği göz önüne alındığında, bu edisyonun nihaî olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak gelecekte, diğer nüshalar üzerine yapılacak incelemelerin de eklenmesiyle tamamlanabilecek faydalı bir temel çalışma olacaktır.

Bu karşılaştırmalı metin yayınının şu andaki düzeye gelmesinde, bana içtenlikle yardım eden arkadaşlarımın, meslektaşlarımın büyük payı olmuştur. Prof. Semih Tezcan, 1983'te Indiana Üniversitesi'nde düzenlenen bir Türkoloji kongresine gelirken bana

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

armağan olarak İsmail Ünver'in tam o sırada kendi denetiminde Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanmış olan *İskendernâme* tıpkıbasımını getirmişti. O yayındaki mükemmel "Giriş" bölümünü okuduktan sonra bu eser üzerine duyduğum çalışma arzusu hiç sönmedi. Tezcan, bu defa da Ünver'in hazırladığı fakat yayınlamak istemediği çevriyazısının, merhumun vasiyetine ve isteğine uygun olarak karşılaştırmalı bir metin yayını içinde değerlendirilmesi görevini bana tevdi etti. Bundan başka, çevriyazının fonolojik özellikleriyle ilgili ilke kararlarını birlikte aldık, metinle ilgili bir dizi sorunu birlikte çözdük. Benim Türkçe olarak kaleme aldığım kısımları gözden geçirip düzeltti. Türkiye kütüphanelerinde muhafaza edilen birçok yazmanın dijital kopyalarını sağladı.

Son yıllarda ve özellikle Ağustos 2017'de Prof. Semih Tezcan ve eşi Prof. Nuran Tezcan'la yazlıklarında bu eser üzerinde oldukça yoğun bir çalışma sürdürdük. Semih Bey'in bu edisyona olan özverili katkısı her açıdan son derece önemlidir. Bundan dolayı kendisine ve Nuran Hanım'a minnettarım. Son görüşmemizden bir kaç hafta sonra Eylül ayında kendisinin ani vefatını öğrendiğimde duyduğum üzüntüyü tarif etmem mümkün değildir. Buradan "Semih Bey, nur içinde yat!" diyorum.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Nüshaların temini konusunda Prof. İsmail Hakkı Aksoyak ve Prof. Melek Özyetgin de yardımlarını esirgemediler. Prof. Serpil Bağcı özellikle resimli *İskendernâme* nüshaları hakkında hiçbir kaynakta bulunamayacak bilgiler verdi. Yıllarca dünyanın değişik kütüphanelerinden topladığı zengin malzemeden yararlanmama büyük bir cömertlikle izin verdi. Doç. Furkan Öztürk, "Özel Adlar Dizini"nin hazırlanmasında çok yardım etti. Eski Türk Edebiyatı alanının öndegelen uzmanlarından Prof. Günay Kut ile eserin versiyonları üzerine, Dr. Dimitri Kastritsis ile "Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih" bölümü üzerine, Prof. Bernt Brendemoen ile "Vezin ve Vasle" bölümü üzerine çok verimli yazışma ve görüşmeler yaptım. Kendilerine tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum.

Robert Dankoff

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

KAYNAKÇA

Akdoğan 1989 – Yaşar Akdoğan, "Mi'rac, Mi'rac-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'rac-nâmesi." *Osmanlı Araştırmaları / Journal of Ottoman Studies* 9, 263-310

Akdoğan 2008(?) *Dîvân* – Yaşar Akdoğan (Haz.), *Ahmedî: Dîvân* [https://kitap.okur-yazar.net/ahmedi-divan-5044] (erişim tarihi 25.05.2019)

Akdoğan 2008(?) *İskender-nâme* – Yaşar Akdoğan (Haz.), *Ahmedî: İskender-nâme* [http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78415/ahmedi---iskendername.html] (erişim tarihi 25.05.2019)

Ateş 1942 – Ahmed Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında (Dâsitân-ı Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman Münasebeti ile)." *Türkiyat Mecmuası* 7-8 (1940-42), 253-67

Bağcı 1989 – Serpil Bağcı, *Minyatürlü Ahmedî İskendernameleri: İkonografik Bir Deneme*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi

Banarlı 1939 – Nihat Sami Banarlı, "Ahmedi ve Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman." *Türkiyat Mecmuası* 6 (1936-1939), 49-135

Chelkowski 1977 – Peter J. Chelkowski, "Niẓāmī's Iskandarnāmeh." *Colloquio sul Poeta Persiano Nizāmī e la Leggenda Iranica di Alessandro Magno* (Roma: Accademia Nazionale dei Lincei), 11-53

Dankoff 1984 – Robert Dankoff, "The Lyric in the Romance: The Use of Ghazals in Persian and Turkish Masnavîs." *Journal of Near Eastern Studies* 43.1 (1984), 9-25 [Türkçe çevirisi: Güler Doğan Averbek. "Aşk Hikâyelerinde Lirizm: Farsça ve Türkçe Mesnevilerde Gazelin Kullanımı." *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 5 (2014), 183-211]

Dankoff 1987 – Robert Dankoff, "The Romance of İskender and Gülşah." Editör: Sabri M. Akural, *Turkic Culture: Continuity and Change* (Indiana University Press), 95-103. [Türkçe çeviri: Mehmet Kalpaklı (yay.), *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*. Istanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999, 315-20.]

Gibb 1900 – E. J. W. Gibb, *A History of Ottoman Poetry*, I. cilt (London: Luzac, Yeni Baskı 1958)

Grube 1987 – Ernst J. Grube, "The Date of the Venice *Iskandar-nama*." *Islamic Art* 2, 187-202

Halilnâme – Abdülvasi Çelebi, *Halilnâme*. Editör: Ayhan Güldaş. (Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı, 1996)

Hanaway 1998 – William L. Hanaway, "Eskandar-nāma." *Encyclopaedia Iranica*, Cilt-VIII, Fasikül 6, 609-612

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Kastritsis 2007 – Dimitri J. Kastritsis, *The Sons of Bayezid: Empire Building and Representation in the Ottoman Civil War of 1402-1413* (Leiden: Brill)

Kastritsis 2016 – Dimitri J. Kastritsis, "The Alexander Romance and the Rise of the Ottoman Empire." Editörler: A. C. S. Peacock ve S. N. Yıldız, *Islamic Literature and Intellectual Life in Fourteenth- and Fifteenth-century Anatolia* (Würzburg: Ergon Verlag, Istanbuler Texte und Studien), 243-283

Kortantamer 1973 – Tunca Kortantamer, *Leben und Weltbild des altosmanischen Dichters Aḥmedī unter besonderer Berücksichtigung seines Diwans* (Freiburg: K. Schwarz)

Küçükhüseyin 2016 – Şevket Küçükhüseyin, "The Ottoman Historical Section of Ahmedi's *İskendername*: An Alternative Reading in the Light of the Author's Personal Circumstances." Editörler: A. C. S. Peacock ve S. N. Yıldız, *Literature and Intellectual Life in Fourteenth- and Fifteenth-century Anatolia* (Würzburg: Ergon Verlag, Istanbuler Texte und Studien), 285-311

Mundy 1948 – C. S. Mundy, "Notes on Three Turkish Manuscripts." *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 12.3-4, 533-541

Petrosyan 1995 – I. E. Petrosyan, "An Illustrated Turkish Manuscript of 'İskender-name' by Ahmedi." *Manuscripta Orientalia* 1.2, 47-61 [http://www.islamicmanuscripts.info/reference/articles/Petrosyan-1995-MO-1-2-Iskenderna.PDF]

Sawyer 1996 – Caroline Sawyer, "Dove of the Soul: Political and Spiritual Values in Ahmedî's *Iskandarnama*." Editörler: M. Bridges ve J. C. Bürgel, *The Problematics of Power: Eastern and Western Representations of Alexander the Great* (Bern: Peter Lang), 135-147

Sawyer 2003 – Caroline G. Sawyer, "Revising Alexander: Structure and Evolution of Ahmedî's Ottoman İskendernâme (c. 1400)." *Edebiyât* 13.2, 225–243

Sawyer 2005 – Caroline G. Sawyer, "The Seafaring Episode in Ahmedi's Ottoman *Iskendername*." *Journal of Turkish Studies* 29, 289-317

Silay 2004 – Kemal Silay, *Ahmedi's History of the Kings of the Ottoman Lineage and Their Holy Raids against the Infidels* (Sources of Oriental Languages and Literatures Series, Harvard University)

Szántó 2009 "Iván Szántó, "An Illustrated 'Iskendernâme' of Ahmedî at the Hungarian Academy of Sciences." Editörler: G. David – I. Gerelyes, *Thirteenth International Congress of Turkish Art: Proceedings* (Budapest), 651-666

Thiesen 1982 – Finn Thiesen, *A Manual of Classical Persian Prosody* (Wiesbaden: Harrassowitz)

Ünver 1977 – İsmail Ünver, "Ahmedî'nin İskendernâmesindeki Mevlid Bölümü." *TDAY-Belleten*, 355-411

Ünver 1983 – İsmail Ünver, *Ahmedî—İskendernâme—İnceleme, Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

İSKENDERNÂME NÜSHALARININ SEMBOLLERİ

A	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 921
B	Paris, Bibliothèque Nationale de France, Supplément turc 309
C	Konya, Mevlana Müzesi Kütüphanesi, 97
D	Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, A 151
E	Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Y 137
F	Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah 240
G	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 6044
H	Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, A 531
I	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 166
J	Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Y 402
K	Türk ve İslam Eserleri Müzesi, T 1921
L	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, H 679
La	Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli 1995
M	Venedik, Marciana Milli Kütüphanesi 57
N	University of Michigan Library, Isl. Ms. 677
P	Berlin, Staatsbibliothek, PSB or. 4^0 1271
Q	Paris, Bibliothèque Nationale, Supplément turc 635
S	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 409
Ş	İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ŞR30
T	Süleymaniye Kütüphanesi, Şazeli Tekkesi T110
Up	Uppsala University Library, O Nov. 43
W	Baltimore, The Walters Art Museum, W664
Y	Kudüs, İsrail Milli Kütüphanesi, Yahuda Ar. 1114
Z	Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, A 149

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ÇALIŞMADA KULLANILAN İŞARETLER VE SEMBOLLER

İskendernâme İçeriğinin Ana Hatları bölümünde:

❖ *Dāsitān* olduğunu gösterir

Tenkitli Metinde:

° Eklentilerden dolayı veya başka bir sebepten beyitlerin sıralanmasında bir sorun olduğunu gösterir (yalnız metin bölümünde sayfanın sağında varak numaralarından sonra kullanıldı); örnek:
14 Derdmendüŋ nālesi dil-keş olur Z23a°
57 Derde Eyyūb oldugıyçün hem-nişīn Z23a°

Aparatta:

(-) Kelime eksiktir; örnek: "anda (A -)" = "*anda* kelimesi A nüshasında eksiktir."

< Beyit eksiktir; örnek: "8-10 < D" = "8-10. beyitler D nüshasında eksiktir."

↲ Beyitlerin sırası tersine çevrilmiştir; örnek: "11-12 – D ↲" = "11-12. beyitler D nüshasında 12-11 şeklindedir."

⮵ Mısraların sırası tersinedir.

* Başlık; örnek: "*240" = "240. beyitteki başlık"

/ İki beyit arasında veya iki varak arasında ne olduğunu gösterir; örnek: "424/425" = "424. ile 425. beyitler arasında;" "Q54b/55a" = "Q nüshasında 54. ile 55. varaklar arasında"

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Giriş

İskendernâme ve Kaynaklarına Genel Bakış

İskendernâme, Türk şair Ahmedî'nin, 15. yüzyılın başlarında kaleme aldığı bir mesnevidir. Eser, köklerini Helenistik Yunan edebiyatından alan Büyük İskender Hikâyesinin bir versiyonudur. Büyük İskender, İslam kültüründe Kur'an-ı Kerim'de hikâyesi anlatılan Zülkarneyn ile özdeşleştirilmiştir. Kendisi hem İran'ın büyük hükümdarlarından biri, hem bütün cihanı fethetmek isteyen bir fatih, hem de bilgi peşinde koşan bir şahsiyet olarak görülmüş ve zamanla İslam tarih yazıcılığının temel konularından biri haline gelmiştir.[1] İşte bu, Firdevsî'nin 400/1010'da tamamladığı *Şehnâme*'ye yerleştirdiği ve Nizâmî tarafından 590/1194 tarihinde tamamlanmış olan *İskendernâme*'de ayrıntılı olarak anlatılan versiyondur. Bu iki Farsça mesnevi Ahmedî'nin de dayandığı kaynaklar olmuştur.[2]

Ahmedî, *İskendernâme*'nin sonunda (8730. beyit) eserini 792/1390 yılında tamamladığını söyler ki, o tarihte 50'li yaşlarda (doğum tarihi bilinmemektedir) olması ve Germiyan emiri Süleymân Şâh'ın hizmetinde bulunmuş olması muhtemeldir. Şair, *İskendernâme*'nin bir parçası olarak planladığını düşündüğümüz Mi'rācnāme bölümünü 808/1405 yılında yazdığını söyler (Eklenti 1: 496). Başka yerlerde (6570. ve 6605. beyitler), Mevlid bölümünü 810/1407 yılında Bursa'da yazdığını söylemektedir. O tarihte başka bir Süleymân'ın,

[1] Nizâmî'nin büyük müverrih Taberî'ye dayandığına dair bkz. Chelkowski 1977, 21.

[2] Ahmedî'nin Farsça kaynakları takip ettiği ya da o kaynaklardan ayrıldığı noktaları için bkz. Ünver 1983, 11-12, 17-21.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

yani (Mir Sülmân olarak da bilinen) Emîr Süleymân'ın hizmetindeydi. Emîr Süleymân, 805/1402'de Timur istilasını takiben Osmanlı taht mücadelesinde hâkimiyeti ele geçirmek için savaşan I. Bâyezîd'in üç oğlundan biriydi.[3] Ahmedî'nin eserini Emîr Süleymân'a adamış olduğuna dair iç ve dış kanıtlar da var. Emîr Süleymân, sonunda kardeşi I. Mehmed karşısında mağlup oldu ve Ahmedî'nin ölümünden kısa bir süre önce, 813/1411'de öldürüldü. Eserin nüshaları üzerine yaptığımız incelemeye dayanarak ortaya koyduğumuz hipoteze göre *İskendernâme*'nin en eski metni büyük ihtimalle Emîr Süleymân'a bir takdim içermekteydi. Ünver ve konuyu değerlendiren diğer bilim adamlarına göre 792/1390 tarihi, eserin Germiyan emiri Süleymân Şâh için yazılan ve elimizde olmayan bir erken taslağın varlığına işaret etmektedir. Bunun ardından gelen versiyonların hepsi (aşağıda varsayıldığı üzere beş versiyon), 805-815 / 1402-1412 yıllarına dayanmaktadır.[4]

Ahmedî birkaç eser yazmış olsa da,[5] onun başyapıtı *İskendernâme*'dir. Bu eser hem bir dünya fatihinin anlatısı, hem ideal bir hükümdar portresi,[6] hem özet bir ahlak öğretisi, hem de bir bilimler ansiklopedisidir. Anlatı, esasta Firdevsî'ye, diğer yönleriyle ise Nizâmî'nin eseri üzerine dayanır. Ahmedî'nin başka kaynaklardan yararlanmış olması muhtemelse de bu konu henüz araştırılmamıştır. Örneğin onun *Acâyibü'l-mahlukât* ve kendi çağdaşı olan tarihçilerin vekâyinâmelerini kullandığını düşündüren noktalar göze çarpar. Bunlar araştırılmaya muhtaçtır. Ahmedî'nin eserinin Büyük İskender Hikâyesi geleneğine getirdiği başlıca yenilik, bir dünya tarihi içermesidir. Ancak *İskendernâme*'nin tarih bölümlerinin gerçek kaynakları henüz kesin olarak belirlenememiştir.[7] (Bkz. *Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih*.)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[3] Bkz. Kastritsis 2007.

[4] Bkz. Ünver 1983, 15-16. Not: Emir Süleyman "şehîd" (yani vefat etmiş) olarak sadece hipotezimize göre varsaydığımız Versiyon 5'te yer almaktadır (*7834):
ACH Pādişāhī-i Sulṭān es-saʿīd eş-şehīd Emīr Süleymān nevvere'llāhu ḳabrehu
B Pādişāhī-i Sulṭān-ı cüvān-baḫt Emīr Süleymān
D *Salṭanat Emīr Süleymān*
M Pādişāhī-i Süleymān derān rūzigār
Q Ber-taḫt nişīn-i Süleymān Ḫān

[5] Bkz. Ünver 1983, 5-7.

[6] Bu yön için bkz. Küçükhüseyin 2016. *İskendernâme*'nin Osmanlı tarihçesinin esas olarak Emir Süleyman'ı hedef alan bir nasihatnâme olduğunu pek inandırıcı olmayan bir şekilde tespit etmeye çalışır.

[7] Ahmedî'nin İslam öncesi dönemin tarihi gerçekleri hakkında Firdevsî'den ayrıldığı noktalar ile İslami dönem olayları hakkındaki standart Müslüman kaynaklardan ayrıldığı noktaları için bkz. Ünver 1983, 18-21.

Nizâmî'nin *İskendernâme*'si, *Şerefnâme* ve *İkbalnâme* (ya da *Hirednâme*) başlıklı iki kısımdan oluşur. Her bir kısmı Tanrı'ya ve Peygamber'e övgü bölümleriyle başlar. *Şerefnâme*'nin başında ayrıca bir Mi'racnâme vardır. Bu, Nizâmî'nin mesnevilerinin ayırt edici bir özelliğidir. Eserin sonunda da Nizâmî'nin hamisi Atabeg Nasreddin'e olan ithafı vardır. Aşağıda da görüleceği gibi Ahmedî'nin eserinin de ilk versiyonunda başlangıçta bir Mevlid (?), Mi'racnâme (bkz. Eklenti 1)[8] ve hamisi Emîr Süleymân'a bir övgüsü (bkz. Eklenti 2) bulunduğuna dair kanıtlar vardır. Eserin daha sonraki versiyonunda tarihî bölümleri genişlettiğinde Mevlid ve Mi'racnâme'yi Peygamber'in hayatı kısmına (Bölüm 12), Emîr Süleymân övgüsünü ise Osmanlı tarih kısmına (Bölüm 14) almıştır.

Nizâmî ayrıca, Ahmedî'ye eserin biçimsel yapısını ve temel birimi olan *dāsitān*'ı sağlamıştır. *Şerefnâme*'de şair her ana bölüme sakiye bir hitapla başlar, sakinin kendisine şarap getirmesini ister. *İkbalnâme*'de ise muganniye hitap ederek çalmasını ister. Bundan sonra enderz (öğüt) adlı kısa bir bölüm gelir ve sonra *dāstān* başlığı altında anlatı başlar. *Dāstān* genellikle anlatılan olaydan ortaya çıkan bir kıssadan hisse veya yorumla sona erer.[9] *İskendernâme*'de ise *dāsitān*lar (aşağıdaki içeriğin ana hatlarında ❖ işaretiyle belirtilmiştir) bazen bir müzisyenin (*muġannī* veya *muṭrib*) çağrılmasıyla başlasa da çoğu zaman *bülbül, ʿandelīb, ṭūṭī, mürġ-ı ḫoşgū, mürġ-ı şīẕā, mürġ-ı seḥer* gibi bir kuşa hitapla başlar. Açılış bölümünde önce *ʿandelīb* ve *ṭūṭī*'den bahsedilir (4. beyit). Anlatının orta noktasındaki Ḳaydāfe epizodunun başında ise, şair sevgilisine hitap eder (4444. beyit).[10]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8 Bkz. Ünver 1977.

9 Hanaway 1998, 610.

10 Eserin *dāsitān* yapısı için bkz. Ünver 1983, 21-24.

İskendernâme İçeriğinin Ana Hatları

1. Başlangıç (1-306. beyit)

1-21	Kitabın açılışı (Mukaddime)
22-64	Pervane ve mum tartışması (Şem ü Pervâne Münazarası)
65-191	Tanrı övgüsü (Münacaat)
192-239	İnsan hakkında söylem
240-283	Peygamberin övgüsü (Naat)
284-306	Kitabın amacı (Sebeb-i telif)

2. Hayatının erken dönemi (307-917. beyit)

❖ 307-465	İskender-i Zülkarneyn hikâyesi (307 *bülbül*) [307. beyitte bülbüle hitap]
❖ 466-574	İskender'in doğumu (466 *bülbül*)
❖ 575-585	İskender'in tahta çıkışı (575 *muġannī*)
586-917	Yunan bilgeleriyle ve Hızır'la tartışmaları

3. İran (918-1330. beyit)

❖ 918-1098	İran'ın fethi (918 *bülbül*)
❖ 1099-1330	Darab ile savaş (1099 *bülbül*)

4. Sistan (1331-1933. beyit)

❖ 1331-1933	İskender ile Gülşah Hikâyesi (1331 *mürġ-ı şīẕā*)

5. Hindistan I (1934-2163. beyit)

❖ 1934-2163	Hindistan'ın fethi (1934, 1940 *bülbül*; 1947 *muṭrib*)

6. Hindistan II (2164-2948. beyit)

❖2164-2785	Sohbetler: İlahiyat, kozmoloji, astronomi, astroloji, fizyoloji, psikoloji, tıp
❖2786-2854	Ziyafet, müzik
❖ 2855-2948	Av (2855 *ṭuṭī*)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7. Hindistan III (2949-3227. beyit)

❖ 2949-3067 Fūr-ı Hind ile savaş (2949 *ʿandelīb*)

❖ 3068-3164 İskender'in Sind'de bir ejderhayı öldürmesi (3068 *mürġ-ı ḫoş-gū*)

3165-3227 Fazilet ve ahlak üzerine

8. Acâyib (3228-3926. beyit)

❖ 3228-3534 Hind adalarının harikaları (3228 *bülbül*)

3535-3704 Çin

❖ 3705-3839 Şark harikaları (3705 *ṭūṭī*)

3840-3903 Keşmir

3904-3926 Tagargar

9. Savaşlar (3927-4246. beyit)

3927-4015 Yecüc ve Mecüc

❖ 4016-4113 Şeytanlar I (4023 *muṭrib*)

4114-4143 Rus ve Hazar

4144-4246 Şeytanlar II

10. Mısır ve ötesi (4247-5010. beyit)

❖ 4247-4443 Mısır harikaları

❖ 4444-4802 Mağrib melikesi Ḳaydāfe

4444-4519 Ahmedī ve sevgilisi; gezegenler hakkında söylem

4520-4802 Ḳaydāfe

❖ 4803-5010 Yedi iklimin ötesinde ülkeler araması (4803 *ʿandelīb*)

11. Tarih I (5011-5785. beyit)

❖ 5011-5785 İskender'den önceki hükümdarlar (5011 *ṭūṭī*)

12. Tarih II (5786-6617. beyit)

❖ 5786-5964 İskender'den sonraki hükümdarlar (5786 *ʿandelīb*)

5965-6042 Muhammed Peygamber

6043-6193 İran ve Yemen hükümdarları

6194-6370 Peygamberin mucizatı; Hayber ve Mekke fethi

6371-6617 Miʿrācnāme

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

13. Tarih III (6618–7536. beyit)

6618-7122 Son İran hükümdarları; Halifeler, Emeviler, Abbasiler

7123-7536 Moğollar, İlhanlılar, Celayirler

14. Tarih IV (7537–7870. beyit)

❖ 7537-7870 Osmanlılar

15. Son seyahatler (7871–8541. beyit)

7871-8008 Hızır'la ahiret hakkında tartışma

❖ 8009-8198 İskender ve Hac (8009 *mürġ-ı seḥer*)

8025-8056 Çivit küpüne düşen tilki meseli

8199-8287 İskender Kudüs'te

8288-8314 Mısır'a dönüş

❖ 8315-8376 Karanlık ülkesine seyahat (8315 *ʿandelīb*)

8377-8432 Berhemenlerle tartışmalar

8433-8484 İlk Zü'l-karneyn deyri

8485-8501 Kadınlar ülkesi

8502-8528 Karanlık ülkesi

8529-8541 Konuşan ağaç

16. Son (8542–8754. beyit)

8542-8678 İskender'in hastalığı, vasiyeti, ölümü ve cenazesi

8679-8708 İskender'in oğlunun aktif maddi hayat yerine düşünce hayatını seçmesi

8709-8754 Kitabın kapanışı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tenkitli Metin İçin Kullanılan Nüshalar[11]

A 847/1444

Tanımı (Ünver 1983, 27'den): "İstanbul Üniversitesi Ktp., Ty. 921 numaradaki yazmanın yaprak sayısı 116 (Aḥmedī'nin *Cemşīd ü Ḫurşīd*'iyle birlikte, *İskender-nāme* 75b'de biter). Boyutları 31 x 41.5 cm., cildi kahverengi meşin ve şemseli, söz başları kırmızı mürekkeple. Baştan birkaç yaprağı cetvelli olan bu yazma, dört sütun üzerine 31 satır olarak düzenlenmiştir. Yazma, okunaklı ve dikkatli bir harekeli nesihle istinsah edilmiştir. Müstensih Nebī bin Yaʿḳūb, istinsahı bitirdiği tarihi 17 Ramazan 847 olarak vermiştir. Bu tarih, 3 Ocak 1444 Çarşamba gününü karşılamaktadır."

Ünver, kapsamlı niteliğinden ve çok dikkatli bir şekilde kopyalanmış olduğundan A'yı tercih etmiştir. Bununla birlikte, bu nüshada sıkça yapılan hatalar vardır. Bunların çoğu C'ye başvurularak düzeltilebilir. A'nın ciddi istinsah hatalarının bazıları şöyledir: 498 heylāc/hīlāc, A mīlāc; 582 māh, A māl; 664 peşşede, A beşde; 1307 vaḥşet, A vaḥdet; 1987 u altmış, A olınmış; 2123 yalvarıban, A yā varıban; 3196 ʿaṣr, A ḥaṣr; 3305 dileyen, A delāyil; 3417 Keykāvūs, A Lenkāvūs; 4216 zūr u zer, A rūz-ı zer; 4742 dībā, A dünyā; 4801 enfāsından, A eṣnāsından.

A'nın üstün olduğu yönlerden biri, vezne titizlikle dikkat edilmesidir. Örneğin, eğer vezin gerektiriyorsa şāh tutarlı bir şekilde her yerde şeh'e kısaltılır (örn. 8229). Vasle sıkça kullanılır (bkz. *Vezin ve Vasle*).

A'nın tercihlerinden: 3205 gerek, A lāzım; 3216 gerek, A vācib; 8227 Ḥaḳ, A Taŋrı.

B 819/1416-1417 Amasya [http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8414994r]

Nüshanın ve resimlerin tanımı için bkz. Bağcı 1989, 207-211 ve "Resimlerin Anlattığı İskendernâme: Üç Musavver Osmanlı Nüshası", bu kitapta sayfa 85.

Değerlendirebildiğimiz kadarıyla, ilk sekiz varaktaki sözde "modern" restorasyon başka bir yazma kullanılarak yapılmış değildir, **B** yazmasının orijinalinden istinsah edilmiştir (Bu kısım, tenkitli metnin kenarında ve aparatta B^0 olarak gösterilecektir).

[11] Mevcut nüshaların incelemesi için bkz. Ünver 1983, 24-27.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

B, yazarın ölümünden kısa bir süre sonra kopyalanan *İskendernâme*'nin olgun versiyonunun en eski nüshasıdır. Bununla birlikte bu yazmada, şaşırtıcı sayıda hata ve tuhaflıklar vardır. Birçok durumda B, metni daha kötüleştiren bir yazma gibi görünüyor. Bkz. Ek 2: *B nüshasının dikkat çekici tarafları*.

C 864/1459

Çok dikkatli bir şekilde kopyalanmıştır.

Düzenli olarak *g* ve *ŋ* için üç noktalı *kef* kullanılıyor (*-ki* eki dahil, demek telaffuzu *-gi*?), örn. 1843; nėce ile nėçe'yi ayrılıyor; Tanrı'yı sağır *kef* denen *gef*'le yazılıyor.

İzafet kesresi *-ı/-i* çok defa kesre yerine *y* harfiyle yazılıyor: 69 AHMQ şebrev-i, B* şeb-rev ü, CD şeb-revī; 70 ferş-i, C ferşi; 78 hem-dem-i, CH hem-demi; 84 Ḫālıḳ-ı, CM Ḫālıḳı; 178 ʿarş-ı, C ʿarşı; 294 ehl-i, CH ehli; gerdiş-i, CD gerdişi; 405 gerdiş-i, C gerdişi; vb.

ne ͡aṣṣı için naṣṣı yazılıyor (8533, 8581, vb.)

C'de *gibi* yerine *bigi* tercih edilmiştir. Bundan dolayı C'de şöyle bir hata mümkündür: 1570 yėli, C bigi.

C'de *nergis* yerine *nerges* tercih edilmiştir (istisna: 1610, 1679). Bundan dolayı C'de şöyle bir hata mümkündür: 1575 nergisi, C ger kesi.

D 865/1460-61 Müstensih: Emine'd-din Muhammed

Başlıkların hemen hepsi Arapçadır (italik olarak gösteriliyor). Tek istisna, *8625:

B Girye ve zārī kerden māẕer-i İskender
D Aġlamaḳ ve zārī ḳılmaḳ İskender'üŋ anası

Başlıklar bazen yanlıştır, örn. *3334:

ACH Su'āl-i İskender ez ʿacāyib-i deryā
D *Su'āl İskender min ʿacāyibāti'd-dünyā*

Metinde birçok eksikler ve yeniden yazılışlar vardır. Bunlar çoğu zaman garip veya şaşırtıcı sonuçlara götürür. Örn. 991 eyle, D yūlāḫ; 997 Feyleḳūs'a Rūm'ı biz vėrdük, D Aŋa Yūnān'ı ben verdüm; 3724 sırr-ı *Lā üḥibbü'l-āfilīn*, D sırr ile *üḥibbü'l-āfilīn*; 3996 AC Geyse ͡eşek atlas eşek durur, BHQ Eşek atlas geyse eşekdür, D Eski atlas gişiye eskidür; 5081 yebrūḥa, D bir veche

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

(müstensih belki yebrūḥ kelimesini bilmiyordu?); 5210 Nūḥ'a ėrerdi, D ėrerdi boġa (?).

D nüshasında bazen aynı beytin iki farklı versiyonu bulunmaktadır. Aparatta bunlar D^1 ve D^2 olarak gösterildi. Örnekler: 8403, 8431/8432, 8453/8454, 8456, 8457, 8462, 8463 vb. Bununla ilgili olarak ayrıca bkz. *Tek Beyitlerin veya Beyit Gruplarının Analizi*. Bütün bunlar, D'nin temelde Z = ***1***'i izleyen, ancak bazen MQ = ***3*** versiyonuna dayanan melez bir yazma olduğunu kanıtlıyor.

D Z'ye çok yakın olduğu halde Z'deki *vasle*'yi gidermek için sıkça metni "düzeltir" (örn. 5899; bkz. *Vezin ve Vasle*).

D'nin bazı özellikleri:

- **İmla:** ejdehā yerine ecdehā (312-313, 2012), cūce yerine cūje (2559 [Q'da da böyle]); jeng yerine zeng (2113, 2160, 2189-2191), Erjeng yerine Erzeng (4111); *-dı vü* yerine *-dı yü* (4754 vb.)
- **Sözcük değişimi:** yüce yerine uca (4775), yıl yerine il (5063); ṣovuḳ yerine ṣavuḫ (3394, B ṣovuḫ, Q ṣavuḳ); güncīd yerine güncīt (1040, 1059); tiryāḳ yerine diryāḳ (4103)
- **Sözcük ikamesi:** gibi/bigi yerine kimi (5293) veya teg (8010)
- **-sin/sın yerine -sen/san:** 239 ėresin ... giresin, D ėresen ... giresen; 281 sensin pes, D sensen sen; 413 iltürsin, D iltürsen; fakat: 5862 dirisin ... birisin, D diriseŋ ... biriseŋ
- D müstensihi ḳaŋlı kelimesini anlamamış (3003, 3009)
- D Dārāb yerine Dārā'yı muhafaza ediyor (934 vd.)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

H

H bazı bakımlardan tenkitli metinde kullanılan yazmaların en dikkat çekici ve kesinlikle en eklektik (seçmeci-uzlaştırmacı) olanıdır. Görünüşte Ahmedî'nin yazmış olduğu anlaşılan, fakat dolaşımda olan versiyonlarda kullanılmayan bazı bölümler H'de meydana çıkıyor; örn. İskender'in hastalıkları ve tedavisi (Eklenti 4), acayibatın ilave malzemeleri (Eklentiler 6-10), Tinnin üzerine ek malzeme (Eklenti 11). Ancak bu bir hipotezdir ve bu malzemeler diğer yazmalarda da ortaya çıktığı takdirde bu hipotezin revize edilmesi gerekecektir (ayrıca Eklenti 9'daki malzemenin M'de de bulunduğu unutulmamalıdır).

Bazı yanlış okumalar, dikkatsizliğe veya yanlış anlamaya işaret ediyor; örn. 3303 fetret, H fıṭrat; 3307 eşyāya, H isteye; 3597 cānlara ḳānūn-ı şifā, H ḳanlara cānūn-ı şifā.

H'de metne beyitler ilave etme eğilimi vardır (aşağıdaki listeye bkz.). Bir başka ihtimal, Ahmedî bu beyitleri kendisi yazmıştır ama dolaşımda olan versiyonlarda kullanılmamıştır. 1338/1339'da şu ilave beyte dikkat: *Mīr Süleymān-zāde-i şāh-ı cihān / Bāyezīd-i bni Murād-ı bni ʿOrḫān*. Ayrıca 2133/2134'te içinde yaşanılan günlerden şikayeti dile getiren ilave beyitlere dikkat (krş. 2511): *Yüz Burāḳ'ı bezl eder bir ebtere / Kī leşi vü cānı degmez bir ḫara // Varlıġı ṣūretde bes destār u rīş / İçdügi ḫamr u yédügidür ḫaşīş*.

H yazmasında bazı varaklar eksiktir. Ayrıca sayfalandırma sorunları vardır. Bunlar yazmanın reddadesiz oluşundan (yani varakların en altında, takip eden varağın ilk kelimesini veren pâyende veya ayak denilen kelimelerin bulunmamasından) doğan sorunlardır.

İzafet kesresi *-ı/-i* çok defa kesre yerine *y* harfiyle yazılıyor: 426 ehl-i kerem, H ehli kerem; 537 mīr-i ecel, H mīri ecel; 538 dār-ı fenā, H dārı fenā

idi vü yerine *idi yü* (340, 2035 vb.)

ser-te-ser yerine *ser-be-ser* (4036, 4040, 4136, vb.); fakat 1899 ABCH ser-te-ser, DQ ser-be-ser

1377-1667 – varaklar eksik H49b/50a (İskender ile Gülşah Hikâyesi'nın ilk yarısı = 4. Sistan)

2213/2214 – H69a-70a: ilave, İskender'in hastalıkları ve tedavisi (41 beyit = Eklenti 4)

2306-2307 – H74a: varakta yalnız bu iki beyit yazılıyor, ondan sonra boşluk var

2451/2452 – H80a: 4 ilave beyit

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2454/2455 – H80b: 2 ilave beyit

2455/2456 – H80b-81a: 13 ilave beyit

2519/2520 – H83a: 4 ilave beyit

2803 – H93b-94a: yerine 5 beyit

2862-2983 – H96a3/4'te beklenen yerde değil

2862 – H98a9 (3049'dan sonra)

2904 – H99b10; 2905 – H101a2

2948 – H102b9; 2949 – H103a5

2962-2968 – H103b6-10; 2972-2983 – H103b11-104a9

2984-3049 – H96a4-98a8

3050 – H'de 2918/2919'da

3051-3052 – H'de 2921/2922'de

3053-3054 – H'de 2922/2923'te

3057-3067 – H102b10-103a4; 3068 – H104a10

3262/3263 – H110b8-111a2: ilave, deniz acayibleri (9 beyit = Eklenti 6)

3263-3264 – H111a3-4

3264/3265 – H111a5-112b7: ilave, sıcak ve soğuk ırmaklar (14 beyit = Eklenti 6)

3299/3300 – H: 2 ilave beyit

3327-3329 – H114a11-119b6 acâyib ve garâyib (142 beyit = Eklenti 7)

3419/3420 – H122b10-123a12 acâyib ve garâyib (16 beyit = Eklenti 8)

3506/3507 – H126a7-127b1 acâyib ve garâyib (35 beyit [bunlardan 17 beyit M'de de var] = Eklenti 9)

3699/3700 – H133b6-134a7 acâyib ve garâyib (14 beyit = Eklenti 10)

3937/3938 – H142a11-142b9: Tinnīn üzerine ilave (12 beyit = Eklenti 11)

7299-7326 – H269a-b: varak yanlış yerde, 244b'den sonra olmalı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

M 1450 civarı, Edirne (bkz. Grube 1987)

Nüshanın ve resimlerin tanımı için bkz. Bağcı 1989, 211-222 ve "Resimlerin Anlattığı İskendernâme: Üç Musavver Osmanlı Nüshası", bu kitapta sayfa 85.

M'nin bazı varakları eksiktir (Üzerlerindeki resimler sebebiyle koparılmış olmaları muhtemeldir). Varakların sırasında da karışıklıklar vardır.

M'de beyit numaralarına göre varakların durumu:

Beyit no.	Varak no.
1-648	2b-30a9
647-661	30b13-31b8 (dikkat: 647-648 mükerrer)
662-679	30a10-30b12
680-1328	31b9-55a5
[1329-1933 < M (İskender ile Gülşah Hikâyesi = 4. Sistan)]	
1934-1954	55a6-55b
1955-2101	66a-69b
2102-2144	Varak eksik (70a ve 70b altlarındaki başlıklar sonradan yazılmış olabilir)
2145-2213	70a-71a12
[2214-2235 < M]	
2236-2328	71a13-73b
2329-2389	56a-58b
2390-2494	Varaklar eksik
2495-2691	59a-65b
2692	74a1
[2693-2696 < M]	
2697-2791	74a2-76b6
[2792-2800 < M]	
2801	76b7
[2802-2818 < M]	
2819-2833	76a8-77b8
[2834-2842 < M]	
2843-2944	77b9-82a11
2949-3985	82b-123b
3986-4015	171a-b
4016-4045	170a-b
4046-4188	172a-177b

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4189-4211 179a-b
4212-4241 178a-b
4242-5112 124a-154b
5113-5137 168a-168b11
5138-5151 168b12-13, 155a1-7 [değişik metin]
5152-5293 155a8-160b [160b'de Demavend'de hapsedilen Dehhak resmi var; krş. 165b]
5294-5321 169a-b
5322-5325 165a2-4,1
5326-5336 165a5-15
5337-5351 180b [180a'da devlerle savaş resmi var; 155a'ya ait?]
5352-5382 161a-b
5383-5411 166a-b
5412-5418 163b (163a'daki resimden sonra)
5419-5466 181a-182b
5467-5487 164a-b
5488-5518 167a-b
5519-5548 162a-b
5549-5563 183b (183a'daki resimden sonra)
5564-5591 187a-b
5592-5638 184a-185b
5639-5814 Varaklar eksik
5815-5848 186a-186b
5851- 184a3 (bir beyit ve başlıktan sonra)
5564-5591 187a-b
5868-5869 184b2-3 (184b 5866'nın yerine geçmek üzere olabilir)
5870-5888 188a7-188b12
5889-5899 184b4-14
5900-5905 188a1-6
[5906-5913 < M]
5914 188b13
5915-6057 189a-194b2
[6058-6616 < M]
6617-8754 194b3-276b

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Q 968/1561 Şiraz [http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84271961]

Tanımı: "İran nestaliği, renkli çerçeveli nüsha, müstensih Hasan oğlu Şirazlı Hasan Muhammed nüshayı tamamladığı tarihi 17 Receb 968 (6 Nisan 1561) olarak verir."[12]

Nüshanın ve resimlerin tam tanımı için bkz. Bağcı 1989, 239-241.

"Azeri" ve "Çağatay" özellikleri (krş. Mundy 1948, 538-9): Mundy'nin Q'ya benzediği anlaşılan kendi nüshası hakkında (bu nüsha büyük ihtimalle kaybolmuştur) yazdığı gibi, bazı gramatik özellikler düzensiz olarak ara sıra gösterilir. Bunların en önemlisi arada bir kullanılan *-ni* akuzatifi ile, ondan daha sık olan normal akuzatif *-i*'nin yan yana bulunmasıdır.

- **İmla:** *ŋ* için *nk* kullanılması; ünlülerin hareke ile değil, harf ile gösterilmesi
- **Ünlüler arasındaki y'nin kaldırılması:** 3222 bī-çāreyüz ... āvāreyüz, Q bī-çāre-üz ... āvāre-üz; 3241 bilevüz ... ḳılavuz, Q bile-üz ... ḳıla-uz; 6528 dānāyidi / Dėyeyidüŋ ... deryāyidi, Q dānā idi / Dėye idüŋ ... deryā idi; 7219 gendüyiçün, Q gendü içün; 7312 ʿişretindeydi, D ʿişretindedi; 8318 işidevüz ... ėdevüz, Q işide-üz ... ėde-üz; 8371 ṣuyiçün, Q su için; 8487 ḳıbleyidi, Q ḳıble idi; 8636 buyidi, Q bu idi
- **Ses uyumu:** 8544 üstine, Q üstüne
- **Ünlü ikamesi:** aŋa yerine oŋa (3139, 5434, 5466, 8336); on yerine an (7180 on iki yıl, Q an iki ıl; 7185 on yėdi yıl, Q an yėdi yıl; 7293); -lıḳ yerine -laġ (5445 M ṣaġlıḳda, Q ṣaġlaġda)
- **Metatez** 6458 çömlek, Q çölmek
- **Kelime başında b- yerine m-:** men, maŋa, miŋ; min- (2886); munda (8593)
- **Kelime başında y düşmesi:** yit- yerine it- (1206, 3584, 3742, 6557, 7192, 7690), yigit yerine igit (341, 7706, 8551), yigitlik yerine igitlik (8620), yılan yerine ilan (fakat 8713 yılan), yüce yerine üce/uca (2398, 3408, 4775, 7404, 8438), yıl yerine il (7058, 7180; fakat 7185 yıl)

[12] Nestalik persan, copié dans les encadrements en couleurs, par Hasan Mohammed, fils de Hasan, originaire de Shiraz, qui a daté son travail du 17 Receb 968 (6 avril 1561).

- **Kelime başında d- yerine t-:** tik- (371, 6307), tök- (473, 578, 863); tökül- (8504, 8516, 8616); tep- (697); tebre- (5864); tüke- (7313); tiken (1166, 2132, 6766); teprenmeg (2722); dek yerine tek (5618); tilkü (8025-8036)
- **Kelime başında t- yerine d-:** ṭaġ u ṭaş, Q daġ u daş (8620); ṭamar, Q damar (7238); ṭamu, Q damu (5202); ṭanuḳ, Q danuḳ (7234); ṭaşra, Q daşra (8599); ṭon, Q don (8094, 8133); ṭopṭolu, Q doptalu (1119,1193); ṭoymadı ... ṭuymadı, Q doymadı ... duymadı (8556)
- **-d yerine -t:** od, Q ot (5608)
- **Pronominal n'nin yokluğu:** 3216 sözinde, Q sözide; 3402 boynında, Q boynıda; 4174 ayaġında, Q ayaġıda; Akuzatif ile (4586, 4599, 4690)
- **Soru eki -mi'nin yokluğu** (ki aynı zamanda *elision*u kaldırıyor): 4567, 8342
- **Genetif -uŋ yerine –nuŋ:** 907 teşvīşüŋ, Q teşvīşnüŋ, 1663 cānumuŋ, Q cānumnuŋ; 2066 Şāhuŋ, Q Şāhnuŋ
- **Akuzatif -i/-yi yerine -ni:** 303 ʿaẕrāyı, Q ʿaẕrānı; 469 dilüŋi, Q dilüŋni; 584 ʿuḳbīyi, Q ʿuḳbīni; 798 kimseyi, Q kimseni; 2373 cirmi, Q cirmni; 3243 ejdehāyı ⁀ėtdi, Q ėtdi ejderni; 7219 Her gişi gendüzini sever, Q Her gişini gendüzini gör; 7584 yöreyi, Q yöreni; 8463 vādīyi, Q vādīni; 8752 Aḥmedī'yi, Q Aḥmedī'ni
- **Datif -ya yerine -na:** 5054 daḫıya, Q daḫına
- **Ablatif -dan yerine -dın:** 1262 zaḫmdan, Q zaḫmıdın; 2455 ḳorḳusından, Q ḳorḫusındın; 8580 oradan, Q oradın
- **-sin/sın yerine -siŋ/sıŋ:** 27 bulamazsın, Q bulamazsıŋ; 40, 48 olasın ... bulasın, Q olasıŋ ... bulasıŋ; 203 ėdesin, Q ėdesiŋ; 208 olursın, Q olursıŋ; 219 olasın ... olasın, Q olasıŋ ... olasıŋ; 225 muḳtebessin, Q muḳtebessiŋ; 226 ėresin, Q ėresiŋ; 230 Ki ⁀ėresin ... gėdesin, Q Ėresiŋ ... gėdesiŋ; vb. Fakat: 239 ėresin ... giresin = Q
- **Geniş zaman ünlüsü:** ėrer, Q ėrür (2013, 8347, 8348, 8369); geyür, Q geyer (3997); ṣolar, Q ṣolur (6766)
- **Geniş zaman -meyem yerine -menem:** 2481 bilmeyem, Q bilmenem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

- **Zarf-fiil eki -icek yerine -geç:** 6655 giricek, Q girgeç
- **(i)le yerine (i)len** 1238 Terbiyetle şefḳat ėden müfside, Q Terbiyetlen şefḳat ilen müfside; 3576, 6810, 7491; 8019 şem'iyle, Q şem'iylen; 8035; 8134 raġbetle, Q raġbetlen; 8151
- **ḳanḳı yerine ḳansı veya ḫansı:** 961, 3398, 3399, 3751, 5058, 6820
- **gibi/bigi yerine kimi:** 5901, 5945, 6292, 7307 (iki kere; fakat 7308'de değil!), 7675
- **bigi veya -vār yerine teg:** 17 [Q'da 56'dan sonra]); 563 Sikendervār, Q Sikender teg; 8010
- **ol- yerine bol-** 236 Pāk olġıl, Q 236 Pāk bolġıl; 819 Pāk-dāmen ol, Q Pāk-dāmen bol; 2277, 2401, 2731, 5127, 6846
- **ḳo- yerine ḳoy-** 1281, 2110, 3712, 3886, 4887, 8683, vb.
- **Kelime varyantı (Türkçe):** 665 sünük, Q sümük; 3493, 3804 ḳurşun Q ḳurḳuşun; 8025 boya, Q boyaġ; 8636 ṭopraġa, Q tofraġa (fakat 8635 ṭopraḳda, Q topraġa)
- **Kelime varyantı (Arapça, Farsça):** bi'ż-żarūre yerine bi'ż-żarūret (8508, 8514); ser-te-ser yerine ser-be-ser (3112, 3118, 3120, 3244, 8240, vb.)
- **Kelime değiştirme:** 561 düşürme, Q tapşurma; 2225 yüg, Q tüg; 3100 kerret (H kerre), Q ḳatla; 3815 ayva, Q ḥayvān; 4089 şeşdi, Q çizdi; 4246 artuḳdan, Q özge; 5108 eyü, Q yaḫşı (krş. 3810 bir ü, M yėr ü, Q yaḫşı); 8029 ḫoş-reng, Q ḫoş-tuş; 8333 ḳayunı (M ḳayuyı), Q ḳaluŋı

Varakların ve resimlerin durumu (krş. Bağcı 1989, 166, 239-241):

21b/22a: bir varak koparılmıştır (=480-499. beyitler), 21b'nin altındaki pâyende yeni duruma göre değiştirilmiştir.

49a: 1262/63 – Resim bu iki beyit arasında ve bir ek beyit (*Başına oturdı tökdi yaşını / Dizi üste ḳoydı anuŋ başını*) altındadır.

54b/55a birkaç varak eksiktir (resimler yüzünden koparılmış olabilir) (=1416-1470. beyitler), 54b'nin altındaki pâyende buna göre değiştirilmiştir.

69b/70a: bir varak eksiktir (=1906-1917. beyitler).

70a: Resim 1920-1928. beyitleri örtüyor.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

102a: Resim 2791-2800. beyitleri okunamayacak şekilde örtüyor (Bağcı'ya göre bu resim 2788-2789. beyitlere aittir).

105b/106a: birkaç varak eksiktir (resimler yüzünden koparılmış olabilir?) (=2896-2949. beyitler). Fakat 106a'da resmin ilk on beyti örtmüş olduğuna dikkat etmek gerekir.

129b-130a: 3577/3578 – Bu iki beyit arasında sonraki varakta bir resim olacağı için önceki varağı doldurmak amacıyla ek bir beyit yazılmıştır: *İke (İki?) cerge idi kim māh ile mihr / Görmemiş tā varmış devrān sipihr.*

130a: 3578/3580 – Resim bu iki beyit arasındadır.

145b/146a: bir varak kopartılmıştır (=4012-4038. beyitler), 145b'nin altındaki pâyende buna göre değiştirilmiştir.

149b/150a: bir varak kopartılmıştır (=4145-4166. beyitler), 149b'nin altındaki pâyende değiştirilmemiştir, 4145. beyit için doğrudur.

169b: 4691/4692 – Resim bu iki beyit arasındadır.

185b: 5093/5094 – Resim bu iki beyit arasındadır.

208b: 5699/5700 – Resim bu iki beyit arasındadır.

221b/222a: birkaç varak eksiktir (resimler yüzünden koparılmış olabilir?) (=6144-6197. beyitler).

228a: 6375 – Resim iki mısra arasındadır.

228b/229a: birkaç varak eksiktir (resimler yüzünden koparılmış olabilir?) (=6391-6442. beyitler).

251b/252a: bir varak koparılmıştır (=7063-7176. beyitler), 251b'nin altındaki pâyende değiştirilmemiştir, 7063. beyit için doğrudur.

262b/263a: bir varak koparılmıştır (=7505-7524. beyitler), 262b'nin altındaki orijinal pâyende kazınmış, yerine 263a'nın ilk kelimesi olan *ḫūb* yazılmıştır.

273b ve 274a: 7835/7836 ve 7838/7839 – Resim bu beyitler arasında ve iki varakta karşı karşıyadır.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Z 891/1486

- *Vasle* sıkça ve çok iyi kullanılır (örn. 3120 Düzdi ⁀ağacdan) (bkz. *Vezin ve Vasle*).
- Kafiye Dārā olmasını gerektirse bile Dārāb'ı muhafaza eder (örn. 1112).
- *hergiz* yerine daima *hirgiz* yazılır.
- Nüshanın ilk yarısında *milk*, ikinci yarısında *mülk* kullanılmıştır.
- *dügün* yerine *ʿyd* kullanılmıştır (513).

Dikkat: Z'deki varak numaralaması yanlıştır, 198'den sonra yanlışlıkla tekrar 190'a dönüp devam ediyor. Bunu "mük" (= mükerrer) ile gösterdik, örn. 190a^{mük}.

Diğer Nüshalar

Not: Karışıklığa yol açmamak için Banarlı 1939'da önerilen harf kısaltmalarının yerine Sılay 2004'te önerilen ABCDEFGHIJ harf kısaltmalarını benimsedik. Bunlardan tenkitli metin için kullanılan ABCDH nüshalarının özellikleri için yukarıya bakınız. Diğerlerine gelince (EFGIJ) 14. bölüme dair (Osmanlı tarihi bölümü) karşılaştırma aparatında bu beş nüshaya, Sılay 2004'ten aldığımız bilgilerle gönderme yaparken harf kısaltmalarını *italik* olarak kullandık: *EFGIJ*. Tenkitli metin için MQZ nüshalarını da kullandık. Ayrıca bu çalışma için hem EFG hem de LLaNPSŞTUpWY nüshalarına dikkate aldık. Dikkate alınan öteki nüshaların hangi varaklarında hangi beyitlerin yer aldığını ve bazı başka ayrıntıları kapsayan bir dizelgeyi kitabın sonuna ekledik, bkz. *Ek 3: Dikkate Alınan Öteki Yazmalar Varak / Beyit Dizelgesi*. Burada sadece bunlar hakkında kısa bilgi vereceğiz:

E 888/1483

E'de metin M'ye ve Q'ya çok benzer.

Bu nüsha baştan sona harekelidir ve özenle yazılmıştır. *Vasle* kullanılmamıştır.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaarsiv.gov.tr

F 892/1487

F'nin ilk yarısında varakların sırası karışmıştır.

Bu nüsha baştan sona harekelidir ve özenle yazılmıştır. *Vasle* titizlikle uygulanmıştır.

Bazen, tenkitli metinde kullanılmış bütün öteki nüshalardan farklı olarak bu nüshada eklenmiş ve çıkarılmış beyitler bulunmaktadır. Örn. 1162/1163 – üç beyit eklenmiştir; 5270-5272 – bunların yerine F'de: Anuŋ ile ten arasında ʿayān / ʿĀşıḳ u maʿşūḳlıḳ var bī-gümān; 8250/8251 – beş beyit eklenmiştir.

Kelime seçimi ve kelime sıralaması bakımından sık sık öteki nüshalardan ayrılmaktadır. Örn. 5424 Diledi kim bir binā, DZ Bir binā diledi kim, F Bir ʿimāret diledi; 5261 kim oldı olardan ṭolu, F ṭoluyidi ⁀olardan cümle, M kim ṭolmışdı anlaruŋla, D kim ṭoldı ḳamu Elbürz; 7545 bize çoḳ zelel, F çoḳ dürlü zelel; 7672 anuŋ yėrini, F yėrini anuŋ; 7725 Ḳomadılar nesne ḳamu urdılar, F Ḳomadılar ḳamu nesne urdılar.

Arada bir beklenmedik yanlışlarla karşılaşılır, örn. 2836 Zāl, F zen; 4329 Yėdi biŋdür, F Yėdi yılduz; 5875 Olıcaḳ Behrām'uŋ eyyāmı siyāh, F Ölicek Behrām'uŋ atası siyāh.

F'de metin genelde D'ye benzer (örn. 2392 Encümüŋ, DF Göklerüŋ, M Kevkebüŋ; 2696 Nesnenüŋ kim, DFH Nesne kim [H ki] tīz; 2837-2840 < DF; 7156 ėrdiler, DF gördiler; 7432 Ḫānı, DF Şāhı), bazen DZ ile uyuşur (örn. 767-774 < DFZ), bazen Z ile uyuşur (örn. 633-646 < FZ; 4708 Vėrdi ⁀eline dėdi kim, FZ Eline vėrdi dėdi), bazen M ile uyuşur (örn. 562/563; 6873/6874), bazen MZ ile uyuşur (örn. 984 < FMZ), veya Q ile uyuşur (örn. 501-504 < FQ), veya DQ ile uyuşur (örn. 366/367), veya MQ ile uyuşur (örn. 5848-5850), veya B ile uyuşur (örn. 1457-1461 < BF; 7493 Cümle, BF Ḳamusı), veya C ile uyuşur (örn. 5424 yücelde [M yüceldi] göklere, CF yüceldiben göge, DZ yüceldibenüŋ göge, Q yüceldügi göge).

G 872/1468 Kahire

Nüshanın ve resimlerin ayrıntılı açıklaması için bkz. Bağcı 1989, 34, 160-162, 224-227.

G'de metin nüshanın ilk yarısında M'ye, ikinci yarısında Z'ye çok benzer. Başlıklar bazen uydurulmuş görünüyor. Örn. *5825 Şikāyet kerden ez dünyā-yı

dūn. Arada bir beklenmedik yanlışlarla karşılaşılır. Örn. 8619 maḥāḳ, G nifāḳ.

K 926/1519-20 Şiraz

Nüshanın ve resimlerin ayrıntılı açıklaması için bkz. Bağcı 1989, 233-235.

K'de metin genelde Q'ya çok benzer. Tarih kısmında daha çok Z'ye benzer.

L 906/1500 Şiraz

Nüshanın ve resimlerin ayrıntılı açıklaması için bkz. Bağcı 1989, 227-231.

L'de metin genelde Q'ya çok benzer. Tarih kısmında daha çok Z'ye benzer.

Arada bir beklenmedik yanlışlarla karşılaşılır. Örn. 2676 buḫārī, L mecāzī; 5587 Ḳuds'i, L ḳarşu.

La

La'daki metin genelde AC'ye benzer.

Müstensih pek çok yerde metni yanlış okumuştur. Örn. 1344 Ḫullete, La Ḫilʿate. Bazen vezni ihmal ederek metni değiştiriyor. Örn. 6891 Ḳanḳı cismi müstaʿid bulsa varur, La Ḳanḳı cismi müstevlī vü müstaʿid bulsa varur; 7363 Bādeyile memleket cemʿ olmaz, La Memleket bādeyle cemʿ olmaz; 7951 Çünki ṭoprak bunca ṣūretler bulur, La Çün ṭoprak bunca ṣūret olur.

N [https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015079129931]

N'de metin genelde M'ye ve Q'ya benzer, bazen D veya Z ile uyuşur.

P 880/1475
[http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB0000CE0A00000000]

Nüshanın ve resimlerin ayrıntılı açıklaması için bkz. Bağcı 1989, 60-63, 222-224.

P'de metin çoğu yerde Q'ya çok benzese de bazen M'ye, bazen DZ'ye, bazen de H'ye benzer.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

S 894/1488

Bu nüsha hakkında bilgi için bkz. Sawyer 2003, 234-241.

Varakların sıralanışı aşağıdaki şekilde:

Varak no.	Beyit no.
1b-94b	1-4113
95a-118b	4149-4913
119a-b	4114-4148
12Oa-121b	3409-3497
122a-174b	4914-8628
175a-188b	3307-3592
189a-193b	3578-8752

Sawyer, yazmada bulduğu 211 başlığı sıralayarak İngilizce karışılıklarını vermiştir; ancak varakların karışmış, yanlış sıralanmış ve yanlış numaralanmış olduğunun farkına varmamıştır. Ne var ki, bu durum Sawyer'in analizini büyük ölçüde etkilememektedir.

S'de başlıklar D'deki başlıklara çok benzer. Örnekler:

- 19b Peẕīrüften-i İskender meṣāliḥ-i ḥükemā[13] — krş. *878 D *Peẕīrüften-i İskender-i Rūmī naṣāyiḥ-i ḥükemā'-i Yūnān*. Tenkitli metin için kullandığımız sekiz nüshadan yalnız D'de bu başlık böyledir.
- 34a Ṣıfat-i duḫter-i Zerāsb[14] — krş. *1377 D *Fī vasf bint Sulṭān Ẕeresb*. Öteki nüshalardan yalnız H'deki başlık (*Vasf-ı duḫter-i Ẕeresb*) buna benzer.
- 54a İṭā'at kerden-i Keyd-i Hindī bā İskender[15] — krş. 1974/1975 D *İṭā'at Keydi Şāh Hind li-İskender.*
- 180b Der beyān-ı Baḥr-i Oḳyānūs[16] — krş. *3661 D *Fī ṣıfat baḥr oḳyānūs*. Yalnız D'de burada böyle bir başlık var.
- 103a Ṣıfat-i ziyādet ve noḳsān[17] — krş. *4454 D *Fī'z-ziyādeti ve'n-noḳsān*.

[13] Krş. Sawyer, başlık 16: Alexander accepts the sages' authority.

[14] Krş. Sawyer, başlık 28: Description of Zarasp's daughter [Gulshah].

[15] Krş. Sawyer, başlık 45: Kayd of Hind submits to Alexander.

[16] Krş. Sawyer, başlık 199: About the Sea of Uqarus [?].

[17] Krş. Sawyer, başlık 100: Description of the visit and shortage of money (??).(Sawyer *ziyādet*'i *ziyāret* okumuş ve *noḳsān*'ı doğru anlamamıştır.)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

- 142a Pādişāhī-i Telāş çihil ü deh sāl būd[18] — krş. 5935'te D *Salṭanat-ı Telāş*. Öteki yazmaların hepsinde Belāş bulunmaktadır.

S'de metin Z'ye çok benzese de küçük farklılıklarla sıkça karşılaşılır. Bunlar daha önceki bir düzenlemeyi temsil edebilir. Örn. 318, 1849, 1861, vb.; 62a-b'de yer alan kozmolojinin eski versiyonu. Özellikle "Der beyān-ı bī-vefāyī-i cihān" (beyt 406-424) bölümünün yeri önemlidir. Bu bölüm S'de 11. bölümle (Tarih I) 12. bölüm (Tarih II) arasında yer almaktadır. Ahmedî'nin eserinin orijinal planı herhalde böyleydi.

Ş 1450 civarı (?)

Ş'deki metin M'ye ve Q'ya benzer.

Bu nüsha baştan sona harekelidir ve özenle yazılmıştır. *Vasle* kullanılmamıştır. Varaklar karışmıştır. Bazı varaklarda resim için boş yer bırakılmıştır.

Sayfa kenarlarına düzeltmeler ve eklemeler yapılmıştır. Bu düzeltme ve ekler metnin ACH versiyonunu izlemektedir.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

T 808/1405 (?)

Bu nüsha hakkında bilgi için bkz. Akdoğan 1989.

T'de metin D'ye ve Z'ye çok benzer

T nüshasında Mevlid bölümü metnin en başında yer alır (bkz. *Nüshalar Hakkında Ayrıntılı Notlar*). Bu durum Ahmedî'nin orijinal planını yansıtıyor olabilir. Eğer bu tahmin doğruysa Ahmedî, Mevlid bölümünü hipotezimizdeki Versiyon ***1***'e son şeklini vermeden önce çıkarmış ve Versiyon ***5***'e kadar bir daha metne yerleştirmemiştir (bkz. *Eserin Beş Versiyonu Hipotezi*). Mevlid bölümü için bkz. Ünver 1977, Akdoğan 2008(?) *Dîvân*, 627-663.

Mevlid bölümü ile *İskendernâme* arasında Miʿrācnāme yer alır. Miʿrācnāme'nin metni için bu yazmayı kullandık, bkz. Eklenti 1: Miʿrācnāme.

[18] Krş. Sawyer, başlık 157: Kingship of Talash.

Up 1500 civarı Şiraz [http://www.alvin-portal.org/alvin/resultList.jsf?faces-redirect=true&searchType=EXTENDED&query=iskendername&includeViewParams=true&dswid=-9898]

Up'de metin Q'ya çok benzer.

W 891/1486 Halep [http://purl.thewalters.org/art/W.664/browse]

Bu nüsha baştan sona harekelidir ve özenle yazılmıştır. *Vasle* kullanılmamıştır.

W'deki metin genelde D'ye benzer, bazen Q ile veya Z ile veya H ile uyuşur. Birçok başlık orijinal görünüyor. Örn. *3228 Ḥikāyet-i müdārā-yı helāk kerden-i ejdehā.

Birçok yerde beklenmedik yanlışlarla karşılaşılır, örn. 899 ḥavās, W heves; 4434 'innīn, W ġanī; 5394 Şeyṭanat, W Salṭanat; 5602 Zerdeşt āşikār, W Zerdest-i şikār; 7512 Hind'de, Q Ḳanda.

Y 924/1518-19 Şiraz [http://web.nli.org.il/sites/NLI/Hebrew/digitallibrary/pages/viewer.aspx?presentorid=MANUSCRIPTS&docid=PNX_MANUSCRIPTS003449860-1]

Y'de metin Q'ya çok benzese de sonuna doğru daha çok Z'ye benzer.

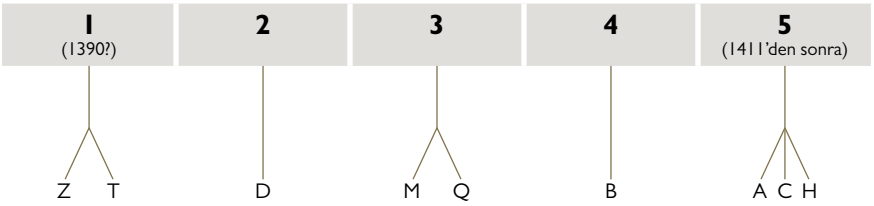
TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eserin Beş Versiyonu Hipotezi

Tenkitli metin için kullanılan sekiz nüshaya dayanarak, oldukça erken bir dönemde, muhtemelen yazarın henüz hayatta olduğu sırada, eserin beş ayrı versiyonunun dolaşımda bulunduğunu varsayabiliriz ki bu versiyonlar ***1,2,3,4,5*** olarak anılacaktır. Ayrıntılara girmeyen kabataslak bir özetlemeyle söylemek gerekirse, söz konusu beş versiyonu aşağıda sıralanan nüshalar temsil eder:

Versiyon ***1***	Z + ST
Versiyon ***2***	D + FW
Versiyon ***3***	MQ + EGKLNPŞY
Versiyon ***4***	B
Versiyon ***5***	ACH + La

Nüshaların birbirleriyle ilişkisi şu şekilde gösterilebilir (yalnız tenkitli metin için kullanılan nüshalar, Eklenti 1: Mi'rācnāme için kullanılan T nüshası dahil):



Tenkitli metinde metin, temelde versiyon ***5***'e dayanarak kurulmuştur. ***4*** ve ***5***'in açıkça farklı olduğu durumlarda, farklı versiyonlar aparatta **kalın** (bold) olarak işaretlenmiştir. Hipotezimize göre, beş versiyon eserin telifinde beş aşamayı temsil etmektedir.

Beş Versiyonun Önemli Farklılıkları

Versiyon 1:

- *Mi'rācnāme* eserin başlangıcındadır (1. Bölüm; Eklenti 1)
- Emîr Süleymân övgüsü vardır (1. Bölümün sonu; Eklenti 2)
- İskender ile Gülşah Hikâyesi yoktur (4. Bölüm)
- Ejderhayı öldürme serüveni Çin'de geçer (7. bölüm [3105, 3107, 3116, 3162])
- İklimler üzerine ara söz vardır (10. Bölümün sonu)
- İskender sonrası tarih gelecek zaman kipinde anlatılır: *ola*, *gele* gibi (12. ve 13. Bölümler)
- Yezdicerd döneminde Peygamber mucizelerinin anlatısı (13. bölümün başlangıcı; Eklenti 15)
- Emeviler ve Abbasiler tarihine ait ara sözler vardır (13. Bölüm; Eklenti 16, 17)
- Moğollar sonrası tarih anlatılmaz (13. ve 14. Bölümler)

Versiyon 2:

- *Mi'rācnāme* Peygamber'in yaşamı içinde anlatılır (12. Bölümün sonu)
- İskender ile Gülşah Hikâyesinin ilk versiyonu (4. Bölüm)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

- Mizaçlar üzerine ara söz eklenmiştir (6. Bölüm)
- Moğollar sonrası tarih eklenmiştir (13. Bölümün sonu)
- Osmanlı tarihi eklenmiştir (14. Bölüm)
- Çeşitli genişletmeler ve eklemeler vardır (bkz. *DMQZ Nüshalarında Beş veya Daha Fazla Beyte İlişkin Farklılıklar*: < Z, < QZ)

Versiyon 3:

- İskender sonrası tarih geçmiş zaman kipinde anlatılır: oldı, geldi gibi (12-14. Bölümler)
- Çeşitli genişletmeler, eklemeler ve değişiklikler vardır (bkz. *DMQZ Nüshalarında Beş veya Daha Fazla Beyte İlişkin Farklılıklar*: < DZ)

Versiyon 4:

- Emîr Süleymân övgüsü yoktur (1. Bölümün sonu)
- İskender ve Gülşâh Hikâyesi vardır, ikinci versiyon (4. Bölüm)
- Mizaçlar ve iklimler üzerine ara sözler atlanmıştır (6. ve 10. Bölümler)
- Ejderhayı öldürmek serüveni Sind'de geçer (7. Bölüm [3105, 3107, 3116, 3162])
- Çeşitli genişletmeler ve eklemeler vardır (bkz. *DMQZ Nüshalarında Beş veya Daha Fazla Beyte İlişkin Farklılıklar*: < DMZ, < DMQZ)

Versiyon 5:

- Tahmures'in kıyamet üzerine söyleminin değişik versiyonu (11. Bölüm [5138-5151]; Eklenti 13)
- Mevlid eklenmiştir (12. Bölümün sonu)

Bu analizin temel ilkesi Caroline Sawyer tarafından A ve S'yi karşılaştırdığı çalışmasında oluşturulmuştur. Sawyer şöyle der:

Ahmedî'nin, kendi yaşadığı zamana kadar bir hükümdarlar tarihi ekleyip sonra da bunu çıkarmış olduğunu düşünmek, özellikle onun Osmanlıya intisap

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

etmiş olması, yaşadığı yeri değiştirip Osmanlı himayesi altına girmiş olması tarihsel gerçeğinin ışığında neredeyse imkânsızdır. Ayrıca, Mevlid'in esere bir kez dahil edildikten sonra çıkarılmış olması pek muhtemel değildir.[19]

Bir başka deyişle, eserin çeşitli aşamalarda telifi, işin esasında önceden mevcut olanın üzerine yeni şeyler katma süreciydi. Eklenen şey bir kere eklendikten sonra kaldı ve bir daha çıkarılmadı. Bununla birlikte bu, yazarın hiçbir zaman hiçbir şeyi çıkarmadığı anlamına gelmez. Aksine, mizaçlar ve iklimler üzerine ara sözleri (belki de estetik nedenlerden ötürü) metinden çıkardığı açıktır. Ayrıca eserine Osmanlı tarihi bölümünü ekledikten sonra Emîr Süleyman övgüsünü (Eklenti 2, 26 beyit) eserin başlangıcından çıkarmış, onun yerine yeniden nazmettiği eşdeğer bir Emîr Süleymân övgüsünü (7834-7869, 35 beyit) bu bölümün sonuna eklemiştir. Bu çıkarmalar, İskender sonrası tarihi gelecek zaman kipinden geçmiş zaman kipine kaydırdığı çok önemli üçüncü aşamada gerçekleşmiştir. Ahmedî'nin "Osmanlıya intisap etmiş olması ... Osmanlı himayesi altına girmiş olması"na gelince: Sawyer, Ahmedî'nin *İskendernâme*'yi Germiyan topraklarında Süleymân Şah için yazmaya başladığını ve Süleymân Şah'ın ölümünün ardından iki ya da üç yıl sonra ilk taslağı 1390'da tamamladığını, birkaç yıl sonra metne düzeltme ve eklemeler yapıp Osmanlı şehzadesi Emîr Süleymân'a ithaf ettiğini iddia eden Ünver'i izler. Fakat Emîr Süleymân övgüsü, yukarıda belirtildiği gibi, mevcut en eski versiyonlarda zaten olduğu için bunlardan herhangi birini 1402'den önceye tarihlendirmeyi gerektiren bir neden yoktur.

Ayrıca, Mîr Sülmân'dan (Emîr Süleymân) dünyevi egemenliğin faniliğine bir örnek olarak Bâyezîd ve Timur ile birlikte başka yerde de (5739-5740) bahsedilir. DZ'de 5735-5745. beyitlerin bulunmaması, Q'da ise bu beyitlerin 5750'den sonra gelmesi, bu kısmın telifin bir noktasında sayfa kenarına eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir. M'de 5639-5814. beyitleri içeren varaklar eksiktir, bu yüzden vaktiyle M'de bu kısmın olup olmadığını bilmiyoruz. Bu nedenle, bu beyitler yalnızca ***4***. evre için kanıtlanabilmektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[19] Sawyer 2003, 241: "It is almost impossible to imagine that Ahmedî would add a chronicle covering sovereigns up to his own time and then remove it, particularly in light of the historical evidence for his switch of allegiance and location to Ottoman patronage…. It is also most unlikely that the Mavlid would be removed once included."

AC ve B Nüshalarında Beyitlerin Bulunmasına, Bulunmamasına ve Beyit Sırasına İlişkin Farklılıklar

17-18 – B^0DHMQ'da (B^0'da yalnız 17) 56'dan sonra

397 < B; – DHMQZ'de 393'den sonra

736 – BDHMQZ ☞

2658-2660 – BDHMQZ'de 2662'den sonra

2947 – BDHMZ ☞

5138-5151 < D; – BMQZ: Değişik bir metin (bkz. Eklenti 13, Tahmures'in kıyamet üzerine söylemi)

5401 – ACQ Īrān ... Īrān'ı, BDHMZ Īrān ... Tūrān'ı

Yalnız A'da bulunmayan beyitler: 5590/5591, 5619/5620.

AC'ye eklenen beyitler (yani < BD[H]MQZ): 2081, 3882-3883, 4190-4191, 5158, 5541, 5746, 5946-5947. [6058-6615 (Mevlid, Peygamber mucizeleri, Mi'rāc) < BDHMZ – yani yalnız ACQ'da!]

AC'de bulunmayan beyitler (yani yalnız BDHMQ[Z]'de): 201/202, 2001/2002, 2602/2603, 3962/3963 (Q: 3960/3961'de), 4913/4914.

Hem B'de hem de AC'de bulunmayan beyitler (yani yalnız DHMQ[Z]'de): 1276/1277, 1316/1317, 5027/5028.

B'ye eklenen beyitler (yani yalnız ABC[H]'de): 1157, 1325, 2080, 4457.

B'de bulunmayan beyitler: 345, 397, 415, 530, 743, 773 (< BM), 1090, 1098, 1115, 1202, 1310-1311, 1457-1461, 1527, 1747, 1760 (< BQ), 1781-1783 (< BHQ), 1798-1799 (< BDHQ), 1834 (< BHQ), 1836 (< BQ), 1891, 2030, 2081, 2835, 2860, 2903, 2929, 3005, 3007 (< BQ), 3017 (< BH), 3036-3037, 3085 (< BQ), 3141, 3211, 3381 (< BDMQ), 3535, 3762, 3771, 3801 (< BQ), 3827 (< BMQ), 3892, 3892, 3910, 3917-3918 (< BDHM), 3950-3952, 4038, 4095, 4096 (< BH), 4102 (< BQ), 4193-4194 (< BH), 4266 (< BMQ), 4273 (< BM), 4275, 4340-4342, 4696-4697, 4946-4948, 5065, 5066 (< BD), 5267, 5281, 5513-5514 (BMQ), 5538, 5615-5616, 5632-5635, 5668-5669 (< BDZ), 5751 (< BQ), 5933-5934 (< BDZ), 5939, 6002 (< BD), 6961-6962, 6975, 7021, 7051 (< BD), 7533-7536, 8084, 8097-8098 (< BQZ), 8214, 8471, 8492.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

DMQZ Nüshalarında Beş veya Daha Fazla Beyte İlişkin Farklılıklar

[1. Başlangıç, 1-306]

13/14 – Z4a-22b: Mi'rāc (krş. 5990-6044)

18-56 < Z — Şem ü Pervâne Münazarası

99-104 < B^0DMZ — Tanrı'nın yücelerden yüce oluşu (aşkınlığı), ve her yerde hazır ve nazır oluşu (içkinliği) üzerine genişletme

113-239 < Z — Tanrı'nın zatı, nitelikleri ve isimleri; insanın ruhu ve mükemmelliği

274-283 < Z — Peygamber'in şefaati için dua

293-306 – DZ'de bunların yerinde Emîr Süleymân övgüsü var [=Eklenti 2]

306/307 – MQ'da burada Emîr Süleymân övgüsü var [=Eklenti 2]

[2. Hayatının erken dönemi, 307-917]

399/400 – MQZ — Dârâb'ın zulmü

405-410 < DZ — Ölüm üzerine ahlak dersi

416-435 < DZ — Zaman değişiklikleri; Tanrı'nın birliği

446-465 [Dikkat: 454 Şeyḫoğlı, Kemāl] – DZ'de bu beyitlerin yerine şu beyit var:

Kimseye ol sözde peyrev olmadı / Kimseneden daḫı ol söz almadı

499-504 < DZ — Burçlar üzerine genişletme

621-646, 680 – D'de değişik bir versiyon, Tanrı'nın birliğinin kanıtı [=Eklenti 3]

662-679 < Z (MQ'da 648'den sonra)

Hayvan ve insan vücudunda Tanrı'nın yaratıcılığının kanıtı

738-742 < Z; – D'de bunların yerinde şu beyit var:

'Aḳl durur ėle ḫalḳa reh-nümāy / Gişide ne 'aḳl ḳor ol u ne zāy

Şarabın kötülükleri üzerine genişletme

767-774 < DZ — İstişare üzerine genişletme

[3. İran, 918–1330]

1049-1054 < DMZ Dârâb'ın ana tarafından nesli

1093-1098 < DMZ Ahmedî'nin yazdığı eser bir Yusufnâme değildir

1164-1170 < DZ Bir savaşçı kılıcını kullanmalı

[4. Sistan, 1331–1933]

1331-1933 < MZ — İskender ile Gülşah Hikâyesi

1416-1470 < Q (54b/55a: – Q'da varaklar eksik?)

1912-1933 < D53a (D'de bu beyitlerin yerinde 1311-1317. beyitler var)

[5. Hindistan I, 1934-2163]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1984-1994 < MZ *Ṣāḥib-ḳırān* üzerine genişletme
2122-2125 < DQZ (H'de 2127'den sonra)
Hükümdarın savaşta ölmesi teslim olmasından iyidir
2126-2134 < Z Zamaneden şikayet
[6. Hindistan II, 2164-2948]
2187-2192 < DMZ Günah kalpte pastır
2195-2205 < DMZ Parlak ayna, Tanrı'nın birliğine mecaz
2214-2235 < MZ Simurg'un tüyleri, Tanrı'nın birliğine mecaz
2298-2307 < DMZ On iki burç için yirmi sekiz menzil
2354-2393 < Z Gezegenlerin hacimleri
2394-2481 < DMZ Gezegenler ve yıldızların yönleri; Evrenin yaratılması
2482-2488 < Z, 2486-2488 < DM
Astronomi üzerine genişletme
2506-2527 < Z Ulemayı kınama
2681-2685 – D'de bunların yerinde mizaçlar vs. üzerine bir kısım var [=Eklenti 5]
2792-2800 < MZ Çeng üzerine genişletme
2802-2818 < MZ Ney üzerine genişletme
2834-2842 < MZ Halkın adalet için inleyişi
[7. Hindistan III, 2949-3227]
3222-3227 < Z; 3224-3227 < DHM
Dua üzerine genişletme
[8. Acâyib, 3228-3926]
3276-3281 < Z Yılanlar Adası'nda kâfur hasadı
3353-3362 < Z Tanrı'nın yaratıcı gücünün belirtileri olarak doğal harikalar
3367-3376 – Z: değişik metin
3452-3460 < DHMZ Tinnīn hikâyesinin kıssadan hissesi
3470-3482 < Z Selāmiṭ adasındaki pınar ve dipsiz kuyu hikâyesinin kıssadan hissesi
3676-3683 < Z Tanrı'nın birliği üzerine genişletme
3924-3925 < HM; – DZ: değişik metin
[9. Savaşlar, 3927–4246]
4040-4053 < Z Ahmedî hikâyeye başlamadan önce sakiye hitap ediyor
4119-4125 < Z Rus ülkesinin yollarının güçlükleri konusunda genişletme
4168/4169 – Q'da ilave beyitler var
4225-4234 < Z (D'de 4240. beyitten sonra)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Devler hikâyesinin kıssadan hissesi üzerinde genişletme

[10. Mısır ve ötesi, 4247–5010]

4269-4276 < Z Tanrı lütfunun yöneldiği yer olarak Mısır

4299-4304 < Z Piramitler'deki resimler konusunda genişletme

4605-4619 < DMQZ Astroloji üzerine ara söz

4846 – DQZ'de bunun yerinde iklimler üzerine bir kısım var [=Eklenti 12]

[11. Tarih I, 5011-5785]

5047-5054 < DMZ Akrabalara güven duymaya karşı uyarı

5057-5070 < Z Aristo'nun gezegenlerin kavuşumu (*iktiran*) üzerine söylemi

5112-5122 < Z Tanrı'nın zatı ve yaratıcılığının kanıtı üzerine genişletme

5135-5151 < D; 5138-5151 – MQZ: değişik metin

Tahmures'in kıyamet üzerine söylemi [=Eklenti 13]

5198-5202 < DZ Hiç kimse düşmanın elinde ölmemeli

5294-5308 < DZ Ḍeḥḥāk hikâyesinin kıssadan hissesi

5346-5358 < DZ Ferīdūn hikâyesinin genişletmesi

5469-5473 < Z Kadınlara güven duymaya karşı uyarı

5478-5485 < Z Firengīs ve Siyāvuş

5491-5531 < Z Keykāvūs'un göğe yükselmesi

5562-5583 < Z Luhrāsb hikâyesinin genişletmesi

5591-5600 < DZ; 5596-5600 < M

Adaletsizlik yıkım getirir

5604-5609 < DMZ Zerdüşt'ün dini konusunda genişletme

5639-5660 < Z (5639-5814 < M)

İsfendiyār'ın Heft-ḫᵛān fethi

5712-5722 < Z Adalet ve zulüm konusunda genişletme

5735-5745 [Dikkat: 5739 Bāyezīd ve Temūr, 5740 Mīr Sülmān] < DZ (Q'da 5750'den sonra)

Dünyevi hükûmetin faniliği

5776-5785 – Z'de bunların yerinde tek bir beyit var

Dünyevi hükûmetin faniliği

[12. Tarih II, 5786-6617]

5793-5811 – DZ'de bunların yerinde altı beyit var

İskender sonrası tarihi anlatmak için Hızır ortaya çıkıyor

5826-5836 < Z Dünyevi hükûmetin faniliği

5852-5866 < Z Hürmüz'ün saltanatı (I. Hürmüzd)

5891-5893 – DZ'de bunların yerine Şābūr'un Rūm seferi konusunda bir kısım var [=Eklenti 14]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5921-5928 < Z; 5923-5927 < D
Pīrūz bin Yezdicerd'in saltanatı
5937-5942 < Z; 5937-5941 – D'de yalnız 5937a 5941b
Zinanın kötülükleri
5965-5976 – DZ'de bunların yerinde dokuz beyit var; 5967-5976 < Q
Mevlid
5990-6044 < Z (cf. 13/14); 5991-6043 < Q; 6007-6043 – D'de bunların yerine yedi beyit var
Hz. Muhammad; Peygamber mucizeleri; Mi'rāc

[13. Tarih III, 6618–7536]

6629, 6631-6644 – DZ'de Peygamber mucizeleri var [=Eklenti 15]
6653-6662 – DZ'de bunların yerinde tek bir beyit var
'Oṣmān bin 'Affān'ın hilafeti
6665-6672 < DZ Hariciler
6698-6711 < Z Mu'āviye üzerine genişletme
6724/6725 – DZ'de 'Abdü'r-raḥmān bin Aṣ'aṣ hakkında bir kısım var [=Eklenti 16]
6736-6742 – DZ: Ebu Müslim hakkında değişik versiyon [=Eklenti 16]
6755-6765 < Z 'Ömer bin 'Abdü'l-'azīz
6903-6908 < DZ Zındık Yaḳṭīn üzerine genişletme
6952/6953 – DQZ'de Me'mūn zamanında ilimler konusunda bir kısım var [=Eklenti 17]
6768-6772 – DZ'de doğru olarak Yezīd ibn 'Abdü'l-melik; bunun yerine B'de 'Abdü'l-melik bin 'Ömer, M'de 'Abdü'l-melik, Q'da 'Abdü'l-melik bin 'Ömer-i 'Abdü'l-'azīz, CH'de 'Abdü'l-melik bin 'Abdü'l-'azīz, A'da 'Abdü'l-melik bin 'Abdü'l-melik
7002-7021 < QZ Müktefī ve Ayna hikâyesi
7045-7052 < QZ Mürüvvet ve fütüvvetin anlamı
7136-7536 < Z Cengizîler, İlhanîler, vb.
7207-7218 < Q Arġun Ḫān

[14. Tarih IV, 7537–7870]

7537-7870 < Z Osmanlılar
7806-7814 < Q Bayezid'in dindarlığı

[15. Son seyahatler, 7871–8541]

7871-7888 < QZ Hızır ile ahiret hakkında tartışma
7889-7908 < Q Kıyamet alametleri
7909-7960 < QZ Kıyamet

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7961-7970 < Q İyi ahlak edinmek
7971-7978 < QZ İktidara sahip olanlar birbirlerini yok ettiler; Hızır kaybolur
7979-7992 < Q İskender zühd ve ibadet hayatını benimser; Ahmedî'nin söylemi
7993-8008 < QZ Kadınların kötü ahlakı
8141-8148 < QZ Mekke'de Beytu'llâh konusunda genişletme
8169-8180 < QZ Duanın yararları
8201-8219 < QZ Kutsal kişilerin mezarlarının yararları
8400-8432 < QZ Brahmanlar, bu dünyanın değersizliğini anlatıyor
[16. Son, 8542–8754]

Beyitlerin ve Başlıkların Yerleştirilmesi

397 < B; –DHMQZ'de 393'ten sonra. Bu, 397'nin 394'e alternatif biçimde marjinal bir katkı olarak eklendiğini göstermektedir. Nüshaların çoğunda 393'ten sonra metne eklenir. Sadece AC'de 396'dan sonra bulunur ve B'de tamamen atlanır.

537-538 – DHMQZ ↲. Bu, orijinal sıranın (***1 = 2 = 3***) 538-537 olduğunu gösterir. 537-538 sırası ise ***4***'te oluşmuş (B) ve ***5***'te muhafaza edilmiştir (AC).

662-679 < Z; – MQ'da 648'den sonradır. Bu, 662-679. beyitlerin ***2***'de marjinal bir katkı olarak eklendiğini göstermektedir. Bunlar D'de (= ***2***) 661'den sonra, MQ'da (= ***3***) 648'den sonra bulunur. ***4*** = ***5***'teki metin (ABCH) D'ye izler.

1128-1131 < DMZ; – B: 1130 1131 1128 1129. Bu, 1128-1131. beyitlerin ***4***'te marjinal bir katkı olarak eklendiğini göstermektedir. B, beyitlerin bir sırasını yansıtıyor; ACHQ (***5***) başka bir sırayı yansıtıyor.

1984-1994 < MZ; 1986-1990 < D; 1986-1988 – H: 1987 1988 1986; 1987-1990 – Q: 1989 1990 1987 1988. Bu, 1984-1985. ve 1991-1994. beyitlerin ***2***'de (D) marjinal bir katkı olarak eklendiğini göstermektedir. 1986-1990. beyitler ise ***4***'te oluşmuş (B) ve ***5***'te muhafaza edilmiştir (ACHQ), ancak H ve Q'da beyitlerin sıralamasında bir farklılık vardır.

*3535 (DHMQ) Reften-i İskender be-Çīn [ve benzeri]; *3536 (BZ) ʿAzīmet-i İskender be-memālik-i Çīn [ve benzeri]. Bu, başlığın başlangıçta (***1** = Z) 3536'da olduğunu gösterir. Hem metin hem de yerleştirme (3535'te) ***2 = 3***'te değiştirilmiştir (DHMQ). B (= ***4***) ***1***'deki durumu izler. AC (= ***5***) başlığı tamamen atlar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5124-5125 < Q; – D ↲ | 5125-5126 < Z. Bu, ***1***'de (Z) yalnız 5124 5127'nin bulunduğunu gösterir. 5125-5126 ***2***'de marjinal bir katkı olarak eklenmiştir; DMQ bu evreyi yansıtıyor, ancak D iki ilave beyti tersine çevirir, Q'da ise yalnız 5126-5127 vardır. M'deki durum ***4***'te (B) ve ***5***'te (ACH) muhafaza edilir.

*5542 (BDMQ), *5544 (ACH). Bu durum, başlığın en eski versiyonda (***1*** = Z) olmadığını gösteriyor. Başlık ***2***'de 5542'den önce koyulmuş (DMQ – D, her zamanki gibi, Arapça'ya çevirirken), ***3***'te orada muhafaza edilmiş (B), sonra ***4***'te 5544'e nakledilmiştir (ACH).

5735-5745 < DZ; – Q'da 5750'den sonra. Bu, 5735-5745. beyitlerin ***2***'de marjinal bir katkı olarak eklendiğini göstermektedir. DMQ bu evreyi yansıtır, ancak D ilave beyitleri atlar, M onları 5734'ten sonra, Q 5750'den sonra koyar. M'deki durum ***3***'te (B) ve ***4***'te (ACH) muhafaza edilir.

Tek Beyitlerin veya Beyit Gruplarının Analizi

Bazı beyitler, ***5***'in ***4***'ün revizyonu olduğunu göstermek için kanıt olarak kullanılabilir. Örneğin 923'te (ACQ **rāġ**, BDHMZ **bāġ**) Ahmedî, *bāġ*'ı kafiye pozisyonunda iki kez kullandığını fark etmiş ve birincisini *rāġ* olarak değiştirmiştir. Ama bazı durumlarda revizyon yanlış görünür. Örneğin 736 ve 2596'da AC'deki mısraların yer değiştirmiş olmasının açıklaması olamaz. Böyle olması, şairin ifade etmek istediğinin, yani doğru olanın ***4*** olduğuna dair açık bir göstergedir. 1301'de ***4*** *göŋlüŋ Rūm'ı*, ***5*** *göŋlüŋ mülki*'den açıkça daha uygundur (paralel olan *cānuŋuŋ Mıṣr'ı*'ya dikkat). 5437'de BDHMQZ **dār u gīr** doğru olmalı, AC **kār-gīr** doğru olamaz. 5825'te AC **ṭolu** mutlaka yanlıştır, belki AC'nin prototipinin müstensihi ***4*** **dürlü**'yü *dolu* sanıp *ṭolu* yazmış. 7138'de ***4*** *Çaġātā* doğru olmalı. 7144'te (ACH **anı**, BDM **èli**) *èli* takip eden beyit ışığında kesinlikle daha uygundur. 7953'te ***5***, kafiye aynı (?) kelimeyi tekrarladığı için kabul edilemez. Bu örneklerde, ***5***'teki şeklin (hipoteze göre Ahmedî'nin sonraki fikri — ama belki sırf AC'nin prototipinin müstensih hatası olabilir) yanlış olduğu hükmüne vardık ve ***4***'teki şekli tenkitli metinde kullandık.

Başka durumlarda AC'deki şekilde mutlaka müstensih hatası vardır, metin tamiri gerekir (burada ok ile gösterildi): 1438 AC gizler ➔ gezler; 5301 AC *yenūb* ➔ *yetūb*; 2416 AC Cānī, H Ḥānī ➔ Cāṣī; 3309 AC Betān ➔ Benān; 6422: AC nebāt ➔ ṣebāt; 6482 ACQ 'den berü ➔ dün yaru ("gece yarısı"); 7365 AC aldılar ➔ oldılar.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

A ve B'nin farklı olduğu durumların hemen hepsinde C, A'yı izler. Ancak şu örneği açıklamak daha zordur:

5032 ABM Çetr-i Sencer gör nèce buldı ḫalel

CDHQZ Çetr-i Sencer Sencer'e n'oldı (Q buldı) ḫalel

Burada istisna olarak B ve C beklenen gruplamanın tam tersi bir durumu gösterir. C'nin A yerine B'yi izlediği birkaç örnek daha vardır. Örn. 3789.

H genelde AC = ***5***'i izler, ancak bazen bunun yerine B = ***4***'e çok yakındır. Şu örnek, H'nin her ikisinden de aynı zamanda etkilendiğini kanıtlamaktadır: 8583 ACD nabżuŋ ṭoḳuz cinsin, BM ol nabżuŋ on cinsin, H ol nabżuŋ ṭoḳuz cinsin. 1060. ve 1067. beyitleri ***4*** ile ***5*** arasındaki aynı değişimi göstermektedir; H, 1060'da ***5***'i, 1067'de ***4***'ü izler. H bazen bunun yerine ***2,3***'ü izler. Örn. *599, *601, *605 (bu başlıklar yalnız DHMQZ'de vardır, ABC'de yoktur).

B'deki revizyonların bazıları ***2***'ye dayanmaktadır. Örn. 3163 ACHMQ **İskender gibi** (CM bigi), BDZ **İskender-ṣıfat**; 3700 ACHMQ ki **deryālar**, B ki **deŋizler**, DZ deŋizler kim; 5933-5934 < BDZ. 6003'te D orijinal kafiyeyi (raḥmet ... ni'met) değiştirmiştir (raḥmān ... burhān); B ise (raḥmān ... ni'met) kafiyeyi büsbütün terk etmiş – belki kullandığı nüshada yeni kafiye orijinal kafiyeyle beraber sayfa kenarında bulunmuş, bu da müstensihi şaşırtmıştır.

B'deki revizyonların bazıları ***3***'e dayanmaktadır, örneğin 3417 Lenkāvūs, BMQ Keykāvūs; 5510 (< DZ) ACH **Dėdi ba'żī bu tevārīḫi**, BMQ **Ba'żī işbu** (BQ uşbu) **dāstānları**; 6677 ACDHZ Āl-i Mervān oldılar (DZ olalar), BMQ Oldılar Mervāniler.

Bazı durumlarda BZ bir grup oluşturur. Bu, B'nin bazen doğrudan doğruya ***1***'e dayandığına işaret eder. Örneğin 3145 ACHM **Ḍaḥḥākī ḳılıcın** (M ḳılıcı), BZ **Ḍaḥḥāk ḳılıcını**, DQ Ḍaḥḥāküŋ ḳılıcın. 2268'de, BZ'nin her ikisinde de *ü erkān* yerine *varken* şeklinde yanlış okunmuştur. Ya her ikisinde de aynı hata yapılmıştır ya da B, bir Z prototipinden etkilenmiştir.

MQ genellikle DZ'yi yakından izleyen bir grup oluşturur, ama bazen öyle değildir. Görünüşe göre, M'ye benzer bir metnin versiyonu, B'nin (veya onun prototipinin) yanı sıra AC'nin prototipinde de mevcuttu. Aşağıdaki örnekte MB bir grup oluşturuyor:

8583 HZ İstedi ͡ol nabżuŋ ṭoḳuz cinsin 'ayān

ACD İstedi nabżuŋ ṭoḳuz cinsin 'ayān

BM İstedi ol nabżuŋ on cinsin 'ayān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Burada M'yi izleyen B, *ṭoḳuz*'u *on*'a değiştirerek ünlü birleşmesini (*elision*) ortadan kaldırmış; D'yi izleyen AC ise, *ol*'u bırakarak *elision*u ortadan kaldırmıştır. Öte yandan 425'te (ACM **kimse yėrine**, BHQ **yėrine kimse**) B, Q'yu izler (ya da Q B'yi izler) fakat AC M'yi izler. [Ünlü birleşmesi (*elision*) için bkz. *Vezin ve Vasle*.]

B'nin Q'yu yakından izlediği başka örnekler var: 4500 gördi anı ol sīmīn-ẕeḳan ... eyitgil baŋa sen, BQ ol ferzāneyi gördi nigār ... baŋa eytgil (Q maŋa dėgil) ė yār; 4525 kemdür, BQ yoḫdur; 4741 laʿl-i, BQ dürr-i; 4793 Diler iseŋ ki ‿ol saŋa el bulmaya, BQ Tā ki saŋa mekr ü ḥīle ḳılmaya. Bunlarda da belki Q B'yi izler; yani Q, eserin erken versiyonunu büyük ölçüde koruyan ancak bazen geç versiyonu izleyen bir melezdir. Muhtemelen bu konu ancak Q, gelecekteki araştırmalar için bir görev olarak diğer Şiraz nüshaları ile karşılaştırılıp incelendiğinde çözülebilir.

MQ genelde DZ'ye yakındır. Ancak önemli farklılıklar var. Örneğin ejderhayı öldürmek serüveni DZ = ***2***'de Çin'de, MQ = ***3***'da ise Sind'de geçer (3105, 3107, 3116, 3162. beyitler). 416-435. beyitleri DZ = ***2***'de yok; 421'de (selāṭīni ki (C selāṭīnler ki), MQ selāṭınları) MQ = ***3***'teki metin ABC = ***4*** = ***5***'teki metinden ayrıdır; ve MQ'da 424/425'te bir ilave beyit var.

Çoğu yerde Q, M = ***2***'ye yakınken, eserin sonuna doğru (6894'ten itibaren) Z = ***1***'e daha yakındır (örneğin 7045-7052 < QZ).

DZ'de (ayrıca 6894'ten başlayarak Q'da), İskender sonrası tarih (12. ve 13. bölümler) gelecek zaman kipindedir (bkz. *Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih*). Ancak D'de, bazen *-e/a* yerine *-di* kullanır (örneğin 5986 eylediler; 5988, 6044, 6676, 6784, 6878-6882, 6912-6914, 6948, 6964 [fakat 6965 Oldı ... yıḫıla], 6992, 7002-7021, 7024, 7052 [Oldı ... ola], 7082-7083, 7137 vb.); ve Hz. Muhammed bölümünün (5989-6042) hepsi de geçmiş zaman kipindedir (ama dikkat: 5990-6044 < Z). Bazen de müstensih önce *-di* yazmış sonra *-e/a* olarak yeniden yazmıştır (bkz. Aparat, 6680-6682 ve 6682/6683). Q, bu kısmın birçok yerinde (örneğin 6893-6942) D'yi izlerken, 6948'de D'de *urdılar*, Q'da ise *uralar* bulunur.

D'de bazen aynı beytin iki değişik biçimiyle yer aldığına dikkat edilmeli, bunlar aparatta D^1 ve D^2 olarak gösterildi, bkz. 8403, 8431/8432, 8453/8454, 8456, 8457, 8462, 8463.

Bütün bunlar, D'nin temelde Z = ***1***'i izleyen, ancak bazen MQ = ***3*** versiyonuna dayanan melez bir yazma olduğunu gösterir.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Beş Versiyonun Küçük Farklılıklarına İlişkin Örnekler

Okuyucu, aparatı kullanarak metnin çeşitli evrelerini izleme olanağına sahiptir. Aşağıda bunun için örnekler veriyoruz. Bu örneklerden bazıları dinî bakımdan ilginç konular içermektedir.

Örnek 1. 265-269: İslam tarafından feshedilen öğretiler.

265 Çün nübüvvet ẓāhir ėtdi Muṣṭafā / Nesḫ oldı ⁀anuŋla şerʿ-i enbiyā
266 Dīn anuŋdur bāḳi-i edyān nedür / Ḥükm anuŋdur ḥikmet-i Yūnān nedür
267 Rāy-ı Yūnān meẕheb-i Zerdüştdür / Felsefeyle şerʿ püşt-ā-püştdür
268 Felsefedür fels bī-şek şerʿ ʿarş / Şerʿ ile ʿarşa ėrişür ehl-i ferş
269 Raḥmetin Ḥaḳḳ'uŋ dilersen Aḥmedī / Ḥamd ile ẕikr eyle dāyim Aḥmed'i
[267-268 < Z; – D'de bu beyitler yerine şu beyit var:
Ol Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī / Bize anlar ḳodı bu ṭoġru yolı]

Orijinal metinde (***1*** = Z) Hz. Muhammed hakkında olan 266. beyti 269. beyit izler, Ahmedî kendisine Peygamber'i övmeyi emretmiştir. Sonra (***2*** = D) dört halife ve İslam'ı (*ṭoġru yol*) yayma konusunda onların rolü üzerine bir beyit eklenmiştir. Daha sonra (***3*** = ***4*** = ***5***) şair bu eklenen beyit yerine iki başka beyit (267-268) koymuş, Zerdüşt inancının İslam'ın ortadan kaldırdığı dinlerden biri olduğunu, Yunan bilgeliği olan felsefenin Peygamber'in bilgeliği karşısında geçerliliğini kaybettiğini belirtmiştir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Örnek 2. 1041 Saŋa ⁀ėricek ne durur remzini bil / Nėce olısar iş aŋa çāre ḳıl

ACH ne durur (H nedür) **remzini**, BDMQZ ne durur (Q nedür bu) **remzi**; ABC iş aŋa çāre, DHMQZ tedārük aŋa

1 Saŋa ėricek ne durur remzi bil / Nėce olısar tedārük aŋa ḳıl
2 [aynı]
3 [aynı]
4 Saŋa ėricek ne durur remzi bil / Nėce olısar iş aŋa çāre ḳıl
5 Saŋa ⁀ėricek ne durur remzini bil / Nėce olısar iş aŋa çāre ḳıl

DMQZ ilk evreyi (burada ***1*** = ***2*** = ***3***) temsil eder, bu evrede Q hafif bir değişiklik yapar (*ne durur* yerine *nedür bu* yazar). Sonra (***4***) B, ikinci mısrada bir değişiklik yapar (*tedārük* yerine *çāre* yazar ve vezne uyması için başka ayarlamalar yapar). En sonunda (***5***) AC, ilk mısrada bir değişiklik yapar (*Saŋa ⁀ėricek* ünlü birleşmesi

(*elision*) ile okur ve düşen heceyi *remzi* yerine *remzini* geçirerek telafi eder). H melezdir, ilk mısrada ***1*** = ***2*** = ***3***'ü, ikinci mısrada ***4***'ü izler.

Örnek 3. 1301 Yoḫsa gönlüŋ mülkin ol sènüŋ yıḳar / Cānuŋuŋ Mıṣr'ın ḳamu oda yaḳar

CHQ **mülkin**, A mülkini, BDMZ **Rūm'ın**

Orijinal metindeki (DMZ, ***1*** = ***2*** = ***3***) *Rūm'in* şekli B'de (***4***) muhafaza edilir, C'de ise (***5***) *mülkin* şekli yerini alır, HQ'da *mülkin* var, A ise *mülkini*'ye değiştirir. "Gönlün Rum'u" ile "canın Mısr'ı" tezat oluşturduğu için orijinal metnin daha iyi olduğu düşünülebilir.

Örnek 4. 3696 Var aŋa bir nesne vèr ki ͡ol ejdehā / Öle vü sen olasın andan rehā

AC **Var aŋa bir nesne vèr ki ͡ol** ejdehā, BHMQ **Vèr aŋa bir nesne kim ol** ejdehā, DZ Bir nesne vèr aŋa ki ͡ol ejdehā

1 Bir nesne vèr aŋa ki ͡ol ejdehā
2 [aynı]
3 [aynı]
4 Vèr aŋa bir nesne kim ol ejdehā
5 Var aŋa bir nesne vèr ki ͡ol ejdehā

Şayet Ahmedî'nin önce DZ'deki şekli (*Bir*, vezin: -.) yazdığını kabul edecek olursak sonradan gözden geçirirken vezindeki güçlükten rahatsız olup mısrayı değiştirmek istediğini sezebiliriz.

Örnek 5. 5092

Z (***1***) Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa şehriyār / Girdi fermānına ͡anuŋ şehr ü diyār

DQ (***2*** = ***3***) Q Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa şehriyār / Girdi ͡anuŋ fermānına şehr ü diyār

D Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa şehriyār / Girdi anuŋ ḥükmine şehr ü diyār

B (***4***) Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa şehriyār / Cümle ḫalḳ ėtdiler anı iḫtiyār

ACHM (***5***) Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa ked-ḫuẕāy / Cümle ḫalḳ ėtdiler anı rehnümāy

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2* = *3'te ikinci mısrada kelime sırası değişir; Q orijinal şekli yansıtır; D, *fermānına ḥükmine*'ye değiştirerek *elision*u ortadan kaldırır. ***4***'te ikinci mısra yeniden yazılır, kafiye ise muhafaza edilir. ***5***'te kafiye de değişir.

Örnek 6. 5138-5151 ve Eklenti 13: Tahmures'in kıyamet üzerinde söylemi.

Ahmedî, orijinal metinde Tahmures'in ağzından (***1*** = Z; bkz. Eklenti 13) kıyametten sonra diriliş için gerekli unsurlardan *ḳudret / ḳādiriyyet* ve *ḳābiliyyet*'in önemini vurgular. Bu kısım D'de atlanmıştır (***2***). MQ'da (***3***) muhafaza edilir ama M'de on dört beyitten yalnız dokuz beyit vardır ve 8. beyit ile 9. beyit yer değiştirmiştir (Z'de 4. beyit, ya ancak ***2***'de ilave olduğundan ya da Z müstensihi tarafından yanlışlıkla atlandığından eksiktir). Orijinal metin B'de de (***4***) hafif değişikliklerle (2. beyit 3/4'te tekrarlanarak, 12. beyit büyük ölçüde değiştirilerek) muhafaza edilmiştir. AC'de (***5***) bütün kısım yeniden yazılmıştır, burada Tahmures'in ağzından kıyamet için gerekli unsurların dini nitelikler (5139 *ʿibādet*, 5144 *ḥüsn-i aḫlāḳ*, 5145 *tevḥīd*, 5146 *iḫlāṣ*, 5148 *ṭāʿat*) olduğu vurgulanır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Örnek 7. 5954: Mezdek'in zındıklığı.

Z (***1***) Dünyede ⁀eyleye ibāḥat āşikār
D (***2***) Dīnde eyleye ibāḥat āşikār
ABCHMQ (***3*** = ***4*** = ***5***) Dīn dėyü ḳıldı ibāḥat āşikār

Ahmedî ilk önce (***1***) Mezdek'in ibahi öğretisini "dünyada" tezahür ettireceğini yazmıştı. Ancak sonra ikinci kez düşündüğünde (***2***) "dinde" tezahür ettireceği ona daha mantıklı gelmiş olsa gerek ki bu değişiklikle ünlü birleşmesini (*elision*) ortadan kaldırdı. Daha sonraki bir evrede (***3***) gelecek zaman kipinden geçmiş zaman kipine çevirmekten başka bir iş kalmamıştı.

Örnek 8. 6896-6898: Hâdî zamanında zındıklık.

6896 Gėrü mülḥidler olup bir yėrde cemʿ / Dilediler Hādīʾyi kim ola ḳamʿ
6897 Yöriyüp iḳlīmi ġāret ėtdiler / Ḳanda ki ⁀ėrdiler ḫasāret ėtdiler
6898 Anlaruŋ serdārı bir bī-dīn idi / Müfsid ü bed-aṣl adı Yaḳṭīn idi
[6896-6898 – DZ'de bu beyitler yerine şu beyitler var:
D Çün öle Mehdī Hādī ola imām / Ṭuta ʿadl ile cihān anuŋ niẓām

Aŋa bir bed-baḫt bes yaġı ola / Ḳaṣd ėde kim mülkin elinden ala
Z Çün öle Mehdī vü Hādī ͡ola imām / Zendaḳa ͡ehli gėrü ͡ėdeler izdiḥām
Adı serverlerinüŋ Yaḳṭīn ola / Serkeş ü bed-aṣl u bed-āyīn ola]

Başlangıçta (***1*** = Z) Hâdî'nin hilafeti sırasında liderlerinin adını belirten (Yaḳṭīn) sapkınlar hakkında iki beyit vardı. D, Z'yi köklü bir biçimde değiştirerek, Hâdî'nin esasen âdil bir hakim olduğunu, ancak tahtını gasbetmeye çalışan kötü güçlerle mücadele etmek zorunda kaldığını vurgulamıştır. Bu değişikliğin Ahmedî tarafından mı (yani = ***2***) yoksa D veya D'nin prototipinin müstensihi tarafından mı yapıldığı belli değildir. Her nasıl olursa olsun, daha sonraki versiyonlarda (***3*** = ***4*** = ***5***, ABCHMQ) Z anlamı korunur ancak bir beyit ilave edilerek ifadesi genişletilir.

Örnek 9. 6743: İbni Müslim'in Buhara'yı fethi.

DZ (***1*** = ***2***) İki yüz biŋ gişi eyleye (Z eyleyüp) esīr / Ḳul ḳaravaş ḳamu ḫūb u dil-peẕīr

BMQ (***3*** = ***4***) İki yüz biŋ gişi eyledi esīr / Māde vü ner ḳamu ḫūb u dil-peẕīr

ACH (***5***) İki yüz biŋ ādemī ėtdi esīr / Māde vü ner ḳamu ḫūb u dil-peẕīr

Birinci versiyonda, gelecek zaman kipi ile erkek ve kadın köleler için Türkçe terimler kullanır. İkinci versiyonda, geçmiş zaman kipi ile erkek ve kadın köleler için Farsça terimler kullanır. Üçüncü versiyonda, *gişi eyledi* yerine *ādemī ėtdi* kullanır.

İskender ile Gülşah Hikâyesi

Ahmedî'nin görünüşe göre araya karakteristik olmayan romantik hikâye eklemesi,[20] Firdevsî ve Nizamî versiyonlarında İskender'in Dara'nın kızı Roşenek ile evliliğine karşılık gelmektedir. Firdevsî ve Nizamî'nin eserlerinde bu evlilik İskender'in İran'ın fethetmesinden sonra ve Hindistan'ın fethinden önce vuku bulur. Yani Ahmedî'nin eserinde İskender'in Sistan'ı fethetmesi Gülşah'la olan evliliği ile çakışır. Farsça prototiplerde İskender'in evliliği siyasi bir uzlaşma

[20] Krş. Gibb 1900, 272: "Temel konu ile hiçbir bağlantısı olmayan ve sadece *İskendername*'de pek bulunmayan aşk unsuru uğruna metne sokulan beceriksizce yapılmış bir eklemedir." [It is awkwardly interpolated, having no connection with the story proper, and being evidently introduced merely for the sake of the love element which is otherwise quite unrepresented in the İskender-Náme.]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

işlevi yerine getirirken, Ahmedî'nin versiyonunda aşk ve tasavvufi birlik temalarını yansıtan özellikler gösterir. Türkçe romantik aşk mesnevilerinde normal olan metin içerisine serpilmiş gazeller *İskendername*'nin yalnızca bu bölümünde (1331-1933, eserin 4. bölümü) vardır.[21]

1. Gülşâh'ın İskender'e gönderdiği gazel (1434-1440)

2. İskender'in cevabı (1463-1469)

3. İskender'in Gülşâh'a yazdığı ayrılık mektubundaki gazel (1600-1607)

4. Gülşâh'ın İskender'e yazdığı ayrılık mektubundaki gazel (1659-1665)

5. İskender'in gazeli (1813-1819)

6. Gülşâh'ın gazeli (1874-1880)

Bu bölümün düzenlenmesinde dört aşamanın açık kanıtı vardır.[22] Bununla birlikte, bu aşamalar, yukarıda öne sürülen beş aşamalı redaksiyon hipotezi ile birebir uyuşmamaktadır.

I: Bu bölüm yok: Z (60a11/12), M (55a5/6).

II: Bu bölümde dört gazel (3-6) var: GQSY. Sonuçta da şair, 551 (S), 561 (G) veya 572 (QY) beyit içerdiğini bildirir. — Q'nun durumu, ilk iki gazeli içeren 1416-1470. beyit eksik olduğundan (54b/55a'de eksik varaklar) kesin değildir.

III: Bu bölümde beş gazel (1, 3-6) var: P. Sonuç kısmında şair, bu kısmın 551 beyit içerdiğini bildirir.

IV: Bu bölümde altı gazel var: ABCDEFHKLLaNŞTUpW. Sonuç kısmında şair, bu kısmın 605 beyit (U: 551 beyit) içerdiğini bildirir:— D'nin durumu, altı gazel içerdiği halde 1912-1933. beyitler eksik olduğundan kesin değildir. Belki de burada, başka yerde olduğu gibi (bkz. *DMQZ Nüshalarında Beş veya Daha Fazla Beyte İlişkin Farklılıklar*), D melez bir nüshadır.

Ahmedî, eserdeki diğer dāsitānlarda olduğu gibi, bu dāsitānı da başlı başına bir bölüm olarak planlamıştır. Hatta sonunda (1933. beyit) bir beyit sayısı bile verir. Mi'rācnāme (Eklenti 1: 497) ve Mevlid bölümünde (6615. beyit) de beyit sayısı verir. Ve *İskendernâme*'nin sonunda (8753. beyit) bütün eser için son bir beyit sayısı daha verir. Her dört durumda da hemen hemen aynı dili kullanır:

[21] Bkz. Dankoff 1984.

[22] Krş. Dankoff 1987, 95.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1933 Dercdür bu dürcde ėy pür-hüner
Altı yüz ü daḫı bėş dāne güher
S: Bėş yüz ile daḫı bir dāne güher
ŞU: Bėş yüz elli daḫı bir dāne güher
GP: Bėş yüz altmış daḫı [bir] dāne güher
K: Bėş yüz ü yėtmiş iki dāne güher
LUpY: Bėş yüz yėtmiş iki dāne güher
Q: Bėş yüz [y]etmiş iki dāne güher

Eklenti 1: 497 Barmaġuŋ ʿaḳdinde işbu ʿıkd-ı dür
Dört yüz dāneyle ṭoḳsan dānedür

6615 Nėçe dānedür dėseŋ bu ʿaḳd-i dür
Altı yüz ü daḫı on bėş dānedür

8753-8754 Bil ki işbu ʿaḳd içindeki dür / ʿAḳd-ı dest ile sekiz biŋ dānedür
Hem iki yüz elli anuŋla bile / Raḥmet aŋa kim güher ḳadrin bile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih

Ahmedî'nin Büyük İskender Hikâyesi geleneğindeki başlıca yeniliği, İskender'in bilgi arayışında tarihi, bilimlerden biri olarak kabul ettiğini göstermesidir. İskender'in bakış açısına göre tarih, geçmişin yanı sıra geleceği de içerir. Eserin olgunlaşmış versiyonunda ona gelecek hakkında talimat veren Hızır Peygamber'dir. Caroline Sawyer, Ahmedî'nin eserinde Hızır figürünün "gelişmiş rolü"nden bahseder (Farsça prototiplerde Hızır yalnız âb-ı hayat arayışında rol oynar).[23] Bu konuda Dimitri J. Kastritsis şöyle yazmaktadır:

> Anlatıdaki temel dönüm noktası, İskender'in "veziri" Aristoteles'e, kendi ölümünden sonra gelecek hükümdarlar hakkında soru sormasıdır. Aristo, bilgisinin sınırlarına ulaştığını ve bu noktadan itibaren İskender'in rehberliğini Hızır'a bıraktığını söyler. Ahmedî'nin eserinde, bu iki otorite arasındaki karşıtlık çok önemli bir rol oynuyor: Aristoteles fiziksel ve görülen (*ẓāhir* "dış") alemi temsil ederken, Hızır metafizik ve görünmeyen, yalnızca feraset ve kehanet yoluyla algılananan (*bāṭin* "iç") alemi temsil eder. …

[23] Sawyer 1996, 135.

> … İskender'in evrenselciliğini dünyevi ve manevi alanlara ayıran ilk şair olan Nizamî'nin izinde Ahmedî, eserini (Aristoteles ve diğer Yunan filozofları tarafından temsil edilen) dünyevi bilgi hatları ve (Hızır tarafından temsil edilen) yalnızca feraset ve ilham yoluyla elde edilebilen bilgi hatları boyunca örgütledi. Bu kritik dönüm noktasının tarih alanında yer alması anlamlıdır. *İskendernâme*'nin geri kalanında olduğu gibi, özellikle de bu tarihin ikinci kısmı (Osmanlı tarihi kısmı da dahil olmak üzere) önemli bir dinî boyuta sahiptir. İskender, Hızır'ın rehberliğinde bir proto-Müslüman olduğu için Ahmedî'nin gelecekteki hükümdarlar tarihi esasen İslam tarihidir ve bundan dolayı diğer unsurlar arasında Hz. Muhammed'in göğe çıkışının (Mi'rāc) ayrıntılı bir anlatısını içermektedir. Eserin önceki taslaklarında tarih bölümü oldukça sınırlıydı. Ancak son versiyonunda İlhanlıları ve onların haleflerini, Osmanlılara varıncaya kadar konuları arasına aldı.[24]

Osmanlı tarihi (14. bölüm) üzerine birçok şey yazılmışken, Büyük İskender'den Celayirlilere kadar uzanan tarihe (12. ve 13. bölüm) pek dikkat edilmemiştir. Aşağıdaki inceleme bu anlatının özellikleri üzerine odaklanıp Ahmedî'nin çeşitli versiyonlarda yaptığı değişiklikleri belirlemektedir ve tarihî değil, salt filolojiktir. Metinsel durum netleştiğinde başka araştırmacıların bu bölümleri tarih yazımı açısından inceleyip Ahmedî'nin kaynaklarıyla olan ilişkisini ve onun (çeşitli versiyonlardaki) anlatısıyla bu anlatının yazıldığı tarihi an arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaracaklarını ümit ederiz.

Dikkate değer ilk şey bu anlatının İran merkezli olmasıdır. Eserin bu noktasına kadar anlatı İskender'in fetihlerini doğuya ve batıya doğru takip ettiği halde

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[24] Kastritsis 2016, 261, 269-270: "The fundamental turning point in the narrative comes when Alexander asks his 'vizier' Aristotle to tell him about future rulers following his own death. Aristotle answers that he has reached the limits of his knowledge, and defers to Khidr, who becomes Alexander's main guide from that point on. In Ahmedi's work, the binary opposition between these two authorities plays a crucial role: for Aristotle represents the physical and seen (the 'external', *ẓāhir*) whereas Khidr stands for the metaphysical and unseen, that which can only be perceived through insight and prophecy (the 'internal', *bāṭin*). … Following in the footsteps of Niẓāmī (the first to have divided Alexander's universalism into worldly and spiritual spheres) Ahmedi organized his poem broadly along the lines of worldly knowledge (represented by Aristotle and other Greek philosophers) and knowledge obtainable only through insight and inspiration (represented by Khidr). It is significant that the crucial turning point is located in the field of history. As with the rest of the *İskendernāme*, especially the second part of this history (including the account of the Ottomans) has an important religious dimension. Since Alexander is a proto-Muslim guided by Khidr, Ahmedi's history of future kings is essentially an Islamic history, containing among other elements a detailed account of the Prophet Muhammad's ascent to the heavens (*Miʿrāj*). In earlier drafts of the work, the historical section was quite limited, but in the final version it came to include the Ilkhanids and their successors down to the Ottomans."

maceraları büyük oranda İran'a dayanıyordu ki Ahmedî bu bakımdan da kendi kaynakları olan Firdevsî ve Nizamî'ye uyuyor. İskender zamanına kadar olan dünya tarihi (11. bölüm) esasen Keyûmers'den başlayarak Dārāb bin Dārā ile biten İran şahlarının hikâyesidir. İskender'den sonraki İran şahları için (12. ve 13. bölüm) Ahmedî yine Firdevsî'yi çok yakından takip eder.

Eşganiler	*Şehnâme*	*İskendernâme*, 5810-5824
	Eşg	Eşg
	?	Cevderzīn, Cevder
	?	Cevder bin Cevder
	Erdevān	Erdevān

Sasaniler	*Şehnâme*	*İskendernâme* 5837-5988, 6044-6057, 6618-6627
I. Erdeşīr (224–241)	Erdeşīr	Erdeşīr
I. Şāpūr (241–272)	Şāpūr bin Erdeşīr	Şābūr bin Erdeşīr
I. Hürmüzd (270–271)	Ürmüzd bin Şāpūr	Hürmüz bin Şābūr
I. Behrām (271–274)	Behrām bin Ürmüzd	Behrām bin Hürmüz
II. Behrām (274–293)	Behrām bin Behrām	Behrām bin Behrām
III. Behrām (293)	Behrām Behrāmiyān	
I. Nersī (293–302)	Nersī bin Behrām	Bürsi bin Behrām bin Behrām
II. Hürmüzd (303–309)	Ürmüzd bin Nersī	
Adhur Nersī (309)		
II. Şāpūr (310–379)	Şāpūr Ẕu'l-ektāf	Şābūr-ı Ẕu'l-eknāf
II. Erdeşīr (379–383)	"İyi" Erdeşīr	
III. Şāpūr (383–388)	Şāpūr bin Şāpūr	
IV. Behrām (388–399)	Behrām bin Şāpūr	
I. Yezdigird (399–420)	"Günahkâr" Yezdigird	Yezdecird Ẕü'l-eknāf
V. Behrām (420–438)	Behrām Gūr	Behrām-ı Gūr
II. Yezdigird (438–457)	Yezdigird bin Behrām	Yezdecird piser-i Behrām
III. Hürmüzd (457–459)	Hürmüz bin Yazdagird	
I. Pīrūz (459–484)	Pīrūz bin Yezdigird	Pīrūz bin Yezdecird
Belāş (484–488)	Belāş bin Pīrūz	Belāş bin Pīrūz
I. Ḳubād (488–497, 499–531)	Ḳubād bin Pīrūz	Ḳubād bin Pīrūz
Zamaspes (496–498)		

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

I. Ḫusrev (531–579)	Kisrā Enūşīrvān	Nūşīnrevān-ı ʿādil
IV. Hürmüz (579–590)	Hürmüzd	Hürmüz piser-i Nūşirvān
II. Ḫusrev (590, 591–628)	Ḫusrev Pervīz	Ḫusrev-i Pervīz
VI. Behrām (590–591)		
II. Ḳubād (628)	Ḳubād bin Pervīz	
III. Erdeşīr (628–629)	Erdeşīr Şīrūy	Şīrūye piser-i Ḫusrev
Shahrvaraz (629)	Ferāyīn Gurāz	
III. Ḫusrev (630)		
Pūrāndoḫt (630, 631–632)	Pūrāndoḫt	Tūrān Duḫt
Şāpūr-ı Şehrvārāz (630)		
II. Pīrūz (630)		
Āzarmidoḫt (630–631)	Āzarmidoḫt	Ārzū Ümmīd
IV. Ḫusrev (631)		
VI. Hürmüzd (630–631)	Ferrūḫzād	
III. Yezdigird (633–651)	Yezdigird	Yezdecird

Moğollara kadar İslam tarihi anlatılırken karşımıza birkaç sürpriz çıkar. Emevilerden II. Yezid'in adı Yezīd bin ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz yerine ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz olarak gösterilmiştir. Abbasilerden ise Muḳtedī, Ẓāhir ve Müstaʿsim yerine Muḳtedir, Ḳāhir ve Muʿtaşım lakapları var. Rāşid, Muḳtefī ve Müstencid yanlış sırayla ve ikincisi eksik olarak gösterilmiştir (Rāşid – Müstencid). Bu karışıklıklar Ahmedî'den mi kaynaklanmıştır, yoksa onun kullandığı kaynakta mı böyle idi sorusuna şimdilik cevap veremiyoruz.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Emeviler	*İskendernâme*, 6678-6841
I. Muʿāviye (661–680)	Muʿāviye
I. Yezīd (680–683)	Yezīd bin Muʿāviye
II. Muʿāviye (683–684)	Muʿāviye bin Yezīd
I. Mervān (684–685)	Mervān el-Ḥakem
ʿAbdü'l-melik (685–705)	ʿAbdü'l-melik bin Mervān
I. el-Velid (705–715)	Velīd bin ʿAbdü'l-melik
Süleymān (715–717)	Süleymān bin Velīd bin Yezīd
II. ʿÖmer (717–720)	ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz
II. Yezīd (720–724)	**ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz**

ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz *6768 CH ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz, A ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-melik, bin ʿAbdü'l-melik bin ʿÖmer, M ʿAbdü'l-melik, Q ʿAbdü'l-melik bin ʿÖmer-i ʿAbdü'l-ʿazīz	
Hişām (724–743)	Hişām bin ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz
II. el-Velid (743–744)	Velīd bin Yezīd
III. Yezīd (744)	Yezīd bin Velīd
İbrāhīm (744)	İbrāhīm bin Velīd
II. Mervān (744–750)	Mervān-ı Ḫar
Abbasiler	*İskendernâme*, 6842-7135
el-Seffāḥ (749–754)	Ebu'l-ʿAbbās-ı Seffāḥ
Ebū Caʿfer el-Manṣūr (754–775)	Caʿfer-i Devānıḳī
el-Mehdī (775–785)	Mehdī bin Caʿfer-i Devānıḳī
el-Hādī (785–786)	Hādī
Hārūnü'r-Reşīd (786–809)	Hārūnü'r-Reşīd
el-Emīn (809–813)	Emīn
	İbrāhīm-i Mehdī
el-Me'mūn (813–833)	Me'mūn
el-Muʿtasim (833–842)	Bū-İsḥāḳ
el-Vāṣıḳu (842–847)	el-Vāṣıḳu Bi'llāh
el-Mütevekkil (847–861)	el-Mütevekkil ʿAla'llāh
el-Muntaṣır (861–862)	el-Muntaṣır Bi'llāh
el-Müstaʿīn (862–866)	el-Müstaʿīn Bi'llāh
el-Muʿtezz (866–869)	el-Muʿtezz Bi'llāh
el-Mühtedī (869–870)	el-Mühtedī Bi'llāh
el-Muʿtemid (870–892)	el-Muʿtemid Bi'llāh
el-Muʿteżid (892–902)	el-Muʿteżid Bi-ʿavni'llāh
el-Müktefī (902–908)	el-Müktefī Bi'llāh
el-Muḳtedir (908–932)	el-Muḳtedir Bi'llāh
el-Ḳāhir (932–934)	el-Ḳāhir Bi-emri'llāh
er-Rāżī (934–940)	er-Rāżī Bi'llāh
el-Müttaḳī (940–944)	el-Müttaḳī Bi'llāh
el-Müstekfī (944–946)	el-Müstekfī Bi'llāh
el-Muṭīʿ (946–974)	el-Muṭīʿ Li-emri'llāh
el-Ṭāyiʿ (974–991)	eṭ-Ṭāyiʿ Li-emri'llāh
el-Ḳādir (991–1031)	el-Ḳādir Bi'llāh
el-Ḳā'im (1031–1075)	el-Ḳāyim Bi-emri'llāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

el-Muḳtedī (1075–1094)	**el-Muḳtedir Bi'llāh**
Muḳtedir [Muḳtedī] *7081(D), 7081, *7082	
el-Müstaẓhir (1094–1118)	el-Müstaẓhir Bi'llāh
el-Müsterşid (1118–1135)	el-Müsterşid Bi'llāh
el-Rāşid (1135–1136)	**Müstencid Bi'llāh**
el-Muḳtefī (1136–1160)	
el-Müstencid (1160–1170)	**er-Rāşid Bi'llāh**
Müstencid (*7092), **Rāşid** (*7096)	
el-Müstaẓī (1170–1180)	el-Müstaẓī Bi-envāri'llāh
el-Nāṣır (1180–1225)	Nāṣıru'd-dīn Bi-emri'llāh
el-Ẓāhir (1225–1226)	**el-Ḳāhir Bi-emri'llāh**
Ḳāhir [Ẓāhir], el-Ḳāhir Bi-emri'llāh *7112, *7113 (BD), 7113	
el-Müstanṣır (1226–1242)	
el-Müsta'sim (1242–1258)	**el-Mu'taşım Bi-emri'llāh**
Mu'taşım [Müsta'ṣım], el-Mu'taşım Bi-emri'llāh *7118 (D Mu'taşım Bi'llāh), 7118, *7119, 7135	

Ahmedî İlhaniler'i yanlış sıralıyarak Geyḫoto'yu ikinci sultan ve Hülegü'nün oğlu yapar, oysa Geyḫoto beşinci sultandı ve Abaka'nın oğluydu; Ölceytü'yü de Hudabende'nin kızı yapar, oysa Ölceytü, Hudabende'nin adı idi. Bu karışıklığın da kaynağı henüz belirlenebilmiş değildir.[25]

İlhaniler	*İskendernâme*, 7142-7309, 7357-7373
Hülegü (1256–1265)	Hülāgū
Abaḳa (1265–1282)	**Geyḫoto Ḫān piser-i Hūlāgū**
Aḥmed Tegüder (1282–1284)	**Abaḳa Ḫān piser-i Geyḫoto Ḫān**
Arġun (1284–1291)	**Aḥmed Ḫān**
Geyḫatu (1291–1295)	**Arġun Ḫān**
Geyḫoto (*7177), **Abaḳa** (*7180), **Aḥmed** (*7188), **Arġun** (*7207)	
Baydu (1295)	
Maḥmūd Ġāzān (1295–1304)	Ġāzān Ḫān
Muḥammed Ḫudābende Ölceytü	
(1304–1317)	Ḫuẕābende Muḥammed Ḫān
	Ölceytü

[25] Krş. Ünver 1983, 21: "*İskender-nāme*'den önce yazılmış tarihlerden hangisinin bu yanlışlığı yaptığı bulunabilseydi, Aḥmedî'nin bu bölümü yazarken kullandığı kaynağı da öğrenebilirdik."

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ölceytü, Hudabende'nin kızı, 7292-7293, *7294, 7375	
Ebū-Saʿīd (1317–1335)	Ebū-Saʿīd
Arpa (1335-1336)	
Mūsā (1336)	

Ahmedî, İlhanileri anlattıktan sonra oldukça kafa karıştırıcı şekilde ortaya koyduğu İran'daki tabloya baktığımızda, onun özellikle Çobaniler ile Celayirler rekabetini göz önünde bulundurduğu görülür. Belki de bu, onun kullandığı kaynağı karakterize etmiştir. Kendisi Dihli sultanı Cevne Han'dan (Muhammed bin Tuğluk) da bahseder (7511, 7513, 7836) ki Hindistan'daki çağdaş olaylarla ilgili birtakım bilgilere sahip olduğunu gösterir. Ayrıca Altın Ordu hanları Cani Beg ve Devlet Berdi'den (7395, 7424-7433), Karakoyunlu hükümdarı Kara Yusuf'tan (7534) ve Timur'dan (7527-7529) ve bunların Celayirliler'le ilgili faaliyetlerinden bahseder. Bunun dışında, eserin bu bölümünde İran ve Irak dışında olup bitenlere dair herhangi bir bilgi vermez. Yalnızca bir sonraki bölümde (14. bölüm) Anadolu'ya yönelir ve ayrı bir dāsitānda Osmanlılar'ı ele alır ve böylece anlatının İskender'e Aristo veya Hızır tarafından anlatıldığı iddiasını da burada terk etmiş olur.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Çobanoğulları	*İskendername*, 7310-7373, 7386-7422
Emir Çoban	Emīr Çūpān
Temürtaş	
Ḥasan Küçek	Şeyḫ Ḥasan Temürtaş
Melik Eşref	Melik Eşref

Celayirliler	*İskendername*, 7374-7385, 7455-7536
Ḥasan Büzürg (1336-1356)	Şeyḫ Ḥasan Nevīn
Üveys (1356-1374)	Sulṭān Üveys
Ḥüseyn (1374-1382)	Şeyḫ Ḥüseyn, Ḥüseyn Ḫān
Aḥmed (1382)	Sulṭān Aḥmed bin Sulṭān Üveys

12. ve 13. bölümlerin içeriğini inceledikten sonra metnin iki ana versiyonu arasındaki farkları inceleyelim.

İskender, Aristo'dan, Adem'le başlayarak geçmişi anlatmasını istediğinde (5071), orijinal versiyonda şöyle bir beyit vardır (DZ, ***1*** = ***2***, bkz. Aparat, 5071/5072): *Şimdiden daḫı bilürsen bī-gümān / Ne ‿olısar tā āḫir-i devr-i zemān*. Bu beyit, sonraki versiyonda atlanmıştır (ancak H ve Q karma nüshalarında

mevcuttur). Aristo'nun tarih bilgisinin temelleri suhuf kitapları ve astrolojidir (5072-5075):

Kīm oḳumışsın İlāhī ṣuḥfi sen / Kīm ṭolu aḥbārdur ol ġaybdan
Sendedür İdrīs ėtdügi ḥisāb / Daḫı hem Cāmāsb düzdügi kitāb
Dāniyāl'uŋ hem kitābı sendedür / Kīm ne kim geldi geliser andadur
Daḫı tesyīr ile aḥkām-ı ḳırān / Ḫāṭıruŋda gün bigi ͑olmışdur ʿayān

[Not: *Aḥkām-ı ḳırān*'a dair daha önceki tartışma metne ***2***'de eklenmiştir; bkz. Aparat, 5057-5070 ve *DMQZ nüshalarında beş veya daha fazla beyte ilişkin Farklılıklar.*]

Metnin bu bölümünde (İskender öncesi tarih, 11. Bölüm), ***3***'te yapılan değişiklikler esas olarak ahlak ve maneviyata yönelik bir nitelik taşıyor (5198-5202, 5294-5308, 5346-5358, 5591-5600, 5735-5745). Yalnızca bir değişiklik (5604-5609; M'de yer almadığı için belki ***4***'te eklenmiş) doktrin niteliğindedir: Zerdüşt'ün kitabı olan Zend, *Ṣuḥf-ı İbrāhīm'dür dėrler* (5606); ancak bu durumda burada bahsedilen İbrahim, Kur'an-ı Kerim'de bulunan İbrahim'den farklı olmalıdır (5608 *Bī-şek olmaya İbrāhīmü'l-Ḫalīl*).

3'te yapılan en radikal değişiklikler, İskender sonrası tarihle ilgilidir (12. ve 13. bölüm). Orijinal versiyonda bu, altı beyitle başlamaktaydı (bkz. Aparat, 5793-5811). Aristo İskender'e "Bütün dünya senin ellerindedir, artık astroloji bilimini kullanarak gelecekte ne olacağını bilebilirsin" der ve müneccimlere göre Eşganilerden itibaren neler olacağını gelecek zaman kipinde anlatmaya başlar:

Bes Areṣṭū dėdi kim ėy tāc-baḫş / K'oldı Ḥaḳ'dan saŋa şarḳ u ġarb baḫş
Ḥikmet ehli kim raṣad baġladılar / Ne geliser dünyeye aŋladılar
Aḫterüŋ hem buldılar seyrin müdām / Bildiler ḥükmin ḳırānātuŋ temām
Dėdiler çünkim Sikender pādişāh / Yėdi iḳlīmi ṭutuban ola şāh
Anuŋ ardınca gele bir rūzigār / Kīm dege ͑Eşġānīler'e şehr ü diyār

Yeni versiyonda bu beyitlerin yerinde bulunan on dokuz beyitle Aristo, yalnızca Hızır'ın kehanet güçleriyle gelecek hakkında bilgi sahibi olduğunu açıklar. İskender hemen Hızır'a döner ve şöyle der: "Sen *Levḥ-i maḥfūẓ*'u (5797, 5801), Ṣuḥf-ı İbrāhīm'i ve kitāb-ı Dāniyāl'i (5800) biliyorsun. Gizli bilgiye de sahipsin (5803): *Hem daḫı ʿilm-i ledünnī sendedür / Kīm ḳamu ġaybuŋ kilīdi andadur*." Hızır, Eşganilerden başlayarak neler olacağını geçmiş zamanı kullanarak anlatmaya başlar (5807-5810):

Dėdi ͑anı ki ͑ardınca ͑anuŋ çoḳ rūzigār / Oldı ḫalḳuŋ arasında gīr u dār
Kimseye Īrān muḳarrer olmadı / Ẓulmden hergiz ʿimāret ḳalmadı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Her gişi bir şehrde oldı emīr / Ṭoldı yėr yüzi ser-ā-ser dār u gīr
Kī ‿anlara dėrler ṭavāyif begleri / Ḳamunuŋ Eşġānīlerdi serveri

II. Şapur'un Romalılar ile olan savaşıyla ilgili on altı beyit, *3*'te çıkarılmıştır (bkz. Aparat, 5891-5893 ve Eklenti 14). Ondan sonra Aristo, bu olayların kesinlikle gerçekleşeceği konusunda ısrar eder çünkü bu kehanet, gezegenlerin konumuyla ilgili astronomik gözlemi temel alır: *Bu ḳamu işler olasıdur ʿayān / Kīm raṣaddan böyledür ḥükm-i ḳurān* (Eklenti 14: 15).

Hz. Peygamber'in doğumunda, orijinal versiyonda astrolojik alametten bahseden dokuz beyit bulunmaktaydı (*Ṣevr'de ola Şems*; bkz. Aparat, 5965-5976). Yeni versiyonda ise doğumla eş zamanda vuku bulan dünyevi olaylardan bahsedilir: Save Gölü'nün kuruması (5969), Tâk-ı Kisra'nın yıkılması (5971 *Nūşirvān'uŋ eyvānı*) ve Aṣḥāb-ı fīl'in o yıl Kaʿbe'ye hücumu (5973).

IV. Hürmüz'ün kötü politikaları orijinal versiyonda sekiz beyitte açıklanmaktadır (bkz. Aparat, 5977-5980): onun zulmü Romalıları (? *Rūm*), Türkleri ve Hazarları isyana yönlendirecek; ülkeyi onun adına yatıştıran kahraman Behram Çobin bile sonunda düşman olacak ve hükümdarlığı on iki yıl sürecek olsa da ihtişamdan yoksun kalacaktır (*dāyim işi bī-revnaḳ ola*). Bütün bu ayrıntılar yeni versiyonda çıkarılır ve geri kalan dört beyit onun zulüm ve haksızlığından dolayı hükümranlığının ve yaşamının kısa sürdüğünden bahseder (5980 *Lā-büd oldı devleti vü ʿömri kem*). Orijinal versiyon, bu hükümdarın sivri uçlu bir aletle kör edilerek hapishaneye atılıp öleceğini belirtir (Aparat, 5984: *Mīl ile gözleri nūrın alalar / Bes anı bir ḥabsgāha şalalar*); sonraki versiyonda zulme dayanan krallık nasıl ayakta durabilir diye bir yavan söz bunun yerini alır (5984: *Ol melik kim ẓālim ü bed-rāy ola / Mülki anuŋ nėce pā ber-cāy ola*).

Ahmedî orijinal versiyonda son Sasani kralı III. Yezdegird hakkında dört beyit yazmıştır (bkz. Aparat, 6627 ve 6627/6628): devlet ihtişamdan yoksun kalacak (*Tāc bī-revnaḳ ḳala vü taḫt hem*); hükümdar Müslüman orduları tarafından Horasan'a kovulacak; hükümdarlığı yirmi yıl sürecek ve sonunda Mahiya adında biri tarafından katledilecek. Yeni versiyon bütün bu ayrıntıları bırakarak sadece İran sultanlarının devletlerini kaybettiklerini söyler (6627 *Gėtdi ‿olardan mülk ü tāc u taḫt hem*).

Aristo, orijinal versiyonun bu noktasında (bkz. Eklenti 15) İskender'e, İskender'in ölümünden 802 yıl sonra Hz. Muhammed'in İran hükümdarlarının yerine otoriteyi devralacağını söyler. Ardından İskender, Peygamber'in ne gibi mucizeler yapacağını sorar. Aristo bunları yirmi beyitte ayrıntılı olarak dile

getirerek şöyle sonuçlandırır: *Ḫalḳı Ḥaḳḳ'uŋ dīnine daʿvet ḳıla / Maşrıḳ u Maġrib aŋa ümmet ola*. Bunun yerinde yeni versiyonda tek bir beyit vardır (6629): *Muʿcizātın çün Resūl ėtdi ʿayān / Gėtdi göŋlinden ḳamu ḫalḳuŋ gümān*.

Üçüncü halife Hz. Osman hakkında orijinal versiyonda tek bir beyit vardı (bkz. Aparat,

6653-6662): *Yėzdecird anuŋ zemānında ola / Fetḥ ėdüp Iṣṭaḫr şehrin ol ala*. Yeni versiyon sırf Istahr'ın değil bütün İran devletinin (6654 *ḳamu mülk-i ʿAcem*) fetholunacağını söyleyerek Emevilerin ortaya çıkışı, Hz. Osman'ın halk desteğini kaybetmesi ve sonunda suikastı ayrıntılarıyla devam ediyor.

Hz. Ali'nin halifeliğine ilkin tek bir beyit ayrılmıştı (6673 *Bėş yıl olucaḳ ḫilāfetde temām*). [Z nüshasında böyle; D nüshasında beklenmedik ve aykırı bir şekilde 6664. beyit de geçmiş zaman kipindedir (oysa 6663 ve 6665 gelecek zaman kipindedir). Bu durum herhalde sonraki versiyondan bir yansımadır.] Yeni versiyona Haricîlerin ortaya çıkışından, Muaviye'yle mücadeleden ve ʿAmr ibn ʿĀṣ'in serüvenlerinden bahseden dokuz beyit (6664-6672) eklenmiştir.

İlk versiyonda Emevi halifesi I. Yezid'in hükümranlığının süresi üç yıl sekiz ay idi; yeni versiyonda süre üç yıl yedi ay olarak düzeltiliyor (6688).

Ahmedî, ilkin I. Mervan hakkında eşinin şarabına zehir koymasıyla öleceğini yazmıştır (bkz. Aparat, 6715). Ancak sonraki versiyonda bunu atlamıştır.

Emevi valisi El-Haccâc dönemindeki bir isyana ilişkin sekiz beyit, *3*'te atlanmıştır (bkz. Aparat, 6724/6725 ve Eklenti 16).

Ahmedî, Emevi halifesi Süleyman İbn Abd el-Melik hakkında ilk olarak olumlu bir hüküm vermiş, onu bidatları bastırdığı için övmüştür (bkz. Aparat, 6749/6750). Yazar revizyonunda bu beyitleri atlarken, Süleyman'ın harap olmuş yerleri şenlendirdiği hakkında bir beyit eklemiştir (6752 *Memleketde hīç vīrān ḳalmadı / Kim anuŋ devrinde maʿmūr olmadı*).

Ahmedî, dindarlığı ve adaleti dolayısıyla büyük takdir kazanmış olan Emevi halifesi Ömer ibn Abd el-Aziz ile ilgili olarak (bkz. Aparat, 6754/6755 ve 6766-6767), Hz. Peygamber'in ailesi (*ehl-i beyt*) için büyük bir saygı göstereceğini ve Alî'lilerin (*āl-i ʿAlī*) yani Şiilerin lanetlenmesini durdurmayı emredeceğini yazmış. Revizyonda bu iki beyti atlamış ve Ömer'in yalnızca iki yıl beş ay hüküm sürdükten sonra (6758) erken ölümü üzerine bir ağıt eklemiştir (6766 *Gör ḳızıl gül nėce şolar ṭıfl iken / Saġ durur yaz u ḳış ḳara diken*).

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ahmedî, Ebu Müslim hakkında önce (bkz. Aparat, 6803 ve 6805) İsfahan'da doğacağını, tarih sahnesine Merv'de çıkacağını ve orada zafer kazanacağını (*işi revnaḳ bulasıdur*) yazmış ve kendisini gören herkesi büyüleyen boyu ve yüzü hakkında ayrıntılar eklemiştir. Daha sonraki versiyonda bu noktaların yerine Ebu Muslim'in Kur'an-ı Kerim ve fıkıh bilgisinden (6803) ve savaşta Rüstem'i unutturan kahramanlıklarından (6805) bahsetmiştir. 6841. beyitte Ahmedî ilk başta Ebu Muslim'in Fars ve Irak'taki Haricîleri ortadan kaldıracağını yazmış, sonra o yerlerde Mervanîleri yok ettiğini söylemiştir.

Emevilerin imha edilmesini ve Ebu Muslim'in Muaviye ile Yezid'in kemiklerini mezarlarından çıkarıp yakmalarını anlatan Ahmedî (6851), ilk önce Aristo'nun İskender'e seslenişini (bkz. Aparat, 6851/6852):

Bu dėdügüm işlere ṭutma gümān / Kim raṣaddan böyledür ḥükm-i ḳırān
Bil ki Cāmāsb-ı ḥakīmdendür ḫaber / Kim bu aḥkāmı bilürdi ser-te-ser
Hem daḫı ʿİbrāhīm ṣuḥfında yaḳīn / Yazıludur bu ḫaber ėy pāk-dīn
Çünki varmış idi miʿrāca Ḫalīl / Aŋa vėrmişdi bu aḫbārı Celīl

diye eklemiştir. Sonraki versiyonda bu dört beyit atlanmıştır.

Abbasi halifesi El-Mansûr döneminde bir isyana ilişkin dört beyit, *3*'te atlanmıştır (bkz. Aparat, 6861).

Ahmedî, El-Mukanna anlatısında ilk başta (bkz. Aparat, 6890, 6891) onun isminden ve Merv kökeninden bahsetmiş, önceki beyitte (6889) *tenāsuḫ mezhebi*'nden başka bir şey söylememiş ve sadece birçok kişiyi yoldan çıkaracağını (*azdura çoḳ ḫalḳı ol ilḥād ile*) bildirmiştir. [Z nüshası böyle; D nüshasında 6891. beyit de var ki herhalde sonraki versiyondan bir etkilenmedir, çünkü cümlenin öznesi (*Rūḥı*) D'de eksik olan 6890. beyittedir.] Daha sonra onun adını ve kökenini atlamış, ancak doktrinini biraz ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Hârûnürreşîd dönemindeki bir isyana ilişkin yedi beyit, *3*'te atlanmıştır (bkz. Aparat, 6918/6919).

Me'mun dönemindeki ilimler hakkında yirmi sekiz beyit *3*'te atlanmıştır (bkz. Aparat, 6952/6953 ve Eklenti 17).

Hürremilik münasebetiyle Ahmedî ilk önce liderleri olarak Bâbek'ten bahsetmiş (bkz. Aparat, 6954-6955 ve 6956/6957), sonra bunu atlamıştır.

El-Râzî döneminde meydana gelen iç savaşlarla bağlantılı olarak, Ahmedî ilk olarak Selçukluların ve Oğuzların Melik Tuğrul'dan başlamak üzere ortaya

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

çıkışından ve Horasan ve Fars bölgelerindeki baskınlarından bahsetmiş (bkz. Aparat, 7033-7034), fakat sonraki versiyonda bu bilgilerin yerini güvenlik yokluğuna, baskın ve yıkımın yaygınlığına ilişkin genel bilgiler almıştır (7034 *Gėtdi emn ü lutf geldi ḫavf u ḳahr / Ġāret oldı ėl yıḳıldı dīh ü şehr*). Selçuklularla ilgili diğer bilgiler de (El-Mutî ve El-Tâî dönemlerinde) atlandığı için (bkz. Aparat, 7054-7057, 7063) sonraki versiyonda Selçuklulara ilk kez El-Kâim zamanında değinilmiştir (7076). El-Müstezî dönemindeki Selçuklularla huzurlu yaşamın anlatıldığı kısmın orijinal versiyonda mevcut olmadığına dikkat edilmelidir (7105; bkz. Aparat, 7104-7107).

1. Versiyon Bağdat'ın Moğollar tarafından alınması ve son Abbasi halifesi olan El-Mustasım'ın (Ahmedî ona Mu'taṣım Bi'llāh adını verir) ölümüyle sona ermiştir. Burada (bkz. Aparat, 7134, 7135) Moğolların Bağdat nüfusunun çoğunu öldüreceğini ve halifeliğin sona ereceğini yazmıştır. Revizyonda, yalnızca bu acımasızların (7134 *ehl-i sitem*) Bağdat'ı ele geçirdiğinden bahsetmiş ve halifenin ölümüyle ahlâk dersi vererek (7135 *Kīm durur ki ʿanı yėle vėrmez bu ḫāk*) durumu biraz yumuşatmıştır.

Özetlemek gerekirse, Ahmedî'nin revizyonda olayları basitleştirme, ayrıntıları atma, daha genel ve ahlaki açılımlar yapma eğiliminde olduğunu, ayrıca tarihsel olayların kaynağı olarak astroloji ve suhufa atıflar yaptığını, isyanlara ve başkaldırılara değinmekten kaçındığını söyleyebiliriz.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Vezin ve Vasle

Fars nazımında, ünlü ile başlayan bir sözcükten önceki sonses ünlüsünün düşmesi yani ünlü birleşmesi (*elision*) yalnızca *ki* (ki) ve *zi* (-den) sözcüklerinde olağandır.[26] Türk nazımında Ahmedî bu türden ünlü birleşmesini yaygın biçimde kullanmıştır. Diğer Türk şairlerinde ise buna çok daha az rastlanır. *İskendernâme*'de ünlü ile başlayan bir sözcükten önceki *ki*'nin sonundaki *i* düzenli olarak düşürülür.[27] Bunun ötesinde, ünlü ile biten birçok sözcüğün sonses ünlüsünün düşürülmesi beyitlerin belki onda birinde görülen son derece yaygın bir olaydır.

[26] Bkz. Thiesen 1982, 35-36.

[27] Düzenli olarak ama her zaman değil, örn.:
4593 Ol ki anuŋ ġayreti yoḳ olmaz er
8479 Her ki anı dėye nevmīż olmaya / Her ki ʿaŋa yalvara żāyiʾ ḳalmaya

Belki de bu olayın varlığını kabul etmemeleri, eski araştırmacılardan bazılarını, örn. Jozsef Thury ve Franz Babinger'i bu mesnevinin aruz değil, hece vezniyle yazıldığını varsaymaya yöneltmiştir.[28] E. J. W. Gibb ise bu noktayı doğru anlamıştır:

> [*İskendernâme*'de] vezin oldukça düzgün bir şekilde kullanılmıştır. Başlıca düzensizlik, ünlü birleşmesinin [*elision*] aşırı kullanımıdır. İlk başlarda [Türk] şairler[i] ara sıra [aruz] veznin sağladığı ihtiyari imkânla uzun bir ünlüden önce bulunan kısa bir ünlüyü düşürebilirlerdi. Bu ihtiyari imkânı Ahmedî normal bir uygulamaya dönüştürmüştür. Bunun sonucu hoş olmamıştır, zira Ahmedî'den sonraki hiç bir şair aynı imkânı aynı sıklıkta kullanmadığına göre o devrin insanlarının kulağına da hoş gelmemiş olsa gerek. Dolayısıyla ünlü düşürme [*elision*] düzeneğinden yavaş yavaş vazgeçilmiştir.[29]

Diğer açılardan çok açık fikirli bir araştırmacı olan C. S. Mundy, Gibb'in sözlerine rağmen Ahmedî'nin "düzensiz" nazmından ve eserin "yarı kantitatif (ünlü niteliklerine yani aruza dayanan), yarı heceye dayanan durağan vezni"nden bahseder.[30] Caroline Sawyer da bu yanlış görüşü benimsemiştir.[31] Gerçekten de, eğer düşen sonses ünlülerini hesaba katmazsak, eserin yaklaşık yüzde onunu vezne göre okuyamayız!

İskendernâme'nin ilk dönem nüshalarının müstensihleri bu noktayı iyi anlamışlardır. Tenkitli metinde kullanılan sekiz nüshanın ikisi, A ve Z, *elision*'u bir işaret – *vasle* – ile sık sık belirtirler.[32] Galiba Ahmedî'nin istediği de böyle yapılmasıdır. *Vasle* diğer nüshaların bazılarında, özellikle B ve M'de de bulunur, ama

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[28] Bkz. Banarlı 1939, 53-54.

[29] Gibb 1900, 278: "[T]he metre employed … is fairly correctly observed, the chief irregularity being an inordinate use of elision. From the first the poets had occasionally, as a prosodial license, elided a short vowel immediately followed by a long one; this license Ahmedi turned into a practice. The result is displeasing, and must have been at once felt to be so, as no subsequent poet availed himself of this license to anything like the same extent, and eventually the use of elision was dropped altogether."

[30] Mundy 1948, 539: "Ahmedî's prosody is irregular … its jog-trot metre, half quantitative and half syllabic."

[31] Sawyer 2003, 230; Sawyer 2005, 290.

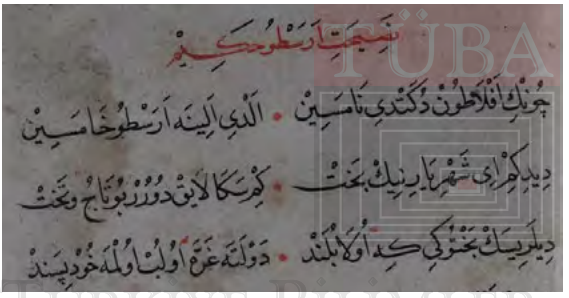
[32] Z'de hemen hemen her varakda *vasle* işareti bulunur. (Z, *bir ʿiki*'yi *bir'ki* oku diye *vasle* kullanır 2862, 6725, 8571.) A'da *vasle* işareti bazı varaklarda çok var, bazılarında ise az var ya da hiç yok; örneğin *vasle* işareti şu beyitlerde fark edildi: 133, 147, 390, 424, 429, 447, 453, 457, 458, 481, 484, 512, 513, 518, 523, 539 (iki kere), 548, 552 (*Lutf ile ʿolsa*; buna karşı *ʿUnf ile oldukda*), 595, 596, 627, 633, 639, 643, 645, 686, 737, 754, 761, 893, 897, 902 (iki kere), 910, 913, 957 (iki kere), 1013, 1130, 1169, 1199, 1220, 1311 (iki kere), 1448, 1454, 1467, 1478, 1482, 1490, 1575, 1577, 1754, 1836, 1969, 2249, 2333, 2335, 2398, 2450, 2476; 4215, 4540, 4646, 5806, vb.

sadece yer yer düzensiz olarak konulmuştur.[33] Çeşitli nüshalarda görülen metin revizyonlarından birçoğunun, bazı müstensihlerin *elision*u ya anlayamadığı ya da beğenmediği için beyitleri standart bir aruz kalıbına zorlamalarının sonucu ortaya çıktığı aşikârdır.

Örnek:

745 Diler iseŋ baḫtuŋı ki ʿola bülend
Devlete ġarra ʿolup olma ḫod-pesend

Bu beyitte Z'de iki *vasle* var, ikisi de kırmızı mürekkeple; B'de ise bir *vasle* bulunuyor.


Z40a


B31b

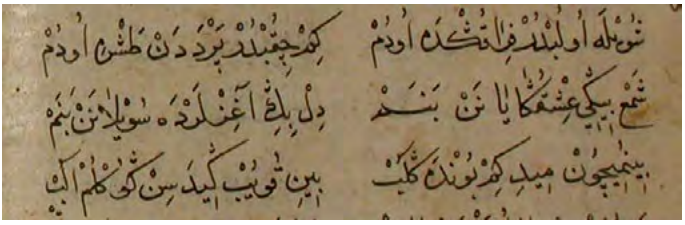
Elision'u göstermenin standart yöntemi, ilk kelimenin sonundaki ünlü harfi (yani herhangi bir ünlünün yazılmasında kullanılan *elif*, *vāv*, *ye*) düşürmektir. Örnek:

1644 Şemʿ bigi ʿışḳuŋa yanan benem
Dil bigi ʿağızlarda söylenen benem

[33] M'de *vasle* şu beyitlerde fark edildi: 23, 29 (gėce ʿod), 484, 580 (iki kere), 686, 726 (yanlış yerde), 3783, 4725, 5364, 6977, 7111, 7192, 7387, 8322, 8452, 8551.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Bu beyitte C *bigi* kelimesini ilk mısrada BiYGiY, ikinci mısrada BiGi şeklinde yazılmıştır.


C58b7-9

Bir beyitte iki, hatta üç *elision* olabilir. Örnekler:

3415 Az zemānda ‿ėtdi ‿anları ḥükmine rām
3422 Çün nefes ururdı ‿eserdi ‿anda semūm [DMQZ: Çün nefes ururdı eserdi semūm]
5807 Dėdi ‿anı ki ‿ardınca ‿anuŋ çoḳ rūzigār
6390 Vardı ‿oraya ki ‿anda ‿olur dāyim ḳamer

Bazen *elision*un nerede olduğu belli değildir. Örnekler:[34]

403 Dünyeden Dārā daḫı ‿ėtdi irtiḥāl – Z'de böyle gösteriliyor; ama beyit *Dünyeden Dārā daḫı ėtdi ‿irtiḥāl* da okunabilirdi.
754 Kem gişi işin uluya ‿inanmaġıl – A'da böyle gösteriliyor; Z40a10'da ise: Kem gişi ‿işin uluya inanmaġıl.
8626 Bīm idi ki ‿öldüre anda gendüzin – M'de böyle gösteriliyor (krş. Z220b6: ki ‿öldüre); A'da ise şöyle: Bīm idi ki öldüre ‿anda gendüzin.

Elision'u gidermek için müstensihlerin çeşitli yöntemleri var. Örnekler:

2327 Hīç nesne ‿āyīneye ‿ėtmez ittiṣāl
ACHZ āyīneye, BMQ āyīne, D güzgüye

BMQ *elision*u kısmen giderir, ancak anlamı bozar; D anlamı korur fakat vezni bozar.

7846 Ḫūb evṣāfına ‿anuŋ yoḳdur kerān
anuŋ, Q kim; yoḳdur, D*GI* yoḳ

[34] Aynı şüphe şu beyitlerde de vardır: (Doğru okunmasını belirleyen bir kuralın olup olmadığını ayrıca araştırmak gerekir): 416, 462, 625, 1057, 1236, 1423, 1508, 1836, 2639, 2804, 3018, 3022, 3139, 3774, 4164, 4617, 4643, 4874, 5056, 5173, 5177, 5189, 5425, 5456, 5762, 5932, 5933, 6015, 6056, 6074, 6103, 6149, 6203, 6325, 6350, 6611, 6731, 6821, 7013, 7069, 7127, 7292, 7234, 7336, 7419, 7621, 7730, 7825, 7921, 8356, 8376, 8408, 8557, 8626, 8684.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

D *yoḳdur* yerine *yoḳ* yazar, Q *anuŋ* yerine *kim* koyar (krş. 7827, 7836, vb.) ve bu iki nüshada *elision* bu şekilde giderilir.

Q, algılanmış olan zorluğu bir hece düşürerek anlamı gözardı ederek çözer. Örnekler:

2028 Ḳamu derde ⁀ėderdi dermān cüz ecel – derde, Q derd
6211 Çün nübüvvet daʿveti ⁀oldı āşikār – daʿveti, Q daʿvet
6643 Ol ḫilāfet mesnedinde oldı ⁀imām – mesnedinde, Q mesnedin
6674 Ümmet içinde ⁀olmasun dėyü fesād – içinde, Q içün
6809 Merv'den çıḳdı ⁀aŋa, Q Merv çıḳdı oŋa
8531 D Ḳalmadı ⁀oyaġ ġayr-ı Ḥayy-i lā-yenām, Q Ḳalmadı oyaġ Ḥayy-i lā-yenām
8599 Ėdicek tābūt içinde ⁀anı nihān – içinde, Q içün

Ya da Q, iki heceli için bir tek heceli (genellikle *kim*) kullanır. Örnekler:

6353 Bir deminden oldı ⁀anuŋ bī-renc ü ġam – anuŋ, Q kim
6584 Baŋa sensüz vācib oldı ⁀olmaḳ helāk – olmaḳ, Q kim

Diğer nüshalar da iki heceli için bir tek heceli kullanır. Örnekler:

5563 Öldi ḳılcında ⁀anuŋ Efrāsiyāb / Kim yoġ idi leşkerine ⁀anuŋ ḥisāb
ḳılcında, D elinde; anuŋ, D ḫor
7093 Çün ḳaderde var idi ⁀ayruḳ dürlü ḫ̬āst
var idi, H vardur

M, algılanmış olan zorluğu çözmek için mısrayı tamamen yeniden yazar. Örnek:

7107 Ḫalḳ ile olur müdārā ⁀anuŋ işi, M Ḫulḳ u luṭf olur müdām anuŋ işi

Yukarıda dile getirdiğimiz, *İskendernâme*'de yaklaşık her on beyitten birinde *elision* olduğu fikrinin doğruluğunu eserden alınan 200 beyitlik bir pasaj üzerinde gösterip çıkan sonucu iki çağdaş metin (*Ahmedî Divanı*, 187 beytin bir örneği ile Abdülvasi Çelebi'nin *Halilnâme*'si, 3693 beyit) ile karşılaştırarak değerlendirmek konuyu açıklığa kavuşturacaktır.

İskendernâme, 6418-6617. Beyit adedi: 200; elisionlu beyitler (*ki* ile hariç) 26

6421 Ol firişte dėdi ⁀aŋa vėrüp selām
6424 Oradan bir yėre ⁀iletdi ⁀anı Celīl
6427 Yoġ idi ⁀anda ḳurb u buʿd u ḳabl u baʿd
6428 Yoġ idi ⁀ol ḥażretde bir ẕerre eṣer
6431 Oldı Ḥażret'den orada ⁀aŋa nidā
6449 Çāre ⁀ėder mi ḫilḳatüŋ taġyīrine
6470 Keşf oldı ⁀ol gėce yėtmiş biŋ ḥicāb
6484 Ṭūr perde ⁀ėtdi aŋa bir şuʿle nūr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6485 Nūr oldı nūra ͡ėrüp ṭut söze sem‘
6489 Münkiri ͡anuŋ mülḥid ola vü ḫabīṯ
6491 Ḳamu evṣāfıydı ͡anuŋ vaṣf-ı kemāl
6500 Yoġ idi ͡anda ḥırṣ-ı māl u sīm ü zer
6501 ‘Arż oldı faḳrde ͡aŋa kūh-ı zer
6516 Ki ͡oldı ͡anuŋ medḥi *‘alā ḫulḳin ‘aẕīm*
6529 Ki ͡ėtdi ͡anı *ḫaḳḳe’l-yaḳīn* pākīze-dīn
6541 Var idi ͡anda heybet ü vecd ü fenā
6543 Andan aluban naẓar buldı ͡i‘tibār
6551 Oldı ͡aŋa ẕātuŋ tecellāsı fütūḥ
6554 Bildüŋ ise ͡iṯbāt-ı vaḥdetle anı
6561 Ḳorḳıyile ͡ėtmek gerek her ṭā‘ati
6569 Girdiler āyīnine ͡anuŋ fevc fevc
6575 Daḫı ͡ėdemedi bu dünyīde maḳām
6576 Ėrdi ͡ecel çengāli aŋa nā-gehān
6598 Dirligüŋde eyle ėt çünki ͡ölesin
6611 ‘Adli ͡anuŋ oraya ėrer uş ‘ayān
6613 Bāyezīd ibni Murād ibni ͡Orḫan

Ahmedî, *Dîvân* XXVII-XXX, XXXII-XXXIII [Akdoğan 2008(?) *Dîvân*'ın numaralandırması; Akdoğan'ın transkripsiyonuna ͡işareti ekledik.]

	Beyit adedi	Vezin	*elision*lu beyitler (ki ile hariç)
XXVII	36	-.-- -.-- -.-- -.-	3
XXVIII	32	.--- .--- .---.---	1
XXIX	24	-.-- -.-- -.-- -.-	0
XXX	31	.--- .--- .--	1
XXXII	23	-.-- .-.- -- (-.-- .-.- ..-)	2
XXXIII	41	.--- .--- .--	5
	187	12	

Ne nevâlüñe cihânda ͡oldı ‘ivaz bahr u sehâb (XXVII/4)
Ne cemâlüñe zemânda ͡oldı bedel şems ü kamer

İy cihân-bân senüñ-ile ͡oldı fezâyil kâmil (XXVII/13)
İy ulu hân senüñ-ile ͡oldı fevâzıl evfer

Oldı İslâm kavi ‘adlüñ-ile ͡eyle ki güher (XXVII/15)
Oldı eyyâm ‘azîz aduñ-ıla ͡eyle ki zer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Firâkuñda ‿Ahmedî ‿itmiş fen ü cân-ıla cism ü dil (XXVIII/26)
Birin hâk ü birin bâd u birin âb u birin âzer

Anı Hak bâki itsün kim cihânuñ (XXX/31)
Du'âsı ‿ol hazrete tûl-i bekâdur

Bunlaruñ bigi kişiye ‿er dimegil (XXXII/17)
Ne muhannes ki rûspî-zendür

Kanda olsa ‿anlaruñ vücûdı-y-ıla (XXXII/20)
Taht-ı kâbûs çâh-ı Pîjendür

Gözüñ cânları ider sayd dâyim (XXXIII/8)
Bu kanlu nîşe ‿aña böyle hederdür

Kelîm olup kelâma geldi bülbül (XXXIII/12)
Ki karşusına ‿anuñ nâr u şecerdür

Kemer baglamayan kullıgına ‿anuñ (XXXIII/18)
Nice kim ney veger Rüstem kem-erdür

Fütûhı dâsitânı uş görinür (XXXIII/19)
Hadîsi ‿İskenderüñ cümle semerdür

Senâsı ‿eflâk tûmârında merkûm (XXXIII/28)
Medîhi levh üzere müstetardur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Abdülvasi Çelebi, *Halilnâme*

Halilnâme, 817/1414'te yazılmış olup, 3693 beyit içerir (vezin: .--- .--- .--). Bu beyitlerden kırktan daha azında (hatta aşağıdaki incelemede hariç tutulmuş olan *ki* [örneğin 2489 ki ‿olur] ile olanlar da dahil olmak üzere) *elision* vardır. Kullanımı incelediğimizde çoğu aşağıdaki kategorilere girer:

[Not: rakamdan önce + işareti, metni neşreden araştırmacının *elision*u belirtmediğini gösterir. 3234'te *elision* belirtisi yanlış yerdedir.]

daḫı ‿	662, 968, +2508
mi ‿	+745, 926, 1044
iki ‿	571, 589, 599, 602 (İki ‿ayda); 2425, 2996 (bir iki ‿ay); 3060 (İki ‿eli)
-i ‿ile	883, 1174
‿oġlı	1921 Ḳāżī ‿oġlı, 2438 ulu ‿oġlı

yöri ‿imdi 1674, 2748, 3442

‿ol- +1352 yüklü ‿olmaġuñ, +1571 eyle ‿olmaz, 1767 ayruḳsı ‿oldı

‿it- 672 böyle ‿itmegi, 1865 eyle ‿itdi

‿ur- 898 ḳamçı ‿urdı, 1696 şöyle ‿urdı

Bunların dışında: 930 ne ‿işlerseñ, 1124 ile ‿iletdiler, 1283 cürm(i) ‿ulu, +1387 -de ‿eker, +2065 -dı ‿ol, 3072 dişi ‿incü, 3084 Mescid-i ‿Aḳṣāya, 3234 ʿĪsā ‿ibni Meryem

571 Bir ayda iki yaş yaşadı oġlan / İki ‿ayda dördine irişdi ol cān

589 İki ‿ayda böyle tuḥfe sözler ider / Ḳor isem binüm ile bile gider

599 İki ‿ayda biş yaşındaġından artuḳ / Büyimişdür anuñ bigi daḫı yoḳ

602 İki ‿ayda degme oġlan ana bilmez / Yörimek söylemek nedür bu olmaz

662 Daḫı ‿artuḳ menfaʿat yoḳdur bu işde / Buña bir gör niderem bu gidişde

672 Didi Āzer i oġlum neçün itdüñ / Bunı böyle ‿itmegi kimden işitdüñ

745 Didi şeyṭān i cāhiller ne dirsiz / Beni ġammāzlıḳ mi ‿ide ṣanursız

883 Ṭuran ṭaşlar havāda bulıt oldı / Çalap ḥükmi ‿ile bir yaġmur geldi

898 Dönüp ḳamçı ‿urdı ata ḳaçdı Hāzin / Ne ḳaçmaḳ kim oda ṭutışdı Hāzin

926 Küçükden çü bisletdüm ulalduñ / Bu gün sen daḫı bize āsī mi ‿olduñ

930 Didi ḳız dönmezem ne ‿işlerseñ / Gerekse öldür ü gerek baġışla

968 Eger od yaḳmadısa sini nola / Saña yüz dürlü işkence daḫı ‿ola

1044 Kimi sevdüñse eyit ḳorḳma n'oldı / Ḳız oġlan ʿāşıḳ olmaḳ şimdi mi ‿oldı

1124 Bu iʿzāz ile ‿iletdiler çün anı / Teferrüc ḳıldı beg ol nev-cüvānı

1174 Şu kim ẓulm ıssıdur ḳılma muḳarreb / Anuñ ẓulmi ‿ile olursın muʿaẕẕeb [krş. 1325 Anuñ emri ile bir daḫı baḳdı]

1283 Biri bu biri sayruyam didügi / Biri cürm(i) ‿ulu bütden istedügi

1352 Ḥarāra ḳum ḳoyuñ yükleñ siz anı / Deve yüklü ‿olmaġuñ yoḳdur ziyānı

1387 Ḫalīlī mercimek sulṭān-ı buġday / Biter ʿālemde ‿eker bu yoḫsul u bay

1571 Ölü diriltmek eyle ‿olmaz i cāhil / Görüp il güldügi işden ne ḥāṣıl

1674 Çalap buyurdı kim yöri ‿imdi varġıl / O Nemrūduñ revān burnına girgil

1696 Biri şöyle ‿urdı kim ṭaġıtdı başın / Ḳama ḳandurdı şol-dem göz ü ḳaşın

1767 Bu ḥükm ile çü almışdı ol ili / Çün ol ḫān oldı ayruḳsı ‿oldı dili

1865 Nice kim kekligüñ cemʿine şāhin / İder eyle ‿itdi ol düşmen sipāhin

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

1921 Bu sözde faḫr iderler cedd-be-cedd / Atam Ḳāżī ʿoġlı ḳardaşum Muḥammed

1929 Ḫazāyin ḳapuların açdılar tīz / Atı ayaġına altun ṣaçdılar tīz

[1929'da *elision*un nerede olduğu belli değil: *Atı ʿayaġına* veya *ayaġına ʿaltun*]

2065 Çü Sārā hicrine ḳatlandı ʿol ādem / Ḫudā emriyle devletlendi ol dem

2425 Ḫalīlullāh bir iki ʿay anda oldı / O yir maʿmūr olup key nūr ṭoldı

2438 Ulu ʿoġlı o ḫudāvend-i cihānı / Murād ḫān adlu sulṭān-ı zemānı

2508 Daḫı ʿApodikdiḳa durur bil anı / Bulardur ol bişüñ hem ad u ṣanı

2748 Didiler deveye bingil yöri ʿimdi / Biz anlara niderüz sen gör imdi

2996 Ol ilde gice gündüz yoḫsul u bay / Azıḳ ḳılmışdı ḥelvāyı bir iki ʿay

3060 Başı gökde ayaġı yirde ḳāyim / İki ʿeli maşrıḳ u maġribde dāyim

3072 Gözi güher dişi ʿincü ṭuynaḳı dür / Yüzi yāḳūt u yalı müşkdendür

3084 Muṭīʿ oldı hemān-dem bindüm anı / Çevürdüm Mescid-i ʿAḳṣāya ʿinānı

3234 Didüm bu iki kim didi bular hem / Biri Yaḥyā biri ʿĪsā ʿibni Meryem

3442 Yöri ʿimdi yā Muḥammed ḳıl teferrüc / Senüñçün Ḫaḳ ne itmiş bil teferrüc

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Tenkitli Metinde Kullanılan Yöntem

Sılay 2004,[35] Giriş bölümünde (XV-XVIII), Banarlı ve Atsız'ın önceki yayınlarının eksikliklerini tartışır. Ateş'in önemli eleştirisini ve Ünver'in filolojik ön çalışmasını dikkate alır ve kendi eleştirel yöntemini açıklar. A'yı temel metin olarak kullanır ve A'yı nasıl düzelttiğini şöyle ifade eder: "Gerekli gördüğüm yerde, karşılaştırma amacıyla başvurduğum on nüshanın birinden ya da başka birinden seçtiğim değişkenleri A'dakinin yerine geçirerek…". Aparatta tüm metin değişkenlerini sıralar.

Biz de tenkitli metinde A'ya ayrıcalık verdik. Dolayısıyla, yukarıda belirtildiği gibi, yazılışta veya fonetik sıralamada öngörülebilir veya rastgele bir değişkenin bulunduğu yerde genelde A'da bulunan şekli koyduk. Fakat aparatta tüm metin değişkenlerini sıralamadık. Örneğin, gibi/bigi ile ilgili olarak, Sılay'ın

[35] Sılay 2004, genelde sağlam bir edisyondur. Bu edisyonu, görmediğimiz nüshalarla (*EFGIJ*) ilgili bilgi edinmek için kullandık. Sılay Osmanlı tarihçesinin beyitlerini 1'den 334'e kadar numaralandırır ve dipnotlar için başka rakamlar kullanır. Biz her ikisinde de Ünver'in rakamlarını kullanıyoruz. Sılay'ın baskısında tespit edilen bazı yanlışlar şunlardır (Sılay'ın beyit numaraları parantez içinde verilmiştir):
7589 (53) H nāmudār ➔ nāmver
7640 (104) BD'de *gelmeyenin* var
7645 (109) D'de illeri (ėlleri) var, fakat -i'nin üstü çizilmiştir.
7652 (116) B Muġalġara ➔ Muġlaġra
7685 (149) H'de *kim* eksik değildir.
7688 (152) A vardı ➔ varıdı [Metindeki Varıdı, Vardı için hatadır]
7697 (161) DH Ṭurġud ➔ Ṭurġut
7720 (184) H cümle ➔ cümlesi
7737 (201) H idiben (ėdiben) ➔ idelüm (ėdelüm)
7740 (204) H ḳala ➔ ḳıla
7741 (205) H ḳılmaz ➔ itmez (ėtmez)
7752 (216) BDH iḫlāṣında ➔ iḫlāṣında
7754 (218) DH isdeyü ➔isteyü
7761 (226) H bir kez ➔ berk-i
7764 (228) BH bunlaruŋ ➔ bularuŋ
7770 (234) H irerdi (ėrerdi) ➔ irdi (ėrdi)
7771 (235) B Rūm ➔ Urum; H beglerin ➔ begleri
7773 (237) H her ne var ➔ ne ki var
7796 (260) H Sivas ➔ Sivası
[7803 (267) Metinde ve dipnotta *şāh, şād* için hatadır]
7810 (274) A'da *rişvet dür ü* var
7829 (292) D taḳżīr ➔ taḳdīr [Galiba A (ve *E*?) da öyle – yani bütün nüshalar]
7834 (298) A Mīr Süleymān ➔ Mīr Sülmān
7845 (309) D olup durur nefsi ➔ nefsi olup durur
7857 (321) H k'olur ➔ gelür
[7861 (325) Metinde *adına, adım* için hatadır]
7862 (326) D cihānı ➔ cihān [Dipnot numaralandırmasındaki karışıklığa dikkat!]
7864 (328) D eyle ➔ ebleh [Dipnot numaralandırmasında karışıklığa dikkat!]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

aparatından nüshalarda aşağıdaki değişkenlerin bulunduğunu öğreniriz: [Önce Ünver'in beyit numarası, arkasından Sılay'ınki parantez içinde verilmiştir. Beyit numarasından sonra verilen, A'da ve değişken için listelenmeyen tüm nüshalardaki şekildir; böylece şu anlaşılır: Ünver 7544 ABD*GJ*'de *gibi*, diğerlerinde *bigi* var.]

7544 (8) gibi, C*EFHI* bigi

7600 (64) bigi, D gibi

7675 (139) gibi, *BFH* bigi

7764 (228) gibi, BC*EGHI* bigi

7791 (255) gibi, C*EFGHIJ* bigi

7834 (298) gibi, BC*FHI* bigi

Bu veriden çıkartılabilecek bir sonuç, A'nın genelde *gibi*'yi ve B'nin genelde *bigi*'yi tercih ettiğidir. Bunun dışındaki seçimler, müstensihin arzusuna bağlı gibi görünüyor. Bize, bu değişkenlerin hepsini listelemek gereksiz bir görev gibi göründü — hem araştırmacının üstesinden gelmesi gereken yorucu bir görev hem de okurun dikkate alması gereken zahmetli bir görev.

A'nın "düzeltilmesi" konusunda genel kural, A'daki şeklin normdan ayrılması durumunda bunun yerine en fazla nüshada bulunan şekli almaktır. Sılay aslında bunu da yapar. Bu, "danışılan on nüshadan biri ya da başka birinden seçilen değişkenleri ikame ederek" ile aynı değildir. Süreç bu ibarenin ima ettiği kadar keyfi değildir.

Sılay'ın yaptığı gibi *cīm* ve *be*'yi belirli durumlarda yazı çevriminde ç ve p olarak gösterdik. Ancak Sılay'ın yazı çevriminde göstermediği (i olarak bıraktığı) "kapalı e" yi biz ė olarak gösterdik.

Aparata bütün grafik ve fonetik değişkenleri dahil etmiyoruz (örneğin gibi/bigi, ki/kim, Tangrı/Taŋrı, ḳ/ḫ, d/ẕ, iste-/isde-, işbu/uşbu, mülk/milk, -up/-ıp, -üben/-iben, vėrbi-/bėrbi-, ḳonşı/ ḳoŋşı, vb.; bundan başka bir de izafetle bağlaç karışıklığı [*-ı/-i* yerine *u/ü* veya *u/ü* yerine *-ı/-i*]). Bütün bu değişkenler öngörülebilir bir tarzda (ya da gibi/bigi ve ki/kim'de olduğu gibi neredeyse rastgele biçimde) ortaya çıktıkları için, aşağıda genel olarak tartışılmaktadır. Tenkitli metinde verilen genelde A'da bulunan biçimdir.

Dolayısıyla, aparat, sadece önemli olan çeşitlemeleri içerdiği için yalındır. Okuyucu aparatı kullanarak, nüshalardan herhangi birinin normdan nasıl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

ayrıldığını bir bakışta görmelidir. Bir başka amaç şudur ki okuyucu, ***4*** ile ***5***'in ne kadar farklı olduğunu bir bakışta görebilmelidir. Bunu kolaylaştırmak için, bütün açık ve önemli farklılıklar **kalın** olarak işaretlenmiştir. Örneğin:

5448b ACH **Ėtdi göŋlin bir ḳızuŋ ʿışḳı maḳām**, BM **Bir ḳız aldı seviben Suġdī** (M sevüben Saʿdū) **be-nām**, DZ Bir ḳız almışdı sevüp Saʿdāy (D Saʿde) be-nām, Q Bir ḳız aldı sevibeni Saʿdī nām

5449a ACH **Adı Suʿday** (C Suʿdā, H Saʿdī) **ḫūb-rūy-i** (H -rūy ol) **pāk-ten**, BDMQ **Ḫūb-çehre** (DM -çihre) **ḳız idi vü sīm-ten** (D pāk-ten)

Burada açıkça görüleceği üzere, bu iki mısra için, ACH tarafından temsil edilen ***5*** ve BDMQZ tarafından temsil edilen ***4*** olmak üzere iki versiyon aşağıdaki gibi oluşturulacaktır:

5 Ėtdi göŋlin bir ḳızuŋ ʿışḳı maḳām // Adı Suʿday ḫūb-rūy-i pāk-ten

4 Bir ḳız aldı seviben Saʿdī be-nām // Ḫūb-çehre ḳız idi vü sīm-ten

Yukarıda belirtildiği gibi, genellikle aparat tüm grafik ve fonetik değişkenleri göstermekle yükümlü değildir. Istisna olarak, metin varyasyonunun ehemmiyetli olduğu yerlerde küçük değişkenleri de dahil etmeye çalıştık. Örneğin:

7911 A gibidür ol, CH bigidür ol, BDM bigi (D gibi) durur

Burada ***5***'te *-dür ol* varken ***4***'te *durur* olduğu açıktır. Gibi/bigi'nin türevlerini listelemek genel prensibe göre gereksiz görünebilir, ancak okuyucuya, nüshalar arasında yalın aparatın gösterdiğinden daha fazla farklılıklar olduğunu hatırlatır.

Sekiz nüshanın varyasyon ayrıntılarını kapsayan bir katalogu sona ekledik. Bkz. *Ek 1: Nüshaların Varyasyon Ayrıntıları.*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Resimlerin Anlattığı İskendernâme: Üç Musavver Osmanlı Nüshası

SERPİL BAĞCI

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Giriş

Ahmedî'nin *İskendernâme*'si, Osmanlı topraklarında ve dışında yaşayan Türkçe konuşan topluluklar arasında topladığı beğeniyi yüzyıllar boyunca şaşırtıcı bir canlılıkla muhafaza etmiştir. Yazılması tamamlandıktan ve şairi öldükten sonra bir metin olarak yaşamının, yüzyıllar boyunca yeniden yeniden üretilmesinin çok bereketli bir hikâyesi vardır.

Elinizdeki kitabın temel konusunu *İskendernâme*'nin metninin yıllardır beklediğimiz yayını oluşturur. Eski metinlerin farklı nüshalarıyla karşılaştırmalı olarak yapılan aslına uygun yayınları, emekli, uzun yılların ürünleridir. Herşeyden önce bu zahmetli işi üstlenen Prof. Robert Dankoff'a ve ondan önce Ahmedî ve *İskendernâme*'sine adadığı yılları için Prof. İsmail Ünver'e müteşekkir olduğumu belirtmek isterim. Metin çalışmaları, genel olarak metnin müellifinin elinden çıkmadan önce veya çıktıktan sonra çeşitli vesilelerle yapılan büyüklü-küçüklü ekler, çıkarmalar ya da müstensihlerin büyük çoğunluğunu doğal itkilerle yaptıkları sözcük ve fonetik hatalarla (ya da değiştirmelerle) nasıl farklılaştığını izlememizi sağlayan temel çalışmalardır.

Bu metinlerin yazılmalarından sonraki varlık maceralarında nasıl başka başka kimliklere bürünebileceklerine, her seferinde nasıl yeniden yaratıldıklarına ışık tutan çalışmaları da kitap sanatları tarihi araştırmacıları üstlenmişlerdir.

Sanat tarihçiler için farklı nüshaların, yazılı metin açısından hangi 'varyant'ı izlerse izlesin, her birinin ayrı birer "kitap" olması önemlidir. Gerçekten de, usta katiplerce yazılıp tasvirlerle, tezhiplerle bezenmiş, değerli kapaklarla ciltlenmiş nüshaların her birinin yaratılma öyküleri, aralarındaki bağlantılar Ahmedî'nin eserinin yazılıp bittikten sonraki hayatıyla ilgili pek çok ipucu sunar. Metinlerin birer sanat eseri olarak çoğaltılması, içeriği ve edebiyat niteliğinin üstüne bir başka değer daha ekler. Sadece okunan bir metin olmayıp seyredilen, takdir edilen; kitap hazinelerinde özenle, belki gururla korunan kitabın-nüshanın artık müellifinden başka bir sahibi daha vardır: metnin bu pahalı, sanatlı, zarif, bir Osmanlı yazarının benzetmesiyle, gönül çelen değerli taşlarla bezeli mücevherler takınmış, münakkaş kumaşlara bürünmüş bir mahbûb nigâra benzeyen nüshasının sahibi.[1] Başka bir deyişle, artık bu kitap sadece Ahmedî'nin *İskendernâme*'si değildir, yeni bir kimliği vardır. *İskendernâme*'nin bu yeni kimliğine büründüğü yer ve zamanda nasıl algılandığının, yorumlandığının, nasıl bir sosyal-kültürel bağlam için önemli olduğunun daha doğrusu yazılışından sonra topladığı beğeninin anlaşılmasında bu sanatlı nüshaların önemi büyüktür.

Eserin günümüze 100 civarında nüshası gelmiştir. Bunlardan şimdiye dek tespit edebildiğim kadarıyla 25 tanesi resimlerle donanmıştır. Musavver nüshaların büyük çoğunluğu, şaşırtıcı bir şekilde Osmanlı toprakları dışında hazırlanmıştır. Beş Osmanlı (biri Amasya, diğerleri muhtemelen Edirne) ve bir Memluk (Kahire veya Halep) örneği dışında eserin 16'sı tüm olarak, ikisi sadece birer yaprakla günümüze ulaşmış 19 Akkoyunlu ve Safevi (Şiraz, Herat ve belki Tebriz) resimli elyazması günümüze ulaşmıştır. 15 ve 16. yüzyıllarda Şiraz ve Herat'ta istinsah edilip, tezhip ve tasvirlerle donanmış bu 19 elyazması İran ve Orta Asya kitap sanatları tarihi içinde farklı, özel bir yerde dururlar. Çünkü, Fars kültürünün tartışılmaz bir üstünlüğü olan bu coğrafyada Batı Türkçesiyle yazılmış olmasına rağmen, kabaca 1480-1580 arasında defalarca kopya edilen yegâne eser Ahmedî'nin *İskendernâme*'sidir.[2] Başka bir deyişle, Os-

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1] Kitapların-albümlerin Osmanlı seçkinlerinin gözündeki değerini açıkça yansıtan bu benzetme, Osmanlı vasl sanatçısı Kalender Paşa'nın (öl. 1616) Sultan I. Ahmed'e armağan etmek üzere hazırladığı bir murakkanın Taşköprizade Kemaleddin Efendi (öl. 1621) tarafından yazılmış önsözünde, Kalender'in murakkasını ve içindeki eserleri tarif etmek için kullanılmıştır: "*..bir kitâb-ı musanna' u hûbdur ve letâfet-i nakş ü nigârına bakılsa gûyâ envâ'-ı libâs-ı münakkaş ve hilye vü cevâhir-i dil-keş ile müzeyyen ü muhallâ bir nigâr-ı mahbûbdur.*" (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, H. 2171, y. 19b) Bkz. Serpil Bağcı, "Presenting *Vaṣṣāl* Kalender's Works: The Prefaces of Three Ottoman Albums", *Muqarnas*, c. 30 (2013), s. 263.

[2] Burada, Ali Şir Nevayi'nin Türkçe yapıtlarını dışarıda bırakıyorum. Şairin Osmanlı, Timurlu,

manlı, Memluk, Türkmen ve Safevi sahiplerin isteğiyle hazırlanan bu elyazmaları Osmanlı ve Fars edebi-görsel kültür dünyalarını benzersiz şekilde bir araya getirirler. Ahmedî'nin destanının Fars edebiyatı ve kültürünün hâkim olduğu bu topraklardaki popülerliğinin nedenleri tamamen başka bir tartışmanın konusu olmakla birlikte bunlar arasında 16. yüzyılın ortalarında Şiraz'da istinsah edilmiş müzehhep ve musavver üç nüshanın Osmanlı sahipler tarafından sipariş edildiğini, Herat, belki Tebriz ve çoğu Şiraz'da hazırlanmış diğer örneklerin ise Akkoyunlu ve Safevi-Kızılbaş Türkmenler için yapıldığını kısaca belirtmeliyim.

İskendernâme 16. yüzyıl boyunca Safevi Türkmenleri arasında popülerliğini resimli nüshalarıyla sürdürürken, 1470'lerden sonra Osmanlı musavvirlerinin resimlediği yazmalar varsa bile bugüne bildiğimiz bir nüshası ulaşmamıştır. Bu durumu Ahmedî'nin yapıtına ilginin azaldığı şeklinde açıklamak çok kolaycı bir yaklaşım olur. Bugün Topkapı Sarayı koleksiyonunda muhtemelen hediye veya müsadere hatta belki de satın alma yoluyla gelmiş, Şiraz'da üretilmiş 3 farklı örnek bulunur.[3] İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki iki musavver yazma, koleksiyona Yıldız Sarayı yoluyla Topkapı'dan gitmiştir.[4] Bugün Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi'nde, Türk ve İslâm Eserleri Müzesinde, ve St. Petersburg Rusya Milli Kütüphanesi'nde bulunan biri Akkoyunlu, diğerleri Safevi sanatçılar tarafından hazırlanmış resimli üç nüshaya da I. Mahmud, III. Osman ve III. Mustafa'nın mühürleri basılmıştır.[5] Başka bir deyişle, saray kütüphanesinde bulunan bu elyazmaları, yeni bir örneğini sipariş etmemiş olsalar bile padişahların 18. yüzyılın sonlarına dek *İskendernâme*'nin saray

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Türkmen ve Safevi sanatseverlerin kütüphanelerinde yerini bulan Çağatayca eserlerinin sayısız sanatlı nüshasının, batı Türkçesi ile yazılmış ve bir şair olarak hiçbir zaman Nevayî ile aynı zeminde algılanmamış olan Ahmedî'nin yapıtının yarıştırılması zaten baştan yanlış olacaktır. Azeri Türkçesiyle yazan Akkoyunlu şairi Hidayet (1470 civ. faal), Osmanlı-Safevi şairi Fuzuli (öl. 1556) ve Şah İsmail'in (öl. 1524) şiirlerinin de birkaç resimli nüshası bulunur. Bildiğim kadarıyla sadece iki Osmanlı şiirinin birer resimli nüshası Safevi sahipler için hazırlanmıştır. Biri Şeyhî'nin (öl. 1431?) *Hüsrev ü Şirin*'inin 932/1525-6 tarihli bir Safevi/Türkmen örneğidir (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, H. 683). Diğeri ise Bakî'nin (öl. 1600) divânının Safevi şahı Safi (sal. 1629-42) için yapıldığı düşünülen bir örneğidir (British Library, Ms Add. 7922, Bkz. Eleanor Sims, "Ottoman Poetry in Safavid Garb: Pictures in a *Diwan* of Mahmud 'Abd al-Baqi," *Sifting Sands, Reading Signs: Studies in Honour of Professor Géza Fehérvári*, Ed. P. L. Baker and B. Brend, London, 2006, s. 45-50).

[3] H. 679, 906/1500 tarihli, Şiraz yapımı; R. 813, 965/1557-58 tarihli, Şiraz yapımı; R. 812, 966/1558, Şiraz yapımı

[4] A. 6044, 1467-68, Kahire veya Halep; T. 409, 896/1491, Şiraz.

[5] Türk ve İslâm Eserleri Müzesi, 926/1519-20, Şiraz; Uppsala Üniversitesi Kütüphanesi, O Nov. 43, 1500 civarı, Şiraz; St. Petersburg, Rusya Bilimler Akademisi, Şark Elyazmaları Enstitüsü, B. 277, 948/1541-41, Şiraz.

koleksiyonundaki sanatlı nüshalarını sahiplenmiş olmaları, bu destana ilginin çok da azalmadığını gösterir.[6]

15. yüzyıl Osmanlı kitap sanatı içinde *İskendernâme* nüshalarının özel bir yeri vardır. Yüzyılın başlarından itibaren, neredeyse şairin ölümünün hemen ardından *İskendernâme*'sinin sanatlı, özenle hazırlanmış nüshaları Osmanlı hanedanı üyeleri ve diğer seçkinlerin kütüphanelerine girmeye başlamış gibi görünüyor. Bu bağlam içinde Ahmedî'nin *İskendernâme*'si Osmanlı kitap sanatları tarihinin parlayan ilk yıldızıdır demek yanlış olmayacaktır. Bu, edebi, sanatsal veya entelektüel tercihin nedenlerini kesin olarak bilmesek de kitabın içeriğinin nasıl algılanmış olabileceği hakkında sunabileceğimiz hipotezlerle kısmen anlayabiliriz. Bu soruya verilecek cevaplar konusuna resimli nüshalar ışık tutar. Zira resimler, metnin içinde önem verilen yerlere yapılırlar, bu da sahibinin ve/veya kitabı hazırlayan ekibin metnin içeriğinden hangi bölümleri vurgulamak istediğini gösterir. Başka bir deyişle, musavver nüshalar kitabın yazılı anlatısından neredeyse bağımsız, sadece resimlere bakarak öykünün yeniden kurgulanmasına izin veren görsel bir anlatısını sunarlar. Bu anlatı kimi zaman birbirini yineler, kimi zaman ise, yazmanın sahibinin (doğrudan eseri ısmarlayan kişinin ya da olası sahibinin) istekleri doğrultusunda, ya da ona hitap edebilecek şekilde tasarlanmış özgün bir yoruma dönüşür. İşte bu yazının amacı da 15. yüzyıl Osmanlı *İskendernâme*lerinin resimlerle aktarılan anlatısını anlamaya ve yorumlamaya yöneliktir. Bu amaç çerçevesinde üç önemli musavver kitabın resimlerini çözümlemeyi deneyeceğim. Bunlardan bugün Paris'te bulunan birincisinin 1416 yılında Amasya'da üretildiğini biliyoruz, diğer ikisi ise 1455-65 arasında Edirne'de hazırlanmış olmalıdır. Bu incelemenin merkezini bugün Venedik'te Marciana Ulusal Kitaplığında bulunan, bu kitapta M harfiyle tanımlanan ve tüm resimleri tenkitli metnin içine yerleştirilerek okuyucuya sunulan, büyük olasılıkla Sultan II. Mehmed için hazırlanmış nüsha oluşturmaktadır, bu nedenle esasen bu yazmanın resimleri daha ayrıntıyla tartışılacaktır. Ondan önce, Ahmedî'yi resmetme geleneğinin başlangıcını oluşturan bugün Paris'te Fransa Milli Kütüphanesi'nde bulunan, bu kitapta B harfiyle tanımlanan 1416 tarihli nüshanın resimlerini ve metinle bağlantılarını kısaca tanıtacağım.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[6] Resimli olmamakla birlikte güzel yazısı ve tezhibiyle özenli bir başka nüshada bulunan Sultan I. Süleyman'ın mührü, bugün Gotha Araştırma Kütüphanesinde (Forschungsbibliothek) bulunan (Ms. orient. T. 184) bu eserin, Sultan Süleyman'ın koleksiyonundan çıkma olduğunu gösterir. Bkz. *Orientalische Buchkunst in Gotha: Ausstellung zum 350 jährigen Jubiläum der Forschungs- und Landesbibliothek Gotha*, (sergi kitabı), Gotha, 1997, s. 133-35.

Venedik yazmasının resimlerinin sağladığı verileri tartıştıktan sonra ise aynı tarihsel bağlamda yaratılmış, daha mütevazı bir örnek olan St. Petersburg, Rusya Bilimler Akademisi, Şark Elyazmaları Enstitüsü koleksiyonundaki nüshadaki tasvirleri Venedik yazmasının imgeleriyle karşılaştırmalı olarak kısaca tanıtacağım.[7] Aşağıda görüleceği gibi metnin belirlediği ortaklıklar, Osmanlı beğenisi, tercihleri ve geleneksel İskender izlekleriyle beslenen bağlam, bu resimli kitapları sıkıca birbirine bağlar. Öte yandan, her biri özgündür, üretim koşulları, yaratıcıları ve olası sahiplerinin istekleri doğrultusunda Ahmedî'nin destanının farklı görsel yorumlarını barındırır.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[7] Eserin Osmanlı sahipler için yapılmış olabilecek, bu yazıya dahil etmediğim iki nüshası daha vardır. Birincisi Berlin Prusya Devlet Kütüphanesindedir (Preussischen Staatssbibliothek) (Ms. or. quart. 1271). Ketebe kaydına göre 880/1475-76 yılında Kirmanlı Hacı Fahri tarafından istinsah edilmiş bu yazmada 10 tasvir bulunur. Resim programıyla geleneksel İskender anlatılarının ikonografisini izler, Ahmedî'nin metninin özgün yanlarını (İskender ile Gülşah'ın aşk hikayesinden bir imge dışında) yansıtmak üzere tasarlanmamıştır. Resimlerinin üslubu da yerleşik bir nakkaşhanede yetişmiş bir musavvirin elini yansıtmaz. Resimlerdeki bazı ayrıntıların 15. yüzyıl Osmanlı beğeni ve modalarını yansıtması nüshanın bir Osmanlı alıcı için yapıldığını gösterir. Ancak burada incelediğimiz nüshalarla bağlantısının zayıf olması nedeniyle bu yazı kapsamında tartışmayı uygun bulmadım. Eserle ilgili bilgi için bkz. I.V. Stchoukine, B. Flemming vd., *Illuminierte islamische Handschriften* (Verzeichnis der orientalischen Handschriften in Deutschland, Bd. XVI), Wiesbaden, 1971, s. 263-64; S. Bağcı, Minyatürlü Ahmedi İskendernameleri: İkonografik bir Deneme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 1989, s. 60-64, 159-60. İkinci bir nüsha da St. Petersburg Üniversitesi Kütüphanesindedir (MS. 346). İçinde bugün sadece iki resim bulunur. Boyutları, tasarımı, yazısıyla aşağıda tartışılacak olan St. Petersburg'daki diğer Osmanlı nüshasıyla kodikolojik açıdan benzerlikler taşır. Yazmayı sadece kısa bir süre inceleyebildiğimden, özgün halinde eserde başka imgelerin bulunması ihtimalini metni başka nüshalarla karşılaştırarak sınayacak fırsatım olmadı. Ancak sadece iki resim içermesi genel teamüle aykırıdır. Bu iki resimden biri, ilginç bir şekilde yine St. Petersburg'daki diğer Osmanlı nüshasında olduğu gibi Ahmedî'nin hamisi Emir Süleyman'ın meclisini canlandırır. Resimleri 15. yüzyıl ortalarında Karakoyunlu hamiler için çalışan nakkaşhanelerde yaygın üslupla akrabalık gösterir.

Paris *İskendernâme*'si ve Resimleri

Ahmedî'nin 1412-13'te Amasya'da Osmanlıların hizmetindeyken, oldukça ileri bir yaşta öldüğü genel olarak kabul edilir. İşte yapıtın günümüze ulaşmış en erken tarihli nüshası da şairin ölümünden ve "Fetret Devri"nin bitiminden hemen birkaç yıl sonra, 1416'da Amasya'da hazırlanmıştır. Osmanlı musavver kitaplarının bilinen en erken örneği de olan bu *İskendernâme* bugün Paris'te, Fransa Milli Kütüphanesinde (Bibliothèque nationale de France) bulunur (MSS. turc 309).[8] Sonundaki (y. 339a) ketebe kaydına göre 17 Cemaziyelevvel 819'da (13 Temmuz 1416) Mehemmed bin Mevlâna Pîr Hüseyin el-müştehir bin el-ashâbu'l-cemi'ü'l-müslimin vü müselmân Hacı Baba el-Sivasî tarafından Amasya'da istinsah edilmiştir.

Yazmada yer alan 21 tasvirden (biri göğün katlarını gösteren bir şemadır) sadece üçü özgündür. Epeyce durağan, yan yana dizilmiş birbirini tekrar eden atlı asker figürlerinden ibaret bu özgün imgelerin İslâm dünyasının resimli el yazma üretim merkezlerinden tanıdığımız yerleşik üsluplarla hiç benzerliği yoktur (Res. 1). Muhtemelen yerli Rum veya Ermeni ustaların elinden çıkmıştır. Daha çok Kapadokya kaya kiliselerindeki duvar resimleriyle ya da belki Amasya civarındaki Ermeni şehir ve manastırlarında çalışan kitap sanatçılarının temsil diliyle bağlantılı bir üslupla yapılmışlardır.[9]

Bu üçü dışındaki tüm imgeler 14. yüzyıl İran kökenli iki farklı yazmadan kesilmiş farklı konulardaki resimlerden oluşur.[10] Bu resimler yapıştırıldığında

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[8] 162 x 177 mm. boyutlarında 339 yapraktan oluşan kitap, harekeli, biraz yayvan bir nesihle her sayfada 13 satır olmak üzere yazılmıştır. Hemen bütün yaprakları nem almış, tahrip olmuştur. Başından 8 yaprağı yenilenmiştir. Yan kağıdındaki ve 1a'daki nota göre Fransız devlet adamı Jean-Baptiste Colbert'in (öl. 1683) ünlü kütüphanesi için Halep'ten 1673'te satın alınmış, Fransa saray kütüphanesine ise 1732'de bu koleksiyondan satın alma yoluyla girmiştir. E. Blochet'nin 1932'de yayınlanan kataloğundaki (*Catalogue des Manuscrits turcs de la Bibliothèque nationale*, c. I, Ancien fonds, n. 1-396, Paris, s. 131-32) tanıtımından sonra Osmanlı kitap sanatlarıyla ilgili birçok yayında değinilmiştir.

[9] Ermeni kitap resmiyle bağlantıları; örneğin, Bugün Venedik'te San Lazzaro Manastırında (Biblioteca dei Padri della Congregazione Mechitarista, no. 424) bulunan 14. yüzyıla atfedilen Ermenice bir İskender kitabındaki (*Alexander Romance*) resimleri yansıtmaktadır (bkz. Giusto Trania vd., *La Storia di Alessandro il Macedone. Codice armeno miniato del XIV secolo (Venezia, San Lazzaro, 424)*, Padova, 2003). Bu yazma ile ortaklıklar Ayşin Yoltar'ın doktora tezinde de belirtilmiştir: The Role of Illustrated Manuscripts in Ottoman Luxury Book Production: 1413-1520, New York University, 2002, s. 61-64. Yoltar ayrıca yapıştırılan resimlerin zemininde kalan boşluklara yapılmış bezemelerin de Ermeni yazmalarıyla bağlantılarını tartışır. Sivas civarındaki Ermeni manastırlarında kitap üretimi hakkında bkz. B. Coulie, "Armenian Manuscripts and Scriptoria of Sebastia", *Armenian Sebastia/ Sivas and Lesser Armenia*, Ed. R. G. Hovanissian, Costa Mesa, CA, 2004, s. 171-206. Ayrıca aynı kitapta C. Maranci, "Armenian Art and Architecture of Sebastia", s. 153-170.

[10] Eserin yapıştırma resimleri üslup olarak 2 ayrı eli ve farklı anlayışı yansıtırlar. İri figürlerle



Resim 1. I. Murad'ın Karamanoğullarıyla savaşları

Ahmedî, *İskendernâme*, Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Or. turc. 309, y. 295b-296a. (bey. 7706-07) 133 x 99 mm.; 134 x 143 mm. © Bibliothèque nationale de France.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

çerçevenin içinde kalan boşluklar iri bitkisel bezemeler veya basit manzara betimleriyle doldurulmuş, kimi zaman da metne uyarlamak amacıyla bazı müdahaleler yapılmıştır.[11] Yapıştırılan imgenin metinde anlatılanla uyumuna gösterilen özen, bu yazmayı hazırlayan ustaların resim yapma donanımları olmasa bile kitabı resmetmek konusunda titizliklerine tanıklık eder.

betimlenmiş, zeminleri koyu bir kırmızıya boyalı resimler, 1330 civarında Tebriz ve Şiraz'da üretilmiş örneklerle yakındır. Daha ince bir fırçayla çalışılmış grup ise, özellikle figürlerin giysi modelleri, kumaşların ve eşyaların bezemelerinde görülen motif ve kompozisyonlarıyla İlhanlı (1258-1353) veya Celayirli (1335-1432) sahipler için yapılmış bir yazmadan çıkmış olmalıdırlar. F. Richard, bu resimlerden birinin ardında okuduğu metnin 1335 yılında yazılmış bir manzum tarihle ilişkilendirerek resimlerin özgün halinde bu tür bir kitaptan alındığını öne sürmüştür (Francis Richard, *Splendeurs persanes: Manuscrits du XIIe au XVIIIe siècle*, Paris, 1997, s. 47).

11 Metinle kurulan bağlantıların burada anılanlardan başka örnekleri için bkz. Serpil Bağcı, "Old Images for New Texts and Contexts: Wandering Images in Islamic Book Painting", *Muqarnas. Essays in Honor of J. M. Rogers,* Ed. D. Behrens-Abouseif, A. Contadini, XXI (2004), s. 25-27, res. 8-9. Yazmanın resimlerinin tamamlanması işleminin ve bordürlerindeki bezemelerin 17. yüzyılda Halep'te yapılmış olduğu da öne sürülmüştür (Marianne Barrucand, "A propos des étapes de la décoration de l'*Iskender-Nâme* d'Ahmede de 1416 (B.N.F., ms turc 309)", *Damaszener Mitteilungen*, XI [1999]: 25-36). İkna edici bir nedene dayandırılmayan bu sava katılmak mümkün değildir.



Resim 2. İskender'in Tamgâç'ı yendikten sonra verdiği şölen

Ahmedî, *İskendernâme*, Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Or. turc. 309, y. 161b-162a. (bey. 3884-85) 134 x 123 mm.; 134 x 158 mm. © Bibliothèque nationale de France.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Gerçekten de kimi zaman, meselâ y. 161b-162a'da olduğu gibi, yapıştırılan imge çok büyük bir uyarlama gerektirmez. Üslubu doğrudan Celayirli (1335-1432) hamiliğinde hazırlanmış el yazmalarında bulunan resimlere bağlanabilen imgelerde birer meclis sahnesi tasvir edilmiştir. Yeni bağlamlarında ise, "İskender'in Tamgac'ı yendikten sonra verdiği şölen"i betimlemeleri gerekmektedir. Zaten bir toplantıyı temsil etmeleri yeterli bulunmuş olmalı, hiçbir değiştirme yapılmaya gerek görülmeden özgün halleriyle kullanılmış. Sadece, boş bırakılan alan imgeden büyük olduğundan, kalan boşluklar iri bitkisel motifler, çiçekler ve servilerle doldurulmuştur (Res. 2).

Bir diğer resim, İskender'in Hind ejderhasını öldürmesini canlandırmak üzere uyarlanarak oluşturulmuştur (Res.3). Sol üste atlı bir avcı ya da savaşçının yine üslup özellikleriyle 1330-40 arasında Tebriz veya Şiraz'da yapıldığı anlaşılan resmi yapıştırılmıştır. İmgeyi müdahalelerle metne uyarlayan sanatçı, bazı eklemelerle bu avcı-savaşçıyı ejder öldüren İskender'e

dönüştürmüştür. Figürü yeni bağlamındaki yerine oturtmak üzere özgün zemin rengine benzer bir kırmızı, resim alanının tümünü kaplamak üzere sürülmüştür. 1416 civarında sürülen kırmızı boyanın soluk görünümü aradaki farkı açıkça gösterir. Bu yeni zemin üzerine, resmin altına yapılmış görkemli ejder yapıştırılmış imgeye uzatılmış, kuyruğu da avcının atının bacakları arasına dolanmıştır. Böylece hem özgün imge ve yeni bağlamı resimsel bir bütünlüğe kavuşur, hem de yeni imge veya 'kolaj', "Sind ejderini öldüren İskender"i tasvir eder. Bu resmin kurgusu, içeriği, yani ikonografisi ve ejder figürünün üslubu Amasya *İskendernâme*'sinin üretim koşulları ve sanatçıları hakkındaki sorularımıza ışık tutar. Herşeyden önce, Ahmedî'nin İskender'i, bu resimde olduğu gibi atına binip ejderin üzerine yürümez, bir atın çektiği, keskin çengellerle çevrelenmiş bir arabayla korkunç ejdere yanaşır; canavar arabayı yutmaya kalkışıp ağzı delik deşik, boğazı tıkalı halde güçten düştüğünde de arabadan atlayıp başını keser. Aynı temanın Venedik ve St. Petersburg nüshalarındaki tasviri bu anlatıyı doğrudan görselleştirirken (Res. 21-22) Amasya örneğinin nispeten sade, sadece eldeki hazır malzemeyle oluşturulmuş yorumu, 1416 civarında Amasya'daki kitaphanenin bu görev için kitap sanatları/resmi konusunda yeterli eğitim ve donanımda sanatçıları barındırmadığına işaret eder. Resmin Ortaçağ Anadolu görsel kültüründe yaygın bir imgeyi yineleyen bu yorumu bir yandan da içinden çıktığı coğrafyanın kozmopolit ve ortak dünyasıyla bağlantılıdır. Nitekim ister Hıristiyan, ister Müslüman olsun birçok mimarlık anıtında duvar resmi, taş veya alçı kabartma olarak



Resim 3. İskender'in Sind Ejderhasını öldürmesi

Ahmedî, *İskendernâme*, Paris, Bibliothèque nationale de France, MS Or. turc. 309, y. 130b. (bey. 3161-62) 134 x 95 mm. © Bibliothèque nationale de France.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İskender'in öldürdüğüne çok benzeyen ejderleri öldüren avcı veya azizlerin imgeleri çok yaygındır.[12]

Şairin ölümünden birkaç yıl sonra, hatırasının henüz çok canlı olduğu yıllarda tamamlanan bu resimli *İskendernâme*, belki de şair henüz hayattayken tasarlanmaya başladı, bu konuda yorum yapmak epeyce zor; ama yerleşik bir nakkaşhanenin sağlayacağı imkanlardan mahrum bir ortamda hazırlanan bu yazma, Ahmedî ve destanının topladığı beğeniyi yansıtır. Bizleri de Emir Süleyman'ın himayesini yitirmesine rağmen, ömrünün son yıllarını saygın bir şair olarak geçirdiğine ikna ederek sevindirir.

Metnin resimlenmesinde vurgulanması gereken birkaç husus daha var: Destandan görsel olarak anlatılmak üzere seçilen sahneler, metnin kendi özgün dünyasının bir bütün olarak algılandığını, sadece bir İskender kitabı olarak görülmediğini yansıtmaktadır. Amasya yazmasının resim programı İskender'in doğumu, tahta çıkışı, Hacca gidişi ve ölümü gibi biyografisinden ayrıntılar yanında bir hükümdar-komutan olarak İran, Sistan, Hindistan, Çin ve Türkistan'daki zaferlerini, Hint adalarında ve Uzak Doğu'da karşılaştığı acâibleri ve Osmanlı sülalesinin tarihinden anları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Gerçekten de, koşullar zorlanarak gerçekleştirilmiş bu projenin görsel içeriği bir geleneğin başlatıcısı olur, yaklaşık 40 yıl sonra, daha yerleşik imkânları geniş atölyelerde hazırlanmış el yazmalarında zenginleşerek devam eder. Resim programının bir diğer önemli yanı da kitapta imgelerle vurgulanarak belirginleşen bölümler arasında Osmanlı tarihinin de yer almasıdır. Metnin tarihi bölümleri arasında sadece Osmanlılarla ilgili kısımda resimler bulunur; bu imgeler kitabın yaprakları üzerine yapılmış 3 özgün tasvirden ikisidir. Bugün büyük ölçüde tahrip olmuş olmakla birlikte, eserdeki diğer yapıştırma resimlerden farklı olarak yazmada çalışan muhtemelen yerel Rum veya Ermeni sanatçılara özel olarak yaptırılan resimler Ahmedî'nin I. Murad'ın Karamanoğullarını yendikten sonra (1362) Bizans ve Haçlılara karşı Trakya'da kazanılmış bölgeleri korumak üzere düzenlediği seferlerini, Gelibolu'dan geçip Bizans ve Bulgar topraklarında fetihlerde bulunmasını (1366) anlatan beyitleri arasına yapılmıştır (Res. 1). Mekân ya da savaşla ilgili herhangi bir resimsel

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[12] Tolga B. Uyar, "Thirteenth-Century 'Byzantine' Art in Cappadocia and the Question of Greek Painters at the Seljuq Court", *Islam and Christianity in Medieval Anatolia*, Ed. A.C.S Peacock, B. De Nicola, S. N. Yıldız, Farnham, Surrey; Burlinton, VT, 2015, s. 215-31; Selçuklu Anadolu'sundaki örnekler için bkz. Oya Pancaroğlu, "The Itinerant Dragon Slayer: Forging Paths of Image and Identity in Medieval Anatolia", *Gesta* 43/2 (2004): 151-64.

ögenin yer almadığı imgelerde yan yana duran atlı askerlerden birinde bir topuz, diğerinde bir kılıç tutan öndeki figür I. Murad'ı betimliyor olmalıdır. Oldukça şematik ve durağan bir üslupla yapılmış olmakla birlikte, resimlerin konusu, kitabı sadece Osmanlı sahiplerinin geçmişine bağlamakla kalmaz, hazırlandığı yıllardaki çalkantılara da göndermeler yapar. Nitekim 1415-16 yılları, I. Mehmed'in içte ve dışta saltanatını sağlamlaştırmak üzere yaptığı savaşlarla geçmektedir. Tahta çıktığından (1413) beri çeşitli çatışmalar yaşadığı Karamanlılara karşı 1415'te zafer kazanan Mehmed'in Timurlu sarayında tutsak kardeşi Mustafa, Sultan Şahruh tarafından bırakılınca yeni bir rakibi daha olur. Serez'i ele geçiren Mustafa'ya karşı Rumeli'de savaşır. Başka bir deyişle, I. Murad'ın savaşları, zaferleri, 1416'da Osmanlı tahtında oturan torunu I. Mehmed'in savaş ve zaferleriyle çakışır. İşte Amasya *İskendernâme*'sinin bu iki resmi, bir yandan da kendi çağının tarihini canlandırmaktadır.

Kitapta kimin için hazırlandığını belirten bir kayıt bulunmamakla birlikte, muhtemelen 12 yaşında Rum Vilayeti'nin beyi olarak Amasya'ya gönderildiğinde (1416) şehzade Murad'ın (II. Murad, sal. 1421-44, 1446-51) isteğiyle, ya da ona sunulmak üzere tamamlanmıştır. Kesin olarak kanıtlanmasa da, edebiyat tarihçileri şuara tezkirelerinin sunduğu veriler ve şairin divânındaki kasideler ışığında Ahmedî'nin genç şehzade Murad'ın hocası olması ihtimalini kabul ederler. T. Kortantamer, Ahmedî'nin olasılıkla 1409-10 arasında bir süre babası I. Mehmed ile birlikte Bursa'ya gelen, o zamanlar 5-6 yaşlarında olan Şehzade Murad'ı tanıdığı ve tam bu sırada bayram dolayısıyla bir şiir takdim ettiği, hatta belki de eğitmeni olduğunu veya olmayı umduğunu öne sürer.[13] 1416'da Amasya sarayına gönderilen, bir süre ayrılmış olmakla birlikte 1417'den tahta çıkmaya Bursa'ya gittiği 1421'e dek bu kentte kalan Şehzade Murad'ın *İskendernâme*'nin 1416 tarihli ilk musavver nüshanın sahibi olması, ya da görmüş, okumuş olması ihtimali büyüktür. Ahmedî'nin *Dîvân*'ının olağanüstü zengin tezhiplerle bezeli, 840/1437 tarihli nüshasının (Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 1082) zahriyesinde (y. 1b-2a) belirtildiğine göre II. Murad'ın hazinesi için hazırlanmış olması sultanın Ahmedî'ye özel ilgisini yansıtır.[14] Bu

[13] Kortantamer, "*Yeni bilgiler ışığında*", s. 28

[14] Zeren Tanındı'nın, Şevval 840/Nisan-Mayıs 1437 tarihli kitabın tezhiplerini tarihsel bağlamı, 15. Timuri, Türkmen ve Memluk beğenisiyle ilişkilendirerek yorumlaması ve ilgili yayınlar için bkz. "*Kitap ve Tezhibi*", 875-76 ve "The Arts of the Book: Patrons and Interactions in Erzincan between 1365 and 1419", *At the Crossroads of Empires: 14th-15th Century Eastern Anatolia. Proceedings of the International Symposium held in Istanbul. 4th-6th May 2007*, Ed. D. Beyazıt-S. Rettig, İstanbul, 2012, 228-29, res. 13-15.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

çok özel *Divân* nüshasının kâtip ve müzehhibi Ahmed bin Hacı Mahmûd el-Aksarayî, 1432 yılında Ahmedî'nin edebi sanatlar, Arapça-Farsça dilbilgisi ile ilgili eserlerini de istinsah etmiştir.[15] Ahmed Aksarayî'nin istinsah ettiği Ahmedî'nin nadir metinlerinden oluşan bu mecmuanın da Murad'la bağlantısı olması çok mümkündür. Aynı şekilde, İsmail Ünver ve Robert Dankoff'un temel metin olarak kullandıkları 847/1444 tarihli, muhtemelen II. Murad'ın isteğiyle, ya da ona sunulmak üzere hazırlanmış İstanbul Üniversitesi nüshası da (T. 921) *Cemşîd ü Hûrşîd* ile birlikte bir cildin, bir nevi mecmuanın içindedir. Her iki metnin başında da Süleymaniye'deki *Divân*'ın tezhiplerinin daha sade benzerleri yer alır.[16] Bütün bu örnekler, en azından, II. Murad saltanatı süresince Ahmedî'nin yapıtlarının özenli nüshalarının yoğunluğuna işaret eder.

Nitekim bugün İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado kitapları arasında bulunan tarihsiz bir *İskendernâme* nüshasını, özellikle serlevha tezhibinin üslup özellikleri doğrultusunda 1430-40 arasına atfetmek mümkündür.[17] Yazmanın en ilginç tarafı 30 yaprağında resim yapılmak üzere boş yer bırakılmış ancak yapılmamış olmasıdır. Başka bir deyişle, musavver bir nüsha olarak tasarlanmış ancak bugün bilemeyeceğimiz bir nedenle tamamlanmamıştır. Bu resim boşluklarının kimileri Amasya örneğinde, kimileri ise aşağıda bahsedilecek olan 1455-65 arasında hazırlanmış musavver nüshalarda yer alan tasvirlerle aynı ya da çok yakın beyitlerin arasında bırakılmıştır. Bu da, Amasya örneğinden sonra, II. Murad döneminde resimli *İskendernâme*lerin birbirleriyle bağlanabilen bir süreklilik içinde ve belki de örnekleri bugüne ulaşmamış bir yoğunlukta üretildiklerini göstermektedir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Girişte de bahsettiğim bu popülerleşme Ahmedî'ye bir şair ve âlim olarak duyulan hayranlık, metninin ansiklopedik-eğitici niteliği yanında, cihan hâkimi İskender'in karakter özellikleri ve etkinliklerinin genç Osmanlı devletinin cihan hâkimi olma hedefini şiar edinmiş genç hükümdarlarına örnek olmasıyla da bağlantılıdır. Nitekim, Sultan Murad'ın oğlu II. Mehmed'in bu cihanşümul

[15] Konya Mevlana Müzesi, no. 2524. İki bölümünde Ramazan ve Zilkadde 835 (Mayıs ve Haziran/Temmuz 1432) tarihleri verilen Mecmuanın içeriği, kodikolojisi ve ketebe kayıtları için bkz. A. Gölpınarlı, *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu*, c. 2, Ankara, 1971, s. 424-27. Metinler hakkında bkz. Nihat M. Çetin, "Ahmedî'nin <Mirḳātü'l-edeb>i Hakkında" *Türkiyat Mecmuası*, 14 (1964): 217-30, Ali Temizel, "Ahmedî'nin Bedâyi 'u's-siḥr fi ṣanâyi'i'ş-şi'r isimli eserindeki Türkçe ve Farsça Şiirleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14 (2003): 89-105

[16] Bu başlık tezhiplerinden *Cemşîd ü Hûrşid'in* başındaki tamamlanmamıştır.

[17] İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, ŞR 300. Yazmanın tasviri için bkz. Günay Kut vd., *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yazma Eserler Kataloğu*, İstanbul, 2014, s. 689-691, no. 632.

hâkimiyet tutkusu, İskender/Zulkarneyn ile özdeşleşmiş bir imajı benimsemesine yol açmış olmalıdır.

II. Mehmed'in İskender-i zaman olarak anılması ve cihan hâkimiyeti ideali hakkındaki en erken veriler İstanbul'un kuşatılması sırasında şehirde olan hümanist âlimlerin yazılarından gelir. Çoğu hemen fetihten sonra yazılmış mektuplardan oluşan bu metinlerde sultanın doğrudan kendisinin bu kimliği benimsediği açıkça görülür.[18] Pek çok İtalyan'dan sadece bir örnek gerekirse, 1453'te barış görüşmeleri için İstanbul'a gelen Venedik elçisinin maiyetinde bulunan Niccolò Sagundino, döndüğünde yazdığı raporlarda Sultan Mehmed'in tarihe merakını, başta İskender ve Sezar olmak üzere antik kral ve komutanlara olan ilgisini ve onlarla ilgili metinlerin Türkçeye çevrilmesini istediğini belirtir. Nitekim bugün halen Topkapı Sarayı koleksiyonunda, aralarında Romalı tarihçi Arrianus'un (öl. 175) ünlü eseri *Anabasis*'in de olduğu, sultan için yazılmış İskender'le ilgili Yunanca kitaplar bulunmaktadır.[19] Gökçeadalı Kritovoulos'un (öl. 1467?) yazdığı ve sultana ithaf ettiği *Historia*'nın girişinde Mehmed'in başarıları İskender'le karşılaştırılırken, Tursun Bey'in (öl. 1491'den sonra) *Târîh-i Ebu'l-Feth*'inde bu imge daha da belirgin ve Müslüman bir padişaha seslenir şekilde vurgulanmıştır. Metin, Kehf suresinde İslâm dünyasında İskender'le özdeşleştirilmiş Zulkarneyn'le ilgili bölümün başında,"(Ey Muhammed!) bir de sana Zulkarneyn hakkında soru soruyorlar. De ki size ondan bir anı okuyacağım" (18:83) mealindeki ayetle açılır, böylece yazar kitabın Zulkarneyn hakkında olduğunu ima ederek Ebu'l-Feth'in İskender/Zulkarneyn'le özdeşliğini vurgular.[20]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[18] II. Mehmed'in cihan hâkimi ve İskender-i zaman kimliğini benimsemesi, batılı ve Osmanlı yazarlar tarafından bu kimlikle tarif edilmesi konusunda yeni verilere de dayanan yorumlar ve ilk çalışmalardan itibaren bu konudaki yayınlar için bkz. Gülru Necipoğlu, "Visual Cosmopolitanism and Creative Translation: Artistic Conversations with Renaissance Italy in Mehmed II's Constantinople", *Muqarnas* 29 (2012): 1-83, öz. 6-11.

[19] Bu konuda geniş bilgi için bkz. J. Raby, "Mehmed the Conqueror's Greek Scriptorium," *Dumbarton Oaks Papers* 37 (1983): 15-34.

[20] Charles T. Riggs, *History of Mehmed the Conqueror by Kritovoulos,* Princeton, 1954; Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth* (haz. Mertol Tulum), İstanbul, 1977.

II. Mehmed Döneminde Edirne Kitaphanelerinde Hazırlanmış Musavver *İskendernâme* Nüshaları

1455-65 yıllarında Edirne'de hazırlanmış iki musavver *İskendernâme* nüshasının üretim bağlamının oluşmasında Sultan Mehmed ve çevresinde İskender'in politik-tarihi-edebi kültür içinde belirginleşmesi ve İskender anlatılarının topladığı beğeni çok önemli bir rol oynamış olmalıdır. Aynı ortamdan çıkma bu iki elyazmasının resimlerinin üslupları, metinle bağlantıları ve resim programları açısından pek çok ortaklıklar barındırmakla birlikte şaşırtıcı bir şekilde birbirlerinden farklı olmaları, bu yıllarda Edirne'de, yazmaların olası sahiplerinin farklı sipariş/isteklerini karşılayacak nakkaşhanelerin/üstadların varlığına işaret eder. Bugün biri Venedik'te, diğeri St. Petersburg'da bulunan bu nüshalar, günümüze ulaşmış tüm musavver örnekler arasında resimlerinin bolluğu ve ikonografik programları açısından 15. yüzyılın ortalarında Ahmedî'nin metninin ne kadar revaçta olduğuna tanıklık ederler ve nasıl algılandığı, nasıl okunduğu sorularına ışık tutarlar.

Venedik *İskendernâme*'si ve Resimleri

Bugün Venedik'te Biblioteca Nazionale Marciana'da (Marciana Milli Kütüphanesi) bulunan, yukarıda belirttiğim gibi bütün resimleri bu kitapta tenkitli metnin içine yerleştirilmiş olarak yer alan *İskendernâme* nüshası; bir yandan İslâm efsanelerinde yerleşmiş İskender imgesini izler, bir yandan da zamanın İskenderi II. Mehmed'e hitab etmek üzere zengin bir ikonografik yorum barındırır.[21] Kalın altın cedvellerle çevrelenmiş, harekeli, akıcı çizgileriyle usta bir hattatın elinden çıkmış nesih yazısı, altınla yazılmış başlıkları, metnin başına ve Hz. Muhammed'e naat bölümünün başlığına yapılmış tezhipleriyle ve güçlü, parlak, pahalı boyalarla yapılmış, bir bölümü çift sayfaya yayılmış 66 resmiyle bu elyazması, yerleşik ve zengin kaynakları olan bir nakkaşhanede sultanın

[21] Cod. Or. 90 (=57). Bu yazmada İskender'in Sistan macerası ve Gülşah'la aşk öyküsü yer almaz. Şimdiye dek gördüğüm yazmalar arasında bu bölümün bulunmadığı tek örnek Venedik nüshasıdır. Yazmanın 55a. yaprağında 1328. beyitten sonra doğrudan 1934. beyite geçilir. Üstelik, Ahmedî'nin başka İskender anlatılarında bulunmayan özgün hikayesi İskender ve Sistan hükümdarının kızı Gülşah'ın aşk öyküsü bilinen tüm musavver Osmanlı, Akkoyunlu, Safevi yazmalarında hiç değilse bir imgeyle resimlenmiştir. Bu bakımdan bölümün Venedik yazmasında bulunmaması tartışılmayı bekleyen bir konudur. Bu bölümün önemi ve resimleri hakkında bkz. Serpil Bağcı, "Rumlu İskendernâme'nin Alâmet-i Fârikası: Gülşah ve İskender Aşkının Sûretleri", *Âb-ı Hayât'ı Aramak. Gönül Tekin'e Armağan*, Ed. Ozan Kolbaş, Orçun Üçer, İstanbul, 2018, s. 791-818.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

hazinesine girmek üzere hazırlanmış olmalıdır.[22] Öte yandan, tezhip ve resimlerin üslubu, aşağıda biraz açacağım gibi kitabın 1455-65 civarında Edirne'de tamamlanmış olduğunu gönül rahatlığıyla kabul etmemize izin verir.

Resimlerin Osmanlı kitap tasvirleri tarihi içindeki önemli yeri bu yazının ana amacının dışında olmakla birlikte, kitapta biri oldukça özgün bir üslupla çalışan 3, belki de 4 ayrı sanatçının görevlendirildiğini belirtmek gerekir. Bu ustalar hem üsluplarıyla hem de temaların yorumlanmasında kullandıkları ikonografik yaklaşımlarıyla 15. yüzyıl ortalarında Şiraz ve Tebriz gibi önemli kitap üretimi merkezlerinde Karakoyunlu ve Timurlu hamiler için hazırlanmış resimli elyazmalarının sanatçılarıyla ortak bir temsil dilini paylaşırlar. Başka bir deyişle, bu kentlerdeki kitabhanelerde yetişmiş usta nakkaşlar, Osmanlı ülkesinde varlıklı ve güçlü bir hami tarafından istihdam edilmişlerdir. Edirne'de 1455 civarında yapıldığı düşünülen kitaplardan birinde Venedik yazmasının sanatçısının çalıştığı bilinir.[23] Yine Edirneli bir kâtip tarafından 859 Rebîulâhırının başlarında (20-30 Mart 1455) istinsah edilmiş resimsiz bir *İskendernâme* nüshasını Gâlib adlı bir nakkaş sıra dışı tezhiplerle bezemiştir. Gâlib'in tezhip tasarımları kendi çağını yansıtırken Venedik İskendernâme'sinin tezhipleriyle de yakın bir akrabalık yansıtır (Res. 4-5).[24] Bu karşılaştırma örneklerini

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

[22] Venedik elyazması bugün 244 x 175 mm boyutlarında 277 yapraktan oluşur. Ünlü İtalyan devlet adamı ve koleksiyoncu Giacomo Nani'nin 1797'deki ölümünden sonra koleksiyonundan Marciana Kütüphanesine gelmiştir. Kütüphanenin Simone Assemani tarafında 1787'de yayınlanan kataloğunda (*Catalogo de'Codici Manoscritti orientali della Biblioteca Naniana, s. 112-147)* Farsça olarak tanımlanmıştır. Modern Avrupa işi ciltle kaplanırken, ünlü Alman şarkiyatçı Joseph von Hammer-Purgstall'ın (öl. 1856) Osmanlı şairlerinin biyografilerini içeren kitabının (*Geschichte der Osmanischen Dichtkunst*, 1836-38), Marciana nüshasını inceleyerek yazdığı Ahmedî ile ilgili bölümü de cilde dahil edilmiştir. Yazmanın bugün bazı yaprakları karışıktır, tarih bölümünden 175 beyitin bulunması gereken yaklaşık 5 yaprak eksiktir. Bu gözlem Hammer'in elyazmasının 282 yaprak olduğunu belirtmesi ile desteklenir. Belki de ketebe kaydının da bulunduğu son yaprak da bugün yoktur. Hammer'den sonra yazma ilgili çalışmalar daha çok resimleriyle ilişkili sanat tarihçiler tarafından yapılmıştır. Ernst Grube, yazmayı Osmanlı resim sanatının en erken örneklerinden biri olarak ele alıp değerlendirerek 1979 yılında Münih'te yapılan 6. Uluslararası Türk Sanatları Kongresinde tanıtmıştır. 1980'lerden itibaren Osmanlı resim sanatıyla kitaplarda kronolojiye dahil edilmiş ve çeşitli sergilerde gösterilmiş olan elyazmasının tasvirlerini özel olarak inceleyen yayınlar için bkz: E. J. Grube, "The Date of Venice Iskandar-nama", *Ars Turcica-Akten des VI. Internationalen Kongresses für Türkische Kunst. München von 3. bis 7 Sept. 1979*, Münih, 1987, c. II, s. 536-539; Bağcı, Minyatürlü Ahmedi İskendernameleri, s. 50-60, 156-59, 211-21; Yoltar, The Role of Illustrated Manuscripts, s. 101-44.

[23] Birbiriyle çağdaş, kesinlikle bir etkileşim içinde üretilmiş kitapların arasındaki bağlantılar doğrultusunda belirli tarihlere atfedilmeleri Osmanlı resim sanatı tarih yazımında sıklıkla ele alınmıştır. Tümünün derlenip yorumlanması ve bibliyografya için bkz. S. Bağcı, F. Çağman, G. Renda ve Z. Tanındı, *Osmanlı Resim Sanatı*, 2. Bas., Ankara, 2012, s. 24-33.

[24] Bugün British Library'de bulunan bu *İskendernâme*'nin (Or. 13837) metin yazımı 15. yüzyıl resimli örneklerinde gördüğümüz imgelerle ortak bir ikonografik program doğrultusunda tasarlanmıştır. Resimler yerine, bu bölümlerde yazı değişik yönlerde yazılmış, halkârî tezhiplerle bezenmiştir.



Resim 4. Tezhipli serlevha

Ahmedî, *İskendernâme*, British Library, Or. Ms. 13837, y. 3b, 165 x 248 mm. (tam sayfa). © British Library.



Resim 5. Tezhipli serlevha

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 2b, 175 x 246 mm. (tam sayfa). © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

çoğaltmak mümkündür ama kısacası, Marciana yazmasının kitap tasarımı, kâğıdı, boyutları, resim ve tezhipleri İstanbul'un alınmasından sonra Edirne'de etkinliğine devam eden bir kitabhanede tamamlanmış olduğunu kabul etmemize izin verecek ipuçlarıyla doludur.

Kuşkusuz Venedik elyazmasının musavvirleri ve resimleri Osmanlı tasvir sanatının oluşum dönemi için sanat tarihçilerine pek çok veri sağlar. Ancak, daha önce de belirttiğim gibi, bu yazı çerçevesinde bizim için önemli olan bu kitabın Ahmedî'nin *İskendernâme* mesnevisinin 15. yüzyıl ortalarında nasıl algılandığını anlamak üzere resim programını, ya da yukarıda da sözünü ettiğim gibi resim diliyle kurgulanmış anlatısını çözümlemek ve yorumlamaktır. Gerçekten de

Büyük olasılıkla resimli bir nüshadan ilhamla hazırlanmış bu elyazması için bkz. Serpil Bağcı, "Sözden İmgeye-İmgeden Söze: Edirneli bir *İskendernâme*", *İslam Dünyasında Kitap Kültürü ve Sanatı. Zeren Tanındı'ya Armağan* (baskıda).



Resim 6. Feylekus'a İskender'in doğumu müjdesinin verilmesi ve bebeğin talihinin çıkartılması

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 23b-24a (bey. 510-11)
94 x 154 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES

aşağıda göreceğimiz gibi resimlenecek temaların seçiminde ve yorumlanmasında zaman zaman bir şekilde sonraki yıllarda da sürecek bazı görsel geleneklerin başlangıcını izlerken, zaman zaman da bu temaların kitabın önerdiğimiz sahibine ve yaşamına doğrudan göndermeler içerdiğini göreceğiz.

Marciana yazmasının 66 tasvirine hangi bölümlerin resimlenerek öne çıkarıldığına ve hangi konuların bir imge serisi olarak tasvir edildiği sorusuyla bakıldığında; bu ikonografik programın aslında doğrudan veya sadece İskender'in yaşamına değil, belirli olay dizilerine odaklanılarak gerçekten de kendi görsel anlatısını oluşturduğu gözlenir. Ahmedî'nin tüm metnini okumaktan çok sahibinin veya bugünkü tabirle prodüktörünün seçtiği, oluşturduğu adeta paralel bir görsel metni izleriz. Bu görsel anlatı belirli bölümlere ayrılır:

Birinci bölüm, İskender'in "gerçek" ve "efsanevi" biyografisini görselleştiren 24 resimden oluşur. Doğumu ve talihinin çıkarılması (Res. 6), Hacca gidişi, ölümü ve cenaze töreni gibi kişisel nitelikli birkaç örnek dışında bu resimler



Resim 7. İskender ile Fur'un savaşı

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 85b-86a. (bey. 3034-35)
93 x 154 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tubav.gov.tr



Resim 8. İskender ile Çin hakanının şöleni

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 108b-109a. (bey. 3594-95; 3596-97) 94 x 132 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

kahramanın genç bir hükümdara örnek olacak etkinliklerine yoğunlaşır. Nitekim, bu bölümün konu seçkisi kahramanımızın İran, Hindistan, Çin ve Türkistan ülkelerini savaşarak veya barış yoluyla fethetmesini vurgular. Bu sahnelerin genellikle karşılıklı iki sayfaya yayılmak üzere tasarlanmış olması, konulara verilen önemin bir diğer göstergesidir. Kimilerinde İskender savaş meydanlarındadır, meselâ, filler üstündeki Fur-ı Hindî'yle savaşır (Res. 7), kimilerinde ise savaşmadan üstünlüğünü kabul eden hükümdarla barışı kutladığı meclislerde betimlenmiştir (Res. 8). Batıdan gelip en uzak doğu ülkelerini fetheden genç bir kralın portresini çizen bu imgeleri izlerken, doğudan gelip en uzak batı ülkelerini fethetmeyi hedefleyen genç sultan Mehmed'in politik hayallerini, hırslarını hatırlamamak mümkün değildir.



Resim 9. İskender ve bilgelerin Hızır ile tevhid hakkında sohbeti

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 31a. (bey. 651-52) 90 x 122 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

İskender'in biyografisinden alınan sahnelerin bir diğer izleğini de genç kahramanın, bilge filozoflara ve hepsinden üstün olduğu, gayb ilmine de hâkimiyeti metinde vurgulanan Hızır'a tükenmeyen bir öğrenme arzusuyla sorular sorduğu, yanıtlarını merakla dinlediği meclisler oluşturur (Res. 9). İslâm tasvir sanatında İskender'in bilgelerle sohbeti oldukça sevilen bir temadır, özellikle Nizamî'nin *İskendernâme*'sinin musavver nüshalarının resim programında sıklıkla yer alır. Ancak, 24 imgeden 3'ünün bu konuyu canlandırması sadece yerleşik geleneğin izlenmesi olarak anlaşılmamalıdır. Öğrenme merakıyla tanınan, giyiminde ulema sarığını benimseyen II. Mehmed'in kültürel kimliği, bu temaların seçimini sahibine bağlamamızı olanaklı kılar.

Bu bölümün son imge grubu İskender'in uzak ülke ve adalarda karşılaştığı, bilinmeyen dünyalardaki acâib mahlukları betimler (Res. 10). Yukarıda sözünü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



Resim 10. Rayic Adasının acaibleri: Kanatlı insan ve kanatlı arslan

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 95a. (bey. 3259-60), 44 x 41 mm. (bey. 3261-62) 44 x 41 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

ettiğimiz öğrenmeye meraklı fatih imgesiyle de bağlantılı olmakla beraber, aynı zamanda metnin coğrafyayla ilgili bölümlerine de katkıda bulunur.

Kısacası, yazmanın resim programının sadece üçte biri İskender'in yaşam öyküsünü canlandıran imgelerden oluşur. Geri kalan bütün resimler ağırlıkla tarih anlatılarını ve daha az olmakla birlikte şairin destana yedirdiği coğrafya ve astroloji konusundaki bilgilerle ilişkilidir. Bu resimlerin ölçekleri ve yer aldığı yaprakların sayfa tasarımları, İslâm kitap kültüründe musavver coğrafya kitaplarıyla çok yakın akrabalık gösterir, bu da bir kez daha, Venedik yazmasının sanatçılarının doğu resim kültürüne hâkimiyetlerini, bu donanımlarını Edirne'de Osmanlı hamileri için kullandıklarına işaret eder.

Venedik *İskendernâme*'sinde tasvirler belirgin bir şekilde tarihi bölümlerde yoğunlaşmıştır. Bu tercih, kanımca doğrudan Ahmedî'nin metninin İskender'in tarihi ve efsanevi biyografisinin etrafına örülmüş bir dünya tarihi olarak algılanmış olmasıyla ilişkilidir. Yukarıda kısaca sözünü ettiğim Akkoyunlu ve Safevi Türkmen sahipler için hazırlanmış çok sayıda resimli nüshanın hepsinde genellikle İslâm öncesi İran'la ilgili, Firdevsî'nin (öl. 1020 civ.) *Şehnâme*'siyle yerleşip yaygınlaşmış ikonografik modelleri izleyen bir ya da iki imge bulunur. Venedik yazmasında tarih bölümü 26 resimle donanmıştır ve ana kahramanın hayatından anları gösteren resimlerin sayısını aşar. Bunlar İslâm öncesi İran tarihi, Hz. Muhammed ve Dört Halife dönemleri, Abbasi Halifeliğinin kuruluşu, İlhanlı tarihi ve Osmanlılara dair konuları canlandırır. İslâm öncesi İran tarihine sonradan dönmek üzere, Venedik yazmasının resimlerinin özgün yorumlarını ve Osmanlı görsel kültüründe giderek yerleşecek olan kimi geleneklerin ön

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

örneklerini oluşturduklarını anlamamıza yardım edeceği için Hz. Muhammed ve Dört Halife'nin yönetiminin hangi imgelerle temsil edildiği konusunda birkaç gözlem aktarmak istiyorum. Hz. Muhammed Marciana *İskendernâme*'sinde iki kez resmedilmiştir, her ikisi de Mi'râc mucizesiyle ilgilidir. Birincisi (Bkz. metin içinde y. 12a) kitabın başında Naat bölümünde yer alır. Bu resimde Hz. Muhammed Burak'ın üzerinde Mekke'den Mescid-i Aksa'ya giderken gökyüzünde betimlenmiştir. Aşağıda Kabe ve Mekke şehrini, yukarıda yıldızlar, nurdan bulutlar ve melekler arasında Hz. Muhammed'i tasvir eden bu imge, 15. yüzyılın ortalarında Timurlu ve Karakoyunlu sahipler için yapılmış Nizamî'nin *Hamse*'sinin nüshalarında karşımıza çıkan Mi'râc resimlerinde uygulanan ikonografik kalıbı yinelerken, ressamın daha önce de bahsettiğim doğu görsel geleneğine hâkimiyetine ışık tutar. İkinci Mi'râc resmi ise, tarih bölümünde Hz. Muhammed bahsinde yer alır. Bu imgenin ikonografik yorumunun en azından şimdiye dek bildiğimiz kadarıyla İslâm resim sanatında başka bir örneği yoktur (Res. 11). Resim, Hz. Muhammed'in mucizelerinin anlatıldığı bölümde, onun Tanrı katına çıktığını belirten kısımda yer alır, daha sonraki daha uzun Mi'râc anlatısında da tekrarlanmış olmasına rağmen bu imgede tasvir edilen "an" Ahmedî'nin metninde bulunmaz. Tasvirde Peygamber Burak'tan inmiştir, başını kaldırmış, resmin sağ üst köşesinde nur halesinin içinden uzanan bir ele bakmaktadır. Muhtemelen ressam (ya da yazmanın resimleri konusunda fikir veren bir sorumlu) başka bir yazılı veya sözlü kaynaktan ilham almış olmalıdır.[25]



Resim 11. Hz. Muhammed'in Mi'râc sırasında Sidretü'l- Müntehâ'dan geçişi

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 193a (bey. 6026-27) 93 x 150 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[25] E. J. Grube, gökten uzanan elin Bizans sanatının ilhamıyla Tanrı'nın elini temsil edebileceğini söyler ("The Date of the Venice Iskandar-nama," *Islamic Art*, II (1987): 187-202, öz. 191). Ortodoks



Resim 12. Hz. Ömer ve Hz. Osman

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 196a (bey. 6645-46, 6651-52) 93 x 52 mm., 93 x 51 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

Nitekim 15. yüzyılda Farsça ve Türkçe yazılmış iki *Mi'râcnâme*'de Hz. Muhammed'in Cebrail'in dahi izni olmayan Sidretü'l-Müntehâ'dan öteye geçişi sırasında nurdan hicabı açan bir melekten (ve elinden) bahsedilir.[26] Resimdeki ikonografik yorum büyük olasılıkla buna benzer anlatılarla beslenmiştir. Bu benzersiz temsilin Venedik *İskendernâme*'sine neden dâhil edilmiş olabileceği konusuna açıklayıcı bir yorum getiremiyoruz ancak en azından yazmanın resimlerinin, geleneğin ve çağının üstünde, özgün yaklaşımlar içerdiğini ve bu açıdan özel bir kitap olduğunu söylememizi mümkün kıldığını vurgulamak gerekir.

Dört Halife döneminin tarihinin resimlenmesi de aynı şekilde çağdaş İslâm geleneğinin dışında bir yaklaşım yansıtır. Herşeyden önce kitabın sahibinin Sünniliğini öne çıkaran bir tercihin ürünü olan bu resimlerde yeşil kaftanlarıyla dört halife bir halı ve minder üzerine oturmuş olarak tek başlarına tasvir edilmişlerdir (res. 12 ayrıca bkz. metin

Hıristiyan ikonografisinde karşımıza çıkan bu gökten inen elle benzerliğine rağmen bir Müslüman sanatçının Tanrı'yı fiziksel bir form içinde tasvir edebileceğini kabul etmek çok zordur.

[26] Ahmedî'nin *İskendernâme*'deki anlatısını uzatıp genişleterek yazdığı *Mi'râcnâme*'sinde Tanrı katına dair ayrıntılı tasvir olmasına rağmen, o kata çıkışının sadece melek/ler yardımıyla olduğu belirtilir, bu yardımın nasıl gerçekleştiği açıklanmaz (Bkz. Y. Akdoğan, "Mi'rac, Mi'rac-Nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'rac-Nâmesi", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, IX (1989): 263-310). Timurlu din alimi Mu'în el-Miskîn (öl. 1502) *Maâric ü'l-Nübuvve* adlı eserinin Altıparmak Mehmed Efendi'nin yaptığı Türkçe tercümesinde (öl. 1623-24) Peygamberin Sidretü'l Münteha'dan sonra zirveye yükselmesinin bir hicab içinden uzanan bir meleğin eli yardımıyla olduğu anlatılır. (A. F. Meyan'ın 1979'da sadeleştirilerek yaptığı yayını için bkz. *Meâricü'n-Nubuvve. Altı Parmak Peygamberler Tarihi*, İstanbul, s. 410). 1414 Yılında Abdülvasi Çelebi tarafından yazılmış bir *Mi'râcnâme*de de açıkça Hz. Muhammed'i yukarı çektiği belirtilmemekle birlikte Mi'râc'ın bu bölümünde altın hicabı edeb eliyle tutan bir meleğin onu içeri aldığından bahsedilir: Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-Nâmeler*, Ankara, 1987, s. 355.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

içinde y. 196a, 197a). Başka bir deyişle, Venedik *İskendernâme*'sinde halifelerin tarihi bir etkinliğini tasvir edilmemiş, temsilî portreleri yapılmıştır. Bu tutum, halifelerin önemini ve diğer yöneticilerden farklılığını vurgularken, Osmanlı resim kültüründe özellikle 16. yüzyılın 3. çeyreğinden itibaren iyice yerleşik bir hale gelen, öyküyü, olayı veya tarihi süreci kahramanının suretiyle temsil etme geleneğinin en erken örneklerini oluşturur. Halifelerin ardından Hz. Muhammed'in torunu Hasan'ın portresinin yer alması (metin içinde y. 197b), sürekliliğe ve Peygamberin soyunun devamına gönderme yapmaktadır.

Tarih bölümünde Abbasi isyanının ünlü kahramanı Ebu Müslim, genç bir fatih ve adeta çağ başlatan bir kahraman olarak, portresi (metin içinde y. 202a) ve Irak'ta Mervan taraftarlarıyla savaşını (metin içinde y. 203b-204a) betimleyen iki resimle temsil edilmiştir. Portresine halifeler ya da Hz. Hasan kadar büyük bir yer ayrılmamış olmakla birlikte, her iki resimde de daha sonra, özellikle 17. yüzyılda hazırlanmış Osmanlı *silsilenâme*lerindeki portrelerinde de gördüğümüz gibi kahraman, omzuna dayadığı teberle resmedilmiştir. Ebu Müslim'in bu alametinin öncülünü Venedik yazmasından daha erken tarihli bir resimden tanımıyoruz. Tam olarak Türkçeye ne zaman tercüme edildiği bilinmese de *Ebumuslimnâme* destanında kahramanın teberdâr lakabı omzuna dayadığı teberi açıklar ve ressamın metin dışı kaynakları hayal gücüne dâhil ettiğini bir kez daha teyit eder.[27]

Tarih bölümünü kapatan son hanedan Âl-i Osman, dört resimle temsil edilir. İlk dört hükümdarın peş peşe, savaş ve meclislerinden oluşan birer etkinliğinin temsil edildiği bu imgeler böylece soyun devamlılığını da simgeler. Bu resimler Osman Gazi'nin Bursa veya İznik'i kuşatmasını (metin içinde y. 232a), Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa ile birlikte düzenlediği meclisi (metin içinde y. 234a),[28] I. Murad'ın Karamanlılarla savaşını (metin içinde y. 237a) ve çift sayfa olarak düzenlenmiş I. Bayezid'in tahta çıkışını betimler. Hatırlanacağı gibi, Paris'teki *İskendernâme*'de I. Murad'ın Rumeli'deki ve Anadolu'da Karamanoğullarına karşı kazandığı zaferlerin tasvirleri yer almaktaydı. Eserin nüshaları

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

[27] *Ebumuslimnâme* için bkz. Irene Mélikoff, *Abu Muslim le "Porte-Hache" du Khorassan dans la Tradition épique turco-iranienne*, Paris, 1962.

[28] Bu sahnenin tasvir ettiği anı tanımlamak zordur. Resmin arasında bulunduğu beyitler Orhan'ın oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'deki fetihlerini anlatır. İlginç bir şekilde yazımda da bir karışıklık yer alır, aynı beyit (7648) resimden önce ve sonra olmak üzere iki kez yazılmıştır. Doğrudan metinle tematik bağlantısını kurmak zor olan imge, muhtemelen Orhan Gazi'nin oğlunu Rumeli-Balkanlar'a gazaya gönderdiği buluşmayı canlandırmaktadır.



Resim 13. I. Bayezid'in tahta çıkışı

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 240b-241a (bey. 7789-90)
94 x 153 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

arasındaki bu ortaklıklar üretimdeki sürekliliği ve belki de arada yukarıda da değindiğim gibi bugüne ulaşmamış başka musavver nüshaların varlığını düşündürmektedir. Öte yandan, II. Mehmed'in saltanatının başında İstanbul'un fethinden önce ve hemen sonra Karaman meselesinin önemi de bu tercihin nedenlerinden biri olmalıdır. İki sayfaya yayılmış I. Bayezid'in (sal. 1389-1403) tahta çıkışını gösteren resmin böyle gösterişli bir şekilde yazmada yer almasının da özel bir tercihi yansıtması kuvvetle muhtemeldir. (res.13) Doğu ve batı topraklarını hızla fetheden, Haçlılara karşı olağanüstü bir zafer kazanan, Anadolu Hisarını yaptırıp İstanbul'u ele geçirmesine ramak kalan, Osmanlı yönetimini merkezileştirme girişimleriyle bilinen Yıldırım Bayezid'in Osmanlı tarihi bölümünün son resminde tahta çıkışıyla temsil edilmesi benzer idealleri benimsemiş, İstanbul fatihi Sultan II. Mehmed'e hitap eden bir seçimdir.

Osmanlı tarihinden sonra yeniden geçmişe dönerek İslâm öncesi ve sonrası tarih anlatısına yapılmış resimler hakkında birkaç gözlem aktarmak istiyorum. İslâm öncesi İran tarihi bölümünün temel kaynağını Firdevsî'nin ünlü destanı

Şehnâme oluşturmakla birlikte, Ahmedî'nin metninde henüz kaynağı tespit edilmemiş farklı anlatılar bulunduğu bilinir. Bu bölümde birkaç savaş ve taht sahnesi dışında geleneksel *Şehnâme* ikonografisi izlenmemiştir. Aksine, Cemşid'in İdris peygamberle konuşması (metin içinde y. 155b) gibi sadece Ahmedî'de bulunan anlatıları ya da Tahmuraş'ın devi yakalaması (metin içinde y. 168b) gibi Ahmedî'nin Firdevsî'den farklı aktardığı bölümleri canlandıran resimler yapılmıştır. Bu tematik tercihler sadece metnin özgünlüğünü vurgulamaz, aynı zamanda, belirli bir sahip için hazırlanmış bu nüshanın özgünlüğüne de işaret eder. Ama, yazmanın hazırlandığı yılların tarihi-siyasi bağlamıyla doğrudan ilişkilendirebilecek iki resim, konuların seçiminin ne kadar bilinçli bir tercihle yapıldığını açıkça gösterir.



Resim 14. Keyhüsrev'in tahtını Lohrasb'a bırakacağını bildirmesi

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 183a (bey. 5548-49) 93 x 154 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

Bunlardan birincisi, *Şehnâme* kaynaklı bir öyküdür, Keyhüsrev'in tacını tahtını bırakıp, malını mülkünü dağıtıp dünyayı terk etmeden önce yerine Luhrasb'ı geçirmesini konu edinir. (res. 14) Resmin metinle bağlantısı yukarıda bahsedilen Mi'râc sahnesinde olduğu gibi Ahmedî'nin anlattıklarının ötesine gider. Şair, daha çok Keyhüsrev'in Tanrı'nın çağrısıyla nefsini, bedenini terk edip yok olması üzerinde durur. Resimde Keyhüsrev'in karşısında oturan Rüstem ve diğer kahramanlardan bahis yoktur. Anlaşılan ressam hem başta *Şehnâme* olmak üzere belki başka anlatılara ve Keyhüsrev'in tahtını Luhrasb'a bırakma kararını pehlivanlara bildirmesi konulu resimlere aşinadır ve Ahmedî'nin kısa versiyonunu bu altyapıyla genişletmiştir. Bu tutum, yazının başında da sözünü ettiğim metinden bağımsız görsel anlatının önemli bir parçasını oluşturan resimlerin yaratılmasına yol açmıştır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES



Resim 15. Ahmet Han ile Argun Han

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 218a (bey. 7201-02) 93 x 90 mm. © Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.

Yazmada bir "tahtı yeni bir lider lehine bırakma" öyküsü daha resmedilmiştir. Metne göre bu imge İlhanlı hükümdarı Ahmed Han'ı, kardeşi Argun Han ile konuşurken betimler. Bu sohbet sonunda Ahmed Han, kardeşine duyduğu sevgi ve şefkatle onun lehine kendi isteğiyle tahttan çekilecektir (res. 15). Ahmedî'nin Abaka Han'ın iki oğlu olarak tanıttığı Ahmed ve Argun aslında amca-yeğendirler. Abaka Han'ın 1282'deki ölümünden sonra büyük oğlu Argun, tahtı amcası Ahmed Teküder'e bırakmaya zorlanır. Ancak baştan beri saltanat savaşını bırakmayan Argun, Ahmed'i öldürerek 1284'te İlhanluların dördüncü hükümdarı olur. Ahmedî'nin tarihi anlatılardan bu denli ayrılması yararlandığı kaynakla ilişkili olabilir, nitekim buna benzer başka "yanlış"lar da yapmıştır; öte yandan, şehzadelerin acımasız mücadelesiyle geçen yıllar içinde yazan şairin bu öyküyü dönüştürmesi, amcasını öldüren Argun'u, kardeşine duyduğu şefkatin tahtı ona bırakmasını sağlayacak yüce gönüllü bir hükümdar olarak uzun övgülerle anlatması, yaşadığı yılların acılı talihinin değişmesine özlemiyle ilişkili olması çok muhtemeldir.

İşte metnin kendi çağına yaptığı gönderme, Marciana nüshasındaki resmin kendi çağına yaptığı göndermeyle katmerlenir. Keyhüsrev-Luhrasb hikayesiyle birlikte düşündüğümüzde bu iki resmin, doğrudan Sultan II. Mehmed'in politik yaşamına seslendiğini görebiliriz. Bilindiği gibi Mehmed henüz 12 yaşındayken babası II. Murad tahtını kendisine bırakmış, Keyhüsrev'in kararına benzer şekilde Bursa'da inzivaya çekilmiştir. Ancak üst üste binen dış ve içteki buhranlar, iki yıl sonra Murad'ın geri gelmesine yol açmıştır. Mehmed'in tekrar başa geçmesi 1451'de babasının ölümünden sonra olacaktır. Bir süre için kendisine bırakılan tahtın geri alınmasına karşı genç Mehmed'in pek gönüllü olmadığı, hatta

kendisi için yazılmış tarihlerden kimilerinde bu kesintinin yok sayıldığı bilinir.[29] İşte Mehmed için hazırlanmış *İskendernâme*'de Keyhüsrev ve Ahmed Han'ın tahtlarını Luhrasb ve Argun'a bırakmalarını betimleyen bu resimlerin sıra dışı bir tercihi yansıtan konuları doğrudan yazmanın hazırlandığı yılların taze hafızasını canlandırmakta ve kitabın sahibinin kendi biyografisine gönderme yapmaktadır. Bu imgeler yazmanın resim programının II. Mehmed'e hitap etmek üzere tasarlanmış bir görsel anlatı oluşturduğunu bir kez daha göstermektedir.

St. Petersburg *İskendernâme*'si ve Resimleri

Fatih Sultan Mehmed'in olduğu anlaşılan olağanüstü zengin Venedik yazmasının aynı yıllarda, aynı çevrede yapılmış daha mütevazı bir benzeri de, bugün St. Petersburg'da, uluslararası yazışmalardaki İngilizce adıyla Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts'de (Rusya Bilimler Akademisi Şark Elyazmaları Enstitüsü) bulunur.[30] Erken Osmanlı resim sanatının ilginç ve önemli örneklerini barındıran bu yazma, kodikolojik nitelikleri ve özellikle resimlerinin üslubuyla Venedik nüshası gibi 1455-65 arasında Edirne'ye atfedilebilir. Yazmada bulunan 40 resim, 1455-56'da Edirne'de tamamlanmış, *Dilsûznâme* adlı Farsça bir şiir kitabının resimlerinin sanatçısıyla özellikle figürlerin betimlenmesinde çok yakın bir üslupla çalışan, tek bir ustanın elinden çıkmıştır.[31] *Dilsûznâme*'nin ressamından ayrılan bir resim dilinin izlerini de gördüğümüz bu sanatçının doğayı resmetme kalıpları ise Venedik

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[29] Halil İnalcık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar, I*, Ankara, 1954, s. 55-136. Sultanın tarihçilerinden Kâşifî'nin *Gazânâme-i Rûm* adlı Farsça eserinde Mehmed'in tahttan inmesine hiç değinilmez (A.E., s. 102, not. 147)

[30] MS. C-133. 160 x 255 mm. boyutlarında 289 yapraktan oluşan yazma döneminin özeliklerini taşımamakla birlikte bir Osmanlı cildi içindedir. Altın cetvelli metin alanına iki sütun halinde okunaklı, harekeli, nesih özellikleri de taşıyan nestâlik benzeri bir yazı ile 15 satır olarak yazılmıştır. 1965'te A. H. Nuriakhmedov'un St Petersburg'ta (o günkü adıyla Leningard) bulunan *İskendernâme* yazmalarını tanıtan yazısında anılmıştır: "«Iskandarnâme» Aḥmedi v urukopsnyh soranijah Leningrada," *Kratkije sooscenija instituta Naradov azii*, 69: 143-146. Yazmanın özel olarak ele alındığı bir makale için bkz. I. Petrosyan, "An illustrated Turkish manuscript of "Iskender-name" by Ahmedi," *Manuscripta Orientalia*, I/2 (1995): 47-61. Ayrıca, Erken Osmanlı kitap sanatlarıyla ilgili tezinde Ayşin Yoltar tarafından ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir: Yoltar, The Role of Illustrated, s. 145-169; 201-202.

[31] Bugün Oxford Üniversitesi'nin Bodleian kütüphanesinde bulunan bu Farsça şiir kitabı (Ms. Ouseley 133), Tebrizî adlı bir şairin Fars edebiyatının sevilen bir konusu olan gül ile bülbülün aşkını anlatan *Dilsûznâme* adlı yapıtıdır. *İskendernâme*'den çok daha küçük boyutlardaki bu kitabın 860/1455-56'da Edirne'de tamamlandığı ketebesinde belirtilir. Osmanlı resim sanatıyla ilgili birçok yayında bahsedilen *Dilsûznâme* ile ilgili yeni görüşler ve literatür için bkz. A. Yoltar Yıldırım, "The 1455 Oxford Dilsûznâme and Its Literary Significance in the Ottoman Realm", *Gelenek-Kimlik-Bireşim: Kültürel Kesişmeler ve Sanat. Günsel Renda'ya Armağan*, Ed. Z. Yasa-Yaman-S. Bağcı, Ankara, 2011, s. 259-64.



Resim 16. Sistan şehrinin kuşatılması

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 52b, (bey. 1744-45) 109 x 110 mm. © Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts.

İskendernâme'siyle ortaktır. Üslubunun bir diğer temel özelliği ise mimari çevrenin betimlenmesinde belirginleşir. Bu resimlerde karşımıza çıkan mekânlar dar, yüksek, kırma çatılı dış görünümleri, iri bacaları ve saçaklarıyla Erken Osmanlı mimarisinin muhtemelen Balkan geleneğiyle beslenmiş örneklerini temsil ederler. İç mekân betimlerinde duvarları kaplayan altın yaldızlı lacivert çiniler, kirişlere atılmış kıvrımlı perdeler ve aynalı kemerler yine sanatçının kendi yerel çevresini resmettiğini gösterir. Mekânlarda ve figürlerin giyimlerinde kullandığı tonlamalı boyama tekniği, optik perspektif denemeleri de çağdaşı İslâm musavvirlerinden farklı bir Osmanlı ressamının özgün üslubunu yansıtır.

Yazmanın 40 resminin metin içindeki yayılımı Venedik *İskendernâme*'sinden farklı olarak daha çok İskender'in doğumu, tahta çıkışı, Hacca gidişi, yolda karşılaştıkları ve ölümü gibi yaşam öyküsünün başından ve sonundan kimi önemli olaylar dışında muzaffer bir komutan olarak yaptığı seferler, kuşattığı kaleler ve bilgelerle sohbetlerine yoğunlaşmıştır (Res. 16).[32] Tarih bölümünde ise Osmanlılar da dâhil olmak üzere sadece 7 resim bulunur. Buna rağmen eserdeki 40 resimden 20'si Venedik örneğinin 66 imgesiyle ortak tematik seçimleri yansıtır. Ancak resimlerin metnin içindeki yerleri genellikle (ikisi aynı, birkaçı da yakın beyitler arasında olmakla birlikte) birbirinden farklıdır, bu

[32] İlginç bir şekilde resim anlatısında çok sayıda imgeyle öne çıkan Hind-Sind seferi sırasında İskender'in Hintli alimlere sorular sorması bölümlerinde 3 ayrı resim bulunur. Bu imgeler, genellikle birer meclis olarak düzenlenmiştir, Osmanlı mekânlarında geçer, alimlerin koyu tenleri Hindistan kökenlerine işaret eder.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



Resim 17. İskender ile Kaydafe

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 139b (bey. 4690-91) 94 x 152 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.



Resim 18. Kaydafe'nin İskender'e suretini göstermesi

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 150b, (bey. 4705-06) 107 x 134 mm. © Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

nedenle de öykünün farklı "an"larını betimlerler. Aynı hikâyenin biri başlangıcından, diğeri ortasından veya sonundan bir olayı resmedebilir.

Pek çok örnekten burada ikisini aktarmak açıklayıcı olabilir. Bunlardan biri İskender'in Mağrib hükümdarı Kaydafe'yle macerası bölümünde yer alır. Ahmedî'nin destanında bu konu oldukça uzun bir bölüm kapsar. Firdevsî'nin *Şehnâme*'si ve Nizamî'nin *İskendernâme*'sinin 15. yüzyıl Türkmen ve Timurlu sahipler için yapılmış nüshalarında bu öykünün tasvirleri gelenekselleşmiş kalıplarla karşımıza çıkar. Bu imgelerde genellikle canlandırılan sahne aynıdır; İskender elçi kılığında Kaydafe'nin karşısında oturur. Daha önce gizlice yaptırdığı suretinden İskender'i hatırlayan Kaydafe, gerçek kimliğini tanıdığını söyleyince İskender inkâr eder. Bunun üzerine portresini getirtip gösterince İskender'in gerçeği kabul etmekten başka çaresi kalmaz. Ahmedî'de de benzer şekilde anlatılan

bu öykü hem Venedik hem de St. Petersburg nüshalarında resimlenmiştir. Venedik yazmasında imge Kaydafe'nin elçi için hazırlatıp süslediği mekânda tahtında, İskender'in de kendisi için getirilen altın taburede oturmasını anlatan 4690 ve 4691. beyitlerin arasındadır; resim doğrudan bu anı canlandırır, sadece metinde söz edilmeyen, Kaydafe'nin sarayının yiyecekler taşıyan ve müzik icra eden kadın görevlileri de geleneksel meclis sahnelerinin tamamlayıcıları olarak eklenmiştir. St. Petersburg nüshasında resmin arasında yer aldığı beyitlerde (4705-4706) Kaydafe "sana senden bir misal göstereyim de kim olduğunu inkâr edeme", "seni tanıdığımı anlaman için sana ruşen bir nişan göstereyim" der,[33] Çinli nakkaşın yaptığı sureti getirip eline verirler. Nitekim bu imgede iki kahraman karşılıklı otururlar, Kaydafe İskender'e ona tıpatıp benzeyen suretini uzatmaktadır (Res. 17-18).[34] Burada küçük bir parantez açarak resimde sanatçının özgün ve kendi dünyasıyla bağlantılı görsel dilinin yansıdığı bir ayrıntıdan söz etmekte yarar var. İslâm resim sanatı örnekleri arasında "suret"e bakmak konulu imgelerde İskender (suret, Şirin'in görünce aşık olduğu Hüsrev'in resmi de olabilir) ayakta veya otururken, ama daima tam boy olarak resmedilir. Oysa burada görüldüğü gibi St. Petersburg ressamı İskender'in portresini büst olarak betimlemeyi tercih etmiştir. Bu küçük ama önemli ayrıntı yaklaşık 20 yıl sonra İstanbul'a gelen İtalyan sanatçıların ve onların takipçileri Osmanlı nakkaşların yaptıkları Sultan II. Mehmed'in büst portrelerin Osmanlı dünyasındaki varlığının daha eskilere dayandığını gösterirken, imgeyi doğrudan Osmanlı ve dolaylı olarak Avrupa görsel kültürüne bağlar ve sanatçının Venedik yazmasının üstadlarından farklı olarak yerel kimliğini öne çıkarır.

İkinci örnek de hemen bu öyküden sonra gelen, Ahmedî'nin geleneksel İskender anlatılarında bulunmayan özgün bölümlerinden birinde yer alır. 4827-5010. beyitler arasında bulunan bu ilginç, tasavvufi göndermeleri bulunan hikâyenin ana konusu İskender'in halâ fethedemediği yerler varsa keşfetmeleri amacıyla dünyadaki tüm suların çıktığı ve yine geri döndüğü Bahr-ı Okyânûs'a gemi yollaması çevresinde gelişir.[35] St. Petersburg *İskendernâme*'sinde İskender'in

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[33] Bu ikinci beyitin birinci mısrası St. Petersburg nüshasında biraz farklıdır: *Göstereyin ben sana rûşen nişân*

[34] İkonografik yorum farklılıklarından en çarpıcılarından bir diğeri de Ahmedî'nin sevdiğine yıldızları tanıttığı anı betimleyen resimlerde karşımıza çıkar. Venedik nüshasında Ahmedî sevdiğiyle kemerleri yıldızlarla kaplı bir terasta oturur, gökyüzündeki aya işaret eden genç kadının sorusu üzerine şairimiz 7 sabit yıldızı göstererek anlatır. St. Petersburg örneğinde ise mekân yine bir teras olmalıdır, zengin bezemeli kemerler yerine arka planda yüksek yapılar yer alır; Ahmedî, karşısındaki gence şarap sunarak sohbet etmektedir. St. Petersburg'taki resim için bkz. Bağcı vd., *Osmanlı Resim Sanatı*, s. 29, res. 7.

[35] Caroline G. Sawyer, kitabın ortasında yer alan bu öykünün bir şekilde İskender'in fatih-komutan



Resim 19. İskender ile gemici

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 148a (bey. 4926-27) 95 x 152 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.



Resim 20. İskender'in okyanusa keşfe yolladığı gemicilerin diğer İskender'in gemicileriyle karşılaşmaları

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 157b, (bey. 4909-10) 109 x 158 mm. © Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts.

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

aralarında bilge kişiler ve tercümanlar bulunan gemicilerinin bir yıl yol alıp bilinmeyen bir kara parçasına rastlamadan geri dönmeye karar verdiklerinde, adı yine İskender olan kendi hükümdarları tarafından aynı amaçla gönderilmiş gemicilerin bulunduğu gemiyle karşılaşmaları resmedilmiştir. Oldukça sade bir ikonografik yorum olmakla birlikte ressam İskender'in gemicilerine kızıl börk giydirmiştir. Böylece bir yandan iki grubu birbirinden ayırır, bir yandan da İskender'in askerlerine "Osmanlı" kimliği yükler ve belki de seyircisine II. Mehmed'in Karadeniz ve Ege'ye yolladığı Osmanlı donanmalarını hatırlatır. (Res. 19-20) Venedik yazmasında ise karşı gemiden getirilmiş ve Yûnânilerin

kimliğinden bilge hükümdara dönüşmesini başlatan bir geçiş olarak görür: "The Seafaring Episode in Ahmedi's Ottoman *Iskendername*", *Eleazar Birnbaum Armağanı* (yay. haz. V. Aksan), *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 29 (2005): 289-317.



Resim 21. İskender'in Sind ejderhasını öldürmesi

Ahmedî, *İskendernâme*, Biblioteca Nazionale Marciana, cod. or. 90 (=57), y. 90b (bey. 3148-49) 53 x 152 mm. © Ministero per i Beni e la Attivitá Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana.



Resim 22. İskender'in Sind ejderhasını öldürmesi

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 93b, (bey. 3136-37) 108 x 132 mm. (I. Petrosyan, "An illustrated Turkish manuscript of "Iskender-name" by Ahmedi," *Manuscripta Orientalia*, 1/2 (1995), renkli resim. 1).

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

dilini öğrenmiş gemiciyle İskender'in sohbeti canlandırılmıştır. St. Petersburg imgesi anlatının en can alıcı anını resmederken aslında maceraya yoğunlaşır. Venedik'teki resim ise öykünün temsilini ve mev'iza'sını İskender'in anlamasını görselleştirir. Yazmalarda öykünün resmedilmesinde bu iki farklı aşamanın tercihi büyük olasılıkla tesadüfi değildir, nedenini şimdilik açıklayamıyoruz ama hiç değilse iki kitabın resimlerinin metne yaklaşımının birbirinden bağımsız olduğunu söyleyebiliyoruz.

İskender'in Sind ejderini öldürmesi hikayesinin yorumları ise iki yazmanın sanatçılarının kurgu ve üsluplarının farkını yansıtır. (Res. 21-22) Tüm sayfayı kaplayan Venedik örneğinde resim geniş bir bakış açısından yapılmış, ejderin yaşadığı yalçın kayalıklar, arkada tepelerin ardından izleyenlerle metindeki hikâyenin ayrıntıları aktarılmıştır. Bu zenginliğe yakışır şekilde İskender'in

arabası altın ve gümüşle bezelidir. St. Petersburg nüshasında beyitlerin arasında yapılmış resimde ise sanatçı ana olaya yoğunlaşmıştır. Kumaşlarla bezenmiş, demir çengelleriyle tahta arabasında İskender, tüm sahneyi kaplayan (hatta sığmayan), arabayı çeken öküzü yutmakta olan ejdere ölümcül darbeyi indirmek üzeredir.

Yukarıda sultanın nüshasının ihtişamı resim sayısının çokluğu, kullanılan malzemenin zenginliği gibi hususlarla görünür kılındığı belirtilmişti. Bir diğer önemli gösterge de yapıldığı tarih için yenilikçi ve iddialı bir tutumu yansıtacak şekilde yazmada çok sayıda imgenin çift sayfa olarak tasarlanmış olmasıdır. St. Petersburg *İskendernâme*'sinde ise hiç çift sayfa resim yoktur; dolayısıyla imgelerin ikonografik yorumları daha sadedir. Söz gelimi, Hind dağlarında avlanırken karşısına çıkan korkunç arslanı ok atarak öldürmesinin tasviri öykünün temel kahramanlarını betimlemekle yetinen bir yorum yansıtır. Venedik örneğinde ise aynı konu çift sayfa halinde resimlenmiştir, bu genişlik sahnenin pek çok saraylının katıldığı, sultanî bir saray sanatı gösterisine dönüşerek bir sürek avı olarak canlandırılmasına izin vermiştir (metin içinde y. 79b-80a).

Burada sadece birkaçı aktarılan farklı yaklaşımlar, iki yazmanın doğrudan birbirinden kopya edilmediklerini gösterir. Yukarıda da belirttiğim gibi eserlerin resim programlarındaki tercihler genel olarak çok yakın değildir ama ortak temalar çoktur. Bunlarda da resimlerin yerleri ve ikonografik yorumları farklıdır. Bu ipuçlarından anladığımız, kitapların aynı ortam içinde ama birbirinden bağımsız iki farklı proje olarak tasarlanıp uygulandığıdır.

St. Petersburg *İskendernâme*'sinin kimin için yapıldığını bilmiyoruz.[36] Venedik nüshasıyla karşılaştırıldığında kitabın resimlerinde altın daha sulandırılmış, ince tabakalar halinde sürülmüştür, gümüş hemen hiç kullanılmamıştır, boyalar Venedik örneğindeki kadar kaliteli, güçlü değildir. Ama yine de içindeki 40 tasvirle 15. yüzyıl Osmanlı kitap sanatlarının baş yapıtlarından biri olan bu eserin sahibinin seçkin bir devlet adamı olduğunu ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Sultanın bu yıllarda sadrazamı olan (sad. 1456-68, 1472-74) Mahmud Paşa (Angelović) bu seçkinler arasında *İskendernâme*'yi sipariş etmeye en uygunlarının başında gelir. Çok önemli bir Bizans-Sırp ailesinden gelen, kendisi de bir şair olan Mahmud Paşa'nın devrin şair ve yazarını

[36] Yazmadaki ikisi bütünüyle tahrip edilmiş, biri de okunamayan üç mühür en azından iki kez el değiştirdiğini gösterir.

himaye ettiği, İstanbul ve Hasköy'deki medreselerinde birer kütüphane kurduğu bilinmesi, bir kitap koleksiyoneri olduğunu da gösterir.[37] Ancak daha önemlisi Trabzon Rum İmparatorundan sonra II. Mehmed'in sarayında etkin bir rol oynayan ve onun İskender'le benzerliği fikrinin yaygınlığında önemli katkısı bulunan Trabzonlu hümanist-filozof G. Amiroutzes'le kuzen olan, kardeşi de Sırp despotunun sarayında önemli bir devlet adamı olan Mahmud Paşa'nın, hiç değilse geçmişi ve ailevi ilişkileriyle Ortodoks ve Bizans kültürüne sultanın diğer kul yöneticilerinden farklı bir hâkimiyeti olduğu açıktır. Mahmud Paşa'yı bu bağlam içinde düşündüğümüzde İskender-i Rûm'un destanının bu sanatlı nüshasının onun kitap hazinesi için yapılması ihtimali çok güçlenir.[38]

Bu önermeyi, yazmanın resimlerini Bizans-Rum geleneğine bağlayan ipuçları desteklemektedir. Her şeyden önce yukarıda yerel Osmanlı mimari çevresine de bağladığım dar, yüksek, farklı tonlarla boyalı yapılar Bizans elyazmalarında, ikonalarında ya da kabartma bezemeli maden veya fildişi levhalarda gördüklerimize benzer. Burada bir örneği yer alan İskender'in kuşattığı kent-kale tasvirleri de bir yandan aynı imgelerde karşımıza çıkan kent betimlemeleriyle aynı kalıpları kullanırken, bir yandan da kasetler halinde kabartmalarla boyalı kapılarıyla Kostantinopolis'in tunçtan yapılıp yaldızlanmış ünlü altın kapısını anımsatır (Res. 16). Aynı imgede yine bizi Bizans'a götüren küçük ama önemli bir ayrıntıyla karşılaşıyoruz: İskender'in ordusundaki askerlerin komutanının, muhtemelen İskender'in elindeki kalkanın üzerindeki kartal imgesi.[39] Tek veya

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[37] Bu dönemde yazılmış Enverî'nin *Düsturnâme* (1464) ve Şükrullah'ın *Behçetü't-tevârih* (1459) adlı, dünya tarihiyle başlayıp Osmanlı tarihiyle biten kitaplarını Mahmud Paşa'ya ithaf etmiş olmaları bir yandan onun yazarları himayesini, bir yandan da tarihe merakını yansıtır. Bu kitaplar ve Mahmud Paşa'nın çağdaş şairleri desteklemesi konusunda sultan ve iki oğlu Cem ve Bayezid'den sonra gelen dördüncü kişi olması hakkında bkz. Gönül Tekin, "Fatih Devri Türk Edebiyatı," *İstanbul Armağanı: Fetih ve Fatih*, Ed. M. Armağan (İstanbul, 1995), s. 172,184-21. Kütüphaneleriyle ilgili bkz. İsmail E. Erünsal, "Mahmud Paşa Kütüphanesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 27 (2003): 381-82; a.y., *Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri Tarihî Gelişimi ve Organizasyonu*, Ankara, 2008, s. 110-11. Kuşkusuz bu etkinlik sadece Mahmud Paşa'ya has değildir. II. Mehmed döneminde başka devlet adamları, âlimler ve şeyhler, İstanbul ve dışında kütüphaneler kurmuştur (A.E., s. 91-116). St. Petersburg *İskendernâme*'sinin olası sahipleri arasında Mahmud Paşa'nın olabileceğini A. Yoltar da söylemiştir (Yoltar, The Role of Illustrated Manuscripts, s. 202).

[38] Mahmud Paşa'nın bu akrabalık ilişkilerini sürdürmesi ve bu bağlantılarını gerek Balkanlardaki fetihlerde, gerek Trabzon'un alınışında nasıl Osmanlılar lehinde kullandığı hakkında bkz. T. Stavrides, *The Sultan of Vezirs. The Life and Times of the Ottoman Grand Vezir Mahmud Pasha Angelovic (1453-1474)*, Leiden 2001, s. 86-106. Ayrıca bkz. Şehabeddin Tekindağ, "Mahmud Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 27 (2003): 376-78.

[39] Aynı kartallı kalkanı İskender'in Fur'la (y. 93b) ve Tarkan'la (y. 119b) savaşlarının resimlerinde yine İskender'in elinde görüyoruz.

çift başlı olabilecek bu kartal imgesi Bizans imparatorluğunun saltanat sembolünü anımsatır ve İskender-i Rûm'un "Yûnâni" geçmişine gönderme yaptığını savlamamıza izin verir.[40]

Eserdeki bir diğer imge, yazmanın resimlerinin Osmanlı ve Bizans görsel geleneklerini buluşturan anlatısını görünür kılmaktadır. Metne göre Âb-ı Hayât'ı aramak üzere Zulmet Ülkesine giren İskender'in yoldaşlarından biri Ahmedî'nin destanında çok önemli bir rolü olan, diğer filozoflardan üstünlüğü, Müslüman kimliği ve ilm-i gayba hâkimiyeti vurgulanan Hızır'dır. Âb-ı Hayât, İskender'e değil, Hızır'a nasip olur. İşte bu resimde kendi kaderinde ölümsüzlük olmadığını anlayan İskender Zulmet'ten çıkarken, Hızır maşrapasını Âb-ı Hayât kaynağından doldurmaktadır (Res. 23).[41] Bu konudaki imgeler, Firdevsî ve Nizamî'nin İskender anlatılarının tasvirli nüshaları başta olmak üzere İslâm resim geleneğinde sıkça karşımıza çıkar. Bütün bu imgelerde Hızır, yeşil giysisi ve sarığıyla, genellikle yaşlı bir peygamber/evliya figürü olarak, başının etrafındaki altından alev şeklinde nur halesiyle betimlenir. Burada ise bu kalıptan tümüyle uzak bir yorumla tasvir edilmiştir. St. Petersburg *İskendernâme*'sinin Hızır'ı, yine yeşil giyinmiştir ama başı açıktır, omzunda kırmızı bir pelerin bulunur, başının çevresindeki yuvarlak hale ise Hıristiyan ikonografisinin



Resim 23. Hızır ab-ı hayatı içerken İskender zulmet ülkesinden ayrılır

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 280a, (bey. 8501-27) 101 x 143 mm. © Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts.

TÜBİTAK TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[40] Selçuklu hükümdarlarının kullandığı bu sembol, açıklamaya çalıştığım diğer hususlarla birleşince Rûm tanımını Bizans'la bağlamamızı daha muhtemel kılıyor.

[41] Resim, 8501-8527. beyitler arasında bulunur. Arada başlıklar da bulunduğu hesaba katıldığında yaklaşık 30 beyitlik bu eksik, aradan bir yaprağın koptuğunu düşündürür (her sayfada 15 beyit yer alır).



Resim 24. I. Murad'ın Kosova'da öldürülmesi

Ahmedî, *İskendernâme*, St. Petersburg, Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts, MS. C-133, y. 254a, (bey. 7781-82) 109 x 143 mm. (I. Petrosyan, "An illustrated Turkish manuscript of "Iskender-name" by Ahmedi," *Manuscripta Orientalia*, I/2 (1995), renkli resim. 4).

kutsallığı belirten simgesidir. Başka bir deyişle burada gördüğümüz Hızır bir Hıristiyan azizi gibi betimlenmiştir ve hemen akla Hıristiyan-Müslüman Anadolu'sundaki Hızır - Aya Yorgi (St. George) özdeşliğini getirir.[42] Bu yazının temel amacı doğrultusunda St. George ve Hızır'ın geleneksel olarak tek kişide birleştirilmesi tartışmasını bir yana bırakarak bu imgenin Ortodoks Hıristiyan kültürüyle yakınlığı nedeniyle kitabın Mahmud Paşa ile bağlantısını güçlendirdiğini söylemekle yetineceğim.[43]

Son olarak Osmanlı tarihi bölümünde yer alan I. Murad'ın Kosova'da şehit olmasını betimleyen resme yine Mahmud Paşa, Sırp geçmişi ve belki de yazmanın tarihine dair verdiği ipucuyla ilişkili olarak değinmek istiyorum (Res. 24). Ahmedî, adını belirtmeden aktardığı Kosova zaferi sonunda Murad ve birkaç askerinin savaş meydanında dolaşırken, cesetler arasında kaybolmuş, baştan ayağa kana bulanmış bir kâfirin Murad'ı görünce sıçrayıp hançerle vurduğunu ve o demde sultanın şehid olduğunu anlatır (bey. 7781-86). Resimde, kızıl börk giymiş I. Murad, askerleriyle tasvir edilmiştir. Çevrede farklı başlıklarıyla belirlenen Sırp esirler boyunlarından bağlanmıştır. Padişahın karşısındaki, yüzü sonradan tahrip edilmiş bir diğer Sırp ise bir yandan elini öperken, diğer

TÜBA TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[42] Bu konuda ayrıntılı tartışmalar için bkz. Ahmet Y. Ocak, "XIII-XV. Yüzyıllarda Anadolu'da Türk-Hıristiyan Dinî Etkileşimler ve Aya Yorgi (Saint Georges) Kültü", *Belleten*, LV (1991): 661-73; Pancaroğlu, "The Itinerant Dragon Slayer; D. Ali Aykıt, "Müslümanların ve Hıristiyanların Ortak Ziyaretgahlarından biri olarak Aya Yorgi (Saint George) Manastırı", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVII/1 (2013). 119-34.

[43] *Dîvân*'ında yer alan şiirlerinde sevgilinin yüzünü kucağında bebek İsa'yı tutan Meryem metaforuyla tanımlamasını Mahmud Paşa'nın Hristiyan ikonografisine aşinalığıyla bağlayan bir görüş için bkz. Stavrides, *The Sultan of Vezirs*, s. 318

elindeki kılıcı böğrüne saplamaktadır. Resmin anlatısı Ahmedî'ninkinden farklıdır, daha geniş bir hayal gücüne dayanır. Hatırlanacağı gibi bu türden metnin dışına çıkıp farklı anlatıların canlandırılması Venedik yazmasının sanatçılarının tasvirlerinde de karşımıza çıkmıştı. A. Yoltar, Erken Osmanlı Dönemi kitap sanatları hakkındaki tezinde bu resimdeki ikonografinin izini Sırp kaynaklarında ve Aşıkpaşazade'nin tarihinde takip etmiştir.[44] Aşıkpazade, *Menâkıb u Tevârih-i Âl-i Osmân*'ında (yazılışı 1484 sonrası) bu olayı, Miloş Kübile adlı kafir el öpmeye ve müjde vermeye geldim deyip Murad'a yaklaşır ve 'gönder'ini (mızrak veya kargı) çıkarıp hana saplar diye anlatır.[45] Hikâyenin bu ayrıntılarının ne zamandan itibaren yaygınlaştığı kesin olarak belirlemek zorsa da, Aşıkpaşazade'nin kendi ifadesiyle metninin bu bölümü Yahşı Fakih'ten 1413'te Geyve'de dinlediği bilinmektedir. Bu nedenle 15. yüzyılın başlarına atfetmek de mümkündür.[46] Sultan Murad'ı öldüren Sırp'ın asil bir kahraman olarak tanıtılması Sırp kaynaklarında ilk kez Stefan Lazarević (1389-1427) döneminde başlamış, giderek gelişmiş ve 15. yüzyıl ikinci yarısından itibaren destansı bir nitelik kazanmıştır.[47] Benzer anlatıların, aralarında Mahmud Paşa'ya ithaf edilmiş olan Enveri'nin *Düsturnâme*'sinin de bulunduğu başka Osmanlı metinlerinde de görüldüğü bilinmektedir.[48] Aşıkpaşazade'nin metnindeki Mahmud Paşa'yla ilgili bir anlatı, bu resmin St. Petersburg nüshasında bulunmasıyla ilişkili bir önermede bulunmamıza imkân veriyor: Aşıkpaşazade'ye göre, II. Mehmed, 867/1462-63'te Bosna'nın fethi sırasında kaçıp bir hisara sığınan kralın üzerine Mahmud Paşa'yı gönderir. Paşa kralı ikna edip barış yapmak üzere padişahın yanına getirir. Sultan, yanındaki din adamlarından aldığı fetvayla kralı ve yanındakileri öldürtür.[49] Başka bir deyişle, Mahmud Paşa, Sultan Murad'ın

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubad.gov.tr

44 Yoltar, The Role of Illustrated Manuscripts, s. 193-94.

45 *Âşık Paşazade Osmanoğulları'nın Tarihi*, (çeviri ve günümüz diline aktarım: K. Yavuz-M.A.Y. Saraç), İstanbul, 2003, s. 125, 393.

46 Murad'ın Kosova'da şehid edilmesiyle ilgili Osmanlı anlatılarının bir değerlendirmesiyle ilgili bkz. Nicholas C. J. Papas- Leo B. Pappas, "The Ottoman View of the Battle of Kosovo", *Kosovo: Legacy of a Medieval Battle*, Ed. W. S. Vucinich and T. A. Emmert, Minnesota, 1991, s. 47-48

47 Thomas A. Emmert, "The Battle of Kosovo: Early Reports of Victory and Defeat", *Kosovo: Legacy of a Medieval Battle*, Ed. W. S. Vucinich and T. A. Emmert, Minnesota, 1991, s. 29-33. Suikasti ilk kez anan Bulgarca metnin Türkçe çevirisi yayınlanmıştır: Konstantin Kosteneçki, *Stefan Lazareviç. Yıldırım Bayezid'in Emrinde bir Sırp Despotu*, çev. H. Mevsim, İstanbul, 2009.

48 İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c. I, 5. Bas., Ankara, 1988, s. 256, not. 3.

49 *Âşık Paşazade Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 246-48, 516-18. Aşıkpaşazade'nin kendisinden habersiz verdiği karar için paşaya gücendiğini belirtmesi resimde bu olayın hatırlatılmasını çelişkili göstermekle birlikte bir tür telâfi amacını yansıtması çok mümkündür.

öldürülmesinin öcünün alınmasına vesile olmuştur. Paşa için yapılan yazmada Sultan Murad'ın Kosova'da katlinin görselleştirilmesi bu bağlam içinde görüldüğünde, yaratıldığı devrin tarihine göndermesiyle anlam kazanmaktadır. Öte yandan, bu varsayımı doğru kabul edersek, St. Petersburg el yazmasının aşağı yukarı 1463'ten hemen sonra yapılmış olduğunu öne sürebiliriz.

Son Söz

Ahmedî'nin *İskendernâme*'sinin, İslâm ve Osmanlı dünyasının tarihi-siyasi kültüründe adı Kura'n'da anılan bilge cihan hâkimi Zulkarneyn'le özdeşleşmiş İskender'in etrafında gelişen dünya tarihi içeriğiyle bir eğitim-nasihat kitabı, dini göndermeleri ve açıklamalarıyla bir 'ilm' kitabı olarak 15. yüzyıl Osmanlı kültürünün beslendiği önemli kaynakların başında geldiğini öne sürmek yanlış olmayacaktır. Bu yüzyıldan günümüze ulaşmış çok sayıdaki nüshası metnin okunma, bilinme, değer verilme açısından önemini gösterir.

Öte yandan, destanın şairin ölümünden hemen sonra hazırlanmaya başlayan, usta hattatlar tarafından istinsah edilmiş, özenle tasarlanmış, tezhip ve tasvirlerle donanmış nüshaları, birer sanat eseri olarak Osmanlı şehzadeleri, sultanları ve saray çevresince esere atfedilen öneme tanıklık eder.

İskendernâme'nin musavver nüshalarına resimlerinin konularının seçimi açısından bakıldığında metnin yazılıp bittikten sonraki hayatında yeni bağlamlarda yeniden yorumlanması, yeni okumalara konu olmasına dair birçok ipuçları buluyoruz. Bu musavver nüshaların hazırlandıkları yılların politik-tarihi olay ve olgularına göndermeler de yapan resimleri, *İskendernâme*'yi olası sahiplerinin tercihleri doğrultusunda yorumlayarak adeta yeniden anlatırlar. Burada resimleriyle tanıtmaya çalıştığım bu üç nüsha arasında, Sultan II. Mehmed için yapılmış olduğu anlaşılan Venedik yazması çok özel bir yerde durur. Ahmedî'nin dilinden anlatılan İskender'in tarihi veya destanı, görkemli bir sahip için çalışan bir grup üstad sanatçının eliyle yeniden yorumlanmış, zamanın İskenderi, zamanın cihan fatihinin siyasi beyanını vurgulayan benzersiz bir sanat eserine dönüşmüştür.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

M NÜSHASI RESİM LİSTESİ

1. y. 12a: Mi'râc (bey. 254-55)
2. y. 17b-18a: Dârâ ile Kayser'in savaşı ve Kayser'in ölümü (bey. 371-72)
3. y. 23b-24a: Feylekûs'a İskender'in doğumu müjdesinin verilmesi ve yeni doğanın talihinin çıkarılması (bey. 510-11)
4. y. 28a: İskender'in bilgelere âlemin aslını sorması (bey. 598-99)
5. y. 31a: İskender ve bilgelerin Hızır ile tevhid hakkında sohbeti (bey. 651-53)
6. y. 40a: Baharda işret (bey. 918-19)
7. y. 43a: Dârâb'ın elçisi İskender'in önünde (bey. 1005-06)
8. y. 44b: Dârâb'ın ikinci kez yolladığı elçi İskender'in önünde (bey. 1041-42)
9. y. 50b-51a: İskender ile Dârâb'ın savaşı (bey. 1216-17)
10. y. 52b: Mâhâr ile Mâhyâr'ın asılması ve Dârâb'ın ölümü (bey. 1254-56)
11. y. 58a: Gökkubbe ve yeryüzü (bey. 2372-73)
12. y. 60b: İskender'in Hindli tabiple sohbeti (bey. 2540-41)
13. y. 77a: İskender'in düzenlediği mecliste Hind hükümdarı Keyd'e bağışlar yapması (bey. 2825-26)
14. y. 79b-80a: İskender'in Hind'de arslan öldürmesi (bey. 2892-93)
15. y. 85b-86a: İskender ile Fûr'un savaşı (bey. 3034-35)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

16. y. 90b: İskender'in Sind ejderhasını öldürmesi (bey. 3148-49)
17. y. 95a: Râyic Adası'nın acaibleri (bey. 3259-62)
18. y. 95b: Yılanlı dağ (bey. 3271-72)
19. y. 99b: Hind Denizi'nin acaibleri (bey. 3376-81)
20. y. 102a: İskender'in Tinnîn adası ejderhasını öldürmesi (bey. 3441-42)
21. y. 106a: Billur köşkün kuşatılması (bey. 3530-96)
22. y. 108a-109b: İskender'in Çin hakanı Tamgac ile meclisi (bey. 3594-98)
23. y. 118b-119a: İskender'in Tarhân'la savaşı (bey. 3862-63)
24. y. 121a: İskender'in Keşmir ve Tagargar acaiblerini görmesi (bey. 3909-10)
25. y. 173a: İran hükümdarı Keykâvûs kuyuda (bey. 4080-81)
26. y. 176b-177a: İskender'in devlerle savaşı (bey. 4173-74)
27. y. 179a: İskender ile Kayış ayaklı dev (bey. 4195-96)
28. y. 131b: Ahmedî ile sevgilisi (bey. 4463-64)
29. y. 132b-133a: Utarid, Zühre, Merrih, Müşteri ve Zuhal (bey. 4483-95)
30. y. 139b: İskender ile Kaydafe (bey. 4690-91)
31. y. 148a: İskender ile Gemici (bey. 4926-27)
32. y. 153a: İskender ile Arastu (bey. 5066-67)
33. y. 168b: Tahmures-i dev-bend (bey. 5232-33)
34. y. 155b: Cemşid ile İdris (bey. 5164-65)
35. y. 158a: Dahhak tahtında (bey. 5229-30)
36. y. 160b: Dahhak'ın Demavend dağına götürülmesi (bey. 5291-92)
37. y. 165b: Dahhak Feridun'un önünde (bey. 5336-37)
38. y. 180a: Devlerle savaş (bey. 5336-37)
39. y. 163a: Rüstem ile Efrasiyâb'ın savaşı (bey. 5411-12)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

40. y. 163b: Keykubâd'ın tahta çıkması (bey. 5414-15)

41. y. 181a: Keykâvus'ın tahta çıkması (bey. 5420-21)

42. y. 182b: Suday'ın Siyâvuş'u görmesi ve aşık olması (bey. 5463-64)

43. y. 164b: Siyâvuş ile Ferengîs (bey. 5484-85)

44. y. 183a: Keyhüsrev'in tahtını bırakması (bey. 5448-49)

45. y. 193a: Hz. Muhammed'in Sidretü'l-Müntehâ'dan öteye geçişi (bey. 6026-27)

46. y. 195b-196a: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman (bey. 6645-52)

47. y. 197a: Hz. Ali (bey. 6664-65)

48. y. 197b: Hz. Hasan (bey. 6673-74)

49. y. 202a: Ebu Müslim (bey. 6800-01)

50. y. 203b-204a: Ebu Müslim'in Irak'ta Mervan taraftarlarıyla savaşı (bey. 6840-41)

51. y. 218a: Ahmet Han ile Argun Han (bey. 7201-02)

52. y. 232a: Osman Bey'in Bursa veya İznik'i kuşatması (bey. 7591-92)

53. y. 234b: Orhan Gazi ve Süleyman Paşa (bey. 7648-49)

54. y. 237a: I. Murad'ın Karamanlılarla savaşı (bey. 7704-05)

55. y. 240b-241a: I. Bayezid'in tahta çıkışı (bey. 7789-90)

56. y. 256a: İskender'in Hac'dan dönüşü (bey. 8198-99)

57. y. 268b: İskender'in ölümü (bey. 8541-42)

58. y. 272a: İskender'in cenazesinin taşınması (bey. 8633-34)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme

Aparat

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme

Tenkitli Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Metnin içine yerleştirilen M nüshasının resimleri *Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana* izniyle yayınlanmıştır. Başka bir yayında kullanılamaz.





ذکر بسم الله الرحمن الرحیم

اقل آنی یاد ایله ای حکیم
کاولدرد الله رحمن الرحیم

هزکوک کم یلدی توفیق اولا
هزنه سوزکم سویلیه تحقیق اولا

کورسه توفیق اولدیزه همرفیق
درمعنیه تلوث ای رفیق

بلبل کم نغملر ساز ایدیم
طوطیم شکر سوزه آغاز ایدیم

سوزدیایم سزنجاسی شویله نغز
کم معطر اوله اندن جان ومغز

یازیم برنقش کم نقاش چین
کورسه آنی ایده یوزیک آفرین

بوکلستان بازیایم شوقله
کم آنی رضوان تماشاکه قله

قام بسنه بازکیدر ای حکیم

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1. Başlangıç (1-306)

1 Ẕikr-i (B^0 -); bėzegidür, D birligidür

[1/2 - M:
Evvel anı yād eyle ėy ḥakīm / K'ol durur Allāhu Raḥmānu'r-Raḥīm]

2 kim ... kim söyleye, D ki ... ki söylese; ne söz, Q sözi

3 oldı, H olur; ṭarīḳ, HM refīḳ

4 şekker, Z sükker; söz, HM söze

[5-6 – B^0 ↲]

5 söz ne resme (B^0D nėcesi, Z nėce kim), Q nėce sözler; revān andan muʿaṭṭar ḳıla, M muʿaṭṭar ola andan cān u

6 Yazayum (Z Yazayım), B^0D Yazayın; Görse, H Göre; anı ḳıla (D ėde), Z ḳıla aŋa

7 düzedeyin, CH düzedeyim, D bitüreyim, B^0M yazayayum, Q bėzeyeyim; temāşāgeh, D temāşā gey

[8-10 < D; 8-9 < Z]

8 aŋa, B^0 oŋa

9 dürr-i, C dürri; ADHQ ḥūr u, B^0CM ḥūr-ı, Z ḥūr

10 ki (Z -); Siḥri (Z Siḥr) ben, B Siḥrini

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1. Başlangıç (1-306)

1	Ẕikr-i *Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm*	A1b, B^{0}1b, C1b, D1a, H1b, M2b, Q1b, Z3b
	Ḳamu nesne bėzegidür ėy ḥakīm	
2	Her kimüŋ kim yoldaşı tevfīḳ ola	
	Her ne söz kim söyleye taḥḳīḳ ola	
3	Çünki tevfīḳ oldı bize hem ṭarīḳ	Q2a
	Dürr-i maʿnīye ḳulaḳ ṭut ėy refīḳ	
4	ʿAndelībem naġmeler sāz ėdeyim	
	Ṭūṭiyem şekker söz āġāz ėdeyim	
5	Söz dėyeyim söz ne resme şöyle naġz	Q2b
	Kim revān andan muʿaṭṭar ḳıla maġz	
6	Yazayum bir naḳş kim naḳḳāş-ı Çīn	
	Görse anı ḳıla yüz biŋ aferīn	
7	Bir gülistān düzedeyin şevḳ ile	
	Kim anı Rıżvān temāşāgeh ḳıla	
8	Rūḥ-ı ḳudsem şöyle urayım nefes	M3a
	Kim aŋa ʿĪsī ola cāndan heves	
9	Sözde şöyle naẓm ėdem dürr-i şemīn	D2a
	Ki ⁀anı gerden-bend ėdeler ḥūr u ʿīn	
10	Cāẕulıḳda her nefes ki ⁀efsūn ḳılam	
	Siḥri ben Bābillüden efzūn ḳılam	

[11-12 – D ↲]

11 Çengümi, M Çünki her; perdede, A perde; eyleyem ... eyleyem, Q ėdeyim ... ėdeyim; dem-sāz, M hem hem-sāz

[12 < B^0]

13 nėte, B^0Q nėce, M şöyle; eylersem ki, D ėdersem ki, Q ėdem hemçü

[13/14 – Z4a-22b: Mi'rācnāme, bkz. Eklenti 1]

[14-15 – M ↲]

14 Oda, H ʿŪd

[15-16 – Z ↲]

15 ʿŪd yanduġıyçün, B^0DZ Yanduġıyçün ʿūd

16 Yanduġıyçün nāy (D ney hem), B^0QZ Nāy yanduġıyçün; bād-ı, C bādı

[17-18 – B^0DHMQ'da bunlar (B^0'de yalnız 17) 56. beyitten sonra gelir]

17 AC **Kimde ki** ⁀İbrāhīm bigi ⁀anda (A -), B^0DHMQZ **Her ki** İbrāhīm bigi ⁀(HM gibi, Q teg) anda; bāġ u, Z bāġ-ı

[18-56 < Z]

18 (< B^0) AH Derdi (A Derd) vėrdi kim dėdi aŋa, CD Derdi vėrdi (C vardı) kim aŋa dėdi, M Derd-i vāv idi (?) kim aŋa dėdi, Q Derd o idi (?) aŋa dėdi

19 kim, D ki; micmerdür olsam, B^0 micmer olursam

20 Nārdur, D Ne durur

[20/21 – Q:

Ḳaçırur bir şuʿleden pervāne per / Ben yanaram şemʿ bigi ser-be-ser]

21 oldı, B^0D durur; içümden, M içümde

ACQ Münāẓara-i pervāne bā şemʿ

B*D Münāẓara-i şemʿ ve pervāne

HM (M + Der) Münāẓara-i şemʿ ve pervāne der bāb-ı ʿışḳ ve maḥabbet

22 ʿĀşıḳ u, M Yanaram; maʿşūḳ ile, B^0D yār ile ḫoş; vuṣlatda, Q vaṣlında

23 Yār ile, D Yāra; şöyle, Q cümle; dūr, D nūr

D Cevāb-ı şemʿ be-ṭarīḳ ez ʿālem-i fenā

24 ucdan uca, B^0 erte gėce

25 Dururam uş ben, B^0 Durmuşam ben uş; ben yaḫılınca, Q beni yaḳınca

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

11 Çengümi bir perdede sāz eyleyem
Kim aŋa Dāvūd'ı dem-sāz eyleyem

12 Sözde ėdem bir yed-i beyżā ʿayān C2a
Kim vėre Mūsī ʿaṣāsından nişān

13 Derdmendem yanaram nėte ki ʿūd
Nola şöyle nāle eylersem ki ʿūd

14 Derdmendüŋ nālesi dil-keş olur Z23a°
Oda yanmayan demi nā-ḫoş olur

15 ʿŪd yanduġıyçün oldı ḫoş-nefes $B^0$2a, H2a
Şöyle ki ⁀ėder cān u dil aŋa heves

16 Yanduġıyçün nāy oldı ḫoş-nüvā
Ṣanma anuŋ nālesin bād-ı hevā

17 Kimde ki ⁀İbrāhīm bigi ⁀anda derd ola
Nār-ı Nemrūd aŋa bāġ u verd ola

18 Derdi vėrdi kim dėdi aŋa Kerīm
İnne İbrāhīme evvāhün ḥalīm

19 Cān içinden oldı sözüm nola pes
Şöyle kim micmerdür olsam ḫoş-nefes

20 Sūzdur sözümi maʿmūr eyleyen
Nārdur şemʿi yaḳup nūr eyleyen

21 Anuŋ içün ḫoş-nefes oldı adum Q3a
Ki ⁀oldı micmer bigi içümden odum

Münāẓara-i pervāne bā şemʿ

22 Şemʿe bir gėce dėdi pervāne ben
ʿĀşıḳ u maʿşūḳ ile vuṣlatda sen

23 Yār ile ⁀olmış sėnüŋ işüŋ şöyle nūr
Ben yanarken andan uş peyveste dūr

24 Şemʿ dėr ʿāşık benem kim her gėce M3b
Ṣubḥ olınca yanaram ucdan uca

25 Sėni bir şuʿle ḳaçurur şöyle ḫām
Dururam uş ben yaḫılınca temām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

26 beḳā vėrüp fenāyı, DQ fenā vėrüp beḳāyı

27 vėrdügümçün, D vėrdügümce; beni, Q bunı; bulamazsın (Q bulamazsıŋ), H bilemezsin

B^{0}D Münāẓara-i şem‘ ve micmer (D micmere)

C Münāẓara-i şem‘ bā mecmer

MQ (M + Der) münāẓara-i şem‘ bā micmere

H Cevāb-ı şem‘

28 şöyle, C nėte, Q nėşe

A Münāẓara-i şem‘ bā micmer

29 Gözi, D Göz; içinde, CQ içre

30 *Nūr u*, DM *Nūr-ı Duḫān*

32 cānándan, D bu cándan

33 bir, M bu; odda nedür pes (Q -), B^{0} odda ne durur, D odayuz nedür; ėy, Q bu

H Cevāb-ı micmer

MQ Cevāb-ı micmere bā (M be-) şem‘

34 AC yaḳan, B^{0}M yaḫan, H yaḳar, D yaḫar, Q baḳar; yaḳar, Q baḳar

35 yaḳar, Q baḳar

36 Sūzen-i, M Sūzeni; saŋa, D aŋa; ṣavāb, DQ cevāb, H *ṣavāb* (cevāb şeklinde değiştirilmiş?)

[37 < D]

38 yār, B^{0} nār

39 beḳā, Q ṣafā; bulmayasın, D almayasın

40 yaḳ, Q baḳ

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

26 Ben beḳā vėrüp fenāyı almışam C2b
Riştesin cānumuŋ oda ṣalmışam

27 Aŋa ėrdüm vėrdügümçün ben beni D2a
Sen seni dėrsin bulamazsın anı

Münāẓara-i şemʿ bā mecmer

28 Şemʿ daḫı micmere dėdi ki ben
Yanaram ʿışḳ odına şöyle ki sen

29 Gözi yaşlu içi başlu olmışam B^{0}2b
Her gėce ‿od içinde ṭaŋa ḳalmışam

30 Bendeyiken āyet-i *Nūr u Duḫān* H2b
Nėşe saŋa meyl ėder peyveste cān

31 Ben daḫı oda yanaram nėşe pes
Yoḫ durur bende bu sendeki nefes

32 Ne ḳoḫu ėrişdi cānāndan saŋa Q3b
Kim göŋüller meyl ėder cāndan saŋa

33 İkimüz bir odda nedür pes sebeb
Ki ‿ol ḳoḫu baŋa vėrilmez ėy ʿaceb

34 Dėdi micmer ṭaşradan yaḳan seni
İçerüden yaḳar uş görgil beni

35 Sėni ṭaşra yaŋadan yaḳar bu nār
Hem senüŋ elüŋde bir ser-rişte var

36 Sūzen-i ʿĪsī gibi saŋa ḥicāb
Oldı ol ser-rişte bu durur ṣavāb

37 Baŋa benden kalmaduġıyçün eṣer M4a
Böyle oldum ḫoş-nefes ėy pür-hüner

38 Varlıġuŋdan nėçe kim bir rişte var
Ṣanma kim sėni ḳabūl eyleye yār

39 Tā ki senden sen fenā olmayasın
Şemʿ bigi andan beḳā bulmayasın

40 Varlıġuŋı yaḳ ki ḫoş-dem olasın C3a
Gendüŋi yitür ki yārı bulasın

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

41 sėni ṣora, DH ṣora sėni

42 ACH olımaz ... bulımaz, DMQ olamaz ... bulamaz, B^0 olmaz ... bulmaz

43 olur, B^0 alur; Gişi ki ⁀anuŋ (H ki ⁀anda) derdi yoḳ, C Derdi olmayan gişi

44 dermān bulasın (Q bulasıŋ), CDM dermān olasın

45 Derddür, CHM Derd (C Dert) durur; miḥak, CH meḥak; ėtmek, DM olmaḳ

46 gönlüŋi, M göŋül

47 dūlāb, CM ṭūlāb; dök, H döker, Q töke; derd, A der; ḳuru ⁀ola, D ḳurula yaş

[47/48 – Q:

Nėşe kim Mevlā Celālü'l-ḥaḳ dīn / Meṣnevī'de buyurur ol pāk-dīn

Bāş çün dūlāb-ı nālān çeşm-i ter / *Tā ze-cān cānet ber rūyed Ḫıżar*]

48 bāb-ı, Q bābı

49 yėr (M -); cennet ü eşcār, Q cennetü'l-eşcār

50 ne tā'atten, D iṭā'atten ki var yėg oldı, M ola; du'āyı germ ėder, B^{0}D du'ā-yı germdür, H du'ā-yı germden

51 ACH yıḳuḳla, B^{0}DM yıḫuḫlar, Q yıḳuḳlardan; gönüllerde, B^0 gönüllerden olur

D *Men tevekkele 'alā'llāhi kefāhü*

52 Gönlüni, MQ Gönlini; vīrān, B^{0}D sınuḫ, HQ sınuḳ;

53 zer, M dür

54 kim, M ki; bir, A pür, M bu

55 Çünki ḳalbını gėderüp oldı pāk; Naḳdine, Q Naḳdi

D *Tevekkelnā 'alā rabbi's-semā*

56 ney, M pāk; ėder ölü, D eydür

D *Ve-sellemnā bi-esbābi'l-ḳażā'i*

[B^{0}DHMQ'da 17-18. beyitler buradadır.]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

41 Derdmend ol kim sėni ṣora ḥabīb
Derdi olana ʿilāc eyler ṭabīb

42 Yanmayınca ʿūd ḫoş-dem olımaz B⁰3a, D3a
Ol ki yoḳdur zaḫmı merhem bulımaz

43 Pāk ėden cān gevherini derd olur
Gişi ki ⁀anuŋ derdi yoḳ nā-merd olur

44 Derdmend ol rāḥat-ı cān bulasın H3a
Cānlaruŋ derdine dermān bulasın

45 Derddür cān naḳdine olan miḥak Q4a
Ḳalbi anuŋ ile pāk ėtmek gerek

46 Derd ėder göŋlüŋi tevḥīde ḫāṣ
Od ėder altunı ṭopraḳdan ḫalāṣ

47 Şöyle kim dūlāb dök derd ile yaş
Kim yaşuŋdan yaşarup ḳuru ⁀ola yaş

48 Çerḫ bigi ḫūb u ser-sebz olasın
Feṭḥ-i bāb-ı raḥmete yol bulasın

49 Ṭurduġuŋ yėr cennet ü eşcār ola
Rāst *tecrī taḥtihe'l-enhār* ola

50 Her ne tāʿatten ki var yėg oldı derd
Biŋ duʿāyı germ ėder bir āh-ı serd

51 Āh yıḳuḳla sınuḳlardan gelür
Ḥaḳ yıḳuḳ sınuḳ göŋüllerde olur

52 Göŋlüŋi vīrān ṭutan maʿmūr olur M4b
Ḥaḳ tecellīsiyile pür-nūr olur

53 Aḥmedī olduġıyiçün sūznāk A2a
Oldı her ġışdan sözi zer gibi pāk

54 Lā-cirem kim oldı bir deryā-yı dür
Kim cihānı gevher ile ḳıldı pür

55 Çünki ḳalbını gėderüp oldı pāk B⁰3b, C3b
Naḳdine ⁀anuŋ kimse ṭaʿnından ne bāk

56 Olduġıyçün derdmend eyle ki ney D3b
Sözleri ⁀eder ölü göŋülleri ḥay

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

57 Derde (A Derd) Eyyūb, MZ Derd Eyyūb'a ⌒; Adı *niʿme'l-ʿabd* oldı ⌒anuŋ, Q Adı *niʿme'l-ʿabd* oldı bil, H Oldı *niʿme'l-ʿabd* anuŋ adı

58 Gendüyi, Q Gendü; ögerem (H + ben); ögmezem, Q ögerem

59 durur, Q -dür

60 ferʿ sözdür, Q ferʿdür söz; Cinsden sözdür kim (QZ ki) oldı nevʿe, HM Cinsden oldur ki oldı nevʿe, D Cins sözden oldı vü hem nevʿ

61 ṭutdı... oldı, M buldı ... buldı

62 raḥmet ... niʿmet, D niʿmet ... raḥmet

63 Ger ... Ger, DMZ Ger ... Ver (Z Var), Q Çün ... Hem,

64 (< M) ölüler adı, C ölüler dedi

A Maḳāle-i ūlā der tevḥīd-i Bārī teʿālā celle celālüh

C Maḳāle-i ūlā der tevḥīd-i Bārī celle ve-ʿalā

D *Fī tevḥīdi'l-Bārī ʿazze ismuhu*

H Maḳālāt der tevḥīd

M Maḳāle-i evvel der tevḥīd

Z Maḳālāt-i evvel fi't-tevḥīd Bārī sübḥānehu ve-teʿālā celle celālüh

65 aldı, DM alur, Q oldı

66 çerḫ-i, Q nakş-ı

67 dėrilmedi, H degül rūşen; bu, M işbu

68 Hindī vü, A Hindū vü, M Hindūyi; vü bu, Q dīv-i; Biri birin, A bir birin, DQ bir birini

69 AHMQ şeb-rev-i, B^0 şeb-rev ü, CD şeb-revī; kemāl, Q zevāl

71 kim ... kim, Z ki ⌒... ki ⌒

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

57 Derde Eyyūb olduġıyçün hem-nişīn — H3b, Q4b, Z23a°
Adı *ni'me'l-'abd* oldı ⁀anuŋ yaḳīn

58 Gendüyi ⁀öger dėyü 'ayb ėtme baŋa
Söz ögerem bėni ögmezem saŋa

59 Söz durur söz ādemīnüŋ rütbeti
Söz durur iki cihānuŋ zīneti

60 Ḳamu nesne fer' sözdür bī-şek aṣl
Cinsden sözdür kim oldı nev'e faṣl

61 Dünyī işi söz ile ṭutdı nizām
'Uḳbī işi söz ile oldı temām

62 Yėre gökden ḫ^vān-ı raḥmet geldi söz
Ḫalḳa Ḥaḳ'dan kān-ı ni'met oldı söz

63 Ger bedāyi' söz ile olur 'ayān
Ger ma'ānī söz ile bulur beyān

64 Yücelür söz ile ulular adı
Dirilür söz ile ölüler adı

Maḳāle-i ūlā der tevḥīd-i Bārī celle ve 'alā — M5a

65 Fikr ėder misin ki var bir pāk-ẕāt — Z23b
Ki ⁀andan aldı varlıġını kāyināt

66 Bu cüvān-ser pīr ü bu çerḫ-i kebūd
Gendüzinden bulmadı lā-şek vücūd

67 Gendü ẕātından degül rūşen bu şem' — B⁰4a
Gendü gendüden dėrilmedi bu cem'

68 İşbu Hindī vü bu Rūmī nev-cüvān — D4a, Q5a
Biri birin bī-sebeb ḳovmaz 'ayān

69 Her gün işbu şeb-rev-i ṣāḥib-cemāl — C4a
Gendüzinden mi bulur naḳṣ u kemāl

70 Gendü mi bėzendi saḳf-ı lāciverd
Gendü mi döşendi ferş-i sāl-ḫord

71 Naḳş ola mı kim anuŋ naḳḳāşı yoḳ — H4a
Ferş ola mı kim anuŋ ferrāşı yoḳ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

72 elvān u eşkāl, B^0 eşkāl ü elvān

73 AC **ḳıl**, B^0DHMQZ **ėt**; ėt, M ḳıl; belürdi, Q bilürdi

74 almışdur bu ḳandīli, B^0DM olmışdur bu ḳandīl

75 Kimden olmışdur bu, D Kimden olur uşbu, Q Kimden oldı uşbu, B^0 Nėreden düzer

77 Kimdür ol ki ⁀eyler ... Kimdür ol ki ⁀eyler (HZ ki ⁀eder), Q Kim durur ėder ... Kim durur ėder; sīm-bār, H sīm-zār, M sīm ü bār

78 hem-dem-i ʿĪsī, CH hem-demi ʿĪsī, M ʿĪsī-dem bād-ı; Sebzeyi, M Sebzeye; Ḫıżr'a (Q Ḫıżr'ı) kim ėtdi, D ḫażrā kim ėtdi, H kim ėtdi Ḫıżr'a

80 Lālenüŋ yüregine, B^0Z Yüregine lālenüŋ (B + satır altında: Lālenüŋ yüregine)

81 āb u gilden, DQ ḳurı (Q ḳuru) yėrden, Z ḫāk içinden

82 ACHQ **Ṣaḫreden**, B^0DMZ **Ṣaḫreyi**; düzeden, M ḳılan, Q düzen; Ḳatreyi, Q Ḳatreden; ėden, DQZ ḳılan, B^0 dizen; dürr-i, M dürri

83 muṭarrā, B^0 taṭrā (+ satır altında: muṭarrā); yüzini, B^0 yüzin

C Der teḫalluṣ-ı tevḥīd be-nām-ı Bārī ʿazze ismuhu

M Tetimme-i tevḥīd-i Bārī teʿālā

Z Der tḫlż [teḫalluṣ-ı] tevḥīd be-nām-ı Bārī teʿālā

84 Ḫālıḳ-ı, CM Ḫālıḳı, Q Ḫālıḳu'l-; Yėr ü gök (Q + -de), HZ Yėr ile gök, M Yėre göge; AD ṭoludur anuŋ, CHQ hem ṭolu (Q dolu) durur, B^0MZ ṭolu durur

85 evveli ... āḫiri, Q evvel ... āḫir

86 Ġaybetine yoḳ, Q Ġaybına yoḳdur

72 Gendüden mi oldı ẓāhir ḳıl naẓar
Bu ḳamu elvān u eşkāl ü ṣuver

73 Bir naẓar ḳıl gör nėredendür bu kevn
Fikr ėt kimden belürdi bunca levn

74 Kimden almışdur bu ḳandīli bu deyr
Nėredendür bu sükūn u bunca seyr

75 Ḳandan olmışdur bu ḫayme zer-nigār
Kimden olmışdur bu ferş aṭlas-şi'ār

76 Kim düzetdi 'ālemüŋ tertībini
Kim yaratdı Ādemüŋ terkībini

77 Kimdür ol ki ⁀eyler bahārı sīm-bār
Kimdür ol ki ⁀eyler ḫazānı zer-niṣār

78 Kimden oldı hem-dem-i 'Īsī ṣabā Z24a
Sebzeyi Ḫıżr'a kim ėtdi hem ḳabā

79 Nergisüŋ gözini keḥlā kim ḳılur M5b
Yāsemīn yüzini ra'nā kim ḳılur

80 Kim düzetmişdür güli rūşen çerāġ B⁰4b
Lālenüŋ yüregine kim urdı dāġ

81 Kim bitürür āb u gilden ney-şeker
Kim getürür ḫāreden ḫurmā-yı ter

82 Ṣaḫreden kimdür düzeden la'l-i nāb Q5b
Ḳaṭreyi kimdür ėden dürr-i ḫoş-āb

83 Gėcenüŋ zülfin muṭarrā kim ḳılur
Gündüzüŋ yüzini ġarrā kim ḳılur

Der teḫalluṣ-ı tevḥīd be-nām-ı Bārī 'azze ismuhu C4b

84 Ḫālıḳ-ı kevneyn ki ⁀anuŋ 'izzeti D4b
Yėr ü gök ṭoludur anuŋ ḳudreti

85 Evvel Ol'dur evveli bī-ibtidā H4b
Āḫir Ol'dur āḫiri bī-intihā

86 Ẕātına yoḳdur ḥicāb illā ẓuhūr
Ġaybetine yoḳ sebeb illā ḥużūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

87 anuŋ u emr anuŋ, A anuŋ emr anuŋ, DQ anuŋdur emr anuŋdur (Q anuŋ); emr anuŋ ʿizzet, D ʿizzet anuŋ emr; ʿizzet ... ḳudret, H ḳudret ... ʿizzet

88 AB^{0}CH ṣūret, DMQ şekl; ėder, MQ düzer, Z eyler; ACD ʿAḳl, B^{0} ʿAḳl ü, HMQ ʿAḳlı

89 Yėr ü, AM Yėri

90 faẕlı, D mülki; ACH **luṭfı**, B^{0}DMQ **mülki**, Z milki

92 ACH **faẕl ėdüp ḳılur**, B^{0}DQZ **faẕlıyle ėder**, M faẕlıyle ḳılur; müşk-i Ḫıṭā, M mişk-i Ḫıṭāy; ʿaṭā, M ʿaṭāy

94 gilde, MQ gilden; cān u göŋül, H ʿaḳl ile cān; ḳalur, AQ olur

96 ACH **Müsteḳırri ʿizzetinüŋ**, B^{0}DMQZ **ʿİzzetinüŋ müsteḳırri** (Z müsteḳarri)

97 ACH **Fehm ... Vehm**, B^{0}DMQZ **ʿAḳl ... Fehm** (Z Vehm); ẕikrinde, DMQZ fikrinde

98 Pākdür, M Pākden; Pākter, CM Pākdür, D Pākrek

[99-104 < B^{0}DMZ]

99 vücūd-ı, H vücūdı; iʿtiḳāduŋ, H iʿtiḳādı

100 varsa, H vardur

[101-102 < Q]

87 Ḫalḳ anuŋ u emr anuŋ ʿizzet anuŋ
Mülk anuŋ u faẕl anuŋ ḳudret anuŋ

88 Ten yaradur ṣūret ėder cān vėrür
ʿAḳl inʿām eyler ü īmān vėrür

89 Yėr ü gögi ḳāyim ėden Ḫālıḳ ol
İns ü cinne rızḳ vėren Rāzıḳ ol

90 Raḥmeti bī-ḥadd ü faẕlı bī-kerān
Niʿmeti bī-ʿadd ü luṭfı cāviẕān

91 Āşikāredür anuŋ ʿilmine ġayb Z24b
Örtülüdür ʿafvıyile dürlü ʿayb

92 Ḳanı faẕl ėdüp ḳılur müşk-i Ḫıṭā
Kirmden aṭlas düzedür zī ʿaṭā

93 Nūş-ı dārū ėder arudan ʿayān B⁰5a, M6a
Ṣaḫreden āb-ı zülāl eyler revān

94 Āb u gilde şöyle ṣanʿatlar ḳılur
Kim aŋa cān u göŋül ḥayrān ḳalur

95 Bu ne mülketdür ḳamu ʿizz ü celāl
Bu ne ḥażretdür ṭolu faẕl u kemāl

96 Müsteḳırri ʿizzetinüŋ lā-mekān Q6a
Sürʿati fermānınuŋdur *Kün fe-kān*

97 Fehm künhinde anuŋ bī-bāl ü per
Vehm ẕikrinde anuŋ bī-pā vü ser

98 Pākdür andan ki her ġāfil dėdi C4b
Pākter andan ki her ʿāḳil dėdi

99 Ol durur bī-şek vücūd-ı muṭlaḳ ol
Böyle baġla iʿtiḳāduŋ ber-Ḫaḳ ol

100 Muṭlaḳ oldur pes ne kim varsa vücūd H5a
Lā-büd ėderler aŋa cāndan sücūd

101 Buʿd-ı ebʿad ḳurb-ı aḳrebdür aŋa
Naḥnü ʿaḳreb ḥüccet uş rūşen saŋa

102 Nėçe ⁀uzansa silsile bigi ʿilel
Ḫāşe ki ⁀ère ḳurbına anuŋ ḫalel

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

104 bulur, HQ alur

105 ACHM **Raḥmetiyle ... Niʿmetiyle**, B⁰DQZ **Niʿmetiyle ... Raḥmetiyle**; ervāḥ ... eşbāḥ, DQ eşbāḥ ... ervāḥ

106 ger, D kim; ACHM ger, B⁰DQ ü; Birligine, DMQ Cümle anuŋ, Z Ḳamu anuŋ; varlıġınadur, H varlıġına ⁀anuŋ

M *Fi'l-münācāt*

[106/107 – Q'da burada 1321-1328. beyitler var]

H Der duʿā ve münācāt

Q *Fi'l-münācāt*

Z Der duʿā' u münācāt

107 Kerīm-i B⁰M Kerīm ü; ėt, M ḳıl; kim geldi, B⁰ geldi ya

[109-112 – D¹de burada, D²de ise 239/240'da bulunuyor]

109 ėtgil, D eyle

110 Maḥrem, D² Maḫzen; ėt gönlümüzi ... ėt cānumuzı, Q ėtgil gönlümi ... ėtgil cānumı; Hem-dem, DQZ Lāyıḳ

111 ālāyişinden, D ālāyişinde; pā-bend, D pā-bend-i, M pā-bend ü

112 Dünyī (CD¹HZ Dünye, D² Dünyā) vü, D Dünyede; Rabb-i, C Rabb u; AC ʿ**Afv**, B⁰DHMQZ **Luṭf**

[113-239 < Z]

B⁰ Der taḳsīm-i esmā ve ṣıfāt-ı Bārī teʿālā

D *Fī maḳāmi'l-münācāt*

H Maḳālāt-ı ṯānī der tevḥīd ve ṣıfāt-ı ḥüsnā

M Maḳāle-i düvvüm der tevḥīd

Q Der taḳsīm-i esmā'-i Allāh teʿālā

113 kim, D ki

114 Ẕātı ... evṣāfı ... naḳṣı, Q Ẕāt ... evṣāf ... naḳṣ; bir, M bu; AHM vaṣfı, B⁰CDQ vaṣf u

115 nevʿidür, D nevʿdür; Birisi DMQ Biri; daḫı ⁀anuŋ, Q anuŋ daḫı

B⁰ Ṣıfāt-ı selbī ve īcābī

D *İttikālī ʿalā rāzıḳī*

H Şerḥ-i ṣıfāt ki çend gūne est

Q Der ṣıfāt-ı īcābī ve selbī Bārī teʿālā

[118-123 – M'de bu kısım başlıkla birlikte 129. beyitten sonra gelir.]

118 Ol ṣıfātı bil ki (DH -), M İsm vaṣfı daḫı; ACH olur ... gelür, B⁰MQ gelür ... olur, D olur ... olur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

103 Buʿd-ı ebʿad çün aŋa olmaz ḥicāb
Ḳurb-ı aḳreb pes anuŋ *min külli bāb*

104 Çün ʿilel ʿilliyyeti andan bulur
Ḳurb-ı aḳreb pes yaḳīn anuŋ olur

105 Raḥmetiyle dirilür ervāḥ anuŋ
Niʿmetiyle bėslenür eşbāḥ anuŋ

106 Her ne var ger yėr ü gök ger mihr ü māh D5a
Birligine varlıġınadur güvāh

107 Luṭfuŋ ile ėy Kerīm-i lem-yezel Q6b°
ʿAfv ėt bizden ne kim geldi zelel

108 Bizüm işümüz nedür cürm ü ḫaṭā
Saŋa lāyıḳ ne durur ʿafv u ʿaṭā

109 Pāk ḳılġıl bu ʿalāyıḳdan bizi Z25a°
Bī-niyāz ėtgil ḫalāyıḳdan bizi

110 Maḥrem ėt gönlümüzi esrāruŋa
Hem-dem ėt cānumuzı envāruŋa

111 Bizi ṭabʿ ālāyişinden eyle pāk
Şöyle ki ⁀olmaya bize pā-bend ḫāk

112 Dünyī vü ʿuḳbīde ėy Rabb-i Raḥīm B⁰5b
ʿAfv ėt gösterme bize hīç bīm

113 Her kim ol Ḥaḳ ẕātınuŋ fikrin ḳıla C5b, H5b, M6b
Hīç nesne ⁀aŋlamadın ḫayrān ḳala

114 Ẕātı bir durur velī evṣāfı çoḳ A2b
Ḳamusı vaṣfı kemāl ü naḳṣı yoḳ

115 Adınuŋ bir nevʿidür esmāʾ-i ẕāt
Birisi daḫı ⁀anuŋ esmāʾ-i ṣıfāt

116 Ṣāliṣi esmāʾ-i efʿāl oldı bil
Dėyeyim bir bir ḳamusın żabt ḳıl

117 Her gişi kim anuŋ adların bile Q7a
Dünyī vü ʿuḳbīde ol raḥmet bula

118 Ol ṣıfātı bil ki ⁀iki dürlü olur
Biri īcābī biri selbī gelür

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

119 vaṣfı (C vaṣf, M vaṣfa) ⁀ėtdiler (B^0 ėderler, HM ėder) ki ⁀ola, D vaṣfa ėdeler bir, Q vaṣfa ėderler ki ⁀ol

120 HM Ġafūr u hem Råūf, A Råūf u hem Ġafūr, B^{0}CDQ ʿAfüvv u hem Råūf

121 her (DQ -); bula, Q bulsa

122 aŋa (D + vü)

123 arı, M berī; Cevheriyyetle ʿaraẓdandur, Q Cevheriyyet aʿraẓındur

ACH Der beyān-ı esmā'-i ẕāt (A ẕāti) ve taḳsīm-i ān

B^0 Der beyān-ı esmā'-i ẕāt

M Esmā'-i ẕāt

Q Der dāsitān-ı ẕāt-ı Ḥaḳ ṣubḥānehu ve teʿālā

[124-129 – M'de bu kısım başlığı ile birlikte 117. beyitten sonra gelir.]

124 biri daḫı ⁀oldur, B^{0}Q biri daḫı ol, D daḫı biri ol, M biri ol durur; Ki ⁀anda, C Andan

125 Ol, Q K'ol

126 Evveliyyet āḫiriyyet, B^0 Evveliyye āḫiriyye; yaḳīn, D hemīn

127 (< D) Birisi daḫı iżāfetdür, H Biri daḫı ⁀ol iżāfetdür, MQ Bir daḫı ⁀ol ki ⁀anda iżāfet var (Q –dür); ne maḥż-ı, M ol maḥża-yı

128 ʿİlmdür ol u (D hem, Q -), H ʿİlm durur ol, M ʿİlmdür evvel; durur, B^0 -dur, MQ vardur

129 kim, B^0 ki; ḳudsiyyedür, D ḳuddūsiyyedür

AC Der ḥikmet-i evṣāf-ı (A ittiṣāf-ı) Ḫudā-yı teʿālā be-cemāl ve celāl

H Der ḥikmet-i ve keyfiyyet-i esmā'-i Allāh tebāreke ve teʿālā

M Ṣıfat-i esmā'-i ulūhiyyet

Q Der ḥāl-i iḳtizā-yı Ḫudā-yı teʿālā

130 ki ⁀ulūhiyyet, B^{0}HM ulūhiyyet ki ⁀; u (B^0 -) hem; rıżā, M ḥayā

131 ʿıḳāb, D ʿaẕāb

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

119 Oldur īcābī ki ⁀aŋa ehl-i maḳāl M7a
Nisbet ol vaṣfı ⁀ėtdiler ki ⁀ola kemāl

120 Şöyle kim lafẓ-ı Kerīm ü hem Raḥīm
Hem Ġafūr u hem Råūf u hem ʿAlīm

121 Selbī ol kim nefy ola ⁀andan her ṣıfat D5b
Ki ⁀anda bula naḳṣ ehl-i maʿrifet

122 Şöyle kim dėrler aŋa yoḳdur mekān
Daḫı ne ḥayyiz var aŋa ne zemān

123 Ẕātı cismiyyetden olmışdur arı
Cevheriyyetle ʿarażdandur berī

Der beyān-ı esmāʾ-i ẕāt ve taḳsīm-i ān

124 İsm-i ẕātuŋ biri daḫı ⁀oldur ʿayān
Ki ⁀anda olmaya iżāfetden nişān

125 Ol ḥayāt ile vücūb oldı yaḳīn B^{0}6a
Daḫı ḳayyūmiyyet ėy pākīze-dīn

126 Birisi daḫı iżāfetdür hemīn C6a, H6a
Evveliyyet āḫiriyyet bil yaḳīn

127 Birisi daḫı iżāfetdür ʿayān
Līki ne maḥż-ı iżāfetdür hemān

128 ʿİlmdür ol vü irādet hem ġınā
Hem rubūbiyyet ki ⁀anuŋ durur ṣenā

129 Daḫı subbūḥiyye ḳuddūsiyyedür Q7b
Raḥmet ol nefse kim ol ḳudsiyyedür

Der ḥikmet-i evṣāf-ı Ḫudā-yı teʿālā be-cemāl ve celāl

130 İktiżā ėtdi ki ⁀ulūhiyyet ola
Anda ḳahr u luṭf u hem ḫışm u rıżā

131 Kim muṭīʿe vėre luṭf ėdüp ṣevāb
Ḳahrıyile ėde ʿāṣīye ʿıḳāb

132 Tā ki adı Nāfiʿ ola vü Laṭīf
Daḫı Ḳahhār ola vü Żarr ėy ḥarīf

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

133 İsm, H İsmi; ḳahr, C ḳahrı; Ol, B^{0} İsm

134 luṭfı, B^{0} luṭf; içinde ṣanma, H ṣanma ki hergiz

136 (D) Luṭfidur bu, C Luṭfdur bu, Q Luṭf budur; ziyānuŋ ... ola, Q riyānuŋ ... olur

137 şehvetle, Q ṣūretde; olasın, Q olasaŋ

138 olmazsa vü ... Bulamazsın, Q olmaz ise ... Bulmaz iseŋ; bir, M bu dem ẓafer

139 Ceẕb ü defʿ, H Ceẕb-i nefʿ, M Ceẕb ü nefʿ

140 (< B^{0}) Avlar ... Dāne, Q Aldur (?) ... Dāmı; gösterüp, HM gösterdüp

142 u (H -); durur, Q -dur

143 *Ḥuffeti'l-Cennet,* B^{0}DM *Ḥuffeti'l-Cennet,* D *Ḥaffeti'l-Cennet*, Q Cennet ü Rıḍvān; aŋa (M -); ola, M ḳıla

H Keyfiyyet-i esmā'-i Allāhi tebāreke ve teʿālā

Q Der tafṣīl-i esmā-yi ẕātī

144 Allāh u Selām, MQ Allāhu's-Selām

147 (< D) Bir, Q Hem

148 Vāḥid ü Bāḳī, B^{0}D Bāḳī vü Vāḥid Raḳīb AH Evvel, B^{0} ol ve, CM ü ol, D oldur, Q -dür ol; Kebīr ... Mecīd, M Mecīd ... Kebīr

133 İsm ki ʿanda ḳahr var ism-i celāl
Ol ki anda luṭf var ism-i cemāl

134 Ḳahrınuŋ içinde pinhān luṭfı çoḳ
Luṭfınuŋ içinde şanma ḳahrı yoḳ

135 Niʿmetinde gizlü durur niḳmeti
Niḳmetinde örtülüdür niʿmeti

136 Luṭfıdur bu kim saŋa vėrdi ġażab
Kim ziyānuŋ defʿine ola sebeb

137 Daḫı mevṣūf ėtdi şehvetle seni
Ki ʿolasın ceẕb-i menāfiʿle ġanī

138 Ceẕb-i nefʿ olmazsa vü defʿ-i żarar B⁰6b, D6a
Bulamazsın dirlige bir dem ẓafer

139 Gėrü şehvetle ġażabdur saŋa dām M7b
Ceẕb ü defʿ ol dāma dānedür müdām

140 Avlar işbu dām ile uş sėni dīv C6b, H6b
Dāne gösterüp ėder ol saŋa rīv

141 Dāneyi pīẕā ėder dāmı nihān
Sėni dāma düşürür dāne ʿayān

142 Ḳahr içinde luṭf u luṭf içinde ḳahr Q8a
Gör nėce ḳoyup durur Ḫallāḳ-ı dehr

143 Her gişi kim bu sözüŋ sırrın bile
Ḫuffeti'l-Cennet aŋa rūşen ola

144 Nedür ism-i ẕāt Allāh u Selām
Rabb ü Ḳuddūs u Melik ėy nīk-nām

145 Hem ʿAẓīm ü Ḥaḳḳ u Mü'min durur ol
Daḫı Cebbār u Müheymin durur ol

146 Hem ʿAzīz ü Bāṭın u Ẓāhir durur
Hem Celīl ü Evvel ü Āḫir durur

147 Bir daḫı ʿism aŋa Mütekebbir gelür
Bir daḫı ʿism aŋa Müteʿālī olur

148 Vāḥid ü Bāḳī Raḳīb Evvel Aḥad
Hem Kebīr ü hem Mecīd ü hem Ṣamed

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

149 Metīn ü hem Mübīn, B^0 Metīn ü hem Müʿīn, Q Mübīn ü hem Metīn; esmāsı ẕātuŋ, B^0 esmāʾ-i ẕātī bil yaḳīn

ACH Der beyān-ı esmāʾ-i ṣıfāt-ı Bārī teʿālā

M Esmāʾ-i ṣıfāt

Q Der tafṣīl-i esmā-yi ṣıfātī

150 Oldı, D Olur; esmāʾ-i, Q esmā-yi; ACHQ ṣıfat, B^0DM ṣıfāt; Ḳāhir, Q Ẓāhir

151 Raḥmān u Raḥīm, M Raḥmānuʾr-Raḥīm; Ṣabūr ... Vedūd, Q Vedūd ... Ṣabūr

[152-153 – D ↲]

152 AC **Kebīr**, B^0DHMQ **Kerīm**

153 ʿAfüvv, Q Kebīr; Muḥṣī, Q Muḥyī; AHQ durur, B^0C -dur u, D -dur ol

154 efʿālin, D efʿālüŋ

A Der beyān-ı esmāʾ-i efʿāl-ı Bārī teʿālā celle ve ʿalā

CH Der tafṣīl-i esmāʾ-i efʿāl

Q Der tafṣīl-i esmāʾ-i efʿālī

155 efʿāli, Q efʿālin; ACHQ Vāsiʿ ü Muġnī, B^0D Muġnī vü Vāsiʿ (B^0 daḫı); ACHM Ḥasīb, B^0DQ Ḥabīb

156 ACH Şehīd ü, Q Reşīd ü, B^0D Muṣavvir; ān-geh, D oldur

158 ADHQ durur, B^0CM -dur u; Hādīdür ol u (H -), CDQ Hādī durur ol

[159-160 – H ↲]

159 Bedīʿ ü Bāsıṭ u Ḳābıżdur ol ... Ḫāfiẓdur ol, Q Müballiġ Ḫāfiẓ u Bāsıṭ durur ... Ḫāfiż durur

160 Hem Ḳavī vü Żarr u (CQ + hem) Nāfiʿdür ol ... Māniʿdür ol, B^0 Nāfiʿ durur ... Māniʿ durur

[160/161 – D:

Hem daḫı Fettāḥ u Rāzıḳ hem Muʿizz / Bāʿiṯ ü āngeh Müẕill ėy ehl-i ʿizz]

161 Muḳaddim hem Muʾaḫḫir, CDH[Q?] Muḳaddem hem Muʾaḫḫar

ACHQ Der beyān-ı eʾimme-i sebʿa ez (A ze) esmāʾ-i ṣıfāt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

149 Ẕü'l-celāl ü hem Metīn ü hem Mübīn
Bu durur esmāsı ẕātuŋ bil yaḳīn

Der beyān-ı esmā'-i ṣıfāt-ı Bārī teʿālā

150 Oldı esmā'-i ṣıfat Ḥayy u Şekūr
Ḳāhir ü Ḳahhār u Ġaffār u Ġafūr

151 Hem Råūf u Berr ü Raḥmān u Raḥīm
Hem Ṣabūr u hem Vedūd u hem ʿAlīm

152 Hem Şehīd ü hem Semīʿ ü hem Baṣīr B⁰7a
Hem Ḳavī vü hem Kebīr ü hem Ḫabīr

153 Muḳtedirdür hem ʿAfüvv ü hem Ḥalīm H7a, M8a
Muḥṣī vü Settār durur hem Ḥakīm

154 Dėyeyim esmā'-i efʿālin anuŋ C7a, Q8b
Diŋler iseŋ ṣıdḳ ile devlet senüŋ

Der tafṣīl-i esmā'-i efʿāl

155 Oldı ⁀anuŋ esmā'-i efʿāli Mucīb D6b
Hem Vekīl ü Vāsiʿ ü Muġnī Ḥasīb

156 Hem Şehīd ü hem Ḥafīż ü hem Muḳīt
Hem Laṭīf ü Muḥyi vü ān-geh Mümīt

157 Müntaḳimdür Vālī vü Tevvāb hem
Ḫālıḳ u Bārī durur Vehhāb hem

158 Hem Ḥakem hem ʿAdl durur hem Muʿīd
Mübdī vü Hādīdür ol u hem Reşīd

159 Hem Bedīʿ ü Bāsıṭ u Ḳābıżdur ol
Ḫalḳa Rāfiʿdür vü hem Ḫāfiẓdur ol

160 Hem Ḳavī vü Żarr u hem Nāfiʿdür ol
Muḳsiṭ u Cāmiʿdür ü Māniʿdür ol

161 Hem Muḳaddim hem Mu'aḫḫir anı bil
Daḫı Ẕü'l-ikrām tāʿat aŋa ḳıl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

162 e'imme, D imdi, H bir bir, Q Allāh

163 imām, D müdām

164 Līki, Q Gerçi

165 Biri ... birisi ... Biri ... birisi, B^{0} Birisi ... biri ... Birisi ... biri

166 bu söz, B^{0} bu sırr, M sözüŋ

M Tetimme

167 Görinen, Q Göz ile; ACH **eṣer durur**, B^{0}MQ **eṣerdedür**, D eṣerdendür

ACH Tetimme-i tefāṣīl-i esmā'-i (H esmā ve) ṣıfāt

Q Der tetimme-i tefāṣīl-i esmā-yı ṣıfāt

168 Ki ⁀olur, M Olur

169 bir, Q bu; ehl-i, H ehli

170 Dėdiler aŋa ʿAlīm ehl-i, D Dėyeler aŋa ʿĀlim ehli; lisān, B^{0} beyān

171 bildügiyçün, Q gördügiyçün; Ḳodılar, Q Dėdiler; ʿāḳiller, M ʿāḳiller adını Baṣīr

[172 – M ⁀]

172 beyān, B^{0} lisān

173 ʿAḳlda, MQ ʿAḳl ile; vaṣfına, D vaṣfada

ACHM Der tafṣīl-i (M beyān-ı) meẓāhir-i esmā'-i ḥüsnā

Q Der āferīniş ʿaḳl u ʿişḳ

[174 < D]

175 nefs, Q naḳş

Der beyān-ı e'imme-i seb'a ez esmā'-i ṣıfāt

162 Oldı ⁀e'imme adıla yėdi ṣıfāt
Evveli ol yėdinüŋ durur ḥayāt

163 'İlmdür andan irādetdür imām
Ḳudret ü sem' ü baṣardur pes kelām

164 Gerçi ẓāhirdür meẓāhirden ṣıfāt
Līki dördidür bulardan ümmehāt

165 Biri Evvel birisi Āḫir durur
Biri Bāṭın birisi Ẓāhir durur

166 Ḳamununŋ Allāhu Raḥmān cāmi'i — B⁰7b, H7b, M8b, Q9a
Raḥmet aŋa ki ⁀ola bu söz sāmi'i

167 Bu ṣıfatlar ẕāt ile birdür yaḳīn — C7b
Görinen keşret eşer durur hemīn

Tetimme-i tefāṣīl-i esmā'-i ṣıfāt

168 Bu ḳamu birdür velīkin her eşer
Ki ⁀olur andan ẓāhir ėtdükde naẓar

169 Ol eşer ḥāline lāyıḳ bir ṣıfat
Vaż' ėtdi aŋa ehl-i ma'rifet

170 Bildügiyçün ḳamu ġaybı bī-gümān — A3a, D7a
Dėdiler aŋa 'Alīm ehl-i lisān

171 Mubṣarātı bildügiyçün ol Ḫabīr
Ḳodılar adını 'āḳiller Baṣīr

172 Cümle mesmū'ātı çün bilür 'ayān
Dėdiler aŋa Semī' ehl-i beyān

173 'Aḳlda ḫāricde ne kim var durur
Her biri bir vaṣfına maẓhar durur

Der tafṣīl-i meẓāhir-i esmā'-i ḥüsnā

174 'Aḳl ile nefs-i mücerred ėy emīn
Maẓhar-ı 'ilm-i ilāhīdür yaḳīn

175 'Aḳl adıdur ḳalem bī-irtiyāb
Levḥdür nefs adı vü ümmü'l-kitāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

176 icmāl, Q eczā

177 Ḳamuya (MQ Ḳamu) tafṣīl ile ⁀oldı, B^{0} Ḳamuya tafṣīl ile dür; sırrını sözüŋ, Q sırrın sözin, B^{0} sözin sırruŋ; ACH aŋla bil, Q aŋla vü bil, B^{0}M aŋla bul, D isde bul

178 Maẓhar-ı, H Maẓharı; maẓhar-ı, D maẓharı

A Tetimme-i tefāṣīl-i meẓāhir

CHM Bakiyye-i tefāṣīl-i meẓāhir

Q .... maẓhar

179 Çerḫ-i evvel maẓhar-ı ... maẓhar-ı, H maẓharı ... H maẓharı

[180 < C]

181 maẓhar-ı, DH maẓharı;ʿAlīm, Q ʿaẓīm

182 maẓhar-ı, DH maẓharı

183 maẓhar-ı, CDH maẓharı; Muḥyī vü, D Muḥyī-i; andan ėder (C olur) dāyim, Q dāyim ėder andan

184 Muṣavvir, C Muṣavver; ACM Ol, B^{0}DH Ki ⁀ol; felekdür, Q felekde

185 Maẓhar-ı, CDHM Maẓharı

186 Maẓhar-ı ... Maẓhar-ı, DHM Maẓharı ... Maẓharı; AB^{0}C nār u Ḥayy, HMQ u nār u Ḥayy u, D bād u ḥarr u; vü Rab türāb, D nārī vü āb

ACH Der meẓāhir-i mürekkebe

M Baḥṣ-ı meẓāhir

Q Der beyān-ı meẓāhir-i mürekkeb

187 biri bir isme maẓhardur, H bir ismüŋ maẓharı durur; hemān, MQ ʿayān

176 Her ne ṣūret var ise ʿālemde bil
Ki ⁀anŋa ʿaḳl icmāl iledür müştemil

177 Ḳamuya tafṣīl ile ⁀oldı nefs-i kül
Müştemil sırrını sözüŋ anŋla bil

178 Maẓhar-ı Raḥmān durur ʿarş-ı ʿaẓīm Q9b
Kürsī oldı maẓhar-ı pāk-i Raḥīm

Baḳiyye-i tefāṣīl-i meẓāhir M9a

179 Çerḫ-i evvel maẓhar-ı Ḫallāḳdur C8a, H8a
Çerḫ-i sābiʿ maẓhar-ı Rezzāḳdur

180 Çerḫ-i evvel aya olmışdur maḥal B⁰8a
Çerḫ-i sābiʿde olur dāyim Zuḫal

181 Çerḫ-i sādis maẓhar-ı ism-i ʿAlīm
Kim orada Müşterī durur muḳīm

182 Çerḫ-i ḫāmis maẓhar-ı Ḳahhārdur
Ki ⁀orada Merrīḫ ḫançerdārdur

183 Çerḫ-i rābiʿ maẓhar-ı Muḥyī vü Nūr
Kim güneş andan ėder dāyim ẓuhūr

184 Çerḫ-i ṯāliṯdür Muṣavvir maẓharı
Ol felekdür Zühre-i zehrā yėri

185 Maẓhar-ı Bārīdür ikinci felek
Ki ⁀orada olur ʿUṭārid dutma şek

186 Maẓhar-ı Cebbār nār u Ḥayy āb
Maẓhar-ı Bāʿiṯ hevā vü Rab türāb

Der meẓāhir-i mürekkebe

187 Bu besāyiṭde ne varsa bī-gümān D7b
Her biri bir isme maẓhardur hemān

188 Līkin eczā-yı mürekkeb her biri
Bī-gümān bir ismüŋ oldı maẓharı

189 Bu meẓāhir gerçi bī-ḥad çoḳ durur
Ẓāhir olan birden artuḳ yoḳ durur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

190 Baḳsa yüz güzgüye bir, D Yoḫsa bu güzgüye yüz, MQ Yüz baḳarsa güzgüye

191 Oldı, D Ol; olanlar, B^{0}D u maẓhar; bir reybsüz, Q bī-reyb ü söz

AC Der beyān-ı ān-ki insān maẓhar-ı ismu'llāh-est

H Der beyān-ı ān-ki insān maẓhar-ı çi ism-est

MQ Der beyān-ı ān-ki (Q -) maẓhar-ı ismu'llāh

192 (< D) Maẓhar-ı, H Maẓharı; ⁀ismu'llāh, Q Allāh; hemīn ... yaḳīn, Q yaḳīn ... hemīn; Ki ⁀ol, MQ Kim

194 ACH **Ḳamu vaṣfa**, B^{0}DMQ **Her ṣıfatda**; isme, D ismüŋ, Q resme

195 AH aẓdād, B^{0}DCM aẓdādı; üns, M ins, Q ile;

196 bulup, MQ buldı

197 Şem'-i cān gey (H kim), M Şu'le-i cān; kedir, C gėder, M[Q?] keder

198 Ḳıldı lāyıḳ, Q Lāyıḳ ėtdi

199 naḳṣ u 'aybdandur ol, B^0 naḳṣ u 'aybdan oldur, DM 'ayb u naḳṣdandur ol, Q 'ayb u naḳṣdan oldı

ACHM Der mev'iża ve taḥrīż ber iktisāb-ı se'ādet-i me'ād

Q Der mev'iża taḥrīṣ ber iktisāb-ı se'ādet

200 nūrdansın, B^0 yüzdensin; ḳılġıl, Q eyle

[201-202 – Q ↲]

201 AC **Her nereye ḳaṭre**, B^{0}HMQ **Ḳaṭre her ḳanda ki**; ḳılur gėrü baḥre, B^0 gėrü ḳılur (+ ḳılur gėrü satır altında eklenmiştir) baḥre, Q baḥre gėrü ḳılur

[201/202 – B^{0}DHMQ:

Ḳaṭreyiken baḥre varur baḥr olur / Devlet anuŋ kim sözüŋ sırrın (Q sözin sırrıŋ) bilür]

202 Düriş [hem B^0'de (8b'nin sonu: Cehd ėt) hem de B'de (9a'nın başlangıcı: Düriş)]

203 Ne, H Tā; nefsüŋden, CQ göŋlüŋden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

190 Baḳsa yüz güzgüye bir gişi ʿayān Q10a
Yüz görinür orada ol bī-gümān

191 Oldı bir ṣūret bu yüz maẓharda yüz
Ẓāhir olanlar ḳamu bir reybsüz

Der beyān-ı ān-ki insān maẓhar-ı ismu'llāh-est M9b

192 Maẓhar-ı ‿ismu'llāh insāndur hemīn B^{0}8b, H8b
Ki ‿ol ḳamu esmāya cāmiʿdür yaḳīn

193 Cümle-i esmāya cāmiʿdür bu ism C8b
Lā-büd oldı aŋa maẓhar bu ṭılısm

194 Ḳamu vaṣfa anı cāmiʿ buldılar
Maẓhar olduġın bu isme bildiler

195 Buldılar ażdād üns anda temām
Lā-büd aŋa dėdiler insān be-nām

196 Ḳābiliyyet bulup eczā-yı keşīf
Mūnis oldı aŋa ol rūḥ-ı laṭīf

197 Şemʿ-i cān gey rūşen işler işledi
Bu kedir cisme ṣafā baġışladı

198 Ḳābil ėtdi anı ʿilm ü ḥikmete
Ḳıldı lāyıḳ anı faẓl u raḥmete

199 Rūḥ-ı aʿẓam oldı ẕātuŋ maẓharı
Ḳamu naḳṣ u ʿaybdandur ol berī

Der mevʿiża ve taḥrīż ber iktisāb-ı seʿādet-i meʿād

200 Sen daḫı ol nūrdansın muḳtebes
Rāst aŋa ėrmege ḳılġıl heves

201 Her nereye ḳaṭre gėderse gėder
ʿAḳıbet ḳılur gėrü baḥre güẕer

202 Düriş olma ḳaṭreyiken seng ü ḫāk B9a, Q10b
Kim kabūl eyleye sėni baḥr-i pāk

203 Ne küdūret varsa nefsüŋden gėder D8a
Ki ‿ėdesin ṣāfī olup baḥre güẕer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

204 (< Q) küdūretden, H küdūretde

ABC Der taḥrīż-i meyl be-ʿālem-i ḳuds ve ṭahāret

H Der taḥrīż be-ʿālem-i ḳuds

M *Fi'l-ḥikmeti ve'l- mevʿiẓa*

Q Der şeref-i ḫaṣlet-i insān gūyed

206 ki ‿ismu'llāh muḳaddemdür (B maḳdemdür), Q ki ‿ismu'llāha maẓhardur; ṣıfatdan ėy, D ṣıfātdandur

207 isme, D cisme; Bu, M Çün

[208 < D]

210 Gėtse bu varlıḳ gėrü var olasın ... olasın, Q olasıŋ ... olasıŋ; ehliyle, Q ehline

211 cism ü, D cismi; ben daḫı (H -)

212 Ḫilʿat-i, DM Ḫilʿati, A Ḫilḳat-i; rūḥāniye ola, Q ḥayvāniye olur

213 ki ‿ölür, B ölür; rūḥ bāḳīdür, Q rūḥdur bāḳī

ABCH Der beyān-ı ḥāl-i rūḥ baʿd ez (B -) müfāraḳat-i beden

M Fi'l-ḥaḳīḳati ve tebdīli'l-vücūd

215 sen sensin, DMQ sensin sen

216 bu ... bir daḫı vėrür, D bir ... daḫı ayurur (?)

217 Oḳıduŋsa (C Oḳuduŋsa, B Oḫıduŋsa), D Oḫuduŋ

204 Ger küdüretden olursaŋ ḫākvār H9a, M10a
Ṭaş ile ṭopraḳda ḳalduŋ ḫor u zār

Der taḥrīż-i meyl be-ʿālem-i ḳuds ve ṭahāret

205 Çünki Allāhuŋ sen olduŋ maẓharı
Sen seni zinhār ṣanma serserī

206 Nėce ki ʾismu'llāh muḳaddemdür yaḳīn C9a
Cümle esmā-ı ṣıfatdan ėy ḳarīn

207 Maẓhar ol isme çü sensin bī-gümān
Bu meẓāhirden muḳaddemsin ʿayān

208 Rūḥ ile ʾevvel cism ilesin ʿāḫirīn
Evvel āḫir pes sen olursın yaḳīn

209 İşbu varlıḳ yoġ idi sen var idüŋ
Ne ḫod āb u bād u ḫāk u nār idüŋ

210 Gėtse bu varlıḳ gėrü var olasın
Ḳuds ehliyle varup yār olasın

211 İşbu cism ü ṣūret olduḳda ʿadem
Yoġ olam ben daḫı dėyü yėme ġam

212 Ṣūret-i ḥayvāniye ėrse ḫalel
Ḫilʿat-i rūḥāniye ola bedel

213 Rūḥ ölmez ölecek tendür ki ʾölür
Ölicek ten rūḥ bāḳīdür ḳalur

214 Ṣūret-i tenden çü ḫālī ola rūḥ B9b
Daḫı yėg ḫilʿat ola aŋa fütūḥ

Der beyān-ı ḥāl-i rūḥ baʿd ez müfāraḳat-i beden

215 Varlıġuŋ her dem tebeddülde yaḳīn Q11a
Gėrü sen sensin ḥaḳīḳatde hemīn

216 Her nefes zāyil oluban bu vücūd
Yėrine bir daḫı vėrür feyż-i cūd

217 Gelmeye bu söz saŋa hergiz baʿīd H9b, M10b
Oḳıduŋsa ʾāyetde *min ḫalḳin cedīd*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

218 nevʿi, AM nevʿ-i; ṣūret, D ṣūretde

ABCDH Der beyān-ı şeref-i insān ber maḫlūḳāt

219 AC **çü**, BDHMQ **ki**

220 ki ͡aŋa, Q ki

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

221 ACDMQ isme işbu (DQ uşbu) ism ėder (Q oldı), BH işbu (B uşbu) ismi ėtdiler; alur, D olur

222 bu, H bir; A yoḳ u, C yoġ u, BD yoḫ, HQ yoḳ

223 cümle, D ehl-i

www.tuba.gov.tr

ABC Der mevʿiża ve taḥrīż ber raġbet be-ʿālem-i ḳuds

DH Der mevʿiża ve taḥrīż be-ʿālem-i ḳuds

224 olmışdur, B ol imiş; ACDH ġayb u, BM ġayb-ı; ʿayān, M hemān

M *Fī ṣıfati'r-rūḥı'l-insānī ellezī hüve er-rūḥu'l-aʿẓam*

225 muḳtebessin, Q muḳtebessiŋ

226 ḳalduŋ, D geldüŋ

227 ACHM Oradansın, Q Buradan, B Ur dutasın; ABCH aŋa eyle meyli (BM meyl), D meyl ėdersen aŋa, Q aŋa ėdersiŋ naḳl

228 (< Q) Jeng-i, D Reng-i; ėderseŋ, D ėdersen; AD nefs, BCHM nefsi

229 ayıran, D ayıra; Ṣınsa, Q Sına sen Ol'sın, Q Ol'sıŋ ʿale't-taḥḳīḳ (Q + u) bes

230 nefsüŋi, M nefsüŋe; Ki ͡ėresin, Q Ėresiŋ

231 Aŋa ėrişmeklige yol, B Ki ėrişmeklige yolı

218 Pes bu nevʿi ṣūretüŋ çün kim gėde
Ṣāniʿ anı daḫı yėg ṣūret ėde

Der beyān-ı şeref-i insān ber maḫlūḳāt

219 Ten duḫānından çü sen dūr olasın C9b
Şemʿvār ucdan uca nūr olasın

220 Bir güneşdensin ki ‿aŋa gün ẕerredür D8b
Bir deŋizden ki ‿aŋa ʿummān ḳaṭredür

221 Ḳamu isme işbu ism ėder ẓuhūr
Her biri bundan alur peyveste nūr

222 Ḳamunuŋ bu maẓharı durur yaḳīn
Pes taʿaddüd yoḳ vaḥdetdür hemīn

223 Rūḥ-ı insānī ki oldur pāk-ẕāt
Olduġıyçün mecmaʿ-ı cümle ṣıfāt

Der mevʿiża ve taḥrīż ber raġbet be-ʿālem-i ḳuds A3b

224 Ḥaḳdan olmışdur ḫalīfe bī-gümān B10a
ʿĀlem-i ġayb u şehādetde ʿayān

225 Sen daḫı ‿andan muḳtebessin dutma şek
Ḳamu nesne aṣla meyl ėtmek gerek

226 Cehd ėt pes ki ‿ėresin ol gülşene
Nėşe ḳalduŋ bu dütünlü gülḫana

227 Oradansın aŋa eyle meyli sen
Ḫātıruŋda var ise ḥubbu'l-vaṭan

228 Jeng-i şehvetden ėderseŋ nefs pāk
Rūḥ-i aʿẓam gibi olduŋ tābnāk

229 Sėni andan ayıran işbu ḳafes Q11b
Ṣınsa sen Ol'sın ʿale't-taḥḳīḳ bes

230 Pes gerek nefsüŋi şöyle ėdesin H10a
Ki ‿ėresin aŋa çü bundan gėdesin

231 Ger anuŋ vaṣfıla mevṣūf olasın M11a
Aŋa ėrişmeklige yol bulasın

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

232 Aŋa, B Gey; dėyende, D dīne, Q dėyü; vaṣfı, M vaż‘ı

[233-235 – D: 235 233 234]

233 A Pāklıḳdur, B Pāklıḫdur, CHQ Pāklikdür, D Pāklıḫ, M Pākdür; vaṣfı, Q vaṣf ⁀ anuŋ

234 Cehd ėt (H ḳıl) kim gėde, D Maḥv gerek ola

235 Gendüzini gendülikden, M Gendüyi gendüliginden

236 Şöyle maḥv olġıl ki sen Ol olasın (H -), D Bu küdüret gėde vü nūr olasın

[236/237 – MQ:

Anı gerek senden ėt sen sėni dūr / Şem‘ yanmayınca hīç olur mı nūr]

237 bildüŋse gey (M ḫoş) söz, Q bildüŋ ise gey

238 olsaŋ, M ėtseŋ, Q ėtsen

[239/240 – D² 109-112]

A Der medḥ-i ḫātem en-nebiyyīn Muḥammed Muṣṭafā ‘aleyhi’s-selām

B Der medḥ-i ḫātem el-enbiyā Muḥammed M[uṣṭaf]ā Resūlü’llāh ṣallā’llāhu ‘aleyhi ve-sellem

CH Der medḥ-i ḫātem el-enbiyā Muḥammedün resūlü’llāh ṣalavātü’llāhi ‘aleyhi ve-selām (C ve-‘alā ālihi)

D *Fī na‘t seyyid el-mürselīn ṣallā’llāhu ‘aleyhi ve-sellem*

M *Fī na‘t el-nebī ṣallā’llāhu ‘aleyhi ve-sellem*

Q Der na‘t-i seyyid el-emīn ‘aleyhi’ṣ-ṣalāt ve’s-selām

Z Fī ẕikr-i medḥ ḫātemi’l-enbiyā ṣalavātü’llāhi ‘aleyhi ve-selāme

241 Reh-ber-i, DH Reh-beri; ehl-i, D ehli

242 fevāżıl, C feżāyil, DQ mekārim

243 maḫzen-i, CD maḫzeni; Rūḥı, DQZ Cānı; AQ **maẓhar-ı**, CD maẓharı, HM **maṭla‘-ı**, B maṭla‘ı

244 faḫr-ı, CH faḫrı

246 Çünki ... urdı, DQZ Tā ki ... ėrdi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

232 ʿİllet-i żam oldı cinsiyyet ne şek
Anŋa ⁀ėrem dėyende ⁀anuŋ vaṣfı gerek

233 Pāklıḳdur vaṣfı ⁀anuŋ her ʿaybdan C10a
Bu sözi diŋle ki geldi ġaybdan

234 Diler iseŋ kim görine saŋa ẕāt
Cehd ėt kim gėde senden bu ṣıfāt

235 Her kimüŋ kim var durur ʿaḳlında ṣaḥv
Gendüzini gendülikden ėde maḥv

236 Pāk olġıl tā ki pāki bulasın D9a
Şöyle maḥv olġıl ki sen Ol olasın

237 Aḥmedī bildüŋse gey söz söyledi B10b
Vaḥdetüŋ sırrın saŋa keşf eyledi

238 Bu söze olsaŋ benefşe bigi semʿ
Keşf ile gül gibi ⁀olasın şemʿ-i cemʿ

239 Tefriḳa maḥv ola cemʿe ėresin
Rāst andan cemʿ-i cemʿe giresin

Der medḥ-i ḫātem el-enbiyā Muḥammed
Muṣṭafā ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem Z25a°

240 Ḥażret-i ʿizzetden olsun biŋ selām Q12a
Muṣṭafā'nuŋ rūḥına her ṣubḥ u şām

241 Reh-ber-i ehl-i tarīḳat tāc-ı şerʿ M11b
Ki ⁀andan oldı dīne ẓāhir aṣl u ferʿ

242 ʿİlm baḥrı vü feżāyil mecmaʿı
Luṭf kānı vü fevāżıl menbaʿı

243 Göŋli anuŋ maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ
Rūḥı anuŋ maẓhar-ı envār-ı Ḥaḳ

244 Hem ezel mülkinde faḫr-ı ʿālem ol H10b
Hem ebedde enbiyāya ḫātem ol

245 ʿIşḳına oldı anuŋ rūşen bu şemʿ
Belki ⁀anuŋçün intiẓām oldı bu cemʿ

246 Çünki devletden başına urdı tāc
Aldı Ḫān'dan bāc u Ḳayṣer'den ḫarāc

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

247 boyanmışken, D boyanmışdı; anuŋ, Q anı

248 *Ḳābe-ḳavseyn*'e, M *Ḳāb u ḳavseyn*'e

[248/249 – MQ:

Gėydi anda ḫıl'at-i (M ḫıl'ati) *Levlāk*'i ol / İçdi anda cām-ı *A'ṭaynāk*'i ol]

249 anda, Z andan; ḳurb-ı, H ḳurb u; *ednā*'yı ... *esrā*'yı, DM *ednā*'ya ... *esrā*'ya; ol, M yol

250 *şümme denā*'ya, D *şümme'd-denā*'ya; *deneytü*, C *deneytü*; ḳaldı, Q ḳıldı

251 na'leynini (Z na'līnini) tāc-ı ser, D na'leynin ser-tāc-ı

252 buldı, D geldi geh

253 Ḥaḳ (Q -); ėtdi anı vü, D ėtdi adını, MQZ urdı adını; raḥīm, MQ kerīm

254 (< Q) beşīr, MZ münīr

M RESİM: Mi'rāc M12a

255 ḫalḳuŋ, Q ḫalḳa; Gendüzine faḫr (MQ faḫrı) ėdindi (CHMQZ ḳıldı) faḳrı, D Faḫr ḳıldı gendüzine faḳr

256 himmeti, B himmet; ser-bülend ... olmadı ⁀aŋa, Q bülend ... aŋa olmaz

257 ḥışmetine, Z ḥışmetinde; Anuŋ içün, DQZ Lā-cerem bu; yėre, Q yėrde

[259/260 – MQ:

Hem seḫāvetde hezārān ḫātem (Q ḫātem) ol / Hem nübüvvetde cihāna ḫātem ol]

260 ḫayl-i, CHM ḫayli, Z ḫalḳ u; *remeyte*, B *remeyt*

261 AC Cebre'īl andan Z Cebre'īl Ḥaḳ'dan, BH Cebre'īl'den bu, DMQ Cebre'īl'den ol; Yėr *Ebeytü*, B Yėre ėnip

[262-263 – D ↲]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

247 Şirk çirkinde boyanmışken bu ḫāk — C10b, D9b
Ḳılıcı ṣuyından anuŋ oldı pāk

248 Tarfetü'l-'ayn içre çün tīr-i naẓar — Z25b
Ḳıldı bundan *Ḳābe-ḳavseyn*'e güẕer

249 Ṭutdı anda ḳurb-ı *Ev ednā*'yı ol — B11a
Buldı *Sübḥāne'llezī esrā*'yı ol

250 Bulıban *Ṣümme denā*'ya ol sebīl
Lev denevtü dėyü ḳaldı Cebre'īl

251 Ḳıldı na'leynini tāc-ı ser felek
Ėtdi sürme ayaġı tozın melek

252 Gāh *Ṭā-hā* buldı geh *Yā-sīn* nidā
Geh *Elem neşraḥ leke* geh *Ve'ḍ-ḍuḥā*

253 Gāh anuŋ ḫulḳına dėdi Ḥaḳ 'aẓīm — Q12b
Geh råūf ėtdi anı vü geh raḥīm

254 Geh dėdi aŋa şefī' ü geh neẕīr
Gāh şāhid geh sirāc u geh beşīr

255 Salṭanatla oldı ḫalḳuŋ faḫrı ol — M12b
Gendüzine faḫr ėdindi faḳrı ol

256 Çünki oldı himmeti ⁀anuŋ ser-bülend
Hīç ḥışmet olmadı ⁀aŋa pāy-bend

257 Gökde güneş ḥışmetine ḳalmadı
Anuŋ içün yėre sāye ṣalmadı

258 Ėtmedi firdevs bāġına naẓar
Lā-büd oldı vaṣfı *Mā-zāġa'l-baṣar*

259 Hem sa'ādet hem kerāmet ehli ol — H11a
Hem ḫilāfet hem imāmet ehli ol

260 Cengde ḫayl-i melāyik aŋa ėş
Mā-remeyte iẕ remeyte ⁀oḫına kėş

261 Dėr *Etānī* Cebre'īl andan kelām — Z26a
Yėr *Ebeytü 'inde rabbī*'den ṭa'ām

262 Ol durur ol 'ālim-i *'ılme'l-yaḳīn* — B11b, C11a, D10a
Ol durur ol *Raḥmeten li'l-'ālemīn*

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 12a

Mi'râc

Aşağıda, avlusunda dua edenlerle betimlenmiş, kisvesi üzerinde kelime-i tevhid yazılı Kâbe ve Mekke kenti. Gökyüzünde nurdan bulutlar, yıldızlar, melekler arasında, alev şeklindeki nur halesi içinde, Burak'ın üzerinde Hz. Muhammed. Başında taç bulunan bir melek (muhtemelen Cebrail) elindeki altın kaptan peygambere nur saçarken, biri de başının üstünde bir buhurdan tutar.

254. beyitten sonra yer alan resim 94 x 154 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE YAZMA ESERLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF MANUSCRIPTS


لا اله الا الله محمد رسول الله

263 (< Z) ṣabāḥ u, D ṣabāḥı; ḫuld-i, DH ḫuldi, M ü ḫuld u; bu söze, M bu söz ü (?), Q bu söz, D bula (?)

264 (< DZ) andan, Q anda; noḳṭa-i, HM ʿuḳde-i; ḥased, BM cesed

265 ACH **anuŋla** şerʿ-i, B anuŋ ile şerʿ, DMQZ **cümle** şerʿ-i

266 bāḳi-i edyān ... ḥikmet-i Yūnān, B bāḳi edyānı ... nükte-i Yūnānī; AC **Ḥükm**, BDHMQZ **Söz**; ḥikmet-i Yūnān, B nükte Yūnānī

[267-268 < Z; – D'de bunun yerine şu beyit var:

Ol Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṣmān ʿAlī / Bize anlar ḳodı bu ṭoġru yolı]

267 AHM[Q?] Zerdeşt, BC Zerdüşt

268 BHQ fels, C füls, A sifli

269 Ḥamd ile, Q Ḥamdine

ABCH Der taḥrīż be- (C ü) ittibāʿ ve maḥabbet-i Resūl (B + ʿaleyhi's-selām)

M Fī medḥ-i Resūlü'llāh ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

270 adından ur, D adın urur; ol, Z o

271 (< Q) ACD ėt (D ḳıl) dürc-i le'āl, BM ėtgil (M ḳılġıl) dürc-i lāl, Z ḳıl u derc-i lāl, H ėt dürc ile āl; Kim ola ḳamu sözüŋ, D Tā k'ola sözüŋ ḳamu, MZ Kim ola şiʿrüŋ ḳamu

272 Sünnetin, H Sünneti; ki ⁀ehl-i (M ehl-i) devlet, DQ Tā ki īmīn; kim (A ki) şefāʿat, DMQZ tā seʿādet

[273 – D'de 283. beyitten sonra gelir]

273 Ki ⁀ol, DM Ol; şerʿine, Q dīnine; raḥmet, D devlet, MZ rāḥat, Q behre; görmeye, DHQ bulmaya

[274-283 < Z]

ABCH Der şefāʿat cüsten ez Resūl ʿaleyhi's-selām

M Der şefāʿat-i Resūlü'llāh

Q *Fi'l-münācāt*

275 Olsa ʿāṣīye şefāʿat, B Olmasa ʿāṣīye şefʿat; mülteḥaḳ ... müsteḥaḳ, M mülteḥiḳ ... müsteḥiḳ; ʿāṣīlerden uş (Q ol) ben, D ʿāṣīler uş bir

[275/276 – D:

Çün şefāʿat ola ʿāṣīlere ḥaḳ / Ḳamudan arada benüm müsteḥaḳ]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

263 Çil ṣabāḥ u heşt ḫuld-i bī-miṣāl
Cümle ⁀anuŋçün bu söze *Ḥā-mīm* ü dāl

264 Gėtse andan noḳṭa-i mīm-i ḥased
Ne ḳalur fikr eylegil *Bāḳī Aḥad*

265 Çün nübüvvet ẓāhir ėtdi Muṣṭafā
Nesḫ oldı ⁀anuŋla şerʿ-i enbiyā

266 Dīn anuŋdur bāḳi-i edyān nedür
Ḥükm anuŋdur ḥikmet-i Yūnān nedür

267 Rāy-ı Yūnān meẕheb-i Zerdeşt'dür Q13a
Felsefeyle şerʿ püşt-ā-püştdür

268 Felsefedür fels bī-şek şerʿ ʿarş
Şerʿ ile ʿarşa ėrişür ehl-i ferş

269 Raḥmetin Ḥaḳḳ'uŋ dilerseŋ Aḥmedī M13a
Ḥamd ile ẕikr eyle dāyim Aḥmed'i

Der taḥrīż be-ittibāʿ ve maḥabbet-i Resūl

270 Dem anun adından ur peyveste pes
Ki ⁀olasın ol ad ile ʿĪsī-nefes

271 Göŋlüŋi medḥine ėt dürc-i leʾāl
Kim ola ḳamu sözüŋ sihr-i ḥelāl

272 Sünnetin ṭut ki ⁀ehl-i devlet olasın
Şerʿine gir ki şefāʿat bulasın

273 Ki ⁀ol nebī şerʿine her kim girmeye H11b
Dünyī vü ʿuḳbīde raḥmet görmeye

274 Yā Resūla'llāh naẓar ėtgil baŋa B12a
Kim şefāʿat isteyü geldüm saŋa

Der şefāʿat cüsten ez Resūl ʿaleyhi's-selām

275 Olsa ʿāṣīye şefāʿat mülteḥaḳ C11b
Cümle ʿāṣīlerden uş ben müsteḥaḳ

276 Bėni iste kim günāhum çoḳ durur
Arada bir ḫayr işüm yoḳ durur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

277 Olmaz işde geh AD yügüre, CM yügürü, B yügürip, HQ yügürüp geh yėle; ʿömrümi ney bigi, MQ ney bigi ʿömrümi

278 uş, Q ol; peşīmān, M perīşān; Neyleyeyüm, Q Yaġlayayum; ḳalmışam (M'de *olmışam*'dan düzeltilmiş)

[278-279 – D'd yalnız 278a 279b]

279 ABH yazmışam, M bozmışam, Q pozmışam, C yuymışam; ACM **Defterümi ḳara**, BDHQ **Defterüm ḳara vü**

280 ben, Q ten; yalvarayum ... varayum, M yalvarayın ... varayın; nėreye, C ne yėre, B buraya

281 pes, D sen; Ben, M Bes, Q Pes; isderem, MQ umaram

283 Ne, AQ Tā getürdüm, Q getürem; mihr ü vidād, M mihr ile dād, Q ben mihr ü dād; u iḫlāṣ ile, D ile iḫlāṣ u; ḥüsn-i B ṣıdḳ u

ABCHZ Der beyān-ı ḥaḳīḳāt-i (H ṣıfat-ı) nuṭḳ (Z bāṭın) ki bī-ḥarf ve ṣavt-est

D *Fī ṣıfati'l-kelām ve taḫlīṣi'l-kitāb*

M Der taḫalluṣ-i kitāb

Q Der maḫlaṣ-ı kitāb-ı İskender-nāme

284 söyleyelüm, D boylayalum; Ḫūb maʿnīler, DQZ Bir iki maʿnī

285 maʿnī ehli, Z ehl-i maʿnī

286 söz kim ola ol, B ol söz kim ola; Belki ṣavt u ḥarf, Z Belki ḥarf u ṣavt

287 ṣavt ola vü ḥarf, Q ḥarf ola ṣavt; Bī-şek, DMQZ Gerek

288 ABCH Ḥarf u ṣavtı söz ṣanursaŋ cehl ola, DMQZ Ṣavt ile ḥarfa ḳalan nā-ehl olur; Ḥarf ile ṣavta ḳalan nā-ehl ola, D Ṣavt ḥarfı sorar iseŋ cehl olur, M Ṣavtı ḥarfı söz ṣanursaŋ cehl olur, QZ Ḥarf u ṣavtı söz ṣanursaŋ cehl olur

[289-191 – M: 289 291 289/290 290]

289 lafẓ, M ṣavt; ṣūret, DQZ celve; Hem maʿānī tercümānı, DQZ Tercümānı daḫı sözüŋ (Q söz teg)

[289/290 – DMQZ:

Lafẓsuz (Q Lafẓsız) söz dile gelmez bī-gümān /

Hem bilinmez (M bulunmaz) olmayınca tercümān

290 ḫoş (DMQZ -); Ki ‿ola (M O ki) ṣanʿat ehli kim, Q Kim anuŋla ṣanʿat ehl; olur, H ḳılur, MZ durur

[291 – Bu beytin yerine D 10b12–11a8 arasında ve Q 13b13–14b4 arasında Emīr Süleymān Övgüsü vardır; bkz. Eklenti 2]

291 Müşk ü (H -) ʿanber-bīz (C -bīr, BH -rīz) ėdüp, M Mişk-i ʿanber-rīz ėdelüm, Z Müşkibār eyleyibenüŋ; Naḳş, Z Naẓm

ABC Der teḫalluṣ-ı kitāb

H Der taḫlīṣ-ı kitāb

M Der beyān-ı ḥaḳīḳāt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

277 Olmaz işde geh yügüre geh yėle
Vėrmişem ʿömrümi ney bigi yėle

278 Şimdi uş zār u peşīmān olmışam
Neyleyeyüm dėyü ḥayrān ḳalmışam

279 Ne siyeh-kārem ki işüm yazmışam
Defterümi ḳara dīvān yazmışam

280 Sen var iken ben kime yalvarayum
Ḳapuŋı ḳoyup nėreye varayum

281 Çünki sensin pes *şefīʿe'l-müznibīn* Q13b
Ben şefāʿat senden isderem hemīn

282 Dut elümi kim ayaḳdan düşmişem A4a, D10b, M13b
Hem nedāmet odına dutışmışam

283 Ne getürdüm ḳapuŋa mihr ü vidād
Ṣıdḳ u iḫlāṣ ile ḥüsn-i iʿtiḳād

Der beyān-ı ḥaḳīḳāt-i nuṭḳ ki bī-ḥarf ve ṣavt-est Z26a°

284 Ėy saḫun-dān gel ki söz söyleyelüm
Ḫūb maʿnīler beyān eyleyelüm

285 Gerçi söz oldur ki bī-kām u zübān B12b
Ola maʿnī ehli ḳatında ʿāyān

286 Ol degül söz kim ola ol ṣavt u ḥarf H12a
Belki ṣavt u ḥarf olupdur söze ẓarf

287 Söz eger bu ṣavt ola vü ḥarf pes Z26b
Bī-şek insān ola ṭūṭī daḫı bes

288 Ḥarf u ṣavtı söz ṣanursaŋ cehl ola
Ḥarf ile ṣavta ḳalan nā-ehl ola

289 Līki çün söz lafẓ ile ṣüret bulur C12a
Hem maʿānī tercümānı lafẓ olur

290 Pes sözi ḫoş lafẓ ile ͡ėdelüm beyān
Ki ͡ola ṣanʿat ehli kim olur ʿayān

291 Müşk ü ʿanber-bīz ėdüp ḫāmeyi
Naḳş ḳılalum Sikender-nāmeyi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

292 anda, D k'anda; mülaḫḫaṣ, B müḫallaṣ; ėdelüm ... ėdelüm, D eyledüm ... eyledüm; Aḥmedī adına maḫlaṣ, D Bes şāh adına muḫlaṣ, Z Bes şehüŋ adına maḫlaṣ

[293-306 – Bu beyitlerin yerine D11a10-16 arasında ve Z26b8-27b1 arasında Emīr Süleymān Övgüsü vardır; bkz. Eklenti 2]

293 Gevher-i, M Gevheri; ṣunalum, M ṣatalum; aḳlı, B ʿuḳlı

297 Nėcesi küfv, M Nėce lāyıḳ; AHM leʾīm, BC leyīm

300 bu kim, BM bu ki, H buŋa; dürr ü, CH dürri

301 Hem daḫı ‿oldur, M Ol durur bu

302 mıdur, HQ durur

304 Fikriyile ʿaḳlı, M ʿAḳl ile bu cānı; pür-nūr ... maʿmūr, Q maʿmūr ... pür-nūr; Ẕikriyile cānı, M Ẕikr ile sen anı

305 göŋüllere, Q dānā göŋli; sırrına, H sırrını

306 Ciddine, M Ceddine, Q Ceẕbe; Hezlini, Q Sözini; ḫıṭāb, CQ ʿiḳāb

[306/307 – Burada M 14a15-15a5 ve Q15bde Emīr Süleymān Övgüsü vardır; bkz. Eklenti 2]

Der teḫalluṣ-ı kitāb

292 Her sözi anda mülaḫḫaṣ ėdelüm — D11a°, Q14b
Aḥmedī adına maḫlaṣ ėdelüm

293 Gevher-i faẕlı ṣunalum fāẕıla
Zāde-i ʿaḳlı vėrelüm ʿāḳıla

294 Ucdan uca araduḳ bu ʿālemi — M14a
Bulmaduḳ ehl-i kerem bir ādemī

295 Kim kerem ehli kimi ölmiş durur
Kimi yoḳlıḳdan nihān olmış durur

296 Ādemī yėrini ṭutmışdur sibāʿ
Kime lāyıḳ ola bu zībā metāʿ

297 Bu kerīmedür vü hem bintü'l-kerīm — B13a
Nėcesi küfv ola buŋa her leʾīm

298 Söz çü *Aʿṭı'l-ḳavse bārīhā* ola
Aḥmedī'yedür bu kim lāyıḳ gele

299 Pes anuŋ ḥicrinde gerekdür bu bikr
Daḫı dürlü yoḳ durur bu işde fikr

300 Aŋa lāyıḳ bu kim oldur ol Kerīm — H12b
Kim ṣaçar ḫalḳa zer ü dürr ü yetīm

301 Hem daḫı ⁀oldur gevherüŋ ḳadrin bilen — Q15a
ʿİzzetin yėrine getüribilen

302 Bu güher bir gişiye lāyıḳ mıdur
Kim ber-ā-berdür ḳatında ḫāk ü dür

303 İşbu ʿaẕrāyı cihānda ėy Ḫudāy — C12b
Ḳıl hümāyūn-fāl şöyle kim hümāy

304 Fikriyile ʿaḳlı pür-nūr eylegil
Ẕikriyile cānı maʿmūr eylegil

305 Bunı gönüllere hem-dem eylegil
Cānları sırrına maḥrem eylegil

306 Ciddine faẕluŋ ile vėrgil ṣevāb
Hezlini ʿafv eyle vü ėtme ḫıṭāb

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2. Hayatının erken dönemi (307-917)

ABCH Maṭlaʿ-ı ḳıṣṣa-ı (A -, B ḳıṣṣa ve) dāsitān-ı Ẕü'l-ḳarneyn İskender-i Rūmī

D Maṭlaʿ-ı dāsitān-ı İskender Ẕü'l-ḳarneyn

M Āġāz-ı dāsitān-ı Ẕü'l-ḳarneyn

Q Āġāz-ı dāsitān-ı İskender-nāme

Z Maṭlaʿ-ı dāsitān-ı Ẕü'l-ḳarneyn

307 ḳala, D ola

308 lafẓuŋdan, Q lafẓından; AC **olsun**, BDHMQZ **olur**; ė (Q -); naġmeger, D seḥer

309 zemān, Q ziyān; vėrmedi kimseye, M Kimseye vėrmedi

[310-315 – Q: 313 314 315 310 311 312]

310 başarmışdur, M başa ermişdür; tīre-ḫāk ile, D tārīḫākile (?); durur, Q -dur

311 ACHM nīş-i cāndur, B nūş-ı cāndur, D nīş durur, Q nūş durur; belki, D bil ki

312 ejdehādur bu, M ejdehā durur; kimseneye vėrmez, D kimseye vėrmez bu

[313-315 – Z: 315 314]

317 mi, C midür; anı ḳoyup, D ḳoyuban

D Maṭlaʿ-ı dāsitān-ı Şāh Dārā

M Maṭlaʿ-ı dāsitān

Q Revān şüden-i Dārā be-ceng-i Ḳayṣer be-cānib-i Rūm

Z Şurūʿ be-naẓm-i ḳıṣṣa

318 Bu söz üzre, DZ Diŋle saŋa; ḥikāyet ėdeyim, Z ḥikāyet eydeyim

ABCH Şurūʿ be-naẓm-i ḳıṣṣa

319 Īrān'a, B Īrān'da; seyr ėderdi, DMQZ yörür (D yörir) idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2. Hayatının Erken Dönemi (307-917)

Maṭlaʿ-ı ḳıṣṣa-ı dāsitān-ı Ẕü'l-ḳarneyn
İskender-i Rūmī D11b, Z27b

307 Söylegil ėy bülbül-i şīrīn-zübān M15a°, Q15b
Ḥayfdur kim gizlü ḳala bu beyān

308 Kām-ı cān lafẓuŋdan olsun pür-şeker
Olma pes ḫāmūş ė mürġ-ı naġmeger

309 Kim gele ḫāmūşlıġa daḫı zemān B13b
Vėrmedi kimseye vėrmez çerḫ emān

310 Kim başarmışdur bu tīre ḫāk ile
Kim başa çıḳmış durur eflāk ile

311 Nūş-dārū dėyü vėrdügi bu dehr
Bi-gümān ol nūş-ı cāndur belki zehr

312 Yėdi başlu ejdehādur bu cihān
Bir nefes kimseneye vėrmez emān

313 Nėçeler bėnüm dėyü bu şarḳ u ġarb
Ejdehā vü dīv ile eyledi ḥarb

314 Nėçeler bėnüm dėyü bu bezmgāh H13a
İns ü cinn ile düzetdi rezmgāh

315 Nėçeler ārāyiş ėtdi taḫt-ı ʿāc
Nėçeler yāḳūtdan düzetdi tāc

316 Ol ḳamudan ḳalan uş efsānedür M15b
Mülk Allāh'uŋ ki cāvīẕānedür

317 Mülk mi ol ki ‿anı ḳoyup gėdeler C13a
Ayruġa ḳalası mülki nėdeler

318 Bu söz üzre bir ḥikāyet ėdeyim D11b, Z28a
Ehl-i dānişden rivāyet ėdeyim

Şurūʿ be-naẓm-i ḳıṣṣa

319 Ol zemān ki ‿Īrān'a Dārā'yidi şāh
Dilegince seyr ėderdi mihr ü māh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

320 AC **ursa**, BDHMZ **ṣunsa**, Q sunsa

324 cāh u rütbetin, D māl u mülketin

325 AC **gişide**, BDHMQZ **cihānda**; artar, D dartar

326 daḫı, H da

327 cemʿ ėtdi anda, Q ėtdi andaki ol

328 ʿazm, D ḳaṣd

330 vü daḫı ḫayl ü, M daḫı ḫayl u hem

331 ėrdi, DQ geldi; geldi vü Dārā serveri, M ėrişdi Dārā leşkeri

332 ėrerse, DMQZ kim ėrse

333 bulsa, B varsa; Ḳankı, A Ḳangı; alur, M bulur; ABM yaḫar, DHQ yaḳar, C yıḳar

335 çün ola Dārā, H Dārā çün ola, MQ çün Dāra ola; İlede Destān'la Rüstem'den, MQ İlte (M Ala) Destān ile Rüstem'den, H İlede Rüstem'le Destān'dan

320 Nėreye yüz ṭutsa bulurdı ẓafer — Q16a
Ṭopraġa el ursa olurdı güher

321 Gişiye çün yüz ṭuta iḳbāl u baḫt — B14a, D12a
Sehl olur ele getürmek tāc u taḫt

322 Ḳamu müşkil devlete āsān olur
Devlet olduḳda gedā sulṭān olur

323 Bir ḳıl ile yėdilür çün kim gele
Gėdicek uzar eger zencīr ola

324 Çün muẓaffer gördi Dārā devletin
Diledi ki ʿartura cāh u rütbetin

325 Nėçe kim artar gişide māl u genc
Daḫı artar ḥırṣ ile bī-hūde renc

326 Ḳaṣd ėtdi ki ʿilede Rūm'a sipāh
Rūm'ı feṯḥ ėdüp aŋa daḫı ʿola şāh

327 Bir çeri cemʿ ėtdi anda şehriyār
Kim aŋa yoġ idi ḥadd ile şümār

328 Ol aradan Rūm'a ʿazm eyledi şāh — H13b
Her yaŋadan yöridi ḫayl ü sipāh

329 Rūm'a yöridi çeriler fevc fevc
Baḥr ṣanayduŋ ki gėder mevc mevc

330 Yėr yüzi kūs u direfş ile ʿalem — M16a
Ṭolmış idi vü daḫı ḫayl ü ḥaşem

331 Ḳayṣer'e ėrdi ḫaber kim çoḳ çeri — C13b, Z28b
Rūm'a uş geldi vü Dārā serveri

332 Nėreye uġrasa ġāretdür işi
Ḳanda ėrerse ḫasāretdür işi

333 Nėrede maʿmūr yėr bulsa yıḫar
Ḳanḳı şehri kim alur ise yaḫar

334 Her ki Dārā'yı göre ėy şehriyār — B14b, Q16b
Ṣana Behmen'dür ü yā İsfendiyār

335 Leşkere çün ola Dārā pīş-rev
İlede Destān'la Rüstem'den girev

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

336 ḫod, Q kim; kerānı, D kenārı; dėrler, D diler ise

337 ṭura (=A; CDHMQ dura), BZ vara; ḥisābın, DMQZ cevābın

338 Göŋli oldı, DMQZ Oldı göŋli

339 Bildi, D Buldı; mülk-i, MZ taḫt-ı

340 Ol ... bu, Q Bu ... ol; nev-, D ner-

M Der naṣīḥat

[341-342 – M ↲]

ABCH Der naṣīḥat ve beyān-ı ḥāl-i pīrī (B pīr)

342 (< Z) Nev-cüvān ile nėce, DMQ Nev- (D Bu) cüvānla ḳaçan (Q ḫaçan); devlet ü nuṣretde, C nuṣret ü devletde, Q dād hem nuṣretde

343 ikisi, DQ ikisinüŋ; bu (Q -); Kim yiter (H biter) pīr ü cüvān olan biter (H yiter), DMQZ Kim yigit (Q igid) biter ü pīr olan yiter

344 bėslenür, Q beslenen

345 (< B) ACHMZ Pīrlikde, DQ Pīr olıcaḳ (Q olıcaġ)

346 ACDHZ hevādur u, BQ hevādur ger, M hevā durur

347 ten, D nān; bīmār u zār, Q bīmār u ḫʿār

348 AC Şīb, D Şeb, BHMZ Şeyb; ḳılıcıdur, Q ḳılıç durur; istemeklik ola, D istemekdür anŋa

349 Ėdesi, DQ Ḳılası

[349/350 – D:

Tāc u taḫtın ḳamu ġāret ėdiser / Cānına daḫı ḫasāret ėdiser]

350 ṣaḳladı (BD saḫladı), Q saḫlardı; adını, Q anı; Urdı, D Ėrdi, Q Dizdi

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences

336 Leşkerinüŋ ḫod kerānı yoḳ durur
Her neden dėrler ise artuḳ durur

337 Kim durur Dārā'ya kim ḳarşu ṭura D12b
Yā çerisinüŋ ḥisābın kim vėre

338 Ḳayṣer'e çün kim ėrişdi bu ḫaber
Göŋli oldı ġuṣṣadan zīr ü zeber

339 Bildi kim ṭāliʿ dönüp baḫt oldı şūm
Gėdiser bī-şek elinden mülk-i Rūm

340 Zīre ol pīr idi Dārā nev-cüvān A4b
Ol żaʿīf idi vü bu nev-pehlevān

341 Pīrden hergiz yigitlik gelmeye
Yigid ile pīr hem-ser olmaya

Der naṣīḥat ve beyān-ı ḥāl-i pīrī

342 Nev-cüvān ile nėce ͡ola köhne pīr H14a
Dār u gīr ü devlet ü nuṣretde bir

343 Farḳ ikisi arasında bu yėter
Kim yiter pīr ü cüvān olan biter

344 Baġda bėslenür aġac ki ͡ola cüvān M16b, Z29a
Pīr olıcaḳ keser anı bāġbān

345 Devlet ile ger gişi Cimşīd ola C14a
Pīrlikde ḳamudan nevmīd ola

346 Bu yigitlik ger hevādur u heves
Pīrlik żaʿf olur u hem ʿacz bes

347 Az yėr ise ten olur zār u nizār B15a
Çoḳ yėr ise ḫod düşer bīmār u zār

348 Şīb ecel ḳılıcıdur çün ėre şeyb Q17a
Daḫı dünyā istemeklik ola ʿayb

349 Gerçi Ḳayṣer bilür idi ki ͡ol sipāh
Ėdesi durur anuŋ mülkin tebāh

350 Līki ṣaḳladı ḥamiyyetle ͡adını
Urdı ḫaşmıyla savaş bünyādını

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

351 ACH kim ol eyü ad ile, B kim eyü ad ile ol, DMQZ ger düşmen ḳılıcından (QZ ḳılıcında); ACDMQ **ḳala**, BHZ **ola**

352 issine, H issi, DMQ isteyen; ki, H kim; yėg taẖta-i, DMQ yėgdür aŋa

353 (< D) Bī-ḥamiyyetlikle (Q -lıġla), M Bī-ḥamiyyetlerde

[354-355 – Q ↲]

354 cān u baş, Q baş u cān; sever ser, D seversen, M sever er

355 ACM Ur **bu cān**, D Ur cān, BH Ur **başuŋ**, Q Cān vėrip; terkini kim baş olasın ... baş olasın, Q terkin kime baş bulasın ... daş olasın

M Leşker cemʿ kerden-i Ḳayṣer

356 bī-kerān ... bir (B pür) ceng-i girān, Q bī-gümān ... çeng-i bī-kerān

358 ki ‿ölmekden (=ACHQ; BMZ ölmekden) ėtmeye, D k'ėtmeye ölmekden

359 Yoḳdur (BQ Yoẖdur), D Yoẖ durur; AC çün kim, BHMQZ çün ki, D çün; Çün ḳażā var dirlik olmaya (D olmaya dirlik), Q Ger ḳażā olmaya dirlikdür

360 Yöridi birbirine iki sipāh / Şöyle, Q Yėr idi birbirine ol iki şāh / Eyle; tozdan, D tozından

361 birbirine, Q birbirin; Nām içün nāmūs ile, Q Nām ile nāmūs içün

362 Görmemişdi, Q Görmemişdür

363 mevc-i, C mevci, H baḥrı

[364 < QZ]

365 olara, DMQZ bulara

366 çün (M -); ẖayl-i, MQZ ehl-i

[366/367 – DQ:

Ne çeri ḳaldı vü ne ẖayl u ḥaşem / Ne sipeh (D bu ne) ḳaldı vü ne ṭabl u ʿalem]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

351 Gişi kim ol eyü ad ile öle
Yėg ki yavuz ad ile diri ḳala

352 Tāc issine ki ‿ola bī-nām u neng D13a
Taḫtdan yėg taḫta-i tābūt-ı teng

353 Bī-ḥamiyyetlerden erlik gelmeye
Bī-ḥamiyyetlikle dirlik olmaya

354 Bī-ḥamiyyet gişi server olamaz
Her ki cān u baş sever ser olamaz

355 Ur bu cān terkini kim baş olasın
Yüregine düşmenüŋ baş olasın

356 Bir çeri cem‘ ėtdi Ḳayṣer bī-kerān
Ki ‿ėde Dārā’yile bir ceng-i girān

357 Kim cihān içinde ḳala yādigār H14b, Z29b
Anı tārīḫ ėde andan rūzigār

358 Çün ecelden kimseye yoḳdur güẕer M17a
Er gerek ki ‿ölmekden ėtmeye ḥaẕer

359 Yoḳdur ölmek çün kim olmaya ḳażā
Çün ḳażā var dirlik olmaya revā

360 Yöridi birbirine iki sipāh B15b, C14b
Şöyle kim örtildi tozdan mihr ü māh

361 Uġraşup birbirine ‿āheng ėtdiler
Nām içün nāmūs ile ceng ėtdiler

362 Bir neberd oldı ki hergiz rūzigār Q17b
Görmemişdi aŋa beŋzer kārzār

363 Nėreye ḳılsaŋ naẕar Ceyḥūn idi
Nėcesi Ceyḥūn ki mevc-i ḫūn idi

364 Cānlara maḫlaṣ yolı bārīk idi
Ḳan buḫārından hevā tārīk idi

365 Şöyle ceng eylediler Rūmī sipāh
Ki ‿āferin ėtdi olara mihr ü māh

366 Līki Ḳayṣer baḫtı çün olmışdı şūm
‘Āḳıbet başıldı anda ḫayl-i Rūm

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr



TÜRKİYE DİYANET VAKFI
TÜRKİYE DİYANET VAKFI



y. 17b-18a

Dârâ ile Kayser'in savaşı ve Kayser'in ölümü

Sağ sayfada (17b) bir tepenin önünde ve ardında Dara'nın ordusu Rûmî askerleri savaşarak kovalar. Solda, (18a) kesik başlar ve esirler arasında giyiminden soyulmuş Kayser darağacına asılırken, zengin kıyafeti içinde atının üzerindeki Dârâ tarafından izlenir.

371. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 94 x 154 mm. boyutlarındadır.

TÜBA
AKADEMİSİ
SCIENCES

367 mülk, DMQZ genc; Düşmene oldı ser-ā-ser, DMZ Düşmene oldı ḳamusı, Q Düşmeni eyledi cümle

[367/368 - D13a17-13b4 = 402-404]

368 şāẕān ėder, Q dilşād eyler

369 oldı, Q dutdı; ola, C olur

370 (< Q) yüzin, B yüz; döndüre, M döndere; Nefʿ ėtmez daḫı aŋa tāc u, DMZ Bī-şek olur taḫta-ı naʿş (M nakş) aŋa

371 Aṣdı anı ḳaldı ansuz (D issüz) ḳaṣr u dār, Q Aṣtı Dārā ḳaldı bu söz yādgār

[371/372 – M:

Dünyenüŋ cevri cefā durur eşi / Dünyenüŋ işbu durur āḫir işi]

M RESİM: Ḳayṣer ile Dārā'nın savaşı M17b

M RESİM: Ḳayṣer'in ölümü M18a

372 ACHM işbudur işbu, BD uşbudur uşbu, Q uşbu durur hem; dünyedür, Q pīşedür

373 (< Q) Dünye genci çünki, DMZ Dünyenüŋ genci çü

374 Ḳayṣer ü, D Ḳayṣerüŋ; Kisrā sidür, HQZ Kisrī durur; Bes kim ola, A Kim durur bes; ABCH anda, D bende, MQ bunda

[375-377 – M: 376 377 375]

375 isüz (Z issüz), Q ansız

376 Diri, M Dirü; şerīf ... vażīʿ, M vażīʿ ... şerīf; mecmūʿı, DMQ ḳamusı

377 (< QZ) Cümle anuŋ ile, D Cümlesi anuŋla; oldılar, A aldılar

379 Dirligüŋde, B Dirligüde; ACH **ḳatı şefḳatlük**, BDMQZ **gey şefaḳatlük** (Z şefḳatlük, Q şefaḳatlik); Varımaz öldükde, MZ Varmaz öldügüŋde

[379/380 – CDMQ:

Aġlar iken sėni (DQ saŋa, M sėnüŋ) oġluŋ zār u zār / Şād olur çün māluŋı eyler şumār]

380 Dārā ḳısmet ėtdi, Q ḳısmet ėtdi Dārā

382 ser-te-ser, MQ ser-be-ser; ABC tācver, DHMZ nāmver, Q nāmever

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

367 Ne ḫazīne ḳaldı vü ne mülk ü māl
Düşmene oldı ser-ā-ser pāy-māl

368 Böyle durur gerdiş-i çerḫ-i bülend D13b
Gāh şāẕān ėder ü geh müstemend

369 Düşdi atdan Ḳayṣer ü oldı esīr
Baḫtı dönene kim ola dest-gīr

370 Gişiden çün kim yüzin döndüre baḫt
Nefʿ ėtmez daḫı aŋa tāc u taḫt

371 Ḳayṣer içün dikdi Dārā anda dār Z30a
Aṣdı anı ḳaldı ansuz ḳaṣr u dār

372 Dünyenüŋ işbudur işbu pīşesi H15a, M18b
Vāy aŋa kim dünyedür endīşesi

373 Dünye genci çünki degmez rencine B16a
Ne heves ėtmek gerekdür gencine

374 Ḳayṣer ü Kisrī'sidür ber-dār olan
Bes kim ola anda ber-ḫordār olan

375 Çünki Ḳayṣer öldi isüz ḳaldı Rūm C15a
Oldı Dārā'nuŋ ḳamu ol merzibūm

376 Diri ḳalan ger şerīf ü ger vaż'ī
Oldılar mecmūʿı Dārā'ya muṭīʿ

377 Ḳamu anuŋ ḥükmine rām oldılar
Cümle anuŋ ile ārām oldılar

378 Öliye kimse vefā ḳılmış degül
Öli içün kimsene ölmiş degül

379 Dirligüŋde ḳatı şefaḳatlük saŋa Q18a
Varımaz öldükde sinüŋden yaŋa

380 Rūm'ı Dārā ḳısmet ėtdi şehr şehr D14a
Ḳıldı her bir şehri bir gişiye behr

381 Tā ki her gişi yėrinde māh u sāl
Oturuban vėrbiye Dārā'ya māl

382 Vėrdi Yūnān ėllerini ser-te-ser
Feyleḳūs-ı Rūmī'ye ol tācver

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

383 ʻAdl ü, M ʻAdlin

384 her gişinüŋ, Q kim her gişi

385 Ādemī çün, Q Ol gişi kim; anı, Z aŋa

386 le'īm, DQ leyīm

[387-390 – Q: 389 390 388 387]

387 yüz, DQ biŋ; olur, DZ ola

388 Pençesi, BQ Nėcesi; ḳılmış, D ėtmiş

389 AHQ zerr-i, B zerr ü, C zerri, DM zerrīn

390 Īrān'a, MQZ aŋa ol, D aŋa; ACM bāḳī ne ḳalsa, D bāḳī ḳalsa, BH bāḳī ne varsa, Q ne ḳalursa

391 naḳd-i, H naḳdi; yüz, BH biŋ

[392-396 < D]

392 ḳızın, Q ḳızını

393 AC **kim oldı ol iki**, BHMQZ **ki ‿ol** (M ol) **iki oldılar**

[394-396 < Z; – HMQ'da 397'den sonra]

394 Medāyin'di aŋa, Q Medāyin'de ėde

395 A[Q?] mülki, CH milki, B ėli; ser-te-ser, Q ser-be-ser

396 atabeglik, C beglik

[397 < B; – DHMQZ'de 393'ten sonra geliyor]

397 Rūm, Q Rūm'ı; cümle çünki, DMQZ çün bu resme; ṭoḫdadı, M ṭoḫdaldı; Döniben, HMQ Dönüben, D Varıban

398 ʻömre vėrdi, DMZ vėrdi ʻömre

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

383 Kim bilürdi Feyleḳūs'uŋ rütbetin
‘Adl ü inṣāfın u rāy u fikretin

384 Şeh gerek her gişinüŋ ḥālin bile
Terbiyet ḳılduḳda ehline ḳıla

385 Ādemī çün müfsid ü nā-ehl ola Z30b
Terbiyet ėtmeklik anı cehl ola

386 Terbiyetle yėg olur yėgden kerīm B16b, M19a°
Bedter olur terbiyet ėtseŋ leʾīm

387 Bėsleseŋ yüz yıl yılanı şehd ile H15b
Zehr olur vėrdügi saŋa cehd ile

388 Gürg-becce bėslemiş bir nā-ḫalef
Pençesi bitdükde ⁀anı ḳılmış telef

389 Ėtdi ta‘yīn Feyleḳūs'a şehriyār C15b
Altı biŋ beyża ḳamu zerr-i ‘ayār

390 Kim vėre Yūnān'dan Īrān'a ḫarāc
Gendü ⁀ala bāḳī ne ḳalsa māl ü bāc

391 Ol zemān kim beyża naḳd-i māl idi
Her birinüŋ vezni yüz miṯḳāl idi

392 Pes anuŋ ḳızın daḫı kābīn ile Q18b
Aldı şöyle kim gerek āyīn ile

393 Bir zemān kim oldı ol iki bile
Oldı ḳız Ḥaḳ emriyile ḥāmile

394 Rūm'da ḫātūnı ḳoyup gėtdi şāh
Kim Medāyin'di aŋa ārāmgāh

395 Dėdi bundan ṭoġan olur ise er
Anuŋ olsun Rūm mülki ser-te-ser

396 Feyleḳūs aŋa atabeglik ėde
Dilese kim Rūm'da beglik ėde

397 Rūm cümle çünki ṭoḫdadı aŋa
Döniben gėtdi Medāyin'den yaŋa

398 Vardı dārü'l-mülke vü oturdı şād
Bāde nūş ėtdi vü ‘ömre vėrdi dād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

399 ki ‿ol, M kim; ber-bād olur, D bāda varur; ʿÖmr, MZ ʿÖmre

[399/400 – DMQZ (D14a16-18, 13b1-2; M19a12, 15, 19b1-3; Q18b9, 12-13, 19a1; Z30b13-31a2):

DMQZ Şāh çün aldı ‿ele bāde cāmını / Nolısar unutdı ol encāmını

Z Şāh çün aldı ‿ele, DQ Şeh çü (D -) aldı ele, M Şāh çü ele aldı; Nolısar, Q Ne olur

DMQZ Ġarre oldı devlet ü iḳbālına / Bir naẓar ėtmedi dehr aḥvālına

oldı, Q olup; dehr, M her

DMQZ Kim göz açıban yumınca rūzigār / Dürlü dürlü naḳş ėder āşikār

Dürlü dürlü naḳş ėder, M Nėçe dürlü naḳş eyler

M Nāzişi ḫalḳuŋ ki ol devlet durur / Kej oḳımaz iseŋ oladivlet (?) durur

M Ėtdi Dārā ṣubḥ u şām çün bāde nūş / Naġme-i çeng nāy ile ney ḳıldı gūş

DMQ Diledi kim çoḫ ola genc ü derem / Ẓulme āġāz eyledi ol lā-cerem

D çoḫ, M çoġ, Q çoḳ; D derem, M[Q?] direm]

400 ki ‿anı, Q anı , [M19b4 = 400]

[M 19a13-14 = 401-402] [Q18b10-11 = 401-402] [402-404 – D'de367'den sonra geliyor]

402 cāna, Q cānda; Gendülikdür gişiye Ḥaḳ'dan, D Gendülik gişiye Ḥaḳ'dandur

403 çün geldi, D çoḫ geldi, M geldi yü; Dünyeden Dārā, D Dünyā dāra

404 anuŋ Dārāb, M Dārāb oldı; AC **çıḳup**, BDHMQZ **oturup**; urdı başına, DQZ başına urdı

[404/405 – M:

Öldı Dārāb'a ḳodı Dārā'yı şāh / Māl u genc ü memleket tāc u külāh]

M Der şerḥ-i meẓemmet-i dünyā

[405-410 < DZ]

ABC Der beyān-ı bī-vefāyī-i cihān

Q Der naṣīḥat bā nefsī hod gūyed

406 Dārā vü Cimşīd, Q Cimşīd ü Dārā; Nef'i, CH Nef'; ne yarın ki nā-gāh, Q tā ki çü yarın

407 ölmek ... dirlik, M dirlik ... ölmek; var, B -dür

408 Dirligüŋ çün kim, Diriligüŋ çün; Aṣṣı ne, C Aṣṣına; biŋ, M neng

[409 – M ☙]

409 gişi nėce dėye, CM nėce dėye gişi ṣaġ

410 düşdügi, M düşdükde

411 Dünyede çün yoḳ durur bir dem, DMZ Dünyenüŋ mülkinde (MZ milkinde) yoḳ durur; Bes, DMZ Bir

412 Kej oḳıma rāst ki ‿ol dū let (H devlet), DZ Ger kej (D kec) oḳımaz iseŋ dū let (D devlet), M Kej oḳımaz iseŋ ol dīv let, Q Gör kec utanur iseŋ devlet

413 ACHMQZ **olursa bugün**, BD **bugün olursa**; yėrüŋ, Q bu yėr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

399 ʿÖmr ki ʿol bī-bādedür ber-bād olur — B17a
ʿÖmr dādın vėrmeyen bī-dād olur

400 Bāde ʿanuŋçündür ki ʿanı nūş ėdeler
Ḳamu ḳayġuyı ferāmūş ėdeler

401 Leẕẕeti bī-hūş olup yatmaḫ durur — A5a
Gendü gendüzini unıtmaḫ durur

402 ʿĀḳıbet fikri durur cāna ʿaẕāb — H16a
Gendülikdür gişiye Ḥaḳ'dan ḥicāb

403 Bir zemān çün geldi gėtdi māh u sāl — D13b°, M19b°, Q19a, Z31a°
Dünyeden Dārā daḫı ʿėtdi irtiḥāl

404 Ol ölicek oġlı ʿanuŋ Dārāb Şāh — C16a
Taḫta çıḳup urdı başına külāh

405 Böyle durur gerdiş-i gerdān sipihr
Geh buŋa kīn ėder ü geh aŋa mihr

Der beyān-ı bī-vefāyī-i cihān

406 Ṭut bugün Dārā vü Cimşīd olasın
Nef'i ne yarın ki nā-gāh ölesin

407 Ḫūb idi dirlik gişi ger ölmese
Çünki ölmek var bu dirlik olmasa

408 Dirligüŋ çün kim ölümdür āḫiri
Aṣṣı ne biŋ ḫavf ile olmaḳ diri

409 Yürek ölüm ḳorḳısından ṭolu dāġ
Gendüzin pes gişi nėce dėye ṣaġ

410 Gişinüŋ cānına yėtmez_mi elem
Fikrine düşdügi kim nā-geh ölem

411 Dünyede çün yoḳ durur bir dem ṣebāt — B17b, D14b°, M20a
Bes ḫayāl-i ḫᵛāb durur bu ḥayāt

412 Nāzişi ḫalḳuŋ kim ol devlet durur
Kej oḳıma rāst ki ʿol dū let durur

413 Ger felek olursa bugün saŋa taḫt
Yarın iltürsin yėrüŋ altına raḫt

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

414 Çerḫ dūlābı, DMQZ Şekl-i dūlābī; ABH gerdūn-ı, CDMQZ bu çerḫ-i

[415 < B]

[416-435 < DZ]

416 Nėşe, M Nėce; tuḳā, H taḳā, C beḳā

417 naḳş, M fitne

ABCD Der i'tibār be-taġayyür-i aḥvāl-i cihān

M Der beyān-ı taġyīr-i aḥvāl-i cihān

420 Ne Süleymānlaruŋ ol, M Nėce Süleymānlaruŋ; vü mülkini, H emlākini; dīve, Q dīvi

421 selāṭīni ki, C selāṭīnler ki, MQ selāṭınları; ḳıldı, B ėtdi

422 olmaz, Q degül

423 ACDMQ Baġdād, BH Sivas

[424-426 – Q: 425 426 424]

424 Gördügüŋ, Q Gör ki bu; Baḳ (C -); yıḳılup, M bugün [başka elle yazılmıştır]; me'vā-yı būm, C mādā-yı dūm

[424/425 – MQ:

Bu ḳamusın Ol'dur ol (Q Ol durur) ėden yaḳīn / Buŋa teslīm ola kimde varsa dīn]

425 ACM **kimse yėrine**, BHQ **yėrine kimse**

427 Ṣorma, Q Sor

ABCHM Der tevḥīd-i Bārī te'ālā

Q Güftār der ān ki çīzī be-ġayr-i Allāh nīst

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

414 Çerḫ dūlābı durur gerdūn-ı dūn
Geh ser-efrāz eyler ü geh ser-nigūn

415 Pes göŋül baġlamaġıl bu menzile Q19b
İʿtimād eylemegil āb u gile

416 Nėşe ʿola ġarre aŋa ehl-i tuḳā
Ki ʿanı maḳlūb ėtseŋ olur lā-beḳā

417 Gör bu az müddet içinde rūzigār H16b
Nėçe dürlü naḳş ėtdi āşikār

Der iʿtibār be-taġayyür-i aḥvāl-i cihān C16b

418 Nėce esdi tünd-bād-ı ḳahrı gör
Nėce miḥnetler getürdi dehri gör

419 Nėçe sulṭānları zār öldürdi ol
Nėçe Yūsufları ḳurda ʿaldurdı ol

420 Ne Süleymānlaruŋ ol taḫtın yėle
Vėrdi vü mülkini dīve kim bile

421 Ne melikleri düşürüp ėtdi ḫāk
Ne selāṭīni ki ḳıldı ol helāk

422 Āşikāre gördüŋ uş olmaz nihān
Nėce yıḫıldı yaḫıldı bu cihān

423 Yaḳılur Baġdād u yıḳılur Ḥaleb
Yėrine bir köy yapılmaz bu ʿaceb

424 Gördügüŋ cennet-ṣıfat iḳlīm-i Rūm B18a
Baḳ nėce ʿoldı yıḳılup meʾvā-yı būm

425 Gėtdi nėrede var ise bir kerīm M20b
Gelmedi kimse yėrine cüz leʾīm

426 Çün leʾīm ėrer kerīmüŋ yėrine
Ne ʿaceb ehl-i kerem ger yėrine

427 Ṣorma bu işleri kim ḳandan gelür
Daḫı yėrden ṣanma ol Anʾdan gelür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

428 ola, Q olur

429 AC **ile gök ṭopṭolu ⁀Ol'dur ol** (C -), BHMQ **ü gök ṭopṭolu Ol durur**; ṭutma, MQ ėtme

430 Ol durur ol, B Ol durur, M Evvel Ol'dur

[431-434 – M: 433 431 434 432]

432 Geh ... geh, Q Ger ... ger

433 uş, M her

434 ACHM biz, BQ bir; ėtgil, M var ḳıl, Q eyle; bu, BM ol

435 Ol görinen çıḳmaḳ, M Bu görinen ḳaçmaġ

436 Çerḫ DMZ Çerḫüŋ

ABCM Der ḥasb-ı ḥāl-i ḫ'īşten ve iftiḫār be-faẓl (B iftiḫār-ı faṣl, H iftiḫār be-faṣl)

437 Kim ... sözinde, Q Ki ... sözine

438 ki ⁀eydür, A eydür; Fikrler ki ⁀ėder, BQ Fikr ile ki ⁀ėder (Q - ki), M Fikri kim ėder

[438/439 – MQ'da bu iki beyit arasında 452 geliyor]

439 Hīç söz, Q Sözi hīç

440 ACQ **benem ... benem**, BDZ **venüŋ ... venüŋ**, H venin ... venin, M venen ... venen

[441-443 < DZ]

442 beytde (H + bir)

Der tevḥīd-i Bārī teʿālā Q20a

428 Mülkine Ol'dur taṣarruf eyleyen
Kāfir ola daḫı dürlü söyleyen

429 Yėr ile gök ṭopṭolu ⁀Ol'dur ol hemān
Daḫı nesne var dėyü ṭutma gümān

430 Ol durur ol Lā-yezāl ü Lem-yezel H17a
Hem ebed Ol'dur yaḳīn ü hem ezel

431 Her neyi kim gözlerüŋ görür ʿayān C17a
Ol durur ol anuŋ içinde nihān

432 Geh Tatar geh Türk aŋa maẓhar durur
Ṣanma andan artuġı kim var durur

433 Bu meẓāhir kim görürsin uş ʿayān
Ḳamu oldur söz bu kim ėtdüm beyān

434 Luʿbetüz biz luʿbete ėtgil naẓar
Kim nėredendür bu eşkāl ü ṣuver

435 Nėreden ol cünbiş ü cūşiş nedür
Ol görinen çıḳmaḳ u kūşiş nedür

436 Aḥmedī'nüŋ ger sözin dinleyesin B18b, D14b°, Z31a°
Çerḫ esrārın ḳamu aŋlayasın

Der ḥasb-ı ḥāl-i ḫᵛīşten ve iftiḫār be-faẓl

437 Kim ne ʿaḳlında anuŋ vardur maraż
Ne sözinde bulınur hergiz ġaraż

438 Sözleri ki ⁀eydür ḥaḳāyıḳdur ḳamu M21a
Fikrler ile ki ⁀èder deḳāyıḳdur ḳamu

439 Hīç söz aġzına almaz ol güzāf Z31b°
Urmaz ayruḳlar gibi bī-hūde lāf

440 Öginüp dėmez fülāne'd-dīn benem Q20b
Yāḫod ehl-i ʿizzet ü temkīn benem

441 Gendüye ṭāvūsveş ʿāşıḳ degül
Aŋa çün ʿanḳādur ol lāyıḳ degül

442 Ben uluyam dėyüben fikr eylemez
Adını her beytde ẕikr eylemez

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

443 şükr, MQ rāst

444 AC muḥtācdur **şāh u**, BH muḥtācdur **yüz biŋ**, DZ muḥtāc durur yüz biŋ, MQ muḥtāc durur yüz (M her)

[445 – Q'da 448'den sonra geliyor]

445 Ayruġuŋ, M Ġayrınuŋ

ABCD Der ta'rīż-i ba'żı ez ekābir-i dehr

[446/447 – M:

Kimseye ol sözde pīrūz olmadı / Kimseneden daḫı ol söz almadı]

[446-465 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Kimseye ol sözde peyrev olmadı / Kimseneden daḫı ol söz almadı]

448 naẓar, MQ hüner; bu, CMQ ol

[449-450 – M ↲]

[450-451 – Q'da 448'den sonra geliyor]

451 Müşk, M Misk; durur bayṭār, B bilür bayṭāra, Q durur bayṭāra

[452 – MQ'da 438'den sonra geliyor]

453 ḫalḳ, B ḫulḳ

454 maḳāl, M kemāl

455 (< Q) ayruḳlar, M elvānuŋ

[457-458 – M ↲]

457 düşe dūr ... bile, Q daşradur ... bilür; Dāvūd (A Dāvūd'ı) nèce ⁀oḳur, M ol nèce oḳınur Zebūr

443 Ḫʿīşten-bīnlik anuŋ behri degül
Aḥmedī'dür şükr Gülşehrī degül

444 Gendüzin düzüp durur ol bir faḳīr H17b
Kim aŋa muḥtācdur şāh u emīr

445 Gendünüŋdür her ne varsa naḳd-i ḫāṣ C17b
Ayruġuŋ ġışşından olmışdur ḫalāṣ

Der taʿrīż-i baʿżı ez ekābir-i dehr

446 Göŋli anuŋ bir güherdür şeb-çerāġ
Nėce görsün anı göz ki ⁀olmaya ṣaġ

447 Kimse ⁀anı maʿnī göziyle görmedi B19a
Ne gişidür nėredendür ṣormadı

448 Çünki yoḳdur ʿaṣr ehlinde naẓar
Lā-cirem bī-ḳadr düşdi bu güher

449 Bilmediler anı ne maẓhar durur
Nėreden geldi vü ne gevher durur

450 Nėcesi bilsün anı her bī-baṣar
Gevheri hergiz bile_mi pīlever

451 Müşk ʿaṭṭāruŋ dükānında olur M21b
Ne durur bayṭār anı ne bilür

452 Sözi cāndan nāzükīrek söyledi
Lā-büd ani az gişi fehm eyledi

453 Çün Yahūdī-ṭabʿ oldı ḫalḳ pes
Aṣṣı ne ⁀olmaḳ nuṭḳ ile ʿĪsī-nefes

454 Ol ki Şeyḫoġlı'ndan ögrene maḳāl
Bile_mi ne reng ile söyler Kemāl

455 Her ki ayruḳlar sözini diŋleye
Dėdügin Selmān'uŋ ol ne aŋlaya

456 Ol ki aŋa Sāmirī hem-dem ola
Buzaġudur Mūsi'den ne ẕevḳ ala

457 Ṭabʿ kim ol perdelerden düşe dūr
Ne bile Dāvūd nėce ⁀oḳur Zebūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

459 ACMQ duta, BH dutar

460 gūristāndur u dīhi (B dėye [?], Q dīne [?]) , MQ gūristān durur (Q + u) ya

[460/461 – M:

Gil gül ile oldıġıyçün hem-neşīn / ʿİzzeti ol ẖoş ḳoẖu durur hemīn]

461 vebāl, B zevāl

462 (< Q)

[462/463 – Q:

Gil gül ile oldıġıyçün hem-neşīn / ʿİzzeti ol ẖoş ḳoḳudandur hemīn]

463 Gil, B Gül; gül ile ... ḳılur anı, Q ile gül ... ėder aŋa

464 cild oldıġıyiçün, M oldıġıyiçün cild

ABCZ Dāsitān-ı vilādet-i İskender ve-sebeb-i nihāden-i laḳab-ı (B laḳab nihāden-i, C nihāden-i laḳab be-, Z nihāden-i) Ẕü'l-ḳarneyn (BC + ve giriften-i ṭāliʿ-i ū)

D Muḳaddime-i dāstān

H Dāsitān-ı vilādet-i İskender

M Muḳaddime-i İskendernāme

Q Mevlūd-ı İskender Ẕü'l-ḳarneyn

B RESİM: Üç kadın (bunlardan biri İskender'in annesi olabilir?)

466 işden, CQZ işde

[467-468 – Q ↲]

467 (< DZ) sözde, Q söze kim; anı ḳıla, M ḳıla yüz biŋ

468 kim, D ki; göŋülde cān bigi, DMQZ ne kim eydür iseŋ, H ne söz kim söyledseŋ

Q Āġāz-ı dāsitān

470 ḳudsī, Z ʿanḳā

ABCHZ Muḳaddime-i dāsitān ve ṣıfat-i bahār (Z bahārī)

D Ṣıfat-i bahār ve maṭlaʿ-ı dāsitān

M Der vilādet-i İskender

471 kim, Q ki; ẖod-rūyidi, M ẖūb-rūyidi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

458 Ol gişi kim ola hem-ṭabʿ-ı cuʿal — A5b, D18a, Q21a
Gül ḳoḫusı ͡èder dimāġına ḫalel

459 Ol ki ḫū duta duḫān-ı gülḫāna — C18a
Döyebile_mi hevā-yı gülşene

460 Kime kim reh-ber ola būm u ġurāb — B19b
Yėri gūristāndur u dīhi ḫarāb

461 Kāmil ile oturan bulur kemāl
Nāḳış ile hem-nişīnlikdür vebāl

462 Çün elif oldı muṣāḥib lām ile
Egri düşdi ͡ol daḫı anuŋla bile

463 Gil gül ile oldıġıyçün hem-nefes
Zülf-i müşkīnler ḳılur anı heves

464 Muṣḥafa cild olduġıyiçün edīm
Anı öpüp başına ḳor her kerīm

465 Çün şebe dürr ile bir silke gelür
Sīm-berler boynına heykel olur

Dāsitān-ı vilādet-i İskender ve-sebeb-i nihāden-i laḳab-ı Ẕü'l-ḳarneyn ve giriften-i ṭāliʿ-i ū — M22a, Z31b°

466 Söylegil ėy bülbül-i ʿanḳā-ṣıfat — B20a
Kim her işden sende vardur maʿrifet

467 Bir nefes ur sözde kim Rūḥu'l-Emīn — Q21b
İşidicek anı ḳıla āferīn

468 Söyle kim senden gelen söz ḫūb olur
Her göŋülde cān bigi merġūb olur

469 Çünki yaraşur saŋa söz söylemek
Ḥayf ola dilüŋi ḫāmūş eylemek

470 Söylegil ėy mürġ-ı ḳudsī söylegil
Bize bir zībā ḥikāyet eylegil

Muḳaddime-i dāsitān ve ṣıfat-i bahār

471 Bir seḥergeh kim hevā ḫoş-būyidi — D15a, H18b
Yėr yüzi ṭolu gül-i ḫod-rūyidi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

472 ėtmişdi nüvāda (Q - -da), D ėtmişdi ḳamu, M ėtmiş perdede

477 ḫırmenin yaymış, Q ḫırmeni yanmış

478 pīrūze-seleb (D -selāb), B ser-sebze-seleb; -rīz ü, M -rīze; -leb (D -nāb)

479 gevherle, M gevherler; sīmīn düzetmişdi, Z dutmış idi daḫı

[480-499 – Q21b/22a'de bir varak koparılmış, 21b'nin altındaki pâyende buna göre değiştirilmiştir]

480 gül, H yėr

481 oturmış idi şād-kām, D oturmışdı be-kām

D Müjde resīden-i Feyleḳūs ez vilādet-i İskender

482 olmışdı, M ėtmişdi

484 ėderdi, DZ eydürdi

485

486

M Müjde dāden-i Feyleḳūs ki Ḫudā türā ferzendī dād

487 ėy, Z ki ‿ėy

472 Sūz ile düzmişdi bülbül sāzını C18b
Rāst ėtmişdi nüvāda ‿āvāzını

473 Hem hevādan ṣaçılurdı müşk-i nāb Z32a
Hem dökerdi ebr lūlū-yı ḫoş-āb

474 Lālenüŋ yaŋaḫları ḥamrāyidi
Nergisüŋ raʿnā gözi keḥlāyidi

475 Ṭolmış idi gülsitān berg ü nüvā
Olmış idi cān-fizā bād-ı ṣabā

476 Nėreye varsaŋ gül ü reyḥān idi
Bāġ ṭolu mürġ-ı ḫoş-elḥān idi

477 Sebze mīnā-reng ṭon geymiş idi
Gül cevāhir ḫırmenin yaymış idi

478 Kūh olmış idi pīrūze-seleb B20b
Lāle lūlū-rīz ü ġonce laʿl-leb

479 Dürlü gevherle bezenmişdi çemen M22b
Yėr yüzin sīmīn düzetmişdi semen

480 Nergis almışdı ele zerrīn ḳadeḥ
Laʿl-gūn ėtmişdi gül yüzin feraḥ

481 Bāġ içinde ‿oturmış idi şād-kām
Feyleḳūs öŋinde gül elinde cām

482 Muṭrib olmışdı nüvāda perde-sāz
Sāḳī ėtmişdi çemende bezme sāz

483 Ṣanasın kim meclis olmışdı behişt
Āb-ı Kevs̱er'di mey-i ʿanber-sirişt

484 Gāh muṭrib düzer idi sāz-ı ʿūd
Gāh bülbül sūz ile ‿ėderdi sürūd

485 Şemse-i gül zīnet-i nev-rūz idi
Ṣūret-i sāḳī bahār-efrūz idi

486 Sebze ṭolu lūlū-yı lālāyidi H19a, Z32b
Lālenüŋ laʿli çemen-ārāyidi

487 Feyleḳūs oturur iken şād-kām C19a
Bir gişi geldi dėdi ėy nīk-nām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

489 (< DZ) vü (C -)

490 ki ʔaŋa gün ḥayrān, D gün aŋa ḫīzān; Nūrıyile yėr yüzi, D Cümle ʿālem

491 melik-zāde, M melek-zāde; ė (D -)

492 (< D) hem-tā getürmedi, H getürmedi hem-tā

493 oġluŋ ki, M oġlān; BCHZ ėdiser, D ėderler, A ḳılısar

496 (< DZ) ḫoşdur, B ḫūbdur

497 Ṭāliʿin gördürdi, D Ṭāliʿin gördiler, M Ṭāliʿini gördi

498 BMZ heylācını, CDH hīlācını, A mīlācını; bildiler, M buldılar; Ḳamu, DZ Yėdi

[499-504 < DZ]

499 degüldi, C degül

500 Ki ʔaltı, MQ Altı; B şeref yėrin ... Ol, Q şeref-perçīn ... Ol, AC şeref-eyvān (C şeref evin) ... Pes; yėrin alur, H ėvin alur, M burcında olur, Q perçin (?) olur; Ol ʿUṭārid daḫı dürlü, M Bes ʿUṭārid daḫı bir

[501-504 < Q]

501 işi, CH iş

503 bozılur, B yüz bulur

488 Müjde olsun kim bugün vaḳt-i seḥer D15b
Oldı ṭāliʿ kevkeb-i feṭḥ ü ẓafer

489 Bir mübarek kevkeb ėy şāh-ı zemen
Ṭoġdı ʿEsed'de Müşterī vü Zühre'den

490 Nėce kevkeb ki ʿaŋa gün ḥayrān olur
Nūrıyile yėr yüzi tābān olur

491 Bir melik-zāde vücūda geldi ʿė şāh B21a
Ki ʿaŋa mihr ü māh olısar tācgāh

492 Bir nebīre ḳıldı rūzī Ḥaḳ saŋa
Kim felek hem-tā getürmedi aŋa

493 Ṭoġdı bir oġluŋ ki ʿolısar baḫtiyār M23a
Tāc u taḫt anı ėdiser iḫtiyār

494 Nūr-ı devlet durur ol ser-tā-ḳadem
Ṣıdḳ ile mihrinden urur ṣubḥ dem

495 Şād oldı Feyleḳūs-ı nāmver
Vėrdi müjde getürene sīm ü zer

496 Sīm ü zer ḫoşdur be-ġāyet vėrmege
Vėrmeseŋ meyl ėtme anı dėrmege

497 Pes müneccim getürüp her bāb ile
Ṭāliʿin gördürdi usṭurlāb ile

498 Ṭāliʿ ü heylācını çün bildiler
Ḳamu yılduzı şerefde buldılar

499 Līki arada ʿUṭārid'di hemān
Kim şeref burcında degüldi ʿol zemān

500 Ki ʿaltı yılduz çün şeref yėrin alur Q22a
Ol ʿUṭārid daḫı dürlü ʿevde olur

501 Bu sebebden işi ṭutmışken niẓām H19b
Nā-gehān bozıldı olmadı temām

502 Ol ḳırānda yaradıldı ʿĀdem daḫı C19b
Ol ḳırānda oldı hem ʿālem daḫı

503 Lā-cirem her iş hemān ki ʿolur temām
ʿĀlem ü Ādem'de bozılur niẓām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 23b-24a

Feylekûs'a İskender'in doğumu müjdesinin verilmesi ve yeni doğanın talihinin çıkarılması

Çift sayfa halinde yapılmış bu imgede Feylekûs, bahar açmış ağaçlar altında çiçeklerle bezeli yeşil bir bahçede düzenlediği meclis sırasında betimlenmiştir.

Sağ sayfada Feylekûs tahtında oturur. Yanında silahdarları bekler. Solunda diz çökmüş oturanlar, birinin elinde tuttuğu usturlaptan anlaşıldığı üzere metinde geçen müneccimler olmalıdır. Karşısında müzisyenler ve diğer görevliler sıralanmıştır.

Soldaki sayfada, bahçenin devamında arka planda görevli ve saraylılar bulunur. Önde, meclisin düzenini bozanları sopayla kovalayan bir görevli ve içecek hazırlayan hizmetliler yer alır

510. beyitten sonra yer alan resimler 94 x 154 mm. boyutlarındadır.

506 ḳılısar ... ḳılısar, DMQ ėdiser ... ėdiser; Ḫānları AD Cānları

[507 – DQ'da 510'dan sonra geliyor; 507-509 < M]

507 iseŋ, Q ise; tā, B ez; ḳılmaya, DQ ėtmeye

508 Çünki ḳoya, D Çün ḳoya bu; ḫāndan, D şehrden, Q şehden

509 orada, DQ ol arada

510 ki nėçe Behmen ü, D nėçe Behmen nėçe, M nėçe biŋ Behmen ü

M RESİM: Feyleḳūs İskender'in doğumundan haber alıyor M23b

M RESİM: İskender'in zayiçesi M24a

[510/511 – DMQ:

D Memleketler issi şāh ola / Feṯḥ u nuṣret gendüye hem-rāh ola

DMQ Ẓulm bunuŋ (D anuŋ) ʿadli elinden (Q ile) gėdiser /

Fitne-i Yācūc (Q Yācūc'ı) bu defʿ ėdiser]

512 anı (Q -)

513 ʿıyd ėtdi, M ėtdi ʿıyd, Q ʿıyd ḳıldı, Z dügün ėtdi; ol (D -)

514 rengini, M yengini; AC **bıraḳdı** elden, BHMQ **düşürdi** (B düşerdi) elden, DZ düşürdi (D düşerdi) ⁀elinden,

515 ABC Olup, DHMQZ Gelüp; Vėrdiler, Q Urdılar; ol gün aŋa İskender, B İskender ol gün aŋa

516 ACHM **ol**, BDQZ **ki ⁀ol**; ferruḫ-piser, Z ferruḫ-siyer

517 birine, D birinüŋ; ḳomışdı, D ḳomışlar

[517/518 – DMQZ:

Ḫalḳa bu (M ol) oldı sebeb bī-iştibāh / Kim dėdiler aŋa Ẓü'l-ḳarneyn Şāh]

518 dėrler, B dürlü; çünki ṭoġdı ⁀ol, D çün ṭoġıcaḳ, M ṭoġduġında ⁀ol, Q doġdı çün ol

519 Ḳarn gīsūdur buyidi bir (B bu, D -), Q gīsūsıdur u buydı; Ki ⁀aŋa, M Aŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

504 Dünyeden kimse murād almış degül — B21b
Kimsenüŋ işi temām olmış degül

505 Pes dėdiler kim bu meymūn-aḫteri
Ėdiser Ḥaḳ şarḳ u ġarbuŋ serveri

506 Yėdi iḳlīmi musaḫḫar ḳılısar
Ḫānları gendüye çāker ḳılısar

507 İster iseŋ şarḳdan tā ḥadd-i ġarb — Z33a
Ḳalmaya yėr ki ͡anda bu ḳılmaya ḥarb

508 Çünki ḳoya başına Cem bigi tāc
Ala Dārā bigi biŋ ḫāndan ḫarāc

509 Ḳanda ki ͡ola ḳılıcı Ḍaḥḥāk-fer
Bulmaya Cimşīd orada ẓafer

510 Ėy ki nėçe Behmen ü İsfendiyār
Olısar bunuŋ ḳatında bendevār

511 Feyleḳūs oldı bu sözden şāẕmān — M24b
Vėrdi ṭāli‘ ṭutana genc-i girān

512 Genc anuŋçündür ki anı vėreler
Yoḫsa ͡anı renc ile nėçün dėreler

513 Pes yėdi gün ‘ıyd ėtdi ͡ol nāmver — D16a
Vėrdi yoḫsullara bī-ḥad sīm ü zer

514 Düzdi bir meclis ki Zühre rengini
Göriben bıraḳdı elden çengini

515 Olup Eflaṭūn ile Buḳrāṭ şād
Vėrdiler ol gün aŋa İskender ad

516 Çünki ḥükm olmışdı ol ferruḫ-piser — H20a
Yöriyiben şarḳ u ġarbı ṭutısar

517 Her birine şarḳ ile ġarbuŋ ‘Arab — B22a, C20a, Q22b
Ḳarn ḳomışdı kelāmında laḳab

518 Daḫı dėrler çünki ṭoġdı ͡ol baḫtiyār — A6a
İki gīsūsı var idi tābdār

519 Ḳarn gīsūdur buyidi bir sebeb — Z33b
Ki ͡aŋa Ẕü’l-ḳarneyn urdılar laḳab

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

520 -rūy ... -būy, B -rū ... -bū

521 nīk-rāy, B nīk-dān

[521/522 – DQ:

Ḫüsni ḫacletden eridürdi güli / Sözi (Q Sözle) āşüfte ėderdi bülbüli]

522 āyīn, Q anuŋ; buldı, M oldı

M Der ḥikmet-i āmūḫten

523 ėtdi ⁀ol, Q ėtdi

524 ACH **Ḥikmetüŋ aḳsāmına ėtdi**, BDMQZ **Ḥikmet aḳsāmına eyledi** (D eylerdi)

525 Aŋlayup, D Biliben, Q buluban; ilāhīden, Q ilāhīde; ḳısm-ı, D fenni, Q fenn-i

526 riyāżet, Q riyāżī

527 ʿamelden, Q ʿamelde; menzil, H hezl ü

528 Oldı, M Olur; feyleşūf, M Feyleḳūs; esrārına buldı, D rāzına bulmışdı

[529 < Q]

[529/530 – D:

ʿAḳl aŋladına (?) vü maʿḳūlına / Ḳābili bildi ne vü maḳbūlı ne]

530 (< B) ACHMZ Hendese eşkālile (H eşkālini) çün ḳıldı (MZ ėtdi) farż, DQ Hendesede ėdüben eşkāl (D ėdiben eşkāli) farż; AM Yėri gögi, CDHQZ Yėr ü gögi

531 (< Q) Ṭıbda hem (C -) baḥş ėtdi ol, H Ṭıbda baḥş eyledi, DMZ Ėtdi ṭıbda baḥş ol (M hem)

532 atlar, QZ itler

533 AC Ṣayd u, B Ṣayd, D Ṣaydı, HMQZ Ṣayda; ḳıldı, D ḳaldı

534 BCMQ oḳı (B oḫı) sehminden, AH oḳı zaḫmından (A zaḥmından), D anuŋ oḳından, Z anuŋ sehminden

535 alurdı eline ol, D alurdı ol ele, Z alur idi ⁀eline; sehminden (M o....); gümān, B kemān

H Der vefāt-i Feyleḳūs ve ẕemm-i dünyā

Q Vefāt-i Feyleḳūs ve nişesten-i (?) İskender be-cā-yı ū

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

520 Buldılar bir dāye anŋa ḫūb-rūy
Nīk-ḫulḳ u caʿd-zülf ü müşk-būy

521 Ten-dürüst ü pāk-aṣl u nev-cüvān M25a
Ḫūb-ṭabʿ u nīk-rāy u ḫurde-dān

522 Altı yıl āyīn ile ol şāh-zād
Terbiyet buldı vü lāyıḳ būd u zād

523 Yėdisinde ⁀āġāz ėtdi ⁀ol nāmver
Tā ki ögrene Areṣṭū'dan hüner

524 Ḥikmet aḳsāmına eyledi şürūʿ
Bildi cümle ger uṣūl u ger fürūʿ

525 Anŋlayup ʿilm-i ilāhīden ḫaber
Eyledi ḳısm-ı ṭabāyiʿde naẓar

526 Hem riyāżet ʿilmini bildi temām
Cümle aṣl u ferʿile ol nīk-nām

527 Hem ʿamelden ʿilm-i menzil hem siyer
Hem siyāsetden gey anŋladı ḫaber

528 Oldı on yaşında ol bir feylesūf
Kim felek esrārına buldı vuḳūf

529 Şöyle eşyāyı kemāhī anŋladı D16b
Ki ⁀anı üstādı Areṣṭū ṭanŋladı

530 Hendese eşkālile çün ḳıldı farż Q23a
Yėri gögi bildi cev cev ṭūl u ʿarż

531 Ṭıbda hem baḥş ėtdi ol Buḳrāṭ ile B22b, H20b
Daḫı Eflāṭūn u hem Soḳrāṭ ile

532 Çünki on yaşadı ol gītī-fürūz C20b, Z34a
Tāzi atlar istedi vü bāz u yūz

533 Ṣayd u atlanmaḳ nėcedür bildi bes
ʿİlm-i tīr ögrenmege ḳıldı heves

534 Oldı ol ṣanʿatda şöyle kim ḳader
Ḳılur idi oḳı sehminden ḫaẕer

535 Çünki alurdı eline ol kemān M25b
Ḳaçar idi okı sehminden gümān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

536

[537-538 – DHMQZ ↲]

537 kim (A -); ola gişi, BQ gişi ola; çün ėrişe, Q çü ėrişür

538 finā, CH fenā; Tengdür, DQZ Dardur, M Ṭardur

M Der vefāt-i Feyleḳūs ve ẕemm-i dünyā

[539-541 < DZ]

539 Emn var ṣanma bu yėrde (M burada), Q Sanma bu tirde (?) emān var

[540-541 – M ↲]

540 ḳamuyı ⁀eritdi, H ḳanı eritdi, Q ḳamusı eridür

[541 < Q]

542 Çāresin, Q Çāresi; bunuŋ kimesne (Q kim ėrse), A kimse bu derdüŋ; bilmedi, D ḳılmadı

543 ʻuḳdeye, Q ʻuḳdeyi

544 ʻuhdeye, HMQZ bu ʻuhdeye; işbu (=ACZ; BDHQ uşbu), M ol bu

ABCH Dāsitān-ı vefāt-i Feyleḳūs ve ibtidā'-ı ẓühūr-ı İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn (BH Ẕü'l-ḳarneyn İskender)

M Aḥvāl-i İskender baʻd ez vefāt-ı peẕereş

545 iḳlīmine, Z iḳlīminde

546 Rāyıla ... musaḫḫar, DQ Gendüye ... muḳarrar; Begleri gendüye çāker, D Cümle begleri musaḫḫar, Q Ḫamu ḫalḳını musaḫḫar

[547-548 < DQZ]

548 olur ... ola, M oldı ... oldı

549 Naḳż, C Naḳṣ; ėdüp ḫalḳ, DQ ėdiben (Q ėdüben) cümle; Dārā, Z Dārāb; ėtdiler Sikender, DMQZ eylediler anuŋ

550 Ḳamu anuŋ ile, Q Ḫamusı anuŋla; Ṣan kim, DHZ Ṣan ki, M Ṣana kim; ü bular, M bu

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

536 Çünki on bėş yaşına ėrişdi şāh
Feyleḳūs'a ėrdi fermān-ı İlāh

537 Gerçi kim ola gişi mīr-i ecel
Zūd-mīr olur çün ėrişe ecel

538 Teng görindi aŋa işbu finā
Tengdür ḫod bī-gümān dār-ı fenā

539 Emn var ṣanma bu yėrde ėy ulu
Kim ecel ḳorḳusı durur ṭopṭolu

540 Şemʿ bigi ḳamuyı ⁀eritdi bu bīm
Ne nebī buldı ⁀aŋa çāre ne ḥakīm

541 Ḳamusı bu miḥnet ile öldiler
Tünd-bād-ı ḳahr ile ḫāk oldılar

542 Kimsene bu derde dermān bulmadı
Çāresin bunuŋ kimesne bilmedi

543 Bulınur her ʿuḳdeye müşkil-güşāy
Ėdemez bu ʿuḳdeyi ḥal hīç rāy

544 Hīç kimsene varamaz ʿuhdeye B23a, Q23b
Kim güşāyiş bula işbu ʿuḳdeye

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dāsitān-ı vefāt-i Feyleḳūs ve ibtidā'-ı ẓühūr-ı İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn

545 Feyleḳūs öldi vü Ẕü'l-ḳarneyn Şāh H21a
Rūm iḳlīmine oldı pāẕişāh

546 Rāyıla Rūm'ı musaḫḫar eyledi C21a
Begleri gendüye çāker eyledi

547 Devletüŋ ser-māyesidür ḥüsn-i rāy
Rāy durur bī-gümān ẓıll-ı hümāy

548 Rāyıla ⁀olur her gişi kim ola şāh M26a
Rāydur ārāyiş-i taḫt u külāh

549 Naḳż ėdüp ḫalḳ Dārā ʿahdini
Muḥkem ėtdiler Sikender ʿaḳdini

550 Ḳamu anuŋ ile hem-ʿahd oldılar Z34b
Ṣan kim ol şīr ü bular şehd oldılar

551 Ḳodılar Dārā'yı, D Ḳodılar Dārā'dan, MQZ Döndiler Dārā'dan (Z Dārāb'dan)

552 ile (Q -); olsa, D ol

[553-556 < DQZ]

553 varken ḥayf kim, M ḳoyup ḥayf ola

556 ʿUnfi, CM ʿUnf; ėde, M ki ͡anda; luṭf ile bitmeye, C bitmeye luṭf ile

557 melik, D melek; kim bu, H milk-i; oldı nerm eyle, Q eyle nerm oldı

ACH Der temṯīl ve ḫātime-i (C ḫātimet-i) dāsitān

D *Fī temṯīl ve teşbīh*

M Der temṯīl

QZ Fi't-temṯīl

558 -dür, M durur; mülk-i (MZ milk-i, H milki) Rūm, D melikü'r-Rūm

[558/559 – DQ:

Uşbu destān sırrını diŋler iseŋ / Saŋa eydem (Q dėdüm) diŋleyüp aŋlar iseŋ]

B Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

559 eger te'dīb ėde ... tehẕīb (B tehdīb, Z teẕhīb) ėde, Q ile te'dīb ėt ... tehẕīb ėt

560 kim, DQZ iş; Mülk-i rūḥ ucdan uca, DQ Dār-ı mülki cānuŋuŋ (Q cānını), M Milk-i rūḥı ḳuds ile, Z Vāridāt-ı ḳuds ile

561 Ḳābil eyle nefsi, M Ḳāyil ola nefs; düşürme, Q tapşurma

562 (< DQZ) Nefsdür (A Nefs) kim sėni yėlter gülḫana; ʿAḳldur kim sėni iltür, C ilter gülşene

[562/563 – M:

Nėce gülşen gülşen-i dāru'n-naʿīm / Nėce gülḫan gülḫan-ı nār u ḥacīm

Nėce gülḫan kim ṭolu yaḥmūmdur / Hem ḥamīmüŋ yėmişi zaḳḳūmdur

Nėce gülşen kim çiçegi cümle nūr / Yapraġı reyḥān u yėmişleri ḥūr

Gey saḳın düşmeyesin ol gülḫana / Cehd ėt ėrişesin bu gülşene

Sebzesi ṣararuban ṣolmaz anuŋ / Bir güli ṭopraġa dökülmez anuŋ]

564 Sen eger ol tāc u, DMQZ Ger sen ol tāc ile; ʿAybını, CH Ġaybını; bu ACH **mülk ü baḫtuŋ**, BDMQZ **tāc u taḫtuŋ**

[565-566 – HM ↲]

565 fānīdür ü bes endek (M anuŋ), D fānīdür ü endek bī-, H fānī devri pes ėtdük; ki (DQZ -)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

551 Çünki gördiler Sikender luṭfını D17a
Ḳodılar Dārā'yı aŋup 'unfını

552 Luṭf ile ͡olsa ṭā'ate var i'tibār
'Unf ile olduḳda ḳalmaz pāyidār

553 Ḳamu ḫalḳa sen gerek luṭf ėdesin
Luṭf varken ḥayf kim 'unf ėdesin

554 Ḳul olur luṭf ile āzāde gişi
'Unf ile 'āṣīliġ olur ḳul işi

555 Ḳanḳı iş kim 'unf ile ḥāṣıl olur
'Unf çün götrile ol zāyil olur

556 'Unfi ol vaḳtin gerek ėde gişi B23b
Kim anuŋ luṭf ile bitmeye işi

557 Bir melik ḳopdı Sikender kim bu Rūm
Ḫātemine oldı nerm eyle ki mūm

Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

558 'Aḳl Areṣṭū nefs Ẕü'l-ḳarneyn'dür H21b
Rūḥ mülk-i Rūm ėy deryā-yı dür

559 Nefsüŋi 'akluŋ eger te'dīb ėde
'İlm ile aḫlāḳunı tehẕīb ėde

560 Her ne kim işler iseŋ meşkūr ola C21b
Mülk-i rūḥ ucdan uca ma'mūr ola

561 Ḳābil eyle nefsi 'aḳluŋ pendine
Cānuŋı düşürme şehvet bendine

562 Nefsdür kim sėni yėlter gülḫana M26b
'Aḳldur kim sėni iltür gülşene

563 Kim Sikendervār olasın nīk-baḫt Q24a
Ḳuds mülkinde bulasın tāc u taḫt

564 Sen eger ol tāc u taḫtı bulasın
'Aybını bu tāc u taḫtuŋ bilesin

565 Kim bu fānīdür ü bes endek beḳā
Ol durur bāḳī ki ͡aŋa ėrmez fenā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

[566-568 < DZ; Q'da 569'dan sonra]

567 ola, Q bula

568 saŋa niḳmet, Q aŋa töhmet

[569 < Q]

571 sözi anuŋ, Q anuŋ sözi; eydürse, HQ ėderse

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

572 cāmıdur ... ilhāmıdur, H cām ėder ... ilhām ėder; dėye, DQ dėse

574 ki (MQ -); hergiz, B her gün

ABCH Dāsitān-ı cülūs-ı İskender ber taḫt-i pādişāhī ve ṣıfat-ı sīret-i (CH şīrīn-i) ū

DMQ Naṣīḥat cüsten-i İskender ez ḥükemā'-i Yūnān

www.tuba.gov.tr

Z Dāsitān-ı cüyūş-ı [cülūs-ı] İskender ber taḫt-i pādişāhī

B RESİM: İskender tahta oturuyor

575 sāzuŋı ... āvāzuŋı, D çengüŋi ... āhengüŋi; ėt her, DMQ eyle

576 olup, HQ ėdüp; Cümle, M Rāst

577 düzetdi, H urundı

578 çeri, A ḫazīne

[578/579 – DMQZ:

DMZ Her ki diler mülk (Z milk) ala vü ola şāh / Māl olmaḳ gerek aŋa ḫāk-i rāh

Q Her ki diler mülk ala vü ola şāh / Māl aŋa olmaġ gerekdür ḫāk-i rāh]

579 Kim nėde (B Neyleye) kim baḫt pā-, D Nėde kim taḫtını pāy-

580 Neyleye, Q Neylese; AC **māl u**, BDHMQZ **Ḫālıḳ**; mülki (Z milki), D mülkin, HQ mülk ü

566 Nesne ki ʿardınca fenā ola anuŋ
Miḥnetidür bī-gümān cān u tenüŋ

567 Miḥnet ile gişi ne leẕẕet bula
Miḥnet olan yėrde ne rāḥat ola

568 Her ne kim ḳatuŋda ol niʿmet durur B24a
Çün beḳāsı yoḳ saŋa niḳmet durur

569 Her vücūduŋ ki ʿāḫiri ola ʿadem
Varlıġından ehl-i ʿaḳl urmaya dem

570 Aḥmedī'nüŋ ger sözin işidesin Z35a
Gendüzüŋe devleti ėş ėdesin

571 Kim sözi anuŋ ḳamu cāndan gelür
Her ne kim eydürse ʿirfāndan gelür

572 Ḫāṭırı anuŋ melāyik cāmıdur M27a
Her ne söz kim dėye Ḥaḳ ilhāmıdur

573 Ger anuŋ söziyle ėdesin ʿamel H22a
Hergiz işüŋde bulınmaya ḫalel

574 Bī-ḫalel gerek durur ki ʿola her iş
Ḳoma işüŋde ḫalel hergiz düriş

ABCH Dāsitān-ı cülūs-ı İskender
ber taḫt-i pādişāhī ve ṣıfat-ı sīret-i ū C22a

575 Sūz ile düzet muġannī sāzuŋı B24b, D17b
Rāst ėt her perdede āvāzuŋı

576 Naġme-sāz olup nüvāda söylegil Q24b
Cümle ʿuşşāḳı muḥayyer eylegil

577 Çün Sikender oldı Rūm'a pāẕişāh A6b
Dürlü gevherden düzetdi tācgāh

578 Māl dökdi vü çeri eyledi cemʿ
Ki ʿėde Rūm'a düşmen olanları ḳamʿ

579 Pes te'emmül ėtdi rūşen rāy ile
Kim nėde kim baḫt pā-ber-cāy ola

580 Neyleye ki ʿartura māl u devletin
Dilegince ėde mülki basṭetin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

581 ʿāḳılları ... fāżılları, Q fāżılları ... ʿāḳılları

582 bulara, Q bulardan; māh, A māl

584 İşbu, DMQZ Kim bu; Niʿmet-i ʿuḳbīyi, D Niʿmeti ʿuḳbā hem

585 ögüdini, A ögüdüni; dü-tā, D öte (?)

ABCH Su'āl-i İskender ez ḥükemā ki aṣl-ı ʿālem çi (C -) būd

D Su'āl kerden-i İskender ez ḥükemā ki aṣl-ı āferīniş çi būd

M Su'āl-i ez ḥükemā ki aṣl-ı īn ʿālem ez çīst

Q Su'āl-i İskender aṣl-ı ʿālem çi būd

586 Daḫı Eflāṭūn u (HM -) hem, D Ėrdi Eflāṭūn daḫı, Q Daḫı Eflāṭūn daḫı

[588 – DQ'da bunun yerine şu beyit var:

D Hey'etin ʿilm ile çerḫüŋ bulduŋuz / Ḳamu eşyāyı kemāhī bildüŋüz

Q Hey'etin ʿilm ile çerḫüŋ bildüŋüz / Ḳamu müşkil işleri ḥal ḳılduŋuz]

589 çü ḳoduŋuz, M ḳoduŋuz çün

[590 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Vācib ü mümkin ne durur bildüŋüz / Mümteniʿ ne cümle şerḥin ḳılduŋuz]

590 ḳılduŋuz ... ne durur bildüŋüz, Q ėtdüŋiz ... nėcedür bildüŋiz

[591-593 < D; 591-592 – BQ ↲]

591 AQZ nedür nedür, BCHM ne vü nedür

592 AQ ʿillet nedür, CH ʿillet ne vü, BMZ hem ʿillet ü

593 ėdüŋ, B eydüŋ

594 Dėŋ, M Kim; Hem, DHQ Ya; ʿilletlerden, DQ ʿilletler de; ūlāsı, CM evlāsı nedür

595 Ne ⁀olısar hem, DQ Gėrü nola

ABCH Cevāb-ı ḥükemā su'āl-i İskender-rā

D Cevāb-ı Aresṭū ḥakīm

M Cevāb-ı Aresṭū der heyūlā-yı ʿālem

Q Cevāb-ı Aresṭū su'āl-i İskender-rā

Z Cevāb-ı Aresṭū be-su'āl-i İskender

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

581 Cemʿ ėtdi bir yėre ʿāḳılları Z35b
Feylesūf u kār-dān fāżılları

582 Tā bulara ṣora ʿālem ḥālini
Bile bu māh u sipihr aḥvālini

583 Daḫı anlardan işide dürlü pend
Ola ol pendi dutıban sūdmend

584 İşbu ʿālem ḥālini her kim bile
Niʿmet-i ʿuḳbīyi oldur kim bula

585 Her ki ʿāḳıllar ögüdini duta M27b
Dünyī ḳayġusından olmaya dü-tā

Suʾāl-i İskender ez ḥükemā ki aṣl-i ʿālem çi būd

586 Pes Aresṭū geldi ol Buḳrāṭ ile H22b
Daḫı Eflāṭūn u hem Soḳrāṭ ile

587 Dėdi bunlara ki ėy erkān-ı mülk B25a
Kim ḳamu tendür ü sizsiz cān-ı mülk

588 Cümle eşyāyı kemāhī bildüŋüz C22b, Q25a
Ḳamu müşkil ʿuḳdeyi ḥal ḳılduŋuz

589 ʿİlm ü ḥikmetde çü ḳoduŋuz ḳadem
Bildüŋüz nedür ḥudūṯ ile ḳıdem

590 Çünki mevcūdātı ḳısmet ḳılduŋuz D18a
Mümkin ü vācib ne durur bildüŋüz

591 Bildüŋüz cevher nedür nedür ʿaraż
Āferīnişden ne nesnedür ġaraż

592 Aŋladuŋuz ʿāḳıl u maʿḳūl ne
Bildüŋüz ʿillet nedür maʿlūl ne

593 Mümkinātuŋ māddesin çün kim ʿayān
Bildüŋüz ėdüŋ baŋa cümle beyān

594 Dėŋ bu ṣūretler heyūlāsı nedür Z36a
Hem bu ʿilletlerden ūlāsı nedür

595 Neyidi bu ʿālemüŋ aṣlı dėŋiz
Ne ͡olısar hem cüzvi vü külli dėŋiz

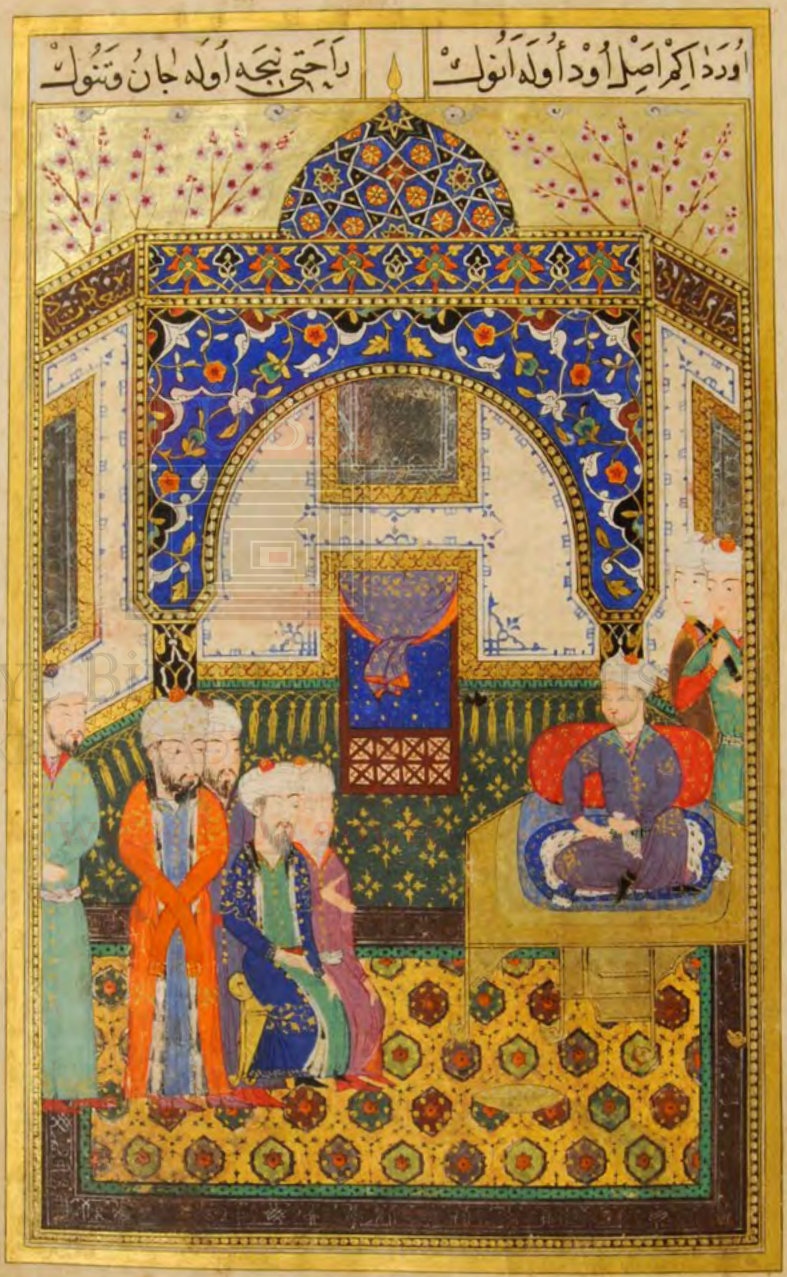
TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

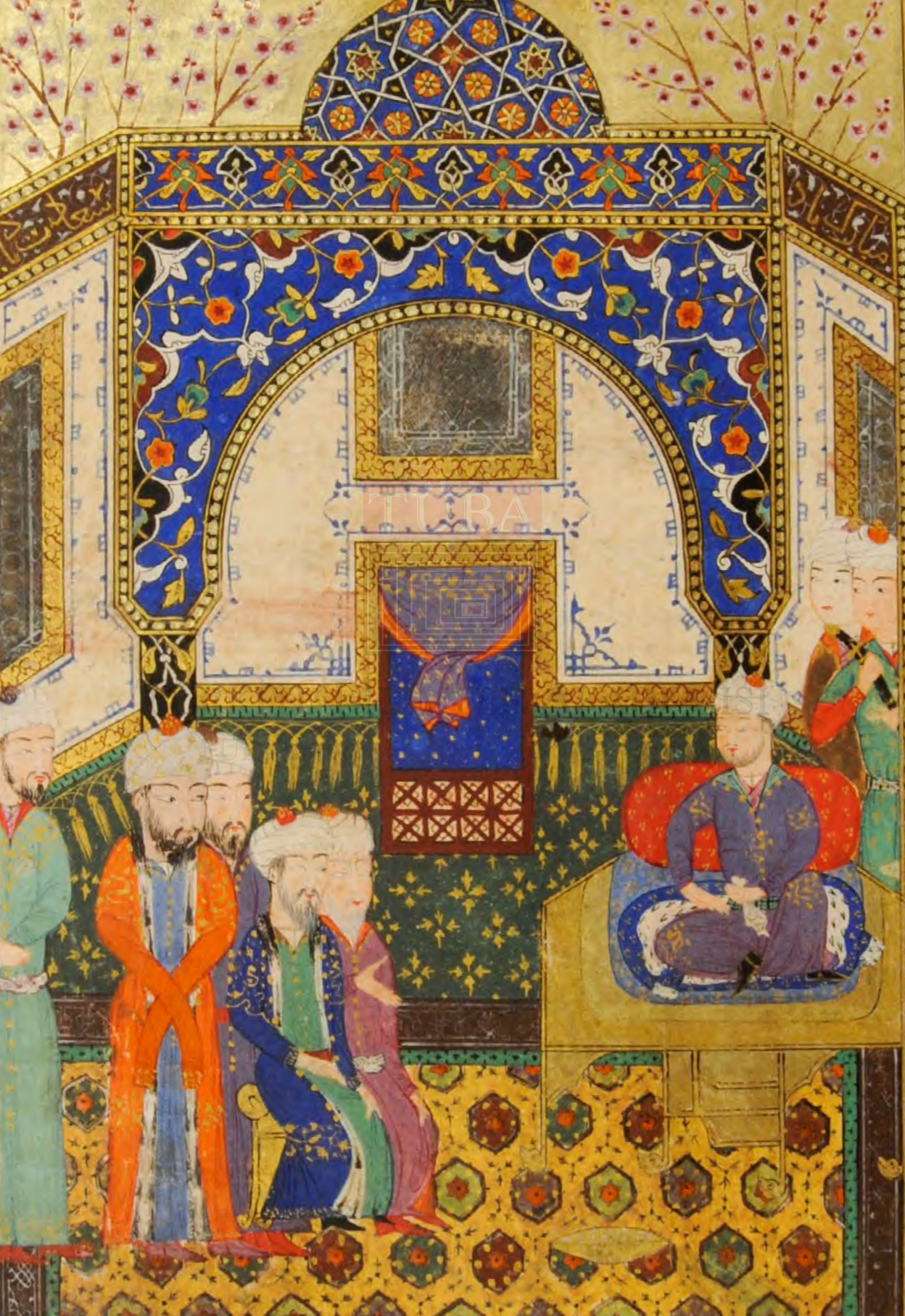
y. 28a

İskender'in bilgelere âlemin aslını sorması

Kubbeli bir köşk içinde, sağda ardında iki silahdarıyla İskender tahtta oturur. Karşısında ikisi oturan Aristo, Bukrat, Eflatun ve Sokrat. Arkalarında bir hizmetkâr bekler.

598. beyitten sonra yer alan resim 93 x 145 mm. boyutlarındadır.





596 Dėdi ⁀Aresṭū şāha kim ėy, D Dėdi Aresṭū şāha kim, Z Dėdi Aresṭū şaha ki ⁀ėy; ki (D -)

597 Ḳamu nesne andan oldı, D Nūrdur ol andan oldı, Q Nūr durur ol andan; A Aŋa döner gėrü ėrse, BDH Hem aŋa döner gėrü ⁀olsa (D ėrse), C Hem gėrü aŋa dönerse, M Gėrü aŋa döniserdür, Q Kim gėrü aŋa döniser, Z Gėrü aŋa döner ėrse

598 (< D) cān u, B cānuŋ

M RESİM: İskender ile Yunan bilgeleri
DHQ Cevāb-ı Buḳrāṭ ḥakīm
M Cevāb-ı Buḳrāṭ der heyūlā-yı ʿālem
Z Cevāb-ı Buḳrāṭ

599 Dėdi bes, D Bes dėdi

[600 – DQ'da bunun yerine şu beyit var:

İbtidā bād idi bu aṣl-ı mevād / Lā-büd olur intihāda cümle bād]

600 ḳamu (M cümle) bād idi, B bāẕ idi ḳamu; hemīn ... yaḳīn, MZ yaḳīn ... hemīn; ṣoŋra, M yine

601 (< D) ki ⁀aṣlı anuŋ, Q ki ⁀anuŋ aṣlı

DHQ Cevāb-ı Eflāṭūn ḥakīm
M Cevāb-ı Eflāṭūn der heyūlā-yı ʿālem
Z Cevāb-ı Eflāṭūn

602 ḳamu mevcūduŋ aṣlı oldı, D ḳamu mevcūduŋ oldı aṣlı, M vücūduŋ aṣlı oldı ḳamu

603 tāze, Q aṣl-ı; ḥayvān u, M vü ḥayvān; olur, D ola

[604 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Çün ṣudan oldı ḳamu varlıḳ ʿayān / Bes erib ṣu ola āḫir bī-gümān]

604 Ṣudan, H Ṣuda

DHQ Cevāb-ı Soḳrāṭ (Q Buḳrāṭ) ḥakīm
M Cevāb-ı Soḳrāṭ der heyūlā-yı ʿālem
Z Cevāb-ı Soḳrāṭ

605 Soḳrāṭ-ı, Q Buḳrāṭ-ı

[606-607 – D'de bunun yerine şu beyit var (+ Q 606/607):

D Ḳamu telṭīf kevn andan pāk olur / Lā-cerem ol cümle āḫir ḫāk olur

Q Ḳamu telṭīf kevn andan alur / Lā-cerem ol cümle andan ḫāk olur]

606 kevn (A gūn) alur, M pāk olur, Q çāk olur

607 AC Nesne (Nesnenün) kim olmış ola, B Nesne ki ⁀olmış ola anuŋ, HQZ Her ne nesne (H Her nesene) ki ⁀ola anuŋ, M Her ne nesne kim olanuŋ

ABCH İʿtirāż-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām ber ḳavl-i ḥükemā ve cevāb-ı ū (CH ez) su'āl-i İskender-rā (B - -rā)
D Cevāb-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām ve iʿtirāż-ı ḥükemā
MZ İʿtirāż-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām
Q İʿtirāż-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām ber ḥükemā ve cevāb-ı İskender

608 ḥāżırdı dėdi kim, B ḥāżır idi dėdi; dėdiler, D dėrler bu

[608/609 – DQ:

Bu su'āluŋ ol bile taḥḳīḳini / Kim Ḫaḳ'uŋ bulmışdur (Q bulmış ola) tevfīḳini]

609 Muḥdeşāta, CDH Muḥdiṣāta, M Muḥdeşātı; Bu muḥāli ḥāşe kim eyde (BH[Q?] ėde), D Dėmeye bu sözi ol k'ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Cevāb-ı ḥükemā su’āl-i İskender-rā

596 Dėdi ⁀Aresṭū şāha kim ėy şehriyār
Bil ki ḳamu nesnenüŋ aṣlıydı nār

597 Ḳamu nesne andan oldı ibtidā
Anŋa döner gėrü ėrse intihā

598 Orada kim aṣlı od ola anuŋ M28a
Rāḥatı nėce ola cān u tenüŋ

599 Dėdi bes Buḳrāṭ kim aṣl-ı ḥayāt B25b, H23a, M28b
Çün hevādur andan oldı kāyināt

600 Aṣlda çün ḳamu bād idi hemīn Q25b
Cümle ⁀anuŋçün ṣoŋra bād olur yaḳīn

601 Her ne nesne ki ⁀aṣlı anuŋ bād ola
Anda pīẕādur ki ne bünyād ola

602 Dėdi Eflāṭūn ki bilgil ėy ulu C23a
Kim ḳamu mevcūduŋ aṣlı oldı ṣu

603 Çün ṣudandur tāze ḥayvān u nebāt
Bes ṣu olur bī-şek aṣl-ı kāyināt

604 Ṣuda bünyād eylemek gey cehl olur
Ṣudan ārām isteyen nā-ehl olur

605 Böyle dėdi ṣoŋra Soḳrāṭ-ı ḥakīm
Kim ḳamuya ḫākdür aṣl-ı ḳadīm

606 Her ne kim var ise andan kevn alur Z36b
Anuŋ içün ṣoŋra ḳamu ḫāk olur

607 Nesnenüŋ kim olmış ola aṣlı ḫāk
Ol küdüretden nėcesi ola pāk

İ‘tirāż-ı Ḫıżr ‘aleyhi-s’selām ber ḳavl-i ḥükemā ve cevāb-ı ū su’āl-i İskender-rā

608 Ḫıżr ḥāżırdı dėdi kim ėy ulu
Sözi taḳlīd ile dėdiler ḳamu

609 Muḥdeṯāta dėdiler bunlar ḳadīm Q26a
Bu muḥāli ḥāşe kim eyde ḥakīm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

610 (< C) ger basīṭ, D ver basīṭ; merkezinden, Q merkezinde

[611 < D]

612 Ḳudretinden (MZ Ḳudretiyle) oldı cümle, B Ḳudretinden cümle oldı, D Ḳamunuŋ emrile oldı, Q Ḳamu anuŋ emriledür

613 vü miṣāl, H bī-miṣāl; ʿālemi, C Ādem'i

614 ḳudretinde, C ḳudretinden; tām, BM temām; Mādde vü müddetsüz (H müddesüz), D Medd ü āletsüz, Q Mādde vü āletsiz

615 māddedür, D medddür

616 ḳıldı, M ḳılur, Q ol ḳıldı; anuŋ emri durur, D emri durur anuŋ

617 Emri ḳamu nesneye, DQ Emri neye dilese, Z Emrine ne dilese

618 Muḥdeṣātuŋ, CH Muḥdiṣātuŋ; uş ḥudūṣıdur, Q -dur vücūdı uş

619 Farżdur kim, DMQZ Gerek anuŋ; varlıġını, D varlıġın çün

ABCHQ Delīl-i tevḥīd-i Ṣāniʿ-i ʿālem (Q -) ez zübān-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām

M Delīl-i ʿaḳlī ber vaḥdāniyyet

620 Olımaz (HM Olmaz) Ṣāniʿ iki Ol, Q Ṣāniʿ olmaz iki bil kim

[621-625 < D; fakat 623 ve 625 için D'deki benzer beyitleri (D18b14 ve D19a2) krş. (Eklenti 3: 2, 7)]

621 Ḫālıḳ, MQ Vācib, Z Vācid; olımaz (M olamaz), HQ olmaz

622 ki ⁀ola, M ola

623 olup (B olıp), A olur; Ola nisbetle müsāvī, MZ Müstevī ⁀ola (Z olur) nisbet ile; kāyināt, Z mümkināt

624 āferīnişde, Q āferīnişden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

610 Her ne kim var ger mürekkeb ger basīṭ — D18b, M29a
İşbu ʿālem merkezinden tā muḥīṭ

611 Ger ʿaraż ola vü ger cevher yaḳīn — B26a, H23b
Ḳamusı muḥdeşdür ėy dānā-yı dīn

612 Ḳamusınuŋ ḫālıḳıdur Kirdigār
Ḳudretinden oldı cümle āşikār

613 Mādde vü müddet yoġ idi vü miṣāl
Kim yaratdı ʿālemi ol Ẕü'l-Celāl

614 Çünki Ḳādir ḳudretinde ola tām
Mādde vü müddetsüz olur iş temām

615 İḥtiyāc-ı māddedür ʿacze delīl
Ālete muḥtāc olan olur ẕelīl

616 ʿĀlemi lā-şey'den ḳıldı ʿayān
Ol ki anuŋ emri durur *Kün fe-kān*

617 Her ne kim var mümkin Ol vācib durur — C23b
Emri ḳamu nesneye ġālib durur

618 Ḳudret ü varlıġına bī-iştibāh
Muḥdeşātuŋ uş ḥudūṯıdur güvāh

619 Farżdur kim varlıġını bilesin — Z37a°
Birligini daḫı rūşen ḳılasın

Delīl-i tevḥīd-i Ṣānīʿ-i ʿālem ez zübān-ı Ḫıżr ʿaleyhi-s'selām

620 Olımaz Ṣānīʿ iki Ol bir olur
İkilikde mülk bī-tedbīr olur

621 Ḫālıḳ iki olımaz Ol bir gerek — Q26b
İki ⁀olıcaḳ her biri ḳādir gerek

622 Şöyle ki ⁀ola her biri ḳudretde tām
Ki ⁀āferīniş ola anuŋla temām

623 Her birine ḳudret olup vaṣf-ı ẕāt — B26b
Ola nisbetle müsāvī kāyināt

624 Pes mü'eṯṯir āferīnişde ʿayān — M29b
Ya ikisi ola ya biri hemān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

625 İkisi, M İki; işbu, Q bu

626 Bī-gümān maḳdūr anuŋla ⁀olur (D ola), M Ḳamu maḳdūr anuŋ ile ⁀olur, Q Ḳamu maḳdūruŋ ile olur, Z Ḳamu maḳdūr olur anuŋla

627 Birile maḳdūr çün, D Çünki varlıḫ birile; Fikr ėt biri (H birin) daḫı nėşe (A ne işe), D Bir daḫı fikr ėt ki tā işe, M Bir daḫı fikr ėt nėşe, QZ Biri daḫı fikr ėt ne ⁀işe

[628-680 - D'de değişik bir metin bulunuyor; bkz. Eklenti 3]

628 Yazamaz bir yazuyı, MQZ Bir yazuyı yazamaz (Q yazmaz)

629 Ḳamu bir, Q Ḳādir u; AC mevcūddur bil, BHMQ mevcūd durur

[630-631 – H ↲]

630 (< Z) Bir eşerdür, Q Her eşerden

[631-632 – krş. D19a4-5 (Eklenti 3, 9-10. beyitler)]

631 (< Q) Bī-müreccėḥ, AZ Bī-müreccīḥ; ol biri, D birisi

632 gey bil kim, HMQZ bilgil ki (Q kim)

[633-646 < Z]

633 Varlıġa, Q Varmaġa; birlige, M birligine; daḫı ⁀eydeyim (CH daḫı eydem) saŋa rūşen, Q ėdeyim saŋa rūşen bu

ACH Ḥüccet-i dīger ber vaḥdāniyyet-i Ṣānı‘

634 cevāhirdür ger a‘rāż, H cevāhir ger ‘arażdur; AH Muḥdeş ü (H -i) muḥtāc-ı muḥdişdür, B Muḥdiş ü muḥtāc u muḥdeşdür, M Muḥdişe muḥtāc muḥdeşdür, Q Muḥdiş ü muḥtācdur muḥdeş

635 muḥdeş, C muḥdiş

637 Muḥdeş, M Muḥdiş; olur ol daḫı (H da) ⁀olmazsa, Q olsa ol daḫı olmaz; ḥakīm, H kelīm

[638 < M]

639 olmaduḳda, M olmaḳda, Q olmazsa

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

625 İkisi ⁀olsa gelür işbu imtinā‘ H24a
Kim ėdeler bir eṣerde ictimā‘

626 Çünki bir ḳādirde ḳudret ola tām
Bī-gümān maḳdūr anuŋla ⁀olur temām

627 Birile maḳdūr çün ḥāṣıl olur
Fikr ėt biri daḫı nėşe gelür

628 İki gişi işleyemez bir işi
Yazamaz bir yazuyı iki gişi

629 Zīr ü bālā işbu ‘ālem uş ‘ayān
Ḳamu bir mevcūd durur bī-gümān

630 Bir eṣerdür ucdan uca dutma şek
Pes mü’eṣṣir olan aŋa bir gerek

631 Ger mü’eṣṣir ikiden biri ola C24a
Bī-mürecceḥ ol biri rāciḥ gele

632 ‘Aḳlda çün bu daḫı fāsid durur
Ṣāni‘i gey bil kim Ol vāḥid durur

633 Varlıġa birlige ėy ehl-i sebīl
Bir daḫı ⁀eydeyim saŋa rūşen delīl

Ḥüccet-i dīger ber vaḥdāniyyet-i Ṣāni‘

634 Ger cevāhirdür ger a‘rāż ėy ulu A7a
Muḥdeṯ ü muḥtāc-ı muḥdiṯdür ḳamu

635 Çün olur muḥtāc muḥdeṯ dutma şek B27a, Q27a
Kim aŋa bir muḥdiṯ-i vācib gerek

636 Kim ḳadīm ola vü ḳādir bī-gümān
Tā ḳamu varlıḳ ola andan ‘ayān

637 Muḥdeṯ olur ol daḫı ⁀olmazsa ḳadīm
Muḥdiṯe muhtāc olur ėy ḥakīm

638 Devr olur yāḫod teselsül āşikār
İkisi daḫı muḥāl ėy nāmdār

639 Ḳādir olmaduḳda ⁀olur ‘āciz hemān H24b
Nesne mevcūd olmaz andan bī-gümān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

641 Kim, Q Çün; bī-hīç (C + ü)

642 gele, C ola (*gele*'den düzeltilmiş?)

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Bürhān-ı dīger ber tevḥīd-i Vācibü'l-vücūd

[643 < Q]

645 temyīze, CQ temīze; bulına, Q bula

[646/647] H Der feżāyil-ı tevḥīd ve taḥrīż ber ān

[647-648 – M30a8-9 // 30b13-14; 647-661 –M'de 679'dan sonra (M30b13-31b8)]

647 ṭutduŋ (CHQ dutduŋ) ise, M dutarsaŋ // dutar iseŋ; dėdüm, M eydem

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BC Der feżāyil-ı tevḥīd ve taḥrīż ber ān

648 ʿaḳla, M ʿaḳlı // ʿaḳla; [H'de 649b, 648b'de tekrar edilmiştir]

[649-653 – Q'da 679. beyitten sonra gelir (Q28a3-7)]

649 ACH **Ġarḳ olur**, B **Ġarḳdur**, MQZ Ġarḳadur

650 ki ͡ol, Q ol

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Der taḳsīm-i tevḥīd ez taḳrīr-i Ḫıżr (B + ʿaleyh[i-s'selām])

651 ol, H bil; ġaybī vü ḥaḳḳī, CZ ʿaynī vü ḥaḳḳī, Q ḥaḳḳī vü ʿaynī

M RESİM: İskender ile bilgeler

652 İki ͡olur, Z Ol ki ͡olur, M Evvelā

640 Lāzım olur iki olduḳda ḳadīm M30a°
Biribirinden teḳaddüm ėy ḥakīm

641 Kim ḳadīmüŋ varlıġı bī-hīç şek
Ḳamu varlıḳdan muḳaddemter gerek

642 Her biri her-gāh kim böyle ola
Gendü gendüden muḳaddemter gele

Bürhān-ı dīger ber tevḥīd-i Vācibü'l-vücūd

643 Birlige bir daḫı ḥüccet eydeyüm
Gün bigi ‿anı saŋa rūşen ėdeyüm

644 Olmaz olur ise vācib bir hemīn C24b
Vech-i şirket gerek arada yaḳīn

645 Daḫı temyīze cihet gerek ʿayān
Kim taʿaddüd bulına ‿anda bī-gümān

646 Böyle olsa olmaz imkāndan berī
İkiden olur mürekkeb her biri

647 Ger ḳulaḳ ṭutduŋ ise benden yaŋa B27b
Ḥüccetin tevḥīdüŋ uş dėdüm saŋa

Der feżāyil-ı tevḥīd ve taḥrīż ber ān

648 Cān u ʿaḳla maḳṣad-ı aḳṣādur ol Z37b
İns ü cinne maṭlab-ı aʿlādur ol

649 Ol maḳāma her gişi bulmaz vuṣūl
Ġarḳ olur ol baḥrde cümle ʿuḳūl

650 Cehd ėt ėrmege aŋa ki ‿ol maḳām M31a°
Müntehāsıdur maḳāmātuŋ temām

Der taḳsīm-i tevḥīd ez taḳrīr-i Ḫıżr

651 Nevʿile üç ḳısm durur ol ʿayān H25a
ʿİlmī vü ġaybī vü ḥaḳḳī bī-gümān

652 İki ‿olur tevḥīd-i ʿilmī bil yaḳīn
Ger dilerseŋ kim olasın ehl-i dīn

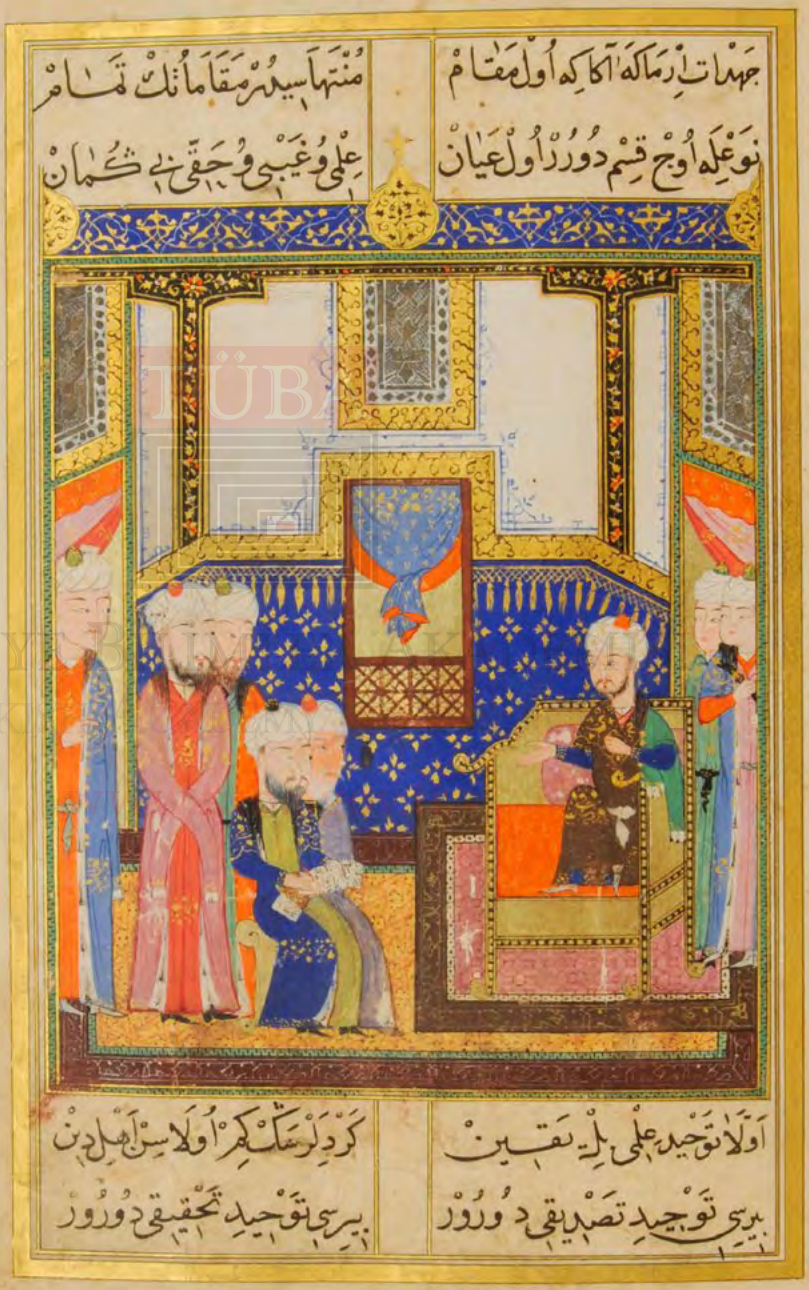
TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 31a

İskender ve bilgelerin Hızır ile tevhid hakkında sohbeti

Sağda, ardında iki silahdarıyla tahtta oturan İskender, karşısındaki alimlerle sohbet eder. Birinin elindeki kâğıda yazdığı (metinde sadece birkaç sözcük seçilebilmektedir) görülen figürlerden hangisinin Hızır olduğunu kestirmek zordur.

651. beyitten sonra yapılmış resim 90 x 112-122 mm. boyutlarındadır.





TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

653 olur … olur, HM durur ... durur

[654-661 < Q]

655 Ol, H K'ol; ġaybī, Z ʿaynī; bilesin, B bilesi

656 Olasın cān ile, MZ Cān ile olasın; ol yėrde vü gökde, B yėrde vü gökdeki

657 oldur anuŋdur, Z ol durur anuŋ; ḳıdem ... ʿadem, H ḳadīm ... ʿadīm

658 andan ayru, M andan, Z andan artuḳ; kimse, HZ nesne

659 *ve'l-*āḫir, H *ve-āḫir*

661 gören, Z göre

[662-679 < Z; – MQ'da 648'den sonra geliyor (M30a10-30b12, Q27a14-28a2)]

662 Gel, M Bes, Q Pes; olsa, M ola

[663-664 – H ↲]

663 (< Q) ėdeyüm, H eydeyim; anuŋ, C bellü

664 peşşede, A beşde

665 ėt ... degül hergiz, Q atr (?) ... degüldür her

666 çünki ḳulaġın [C'de *ḳulaġın* çizilmiş ve üstüne *ḳanadın* yazılmıştır], H çünki ḳoltuġın, MQ çün ḳanadını

667 Bir yėre, H Pil yėre, M Fīl-vār, Q Fīl yėre; çün kim, Q çün ki; ura, C vura

urur, Q ėder; ol, MQ her

668 fīl, Q pīl

653 Birisi tevḥīd-i taṣdīḳī olur
Birisi tevḥīd-i taḥḳīḳī olur

654 Naḳl ile aŋlansa taṣdīḳī olur M31b°
ʿAḳl ile bilinse taḥḳīḳī olur

655 Ol durur tevḥīd-i ġaybī bī-gümān
Ki ⁀anı ẕevḳ ile bilesin sen ʿayān

656 Olasın cān ile aŋa sen güvāh
Ki ⁀ol durur ol yėrde vü gökde İlāh

657 Ḳamu varlıḳ oldur anuŋdur ḳıdem C25a
Andan ayru ne durur cümle ʿadem

658 Zīr ü bālā her ne kim var az u çoḳ B28a
Ol durur ol andan ayru kimse yoḳ

659 Ḫod *Hüve'l-evvel ve'l-āḫir* bu söze
Ḥüccet-i rūşendür uş dėdüm size

660 Ol durur tevḥīd-i ḥaḳḳī ki ⁀ol İlāh
Gendüniŋ varlıġına oldı güvāh

661 Şöyle āṣārını iẓhār eyledi Z38a°
Kim gören tevḥīde iḳrār eyledi

662 Gel anuŋ āṣārına eyle naẓar M30a°
Kim mü'essir bilinür olsa eser

663 Bir meṣel ėdeyüm uş saŋa beyān
Kim bilesin varlıġın anuŋ ʿayān

664 Her ne kim var fīlde ḫortūm u gūş Q27b
El ayaḳ bir peşşede var görgil uş

665 İlig ü sünük ṭamar ėt ü deri
Şöyle kim eksük degül hergiz biri

666 Līki peşşe çünki ḳulaġın açar H25b
Ḳuş gibi her yaŋa kim diler uçar

667 Bir yėre ḫortūmını çün kim ura
Rumḥ bigi yara urur ol yėre

668 İşbu ḥāl ile zebündur aŋa fīl M30b°
Bu ne ḳudretdür tefekkür eyle bil

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

669 arslanda, M aṣlında

[670 – B'de bu beyit 28a'nın sonunda bulunuyor, 28b'nin başında da tekrar ediliyor fakat ikinci mısra yerine *ṣḥ ṣḥ ṣḥ ṣḥ ṣḥ ṣḥ ṣḥ* yazılmıştır (krş. 4516-4517)]

670 ḥayvānātı fikr, MQ ḥayvān fikrini; ḳudret nėcedür, Q ne ḳudret durur

671 Bil ki, BH Belki; ḳamuya birdür, Q bir durur pes; hem Ol durur, MQ ḳamu Ol'dur

672 bilesin, HMQ göresin

674 Bāṣıra uş gözlerüŋde, M Bāṣıradur uş gözüŋde; uş, C var

675 ṭurmış (=AH; BCQ durmış), M düzmiş; ẕā'iḳa, H nāṭıḳa

676 Şāmme, H Şām, MQ Şāmiye; vėren (M -)

677 ḥıfẓ u ḥiss-i (C ḥisdür), H ḥiss ü ḥıfẓ u

678 Sende, MQ İşde; endāmlar, Q endāmlaruŋ; melāyikdür, MQ melāyikden

679 ḳamuyı, Q ḳamu; ol ki ⁀evvel ü āḫir, H evvel ü āḫir ol

M Cevāb-ı ḥükemā be-Ḫıżr ʿaleyhi's-selām

[680 – krş. D19a9 (Eklenti 3, 13. beyit)]

680 dėdiyse taṣdīḳ, Q eytdiyse anı

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Teslīm-i ḥükemā be-kelām-ı Ḫıżr ʿaleyhi's-selām

Q Teslīm şüden-i ḥükemā ber-ḳavl-i Ḫıżr ʿaleyhi's-selām

681 yaḳīn, D hemīn

[682 – D ﷺ]

682 Söz ki miṣbāḥ-ı, D Sözi miṣkāti

683 AC **ėrdi çü**, BDHMQZ **çün ėrdi**; Oldı ol dem, Q Oldı andan, H Ol dem oldı; Ḫıżr, M Ḫażr; andan, M anda, Q ol dem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

669 Var iken arslanda bunca tāb u zūr
Gör zebūn nėce ėdipdür anı mūr

670 Bāḳī ḥayvānātı fikr eyle temām
Gör ki ḳudret nėcedür ėy nīk-nām

671 Bil ki Ṣāniʿ ḳamuya birdür hemīn B28b
Ẓāhir ü bāṭın hem Ol durur yaḳīn

672 Ger bu aʿżāŋı teʾemmül ḳılasın C25b
Her birisinde neler var bilesin

673 Göresin her ʿużvuŋ içinde yaḳīn
Ṭobṭolu olmış *Kīrāmen kātibīn*

674 Bāṣıra uş gözlerüŋde bir melek
Ḳulaġuŋda sāmiʿa uş ṭutma şek

675 Bir melek aġzuŋda ṭurmış ẕāʾiḳa
Bir melek dilüŋde ẓāhir nāṭıḳa

676 Şāmme burnuŋda elüŋde bāṭışa
Ki ‿ol durur ḳuvvet vėren her bir işe

677 Hem dimāġuŋda ḫayāl uş bir melek
Vehm ü fikr ü ḥıfẓ u ḥiss-i müşterek

678 Sende bu endāmlar kim var ḳamu Q28a
İşbu resm ile melāyikdür ṭolu

679 Bī-gümān bu ḳamuyı ‿èden bir durur
Ol durur ol ki ‿evvel ü āḫir durur

680 Çünki Ḫıżrʾuŋ sözini işitdiler D19a°, M31b°, Z38a°
Her ne kim dėdiyse taṣdīḳ ėtdiler

Teslīm-i ḥükemā be-kelām-ı Ḫıżr ʿaleyhi’s-selām

681 Dėdi Eflāṭūn ki söz budur yaḳīn H26a
Kim beyān ėtdüŋ sen ėy dānā-yı dīn

682 Söz ki miṣbāḥ-ı nübüvvetden gelür B29a
Şemʿ bigi cānları rūşen ḳılur

683 Buraya ėrdi çü bu güft ü şinīd
Oldı ol dem Ḫıżr andan nā-bedīd

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

684 Ḫıżr, M Ḫażr; ėtdi anlara, Q ėtdi bunlara, D ḳıldı bunlara

685 ʿaceb, DMZ laṭīf

D Naṣīḥat cüsten-i İskender der bāb-ı dīn

686 Bes (CQ -); Ḫıżr (M Ḫażr) u bize, H bize Ḫıżr

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Naṣāyiḥ cüsten-i İskender ez ḥükemā-yı Yūnān

B RESİM: İskender ile bilgeler

687 bulavuz ... murād, H olavuz ... şād; ACHMQ dünyī (CHM + vü), B dünyayı vü, D dünyā

688 Dāniş ile, D Dünyāyiçün; neyledür, Q böyledür; endīş AZ endīşe

Q Naṣāyiḥ cüsten-i İskender ez ḥukemā

689 bir nāmede çoḳ (C bir) dürlü, DQZ birinde dürlü dürlü

690 çün, BQ çü anı

691 işide, M gūş ėde

DM Naṣīḥat-nāme-i Eflāṭūn

Z Naṣāyiḥ-i Eflāṭūn ḥakīm be-İskender

692 Bu, C Bir; ile, H üzre

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCHQ Naṣīḥat-nāme-i Eflāṭūn ḥakīm

[693 – D'de bunun yerine şu beyit var (krş. 744):

Yazdı kim ėy şehriyār-ı nīk-baḫt / K'oldı tāzān gevherinde tāc u taḫt]

693 Dėdi, Z Yazdı; nev-baḫt u, MQ baḫt-i nev-

694 ADHMQZ işüŋden, BC işüŋde; rāżı, D şākir

695 dilerseŋ, DMZ gerekse

[696-697 – M ↲]

696 ACDZ ẕikrile, BHMQ ẕikriyile; ACH bī-şek, BDMQZ anuŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

684 Bildiler anı ki Ḫıżr idi yaḳīn
Geldi ėtdi anlara taʿlīm-i dīn

685 Āferīn ėtdiler anuŋ ḥāline
Ḳaldılar ḥayrān ʿaceb aḳvāline

686 Bes dėdi ͡İskender ki dīn işin beyān C26a, M32a, Q28b
Ėtdi Ḫıżr u bize gösterdi ʿayān

Naṣāyiḥ cüsten-i İskender ez ḥükemā-yı Yūnān

687 Söz budur böyle ėdelüm iʿtiḳād B29b
Kim bulavuz dünyī ʿuḳbīde murād

688 Dāniş ile siz daḫı bir iş ėdüŋ
Mülk naẓmı neyledür endīş ėdüŋ

689 Dördünüz dörd nāme yazuŋ sūdmend D19b
Ki ͡ola her bir nāmede çoḳ dürlü pend

690 Tā ki ol sözleri sizden işidem
Devletüm arta çün anı ės ėdem

691 Mülkden ol gişi ola sūdmend A7b
Kim ṭuta çün dostdan işide pend

692 Bu söz ile aldı Eflāṭūn ḳalem Z38b
Çekdi kāfūr üstine müşkīn raḳam

Naṣīḥat-nāme-i Eflāṭūn ḥakīm

693 Dėdi kim ėy şāh-ı nev-baḫt u cüvān H26b
Dünyede cāvīd olġıl şāẕmān

694 Cehd ėt baḫtı dilerseŋ pāyidār
Kim işüŋden rāżı ola Kirdigār

695 Niʿmet isterseŋ müdām ėt şükrini
Baḫt dilerseŋ unıtma ẕikrini

696 Her ki anuŋ ẕikrile urmaya dem
Varlıġından yėg durur bī-şek ʿadem

697 Her ki ͡anuŋ ėtmeye şükr-i niʿmetin
Depmiş ola yėre gendü devletin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[698 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Ẕikrin ėş eyle ki devlet ṣaydıdur / Şükri pīşe ėt ki niʿmet ḳaydıdur]

698 varasuŋ, A varasıŋ, Q varası; ḳıl ... ḳıl, Q ėt ... ėt; Dāyim anuŋ ḳullıġını, Q Ėvmegi terk ėt te'emmül [krş. 758]

699 (< Q) gey, D eyü; AC Dükeli, BD Ḳamuyı, HM Ḳamusın, Z Ḳamusı; aḫlāḳuŋı, M aḫlāḳuŋuŋ; tehẕīb, B tehdīb, Z teẕhīb

700 ḥayā vü ... faẓl, D veḳār u ... ṣıdḳ

[701-709 – D'de bunların yerine şu beyit var (krş. 738):

Kimsede ḥilm olmaya ṣabr u veḳār / Ṭutmaya mihri göŋüllerde ḳarār]

[701-702 – B ↲]

701 ḥayā ... pür-reng, Z ḥayā ... pür-nūr, Q ṣabā ... pür-nūr; Olasın, B Ki ⁀olasın

702 kim, M ki gėde; ėt, M ḳıl

703 Ḥilmi, M Ḥilm, H ʿİlmi; sen, B kim; vaṣfı, MQ vaṣf; *V'allāhu ḥalīm*, Q *Allāhu ḥalīm*, B *Allāhu ḥakīm*

704 ḫūy, H cūd; ḳılasın, M ėdesin

705 ACMQ ehl-i, BH ehli; ACM **ḳalanı**, BHQZ **daḫısı**

706 Bī-fenā, H Bī-vefā; ki ⁀ola, C ola; ʿİlme, Q ʿİlm

707 (< Z) ʿİlm, Q ʿİlmi

708 Bī-saʿādet, Z Bī-seḫāvdet

709 ḫalḳa gey, Q ḫalḳa pīş, H ḫulḳuŋı

710 ḳavline ṣādıḳ, M ḳullıġa ḥāẕıḳ; Ḳo (Q Ḳoy) anı kim, D Memleketde; devlete, BZ beglige, D begligi

711 sen ger, DZ ger sen

712 şefḳat Z raḥmet; Kimseyi gendüye, Q Gendüye hīç kimse

713 Kimseden göŋlüŋde olmasun, M Kimseye olmaya göŋlüŋde [+ *olmasun ṣḥ* satır altında]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

698 Anŋa varasuŋ güni endīşe ḳıl — Q29a
Dāyim anuŋ ḳullıġını pīşe ḳıl

699 Nefsüŋi gey işlere terġīb ėt — B30a, C26b
Dükeli aḫlāḳuŋı tehẕīb ėt

700 ʿĀdetüŋ olsun ḥayā vü ṣabr u ḥilm — M32b
Ṣanʿatuŋ olsuŋ seḫā vü faẕl u ʿilm

701 Ger yüzüŋe reng vėrürse ḥayā
Olasın gül gibi pür-reng ü ṣafā

702 Dileseŋ kim gėde senden her ḥarec
Ṣabr ėt ki ⁀*Eṣ-ṣabrü miftāḥu'l-ferec*

703 Ḥilmi ʿādet eylegil sen ėy ḥakīm
Ki ⁀ol Ḥaḳ'uŋdur vaṣfı *V'allāhu ḥalīm*

704 Ger seḫāyı ḫūy u ʿādet ḳılasın — Z39a
Bī-gümān ehl-i saʿādet olasın

705 Fāẓıl ol kim ʿizzet ehl-i faẓladur
Ādemī fāẓıl ḳalanı faẓladur

706 Bī-fenā bāḳī dilerseŋ ki ⁀ola ẕāt
ʿİlme cehd ėt ki ⁀ol durur āb-ı ḥayāt

707 ʿİlm olmayanda yoḳ durur hüner
Bī-ḥayāda yoḳ saʿādetden eṣer

708 Kimde kim yoḳ ʿilm bed-kirdār olur — H27a
Bī-saʿādet gişi dāyim ḫʷār olur

709 Ṣıdḳı gendüzüŋe dāyim pīşe ėt
Şefḳat ile ḫalḳa gey endīşe ėt

710 Ol gişi kim ḳavline ṣādıḳ degül
Ḳo anı kim devlete lāyıḳ degül

711 Ḫalḳa sen ger ehl-i şefḳat olasın
Ḫālıḳı gendüŋe müşfiḳ bulasın

712 Gişi kim göŋlinde şefḳat olmaya — B30b
Kimseyi gendüye müşfiḳ bulmaya

713 Cānuŋa rāḥat gerekse tā ebed — Q29b
Kimseden göŋlüŋde olmasun ḥased

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

714 ṭurmaḳ (CH durmaḳ) rāḥata olur, Z olur rāḥata durmaḳ

715 ḥükminden, BZ ḥükminde; yazmışdur, M vėrmişdür

716 Yara, D Zaḫm; durur ... durur, Z olur ... olur; ėre, DMQZ gele, H geldi

717 ki (C -); endīşe, CMQ endīş

718 El ėrince (H vėrince) dostāne (B dost-dāne), D Ele girince dosta

719 aŋa, D k'aŋa

720 ACHQZ Rāzuŋı hergiz (Z sen hīç) aŋa, B Rāzuŋı mey-ḫʷāreye, M Rāzuŋı hem anlara, D Hīç rāzı sen aŋa

721 olardur, DZ bulardır; dīnde, Q dīne

722 *Şāvirūhünne*, Z *Ḫālifūhünne*; Resūl, D 'r-Resūl; Bes olaruŋ sözini ḳılma, Z Bes bularuŋ sözlerin ėtme, D Ne ki dėrler ėtme sözlerin

[723-724 < Z; – D'de bunların yerine şu beyit var:

ʿAvret er ḳatında çün ulu ola / Bī-gümān ʿavretden ol alu ola]

723 gele ... ola, M gelür ... olur

724 (< M) uya yaḳīn, B ola yaḳın

725 ʿAvreti ser eyleyen, DM ʿAvrete pāmāl olan

[726-727 – D ↲]

726 āşüfte, Z şüfte, DQ şūm

727 Yūsufʿı, Q Yūsufʿa

[728-729 < DZ]

728 ACH Ebreş, B Īriş, M Īrec, Q Īreş

[728/729 – Q: 852]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

714 Her gönülde kim ḥased duta maḳām — C27a, D20a
Anda ṭurmaḳ rāḥata olur ḥarām

715 Çünki yoḳdur Taŋrı ḥükminden güẕer — M33a
Rāżı ol aŋa ki yazmışdur ḳader

716 Yara ki ⁀anı yār ura merhem durur
Derd ki ⁀andan ėre derde em durur

717 İş ki ḫayr olmaya endīşe ⁀ėtmegil
Şerri gendüzüŋe pīşe ėtmegil

718 Düşmenüŋ ile müdārā eylegil — Z39b
El ėrince dostāne söylegil

719 Çünki ol ġāfil sen īmin olasın
Bir gün ola aŋa furṣat bulasın

720 ʿAvrat ile meşveret eylemegil
Rāzuŋı hergiz aŋa söylemegil

721 Kim olardur ʿaḳl u dīnde nāḳışāt
Ger olalar *Tāyibātin ʿābidāt*

722 Çünki dėdi *Şāvirūhünne* Resūl — Türkiye Bilimler Akademisi
Bes olaruŋ sözini ḳılma ḳabūl — Turkish Academy of Sciences

723 Söz ki dīni nāḳıṣ olandan gele — H27b
ʿAḳl miʿyārında kāmil_mi ola — www.tuba.gov.tr

724 Ol ki anda nāḳıṣ ola ʿaḳl u dīn
Kāmil olmaz her ki ⁀aŋa uya yaḳīn

725 ʿAvratuŋ sözin işiden er degül — B31a
ʿAvratı ser eyleyen server degül

726 ʿAvrat ėtdi ⁀āşüfte Ādem baḫtını
ʿAvrat aldurdı Süleymān taḫtını

727 ʿAvrat idi Yūsufʾı ḥabse ṣalan — Q30a
ʿAvrat idi Dāvūdʾı nālān ḳılan

728 ʿAvrat eyledi Siyāvūşʾı helāk
ʿAvratuŋ mekriyle Ebreş oldı ḫāk

729 ʿAvrat idi Nūḥʾdan iʿrāż ėden — C27b
ʿAvrat idi Lūṭʾı terk ėdüp gėden

730 u (BHM -)

731 Ḫamrı şuġl ėdüp, Q Ḫamra şuġl olup; terkine, C ḫayrına; anuŋ düriş, D anuŋdur iş

732 -dür laḳab, D ola ad; ėtmeye anı ṭaleb, Q anı ėtmeye ṭaleb, D olan anı ėtme yād

733 Bādeyile, B Bāẕeyile, DZ Bāde bile; anuŋla (Q - -la)

[734-735 < D]

734 Ṣu dėme, Z Ṣunma; AH aŋa ki ⁀oddur ol, CM aŋa ki ⁀od durur, B aŋa oddur ol, Q kim od durur

[735 < Z; – HQ'da 739'dan sonra, M'de 737'den sonra geliyor]

735 tenden cān, H cāndan ten

[736 – AC 𐽙]

736 peydā-yı (B peyẕā-i) miḫnetde, D peydā-yı ḫayretde, H pīdā vu maḫfīde; ṣanma, M bilme

737 Dīn ki oldı, D ʿAḳl k'oldı; Şerriyile (MQZ Şerr ile) ⁀olur şarābuŋ ol, B Şürb ile olur şarābu ol ol, D Ol şarāb olmasa olaydı şerriyle olur [*olmasa olaydı* çizilmiş, *şerriyle olur* satır üzerinde başka elle yazılmıştır]

[738-742 < Z; – D'de bunların yerine şu beyit var:

ʿAḳl durur ėle ḫalḳa reh-nümāy / Gişide ne ʿaḳl ḳor ol u ne zāy]

738 u ne, M ne ḫod

739 AC **ḳılur ... ḳılur**, BHMQ **ėder ... ėder**; sünnīyi, Q mü'min

740 ACHM yıḳan ... yaḳan, Q yıḫan ... yaḫan, B yaḫan ... yıḫan; ḫānedānların, CHQ ḫānedānları, M cānları oda

741 Baḫt ... Kim, Q Taḫt ... K'ol

742 ACQ **Bāda**, BHM **Bād**; durur, Q vėrür; Ki ⁀ėtmeye, M Ėtmeye

DM Naṣīḥat-nāme-i Aresṭū

Z Naṣīḥat-i Aresṭū ḥakīm

743 (< B) düketdi ... Aldı eline, Q tükendi ... Müşk-bār ėtdi

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Pend-nāme-i muʿallim-i evvel Arasṭāṭālīs ḥakīm

Q Naṣīḥat-nāme-i Aresṭū

[744 – D'de bunun yerine şu beyit var (krş. 693):

Dėdi kim ėy şāh nev-baḫt-i cüvān / Dünyāda cāvīd olġıl şādmān]

744 Yazdı, HMZ Dėdi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

730 ʿAvrata saḳsı vü reyḥāndur miṣāl
İçi ṭolu ḫubṣ u ṭaşrası cemāl

731 Ḫamrı şuġl ėdüp dėme kim budur ėş M33b
İş gerekse terkine anuŋ düriş

732 Çün aŋa ümmü'l-ḫabāyiṣdür laḳab
Ṭayyibü'n-nefs ėtmeye anı ṭaleb

733 Bāde ile memleket ber-bād olur
İş ki ‿anuŋla ola bī-bünyād olur

734 İçme ‿anı kim ʿaḳl bünyādın yıḳar
Şu dėme ‿aŋa ki ‿oddur ol sėni yaḳar

735 Bāde tenden cān ḳarārın aldurur
Tāze iken ʿömr bāġın ṣoldurur

736 Ẕevḳ bāġında anı ṣanma şarāb
Ki ‿ol durur peydā-yı miḥnetde serāb Z40a

737 Dīn ki oldı ādemīye ol şeref D20b
Şerriyile ‿olur şarābuŋ ol telef

738 Gişide ne ṣabr ḳor u ne ḳarār B31b
Ne ḫod ārām u ne ḥilm ü ne veḳār

739 ʿĀlim-i deryā-dili nā-dān ḳılur H28a
Müslim-i sünnīyi bī-īmān ḳılur

740 Bādedür sulṭānlaruŋ taḫtın yıḳan Q30b
Bāde durur ḫānedānların yaḳan

741 Baḫt u bāde bir arada az ola
Kim biribiriyile dem-sāz ola

742 Bāda durur bāde terk eyle anı
Ki ‿ėtmeye ḫāke ṣalup ḫʿār ol seni

743 Çünki Eflāṭūn düketdi nāmesin
Aldı eline Areṣṭū ḫāmesin

Pend-nāme-i muʿallim-i evvel Areṣṭāṭālīs ḥakīm C28a

744 Yazdı kim ėy şehriyār-ı nīk-baḫt
Kim saŋa lāyıḳ durur bu tāc u taḫt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

745 ki ‿ola, Q ola; Devlete ġarra ‿olup, D Ġarra olup devlet

746 Kibri, DM Kibr; AC **ėdüp**, BDHMQZ **eyle**; -dan, Q -da

[747-750 < DZ]

747 nedür, Q durur; ki, H kim

749 kim tevāżu‘la (Q -la -), k’anuŋ ile

750 ḳaldurur, Q yüceldür

751 ACH **neyse ‿anı**, BDMZ **neyise**, Q ne durur

[751/752 – H:

Ḳıl tevāżu‘ kim tevāżu‘ ḫoş dururu / Ḳamu maḫlūḳātı sėni sevdürür]

753 Bes, D Bir; Kim, H Tā; olmaya ṣoŋra, Q gelmeye andan

754 Kem gişi (H er) işin uluya ‿inanmaġıl, Z Kem gişi ‿işin uluya inanmaġıl, Q Ulu iş kem gişiye buyurmaġıl; ADHQ kem işin, BC kem işi, M işin kim; bitüre, Q başara

755 Nėcesi, Q Ol ḫaçan

756 kim (D -); ḳılıç ola ... işde, M ola ḳılıç ... yėrde

758 ḳıl ... ḳıl, A ėt ... ėt

[759 – M’de 763’ten sonra]

759 (< DZ) işi, CM iş

760 Ėvme kim, HQ Ėvmegil; te’ennī, Q te’emmül; ACMQ **kim** selāmet, BDHZ **ki ‿ol** selāmet

745 Diler iseŋ baḫtuŋı ki ‿ola bülend M34a
Devlete ġarra ‿olup olma ḫod-pisend

746 Kibri terk ėdüp tevāżuʿ pīşe ėt
Nā-tüvānlıḳdan müdām endīşe ėt

747 Kibr nedür ḫūy-ı İblīs-i laʿīn
Terk ḳıl anı ki ‿olasın ehl-i dīn

748 Kibr ehli sürülüp dergāhdan
Dūr olur Şeyṭān gibi Allāh'dan

749 Ḳıl tevāżuʿ kim tevāżuʿla ‿ādemī
Ėtdi gendüye musaḫḫar ʿālemi

750 Gişi kim alçaḳlıḳ ėde ol Ġanī
Gendü luṭfıyile ḳaldurur anı

751 ʿUnf ėdüp gönülleri ürkütmegil A8a, B32a
Luṭf şarṭı neyse ‿anı terk ėtmegil

752 Kıl tefaḥḥus her gişinüŋ ḥālini H28b
Anla nedür sīret ü efʿālini

753 Bes ne iş lāyıḳsa bildürgil ana Q31a
Kim nedāmet olmaya soŋra saŋa

754 Kem gişi işin uluya ‿inanmaġıl
Ulu kem işin bitüre şanmaġıl

755 Gerçi igne çābük ü ser-tīz ola
Nėcesi ḳılıç bigi ḫūn-rīz ola

756 Gerçi kim ḳılıç ola bürrān u tünd
Olur igne işledügi işde künd

757 Ulu gişi kem işe ėtmez naẓar Z40b
Ulu işe giçi ḫod bulmaz ẓafer

758 İşe ėtmedin şurūʿ endīşe ḳıl C28b
Ėvmegi terk ėt teʾemmül pīşe ḳıl

759 İşlemegil işi vaḳti yėtmedin
Kesmegil bėzi ver-endāz ėtmedin

760 Ėvme kim ėvmek nedāmet getürür
Ḳıl teʾennī kim selāmet getürür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

761 Ḥaḳ, M Taŋrı; ėtdi yėri gögi (Z yėr ü gögi, B yėr gögi, Q yėr ü gök) ʿayān, D yaradıldı bu cihān

762 Pes her işde gey, M Pes ḳamu işde, Q Her bir işde gey

763 işi gey (C hīç) iş, M iş sen gey, Z fikri fikret

[764-766 – DMZ: 766 764 765]

764 bulmadı, D olmadı

765 ACDHMZ işlere, BQ ḳapuya

766 Emr, CM Emr-i; Pes her, M Ḳamu; vācib, CDQ lāzım

[767-774 < DZ]

767 çün (H + ki) olur çoḳ (B çoḫ) dürlü, M çünki oldı çoḫ, Q çün olur her işe

768 icmāʿ, HM uçmaġa, Q uçmaġ; Naṣṣdan ḥükme bulunmasa sebīl, HM Aŋa kim İslām (M İslām'a) dutmışdur sebīl, Q ʿAḳldan ḥikmet bulamazsa selīl

769 ḫandān (B ḫande) diken gibi, Q tiken gibi sen

770 çü, Q ki; düzdi aŋa, B aŋa düzdi; pīrūzeden, Q fīrūzeden

771 Tīzlikle ... Tīzlikle, CHQ Tīzlig ile ... Tīzlig ile; devleti ... ʿizzeti, Bʿizzeti ... devleti

[772-773 < D; 772, 774 – M'de 780'den sonra]

772 sırruŋa, MQ sözüŋe

773 (< BM) kim, H ki; A Mülki ẓālimden, HQ Müfside gerek

774 Ḳadrüŋüŋ, Q Ḳudretüŋ; yėrin ... düz, CHQ birin ... yüz, M sırrın ... yüz; ġammāz ile bed-gūya (B beẕ-gūya), M ġammāza vü bed-gūya, A bed-rāy ile ġammāza

775 meftūn, D maġrūr, H meşġūl; Ḳalbdur mekrine, M Ḳalb durur mekr ile

776 aldanma ki ⁀anda yoḳ, DZ ḳalma ki yoḳ anda, M aldanma yoḳ anda; Bulmadı bulmaz, M Bulmadılar; kimesne, Q kimse

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

761 Ḥaḳ ki anuŋ emri durur *Kün fe-kān* M34b
Altı günde ⁀ètdi yèri gögi ʿayān

762 Anuŋ içün kim sen anı bilesin
Pes her işde gey teʾennī ḳılasın

763 Meşveretsüz işi gey iş ṣanmaġıl D21a
Gendü rāyuŋla işe el ṣunmaġıl

764 Meşveretden kimse ḫüsrān bulmadı B32b
Meşveret èden peşīmān olmadı

765 Meşveretle ḥāṣıl olur her ümīd
Meşveretdür baġlu işlere kilīd

766 Emr Ḥaḳ'dan çün *Ve-şāvirhüm* gele H29a
Pes her işde meşveret vācib ola

767 Meşveretde çün olur çoḳ dürlü rāy Q31b
Bulınur anda ṣavāba reh-nümāy

768 Buradan icmāʿ olmışdur delīl
Naṣṣdan ḥükme bulunmasa sebīl

769 Gül gibi ⁀ol ḫandān diken gibi ⁀olma tünd
Tīzlik yèrinde nā-geh düşme künd

770 Gül çü ḫandān oldı düzdi aŋa baḫt
Laʿl ile pīrūzeden tāc ile taḫt

771 Tīzlikle dutdı ḳılıç devleti
Tīzlikle buldı ḫançer ʿizzeti

772 Cāhili sırruŋa hem-rāz eyleme
Müfsidi gendüŋe dem-sāz eyleme

773 Her ki diler kim riyāset eyleye C29a
Mülki ẓālimden siyāset eyleye

774 Ḳadrüŋüŋ yèrin dilerseŋ ki ⁀ola düz
Vèrmegil ġammāz ile bed-gūya yüz

775 Zīnet-i dünyāya meftūn olmaġıl
Ḳalbdur mekrine maġbūn olmaġıl

776 Rengine aldanma ki ⁀anda yoḳ ṣafā
Bulmadı bulmaz kimesne ⁀andan vefā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

777 aldanmaġıl ki ⁀ol (B ol) ... imrenmegil ki ⁀ol (B ol), MQ aldanma kim ol ... imrenme kim ol

779 Dostı, C Dostını; AC ḳılmaġ, BDHMQ ėtmeg

780 ikiye, Q iki

781 ACHMZ **ėtgil** (M ėt bir) **kimsede** (H kimde kim) **bulsaŋ** (MHZ görseŋ), BD **ėt kimsede görürseŋ** (D kim görür), Q ėt kimden görer iseŋ; sen daḫı aŋa, Q kim oŋa ola

782 ʻadldur ... faẓldur, D ʻadl olur ... faẓl olur; ėtseŋ, DMZ ėtmek, H ḳılsaŋ; işi, Q işe

783 Çün dėdi Ḥaḳ (B -), Z Çünki dė Ḥaḳ, D Ḥaḳ çü dėdi

784 ėder Ḥaḳ, D Ḥaḳ ėder, H ḳılur Ḥaḳ

785 gişiyile, Q gişile sen

786 Rāzuŋı, D Sırruŋı

787 K'anı, M Anı; ḥırṣı ḫāyin ėder (D eyler), Z ḥırṣ ḫāyin ėdüpdür

789 Ādemīyi ḥırṣdur, Q Ḥırṣ durur ādemī; Ḫamrdur gişileri, B Ḫamr durur gişiyi; bī-bāk, H bī-pāk

[790-791 < DZ]

790 Ne gerekdür, M Neye gerek; çünki, Q çünkim; ʻömr, C ʻömri

791 çün yėmedin, Q kim ḳoyuban

792 ACH **dėrseŋ**, BDMZ **dėseŋ**, Q dėrsin

777 Mihrine aldanmaġıl ki ‿ol ḳahrdur
Şehdine imrenmegil ki ‿ol zehrdür

778 Yė yėdür māluŋı kim mār olmasun B33a, M35a
Nūr eyle anı kim nār olmasun

779 Dostı ḫoş ṭutmaġ içündür bu māl Z41a
Ya ʿadūyı ḳılmaġ içün pāy-māl

780 Bu ikiye ‿anuŋla bulmazsaŋ ẓafer
ʿAḳl miʿyārında *çi seng ü çi zer*

781 ʿAfv ėtgil kimsede bulsaŋ ẕelel Q32a, H29b
Bir iş ėtme sen daḫı aŋa bedel

782 Gerçi yavuza yavuzlıḳ ʿadldur
ʿAfv ėtseŋ yavuz işi faẓldur

783 Çün dėdi Ḥaḳ *Fa'sfaḥ'ṣ-ṣafḥa'l-cemīl*
ʿAfv ėt ḳudretde kim budur sebīl

784 Ululıḳ gerekse olma bī-edeb
Kim edebsüzlere ėder Ḥaḳ ġażab

785 Bī-edeb gişiyile oturmaġıl
Bī-saʿādetdür anuŋla durmaġıl

786 Ḥırṣ ehlini emīn eylemegil C29b
Rāzuŋı mey-ḫʷāreye söylemegil

787 K'anı ḥırṣı ḫāyin ėder bī-gümān
Ḫamr bunuŋ sırrını ḳılur ʿayān

788 Ḥırṣ ṣoydurur selāmet ḫilʿatin
Ḫamr geydürür melāmet kisvetin

789 Ādemīyi ḥırṣdur nā-pāk ėden D21b
Ḫamrdur gişileri bī-bāk ėden

790 Māl çoġ olmaġ içün bu ḥırṣ u āz
Ne gerekdür çünki olur ʿömr az

791 Ṭut ki ʿālem gencini cemʿ ėdesin B33b, M35b
Fāyide ne çün yėmedin gėdesin

792 Ḳavl ü fiʿlüŋ olmasun dėrseŋ şenīʿ
Olmaġıl nefsüŋ hevāsına muṭīʿ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[794-802 < D; 794-797 < Z]

794 durur, M -dur; A Yoḫsa, CHMQ Yoḳsa, B Çoḫsa

797 Bī-gümāndur kim firişte, B Bī-gümān ehl-i se'ādet

798 sen saŋa, Q özüŋe; Kimseyi gendüŋe, Z Kimseye ḥāluŋı

[799-800 < Z]

799 hem-dem özüŋe hem sen ol, sen ol özüŋe hem-dem ol

[801-802 < Z]

802 anı ėtmeye, M ėtmeye anı

D Pend-nāme-i seyyidü'l-ḥükemā Boḳrāṭ

M Naṣīḥat-nāme-i Boḳrāṭ

Z Naṣāyiḥ imāmu'l-ḥükemā Boḳrāṭu'l-ḥakīm

803 ėrdi, Z geldi

ABC Pend-nāme-i imām-ı ḥükemā Buḳrāṭ ḥakīm

Q Naṣīḥat-nāme-i Buḳrāṭ ḥakīm

804 Yazdı, DZ Dėdi; pīrūz-baḫt, MZ pīrūze-baḫt, Q fīrūz-baḫt; Kim saŋa müştāḳ (C muḥtāc) durur, Q Hem saŋa müştāḳdur bu, M Dāyim olsun saŋa bu; tāc u, DM tāc ile

805 ki ͡ola, H ola; milküŋ, M baḫtüŋ; Ẓulmi, Q Ẓulm

806 Ẓulmden pāk ėtmege mülki (M silki), D Ẓulmi terk ėtmege cān ile; AC **Ẓulmi pīşe ėtmegil**, BDHMQZ '**Adli pīşe eylegil**

793 Ki ⁀ol hevā dünyīde sėni ḫʸār ėder
Dār-ı ʿuḳbīde yėrüŋi nār ėder

794 Nefs Şeyṭān durur uymaġıl aŋa
Yoḫsa çoḳ dürlü żarar ėder saŋa

795 Düşmenüŋdür ḳahr ėtmedin sėni Q32b
Dürişiben ḳahr ėtgil sen anı

796 Dileseŋ ḳurtarmaḫ andan cān u ten H30a
Ārzū ėtdügin aŋa vėrme sen

797 Ger bu dīvüŋ defʿine yol bulasın
Bī-gümāndur kim firişte olasın

798 Yadları sen saŋa hem-dem eyleme Z41b
Kimseyi gendüŋe maḥrem eyleme

799 Maḥrem ü hem-dem özüŋe hem sen ol
Derdüŋe em gerek ise em sen ol

800 Yoḳ durur dünyāda hem-demden eṣer
Kimse işitmedi maḥremden ḫaber

801 Rāzunı kimseye ėtdürme ⁀istimāʿ
Küllü sırrın cāveze'l-iṣneyni şāʿ

802 Sen ėdemedükde rāzuŋı nihān
Kim durur kim anı ėtmeye ʿayān

803 Çün Aresṭū nāmesi oldı temām C30a, D21b
Nevbet ile ėrdi Buḳrāṭ'a kelām

Pend-nāme-i imām-ı ḥükemā Buḳrāṭ ḥakīm B34a

804 Yazdı kim ey ḫusrev-i pīrūz-baḫt
Kim saŋa müştāḳ durur tāc u taḫt

805 Diler iseŋ ki ⁀ola milküŋ pāyidār M36a
Ẓulmi terk ėt ʿadli eyle iḫtiyār

806 Ẓulmden pāk ėtmege mülki düriş
Ẓulmi pīşe ėtmegil kim budur iş

807 ʿĀlem işi ʿadl ile ṭutdı niẓām
Yėr ü gök hem ʿadl ile oldı temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[809 < D]

811 yėr, D bir; anuŋ, D lā-büd

812 Boynına bend oldı, D Ḳıldılar şiryānın

813 Nemrūd çün ėtmedi bāk (Q pāk), B çün Nemrūd eylemedi bāk, Z Nemrūd çün olmadı pāk; AC Ḳıldı **lā-büd bir** yarım, BHMQZ Ḳıldı ‿**anı lā-büd** yarım, D Lā-büd ėtdi anı bir

814 (< D) issine ... Vėrme kim olmaya, Q isteye ... Vėrmeye kim olsa

815 Gelmeye ‿andan iş ki ‿ola ol (BZ ki ola) bī-ḫalel, CH Gelmeye iş ki ‿andan ola bī-ḫalel, Q Gelmeye iş ki ‿anda olmaya ḫalel, D Andan az iş gele ki ‿ola bī-ḫalel

816 cānları, H ḫānları

[818-821 < D]

818 yaŋlış, Q egri

822 Nefse eyle vėr, Q Nefs vėr böyle

823 Ādemīye, A Ādemīde, M Ādemīyle çün; ki ‿işleye, D işleye, CH işlerse, Q kim ėde; nā-ṣāyib, C ne ṣāyib

808 ʿAdldür yėrüŋi ʿiliyyīn ėden — Q33a
Menzilüŋi ẓulmdür siccīn ėden

809 Her ki ʿadl ile imāret eyleye
Dīn ü dünyāsın ʿimāret eyleye

810 Çünki ʿadl ėtdi şubānlıḳda Kelīm — H30b
Vėrdi peyġām-berliġ aŋa ol Kerīm

811 Çün Süleymān ėtdi yėr mülkinde dād
Ḥükmine anuŋ musaḫḫar oldı bād

812 Çünki Daḫḫāk ėtdi kişverde sitem — A8b
Boynına bend oldı efʿī lā-cirem

813 Ẓulmden Nemrūd çün ėtmedi bāk — Z42a
Ḳıldı lā-büd bir yarım peşşe helāk

814 Ḥırṣ u āmāl issine aʿmāl ü māl
Vėrme kim olmaya māluŋ pāy-māl

815 Gişide kim çoḳ ola ḥırṣ u emel
Gelmeye ‿andan iş ki ‿ola ol bī-ḫalel

816 Ḥırṣ durur ḫānlaruŋ taḫtın yıḫan — B34b
Ḥırṣ durur cānları oda yaḫan

817 Ḫalḳı rāḥatdan emeldür dūr ėden — C30b
Ṭāʿatinden Ḫālıḳ'uŋ mehcūr ėden

818 Kimsenüŋ ehline yaŋlış baḳmaġıl
Cānuŋı şehvet odına yaḳmaġıl

819 Pāk-dāmen ol ki her kim pāk ola
Rütbet ile menzili eflāk ola

820 Pāk-rev olmayanuŋ u pāk-bāz — M36b
Çoḳ şınadum gördüm olur ʿömri az

821 Her ki nā-pāk ola vü şehvet-perest
Āḫiretde ḫor olur dünyāda pest

822 Nefse eyle vėr riyāżetle edeb — Q33b
Ki ‿ėtmeyesin her az işde çoḳ ġażab

823 Ādemīye çün ġażab ġālib ola — D22a
Her ne iş ki ‿işleye nā-ṣāyib ola

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

824 odına, M şuyına

[824/825 – H (krş. 817):

Nefsi rāḥatdan emeldür dūr ėden / Ṭā'atinden Ḫālıḳ'uŋ mehcūr ėden]

825 Nefsi rāḥatdan, Z Nefsi rāḥatda, M Nefs rāḥatda; ten-āsān, Z teni ‿āsān

826 (< H) bulınmaz meger anda ki ... her kime gerekse, Q bulmaz çekmeyince kimse ... kime gerek ise

827 Mülke ... mefsede, H Mülk ... müfside

828 olur (H + pes)

829 yāduŋı ... aduŋı, C aduŋı ... dāduŋı

[830 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Çün gişi gėder ḳalur andan bir ad / Cehd ḳıl k'aduŋ ola ḫayr ile yād]

830 ḳaldı, Q oldı

831 ėtseŋ ḳılmaġıl, DMZ ḳılsaŋ ėtmegil; urmaġıl, Z urma çoḳ

833 Ol gişi ala (B ola) cihānda mülk ü baḫt, Q Ola ol gişi cihānda nīk-baḫt; Hem sezā ola ki bula, D Hem sezā ola aŋa bu, Q Kim sezāvār ola aŋa

834 işine, D içine, M üştiye [üstine?]

835 sehminden, H zaḫmından; ola, H düşe; ACMZ **pīçān**, BDHQ **bī-cān**

836 ki ‿ol aŋa, D ki hergiz, H aŋa ol, Q ki aŋa

[837-847 – Q'da yalnız 837a 847b (müstensihin gözü 837a. mısranın son kelimesinden 847a. mısranın son kelimesine kaymıştır)]

837 Ėde Rüstemlikle ‿anuŋ, D Ėde Rüstem kim anuŋ, H Ėde Rüstemlik ile

838 olayum (Z olayım) dėyen (DZ dėyene), M olam dėyen gişi; içre, B içinde

[838/839 – DMZ:

Ḫār içinde çünki ḫandān oldı gül / Ḳamu çiçeklere sulṭān oldı gül]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

824 Ḥilm ṣuyını ġażab odına ṣaç
İşbu żulmet perdesin ḥilm ile aç

825 Nefsi rāḥatdan ten-āsān eyleme H31a
Degme zaḥmetden herāsān eyleme

826 Genc bulınmaz meger anda ki renc Z42b
Renc çeke her kime gerekse genc

827 Mülke düşmesün dėr iseŋ mefsede
Terbiyet eyleme hergiz müfside

828 Mār durur fi'l-meṣel müfsid yaḳīn
Zehr olur mārdan ḥāṣıl hemīn

829 Dünyede bāḳī dilerseŋ yādunı B35a
Ḫayr ile artur cihānda adunı

830 Her ki oldı dünyede ol nīk-nām
Bī-gümān ʿuḳbāda ḳaldı ṣād-kām

831 Vaʿde ėtseŋ ḳılmaġıl aŋa ḫilāf
Her bir işde urmaġıl bī-hūde lāf

832 Vaʿdeye ėtmek ḫilāf erlik degül C31a
Lāf urmak resm-i serverlik degül

833 Ol gişi ala cihānda mülk ü baḫt
Hem sezā ola ki bula tāc u taḫt

834 Kim muṣāf içinde ola ṣaf-şiken
Düşmen işine düşe andan şiken

835 Oḳı sehminden düşe bī-cān peleng M37a
Rumḥı vehminden ola pīçān neheng

836 Ger felekde düşmeni Behrām ola Q34a
Mümkin olmaya ki ͡ol aŋa rām ola

837 Yėrde ger ḫaṣmı ola Efrāsiyāb
Ėde Rüstemlikle ͡anuŋ mülkin ḫarāb

838 Şāh olayum dėyen ḫoş-ḫū gerek
Gül gibi ḫār içre ḫandān-rū gerek

839 Her gişinüŋ ki ͡olmaya ḫulḳı ḥasen Z43a
Ger ʿAlī olsa anı er ṣanma sen

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

840 Medḥ ėdüp, D Ögiben

841 *Ḥassinū aḫlāḳaküm*'de (H -de -), B Ḥüsn ü aḫlāḳ kimde var; Ḥüsn-i, D Eyü

842 ėtmegil, D ḳılmaġıl

843 Būriyā-ney, D Şāḫ-ı erzīn

M Naṣīḥat-nāme-i Soḳrāṭ

Z Naṣāyiḥ Soḳrāṭu'l-ḥakīm

844 Buḳrāṭ ėtdi bu naḳşı, B yazdı Buḳrāṭ u naḳş u; AC ol dem, BDM ele

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BDH Naṣīḥat-nāme-i Soḳrāṭ ḥakīm

848 A **ṭutma**, C dutma, BDHMQZ **ḳılma** [B: çift yazıma (dittografi) dikkat!]; olmaya, Q ėtmeye

849 ACM gör ki noldı, BDHQ noldı gör

850 bula, HQ ola; Ėtmegil ʿavret, D Ėtme ʿavretler

851 (< D) sözin işiden, MZ sözine uyan

[852 – Q'da 728'den sonra geliyor]

[853 < D]

854 daḫı, Q hem daḫı

840 Ḥüsn-i ḫulḳiyçün Resūl'ı ol Kerīm — D22b, H31b
Medḥ ėdüp dėdi *ʿalā ḫulḳın ʿaẓīm*

841 *Ḥassinū aḫlāḳaküm*'de ⁀endīşe ėt
Ḥüsn-i ḫulḳı gendüzüŋe pīşe ėt

842 Bed-güher ḳadrini ėtmegil bülend — B35b
Bed-güherden kimse olmaz sūdmend

843 Būriyā-ney ola_mı ḳand ile pür
Ya ola_mı cehd ile ḫar-mühre dür

844 Çünki Buḳrāṭ ėtdi bu naḳşı raḳam
Aldı Soḳrāṭ-ı ḥakīm ol dem ḳalem

Naṣīḥat-nāme-i Soḳrāṭ ḥakīm

845 Böyle yazdı kim eyā şāh-ı bülend
Tā ebed baḫtuŋa ėrmesin güzend

846 Her ki diler ki ⁀ola mülki bī-ḫalel — C31b
Ėtmeye nā-dān söziyile ʿamel

847 Ḳıldı nā-dān sözile Efrāsiyāb
Rüstem'üŋ elinde Tūrān'ı ḫarāb

848 Bir gişi ḥaḳḳında söz dėse ḥasūd — M37b
Güş ṭutma kim ziyān olmaya sūd

849 Uydı ḥāsid sözine İsfendiyār
Sīstān'da gör ki n'oldı ⁀encām-ı kār

850 Ger dilerseŋ kim bula baḫtuŋ ṣebāt — Z43b
Ėtmegil ʿavret sözine iltifāt

851 Çün bular bī-ʿaḳl u bed-kirdār olur
Bunlaruŋ sözin işiden ḫʷār olur

852 Çünki Kāvūs uydı ʿavret sözine
Lā-cirem düşdi Siyāvuş sūzına

853 Ne durur ʿavret dėmek yaʿni ki ʿayb
Pes olaruŋ naḳşına sen ṭutma reyb

854 Her gişiyi saŋa ṭoġrı ṣanmaġıl — B36a, H32a
Dostuŋa daḫı gey inanmaġıl

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

855 ACDM aldurdılar, B öldürdiler, H azdurdılar [değiştirilmiş olabilir?], Q ṣatdurdılar, Z çāha ⁀atdılar

856 (< D) AZ *Bendü'l-ḥazm*, C *Bende'l-ḥazmu*, H *Bende'l-ḫazm* (?), MQ pend *el-ḥazm*, B *Bende'l-cezm*; kimseye, HQ gişiye

857 kim, H ki; Mülki (BM Milki) ʻadl ile, D ʻAdl ile mülki

858 Ol, M Ki ⁀ol; melik, B mülk

859 ACH **dāyim**, BDMQZ **gerek**

862 uracaḳ, D uracuḳ; ACHQ **yėrde**, BDMZ **yėre**; ḳılmaġıl, B urmaġıl

863 Nermlik, Q Nermelik; ṣamūruŋ, HMQ semūruŋ, D semüzüŋ

864 ḳadrüŋi, Q baḫtuŋı; ACH **olmaya**, BDMQZ **ki ⁀olmaya**

865 Şehveti ... Şeyṭāndur, D Şehvetin ... Şeyṭān-ı; yėŋen ... gişi, Q kesen ... çü; Şehvete, H Aŋa

867 ki (D -); dermān, Q imkān

868 Her iş içün, DM Kim iş içün, Z Kem gişiyçün; ḫūn-ı, MQ ḫūn; ėtmegil ... ėtmegil, Q eyleme ... eyleme; Senden anı, Q K'anı senden

869 Çünki, D Çünkim

870 ACHQ Hīç kimseyle, B Hiç kimesneyle, DMZ Kimseneyile

855 Yūsuf'ı ḳardaşları aldurdılar
İrec'i Selm ile Tūr öldürdiler

856 Çünki *Bendü'l-ḥazm sū'ü'z-zann* ola
Gişi nėçün kimseye tekye ḳıla

857 Her ki diler kim imāret eyleye
Mülki ʿadl ile ʿimāret eyleye

858 Ol melik kim kişveri maʿmūr ola
Mālı vāfir leşkeri manṣūr ola

859 Ger dilerseŋ kim riyāset ėdesin
Müfside dāyim siyāset ėdesin

860 Kim siyāsetle olur beglik temām D23a
Bī-siyāset memleket dutmaz niẓām

861 Ger siyāsetsüz olabilse vücūd C32a, Q34b
Olmayaydı şerʿde hergiz ḥudūd

862 Ḫār olacaḳ yėrde sen gül olmaġıl
Dāġ uracaḳ yėrde merhem ḳılmaġıl

863 Ḫār saḫlar ḫār-püştüŋ cānını M38a, Z44a
Nermlik döker ṣamūruŋ ḳanını

864 Ger dilerseŋ ḳadrüŋi olmaya pest
Olmaġıl ḥayvān gibi şehvet-perest

865 Şehveti yėŋen ferişteder yaḳīn
Şehvete ⁀uyan gişi Şeyṭān'dur laʿīn

866 Söylemedin söz nedür fikr eylegil
Ḫayr u şerrin bilgil andan söylegil

867 Söz ki söylendi atılmış oḳ durur B36b
Anı döndürmege dermān yoḳ durur

868 Her iş içün ḫūn-ı nā-ḥaḳ ėtmegil
Senden anı ṣorısar Ḫaḳ ėtmegil

869 Ḫūn-ı nā-ḥaḳ nėce yėrde ḳalısar H32b
Çünki anuŋ ṭālibi Ḫaḳ olısar

870 İş ki andan fitne ḳopar işleme
Hīç kimseyle ʿadāvet başlama

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

871 olur ... olsa, D ola ... olsa, Q ola ... ola

[872 – DMZ'de bunun yerine şu beyitler var:

D Ol ki diler olmaya rāyında sehv / Ḳavli olmasun mizāc u fiʿl lehv
Kim mizāc ėder gişiyi bī-veḳār / Lehv ile ḫod żāyiʿ olur rūzgār
Dostuŋı şol ḳadar ėt ser-ferāz / Kim başarmaya olursa kīne-sāz
M Cāh ḥırṣı çoḳ gişi olur bī-veḳār / Lehv ile ḫoz żāyiʿ olur rūzigār
Dostuŋı ol ḳadar ėt ser-firāz / Kim başarmaya olursa ser-firāz
Z Ol ki diler ki ‿olmaya rāyında sehv / Ḳavli olmasun mizāḥ u fiʿli lehv
Kim mizāḥ ėder gişiyi bī-veḳār / Lehv ile ḫoz żāyiʿ olur rūzigār
Dostuŋı ol ḳadar ėt ser-ferāz / Kim başarmaya olursa kīne-sāz]

872 Cāh seveni, Q Çāh ehlini

873 (< M) çoḳ gişiyi, B çoḫ ėder ü, A her gişiyi; olmayan gişi, H olmayanlar, Q olmasın giş (?)

874 līkin, MQ līk

876 nefrete, Q tefriḳa; düşer A dutar

877 Ger işitdüŋse saŋa ben (Q men), D Kime kim diŋle dėse; Söz dėdüm, D Siz didem (?)

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]
BCHZ ʿArż-ı ḥükemā ṣafāyiḥ-i (H -, Z ṣaḥāyif-i) naṣāyiḥ-rā be-İskender
D Peẕīrüften-i İskender-i Rūmī naṣāyiḥ-i ḥükemāʾ-i Yūnān
M Temām şüden-i naṣāyiḥ
Q ʿArż-ı naṣāyiḥ-nāme-rā

878 (< Z) müşkīn, B zerrīn

880 mecmūʿını, D dördin daḫı; ḫalḳa böyle, Q böyle ḫalḳa

881 anuŋ ola, Q ola anuŋ

883 Aŋa, MQZ Anı

885 AC **ėtdi**, BDHMQZ **buldı**; her dem, Q dāyim; rütbeti, DMZ rifʿati

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

871 Gişiye biŋ dost olsa olur az
Çoḳ durur bir düşmen olsa kīne-sāz

872 Cāh seveni emīnüŋ ṣanmaġıl
Māluŋı her gişiye inanmaġıl

873 Cāh ḥırṣı çoḳ gişiyi azdurur A9a
Māla māyil olmayan gişi ‿az durur

874 Ḳıl tevāżuʿ līkin ėtme ol ḳadar
Ki ‿ėre andan heybete nā-geh żarar

875 Kimsenüŋ ardınca ġaybet eyleme Q35a
Kimse yüzine meẕemmet söyleme

876 Ki ‿ol ikiden nefrete düşer gişi C32b, D23b
Senden iʿrāż eylemek olur işi

877 Ger işitdüŋse saŋa ben bir kitāb
Söz dėdüm *Va'llāhü a'lem bi'ṣ-ṣavāb*

ʿArż-ı ḥükemā ṣafāyiḥ-i naṣāyiḥ-rā be-İskender M38b

878 Çün naṣīḥat-nāmeler oldı temām
Her birine urıban müşkīn ḫıtām

879 Ṣundılar şāha vü şāh-ı nāmver B37a
Bir bir ėtdi dördine daḫı naẕar

880 Oḫıyup mecmūʿını żabt eyledi
Ḫurrem olup ḫalḳa böyle söyledi

881 Kim cihānda ‿anuŋ ola baḫtı bülend
Ki ‿uṣlulardan işide peyveste pend

882 Pes ol ögütleri ėtdi pīşvā
Görmedi anuŋ ḫilāfını revā

883 Gendüye çün anı ṣanʿat eyledi H33a
Aŋa her ki ‿işitdi raġbet eyledi

884 Çünki oldı ḳamu dilde nīk-nām
Ṭāʿatine girdi cümle ḫāṣ u ʿām

885 Rūz-efzūn oldı her gün devleti
Hem teraḳḳī ėtdi her dem rütbeti

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[886-889 < DZ]

887 Cehd eyle ḫulḳ (BH ḫalḳ) içinde, M Ḫulḳ içinde cehd eyle

888 ṭuyduḳlariyçün, Q ṭuyulduġıyçün

[890-894 Dārā'dan, AZ Dārāb'dan (A'da *Dārā'dan*'dan değiştirilmiş?)]

890 Yāḫod, D Ne ḫod; var idi, Q var ėden; nihān, H ʿayān

891 mecmūʿı, D ḳamusı

892 gez, B gün

893 Çünki gördi, H Gördi ol, Q Gördi çün

894 ḳulluġını şāhuŋ (B anuŋ), H şāhuŋ ḳulluġını

895 ėtdi şāha, C şāha ėtdi; ḳavl ü ne ʿahd, D ʿahd ü ne

[896 – D'de bunun yerine şu beyit var:
Neydi Şāh İskender'e pendi işit / Sen daḫı devlet gerekse eyle ‿iş ėt]

896 çün kim, H çün
M Der temṯīl
Z Der temṯīl-i ḫātime-i dāsitān

897 destānda, A destānı; dürlü, D gizlü
A [başlık için boş yer bırakılmıştır]
BCH Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān H33b
D Temṯīl-i ḥükemā bā İskender
Q Temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

898 ėdem (M -)

900 maḥsūsı ol durur bilen, B maḥsūs ol durur devribilen; ḥükmin, Q şerḥin

901 külline, Q külliye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

886 Ḫalḳ çün ḫulḳına ʿāşıḳ oldılar
Subḥveş mihrinde ṣādıḳ oldılar

887 Cehd eyle ḫulḳ içinde şöyle ol Q35b
Ki ʿolalar āzādeler ṭapuŋa ḳul

888 ʿŪddan ṭuyduḳlariyçün ḫoş nefes
Ulu giçi aŋa ėderler heves

889 Çün çiçekler gülde ḫoşlıḳ buldılar
Gendülere anı sulṭān ḳıldılar

890 Her ki görmiş idi Dārā'dan ziyān C33a
Yāḫod andan ḫavfi var idi nihān

891 Ḳaçıban mecmūʿı Rūm'a geldiler Z45a
ʿAhdi İskender'le tāze ḳıldılar

892 Mıṣr sulṭānı bir iki gez meger B37b, M39a
Görmiş idi Şāh Dārā'dan żarar

893 Çünki gördi ʿİskender'i her işte cüst
Ḳamu ḳavli ṭoġrı vü ʿahdi dürüst

894 Aldurayım dėyü Dārā'dan diyār
Ḳıldı ḳulluġını şāhuŋ iḫtiyār

895 Bī-tekellüf ėtdi şāha inḳıyād
Arada ne ḳavl ü ne ʿahd oldı yād

896 Gişi çün kim gendüyi ʿėde nīk-nām
Ḳamu gönüllerde ṭutar ol maḳām

897 İşbu destānda ki naẓm eylemişem D24a
Remz ile çoḳ dürlü söz söylemişem

Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān H33b

898 Ger ḳulaḳ ṭutar iseŋ bendin yaŋa
Şerḥ ėdem rāzını her remzüŋ saŋa

899 Bu ḥavās içinde ḥiss-i müşterek
Şeh Sikender gibidür bilmek gerek

900 Kim ḳamu maḥsūsı ol durur bilen
Her birinüŋ nėcedür ḥükmin ḳılan

901 Aŋa cāsūs oldı mecmūʿ-ı ḥavās Q36a
Ḥākim oldur külline re'sen be-re's

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

902 Eflāṭūn'a ⁀(Q Eflāṭūn) anı ki ⁀, B Eflāṭūn'a ki ⁀anı; Eylegil vehmi Aresṭū'ya miṯāl, M [krş. 907] Ne taṣarrufla ėde derk-i kemāl

903 fikriyyeyi, Q fikreti sen; Boḳrāṭ ... Soḳrāṭ, Z Boḳrāṭ'ı ... Soḳrāṭ'ı

904 Ḫıżr, Z Ḫıżr'ı; ilāhīdür, D ilāhī ṭut, MQ ilāhī bil; ACHM Anı **ki ⁀ol göstere ḥaḳ bilgil**, BQZ Anı **ki** (Q kim) **ol göstere ḥaḳ bil** (Z dut), D K'anı göstere anı ḥaḳ bil

[905 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Gerçi Ḳur'ān ėde ḥiss-i müşterek / Ḥükm anuŋ ḥaḳlığına ėtmek gerek]

905 ki ⁀ol, H kim

906 Ki ⁀ėde, B Kim ėre; fehm, H vehm

907 derk-i, DH terk-i

908 bilsün, A bulsun, D bile

[909-910 – D ↲]

909 ẕātında, H ḳatında; var, Q -dur; kem ü ne keyf (M vaṣf) ü eyn, Q olur kim keyf eyn

[910-911 – M ↲]

910 AC **Çünki ⁀aŋa** yoḳdur, B Çünki aŋa yoḫ, DHMQZ **Çün aŋa** yoḳdur (DQ yoḫdur); AC **muḥīṭ aŋa ḳaçan**, BDHMQZ **aŋa nėce** (H bunca) **muḥīṭ**

911 ya fikr-i (Q fikret) insān kim olur, Z ya fikret-i insān ne ⁀olur, M ya fikret-i insān nedür, D fikreti insān ne olur; Orada kim, B Ol arada

912 gendü ẕātını, DMZ ẕātını nedür

913 gendüdür, Q gendü; ola, H olur, Q -dür; anı (D -) ėtmek ayruḳdan (B ayruḫdan), H anı ayruḳdan ėtmeklik; Q ayruḫdan anı ėtmek

915 olıbanuŋ, H olubanuŋ, MZ bulıbanuŋ, Q olubanı

916 sözin, Q sözi

917 ola aduŋ, D aduŋ ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

902 Beŋzed Eflāṭūn'a ʿanı ki ʿoldur ḫayāl
Eylegil vehmi Aresṭū'ya miṣāl

903 Ḳuvvet-i fikriyyeyi Buḳrāṭ dut Z45b
Anı kim ḥıfẓıyyedür Soḳrāṭ dut

904 Ḫıżr tenzīl-i ilāhīdür yaḳīn B38a, C33b
Anı ki ʿol göstere ḥaḳ bilgil hemīn

905 Her ne ki ʿol göstere ḥiss-i müşterek
Anı cān levḥine naḳş ėtmek gerek

906 Kim olur bu ḳamu sevdāyile vehm M39b
Ki ʿènde Ḫaḳ māhiyyetin fikr ile fehm

907 Bunca teşvīşüŋ içinde bu ḫayāl
Ne taṣarrufla ėde derk-i kemāl

908 Çünki yoḳ durur aŋa nevʿ ile cins
Anı ne faẓl ile bilsün cinn ü ins

909 Ne anuŋ ẕātında var vaṣl ile beyn
Ne ṣıfātında kem ü ne keyf ü eyn

910 Çünki ʿaŋa yoḳdur ḥudūd ile rusūm
Pes muḥīṭ aŋa ḳaçan olsun ʿulūm

911 Vehm kim ya fikr-i insān kim olur
Orada kim ʿaḳl-ı kül ḥayrān ḳalur

912 Gendü bilür gendü ẕātını hemīn H34a
Vaṣfını hem gendüden bilgil yaḳīn

913 Gendüyi bilmege gendüdür sebeb
Küfr ola ʿanı ėtmek ayruḳdan ṭaleb

914 Çünki Ḳur'ān oldı ḥablu'llāh saŋa D24b
Ḳamu işde iʿtiṣām ėtgil aŋa

915 Kim mehālikden olıbanuŋ ḫalāṣ Q36b
Ḫaḳ civārında bulasın iḫtiṣāṣ

916 Aḥmedī sözin eger diŋleyesin B38b
Vaḥdetüŋ çoḳ sırrını aŋlayasın

917 Olasın vaḥdetde bir dānā-yı dīn
Kim ola aduŋ imāmü'l-mühtedīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3. İran (**918-1330**)

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BC Dāsitān-ı ḳaṣd-ı İskender be- (B bā) Īrān ve iẓhār-ı ʿadāvet-i ū bā Dārāb

D Bünyād-ı ʿadāvet-i İskender bā Dārā Şāh

H Dāsitān-ı ḳaṣd-ı İskender be-Īrān

M Pādişāhī kerden-i İskender ve ʿadāveteş bā Dārāb

Q Dāsitān-ı İskender bā Īrāniyān ve iẓhār-ı ʿadāvet

920 ABDHQZ Bād, CM Yād

[922/923] M RESİM: Kır eğlencesi

923 müṭavves, D müdānes (?); ACQ **rāġ**, BDHMZ **bāġ**; buldı, DH aldı

924 Gülsitānda, Q Gülsitāndan; güft ü gū ... cüst ü cū, DMQZ cüst ü cū ... güft ü gū; nāzükde, D nāzükle

[926-927 – Q ↲]

926 dėr iseŋ, HQ dėseŋ; göŋlüŋ, Z gül-gūn

927 laʿl, H mey

928 Ḫāre, Q Ḫāk; lāle, H k'ele (?); Ḫārdan (M Ḫāreden) ol ḫuşkter, Z Ḫārdan ol ḫuşk ola, D Ḫuşkdür anlardan ol; ki (H -)

930 bezme, Q bezm; dem, H de, Q -; ura, Q ve ura

931 bize, Q bizde

932 Nolur encāmı, Q Ne olur encām

3. İran (918-1330)

Dāsitān-ı ḳaṣd-ı İskender be-Īrān ve iẓhār-ı ʿadāvet-i ū bā Dārāb

918	Söyle ėy bülbül ki gül eyyāmıdur Olma ḫāmūş kim sözüŋ hengāmıdur	C34a
919	Müşk ü ʿanberden muʿaṭṭardur hevā Ṭoludur gülzār berg ile nüvā	
920	Ebr ėder āyet-i Mūsī beyān Bād ḳılur muʿciz-i ʿĪsī ʿayān	M40a
921	Dāne-i şeb-nem çemende şöyledür Kim zümürrüd levḥine ṣaçıla dür	
922	Yaŋaġı yāḳūt-reng olmış gülüŋ Zülfi ʿanber-tāb olmış sünbüliŋ	
923	Çün benefşeyle müṭavves oldı rāġ Lāle vü gülden leṭāfet buldı bāġ	M40b
924	Gülsitānda bülbül ėder güft ü gū Vech-i nāzükde çoġ olur cüst ü cū	
925	Mevsim-i gül ʿişretüŋ hengāmıdur Bāde ṣun kim bādenüŋ eyyāmıdur	
926	Gül bigi ⁀olsun dėr iseŋ göŋlüŋ feraḥ Ḳoma nergis gibi elüŋden ḳadeḥ	H34b
927	Lāle bigi cām-ı laʿl alġıl ele Tā ki ʿıyşuŋ yüzi rümmānī ola	
928	Ḫāre çün lāle bitüre ḫār gül Ḫārdan ol ḫuşkter ki ⁀içmeye mül	B39a, Q37a
929	Vėrme ʿömri bāda ḳılġıl bāde nūş Kim riyā-yı ṣūfiden yėg bāde-nūş	Z46b
930	Ṣubḥ-dem ur bezme kim bes ṣubḥ-dem Bizde dem olmaya ura ṣubḥ dem	
931	Çünki ḳalmaz bize bu gündüz gėce Bir demümüz ḥayf kim żāyiʿ geçe	D24a
932	Ṣubḥ-demdür bir ḳadeḥ nūş eylegil Nolur encāmı ferāmūş eylegil	A9b

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 40a

Baharda işret

Bu tasvir, Ahmedî'nin İskender'in İran seferinin hikâyesine geçmeden önce baharı ve baharda işret meclislerini anlattığı beyitleri canlandırır. Başka bir deyişle bu meclisi düzenleyen kişi İskender olmayabilir. Sağda minderler üzerinde bağdaş kurmuş, elinde kadehi ile bir bey oturur. Solunda ona eşlik eden iki saraylı, ön planda müzisyenler, yemek ve içki hazırlayan görevliler bulunur.

918. beyitten sonra yer alan resim 90 x 113-132 mm. boyutlarındadır.





TÜBA

933 ki ⁀andan ala (DQZ ola), M ki ⁀ala andan

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

CDMQZ Maṭlaʿ-i dāsitān (CZ + İskender bā-Dārāb)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

934 Dārāb ardına, DQ Dārā fikrine, MZ Dārāb fikrine; ACDHZ ol, BMQ her

B Maṭlaʿ-i dāsitān

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

935 encām-ı, BQ encām u, H eyyām-ı; Dārāb'dan ol tāc u, D Dārā'dan ola tāc u, Q Dārā'dan ol tāc ile

www.tuba.gov.tr

[937 – DMZ'de bunun yerine şu beyit var:

Fikr (Z Fikri) bes böyle ⁀ėtdi rūşen-rāy ile / Kim ʿadāvet başlaya Dārāyile (D Dārāb ile)]

937 rāy ... vėrdi netīce, Q fikr ... ėrdi nedür

939 Rāydur, HM Rāy durur

940 fikretde ... Geçdi gelip, Q fikrinde ... Geldi geçdi

941 ėner, Q ėrinme (?)

943 çekgil, M çalġıl; bunı, Q anı; ḳıla, M bile

944 Yöri vü, Q Yėri var; senüŋdür ucdan uca, D saŋa vėrildi cümle

[946-948 < D]

946 evvel, Q sen ol

947 ki ⁀ol, M ol; her biri, HQ ol iki

933 Çün sėni ḫoş-vaḳt ėde gül-gün ḳadeḥ C34b
Söyle bir söz ki ‿andan ala cān feraḥ

Maṭla‘-i dāsitān

934 Çün musaḫḫar oldı şāha Mıṣr u Şām
Düşdi Dārāb ardına ol ṣubḥ u şām

935 Kim nėcesi getüre encām-ı baḫt
Ki ‿alına Dārāb’dan ol tāc u taḫt

936 Ḥükmine ola muṭī‘ Īrān daḫı
Anuŋ ola kişver-i Tūrān daḫı

937 Çünki ol rāy idi dāyim pīşesi M41a°
‘Āḳıbet vėrdi netīce ‿endīşesi

938 Rāy ile ḥāṣıl olur feth ü ẓafer
Rāysuz gişide olmaz hīç fer

939 Rāydur ḳamu işe müşkil-güşāy
‘Aḳl durur ādemīye reh-nümāy

940 İşbu fikretde çü birḳaç rūzigār B39b
Geçdi gelip gėdiben leyl ü nehār

941 Bir gėce düşde görür şeh kim felek H35a, Q37b, Z47a
Açılıban yėre ėner bir melek

942 Bir ḳılıç getürür ü vėrür aŋa
Dėr ki Allāh vėrbidi bunı saŋa

943 Ḳılıç Allāh’uŋ durur çekgil bunı
Ol gişiye kim ḳıla düşmen seni

944 Yöri vü sulṭānlar ile eyle ḥarb
Kim senüŋdür ucdan uca şarḳ u ġarb

945 Ṣubḥ-dem ṭurdı Sikender şāẕ-kām
Dėdi ol düşi Aresṭū’ya temām

946 Bes dėdi kim ėy ḥakīm-i ḫurde-dān
Baŋa evvel düşi bildürgil ‘ayān

947 Ṣādıḳ u kāẕib ki ‿ol iki ḳısm olur C35a
Bu ḫayāle her biri ḳandan gelür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

948 Baŋa evvel bunı, Z Bunı evvel baŋa; ʿayān ... beyān, Q beyān ... ʿayān; düşüŋ, HMQ düşüm; taʿbīrini ḳılġıl, Q taʿbīrini eyle, M taʿbīrin andan ḳıl

Q Taʿbīr-i ḫᵛāb-ı İskender ve taḳsīm-i ḫᵛābhā-yı ṣādıḳ ve kāẕib

[949 – DQ'da bunun yerine şu beyit var:

D Bes Aresṭū ol düşüŋ taʿbīrini / Dėdi vü şerḥ eyledi tefsīrini

Q Ol ḥakīm-i kār-dān-ı pür-hüner / Çün işitdi söyledi k'ėy nāmever]

949 tefsīrini ... taʿbīrini, CH taʿbīrini ... tefsīrini

BHZ Taʿbīr-i ḫᵛāb-ı İskender ve taḳsīm-i ḫᵛābhā-yı (Z ḫᵛāb-ı) ṣādıḳ ve kāẕib

D *Rüʾyet İskender fi'l-menām*

M Der şerḥ-i ḥāl-i ḫᵛāb ve maʿrifet-i ḫᵛāb ez dürūġ ve rāst

950 olur, Q olup; ABQ ṣādıḳ biri kāẕibdür, CDHMZ kāẕib biri ṣādıḳdur

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

C Taʿbīr-i ḫᵛāb-ı İskender ve taḳsīm-i ḫᵛābhā ber ṣādıḳ ve kāẕib

951 olur, D durur; ACDHZ Ėdeyüm (Z Ėdeyim), BM[Q?] Eydeyim; kim şāh anı, D şāha k'anı

953 Olmadın, H Almadın; ḥak, H jeng, MZ fek; anı anda, MZ anda anı

954 orada ol, Q arada bir

955 (< D) geldükde, M gelüben, Z geliben; Nefs anda ⁀ol (H -) ṣūreti, MQ Anda nefs ol ṣūreti, Z Müşterekden nefs anı; idrāk, Q iẓhār

[956-959 < Z; – DM'de bunların yerine şu beyitler var:

Oldur ikinci ki (M Ol durur ikinci) fikret ḳuvveti / Üns ėdicek gendüye ol (M bir) ṣūreti

Mürtesim ėder anuŋ naḳşın ḫayāl / Müşterek uyḫuda (M uyḳuda) ⁀alur andan miṣāl

+ M (krş. 955) Çün şevāġil cümle uyḫuda gėder / Müşterekden nefs anı idrāk ėder]

956 ki bir, Q kim ol

957 fikr anuŋ ile, CH fikri (H fikr) anuŋla, Q anuŋla; Naḳş, Q Nefs

958 ki ⁀ol naḳşı, H oldur ki; görür, H göre; nefse ėrgürür, H miḳdārın göre, Q naḳşa göre

959 sevdügüni bu durur, Q kim sevdügüni budur

960 Ten mizācı çün kim (MZ çünki) olmaya, D Çünkim olmaya mizāc anuŋ

[961-964 – D'de bunların yerine şu beyitler var:

Bes aŋa ḥarāretden ola / Düşde ġālib ol tütüşmiş od göre

Ol teġāyür ger bürūdetden ola / Düşde senle bile yārān çoḫ gele

Uşbu üç dürlü düşi k'ėtdüm beyān / Bil ki kāẕibdür ḳamusı bī-gümān]

961 nesne uyḫuda (Q uyḫudan), Z nesne düşde çoḳ, M düşde çoḳ nesne

962 ola (C -)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

948 Baŋa evvel bunı eylegil ʿayān
Pes düşüŋ taʿbīrini ḳılġıl beyān

949 Ol ḥakīm evvel düşüŋ tefsīrini
Şerḥ ėtdi pes dėdi taʿbīrini

950 Kim düş iki nevʿ olur bī-iştibāh D25b
Biri ṣādıḳ biri kāẕibdür ė şāh

Taʿbīr-i ḫᵛāb-ı İskender ve taḳsīm-i ḫᵛābhā-yı ṣādıḳ ve kāẕib

951 Kāẕib üç dürlü olur bir bir beyān M41b
Ėdeyüm kim şāh anı bilsün ʿayān

952 Evvel ol kim ḥiss-i ẓāhirden ḫayāl B40a
Ṣūret-i maḥsūsa çün yazar miṯāl

953 Olmadın ol ṣūret andan daḫı ḥak Z47b
Görür anı anda ḥiss-i müşterek

954 Mürtesim olur orada ol miṯāl Q38a
Kim anı naḳş eylemiş idi ḫayāl

955 Çün şevāġil uyḫu geldükde gėder H35b
Nefs anda ‿ol ṣūreti idrāk ėder

956 Oldur ikinci ki bir nesne müdām
Gişinüŋ fikrinde ‿ola ėy nīk-nām

957 Çünki ‿ėde ‿ol fikr anuŋ ile ittiṣāl
Naḳş düzer ṣūretin anuŋ ḫayāl

958 Müşterek ki ‿ol naḳşı uyḫuda görür
Nėce kim gördiyse nefse ėrgürür

959 Gişi sevdügüni bu durur sebeb
Gėce çoḳ gördügi düşde ėy ʿaceb

960 Ol durur üçinci ki ‿ola rūḥ süst
Ten mizācı çün kim olmaya dürüst

961 Tende ḳanḳı ḫılṭ kim ġālib ola C35b
Aŋa nisbet nesne uyḫuda gele

962 Ger ḥarāret ġālib ola od u ḳan
Daḫı ḳızıl ṣaru nesne ‿ola ʿayān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

963 Dūd u ẓulmet, Z Ẓulmet ü dūd

964 ta'bīrde yoḳ (B yoḫ), Q ta'bīrde yoḫdur; oldı, M olur

965 ṣādıḳdur anı daḫı, H ṣādıḳ durur anı; eydeyim, D dėyem; Nėcedür gün bigi (Q gibi) rūşen ėdeyim, D Şāha anı gün bigi rūşen dėyem]

[966-972 – D'de bunların yerine şu beyitler var:

Ol nüfūs ile 'uḳūla kirdikār / Ne olısar eylemişdür āşikār

Ėrişi-bilür bu nefs-i nāṭıḳa / Anlara çün var irādet sābıḳa]

966 (< Q) küllī ki, H kül kim; nefs, A nev'

968 ACHZ Ṣāfī (H Ṣāf, Z Ṣāf u) **rūşendür ol**, BMQ Ṣāfī **vü rūşendür**; orada, Q arada

970 ėri-bilür, Q ėre-gelür, Z ayrı bilür

971 Olduġıyiçün arada (HQ orada), Z Olduġıyçün ol arada

972 ḳılmadın, MZ ėtmedin; ėdi-bilür, QZ ėde-bilür, H ėder ġaybı; Ġayb nakşı (=AC; BMQZ nakşın) żabṭ oradan, H Nakş żabṭ oluban anda

973 beden ... maḳṣūddan, C beyān ... maḳṣūd hemān

974 Çün ferāġ uyḫuda (D uyḫu, M uyḳuda) ⁀aŋa, H Çün ferāġat uyḳuda, Q Çünki uyḫuda aŋa; maḳāma bī-gümān, D mebādīye ol

[975-976 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

D Orada çoḫ dürlü ṣūret bī-gümān / İnṭıbā' ile olur aŋa beyān

Z Orada çoḳ dürlü ṣūret bī-gümān / Ġayb nakşından olur aŋa 'ayān]

975 (< M) ACH mekān u ne zemān, BQ zemān u ne mekān

[976-977 – M ↲]

976 CHM çoḳ dürlü, B çoḫ dürlü, A çoḳdur, Q dürlü; zemān, Q zebān

977 (< D) CHMZ ki ⁀olduḳda, B ki ⁀olduḫda, Q k'olduġda, A olduḳda; Nesne, B Nesneye

[978-979 < DM]

978 Āyine ⁀andan ḫod (H -) 'ayān durur, Q Āyineden ḫod 'ayān olur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

963 Ger bürūdet çoġ ola yaġmur u ḳar
Dūd u ẓulmet görine vü mūr u mār

964 Bu üçe taʿbīrde yoḳ iʿtimād
Bunlara *Aż̇ġāṯu aḥlām* oldı ad

965 Ol ki ṣādıḳdur anı daḫı ⁀eydeyim B40b
Nėcedür gün bigi rūşen ėdeyim

966 Nefs-i küllī ki ⁀ol durur her nevʿe aṣl
Ferʿdür her nefs andan oldı faṣl

967 Levḥ-i maḥfūẓ oldı anuŋ adı hem M42a, Z48a
Şöyle ki ⁀oldı ʿaḳl-ı kül adı ḳalem

968 Ṣāfī rūşendür ol eyle ki ⁀āyine
Görinür ġayb orada herāyine

969 Her ne kim geldi geliser bī-gümān Q38b
Müntaḳış olmışdur orada ʿayān

970 Nefs-i cüzvī çün anuŋ ferʿi olur H36a
Ferʿ aṣla lā-cirem ėri-bilür

971 Pes yaḳīn bil kim bu nefs-i nāṭıḳa
Olduġıyiçün arada sābıḳa

972 Naḳl ḳılmadın ėdi-bilür ʿayān
Ġayb naḳşı żabṭ oradan bī-gümān

973 Līki peyveste bu tedbīr-i beden
Mānīʿ olur aŋa bu maḳṣūddan

974 Çün ferāġ uyḫuda ⁀aŋa ḥāṣıl olur
Ol maḳāma bī-gümān vāṣıl olur

975 Aŋa kim ola mücerred hem baṣīṭ
Ne mekān u ne zemān olur muḥīṭ

976 Anda ⁀aŋa çoḳ dürlü naḳş olur ʿayān C36a
Līki ⁀arada geçmedin hergiz zemān

977 Şöyle ki ⁀olduḳda muḳābil āyine
Nesne andan naḳş olur herāyine

978 Bir nefes geçmedin olur müntaḳış B41a
Āyine ⁀andan ḫod ʿayān durur bu iş

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

979 ġaybīyile, C ġaybīle hem; Naḳş, H Nefse

980 Resm ėder müşterek (=AQ; BCMZ müşterekde, D bes müşterek), H Müşterekde resm ėder

981 Pes (H -) orada ⁀olur müşāhid (M müşāhed) ol, Q Pes olur anda müşāhede; AC Ol, BDHMQ Bu; uş ėtdüm, A uş ėdem, Q ėtdüm men

[982-984 < DQ]

982 ne resme, MZ nėcesi

983 (< Z) miʿrāc aḫbārı ... Bu söz ile, Q miʿrācı aḫbār ... Bir söze

984 (< MZ) Hem, HQ Her; ol işbu, Q uşbu bu

985 Çün şehüŋ göŋli tecellī cāmıdur, D Ḫāṭırı şāhuŋ tecellī kānıdur; kim göre, C ki görse; ilhāmıdur, D fermānıdur

986 Çün göŋül ṣāf ola şöyle ki ⁀āyine, D Çünki göŋül ola ol ġayb āyine; Her ne görse, H Ne görür; ṭoġru ⁀olur, Q doġrudur; herāyine, D rāyına

987 iḳlīmi, D iḳlīme; dutup (D ṭutup), B duta

988 ṭura (MQ dura), D vara

989 düş taʿbīriyile, D taʿbīriyle düşüŋ; Göklerüŋ, M Göŋlinüŋ, Q Göŋlerüŋ

990 (< DMZ) bėnüm, Q cānum; BC Dārāyile, Q Dārā ile, AH Dārāb ile

[990/991 – Q:

Kim menüm durur cihānda taḫt u tāc / Maŋa gerek gele her yėrden ḫarāc]

991 AC **aradan**, BDHMQZ **arada**; Dārāb'a, CDMQ Dārā'ya; eyle, D yūlāḫ

[991/992 – D:

Oldı Rūm u Şām u Mıṣr'a pādişāh / Kim durur dėr dünyāda Dārā-yı Şāh]

992 (< Q) Kim bizümdür dėr, D Dėr ki bizümdür

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BQZ Resūl firistāden-i Dārāb be-İskender

CH Resūl firistāden-i Dārāb be-İskender Ẕü'l-ḳarneyn

D *Ḳāṣıd Dārā ʿinde İskender Ẕü'l-ḳarneyn*

M Resūl firistāden-i Dārāb

993 Dārāb'a, CDQ Dārā'ya; Dėdi ėlçi vėrbiyüp, Q Ėlçi berbidi dėdi; CDHMQ ki ⁀ėy, A ėy, B ki

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

979 Ṣūret-i ġaybīyile ėy nīk-nam
Naḳş çün kim müntaḳış olur temām

980 Ṣūret-i cüzvī düzüp anı ḫayāl
Resm ėder müşterek andan miṣāl

981 Pes orada ⁀olur müşāhid ol ʿayān D26a
Bu durur ṭoġru düş uş ėtdüm beyān

982 İşbu sözden kim dėdüm rūşen olur
Ki ⁀enbiyāya vaḥy ne resme gelür

983 Hem daḫı miʿrāc aḫbārı temām Q39a
Bu söz ile ⁀olur ʿayān ėy nīk-nām

984 Hem kerāmet kim velīlerde olur
Anlara ol işbu resm ile gelür

985 Çün şehüŋ göŋli tecellī cāmıdur H36b, Z48b
Her ne düş kim göre Ḥaḳ ilhāmıdur

986 Çün göŋül ṣāf ola şöyle ki ⁀āyine M42b
Her ne görse ṭoġru ⁀olur herāyine

987 Yörüyüp şeh yėdi iḳlīmi temām
Ḳılıç ile dutup ola ṣāẕ-kām

988 Her kime kim nuṣreti Taŋrı vère
Kim durur ol kim aŋa ḳarşu ṭura

989 Oldı düş taʿbīriyile şād şāh
Göklerüŋ üstinde dikdi bārigāh

990 Dėdi kim bėnüm durur mülk-i cihān
Ėtdi Dārāyile düşmenlik ʿayān

991 Bu aradan ėrdi Dārāb'a ḫaber B41b, C36b
Ki ⁀oldı Ẕü'l-ḳarneyn eyle nāmver

992 Kim bizümdür dėr cihānda taḫt u tāc A10a
Bize gerek gele her yėrden ḫarāc

Resūl firistāden-i Dārāb be-İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn

993 Çünki Dārāb'a ėrişdi bu ḫaber
Dėdi ėlçi vėrbiyüp ki ⁀ėy nāmver

994 Rūm'ı biz saŋa muḳarrer eyledük
Sėni biz ol mülke server eyledük

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

995 ACD **vėrbinmek** (D bėrbinmek) gerek, BHMZ **vėrbimek** gerek, Q gerek kim gele

996 Ḫāṣ, QZ Ḫāṣṣa

997 Feyleḳūs'a Rūm'ı biz vėrdük, D Aŋa Yūnān'ı ben verdüm; Cāh ... ol hem nān u nām, Q Çāh ... daḫı ‿ol nīk-nām; bizden, D benden;

998 fikri, D fikr

1000 anuŋ olur ḥükmi, MZ ḥükm anuŋ (Z ḥükmi ‿anuŋ), H ḥükm anuŋdur olur, D ḥükm çün olur; Ki ‿ola, D K'oldı; pīr gendü ‿olsa, DM pīr (M + ü) gendü nev-, Q pīr ü ol ola

1001 kār-dīẕe, CDH kār-dīde, Q kār-dānī

1002 Bize, D Bėni; Keyḫusrev'den **oldı** (=AC; BDHMQZ **ėrdi**), Q Keyḫusrev ėderdi

1003 (< DZ) Anadan, CH Atadan

1004 ki ‿ola, H olsa, Q k'oldur; tuḫme-i, M tuḥfe-i

1005 şāha geldi vü, DMZ geldi şāha vü, Q gelüben; ėtdi ... Dārāb dėdiyse ʿayān, D eytdi ... dėdiyse Dārā beyān

M RESİM: Dārā'nın elçisi İskender'in huzurunda

Q Bāz resūl firistāden-i Dārā be-İskender

1006 nāmver (Q nāmever), MZ ol nāmver; peyġāmı ki, Q kim peyġām

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Cevāb dāden-i (B dāẕen-i) İskender Dārāb-rā

Z Cevāb dāden-i İskender bā Dārāb

1007 dėdi, DQ vėrdi; Dārāb'a, CDQ Dārā'ya; ACDQ ki ‿ė, B ki; benüm, Q menüm, DMZ bizüm

1008 yėrden, Z yėrde

Q Nāme nivişten-i Dārā be-İskender

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

995 Bize vėrbinmek gerek andan ḫarāc
Kim bizüm durur cihānda taḫt u tāc

996 Ḳılıcumuzla alındı mülk-i Rūm
Ḫāṣ bizümdür temām ol merzibūm

997 Feyleḳūs'a Rūm'ı biz vėrdük temām Q39b
Cāh bizden buldı ol hem nān u nām

998 Sen yigitsin fikri kej eylemegil Z49a
Söz ki ol lāyıḳ degül söylemegil

999 Yigid olan gişide çoḳ cehl olur H37a
Cehl ile iş işleyen nā-ehl olur

1000 Memleketde ʿanuŋ olur ḥükmi revān M43a
Ki ʿola rāyı pīr gendü ʿolsa cüvān

1001 Ya ḳatında kār-dīẕe pīr ola D26b
Kim her işde ṣāḥib-i tedbīr ola

1002 Bize Keyḫusrev'den oldı tāc u taḫt
Hem Ferīdūn'dan ėrişdi mülk ü baḫt

1003 Anadan daḫı benem Ḫusrev-nijād B42a
Mülk baŋa ḫ'īşdür ayruġa yad

1004 Ḳanda ki ʿola tuḫme-i İsfendiyār
Ayruġa lāyıḳ degül şehr ü diyār

1005 Ėlçi şāha geldi vü ėtdi beyān C37a
Her ne kim Dārāb dėdiyse ʿayān

1006 Ėlçiden çün kim işitdi nāmver
Her ne peyġāmı ki vėrdi ḫayr u şer

Cevāb dāden-i İskender Dārāb-rā

1007 Bu cevābı dėdi Dārāb'a ki ʿė şāh
Kim benüm dėrsin cihānda tācgāh

1008 Saŋa dilersin ki vère Rūm bāc
Almaḳ istersin ḳamu yėrden ḫarāc

1009 Ol tavuḳ kim beyżası olurdı zer
Yėdi anı Feyleḳūs-ı nāmver

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1010 Ṣayrulıḳda (B Ṣayrulıḫda), Q Ṣayruluġ; ayruḳ, D çün; ACD olmadı, BHQ ḳalmadı

1011 nesneden, B nesneye; ACDHM ola, BQ ala; ki ⁀ala, HQ ala

1012 Bu ki, Z bunı; dėr kim (M ki), Q dėdi; oldı, H durur

1013 anı ⁀ol, C k'anı; diler, Q gerek

1014 anuŋdur (H - -dur); Mālikü'l-mülk ol, D Mālik ol durur; ACHMQ Dārāb u, BD Dārā vu

1015 ummaḳ (B ummaḫ), Q uḳmaġ (?)

[1018-1019 – C ⇙]

1018 aŋa, CH saŋa; vėrildi uş, MQZ vėrildi ol, D ėrişdi ol

1019 mi (CH + -dür); ki ... ol kim, M kim ... oldur

1022 kim, D ki

Q Cevāb-nāme-i İskender be-Dārā

1023 ḳavī olur ḳuvāda, Z ḳuvā ⁀olur gişide hem; AC **Kuvvet ü**, B[D?]HMQZ **Kuvvet-i**; olur (M + bes)

1024 ḳuvā (D ḳavī) olur gişi pīr olsa, Q ḳavī ola gişi pīr ola; Bes (DH -); BCDH fikri ⁀ olur anuŋ, AM fikr olur anuŋ, Q fikr anuŋ olur

1025 Çün yigit gişi ola dāniş-peẕīr; Lāyıḳ, C Lā; aŋa, D ḫod

1010 Ṣayrulıḳda ʿayruḳ ġıẕāsı olmadı — M43b, Q40a
Ol tavuġı yėmeyince ölmedi

1011 Kim ola yoḳ nesneden isteye bāc
Ya kim ola ala vīrāndan ḫarāc

1012 Bu ki şeh dėr kim ḳılıcumuzla Rūm — Z49b
Alınup oldı bizüm ol merzibūm

1013 Ḫālıḳ'uŋdur mülk anı ʿol Pādişāh — H37b
Kime kim diler vėrüp eyleye şāh

1014 Mülk anuŋdur *Mālikü'l-mülk* ol hemīn
Hīçdür Dārāb u İskender yaḳīn

1015 İki yüzlüdür ḳılıçdan urma lāf — B42b
Bī-vefādandur vefā ummaḳ güzāf

1016 Tekye uran ḳılıca mecnūn olur
Ol ḳılıçdan ʿāḳıbet maġbūn olur

1017 Daḫı şeh dėdi ki bize tāc u taḫt
Degdi Keyḫusrev'den ü hem mülk ü baḫt

1018 Taḫt Keyḫusrev'den ėrdiyse aŋa — C37b
Şükr kim Ḥaḳ'dan vėrildi uş baŋa

1019 Mülk mi ol ki ʿanı Keyḫusrev vère
Mülk ol kim gişiye Ḥaḳ'dan ère

1020 Olsa Keyḫusrev elinde iḫtiyār — D27a
Memleket aŋa ḳalaydı pāyidār

1021 Daḫı dėdi kim yigitlik cehl olur
Cehl ile iş işleyen nā-ehl olur

1022 Şāh bilsün kim yigitlikdür kemāl
Pīrlik durur ḳamu naḳṣ u zevāl

1023 Çün ḳavī olur ḳuvāda nev-cüvān — Q40b
Kuvvet ü ʿaḳl anda olur bī-gümān

1024 Çün ḳuvā olur gişi pīr olsa süst
Bes ḳamu fikri ʿolur anuŋ nā-dürüst

1025 Çün yigit gişi ola dāniş-peẕīr — M44a, Z50a
Lāyıḳ olur olsa ʿaŋa şāgird pīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1026 *Erzelü'l-ʿömr*, Q *Āzādu'l-ʿömr*; nolam, H ne olam, Q ne nolam; ACM ḳıla ol, D ḳılur ol, B ol ḳıla ol, HQ ḳıla

1027 ʿömre, Q ʿömr; Aṣṣı ne, CQ Aṣṣına; ki (D -)

1028 olduḳda, Z olduḳça; Olamaz (Z Olımaz), Q Olmaz u; ʿaḳla, D ʿaḳlı [*nefsi* çizilmiş, üstüne *ʿaḳlı* yazılmış], H ʿaḳl u; nakṣ-gīr, H nakṣa-gīr

1029 Dārāb'a, CDQ Dārā'ya; şerḥ (HQ + ü)

1030 Dārāb'a, CDQ Dārā'ya; ġuṣṣayla, Q ġażabla

1031 sözinden, D sözine

1032 AD Ṭura vü, CHMQ Dura vü, B Ṭura, Z Durıban

1033 dėdi gendüzüne kim, D gendüzüne dėdi bir; durur kim, D durur; ola (HMQZ + her)

1034 Hem, DH Sen, MQZ Ser; tīz-maġz, C yüzi maġz; efkār, CDM efkārı, H efkār u

[1035 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Gişi oldur k'ola ol ehl-i veḳār / Ser sebük olmaya vehm vü (D + hem) nā-pāydār]

1035 yėldür, Q yulduz

D *Cevāb İskender ilā ḳāṣıd Dārā*

M Peyġām-ı düvvüm-i Dārāb be-İskender

1036 ėdeyim (DHMQ + ben [Q men]) buŋa, MZ oŋa, Q aŋa

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Resūl firistāẕen-i (H dāden-i) Dārāb bār-ı düvvüm be-İskender

1037 orada, HMZ arada

Z Resūl firistāden-i düvvüm Dārāb be-İskender

1038 eger (A -); evc-i māh, D evc-gāh

Q Resūl firistāden-i Dārāb be-İskender

1039 Gėrü, D Bes gėrü; ACD Ki ⁀anı **ḳorḳuda** (D ḳorḫıda) **vü**, BHMZ Ki ⁀anı **hem ḳorḳuda** (B ḳorḫuda), Q Kim anı ḳorḫuda

1040 ulu, DMZ ṭolu

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1026 *Erzelü'l-ʿömr* oldı pīrüŋ ʿıyşı pes
Daḫı nolam dėyü ḳıla ol heves

1027 Çün binā-yı ʿömre vīrānlıḳ gele
Aṣṣı ne ki ⁀ümmīẕ evi ābād ola

1028 Çünki ḫuşk olur mizāc olduḳda pīr B43a, H38a
Olamaz ʿaḳla dimāġı naḳş-gīr

1029 Vėrbidi Dārāb'a şāh-ı nāmver
Böyle ki ⁀ėtdüm şerḥ peyġām u ḫaber

1030 Çünki Dārāb'a ėrişdi bu peyām
Göŋli milki doldı ġuṣṣayla temām

1031 Ḳıldı İskender sözinden ol ġażab
Ol yavuz peyġāmına ḳaldı ʿaceb

1032 Ol ġażabla diledi leşker dėre
Ṭura vü İskender üstine vara

1033 Gėrü dėdi gendüzüne kim gişi
Ol durur kim ʿaḳl ile ola işi

1034 Hem sebük olmaya vü hem tīz-maġz C38a
Ḳıla her bir işde yüz efkār naġz

1035 Gişi ol kim ṭaġ bigi ⁀ola pāyidār
Olmaya şöyle ki yėldür bī-ḳarār

1036 Bir daḫı tedbīr ėdeyim buŋa Q41a
Ola kim tedbīr ile bu iş oŋa

Resūl firistāẕen-i Dārāb bār-ı düvvüm be-İskender

1037 Ceng içün anda gerek sāz u silāḥ D27b
Kim orada mümkin olmaya ṣalāḥ

1038 Baŋa İskender eger hem-rāh ola M44b, Z50b
Pāygāhum bėnüm evc-i māh ola

1039 Gėrü ėlçi vėrbidi İskender'e
Ki ⁀anı ḳorḳuda vü hem ögüt vėre

1040 Vėrbidi ėlçiyile bir ulu ṣāʿ B43b
Dāne-i güncīdden kim bu metāʿ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 43a

Dârâb'ın elçisi İskender'in önünde

Sağda elinde gürzüyle, minderler üzerinde bağdaş kurmuş İskender. Sol yanında bir görevli, metinde bahsedilmediği halde Dârâb'ın mektubunu okurken resmedilmiştir (metin anlatısında elçi sadece haber getirir). Ardında diğerlerinden farklı başlığı elçi olduğuna işaret eden figür diz çökmüştür. Solda bir hizmetli ayakta bekler.

1005. beyitten sonra yer alan resim 89 x 49 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



y. 44b

Dârâb'ın ikinci kez yolladığı elçi İskender'in önünde

Elinde bir gürz tutan İskender, kubbeli, çiniler ve kumaşlarla süslü bahçe köşkünde oturur. Karşısında yine farklı başlığıyla betimlenmiş elçi Dârâb'ın mesajını aktarır. Önde İskender'in getirttiği horoz Dârâb'ın yolladığı susam tohumlarını yemektedir.

1041. beyitten sonra yer alan resim 93 x 132-188 mm. boyutlarındadır.

1041 ACH ne durur (H nedür) **remzini**, BDMQZ ne durur (Q nedür bu) **remzi**; ABC iş aŋa çāre, DHMQZ tedārük aŋa

M RESİM: Dārā'nın elçisi İskender'in huzurunda

1042 Bu, Q Bir; ger, A gey

1043 Olasın sen memleketde, Q Memleketde olasın sen; bī-niyāz, H ser-firāz

1045 adı, DMZ k'adı; BCHQZ yaġı, AD bāġī

1046 Çün benüm ceddüm (Q cedde) ola, MZ Çün ben olam tuḫme-i, D Behmen atamdur dedem; gerek benüm (Q menüm) ola, D benüm ola gerek

1047 Daḫı ⁀ulu ceddüm durur (Q ola), DMZ Ulu ceddüm dur benüm; Güştāsb ... Lührāsb, B Lührāsb ... Güştāsb

[1047/1048 – M (krş. 1053-1054):

Gerçi sende daḫı ⁀olardan var nijād / Līk ben ḫ'īşem sen ara yėrde yad

Çün atadan ben olam milke velī / Ben var iken kim dutabilür ėli

Dirliginde şāh atam cehd eyledi / Beni var iken kim dutabile - - - (dutabiledi)]

1048 Ki ⁀urdı, D Urdı

[1049-1054 < DMZ]

1049 BCQ Anadan, H Atadan, A Bir daḫı

1050 ki ⁀anadan (H ki ⁀atadan) olmaya, Q kim olmaya atadan; Atadan, H Anadan, Q Andan; alu, Q ulu

1051 anaya, HQ ataya

1052 anadan, HQ atadan

1053 Sende ⁀atadan varsa anlardan, H Sende atadan var ise ol, Q Senden Dārā ise atalardan

1054 (< Q) A ṭutabilür, CH dutabilür, B ṭutabile

[1055 < D]

[1055/1056 – DZ:

Taḫta (D Baḫta) dilerseŋ ki ėrmeye ḫalel / Gendüzüŋden yėgile ėtme cedel

Z Her gişi kim aşlan ile pençe ⁀ėde / Sā'idini gendüzinüŋ rence ⁀ėde

D Her gişi ki ⁀arşılana pençe ėde / Sā'idini gendünüŋ rence ėde]

1056 vėrdi, D ḳıldı; Dėdi ol Dārāb'dan neyse (B nėşe), D Şāh Dārā'dan dėdi nėşe, MZ Şāh (Z Şāh-ı) Dārāb'dan dėdi neyse, Q Dėdi ol Dārāb düydegi [dėdügi]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1041 Saŋa ⁀ėricek ne durur remzini bil
Nėce olısar iş aŋa çāre ḳıl

1042 Bu işāret ki ⁀eyledüm ger bilesin H38b, M45a
Pes aŋa ʿaḳl ile çāre ḳılasın

1043 Olasın sen memleketde ser-firāz
Olmaya senden kimesne bī-niyāz

1044 Sen benümsin benden ayru olmaġıl
Ḫ̲ʿīşsin bīgāne işin ḳılmaġıl

1045 Gey degül gişi adı ṭāġī ola
Hem ulü'l-emr olana yaġı ola

1046 Çün benüm ceddüm ola İsfendiyār
Pes gerek benüm ola şehr ü diyār

1047 Daḫı ⁀ulu ceddüm durur Güştāsb Şāh
Daḫı ulusı durur Lührāsb Şāh

1048 Ki ⁀urdı Keyḫusrev anuŋ başına tāc C38b
Rūm u Şām aŋa vėrürlerdi ḫarāc

1049 Anadan aṣlum Ferīdūn'dur benüm Q41b
Mülke istiḥḳāḳum efzūndur benüm

1050 Her gişi ki ⁀anadan olmaya ulu
Atadan sulṭān ise olur alu

1051 Oġlan anaya olur tābiʿ hemīn A10b
Ḳaravaş oġlı olan ḳuldur yaḳīn

1052 Çünki ḳul olur ḳaravaşdan ṭoġan
Pes ululıḳ anadan gerek ʿayān

1053 Sende ⁀atadan varsa anlardan nijād B44a
Ben atadan anadan uş şāh-zād

1054 Çün ben olam ata anadan velī
Ben var iken kim ṭutabilür ėli

1055 Her ki gendüden yėge ʿişyān ėde
Devletine gendünüŋ ḫ̲üsrān ėde

1056 İlçi geldi ⁀İskender'e vėrdi selām Z51a
Dėdi ol Dārāb'dan neyse peyām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[1057-1058 < Q (bu iki beyit atlanmıştır çünkü müstensihin gözü 1057. beytin ilk kelimesinden 1059. beytin ilk kelimesine kaymıştır)]

1057 Dökdi güncīdi ‿öŋine dėdi ė (MZ ki ‿è), D Bes öŋine dökdi güncīdi ki; vėrbidi, Z gönderdi

1059 Çünki, Q Dökdi; sırrını, A sırrın, Q sırrı; nedür, D anuŋ, Q ne durur

[1060 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Bildi kim dėmek olur k'ėy bī-ḫaber / Ṭal'atümden bėnüm ėdersen güẕer]

1060 ACH **olur iseŋ**, BMQZ **olursaŋ sen**

1061 leşker bī-ḥisāb ... Getürüben (Z İledüben) Rūm'ı eyleyem ḫarāb, D ṣaġışur sipāh ... Getürüp Rūm'a ėdem sėni tebāh

1062 şāhipūr-ı, B şāh yüz

1063 Aŋa ol (M o) güncīdi yėdürdi, D Hem yėdürdi aŋa güncīdi

1064 ki (Q -); eger ol, H ger ol, D Dārā, MZ Dārāb; getürse, Q getüre

1065 tebāh ... şāh, B helāk ... -nāk

[1065/1066 – M:

Gerçi kim yulduz felekde çoḳ olur / Ḳamusı güneş çıḳıcaḳ yoḳ olur

Gerçi ‿ola bī-ḥad hevāda kebk ḳaz / ṭaġılur pervāz urıcaḳ şāh-bāz

Yėrde cem' olsa geyikden ṣad hezār / Ḳamusın bir arṣlan ėder tār-mār]

1066 Aşşı ne, CQ Aşşına; olsa, D olmaḳ

1067 (< D) AC **ger olur ise**, BHMQZ **eger olursa**

1068 devlete, D gişiye; beglik, C yėglik; AC **Lāf urmaḳ resm-i serverlik**, BDHMQZ **Da'vī** ėtmek (ḳılmaḳ) **lāf ile yėglik** (Q erlik)

1069 (< HQ) ACDM ḫod-bīn, B ḫoẕ

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

1070 Dārāb, D Dārā-yı

1071 Mülki, CHQ Mülk, Z Milk; Ol kime diler ise, HQ kime diler ise Ol

1072 vėrüp ḳıla, D eyleye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1057 Dökdi güncīdi ‿öŋine dėdi ė şāh H39a
Saŋa vėrbidi bunı ol pādişāh

1058 Kim adı Dārāb u Behmen'dür anuŋ
Devleti gün bigi rūşendür anuŋ

1059 Çünki güncīdi tefekkür ḳıldı şāh
ʿAḳl ile sırrını nedür bildi şāh

1060 Aŋladı kim eyle dėmekdür aŋa D28a, M45b
Kim muṭīʿ olmaz olur iseŋ baŋa

1061 İşbu dāne bigi leşker bī-ḥisāb
Getürüben Rūm'ı eyleyem ḫarāb

1062 Pes Sikender şāhipūr-ı Feyleḳūs
Hāżır ėtdürdi orada bir ḫorūs

1063 Aŋa ol güncīdi yėdürdi temām C39a
Ḳıldılar anı taʿaccüb ḫāṣ u ʿām

1064 Buyidi remzi ki ‿eger ol şehriyār
Rūm'a getürse sipāh-ı bī-şumār

1065 Bir gişiyle ḳamusın ėdem tebāh Q42a
Olmasun leşker çoġına ġarre şāh

1066 Aṣṣı ne leşkerde çoġ olsa ʿaded B44b
Çünki Ḥaḳ fażlından olmaya meded

1067 Ne żarar leşker ger olur ise az
Çünki vėrbiye ẓafer ol bī-niyāz

1068 Ġarre olmaḳ devlete beglik degül Z51b
Lāf urmaḳ resm-i serverlik degül

1069 Ġarre vü ḫod-bīn gerekmezdür gişi
Kim ḫalellü olmaya hergiz işi

1070 Pes dėdi ėlçiye kim Dārāb Şāh
Ki ‿oldur Īrān kişverine pādişāh

1071 Mülki bilmez mi ki Allāh'uŋ durur H39b
Anı Ol kime diler ise vėrür

1072 Kim ola Keyḫusrev ü ya Keyḳubād M46a
Kim gişiye mülk vėrüp ḳıla şād

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1073 ol kim, DHMQZ gerek; Allāh'a ... andan, Q Allāh ol ... Ḥaḳdan; niʿmet var ise, D kim var niʿmetin

1074 anuŋdur (H anuŋ) kim (DM ki) aŋa yoḫdur (HMQ yoḳdur), AZ anuŋdur ki ⁀aŋa yoḳ durur, C anuŋ durur ki ⁀aŋa yoḳdur; Ḫʷābdur daḫı (D + vü) ne varsa ya (M ne), QZ Ḫʷāb durur (Z -dur u) daḫı ne varsa

[1075 – Q'da 1078. beyitten sonra gelir]

1075 Ölüden nėce dem ura, Q Nėce dem ura ölüden

[1076-1077 < DMQZ]

1078 alu, Q ölü

1079 kim ... Gendüde, D ki ... Gendüden; hüner, A güher

1080 olmaya güher ... degmez mühre-ḫar, M gevher olmaya ... pür-zer olmaya

1081 ata dededen her ki (D kim), Z atadan her ān ki, Q atadan her ol kim; durur, DZ -dür ü

1082 İskender ol, B İskender-i, H Ol Sikender; şāh-ı cihān, H Şāh hemān; Dārāb'a, CDQ Dārā'ya

1083 kim gėtdi, H gėtdi vü

Q *Fi't-temṯīl*

1084 (< D) destānuŋ, QZ destānı; saŋa ben ... eyle sen, Q men saŋa ... ėt maŋa

ABCH Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

MZ Der temṯīl

1085 Nefsdür Dārāb (CHQ + u), D Nefs Dārā'dur

[1086-1087 – Q ↲]

1086 Ne durur, D Nedür ol

1087 pür-hüner, H şehriyār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1073 Gişi ol kim şükri Allāh'a ḳıla
Her ne ni'met var ise andan bile

1074 Mülk anuŋdur kim aŋa yoḳdur zevāl
Ḫ'ābdur daḫı ne varsa ya ḫayāl

1075 Ölüden nèce dem ura şehriyār
Nèce dėye Behmen ü İsfendiyār

1076 Behmen'üŋ ger çāresi olayidi
Memleket dāyim aŋa ḳalayidi

1077 Zūr ile girse ele şehr ü diyār
Mülk içün zār olmayaydı ‿İsfendiyār

1078 Her gişinüŋ kim ola faḫrı ölü C39b
Ol ölüden bī-gümān olur alu

1079 Er gerek kim gevherinden söyleye B45a
Gendüde var mı hüner 'arż eyleye

1080 Ādemīde çünki olmaya güher
'Aḳl mi'yārında degmez mühre-ḫar

1081 Ölmiş ata dededen her ki ‿ura lāf D28b
Bī-hüner durur sözi cümle güzāf

1082 Bu söz ile ‿İskender ol şāh-ı cihān Q42b
Èlçiyi Dārāb'a eyledi revān

1083 Èlçi çün kim gėtdi Ẕu 'l-ḳarneyn Şāh Z52a
Ceng içün yaraḳladı ḫayl u sipāh

1084 İşbu destānuŋ ki dėdüm saŋa ben
Remzini şerḥ ėdeyüm gūş eyle sen

Der temṡīl ve ḫātime-i dāsitān

1085 Nefsdür Dārāb Ẕu'l-ḳarneyn rūḥ H40a
Rūḥa nefsi ḳıl zebūn ki ‿oldur fütūḥ

1086 Ne durur güncīd dāne bī-şumār
Ètdügüŋ cürm ü ḫaṭā durur ė yār

1087 Tevbe durur ol ḫorūs ėy pür-hüner
Kim yėdi güncīdi anda ser-te-ser

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1088 (< D) bir, C ol

1089 anuŋla, D anı

[1090 < B]

[1091-1092 – Q ↲]

1092 resme destān, HQ nevʿe destān; bu resme (D resmi), B bu nevʿe; ėdemez, Q duramaz

[1093-1098 < DMZ]

1093 Derc, B Daḫı; derce, CH dürce; bunı, H anı

1094 (< Q) dizeler, B yüzeler

1095 çulın, A cüllin

1097 Her sözi ki ⁀anı dėyen, Q Ol sözi kim ol dėmiş; olur ... olur, H ola ... ola; AC Güş eyleyen, BH Güş ėtmeklik, Q Anı güş ėtmek

1098 (< B) dilümi bėnüm ... ki ⁀andan, Q manüm dilümi ... ki ⁀anda

ABCHZ Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā Dārāb ve hezīmet yāften-i (B -) Dārāb

D Muḳaddime-i dāstān ve bahāriyyāt

M Muṣāf-ı İskender

Q Dāsitān-ı muḥārebe kerden-i İskender bā Dārāb

[1098/1099] B RESİM: İskender ile Dārāb'ın savaşı B45b-46a

1100 Ėder, D Ėydür; uş, M ol

[1101, 1104 – B: 1101a 1104b, 1104a 1101b]

1101 ki gül-gūn ėde yüzüŋi, H yüzüŋ gül-gūn ėde göŋlüŋ

1102 ki (M -); gül-reng ėde, D gül-gūn ḳıla

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1088 Gerçi cürmüŋ ola sėnüŋ bī-ʿaded M46b
Maḥv olur bir tevbeden ėrse meded

1089 Aḥmedī'nüŋ sözin işitmek gerek
Her ne dėrse ʿanuŋla iş ėtmek gerek

1090 Kim sözi anuŋ neṣāyiḥdür ḳamu
Dīn ü dünyāda meṣāliḥdür ḳamu

1091 Ṣıdḳ ile ʿanuŋ her ki sözin diŋleye
Cümle aṣṣı vü ziyānın aŋlaya

1092 Bülbül işbu resme destān ėdemez B45b, C40a
Kimse bu resme gülistān ėdemez

1093 Derc ėtmişdür bu dürce ḫāme dür
Sen bunı ṣanma ki Yūsuf-nāmedür

1094 Ki ʿanda ḫar-mühre dėriben dizeler
Yūsuf'a ʿandan mınṭaḳalar düzeler

1095 Ḳılalar güneş niḳābını pelās
Ėdeler aya eşek çulın libās

1096 Ḳaḥbe-nāme şīvesindeki kelām Q43a
Nėce Yūsuf-nāme'dür ėy nīk-nām

1097 Her sözi ki ʿanı dėyen nā-ehl olur
Gūş eyleyen be-ġāyet cehl olur

1098 Luṭf ėt dilümi bėnüm ėy Ḫuẕā
Saḫla ki ʿandan gelmesün kiẕb ü ḫaṭā

Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā Dārāb ve hezīmet yāften-i Dārāb

1099 Söylegil ėy bülbül-i şīrīn-nüvā B46a, H40b
Kim gülistān ṭolıdur berg ü nevā

1100 Sebzeden oldı çemen aṭlas-bisāṭ
Ėder uş bülbül güle ḳarşu nişāṭ

1101 Lāle gibi sen daḫı birḳaç ḳadeḥ Z52b
İç ki gül-gūn ėde yüzüŋi feraḥ

1102 Çün yaşardı sebze vü ḳızardı gül
Rengüŋi cehd ėt ki gül-reng ėde mül

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1103 ki ṭaşdan, Q ki daşdan D ki ṭaşda; oturan gişidür, D olan gişi durur

1105 dem, M gün dem

1106 Bozılur, Q Yozılub [Bozılub]; gelüp, M geli, Q gelür; ACM gėde, BQ gėder, DH gėdüp

1107 ḳılma cānı, HQ cānı ḳılma; Bil ki (M Belki) aṣṣı ⁀ėtmez sanŋa (M anŋa), H Aṣṣı ḳılmaz sanŋa ol, Q Aṣṣı ėtmez bil sanŋa; zerḳ, M farḳ

1108 Zerḳi rızḳ içün, Z Zerḳ rızḳı ḫūn; ėder her ki ⁀ède (D ki ⁀èder), H ėderse her ki; zerḳ, D rızḳ

[1109-1110 < DMZ]

1110 nedür, Q daḫı

1111 göŋlüŋi, Q cānuŋı

1112 şīr-çeng, Q tīz-çeng, DMZ rāy ile; Nėcesi eyledi Dārā'yile (H Dārāb ile) ceng, Q Nėcesi Dārā'yile eyledi ceng, DMZ Memleketde neyledi Dārā'yile (Z Dārāb ile)

BQZ Maṭla'-ı dāsitān

D Maṭla'-ı dāsitān ve ibtidā'-i ḥarb

M Āmeden-i Dārāb be-ceng-i İskender

1113 Dārāb'a, CD Dārā'ya; peyāmın ser-te-ser, Q beyānın ser-be-ser

ACH Maṭla'-ı dāsitān

1114 Dārāb (CHM + u), D Dārā vu; eyleye Rūm'ı, DM Rūm'ı eyleye

[1115 < B]

1117 Sūdān, B Sevdān, D Tūrān, HQ Şirvān

1103 İşbu mevsümde ki ṭaşdan gül biter
Ḫuşk oturan gişidür ṭaşdan bėter

1104 Bāġ içinde lāle dutarken ḳadeḥ
Ḥayf kim cān meyden olmaya feraḥ

1105 Bir iki dem gönlüñi ḳıl şādumān B46b
Kim bu resm ile ḳalur degül cihān

1106 İşbu resme gördügüñ ḫurrem bahār C40b, D29a
Bozılur gelüp gėde leyl ü nehār

1107 Fikr deryāsında ḳılma cānı ġarḳ M47a
Bil ki aṣṣı ⁀ėtmez saña bī-hūẕe zerḳ

1108 Zerḳi rızḳ içün ėder her ki ⁀ėde iş
Rāzıḳı gör zerḳ terkine düriş

1109 Rızḳ çün maḳsūmdur bī-şek gelür Q43b
Zerḳ daḫı arada bārī nolur

1110 Kimse zerḳi rızḳ içün iş ḳılmaya
Ḳılsa nedür rāzıḳını bilmeye

1111 Bir iki cām ile cānı şād ḳıl A11a
Ġuṣṣalardan gönlüñi āzād ḳıl

1112 Pes beyān ėt kim Sikender şīr-çeng
Nėcesi eyledi Dārā'yile ceng

1113 Ėlçi çün Dārāb'a iletdi ḫaber
Dėdi İskender peyāmın ser-te-ser

Maṭla'-ı dāsitān

1114 Ḳaḳıdı Dārāb cem' ėtdi sipāh H41a
Kim yörüyüp eyleye Rūm'ı tebāh

1115 Ne çeri ki ⁀anuñ ḥisābın hīç vehm Z53a
Hendeseyle daḫı ėdemezdi fehm

1116 Leşker-i Īrān u hem Tūrān-zemīn
Anda cem' idi vü hem Māçīn ü Çīn

1117 Ḫāver ü Rūs u Ḫıṭā vü mülk-i Hind
Maġrib ü Sūdān u hem Kişmīr ü Sind

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

1118 Andayidi pehlevān, D Hind'den andayidi; Hem **sezāvār-ı** (=AC; BHMQZ **serefrāz-ı**) cihān, D Çīn diyārından daḫı

1119 Rūm ėline dek Medāyin'den (D Medīne'den) direfş, M Rūm ėlinden Medāyin'den ḫarāc; Ṭoluyidi vü, H Ṭoluyidi tuġ, Q Doptalu idi

1120 ker, C ger, B kūr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

1123 ḫod Ḍaḫḫāk u, Q Ḍaḫḫāk u ne; Düzmemişlerdi, CMZ Dėrmemişlerdi, D Dizmemişdi, H Dėrmemişdi, Q Düzmemişler

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

1124 taḫtına (CHM baḫtına) ol şehriyār (MZ tāc-dār), D taḫta Dārā tāc-dār

www.tuba.gov.tr

1125 ACHMZ ki görelerdi, B göreler idi, DQ görelerdi ki

1126 AC **ol**, BDHMQZ **ki ⁀ol**; māl ü mülk, DQ mülk ü māl, MZ milk ü māl; varur, D Gėder, Q vėrür

1127 devlete, D gişiye; Ḳo, Q Ḳoy

[1127/1128 – DH (=1069):

Ġarre vü ḫod-bīn (H ḫoẕ-bīn) gerekmezdür gişi / Kim ḫalellü olmaya hergiz işi]

[1128-1131 – < DMZ; B: 1130 1131 1128 1129]

128 ġarre ⁀oldıġıyiçün, H ġarre ⁀oldıġıyçün gör, Q maġrūr olduġçün

1131 ṭona, H ṭutdı, Q donına; oldı nėtdi ⁀aŋa gör (H -), Q ol nėtdi aŋa ol

[1132 – H'de 1127'den sonra bulunur]

1132 işi durur, C durur maḫż-ı, M işi olur; dėdi (BD dėr) ⁀aŋa Raḥmān ġarūr, Q Ḥaḳ aŋa dėdi ki dur

1133 olsaydı, CD olaydı; olaydı, DHQ ḳalaydı

1118 Andayidi pehlevān Mihrāc Ḫān B47a
Hem sezāvār-ı cihān Ṭamġāc Ḫān

1119 Rūm ėline dek Medāyin'den direfş
Ṭoluyidi vü ʿalem sürḫ ü benefş

1120 Çerḫi ker ėtmiş idi āvāz-ı kūs C41a
Toz ḳılmışdı hevāyı ābnūs

1121 Nėreye kim gişi ėderdi nigāh
Ḫaymeyidi vü direfş ü bārigāh

1122 Yėr yüzi ṭolu kemān u tīr idi M47b, Q44a
Kūh u ṣaḥrā gürz ile şimşīr idi

1123 Ne Ferīdūn u ne ḫod Ḍaḥḥāk u Cem
Düzmemişlerdi ⁀eyle çok ḫayl ü ḥaşem

1124 Ġarre olup taḫtına ol şehriyār
Dėdi ḳanı Behmen ü İsfendiyār

1125 Tā ki görelerdi ḥışmet nėce ⁀olur
Resm-i tāc u taḫt u devlet nėce ⁀olur

1126 Bilmedi ol māl ü mülk ü tāc u taḫt D29b
Düşmene varur çü yüz döndere baḫt

1127 Ġarre olmaḳ devlete meẕmūm olur
Ḳo ġurūrı ki ⁀ol be-ġāyet şūm olur

1128 Ḥüsnine ġarre ⁀oldıġıyiçün güli H41b
Nėce ṭopraġa döker görgil yėli

1129 Ėtdigiyçün lāle tācına ġurūr
Yėl başından tācını yėre urur

1130 Rengine çün ġarre oldı nev-bahār
Ṣaldı ⁀aŋa bād-ı ḫazānı rūzigār

1131 Çünki reng-ā-reng ṭona būsitān
Ġarre oldı nėtdi ⁀aŋa gör mihricān

1132 Bī-gümān Şeyṭān işi durur ġurūr B47b, Z53b
Anuŋ içün dėdi ⁀aŋa Raḥmān ġarūr

1133 ʿÖmr ü devletde ger olsaydı ṣebāt
Bāḳī olaydı Süleymān'a ḥayāt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

1135 Olmadı, Z Bulmadı; bu mār-ı nüh-serden, Q ol mār şerrinden

1136 (< H) nā-gehān, Z ʿāḳıbet

1137 Dārāb, D Dārā-yı; Rūm'a vü bī-ḥad, DM Rūm'a bī-ḥadd ü, Z Rūma'ya bī-ḥad

1138 eyleye Rūm'ı, B eyleye Rūm'ı eyleye, D Rūm'ı eyleye; ḫarāb ... yebāb, B ḫarāb ... ḫadāb, DMZ yebāb ... ḫarāb, H tebāh ... tebāh; Yėr ḳomaya anda, DQ Anda yėr ḳomaya; BCDHZ ėtmedük, AMQ ki ͡ėtmedük, Q k'ėtmedin

1139 ʿAvret ü er, DMZ Er ü ʿavret; varsa, Q yėr var

1140 serverlerin, HQ leşkerlerin; ACM hem (M -) daḫı leşkerlerin, B daḫı serkeşlerin, D daḫı mihterlerin, HQZ daḫı hem serverlerin

1142 ki ͡anda, Q anda; ėde, D ėdesüz, HQZ ėdesiz

1143 bāk, D ẕikr; Ḳorḳudan yüregünüz (B zehreŋüzi) çāk, D Ḫāṭırıŋuzda yavuz fikr

1144 Kim baŋa (Q maŋa) Ḥaḳ'dan vėrilüpdür (BQ vėrilipdür) meded, D Baŋa Ḫāliḳ'-den vėrilüpdür murād

1145 yöriyen (Q yörüyen), D yöreyüm; AC olayın ... öleyin, BHMQ olayım ... öleyim, D olayum ... ölüyüm; evvel, Q öŋdin

1147 var (C -); AC **ola az**, BDMQZ **az ola**, H az olur; bulur, D bula

1148 emriyle, Q emrine

1149 aŋa yėgdür, D aŋa yėgrek, H yėgdür aŋa

1134 Dīv aldı ḫātemin taḫtını bād
Dünyeden kim oldı vü kim ola şād

1135 Behmen ol ki ‿ėderdi ṣayd-ı ejdehā C41b
Olmadı bu mār-ı nüh-serden rehā

1136 Ṣayd-ı gūr olmış iken Behrām'a kār Q44b
Gūr ėtdi nā-gehān anı şikār

1137 Dėdiler İskender'e Dārāb Şāh
Uş ėrişdi Rūm'a vü bī-ḥad sipāh

1138 Ḳaṣdı bu kim eyleye Rūm'ı ḫarāb
Yėr ḳomaya anda ėtmedük yebāb

1139 'Avret ü er ḳamusın ėde helāk
Yėle ṣavura ne varsa anda ḫāk

1140 Dėrdi İskender daḫı serverlerin
Rūm ėlinüŋ hem daḫı leşkerlerin

1141 Her birine istimālet vėrdi şāh M48a
Kim cihānda ben olursam pāẕişāh

1142 Her biriŋüze vėrem bir memleket
Rūm bigi ki ‿anda ėde salṭanat

1143 Çoḳlıġından düşmenüŋ bāk ėtmeŋüz H42a
Ḳorḳudan yüregüŋüz çāk ėtmeŋüz

1144 Kim baŋa Ḥaḳ'dan vėrilüpdür meded
Çok ḳayurmaŋ sizde az ise 'aded

1145 Sizden öŋdin yöriyen ben olayın B48a, Z54a
Ölmek olursa ben evvel öleyin

1146 Dürişelüm nām içün ceng ėdelüm
Düşmene yėr yüzini teng ėdelüm

1147 Ḳanda kim var nām u nāmūs u hüner D30a
Gerçi ola az bulur çoġa ẓafer

1148 Ėy nėçe çoḳlar başılurlar aza
Çün Ḥaḳ emriyle çoġuŋ baḫtı aza

1149 Gişide kim olmaya nāmūs u neng
Yėr yüzinden aŋa yėgdür gūr-ı teng

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1151 İstimāletle, Q İstimāletde; Ol sipāh ile, M [krş. 1179] Cem‘ ḳarşuladı

1152 aŋa kim, D kim aŋa

1153 görişelüm, C dürişelüm, HQ urışalum

1154 Ki ⁀andan, D Ki ⁀anda; künd, D anda; AC **dendān-ı**, BDHMQZ **çengāl-ı** (D çengāli)

1155 öŋdin, D ol zīn; Dārā-yı, A Dārā’ydı, H Dārāb-ı, Z Dārāb

1156 bī-tedbīr, B beẕ-tedbīr

[1157-1159 – B: 1158 1159 1157]

1157 (< DHMQZ) AC nerre-şīr, B bize şīr

1158 ACH **buldı bize** ol, MQZ **bize buldı** ol, D bize ol buldı, B ol bize buldı; Ki ⁀olımadı (DH + ⁀ol) serverümüz, Q Ki ⁀olmadı serverümüz hem; bize, DMZ ḫalḳa

1159 şīr ü hem nev- (D ner-) pehlevān, M durur u nev-pehlevān, Q şīr-merd pehlevān

1160 kim, M ki; düşmenden, D Dārā’dan

1161 Ḫaṣmdan tāc almaġ u hem taḫtgāh, D Düşmenüŋ elinden almaḳ tāc u gāh

1162 ḳomaḳ, Q ḳoymaḳ

1163 Ol gişiye kim ... hergiz, Q Her gişi kim ol ... aŋa

[1164-1170 < DZ]

1165 dėyen, Q dėyü

1150 Bu söz ile ḳamu ḫoş-dil oldılar — C42a, Q45a
Gėrü ʿahd anuŋla tāze ḳıldılar

1151 İstimāletle olur ḫoş-dil sipāh
Ol sipāh ile olur kuvvetlü şāh

1152 Pes dėdiler aŋa kim ėy şehriyār
Yoluŋa olsun bu cānumuz niṯār

1153 Yöriyelüm ḫaṣm ile görişelüm
Nām u neng içün bugün dürişelüm

1154 Ėdelüm öŋüŋde bir şīrāne ceng
Ki ‿andan olsun künd dendān-ı peleng

1155 Bundan öŋdin kim bize Dārā-yı Şāh
Yöriyiben olmış idi kīne-ḫʷāh

1156 Pāẕişāhumuz bizüm bir pīr idi — M48b
ʿĀciz ü bed-rāy u bī-tedbīr idi

1157 Leşkerüŋ sālārı çün ola dilīr
Nökeri gürbeyse olur nerre-şīr

1158 Anuŋ içün buldı bize ol ẓafer
Ki ‿olımadı serverümüz bize ser

1159 Şimdi kim sulṭānumuzdur nev-cüvān — B48b, H42b, Z54b
Hem dil-āver şīr ü hem nev-pehlevān

1160 Bir neberd eyleyelüm kim tāc u taḫt
Alına düşmenden ü hem mülk ü baḫt

1161 Ne gerek çün kim dil-āver ola şāh
Ḫaṣmdan tāc almaġ u hem taḫtgāh

1162 Ol gişi kim olayım dėr ḫalḳa baş
Ortaya ḳomaḳ gerekdür cān u baş

1163 Ol gişiye kim dil-āver olmaya
Memleket hergiz musaḫḫar olmaya

1164 Çün ḳılıç zaḫmıyla girür mülk ele
Ḳılıç ura her ki diler mülk ala

1165 Mülk alam dėyen ḳılıçsuz ėy ulu — C42b, Q45b
Fikr-i bāṭıldur kim ėder ol delü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

1166 Olamaz, A Olmaz

1167 buldı, Q çünkim

1168 olmasa elinde sūsenüŋ, Q almasa elinde sūsenek

[1169-1170 – M ↲]

1169 ger olmayayidi, Q olmaydı uşbu ger; şāh ėtmez idi, H ėtmezdi şāh

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

1170 A olduġiçün ki, Q olduġi içün, BCHM olduġiçündür ki (H -)

1171 ki ⁀ehl-i, D ehl-i; şöyle, DHM eyle

1172 ki ⁀anuŋçün, Q gerçek kim; ACD **Ėdiserler ḥaṣm** (C ḫıṣm) **ile**, BHMQZ **Düşmen ile ėdiser**

www.tuba.gov.tr

1173 Yoḳ (BQ Yoḫ) durur göŋlinde kimsenüŋ, D Kimsenüŋ göŋlinde yoḫ durur

1174 olıban, B olıp; iki, MZ ki ⁀iki; olup çün, D olup ger, H oluban; ṭutalar (CHM dutalar), Q dutarlar

1175 besī, DH başı, M belī

1176 işler ... biter, H iş ... bite; nėrede ⁀olsa, D çün olsa, M çün ola, Q neberde var

1177 leşkerin **gördi** (=ACDZ; BHM **göre**) dilīr, Q göre leşkerin; göŋli şīr, BQ nerre-şīr

1178 Dėrdi, Q Düzdi

1179 Dārāb-ı, D Dārā-yı, Q Dārā'ya

1180 Her, D Ol

1181 AC **bilesin … Kimse bilmez daḫı anuŋ ḥīlesin**, BMZ **bilesi … Kim daḫı yoḫ** (Z yoḳ) **durur anuŋ ḥīlesi**, DHQ bilesin … Kim daḫı yoḫ (H yoḳ) durur anuŋ ḥīlesin

1166 Gül dikenden tīġ almazsa ‿eline
Olamaz sulṭān reyāḥīn ėline

1167 Gül ele tīġ aldı buldı lā-cerem
La‘lden tāc u zümürüdden ‘alem

1168 Ḫançer olmasa elinde sūsenüŋ
Ṭonları zer-beft ola mıydı anuŋ

1169 Tīġ-zen ger olmayayidi bu mihr
Encüme şāh ėtmez idi ‿anı sipihr

1170 Tīġ-zen olduġiçün ki āfitāb
Oldı cümle encüme mālik-riḳāb

1171 Çünki Ẕü’l-ḳarneyn gördi ki ‿ehl-i Rūm B49a
Nerm olmış ḥükmine şöyle ki mūm

1172 Bildi ki ‿anuŋçün besī çeng-i peleng A11b, M49a
Ėdiserler ḫaṣm ile şīrāne ceng

1173 Ḳamu ėtmişdür anuŋla ittifāḳ D30b
Yoḳ durur göŋlinde kimsenüŋ nifāḳ

1174 Ḫoş-dil olıban dėdi iki gişi H43a
Yėk-dil olup çün ṭutalar bir işi

1175 Gerçi kim ol iş besī müşkil ola
Bī-şek āsānlıġ ile ḥāṣıl ola

1176 Bozılur işler nėrede ‿olsa nifāḳ
Ḳamu iş biter çün ola ittifāḳ

1177 Pāẕişeh çün leşkerin gördi dilīr
Gendü rūbāh ise olur göŋli şīr

1178 Dėrdi İskender daḫı ḫayl ü ḥaşem
Düzdi raḫt u ḫayme vü kūs u ‘alem

1179 Ne ḳadar kim Rūm’da buldı sipāh Q46a, Z55a
Cem‘ ėdüp ḳarşuladı Dārāb-ı Şāh

1180 Düşmenüŋ def‘ine çāre ceng olur C43a
Her ki daḫı çāre ister neng olur

1181 Ḫaṣmı ḳılıç dönderür gey bilesin
Kimse bilmez daḫı anuŋ ḥīlesin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1182 Oldur er kim, DM Ol durur er; ḫaşmı ger, C ḫaşmı çün, Q ḫaşm eger; Olmaya mümkin, D Mümkin olmaya; A kim aŋa, CH ki ⁀aŋa ol, DMZ ki hergiz (Z hirgiz), Q ki aŋa, B aŋa ger

Z Ceng kerden-i İskender bā Dārāb

1183 baş, D bes; ACM ki ⁀èndüre, BDHQ èndüre

1184 ḳılup (BQ ḳılıp), H ḳıldı; şehriyār ... iḫtiyār, M iḫtiyār ... şehriyār; ḳıldı, D ḳaldı

[1185-1186 < D]

1186 (< M) Ḳılıç içün, H Ḳılıcı çün; Tangrı, Q Dèdi

1188 èrdi vü urdı, B ebrdi vü verd-i (?); ACQ Ḫaşm, BDHMZ Ḫaşmı; ki ⁀ura (M ki ⁀ urur, Z görür [k'urur]) āhūyı, D ki ⁀āhūyı urur

[1189-1190 – H ↲]

1189 CDH Ġurrış, A Ġrş, B Ġurış, M Ġurruş, Q Ḫurūş; nāy-ı rūyīn, Q nāy u żurnā;

1190 çerḫ-i, Z hirgiz; tīz-gerd, DQZ tīre-gerd

1191 (< D) AC **kār**, BHMQZ **kārı**

1192 ḳan mevciyile (B B mevciyle), H mevc-i ḫūn ile

1193 ṭopṭolu, D ṭolu, Q doptalu; Dārāb'a, CDQ Dārā'ya; dar idi, MZ ṭarıdı

1194 Ceyḫūn, A Ceyḫūn

1195 Baḫtı Dārāb'uŋ çün (=ACDH; BMQ çü) olmışdı nigūn, Z Baḫt-ı Dārāb çü olmış idi ser-nügūn

1197 devlet ne resme, D bu baḫt nèce

1182 Oldur er kim ḫaṣmı ger Behrām ola
Olmaya mümkin kim aŋa rām ola

1183 Er olana baş gerek ki ͡ènd̈üre çerḫ
ʿAvret olan otura döndüre çarḫ

1184 Ḫālıḳ'a ḳılup tevekkül şehriyār B49b
Düşmeniyle ceng ḳıldı iḫtiyār

1185 Pāẕişehlıḳ ḳılıç altında olur
Memleket alan ḳılıç ile alur

1186 Ḳılıç içün dėr *Ve-enzelne'l-ḥadīd*
Taŋrı Ḳur'ān içre hem *Be'sün şedīd*

1187 Şām'dan ėrişmedin ḫayl u sipāh
Düşmen üstine yöridi germ şāh

1188 Berḳvār ėrdi vü urdı bī-direng M49b
Ḫaṣm şöyle ki ͡ura āhūyı peleng

1189 Ġurrış ėtdi nāy-ı rūyīn ile kūs H43b
Oldı tozdan çerḫ yüzi ābenūs

1190 Bir neberd oldı ki çerḫ-i tūz-gerd
Görmemişdi hīç aŋa beŋzer neberd

1191 Ḳopdı orada bir ulu kārzār Z55b
Ki ͡anı Rüstem görse ͡olaydı kār zār

1192 Ṭoldı ḳan mevciyile rūd-ı Furāt
Lāle rengin ṭutdı ṣaḥrāda nebāt

1193 Yėr yüzi ṭopṭolu gīr ü dār idi Q46b
Şāh Dārāb'a bu dünyā dar idi

1194 Maʿreke ḳandan revān Ceyḥūn idi D31a
Hem hevā ṭolu buḫār-ı ḫūn idi

1195 Baḫtı Dārāb'uŋ çün olmışdı nigūn C43b
Düşmenine ʿāḳıbet oldı zebūn

1196 Düşmene teslīm ėdüben tāc u taḫt
Gėtdi çün gördi ki yüz döndürdi baḫt

1197 Gişiye devlet ne resme kim gelür B50a
Gėdicek gėtdügi ol resme olur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 50b-51a

İskender ile Dârâb'ın savaşı

50b'de bir yandan savaşıp bir yandan çerçevenin sağına doğru kaçan İran askerleri ve onları kovalayan İskender'in ordusu betimlenmiştir. Bedenler ve kesilmiş başlar savaş alanına dağılmıştır. Sol sayfada ortada savaşı izleyen atındaki İskender ve askerleri yer alır.

1216. beyitten sonra yer alan resim 99-101 x 154 mm. boyutlarındadır.

1198 Dārāb, DQ Dārā; u ḳaçup (B ḳaçıp), DZ ḳaçup u, M ḳaçıban, Q ḳaçuban; raḫt, Q taḫt

1199 Oldı ⁀esīr anda şeh-i, DMQZ Ele girdi ḫusrev-i (D ḫusrevi)

[1200 < D]

1201 Ol çerinüŋ varı tā (B bā) şāh u emīr, DHMQZ Ol çeride her ki vardı şāh u mīr; Kimi öldi vü, HQ Kimisi öldi; kimi oldı, Q gibi oldı

1202 (< B) ACDMZ bī-ʿaded, HQ bī-kerān

1203 Kim gehī, Q Geh buŋa; ü gāh, B gāhī, MQ gāh

1204 güẕerdedür ele, güẕergehdür aŋa; ACDHM uṣṣuŋ, BQ uṣuŋ; göŋlüŋden, Q göŋülden

1205 ki ⁀aŋa, D aŋa; Yitecek, Q Gėdecek

1206 (< D) Ṭaġılacaḳ (Q Dağılacaḳ) nesneyi ne, MZ Gėdecek nesneyi nėçün

[1207 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Düşmenüŋ yurdında ḳurdı bārgāh / Bir iki hefte ḳarār eyledi şāh]

1207 Ṭutdı, Q Dikdi

1208 ACHMZ **Dārāb** (MZ + çü), BDQ **Dārā çü**; ḳılup (B ḳılıp) kārzār (H kār u zār, Z kārızār), D ėdüp gīr ü dār, Q ḳılıp rūzgār; olıban (HMQ oluban), D çü ėdüp; BCHMQ kārı, AD kār

1209 aŋa neyledi, Q neyledi aŋa; tā be-pāyān eydeyüm (Z eydeyim), H saŋa taḳrīr ėdeyüm

Q Helāk şüden-i Dārāb ber dest-i Māhār ve Māhyār

1210 var idi (Q vardı) ⁀iki pehlevān, D iki begi var idi, MZ ⁀anuŋ iki beg var idi; İkisi daḫı dilīr ü nev-cüvān, DMZ K'i'timād (Z İ'timād) ėdecegi anlar idi

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

BCH Helāk şüden-i (B şüẕen-i) Dārāb ber dest-i Māhār ve Māhyār

1211 Anları ⁀(Q Anlar) ėtmişdi (H ḳıldı) ḳamudan (Q ḫamudan), D Ėtmiş idi ol ikisin iḫtiyār

1212 olardan, D bulardan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1198 Döndi Dārāb u ḳaçup Rūmī sipāh
Ḳıldılar tārāc raḫt u bārigāh

1199 Oldı ʿesīr anda şeh-i ḫāver-zemīn
Daḫı şāh-ı Maġrib ü faġfūr-ı Çīn

1200 Oradan ḳaçıbanuŋ Mihrāc Ḫān
Cengde ṭutıldı ol Ṭamġāc Ḫān

1201 Ol çerinüŋ varı tā şāh u emīr
Kimi öldi vü kimi oldı esīr

1202 Ġāret oldı bī-ʿaded genc ü güher
Daḫı gün-ā-gün metāʿ u sīm ü zer

1203 Böyle geldi ʿādet-i gerdān-sipihr M50a
Kim gehī kīn gösterür ü gāh mihr

1204 Çün güẕerdedür ele giren gėder H44a, Z56a
Mihrin uṣṣuŋ varsa göŋlüŋden gėder

1205 Her ki diler ki ʿaŋa ġuṣṣa ėrmeye
Yitecek nesneye göŋül vėrmeye

1206 Ṭaġılacaḳ nesneyi ne dėreler
Yitecege nėşe göŋül vėreler

1207 Çünki düşmen ḳaçdı Ẕü'l-ḳarneyn Şāh Q47a
Ṭutdı bir hefte orada bārigāh

1208 Oradan Dārāb ḳılup kārzār
Ḳaçdı düşmenden olıban kārı zār

1209 Çerḫ aŋa neyledi şerḥ ėdeyüm
Ser-güẕeştin tā be-pāyān eydeyüm

1210 Leşkerinde var idi ʿiki pehlevān C44a
İkisi daḫı dilīr ü nev-cüvān

Helāk şüden-i Dārāb ber dest-i Māhār ve Māhyār B50b

1211 Anları ʿėtmişdi ḳamudan iḫtiyār
Biri Māhār adlu biri Māhiyār

1212 Andan öŋdin kim gelürdi Rūm'a şāh
Ṣādır olmışdı olardan bir günāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1213 anlara, Z ki ͡anlara, Q anlar; ėtmişdi ʿitāb, D ḳıldı ʿiḳāb; Anlaruŋ göŋlini ḳılmışdı, D Bunlaruŋ göŋlini ėtmişdi

1214 anları, D bunları; ṣoyırġayup (Z ṣoyurġayup), Q sucı ġāyet; ėdüp (B ėdip), HQ ėdiben, Z ėdüp hem

1216 Yolda vü (Q pes) öldi dėyüben, C Yolda öldi dėyü ḳoyup, D Yolda anı öldi dėyüp, M Yolda öldi dėyübenüŋ, Z Öldı dėyü yolda ḳoyup

[1216/1217 – DMZ:

Bir gişi senden olıcaḳ sīne-rīş / Ṣıdḳ ile olmaz daḫı ol saŋa iş]

M RESİM: İskender ile Dārāb'ın savaşı M50b-51a

1218 ḳılma, HQ ėtme; Hem-nişīn olma anuŋla, Z Hīç oturma anuŋla, D Bed-gümān ile oturma

[1219-1222 < DMZ]

1219 kimseneyi ürkitmegil, Q kimseyi zāver gütmegil; ACH berkitmegil, BQ berk ėtmegil

1220 Göŋli çün kim bir gez, H Göŋlüni bir gez çün

1221 senden ol daḫı, H Çün sen andan ol da senden, Q Çünki sen andan o senden; anı, H ėy; yād (C -); ACHQ ėtme aŋa, B ėtme aŋa ėtme

1222 Ṣırça, HQ Ṣīşe; ṣına ... inanmazsaŋ ṣına, Q sına ... ėtmezseŋ mina

1223 Dārāb'a, D Dārā'ya; ACHQ **olar**, BDMZ **bular**; ACHMZ **vardılar**, BDQ **geldiler**

1224 Çün ḳatında ėtdiler bu işi, D Çünkim ėtdiler anuŋ ḳatında; Gāh ġamgīn oldı göŋli, H Göŋli ġamgīn oldı şāhuŋ

[1225 < M]

1226 dirlik bir, H bir dirlik; ACDQ dėseŋ, BMZ dėmek, H durur

1227 Ḫaşm ḳahr olmaḳ, Q Ḫaşmı ḳahr ėtmek

[1228 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Gāh ġamgīn olıban aġladı zār / K'ėy dirīġā kim cihānda yoḫ ḳarār]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1213 Şāh anuŋçün anlara ‿ėtmişdi ʿitāb
Anlaruŋ gönŋlini ḳılmışdı ḫarāb

1214 Gerçi anları ṣoyırġayup gėrü D31b
Ḫāṣ ėdüp çekmiş idi ilerü

1215 Līkin andan her biri dil-rīş idi
Cān u dilden aŋa bed-endīş idi

1216 Anı ol furṣatda mecrūḥ ėtdiler
Yolda vü öldi dėyüben gėtdiler

1217 Gişi kim ola gişiye bed-gümān M51b, Z56b
Bulıcaḳ furṣat aŋa vėrmez amān

1218 Bed-gümāndan sen vefā ḳılma heves H44b
Hem-nişīn olma anuŋla bir nefes

1219 Cehd ėt kimseneyi ürkitmegil
Ürkicek aŋa göŋül berkitmegil

1220 Göŋli çün kim bir gez āzār ėdesin Q47b
Senden ölince ‿anı bīzār ėdesin

1221 Çün sen andan senden ol daḫı ‿ola yād
Ḳılma ‿anı yād ėtme aŋa iʿtimād

1222 Ṣırça durur bu göŋül çün kim ṣına B51a
Bütün olmaz daḫı ‿inanmazsaŋ ṣına

1223 Çünki Dārāb'a olar zaḫm urdılar
Ḳaçup İskender ḳatına vardılar

1224 Çün ḳatında ėtdiler bu işi yād C44b
Gāh ġamgīn oldı göŋli gāh şād

1225 Gāh gül gibi tebessüm eyledi
Geh küşāyişle bu sözi söyledi

1226 Kim ʿadūdan ṣoŋra dirlik bir nefes
ʿIyş-ı cāvīẕān dėseŋ ol ola pes

1227 Ḫaṣm ḳahr olmaḳ durur feṭḥ ü fütūḥ
Düşmenüŋ ölmekligidür revḥ-i rūḥ

1228 Gāh ġonce gibi dil-teng oldı şāh
Dėdi kim nā-mihribāndur mihr ü māh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1229 ölse (H ölür) ⁀ardınca biz hem, DQZ öle ardınca hem biz (Z biz hem), M ölse biz ardınca; ölürüz ... oluruz, B ölevüz ... olavuz; Nefʿ (Q Nefi), DHMZ Aṣṣı; daḫı, H da; eyle, D hem

1230 çünkim, Q -dür çün

1231 ėy, Z ki ⁀ėy

1232 AC **öŋinde**, BDHMQZ **olanda**; vefā, D veḳār; olanda, C öŋinde

[1233-1234 – AC böyle; BDHMQZ ⸢]

1233 ḫon-ı, Q ėy ḫān

1234 dėseŋ, CQ dėrseŋ; Hem-dem olmaġıl, DHQZ Hem-nişīn olma

1235 Dārāb'uŋ elinde, D Dārā niʿmetiyle, Q Dārā'nuŋ ėvinde; cümle, D dürlü

[1236 – D'de bunun yerine şu beyitler var:

Ḫāyin olup soŋra ⁀ėde hem cefā / Ėde mi ayruḫlara hīç ol vefā

Ol gişi k'ėde mürebbīye cefā / Terbiyet ėtmek aŋa olmaz revā]

1236 soŋra ⁀ėde aŋa, H soŋra ⁀aŋa ėde, Q ėde çün aŋa; anı, Q aŋa; BC olur mı, A olur, HMQZ olmaz

1237 Ebleh idi, Q Eyle bil ki

1238 Terbiyetle ... ėden, Q Terbiyetlen ... ilen

1239 Ki ⁀ėrmesün şāh-ā saŋa (B saŋa şāh-ā) dünyāda (Z cāvīd), D Ėrmesün cāvīd şāh-ā saŋa

1240 çerḫ (B + ü)

1242 ki ⁀ol, H kim, Q ol; gün, Q kūh

1244 Bėslemez anı gişi ki ⁀ola ḥakīm, DMZ Bėslemeye anı her k'ola kerīm (Z ḥakīm)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1229 Ḫaşm ölse ʿardınca biz hem ölürüz
Nefʿ ne çün biz daḫı ʿeyle oluruz

1230 Dünyeyiçün işbu ceng ü gīr ü dār
Ne gerek çünkim degüldür pāyidār

1231 Pes Aresṭū'ya dėdi şeh ėy ḥakīm
Bī-vefā olur gişi ki ʿola leʾīm

1232 Ne leʾīm öŋinde bulınur kerem
Ne vefā olur kerīm olanda kem

1233 Dileseŋ ki ʿėrmeye cānuŋa sitem A12a, H45a, Q48a
Nā-sezāya döşeme ḫon-ı kerem

1234 Bulmasun dėseŋ saŋa ġam dest-res Z57a
Hem-dem olmaġıl leʾīme bir nefes

1235 Ol ki Dārāb'uŋ elinde būd u zād B51b, D32a
Bula vü ḥāṣıl ėde cümle murād

1236 Ḫāyin olup soŋra ʿėde aŋa cefā
Terbiyet ėtmek anı ʿolur mı revā

1237 Ol gişi ki ʿėtdi leʾīmi iḫtiyār M52a
Ebleh idi bėsledi cībinde mār

1238 Terbiyetle şefḳat ėden müfside
Nedür anuŋ ėtdügi iş mefsede

1239 Pes dėdi şāha Aresṭū-yı ḥakīm C45a
Ki ʿėrmesün şāh-ā saŋa dünyāda bīm

1240 Güneş olsun saŋa tāc u çerḫ taḫt
Olmasun senden cüẕā iḳbāl ü baḫt

1241 Devletüŋ olsun hemīşe nev-cüvān
ʻÖmrüŋüŋ bāġına ėrmesün ḫazān

1242 Göŋlüŋe ki ʿol pür-ṣafā gülşen durur
Çerḫ rāzı gün gibi rūşen durur

1243 Var mı hīç iş kim sen anı bilmedüŋ
Ola mı ʻuḳde ki ʿanı ḥal ḳılmaduŋ

1244 Mār u ʻaḳrebdür ṭabīʿatde leʾīm
Bėslemez anı gişi ki ʿola ḥakīm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1245 tiryāḳ kimse, H kimsene tiryāḳ; bula mı ... ola mı, Q bulmaya ... olmaya

1246 Dikdiler, D Düzdiler

1247 yüz biŋ (Q miŋ), D anda

1248 olur ... olur, Q ola ... ola

1249 bulmadın, DQ bulmayup; Yėg durur andan ki ḫāyin, B Yėgdür andan kim ḫıyānet

1250 rūzī, B rızḳı; rızḳçün, Z rızḳ içün; ACH **nėşe**, BDMQZ **neye**

1251 dāra Māhyār (Z Māhiyār), C Māhyār'ı Māhār ile [as amended by later hand]; Zaḫmdan Dārāb olmış idi zār, D Daḫı ölmemiş idi hem şehriyār, MZ Ölmemişdi daḫı Dārāb şehriyār

1252 Vaḳt, Z Vaḳti; nefes ḳalmışdı tende, D bakıyye ḳalmış idi

1254 ėrdi aŋa, MQ aŋa ėrdi

M RESİM: Dārāb'ın ölümü, katillerinin asılması

[1255-1256 – M ↲]

1255 soŋra, Q gėrü

1256 vėribidi (D bėrbidi) peyām, Q peyām bėr[b]idi

1257 genc ü māl ... raḫt u baḫt, Q māl u genc ... tāc u taḫt; diyār u hem sipāh, D sipāh u hem diyār

1258 AC **maḫzen**, BDHMQZ **maḫzūn**

1259 Līkin (BH Līki) olmışam (M olmışdı) ḳamudan, D Uş ḳamudan olmışam ben, Q Olmışam men līk ḫamudan; çāre-sāz, M bī-niyāz

1260 Sen, D Bes; Cümle-i Īrān u (=BCH; AQ Īrān'a) Tūrān'a, D Mülki Īrān ileTūrān'a, M Cümle Tūrān ile Īrān'a, Q Cümle Īrān'a ve Tūrān'a, Z Kişver-i Īrān'a Tūrān'a

[1260/1261 – D:

Tīz ėriş kim şehr ısuz olmasun / Ben gėderem mülk sensüz olmasun

Ḳanḳı kişver kim ḳala bī pādişāh / Ḫalḳ ėder ẓulm ile bir birin tebāh]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1245 Zehrden tiryāḳ kimse bula mı
Nīş-i ʿaḳreb nūş-ı dārū ola mı

1246 Bunı işidüp buyurdı şehriyār Z57b
Dikdiler meydān içinde iki dār

1247 Māhiyār'ı aṣdılar Māhār ile
Öldiler ol iki yüz biŋ zār ile

1248 Ḫāyini ṣanma ki ber-ḫordār olur B52a, Q48b, H45b
Yā kesilür başı yā ber-dār olur

1249 Ḳūt bulmadın ger acın ölesin
Yėg durur andan ki ḫāyin olasın

1250 Çün muḳadderdür vėrür rūzī melek
Pes ḫıyānet rızḳçün nėşe gerek

1251 Ol zemān ki ‿aṣıldı dāra Māhyār D32b
Zaḫmdan Dārāb olmış idi zār

1252 Vaḳt çün geçmişdi ol mecrūḥdan M52b
Bir nefes ḳalmışdı tende rūḥdan

1253 Dėdiler aŋa ki Ẕü'l-ḳarneyn-i Şāh
Saŋa zaḫm uranları ḳıldı tebāh

1254 Gerçi olmışdı ümīdi cümle bād C45b
Bu ḫaber çün ėrdi aŋa oldı şād

1255 Gişi kim düşmenden ol soŋra ḳala
Bir dem ise ʿömri biŋ yılca ola

1256 Pes vėribidi peyām İskender'e M53a
Kim senüŋdür mülk-i kişver yėk-sere

1257 Hem senüŋdür genc ü māl ü tāc u taḫt
Hem diyār u hem sipāh u raḫt u baḫt

1258 Genc-i Ḍaḥḥāk u Ferīdūn bendedür
Herçi Behmen ḳıldı maḫzen bendedür

1259 Līkin olmışam ḳamudan bī-niyāz
Tīz ėriş kim mülke sensin çāre-sāz

1260 Sen gerek kim olasın kişverde şāh
Cümle-i Īrān'a Tūrān'a penāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr


TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



y. 52b

Mâhâr ile Mâhyâr'ın asılması ve Dârâb'ın ölümü

Ön planda, kalkanının üzerine uzanmış Dârâb, karşısında diz çökmüş İskender'e vasiyetini bildirir. İskender'in ardında atının yularını tutan bir görevli bulunur. Arka planda tepelerin ardında bir asker, iki ayrı darağacına asılmış Dârâb'ı yaralayan hain komutanlar Mâhâr ile Mâhyâr'ın iplerini çeker.

Dârâb'ın hainlerin cezalandırıldığını öğrendiği 1254. beyitten sonra yer alan resim 93 x 122 mm. boyutlarındadır.

1261 BDHQ Dārā, A Dārāb'uŋ, CMZ Dārāb; tācver, DHMQZ nāmver

1262 Görür, DHMZ Gördi

[1262/1263 – Q: resim bu iki beyit arasında ve şu beyit altında bulunuyor:

Başına oturdı tökdi yaşını / Dizi üste ḳoydı anuŋ başını]

Q RESİM: Dārāb'ın ölümü

1266 ʿömrümüz geder (=ADM; C gėder, BQ güẕer, H güder), Z ʿömri ḫurd ėder; ki (Q -); geldiyse, DHMZ gelürse

[1267-1273 < DMZ] {Not: D'de bu beyitler 33a'nın kenarında kırmızı yazılmıştır, burada D^0 olarak gösterilir}

1267 revān (C hemān) ... ḫūbdur ol nev-cüvān; Q müdām ... puḫtedür ol biri ḫām

[1268-1269 – Q'da 1272'den sonra bulunur]

1268 Yaŋaġı, Q Yā yüzi

1269 kim işbu ṣūret, D^0HQ bu ṣūrete kim; içinde, Q altında

1270 Hem, HQ Yā

1272 Hem dėmez bu ʿālim ü ʿāḳıl, D^0HQ Yā dėmez bu ʿālim ü (D^0ʿālimi) ʿāmil; fāżıl u, D^0 fāżılı, Q fāżıl

1273 ki ⁀ėde, D^0 ėde; beyān ... ʿayān, D^0 ʿayān ... beyān; farżı ki (D^0 -), HQ farż ile; biline H bilinse

1274 kim (A -); ėtsün, H ḳılsun; luṭfiyile anı, B anı luṭfiyile

1275 ʿAfv olur, D ʿAfvdur; ulular işi vü (C -), B ulunuŋ işi

1276 Dārāb işbu (Q uşbu, M k'işbu), D Dārā kim bu; olduġına yoḳdur (BQ yoḫdur), D olduġına yoḫ

[1276/1277 – DHMQZ:

Ger olaydı baḫt u devletde ḳarār / Duta (D Ṭuta) ḳalaydı anı İsfendiyār]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1261 Çünki Ẕü'l-ḳarneyn'e ėrdi bu ḫaber — B52b, Q49a
Vardı Dārā ḳatına ol tācver

1262 Görür anı kim yatur zār u naḥīf
Ḳanı gėtmiş zaḫmdan olmış żaʿīf

1263 Rūḥ-ı ḥayvānī bedende ḳan olur — H46a
Çünki ḳan olmaya ten bī-cān olur

1264 Dėdi kim şāha cihān ḥāli budur — Q49b
Māh u mihr ü çerḫ aḥvāli budur

1265 Gāh endühnāk ėder gāh şād
Geh ḳılur maḥrūm geh vėrür murād

1266 Āsiyādur çerḫ ʿömrümüz geder
Bu maḳāma her ki geldiyse gėder

1267 Bir sebuʿdur bulduġın yırtar revān — D33a
Dėmez uşbu ḫūbdur ol nev-cüvān

1268 Hem dėmez bu ġonce-leb dil-ber durur
Yaŋaġı gül ṣaçları ʿanber durur

1269 Hem dėmez kim işbu ṣūret ḥayf ola — C46a
Kim çüriyüp ṭoprag̈ içinde ḳala

1270 Hem dėmez bu pāẕişehdür tāc-baḫş
Kim ėder ḫalḳa zer ile sīm baḫş

1271 Bunı tīz öldürmeyeyüm kim ḳala
ʿAdl ile iḳlīmi ābādān ḳıla

1272 Hem dėmez bu ʿālim ü ʿāḳıl durur
Ḳamu işde fāżıl u kāmil durur

1273 Ḳoyayum bunı ki ͡ėde ḫalḳa beyān
Sünnet ü farżı ki biline ʿayān

1274 Gerçi kim biz şāha ėtmişüz günāh — B53a, D33a
ʿAfv ėtsün luṭfiyile anı şāh

1275 Giçilerden ger gele cürm ü ḫaṭā
ʿAfv olur ulular işi vü ʿaṭā

1276 Dėdi Dārāb işbu devr-i āsumān
Bī-ḳarār olduġına yoḳdur gümān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1277 AC **Ḳısmetin her gişinüŋ**, BDHMQZ **Her gişinüŋ ḳısmetin**; vaḳt-i, Q rūz-ı

1278 bu, A bir; Ḳısmeti neyse yėr ü, H Ḳısmetini neyse yėr, Q Ḳısmeti ne ise yėr; andan, MZ ṣoŋra

1279 kim durur, BM kimdür ol, DZ kim ola; ki (DHQ -); Ḳısmet az oldıyise ol çoḳ, D Ḳısmeti az oldısa, Q Ḳısmeti her ne ise

1281 Biz dėrüp (A dürüp, M düzüp), B Bėzedip

1282 Çün, Z Kim; yaḳīn, C yaḳın; yoḳ (B yoḫ) kim bu, D yoḫdur bu, Q yoḳ mülk ü; AC **Duramaz**, BHQ **Durmaz u**, DMZ Her zamān; yėre ⁀ėder, Q yėre dėr, D yėr eyler

1283 Zīrek, B ʿĀḳıl; vü, Q ol

1285 Cümle māl ü gencini, D Rūsnek [Rūşenek] adlu ḳızın

1286 resme ⁀anuŋ ile ʿaḳd eyledi, Q resm ile aŋa ʿaḳd eyledi, Z resme ⁀anuŋla ʿaḳdı bağladı

[1287 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Kim ėde gendüzine ʿadli şiʿār / Memleketde ėtmeye ẓulm ile kār]

1287 Ki ⁀ėde, H K'ola; pīşe ol ... endīşe ol, HQ pīşesi ... endīşesi; Kimseye ⁀ėtmeye (H olmaya) yavuz, MZ Olmaya kimseye bed- (Z beẕ-), Q K' ėtmeye hergiz yavuz

1288 Dārāb u, D Dārā vu; ḳaldı, H oldı

1289 Gėtdi, D Öldi; AC **Dārāb u ısuz ḳaldı bu**, BDHZ **Dārā** (Z Dārāb) **ḳaldı ıssuz ḳaṣr u**, MQ Dārāb ḳaldı ısuz (Q ansız) ḳaṣr u

1290 göstermez, B getürmez

1291 Ten ḳafes, DMZ Cān nefes; durur, B -dur u; hevā, Q ṣabā

1292 ki ⁀erkānı anuŋ, H kim erkānı bu

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1277 Ḳısmetin her gişinüŋ vaḳt-i ezel — H46b, M53b, Q50a
Eyleyüp durur muʿayyen Lem-yezel

1278 Çünki ḳılur bu maḳāma ol güẕer — Z58b
Ḳısmeti neyse yėr ü andan gėder

1279 Ḳısmetinden kim durur ki ͡artuḳ yėye
Ḳısmet az oldıyise ol çoḳ yėye

1280 Biz yėyüben ḳısmetümüzi temām
Saŋa vėrdük nevbeti ėy nīk-nām

1281 Biz dėrüp uş saŋa ḳoduḳ niʿmeti
Sen yė anı ḳılma ayruḳ ḳısmeti

1282 Çün yaḳīn durur gümān yoḳ kim bu māl
Duramaz yėrden yėre ͡ėder intiḳāl

1283 Ebleh ol kim dėre anı vėrmeye
Zīrek ol kim ṭaġıda vü dėrmeye

1284 Vėrdi bu sözi dėyüp İskender'e — C46b
Şehr ü mülk ü tāc u taḫtın yėk-sere

1285 Cümle māl ü gencini vėrdi aŋa
Leşker ü ḫaylini bildürdi aŋa

1286 Pes anı mülke velī-ʿahd eyledi
İşbu resme ͡anuŋ ile ʿaḳd eyledi

1287 Ki ͡ėde ḫalḳa ḫayr ṣanmaḳ pīşe ol — B53b
Kimseye ͡ėtmeye yavuz endīşe ol

1288 İşbu söz içinde baġlandı nefes
Gėtdi Dārāb u tehī ḳaldı ḳafes

1289 Gėtdi Dārāb u ısuz ḳaldı bu dār
Ḳalmadı ol ḥışmet ü ol gīr ü dār

1290 Böyle durur ʿādet-i gerdān-sipihr
Kimseye göstermez ol peyveste mihr

1291 Ten ḳafes durur nefes bād-ı hevā — D33b, M54a, Q50b, Z59b
Olmaz aŋa iʿtimād ėtmek revā

1292 Nesne ki ͡erkānı anuŋ ażdād ola — H47a
Lā-cirem ol nesne bī-bünyād ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1293 Dārāb, DQ Dārā

1294 Dārāb'uŋ, D Dārā'nuŋ, Q Dārā anuŋ; ḳıldı ⁀oları, D ḳıldı ḫalḳdan, M ḳıldı ḫalḳı, Z ḫalḳı ḳıldı

1295 her kim (=AC; BHMQZ her ki), D kim ki; olmışdı esīr, Q olmış idi sīr

1296 ėdüben, C ėdüp

1297 Gendüsi, Q Gendüzi; AC **maḳām ... eyledi ḫoş şādkām** (C şāẕkām), BDMQZ **maḳān ... eyledi birḳaç zemān**, H ḳarār ... ėtdi birḳaç rūzigār

Q Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

1298 ṭutarsaŋ (Z [? – sayfa arasına eklenmiş küçük bir kâğıt yüzünden okunamıyor] dutarsaŋ) benüm, D ṭutar mısaŋ benüm, Q eger dutar iseŋ; ėdem, BM eydem

BCH Der temṣīl ve (H -) ḫātime-i dāsitān

D *Fi't-temṣīl ve't-teşbīh*

M Der temṣīl

Z Fi't-temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

1299 Nefsdür Dārāb u, DQ Nefs Dārā'dur (Q + u), MZ Nefs Dārāb'dur (Z + u);

1300 ėderseŋ, D isterseŋ; AC **maşrıḳ u maġrib**, BDHMQ **maġrib ü maşrıḳ**

1301 BDMZ **Rūm'ın**, CHQ **mülkin**, A mülkini; sėnüŋ yıḳar (BQ yıḫar) ... Mıṣr'ın ḳamu oda yaḳar (BQ yaḫar), H yıḳar senüŋ ... Mıṣr'ını yaḳar senüŋ

1302 ki ⁀ol, M ol; ẓālim C ẓālimi, H ẓālim-i, MQ ẓālim ü; Her ki ⁀aŋa ola zebūn, D Aŋa zebūn ola bes

1303 Geh, H Bir; BCHMQZ sebū'dur, ADQ siba'dur

[1304-1306 – Z: 1305 1306 1304]

1304 anı ger, D anı, M ger sen; AH[DQ?] meliksin, BM meleksin, C meli/eksin

1305 gelmeye, D yoḫ durur; ėrmeye (H olmaya) hīç, D hergiz ėrmez

1307 Ġafletüŋ ḥazm (Q mücrim) ola vü ḫışmuŋ, Z Ġafletüŋ ḥazm ola ḥişmetüŋ, D 'İffetüŋ ḫurrem ola ḫışmuŋ; Vaḥşetüŋ, A Vaḥdetüŋ; üns, Q az; ACHQ ü küdūrātuŋ, D ü küdüretüŋ, B ola küdrātuŋ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1293 Çünki Dārāb öldi Ẕu'l-ḳarneyn Şāh
Oldı Īrān'a ser-ā-ser pāẕişāh

1294 Ḳavmini Dārāb'uŋ ėtdi ser-firāz
Māl vėrüp ḳıldı ‿oları bī-niyāz

1295 Ger sipāhī vü eger şāh u emīr A12b
Ceng içinde her kim olmışdı esīr

1296 Ḳamusıyla 'ahd ėdüben üstüvār
Vėrbidi yėrlü yėrine şehriyār

1297 Gendüsi ṭutdı Medāyin'de maḳām
Anda ārām eyledi ḫoş şādkām

1298 Gūş ṭutarsaŋ benüm sözüme sen
İşbu destān remzin ėdem saŋa ben

Der temṡīl ve ḫātime-i dāsitān C47a

1299 Nefsdür Dārāb u Ẕü'l-ḳarneyn rūḥ B54a
Nefsi rūḥa ḳıl zebūn ki ‿oldur fütūḥ

1300 Def'in ėderseŋ Sikendervār anuŋ
Pādişehsin maşrıḳ u maġrib senüŋ

1301 Yoḫsa göŋlüŋ Rūm'ın ol sėnüŋ yıḳar
Cānuŋuŋ Mıṣr'ın ḳamu oda yaḳar

1302 Gey şaḳın ki ‿ol ẓālim ü emmāredür
Her ki ‿aŋa ola zebūn bī-çāredür

1303 Geh behīmedür yėyüp ṭoymaz 'alef Z59b
Geh sebū'dur cān diler ḳıla telef

1304 Cehd ile ‿anı ger melek-ḫūy ėdesin Q51a
Bir meliksin çünki bundan ġėdesin

1305 Kim senüŋ milküŋe gelmeye zevāl M54b
Devletüŋe ėrmeye hīç intiḳāl

1306 Ne melik belkim olasın bir melek H47b
Kim senüŋ cevlāngehüŋ ola felek

1307 Ġafletüŋ ḥazm ola vü ḫışmuŋ rıżā
Vaḥşetüŋ üns ü küdūrātuŋ şafā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1308 ṭolu (Q dolu) durur, MZ çü ṭoludur; fesād, Q Ḳubād; kevnine, D günine
D *Fi'l-ḥikme ve'l-mev'ʿiẓa*

1309 dāyim, Q anı; Nèce isdesün (CHQ istesün), DMZ Nèçün isteye; andan, Q anda

[1310-1311 < B]

[1311-1317 – D'de 1911. beyitten sonra gelir (D53a1-8)]

1312 girür, DMQ gelür, H gėrü; nèçün, Q nèşün; ola, CDMZ ḳala

1313 Ḥayfdur olmaḳ (B olmaḫ, Q olmaġ), D Ḥayf olmaḳdur

1314 sözin eger, H sözini ger

1315 ola, D olup; ėdüp her, Q olup; sırrı, B sırra

1316 tecellī ⁀ède, Q tecellīde; ki ⁀ol saŋa sendendür, DM ki ⁀ol saŋadur sendin (M senden), Z ki ⁀oldur saŋa senden; yaḳın, Q hemīn

[1316/1317 – DHMQZ:
D Zāyil ola sekr sènden saŋa ṣaḥv / Her ne kim ètdüŋ èdersen ola ʿafv
HMZ Zāyil ola ṣoŋra (M sükr, Z şek) senden gele ṣaḥv / Her ne ki ⁀ètdüŋ èdisersin ola maḥv
Q Zāyil ola külli senden ṣoŋra ṣaḥv / Her ne k ⁀ètdüŋ èdisersin ola maḥv]

1317 (< Q) anda, D senden, HMZ sende; ACDHZ olmaya, BM ḳalmaya
D Fi't-tevḥīd

1318 çünki ol, Q çün gède; Ḥaḳ oldı, HMQ ola; Mā u men dèmeklik, Q Mā u mendin menlilk; olur, HMQ ola

[1319-1320 < MZ]

1319 ṣūretde (DH ṣūretçe) varlıḳ (D varlıḫ, Q varlıġ) ... Ḥaḳ durur, B varlıḫ ṣūretde ... Ḥaḳdan artuḫ; BCH çoḳ, DQ çoḫ, A ḥaḳ; ayruḳ, D daḫı

1320 ʿahdüŋ, H ʿahdı; ayrunuŋ vücūdın, H ayruġuŋ vücūdı

[1321-1328 = Q6a10-6b2]

1321 evvel Ol, M Ol evvel; Fi'l-ḥaḳīḳa (Q Fi'l-ḥaḳīḳat) bāṭın Ol u (H hem) ẓāhir Ol, M Hem ḥaḳīḳat ẓāhir Ol'dur bāṭın Ol, Z Hem ḥaḳīḳat bāṭın Ol u ẓāhir Ol

1322 AC **Dükeli** varlıḳ, BHMQZ **Ḳamusı** varlıḳ (B varlıḫ, Q varlıġ), D Ḳamu varlıḫ çün; olur, B durur; ḳalur, D olur

1323 me'men bulasın, Q mü'min olasın; miskīn, B teskīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1308 ʿĀlem-i ʿunṣur ṭolu durur fesād — D34a°
Bes anuŋ kevnine yoḳdur iʿtimād

1309 Nesne kim dāyim tebeddüldür işi
Nėce isdesün ṣebāt andan gişi

1310 Bunda olmaz dāyim isterseŋ ḥayāt
Bir yėre var ki ⁀anda bulına ṣebāt

1311 Bāġına ⁀anuŋ hergiz ėrmeye ḫazān — D53a°
Ṣolmaya ⁀anda tāze olan gülsitān

1312 Çünki bundan yėg vaṭan girür ele
Gişi bunda ʿacz ile nėçün ola

1313 Ḥāżır iken gülşen-i dārü'n-naʿīm — C47b
Ḥayfdur olmaḳ bu gülḫanda muḳīm

1314 Aḥmedī sözin eger diŋleyesin — B54b
Ḳamu eşyā sırrını aŋlayasın

1315 Fāyiż ola ġaybdan gönlüŋe nūr
Keşf ėdüp her sırrı bulasın sürūr

1316 Hem tecellī ⁀ėde saŋa *ʿilme l-yaḳīn* — Z60a°
Bilesin ki ⁀ol saŋa sendendür yaḳın

1317 Ḥaḳ'dan ayru anda varlıḳ ḳalmaya
Ara yėrde mā u menlik olmaya

1318 Ḳamu varlıḳ çünki ol Ḥaḳ oldı bes — D34a°, Q51b
Mā u men dėmeklik olur şirk pes

1319 Gerçi kim ṣūretde varlıḳ çoḳ durur
Ḥaḳ durur maʿnīde ayruḳ yoḳ durur

1320 Ḥaḳ dėdüŋ ġayrı unıt ʿahdüŋ ṣıma — H48a
Andan ayrunuŋ vücūdın var dėme

1321 Çünki evvel Ol ola vü āḫir Ol — M55a°, Q6a°
Fi'l-ḥaḳīḳa bāṭın Ol u ẓāhir Ol

1322 Dükeli varlıḳ hemīn anuŋ olur
Pes burada saŋa ne varlıḳ ḳalur

1323 Mā u menden geç ki me'men bulasın
Nefsi miskīn ėt ki mesken bulasın

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1324 AC **oldı**, BDHMQZ **durur**

[1325 < DHMQZ]

[1326 1327 1329 1330 < M]

1326 ki ⁀aḥad, QZ aḥad; ACHQZ durur, BD -dur; mevcūd ola, Q bāḳī ḳala

1327 olmasa, Q olmazsa, Z olmaya; bulınmaz (Q bulunmaz), D bilinmez; ʿaded varlıġı, HQ ʿadedde varlıġ

[1329-1330 < Z]

1329 aradan gėtsün, DHQ k'aradan gėde

1330 (< Q) Mālıġuŋ mīmin ü nisbet (=BC; A mīmini vü nīst), D Cehd ėt bu mā u menliḫ; Ortadan gėder, DH Gėder aradan

4. Sistan (1331–1933)

[1331-1933 < MZ]

ABC Reften-i İskender be-Sīstān be-ṭarīḳ-i risālet (C risāle) ve ʿāṣıḳ şüden-i ū be-duḫter-i Zeresb

D *Fī miḳdāri'l-kelām*

H Reften-i İskender be-Sīstān

Q Reften-i İskender be-Sīstān be-ėlçigerī

1331 ABH şīẕā, CD şeydā, Q ḫoş-ḫʷān; muḥayyer, Q ḥayrān

1333 AC **perdesinden**, BDHQ **perdesinde**

1334 Ki ⁀unıdalar C Unıdalar; Ḫusrev, D Şīrīn

1335 Sāz eyle, HQ Sāz ėtgil; ADQ ʿaḳl, BC ʿaḳlı, H ḫalḳ

1336 Sözde, B Sözden; āġāz, C āġāz-ı, D āġāne; AC **Leyli'yi gerek ki**, BDHQ **Sen gerek Leyli'yi** (Q Leyli'ni)

1337 andan, D anda

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1324 Çün aḥaddür bī-gümān aṣl-ı ʿaded B55a
Bes ḳamu varlıḳ aḥad oldı aḥad

1325 Vāḥid oldı aṣl var yėrde şümār
Līki ͡aḥad muṭlaḳ durur şöyle ki var

1326 Ger ʿadedler cümlesi mefḳūd ola
Ol ki ͡aḥad durur gerek mevcūd ola

1327 Çün aḥad olmasa bulınmaz ʿaded Q6b
Pes ʿaded varlıġı olmışdur aḥad

1328 Çün aḥaddür varlıġı bildüŋ yaḳīn C48a
Ger muvaḥḥidseŋ Aḥad dėgil hemīn

1329 Vaḥdetüŋ yüzinde keşretdür niḳāb
Keşreti ḳo aradan gėtsün ḥicāb

1330 Mālıġuŋ mīmin ü nisbet yāsını
Ortadan gėder aḥad ėtdüŋ seni

4. Sistan (1331-1933)

Reften-i İskender be-Sīstān be-ṭarīḳ-i risālet ve ʿāşıḳ şüden-i ū be-duḫter-i Zeresb

1331 Söylegil ėy mürġ-ı şīẕā söylegil D34b
Cümle ʿuşşāḳı muḥayyer eylegil

1332 Muʿtedil olur hevā nev-rūzda
Ḫoş-nüvā ėt sen daḫı nev rūzda

1333 Rāst ʿışḳuŋ perdesinden sāz ėt Q52a
Nāleŋi ʿanḳāyile dem-sāz ėt

1334 Şöyle Şīrīn söyle ʿışḳuŋ sūzını
Ki ͡unıdalar ḥalḳ Ḫusrev sözini

1335 Sāz eyle nāle-i dil-sūz ile H48b
Vāmıḳ eyle ʿaḳl ʿAẕrā sözile

1336 Sözde çün āġāz efsūn ėdesin
Leyli'yi gerek ki Mecnūn ėdesin

1337 Bir Hümāyūn-nāme yazġıl cān-fizāy
Kim hümāyūn-fāl ola andan Hümāy

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1338 ʿarż ėt ... gögüŋ Zühre vü, HQ göster ... göŋül Müşterī

[1338/1339 – H:

Mīr Süleymān-zāde-i şāh-ı cihān / Bāyezīd-i bin Murād-ı bin Orḫān]

A Āġāz-ı dāsitān-i İskender

1339 ACDQ ʿIşḳdan söyle ki ol, B ʿIşḳdan söyle sözi, H Diz ki ʿışḳdan söyle ol

[1340-1341 – C ↲]

C Āġāz-ı ʿışḳıyyāt-ı İskender

1340 cümlegī, D cümlesi; aŋa yanmaḳ, H yanmaḳ aŋa

1341 nāyı, Q meni

1342 ėden micmeri, C ėder mecmeri

1343 ėderdi, Q ėtdi; Od içinde ⁀aŋa tecellī ⁀ėtdi, H Vėrdi peyġāmberlıḳ aŋa ol

1344 Ḫullete ... İbrāhīm'i, D Ḫullete ... İbrāhīm, Q Ḫulleti ... İbrāhīm'e

[1344-1345 – Q ↲]

1345 (< H) ABD durur, CQ -dur; yaḳup (B yaḫıp), Q baḫup

[1346-1347 – H ↲]

1346 -dur mebde'den evvel, Q durur ādemīye

[1347-1348 – Q ↲]

1347 bil, HQ çek

1348 derdine dėme, H derdin dėme kim DHQ K'ol, AC Ol, B Ki; ABC minḥat, D devlet, H raḥmet, Q himmet

1349 Bil ki oldur ol, H Belki oldur ḫod; ʿizz ü, D ʿizzet

1350 varlıġunı çünkim bitürür (B yitürür, H yitüre) ... yėtürür, Q çünkim varlıġunı itürür ... bitürür (H yėtüre)

1351 ki ⁀olmışsın, H olmışsın, D gelmişsin; gėtmezse, Q gėtmez bir

1352 Ola, H K'ola; ol, Q od

DH Maṭlaʿ-ı dāsitān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1338 Söz nedür ʿarż ėt yėrüŋ Cimşīd'ine
Belki gögüŋ Zühre vü Ḫurşīd'ine

1339 ʿIşḳdan söyle ki ol bes ḫūb olur B55b
Söz ki maḥbūbuŋ ola maḥbūb olur

Āġāz-ı ʿışḳıyyāt-ı İskender

1340 ʿIşḳ egerçi cümlegī āteş durur C48b
Şemʿ bigi aŋa yanmaḳ ḫoş durur

1341 Āteş-i ʿışḳ ėtdi nāyı ḫoş-nefes
Şöyle ki ͑ėder cān u dil aŋa heves

1342 Oddur ėden micmeri ʿanber-duḫān
ʿŪddan oddur getüren būy-ı cān

1343 Cehd ile ͑ėderdi ṭaleb odı Kelīm
Od içinde ͑aŋa tecellī ͑ėtdi Kerīm

1344 Ḫullete od ėtdi İbrāhīm'i ḫāṣ
Oddur ėden altunı ġışdan ḫalāṣ

1345 Od durur pervāneyi maʿmūr ėden
Varlıġını yaḳup anı nūr ėden

1346 ʿIşḳdur mebde'den evvel feyż-i cūd Q52b, D35a
Her ne kim var ʿışḳ ile buldı vücūd

1347 ʿIşḳ derdin bil ki ol ḫoş derd olur
ʿIşḳ derdin çekmeyen nā-merd olur

1348 ʿIşḳ derdine dėme miḥnet durur
Ki ͑ol ser-ā-ser niʿmet ü minḥat durur

1349 ʿIşḳ çün ėder seni senden fenā H49a
Bil ki oldur ol saŋa ʿizz ü beḳā

1350 ʿIşḳ varlıġuŋı çünkim bitürür
Sėni ol dem dilegüŋe yėtürür

1351 Sensin ol maḥbūba ki ͑olmışsın ḥicāb
Görinür mi yār gėtmezse niḳāb

1352 ʿIşḳdan saŋa vėreyim bir ḫaber B56a
Ola kim cānuŋa ėde ol eṯer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1354 Çün Sikender ṭutdı (C dutdı), HQ Çünki dutdı şāh
Q Maṭla‘-ı dāsitān

1355 Zābilistān, BD Zābülistān, H Zāvilistān, Q Kābilistān; Ki ⁀anda, Q Ki ⁀andan, C Ki ⁀ède

1357 Anda Rüstem uruġından ... döymezdi, Q K’anda Rüstem urduġından ... durmazdı; kim, H ki

1358 Adıdı, Q K’adıdı

1359 gürz ursam, Q ger urursam, D gūr u Rüstem; yaḳar (BQ yaḫar), C durur

1360 ACD **yadan**, BHQ **yaydan**; ėrdügi, H urduġum; yaḳar (BQ yaḫar), D yıḳar

1361 ABC Gerşāsb’ı ... Guştāsb’ı, DHQ Guştāsb’ı ... Lührāsb’ı; bezmde, D yizde (?)

1362 AC mülki, DHQ mülk, B milk; Ṣūretiyle (H Ṣūretā) gendüyi (Q gendü), D Ṣūreti gendüye

1364 çün ėrişdi, H çünkim girdi

1365 peyġāmı ki fikriyle (D fikri), H peyġāmı ki var fikr, Q peyġām fikr ile ol

1366 ne kim dėdiyse, B ne dėdiyise

1367 sözlerine ⁀anuŋ, D sözlerine ol, Q sözleri anuŋ; yaraşur Bīveresb, Q yaraşursa Zeresb, H yaraşur biŋ Zeresb

1353 Ol eşerden cān u dil maʿmūr ola
Ḥaḳ tecellīsiyile pür-nūr ola

1354 Çün Sikender ṭutdı Īrān'ı temām A13a
Oldı Tūrān daḫı fermānına rām

1355 Zābilistān ki ⁀anŋa dėrler Nīmrūz
Ki ⁀anda idi Rüstem-i leşker-fürūz

1356 Olmamış idi muṭīʿ İskender'e C49a
Hürmüz ü hem Kābilistān yėk-sere

1357 Anda Rüstem uruġından bir dilīr
Var idi kim cengine döymezdi şīr

1358 Adıdı anuŋ Zeresb-i nāmdār
Dėr idi kim kim olur Sām-ı süvār

1359 Sürme olur gürz ursam kūh-ı Ḳāf Q53a
Ḳılıcum baḥri yaḳar ėtsem muṣāf

1360 Oḳımuŋ efʿīsi çün yadan çıkar D35b
Zehriyile ėrdügi yėri yaḳar

1361 Zār ėderdi rezmde Gerşāsb'ı
Ḫʷār ėderdi bezmde Güştāsb'ı

1362 Şāh ol mülki ⁀almaġa ḳıldı heves
Ṣūretiyle gendüyi ⁀ėlçi düzdi pes

1363 Vardı gördi Zābülistān ėllerin H49b
Anda girüp çıḳacaḳ menzillerin

1364 Sīstān şehrine çün ėrişdi şāh B56b
Hem Zeresb ile daḫı görişdi şāh

1365 Her ne peyġāmı ki fikriyle ⁀eyledi
Cümlesin bir bir Zeresb'e söyledi

1366 Çün Zeresb anuŋ sözini diŋledi
Her ne kim dėdiyse bir bir aŋladı

1367 Oldı ʿāşıḳ sözlerine ⁀anuŋ Zeresb
Dėdi buŋa ḳul yaraşur Bīveresb

1368 Çün faṣīḥ idi vü bes şīrīn-kelām
Şeh Zeresb'üŋ ṭutdı göŋlinde maḳām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

1369 ACD **yėter**, BHQ **ėrer**

1370 müzevver sözine, C müzevver sözile, H müvecceh sözlere

1371 Ki ‿ansuz, C Cānsuz

1372 AC **Eydür idi**, BDHQ **Dėr idi kim**; kimseye, Q kimseden

1373 yüz, H biŋ, D baŋa; ola bunuŋ çerisine, B bunuŋ çerisine ola; BCDQ bėzek, H bezek, A yüzek

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1375 BH anuŋla üç hefte temām, Q anuŋla bir hefte temām, AC üç hefte anuŋla temām, D anuŋ ile ber-devām

H Vaṣf-ı duḫter-i Zeresb

1376 Var idi bir ḳız (A ḳızı), H Vardı bir ḳızı

D *Fī vaṣf bint Sulṭān Zeresb*

[1377-1667 < H (aradaki varaklar eksiktir, H49b/50a)]

1377 vėrür idi, D vėrürdi; sırrın ėderdi, Q sözin eylerdi

1378 Yüziyile, D Yüz; tāzeyidi, CQ tāzedi; gözine, Q gözi

1379 Utana Pervīn dėyen aŋa ne dür (D nedür), Q Ol otına evine aŋa vü ya dür (?)

1381 (< D) ACQ ḫande, B ḫandān; ABC urur idi ... ėder idi, Q ėder idi ... urur idi

1382 (< D) ABC vaṣfın, Q sırrın; ACQ edā ... revā (Q sezā), B beyān ... ʿayān

1384 Erir idi, D Ėrir idi, Q Cūş ėderdi

1369 Siḥr durur söz ėder cāna eṣer
Söz yayınuŋ oḳı ūmāca yėter

1370 Ol müzevver sözine ḳalıp ṭaŋa
Vėrdi gendüzüni yek-bāre aŋa

1371 Şöyle oldı cān ile aŋa heves C49b
Ki ‿ansuz olamazdı hergiz bir nefes

1372 Eydür idi kim ḥāşe kim bu ḳul ola
Yā bu resme kimseye ėlçi gele

1373 Dėr ki ḳulam līki yüz sulṭān gerek Q53b
Kim ola bunuŋ çerisine bėzek

1374 Ḳul bu resme olmaya Cimşīd ola
Ėlçi böyle gelmeye Ḫurşīd ola

1375 ʿİşret ėtdi ‿anuŋla üç hefte temām D36a
Ėrte gėce oldı nūş-ā-nūş cām

1376 Var idi bir ḳızı ‿anuŋ Gülşāh nām
Kim yüzinden mihr nūr alurdı vām

1377 Saçı Mūsī'den vėrür idi nişān B57a
Aġzı ʿĪsī sırrın ėderdi beyān

1378 Yüziyile tāzeyidi ‿Erdībehişt
Fitne ‿olurdı gözine ḥūr-ı behişt

1379 Dişinüŋ vaṣfın ṣorarlarsa nedür
Utana Pervīn dėyen aŋa ne dür

1380 Gözinüŋ nergis perestārı müdām
Saçlarına müşk ile ʿanber-ġulām

1381 Yüzi ḫande urur idi ter güle
Zülfi ṭaʿne ėder idi sünbüle

1382 Aġzı vaṣfın nāzük ėdeydüm edā
Rūḥ sırrın dėmek olsaydı revā

1383 Saçı reyḥān u yüzi nev-rūz idi
Ala gözi būstān-efrūz idi

1384 Görse yüzin vālih olurdı melek
Erir idi ʿışḳına māh-ı felek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1385 Gönḷiyidi, Q Gönḷül idi

1386 Mihri, D Mihr

1387 döymezdi, Q durmazdı

1388 ʿaksiyile, Q tābı ile

1389 (< Q) ABC ėtdidi, Q ėtdi

1390 Vėrmiş, A Vėmiş

1391 Naḳş-bend-i, C Naḳş-bendi; ABCD fıṭrat, Q ṣunʿ; ABC nigār, DQ yār
ABC ʿĀşıḳ şüden-i (B şüẕen-i) Gülşāh be-İskender
Q Ṣıfat kerden-i Zeresb Şāh ḥüsn-i İskender-rā ve ʿāşıḳ şüden-i duḫter-i be-ū

1392 BCQ kim, AD çün
D *Ḫıṭāb Gülşāh bint es-Sulṭān*

1393 olur ... İskender'i, Q oldı ... anı

1394 Görmegini ėlçinüŋ, Q Görmeg içün cān u dil

1395 söyler, D sözler; BDQ Kim ḳız, A Kim ḳızı, C Ḳızı

1396 milkini (D mülkini), Q ėvini; BQ ḳılur, ACD ėder

1397 Ḥīle ... bacadan, Q Ḥīlet ... yuḫardan

1398 Cidd ü cehd, B Ced ü cid; AB ced cidd ile düriş, CQ cidd (Q ced) ü cehd ile düriş, D cehd ü cidd ile reviş

1385 Gözlerinüŋ cān idi ėtdügi ṣayd
Göŋliyidi zülfinüŋ ḳılduġı ḳayd

1386 Mihri lāle cānına ururdı dāġ C50a
Yüzi māha şem‘ idi mihre çerāġ

1387 Yaŋaġı tābına döymezdi ⁀āfitāb Q54a
Teşneyidi la‘line dürr-i ḫoş-āb

1388 Yüzinüŋ ‘aksiyile ol dil-fürūz
Sīstān’ı ḳılmış idi Nīmrūz

1389 Gözlerinüŋ siḥrile ol dil-sitān
Kābilistān’ı ⁀ėtdidi Bābilsitān

1390 Vėrmiş idi Ṣāni‘ aŋa bir cemāl B57b, D36b
Görmemiş miṯlin ḫayālinde ḫayāl

1391 Naḳş-bend-i fiṭrat olalı ⁀āşikār
Görmemişdi kimse ⁀anuŋ bigi nigār

‘Āşıḳ şüden-i Gülşāh be-İskender

1392 Sīstān’da kim Zeresb-i nām-cūy
Oldı bir müddet şeh ile kām-cūy

1393 Çünki mest olur şebistāna gėder
Ḫalvetinde ⁀İskender’i ⁀eyle vaṣf ėder

1394 Kim sözini işiden ḳalur ‘aceb
Görmegini ėlçinüŋ ḳılur ṭaleb

1395 Ol ḳadar söyler kimesne ṣormadın
Kim ḳız aŋa ‘āşıḳ olur görmedin

1396 ‘Işḳ odı cānına olur kārger
Göŋli milkini ḳılur zīr ü zeber

1397 Ḥīle ile cehd ėdüp çāre ḳılur
Şāhı görmege bacadan yol bulur

1398 Cidd ü cehd ile olur ḥāṣıl her iş
İster iseŋ ced cidd ile düriş

1399 Bir naẓarla çünki gördi şeh yüzin
Āh ėdüben unıtdı gendüzin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1400 ʿanā, D belā

1402 ḳızı vü, D ol ḳızı

ABC Zārī kerden-i Gülşāh

1403 Girdi, Q Vardı; ABQ ėve, CD eve; Āhı dūdından (D odından) boyandı çerḫ ü, Q Āhınuŋ dütünine boyandı

1404 (< Q) Şemʿ bigi, D Ol gėce

1405 ACD Oldı, BQ Ol; hem, D çün; BCD urdı, AQ ururdı

1408 mevc-i, C mevci

1409 ACD **renc**, BQ **derd**

1410 BCDQ kirpükleri olmışdı, A kirpükler olmış idi; ḫār, Q ḫʷār; Uyḳu (B Uyḫu) pes anda nėce ⁀ėdeydi, Q Ḫʷāb anda nėce ėdeydi, D Ḫʷāb bes anda ėder idi

1411 Çün yoġ idi ʿışḳ derdine ⁀anda (D derdin anda), Q Çünki anda yoḫ idi ol derde

1412 ol ney ... ėtmişdi, Q ney gibi zār ... ḳıldı

1413 zārılıḳ (B zārılıḫ, Q zārılıġ), CD zārı; ėtdi, C ḳıldı; böyle ⁀olur, D böyledür; ACDQ daḫı, B ḥāli

1414 söyner, Q siz ü

1400 Göz durur gönüllere ʿayn-ı ʿanā — C50b
Göz eder cānı belāya mübtelā

1401 Āh edüp ḳız ḥasret ile aġladı — Q54b
Şöyle kim dāye yüregin daġladı

1402 Aldı dāye ḳızı vü eve eve — B58a
Ṭamlar üstinden erişdürdi eve

Zārī kerden-i Gülşāh

1403 Girdi Gülşāh eve bünyād etdi āh
Āhı dūdından boyandı çerḫ ü māh

1404 Şemʿ bigi ṣubḥ olınca yandı ol
Āhınuñ dütünine boyandı ol

1405 Oldı ʾelif ḳaddi anuñ hem şekl-i nūn — D37a
Gözlerinden mevc urdı seyl-i ḫūn

1406 ʿIşḳ derdiyile ḥayrān oldı ol
Ṭurrası gibi perīşān oldı ol

1407 ʿIşḳ derdinden içi başluyidi
Fürḳat odından gözi yaşluyidi

1408 Gözlerinüñ yaşları Ceyḥūn idi
Nʾecesi Ceyḥūn ki mevc-i ḫūn idi

1409 Gʾetdi andan rāḥat u ārām u ḫᵛāb
Bes ki çekdi miḥnet ü renc ü ʿaẕāb

1410 Gözine kirpükleri olmışdı ḫār
Uyḳu pes anda nʾece ʾedeydi ḳarār

1411 Çün yoġ idi ʿışḳ derdine ʾanda tāb
Dʾer idi *Yā leytenī küntü türāb*

1412 Vāy vāy aġlardı ol ney gibi zār
Şerḥa şerḥa ʾetmişdi cānın derd-i yār

1413 Ṣubḥ olınca zārılıḳ etdi ʾol gʾece
ʿĀşıḳ olan böyle ʾolur daḫı nʾece

1414 Erteye degin yanar şöyle ki şemʿ — A13b, B58b, C51a
Erte söyner uş dʾedüm ṭutduŋsa semʿ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1415 AC Gülşāh almadı, DQ ol ḳız almadı, B aṣṣı ḳılmadı; Pend ile hīç, Q Ögüd ile

[1416-1470 < Q (aradaki varaklar eksiktir, Q54b/55a)]

1416 ʿIşḳdur yanar od u, D ʿIşḳ yanar oddur

1417 nėder, D nedür

1418 öŋinde, A öŋine

1419 AC **baŋa**, BD **nāgeh**

1420 düşdi göŋlüŋe, D göŋlüŋe düşdi; ACD ḥarec, B ceraḥ

1421 ACD anuŋ olasın, B anı bulasın

1423 (< D) eyle, C anı

1425 ḥalli, C ḥāli; bilinür, D bulınur

1426 AC Pes bulur, BD Buldı bes; ACD ṣūretin, B ṣūretüŋ

1428 hemīn, C hemān

1429 ABC olur, D durur

1430 (< D) AC Ṣūretin ... ḳalur idi, B Ṣūretüŋ tūz ... anı ḳaldı

1415 Dāye çoḳ pend ėtdi Gülşāh almadı
Pend ile hīç odı sākin olmadı

1416 ʿIşḳdur yanar od u yėl aŋa pend
ʿĀşıḳa pes nėce ola sūdmend

1417 ʿAḳl u göŋül çünki bu yolda gėder
ʿĀşıḳa pend ü melāmet pes nėder

1418 Dāye gördi ki ⁀aṣṣı ėtmez aŋa pend
Daḫı dürlü ḳodı ⁀anuŋ öŋine bend

1419 Dėdi āh ėtme ataŋ işitmesün
Saŋa baŋa bir yavuz iş ėtmesün

1420 Çün bu işde düşdi göŋlüŋe ḥarec
Ṣabr ėt ki ⁀*Eṣ-ṣabrü miftāḥu'l-ferec*

1421 Şöyle ėdem kim sen anı bulasın D37b
Ol senüŋ ola sen anuŋ olasın

1422 Derdüŋi şeh-zādesin ṭutġıl nihān
Ėtme gendüzüŋi rüsvā-yı cihān

1423 ʿIşḳuŋa eyle ⁀ėdem anı mübtelā
Ki ⁀ėre sėnüŋ gibi ⁀aŋa daḫı belā

1424 Dāye ol ḳız ḥāline ėdüp naẓar
ʿAḳl u rāy ile ⁀oldı işe çāreger

1425 Rāy ile her işe çāre bulınur
ʿAḳl ile her ʿuḳde ḥalli bilinür

1426 Pes bulur bir naḳş-bend-i ḫurde-kār
Kim ḳılurdı ṣūretin cānuŋ nigār

1427 Nėce ṣūret dėseŋ ol naḳḳāş-ı Çīn B59a
Naḳş ėderdi cān vėremezdi hemīn

1428 Cānı bir Ḥaḳ'dur hemīn baġışlayan
Ḥāşe daḫı kimdür anı işleyen

1429 Cānı Ol'dur kim vėrür gėrü alur C51b
Daḫı dürlü söz dėyen kāfir olur

1430 Ṣūretin yazdurdılar ḳızuŋ aŋa
Şöyle kim gören ḳalur idi ṭaŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1431-1432 – D ↲]

1431 AC **dėr idi Gülşeh durur ... dil-ārā meh durur**, BD **dėdi kim Gülşeh budur ... dil-ārām meh** (D hem) **budur**

1432 reng ü nīrengi, C rengi yüzinüŋ

AC Ġazel güften-i Gülşāh der maḥabbet-i İskender (C Sikender)

B Ġazel güften-i Gülşāh

D *Şiʿr Gülşāh li-İskender*

1436 AC **gözüŋ**, BD **gözi**; ABC Bilsem, D Bilmezem

1438 B gezler, AC gizler, D gözler; Bilemezem, C Bilimezem

1440 daḫı, D ḫod

1442 anda, C anı

1444 ṭaŋa, D aŋa

1431 Gören anı dėr idi Gülşeh durur
Ol cihān-tāb u dil-ārā meh durur

1432 Gülşeh idi reng ü nīrengi ʿayān
Farḳ ara yėrde cān idi hemān

1433 Ṣūretüŋ ardında yazdı bir ġazel
Kim odından lūlū olur idi ḥal

Ġazel güften-i Gülşāh der maḥabbet-i İskender

1434 Vālihem yāra ʿaceb yārum ḳanı
ʿĀşıḳam dildāra dildārum ḳanı

1435 Yanaram ʿışḳ odına pervānevār
Bilmezem ol şemʿ-ruḫsārum ḳanı

1436 Ḳanumı içdi füsūn ile gözüŋ
Bilsem ol ser-mest ü ḫūn-ḫʷārum ḳanı

1437 ʿIşḳ bīmār ėtdi bėni raḥm ėdüp D38a
Dėmedi bir gün ki bīmārum ḳanı

1438 Oḫ urur gezler kemānın ġamzesi
Bilemezem ol cefā-kārum ḳanı

1439 Ṭūṭiyem ol şekkeristān ḳandadur B59b
Bülbülem ol tāze gülzārum ḳanı

1440 Gėtdi yoluŋda dil ü cān u ḫıred
Var mı varlıḳdan daḫı ‿āşārum ḳanı

1441 Bunları yazup ḥarīre dürdiler
Mühr urup bir ḳul eline vėrdiler

1442 Kim nihānī anı ėlçiye vėre
Ki ‿ėlçi açup anda ne vardur göre

1443 Şāh çünkim ėtdi ol naḳşa naẓar C52a
Ḳıldı ol dem ʿışḳ cānına eṣer

1444 Ḥaḳ cemāliyle tecellī ‿ėtdi aŋa
Lā-cirem ḥayrān olup ḳaldı ṭaŋa

1445 ʿIşḳ odından cānı şöyle ėtdi cūş
Ki ‿anda hergiz ḳalmadı ʿaḳl ile hūş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1446 AC **gördi vü ... oldı**, BD **çün gördi... ḳaldı**

1448 A gibi ⁀ol, C bigi ⁀ol, BD bigi

1449 reng ü rūy, C reng ü būy; AB Dėdi var, D Vardurur

1451 AC Gösterür mi, B Göstere mi, D Gösdürürim

1453 AD çün ḳoḫusuz (CD ḳoḳusuz) durur, B çünkim ḳoḫusuz dur

1454 Olduġıyiçün, D Olduġıçün ol; AC yüzine ⁀urur, B yüzine ḳor, D ḳor yüzine

1455 BCD Zülfi vü ceybinde (C cībinde), A Zülfinüŋ çininde

1456 Dürişüp, D Dün ü şeb

[1457-1461 < B]

1458 AB bir gez ... cānum, C bir gez ... cānlar, D bu gez ... cānlar

1459 her işde ⁀ėder, D ėder her işde

1460 olur gişi, D öger işi

1461 CD tāc-ı rüsül, A tācü'r-rüsül

[1462-1470 – D'de 1456/1457'de]

1462 daḫı, D hem

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

B Ġazel güften-i İskender

C Cevāb nevişten-i İskender be-ġazeleş

D Şi'r-i İskender li-Gülşāh

1446 Ṣūreti gördi vü ḥayrān oldı ol
Bī-dil ü zār u perīşān ḳaldı ol

1447 Gerçi ol naḳşa perīşān ḳaldı şāh
Līki āḫir fikri böyle ḳıldı şāh

1448 Kim göre ol naḳşuŋ issini ʿayān
Olmaya andan perī gibi ⁀ol nihān

1449 Dėdi var bu naḳşda ḫoş reng ü rūy
Līki reng oldur ki ola anda būy

1450 Reng-i bī-cānı nėderem cān gerek
Cān u göŋli olana cānān gerek

1451 Reng kim anuŋ ile olmaya būy B60a
Gösterür mi ʿaḳl anı sevmege rūy

1452 Lālede gerçi ki vardur reng ü rūy D38b
Ḳadri yoḳ olmaduġıyçün anda būy

1453 Reng ḫoş çün ḳoḫusuz durur edīm
Pāy-māl ėder anı her bir leʾīm

1454 Olduġıyiçün gülüŋ renginde būy
Yüzini yüzine ⁀urur her māh-rūy

1455 Reng yoḳdur müşkde çün ḳoḫı var
Zülfinüŋ çīninde ṣaḳlar anı yār

1456 Dürişüp naḳş issine ėrmek gerek
Görecek oldur anı görmek gerek

1457 Gülşehʾüŋ bir ḫādimin buldurdı şāh
Ḥālini cümle aŋa bildürdi şāh

1458 Dėdi bir gez ger anuŋ yüzin görem
Sīm ü zer nolur saŋa cānum vėrem

1459 Vėrdi varından aŋa çoḳ sīm ü zer D39a
Sīm ü zerdür kim her işde ⁀èder hüner

1460 Kimde kim var sīm ü zer olur gişi
Gevher ise ḫāk olur bī-zer gişi

1461 Çünki *Kāde'l-faḳru* dėr tācüʾr-rüsül
Ṣabr içün anı ⁀istemek ruḫṣat degül

1462 Bir ġazel yazdı Sikender daḫı ⁀aŋa
Kim oḳıyan anı ḳalurdı ṭaŋa

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1464 cān derdüŋ ile peymān, D cān u derdüŋle peymānı; BCD ʿaḳdin, A ʿahdin

[1465 < D]

1466 ʿIşḳuŋuŋ, D ʿIşḳuŋ; AC vīrān yėr, B vīrāne, D vīrān bu

1467 tozını (C tozı) ... Müşterīsi, D tozın ... Müşterīse

[1468 < D]

1469 Bülbül-i, C Bülbüli

D *Fī ġāyeti'l-iştiyāḳ*

1470 şeh (B anı) rāst, D rāst

1472 daḫı, D hem; şeh ḳızı, Q kim ol ḳız

1475 AB bāzārigān, CD bāzırgān, Q kārdān; BCQ Şuġlı, AD Şuġl

1476 şāha böyle vėrbidi (D bėrbidi) ... yarın, Q şöyle bėrbidi şāha ... bugün

1477 gülşene, B gülzere; Gülşāh'ı, Q Gülşāh'a

1478 göre gül kim, D göre gül, Q göreler; ki ola, Q ola ol

Cevāb nevişten-i İskender be-ġazeleş

1463 ʿIşḳ ile yüzüŋe ḥayrānuŋ benem
Zülfüŋe zār u perīşānuŋ benem

1464 Ėtdi cān derdüŋ ile peymān ebed
Ṣaḳlayan ʿaḳdin bu peymānuŋ benem

1465 Ġamze ⁀oḳın atar kemān-keş ḳaşlaruŋ
Rāst ūmācı bu peykānuŋ benem

1466 ʿIşḳuŋuŋ gencine vīrān yėr gerek
Bende ḳo anı ki vīrānuŋ benem

1467 Cāna vėrürlerse ⁀ayaġuŋ tozını
Müşterīsi cān ile anuŋ benem

1468 Görmedin zülf ü zeneḫdānuŋ çehin B60b
ʿĀşıḳı ol bend ü zindānuŋ benem

1469 Sen gülistānsın açılmış bī-ḫazān
Bülbül-i şīẕā vü nālānuŋ benem

1470 İşbu göynüklü sözi yazup aŋa
Vėrbidi şeh rāst Gülşeh'den yaŋa

1471 Çünki ḫādim buldı ol ser-māyeyi Q55a
Vāḳıf ėtdi işbu ḥāle dāyeyi

1472 Dāye ḫod dilerdi şeh ḳızı göre C53a
Cān ile ol daḫı ⁀aŋa göŋül vėre

1473 İki yaŋadın ḫoş olur kār-ı ʿışḳ
İki yaŋadın gerek bāzār-ı ʿışḳ

1474 ʿIşḳ bāzārında ṣatılan nedür A14a
Derd ü cevr ü ġam ne sīm ü zer ne dür

1475 ʿIşḳ bāzārında ⁀olan bāzārigān B61a
Şuġlı nedür bilmemek sūd u ziyān

1476 Dāye şāha böyle vėrbidi ḫaber
Kim yarın gülzāra ėderüz güẕer

1477 Gülşeh ile gülşene gėdiserüz
Güllere Gülşāh'ı ʿarż ėdiserüz

1478 Tā göre gül kim nėce ⁀olur ḥüsn-i rūy
Yā nėce gerek ki ola reng ü būy

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1479 çöziserem, DQ çiziserem

1481 serv-i (C servi) nāreven, D serv-i nārven, Q ol serv ü çimen

1482 nėce ⁀olur deste-i (Q destine) reyḥān, D nedür necedür deste reyḥānı

1484 ṭutdı işbu (B uşbu) söze, Q uşbu söze dutdı

1485 AC geldi … ėrdi, D oldı ... ėrdi, BQ oldı ... oldı (B'de sonraki el ile çizilmiş ve *ėrdi*'ye değiştirilmiş)

1486 Şeh viṣāḳınuŋ yanından (B yanında), Q Şāh otaġınuŋ yanından

1488 ėtdi ⁀ol, Q oldı

[1489 < D; Q]

1490 (< D) ʿāşıḳı, Q ʿāşıḳ

1491 ʿIşḳ odında göŋli, Q ʿIşḳ odı göŋlinde, D ʿAḳl ile odından

1492 Ṭoldı, Q Doldı, D Aldı; A ḳurı vü, BCD ḳuru vü, Q ḳurusı

1493 BCDQ zerd-gūn, A zed-gūn; ABC sūḫte-dil (C + ü), DQ sūḫte hem

[1494-1498 – Q: 1495 1496 1498 1494 1497]

1479 Zülfi bendin çöziserem tā ṣabā
Bile ki ‿anŋa müşk dėmekdür ḫaṭā

1480 Nergise gösderiserem gözini
Tā ki nergis unıda gendüzüni

1481 Ḳaddini ʿarż ėdiserem bāġa ben
Ki ‿ayaġına düşe serv-i nāreven

1482 Saçını gösderiserem sünbüle
Kim nėce ‿olur deste-i reyḥān bile

1483 Ġonceye gösderem aġzın kim göre
Noḳṭa-i mevhūm sırrına ėre

1484 Çün Sikender ṭutdı işbu söze gūş D39b
Şöyle oldı zār ki ‿andan gėtdi hūş

1485 Çünki gėce gėtdi geldi ṣubḥ-dem Q55b
Rāyet-i nūr oldı pest ėrdi ẓulem

1486 Gülşeh'i gül bāġına iletdiler
Şeh viṣāḳınuŋ yanından gėtdiler

1487 Şeh nihān yėrden gözedürken niḳāb C53b
Götürüp ʿarż ėtdi yüzin āfitāb

1488 Şāhı şeb-nem bigi maḥv ėtdi ‿ol cemāl B61b
ʿIşḳ yolında olur çoḳ dürlü ḥāl

1489 Ol cemāle çünki ėtdi bir naẓar
Ḳıldı ol dem ʿışḳ cānına eṣer

1490 ʿAḳl ile cāna naẓar durur belā
Pes naẓardur ʿāşıḳı ‿ėden mübtelā

1491 ʿIşḳ odında gönŋli eyle ėtdi cūş
Kim teninden cān başından gėtdi hūş

1492 Ṭoldı ʿışḳ ile içi ṭaşı anuŋ
Oda yandı ḳurı vü yaşı anuŋ

1493 Oldı nergis gibi zār u zerd-gūn
Lāle gibi sūḫte-dil ġarḳ-ı ḫūn

1494 Yüzini çün gördi dėdi āfitāb
Ṭutmaya bu resme ʿanberden niḳāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1495 midür ... midür, Q budur ... budur

1496 ki ‿āb-ı, Q āb-ı; BC dėdi bu, D dėr ki bu, A dėdi ki bu, Q dėdi k'ėy

1498 BCD dil durur, A dildür ü, Q dil ėder

1499 ACDQ Bundadur, B Bunda uş

1500 anuŋ ḥayrānı, D ḥayrān anda

1501 yaŋaḳda, Q yaŋaġında

1503 boyın, Q ḳaddi

1504 girye ėtdi vü, Q gördi ėdüben

1505 göŋlin, C göŋli; BQ aldı, AC dutdı, D ṭutdı

1506 dėr idi ... vėrdi, Q dėrdi vü ... vėrip

1507 AB sūḳından, C sūḳında, D şevḳından, Q şevḳında

1508 (< Q) olur cān, D cāndur

1510 yā Rab, Q anuŋ

1495 Yaŋaġın gördi dėdi nesrīn midür
Dişine baḳdı dėdi pervīn midür

1496 Dudaġın gördi dėdi ki ‾āb-ı ḥayāt
Teşne olup dėdi bu ʿaẕb-i Furāt

1497 Ḳaşına dėdi ki bu ʿanber kemān
Cān hedef ėder oḳına bī-gümān

1498 Ġamzesine dėdi bu siḥr-āferīn
Ḳaṣdı cān u dil durur hem ʿaḳl u dīn

1499 Aġzına baḳdı dėdi kim būy-ı cān Q56a
Bundadur līkin olıpdur ol nihān

1500 Saçlarına dėdi zī reyḥān-ı rūḥ
Kim olup durur anuŋ ḥayrānı rūḥ

1501 Gül yaŋaḳda gördi düşmiş müşk-ḫāl B62a
Dėdi bundan cāna müşkil oldı ḥāl

1502 Dėdi çün gördi zeneḫdānında çāh C54a, D40a
Bu durur cān Yūsufına ḥabsgāh

1503 Gördi boyın dėdi zī serv-i revān
Kim gözüm ser-çeşmesin ėtdi mekān

1504 Çün niḳābın örtiniben gėtdi māh
Şāh girye ėtdi vü zārī vü āh

1505 Şeh dilerdi kim ṭutaydı Nīmrūz
Līki göŋlin aldı yüzi nīm-rūz

1506 Ol seferde kim dėrem dėr idi genc
Cān-bahā vėrdi vü ṣatun aldı renc

1507 ʿIşḳ sūḳından fenādur ṣatılan
Ol metāʿa cān durur ḳıymet olan

1508 ʿIşḳ bāzārında ‾olur cān rāyigān
Anda ne assı ‾ėde pes bāzārigān

1509 Gülşeh'i çün gördi şāh-ı nāmdār
Ḳalmadı anda daḫı ṣabr u ḳarār

1510 Gözleri yā Rab ne efsūn eyledi
Kim şehi zülfine Mecnūn eyledi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1511 gözi müşgiyçün, D gözi şegiçün, Q gözine mesken; ACD Yolıyidi, Q Yol oluban, B Bulaydı

1512 (< Q) ACD geh sūd ėder, B u gāh sūd

1513 dutarken, Q terkini; AC anı ėtdiler, DQ ėtdiler anı, B ėtdiler şāhı

1514 çāre ḳıla, D cārī ḳıla, Q çāre bula

1516 ki ‿ol ėşige, D ki ‿ol ėşikde, Q kim ėşige; BD ki ‿ola anda (D idi) bende ol, Q kim olaydı bende ol, A ki ‿ol ėşikde öle ol, C ki ‿ol ėşikde ola ḳul

1517 Dėdi (Q Diledi) ki ‿ayaġı tozın, D Ayaġı tozın ol

1518 Görine düşümde, Q Gözine düş midi

1519 AB uyımaḳ, C uyumaḳ, D olmaḳ, Q olıcaḳ; ABCD düşvār, Q düşḫ^{v}ār

1520 AC **olınca**, BDQ **ėderdi**; u, C -

1521 AB Ki ‿uzadı böyle, CD Ki ‿uzadu böyle, Q K'eyle uzun; ABCQ dūr u, D durur

1522 ACD bu yā, B -dür bu, Q böyle; CD ṣubḥdan anda, A anda ṣubḥdan, BQ ṣubḥdan hergiz

1523 Gėce midür, D Gėcedür

1524 AQ gibi, CD bigi, B gibidür; çerḫ, D baḫr

1526 Varı ... idi, Q Varlıġı ... oldı

1511 Şeh gözi müşkiyçün ėtdi ḳaṣd-ı Çīn
Yolıyidi girdi gördi baḥr için

1512 Gevher ėtdi aṣṣı vü cānı ziyān
Geh ziyān geh sūd ėder bāzārigān

1513 Şeh cihān dutarken ėdüp dār u gīr
Bir ḳıl ile anı ėtdiler esīr

1514 Şāh iken oldı esīr ol bir ḳıla B62b
ʿIşḳ işidür ʿaḳl ne çāre ḳıla

1515 Gerçi kim sulṭān idi vü tāc-baḫş Q56b
Mülk ü iḳlīm ėder idi ḫalḳa baḫş

1516 Şöyle oldı ki ‿ol ėşige bulsa yol
Rāżıyidi ki ‿ola anda bende ol

1517 Dėdi ki ‿ayaġı tozın sürme ḳıla C54b
Līki maḥrūm oldı girmedi ele

1518 Görine düşümde dėdi ol cemāl D40b
Līki ḫʷāb olmışdı gözine ḫayāl

1519 ʿĀşıḳuŋ kirpük gözinde ḫār olur
Ḫār içinde uyımaḳ düşvār olur

1520 Her gėce tā ṣubḥ olınca zāri ol
Gözedürdi ay u yılduzları ol

1521 Dėr idi bu gėce mi yā mūy-ı yār
Ki ‿uzadı böyle perīşān dūr u tār

1522 Gėce mi bu yā belā-yı cāviẕān
Kim belürmez ṣubḥdan anda nişān

1523 Gėce midür bu ki ‿anuŋ pāyānı yoḳ
Gėtmege derdüm bigi dermānı yoḳ

1524 Ėy ʿaceb nedür sebeb ki ‿ėtdi ḳarār
Ḳuṭb gibi miḥver ü çerḫ ü medār

1525 Gėce örtüpdür ṣaçıla gündüzi
Şöyle kim bürḳaʿda dildāruŋ yüzi

1526 Gėtdi göŋlinden anuŋ ḳamu heves
Varı ol ḫalvetde Gülşāh idi bes

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1527 (< B) ACD Fikr ü ẕikri (D ẕikr), Q Ẕikr ü fikri

1529 ACD Kim, BQ Hem

1530 sen, Q gel

1533 Genc rence ṣabr ėden gişi ala, Q Rence ṣabr ėden gişi dermān bula

1534 Dėdi, Q Dėr; bunda dur, D ṭurur

1535 atdılar, B urdılar

1536 Ḳamusın yėl ile, D Ḳamusını bile

1537 (< Q) ACD çün gördiler, B gördi olar

1538 (< Q) ACD od şem‘ bigi tācıdur, B cānı belā ūmācıdur

1539 gelse, DQ girse; böyle, D bu

1540 Şem‘vār, Q Şem‘veş

1541 ACD yitmeye, BQ gėtmeye; yėtmeye, C yetmeye

1542 oldurur (Q olandur) ki aŋa dāġ u, D oldur ki aŋa her dāġ; ACDQ ola, B olur; AB bāġ u, C bāġ-ı, DQ bāġ

1527 Ḳanda baḳsa görinen Gülşāh idi
Fikr ü ẕikri ḳamu ol dil-ḫᵛāh idi

1528 Ḳulaġı olmış idi adına ẓarf B63a
Ol idi işitdügi ṣavt ile ḥarf

1529 Ṭamarında yöriyen ḳan ol idi Q57a
Kim her endāmında ⁀anuŋ cān ol idi

1530 Yöridügi ayaġ u dutduġı el
Ol idi bu müşkili sen eyle ḥal

1531 ʿĀşıḳ oldur ki ⁀anda varlıḳ ḳalmaya
ʿIşḳdan artuḳ daḫı nesne olmaya

1532 Nėce gelse ʿāşıḳa cevr ü cefā C55a
Yārdan geldükde ⁀olur mihr ü vefā

1533 Yār mihri ḳahr ile girür ele
Genc rence ṣabr ėden gişi ala

1534 Ṣordılar Manṣūr'a ʿışḳı kim nedür D41a
Dėdi ⁀anı görmege üç gün bunda dur

1535 Evvelinde anı dāra dikdiler
Pes ikinci günde oda atdılar

1536 Pes üçinci gün külin ṣavurdılar A14b
Ḳamusın yėl ile ṣuya vėrdiler

1537 Dār üstinde anı çün gördiler
Nėcedür ḥālüŋ dėyüben ṣordılar

1538 Dėdi dār erenlerüŋ miʿrācıdur
ʿĀşıḳuŋ od şemʿ bigi tācıdur

1539 Yār ele gelse bu resm ile gelür
ʿĀşıḳ olan gişi ḥāli böyle ⁀olur

1540 Gül seven ḫār ile hem ḫoş-ḫū gerek
Şemʿvār od içre ḫandān-rū gerek

1541 Tā ki şebnem varlıġından yitmeye B63b
Ḳalḳıban yėrden güneşe yėtmeye

1542 ʿĀşıḳ oldurur ki aŋa dāġ u derd
Yārdan geldükde ola bāġ u verd

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1544 ėderdi, Q ėder

1545 giçi kim ... ḥişşe, D giçi ... cuşşa

1546 isdeyü aşdan naṣīb / Gerçi maḳṣūdıydı dīẕār-ı ḥabīb, Q daḫı k'andan aş ala / Pür-naẕar Leylī ile hemdem ola

1547 AC **Mecnūn'ı ki ⁀ol**, BDQ **Mecnūn ki ol**; işi yėre, D işi ėre

1548 Dėr iken Mecnūn ol (B ki ⁀ol) işe, Q Yā ki ḫod Leylī işine

1549 Leylī'ye ⁀olup, Q Leylī olup, D Leylī'ye sen

1550 Ulu giçiye ḳamu ni'met, Q Uluya giçiye ni'met ol; ACD ṭaşa, Q daşa, B yėre

[1550/1551 – Q:

Çün işitdi bu sözi Mecnūn-ı ḫ^{v}ār / Söyledi anlara vü yıġladı zār]

1551 ḥāli, D ḥāl

[1553-1556 – Q: 1556 1553 (< 1554-1555)]

1553 ne işi var, Q işi vardur

1554 (< Q) ACD kim yėre, B kim bile

1557 ACQ **ėder**, BD **ėde**

[1558 – Q'da bunun yerine şu beyit var:

Her ne ol Ḫusrev ėde Şīrīn ola / Acısı anuŋ daḫı şīrīn ola]

Q Bāz gerdīden-i İskender ez Sīstān

1543 Ḥaḳ yolında ṣarf ėdüp çoḳ sīm ü zer Q57b
Cānıçün aş eyledi Leylī meger

1544 Gendü eliyle ėderdi ‿aşı naṣīb
Kime kim gelse faḳīr ü yā ġarīb

1545 Ulu giçi kim gelürse ḫāṣ u ʿām
Her birine ḥiṣṣe vėrürdi temām

1546 Geldi Mecnūn isdeyü aşdan naṣīb
Gerçi maḳṣūdıydı dīẕār-ı ḥabīb

1547 Aldı Leylī çanaġın urdı yėre C55b
Ṣandılar Mecnūn'ı ki ‿ol işi yėre

1548 Dėr iken Mecnūn ol işe yėrine
Şād oldı ḫod yėrinmek yėrine

1549 Dėdiler Mecnūn'a kim renc ü belā
Ne çekersin Leylī'ye ‿olup mübtelā

1550 Ulu giçiye ḳamu niʿmet vėrür D41b
Çanaġunı ḳarşuŋa ṭaşa urur

1551 Dėdi kim bėnüm ile bir ḥāli var
Çanaġı anuŋçün urdı ṭaşa yār

1552 Ayruġuŋ çünkim çanaġın ṣımadı
Kimseye nėçün gelürsin dėmedi

1553 Anuŋ içün kim anuŋ bėnüm ile
Daḫı dürlü ne işi var kim bile

1554 Pes benüm çanaġum urduġı yėre B64a
Bir iş içün durur anı kim yėre

1555 ʿIşḳ dili daḫı dürlü dil olur
Ḥarf u ṣavtı yoḳ anı ʿāşıḳ bilür

1556 Bilür ol kim nėtse baŋa ḫoş gelür
Anuŋ içün cevr baŋa çoḳ ḳılur

1557 Her ne kim ol ḫūb ėderse ḫūb olur
Her ne kim maḥbūb ėder maḥbūb olur

1558 *Her-çi ān Ḫusrev küned Şīrīn küned* Q58a
Çün diraḫt-ı tīn ki cümle tīn küned

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1559 sākin ol dü-hefte māh, C sākin oldur hefte māh, D ṭolu bes derd ü vāh

1560 İçi vü ṭaşı ṭolu, D İçi ṭaşı ṭop-ṭolu, Q İçi daşı hem dolu

1561 Egmiş, Q Almış

1562 ẖurşīd'e, Q ẖurşīd; gendüzin, C gündüzin

1563 āhıyile, D ehli ile; Yol gözi, B Yolı göz

1564 Āhı (D Āh) gök āyīnesin, Q ol gök yüzin; yėr, D bir

1565 AC **yėr**, BDQ **yol**

1566 girdi, Q düşüp

1567 ACQ cān-ārāyidi, D cān ırayıdı (?), B dil-ārāyidi; Ṣanayıduŋ, D Ṣana idi

1568 (< Q) ACD ṭalda, B ẓılda; ABC benefşe ⁀olmışdı, D bünefşe oldı

1569 AD her yaŋada (D'de önce *yaŋa vü* yazılmış, sonra *yaŋada* olarak değiştirilmiştir), BC her yaŋa vü, Q dop dolu

1570 yaŋa, Q ṭaraf; yėli, C bigi

1571 Perde-i, Q Ġonca vü

1572 daẖı ⁀anda, D anda

1574 bitmiş çeşme üzre bir, D bitmiş çeşmeler üzre, Q kim bitmiş çemende; gözüm ü, Q gözüme

1559 Geçdi üç hefte revāne oldı şāh
Göŋli ⁀içinde sākin ol dü-hefte māh

1560 Girye vü zārīyile hem-rāh idi
İçi vü ṭaşı ṭolu Gülşāh idi

1561 Şeh benefşe bigi oluban dü-tā
Egmiş idi yārdın yaŋa ḳafā

1562 Şöyle kim ḫurşīde nergis gendüzin C56a
Döndürürdi yārdın yaŋa yüzin

1563 Kūh u deşt āhıyile ṭolmış idi
Yol gözi yaşıyla seyl olmış idi

1564 Āhı gök āyīnesin ėtmişdi jeng
Olmış idi yaşıla yėr surḫ-reng

1565 Gözlerine bu cihān tārīk idi D42a
Gėtdügi yėr ḳıl gibi bārīk idi

1566 Girye vü zārīyile girdi yola B64b
Ėrdi yüz biŋ derd ile bir menzile

1567 Nėcesi menzil ki cān-ārāyidi
Ṣanayıduŋ cennetü'l-me'vāyidi

1568 Var idi her ṭalda biŋ raḫşende şem'
Bülbül ünine benefşe ⁀olmışdı sem'

1569 Nev-bahār u lāle vü gülzār idi
Çeşmeler her yaŋada enhār idi

1570 Her yaŋa reyḥān ile nesrīn idi
Toprāġı 'anber yėli müşkīn idi

1571 Anda ḳumrī bülbüle dem-sāz idi
Perde-i gül ṭolu her dem sāz idi

1572 Şeh daḫı ⁀anda sūz ile sāz eyledi Q58b
Nālesin ḳuşlara dem-sāz eyledi

1573 Her birine ḳanlu göziyle baḳup
Zāri ėderdi yüregini yaḳup

1574 Gördi bitmiş çeşme üzre bir çınār
Dėdi uş bėnüm gözüm ü ḳadd-i yār

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1575 (< DQ) AB Nergisi, C Ger kesi

1577 ACD Bülbüli işitdi k'olup (A kim olup, C olup), BQ Bülbül işitdi ki ‿olıban (Q oluban)

1579 ṣor ... nedendür, Q gör ... ne durur; Dėyemezem, D Dilemezem

1580 CD vāy u vāy, A āh u vāy, BQ vāy vāy

C Firāḳnāme nüvişten-i İskender be-Gülşāh

1581 Pes ḳalem alıban ol, D Ḳalem alıp eline; biti, BD nāme, Q beyt

A Firāḳnāme nevişten-i İskender be-Gülşāh

B Cevāb-nāme-i İskender be-Gülşāh

Q Nāme nevişten-i İskender be-Gülşāh

1582 ACD yaŋaġı gül, BQ gül yaŋaġı; zülfi, A saçı

1584 Ṭolu içüm lāle bigi ... Gėderem, Q Lāle gibi dolu içüm ... Gözlerim; nergis-ṣıfat, A nergis gibi

1586 (< D) Gördügüm dem, Q Gördügümde

1587 AC **Bilmedüm ol göziken ḥüsn ü ... Ḫvāb mıydı**, BDQ **Bilmezem görineliden** (Q kim göreliden) **ol ... Ḫvāb mıdur** (D Hevā mıdur)

1588 ADQ ėrmezem, BC ėremezem

1589 girmez, Q gelmez; ki ‿ola, C ola

1575 Nergisi gördi ʿaŋdı dildāruŋ gözin
Gül görüp ẕikr eyledi yāruŋ yüzin

1576 Ṣaçını yād ėtdi reyḥānı görüp
Yaŋaġın aŋdı gülistānı görüp

1577 Bülbüli işitdi ki ʿolup naġme-sāz C56b
Dėr idi gül ḳarşusına dürlü rāz

1578 Dėdi sen görebilürsin yāruŋı
ʿArż ėdersin aŋa derd ü zāruŋı

1579 Bėni ṣor kim göremezem yārumı B65a
Dėyemezem kim nedendür zārumı

1580 Yėle vėrüp ʿömrümi sevdāyile
İŋlerem ney gibi vāy u vāy ile

1581 Pes ḳalem alıban ol gülşende şāh D42b
Gülşeh'e bir biti yazdı ṭolu āh

Firāḳnāme nevişten-i İskender be-Gülşāh

1582 Dėdi kim ėy yaŋaġı gül ḳandasın
Gözi nergis zülfi sünbül ḳandasın

1583 ʿIşḳuŋ odı cānuma kār eyledi
Fürḳatüŋ göŋlümi bīmār eyledi

1584 Ṭolu içüm lāle bigi dāġ u derd
Gėderem nergis-ṣıfat uş zār u zerd

1585 El-vidāʿ ėy yār-ı dil-ber el-vidāʿ Q59a
El-vidāʿ ėy zülf-i ʿanber el-vidāʿ

1586 ʿÖmr bigi sėni bir dem görmişem
Gördügüm dem hicr odına girmişem

1587 Bilmedüm ol göziken ḥüsn ü cemāl
Ḫʷāb mıydı gözüme yaḫod ḫayāl

1588 Gerçi ėrmezem cemālüŋe senüŋ
Rāżı olmışam ḫayālüŋe senüŋ

1589 Nėdeyüm kim gözlerüme bir nefes
Uyḫu girmez ki ʿola ḥāṣıl bu heves

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1590 ABQ olmışam, CD ḳalmışam; ACD Böyle ol reyḥāna ḥayrān, BQ Varamazam (B Varımazam) yola; ḳalmışam, A olmışam

[1591 < Q]

1593 evrāḳına, D evrāḳa; aġaçlaruŋ, A eşcāruŋ

1594 şerḥa ⁀èdüp, D èderem

[1595 < Q]

1596 (< D) fiġān eyler, Q çaġān èder; nāle ⁀èder, C èder nāle

1597 ki ⁀èderem, D eydürem; Ṭaşa olur aŋa olmaz, Q Daşra daşlar aŋa ètmez

1598 ACD Dilerem, BQ Diledüm; ki ⁀èdem saŋa şevḳum ... olur, Q kim şevḳ hem èdem … Q oldı

1599 nāmeyi, Q nāme; AB Bir, CDQ Bu

B Ġazel

D *Şiʿr İskender li-Gülşāh*

Q Ġazel güften-i İskender be-Gülşāh

1601 AC taḫt u, B taḫt, DQ taḫtı

1604 AC **Yüzüŋe aġzuŋa**, BDQ **Yüzüŋ aġzuŋ aŋa**

1590 Zülfüŋi aŋup perīşān olmışam
Böyle ol reyḥāna ḥayrān ḳalmışam

1591 Saŋa şevḳumı nėcesi söyleyem C57a
Bī-nihāyetdür nėce şerḥ eyleyem

1592 Yaġmuruŋ ḳaṭrelerinden çoḳ durur B65b
Rīgüŋ eczāsından ol artuḳ durur

1593 Vardur evrāḳına ‿aġaçlaruŋ şümār
Līki bėnüm şevḳume yoḳdur ė yār

1594 Ben bu yolda şerḥa şerḥa ‿ėdüp ciger
Seyr ėderem ney bigi bī-pā vü ser

1595 Oda yandum zaḫm yėdüm bī-sebeb
Şöyle kim ʿūd iŋilersem ne ʿaceb

1596 Def fiġān eyler nėçe kim urılur
Çeng nāle ‿ėder nėçe kim burılur

1597 Nėce dürlü ki ‿ėderem göŋlüme pend A15a, D43a
Ṭaşa olur aŋa olmaz sūdmend

1598 Dilerem ki ‿ėdem saŋa şevḳum beyān
Ḫāmeden ḳan nāmeye olur revān

1599 Yazar iken nāmeyi şāh-ı cihān
Bir ġazel yādına geldi nā-gehān

1600 Dünyī vü ʿuḳbīde saŋa ḳalmışam B66a, Q59b
Ḳapuŋı cānuma ḳıble ḳılmışam

1601 Tāc u taḫt u mülk ü baḫtı terk ėdüp
Cān ile ʿışḳuŋı ṣatun almışam

1602 ʿİşvesine ġamzeŋüŋ meftūn olup
Zülfüŋe zār u perīşān olmışam

1603 Baŋa dėrler saḳla nām u nengi ben
Şīşe-i nāmūsı ṭaşa çalmışam

1604 Māh u Pervīn ḳarşusına gėceler
Yüzüŋe aġzuŋa ṭaŋa ḳalmışam

1605 Cān-ṣafā bulmaġa ṣıdḳ u mihr ile
Ṣubḥ bigi ėşigüŋe gelmişem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1606 ġuṣṣayla, Q ʿışḳ ile; ACD bulmışam, BQ almışam

1607 Yüzüŋüŋ, Q ruḫlaruŋ

1608 ACD ki, B ė, Q bu; Bülbülidür, D Bülbüle dėr

1609 bulmasun, CQ olmasun

1611 Ġoncesi, DQ Ġonce; Tāze vü ter şöyle kim dürcinde dür, Q Tāze ter şöyle ki dür dürcindedür

1612 ACD müşkīn, BQ zerrīn; şāh-ı, Q anı

1613 Nāmeyi ilten, D Nāme ilten tā; ABQ Ḫayme berkitdiler ü, CD Ḫaymeye berkitdiler

1614 Ṭutdı (D Ėtdi) şeh birḳaç gün, Q Bir iki gün dutdı şāh; ABC orada ... aġlayup, DQ anda ... aġlardı

1615 yılduzı (=AC; DQ yulduzı), B gündüzi

1617 ṭoldı, Q dutdı; sevdāya, DQ sevdā

1618 Şāh, C Şāha; ol dem, Q anda

[1619-1620 – BDQ ↲]

1619 (< C) ėtdüginde faṣda şāha, Q şāha ki ėtdüŋ faṣda ḳaṣd; ADQ oldı, B olmışdı

1620 Ḳanıyile, Q Ḳanı böyle; Adı, D Ad

[1621-1623 – D: 1622 1621 1623; Q: 1622 1623 1621]

1621 Faṣd ile, D Faṣdsüz, Q Faṣdsiz; AC ki ⁀anuŋ, BDQ anuŋ; AB yazıldı ⁀ol ḳan, Q yazıldı ol, D yazıldı ḳan, C yazılurdı revān

1606 Uş ḳapuŋda cān u dil yėtürüben C57b
Yėrine ġuṣṣayla miḥnet bulmışam

1607 Yüzüŋüŋ şem‘ine ḳarşu cānumı
Şöyle kim pervāne oda ṣalmışam

1608 Nev-bahārına cemālüŋüŋ ki cān
Bülbülidür ėrmesün bād-ı ḫazān

1609 Ḥüsnüŋüŋ gülzārı hergiz ṣolmasun
Ḳāmetüŋ servi taġayyür bulmasun

1610 Tāze olsun nergis ile ter gülüŋ
Dāyimā ser-sebz olsun sünbülüŋ

1611 Ġoncesi ‾olsun aġzuŋuŋ kim la‘ldür
Tāze vü ter şöyle kim dürcinde dür

1612 Nāme üstine urup müşkīn ḫıtām D43b
Vėrbidi Gülşāh’a şāh-ı nīk-nām

1613 Nāmeyi ilten getürince cevāb
Ḫayme berkitdiler ü mīḫ ü ṭanāb

1614 Ṭutdı şeh birḳaç gün orada maḳām Q60a
Ėrte gėce zār aġlayup müdām

1615 Āh u zār ile geçerdi gündüzi
Ṣubḥa dek gözlerdi gėce yılduzı

1616 Ol ḳadar zār aġladı vü çekdi ġam B66b
Kim vücūdına eṯer ėtdi seḳam

1617 Çün ḥarāret ṭoldı ḳayġudan mizāc
Faṣd oldı def‘-i sevdāya ‾ihtiyāc

1618 Faṣd ėtmege çü faṣṣād ėtdi ḳaṣd
Şāh ḳīfālinden ol dem ėtdi faṣd

1619 Dėrler ėtdüginde faṣda şāha ḳaṣd
Gülşeh’e daḫı gereklü oldı faṣd

1620 Ḳanıyile kim dökilürdi şehüŋ
Adı yazılurdı yėrde Gülşeh’üŋ

1621 Faṣd ile ḳīfāli ki ‾anuŋ dökdi ḳan
Yėrde İskender yazıldı ‾ol ḳan revān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1622 AC **Hem**, BDQ **Kim**; ABCQ andan, D ol

1623 daḫı ⁀oldı, Q daḫı ⁀olur, D olurdı

1624 oldur ḥod, Q u oldur

1625 ʿIşḳ bu olanuŋ insāniyyeti, Q ʿIşḳı olanuŋ bile insāniyyeti, D ʿIşḳ bu olanuŋ olaniyyeti; aŋma, Q alma

1626 olmaduŋsa, D olduŋ ise; yėre, DQ yėrde

1627 gėdesin sen, A gėdesin

1628 vėrmeklige ⁀anı buldı, D vėrmeklik anı buldı, Q vėrmeklige bulurdı

1629 oldı Gülşāh'a, D Gülşeh'e oldı; ACDQ açdı ki (Q kim) ėdeydi (D eydeydi), B aldı ki ⁀ėdeydi ⁀aŋa

1630 bāġından, D bāġında; bād-ı, Q bāde; AC cennāt-ı naʿīm, BDQ cennātü'n-naʿīm

1631 ʿIşḳ, DQ Şevḳ; ACD ol sāʿatde andan, B ol sāʿat başından, Q Gülşah'dan hem ol dem

1632 ACDQ cān u ... teninde, B cānı ... teninden

1633 üç gün ol arada ... Ṣoŋra buldı rūḥdan hem, Q şol resm ile üç gün ... Tā ki buldı anda rūḥdan

1634 Dėdiler, D Eytdiler; aŋa ki şeh sevmiş, Q kim şāh sevmişdür

1635 gerekdür, D gerek pes

1636 cemāl, D ḥāl; AC aŋa, BDQ buŋa; zevāl, B kemāl

1637 ḳo ... Bunı bozmaḳ (B bozmaḫ) lāyıḳ olmaya, Q ḳoy ... Lāyıḳ olmaya bunı bozmaġ

1622 Hem şehe ėrişdüginde nīşter C58a
Gülşeh'e daḫı ėrişdi ⁀andan eṣer

1623 İkilik yoġ idi birlikdi hemān
Bunda olan anda daḫı ⁀oldı ʿayān

1624 ʿIşḳ olıcaḳ işbu resm ile gerek
Ki ⁀ola birlik ḥāṣıl oldur ḫod dilek

1625 ʿIşḳ bu olanuŋ insāniyyeti
Ādemīseŋ aŋma ḥayvāniyyeti

1626 Böyle ʿāşıḳ olmaduŋsa söyleme
ʿAybdur yoḳ yėre daʿvī eyleme

1627 ʿĀşıḳ olur iseŋ işbu resme ol
Kim gėdesin sen aradan ḳala ol

1628 Nāmeyi çünkim iletdi peyk-i şāh Q60b, D44a
Ḫādime vėrmeklige ⁀anı buldı rāh

1629 Nāmeden çün oldı Gülşāh'a ḫaber B67a
Nāmeyi açdı ki ėdeydi naẓar

1630 ʿIşḳ bāġından ėrişdi bir nesīm
Reşk-i bād-ı bāġ-ı cennātü'n-naʿīm

1631 ʿIşḳ odından cānı ol dem ėtdi cūş
Gėtdi ol sāʿatde andan ʿaḳl u hūş

1632 Şöyle gėtdi ḳuvvet-i cān u revān
Kim teninde bir nefes ḳaldı hemān

1633 Yatdı üç gün ol arada bī-ḫaber
Ṣoŋra buldı rūḥdan hem bir eṣer

1634 Dėdiler aŋa ki şeh sevmiş seni
Şöyle kim sen daḫı sevmişsin anı

1635 Sėni unıdur degül bir laḥẓa şāh
Ne gerekdür bunca zārīyile āh

1636 Ḳayġudan ḥayf ola ṣolmaḳ bu cemāl
Ki ⁀ėrmesün hergiz aŋa ʿayn-ı zevāl

1637 İşbu ḥüsn İskender'üŋdür ḳo aŋa C58b
Bunı bozmaḳ lāyıḳ olmaya saŋa

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1638 pāymerd, C pāy-ı merd; Ki ⁀anı öldürmedi, D K'öldürmedi

1640 AC her ne ḳuriyise yėrde, B her yėrde ne varsa ḳuru, Q her ne varsa ḳuru yėrde, D ḳuru yėrleri cümle

1641 ACD levḥe derd ile, BQ kāfūr üstine

D *Ḫaber Gülşāh ilā İskender*

Q Nāme nevişten-i Gülşāh be-İskender

1643 perdeden ṭaşra (Q daşra), B ṭaşra perdeden; udum, Q adım

1644 benem ... benem, Q menüm ... menüm; aġızlarda söylenen, D aġzuŋda söylenen, Q aġızlara söylen

1645 AC Bėnüm içün miydi kim, Q Pes menim içün midi, B Bėnüm içün mi durur, D Bėnim içün dėdi kim

1646 düşe cān, D cān düşe; andan ırak̟ (B ırah̟), Q andan bırag̟

1648 Ḳalbdan olmaġa ḫāliş zer ... yüregüm, Q Germ olıp durur içüm āẕer ... cigerüm

1649 dilerem, D diledüm; Cān ... vėrbiyem ... dėdüm, Q Cānı ... vėrem ... dėrüm

1650 iki, C ki ⁀iki; ABD ola rāyigān, Q olurur iken

1651 Ėşigüŋüŋ tozı göze, DQ Ėşigüŋ tozı gözüme

1652 dėrseŋ senüŋ ... ṣorsaŋ (B dėrseŋ) senüŋ, Q diler iseŋ ... ṣorar iseŋ

1653 Diledüŋ bu, D Diledüŋ bir, Q Dėyedüŋ ben; ėdesin ... ėdesin, D ėdesen ... ėdesen, Q ėdeseŋ ... ėdeseŋ; ACD kimem kim, BQ ben kimem

1638 Bu ümīẕ oldı aŋa bir pāymerd
Ki ⁀anı öldürmedi ol āh ile derd

1639 Nāmesini çünki şāhuŋ gördi ol
Başına ḳoyup yüzine sürdi ol

1640 Ol ḳadar kan aġlayuban dökdi yaş
Ki ⁀oldı her ne ḳuriyise yėrde yaş

1641 Pes eline alıban ol dem ḳalem
Çekdi levḥe derd ile müşkīn raḳam

1642 Dėdi kim ėy şāh-ı nev-baḫt-i cüvān B67b, 61a
Ki ⁀ėtmişem bu cānı ʿışḳuŋa revān

1643 Şöyle olupdur firāḳuŋda odum D44b
Kim çıḳupdur perdeden ṭaşra udum

1644 Şemʿ bigi ʿışḳuŋa yanan benem
Dil bigi ⁀aġızlarda söylenen benem

1645 Bėnüm içün miydi kim bunda gelüp
Bėni ḳoyup gėdesin göŋlüm alup

1646 Ne ṣorarsın ḥālümi senden ıraḳ
Nola ten çün düşe cān andan ıraḳ

1647 Ṣorma baŋa nėtdi yāruŋ fürḳati
Gözlerüme baḳ göresin ʿibreti

1648 Ḳalbdan olmaġa ḫāliṣ zer gibi
Oda yanar yüregüm micmer gibi

1649 Cān dilerem vėrbiyem tuḫfe saŋa
Gėrü dėdüm bu ne lāyıḳdur aŋa

1650 Nola bir cān vėrseler iki cihān
Ayaġuŋ tozına ola rāyigān

1651 Yoluŋuŋ ṭopraġı cāna kīmiyā
Ėşigüŋüŋ tozı göze tūtiyā

1652 Dilümi dėrseŋ senüŋ ẕikrüŋdedür C59a
Göŋlümi ṣorsaŋ senüŋ fikrüŋdedür

1653 Diledüŋ bu ḫasteyi şād ėdesin
Yoḫsa kimem kim beni yād ėdesin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1655 Varsa luṭfuŋ, Q Var ise luṭfuŋ

1658 Bir (A Ber-) bedīhe bir ġazel dėdi, DQ Bir ġazel dėdi bedīhe

B El-ġazel

D *Şi'r Gülşāh li-İskender*

Q Ġazel güften-i İskender be-Gülşāh

1659 AB u ... u, CDQ -ı ... -ı

1660 dilerem, Q dilerseŋ

1661 cemālin, Q ḫayālin; A Nėce ⁀ėdeyüm, BQ Nėce ⁀ėdeyim, CD Nėce ėdem; ABCQ vaṣf, D vaṣfı

1662 Ėrte gėce ... Oḳıram, Q Ėy yekān (?) ... Bilürem

1663 Fürḳatüŋüŋ ḥürḳatinde, D Fürḳatüŋ ḥirz (?) ḳatında; BCDQ Ḥırzıdur cānumuŋ (Q cānumnuŋ), A Ḥırzdur cānuma

1664 uş (A -); BCQ olmazsa, AD ėrmezse

1665 BCD süriyü, A süriyi, Q süriyip; ėtme, A ėtmege

1666 döndükçe ki, Q döndükçe, D çün (satır üzerinde) döndükçe

1667 'adlüŋle, DQ 'adlüŋe

[1668 – eksik varaklardan sonra H burada yeniden başlıyor]

1668 Zühreyi ... serā-perdeŋde, Q Zühreni ... serā-perdeŋinde

1669 Cān ile, DQ Cānla; ḳulluġuŋa, Q ḳulluġuŋda

1654 Ben sanga lāyıḳ degülem ėrmege Q61b
Yā senüŋ zībā cemālüŋ görmege

1655 Varsa luṭfuŋdur bu işe çāre bes B68a
Bizde yoḳdur bu murāda dest-res

1656 Nėçe kim aŋam cemālüŋi senüŋ
Yā görem düşde ḫayālüŋi senüŋ

1657 Gözlerümüŋ mevci deryāya ėrer
Āhumuŋ dūdı şüreyyāya ėrer

1658 Çünki işbu ḥāle ėrişdi maḳāl
Bir bedīhe bir ġazel dėdi ʾol ġazāl

1659 Ki ʾėy nigār-ı gül-ʿiẕār u serv-ḳad A15b, D45a
V'ėy büt-i ġonce-dehān u lāle-ḫad

1660 ʿIşḳuŋuŋ derdin dilerem şerḥ ėdem
Nėdeyim dükenmez ėtdügümce ʿad

1661 Şevḳümi yüzüŋ cemālin görmege
Nėce ʾėdeyüm vaṣf çün yoḳ aŋa ḥad

1662 Ėrte gėce ʾ*El-ḥamdü lillāh* vaṣfuŋı
Oḳıram çün *Ḳul hüva'llāhü aḥad*

1663 Fürḳatüŋüŋ ḥürḳatinde gėceler
Ḥırzıdur cānumuŋ *Allāhü'ṣ-Ṣamed*

1664 Hicrüŋ uş ḳahr ile alur cānumı
Vaṣluŋuŋ mihrinden olmazsa meded

1665 Baḫt bigi ḳapuŋa yüz süriyü
Gelmişem ümīẕle ėtme bėni red

1666 Çerḫ döndükçe ki döner rūzigār Q62a
Baḫtuŋı pāyende ėtsün Kirdigār

1667 Yėdi iḳlīmi saŋa rām eylesün B68b
Memleket ʿadlüŋle ārām eylesün

1668 Zühreyi perde-serāy ėtsün kenīz H50a
Ḥaḳ serā-perdeŋde ėy şāh-ı ʿazīz

1669 Şems olsun saŋa tāc u Müşterī
Cān ile ʾolsun ḳulluġuŋa müşterī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1670 (< Q) ol debīr, H debīr

1672 nāmeyi ... hengāmeyi, Q nāmeye ... hengāmeye; anuŋla germter, D ḫoş ḫoş germ ü ter

1673 Kişverinden, D Kişverinüŋ; dutdı (D ṭutdı), C döndi; AB rāst şāh, CDQ rāst rāh, H ʿazm-i rāh

1674 öküş geldi ġerü sālār-ı ... olmış ol, Q öküşdür geldi ġerü sāz-ı ... bigi olmış

1675 ṭaluŋ üstinde ⁀öter yüz (H ṣad), D ṭaluŋ üstinde düzmiş, Q budaġ üstinde öter

1676 içinde, H içre; nesteren, DH nesterīn; AB Yıldırar, DQ Yıldurur, C Bildürür; AC Peren, B Püden (?), D birin, H Perīn, Q Pejen

1678 dīnārīyi, HQ dīnār-gūn

1679 alduḳça (Q alduġça), B alduḫda; yüzinde rūşen, H yüzinde ẓāhir, Q yüzinden ẓāhir

1680 şeh ü, C vü şeh, Q şāh; Her yaŋadın (B yaŋadan) geldi, D Geldi her yaŋadan, Q Geldi her yandan

1682 geldi ʿişret, H geldi ʿişrete, B ʿişret geldi

1683 ṣalardı, Q ṣalurdı

1684 Kim anuŋ sāzıyla ʿaḳla ⁀èrdi (H ʿaḳl oldı), Q ʿAḳl anuŋ sāzıyla buldı

1685 sūzından, C derdiyle

1670 Maṭbaḫuŋ yazıcısı ⁀olsun ol debīr
Kim kemān-ı çerḫde oldı ⁀adı Tīr

1671 Olsun eyvānuŋda Keyvān pāsubān
Māh-ı nev olsun ḳapuŋda āsitān

1672 Vėrbidi Gülşāh şāha nāmeyi
Ḳıldı ⁀anuŋla germter hengāmeyi

1673 Nāmeyi çünkim oḳıdı ḳıldı āh
Kişverinden yaŋa dutdı rāst şāh

1674 Söz öküş geldi gėrü sālār-ı Rūm
Gördi cennet olmış ol merz ile būm

1675 Yėr yüzi olmış ser-ā-ser murġzār D45b
Her ṭaluŋ üstinde ⁀öter yüz murġ zār

1676 Sebzezār içinde şāḫ-ı nesteren
Yıldırar şol resme kim gökde Peren

1677 Ḥullesi yāḳūt-reng olmış gülüŋ
Zülfi ʿanber-tāb olmış sünbülüŋ

1678 Aṭlas-ı dīnārīyi geymiş çemen
Yüzini yumış gül-āb ile semen

1679 Nergis alduḳça ele zerrīn ḳadeḥ
Gül yüzinde rūşen olurdı ferah

1680 Taḫta otırdı şeh ü urındı tāc B69a, Q62b
Her yaŋadın geldi ⁀aŋa bāc u ḫarāc

1681 Pādişehler her yaŋadın geldiler
Yėr öpüben bende-fermān oldılar

1682 Çünki geldi ʿişret āġāz eyledi C60a, H50b
Çeng ü ney her yaŋadın sāz eyledi

1683 Cām-ı zer ṣundı büt-i yāḳūt-leb
Kim ṣalardı āfitāba ʿışḳ teb

1684 Eyle nāġme-sāz oldı erġanūn
Kim anuŋ sāzıyla ʿaḳla ⁀èrdi cünūn

1685 Eyle nāle ėtdi derd ile rebāb
Kim cigerler oldı sūzından kebāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1686 perdede sāzını, B sāzını perdede; Ki ⁀ėtdi, Q Ḳıldı

1687 laʿle, H laʿl; yāḳūtın (B yāḳūtını)

1688 ėndi (D endi), Q aḫdı

[1689-1691 – HQ: 1690 1691 1689]

1689 CD **oḳıdı**, A oḳıtdı, BHQ **getürdi**

1690 nāmūs u, CD nāmūsı; AC **maʿşūḳın**, BDHQ **maʿşūḳı**

1691 ḳomaz gişide ʿaḳl, H ḳomaz kimseye ḥilm, Q ḳoymaz gişiye ḥilm; ne (A -)

1692 zerr, D dürr; ḫʷāstār, A ḥūstār

1693 cehd eyle vü (BQ var) ėrgür (Q ėrgüz), D ber-cehd ile var gör; Derdüme em, Q Derd müdām

1694 gözi, Q gözüm

1695 ḥayrān olmışam, H ḥayrān ḳalmışam

[1696-1697 – H ↲]

1696 CDQ Göŋlüme, A Göŋlüm, BH Göŋlümüŋ

[1697 < Q]

1698 AB Ḥayretinden, H Ḥayretinde, CDQ Ḥasretinden

1699 cānlu ⁀olur ... ki ⁀ölür, H cānludur ... ki ⁀ölür, D cān olur ... ölür

1700 ḫoş-ḫandeter, DH ḫandeter

1701 Başı (D Baş) yoġ u (B yoḫ u, H yoḳdur) söyler ü durmaz (BH ṭurmaz), Q Yaşı yoḳdur söyler ol derem (?)

1686 Eyle düzdi perdede sāzını ney
Ki ⁀ètdi Zühre çenginüŋ tārını ṭay

1687 Cām-ı laʿle ⁀èdüp naẓar şāh-ı cihān
Gülşeh'üŋ yāḳūtın aŋdı nā-gehān

1688 İçer iken laʿl-gün cām-ı şarāb
Gözlerinden èndi lūlū-yı ḫoş-āb

1689 Çünki oldı ʿışḳ ġālib cānına
Tīz Aresṭū'yı oḳıdı yanına

1690 Ḳodı nāmūs u ḥayāyı bir yaŋa D46a
Ne ḥayā aŋa ki maʿşūḳın aŋa

1691 ʿIşḳ ḳomaz gişide ʿaḳl u vaḳār
ʿĀşıḳ olana ne nāmūs u ne ʿār

1692 Dèdi al zerr ü cevāhir bī-şümār
Var Zeresb'üŋ ḳızına ol ḫˇāstār

1693 Gülşeh'i cehd eyle var èrgür baŋa B69b
Derdüme em èt gereksem ben saŋa

1694 Bilmezem baŋa ne efsūn eyledi Q63a
Kim gözi ʿaḳlumı Mecnūn eyledi

1695 Zülfine anuŋ perīşān olmışam
Yüzine şīẕā vü ḥayrān olmışam

1696 Cānuma ḳıble ḳaşı miḥrābıdur H51a
Göŋlüme bendi ṣaçınuŋ tābıdur

1697 Ṭuṭaġıdur Kevṯer ü āb-ı ḥayāt C60b
Yüzi Nev-rūz u ṣaçı Ḳadr u Berāt

1698 Laʿline cān ile teşne olmışam
Ḥayretinden günde biŋ gez ölmişem

1699 Bilmezem ʿāşıḳ ne ḳatı cānlu ⁀olur
Şemʿ bigi dirilür nèce ki ⁀ölür

1700 Başını kesdükçe olur zindeter
Yaşını dökdükçe ⁀olur ḫoş-ḫandeter

1701 Ney bigi bād-ı hevādur ḥāṣılı
Başı yoġ u söyler ü durmaz dili

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1702 Çün, B Bes; dutdı (A ṭutdı) şeh sözine, Q şāh sözine dutdı

1703 varlıġını (Q varluġını), B varlıġın; Ġamze ‿oḳına cānın ūmāc, Q Ġamze oḫı cānın amac

1704 BCD Tāzi atlarla, A Tāzi itlerle, HQ La'l u yāḳūt u; dībā-yı, C dībāc-ı

1705 'azm-i, C 'azmi; ACQ durmadı, DH ṭurmadı, B dėmedi

H Firistāden-i İskender Areṣṭū be-Sīstān

1706 Zeresb ile daḫı, H Zeresb-i Şāh ile

Q Reften-i Areṣṭū be-Sīstān be-risālet

1707 a'yānın dėrüp (BD dėrip) ... Her ne peyġāmı ki var ėtdi, HQ erkānın dėrüp (Q düzüp) ... Ėtdi ne peyġām ki (Q kim) vardur

1708 bu, B uşbu

1709 DHQ cengī-süvār, C cengi-süvār, AB ceng-süvār; Ceng ėtdükde (A ėtdikde, B ėtdüginde) anuŋla, HQ K'ėtdi ceng anuŋ ile

1710 Ėtmiş idi, Q Ėtmiş

1711 şīr-çeng ... Ki ‿ėdemezdi (C Ėdemezdi), Q tīz-çeng ... Ki ‿ėtmez idi

1712 Īrān'a, Q atası

1713 Atası ḳanıyçün, H Atasıyiçün; AD ėdüp, B ėdip, H ėdüben, Q ėtdi; AC yıḳdı vü yaḳdı, BQ yıḫdı vü yaḫdı, H yaḳdı vü yıḳdı, D yaḫdı yıḳdı

1714 ACQ **Ḳıldı**, BD **Aldı**, H Geldi; oġlı, Q oġlın; Firāmerz, A Ferāmürz

1715 AC uruḳdandı, B uruḫdandı, D uruḳdandır, Q uruġdandur; DQ ola dėdi, B ola dėyü, A oldı 'ahd, C oldıyidi

1716 olur, D var

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1702 Çün Aresṭū dutdı şeh sözine güş
Bildi kim gėdüpdür andan ʿaḳl u hūş

1703 ʿIşḳ varlıġını tārāc eylemiş
Ġamze ⁀oḳına cānın ūmāc eylemiş

1704 Aldı bī-ḥad gevher ü dürr-i şemīn
Tāzi atlarla zer ü dībā-yı Çīn

1705 Ol aradan ḳıldı ʿazm-i Sīstān B70a, D46b
Ėrte gėce durmadı oldı revān

1706 Sīstan şehrine çün ėrişdi ol
Hem Zeresb ile daḫı görişdi ol

Q Reften-i Aresṭū be-Sīstān be-risālet

1707 Devlet aʿyānın dėrüp anda ʿayān Q63b
Her ne peyġāmı ki var ėtdi beyān

1708 Çünki ėrişdi Zeresb'e bu ḫaber
Oldı gönli ġuṣṣadan zīr ü zeber

1709 Ki ⁀andan önḏin Rüstem-i cengī-süvār
Ceng ėtdükde anuṉla ⁀İsfendiyār

1710 Mekr ėdüp oḳ zaḫmıla bī-ters ü bāk
Ėtmiş idi ⁀İsfendiyār'ı ol helāk

1711 Ol uruḳdandı Zeresb-i şīr-çeng H51b
Ki ⁀ėdemezdi ejdehā anuṉla ceng

1712 Behmen'üṉ atasıdı İsfendiyār C61a
Olıcaḳ Īrān'a Behmen şehriyār

1713 Atası ḳanıyçün ėdüp intiḳām
Sīstān'ı yıḳdı vü yaḳdı temām

1714 Ḳıldı çünkim Sīstān'ı ėtdi ḫāk
Rüstem'üṉ oġlı Firāmerz'i helāk

1715 Çün Sikender ol uruḳdandı yaḳīn
Gėrü tāze ola dėdi eski kīn

1716 Vuṣlat ėtmek düşmen ile ⁀olur ḫaṭar
Zehrdür düşmen gerek andan ḫaẕer

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1717 Ol ki zehri, HQ Ol gişi ki (Q kim); A ḳoḳılar, B ḳoḫular, CH ḳoḳular, D ḳoḳulan, Q ḳorḫular

1718 işine, H işinde, D atası; Olmadı ‿ol ḥācet ḳatında ‿anuŋ, Q Olmadı çün, D Ol ḥācet olmadı ḳatında

1719 Geldi, HQ Vardı

1720 (< D) ġażabdan ḳanı, B ġażab göŋlinde

1721 ʿışḳ, Q ʿayş; ACQ şebāb, B şitāb; ʿİşret ü pīrūzī vü, C ʿİşret ü pīrūz idi, H ʿİşret-i pīrūz u hem

1722 Nėce ‿ola, D Nėce ol

D Reften-i İskender be-bilād-ı Sīstān

1723 ABC ėdiben, Q ėdübeni, D ėdiben şeh, H ėdüben şāh; sipāh-ı, B sipāhī

H Reften-i İskender be-Sīstān-ı leşker

Q Meṣāf kerden-i İskender bā Zeresb Şāh

1724 yüzin ... büridi, Q yüzi ... yöridi

1725 Ṣūrnā (D Ṣūrnāy) sāz ėtdi, Q Sāz ėtdi żurna; ACHQ vü kūs u, B vü kūs hem, D kūs u hem

1726 ḳalb, A ḳalb u

1727 gişiyidi, H gişi bindi, Q gişi mindi; Şīr-merd, Q Şīre-merd

1728 ner-ejdehā, HQ bir ejdehā

1729 olup (B olıp), Q olıban

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

1730 Çün çeri dėrdi, D Çoḳ çeri derdi, Q Çoḫ çeri düzdi

1731 Leṣkeri ... Kīş ü (C Keyş-i), Q Leṣker ... Kīc ü; Olmış, H Ṭutmış; anuŋ, D ḫod

1717 Her gişi kim zehr yėr derḥāl ölür
Ol ki zehri ḳoḳılar ṣayru olur

1718 Gülşeh'üŋ işine vėrmedi rıżā B70b
Olmadı ʿol ḥācet ḳatında ʿanuŋ revā

1719 Döndi gėrü ol ḥakīm-i nāmver
Geldi vü İskender'e vėrdi ḫaber

1720 Çün ḥakīmüŋ sözine şeh dutdı gūş
Ėtdi ol demde ġażabdan ḳanı cūş

1721 Pāẓişehlıḳ ola vü ʿışḳ u şebāb A16a, D47a, Q64a
ʿİşret ü pīrūzī vü cām-ı şarāb

1722 Nėce ʿola maʿşūḳ içün ceng olmaya
Ceng ü fitne ʿolup ḫalāyıḳ ölmeye

1723 Cemʿ ėdiben sipāh-ı bī-kerān
Sīstān'a yöridi ṣāḥib-ḳırān

1724 Her yaŋadın ḫayl ü leşker yöridi
Yėr yüzin dürlü ʿalemler büridi

1725 Ṣūrnā sāz ėtdi vü kūs u nefīr
Ṭoldı ucdan uca kişver dār u gīr

1726 Meymene düzildi vü hem meysere H52a
Hem cenāḥ u ḳalb daḫı yėk-sere

1727 Altı yüz biŋ gişiyidi nām-cūy C61b
Şīr-merd ü pehlevān u kām-cūy

1728 Çün Zeresb işitdi kim ner-ejdehā
Kim deminden olmaz kimse rehā

1729 Cemʿ olup Sīstān'a uş gelür
Kim durur aŋa muḳābil kim olur

1730 Çün çeri dėrdi Zeresb-i şīr-gīr
Kim ėde İskender ile dār u gīr

1731 Leşkeri Baḥreyn ü hem Kīş ü ʿAden B71a
Olmış idi ʿanuŋ ḳatında encümen

1732 Şāhuŋ olmasun dėyüben Sīstān
Vėrdi çok leşker aŋa Hindūstān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1733 Sind'den, B Hind'den

1735 ėde, B ėde ⁀andan (*andan* satır üstüne yazılmıştır)

[1737-1739 – HQ: 1738 1739 1737]

1737 ʿinān, CD ʿayān

1738 hevāda, Q hevādan; aça, D uça

1739 zeng ... ise, C ceng ... olsa; ėtmez, Q ḳılmaz

1740 ḳaçıcaḳ (B ḳaçıcaḫ), A ḳaçıncaḳ; AC ardına, BDHQ ardınca

1741 BCH Bārigāh, DQ Bārgāh, A Bārigāhı; ACHQ **ki ⁀ėrdiler**, B **ṭurdılar**, D durdılar

1746 tīr, AH tīri

1747 (< B) u ṭaş (Q daş) ile, D ṭaş ile çün; ACH ṭolduralar ... öldüreler, DQ ṭoldurdılar (Q doldurdılar) ... öldürdiler; ḫalḳın, H ḳavmın

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

[1748-1749 < Q]

1748 AC ėdeler, D ėdeler bu, H ėde anda, B ėde Rūmī

1733 Andayidi hem Bedaḫşān leşkeri
Sind'den daḫı var idi çoḳ çeri

1734 Leşkeri yasadı şāh-ı Sīstān Q64b
Ki ‿ėde İskender'le bir ceng-i girān

1735 Kim anı tārīḫ ėde rūzigār
Ḳala andan ol cihānda yādigār

1736 Çün ėrişdi rāyet-i İskenderī D47b
Münhezim oldı Zeresb'üŋ leşkeri

1737 Maşrıḳa gün rāst ėtdükde ʿinān
Çerḫde ḳalmaz kevākibden nişān

1738 Çün hevāda bāl ü per aça ʿuḳāb
Ṭaġılur ṣaḥrā ṭoluyise ġurāb

1739 Kebk işitse bāzdan āvāz-ı zeng
Ṣad hezār ise ḳaçar ėtmez direng

1740 Münhezim olup ḳaçıcaḳ ol çeri H52b
Düşdi ardına Sikender leşkeri

1741 Germ sürüp Sīstān'a vardılar
Bārigāh urdılar ol dem ki ‿ėrdiler

1742 Sīstān şehrini ėtdiler ḥiṣār C62a
Her yaŋadın ḳopdı ceng ü gīr ü dār

1743 Pehlevānlar kūs-ı ḥarbī urdılar
Raʿd düzüp mancınīḳı ḳurdılar

1744 Tīr-endāz iki yüz biŋ nāmver B71b
Bī-ḫaṭā oḳları şöyle kim ḳader

1745 Ḳaṣd ėtdiler ḫiṣārı almaġa
Zūr-ı bāzūyile vīrān ḳılmaġa

1746 Dilediler tīr-bārān ėdeler
Şöyle ki ‿oḳı şehre bārān ėdeler

1747 Şehri oḳ u ṭaş ile ṭolduralar
Cümle ḫalḳın zaḫm ile öldüreler

1748 Nā-gehān ḳorḳa dėyü Gülşāh'ı şāh
Ḳomadı kim ceng ėdeler sipāh

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA

1749 ACD ḳorḳar ol, B ḳorḫa ol, H ḳorḳa

1750 (< D) èrişür bī-şek, H èrür ol bī-şek, Q bī-şek èrür ol

1751 kim Gülşāh-ı, D Gülşāh-ı ki; Baŋa daḫı ⁀ol dem (< D) èrer, Ol dem èrer maŋa daḫı

1752 sürilür H maḥv olur; BCQ zaḫm ki ⁀aŋa, A zaḫmı kim aŋa, D aŋa daḫı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

1753 ʿIşḳ ile maʿşūḳ u ʿāşıḳ, D ʿĀşıḳ u maʿşūḳ u ʿışḳ; söz, A sır

1754 ʿĀşıḳa ⁀anda (H ʿIşḳ anda) daḫı ne varlıḳ ḳala, Q Zāyil ola ikilik birlik ḳala

www.tuba.gov.tr

[1755-1757 < Q]

1755 vaṣf, H nesne; arasında ⁀olur, D arasındadur

1756 Orada, D ol arada

[1757-1758 – H ↲]

1757 ABCH olup, D ola

[1758-1759 – Q ↲]

1758 Anda, Q Ḫanda; Ḫod ḥaḳīḳī ʿışḳ bu resme, HQ Ol ḥaḳīḳī ʿışḳ ḫod böyle

1759 ACD **Oradan**, BHQ **Orada**

1760 (< BQ) *Fe-bī*, D *Ve-bī*; AH inanġıl, CD eyitgil

1762 Vardı ... zaḫmın, D Durdı ... zaḫmı; bıçaġıyla, DQ bıçaġla

1763 ACD **Gendüsi yara yėyübеn**, BH **Gendüyi yaralayuban**, Q Gendü yaralu oluban

1764 Lā-büd aŋa ⁀èrdi, H Lā-büd èrdi ⁀aŋa, D Aŋa èrdi ol

1749 Dėdi Gülşāh'ı nėce ḳorḳıdayım
Anı ki ⁀andan ḳorḳar ol nėce ⁀ėdeyim

1750 Nā-gehān bir zaḫm ėrişürse aŋa Q65a
Andan öŋdin ėrişür bī-şek baŋa

1751 Zaḫm kim Gülşāh-ı dil-ḫ^{v}āha ėrer
Baŋa daḫı ⁀ol dem ėrer andan eṣer

1752 İkilik çün aramuzdan sürilür
Baŋa ėrer zaḫm ki ⁀aŋa urılur

1753 ʿIşḳ ile maʿşūḳ u ʿāşıḳ bir durur D48a
ʿIşḳ bilene bu söz ẓāhir durur

1754 ʿĀşıḳ u maʿşūḳ çünkim bir ola H53a
ʿĀşıḳa ⁀anda daḫı ne varlıḳ ḳala

1755 ʿIşḳ iżāfī vaṣf durur bī-gümān
İki nesne arasında ⁀olur ʿayān

1756 Nėrede kim ikilik zāyil olur
Orada vaṣf-ı iżāfī mi ḳalur

1757 Çünki maʿşūḳında ʿāşıḳ maḥv ola C62b
Zāyil olup ikilik birlik ḳala

1758 Anda maʿşūḳ ola ʿāşıḳ ṭutma şek B72a
Ḫod ḥaḳīḳī ʿışḳ bu resme gerek

1759 Oradan maʿşūḳa ėren ḫayr u şer
ʿĀşıḳa daḫı ėrer bī-şek eṣer

1760 Ger *Fe-bī yubṣır ve-bī yesmaʿ* saŋa
Rūşen oldıysa inanġıl sen baŋa

1761 İşbu ḥāli ki ⁀ėderem saŋa beyān
Diledi Mecnūn ki ⁀ėde ḫalḳa ʿayān

1762 Vardı Leylī'yi bıçaġıyla ⁀urdı ol
Līki zaḫmın gendüye ėrgürdi ol

1763 Ol bıçaġ ile ki ⁀anı urdı dürüst
Gendüsi yara yėyüben düşdi süst

1764 Gendüyi Leylī'de buldı ol yaḳīn
Lā-büd aŋa ⁀ėrdi bıçaḳ zaḫmı hemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1765 Düşdi, HQ Ėtdi; ACD Maḥmūd'a anı görmek, BHQ Maḥmūd anı görmege

1766 Dėdi bir ḳulına kim, H Bir ḳulına dėdi ki

1767 AC Yügürü var tīz ėrmege, BH Yügürü ṭurma yörimege, Q Yügürü durma yügürmege, D Buŋa var ṭurma ėrmege

1768 Ayaz'uŋ, Q Ayaz

1769 sulṭāndur, H sulṭān ile; B oturmışdur, A u oturmış, H oturmış, Q oturmış bā; Aralarında ⁀anlaruŋ, Q Aralarında anuŋ, H Aralarında geçer, D Öŋlerinde anlaruŋ; nāz, C āz

1770 ḳuluŋ, H anuŋ

1771 geldüm, Q gėtdüm; AD ėrdi, B geldi, Q yėtdi; Ne sebebdür ... ėrdi, H Ne sebebden ... geldi

1772 ki ⁀andayam, D andayam

1773 AHCQ **Bir**, BD **Bu**; Ayaz ile, CD Ayaz'ı bile; anlar, A bunlar

1774 (< Q) siz iki, D siz; ACH Bize, BD Bire; aḥvel iki dėr, H aḥvāl ikidür

1775 yėre, B yėrde

1776 aradan ikilik, Q ikilik aradan

1777 sözüŋ ... rāzını, H remzüŋ ... sāzını; ʿışḳ u, Q ʿışḳa, D ʿışḳ

1778 ACD **dönüp böyle dėdi**, BHQ **böyle dėdi dönüp**

B Ḥikāyet-i ṣabr kerden-i İskender çend rūz

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Menʿ kerden-i İskender leşker-rā ez ceng-i Zeresb Şāh

1779 ACD **Ṣabr ėdelüm**, BHQ **Bu söz üzre**; gün, C -; encāmı nėce ⁀olur, Q fercāmı nėcedür

1780 ACD **İş bite arada**, BHQ **Ara yėrde hīç**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1765 Ḫaste düşmişdi meger bir gün Ayaz
Düşdi Maḥmūd'a anı görmek niyāz

1766 Dėdi bir ḳulına kim var anı gör
İşbu laḥẓa gel ḫaber vėr nėcedür

1767 Yügürü var tīz ėrmege düriş
Göz saŋa ṭutup dururam tīz ėriş

1768 Gėtdi ol ḳul şeh ḳatından yügürü Q65b
Çün Ayaz'uŋ ḳatına girdi ‿içerü

1769 Gördi sulṭāndur oturmışdur Ayaz D48b, H53b
Aralarında ‿anlaruŋ nāz u niyāz

1770 Vehm ile sehm ėrdi ḳuluŋ cānına
Ṣandı kim boyanasıdur ḳanına

1771 Dėdi ben yügürü geldüm Ḥaḳ güvāh
Ne sebebdür benden öŋdin ėrdi şāh

1772 Dėdi sulṭān ben hemīşe bundayam B72b, C63a
Gördügünçün şanma bėni ki ‿andayam

1773 Bir durur Maḥmūd Ayaz ile ḫāṣ
İkilikden anlar olmışdur ḫalāṣ

1774 İkimüz birüz siz iki ṣanmaŋuz
Bize aḥvel iki dėr inanmaŋuz

1775 Bāde cām ile çü bir yėre gelür
Bāde cāmuŋ cām anuŋ rengin alur

1776 Bir olup aradan ikilik gėder
Vaḥdet ehliyseŋ ikiligi gėder

1777 Gey işitdüŋse bu sözüŋ sāzını
Keşf ėtdüŋ ʿışḳ u vaḥdet rāzını

1778 Bunı dėyüp orada ṭuranlara
Gėrü dönüp böyle dėdi anlara

1779 Ṣabr ėdelüm bir iki gün ṭuralum
Baḫt encāmı nėce ‿olur görelüm

1780 Ola kim bir feṭḥ ola ceng olmadın
İş bite arada kimse ölmedin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1781-1783 < BHQ]

1784 Bir serā-perde ⁀urdılar, D Bir serā-perde uralar, Q Urdılar perde-serā; zerrīn-nigār, D zer-nigār

1785 Baġlu vü, H Baġlu

1786 ACD **İçi naḳş u ṭaşı**, HQ **İçerüden naḳş-ı**, B İçerüden reng-i; Ḥayret-i ṣad nüsḫa-i, Q Daşradan ṣad nüsḫa-i, H Ṭaşı nakş-ı Mānī vü

1787 Gülşeh'e ḳarşu, B Gülşeh'ine ḳarşu; vü āh, B vāh, D āh

[1789-1790 < Q]

1789 girye-i, B gürre-i

1791 bunca dürlü, D bunca, H nėce dürlü

1792 bendinde, B bende

1793 Miḥnetümi, Q Miḥneti; ṣanma ki ⁀azdur, H az ṣanma; kimse, D kimesne; ACD **hem-dem,** BHQ **maḥrem**

1794 Ṣayrunuŋ (C Ṣabrınuŋ, H Ḥüsninüŋ) derdi (Q derdin), D ʿĀşıḳuŋ ḥāli; bilse ṭabīb, DHQ bilse ḥabīb; lāyıḳ, A göre

1795 ACDQ anuŋ, BH ki ⁀anuŋ

1795 AC Derdümi **nedür**, BQ Derdümi **bėnüm** (Q menüm), D Dādumı nedür; ṭabībüm, Q ṭabīb çün

B Nāme nevişten-i İskender be-Gülşāh ve endāḫten bā tīr be-ḳaṣr-i Gülşāh

D Nāme nevişten-i İskender be-Gülşāh

H Nāme nübişten-i İskender bā Gülşāh

1796 alıban ol dem, H ol dem aluban

1781 Cengsüz ḥāṣıl olıcaġaz murād
Nėçün ėdeler anı ki ⁀oldur fesād

1782 Şeh söziyle orada oturdılar
Ceng sāzın aradan götürdiler

1783 Şehri çevre alıbanuŋ ol sipāh A16b
Ḫaymeler ḳurdılar u hem bārigāh

1784 Gülşeh'e ḳarşu buyurdı şehriyār
Bir serā-perde ⁀urdılar zerrīn-nigār

1785 Ucdan uca laʿl ile dürr-i ʿAden D49a, Q66a
Baġlu vü hem nāfe-i müşk-i Ḫoten

1786 İçi naḳş u ṭaşı reng-ā-reng idi H54a
Ḥayret-i ṣad nüsḫa-i Erjeng idi

1787 Ėrte gėce anda olur idi şāh B73a, C63b
Nāle ⁀ėderdi Gülşeh'e ḳarşu vü āh

1788 Dėr idi kim şāh isem ḫalḳa temām
Cān vėrürem saŋa olmaġa ġulām

1789 Nėçe bir ʿışḳuŋda görem renc ü derd
Nėçe ėdem girye-i germ āh-ı serd

1790 Şemʿ bigi yandı varum ḳuru yaş
Od içinde ⁀aḳar gözümden ḳanlu yaş

1791 Cānuma ⁀urduŋ bunca dürlü zaḫm sen
Ėtmedüŋ derdüme bir gün raḥm sen

1792 Şemʿ bigi bėni giryān eyledüŋ
Zülfüŋüŋ bendinde ḥayrān eyledüŋ

1793 Miḥnetümi ṣanma ki ⁀azdur çoḳ durur
Hīç kimse baŋa hem-dem yoḳ durur

1794 Ṣayrunuŋ derdi nedür bilse ṭabīb
Pes aŋa lāyıḳ devā ḳılsa ṭabīb

1795 Derdümi nedür ṭabībüm bilmedi
Lā-cirem anuŋ devāsın ḳılmadı

1796 Pes eline alıban ol dem ḳalem
Yazdı Gülşāh'a şeh-i ṣāḥib-ʿalem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1797 AC **Ėy**, BDHQ **Ki ⁀ėy**; BCDQ -ḳadd-i (C -ḳaddi) ... -dehān-ı, AH -ḳadd ü ... -dehān u

[1798-1799 < BDHQ]

1800 Benden, Q Senden

1801 ben aduŋı, Q aduŋı men; BCDH ben yāduŋı (B yāẕuŋı), A hem yāduŋı, Q yāduŋı men; ACDQ teʿvīd-i, BH teʿvīẕ-i

[1802-1803 – BHQ ↲]

1802 ḳalmışam ... olmışam, B olmışam ... ḳalmışam; ACDH ʿUḳdeye, BQ ʿAḳdına

1804 ACD **zülfüŋ ḫamında**, BHQ **zülfüŋde iste** (B isde); ėy, B yā; Gör ki, C Gördi

1805 görebilem (C görebile) ... Bir, Q görebildüm ... Kim; tecellīsinde, D tecellīsinden

1808 Zülfüŋüŋ bendinde olmışam, Q Olmışam bendinde zülfüŋüŋ; ABCDQ yoḳdur ki, H yoḳ kim

1809 bir, Q bu

1811 nālem, H elüm

H Şiʿr-i İskender

1812 ḳıldı, Q çekdi; AC ber-fevr, Q fi'l-fevr, B pür-fevr, H pür-derd, D bir ḳavl

B Şiʿr güften-i İskender-i Rūmī

D Şiʿr nevişten-i İskender be-Gülşāh

Q Ġazel güften-i İskender be-Gülşāh

1797 Ėy nigār-ı serv-ḳadd-i lāle-rūy
Vey büt-i ġonca-dehān-ı müşk-mūy

1798 Cān gözüŋüŋ fitnesine mübtelā
Saçlaruŋ göŋüle pā-bend-i belā

1799 Yaŋaġuŋ ġarḳ-ı ḥayā ėtmiş güli
Derhem urmış müşk-i zülfüŋ sünbüli

1800 Benden olsun ṭapuŋa her ṣubḥ u şām
Cān u dilden çoḳ taḥiyyāt u selām

1801 Ėtmişem ben aduŋı vird-i lisān B73b, D49b
Ḳılmışam ben yāduŋı teʿvīd-i cān

1802 Zülfüŋüŋ bendinde ḥayrān ḳalmışam
ʿUḳdeye düşüp perīşān olmışam

1803 Fürḳatüŋ odında derdüm çoḳ durur Q66b, H54b
Senden artuḳ hīç ümīẕüm yoḳ durur

1804 Göŋlümi zülfüŋ ḫamında ėy ḥabīb C64a
Gör ki ne müşkil olur şām-ı ġarīb

1805 Yüzüŋi bir görebilem ṣanmışam
Bir tecellīsinde oda yanmışam

1806 Senden olan derde bir em eyleseŋ
Senden ėren zaḫma merhem eyleseŋ

1807 Çünki sendendür yüregüm yarası
Gėrü senden olur anuŋ çāresi

1808 Zülfüŋüŋ bendinde olmışam esīr
Kimse yoḳdur ki ͡ola baŋa dest-gīr

1809 Nėçe bir dāma giriftār olayım
Derd ü miḥnetde nėçe zār olayım

1810 Vaḳti durur derdümi kim bilesin
Çün devāsı sende durur ḳılasın

1811 Sen yuḳaru ben aşaġadın yaŋa
Nėdeyim kim nālem ėrişmez saŋa

1812 İşbu sözi söyler iken ḳıldı āh
Bir ġazel ber-fevr inşā ėtdi şāh

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1813/1814 H:

Menbaʿ-ı ḥüsn ü leṭāfet ḳanısın / Maḫzen-i inʿām u iḥsān ḳandasın]

1816 ACD **ḥasretinden ... Yanaram**, BHQ **ḥurḳatinde** (Q ḫurḳatinde) ... **Oluram**; teşne dil, D ḫastedür

1817 ACDH **Ḳandasın**, B **Ḳanısın**, Q Ḫanısın

1818 oldum (CDHQ + u); gün, Q dem

1819 müddetdür, Q vaḳtdür kim

B Der vaṣf-i sevgend-nāme

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Ḳasem yād kerden-i İskender

1820 adıyçün ki, D adı çünki

1821 AC **u ḳamunuŋ ... u ḳamunuŋ**, DH ḳamunuŋ ... ḳamunuŋ, BQ **ḳamu anuŋ ... ḳamu anuŋ**

1822 ABCDH Bu nücūm ile, Q Encüm ile bu

[1823-1828 – BH: 1826 1825 1823 1824 1827 1828; Q: 1826 1824 1828 1825 1823 1827]

1823 Muṣavvir, C muṣavver; bī-ḳalem, Q bu ḳalem; ACD **naḳşlara ėder**, BHQ **naḳş ile urdı**

1824 naḳşı, DQ naḳş; aŋa (Q + hem)

D Şiʿr der ḳasemiyyāt

1825 kevn, D gün; ACD **insān**, BHQ **aʿyān**

1826 ḥaḳḳı vü (H ḥaḳḳıçün) anuŋ şerʿiçün ... anuŋ aṣl u ferʿiçün, Q ḥaḳḳı anuŋ şerʿi içün ... aṣlı vu ferʿi içün

1827 Gözlerüŋ, B Göz

1828 Zülfler ʿaḳla cünūn, D Zülflerüŋ ʿaḳla çün

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1813 Ėy yüzi tāze gülistān ḳandasın — B74a
Gözi nergis zülfi reyḥān ḳandasın

1814 Dişleri lülü-yı lālā ḳanısın
Ṭuṭaġı laʿl-i Beẕaḫşān ḳandasın

1815 Ėy ḳamu zaḫmuma merhem ḳanısın — Q67a, H55a
Vey ḳamu derdüme dermān ḳandasın

1816 Fürḳatüŋüŋ ḥasretinden teşne dil — D50a
Yanaram ėy āb-ı ḥayvān ḳandasın

1817 Senden ayru düşdi cānum miḥnete
Ḳandasın ėy rāḥat-ı cān ḳandasın

1818 Zülfüŋe ḳayd oldum bir gün baŋa
Dėmedüŋ kim ėy perīşān ḳandasın

1819 Bunca müddetdür gülistāndan ıraḳ — C64b
Āḫir ėy murġ-ı seḥer-ḫʷān ḳandasın

1820 Anuŋ adıyçün ki feyż ėtdükde cūd
Cümle ʿālem andan almışdur vücūd

1821 Ḫalḳ anuŋ u ḳamunuŋ Ol ḫālıḳı
Rızḳ anuŋ u ḳamunuŋ Ol rāzıḳı

1822 ʿAḳl u nefs ü māh u mihrüŋ ḥaḳḳıçün
Bu nücūm ile sipihrüŋ ḥaḳḳıçün

1823 Ol Muṣavvir ḥaḳḳıçün kim bī-ḳalem — B74b
Ẓulmet içre naḳşlara ėder raḳam

1824 Kim gören ol naḳşı ser-gerdān olur
ʿAḳl aŋa vālih ü ḥayrān olur

1825 İki kevn ü dört erkān ḥaḳḳıçün
Üç mevālīd ile insān ḥaḳḳıçün

1826 Muṣṭafā ḥaḳḳı vü anuŋ şerʿiçün
Dīn yolında anuŋ aṣl u ferʿiçün

1827 Gözlerüŋ mışbāḥınuŋ ḥaḳḳıyiçün
Dillerüŋ miftāḥınuŋ ḥaḳḳıyiçün

1828 Zülfler ʿaḳla cünūn ṣalduġıçün
Ġamzeler cāna füsūn ḳılduġıçün

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[1829-1830 – B'de mısralar karıştırılmıştır, Q'da yalnız 1829a ve 1830b bulunuyor]

1829 ʿanberīn, Q ʿanberi; gevher-i, D gevherīn

1830 düşenlerüŋ, B düşen gözüŋ; olanuŋ, H olanlar; başıçün, Q yaşıçün

1833 ACDH Oḳ ile Gülşāh'a ḳarşu, BQ Gülşāh'uŋ ḳasrına ṭoġru (Q doġru); atdılar, Q ötdiler

1834 (< BHQ) AC ol dem ... vėrbidi ... tiz baŋa, D olan (?) ... bėrbidi ... bize

1835 ACD **Ne kim anda yazıluydı bildiler**, BHQ **Aluban** (B Alıban) **Gülşāh ḳatına geldiler**

1836 (< BQ) ACD Gülşeh ol oḳı görüben ḳıldı, H Oḳıyuban anı Gülşāh ėtdi; ACH ėrem mi ė, D ėrme

1837 (< Q) ABD yā Rab görem mi, H görem mi yār-ā; Yāḫod işidem mi şīrīn, B İşidem mi ‿işitmedügüm

B Der ṣıfat-i ḳaṣr-ı Gülşāh ve ḫānden-i nāme-i İskender ez firāḳ-ı cüẕā'ī nālīden (?)

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Zārī kerden-i Gülşāh der firāḳī-i İskender

B RESİM: İskender ile Gülşāh (?)

1838 ABC yaşı, DHQ yaş

1839 ṭoldı yėr yüzi, H yėr yüzi ṭoldı; saḳfı, D saḳf-ı, H yüzi, Q naḳş-ı

1841 On iki gün şöyle, Q İki gün şöyle ki

1842 On (H Bir) iki günden başına geldi hūş / Gėrü, Q İki günden geldi ṣoŋ başına dūş / Yana

1843 baş, Q yaş

1844

D Cevāb-ı Gülşāh be-İskender

H Peyġām-ı Gülşāh

Q Cevāb-nāme nevişten-i Gülşāh be-İskender

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1829 Ḳaşlaruŋ ol ʿanberīn miḥrābıçün — Q67b, H55b
Leblerüŋ ol gevher-i sīr-ābıçün

1830 Ġurbete düşenlerüŋ ḳan yaşıçün
ʿĀşıḳ olanuŋ yüregi başıçün

1831 Yārdan ayru düşenler cānıçün — D50b
Gözlerinden dökilen ṭūfānıçün

1832 Kim murādum sensin ü ümniyyetüm
Senden ayru daḫı yoḳdur niyyetüm

1833 Bu ḳamusın çünki taḥrīr ėtdiler
Oḳ ile Gülşāh'a ḳarşu atdılar

1834 Gülşeh ol dem bir ḳulını vėrbidi — C65a
Var ol oḳı tiz baŋa getür dėdi

1835 Ol yazılu oḳı çünkim buldılar
Ne kim anda yazıluydı bildiler

1836 Gülşeh ol oḳı görüben ḳıldı āh
Dėdi ‿ayaġuŋ tozına ‿èrem mi ė şāh

1837 Bir daḫı yā Rab görem mi yüzüŋi
Yāḫod işidem mi şīrīn sözüŋi

1838 Aġladı şöyle ki ebr-i nev-bahār — B75a
Gözleri yaşı ‿ètdi yėri lālezār

1839 Giryesinden ṭoldı yėr yüzi fiġān
Ṭutdı āhından gögüŋ saḳfı duḫān

1840 Derd-i dilden şol ḳadar ḳan aġladı
Kim ḳamu ḫalḳuŋ yüregin ṭaġladı

1841 On iki gün şöyle bī-hūş oldı ol
Kim görenler ṣanur idi öldi ol

1842 On iki günden başına geldi hūş — B75b
Gėrü ėtdi yüreginüŋ ḳanı cūş

1843 Ṣuyiken ḳan oldı gözindeki yaş
Münfecir oldı yüregindeki baş

1844 Faṣl faṣl ol nāmeyi min külli bāb — Q68a, H56a
Oḳıyıban yazdı ol demde cevāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[1845 < D]

1846 Anuŋ, CH Anuŋ u; ʿāşıḳ u maʿşūḳ, Q maʿşūḳ ile ʿāşıḳ

1847 Ferhād u, Q Leylī vü; Mecnūn, H Şīrīn

1848 Ḥüsn ile ⁀Oldur yüzleri (H bunları), D Ḥüsni Oldur yüzlere, Ḥüsn ile Ol yüzler; Bunı Leylī vü, Q Bunı Ferhād u; Şīrīn, H Mecnūn

1849 taht, C tāc

1850 ACD **Gökde Ḥaḳ ḥāfıẓ saŋa**, BHQ **Gökden olsun ḥāfıẓuŋ**

1851 Ḥaḳ, C hem

1853 yolında, AD yolına

1855 ABQ Ger Zekeryāvār, CH Ger Zekeryā bigi, D Hemçü Zekriyā ki; bıçġuyla, D bıçḳıyla, Q bıçıḳula

1857 ACH vara, BQ ėre, D gire; gėrü, Q ḳamu

1858 orada, C arı vü; daḫı aŋa, H aŋa daḫı; pā-bend, D pāyende

1859 olup, Q ėdüp; sende yoġ eyledüm, H yoġ eyledüm sende

1860 Tende (D Ten) cānsın u, Q Tende cānumsın

1845 Evvel-i nāme be-nām-ı Kirdigār A17a
Ki ⁀Ol durur ḫalḳa ḳamu perverdigār

1846 ʿIşḳ Anuŋ ʿāşıḳ u maʿşūḳ Ol
Bu sözi aŋla bulasın bellü yol

1847 Başlara sevdāyı Ol durur ṣalan D51a
Bunı Ferhād u anı Mecnūn ḳılan

1848 Ḥüsn ile ⁀Oldur yüzleri taḥsīn ėden
Bunı Leylī vü anı Şīrīn ėden

1849 Dėdi bundan ṣoŋra kim ėy pādişāh C65b
Saŋa taht olsun sipihr ü tāc māh

1850 Rām olsun ḥükmüŋ altında felek
Gökde Ḥaḳ ḥāfiẓ saŋa yėrde melek

1851 Düşmenüŋi Ḥaḳ ciger-ḫūn eylesün
Devletüŋi rūz-efzūn eylesün

1852 Müddet ile ḳamu nesne eksilür
Bėnüm odum artar u tāze olur

1853 Eyle ḳodum ʿışḳ yolında ḳadem
Kim baŋa birdür vücūd ile ʿadem

1854 ʿIşḳ ḥüznine benem Yaʿḳūb ben
Hicr derdine benem Eyyūb ben

1855 Ger Zekeryāvār bıçġuyla ölem B76a
Ḫāşe kim yoluŋda ayruḳsı olam

1856 Varlıġumı ėderem sende fenā
Kim senüŋ ola hemīn muṭlaḳ beḳā

1857 Ḳaṭre ėder cehd kim baḥre vara Q68b
Tā ki varlıġın gėrü baḥre vère

1858 Her küdūretden ola orada pāk H56b
Olmaya daḫı aŋa pā-bend ḫāk

1859 Ben daḫı ⁀olam dėyü benlikden arı
Maḥv olup sende yoġ eyledüm varı

1860 Tende cānsın u iki gözümde nūr
Baḫtsın başumda göŋlümde sürūr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1861 ACD ***Belī***, BHQ **berü**; ʿahd-i, D ʿaḳd-i, Q rūz-ı; AC **ʿışḳuŋda gey**, D ʿışḳuŋda ben, BHQ **yüzüŋe ben**

1862 Baŋa kim, H Nāgehān, D Tā ki ol, Q Saŋa; Kimsenem, D Kimsene; ABQ sensin, CDH sen ol

1863 Kim gelesin göre sėni (Q sėni göre) gözlerüm, H ʿIşḳuŋ odını yürekde gizlerem

1864 Cānumı ėtdüm, C Cānumı ėdem, D Yüzümi ėdem; yoluŋa, HQ yoluŋda; ACD Ki ⁀atuŋ (D Atuŋ) ayaġına yüz sürem, Q Ki ⁀atuŋ ayaġın öpebilem, B Ki ⁀ayaġuŋ tozın öpebilem, H Ki ⁀ayaġuŋı öpebilem ben

[1865-1869 < Q]

1866 Nola ... beni, D Ola ... seni; AH yüceldürse, B yüceldise, CD yüceltdiyse

1868 ACD ki ⁀ol cān iledür, BH ki ⁀ola cān ile; AC **yücelip**, B **yüceldip**, DH yüceldüp; AC **olsa**, BDH **ėtse**

1869 Ser-firāz, B Ser-firār

1870 ben, Q men, D çün

1871 ABQ daḫı ne, CDH ne çāre; ACDH başuma bunı yazdı, BQ bunı yazdı başuma

1872 ʿIşḳa, Q ʿIşḳ; ABQ budur, CDH nedür; ACD Ṣabrdur, BQ Ṣabr ėt, H Ṣabr ḳıl

1873 söz ile, Q söz ki, D derdem

BH Şiʿr-i Gülşāh

D Şiʿr-i Gülşāh be-İskender

Q Ġazel güften-i Gülşāh be-İskender

1875 lebīb, D ṭabīb

[1877-1882 – A'da mısralar karıştırılmıştır]

1876 ḫᵛīş, H ʿışḳ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1861 İşideliden *Belī* ʿahd-i elest
Olmışam ʿışḳuŋda gey ḥayrān u mest

1862 Baŋa kim zülfüŋ beni ėtdi esīr
Kimsenem yoḳ gėrü sensin dest-gīr

1863 Ėrte gėce yollaruŋı gözlerüm D51b
Kim gelesin göre sėni gözlerüm

1864 Cānumı ėtdüm yoluŋa ḫāk-i rāh C66a
Ki ͡atuŋ ayaġına yüz sürem ė şāh

1865 Sėnüŋem ḫoşdur yėrüm yüce ͡eylemek
Her ne kim sėnüŋ durur yüce gerek

1866 Nola ḳapuŋdan ṭoġup devlet güni
Şöyle kim şebnem yüceldürse beni

1867 Ṭopraġuŋ çün ẕerresine gün ėrer
Götürüp yėrden anı ʿulvī ėder

1868 Anı ki ͡ol cān iledür saŋa kenīz B76b
Baḫtı yücelip nola olsa ʿazīz

1869 Çünki ḫıdmetkārdur şāha ʿalem
Ser-firāz olup göge çıḳsa ne ġam

1870 Olmışam ben ʿışḳuŋuŋ dīvānesi
Hem cemālüŋ şemʿinüŋ pervānesi

1871 Ṣabr ėderem derde daḫı ne ḳılam
Çünki başuma bunı yazdı ḳalem

1872 ʿIşḳa dermān ṣorana budur cevāb
Ṣabrdur *Va'llāhü a'lem bi'ṣ-ṣavāb*

1873 Söz arasında ki Gülşeh söyledi H57a
İşbu naẓmı söz ile ͡inşā eyledi

1874 ʿĀşıḳ oldum ḥālüm aŋlamaz ḥabīb
Derdmendem derdümi bilmez ṭabīb

1875 Görse ol zülfi ki ben ʿaḳdindeyem Q69a
Ola Mecnūn her ḫamında biŋ lebīb

1876 Sėnüŋ içün bėni bīgāne ͡ėtdi ḫʿīş
Ḳaldum uş ḳavmüm arasında ġarīb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1877 BC cüz-derd ü naṣīb, A cüz-derd ü taʿab, H cüz-derd ü āh, Q cüz-derd ü ġamuŋ, D ġayr-i derd ü āh; nişābından, Q zekātinden

1878 ḥācib cevr ėder, C ṣāḥib cevr ėdem; cānuma (D + gāh); Gāh cevr (H ḳahr) ėder baŋa ʿayn-ı raḳīb (BH ḳarīb), D Cevr ėder gāhī baŋa ʿayn-ı raḳīb, Q Gāh cevr ėder maŋa ʿaynuŋ ʿacīb

1879 AC **Ḳarşuŋa efġān ėderem rūz u şeb**, BDHQ **Ėrte gėce ḳarşuŋa zār** (Q zārī) **ėderem**; ACH **Nėtekim**, BDQ **Şöyle kim**

1880

Q Ḳasem yād kerden-i Gülşāh ve ḳarār nümūden (?) ve reften be-nezd-i İskender

1881

1882 ACDH durur … durur, B olur … ḳalur, Q olur ... olur; hem, D ḫod

1883 ACH nakşı ⁀Ol'dur, DQ nakş Ol'dur, B nakşı Ol

1884 bezegiyçün düzer dürlü, Q bezegiçün düzer delü

[1886/1887 – 1896'daki nota bkz.]

1887 yėli, D peyki; AB ḥaḳḳıyiçün ol (B ki ⁀ol), CDQ ḥaḳḳıçün kim ol; vėrür, B ėrür, Q urur

1888 (< Q) ACH semʿiçün, B şemʿiçün, D cemʿiçün

1889 ACD **rūşen**, BHQ **hem bir**

[1890-1893 < Q]

1890 oḳıyçün, D oḳı

1891 (< B) çehr, D vech; Yaʿni, H ʿAyn-i

1892 ol, A O

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1877 Bu ʿaceb kim baŋa cüz-derd ü naṣīb
Olmadı ḥüsnüŋ nişābından naṣīb

1878 Gāh ḥācib cevr ėder cānuma D52a
Gāh cevr ėder baŋa ʿayn-ı raḳīb

1879 Ḳarşuŋa efġān ėderem rūz u şeb C66b
Nėtekim gül ḳarşusına ʿandelīb

1880 Ḥācetüm yüzüŋ ṣaçuŋdur ṣubḥ u şām B77a
Kim görem ḫayr ile *Va'llāhü'l-mücīb*

1881 Ḥaḳḳ-ı maʿbūd u İlāh-ı ẕü'l'celāl
Kim anuŋ mülkine yoḳ durur zevāl

1882 ʿAḳl anuŋ künhinde ser-gerdān durur
Nefs idrākinde hem ḫayrān durur

1883 İşbu gūn-ā-gūn işi Ol'dur düzen
İşbu reng-ā-reng nakşı ⁀Ol'dur yazan

1884 Göge yılduzları ėtmişdür bezek
Yėr bezegiyçün düzer dürlü çiçek

1885 Lālenüŋ yüzini Ol rengīn ėder
Sünbülüŋ zülfini Ol müşkīn ėder

1886 Bülbüli gül ʿışḳına ⁀Ol'dur söyleden
Ḳumriye Ol'dur terennüm eyleden

1887 Ṣubḥ yėli ḥaḳḳıyiçün ol müdām Q69b, H57b°
Cāna vėrür yār zülfinden peyām

1888 Gül çırāġıyla şükūfe şemʿiçün
Nergisüŋ gözi benefşe semʿiçün

1889 Lāle yüzi ṣuyıçün ki ⁀ėder ʿayān
Yaŋaġından dil-berüŋ rūşen nişān

1890 Ġamzesi ⁀oḳıyçün ki ⁀aŋa ėrmez gümān
Ḳaşıyiçün ki ⁀oldı ʿanberden kemān

1891 Ol ʿiẕār ile cebīn ü çehr içün
Yaʿni māh u Müşterī vü mihr içün

1892 Cān devāsı ol leb ü dendān içün
Yaʿni laʿl ü lūlū-yı ʿummān içün

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1893 ACD yüzinde, BH yüzinden

1894 eŋegindeki, Q aŋa gėtdügi

1895 (< Q) Miḥnete Eyyūb ėden (D kim ėden), H Miḥneti Eyyūb'a olan

[1896 – BHQ'da 1886/1887'de]

1896 ACD **Ol Resūlüŋ**, BHQ **Muṣṭafā'nuŋ**

1897 Ki ⁀ol ... ḳapuŋa, H Ol ... ṭapuŋa; ol ėşige, C ėşigüŋe, Q ėşüŋiŋe; sürem, H uram

1898 AD Yazuḇan, C Yazıban, HQ[?] Yazdurup, B Yazdurıp; atdurdı, Q gönderdi; anı, D ḫoş; Ki ⁀oḳıya maʿnīsine nedür ėre, Q K'ol oḫuyıp maʿnīsi nedür ėre, H Kim oḳıyup maʿnīsin nedür göre

1899 ACD **Çünki bu**, BHQ **Çün geçen**; bildüŋ, D bildi; kim nėce, D nėce

1900 ACD **Nāmeyi yazup yüregi**, BDHQ **Gülşeh'üŋ yüregi eyle**; aġladı ki ⁀andan, B ḳan aġladı ⁀andan

1901 dāye, Q dāyim; ACD Kim vėrür cān ger göremezse, BQ Kim vėrür cān görmez olursa, H Cān vėrür ger görmezse ol

1902 Perniyāndan, Q Bir yanından, D Bir yanadan

1903 boyıncaydı, B boyındaydı; ACD **Çünki gėtdi nūr u** (A nūr, C nūrı) **ėrişdi**, BHQ **Çün gėce ėrişdi yėr ṭoldı** (Q dut[d]ı)

1905 şād, D şāh; ACD **tācver**, BHQ **nāmver**

[1906-1917 < Q69b/70a – bir varak eksik]

[1906 < D]

1907 vü, B çün

1908 Dürr ile yāḳūt u laʿl-i, H Dürr ü hem laʿl ile yāḳūt

1893 Gün ḥaḳı ki ‿oldur yüzinde bir ḫayāl B77b
Dün ḥaḳı ki ‿oldur saçından bir miṣāl

1894 Bėnüm içümdeki Yaʿḳūb āhıçün C67a, D52b
Yār eŋegindeki Yūsuf çāhıçün

1895 Muṣṭafā üstinde ṭuran ebr içün
Miḥnete Eyyūb ėden ṣabr içün

1896 Ol Resūl'üŋ pāk rūḥı ḥaḳḳıçün
Nuṣret ü feṭḥ ü fütūḥı ḥaḳḳıçün

1897 Ki ‿ol durur cehdüm ki ḳapuŋa ėrem
Kaʿbe bigi ol ėşige yüz sürem

1898 Yazuban atdurdı ‿anı İskender'e
Ki ‿oḳıya maʿnīsine nedür ėre

1899 Çünki bu aḥvāli bildüŋ ser-te-ser
İşit imdi Gülşeh'i kim nėce ‿ėder

1900 Nāmeyi yazup yüregi ėtdi cūş
Şol ḳadar aġladı ki ‿andan gėtdi hūş

1901 Gördiler ḫādimle dāye Gülşeh'i
Kim vėrür cān ger göremezse şehi

1902 Vėrmesün dėyü ġam u ḥasretle cān H58a
Perniyāndan düzdiler bir nerdübān

1903 Nerdübān burcuŋ boyıncaydı temām
Çünki gėtdi nūr u ėrişdi ẓalām

1904 Nerdübānı burca muḥkem ėtdiler
Üçi daḫı andan ėnüp gėtdiler

1905 Geldi ḫādim şāha ėrürdi ḫaber
Ol ḫaberden şād oldı tācver

1906 Dėdi bugün oldum uş ben baḫtiyār
Kim getürdi devlet ile baḫtı yār

1907 Gülşeh için düzdi bir ḫalvet-serāy B78a
Kim hümāyūn idi vü ẓıll-ı hümāy

1908 Dürr ile yāḳūt u laʿl-i bī-kerān A17b
Vėrdi Gülşāh'a şeh-i ṣāḥib-ḳırān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1909 AC üksūn, D eksūn, H iksūn, B dībā

1910 (< D) BCH ola, A olur; olara kim, C ki ͡ola

1911 ACDH cemālin, B yüzini

[1912-1933 < D53a (burada D'de bunların yerine 1311-1317. beyitler bulunuyor)]

1914 AC Çünki, BH Rāst

1915 mülk ü taḫt, H māl u mülk

1917 ACH maḳṣūda ḫoş, B maḳṣūdlara

1918 yolını çü, Q yolın çünki; maḳṣūdlarına, C maḳṣadlarına

1919 gün İskender ki mihr (B dehr) / Ḳaldı ḥayrān aŋa şöyle kim sipihr, H arada ki sipihr / Döneli görmemiş idi māh u mihr

Q RESİM: İskender'in düğünü (?)

[1920-1928 - Q70a: resim bu beyitleri kapatmıştır]

1920 AC Baḫş, BH Baḫşiş; AH mülk ü genc, B genc ü sīm

1922 AC Şāhı, B Şāha, H Şāh

[1924/1925] B Ḫātime-i dāsitān

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

1909 Aṭlas u üksūn u envāʿ-ı ḥarīr C67b
ʿAnber ü müşk ü zebād ile ʿabīr

1910 Daḫı dürlü nesneler ki ͡ola bezek
Şol ḳadar vėrdi olara kim gerek

1911 Līki Gülşāh'uŋ ḳatına varmadı
Bir niḳāb açup cemālin görmedi

1912 Çünki ėrişdi Zeresb'e bu ḫaber
Cānına oldı be-ġāyet kārger

1913 ʿĀḳıbet çāre ol oldı kim gele
Ol daḫı İskender'e çāker ola

1914 Çünki İskender ḳatına geldi ol
Dürlü iḥsān u nüvāziş buldı ol

1915 Ėdiben anı muḳarreb tāc-baḫş
Ḳıldı aŋa mülk ü taḫt u tāc baḫş

1916 Vėrdiler ol arada āyīn ile
Gülşeh'i İskender'e kābīn ile

1917 İki ʿāşıḳ birbirini buldılar H58b
Ėrüben maḳṣūda ḫoş şād oldılar

1918 ʿIşḳ yolını çü ṭoġrı vardılar Q70a
Lā-cirem maḳṣūdlarına ėrdiler

1919 Düzdi bir bezm ol gün İskender ki mihr
Ḳaldı ḥayrān aŋa şöyle kim sipihr

1920 Baḫş ėtdi ḫalḳa çoḳ tāc u kemer B78b
Ḳalʿa vü iḳlīm ü mülk ü genc ü zer

1921 Hīç yoḫsul Sīstān'da ḳalmadı
Kim şehüŋ mālıyile bay olmadı

1922 Şāhı Ḥaḳ ʿışḳ ile ėtdi ibtilā
Ki ͡ol belāyile ola ehl-i velā

1923 Ḫāk eczāsından arınmaz ẕeheb
Ėrmeyince nārdan aŋa leheb

1924 Aḥmedī bu söz ki saŋa söyledi C68a
ʿIşḳ rāzıdur ki rūşen eyledi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1926 AC Penc-Genc'inde, BH Bunca gencinde; AB hem bir, C her bir, H bir hem

1927 bu defterdedür, H bir defter durur

1929 ilte, Q alınsa; oḳıyan, C oḳıyup

1930 hergiz, Q daḫı

1931 Cimşīd ile Ḫurşīd'i, Q Ḫurşīd ile Cimşīd'i; ABCQ söz ėrse (A ėrerse), H sözi

1932 günde kim, Q gündeki

1932/1933 – BHQ:

BH Dünyede kimdür meger manṣūr ola / Kim ne meşrebdendür uşbu (H işbu) söz bile

Q Dünyede kimdür ki manṣūr olmadı / Kim ne meşrebdendür uşbu ṣormadı

1933 (< H) Altı yüz ü daḫı bėş dāne güher, Q Bėş yüz [y]etmiş iki dāne güher

5. Hindistan I (1934-2163)

ABCHZ Dāsitān-ı ʿazm-i İskender be-feṯḥ-i (H -) memālik-i Hindūstān

D Ḳıṣṣa [Ḳaṣd] kerden-i İskender be-feṯḥ-i bilād ve memālik-i Hind

M *Fī zemmi'd-dünyā*

Q ʿAzm-i İskender be-feṯḥ-i Hindūstān

1934 ėder, D ėde, M eyler; Bir, B Pür-; ki ⁀ura ṭaʿne, H ṭaʿne ura

1935 bezedi, H bezendi, Q bir oldı; ṣāḫı, Q ṣāḥ-ı, B sāḫı; ki ⁀içe, D içe

1936 gėdersin, M gėder; āmālünji, Q emvālünji; Yė yėdür **kimseye** (=AC; BHMQZ **ayruġa**) ḳoma (Q ḳoyma), D Bunda ayruḫlara ḳıyma

1938 (< BQ) ʿIyş (=CMZ; DH ʿAyş), A ʿIşḳ; ki ⁀ol, H kim; varur, D durur

1939 Dāvūd ėder her, D Dāvūd'ı ėder

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

1925 Cān ile her kim bu sözi diŋleye
‘Işḳ esrārın kemāhī aŋlaya

1926 Penc-Genc’inde Niẓāmī iki söz
Dėmedi bu resme hem bir yaluŋuz

1927 ‘Işḳ rāzı ḳamu bu defterdedür
Bundan ayru her ne defter varsa dür

1928 Leylī vü Mecnūn ger olalar diri
Heykel ėdeler başa bu defteri

1929 ‘Işḳda Ferhād’dan ilte sebaḳ
İşbu defterden oḳıyan bir varaḳ

1930 ‘Işḳ-nāme gerçi kim bes çoḳ durur
Līki bunuŋ gibi hergiz yoḳ durur

1931 Ol ki Cimşīd ile Ḫurşīd’i aŋa Q70b, H59a°
Unıda anı bu söz ėrse aŋa

1932 İki günde kim işümi yazmışam B79a
İşbu naḳş ile bunı ben yazmışam

1933 Dercdür bu dürcde ėy pür-hüner
Altı yüz ü daḫı bėş dāne güher

5. Hindistan I (1934-2163)

Dāsitān-ı ‘azm-i İskender be-feṯḥ-i memālik-i Hindūstān Z60a°

1934 Ṣubḥ-dem kim bülbül ėder zemzeme D53a, M55a°
Bir ḳadeḥ ṣun ki ⁀ura ṭa‘ne Zemzem’e

1935 Çün bezedi la‘l ile şāḫı nesīm H59b, Z60b
‘Āḳil ol ki ⁀içe ne zer ḳoya ne sīm

1936 Çün gėdersin ḳo bu çoḳ āmālüŋi
Yė yėdür kimseye ḳoma mālüŋi

1937 Çünki bāġı bėzedi Erdībehişt
Bāde iç kim bādesüz olmaz behişt

1938 ‘Iyş dādın çün yaḳīn bāde vėrür C68b
‘Ömr ki ⁀ol bī-bādedür bāda varur

1939 Ḫıżr gibi ḫulle geydi murġzār
Naġme-i Dāvūd ėder her murġ zār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1940 yüzi gül, Q yüz güli

1942 gibi eyleme göŋlüŋi, M göŋlüŋi eyleme

1943 Rāḥat-ı cān mı (Q cānı) gerek iç cāmı şād, D Rāḥat isterseŋ iç cām-ı murād

1944 (< Q) ḳızarmış iken, D ḳızdurdı müşkīn; verd, H derd; baḳduġı, D baġruŋı

1945 Lālenüŋ, H Lālele; ḫurrem, M ḥazmı; oldı, D aldı; fikri içine urdı, Q fikr içine ururdı; ACD dāġ, BM ṭaġ, Q zāġ

1946 ACDZ nėce ‿ısdesün (DZ istesün), HQ nėce umsun, B nėce ėtsün; ṣebāt, H ḥayāt

B Maṭla‘-ı dāsitān

H Āġāz-ı dāsitān

1947 ele al, A al ele

1948 Rūm'da eyle ‿eyle, H perdelerde eyle, Q perde eyle şöyle

1949 meṣel, D miṣāl; ṭolu (Q dolu) pend, D lulu-bend

D [başlık için boş yer bırakılmıştır]

MZ Āġāz-ı dāsitān (Z + -ı İskender)

Q Reften-i Dārā ez cihān-ı fānī

1950 dehr, Q mihr; Dārā, MZ Dārāb; devletin, DMZ nevbetin; AC **nevbetin**, BDHQ **mülketin**, MZ milketin

AC Āġāz-ı dāsitān

1951 salṭanat ... memleket, D memleket ... salṭanat

1952 Taḫtadan, A Taḫtdan; Dāra'ya, MZ Dārab'a; Boyun, Q Boynın

1953 bunca, HQ nėçe; Dāra, M Dārab; bulasın, D göresin

1954 kimse, D kimesne; ḳılmadı, CMQZ bulmadı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1940 Çün çemende oldı bülbül naġme-sāz
Sen daḫı ėy yüzi gül ḳıl bezme sāz

1941 Kaʿbe-i dilde küdūretdür riyā D53b
Cām-ı meyden iste isderseŋ ṣafā

1942 Vaḳt-i gül nūş eyle cām-ı lāle-reng M55b
Ġonce gibi eyleme göŋlüŋi teng

1943 Rāḥat-ı cān mı gerek iç cāmı şād
Derd-i dildür eyleme encāmı yād

1944 Nergisi ḳızarmış iken bāġ u verd B79b
Ḳıldı ʿömr encāmına baḳduġı zerd

1945 Lālenüŋ bugün ki ḫurrem oldı bāġ Q71a
ʿĀḳıbet fikri içine urdı dāġ

1946 Bir nefesde baġlu durur bu ḥayāt
Pes nėce ¯isdesün gişi andan ṣebāt

1947 Ḳo sözi muṭrib ele al çengüŋi
Rāst eyle perdede āhengüŋi

1948 Işfahānī Rūm'da eyle ¯eyle sāz Z61b
Kim muḥayyer ola sūzuŋdan Ḥicāz

1949 Bir meṣel naẓm eyle bize ṭolu pend H60a
Kim olavuz gevherinden sūdmend

1950 Çün düketdi dehr Dārā devletin
Ṭutdı Şāh İskender anuŋ nevbetin

Āġāz-ı dāsitān

1951 Nevbet iledür cihānda salṭanat
Kimseye dāyim vėrilmez memleket

1952 Taḫtadan düzetdiler Dāra'ya dār C69a
Boyun urmaḳdur felek işi ya dār

1953 Yėrde ne var ger tefaḫḫus ḳılasın
Her ḳademde bunca Dāra bulasın

1954 Çerḫ rāzın hīç kimse bilmedi
Kimsene bu derde dermān ḳılmadı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

1955 Uydılar, D Dėrdiler [first wrote Ėrdiler, crossed out Ė and wrote Dė]; oldılar, B ėtdiler

1957 cezm, HM ḥazm

1958 Devletiyle tāze oldı ... Ḥışmet ile zīnet aldı (BH oldı) mülk ü, DMZ Tāze oldı devletiyle ... Zīver oldı ḥışmet ile ḳadr u

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

1959 ʿadl, D luṭf

1960 ʿİffet, DMZ Devlet; ʿadl, M ḥilm; CMZ Dāyim iş ėtmişdi ol, B Dāyim iş ėderdi ol, A Dāyim iş ėtmiş idi ‿ol, D Gendüye iş ėtmiş idi, Q Anı iş ėtmişdi ol; ʿālī, D ol

[1960/1961 – D:

Ne gerek şāha k'ola peyveste şāẕ / ʿİffet ü ʿilm ü şecāʿat cūd (ḫod?) merāẕ (?)]

1961 mülk (M milk) ala, A mülki ‿ola; vü (D -); aŋa vü bī-ḥad, D -dür aŋa vü çoḫ, MZ aŋa bī-ḥadd ü, Q -dür bī-ḥadd ü daḫı

1962 olsa, D alsa, Q ola; Māl ile olur sipāh olursa, D Mālik ol olur sipeh ger olsa

1963 gelse ... olsa, Q girse ... ola; ʿimāretle ... ʿimāret, Z emāretle ... emāret

1965 binā bünyād ile, Q ne bünyād eyleye

1967 alınur u, D alınur hem; mülk (M milk), D ʿömr

1968 ulalmaḳ, Q ululuḳ; diledi, D dilerdi; devleti, HQ rütbeti

1969 her (B -) ne bulsa, D ne bulursa

1970 AC **mülkini**, BDHQ **mülkin hem**, MZ milkin hem; Sind ... ḥükminde, Q Sind'e ... ḥükminden

1955 Uydılar İskender'e Īrāniler — M66a
Bende-fermān oldılar Tūrāniler

1956 Bir melik oldı ki hergiz rūzigār — B80a, D54a
Görmemişdi aŋa beŋzer tācdār

1957 Şād andan olur idi cezm ü ʿazm
Dād andan alur idi bezm ü rezm

1958 Devletiyle tāze oldı tāc u taḫt — Q71b
Ḥışmet ile zīnet aldı mülk ü baḫt

1959 Her ne kim ḳılursa ʿadl ü dād idi
Ger ulu ger giçi andan şād idi

1960 ʿİffet ü ʿilm ü şecāʿat ʿadl ü cūd — Z61b
Dāyim iş ėtmişdi ol ʿālī vücūd

1961 Her ki diler mülk ala vü ola şāh
Māl gerek aŋa vü bī-ḥad sipāh

1962 Kim sipāh ile olur ḫaşm olsa ḳamʿ
Māl ile olur sipāh olursa cemʿ

1963 Māl ele gelse ʿimāretle gelür
Ger ʿimāret olsa ʿadl ile olur

1964 ʿAdlsüz hergiz ʿimāret olmaya — H60b
Çün ʿimāret yoḳ imāret olmaya

1965 ʿAdldür kim beglige bünyād olur
Her binā bünyād ile ābād olur

1966 Ẓulm ėder yavuz melikler adını
Ẓulm yıḳar memleket bünyādını

1967 ʿAdl ile mülk alınur u tāc u taḫt — C69b
Ẓulm ile dīn yıḳılur u mülk ü baḫt

1968 Çün uluyıdı Sikender himmeti — A18a
Daḫı ulalmaḳ diledi devleti

1969 Gişi her ne bulsa himmetden bulur — B80b
Kimse himmet ḳadri nedür ne bilür

1970 Diledi kim Hind mülkini ala — M66b
Sind daḫı cümle ḥükminde ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1971 kim örtildi (CDM örtüldi, Q oturuldı) tozdan, H ki ⁀örtüldi tozından

1972 reng (CM + ü) reng aḳ (BD aḫ, Z aġ) u, Q rengi aġ ile

1974 Hind'de var idi bir şāh, D Var idi bir bėg Hind'de; Kim ḳamu begler aŋa olmışdı, Olmış idi ḳamu begler aŋa; ṣayd, C ḳayd

D *İṭā'at Keydi Şāh Hind li-İskender*

1975 idi hergiz, Q ḥadı ile

1976 (< D) mışf-ı mülk-i, B milk-i mışf-ı, MZ mışf-ı cümle

Q Ḫ^{v}āb dīden-i Keyd-i Hindī

Z Ḫ^{v}āb dīden-i Keyd-i Hind Şāh

1977 AC **ki ⁀ol**, BDHMQZ **ol**; ACHQ **Rūm'dan rūşen olup ṭoġar** (C doġar, Q doġdı) **bir**, BMZ **Rūm ėlinden çıḫar u** (Z çıḳar u, M çıḳar) **bir bedr**, D Rūm'dan rūşen olup çıḫmışdı

1978 (< Q) Cümle, D Ḳamu

1979 mu'abbir, M peyember; Mihrān, A Mehrān; ACH Keyd Şāh, Z Keyd-i Şāh, BQ Şāh Keyd, D Ṭaŋla Keyd

[M'de 1979b yerine yanlışlıkla 1980a yazılmış, satır üzerinde *z z z z z z* ile hataya işaret edilmiştir]

1980 Mihrān, A Mehrān; Rūm'dan, B Rūm'da

1981 ACHMZ **Şarḳ u**, BDQ **Şarḳa**

1983 AC **Kirdigār ... ḫvār u zār**, BDHMQZ **Ẕü'l-celāl ... pāy-māl**; olur, MZ ola

[1984-1994 < MZ]

1984 Her yigirmi yılda olmışdur, D Hem ḥisāb ile oldur ol; AC **ėderler**, BDHQ **ėder**

1985 üzre seyr ile, Q ile seyr ėder; ėderler, D ėder

[1986-1990 < D]

[1986-1988 – H: 1987 1988 1986; 1987-1990 – Q: 1989 1990 1987 1988]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1971 Hind iḳlīmine çekdi bir sipāh — D54b
Şöyle kim örtildi tozdan mihr ü māh

1972 Yėr yüzini ṭutdı gün-ā-gün direfş — Q72a
Hem ʿalemler reng reng aḳ u benefş

1973 Raʿd bigi kūs çün ḳıldı ḫurūş — Z62a
Leşker ėtdi Baḥr-ı aḫżar gibi cūş

1974 Hind'de var idi bir şāh adı Keyd
Kim ḳamu begler aŋa olmışdı ṣayd

1975 Māl ü mülk issi idi ol şehriyār
Leşkerine yoġ idi hergiz şümār

1976 Anuŋ elindeydi nıṣf-ı mülk-i Hind
Fūr ḥükmindeydi nıṣf-ı Hind ü Sind

1977 Bir gėce düşde görür ki ‿ol nīk-rāy
Rūm'dan rūşen olup ṭoġar bir ay

1978 Şarḳ u ġarb anuŋ ile pür-nūr olur
Cümle yılduzlar aŋa secde ḳılur

1979 Bir muʿabbir var idi Mihrān adı — H61a
Keyd Şāh ol düşi Mihrān'a dėdi

1980 Dėdi Mihrān Rūm'dan bir şehriyār
Ḳopup olısar cihānda tācdār

1981 Şarḳ u ġarba cümle sulṭān olısar
Ḫānlar aŋa bende-fermān olısar

1982 Her ki girmeye anuŋ fermānına — B81a, C70a
Ḳaṣd ėtmiş ola gendü cānına

1983 Her kime ki ‿ėde ʿināyet Kirdigār
Aŋa ʿişyān ėden olur ḫᵛār u zār

1984 Her yigirmi yılda olmışdur ʿayān
Kim Zuḥalle Müşterī ‿ėderler ḳırān

1985 Çünki her burc üzre seyr ile müdām
Bir ḳırān ėderler ol iki temām

1986 Ẓāhir olur bir ulu ṣāḥib-ḳırān — Q72b
Kim olur fermānı ʿālemde revān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1987 AC **ėdilse**, BHQ **olsa müdām**; Hem (H Kim) ṭoḳuz yüz yıl u altmışdur, A Hem ṭoḳuz yüz yıl olınmışdur, Q Kim ḳamu doḳuz yüz altmışdur

1988 AC **Ḥaḳ daḫı ⁀ayruḳ** ... pīẕā (C peydā) ḳılur, BH **Daḫı ayruḳ** (B ayruḫ) ... peyẕā olur, Q Daḫı ayruḳ ... peydā olur

1989 ol iki, Q on iki; ACH ėtdiler, Q k'ėtdiler, B ėdeler

1990 ḳırḳ (Q + yıl); A olurlar cümle, C olur cümle, B ḳamusı ola, HQ olısar ḳamu

1991 Olısar, D K'olısar

1992 ACQ olısar devr-i, BH olısardur, D olısar bu

[1992/1993 – D:

Baḫtuŋuŋ mihri münevver olısar / Şarḳ u ġarb aŋa musaḫḫar olısar]

1993 çü, D ki [sonradan yazılmıştır]

[1994-1995 – Q ↲]

1994 emrine, A emrüŋe

1995 Ol, MZ Her; AC çırāġı **kim Ḫüẕā**, BDMZ çırāġı **ki ⁀anı Ḥaḳ**, H çırāġ ki Ḥaḳ anı, Q çırāġ kim anı Ḥaḳ; ḳıla ... ola, D ḳılur ... olur; güni, Q anı; ACD **bī-nūr**, BHMQZ **tārīk**

Q Firistāden-i İskender ėlçi be-Keyd-i Hindī

[1997-1998 – DMZ'de bunun yerine şu beyit var:

Uşbu düş (D söz) üstine çün bir yıl olur / Keyde Şeh'den (D Keyd-i Şāha) nāme vü ėlçi gelür]

1997 Bir, B Bu; bu ḥāl üzre çün, Q üzre ki döndi bu

1998 peyām, Q kelām

1999 Şöyle, D Böyle; ACHM Ki ⁀evvel-i, BQ Evvel-i

2000 lem-yezel ... ḫalel, D lem-yezāl ... zevāl; ṣunʿında, M ṣunʿına

[2000/2001 – BDHMQZ:

Emr anuŋdur mülk (MZ milk) anuŋ ḳudret anuŋ /

Luṭf anuŋdur (M anuŋ u) faẓl anuŋ niʿmet anuŋ]

2001 (< D) ḳılan ... ėden Ol'dur, MZ ėden ... ḳılan daḫı ⁀Ol

2002 tāc u taḫt ... mülk ü (M milk ü, Z milk-i) baḫt, D mülk ü baḫt ... tāc u taḫt; Ol alur kimden dilerse (AM alursa), D Andan ėrer kime ėrse

[2002/2003 – D:

Kiminüŋ elin alup ḳılur bülend / Kimini düşürüp eyler pāy-bend]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

1987 Dört ḳırān her burcda ėdilse müdām
Kim ṭoḳuz yüz yıl u altmışdur temām

1988 Anda edyān u şerāyiʿ nesḫ olur
Ḥaḳ daḫı ͡ayruḳ şerʿ ü dīn pīẕā ḳılur

1989 Çün ḥisāb ile ol iki bī-kelām
Bir ḳırān her burcda ėtdiler temām

1990 Kim iki yüz ḳırḳ oldı ol dürüst
Eski devletler olurlar cümle süst

1991 Ḳopısar ṣāḥib-ḳırān bir ulu şāh
Olısar anja musaḫḫar mihr ü māh

1992 Dileginʒe döniser bu āsumān D55a
Hem murādınca ͡olısar devr-i zemān

1993 Devleti anuŋ çü ser-sebz olısar
Eski devletler ki vardur ṣolısar

1994 Devlet isdeyen anı bulmaḳ gerek H61b
Cān ile emrine ḳul olmaḳ gerek

1995 Ol çırāġı kim Ḫüẕā rūşen ḳıla B81b
Söynük isdeyen güni bī-nūr ola

1996 Olmasun bed-ḫ^{v}āh-ı devlet ölesin M67a
Devlete ḳul ol ki devlet bulasın

1997 Bir zemān bu ḥāl üzre çün sipihr C70b, Z62b
Devr ėdüben geldi gėtdi māh u mihr

1998 Keyd Şāha vėrbidi ͡İskender selām
Tuḥfe vü hem nāme vü ṭoġrı peyām

1999 Şöyle yazmış nāmede ol şehriyār Q73a
Ki ͡evvel-i nāme be-nām-ı Kirdigār

2000 Ṣāniʿ-i ʿālem ḳadīm-i lem-yezel
Kim anuŋ ṣunʿında yoḳ durur ḫalel

2001 Gėceyi gündüz ḳılan Ol'dur yaḳīn
Gündüzi gėce ėden Ol'dur hemīn

2002 Ol vėrür kime dilerse tāc u taḫt
Ol alur kimden dilerse mülk ü baḫt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2003 Devletüŋ tācın (B dāẕın) vèrene, D Taḫt u tācı kime vèrse; Ḫıdmetiyçün (BH Ḫızmetiyçün, QZ Ḫızmet içün), D Ḫızmetine; bağla ney gibi, DMQZ bağlamaḳ gerek

2004 ki ⁀ède anı, Q ki ⁀anı ède; ḫıdmet èden olur, D ṭā'at èden ola; baḫtiyār, DM iḫtiyār

[2005 < MZ]

2006 Keyd, Z Keyd-i

2007 cānına, D gendüye

[2008-2009 – DMQZ: 2008a 2009b]

2008 tāc u taḫt, DQZ taḫt u tāc

2009 AC Çün bu nevbet bizdedür bu, B Çün bu nevbet bizde durur, H Devletümledür müzeyyen; AC **vèrbinmek**, D bèrbinmek, BMZ **vèrbimek**, H bèrbimek, Q vèrilmek

2010 mülk-i, MZ cümle

2011 bizüm, Q menüm; hem (M -, Z u); bizümle, DH benümle, Q menümle

2012 şīr ü, Q şīre; ḥaẕer, A ḫader

[2014-2015 – DMZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Keyd-i Şeh diler ki ola tāc-ver / Ḫıdmetüme bağlamaḳ kemer

Diler ise k'ola Hind anuŋ temām / Ḳullugıma eylemek gerek ḳıyām

MZ Keyd dilerse ki ⁀ola baḫt aŋa rām / Ḳullıġuma (Z Ḳulluġuma) serv bigi ⁀ ède ḳıyām

Hind'de dilerse ki ⁀ola tācver / Ḫıdmete (Z Ḫızmete) bağlaya ney bigi kemer]

2015 sebz-ser, H sebze-ser, Q sebz ü ter

2016 (< DM) ister, Q diler; A ola ol aŋa, C ki ⁀ola ol aŋa, B ki ol ola, Q ki ola aŋa, H ki devlet ola; ACQ ṣayd, BH ḳayd

2017 tozdan ay u gün yüzi siyāh, MZ Ki ⁀ola tozdan anda ay u gün siyāh, D K'at ayaġında ola kişver tebāh]

[2017/2018 – Z:

Ḳalmaya ol milkde dār u diyār / Anda ne deyyār ḳala vü ne dār]

Z Tedbīr-i Keyd-i Hind der kār-ı İskender

2018 (< D) Gönline ḳorḳu düşürdi ol, MZ Gönlini ḳorḳıtdı (Z ḳorḳutdı) andaġı; peyām, B kelām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2003 Devletüŋ tācın vėrene dādger
Ḫıdmetiyçün baġla ney gibi kemer

2004 Her gişi ki ‿ėde anı Ḥaḳ iḫtiyār
Aŋa ḫıdmet ėden olur baḫtiyār

2005 Her ki baġlamaya ney gibi kemer
Ḫıdmetine devletüŋ olur kem er

2006 Keyd Şāha baḫt eger hem-rāh ola
Ṣıdḳ ile ol baŋa devlet-ḫᵛāh ola

2007 Gendüzini ḳullıġa ʿarż eyleye B82a, D55b
Ṭāʿatümi cānına farż eyleye

2008 Çün bize Ḥaḳ'dan vėrildi tāc u taḫt H62a
Ḫıdmet ėde bize kimde varsa baḫt

2009 Çün bu nevbet bizdedür bu taḫt u tāc
Bize vėrbinmek gerek bāc u ḫarāc

2010 Bize vėrilmek gerek iḳlīm-i Hind
Hem bizüm olmaḳ gerekdür mülk-i Sind

2011 Baḥr u ber bizüm durur hem şarḳ u ġarb
Sām u Rüstem ėdemez bizümle ḥarb

2012 Ḳılıcum bir ejdehādur heft-ser C71a, Z63a
Kim ḳılur şīr ü peleng andan ḥaẕer

2013 Oḳımuŋ peykānıdur peyk-i ḳażā M67b, Q73b
Kim ḳader bigi ėrer ḳılmaz ḫaṭā

2014 Her ki diler ser-firāz ola müdām
Ḳullıġuma serv bigi ‿ėde ḳıyām

2015 Her ki ney gibi olam dėr sebz-ser
Ḫıdmetüme baġlaya dāyim kemer

2016 Pāẕişehliḳ ister olur ise Keyd
Baŋa ḳul olsun ki ‿ola ol aŋa ṣayd

2017 Yoḫsa iltem ol diyāra bir sipāh
Ki ‿ola tozdan ay u gün yüzi siyāh

2018 Nāmeyi çün Keyd oḳıdı temām
Göŋline ḳorḳu düşürdi ol peyām

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2019 hem, Z ü

2020 yėg ile, Q uluya; her ki ‿ėde, A ėde her ki, D kim ėtdi; belā ėrüre (H ėrgüre, Q ürgüze) tīz, DMZ getürür (D getüre) rüsteḫīz

[2021 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Ceng ile çün gördi olmaz nāmever / Rāy ile oldı işine çāreger]

2021 Çünki bildi ceng ile (Q -), MZ Ceng ile çün gördi; ol (Q -)

2022 cümle, D ḳamu; Rāydur baġlu ḳapulara (Z ḳapuya hem), DM Rāy durur baġlu ḳapuya (D işlere)

B Der ṣıfat-i çehār ʿacāyib ki der Hindūstān būd

H Ṣıfat-ı ḥakīm-i Hind

Q Ṣıfat-ı çehār güne ʿacāyib ki Keyd-i Hindī firistāden būd

2023 (< D) AC anuŋ, BHM anda, Q andan; Ki ‿olmamışdı, B Olmamışdı

D *Ṣıfat ḥakīm Hind*

2024 Var idi, H Vardı; bir (Q -)

2025 Ḥükmini, Q Ḥikmeti; ḳılmış, MZ bulmış

2026 yörürler bilürdi vü (=A; BM bilür idi, CD bilürdi), H yörür bilür idi vü, Q yörürlerdi bilürdi

D *Ṣıfat ṭabīb Hind*

2028 derde, Q derd; ACDM Kim anı defʿ ėtmege yoḳdur (D yoḫdur), BHMQ Ki ‿anı (H K'aŋa) defʿ ėtmege yoḫ (H yoḳ) durur

2029 ki (M -); AC **bilür**, BDHQZ **bulur**; AC **piyādeyle ecelde**, BDQ **piyādede** (B piyāẕede) **ecelden**, HMZ piyādeden ecelde

[2030 < B]

2031 ḳılmış, Q ḳalmış

D *Ṣıfat cām Hind*

2032 anda var idi bir ulu (MZ ḫūb), D var idi anda ḫūb; Cem daḫı (Q -den) andan hīç (B -) işitmemişdi, D Kim Cem andan hīç işitmedi

2033 AC **varup**, DHMZ **ḳalup**, BQ ḳalıp; taʿaccüb, H teferrüc

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2019 Bildi kim İskender ile ėtse ceng
Cān u baş elden gėder hem nām u neng

2020 Gendüden yėg ile her ki ‿ėde sitīz B82b
Gendü başına belā ėrüre tīz

2021 Çünki bildi ceng ile ‿iş olmaz temām
Rāy ile tedbīr ėtdi ‿ol nīk-nām

2022 Rāy ile ḥāṣıl olur cümle ümīd
Rāydur bağlu ḳapulara kilīd

2023 Var idi dört nesne anuŋ bes ʿacīb H62b
Ki ‿olmamışdı kimseye biri naṣīb

2024 Var idi ḳatında ‿anuŋ bir feylesūf
Kim felek rāzına bulmışdı vuḳūf

2025 Heyʾetini göklerüŋ bilmiş idi Q74a, Z63b
Ḥükmini yılduzlaruŋ ḳılmış idi

2026 Bir raṣad-bend idi kim māh ile mihr
Nėce yörürler bilürdi vü sipihr

2027 Var idi hem anda bir ulu ṭabīb C71b, D56a
Ṭıbb aŋa ʿilm ü ʿamel olmış naṣīb

2028 Ḳamu derde ‿ėderdi dermān cüz ecel M68a
Kim anı defʿ ėtmege yoḳdur ḥiyel

2029 Ol ki her menṣūbeye çāre bilür
Bir piyādeyle ecelde māt olur

2030 Ḳulıyidi Keydʾüŋ ol ʿĪsī-ḳadem A18b
Kim vėrürdi tenlere cān ursa dem

2031 Ṭıfl iken anı ṣatun almış idi
Ulalınca terbiyet ḳılmış idi

2032 Bir daḫı ‿anda var idi bir ulu cām
Cem daḫı ‿andan hīç işitmemişdi nām

2033 Diŋle cāmuŋ vaṣfını kim bilesin B83a
Ḥayrete varup taʿaccüb ḳılasın

2034 Yaz u ḳış andan içerlerdi müdām
Āb u bāde hergiz olmazdı temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2035 Yüz, H Bir; āb u şarāb ... vü ne āb, Q āb-ı ḥayāt ... ne nebāt

2036 kim, H ṣan; ACH **ḫoş**, BDMQZ **ṣu**

2037 anuŋ ki, D adı

2038 (< D) CQ Şehrbānū, AZ Şehribānū, H Şehrebānū, B Şehdbānū, M Mihrbānū; Şāhlar olmışlar (HQ olmış) idi, MZ Olur (Z Ki ⁀olur) idi şāhlar

2039 A göreyidi, BM göredi, CHQ görür idi, D gördise; dil-beri, Q perī; olurdı andan u hem dil, H u dil andan olur idi

2040 Ġamzesi, M Ġamze; ACHM **ya**, BQZ **yay**

2041 ṭūṭī-, MZ şīrīn

2042 yāḳūt-nāb, DMHZ yāḳūt-ı nāb; ṭarāvetde, Q ẓarāvetde

2043 ḳılurdı zülfine, DQ zülfine ḳılurdı; ceybin, DQ çīnī, HZ içini

2044 u yüzi gündüz, Z yüzi gündüze; Ṣunʿ işit (Z Ṣunʿi ⁀işit) kim (H ki) düzmiş idi, BQ Ṣunʿı işit kim düzetmiş

[2045-2048 < DMZ]

2045 Vaṣlı, Q Vaṣfı

2047 māh-tāb, Q āftāb; ACH ġeceyi ⁀, BQ ġece

2048 Siḥri (H Siḥr) bilür idi, Q Bilür idi siḥri

2049 tedbīri ... Ẕü'l-ḳarneyn'i, BQ tedbīr ... Ẕü'l-ḳarneyn

[2050 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Her ne dėse ola fermānına rām / Ḫıdmetinde ola dāyim ṣubḥ u şām]

2050 gendüyi şeh, Z gendüzini; ḫıdmetinde (=AD; BCHMZ ḫızmetinde), Q ḫızmete

2035 Yüz yıl andan içseler āb u şarāb
Ne şarāb eksilür idi vü ne āb

2036 Bādesi ne bāde kim yāḳūt idi
Ṣuyı şöyle ḫoş ki cāna ḳūt idi

2037 Bir ḳızı daḫı var idi ʿanuŋ ki mihr H63a
Meh bigi ḥüsnine baġlamışdı mihr

2038 Şehrbānū'yidi ol ḫātūn be-nām Z64a
Şāhlar olmışlar idi ʿaŋa ġulām

2039 Her ki bir gez göreyidi ʿol dil-beri Q74b
Cān olurdı andan u hem dil berī

2040 Ġamzesi oḳ ḳaşı ya zülfi zirih
Ol zirihde müşk-i terden yüz girih

2041 Yüzi cennet ḳāmeti Ṭūbī-ḫırām
Ṭuṭaġı Kevṯer dili ṭūṭī-kelām

2042 Hem leṭāfetde lebi yāḳūt-nāb C72a, D56b
Hem ṭarāvetde dişi dürr-i ḫoş-āb

2043 Çün ṣabā ḳılurdı zülfine güẕer M68b
Ṭoldururdı bāġ ceybin müşk-i ter

2044 Saçı şeb-gūn u yüzi gündüz miṯāl
Ṣunʿ işit kim düzmiş idi Ẕü'l-celāl

2045 Zülfine reyḥān anuŋ ḫayrān idi B83b
Vaṣlı rūḥa revḥ ile reyḥān idi

2046 Lāle yüzi muṣḥafından bir varaḳ
Gül ḫayāsından anuŋ ġarḳ-ı ʿaraḳ

2047 Çün düşerdi ʿanuŋ tenine māh-tāb
Ay udından gėceyi ʿèderdi niḳāb

2048 Gözi efsūn ögredürdi Bābil'e
Siḥri bilür idi faṣl u bāb ile

2049 Fikr ile tedbīri böyle ḳıldı Keyd
Ki ʿède bu dördiyle Ẕü'l-ḳarneyn'i ṣayd

2050 Hem ėde gendüyi şeh ḥükmine rām
Ėrte gėce ḫıdmetinde ʿola müdām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2051 < Z]

2052 begenüp, Q cümle

D *Ḳāṣıd meliki Hind ilā İskender*

2053 (< D) şerde aŋa, MZ şer ne gelse

2054 Mihrān'ı, B Mihrāb'ı; Keyd, D şāh; ki ‿ol idi, Q vardı ol

2055 söz, Z geh; söyleye, C söylerse

2056 āz (H nāz) u niyāz, DMZ cehl ile āz

2057 ʿİlmi, HM ʿİlm; ḫod, D çoġ

2058 lisān, H nişān; kim ola ol, D kim ol ola, H ki ola, Q kim olalar

2060 görildi, M görüldi, C göründi

2061 düşdi, B şimdi; kim (A -)

2062 genc, Q mülk; ACDM anuŋdur u, BHQ anuŋ durur

2063 bizi, Q bizden; Kim aŋa bende olavuz, D Gelevüz iḫlāṣ ile hem

2064 tāc ile taḫt u mülk (M milk), ıḳlīm ü mülk ü genc

2065 ACDZ Şehribānū, HQ Şehrebānū, B Şehdbānū, M Mihrbānū; Cümle ‿aŋa ḳul oluruz (= C; HZ ḳul olavuz, AM ḳul olur, B ḳullaruz, Q uş ḳuluz), D Ḳul olavuz biz aŋa; beste-kemer, H ser-be-ser

2066 Şāhuŋ u biz (A bir) daḫı şāha hem (H hem şāha) ġulām, Q Şāhnuŋ biz daḫı hem şāha ġulām, D Ḳamu şāha biz daḫı aŋa ġulām, MZ Daḫı tāc u taḫt şāhuŋdur temām

D *Mecī' Mihrān ʿinde İskender*

2051 Ṣubḥ bigi ⁀èrte ḳapusına gele
Şemʿ bigi gėce ḫıdmetde ola

2052 İşbu rāyı begenüp mīr ü vezīr H63b
İttifāḳ eylediler bürnā vü pīr

2053 Kim ḳamu Keyd ile dem-sāz olalar Q75a
Ḫayr u şerde aŋa enbāz olalar

2054 Eyledi Mihrān'ı pes Keyd iḫtiyār
Ėlçilige ki ⁀ol idi dānā-yı kār

2055 Gey faṣīḥ ü kār-dān gerek resūl
Kim ola her söz ki söyleye ḳabūl

2056 ʿİlm ü ʿaḳlı çoḳ ola vü ḥırṣı az Z64b
Ġālib olmaya aŋa āz u niyāz

2057 Ḥırṣ ehli kimseye ėtmez vefā C72b
ʿİlmi olmayanda ḫod olmaz ṣafā

2058 Nedür ėlçi pāẕişehlerden lisān B84a
Pes gerek kim ola ol ehl-i beyān

2059 Kim sözi yėrlü yėrince söyleye
Her sözüŋ maʿnīsini gey aŋlaya

2060 Şimdi ėlçilik ne olmışdur ʿamel
Kim aŋa lāyıḳ görildi her daġal

2061 Lā-cirem düşdi cihāna şeyṭanat
Buŋa ėrdi kim görürsin salṭanat

2062 Dėdi ėlçiye ki gelse şehriyār D57a, M69a
Māl u genc anuŋdur u şehr ü diyār

2063 Līki bizi ṣıdḳ ile dilerse şāh
Kim aŋa bende olavuz nīk-ḫʷāh

2064 Bizüm ile eylesün bir ittiṣāl
Uş anuŋ tāc ile taḫt u mülk ü māl

2065 Şehribānū'yı alursa tācver
Cümle ⁀aŋa ḳul oluruz beste-kemer

2066 Feylesūf ile ṭabīb ü daḫı cām
Şāhuŋ u biz daḫı şāha hem ġulām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2067 ABH hem, CDMQZ u hem

2068 peyġāmı, D peyġām ol, Q peyġāmın; cümlesin, D ḳamusın

2069 ACZ Şehribānū, Q Şehrbānū, H Şehrebānū, B Şehdbānū, D Şāhbānū, M Mihrbānū

2070 (< DMQZ) AC çün, B çoḫ, H çoġ; ACH yaḳın ile, B yaḫınlıġla

2071 işbu (BQ uşbu) söz araya, D bu söz ara yère; cüft (CHM cift) ola aŋa, D aŋa ola cüft; māh, Q bu māh

[2072-2075 < DMZ]

2072 ėden, H eyleyen; ser-keşleri ... başları, Q her leşkeri ... tenleri

2074 AC Zülf … ki ⁀ėder, BHQ Zülfi … ėden; dāmıdur ki, Q dām kim

[2075 < Q]

Q Reften-i Tūs be-Hindūstān be-resūl

2076 Tūs'ı, B Tūs; Bānū'ya anuŋçün, MZ Bānū'ya şeh içün, Q ol Bānū'yı içün

Z Nüvāḫt-ı İskender resūl-i Keyd-rā

2077 dībā-yı (H dībā vü) Rūmī vü, D dībā vü hem dür, M dībāy zerbeft ü

2078 ACDH **ser-māyesi**, BMQZ **pīrāyesi**

2079 gevher, Z gişi

[2080 < DHMQZ]

[2081 < BDHMQZ]

2082 biz bir, D ḫod biz; keremden, D kerīmden

2067 Vėrbidi Mihrān ile ol bī-şümār — Q75b, H64a
La'l hem yāḳūt u dürr-i şāhvār

2068 Geldi şāha dėdi peyġāmı resūl
Şāh işitdi cümlesin ḳıldı ḳabūl

2069 Şehribānū'dan işitmişdi ḫaber — Z65a
Var idi göŋlinde 'ışḳından eṣer

2070 Gözden öŋdin çün olur 'āşıḳ ḳulaḳ
'Işḳa bir durur yaḳın ile ıraḳ

2071 Çünki işbu söz araya düşdi şāh — B84b
Diledi kim cüft ola aŋa māh

2072 'Işḳ durur rām ėden ser-keşleri — C73a
'Işḳdur pā-māl ėden başları

2073 'Işḳ durur pehlevānları yıḳan
'Işḳ durur cānları oda yaḳan

2074 Zülf dāmıdur ki ḳılur 'aḳlı ḳayd
Āhū gözdür ki ͡ėder arslanları ṣayd

2075 Cānları ḳılur zeneḫdān ḥabs-i çāh
Ḫāl ėder 'āşıḳlaruŋ günin siyāh

2076 Vėrbidi pes Tūs'ı Keyd'e şehriyār
Ki ͡ola Bānū'ya anuŋçün ḫ'āstār

2077 Vėrdi ėlçilere bī-ḥad sīm ü zer
Aṭlas u dībā-yı Rūmī vü güher

2078 Pāẕişeh kim Ḫālıḳ'uŋdur sāyesi
Ne durur dād u dihiş ser-māyesi

2079 Ḳanḳı gevher ki ͡anda yoḳ durur kerem
'Aḳl mi'yārında degmez bir direm

2080 Ḫalḳa ḳalbi gibi düşmendür kerem
Ḫalḳ içinde ͡aŋa ġıẕā nedür görem

2081 Bu kerem sīmurġ olmışdur meger
Kim vefā bigi yoġ andan bir eṣer

2082 Dünyede biz bir kerīme ėrmedük
Bir eṣer daḫı keremden görmedük

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2083 ʿaṣr, M ʿahd; kim anı ben, B anı kim ben, DHM ki ben anı, QZ ki anı ben (Q men)

[2084-2087 < D]

[2084-2085 – MQ ⸢⸣]

M Nevāḫt kerden-i İskender reṣūl-i Keyd-rā

2084 niʿam ... naʿam, CQ naʿīm ... leʾīm; yėg andan, MZ andan yėg

2085 ACHM **bu genc**, BMQZ **genc**; zer, AQ zerr; ki ⁀adını ėde, ki ⁀ėde adını

[2086 < MQZ]

2087 (< MZ) zer, Q genc; İssi, B Gişi

2088 birḳaç, DMZ iki; günden, Z günde; peyām, H selām

2089 rütbetin, D ʿizzetin; ACDH taḫtın u, BQ taḫtını, M taḫt ile

2090 ḳıldı heybet, Q ėtdi heyʾet

D *Mecīʾ bint sulṭān Hind ʿinde İskender*

2092 Girdi, B Gėrü; ACDH **dürr ü**, BMQZ **dürlü**

2093 AC yüz zencīr ü **ester**, BH yüz zencīr **üştür**, MZ yüz zencīr ü üştür, Q yüz ü deve daḫı, D ü esterden düzetdi

2094 ester daḫı, Z daḫı ḳatır; zerrīne-, H zerrīn-

2095 Aṭlas u, AHZ Aṭlas-ı; elvān u ecnās-ı, Q ecnās u envāʿ-ı

2096 daḫı cümle, Q cümle daḫı; -rūy ... -mūy (BHQ -būy), DZ -rū ... -mū; ḳaravaş, BMZ kenīzek; müşk-, M misk-

2097 tāc ile taḫt, Q laʿl ile tāc; mehd-i, M mehd ü, DH mühr-i, Q mühri

2083 Var dėyen bu ʿaṣr ehlinde kerem
Baŋa göstersün kim anı ben görem

2084 Çün yėyüp yėdürmeye ehl-i niʿam H64b, M69b, Q76a
Himmet ü rütbetde yėg andan naʿam

2085 Çünki ⁀ele gire bu genc ü zer ü sīm
Devlet anuŋ ki ⁀adını ėde kerīm

2086 Ola bed-baḫt ol ki dünyālık bula B85a
Anı ṣaḳlayıp adın nā-kes ḳıla

2087 Gerçi dėrler māl u zer çoḳ olsa yėg C73b
İssi nā-kes olıcaḳ yoḳ olsa yėg

2088 Döndi birḳaç günden ėlçi şād-kām D57a
Keyd'e iletdi Sikender'den peyām

2089 Dėdi andan ṣoŋra şāhuŋ rütbetin
Tāc u taḫtın u şükūh u ḥışmetin

2090 Şerḥ ėtdi dāniş ü ferhengini
Vaṣf ḳıldı heybet ü āhengini

2091 Çün Sikender vaṣfını işitdi Keyd Z65b
ʿIşḳına cān u gönülden oldı ṣayd

2092 Girdi gencinden çıḳardı sīm ü zer A19a
Laʿl ü yāḳūt u daḫı dürr ü güher

2093 Fīl yüz zencīr ü ester yüz ḳaṭār
Cülleri çīnī ḥarīr ü zer-nigār

2094 Yüz ḳaṭār ester daḫı zerrīne-naʿl
Yükleri yāḳūt u hem dürr ile laʿl

2095 Aṭlas u elvān u ecnās-ı ḥarīr
ʿŪd-ı ḫām u ʿanber ü müşk ü ʿabīr

2096 İki yüz ḳul daḫı cümle māh-rūy
İki yüz daḫı ḳaravaş müşk-mūy

2097 Bir muraṣṣaʿ tāc ile taḫt u kemer
Hem cevāhirle bezenmiş mehd-i zer

2098 Mehd-i zer içinde dürr-i şeb-fürūz
Kim yüzinden nūrı vām alurdı rūz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

2098 Mehd-i, DH Mühr-i; nūrı, CDQ nūr, H mihri

2099 Bunca, M Nėce

2100 ACDHQ **ṣaḥrāda**, BMQZ **ṣaḥrāyı**; ṭutmışdı (=ADZ; CHMQ dutmışdı), B almışdı

2101 ururdı, Q üzerdi (?), D ṭutardı, MZ dutardı; rengine, HQ bāġına; bāġ-ı, Q reng-i

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

[2102-2144 < M: bir varak eksik; 70a ve 70b'nin en alt satırlarındaki başlıklar sonradan eklenmiş olabilir?]

[2102-2105 < Z]

2102 AC **ʿanber ṣuyı ʿazb ü**, BDHQ **iksīr ü ṣuyidi**; ACH anda, B andaġı, Q daḫı, D envāʿ-ı

www.tuba.gov.tr

2103 ṭopraġı, D ṭopraġ, Q topraḳ; Gülleri ferseng-der-ferseng (H ferseng-ber-ferseng, C fersengden ferseng), Q Bāġ reşk-i nüsḫa-i Erjeng

2104 yaŋa, D yaŋadan; AC **idi**, BDHQ **olmış**

2106 vardılar, Q ėrdiler; urup, HQ ḳoyup; ėşige būse vėrdiler, BH ėşigine būse ⁀ (H yüz) urdılar

2107 gün, B dem; anda çoḳ zer ü gevher, DZ ḫalḳa zer (Z zerr) ile gevher

2108 şeh ki anuŋ, DHQZ şāh kʾanuŋ

2109 (< DZ) ACH Tācı, BQ Tāc; laʿl urunıban ... pīrūzeden (B pīrūzden), Q ile laʿl üziyen (?) ... fīrūzeden

2110 ḫurde-dān ... cāmı ʿayān (Q revān), DZ rūḥ-baḫş (Z rūḥ-feş) ... ol cām-ı ḫoş; Şāh, DZ Cem

2113 jeng-i, C reng-i, DQ zeng-i

2099 Vėrbidi İskender'e ol Keyd Şāh — B85b, H65a, Q76b
Bunca daḫı ni'met ü genc ü sipāh

2100 Şehrden on menzil ırak̟ ol zemān
Şāh bir ṣaḥrāda ṭutmışdı mekān

2101 Kim hevāsı ḫuldden ururdı dem
Reşk ėderdi rengine bāġ-ı İrem

2102 Ṭopraġı 'anber ṣuyı 'aẕb ü Furāt — C74a
Lāle vü nesrīn idi anda nebāt

2103 Sebzeden ṭopraġı mīnā-reng idi — D58a
Gülleri ferseng-der-ferseng idi

2104 Her yaŋa bir cūybār idi revān
Tāze olurdı hevāsından revān

2105 Bülbül anda muṭrib ü nev-rūz idi
Şāhid-i gül būstān-efrūz idi

2106 Çünki dergāhına şāhuŋ vardılar
Baş urup ėşige būse vėrdiler

2107 Ḫurrem ü şād oldı ol gün tācdār
Ḳıldı anda çok̟ zer ü gevher niṯār

2108 Bir ṭoy ėtdi şeh ki anuŋ bigi mihr — Z66a
Görmemişdi döneliden bu sipihr

2109 Tācı la'l urunıban pīrūz-baḫt
Gül gibi pīrūzeden düzetdi taḫt

2110 Feylesūf ile ṭabīb-i ḫurde-dān
Şāh öŋine ḳodılar cāmı 'ayān

2111 Şāh-ı Cem-devlet eline aldı cām
Bāde nūş ėtdi vü oldı şād-kām

2112 Baḫt rūz-efzūn u devlet nev-cüvān — B86a
Erġanūn ḳulaḳda elde erġavān

2113 Sāḳiyā ṣunġıl ḳanı ol cām-ı Cem — Q77a
Ola ki ġėde göŋülden jeng-i ġam

2114 Furṣatı fevt ėtme bilürken ki dehr — H65b
Nėce bizüm bigileri ḳıldı ḳahr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2114 bilürken, DQZ bilürsin; bigileri (B gibileri), Q gibilere; ḳıldı, B ėtdi

[2115-2116 – Q ↲]

2116 Nėce ⁀(H Ne) inansun gişi ⁀anuŋ ʿahdine, D Neylesün ʿahdine anuŋ gişi, Q Nėce ėtsün gişini ʿahdine

2117 döndi, B dütdi

2118 AC ol **dem**, BDHQ ol **gün**, Z hem ol; şehr, D mülk

2119 şeh gerek ... genc, Q gerek şeh ... tāc

2120 şeh gerek ola tūz-barḳ, DZ gerek ki ola şāh barḳ

2121 vaḳt-i, DZ gāh-ı; bed-mest ü ėde meclisde, C vü bed-mest ėde meclisde, D bed-mest ėde ol ḫalḳ ile, Z beẕ-mest ėde ḫalḳıyile

[2122-2134 < Z; 2122-2125 < DQ, H'de 2127'den sonra gelir]

2122 ACH ki ⁀işi rezmde ola, B ki rezmde ola işi; Ḫaşm ile, H Ḫaşmına ėtmeye ölince sitūz

2123 ACH Yā varıban, B Yalvarıban düşmene baş ėndüre

2124 ol (H -)

2125 A biŋ gezin bir demde ⁀ölür, C baş biŋ gez bir demde ⁀ölür, B her nefes neng er olur, H her nefes biŋ gez ölür

[2126 < H; BQ'da 2121'den sonra gelir]

2126 AC **Şimdi şehliḳ ol ki mālı** (C balı), BD **Şāhlıḫ şimdi** ⁀ (D Şehlıḫ imdi) **oldurur kim**, H Şāhlıḳ şimdi ⁀ol durur kim, Q Şāhluġ oldur mı şimdi

2127 devrāna kim biz, Q devrānlara kim; Dūnları (D Dünleri [?]) milke, Q Dīvleri melek

2128 şaḥne ⁀olmaġa degül, D şaḥnelıġa degül, Q şaḥne degül olmaḳ; ACD Pāẕişeh (CD Pādişeh) olmış durur şimdi, BH Pāẕişāhlıḫ ėder uş şimdi, Q Pādişāhluḳ ėder uş imdi

[2129-2130 – D ↲]

2129 olaruŋ yėrini, D anlaruŋ yėrin uş, H anlaruŋ yėrini

2130 ayular, HQ ayu, D itler; bīşesin, H mīşesin

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2115 Tīġ urur cānuŋa her ṣubḥ mihr
Al boyar ḳanuŋa her aḫşam sipihr

2116 Çerḫ yüz biŋ dürlü döner her nefes
Nėce ‾inansun gişi ‾anuŋ ʿahdine pes

2117 Devr birḳaç döndi şāh-ı mey-perest C74b
Oldı cām-ı laʿl-gündan nīm-mest

2118 Vėrdi ol dem ḫalḳa çoḳ tāc u kemer
Ḳalʿa vü iḳlīm ü şehr ü sīm ü zer

2119 Bezmde şeh gerek ola tāc-baḫş
Gāh iḳlīm ėde vü geh genc baḫş

2120 Rezmde şeh gerek ola tīz-barḳ D58b
Gāh andan ġarb yana gāh şarḳ

2121 Şeh mi dėyeler aŋa kim vaḳt-i bezm
Ola bed-mest ü ėde meclisde rezm

2122 Şeh mi ki ‾işi rezmde ola gürīz
Ḫaṣm ile ėtmeye ölince sitīz

2123 Zaḫmdan ḳorḳıbanuŋ yüz döndüre B86b
Yā varıban düşmene baş ėndüre

2124 Düşmene ‾ėnen baş yėg ol kim kesile
Yā oda yana vü yāḫod aşıla

2125 Kesilen başuŋ ölümi bir olur
Düşmene ‾ėnen biŋ gezin bir demde ‾ölür

2126 Şimdi şehliḳ ol ki mālı dėreler
Ne yėyeler ne gişiye vėreler

2127 Ėy yavuz devrāna kim biz ėrmişüz
Dünları milke melikler görmişüz

2128 Ol ki bir şaḫne ‾olmaġa degül sezā
Pāẕişeh olmış durur şimdi bize

2129 Bülbül ü ṭāvūsdan boşaldı bāġ H66a
Dutdı olaruŋ yėrini būm u zāġ

2130 Aldı Dimne yėrini arslanlaruŋ
Dutdı ‾ayular bīşesin ḳaplanlaruŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2131 AC **erenler gėtdi ḳaldı** mülk, BDH **erenlerden olıban** (H oluban) mülk, Q erenlerden ėdüben mülki; Yavuz işlüler, D Fi'li yavuzlar; AC **diyārı**, BDHQ **cihānı**

2132 yėrinde, DH yėrine; Aḥmed'üŋ, D Aḥmedī'nüŋ; yėrinde, H yėrine

2133 'Īsī vü, DQ 'Īsī, H 'Īsī-i; ADQ atlar ... uş, BCH atlara ... -

[2133/2134 – H:

Yüz Burāḳ'ı beẕl ėder bir ebtere / Ki leşi vü cānı degmez bir ḫara

Varlıġı ṣūretde bes destār u rīş / İçdügi ḫamr u yėdügidür ḥaşīş]

2134 Bu, D Bī-; ṭalalum, DHQ gelelüm

2135 iken, Q idi; deryāda, C deryāya

2136 A Lājverdī, C Lājiverdī, BDQ Lācverdī, HZ Lāciverdī; saḳf, AZ saḳfı, D saḳfa; ḳıldı, D oldı

D *Düḫūl İskender ilā ḫalvetih bi'l-leyl*

2137 -dil, Q ol

2138 Zühre-, D ḫūb-

2139 yā Rab işbu, Q işbu yā Rab; Bu derefşān, D Budur efşān, Q Bu deraḫşān

2140 ṭoldı, Q gül idi; yüziyile, H yüzi birle

2141 dürri, C dürci; ola ... ola, D olur ... olur; ayı (Z māhı) gösteren, D kānı besleyen

2143 ACHQ **Ḳanda**, BDZ **Ḳandan**; tāze işbu (B uşbu), Q uşbu tāze; Kimden almış (Z aldı), D Nėce oldı; rengi, CQ reng

2144 Şāh ile daḫı hoş, H daḫı çoḳ, D hoş anda

2145 Ėrdi, HM Urdı; ol, öz; ter, B ber

2146 vėrmedin, D vėrmedi, B görmedin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2131 Gey erenler gėtdi ḳaldı mülk boş — Q77b
Yavuz işlüler diyārı ṭutdı uş

2132 Bāġ gül yėrinde diken bitürür — C75a
Aḥmed'üŋ yėrinde Bū-Cehl oturur

2133 ʿĪsī vü Meryem piyāde ⁀ėder sefer
Tāzī atlar binür uş her kūn-i ḫar

2134 Bu kerānsuz söze nėce ḳalalum
Gėrü İskender sözine ṭalalum

2135 Çünki ġarba varur iken şāh-ı şarḳ — Z66b
Nīl-gūn deryāda nā-geh oldı ġarḳ

2136 Ġaybdan biŋ şemʿ oldı āşikār
Lājverdī saḳf ḳıldı zer-nigār

2137 Girdi ḫurrem-dil şebistānına şāh — B87a
Gördi oturmış şeref burcında māh

2138 Baḳdı gördi oturur bir Zühre-çihr
Ki ⁀olur aŋa Müşterī māh ile mihr

2139 Dėdi yā Rab işbu eyvān mı ya bāġ — D59a
Bu derefşān şemʿ mi yāḫod çerāġ

2140 Nėreden geldi ʿaceb bu nesl-i ḫūr
Kim şebistān ṭoldı yüziyile nūr

2141 İşbu dürri ṣaḳlayan ne dürc ola
İşbu ayı gösteren ne burc ola

2142 Gėcede ṭāliʿ olur mı āfitāb — H66b
Yā güneş dutar mı ʿanberden niḳāb

2143 Ḳanda olmış tāze işbu nev-bahār
Kimden almış rengi işbu lālezār

2144 Meh kenārında ḳarār eyledi şāh
Şāh ile daḫı hoş ārām ėtdi māh

2145 Ėrdi ol ser-tīz elmāsa güher — M70a, Q78a
Aḳdı ol dür-dāneden yāḳūt-ı ter

2146 Ol gėce fi'l-cümle şāh-ı kām-yāb
Cennete girmişdi vėrmedin ḥisāb

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2147 Çün gėce gėtdi vü, B Çünki gėce gėtdi

2148 Şarḳ şem‘inden, H Şem‘ şevḳından; aldı, DH buldı

2149 ṭaġ (Q daġ) üstine ol, M ol ṭaġ üstine; AC **yène**, BDHMQZ **yère**; düşürdi, A devşürdi

2150 ṭurdı (=ACH; DMQZ durdı), C vardı; ‘Arż, D ‘Arża; ėtdi, MQ ḳıldı

2152 ḳullıġından (=AH; MQZ ḳulluġından, B ḳullıġunḍan, C ḳulluḳdan), D ḳullıġına; ḳalmaġıl, D bir nefes

D *İşārāt İskender ma‘a sulṭān Hind*

2153 ṭurdı (CH durdı) ... temām, Q dutdı ... maḳām; iki günden, D üçünci gün

B [başlık için boş yer bırakılmıştır]

CH Āzmūden-i İskender ḥakīm-rā

QZ Āzmūden-i İskender ḥakīm-i Hind-rā (Z Keyd-rā)

2154 nihān, H hemān

2155 dürtinsün (Z dürtünsün), Q sürütsün; yol, H yėl

2156 Şāha, DZ Şāh; bulur, D bilür; sırra, M söze

2157 İgnelere şāh çün, DHZ Şāh çün ignelere, M Şāh ignelere çün; ėder, H ḳılur; AC **Düzedür**, BDHMQZ **Düzdürür**; igneyi, H igneden; mühr, DHMQZ mühre

2158 vėrbir (D bėrbir) ü anı, C vėribir anı, M vėrbir anı vü, Q bėrbi anı ol; AC **Düzedür**, BDHMQZ **Düzdürür**

2159 Şāha vėrbir (M bėrbir) şāh, Şāh çünkim görür; tā ki ṭuta (Q duta), DMZ çünki ṭutar (MZ dutar)

M Keşf-i rümūz ki miyān-ı İskender ve ḥakīm şüd

2160 AHMZ vėrbir ü, C vėribir, B vėrbir, D bėrbir, Q bėridi; ėder, H ėrer, DMZ ḳılur

2161 Ṣāfī, H Ṣāf, D ṣayḳal; ėder, M eyler; Pes gėrü vėrbir (Q bėrbi) anı, D Bėrbir anı gėrü, MZ Bes vėribir gėrü ⁀anı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2147 Bulmış idi her murāda dest-res C75b
Çün gėce gėtdi vü ṣubḥ urdı nefes

2148 Māh maġribden yaŋa eyledi seyr Z67a
Şarḳ şem'inden ṣafā aldı bu deyr

2149 Çıḳdı ṭaġ üstine ol zerrīn 'alem
Sāyebānın yėne düşürdi ẓulem

2150 Şāh ṭurdı ġusl ėdip ḳıldı namāz B87b
'Arż ėtdi Mālikü'l-mülk'e niyāz

2151 Kesme Ḫālıḳ'dan niyāzuŋ bir nefes
Kim bulasın her murāda dest-res

2152 Ėt nėderseŋ ḳullıġından ḳalmaġıl
Ḳul iseŋ ḳulluġı terkin ḳılmaġıl

2153 Şāh iki gün ṭurdı ḫalvetde temām
Çünki açıldı iki günden ẓalām

Āzmūden-i İskender ḥakīm-rā

2154 Bir ḳadeḥ yaġ ṭoldurup şāh-ı cihān D59b
Feylesūf-ı Hind'e vėrbidi nihān

2155 Kim bu yaġı cümle dürtinsün ḥakīm
Ki ͡ola yol rencinden endāmı selīm

2156 Ṣancar ol yaġa biŋ igne feylesūf H67a
Şāha vėrbir çün bulur sırra vuḳūf

2157 İgnelere şāh çün ėder nigāh
Düzedür biŋ igneyi bir mühr şāh

2158 Ol ḥakīme vėrbir ü anı ḥakīm Q78b
Düzedür bir āyine rūşen 'aẓīm

2159 Şāha vėrbir şāh anı bī-direng
Nem yėre ḳor tā ki ṭuta cümle jeng

2160 Feylesūfa vėrbir ü ol nāmver M70b
Çünki ėder jengine anuŋ naẓar

2161 Ṣāfī ėder ṣayḳal urdurup aŋa C76a, Z67b
Pes gėrü vėrbir anı şehden yaŋa

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2162 Şāha geldi, M Şāh gördi

2163 buldı, D bulur

6. Hindistan II (2164-2948)

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

B Keşf-i rümūz ki miyān-ı [İskender] ve ḥakīm vāḳiʿ şüd

C Keşf-i rümūz ki miyān-ı İskender ve ḥakīm būd

D *Keşf esrār beyni'l-melikeyn min kelāmi'l-ḥakīm*

H Keşf-i rümūz ki sü'ālān

Q Keşf kerden-i remzī ki miyān-ı İskender ve ḥakīm vāḳiʿ şüde būd

2164 iletdi, DHMZ getürdi; dānā şeh, Q çün şāhuŋ

2165 ʿilm ... ʿālim alur, D faẓl ... faẓl olur; kim (HMQ -); ola, HZ olsa

2166 cāha, D faẓla, MZ ṣadra, Q cehle

[2167-2168 < DMZ]

2167 ʿĀḳil, H ʿAḳlı

2168 Cāh nedür ... çāh, Q Çāhdur ... cāh; AC dėseŋ vėrme ⁀aŋa, BHQ dėr iseŋ vėrme

2169 şeh dėdi, D dėdi şeh; ki ⁀ėy, HMQ ėy; rāzı, DM remzi

2170 ol, Q bu; ḳamu, C cümle; Anda, B And

2171 Vėrbidügüŋ (Q bėrbiduġuŋ), D Bėrbidük

2172 ʿİlm (=ABH; CDMQZ ʿİlmi) ḳamulardan, B Ḳamulardan ʿilm

2173 müşkildür (Q - -dür); ḳılmadum ... bilmedüm, Z ḳılmaduŋ ... bilmedüŋ

2174 māl u mülk ü sevdā-yı ẓafer, D māl u mülket ü sūd u ẓafer, Q mülk ü māl u sevdā-yı sefer

2175 ėtdi, B ḳıldı, D üşte; nesne sıġa mı, H nesne sıġamaz, D ne sıġa daḫı

[2176-2178 < MZ]

2176 şehvāt-ı, D bu şehvātı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2162 Şāha geldi rūşen olmış āyine B88a
ʿİlm ile çoḳ iş biter herāyine

2163 ʿİlm ile buldı saʿādet her vücūd
Ādem'e ʿilmiyçün ėtdiler sücūd

6. Hindistan II (2164-2948)

Keşf-i rümūz ki miyān-ı İskender ve ḥakīm būd

2164 Pes ḥakīmi ḳatına iletdi şāh
Buldı dānā şeh ḳatında destgāh

2165 Destgāha lāyıḳ ehl-i ʿilm olur
Ḳanda kim ṣadr ola ⁀anı ʿālim alur

2166 Cehl ehli cāha lāyıḳ olmaya
Cāhile ʿizzet muvāfıḳ olmaya

2167 ʿĀḳil olan gişi hergiz cāhile
Manṣıbı görmeye lāyıḳ cāh ile

2168 Cāh nedür cāhile bī-şekk çāh
Çāha düşmesün dėseŋ vėrme ⁀aŋa cāh

2169 Pes ḥakīme şeh dėdi ki ⁀ėy kār-dān
Ḳıl aramuzda geçen rāzı ʿayān

2170 Tā ki ol esrārı ḳamu bileler H67b
Anda ne müşkil ki var ḥal ḳılalar

2171 Dėdi şāha dāyim olġıl şād-kām Q79a
Vėrbidügüŋ yaġ ile ol ṭolu cām

2172 Buyidi maʿnīsi kim baŋa bu dehr D60a
ʿİlm ḳamulardan artuḳ ḳıldı behr

2173 Ḳanḳı müşkildür ki ⁀anı ḥal ḳılmadum
Ḥikmet içinde ne var kim bilmedüm

2174 Līki göŋlümi hevā-yı genc ü zer B88b
Ḥırṣ-ı māl u mülk ü sevdā-yı ẓafer

2175 Ol ḳadeḥ gibi leb-ā-leb ėtdi pür C76b
Aŋa nesne sıġa mı ėy sözi dür

2176 Çün göŋül şehvāt-ı nefsānī ṭola
Ḥaḳ nėce ⁀anda ṭurmaġa lāyıḳ ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2177 Bir gögüzde iki gönül olmaz (BH olamaz), D İki sevgü bir gönülde olamaz; A Ḥaḳ'a yol, C Ḥaḳḳ'a yol, BDHQ Ḥaḳḳ'ı

2179 (< Q) sūzen-, D sözden; Gerçi kim (H ki) pürdür (B perdür) bulur anda mecāl, Z Gerçi pürdür līk bulur anda mecāl, D Sen ṭut āḫır sözümüzden ḫoş menāl

[2180-2183 < MZ]

2180 gönül, H gönlüŋ

2181 gökden ne, Q vü gökden

2182 ḳalmaz, Q olmaz; ẕelīl, DQ delīl

M Keşf-i rümūz ki miyān-ı İskender ve ḥakīm şüd der istidlāl-i tevḥīd be-āyine

2183 AC gönlüŋ kim (C ki, D k'), H kim gönlüŋ, B gönlünüŋ, Q gönlüni

2184 Mühreyile, D Mühre bile, Q Mühr ile; Ki ⁀ol, D Ol; ki (H -); āhen gibi oldı, D āhen-ṣıfat oldı, MZ oldı ol saḫt u

2185 ġāret ü geh, BQ gāh ġāret; rezm, H remz; māl ü mülk, Q mülk ü māl

2186 Böyle, C Bile; AC **ḳatı vü ḳaraŋu ki ⁀ola** (C ola), BDHMZ **ḳararan gönüle nèce**, Q ḳatı vü ḳaraŋuluḳla; Kārger düşüp ola mı, D Kār düşüp olısardur, MZ Kārgīr olup düşiser

[2187-2192 < DMZ]

2187 Gönlinüŋ, B Gönülüŋ

2188 ala, CD ola; ki ⁀ol (Q kim) rūşen ü ḫoş-reng, DH ki ol daḫı (D ki olduḫı) rūşen

[2189-2190 – Q ↲]

2189 Āyine ... nesne anda, Q Güzgü ... anda ḥikmet; AC ède, BDHQ ola

2190 pür-jeng, Q bī-zeng; işbu (BQ uşbu), D āşūb

2191 ṭola (Q dola), H ṭuta; AC **Ala mı** bī-jeng bigi, BD **Ola mı** bī-jeng bigi (D bī-zeng gibi), Q Görünür mı zeng içinde

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2177 Bir gögüzde iki göŋül olımaz
Nefse ⁀uyan gişi Ḥaḳ'a yol bulımaz

2178 Ḫālī olmayınca şehvetden temām
Nėce olısar göŋül Ḥaḳḳ'a maḳām

2179 Ben dėdüm ḥikmet sözi sūzen-miṣāl Z68a°
Gerçi kim pürdür bulur anda mecāl

2180 Gerçi kim ṭolu durur göŋül hevā
Olur aŋa ḥikmetüŋ sözi devā

2181 Ėtmese ḥikmet sözi cāna eṣer
Ne kitāb ėneydi gökden ne ḫaber

2182 Yoldan azana bulınıcaḳ delīl
Ṭoġrı yola döner ü ḳalmaz ẕelīl

2183 Pend ile sem'üŋ ṣadef gibi ⁀eyle pür
Dileseŋ göŋlüŋ kim ola baḥr-ı dür

2184 Mühreyile remzi böyle ḳıldı şāh M71a°
Ki ⁀ol göŋül ki ⁀āhen gibi oldı siyāh

2185 Gāh ḳatl ü ġāret ü geh rezm ile H68a
Gāh şuġl-i māl ü mülk ü bezm ile

2186 Böyle ḳatı vü ḳaraŋu ki ⁀ola pend Q79b
Kārger düşüp ola mı sūdmend

2187 Ma'ṣiyet gişiyi Ḥaḳ'dan dūr ėder B89a
Göŋlinüŋ āyīnesin bī-nūr ėder

2188 Ma'ṣiyetle çünki göŋül jeng ala
Nėce ⁀ola ki ⁀ol rūşen ü ḫoş-reng ola

2189 Āyine ⁀olmaz jeng ile ṣūret-pezīr D60b
Pes nėce ⁀ėde nesne anda cāy-gīr

2190 Gişi cehd ėtmek gerek herāyine C77a
Ki ⁀olmaya pür-jeng işbu āyine

2191 Çünki āyīne leb-a-leb ṭola jeng
Ala mı bī-jeng bigi nūr u reng

2192 'Āḳil işbu fikri nėce ⁀ėdibile
Ki ⁀ėdilen ėdilmemiş gibi ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2193 gördi, C oldı, Q gördüm; āşikār, D şehriyār; Āhenī, D K'āhenī

2194 (< Q) ėder, D eyler; gönli şöyle ki ‿āyine, M görnlünni herāyine

[2195-2205 < DMZ]

2195 rūşen, ḥāṣıl

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

CHQ Der istidlāl-ı tevḥīd be-āyine

2196 āyinede var, āyine vardur; ki ‿işide ‿anı, C kim işide, Q bile anı

2197 çünkim (H çünki) göre ... Bī-gümān tevḥīd sırrına ėre, Q göre ʿayān ... Ėre tevḥīd sırrına ol bī-gümān

2198 Ṣūretini ki ‿anda görinür; Q Ṣūreti ki görinür anda

2199 ACH orada, BQ arada

2200 kim (B ki), A -; gendü degüldür, H gendüde degül; nesne, Q ġayr

2201 ol, H o

2202 Gözde, B Gözgüde; ACH ḥaḳīḳat ėy, B ḥaḳīḳatde ‿ėy, Q ḥaḳīḳatde

2203 Ḥaḳ'dandur, Q Ḥaḳ durur; AC Yoḳ durur nesne, B Gendü daḫı yoḫ, HQ Gendüden yoḳ (Q yoḫ)

2204 olma bir, H olmayu

2205 Buyidi, Q Budı

2206 Kim dėdi şeh (=AC; HQ şāh, B kim), DMZ Şāh dėdi; Çün ḳıla güzgüyi, DMZ Güzgüyi çün ḳıla (M -)

2207 ola güzgüden maḥv D güzgüden maḥv ola; AC **ḳaçan** nūrānī ola, BH **baḳup** (B baḫıp) nūrānī ola, DMQZ ṣafā nėcesi bula

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2193 Ben dėdüm nėce ki gördi āşikār
Āhenī āyīne olmış şehriyār

2194 Nükte-i ḥikmet daḫı herāyine
Rūşen ėder gönli şöyle ki ‿āyine

2195 Çün gönül āyīnesi ṣayḳal bula
Ṣūret-i her ġayb ana rūşen ola

Der istidlāl-ı tevḥīd be-āyine

2196 Bir ulu rāz āyinede var nihān
Dėyeyim ki ‿işide ‿anı şāh-ı cihān

2197 Ana baḳan ṣūretin çünkim göre
Bī-gümān tevḥīd sırrına ėre

2198 Ṣūretini ki ‿anda görinür ʿayān
Çün bile kim gendünündür bī-gümān

2199 Līki gendü orada dāḫil degül B89b, H68b
Ṭaşra ṭurur güzgüde ḥāṣıl degül

2200 Gerçi kim gendü degüldür ol ʿayān Q80a
Līki daḫı nesne degül bī-gümān

2201 Gendü degül ol görinen gendüdür
Anla bu söz gevherin ėy baḥr-ı dür

2202 Gözde iki görinür ṣūret velī
Ol iki birdür ḥaḳīḳat ėy velī

2203 Ḫalḳ daḫı ḳamu Ḥaḳ'dandur ʿayān
Yoḳ durur nesne arada bī-gümān

2204 Ḳamu oldur nesne yoḳ arada pes C77b
Aḥvel olma bir gör ikiligi kes

2205 Ol ki geldi jeng ṭutup āyine
Buyidi maʿnīsi ‿anuŋ herāyine

2206 Kim dėdi şeh bunca vaḳt āşūb u ceng Z68a°
Çün ḳıla güzgüyi ucdan uca jeng

2207 Nėce ola güzgüden maḥv ol eşer
Ya ḳaçan nūrānī ola ol güher

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA

2208 (< DMZ) reng, Q zeng

2209 ACHM güzügüsin, B göz güzgüsin, DQ güzgüsin; günāh, M ilāh; açar, Q aça

2210 AC **ėt** līkin (A hemçün), BDHMQZ **ḳıl** līken (HM līkin, Z ikin [?])

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

2211 Tevbeyile, D Tevbe bile; ḳoyasın, D ḳoyalar; ACDMZ jeng öle (AM ala), BH ol jeng öle, Q nerzīk (? [pür-jeng?]) öle

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

2212 Çün ḫabersüz (Q ḫabersiz), D Ḫayr u şer çün

www.tuba.gov.tr

2213 ḳılasın ... ölesin (H nolasın), MZ ėdesin ... gėdesin

[2213/2214 – H69a-70a: İskender'in hastalıkları ve bunların tedavisi hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 4]

A [başlık için boş yer bırakılmıştır]

B Su'āl der tevḥīd

CH Su'āl ez tevḥīd

Q Su'āl-i İskender ez feylesūf-ı Hind ve cevāb-ı ū

[2214-2235 < MZ; 2216-2220 < DQ]

2216 AC birdür bir ... durur, BH bir durur ...1 -dur bu

2218 ACH Ben, B Bes; ki ⁀aŋa, BH aŋa

2220 ėder (H + anı)

2221 oldur, D oldı

2222 anda, D nā-geh

2208 Āyine yüzi leb-ā-leb ṭolsa jeng
Ḫūb yüzden görine mi anda reng

2209 Ben dėdüm göŋül güzügüsin günāh
Nėçe jeng ėtse açar tevbe ė şāh

2210 Dünye vü ʿuḳbīde dilerseŋ fütūḥ
Yavuz işden tevbe ėt līkin naṣūḥ

2211 Tevbeyile çün göŋül rūşen ola
Ḫayf anı kim ḳoyasın jeng öle

2212 Çün ḫabersüz ṭoḳınur çengāl-ı mevt B90a
Tevbeyi tīz eyle kim olmaya fevt

2213 Vācib ol kim tevbe bugün ḳılasın A20a
Kim bile şāyed ki yarın ölesin

Suʾāl ez tevḥīd

2214 Bes dėdi ol feylesūfa gėrü şāh H70b, Q80b, Z68b
Kim muḥaḳḳaḳdur bu kim birdür İlāh

2215 Çünki bir bildürdi anı maʿrifet
Dürlü dürlü nėredendür bu ṣıfat

2216 Çünki birdür bir ʿale't-taḥḳīḳ ẕāt
Muḫtelif nėçün olıp durur ṣıfāt

2217 Ben aŋa Ḳādir dėrem biʾl-iḫtiyār
Daḫılar Mūcib dėr ėy dānā-yı kār

2218 Ben mekānsuz bilürem anı ʿayān C78a
Baʿżı eydürler ki ‿aŋa vardur mekān

2219 Sünni anuŋ rüʾyetin cāyiz dutar
İʿtizāl ehli aŋa inkār ėder

2220 Her biri bir dürlü ėder ittiṣāf
Nėredendür şerḥ ėt bu iḫtilāf

2221 Dėdi kim sīmurġ ki ‿oldur şāh-ı ṭayr D61a
Ḳāfʾdan bir gėce nā-geh ėtdi seyr

2222 Rubʿ-ı meskūna geliben bī-gümān
Dökdi birḳaç bāl ü per anda ʿayān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2223 gelip, Q geldi; olmadın, D gelmedin; AC ṭaŋ, BDHQ gün

2224 (< D) AC Bulavuz, Q Bula öz (?), B Buluruz

2225 anı, Q anuŋ; bulur, B bilür

2226 ACHQ **ki ⁀aŋa**, BD **aŋa**; anuŋ budur, C budur anuŋ

[2227-2228 < Q]

2227 ACD ṣaru vü, H ṣarı vü, B ṣarudur

2228 dėr ṭaġda, C ṭaġda; bildüm, DH buldum; dėr bāġda, B eydür bāġda

2229 bir yėrden, DQ birinden; ACDQ daḫı dürlü gösderür, BH dürlü gösderür daḫı

2231 Dürlü dürlü buradandur, B Dürlüdür buradandur bu , D Bu nedendür dürlü dürlü

[2231/2232 – DHQ:

Her ṣıfatda ⁀ (Q ṣıfat) ėdüp tecellī bī-gümān / Dürlü maẓhar ėtdi Ḥaḳ ḫalḳa ʿayān]

2232 AD Her bölük (D biri) bir maẓharı, Q Her bilüŋ (?) bir maẓharı, BH Her yügüŋ bir maẓharın

2233 AC **bī-şek vėrür andan**, BDHQ **andan** (D anda) **vėrür bī-şek**

2234 AC degül bu, DH bu degül, B dėmegil, Q degüldür

2235 bu ki ⁀ol, D ki ol

D *Su'āl İskender ʿan keyfiyyet cām*

H Su'āl-i [İskender] ez keyfiyyet-i cām

2236 rāzın, D sırrın

2237 işbu (DQ uşbu), B ol

2238 Bunca, HQ Nėce; ṣanʿatlarla, B ṣanʿatlara ki

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2223 Çünki bu yaŋa getürdi anı yol
Gėce gelip olmadın ṭaŋ gėtdi ol

2224 Ḳuşlar anuŋ geldügini bildiler B90b
Bulavuz dėyü ṭalebkār oldılar

2225 Çünkim anı ḳamu cüst ü cū ḳılur
Her biri bir yėrde bir yügin bulur

2226 Biri dėr ki ⁀aŋa fülān yėrdür mekān
Biri dėr rengi anuŋ budur ʿayān

2227 Birisi dėr ḳara vü biri ḳızıl
Birisi dėr ṣaru vü biri yaşıl

2228 Birisi dėr ṭaġda bildüm anı H71a
Birisi dėr bāġda buldum anı

2229 Biri bir yėrden daḫı vėrür haber
Biri daḫı dürlü gösderür eṣer

2230 Gerçi anuŋ vaṣfıdur ḳamu ʿayān
Līki ol degül ki dėrler bī-gümān

2231 Her biri gördügini ėtdi ṣıfat
Dürlü dürlü buradandur maʿrifet

2232 Her bölük bir maẓharı kim buldılar
Ḥaḳḳ'ı mevṣūf ol ṣıfatla bildiler

2233 Her gişi bī-şek vėrür andan nişān C 78b, Q81a
Gerçi kimse görmedi anı ʿayān

2234 Bir durur mevṣūf çoḳ durur ṣıfat
Daḫı nesnedür degül bu maʿrifet

2235 Maʿrifet bu ki ⁀ol durur varlıḳ hemīn
Andan artuḳ nesne görmez rāst-bīn

2236 Pes dėdi ol feylesūfa şehriyār M71a°, Z68b
Ki ⁀ėt baŋa bu cām rāzın āşikār

2237 Bu hümāyūn cāma işbu iki nehr B91a, D61b
Ḫuld enhārından olmış ola behr

2238 Feylesūf eydür ki şāh-ā işbu cām
Bunca ṣanʿatlarla olmışdur temām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2239 Ḳanda kim (H ki) bir ʿālim, D Bir ḥakīmi ḳanda ki

2240 ol nāmver, Q nāmever

2241 Bir yėre (MZ Hind'de) çün Keyd oları ḳıldı, D Keyd-i Hindī bunları çün ėtdi

[2242-2243 – Q: 2242a 2243b]

2242 Keyd içün, D Keyd'e çün, Q Keyd'e, Z Tā ki çoḳ; ACDMZ taṣnīf ... te'līf, BH te'līf ... taṣnīf

2243 Nėcedür, Z Nėçe dürlü; İttiṣālüŋ, D Ṭāliʿayla; saʿd u naḥsın (D naḥsı) buldılar, C saʿd u naḥsuŋ bildiler, MZ saʿdını hem buldılar

2244 ne dürlü gevher, D ne dürr ü gevher, Z dürlü güher kim; ki ͡oldı, Q oldı

2245 AC **güherden**, BDHMQZ **güherler**; terkībden, B terkīb dėr

2246 bāde, M bād

2247 Çün düzüldi, MQ düzeldi iki baḫş oldı temām, D İki saṭḥ ile mürekkebdür bu cām; Biri süflī vü biri ʿulvī bu cām, D Biri ʿulvī vü biri süflī temām, Q Biri ʿulvī biri süflī ėy hümām

2248 ėder ... ḳılur, Q ḳılur ... ėder; yėrden, D birden

ABCHZ Su'āl-i İskender ez āferīniş-i ʿālem

Q Su'āl-i İskender ez keyfiyyet-i keşret ez vāḥid

2250 (< MZ) Nėcesi, H Pes neden

2251 Ṣāniʿden, C Ṣāniʿde; oldı, B ėtdi; evvel ki (A kim), DMZ kim evvel

2252 ʿĀlemüŋ bir bir eyit (Q ėde), DMZ Bir bir eyit (D ėt) ʿālemüŋ; Pes (Z Bes), A Hem; ėt, D ėtd

AC Cevāb-ı su'āl be-ṭarīḳ-i ḥikmet

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2239 Ḳanda kim bir ʿālim işitmişdi Keyd M71b
Māl ü niʿmet vėriben ėtmişdi ṣayd

2240 Yėdi kişverde ne kim ehl-i hüner
Var idi Hind'e getürdi ‿ol nāmver

2241 Bir yėre çün Keyd oları ḳıldı cemʿ H71b
Terbiyetle oldılar tābende-şemʿ

2242 Keyd içün çoḳ nesne taṣnīf ėtdiler
Cāmı daḫı anda te'līf ėtdiler

2243 Nėcedür aḫter mizācın bildiler
İttiṣālüŋ saʿd u naḥsın buldılar

2244 Dünyede ne dürlü gevher var temām
Birbirine ḳatdılar ki ‿oldı bu cām

2245 Çünki buldılar güherden imtizāc
Ḳopdı ol terkībden işbu mizāc

2246 Kim ḳılur ḫāṣiyyet ile ki ‿anda var
Ceẕb-i āb u bāde mıḳnāṭīsvār

2247 Çün düzüldi iki baḫş oldı temām
Biri süflī vü biri ʿulvī bu cām

2248 Birisi ėder hevādan kesb-i āb C79a, Q81b
Birisi yėrden ḳılur ceẕb-i şarāb

Suʾāl-i İskender ez āferīniş-i ʿālem Z69a

2249 Pes dėdi şeh kim beyān ėt ėy ḥakīm B91b
ʿĀlemi ibdāʿ nėce ‿ėtdi Ḳadīm

2250 Çünki birden bir olur ẓāhir hemān
Nėcesi ḳopdı bu keşret ḳıl ʿayān

2251 Anda kim Ṣāniʿden iẓhār oldı cūd
Kim idi evvel ki ol buldı vücūd

2252 ʿĀlemüŋ bir bir eyit tertībini
Pes beyān ėt ādemüŋ terkībini

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2253

D *Fī ṣıfat al-ḫulḳa beyn en-nüfūs ve'l-ecsām*

H Cevāb-ı su'āl be-ṭarīḳ-ı ḥikmet

M Der şerḥ-i āferīniş-i 'ālem

Q Cevāb-ı ḥakīm

Z Cevāb-dād be-ṭarīḳ-ı ḥikmet

2254 Dėdi, D Dėr; kevnüŋ, CD günüŋ

2255 evveli ol adı, H evvelinüŋ adı, D evvel ol idi ki

2256 Gevher-i, CDQ Gevheri, M Gevher ü; Ṣūretine, Q Ṣūret ile

[2257-2258 < MZ]

2258 BCDH Feyż, AQ Feyżi; ki ⁀evvelden, BD kim evvel; vėrilmişdi, H vėrilmişdür

2259 Lā-büd andan bir güher daḫı ⁀, DMZ Ol güherden bir güher daḫı (D hem)

2260 ednā, D āyīn, H evlā; Nefs-i küllīyile, DQ küllī bile

2261 Ḳuvvet-i (Q Varluġı) cüzvī nüfūsa, DMZ Ḳuvveti her nefse kim var; feyż-i, CD feyż, MQ feyż u, H faźl ü kemāl; varur, Q vėrür

2262 (< MZ) 'Aḳl-ı, BCDQ 'Aḳl; vėrdi, B[D?] vardı; durur, H vėrdi

2263 küllīden çü, D külden çünki; Buldı bir gevher daḫı andan (Q anda), D Bir güher andan daḫı buldı

2264 olmaḳlıġa, B olmaḫlıġa, Q olmaġlıġla

[2265 – D'de bunun yerinde şu beyit bulunuyor:

Ad ile oldı heyūlī ol nuḫust / Geldi bu söz ehl-i dānişden dürüst]

2266 buldı ol (H bildi ol) ... oldı ol, Q bildiler ... oldılar

2267 'ayān, D temām; oldur (B oldı) bī-gümān, D dur ėy nīk-nām

2268 ü erkān, BZ varken, D varı; ser-te-ser, DHQ ser-be-ser; bulup (B bulıp) andan (HQ anda), D andan bulıp

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Cevāb-ı su’āl be-ṭarīḳ-i ḥikmet

2253 Çün ḥakīme ol su’āl oldı ʿayān — D62a
Eyledi anuŋ cevābını beyān

2254 Dėdi kevnüŋ evvelinde Zü’l-celāl — H72a, M72a
Bir güher yaratdı pür-faẕl u kemāl

2255 Aferīniş evveli ol adı ʿaḳl
Bize bu söz oldı bürhān ile naḳl

2256 Gevher-i rūḥānī vü pāk ü basīṭ
Ṣūretine cümle eşyānuŋ muḥīṭ

2257 Ol durur maʿlūl-ı evvel bī-gümān
Ol durur mevcūd-ı ṣānī bil ʿayān

2258 Feyż ki ⁀evvelden vėrilmişdi aŋa
Ėtdi bir mevcūd daḫı iḳtiżā

2259 Lā-büd andan bir güher daḫı ⁀āşikār
Ḳıldı gendü ḳudretinden Kirdigār

2260 ʿAḳldan bir rütbet ednā oldı ol — Q82a
Nefs-i küllīyile şöhret buldı ol

2261 Ḳuvvet-i cüzvī nüfūsa ol vėrür — C79b
Ḳamuya feyż-i kemāl andan varur

2262 ʿAḳl-ı evvelden ėdip feyż iktisāb — B92a
Ṣālise vėrdi bu söz durur ṣavāb

2263 Nefs-i küllīden çü fāyiż oldı cūd
Buldı bir gevher daḫı andan vücūd

2264 Rütbet ile andan eksük geldi ol
Ṣūret olmaḳlıġa ḳābil oldı ol

2265 Ṣūrete çün ḳābil oldı ol dürüst — Z69b
Dėdiler aŋa heyūlā-yı nuḫust

2266 Çünki ṭūl u ʿarż u ʿumḳı buldı ol
Lā-cirem kim cism-i muṭlaḳ oldı ol

2267 Çünki ṭutdı dāyire şeklin ʿayān — D62b
Ki ⁀*efżālü’l-eşkāl* oldur bī-gümān

2268 ʿĀlem-i eflāk ü erkān ser-te-ser
Oldı bulup andan eşkāl ü ṣuver

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2269 evvel ol (Q gey) felek andan, DHMZ andan ol felek evvel; Ki ʿaŋa, D Gāh; ehl-i, H evvel

[2269/2270 – D:

Bu beyān gerçi ki ḥüccetsüz degül / Ṣunʿ-ı Ṣānıʿda heyūlī söz degül]

[2270/2271 – D:

Her gehī kʾolmaya ḳudretde ḳuṣūr / Māddesüz bulur ḳamu nesne ẓuhūr]

2271 getüren, B götüren; Gėceyile, M Gėceleri; oldurur, Q getürür

2272 geder, DQ gėder

2274 beḳā, M şeh-ā (*bekā*'dan sonraki el ile değiştirilmiş); AC **Söz işit mihrini gönülden** gėder, BDMQZ **Pes** (Z Bes, D Gel) **gönülden sevgüsin anuŋ** gėder, H ʿAḳl anuŋ varlıġın isdeyüp nėder

2275 (< MZ) olmaya ... olmaya, Q olmadı ... olmadı

2276 şevābit, D nevāyib

2277 Bu, H Bir; on, B ol; olup (B olıp, Q bolıp), D alup; buldı (D + bir)

B Der beyān-ı esāmī-i burūc ve devr-i īşān

H Ṣıfat-ı burūc

Q Fī esmā-i burūc

2278 Ḥamelʾdür, H Ḥamel bu; Ṣevr (BQZ + ü); pes, DMZ hem

2279 Mīzānʾdur u (D - u); Ḥūt (M + u)

2280 burcuŋ ... ol, Q bir çeng ... bu

2281 ACDHZ bir günde, Q bir gün, BM günde

[2282/2283 – D:

Oldı Mīzān-ı Şimāl anlar yaḳīn / Oradan bāḳī cenūb ėy pāk-dīn]

2282 kürsī vü hem, M hem kürsī

2284 yėdinci, HM yėdinc; ėder, MZ ḳılur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2269 Oldı evvel ol felek andan bedīd H72b
Ki ‿anı ehl-i şerʿ dėr ʿarş-ı mecīd

2270 Çerḫ-i aʿẓam ol felek durur müdām
Döner ü döndürür eflāki temām

2271 Ay ile güni getüren ol durur
Gėceyile gündüzi ol oldurur

2272 Gėce vü gündüzde ol bir devr ėder A20b, M72b
Döndügince ʿömr bünyādın geder

2273 Ol ki çerḫüŋ döndügince kem ola
Nėce bünyādı anuŋ muḥkem ola

2274 Çün güẕerdedür beḳā ṭurmaz gėder Q82b
Söz işit mihrini gönülden gėder

2275 Dünyeyi seven gişi şād olmaya B92b
Ḳaygudan bir laḥẓa āzād olmaya

2276 Oldı andan bir felek daḫı ʿayān C80a
Kim ṣevābit anda ṭutarlar mekān

2277 Bu felek oldı temām on iki ḳısm
Her biri bir burc olup buldı ism

2278 Ol Ḥamel'dür Ṣevr hem Cevzā'yile
Daḫı Serṭān u Esed pes Sünbüle

2279 Daḫı Mīzān'dur u ʿAḳreb Ḳavs hem Z70a
Cedy ü Delv ü Ḥūt ne bīş ü ne kem

2280 Her birin burcuŋ otuz ḳısm ėtdiler
Pes ol aḳsāma derec ism ėtdiler

2281 Gün ki ėrte gėce geliben gėder D63a
Her birin bir günde ‿olaruŋ ḳaṭʿ ėder

2282 Kimisi ėner kimi ėder ʿurūc
Ol durur kürsī vü hem ẕāti'l-burūc

2283 Ol yigirmi dört biŋ yılda temām H73a
Bir gez ėder devr dönüben müdām

2284 Oldı pes yėdinci eyvān āşikār
Kim Zuḥal anda ėder dāyim medār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2285 ACQZ **Çerḫi**, BDHM **Çerḫ**; devr, Q ḳaṭʿ

2287 ėdüp, MQ ėder; ġarbdan şarḳa, H şarḳdan ġarba; On (C Ol) iki yılda, B On yılda bes

2288 andan, Q anda; Ki (Z -); ėder Merrīḫ, DQ -dur Merrīḫ'e (D Mirrīḫ'e), A Merrīḫ ėtdi

2289 ol, Q on; gez (D ke); pāk-rāy, DZ nīk-rāy

2290 Buldı ... andan, Q Oldı ... anda; dördünci, B dördünc; Ki ⁀andan ėder gün, D Ki ⁀anda ėderken

[2291-2293 – Q: 2291a 2293b]

2291 bir, H ol, Q bu; ACDM anuŋla bulurlar, BH anuŋ ile bulur

2292 Oldı, D Aldı; pes (Z bes), C uş; Zühre'ye oldur (H durur) mekān, D andadur Zühre revān

2293 (< D) ėdüben, M ėderken; on, B ol; temām, H be-nām, Q müdām

2295 BCM Çerḫ, ADHQZ Çerḫi

2296 ėder anda, DZ anda ėder

2297 AC **sekiz**, BDHMQZ **yėdi**; On, Q An

[2298-2307 < DMZ]

2298 burc içün ol, A burcıyiçün; Düzdi, B Dizdi

[2299-2307 < Q]

2299 ACH Her birinde bir gün, B Her birin bir günde

2300 kim ... çerḫe, H ki ... çerḫ

2285 Bī-fütūr ėrte gėce durmaz gėder B93a
Çerḫi otuz yılda bir gez devr ėder

2286 Oldı altıncı felek andan temām
Kim ṭutupdur Müşterī anda maḳām

2287 Seyr ėdüp ol ġarbdan şarḳa gėder Q83a
On iki yılda yaḳīn bir devr ėder

2288 Oldı pes bėşinci çerḫ andan ʿayān M73a
Ki ⁀anda ⁀ėder Merrīḫ peyveste mekān

2289 İki yıldan eksük ol bir buçuġ ay
Geçse bir gez devr ėder ėy pāk-rāy

2290 Buldı pes dördünci çerḫ andan ẓuhūr
Ki ⁀andan ėder gün cihāna feyż-i nūr

2291 Ėder ol bir yılda bir devri temām C80b
Yıl u ay anuŋla bulurlar niẓām

2292 Oldı pes andan üçinci āsumān Z70b
Kim hemīşe Zühre'ye oldur mekān

2293 Seyr ėdüben on iki burcı müdām H73b
Devr ėder bir yıl ḥudūdında temām

2294 Pes hevīdā oldı ol ikinci deyr
Kim ʿUtārid anda ⁀ėder peyveste seyr

2295 Ol daḫı seyr ėdiben ėrte gėce
Çerḫ bir yılda gezer ucdan uca

2296 Oldı andan ṣoŋra pīẕā çerḫ-i māh
Kim ḳamer seyr ėder anda sāl u māh

2297 Çünki yigirmi sekiz gün ol gėder D63b
On iki burcı temāmet seyr ėder

2298 On iki burc içün ol Rabbü'l-enām
Düzdi yigirmi sekiz menzil temām

2299 Her birinde bir gün anuŋ seyr ėder
ʿİbret ile ḳudrete gey ḳıl naẓar

2300 Ol menāzil adı Şarṭeyn ü Buṭeyn B93b
Pes Ṯüreyyā'dur kim oldı çerḫe zeyn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2301 Heḳ'a, B Buḳ'a; Neṣre, A Neṣr

2302 Cebhe, B Veche; Simāk, BH Semāk; bī-imtirā, B bī-imtidā, C bī-iḳtirā, H bī-iḥtirā

2304 AC Menzile, B Menzil, H Menzil-i; Sa'd u Bela', BH Sa'd Bela'; ėt, H 'īd; AC żam, H ażam, B ḫatem

2305 pāk-dil, H pāk-dīn

2306 Reşā, C Riṣā, B Reşād

2307 AC Yā ne yüce nesnedür, BH Ne yüce nesne durur

[2308-2309 < D]

2308 temām ... müdām, H müdām ... temām

Q Der beyān-ı çehār erkān-ı ṭāli'

2310 ṣoŋra (A -)

2311 yėl ü ṣu vü ṭoprak kim (H ki), D ṣuyla hevā ṭoprak; aṣlıdur bunlar, H aṣlı bunlardur

2312 (< MZ) dörd (C dört), DHQ -dur; kān u (D - u); ḫayvān u (CD - u)

B Ṣūret-i felekü'l-aṭlas

B [Feleklerin şeması] Aḥkām-ı burūc ve aṣl-ı īṣān çe būd

2313 Ḳıldılar encüm feleklerde 'urūc; Ṭutdılar, CQ Dutdılar, MZ Döndiler; burūc, Q ḫurūc

2314 vü leyl ... yaz oldı vü, Q leyl ... yazı oldı

2315 (< Z) revān, Q 'ayān; sa'd u naḥs, M naḥs u sa'd

2316 olup, M olur

2301 Gėrü Debrān'dur u Heḳ'a Hen'a hem
Pes Ẕirā' u Neṣre ėy baḥr-ı kerem

2302 Ṭarfe Cebhe Zebre Ṣarfa hem 'Avā
Pes Simāk u Ġafr'dur bī-imtirā

2303 Pes Zebānā vü daḫı İklīl ü Ḳalb
Cehd ile eyle göŋülden cehli selb

2304 Menzile Şevle Ne'āyim Belde hem
Ẕābiḥ ü Sa'd u Bela' ėt aŋa żam

2305 Daḫı hem Sa'dü's-su'ūd ėy pāk-dil
Daḫı Sa'dü'l-aḫbiye'dür bellü bil

2306 Pes gėrü Fer'-i Muḳaddem'dür yaḳīn C81a, H74a
Pes Mu'aḫḫer'le Reşā durur hemīn

2307 Kim bile kim ne durur bu kārgāh
Yā ne yüce nesnedür bu bārigāh

2308 Her felekde iki ḳuṭb olup temām H74b
Yöridiler miḥver üstinde müdām

2309 Merkez ile ḳuṭb olup pāyidār
Yöridi pergār gibi her medār

2310 Oldı andan ṣoŋra dörd erkān basīṭ
Biri birine felek bigi muḥīṭ

2311 Od u yėl ü ṣu vü ṭopraḳ kim müdām Q83b
Her mürekkeb aṣlıdur bunlar temām

2312 Ol ṭoḳuz ābā bular dörd ümmehāt
Ṭoġdı ⁀olardan kān u ḥayvān u nebāt

2313 Ḳıldılar encüm feleklerde 'urūc B94a
Ṭutdılar merkez yöresinde burūc

2314 Sāl ü meh düzildi vü leyl ü nehār M73b
Ḳış u yaz oldı vü pāyīz ü bahār

2315 Her yaŋa bir kevkeb olıban revān
Düşdi sa'd u naḥs arasında ḳırān

2316 Ḥādiṯ olup gökde dürlü ittiṣāl
Ḳıldılar te'ṯīr yėrde māh u sāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[2317-2319 – Z: 2318 2319 2317]

2317 ACZ **çün döndi bu resme**, BDHMQ **bu resme çün döndi**

[2318-2319 < DM]

2319 ṣūretin, C sevdetin, H sevretin

2321 Ādem, M andan

2322 AC dörd (CH dört) **aždādı anda**, BH dört **żıddı teninde**, DMZ aždādı teninde, Q ol dörd żıddı tende; sāzikār, H āşikār

[2323 – D'de 2332'den sonra gelir]

2323 *Ḥammartü* teşrīfin, D Çil ṣubḥ taḥmīrin, Q çekdi taḥammürin; Ėdibenüŋ, Q Ėdübenüŋ, H Ėdübenin; nefḥ-i, H feth-i

2324 kim çün āyine, M kim bir āyine, Z kim āyine cün, H ki herāyine

2325 Taṣfiyeyle, M Ṣayḳal ile

2326 Āyinede (Q Āyineden) çün görürsin sen, D Āyineyi çünki görürsin; Ṣāf olıcaḳ, MZ Ṣāf (M Ṣāfi) olmış

2327 ḫāricden, M ṣūretde, Z ṣūretden; ACHZ āyīneye, BMQ āyīne, D güzgüye

2328 muṣavvirden, D muṣavverden; bulur, Q bilür; BCDQ bu, AH her

[2329-2331 < Z]

2329 yaġdan, DM yaġ ile

2330 Nārdan, D Taŋrıdan; olur aŋa, M aŋa olur nūr; olmadın, Q olmadı; andan, M aŋa

2331 buldı, M bulur

2332 fāyiż oldı Ḥaḳ'dan, DM Ḥaḳ'dan fāyiż oldı; feyż, D nūr, MQ faż

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2317 Bir zemān çün döndi bu resme sipihr B94b
Gėce gündüz geldi gėtdi māh u mihr

2318 Mümtezic oldı keşīf ile laṭīf
İḫtilāṭ ėtdi şaḳīl ile ḫafīf

2319 Şıdı şu oddan ḥarāret şūretin
Od daḫı şudan bürūdet ḳuvvetin

2320 Oldı terkīb-i meʿādin hem nebāt H75a
Daḫı her nesne ki var anda ḥayāt

2321 Buldı andan şoŋra pes Ādem vücūd C81b
Kim melāyik ḳıldılar aŋa sücūd

2322 Anı ṭopraḳdan yaratdı Kirdigār
Ḳıldı dörd aždādı anda sāzikār

2323 Ṭoprağı *Ḥammartü* teşrīfin fütūḥ
Ėdibenüŋ buldı Ḥaḳ'dan nefḫ-i rūḥ

2324 Şöyle kim çün āyine şayḳal bulur
Naḳşına her şūretüŋ ḳābil olur

2325 Taṣfiyeyle çünki ḳābil oldı ḫāk Q84a, D64a
Aŋa Ḫālıḳ'dan vėrildi rūḥ-ı pāk

2326 Āyinede çün görürsin sen yaḳīn
Ṣāf olıcaḳ ḳamu nesne ṣūretin

2327 Şöyle kim ḫāricden ėdüp infiṣāl
Hīç nesne ‿āyīneye ‿ėtmez ittiṣāl

2328 Ol muṣavvirden daḫı herāyine
Ṣūreti şöyle bulur bu āyine

2329 Çün fetīle yaġdan çerbiş bulur M56a
Şöyle kim nār olmaġa ḳābil olur

2330 Nārdan nūr olur aŋa muttaṣıl B95a
Hīç nesne ‿olmadın andan münfaṣıl

2331 Cism daḫı şöyle buldı ittiṣāl
Rūḥ ile Ḥaḳ'dan velī bī-infiṣāl

2332 Çünki fāyiż oldı Ḥaḳ'dan nūr-ı cūd
Degdi ol feyż ile insāna vücūd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2333 Ẓāhiri ⁀anuŋ naḳş-ı (=ACMZ; BH nefs-i) ... Bāṭını ⁀anuŋ nefs-i, DQ Ẓāhir anuŋ naḳşı (Q naḳş) ... ; Bāṭın anuŋ naḳşı (Q nefs); rūḥānī, Q raḥmānī

2334 ʿİlm ü ʿaḳl ile, DMZ Ḳamu nesneden

[2335-2336 – D'de yalnız 2335a 2336b var]

2335 Ḥaḳ ʿilm ü ... sebīl, D ʿilm ... ḥakem; bildürdi, B gösterdi

2336 ʿAḳl, Q ʿAḳla; taʿlīm ėtdi D, ögretdi

2337 **hem** (=AC; BQZ **kim**, H ki) aŋa nedür, D kim nedür aŋa, M aŋa kim nedür

2338 Ėrgüribenüŋ, D Ėrüribenüŋ, Q Ėrgüzbeni; anı, D anuŋ

2339 Ėtdi aŋa vaḥy (Z + u), D Ėndi vü ḥay aŋa; BDMZ vėrbidi, A ü vėribidi, Q ü bėridi, H ü vėrildi, C gönderdi; ḫaṭāyile, H ḫaṭā vü hem, D ḫıṭāb ile

2341 Yaradup Ḥavvā'yı vėrdi ⁀aŋa (CD aŋa vėrdi), D Yaradıban vėrdi Ḥavvā'ya

2342 AC Ẕürr ü, Z Ẕerr ü, BH Dürr-i, DMQ Dürlü; olardan, D bulardan

2343 Anlara, D bunlara; şerri, M şerrin

2345 Geldi, D Gele; Kim, H Tā, Q Hem; ėdeler ṣavāb, Q ėderler ṣevāb

2346 Anlaruŋ üstinde (CHQ üstine) döne (HQ döner), DMZ Geçüreler ḫayr u şerle

2347 Çünki ḫilḳatden, D Ḫālıḳ'dan; ḳala, D ḳıla; ne insāndan, Q insāndan ne

[2348 – DMZ'de bunun yerine şu beyit bulunuyor:

D Evvelīn ṣūr ile ḳamu öleler / Ey ü yavuz her çi var yoḳ olalar

MZ Evvelīn ṣūr ile ⁀olar (Z urup) yoḳ olalar / Eyü yavuz ucdan uca öleler]

2333 Ẓāhiri ⁀anuŋ naḳş-ı cismānī durur Z71b
Bāṭını ⁀anuŋ nefs-i rūḥānī durur

2334 İki ʿālemden mürekkeb oldı ol A21a
ʿİlm ü ʿaḳl ile müretteb oldı ol

2335 Vėrdi ⁀aŋa Ḥaḳ ʿilm ü gösterdi sebīl H75b
Hem aŋa bildürdi medlūl ü delīl

2336 ʿAḳl bağışladı ögretdi ḥikem C82a
Nuṭḳ taʿlīm ėtdi bildürdi ḳalem

2337 Oldı rūşen göŋline tevḥīd-i ẕāt
Bildi hem aŋa nedür lāyıḳ ṣıfāt

2338 Ėrgüribenüŋ feleklere anı
Celve ėtdürdi meleklere anı

2339 Ėtdi aŋa vaḥy vėrbidi kitāb Q84b
Nedür ögretdi ḫaṭāyile ṣavāb

2340 Maẓhar-ı cümle ṣanāyiʿ oldı ol D64b
Mehbeṭ-ı envār-ı Ṣāniʿ oldı ol

2341 Ṣol eyegüsinden ol Feyyāż-ı cūd
Yaradup Ḥavvā'yı vėrdi ⁀aŋa vücūd

2342 Anı aŋa cüft ėdüben bī-şümār
Ẕürr ü nesl ėtdi olardan āşikār

2343 Anlara her işi taʿlīm eyledi B95b
Ḫayr u şerri cümle tefhīm eyledi

2344 Çün bular vech-i maʿāşı bildiler M56b
Rubʿ-ı meskūnı ʿimāret ḳıldılar

2345 Geldi bunlara Resūl ü hem kitāb
Kim ḫaṭāyı ḳoyup ėdeler ṣavāb

2346 Ne ḳadar kim diler ise Kirdigār Z72a°
Anlaruŋ üstinde döne rūzigār

2347 Çünki ḫilḳatden ola ḥāṣıl murād
Ne ḳala insān u ne insāndan ad

2348 Ṣūr-ı evvelde ḳamu yoḳ olalar
Ulu giçi ucdan uca öleler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2350 ola işi (Q gişi) vü, D ėde cihānda

[2351-2352 – MZ ↲]

2351 (< Q) yolı, Z işi; ACHZ **ḫaṭṭ-ı**, M ḥaṭṭ u, B **ḫabṭ-ı**, D ḫabṭ u

2352 ki ⁀ola, M ola; yolı, Z işi

2353 ki ⁀ola, DM ola; ḫayrı (DM ḫayr) eyle, A ü eyle ḫayrı

[2354-2488 < Z]

2355 ʿĪsī gibi, M -ṣıfat; gibi (CM bigi), H -ṣıfat

2356 Çün bu sözleri, D Ḫayr ėdenleri

BCHQ Suʾāl-i İskender ez meḳādīr-i ecsām (CH + -ı ʿālem)

D *Fī şerḥ meḳādīr ecsāmi'l-ʿālem*

M Der şerḥ-i meḳādīr-i ecsām

2357 ecsāmı, Q esrārı

2358 meḳādīrin, Q meḳādirden; ėt, M ḳıl; biri miḳdārın, D bir meḳādīrin

B Cevāb der beyān-ı miḳdār-ı kūre-i arż

CH Cevāb-ı beyān-ı miḳdār-ı küre-i arż

D *Fī beyān miḳdār küreti'l-arż*

Q Beyān-ı miḳdār-ı kūre-i zemīn

2360 Ḳuṭrı, D Ḳaṭra, M Ḳuṭr; dörd, M devr

B Der beyān-ı miḳdār-ı kūre-i hevā

CH Der beyān-ı miḳdār-ı nār u hevā

D *Fī beyān miḳdār felek ḳamer*

Q Beyān-ı miḳdār-ı kūre-i āteş

2361 anda, D andan; od u yėl, D ol on biŋ; ferseng ile ⁀otuz bėş (A -), D fersaḫla ol yüz

2362 daḫı (D + var)

BCH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı felek-i ḳamer

Q Beyān-ı miḳdār-ı felek-i ḳamer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2349 Bir daḫı ṣūr urılup ba‘de’l-memāt
Bulalar baş ḳaldurup yėrden ḥayāt

2350 Her gişi ėtdügine bula cezā H76a
Ger ṣavāb ola işi vü ger ḫaṭā

2351 Ol gişi ki ‿ola yolı ḫaṭṭ-ı ḫaṭā C82b
Bulmaya rāḥatdan i‘ṭā’-i ‘aṭā

2352 Her kimüŋ ki ‿ola yolı ṣavb-ı ṣavāb
Cennete girüp gėye ṣevb-i ṣevāb

2353 Ger dilerseŋ ki ‿ola saŋa baḫt yār
Şerri terk ėt ḫayrı eyle iḫtiyār

2354 Şerr İblīs işidür terk ėt anı Q85a
Ḫayr ḳıl kim Ḥaḳ melek ḳıla seni

2355 Ḫayr ėden ‘Īsī gibi göge varur
Şerr ėden Ḳārūn gibi yère girür

2356 Çün bu sözleri işitdi şehriyār B96a, D65a
Āferīn ėtdi ḥakīme bī-şümār

Su’āl-i İskender ez meḳādīr-i ecsām-ı ‘ālem

2357 Pes dėdi şāh aŋa kim ėy nīk-nām
Çünki şerḥ ėtdüŋ bu ecsāmı temām

2358 Gel meḳādīrin bularuŋ ėt beyān M57a
Kim bilem her biri miḳdārın ‘ayān

Cevāb-ı beyān-ı miḳdār-ı küre-i arż

2359 Dėdi altı biŋ sekiz yüzdür temām
Devri ferseng ile yėrüŋ ėy imām

2360 Ḳuṭrı iki biŋ yüz altmış dörd olur
Bu ḥisābı hendese ehli bilür

Der beyān-ı miḳdār-ı nār u hevā

2361 Çünki anda olur od u yėl müdām
Oldı ferseng ile ‿otuz bėş biŋ temām

2362 Hem on üç ferseng daḫı bil ‘ayān H76b
Ḳudretinde Ḳādir’üŋ yoḳdur gümān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2363 ACD ay anda ⁀eder, BH ay eder anda, M anda ay eder, Q aydur anda

2364 yüz on bir (DH biŋ) durur, B yüz on bir biŋ dur, Q yüz on miŋdür

[2365 – Q ☙]

CH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı cirm-i ḳamer

D *Fī beyān miḳdār cirm ḳamer*

2365 AC **baḫşınuŋ**, BDHMQ **baḫşdan**; kim (HMQ -); geh ... geh, Q ger ... ger; ṭolu, Q dolu, D ṭolur

BCHQ Der (Q -) beyān-ı miḳdār-ı felek-i ʿUṭārid

D *Fī beyān felek ʿUṭārid*

2366 yüz biŋ ü, M -dur yüz biŋ, Q yüz miŋ; dört biŋ, D biŋdür, Q dörddür

2367 Ḳudretüŋ ... var (Q ü), HM Ḳudret ... vardur

BHQ Der (Q -) beyān-ı miḳdār-ı felek-i Zühre

C Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i ʿUṭārid

D *Fī beyān felek Zühre*

2368 İki, M Līki; gez, DHMQ yüz; bil, D yıl, M biŋ; Ḳalını ⁀anuŋ ki ⁀(Q Ol felek kim) andadur (M ki ⁀anda ⁀olur) Zühre, D Ḳaluŋı anda ki Zühre'dür; müdām, Q maḳām

2369 daḫı hem, B durur ol; bile (M -)

BCH Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Zühre

D *Fī beyān cirm Zühre*

2370 bil (D -)

BCH Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i āftāb

D *Fī beyān felek eş-şems*

Q Beyān-ı miḳdār-ı felek-i şems

2371 Ḳalını ol Şems olan menzilüŋ, Q Felek ol Şems olan menzillerüŋ; ü (D -); bellü, D ol yıl

2372 yüz ü, Q yüz; sözi (B yüzi) dür, D aşlı ḥür, HM aşlı dür

BCH Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Şems (B Āftāb)

D *Fī beyān cirm eş-Şems*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i ḳamer C83a

2363 Ol felek kim ay anda ͡ėder medār
Otuz üç biŋdür ḳalıŋlıġı ė yār

2364 Daḫı yüz on bir durur ferseng ile Q85b
Bildi dānā bu sözi ferheng ile

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Ḳamer

2365 Yėrüŋ altmış baḫşınuŋ birincedür B96b
Cirmi ͡anuŋ kim geh ṭolu geh incedür

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i ʿUṭārid

2366 Ol felek ki ͡anda ʿUṭāriddür müdām
Ḳalıŋı yüz biŋ ü on dört biŋ temām

2367 Daḫı ͡iki yüz ḳırḳ ferseng oldı rāst D65b
Ḳudretüŋ işinde ne kem var ne kāst

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Zühre

2368 İki gez biŋ gez biŋ oldı bil temām
Ḳalıŋı ͡anuŋ ki ͡andadur Zühre müdām

2369 Yėdi yüz biŋ daḫı hem ferseng ile
Hem ṭoḳuz yüz seksen anuŋla bile

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Zühre

2370 Altı yüz ḳırḳ biŋ durur bil bī-gümān
Zührenüŋ ferseng ile ḳuṭrı ʿayān

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Āftāb

2371 Ḳalıŋı ol Şems olan menzilüŋ H77a
Yüz biŋ ü on biŋ durur bellü bilüŋ

2372 Daḫı yėdi yüz ü altmış altıdur C83b
Rāst hem ferseng ile ėy sözi dür

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

y. 58a

Gökkubbe ve yeryüzü

Hindli âlimin İskender'in sorusu üzerine yeryüzü ve göğün katlarının boyutlarıyla ilgili bilgi verdiği beyitler arasına yapılmış bu imge, metinde daha önce uzun uzun yaradılışları anlatılan evrenin ögelerini betimler.

Üstte, yuvarlak madalyonlar içindeki gezegen ve burç sembollerinden oluşan gökkubbe, altta denizin ortasında, üzerinde çeşitli ağaçlar bulunan bir ada şeklinde yeryüzü tasvir edilmiştir. Yeri çevreleyen deniz gümüşle boyanmıştır, oksitlenme nedeniyle bugün siyah görünür.

2372. beyitten sonra yer alan resim 93 x 153 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE BİLİMLER
TURKISH ACA



2373 kim görürsin sen, Q ki görürsin

2374 daḫı (M -); yėdi yėrcedür (C derecdür, D yėrce), Q yėrce durur; bī-kelām, D ėy imām

BCH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı felek-i Merrīḫ

D *Fī beyān felek Mirrīḫ*

Q Miḳdār-ı ġalaẓ-ı felek-i Merrīḫ

2375 biŋdür ... Ḳalınŋı, Q miŋ ... Felek; ki ‿oldı, D ki

2376 biŋ (Q miŋ), D bil

BCH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Merrīḫ

D *Fī beyān cirm Mirrīḫ*

2377 Ḳuṭrı, D Ḳaṭra, M Ḳuṭr; ADHQ fersaḫla iki biŋdür (Q miŋdür), C fersaḫla iki biŋ dört, B fersengle otuz iki biŋ, M ferseng ile iki biŋdür; yüz elli iki ėy, DHMQ dört yüz elli iki (MQ + ėy)

[2377/2378 – H:

Ol felek ki devri ėder Müşterī / Diŋle miḳdārın eyā merdī serī]

BCH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı felek-i Müşterī

Q Miḳdār-ı ġalaẓ-ı felek-i Müşterī

2378 līkin (D līk), M iki, Q daḫı; on, Q an

C Beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Müşterī

D *Fī beyān felek el-Müşterī*

2379

2380

BH Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Müşterī

2381 ʿilm, Q ʿilmi; aŋa (D + er)

ABCH Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Zuḥal

D *Fī beyān miḳdār felek Zuḥal*

Q Miḳdār-ı ġalaẓ-ı felek-i Zuḥal

2382 sekiz gez lā-aḳal, D sekizle hem aḳal; çerḫüŋ ki ‿olur anda, D çerḫ k'andadur, Q çerḫüŋ ki adıdur

D *Fī beyān miḳdār cirm Zuḥal*

2383 ü (DMQ -); altmış biŋ, Q altmışdur; daḫı, M ile; AC **bī-kelām**, BMQ **ėy nīk-nām**, DH ėy imām

BCH Der (C -) beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Zuḥal

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Şems

2373 Cirmi şemsüŋ kim görürsin sen ʿayān B97a, M57b
Nūrıyile rūşen olmış bu cihān

2374 Yüz daḫı ⁀altmış yėdi yėrcedür temām
Daḫı bir s̱ülṣince yėrüŋ bī-kelām

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Merrīḫ

2375 Biŋ gezin biŋdür on altı gez temām Q86a
Ḳalınıı ⁀anuŋ ki ⁀oldı Mirrīḫe maḳām

2376 Daḫı elli altı biŋ ferseng ile
Seksen iki daḫı anuŋla bile

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Merrīḫ

2377 Ḳuṭrı fersaḫla iki biŋdür dürüst
Daḫı yüz elli iki ėy fehmi cüst

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Müşterī

2378 Biŋ gezin biŋ līkin on dört gez temām D66a
Hem ṭoḳuz yüz biŋ daḫı ėy nīk-nām

2379 Daḫı ṭoḳsan dört biŋ ferseng ile
Yėdi yüz ṭoḳsan sekiz daḫı bile

2380 Ḳalınıdur Müşterī duran gögüŋ H77b
Ḳudretini Ḫālıḳ'uŋ görüp ögüŋ

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Müşterī

2381 Cirmi yėr ḳadrince seksen bėş durur
Zī göŋül kim ʿilm aŋa ėş durur

Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i Zuḥal A21b, B97b, C84a

2382 Biŋ gezin biŋdür sekiz gez lā-aḳal
Ḳalınıı ⁀ol çerḫüŋ ki ⁀olur anda Zuḥal

2383 Daḫı bėş yüz biŋ ü altmış biŋ temām
Elli üç ferseng daḫı bī-kelām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2384 ʿilminde, Q ʿilmin; bu (D -)

2385 (< DHM) celāl ü ʿizzet-i bī-ibtidā ... bī-intihā, Q celālet ġurret-i bī- intihā... bī-i-btidā

B Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i burūc ki felek-i s̱evābit-est

C Beyān-ı miḳdār-ı felek-i burūc

D *Fī beyān miḳdār felek s̱evābit*

Q Der beyān-ı miḳdār-ı felek-i s̱evābit

2386 yüz biŋ ü on, Q yüz miŋ ü an, D on biŋ yüz

[2387-2388 – D ↲]

2387 ACM **-dür ü**, D -dür, BHQ **durur**

2388 AC yüz ü, BDHMQ yüz; ḳıl şümār, M bī-şümār

M RESİM: Gökyüzü, burçlar ve dünya M58a

2389 bėş, A dörd; AC **ḳırḳdur**, BDHMQ **ḳırḳ iki**

2390 (< DM) ki (HQ -)

2391 (< DM) Ḳaṭre ... ḳadardur, Q Ḳaṭr ... durur; yaḳīn, C hemīn

B Der beyān-ı miḳdār-ı kevākib-i s̱evābit

C Der beyān-ı meḳādīr-i kevākib-i s̱ābite

H Meḳādīr-i kevākib

Q Beyān-ı kevākib-i s̱ābite

[2392-2393 < HM; BQ'da bu beyitler (önceki başlıkla beraber) 2481'den sonra gelir]

[2392-2395 – Q: 2394 2395 2392 2393]

2392 Encümüŋ, D Göklerüŋ kim, M Kevkebüŋ; AC **gey giçisi kim**, BDHM **eŋ giçi-si ki** (HM kim), Q anuŋ giçisi ki; kāmkār, DHMQ nāmdār

2393 ėy, D gey; AC dūr-bīn, BHMQ rāst-bīn; yaḳīn, B hemīn

[2394-2481 < DM]

[Q 87b3-12 = 2396-2405; 86b12-87a2 = 2483-2485; 90b2- = 2486-]

2394 AC **bu ne ʿizz ü**, BHQ **ne ʿizz ü ne**; AC ḳuvvetdür (C ḳudretdür) bu ne ḳadr ü, B mülk ü emr-i ḫalḳ ne, H mülk ü emr ü ḫalḳ u ne, Q milketdür ne emr ü ne

2395 yėksān, Q insān

C Der beyān-ı süʿūd u nüḥūs-ı kevākib-i seyyāre

Q Der beyān-ı saʿd u naḥs-ı kevākib

[2396-2481 – BHQ'da 2485'ten sonra gelir]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der beyān-ı miḳdār-ı cirm-i Zuḥal

2384 Ṭoḳsan altı yėrcedür cirm-i Zuḥal
Hendese ʿilminde ͡olur bu ʿuḳde ḥal

2385 Zī celāl ü ʿizzet-i bī-ibtidā
Zī kemāl ü ḳudret-i bī-intihā

Beyān-ı miḳdār-ı felek-i burūc B98a°, Q86b

2386 Ol ṣevābit çerḫinüŋ ėy dūr-bīn
Ḳalıŋı yüz biŋ ü on biŋdür yaḳīn

2387 Daḫı iki biŋdür ü ḳırḳ dörd rāst
Gėrü hem ferseng ile ne kem ne kāst

2388 Üç yüz ü ṭoḳsan biŋ olur ḳıl şümār
Ol derecden her biri kim anda var

2389 Daḫı bėş yüz ḳırḳdur ferseng ile M58b°
ʿİlm ögren dāniş ü ferheng ile

2390 Kürsī ol ki ͡eflāk içindedür nihān
ʿArş ḳatında nedür ḳadri ʿayān

2391 Ḳaṭre neyse baḥr ḳatında yaḳīn
Ol ḳadardur ḳadri ͡anuŋ anda hemīn

Der beyān-ı meḳādīr-i kevākib-i ṣābite B98a°

2392 Encümüŋ gey giçisi kim anda var D66b°, H78a°
On sekiz yėrce durur ėy kāmkār

2393 Ululası anlaruŋ ėy dūr-bīn C84b
Ol felek ḳalınlıġıncadur yaḳīn

2394 Bu ne ḳudretdür bu ne ʿizz ü celāl
Bu ne ḳuvvetdür bu ne ḳadr ü kemāl

2395 Kim ʿuḳūl anda ḳamu ḥayrān durur
İns ü cinn ü hem melek yėksān durur

Der beyān-ı süʿūd u nüḥūs-ı kevākib-i seyyāre Q87a°

2396 Şeh ḳatında ol ḥakīm-i kār-dān
Çünki çerḫüŋ hey'etin ėtdi beyān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2397 Saʿd u naḥsin ol yėdinüŋ, Q Naḥs u saʿdın ol yėrinüŋ

2399 Tā biline, Q Ḳābiline

2400 bilindi bu ki, Q bulundı kim bu; Dār-ı, H Kār-ı

2403 Naḥs ile naḥs ... saʿd ile saʿd ... baʿd, Q Saʿd ile saʿd ... naḥs ile naḥs ... pes

2404 biraz (=AC; B yüzi, Q biri) ola, H olupdur ol

[2405/2406 – Q: Zühre bes şemsüŋ gey āşüfte durur / K'anuŋ işine muṭīʿ anda durur]

2406 Ki ⁀az, Q Az; olduġında, H [old]uġında; andan (Q -)

2407 Ḳādire baḳ, Q Ḳādiri gör

B Der beyān-ı kemmiyet-i sükūt-i kevākib-i ṣābite ve esāmī-i ḫurşīd

CH Der beyān-ı kemmiyet-i kevākib-i ṣābite ve esāmī (H + -i ṣuverişān)

Q Der beyān-ı kevākib-i ṣābite

2408 gėrü aŋa, Q aŋa gėrü

2409 AC **biŋdür ü yigirmi līki**, BHQ **biŋ** (Q miŋ) **durur yigirmi iki**

2410 kim ʿilm düzen fehm ile, H ki ʿilm düzüp mühmele

2411 her yėrde bir vażʿa, Q her yėrde bir vaṣfı, H bir yėrde her vaṣfı

BQ Der beyān-ı ṣūret-i kevākib-i şimālī

2397 Saʿd u naḥsin ol yėdinüŋ yėk-be-yėk
Şerḥ ėtdi şāha şöyle kim gerek

2398 Dėdi ʿanı kim naḥs-ı ekberdür Zuḥal
Kim ḳamudan yücerek buldı maḥal

2399 Tā biline naḥs-perverdür felek B98b
Saʿd olan anı terk ėtmek gerek

2400 Pes bilindi bu ki dünyā riʿati
Dār-ı ʿuḳbīde nuḥūsetdür ḳatı

2401 Saʿd-ı ekber oldı bī-şek Müşteri
Līki Merrīḫ oldı naḥsuŋ aṣġarı

2402 Saʿddur Şems ü Ḳamer uş gör ʿayān H78b
Saʿd-ı aṣġar Zühre durur bī-gümān

2403 Naḥs ile naḥs olan u saʿd ile saʿd
Ol ʿUṭāriddür yaḳīn min ḳabl ü baʿd

2404 Ol Zuḥal altında oldı Müşterī
Kim nuḥūsetden biraz ola berī

2405 Oldı Merrīḫ esfelinde Āfitāb
Ki ʿola baʿżı şerrine anuŋ ḥicāb

2406 Aşaġa oldı ʿUṭāridden ḳamer Q87b
Ki ʿaz ola naḥs olduġında ʿandan eṯer

2407 Ṣāniʿi gör kim ne ḥikmetler ėder C85a
Ḳādire baḳ kim ne ḳudretler ėder

Der beyān-ı kemmiyet-i kevākib-i ṯābite ve esāmī

2408 Pes dėdi gėrü aŋa şāh-ı cihān
Kim ṯevābit nėcedür eyle beyān

2409 Dėdi biŋdür ü yigirmi līki hem
Ḳırḳ sekiz ṣūretde ey şāh-ı ʿAcem

2410 Ṣūret ol kim ʿilm düzen fehm ile
Bu nücūmuŋ birḳaçını vehm ile

2411 Göriben her yėrde bir vaż‘a müdām B99a
Rāst bir ḥayvāna beŋzetdi temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2413 BCHQ altmışdur, A altmış dört; şemālīde, Q şemālinde

2414 Dubb-ı, C -dur; Tinnīn'dür, Q işneyn

2415 ACQ Ḳayḳāvus, B Fayḳārus, H Ḳabḳārūs; u (Q -); AC Ġūle, B Ġavā, HQ ʿAvvā

2416 AC Cānī, BQ Cāṣī, H Ḥānī; pes, H hem

2417 AB Silyāḳ, BH Seltāḳ, Q Silbāḳ

2418 Dahı Ẕāti'l-kürsī vü Dilfeyn ü, H Ẕātü'l-kürs ü Ẓü'l-kitfeyn-i, Q Ẕātü'l-kürsī vü Eẕnaḳayn (?) ü; Ḥayye, Q Ceybe

2419 anuŋ, H vü hem; hem Mir'āt, Q Mir'āt-i, H birisi

B Der beyān-ı kevākib-i ṣūret-i cenūbī

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Der beyān-ı ṣūret-i kevākib-i cenūbī

2420 temām ... ėy imām, Q yaḳīn ... -dur hemīn

2421 Ḳıyṭīs, H Fınṭīs; CQ Cebbār, A Ceb'ār, B Ḥubbāz, H Ceyyār; Nehr ü (Q -), H Biri; ʿilme, H ʿilmi, Q ʿaḳl

2422 Maḳdemü'l-Kelb, HQ Maḳdem ez (Q er) Kelb; ü Sefīne, Q Setīme (?); BCH Kās ile, Q Kāş ile, A ikisiyle

2423 Ḳanṭūrus Sebuʿ, H Ḳanṭūs Subʿ, Q Ḳayṭūs Sebuʿ; AC bil sere, BHQ yėksere

2424 Ḥūt-ı ... Ḥayye, Q Ṣūb-ı ... Ceybe; Ad ile, H Oldı; ⁀uş (Q -)

Q Der beyān-ı ṣūret-i düvāzdeh burc gūyed

2425 yolında ⁀üç yüz ... şümār, Q elinde üç yüz ü ... niṣār

2426 ACH **ḳırḳ dört** (A dörd), B **ḳırḳdur**, Q hem ḳırḳdur

2427 AC **Cevzāda ⁀uş**, BHQ **Cevzāda**

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2412 Urdı ol ḥayvānuŋ adını aŋa
Eydeyim adlarını bir bir saŋa

2413 Üç yüz altmışdur şemālīde yaḳīn
Līki ṣūretde yigirmi bir hemīn

2414 Dubb-ı Aṣġar Dubb-ı Ekber bil dürüst H79a
Daḫı Tinnīn'dür üçinci ‿èy fehmi cüst

2415 Daḫı Ḳayḳāvus u Ġūle lā-muḥāl
Oldı altıncısı İklīl-i Şimāl

2416 Cāṯī vü pes Nesr-i Vāḳı' bil 'ayān
Pes Dücāce Nesr-i Ṭāyir bī-gümān

2417 Re's-i Ġūl ardınca 'Ayyūḳ èt ḥisāb
Ṣūret-i Silyāḳ ardınca 'Uḳāb

2418 Daḫı Ẕāti'l-kürsī vü Dilfeyn ü Sehm Q88a
Ḥayye ardınca anuŋ èt sözi fehm

2419 Pes Feres ardınca ‿anuŋ Re's-i Feres
Daḫı hem Mir'āt Müṯelleṯ oldı pes

2420 Üç yüz on altı cenūbīdür temām
Līki ṣūretde on altı èy imām

2421 Biri Ḳıyṭīs ü biri Cebbār'dur C85b
Nehr ü Erneb daḫı Kelb èy 'ilme pür

2422 Maḳdemü'l-Kelb ü Sefīne pes Şücā' B99b
Ètdi Kās ile Ġurāb anda ‿ictimā'

2423 Daḫı Ḳanṭūrus Sebu' pes Mecmere
Daḫı İklīl-i Cenūbī bil sere

2424 Bir daḫı Ḥūt-ı Cenūbī Ḥayye hem
Ad ile ‿uş on altı ne bīş ü ne kem

2425 Şems yolında ‿üç yüz ḳırḳ altı var
On iki ṣūretde ètdükde şümār

2426 Var Ḥamelde on sekiz yılduz yaḳīn
Ṣevrde ḳırḳ dörd èy dānā-yı dīn

2427 Var yigirmi bèş kevākibden 'ayān
Burc-ı Cevzāda ‿uş saŋa ètdüm beyān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubaarsiv.gov.tr

2428 Var durur, Q Vardur; AC **bi'l-ʿaded**, BHQ **bil ʿaded**

2429 alupdur, HQ olupdur; ACH Vardurur Mīzānda ⁀otuz bėş hem (H -) bile, B Vardur Mīzānda otuz bėş bile, Q Hem Mīzānda vardur otuz bėş bile

2430 şād-kām, Q nīk-nām

2431 vü sekiz, C sekiz, Q hem sekiz; anı, H iki; AC aŋlaŋız, BQ diŋleŋiz, H bilesiz

BCHQ Der beyān-ı edvār-ı çehārgāne

2433 Yazıbanuŋ, Q Yazubanuŋ, H Yazubanın

2434 ACH Ḥükmler ėtdiler anuŋla, BQ Ḥükm ėtdiler anuŋ ile

2435 yaḳīn ... hemīn, Q hemīn ... yaḳīn

2436 alıp, HQ olup

2437 ʿAḳl (Q ʿAḳlı) Ṣāniʿ ṣunʿına, C ʿAḳl-ı Ṣāniʿ ṣanʿate; ḳalur, Q olur

2438 devri kim, A devri; bilür (HQ + kim); āsumān, Q ʿayān

2439 Yā (Q -); AC gėrü ėde daḫı, BH daḫı ėde gėrü, Q daḫı ėder gėrü bu

Q Der beyān-ı derece-i her yek (?)

2440 AC **Oldur ekber her**, BHQ **Ekber ol kim** (H ki) ol; yıl ala (=A; C aŋa, BQ ola) artuḳ, H ola artuġ u

[2441-2443 – C: 2443 2441 2442]

2441 biŋ (Q miŋ, C -); olur, H –dur; ḳudret bu ... ḳuvvet, H ḳuvvet bu ... ḳudret, Q ḳuvvetdur ... ḳudret

2442 ol, Q -dur; şekk (Q neng) ü şübheden, A şübhe vü şekden

2428 Var durur Serṭānda on bir bi'l-ʿaded H79b
Var otuz bėş anda ki ‿adıdur Esed

2429 Otuz üç kevkeb alupdur Sünbüle
Vardurur Mīzānda ‿otuz bėş hem bile

2430 Var yigirmi dörd ʿAḳrebde temām Q88b
Var otuz bėş Ḳavsde ėy şād-kām

2431 Cedyde vardur yigirmi vü sekiz
Delvde var ḳırḳ anı gey aŋlaŋız

2432 Ḥūtda otuz sekiz vardur temām
Bu ne sanʿatdur ki ‿eder Rabbü'l-enām

Der beyān-ı edvār-ı çehārgāne

2433 Dörddür edvār kim ehl-i ḥisāb
Yazıbanuŋ ėtdiler anı kitāb

2434 Çünkim oldılar ḥisāb ėtmekde cüst B100a
Ḥükmler ėtdiler anuŋla dürüst

2435 Devr-i aʿẓam devr-i ekber bil yaḳīn C86a
Devr-i evsaṭ devr-i aṣġardur hemīn

2436 Devr-i aʿẓam ol derecden ėy imām
Her biri biŋ yıl alıp durur temām

2437 Cümlesi üç yüz biŋ altmış yıl olur A22a
ʿAḳl Ṣāniʿ ṣunʿına ḥayrān ḳalur

2438 İṣbu devri kim saŋa ėtdüm beyān
Kim bilür nėçe gez ėtdi āsumān

2439 Yā nėçe gez gėrü ėde daḫı devr
Ne kerān vardur bu deryāya ne ġavr

2440 Oldur ekber her derecden her biri
Yüz yıl ala artuḳ eksükden berī

2441 Otuz altı biŋ yıl olur rāst bil
Bu ne ḳudret bu ne ḳuvvet fikr ḳıl

2442 Devr-i evsaṭ ol derecden her biri H80a, Q89a
On yıl olur şekk ü şübheden berī

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2443 Altı biŋ ü altı yüz olur, Q Üç miŋ altı yüz olur anlar; AC ḳuvvetdür, BHQ ḳudretdür

2444

BHQ Su'āl-i İskender ez ibtidā'-i āferīniş-i ʿālem (H + ve cevāb)

C Der beyān-ı kemmiyet-i kevākib-i ṣābite ve esāmī

2445

2446 ėtgil, Q söyle

2447 buŋa, Q aŋa

2449 birazın ... Ki ⁀anı ⁀işidüp çoġ ola zikrüŋ baŋa, Q birḳaçın ... İşit anı çoḳ ola şükrüŋ aŋa

2450 dāne, A dāneyi; ėtdüm, BQ ḳıldum

[2451/2452 – H:

Ol ḳuşuŋ adıyidi bilgil Ġarīb / Taŋrı ṣunʿında neler var gör ʿacīb

Bir gözi vardı anuŋ alnında pes / Dėdi ḳaçan ėre baŋa ⁀āḫır nefes

Vaʿde ḳıldum ki saŋa vaḳt-i ecel / Cānuŋa ol dem bıraġısar vecel

Müddeti ʿömrüŋ temām anda ola / Kim bu ḫardaldan cihān ḫālī ḳala]

2452 AC **gėrü gėdüp**, BHQ **gėdüp gėrü**

2453 idi, H oldı

2454 ḳūta ol, Q ol ḳūta

[2454/2455 – H:

Āḫır ol ḫardal ḳamu oldı temām / Ḳaldı bir dāne nėçe biŋ şehr ü ʿām

Dutdı aġzında anı ėtdi fiġān / Ṣandı ki ölümden ol ḳurtara cān]

2455 ACH Ġuṣṣada dutardı gėce, B Ġuṣṣadan ṭutardı gėce, Q Ġuṣṣa bėridi gėce vü

[2455/2456 – H:

ʿĀḳıbet nefs aŋa çün ġālib olur / Mevtden ḳurtılmayacaġın bilür

Anı daḫı anda ifṭār eyledi / Mevt fikri göŋlini ṭār eyledi

Pes aŋa Ḥaḳ ḳıldı ol demde ḫitāb / Ki ⁀ėy Ġarīb indi ne görürsin ṣavāb

Vaʿde ḫatm oldı vü rızḳuŋ ḳalmadı / Bunca kim çoġ idi aṣṣı ḳılmadı

Līki vėrdüm gėrü saŋa iḫtiyār / Tā ne vaḳte dek ki dilegüŋde var

Yöriyesin dünyede ṣusuz u ac / Tā ki gösterince mevte iḫtiyāc

Bu ṣıfatda şöyle biŋ yıl daḫı ol / Ḳıldı susuzlıġı açlıġı ḳabūl

Nāliş ėdüp anda Ḥaḳ dergāhına / ʿArża ḳıldı ḫālini Allāh'ına

K'ėy ḫuẕā-yı ʿālim ü Rabb-i laṭīf / Oldı ḳuvvet sāḳıṭ u ḳūtum żaʿīf

Cām-ı mevti cānuma āsān ḳıl / Beni āzād eyleyüp iḥsān ḳıl]

2456 BCHQ Cānever, A Ol ḳuşuŋ; nėce, Q ne

BQ Der ṣıfat-i mevʿiża

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2443 Altı biŋ ü altı yüz olur ḳamu
İşbu ḥażret ʿizz ü ḳuvvetdür ṭolu

2444 Devr-i aṣġār her biri bir yıl olur
Cümle üç yüz daḫı altmış yıl olur

Suʾāl-i İskender ez ibtidāʾ-i āferīniş-i ʿālem

2445 Pes dėdi şeh kim ė dānā-yı cihān
Kim felek rāzı degül senden nihān

2446 İşbu bünyādı düzeli Kirdigār B100b
Nėçe yıldur baŋa ėtgil āşikār

2447 Dėdi dānā şāha kim ėy şehriyār
Var mı ṣanursın buŋa hergiz şümār

2448 İstedi kim bunı bileydi Kelīm
Ol Kelīm'e böyle vaḥy ėtdi Kerīm

2449 Müddetinden birazın dėyem saŋa C86b
Ki ⁀anı ⁀işidüp çoġ ola zikrüŋ baŋa

2450 Göge degin yėr yüzini ėy Kelīm
Ṭolu ḫardal dāne ėtdüm ben Ḳadīm

2451 Bir ḳuş ėtdüm anda ben cān-āferīn
Yėr idi bir yılda bir dāne hemīn

2452 Bildi kim ol tükenicek öliser H80b
Varlıġı gėrü gėdüp yoġ olısar

2453 Ol tükendükde ⁀öldügin bildi yaḳīn
Birini on yılda yėr idi hemīn

2454 İşbu ḳorḳudan hemīşe ac idi
Kuvvet içün ḳūta ol muḥtāc idi

2455 Dāyim ölmek ḳorḳusından gendüzin Q89b
Ġuṣṣada dutardı gėce gündüzin

2456 Cānever ḥāli nėce ⁀oldı ʿāḳıbet H81a°
Dükedüp ḳamusın öldi ʿāḳıbet

2457 Nėçe çoġ olsa dükenür ʿömr pes
Ne gerekdür ʿömr çoġına heves

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2458 Az durur, H Azdur ol; AH çoḳlıġına, C çoḳluġına, B ol çoḫlıġına, Q on çoḳluġa

2459 Geçdüginde, H Geçdügince

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

2460 ėden ḳatında, Q olduġı vaḳtin; ACHQ odıyla, B ile bes

[2460/2461 – H:

Kim bu ḥüsn-i ber-kemāl ile bėnüm / Nėşe yanar oda bu cānum tenüm

Hem kemāl-i ḥüsn ü hem faẓl-ı şebāb / Baḫtuma līkin tiz ėrer inḳılāb]

2461 AC **az idi**, BQ **azdı ėy**, H az idi ⁀ėy; Bėni ... pes neydi, Q Buni ... ne idi

2462 nār, Q yār

2463 cihāndan, Q cihānda

2464 ėden ... ṭoluban ḳan yaş, Q andan ... ḳan yaş doluban

2466 dėdi bunı, Q bunı dėdi

B Der ṣıfat-i feriştegān ki der miʿrāc Resūlü'llāh dīẕe būẕ

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Der ṣıfat-i feriştegān ki Resūl der miʿrāc dīde būd

[2467-2468 – HQ ↲]

2467 kim (H ki) zī, Q zī dim; ʿizz ü mülk ü zī senā, H ʿizzet ü mülk ü beḳā

2468 olġıl, Q ėtgil

2470 ėrdi, Q çıḳdı; menzil-i, A menzili

[2471/2472 – H:

Her biri bir nūrdan ata süvār / Oluban sürʿatle ḳılurlar güẕār

Her birinüŋ atıyile ḳāmeti / Bėş yüzer yıllıḳ yol idi müttekī]

2472 yöridi, C yörürdi, Q yörür, H yüzerdi

[2472/2473 – H:

Nėreden gelür bular ḳanda gėder / Varduġı yėrde bular neyler nėder]

2473 Ẕü'l-celāl ... māh u sāl, Q Kirdigār ... bī-ḳarār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2458 Nesneyi kim dükenür çoḳ ṣanmaġıl B101a
Az durur ol çoḳlıġına ‿inanmaġıl

2459 Geçdüginde biŋ yıl olur bir nefes
ʿĀḳil iseŋ çoḳ dėmegil aŋa bes

2460 Gül gül-āb ėden ḳatında aġlamış
Ḥasret odıyla yüregin ṭaġlamış

2461 Çünki ʿömrüm böyle az idi ʿaceb
Bėni yaratmaḳda pes neydi sebeb

2462 Gāh ṭopraġa düşerem ḫ̱ʷār u zār
Geh yėl alur gāh yaḳar bėni nār

2463 Gėderem işbu cihāndan ṭurmadın
Gözlerüm nergis gibi ‿anı görmedin

2464 Çün gül-āb ėden işitdi bu sözi C87a
Dėdi aŋa ṭoluban ḳan yaş gözi

2465 Çün dükenür ʿömr ḳalmaz pāyidār H81b
Bir ile bī-şek ber-ā-berdür hezār

2466 Çün dėdi bunı ḥakīm-i kār-dān
Zār u ḥayrān ḳaldı ‿aŋa şāh-ı cihān

2467 Dėdi kim zī kārgāh-ı kibriyā Q90a
Zī celāl ü ʿizz ü mülk ü zī senā

2468 Bu söz üzre Aḥmedī daḫı saŋa
Bir söz ėder naḳl güş olġıl aŋa

2469 Aḥmed-i mürsel sirāc-ı enbiyā
Ḳıble-i ebrār u tāc-ı evliyā

2470 Çünki ėrdi ʿarşa miʿrāca varup B101b
Ḫāṣ oldı menzil-i ḳurba ėrüp

2471 Gördi ʿarşuŋ iki yanında ʿayān
İki ‿ulu deryā melāyikden revān

2472 Mevc urup yöridi ṣu bigi ḳamu
Dėdi Cibrīl'e bu nedür ėy ulu

2473 Dėdi bėni yaradalı Ẕü'l-celāl
Bunlar işböyle geçerler māh u sāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2476 biri ⁀anlaruŋ ... ṣordısa, Q bir anlardan ... var ise

B Su'āl-i Resūl ʿaleyhi's-selām ez feriştegān ki der pehlū-yı ʿarş dīz̤e būz̤

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

2478 düzer, Q çıḫar

2480 rūz u, A rūz

2481 AC ėtsem, B isdersem, H ėdersem, Q ėtdüm; bilmeyem, Q bilmenem, CH bulmayam; bunuŋ, HQ anuŋ; BCQ eṣer, AH ḫaber

B Der beyān-ı süʿūd u nüḥūs-ı kevākib

C Der iʿtibār be-Ṣāniʿ ve iṣbāt-ı vücūd-ı Ṣāniʿ

D *Fi'l-iʿtibār ve'l-mevʿiẓa*

H Der iʿtibār ve mevʿiẓa

M Der iʿtibār be-ṣanāyiʿ ve iṣbāt-ı Ṣāniʿ

[2482-2485 – BH'de bu beyitler (önceki başlıkla beraber) 2395'ten sonra gelir, Q'da 2393'ten sonra gelir]

[2482 – DM'de arada mevcut olmayan beyitlerden sonra metin yeniden başlıyor]

2482 AC **bu**, BDHMQ **ol**; Fikr eyle kim (D gör) nedür, H ʿAḳl ėrişür degül; AC bu, BDHMQ ol

[2483-2484 – D ⸢]

2483 bişürme ... ṣanma budur cümle, Q yaşarma ... cümle budur ṣanma

2484 Buldı anı ʿaḳl u fikr (=AC; BH ʿilm) ile, DM Ėrdi aŋa fikr ile ʿaḳl-ı, Q Buldı anı ʿaḳl ile ʿilm-i

[2485 – DM'de bunun yerine şu beyit bulunuyor:

D Bundan ayru daḫı çoḫdur kārgāh / ʿAḳla ėrişür degül bu bārgāh]

M Bundan ayru çoḳ durur bu kārigāh / ʿAḳl ėrişür degül bu bārigāh]

2485 ayru, H artuḳ; daḫı nesne, Q nesne daḫı; AC ėrmege yol, BHQ ėrmek

[2486-2488 < DM]

2486 raṣadlarda, Q raṣadlardan; bulınandur, HQ bilinendür

2487 ACHQ çün, B hīç; maḳdūra, H maḳdūrı

2488 ACQ ṣuverden, BH ṣūretden; AC ṣorasın, BQ ṣorarsın; ki perdedür, H k'olur yėrde

[2488/2489 – MZ:

M Ṣānıʿa baḳ kes ṣanāyıʿdan naẓar / Maʿnīye baḫ gör ḫalāyıḳdan ṣuver

Z Ṣānıʿa baḳ kes ṣanāyıʿdan naẓar / Maʿnīyi gözle ki nėrdedür ṣuver]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2474 Ne biri döndi ne dükendi gelen
Böyle bilgil işbu ḥāli bellü sen

2475 Nėreden nėreyedür gėdişleri
Bilmezem fikr eyle işbu işleri

2476 Pes biri ⁀anlaruŋ Resūl'e söyledi H82a°
Her ne müşkil ṣordısa ḥal eyledi

2477 Bir su'āli buyidi kim ol Ġanī
Nėçe yıldur yaradalıdan seni

2478 Dėdi fiṭrat çün ḳalem alup yazar
Dört yüz biŋ yılda bir kevkeb düzer

2479 Yaradalıdan beni ol Kirdigār C87b
Dört yüz biŋ kevkeb ėtdi āşikār

2480 Ol zemāndan seyr ėdüp rūz u şeb
Buraya şimdi ėrişdüm ėy ʿaceb

2481 Nėçe biŋ gez seyr ėtsem bu ḳadar Q90b
Ġāyetinden bilmeyem bunuŋ eṣer

Der iʿtibār be-ṣanāyiʿ ve
iṣbāt-ı vücūd-ı Ṣāniʿ B98a, D66b°, H78a°, M58b°

2482 Ḳıl naẓar gör nėcedür bu kārgāh D66b
Fikr eyle kim nedür bu bārigāh

2483 Nesne bildüm dėyü bişürme heves
Āferīniş ṣanma budur cümle bes

2484 Bu dėdügüm ol durur ki ⁀ėdüp naẓar Q87a
Buldı anı ʿaḳl u fikr ile beşer

2485 Bundan ayru daḫı nesne çoḳ durur
Līki aŋa ʿaḳl ėrmege yol yoḳ durur

2486 Bu raṣadlarda bulınandur yaḳīn B102a, H82a°
Ṣanma kim budur Ḥaḳ'uŋ mülki hemīn

2487 Ḳudretine çün nihāyet yoḳ durur
Lā-cirem maḳdūra ġāyet yoḳ durur

2488 Bu ṣuverden nėçe ṣorarsın ḫaber
Maʿnīyı gözle ki perdedür ṣuver

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[2489 – Z'de arada mevcut olmayan beyitlerden sonra metin yeniden başlıyor]

2489 muḥdeṣāt, Z muḥdiṣāt

[2489/2490 – D:

Ṣānıʿa baḫ kes ṣanāyıʿdan naẓar / Maʿnī göziyle k'olur yėrde ṣuver]

D *Tecribet el-mürekkeb ʿala'l-ḳırṭās tevekkelnā ʿala'llāh*

2490 ʿAḳlı unıt (Q unud), MZ Fikri terk ėt; rūzī, H rūşen; ola, D ḳıla

2491 (< H) mecāl, D muḥāl, M sicāl; AC Ėdemez fikrin anuŋ, BQ Fikrin anuŋ ėdemez, D Fikr ėdemez anı hem, MZ Fikrin ėdemez anuŋ

2492 AC **ki ⁀anı ḫāṣıl**, BDHMQZ **anı çün kesb**; bundan, D benden

2494 Ger riyāżetle, M Kim riyāżetde; AC **sen anı**, BDHMQZ **bu keşfi**; olur, DMZ -dür

2495 anda, Z ki ⁀anda, M aŋa; ACMQ ki ⁀aŋa yoḳdur (Q yoḫdur, M yoḫ durur), BH ki yoḳ (B yoḫ) aŋa, D kim aŋa yoḫ

[2496/2497 – D:

Anı kim aġzını ʿışḳ ėtdi acı / Dāyimā maḫbūṭdur anuŋ mizācı]

[2497 – H'de bunun yerine şu beyit bulunuyor:

Çün bu sözleri işitdi şehriyār / Āferīn ėtdi ḥakīme bī-şümār]

2497 ACQ **ėtdi**, BDMZ **ḳıldı**; aŋa, Q oŋa çoḫ

D *İrāżat li-ḥakīm İskender Ẕü'l-ḳarneyn*

2498 ḫazāneden, DQ ḫazāyinden, Z ḫazīneden; AC **Kim ḥakīme vėreler zerr**, BDHMQZ **Ki ⁀aŋa vėreler zer ü sīm**

2499 (< D) AC **ki ⁀ėy** (C ėy) **nāmver**, BMQ **ėy tācver**, HZ ki ⁀ėy tācver; Bize, HMQZ Bizde; seng ile, CM sėnüŋle

2500 Ḫākdür zer seng, Z Ḫākdür ü seng ü, M Cān düzedür seng ü; AC **maʿbūd**, BDHMQZ **maḥbūb**; ü (H -)

2501 Ki ⁀anı, M Anı

2502 Ādemīye ʿilmdür, M ʿİlm durur gişiye

[2502/2503 Z:

ʿİlm durur gişiye genc-i nihān / ʿİlm ile ḫāṣıl olur iki cihān]

2503 ʿİlmi, CMQ ʿİlm; ėtdügünce, D ėtdükce, M ėtdügüŋce

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2489 Anı bil ki ‿oldur Ḳadīm-i pāk-ẕāt — Z72a°
Ne gerekdür bunca baḥṣ-ı muḥdeṯāt

2490 ʿAḳlı unıt anı andan bil hemīn
Tā saŋa rūzī ola *ʿilme ʾl-yaḳīn*

2491 Kim anuŋ künhinde yoḳ ʿaḳla mecāl
Ėdemez fikrin anuŋ vehm ü ḫayāl

2492 ʿİlm oldur ki ‿anı ḥāṣıl ėdesin
Ola sėnüŋle çü bundan gėdesin

2493 Ol maʿārifde çü ḫayrāndur ʿuḳūl — C88a, Z72b
İste bulasın riyāżetle vüṣūl

2494 Ger riyāżetle sen anı bulasın
Leẕẕet ü rāḥat nėce ‿olur bilesin

2495 ʿĀlem oldur anda bulursaŋ mecāl — H82b, M59a
Devlete ėrdüŋ ki ‿aŋa yoḳdur zevāl

2496 Devlet oldur ki ‿intiḳāli olmaya — D67a
Niʿmet oldur kim zevāli olmaya

2497 Çün bu sözleri beyān ėtdi ḥakīm — A22b
Şāh aŋa āferīn ėtdi ʿaẓīm

2498 Pes ḫazāneden buyurdı tācver — B102b
Kim ḥakīme vėreler zerr ü güher

2499 Ol ḥakīm eydür şehe ki ‿ėy nāmver — Q91a
Bize seng ile ber-ā-berdür güher

2500 Ḫākdür zer seng gevher ola neng
Ol ki maʿbūd ola aŋa ḫāk ü seng

2501 Ādemīnüŋ gevheri dāniş olur
Ki ‿anı ne uġrı vü ne düşmen alur

2502 Ādemīye ʿilmdür genc-i nihān
ʿİlm ile ḥāṣıl olur iki cihān

2503 ʿİlmi arturġıl dilerseŋ genc ü māl
Ki ‿artar ol ṣarf ėtdügünce māh u sāl

2504 Ḫākdür himmet ḳatında sīm ü zer
Seng ile maʿnīde yėksāndur güher

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2505 çün gişi mālı, D mālı gişi çün; AC **gėtdügini**, BDHMQZ **gėdecegi**

[2506-2527 < Z]

B Der beyān-ı iʿtibār be-ṣanāyiʿ ve iṣbāt-ı [vü]cūd-ı Ṣāniʿ

C Der taʿrīż-ı baʿżı ez müntesāb-ı ʿilm ki be-cemʿ-i ḥuṭām-ı dünyī meşġūl-end

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

M Der zemzeme-i baʿżı ez ʿulemā ki ber ḫilāf-ı ʿilm ʿamel mī-künend

2506 kimde ki var idi, Q her kimde kim vardı

2507 AQ anda yoḳ (Q yoḫ) durur, C yoḳdur anda, BDHM yoḫ (HM yoḳ) durur anda; beḳā ... Āḫiretde ... şekā, M vefā ... Āḫiret ... şifā; olur gişiye ol B ol gişiye olur

Q Der ẕemm-i ʿulemā ve fuḳahā der īn zamāne peydā şüde end

2508 Noldı, Q Buldı; ACM ʿilm, BHQ ʿilme, D ʿilmi; dėyüben söz, D dėyü sözi

2509 genc ü māl, D māh u sāl

2510 AC oḳıyandan ol, Q oḫıyandan ol, B oḫıyandan uş, H oḳıyandan uş, D oḫıyanlardan, M oḳıyanlardan; beter, CHM biter; Ḳur'ān'ın, DH Ḳur'ān'ı

2511 daʿvī vü, H destār u; andan (C + bir)

2513 Ḫubş ... ṭalamaḳ, Q Ḥırṣ ... dolanmaḳ

[2514-2515 – D ↲]

2514 ʿilminde līkin, M ʿilminden aŋa, Q göŋlüŋde līkin

2515 her, hem; aşı, AD işi

2516 vėrdügi, D vėrürdi

2517 rūz, AH rūzı; zişt-ḥāl, M şeb-ḫayāl

2518 hīlekār u, Q hīlegerdür

2519 Ḳārūn vėrir (BCMQ vėrür) iseŋ, DH Ḳārūn'ı vėrürseŋ; dėyü gėrü, A dėyübenüŋ, Q gėrü dėyü

[2519/2520 – H:

Daʿvide kāmil velī maʿnīde süst / Ġaybet ü ḥırṣ ü ḥasedde ḳatı cüst

Dīnine biŋ dürlü ʿayb u ʿöẕr ėder / Tā ki yėrin ḫalḳ içinde ṣadr ėder

ʿArż ėder gendüzini iḫlāṣ ile / Dirilür zerḳ ile ʿām u ḫāṣ ile

Kimi dėr ki ʿāleme kim sebʿa ḫon / Gülşeker bigi yėye bulursa ḫon]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2505 ʿĀḳıbet çün gişi mālı ḳor gėder
Ḳoyıban gėtdügini dėrip nėder

Der taʿrīż-ı baʿżı ez müntesāb-ı ʿilm ki
be-cemʿ-i ḥuṭām-ı dünyī meşġūl-end

2506 ʿİlmden kimde ki var idi eṣer
Ol zemānda māla ėtmezdi naẓar

2507 Kim bilürdi anda yoḳ durur beḳā C88b
Āḫiretde ⁀olur gişiye ol şekā

2508 N'oldı şimdi ʿilm daʿvī eyleyen
Yā ḥakīmem dėyüben söz söyleyen

2509 Kim olupdur ḥırṣa cānı pāy-māl H83a, M59b
Ḳarnı ṭoymaz dėrdüginᵹe genc ü māl

2510 Oldı Tevrīt oḳıyandan ol beter
Bir pula bulursa Ḳurʾān'ın ṣatar

2511 Ṭaylesān uzatmış u daʿvī vü rīş B103a, D67b
Līki yėgrek nefsde andan keşiş

2512 Eyle sevmiş işbu dünyā menzilin Q91b
Kim dutar cāndan ʿazīz āb u gilin

2513 Ḫubṣ u tezvīr ü ḥased endīşesi
İt gibi ḫalḳı ṭalamaḳ pīşesi

2514 Yoḳ yaḳīn ʿilminde līkin ṭolı şek
Yüz kitāb üstinde şöyle kim eşek

2515 Ḫırs gibi ḫord u ḫᵛāb olmış işi
Ḫūk gibi her necāsetdür aşı

2516 Mūr gibi daḫli ṭolı dīh ü şehr
Mār bigi sāyile vėrdügi zehr

2517 Zāġ gibi cīfe-ḫᵛār u şūm-fāl
Būm bigi rūz kūr u zişt-ḥāl

2518 Ḳarġa gibi hīlekār u hem daġal
Ḫar-meges gibi ʿavān u bī-ʿasel

2519 Genc-i Ḳārūn vėrir iseŋ birine
Bir pulum yoḳ dėyü gėrü yėrine

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2520 Başı, A Ṭaşı

2521 Bu ḳamu ḥāl ile, B Ḳamu ḥālıyile, Q Ḳamu aḥvāl

2523 Himmetinde, Q Himmetin, DM Hem ḳatında

2524 Taṣfiyeyle nefsi (CH nefsin) eyle ėde, D Taṣfiye ile ėde nefsin, Q Taṣfīle nefs ile ėde; Ki ͡ola ol, H Kim ola

2525 Kim, H Tā ki; AC her ʿayb orada, DHM her ġayb orada (DM arada), BQ orada her ʿayb (Q ġayb); ledünnī, M ledūnī

2527 aldı, B ala; olardan, D cümle

2528 Şeh ḥakīmüŋ sözine ḳaldı, Z Ol ḥakīme ḳaldı İskender

2529 Hind içinde, D Hind'e bī-şek; ACHM nāmdār, BQ āşikār, D iḫtiyār

2530 ʿİlm ü, CH ʿİlmi, D ʿİlm; ḥikmetdedür ol, D ḥikmetde durur

2531 Bir, Z Bes

B Su'āl-i İskender ez ḥaḳīḳāt-i insāniye

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Su'āl kerden-i İskender ez ṭabīb ḥaḳīḳāt-i īşān-rā

Z Su'āl-i İskender zi-ḥaḳīḳāt-i insān

2532 Dėdi ͡aŋa kim (H k', Q -) ādemīyi ḳıl, DZ Dėdi kim sen (Z Dėdi aŋa) ādemi ḳılġıl; beyān ... ʿayān, B ʿayān ... beyān

2533 ėt, H ḳıl; ḳamu, D anuŋ

2534 eylegil, M söylegil

D *Fī maʿrifet el-ecsām ve'l-ervāḥ*

M Der maʿrifet-i insān

Z Cevāb-ı ḥakīm be-su'āl-i İskender

2535 eydür dėriben (H dėrüben), D eydürdi sen dėr, Q eydür aŋa kim

BCH Cevāb-ı ḥakīm ez su'āl-i İskender

Q Cevāb-ı ṭabīb-i Hind İskender-rā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2520 Başı ṭolu kibr içi ḫubş ile kīn H83b
Aŋa reh-ber olmış İblīs-i laʿīn

2521 Bu ḳamu ḥāl ile gösterüp riyā
Vāriş-i peyġām-berem dėr zī ḥayā

2522 Vāriş-i peyġām-ber ol ola yaḳīn C89a
Ki ͡anda olmaya ḥasedle kibr ü kīn

2523 Ziynet-i dünyāya ḳılmaya naẓar
Himmetinde ͡ola ber-ā-ber ḫāk ü zer

2524 Taṣfiyeyle nefsi eyle ėde pāk M60a
Ki ͡ola ol āyīne gibi tābnāk

2525 Kim ola her ʿayb orada āşikār B103b
Hem ledünnī ʿilm ėde anda ḳarār

2526 ʿİlm kim ol kesb ile gelür ele Q92a
Enbiyādan nėcesi mīrāş ola

2527 Keşf durur keşf ʿilm-i enbiyā D68a
Anı mīrāş aldı ͡olardan evliyā

2528 Şeh ḥakīmüŋ sözine ḳaldı ʿaceb Z73a
Pes ṭabīb-i Hind'i eyledi ṭaleb

2529 Ol ṭabībi bilür idi şehriyār
Kim olupdur Hind içinde nāmdār

2530 ʿİlm ü ḥikmetdedür ol bir feylesūf
Kim ḳamu esrāra bulmışdur vuḳūf

2531 Bir ḥakīmāne su'āl ėtdi aŋa
Şöyle kim ḳaldı ṭabīb andan ṭaŋa

2532 Dėdi ͡aŋa kim ādemīyi ḳıl beyān
Cān mıdur yā cism tā bilem ʿayān

2533 Şerḥ ėt baŋa anuŋ terkībini
Vaṣf ėt bir bir ḳamu tertībini

2534 Bu ṭılısmuŋ baŋa şerḥin eylegil H84a
Ẓāhir ü bāṭın nėcedür söylegil

2535 Ol ṭabīb eydür dėriben ʿaḳl u hūş
Ṭut benüm sözlerüme bir laḥẓa gūş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2537 Ḫālıḳ'uŋı bilmek, Q Ḫālıḳ'uŋ bilmeklik; bil evvel, D evvel bil

2538 ki (D -)

2540 ola, Q olur; ki (D -)

M RESİM: İskender ile Hind bilgesi

2541 nefsini nedür, D nefsin ne durur

2542 Olmaya, M Ola mı

2543 dutarsaŋ, Q dutar iseŋ; şerḥ ėdem sėni, M sėni şerḥ ėdem

2544 Geldügüŋden, Q Geldüginden

2545 ėtdi bu, BQ eyledi

D *Fī maʿrifet el-ervāḥ*

MQ Der beyān-ı maʿrifet-i rūḥ (Q + ve ebdān)

2547 ACHZ **Nefsi gey**, BDMQ **Nefsüŋi**; nūr-ı (H nūrı) pākdür, B rūḥ-ı pākdür

B Der beyān-ı maʿrifet-i beden

CH Der beyān-ı maʿrifet-i rūḥ u beden

2548 ḳayddur, A ḳaydur, D ḳuyıdur; aŋa, M saŋa; bu ten, H beden

2550 Cān u ten, MZ Ol iki

Cevāb-ı ḥakīm ez su'āl-i İskender B104a

2536 Bu sözüŋ maʿnīsini ger bilesin C89b
Biline kim gendüŋ ile bilesin

2537 Ḫālıḳ'uŋı bilmek isterseŋ yaḳīn
Nefsüŋi bil evvel ėy pākīze-dīn

2538 Aŋlaġıl anı ki ne cevher durur M60b, Q92b
Nėreden geldi vü ne maẓhar durur

2539 Nefs ʿirfānını ḳıl evvel ṭaleb
Ki ‿ol durur ol Ḥaḳḳ'ı bilmege sebeb

2540 Ne gişisin bilmeyince sen seni Z73b
Nėce ‿ola mümkin ki bilesin Anı

2541 Aŋa kim nefsini nedür bilmeye
Ehl-i ʿirfān adı lāyıḳ olmaya

2542 Bilmeyen nefsin ne gevherdür yaḳīn D68b
Olmaya ʿārif ki cāhildür hemīn

2543 Hūş ile ger gūş dutarsaŋ baŋa
Ne gişisin şerḥ ėdem sėni saŋa

2544 Gelişüŋ ḳandan nėreye gėdişüŋ M61a
Geldügüŋden buraya nedür işüŋ

2545 Kim getürdi sėni işbu menzile
Kim muḳayyed ėtdi bu āb u gile

2546 Çün bu aḥvāli temāmet bilesin
Aŋa lāyıḳ ne gerekdür ḳılasın

2547 Bil ki işbu cismüŋ aṣlı ḫākdür
Nefsi gey aŋla ki nūr-ı pākdür

Der beyān-ı maʿrifet-i rūḥ u beden B104b, H84b

2548 Ḳuds gülzārı durur aŋa vatan
Līki bunda ḳayddur aŋa bu ten

2549 Bunda baġlandı ki tā kāmil ola
Dürlü idrākāt aŋa ḥāṣıl ola

2550 Cān u ten bir yėrde çün cemʿ oldılar C90a
Dilde insān lafẓıla ad buldılar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 60b

İskender'in Hindli tabiple sohbeti

Sağda ardında silahdarlarıyla tahtında oturan İskender. Karşısında oturan iki kişi, koyu tenle resmedilmemiş olmakla birlikte Hindli tabip ve âlim olmalıdır. Onların ardında saraylı ve görevliler bekler.

2540. beyitten sonra yer alan resim 93 x 92 mm. Boyutlarındadır.

2551 cism (DHZ + ü); kim, M ki; AC ėderem, DMZ eydürem, BQ ėderüz, H ėdevüz; fikr eyle, C fikr ile

[2552-2553 – D ↲]

2552 (< Q) ki anuŋ ile, M anuŋ ile bu, H k'anuŋla ola

2553 ACM **ṣınmaḳlıḳ**, Q ṣımaḳlıḳ, B saḫlamaḫ, H **saḳlanmaḳ**, D ṣaymaḫlıḫ; gerekdür, H gerek

2554 ḳuvvet, CDZ ḳūt; Ḳuvvet ile ola (=AC; BHQ bula) insānlıġa, DMZ Bula insān cüzvi olmaḳlıġa (D olmaḫlıġa)

2555 bulıbanuŋ, H bulubanın; ḥayvānīden, D ḥayvānīde, Z ḥayvānī; ACH ala, BDMQZ ola

2556 anuŋçün, D buldı; anda, H andan

2557 Çün kemāli kesb ėdüp (Q ėde), MZ Çünki kesb ėdüp kemāl; temām, D ʿalām; Ḳışr-ı (CH Ḳışr) tenden çıḳsa (B çıḫsa) gerek, D Ḳışrden çıḫsa gerekdür

2558 daḫı, D hem

2559 olur aŋa, M aŋa olur

2560 delmek, Q dilmek

2561 seyrān ... cevlān, H cevlān ... seyrān; ėtmeklik, M ėtmek; gerek, D -çün

2562 Tā yėri geh, Q Gāh yėri; sebze ola, C sebz ola vü; yazı ola (A + vü), H rāġ ola

2563 Nėce reyḥānlar ne ḫoş, D Nėcesi reyḥān u hem

2564 AC **tende daḫı**, BDHMQZ **daḫı tende**; olur aŋa, M aŋa olur

2565 uşanıban (H uşanuban) çıḳar (B çıḫar), D kim uşanıban çıḫa, M kim sınuban çıḳa, Z kim ṣınuban çıḳar, Q uşbu ten çıḳa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2551 Ḳışr durur cism cāndur anŋa maġz — Q93a
Bu sözi kim ėderem fikr eyle naġz

2552 Ḳışr anuŋçündür ki anuŋ ile maġz
Ṣaḳlana anŋa degin kim ola naġz

2553 Ḳışr içinde maġz çün ola temām — Z74a
Ḳışr ṣınmaḳlıḳ gerekdür bī-kelām

2554 Tā ki ola ādemīye ḳuvvet ol
Ḳuvvet ile ola insānlıġa yol

2555 Tā nebāt iken bulıbanuŋ ḥayāt
Rūḥ-ı ḥayvānīden ala ol ṣıfāt

2556 Nefs daḫı cisme ⁀anuŋçün ittiṣāl — A23a
Ėtdi ki ⁀anda eyleye kesb-i kemāl

2557 Çün kemāli kesb ėdüp ola temām — M61b
Ḳışr-ı tenden çıḳsa gerek bī-kelām

2558 Tā ki bula ḳuds gülzārına yol — D69a
Ḳuds ehlinden biri daḫı ⁀ola ol

2559 Çüje çünkim beyżada bula kemāl
Lā-şek ol beyża olur anŋa vebāl

2560 Lā-cirem ol beyżayı delmek gerek — B105a
Çıḳup andan dünyeye gelmek gerek

2561 Yėr yüzinde her yanŋa seyrān ėdüp
Ẕevḳ ėtmeklik gerek cevlān ėdüp

2562 Tā yėri geh sebze ola gāh bāġ — H85a
Menzili geh yazı ola gāh ṭaġ

2563 Göre anda nėce sünbüller olur
Nėce reyḥānlar ne ḫoş güller olur

2564 Rūḥ tende daḫı çün bula kemāl
La-cirem ol ten olur anŋa vebāl

2565 Bu ḳafes çün uşanıban çıḳar ol — C90b
Ḫoş bulur firdevs gülzārına yol

2566 ʿĀlem-i ervāḥ olur cevlāngehi — Q93b, Z74b
Cennet-i firdevs olur seyrāngehi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2567 firdevs (CHZ + -i); aʿlā, M ehli; seve, D sevey, Q sėve

2568 ḫoş (DMZ sen) gūş ṭut bir dem, Q gūş dut bir dem ḫoş; ACDH **Ki ⁀ol** (H Ol) **makāmuŋ vaṣfını ėdem**, BMQZ **Ol makāmuŋ vaṣfın ėdem ben** (Q ėdem men, MZ ėdeyim)

2571 ḫod, M hīç

BCHM Der şerḥ-i aṣl-ı beden (CH ve rūḥ)

D *Fī beyān aṣl el-cesed ve'r-rūḥ*

2573 ʿalīl, M ẕelīl

2574 sevdādur u, DQ sevdā ile; laḥm (DH + u)

2575 ʿaceb ... ü ġużruf u ʿaṣab, Q ʿacīb ... ẓafer ü hem ġażīb

2576 derrāk ü, D idrāk ü, Q idrāki

2577 semāvīdür u, Q semāyīdür

2578 degül ol, D degüldür, Q ola ol; mü'telif , Q müttelif; olamaz, D degüldür

BCQ Der (C -) şerḥ-i eczā-yı beden ve ʿacāyib-i ān be-ṭarīḳ-ı rümūz

D *Fī beyān et-terkīb ve tertībih be-yed al-ḳudre*

H Der şerḥ-i eczā-yı beden be-ṭarīḳ-ı rümūz ki ḥükemā ve ʿacāyib-i ān

M Der şerḥ-i eczā-yı beden

Z Der şerḥ-i beden

2579 vü daḫı, M nėcedür, Q daḫı hem

2580 re'sen, C re'sü; ACDM Aŋa, BHQ Ki ⁀aŋa

2567 Bilen ol firdevs aʿlā gülşenin
Nėce seve bu heyūlā gülḫanın

2568 Hūş ile ḫoş gūş ṭut bir dem baŋa
Ki ⁀ol makāmuŋ vaṣfını ėdem saŋa

2569 ʿAḳla ṣıġmaz kim nedür ol kārgāh
Bī-nihāyet yėr durur ol bārigāh

2570 Ṭolu durur nūr belki nūr-ı nūr
Ucdan uca rāḥat u ẕevḳ u sürūr

2571 Leẕẕetine hīç ġāyet yoḳ durur
Vüsʿatine ḫod nihāyet yoḳ durur

Der şerḥ-i aṣl-ı beden ve rūḥ M62a

2572 İşid imdi cism ḥālin eydeyim B105b
Saŋa terkībin anuŋ şerḥ ėdeyim

2573 Bir güherdür cism ḫākī vü şaḳīl D69b
Muẓlim ü müntin daḫı ḫʿār u ʿalīl

2574 Balġam u ṣafra vü sevdādur u ḳan
Hem ʿiẓām u laḥm eczāsı ʿayān

2575 Daḫı evtār u ribāṭāt-ı ʿaceb
Hem ʿurūḳ u cild ü ġużrūf u ʿaṣab

2576 Nefs bir gevher durur pāk ü laṭīf H85b
Ḥayy ü nūrānī vü derrāk ü ḫafīf

2577 Hem semāvīdür u revḥānī-ṣıfat
Ṣāḥib-i idrāk ü ehl-i maʿrifet

2578 Çünki eczādan degül ol müʾtelif
Pes taġayyürle olamaz muttaṣıf

Der şerḥ-i eczā-yı beden ve ʿacāyib-i ān be-ṭarīḳ-ı rümūz C91a, Z75a

2579 İşid imdi bu beden terkībini
Ucdan uca vü daḫı tertībini

2580 Fiʾl-meṯel bir şehrdür reʾsen-be-reʾs Q94a
Aŋa dörd ażdād olmışdur esās

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2581 Ḥaḳ, M anı; üstüvār ... āşikār, D āşikār ... üstüvār

2582 ü ḳırḳ (B ḳırḫ), D ḳırḫdur; Ḳoyubanuŋ (H Ḳoyubanın) anı, Q Dutup anuŋ ile

2583 Yėdi, B Yaptı; evṣālini, Q evṣāfını

2584 AC **revān ... ʿayān**, DHMQZ **ʿayān ... revān**, B ʿayān ... ʿayān; cūy ėtdi ⁀andan, D cūy eyledi, Q cūy andan

2585 evler, Q dürlü; tertīb ... terkīb, B terkīb ... terkīb

[2586b – M'de bunun yerine önce yanlışlıkla 2584b yazılmış, sonra çizilmiştir]

2586 ḫazīne daḫı ḳıldı, D ḫazāne eyledi; anda ... dürlü, Q andan ... -dur

2587 On iki ḳapu daḫı ⁀anda, D Andan on iki ḳapular; Ḳapulardan, Z Ḳamulardan; düzdi maḫzenlere, B düznlere

2588 AC **bunda sekiz üstād-ı kār**, BDHMQZ **peyveste sekiz** (D şāgird) **pīşekār**; Eylediler işbu (BQ uşbu) şehri, MZ İşbu şehri eylediler

2589 bėş gişiyi anda, H anda bėş gişi pes; Bėşi, AD Bėş; ACDHM dūr-bīn ü, B ṭurubanuŋ [önce *ṭurubanuŋ* yazılmış sonra bu çizilerek satır altına *dūr-bīn-i* yazılmıştır], Q düzübeni

2590 iki (Q -); ACDH cihetden **yaŋa ḳıldı ⁀anı** (D hem), BMZ cihetden **yaŋa ⁀anı ḳıldı**, Q cihet yaŋa anı ḳıldı

[2591-2592 < C; BHQ ↲]

2591 (< D) Hem, MZ Bes; iki, Q anı; berkidüp, QZ berkitdi; Muntaṣıf, Z Muttaṣıf, H Muntaṣab

2592 ėtdi, B idi; ACM anda ʿayān, BH anda müdām, D ol ʿayān, Q ol nihān

2593 BCHQ melik, ADMZ melek

2594 anlara, D anda

[2595-2596 – BQ ↲]

2595 şehri (CHMQZ şehr) kim dėdüm, B kim dėdüm şehri; Eyd (Z Eyt), C Dė, DQ Ėt; işitdüŋ mi ya (M vü) gördüŋ mi, Q işitdügüŋ vü gördügüŋ

[2596 – AC ↵]

2596 ėtgil, D eyle; düzedüpdür, D düzmişdür, Q düzipdür; Ḳadīm, Q Kerīm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE SCIENCE ACADEMY OF TURKEY www.tuba.gov.tr

2581 Ḳıldı Ḥaḳ ṭoḳuz güherden üstüvār
İşbu şehri kim görürsin āşikār

2582 İki yüz ü ḳırḳ sekiz daḫı ʿamūd
Ḳoyubanuŋ anı berkitdi Vedūd

2583 Yėdi yüz yigirmi bend ile temām
Ḳıldı evṣālini muḥkem bī-kelām

2584 Ortasında ḳıldı bir çeşme revān B106a, M62b
Üç yüz altmış cūy ėtdi ⁀andan ʿayān

2585 Dürlü evler anda tertīb eyledi
Çoḫ ʿacāyib daḫı terkīb eyledi

2586 On ḫazīne daḫı ḳıldı ⁀anda ʿayān
Ėtdi anda dürlü gevherler nihān

2587 On iki ḳapu daḫı ⁀anda açdı ol
Ḳapulardan düzdi maḫzenlere yol

2588 İşleyüp bunda sekiz üstād-ı kār D70a
Eylediler işbu şehri üstüvār

2589 Ḳıldı bėş gişiyi anda pāsbān
Bėşi daḫı dūr-bīn ü kār-dān

2590 Bes aŋa iki ḳanat vėrüp ʿayān H86a
Şeş cihetden yaŋa ḳıldı ⁀anı revān

2591 Hem iki direkle berkidüp anı Z75b
Muntaṣıf ḳıldı havāda ol Ġanī

2592 Üç ḳabīle sākin ėtdi ⁀anda ʿayān
İns ü cinn ü pes melāyik bī-gümān

2593 Bir melik ḳodı olara dādger C91b, Q94b
Kim ḳoyalar ṭāʿatine cümle ser

2594 Ol daḫı ⁀anlara riyāset eyleye
Aralarında siyāset eyleye

2595 İşbu resme şehri kim dėdüm saŋa
Eyd işitdüŋ mi ya gördüŋ mi baŋa

2596 İşbu şehri fikr ėtgil ėy ḥakīm
Kim ne zībā düzedüpdür ol Ḳadīm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2597 (< Z) şehr (CD şehri) hergiz kim göre, M şehre hergiz kim gire; ṣunʿuŋ, D vaʿżuŋ, Q resmüŋ

2598 bedāyiʿle, H bedāyiʿ hem; ʿacāyibdür ... ġarāyibdür, Q ġarāyibdür ... ʿacāyibdür; ṭolu ... ṭolu; Z ṭolu ... ḳamu

2599 ḳamu nesnede, D ḳamu nesne, Q ḳamusıda; çoḳ (BQ çoḫ) durur ... yoḳ (B yoḫ) durur, D çoḫdur ... yoḫdur; ACDZ **Bil ki**, M Belki, BHQ **Līki**; şehrde eksük, H şehrde ayruḳ

D *Fī istidlāl vücūd eṣ-Ṣāniʿve beyānih*

2600 bu bünyādı (BHM bünyāẕı) ḳoyandan, D boyından ḳuvvetinden

BC Der beyān-ı istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ-i ʿālem

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

2601 AC **bir bünyād görür**, BDHMQ **bu bünyādı** (BH bünyāẕı) **göre** (DHM görür); bānīsi, HQ bennāsı

2602 (< MZ [fakat aşağıya bkz.]); Böyle, D Bile

[2602/2603 - BDHMQZ:

Çünki bu bünyāẕı (DQZ bünyādı) gördüŋ sen (D gördüŋ bes, Q sen gördüŋ) ʿayān /

Bil ki bir bānīsi (H bennāsı) vardur bī-gümān

+ MZ (krş. 2602):

M K'anı ol bu resme tertīb eyledi / Böyle ḫoş ṣanʿatla terkīb eyledi

Z K'anı bu resm ile tertīb eyledi / Böyle ḫoş vaż‘ ile terkīb eyledi]

2603 (< Z) vaṣfında, D vaż‘ında, MQ ṣunʿında; AC Ḳudretin (C Ḳudretüŋ) ʿilmüŋ beyānuŋ, B Ḳudretin ʿilmin yapanuŋ (?), DQ Ḳudretüŋ (Q Ḳudret-i) ʿilm ü beyānın, H Ḳudreti ʿilmin beyānın, M Ḳudretin ʿilm ü beyānuŋ

2604 dėrüp, B dėrgil; ḳulaḳ (B ḳulaḫ, Q ḳulaġ) dutġıl (B ṭutġıl), D ḳulaġuŋ ṭut; Ol (=AC; BHQ Ki ⁀ol) rumūzuŋ şerḥini ėdem (H eydem), D Tā bu remzüŋ şerḥini ėdem, MZ Kim geçen remzüŋ ėdem şerḥin

BCH Maṭlaʿ-ı rümūz-ı (B + ve) ʿacāyib ki der beden-i insān-est

M Şerḥ-i rümūzī ki der bāb-ı eczā-yı beden-est

Q Keşf-i rümūz-ı ʿacāyib ki der beden-i insān-est

2605 ü sünük, D sünükdür; ṭamardur, Q demürdür

2606 Daḫı hem, H Hem daḫı, M Ṭırnaġ u; bellü bil, D bilgil

D *Fī şerḥ eczā'el-cism ve-keyfiyyetih*

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

2607 Ol, MQ On

2609 eczāsın, M eczāsı; ser-te-ser, DHQ ser-be-ser

2610 bulardan, D bularuŋ; AC **ėre**, BDHZ **ėrer** (Z + bir, D + ol), Q ėrür, M olur bu

[2611-2613 – H: 2611a 2613b]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2597 İşbu resme şehr hergiz kim göre — B106b
Yā bu ṣunʿuŋ fikretine kim ėre

2598 Kim bedāyiʿle ʿacāyibdür ṭolu
Hem ṣanāyiʿle ġarāyibdür ṭolu

2599 Gerçi ḳamu nesnede ⁀eksük çoḳ durur — M63a
Bil ki işbu şehrde ⁀eksük yoḳ durur

2600 Çünki ḳılduŋ işbu bünyāda naẓar
Gel bu bünyādı ḳoyandan ṣor ḫaber

Der beyān-ı istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ-i ʿālem

2601 Her ki bir bünyād görür üstüvār
Bī-gümān bilür ki bir bānīsi var

2602 Ki ⁀anı bu resm ile bünyād eyledi
Böyle ḫoş ṣanʿatla ābād eyledi

2603 Çün bunuŋ vaṣfında fikret ḳılasın — D70b, H86b
Ḳudretin ʿilmüŋ beyānuŋ bilesin

2604 ʿAḳluŋı dėrüp ḳulaḳ dutġıl baŋa
Ol rumūzuŋ şerḥini ėdem saŋa

Maṭlaʿ-ı rümūz-ı ʿacāyib ki der beden-i insān-est

2605 Ol ṭoḳuz gevher nedür bilgil ʿayān — Q95a, Z76a
İlig ü sünük ṭamardur ėt ü ḳan

2606 Daḫı hem siŋir deri yaġ ile ḳıl — C92a
Her biri bir nesneyiçün bellü bil

2607 Ol iki yüz ḳırḳ sekiz daḫı direk — B107a
Bu sünüklerdür yaḳīn bilmek gerek

2608 Dėdügüm ol yėdi yüz yigirmi bend
Cümle siŋirler durur ėy hūşmend

2609 Bu ten eczāsın siŋirler ser-te-ser
Birbirine berkidüp ḳāyim dutar

2610 Ger bulardan biri nā-geh ola kem
Naḳṣ ėre ʿużva andan lā-cirem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2611 ciger durur, M cigerlerdur; ki ... Çıḳuban, Z u ... Çıḳıcaḳ

2612 ACM arḳ, D arḫ, B cūy, Q altı; varur, Q ėrür

2613 her ʿuẓva, Q aʿẓāya

2614 ḥikmetdür ki (Q kim) ėder ol Ḳadīm (M Ḥakīm) ... ṣanʿatdur ki ḳılur (BM ėder) ol Ḥakīm (M Ḳadīm, Q Kerīm), D ṣanʿatdur ḳılur ol Ḥakīm ... ḥikmetdür ki ėder ol Ḳadīm

2615 ḳapusın, D [ḳa]pusın

2616 ḳulaḳdur (B ḳulaḫdur, Q ḳulaġdur) u (DM -), H ḳulaḳ durur; göz (M + -dür); AH burındaġı ḳapu, Z burnındaġı ḳapu, DMQ burun (D buran) daḫı ḳapu (Q ḳalu), B yüzindeki ḳapu, C ḳapudur burunda

[2617-2618 – H ↲]

2617 (< Z) Her, D Hem, HMQ Kim nefes; andan girür çıḳar (B çıḫar), DK andan çıḫar (K çıḳar) gėrü, M çıḳar girür andan; Kim, Q Hem

2618 Sīnede daḫı uş, Q Sende daḫı üste

2619 ḳapudan, D ḳapu; A **ṭartaruz ol**, C dartaruz ol, BDHQZ **çekerüz her**, M geçürüz her; rızḳı, D raḳ (?)

2620 İki ḳapu daḫı ol kim, H Ol iki ḳapu daḫı uş

2621 Bu ḳapulardan biri, MZ Ol (M On) ikiden bir ḳapu

2622 Nedür, D Ne durur; pāsubān, Z pāsupā; bī-bīş, M bī-keyf; lems ü semʿ (CDQ + ü) hem (B -dür), MZ semʿ ü lemsdür

2623 Ol sekiz üstād ėy dānā-yı dīn; Cāẕibedür, D Cāẕibe vü; māsike bilgil, BQ māsikedür bil

2624 Hāžimeyle, Q Hāžimedür; dāfiʿa pes ġādiye (Q ḫādime), M ġādiye pes dāfiʿa

2625 yėre, HQ yola

2626 hażmı temām, Q hażm-ı ṭaʿām

2611 Çeşme dėdügüm ciger durur ki ḳan M63b
Çıḳuban ol çeşmeden olur revān

2612 Üç yüz altmış arḳ ṭamarlar durur
Kim cigerden çıḳup aʿżāya varur

2613 Oralardan ėrişür her ʿużva ḳan
Varur ol ḳan ile her endāma cān

2614 Bu ne ḥikmetdür ki ėder ol Ḳadīm A23b
Bu ne ṣanʿatdur ki ḳılur ol Ḥakīm

2615 On iki ḳapusın ol şehrüŋ saŋa H87a
Eydeyüm bir bir ḳulaḳ dutġıl baŋa

2616 İki ḳulaḳdur u iki göz ʿayān
İki burındaġı ḳapu bī-gümān

2617 Her nefes andan girür çıḳar yaḳīn
Kim ḥayāt anuŋ ile durur hemīn

2618 Sīnede daḫı uş iki ḳapu var D71a
Rızḳ-ı eṭfāl içün olmış āşikār

2619 Bir ḳapu nāf u biri daḫı aġız Q95b, Z76b
Ki ‿ol ḳapudan ṭartaruz ol rızḳı biz

2620 İki ḳapu daḫı ol kim oldı ol B107b
Her ġıẕānuŋ faẕlası çıḳmaġa yol

2621 Bu ḳapulardan biri ger kem ola C92b
Bī-gümān bu şehr nā-muḥkem ola

2622 Nedür ol bėş pāsubān bī-bīş ü kem
Ẕevḳ ü lems ü semʿ hem ebṣār u şem

2623 Ol sekiz üstād ėy dānā-yı dīn
Cāẕibedür māsike bilgil yaḳīn

2624 Hāżimeyle dāfiʿa pes ġādiye
Hem muṣavvirle müvellid nāmiye

2625 Cāẕibe ol kim ġıẕāyı ceẕb ėder
Ki ‿ol ġıẕā gėdecegi yėre gėder

2626 Māsike ol kim anı ṣaḳlar müdām M64a
Aŋa degin kim ola hażmı temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2627 Hāżime, M Hāżim; ḥażmın, C ḥażmı

[2628-2629 – Q ↲]

2628 AHZ ġıẕādan, BCDM ġıdādan, Q ġıdāyı; ėdüp, D ėdiben, M ėdüben; pāk, MZ ḫālış

2629 muġtedīye, Z muġtedāya

2630 ACDH ola mā taḥallelden, BQ olmaya taḥallülden, M ola ten taḥallülden; bedel, M berī [*bedel*'e düzeltilmiş?]; terkībe, Q terkīne

2631 ki (Q kim) artar anuŋla, M kim anuŋ ile; neşvine, Q teşvīşe; ten, B bu ten

2632 Bil, Z Ol; muṣavvir, D muṣavver; nedür ol, MZ oldı şol; ACQZ nedür ... alur, DHM nedür ... olur, B durur ... olur

[2633-2637 < Z]

2633 ḳaraŋulıġuŋ içinde, Q ḳaraŋuluḳ içindedür; ėden ṣūretleri oldur, D ṣūretleri ol durur

[2634 - D ↵]

2634 muṣavvirde, D muṣavverde; Līki ṣūretler düzer, D Naḳş-ı ṣūretler durur

2635 ki ⁀ol, MQ kim; u (D -); AHQ **gele**, C güle, BDM **ola**

2636 ACD hemīn ... yaḳīn, B yaḳīn ... hemīn, Q yaḳīn ... yaḳīn

2636 Ẓulmet-i erḥāmda Ḥaḳ'dur, D Ẓulmet erḥāmında Ḥaḳ durur; hemīn ... ėden, Q yaḳīn ... ėder

2637 eşyāya, DM nesneye; Kim yaḳīn dānā vü Ḳādir ol durur, Q [krş. 2646] Ḥażrete lāyıḳ seni Ol oldurur

2638 Pes (CM Bes) ... kim çün, Z Ol; ol durur ... çünkim, MZ nedür ol; ACZ cüz, BDHMQ cüzv; ėder, D olur

2639 ola bir şaḫṣa daḫı ḳābil, D bir şaḫṣa daḫı ola ḳābil; ėde, Q ėder

[2640 < MZ]

2641 (< Q) üstād, BH üstāẕ, D üstādı; AC[D?]M **celdiyle**, BHZ **cildiyle**

2642 ACM anuŋ şer durur işi, B anuŋ şer dur var işi, D anuŋ şerri durur uş, H anuŋ işidür āteş, Q işi şer durur anuŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2627 Hāżime ol kim ġıẕā ḥażmın ḳıla
Tā beden andan gereklüsin ala

2628 Dāfiʿa ol kim ġıẕādan artanı H87b
Defʿ ėdüp pāk eyleye teni

2629 Ġādiye ol kim gıẕāyı düzedür
Şöyle ki ʾanı muġtedīye beŋzedür

2630 Tā ki ola mā taḥallelden bedel
Tīz ėrişmeye bu terkībe ḫalel

2631 Nāmiye ol ki ʾartar anuŋla beden
Ġāyet-i neşvine ėrişince ten

2632 Bil muṣavvir nedür ol ḳuvvet yaḳīn Z77a
Ki ʾandan alur ṣūreti ṭıfl-ı cenīn

2633 Üç ḳaraŋulıġuŋ içinde müdām B108a, Q96a
Naḳş ėden ṣūretleri oldur temām

2634 ʿİlm yoḳdur dėr muṣavvirde ṭabīb D71b
Līki ṣūretler düzer ḫūb u ʿacīb

2635 Bu ne sözdür ʿilmsüz nėce ola
Naḳş ki ʾol bī-ʿayb u hem zībā gele

2636 Ẓulmet-i erḥāmda Ḥaḳ'dur hemīn C93a
Ṣūreti bu resme naḳş ėden yaḳīn

2637 Ḳamu eşyāya muṣavvir ol durur
Kim yaḳīn dānā vü Ḳādir ol durur

2638 Pes müvellid ol durur kim çün ġıẕā
Hażm ola bir cüz ėder andan cüẕā

2639 Tā ki ʾola bir şaḫṣa daḫı ḳābil ol
Bir daḫı ʾanuŋ bigi ėde ḥāṣıl ol

2640 Tā ki nevʿe daḫı ėrmeye fenā
Şaḫṣa çün mümkin degül dāyim beḳā

2641 Bu sekiz üstād celdiyle temām
İşbu ten şehri ʿimāretdür müdām

2642 Nefs-i emmāre durur cinnī-miṯāl H88a, M64b
Kim anuŋ şer durur işi māh u sāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2643 (< DM) ACH Nefs-i levvāme **nedür** (H durur) **insān-ṣıfat**, BQZ Nefs-i levvāme**dür insānī-ṣıfat**

2644 (< MZ) levvāme, Q mülheme; bu, B ol

2645 pādişāh, Q ėy pādişāh; Ki ⁀ol; M Ol; durur (BHQ + ol, D + hem); u (CDHQ -)

2646 (< D) Anja uyġıl (Q olġıl), Z Anı bilgil

2647 uyarsaŋ, Q ėrerseŋ

[2648-2650 – MQ'da yalnız 2648a 2650b bulunur]

2650 ḫoş, Z sen; cāvīd (BC + ü)

2653 Ki ⁀ol, Q Ol; arada, H aradan;ʿaḳla, D cümle

2654 ḫazīne, Q ḫazāyin; Rūḥ-ı ḥayvānīye (Q ḥayvānī), D Rūḥ u revḥānī

2655 ciger durur, Z cigerdedür; orada maḫzūn, M oradan maḫzen

[2655/2656 – DMZ:

DZ Oradandur ḳuvvet ü neşf ü nemā / Oradandur (Z Oradadur) şehvet ü ḳūt u ġıẕā

M Oradandur ḳuvvet ü neşf ü nemā / Oradadur şehvet ü ḳuvvet ġıdā]

2656 ki ⁀emʿā, M ki ⁀imʿā, D imʿā; varur, D ṭurur, HMQZ durur

2657 anda oradan, C andan orada; almayınca, H olmayınca

[2658-2660 – bu beyitler BDHMQZ'de 2662'den sonra geliyor]

2658 zehredür, Q -dür zehre

2643 Nefs-i levvāme nedür insān-ṣıfat
Muṭmåinnedür melāyik-maʿrifet

2644 Nefs-i levvāme adıdur muḳtaṣıd
Ḫayr u şer andan gelür bu iki żıd

2645 ʿAḳl durur ol dėdügüm pādişāh
Ki ‿ol durur nūr-ı Ḥaḳ u ẓıll-ı İlāh

2646 Aŋa uyġıl kim ulü'l-emr ol durur B108b, Q96b
Ḥażrete lāyıḳ seni ol oldurur

2647 Ger uyarsaŋ toġrılıġ ile aŋa
Muṭmåinne ėde nefsüŋi saŋa

2648 Tā ki hem-ṭabʿ-ı firişte olasın
Ḫuld gülzārına ḫoş yol bulasın

2649 Çünki varıp olasın anda muḳīm
Bulasın revḥ ile reyḥān u naʿīm

2650 Anda ḫoş cāvīd zinde olasın
Her ne rāḥat kim dilersin bulasın

2651 Ger bu ʿaḳl emrine ʿiṣyān ėdesin C93b
Nefsüŋi hem-ṭabʿ-ı şeyṭān ėdesin

2652 Lā-büd olasın muʿaẕẕeb cāviẓān D72a, Z77b
Ola cānuŋ miḥnet oḳına nişān

2653 Ol ḫazāyinden birisidür dimāġ
Ki ‿ol arada yaḳılur ʿaḳla çırāġ

2654 Bir ḫazīne daḫı olmışdur yürek
Rūḥ-ı ḥayvānīye ‿anı bilmek gerek

2655 Birisi daḫı ciger durur ʿayān
Ki ‿orada maḫzūn olur peyveste ḳan

2656 Bir ḫazīne daḫı bil ki ‿emʿā durur
Bir zemān daḫı ġıdā anda varur

2657 Ḳalur anda oradan olmaz cüẕā H88b
Tā ki emʿā almayınca ‿andan ġıẕā

2658 Bir ḫazīne daḫı zehredür ʿayān
Orada ṭutup durur ṣafrā mekān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2659 Ki ⁀oradan, M Oradan; az az, B azar, D az; gėder ... ėder, DZ gėde ... ėde; ḳanuŋ, H anuŋ

2660 Kim, MZ Tā; beden eṭrāfına varıbile, DMZ tenüŋ aʿmāḳına ėrebile (M ėribile); Teng yėrlerde daḫı cārī ola, H Ṭar yėrlere daḫı cārī ola, DMZ Ṭar yėrlere ḳamu varabile (M varıbile)

2661 ḫazīne, Q ḫazāyin; ACHM sevdānuŋ ol olur, B sevdānuŋ olur ol, D sevdānuŋ daḫı ol, Q sevdā olur anuŋ

2662 Orada, D Oradan; maḫzūn, M maḫzen; AC durur, BQ olur, DH -dur; cümle, D cism ü

2663 ki ⁀oldur, M oldur

[2664-2671 < DM; Z'de bunlarınn yerine şu beyitler bulunuyor:

Gürde durur ol ḫazāyinden biri / Ḳandan ayrılan ṣunuŋ oldur yėri

Ḳan ṣudan ol arada mümtāz olur / Bes oradan ṣu meşāneye gelür

Bir ḫazīne ol meşānedür ṣuya / Ki ⁀oradandur ol ṣuyilen bu ṣuya

Çıḳar u iḥlīlden olur revān / Ḳurtılur ṣıḳlından anuŋ cism ü cān

Ünşeyeyn olur ḫazāyinden biri / Nuṭfenüŋ peyveste ol durur yėri]

2664 ʿayān ... bī-gümān, Q maḳām ... bī-kelām

2665 (< HQ)

2666 bevl, A bevle; çün az az, Q az az çün

2667 AC **ėrince**, BHQ **ėninee**; ėne, Q ola

[2667/2668 – H:

Çıḳar u iḥlīlden olur revān / Ḳurtılur ṣıḳlından anuŋ cism ü cān]

2668 AC Ol yol olmasa dutamazdı (A bulamazdı), BHQ Olmasa ol yėr dutamazdı (B ṭutamazdı); aḳardı (B aḫardı) dāyim, Q dāyim aḫardı

2669 ḳoḳudan (BQ ḳoḫudan), H ḳorḳudan

2670 fiṭratı, B ḳudreti; fikr, H bellü; AC nėce ⁀olur, BHQ nėcedür

2671 A Biri nuṭfe yėri durur bil, C Biri nuṭfe yėridür bilgil, BHQ Bir daḫı nuṭfe yėridür bil; Ṣāfi, Q Ṣāf

2672 ayaḳ (B ayaḫ) durur, Q ayaġdur; İki el iki, Z İki ⁀eli iki, D Līk el iki, Q Līk el daḫı

BCH Der şerḥ-i ervāḥ ve ḳuvā-yı (B ḳuvā'-i) beden-i insānī (C insān)

M Der beyān-ı maʿrife-i rūḥ der beden

Q Şerḥ-i ervāḥ ve ḳuvā'-i beden-i insānī

Z Der şerḥ-i ervāḥ

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2659 Ki ⁀oradan az az ṭamarlara gėder
Tā ġalīẓini ḳanuŋ terḳīḳ ėder

2660 Kim beden eṭrāfına varıbile Q97a
Teng yėrlerde daḫı cārī ola

2661 Bir ḫazīne daḫı olmışdur ṭıḥāl
Yėri sevdānuŋ ol olur māh u sāl

2662 Orada maḫzūn durur sevdā müdām B109a, M65a
Kim ġıdā andan alur cümle ʿiẓām

2663 Maʿde durur ol ḫazāyinden biri
Anda eglenür ġıdā ki ⁀oldur yėri

2664 Biri daḫı gürdedür anuŋ ʿayān Z78a
Birisi daḫı meṣāne bī-gümān

2665 Gürdede çün bevl ḳandan ayrılur
Bir ṭamardan ol meṣāneye gelür

2666 Gürdeden bu bevl çün az az ėner C94a
Pes aŋa bir yėr gerek ėy pür-hüner

2667 Kim temām ėrince anda ṭura ol
Çün temām ėne bula çıḳmaġa yol

2668 Ol yol olmasa ṭutamazdı ḳarār
Ḳaṭre ḳatre ⁀aḳardı dāyim āşikār

2669 Ādemī dāyim necis olur idi
Belki yavuz ḳoḳudan ölür idi

2670 İşbu muḥkem fiṭratı fikr eylegil
ʿİlm ü ḳudret nėce ⁀olur ẕikr eylegil

2671 Biri nuṭfe yėri durur bil anı
Ṣāfi ḳanuŋ orada olur menī

2672 İki ayaḳ durur ol iki direk H89a
İki el iki ḳanat bilmek gerek

Der şerḥ-i ervāḥ ve ḳuvā-yı (B ḳuvā'-i) beden-i insānī B109b

2673 Çün beden şerḥini işitdüŋ tamān
Gel işit ervāḥdan daḫı kelām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2674 şehvānī vü nefsānī, BM nefsānī ü şeyṭānī [M'de *şeyṭānī*'nin altına *şehvānī* yazılmıştır] durur

Q Der beyān-ı rūḥ-ı ḥayvānī

2675 olardandur ... teni, M olardan ... tene

2676 Bu, BHMQZ Bir; buḫārī, A buḫār-ı; ḥāmil, DM vāṣıl, H ḥāṣıl; Kim, MZ K'ol

2678 dėrem, DHM dėdüm; yād ḳıl, MZ saŋa bil

[2678/2679 – HMZ:

Nefs ile cismüŋ arasında temām / Bu (M Bir) taʿalluḳ olıcaġaz bī-kelām]

2679 Ol taʿalluḳ çün temām olur, MZ Nefsden bir ḳuvvet ulaşup; Cārī olur ten içinde, H Ten içinde cārī olur; her, B dört

2680 Cümle-i, DM Cümle bu; aʿżāyı, Q eczāyı

QZ Der maʿrifet-i rūḥ-ı ṭabīʿī

[2681-2685 – D'de bunların yerine mizaçlar vs. üzerine bir kısım var – bkz. Eklenti 5**]**

2681 (< MZ) durur, Q -dur; BC Ki ⁀oldur ehl-i, A Ki ⁀ol ehl-i, Q Ki ⁀ol durur hem; fehm ü, Q ehl-i

2682 Rūḥ-ı şehvānī dėdügüm bil (=C; A dėdügüm, BHQ dėdügümdür), MZ Bir daḫı rūḥ-ı ṭabīʿīdür

B Der maʿrifet-i rūḥ

2683 (< MQZ) varur, H vėrür

CH Der maʿrifet-i rūḥ-ı ṭabīʿī

2684 Oradandur, MZ Oradadur; orada, HQ oradan; ḳūt u, M ḳuvvet

2685 aŋa, M buŋa

D *Fī maʿrifet rūḥ el-insān*

QZ Der maʿrifet-i rūḥ-ı nefsānī

2686 İşbu (BQ Uşbu) üç (=BHMQ; C ol, A -) ervāḥdan, D Ol ḳuvādan kim dėdüm; Rūḥ-ı nefsānī durur, D Ḳuvvet-i nefsānī olur; ṣorarsaŋ, Q ṣorsaŋ

B Der maʿrifet-i rūḥ-ı nefsānī

C Der maʿrifet-i rūḥ-ı insān

H Der beyān-ı rūḥ-ı nefsānī

2687 iki ḳısmetde oldı, D daḫı oldı iki ḳısma; vaṣf, Q vaż'; muttasım, H mürtesim

Z Der beyān-ı ḳuvvet-i müdrike

2688 müdrik ... muḥarrik, D müẕrek ... muḥarrek

B Der beyān-ı ḳuvvet-i insānī

CH Der beyān-ı ḳuvvet-i müdrike (H müdrik ki) ez ḳuvā-yı insān

Q Der beyān-ı ḳuvā-yı insān

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2674 Üç olur ol biri ḥayvānī durur
Daḫı şehvānī vü nefsānī durur

2675 Rūḥ-ı ḥayvānī ki ʿolardandur biri — A24a, D72b, Q97b
Ḳābil ėdendür teni ki ʿola diri

2676 Bu buḫārī cism aŋa ḥāmil olur — M65b
Kim laṭīf aḫlāṭdan ḥāṣıl olur

2677 Çün yürek cevfinde ḥāṣıl olur ol
Rūḥ envārına ḳābil olur ol

2678 Nāṭıḳa bulur taʿalluḳ aŋa bil
İşbu sözleri ki dėrem yād ḳıl

2679 Ol taʿalluḳ çün temām olur aŋa — Z78b
Cārī olur ten içinde her yaŋa

2680 Ol ʿurūḳ içinde her ʿużva gėder — C94b
Cümle-i aʿżāyı nūrānī ėder

2681 Rūḥ-ı nefsāniyye ol durur ṣıfat
Ki ʿoldur ehl-i ʿilm ü fehm ü maʿrifet

2682 Rūḥ-ı şehvānī dėdügüm bil ʿayān
Kim ciger olup durur aŋa mekān

2683 Kim varur her ʿużva oradan ġıdā — B110a
Kim bula her ʿużv neşv ile nemā

Der maʿrifet-i rūḥ-ı ṭabīʿī

2684 Oradandur ḳuvvet-i neşv ü nemā — H89b
Hem orada şehvet-i ḳūt u ġıẕā

2685 Ol sekiz üstād kim dėdüm saŋa
Bī-gümān ḫādim durur cümle aŋa

2686 İşbu üç ervāḥdan üçinci ḳısm — D74a
Rūḥ-ı nefsānī durur ṣorarsaŋ ism

Der maʿrifet-i rūḥ-ı insān

2687 Ol iki ḳısmetde oldı münḳasım
Her biri bir vaṣf iledür muttasım

2688 Birine ad ile müdrik dėdiler — Q98a
Birine daḫı muḥarrik dėdiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2689 Müdrik, D Müẕrek; olmışdur, D olupdur

Z Der beyān-ı ḥiss-i müşterek

2691 Bėş, D Bes; bāṭındur işit, H bāṭın durur sen

2692 BCMQZ Müdrik-i, AH Müdrek-i, D Müẕrik; ḥavās-ı, Z ḥavāss-ı; ẓāhir, M müdrek, Z müdrik

[2693-2696 < MZ]

2693 ki ⁀ėner, Q ister; Bu, Q Bir bu; ACDQ görinürler, B görinür gör

2694 başardan, H nażardan ġāyib; berī, HQ biri

BCH Der beyān-ı ḥiss-i müşterek ez ḳuvā-yı insān (B ḳuvā'-i insāniyye)

Q Der beyān-ı ḥiss-i müşterek

2695 ACDH ol hem, BQ hem ol; Biri daḫı göze görinür, D Biri daḫı görine göz göre, Q Bir daḫı göze görinür ol

2696 Nesnenüŋ kim, DH Nesne kim (H ki) tūz; Dāyire, Q Dāyime; görindügi (HQ göründügi), D göründügin

2697 Farḳını, D Furḳatı

2698 (< MZ) ABCQ aġın ḳara (Q ḳar) aġından, D aġın ḳaraġından, H aġından ḳar aġını; olur, A durur

[2698/2699 – D:

Çünki Ḫālıḳ başı yaratmış durur / Anı ol üç baṭna ḳısm ėtmiş durur

Evvelin baṭnuŋ ögüni (?) bī-gümān / İşbu ḳuvvet eyleyen durur mekān

Fī maʿrifet ḳuvvet el-müteḫayyile

Ṣūretin eşyānuŋ ol idrāk ėder / Arada ḥāżır olur cümle ṣuver]

BCHQ Der maʿrifet-i ḥayāl (Q insān) ez ḳuvā-yı bāṭına (B ḳuvā'-i bāṭıniyye)

Z Der maʿrifet-i ḥayāl

2699 baġlanur, D saḫlanur

D *Fī maʿrifet ḳuvvet el-müşterek*

2700 maḳām ... müdām, Q mekān ... ʿayān; Müşterek ḳatında (M ḳonşusı, Z ḳonşısı) olur ol (=ACM; BHQ ol olur), D Āḫirini evvelin baṭnuŋ

Z Der maʿrifet-i ḥiss-i müşterek vehm

[2701-2702 – D ↲]

2701 vėrür, B vère; C tā ki ⁀anı ol, A anı tā ki ⁀ol, B tā ki ⁀ol anı, DMQZ tā ki anı, H tā ala anı

BCH Der maʿrifet-i ḥiss-i vehm ez ḳuvā-yı bāṭına (B ḳuvā'-i bāṭıniyye)

Q Der maʿrifet-i vāhime

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der beyān-ı ḳuvvet-i müdrike ez ḳuvā-yı insān

2689 Müdrik iki ḳısm olmışdur temām
Ẓāhir ü bāṭın işit ėy nīk-nām

2690 Ẓāhiri ebṣār u ẕevḳ u lems ü şem
Bėş olur semʿ ile ne bīş ü ne kem

2691 Bėş daḫı bāṭındur işit ṭutma şek
Birisinüŋ adı ḥiss-i müşterek

2692 Müdrik-i cümle ḥavās-ı ẓāhire C95a, M74a
Anŋa daḫı ẓāhir olur yėk-sere

2693 Ḳaṭre ki ͑ėner birbirinden münfaṣıl B110b, D74b
Bu sebebden görinürler muttaṣıl

2694 Kim baṣardan ġāyib olmadın berī
Rāst ḥiss-i müşterek olur yėri

Der beyān-ı ḥiss-i müşterek ez ḳuvā-yı insān

2695 Müşterekden olmadın ol hem nihān
Biri daḫı göze görinür ʿayān

2696 Nesnenüŋ kim çevrine budur sebeb H90a
Dāyire görindügi ṭutma ʿaceb

2697 Ṣūretin eşyānuŋ ol durur bilen
Farḳını her nesnenüŋ oldur ḳılan

2698 ʿĀc aġın ḳara aġından ol bilür
Bu ḥavāsa cümle ḥākim ol olur

Der maʿrifet-i ḥayāl ez ḳuvā-yı bāṭına Z79a

2699 Ol ḳuvādandur ikincisi ḫayāl Q98b
Ki ͑anda her maḥsūsa baġlanur miṯāl

2700 Ol dimāġ içinde dutmışdur maḳām
Müşterek ḳatında olur ol müdām

2701 Her neyi kim müşterek żabṭ eyleye
Anŋa vėrür tā ki ͑anı ol saḳlaya

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[2702/2703 – D:

Dost mihrin ḫaşm ḳahrın ol bilür / Başuŋ orta baṭn ardında alur]

[2703-2704 < MZ]

2703 bilen ol ... ḳılan ol, Q ol bilür ... ol ḳılur

2704 ACDH ḳamu ḫayvānda, B māhüviyye ⁀anda olur, Q māhiriyye (?) andadur; Ḫayrın u şerrin anuŋ ile, D Eyü yavuzın anuŋ ile, Q Ḫayr u şerrin anuŋ ile ol

BCH Der maʿrifet-i ḳuvvet-i (B ḳuvve-i) ḥāfiẓa

D *Fī maʿrifet ḳuvvet el-ḥāfiẓa*

Q Der maʿrifet-i hāżime

Z Der maʿrifet-i ḳuvvet-i ḥāfiẓa

2705 āḫir cevf (AZ cevfi), D āḫir baṭnı, BQ daḫı cevf

2706 Vehm (MQ + ü); ḫazīnedārdur, BQ ḫazīnedārıdur

BCH Der beyān-ı ḳuvvet-i münkire [mütefekkire] (B ḳuvve-i tefekkür) ki ānrā müteḫayyile (H + nīz) ḫʷānend

D *Fī maʿrifet ḳuvvet el-mutaṣarrıfa*

Q Der beyān-ı maʿrifet-i mütefekkire ki ānrā müḫayyile nīz ḫʷānend

2707 Ol bėşincidür tefekkür, DMZ Oldı bėşinci taṣarruf

[2708-2711 < MZ]

[2708-2709 – D'de bunların yerine şu beyitler bulunuyor:

Orta ṭabʿında dimāġuŋ ol müdām / Evvelin ėdüp durur dāyim maḳām

Maʿnī vü ṣūretden envāʿ-ı miṣāl / Ḥāfiẓayla gösterür aŋa ḫayāl

Andan alıp maʿnī vü bundan ṣuver / Gāh taḫlīl ü gehī terkīb ėder]

2708 bildise, H buldısa

2710 tefekkür ėder, D taṣavvur eyler

2711 ḳuvā, D ḳavī; Bu (H Bir) gişide, D Hem bu işde

2712 Orta, H Ana

2713 riyāset, H kiyāset

2714 Her işi oldur, H Daḫı her işi

2715 Aŋa ⁀olur (D Aŋadur, H Anda ⁀olur) ilhām u vaḥy ü dīn ü ... ol ėder, B Gāh olur ilhām-ı vaḥy-ı dīn ü ... oldur, Q Olur aŋa vaḥydan ilhām-ı ... ėder ol; ol (D -) ėder, H olupdur, Q ėder ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der maʿrifet-i ḥiss-i vehm ez ḳuvā-yı bāṭına

2702 Vehmdür andan üçinci ḳısm olan
Maʿnī-i cüzvīyi ol durur bilen

2703 Zeyd mihrin ʿAmr buġżın bilen ol — B111a
Bu ikinüŋ daḫı ḥükmin ḳılan ol

2704 İşbu ḳuvvet ḳamu ḥayvānda olur — C95b, D75a
Ḫayrın u şerrin anuŋ ile bilür

Der maʿrifet-i ḳuvvet-i ḥāfiẓa

2705 Ḥāfiẓadur biri daḫı ol bėşüŋ
Yėri āḫir cevf içindedür başuŋ

2706 Vehm idrāk eyledügini temām
Ol ḫazīnedārdur ṣaḳlar müdām

Der beyān-ı ḳuvvet-i münkire ki ānrā müteḫayyile ḫʷānend

2707 Ol bėşincidür tefekkür ḳuvveti — H90b
Ḳamudan artuḳdur anuŋ rütbeti

2708 Ner neyi kim bildise vehm ü ḫayāl
Ol taṣarruf ėder anda māh u sāl

2709 Dürlü dürlü nesneler tertīb ėder
Gāh tafṣīl ü gehī terkīb ėder

2710 Gāh başsuz gāh iki başlu gişi — Q99a
Ol tefekkür ėder işbudur işi

2711 Uyḫuda ḳamu ḳuvā sākin olur
Bu gişide dāyimā şöyle ḳalur

2712 Orta baṭnında dimāġuŋ ol müdām
Pīşgāhını ėdüp durur maḳām

2713 Hem firāset hem siyāset andadur
Hem nübüvvet hen riyāset andadur

2714 Oldur eşyāyı taṣavvur eyleyen — B111b
Her işi oldur tefekkür eyleyen

2715 Anja ‿olur ilhām u vaḥy ü dīn ü şerʿ
Vażʿ ol ėder dīn yolında aṣl u ferʿ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2716 Ol melikvār, D melek bigi; ACH **olmış ol**, BQ **gibidür**, DMZ bigidür

2717 aŋla, H aŋa; ḳamu ṣuver, MZ ḳamu eṣer, D cümle eṣer

2718 ṣanʿatlarda, Q ṣanʿatlara, D ṣıfatlarda; Sen, D Bes; kimsin, C kimdür

B Ḳısm-i düvvüm der ṣıfat-i ḳuvvet-i muḥarrik ki çend ḳısm-est ve der iʿtibār-ı mevʿiża ve tevḥīd-i Ṣāniʿ

CH Ḳısm-i düvvüm der şerḥ-i ḳuvvet-i muḥarrike (H muḥarrik) ez ḳuvā-yı insān

D *Fī maʿrifet ḳuvvet el-muḥarrike*

Q Der beyān-ı ḳuvvet-i muḥarrike

Z Der maʿrifet-i ḳuvvet-i müteḥarrike

2719 birinden, D birine

2720 (< DMZ) aŋla, Q aŋa

2721 anuŋ ile her cānever, Q anuŋla her bir cānever, D anuŋla ten biʾl-iḫtiyār; ėdüp ḳıla defʿ-i żarar, D eyler ü ya defʿ-i mużār

2722 (< H) aʿżā temām, M aʿżāyı tām

2723 ḳuvā, D ḳalur; Ḳamununŋ aʿṣābdur (= ACM; BDH aʿṣābıdur) yėri, Q Ḳamu aʿṣābuŋ yėridür ol

2724 cünbiş āleti ... Menbeti (DMZ Menbiti), B cins eli ... Mebneti; durur (D + hem); ʿaṣab (Z ġażab) ... olduġı budur, Q ʿaceb ... alduġıçündür

2725 düze (D düzer) cüz Ḥaḳ, Q düze bilür

D *Fiʾl-iʿtibār veʾt-tevḥīd*

M *Fiʾl-mevʿiża veʾt-tevḥīd*

Z Kelām-ı ḥikmet der naẓar ve mevʿiża ve tevḥīd-i Ṣāniʿ

2726 ACH **ẕikr ... fikr**, BDMQZ **fikr ... ẕikr**; ṭılısmı, D ṭılısmuŋ

BCH Der (CH -) kelām-ı ḥikmet der naẓar-ı iʿtibār ve mevʿiża ve tevḥīd-i Ṣāniʿ

Q Kelām-ı ḥikmet-i naẓar der iʿtibār ve mevʿiża-i tevḥīd

2728 düzedeni ḳıl, BQ düzeni eyle

2729 ki ͡anda ėresin, D andan kʾėresin; Mülk-i, DH Mülk, MZ Milk

2730 derd, D renc

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2716 Ol melikvār ortada ⁀olmış pīşvā
Anŋa ḫādim olmış ol ḳamu ḳuvā

2717 Bu ʿacāyib ṣanʿata ḳılup naẓar C96a
Nėredendür anŋla bu ḳamu ṣuver

2718 Ger bu ṣanʿatlarda fikret ḳılasın D75b, M74b, Z79b
Sen seni kimsin ḥaḳīḳat bilesin

Ḳısm-i düvvüm der şerḥ-i ḳuvvet-i muḥarrike ez ḳuvā-yı insān

2719 Ol muḥarrik daḫı iki ḳısm olur
Her birinden diŋle kim ne iş gelür

2720 Göribenüŋ bu ṣanāyiʿ ḥikmetin
Nėcesidür anŋla Ṣāniʿ ḳudretin

2721 Biri ol ki ⁀anuŋ ile her cānever H91a
Ceẕb-i nefʿ ėdüp ḳıla defʿ-i żarar

2722 Biri deprenmeg içün aʿżā temām
Geh çeker her ʿużvı vü geh ḳor müdām

2723 Bu ḳuvā kim ben saŋa ėtdüm beyān Q99b
Ḳamunuŋ aʿṣābdur yėri ʿayān

2724 Ḥiss ü cünbiş āleti durur ʿaṣab
Menbeti baş olduġı budur sebeb

2725 İşbu tendedür ʿayān bu ḳamu ḳısm
Kim düze cüz Ḥaḳ bunuŋ gibi ṭılısm

2726 Bu ṭılısmuŋ işini ẕikr eylegil B112a
Pes ṭılısmı düzeni fikr eylegil

Kelām-ı ḥikmet der naẓar-ı iʿtibār ve mevʿiża ve tevḥīd-i Ṣāniʿ

2727 Bu ṭılısmı kim görürsin pīç pīç A24b
Düşer az nesneyle olur hīç hīç

2728 Bu ṭılısmı terk ėt budur edeb
Var ṭılısmı düzedeni ḳıl ṭaleb

2729 Ger ola tevfīḳ ki ⁀anda ėresin
Mülk-i Bārī nėce olur göresin

2730 Ėrmez anŋa āfet ü derd ü ʿanā C96b
Yoḳdur anda miḥnet ü ters ü fenā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2731 ki (A -); rāḥat, M dirlik; olmaya, Q bulmaya [bolmaya?]

2732 ḳamu ʿanādan ola (=AC; BDMQ oldı), H oldı ʿanādan cümle; aŋmaḳ, M olmaḳ; yėtmez mi; Q ėtmezdi; dāġ, A ṭaġ

[2733 – D'de 2759'dan sonra gelir; 2734-2755 < D75b/76a]

2733 Ölümi, BM Ölmegi

2734 ėtdügümi, H ėtdügüme; A **ṭutma**, CH dutma, BMQZ **ḳılma**; aŋa bu durur, H bu durur anda

2735 Kim, Q Pes; sėni, H sen ü

2736 Hem saŋa biline, Q biline anda; bilmekle, MZ bilmekde, Q bulmaġa

Z *Fī taḥḳīḳi'l-kelām fī hāze'l-maḳām*

2737 nevʿe, B dürlü; vėrdiler, Q urdılar; dürlü, Z nevʿe

Q Der taḥḳīḳ-i kelām der ervāḥ ve ḳavl

2738 Üçi (H Rūḥ) bir durur, MZ Līki üç birdür; ACHQ taʿaddüd var, BMZ taʿaddüdsüz

[2739 < Q]

[2740-2741< Z; – M'de bunun yerine şu beyit bulunuyor:

Ḥis vėrüp çün cism cünbān olur ol / Lā-büd adın rūḥ-ı ḥayvān ėder ol]

2740 Kim, Q Ger; BCH nemā, AQ nevā

2742 ü temyīz, Z temīz; andan, HQ anda; ʿayān, Q revān; Rūḥ-ı nefsānī ⁀olur (Q nefsānīdür) adı, MZ Adı nefs-i nāṭıḳa ⁀olur

2743 (< MZ) üç dürlü, Q üçdür bu; ACQ anı, BH aŋa

2744 gendüsi, Q gendüzi

2745 āletle, Z āletde

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2731 Rāḥat andadur ki gişi ölmeye Z80a
Ölüm olan yėrde rāḥat olmaya

2732 Dut tenüŋ ḳamu ʿanādan ola ṣaġ
Ölüm aŋmaḳ içüŋe yėtmez mi dāġ

2733 Biŋ yıl olmaḳ yėr yüzinde pāẕişāh M75a
Ölümi aŋmaġa degmez gāh gāh

2734 Sözi çoġ ėtdügümi ṭutma ʿaceb
Burada kim aŋa bu durur sebeb

2735 Kim nedensin sėni kimsin bilesin H91b
Pes işüŋi aŋa lāyıḳ ḳılasın

2736 Hem saŋa biline sırr-ı *men ʿaref* Q100a
Ḫālıḳ'ı bilmekle bulasın şeref

2737 Nefsi gerçi ėdüben üç nevʿe ḳısm
Her birine vėrdiler bir dürlü ism

2738 Üçi bir durur taʿaddüdsüz yaḳīn B112b
Fiʿldedür ger taʿaddüd var hemīn

2739 Tende çün neşv ü nemā fiʿlin ḳılur
Adı ⁀anuŋ nefs-i nebātiyye olur

2740 Kim nemā vü neşv ile olur nebāt
Gerçi ḥayvān gibi yoḳ anda ḥayāt

2741 Cisme çün ḳuvvet vėrüp zinde ḳılur
Lā-büd adı rūḥ-ı ḥayvānī olur

2742 Fikr ü temyīz olıcaḳ andan ʿayān
Rūḥ-ı nefsānī ⁀olur adı bī-gümān

2743 Çün bu üç yėrde ⁀ėtdi üç dürlü eṣer
Bir degül dėdi anı kūteh-naẓar

2744 Fiʿli çoġ u gendüsi birdür yaḳīn
Yoḳ taʿaddüd anda vaḥdetdür hemīn

2745 Her bir āletle ėder bir dürlü iş C97a
Ne güherdür bunı bilmege düriş

2746 Dil ile söyler ḳulaḳla işidür Z80b
Göz ile görmek hem anuŋ işidür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2747 (< Q) Şöyle, M Nėce; ACZ bıçḳuyla, BHM bıçġuyla; vü miṣḳab, Z matḳab; hem, HMZ anı

2748 pīşeger, Q pīşever; anda, H andan

2749 vaṣf ile ⁀oldı bir (H bu) iş, Q vaṣf ile bir işdür, Z dürlü vaṣf ile ⁀oldı

2750 sözleri, M işleri; geldi, Q oldı

Q Su'āl-i İskender ez keyfiyyet-i ṣıḥḥat ḥıfżü'l-bed[en]

2751 çü, A çün; gūş, H hūş

B Su'āl-i İskender ez ḳıyām ve ḥıfż-ı beden ki be-çi çīzī-st

CH Su'āl-i İskender ez ḳıyām-ı beden ki be-çi çīzī-st

Z Su'āl kerden-i İskender ḥıfż-ı ṣıḥḥat-i beden

2752 ėtdügüŋ ... anı Ḥaḳ, Q çün ėtdüŋ ... Ḥaḳ bunı

2753 bu ġurbetde, B ġurbetde bes; merkeb durur ... varmaġa kim (M ki ⁀ol, H gey) maṭlab durur, Q merkūb ola ... hem varmaġa maṭlūb ol

2754 ėrgürür, H ėrgürüp, Q ėrgüze

2756 ḳānūnı, H ḳānūn

2757 Ne gereklüdür bu cisme, DMZ Bu tene gereklü nedür; aṣlı (C ehli) ne durur eyit, Q daḫı aṣlı nedür eyt

B Cevāb-ı su'āl

H Cevāb-ı su'āl-ı Ẕü'l-ḳarneyn

Q Cevāb-ı ṭabīb İskender-rā

2758 dārü'n-naʿīme girmege, BQ dārü'n-naʿīmi

C Cevāb-ı su'āl-ı Ẕü'l-ḳarneyn

2759 düzilmişdür (Z düzulmişdür), DQ düzetmişdür; aŋa, Z buŋa; dāyim anuŋla, HMZ ḥıfż-ı ṣıḥḥatle

2760 Az yėmek durur şehā, D Pes dėdi şāh kim nedür; Kim anuŋla, D Kim hemīşe, MZ K'anuŋ ile; ACDH **ola**, BMQZ **olur**

2761 Az yėgil az, D Dėdi az yė; BCDMQ göresin ... göresin, A bulasın ... bulasın, HZ bulasın ... göresin; ḥarāret, DMQ cerāḥat, Z cirāḥat

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2747 Şöyle kim neccār bıçḳuyla diler
Aġacı vü miṣḳab ile hem deler

2748 Pīşe birdür bī-şek ü hem pīşeger
Bunda anda yoḳ taʿaddüdden eṣer

2749 Līki olduġıyçün ālet muḫtelif
Dürlü vaṣf ile ‿oldı bir iş muttaṣıf

2750 Bildüŋ ise işbu sözleri dürüst H92a, M75b
Kisvet-i dāniş boyuŋa geldi cüst

2751 Şeh bu sözleri çü andan ḳıldı gūş B113a, Q100b
Dėdi kim ėy ʿālim-i bisyār-hūş

Su'āl-i İskender ez ḳıyām-ı beden ki be-çi çīzī-st

2752 Şerḥ ėtdügüŋ bu terkīb-i laṭīf
Kim düzüpdür anı Ḥaḳ böyle şerīf

2753 Saŋa bu ġurbetde ol merkeb durur
Oraya varmaġa kim maṭlab durur

2754 Sėni ėrgürür Ḥaḳ'uŋ rıżvānına
Bāġ-ı ḳudsüŋ revḥ ile reyḥānına

2755 Pes bunı ḳānūn-ı ṭıbb ile müdām
Ṣaḳlamaḳ gerek durur ėy nīk-nām

2756 Nedür ol ḳānūnı şerḥ eyle baŋa D76a
Kim gereklüdür hemīşe ol buŋa

2757 Ne gereklüdür bu cisme şerḥ ėt
Ḥıfẓ-ı ṣıḥḥat aṣlı ne durur eyit

Cevāb-ı su'āl-ı Ẕü'l-ḳarneyn

2758 Dėdi budur ālet aŋa ėrmege
Varıban dārü'n-naʿīme girmege

2759 Lā-cirem ḳānūn düzilmişdür aŋa C97b, Z81a
Kim mizācı dāyim anuŋla oŋa

2760 Az yėmek durur şehā aṣl-ı ʿilāc
Kim anuŋla ten-dürüst ola mizāc

2761 Az yėgil az tā ki rāḥat göresin
Çoḳ yėr iseŋ çoḳ ḥarāret göresin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2762 olur ... olur, Z ola ... ola; pür-dāġ, D bir daġ

[2764-2765 – Q ↲]

2765 yėmekden, Q yėmekde; AC almadı, BM olmadı, DHQZ bulmadı

2766 gibi (BCM bigi), H -ṣıfat

2768 Ger ḳalemvār ėdesin, D ḳalem az olasın; iḳlīminüŋ, BM aḳlāmınuŋ; olursın, MQ olasın

[2769-2771 < MZ]

2769 ṣafā-yı nefs gerek ... Ḥaḳḳ'a ⁀ėrem dėrseŋ, Q ṣafā gerekse nefse ... Ḥaḳḳ dėrem ėrseŋ

2770 ṣaḥīḥ ... ṣarīḥ, Q ṣarīḥ ... ṣaḥīḥ

2771 bėni, Q maʿnī

2772 Çün bu sözleri, Q Çünki bu sözler; māl ü sīm ü zer, DMZ çoḫ zerr (M dürr) ü güher

2773 endūha, Q endūhı

D *Fī temṯīl ve teşbīh*

M Der temṯīl

2774 remzidür, CHQ remzdür

BCH Der temṯīl-i dāsitān ve iʿtibār

Q Der temṯīl-i dāsitān

2775 Mü'mini İskender'e ḳılġıl meṯel, D Mü'mine İskender'i ḳılġıl miṯāl; senüŋ, B seŋek; ḥal, D ḥāl

[2776/2777 – DMZ:

DM Ādemīnüŋ göŋlidür ol ulu (M ṭolu) cām / K'anda ḫayr ü şerre var durur maḳām

Z Ādemīnüŋ göŋlidür ol ulu cām / K'anda vardur ḫayra vü şerre maḳām]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2762 Az yėyen gişi hemīşe saġ olur — B113b
Çoḳ yėyenüŋ yüregi pür-dāġ olur

2763 Az yėseŋ geydüŋ melāyik ḫilʿatin — Q101a, H92b
Çoḳ yėseŋ dutduŋ behāyim ḫaṣletin

2764 Çoḳ yėmekden ne gelür derd ü ʿanā
Āḫiri nolur ʿanānuŋ cüz fenā

2765 Çoḳ yėmekden kimse rāḥat almadı — M76a
Az yėmeklikden peşīmān olmadı

2766 Az yėyen ʿĪsī-ṣıfat göge varur
Çoḳ yėyen Ḳārūn gibi yėre girür

2767 Ney gibi ger olasın ḫālī-şikem
Düzesin ġam defʿine dürlü neġam

2768 Ger ḳalemvār ėdesin maʿde tehī
Maʿnī iḳlīminüŋ olasın şehi

2769 Ger ṣafā-yı nefs gerek az yėgil
Ḥaḳḳ'a ͡ėrem dėrseŋ taʿalluḳdan kesil

2770 Var eḥādīṣün kitābında ṣaḥīḥ
Ki ͡oldı Ḥaḳ'dan ʿĪsī'ye vaḥy-i ṣarīḥ

2771 Ac olġıl tā ki bėni göresin — D76b
Var mücerred ol ki baŋa ėresin

2772 Çün bu sözleri işitdi tācver
Ol ṭabībe vėrdi māl ü sīm ü zer

2773 Dėdi ol cān olmasun endūha ḳayd — C98a
Ki ͡ėde luṭf ile hüner ehlini ṣayd

2774 Ṭolu ḥikmet remzidür bu dāstān
Güş ṭut kim bir bir ėdeyim beyān

Der temṣīl-i dāsitān ve iʿtibār — B114a, Z81b

2775 Mü'mini İskender'e ḳılġıl meṣel
Ki ͡ola çoḳ müşkil senüŋ göŋlüŋe ḥal

2776 Kim durur ol bānū-yı gül-çihre dīn — Q101b
Ziyneti tevfīḳ ile *ʿilme'l-yaḳīn*

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2777 (< MZ) terk-i, D tūrūŋ; AD şehvet-i nefs, C şehvet nefs, B nefs-i şehvet, HQ nefs ü şehvet; mehr, D mihr, H meher; Anŋa mihrūŋ varsa ḳıl bu nefsi, HQ Anŋa mihrūŋ var ise ḳıl nefsi (Q nefse), D Mihrūŋ anuŋla yasa ḳıl nefse

2778 ʿaẓīm, DQZ kerīm

2779 ki (H -); işūŋde olmaya, MQZ olmaya işūŋde; ACMZ **söziyile ḳıl**, BDHQ **sözile eyle**

2780 kim Muṣṭafā, H -dur Muṣṭafā; dīn derdine nedür şifā, DMZ her derde ne durur devā

2782 destümüzdin, Q destümüzdi, Z destimüzdi; Kim dürūd ile, A Ne durur dilde

[2783-2785 < MZ]

2783 ulu, H ṭolu

2784 raḥmetdür ṣu, D ü raḥmet cümle, H ü raḥmetdür ṣu, Q ü raḥmetdür ṣavb-ı; süci, C ṣuçı, Q şürb-i

B Der ṣıfat-i bezm-i İskender ve ārāyiş-i ān

M Maṭlaʿ-ı dāsitān

Q Der ṣıfat-i bezm nihāden-i İskender

Z Ṣıfat-i bezm-i İskender

B RESİM: İskender ile Hind bilgesi

2786 ACH **Çıḳaralum**, BDMQZ **Gösterelüm**; ʿilm, D tāze; baḥrinden, Z baḥrinde

CH Der ṣıfat-i bezm-i İskender ve ārāyiş-i ān

D *Fī ṣıfat ʿişret İskender*

2787 ṭabībi, B ṭabībe

[2788-2789 – D ↲]

2788 Bārigāha geldi cümle, DM Bārigāhına vü geldi, Z Geldi bārigāhına vü

2789 (< MZ) dėyeydi ki, D dėyeyidi, Q dėdi

2790 (< MZ) Bāde Kevşer'di vü, H Bāde-i Kevşer'di, Q Bāde getürdi vü; içen, Q için

Q RESİM: Kır eğlencesi (?)]

BC Der ṣıfat-i çeng

D *Fī ṣıfat el-ceng*

[2791 – D77a'de bu beyit iki kere yazılmıştır: 2790'dan sonra ve 2819-2822'den sonra (bu beyitler 77a'de yanlışlıkla yazılmış, 78a'de ise doğru yerde tekrar yazılmıştır)]

[2791-2800 – Q102a'de resim bu beyitleri kapatmıştır]

2791 BCH Aldı ⁀eline cāmı (BH cām), A Eline ⁀aldı cāmı, DMZ Ele aldı cām (Z + u)

[2792-2800 < MZ]

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2777 Oldı terk-i şehvet-i nefs anŋa mehr H93a
Anŋa mihrüŋ varsa ḳıl bu nefsi ḳahr

2778 Ol ṣıfat ėtdügimüz dānā ḥakīm
Bī-gümān kim ola Ḳur'ān-ı ʿaẓīm

2779 Dileseŋ ki ‿işüŋde olmaya ḫalel
Ol ḥakīmüŋ söziyile ḳıl ʿamel

2780 Ol ṭabīb-i ḫurde-dān kim Muṣṭafā
Kim bilür dīn derdine nedür şifā

2781 Anda durur ḳamu derdüŋ çāresi M76b
Her ki dermān ister anŋa varası

2782 Ol ṭabībüŋ destümüzdin bil yaḳīn
Kim dürūd ile taḥiyyetdür hemīn

2783 Nefs durur dėdügüm ol ulu cām
Kim var anda ḫayra vü şerre maḳām

2784 Ḫayr raḥmetdür ṣu Raḥmān'dan gelür
Şerr ü laʿnet süci Şeyṭāndan gelür

2785 İçme anı tā müselmān olasın B114b, D77a
İçer iseŋ maḥż-ı Şeyṭān olasın

2786 Gėrü İskender'den ėdelüm ḫaber A25a
Çıḳaralum ʿilm baḥrinden güher

CH Der ṣıfat-i bezm-i İskender ve ārāyiş-i ān C98b

2787 Çünki ėtdi ʿilmde şāh-ı cihān
Feylesūf ile ṭabībi imtiḥān

2788 Çıḳdı ḫalvet-ḫānesinden şād-kām
Bārigāha geldi cümle ḫāṣ u ʿām

2789 Düzdi bir meclis ki ‿anı Erdibehişt B115a, Q102a
Görse dėyeydi ki zī ḫurrem behişt

2790 Bāde Kevŝer'di vü ṣunan cümle ḥūr
Ehl-i cennet bigi ‿içen ṭolu sürūr

2791 Aldı ‿eline cāmı ḳıldı bezme sāz H93b
Çengini sāza getürdi naġme-sāz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2792 Sāz-zen, D Sāzdan; rāst, D dest

2793 Her, D Hem; AC Cümle, BDH Rāst

2794 sūz ile Ṣıfāhān u, D sūzla Iṣfahān'ı hem

2795 sözi, C özi

2796 ėder, H ėdüp

2798 şeklinde fi'li nev-, D şeklinde-dür fi'li

2799 AC **menzili**, BD **meclis ü**, H meclisi; olmış aŋa, H aŋa olmış

D *Fī ṣıfat ez-zemr*

Z Ṣıfat-i nāy

2801 Ney düzüp her, Q Neyde düzüp

[2802-2818 < MZ]

BCH Der ṣıfat-i ney (C nāy)

2802 rāst sözler söyledi, Q çün şikāyet eyledi; Ayrulıḳlardan (B Ayrulıḫlardan, Q Ayruluġlardan), D Ayrulıḫdan hem

2803 (< D) Nāy, H Tā ki; vėrür, H vėre; Nālesi, Q Nāliṣi; ḳılur, H ėde

[2803/2804 – H:

Nėte ki Mevlā Celāle'd-dīn dėdi / Meṯnevī'sinde bunı şerḥ eyledi

Diler iseŋ bilesin neyden ḫaber / Evveline Meṯnevī'nüŋ ıl naẓar

Çünki ol ṣāḥib-vücūduŋ sözini / Oḳıyuban aŋlayasın sūzını

Bilesin neyden nedür maḳṣūdı ḳāl / Nāy sırrından saŋa keşf ola ḥāl]

2804 perdeye, H perdede; BCDQ girmege, A ėrmege

2805 ACDH gönüllerde, BQ gönüllere

2792 Sāz-zen çün çenge ėtdi rāst çeng
Dürlü dürlü sözler āġāz ėtdi çeng

2793 Her luġatde sūz ile söz söyledi
Cümle ʿuşşāḳı muḥayyer eyledi

2794 Çünki düşdi cānına derd-i firāḳ
Ṭoldı sūz ile Ṣıfāhān u ʿIrāḳ

2795 Zaḫm yėyüp gey żaʿīf olmış özi D77b
Ḳāmeti egri velī ṭoġrı sözi

2796 Her yaŋa seyrān ėder bī-pā vü ser
Dili yoḳ her nesneden vėrür ḫaber

2797 Gendü ḫuşk u söyledügi cümle ter
Zaḫm yėdükçe olur ḫoş naġmeger

2798 Pīre-zen şeklinde fiʿli nev-cüvān
Vālih olmış ʿışḳına ʿaḳl ile cān

2799 Zühre gibi menzili ʿişret yėri
Mihr ile māh olmış aŋa Müşterī

2800 Nāy-zen çünkim eline aldı ney C99a
Zühre sāzı perdesin eyledi ṭay

2801 Ney düzüp her perdede dürlü neġam B115b
Ne göŋülde ġuṣṣa ḳodı vü ne ġam

Der ṣıfat-i ney

2802 Dilsüz iken rāst sözler söyledi
Ayrulıḳlardan şikāyet eyledi

2803 Nāy göynüklülere vėrür ḫaber Q102b
Nālesi ʿāşıḳlara ḳılur eṯer

2804 ʿĀşıḳ iseŋ sen daḫı ⁀anuŋ gibi ol H94a
Bulasın her perdeye girmege yol

2805 Ḳamu göŋüllerde maḳbūl olasın
Cānlaruŋ içinde menzil bulasın

2806 Ney ḳabūli sūz ile bulup durur
Derd ile derde ṭabīb olup durur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2808 Vāy vāy, D Vā vāy; BCDH ʿömrin, AQ ʿömri

2809 bėnüm bigidür (Q menüm gibidür), H bencileyindür; baş ... yaşluyam ... yaş, Q yaş ... başluyam ... baş

2810 ucdan uca anı, Q anı ucdan uca; bigi (Q gibi), D teg

2811 Gāh injildüyle dirilür, Q İnjilmekle dirilür ü; eyle, bile

2812 BCDH hem-ʿinān, AQ hem ʿayān; od ile hem-serdür, Q od iledür hem-ser, D odıydı anasız

2813 durur (D -)

2814 AC **Yėne**, BDHQ **Gėrü**; diri, D dirilür; ki (C -)

2815 ʿIşḳ derdi, D Derd anuŋ; ferd, Q zerd

2816 AC **oldı** ḫalāṣ, BDHQ **buldı** ḫalāṣ

2817 yaḳduġını, Q yanduġını

2818 yananı, Q yanan; ṣanmaŋ, DQ ṣanma

2819 Ney ünine (D üninden) şāh içip, MZ Şāh çün nūş eyledi; Bāde neşvi göŋline **vėrdi** (= AC; BDQ **ṣaldı**), MZ Ṣaldı neşv-i bāde göŋline

B Der ṣıfat-i beyān-ı dāẕ dihiş-i İskender

C Beyān-ı dād u dihiş-i İskender

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Q Der beyān-ı dād u dihiş-i İskender der memālik-i Hind

2820 Baḫşiş, D Baḫş

2821 (< D) biŋ (Q miŋ), MZ yüz; dürlü, B dāne

2807 Ẓāhirinde bāṭınında ṣaġı yoḳ
Yėr bulınmaz ki ⁀anda anuŋ dāġı yoḳ

2808 Bir daḫı gire dėyü maḳṣūd ele
Vāy vāy ile vėrür ʿömrin yėle

2809 Yüregi bėnüm bigidür ṭolu baş
Līki ben yaşluyam u yoḳ anda yaş

2810 Yaḳmış ucdan uca anı āh u derd
Şemʿ bigi ⁀olmış nizār u zār u zerd

2811 Gāh inildüyle dirilür gāh ölür D78a
Yārdan ayru düşen eyle olur

2812 Ayaġı yoḳ yėl iledür hem-ʿinān
Başı yoḳ od ile hem-serdür ʿayān

2813 Şerḥa şerḥa ⁀olup durur bu derdmend B116a
Anuŋ içündür teninde bunca bend

2814 Nėce kim yaralanur Cercīsvār C99b
Yėne diri zī kerāmet ki ⁀anda var

2815 ʿIşḳ derdi bes mübārek derd olur
Anа yanan şemʿ gibi ferd olur

2816 Her gönül ki ⁀anа yaḳıldı oldı ḫāṣ H94b
Naḳdı anuŋ ḳalbden oldı ḫalāṣ

2817 Şemʿ gibi yaḳduġını nūr ėder Q103a
Cānları rūşen ḳılup maʿmūr ėder

2818 ʿIşḳ odına yananı ṣanmaŋ ki ⁀ölür
Ḫıżr gibi zinde-i cāvīẕ olur

2819 Ney ünine şāh içip birḳaç ḳadeḥ
Bāde neşvi gönline vėrdi feraḥ

Der beyān-ı dād u dihiş-i İskender

2820 Baḫşiş ėtdi Keyd-i Hind'e bī-şümār
Aṭlas u dībā vü dürr-i şāhvār

2821 Taḫt-ı zerrīn ü daḫı tāc u kemer
Her birinde baġlu biŋ dürlü güher

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 77a

İskender'in düzenlediği mecliste Hind hükümdarı Keyd'e bağışlar yapması

Sağda başında tacıyla tahtta bağdaş kurmuş İskender'in karşısında halı ve minder üzerinde diz çökmüş Keyd oturur. Ortada taburede oturanlar olasılıkla Keyd'in İskender'e yolladığı müneccim ve tabip ile elçisi Mihran'dır. Ön planda sağda Ahmedî'nin sıfatlarını aktardığı ney ve çeng çalan iki müzisyen, solda içki hazırlayan görevli bulunur.

2825. beyitten sonra yer alan resim 92 x 152 mm. boyutlarındadır.





2822 ABCH ki ⁀ilerü, DMQZ ilerü; debīr, Q vezīr; ACH saçardı, BD çıḫardı, Q çıḳardı ḫāmeden

2823 Çün şeh emriyle ele, MZ Çünki şeh emriyile; alup, DM aldı; ḳalem, Q ḳadem;
D Ṣıfat mükātebe-i İskender li-Keyd-i Hindī

2824 Çıḳdı (B Çıḫdı), A Ḥaḳdı; Zeng'den, DH Zengi'den; AC **şikār**, BDHMQZ **nigār**

2825 dībā-yı Çīn'i, D kāfūr levḥin
M RESİM: İskender ile Keyd-i Hind M77a

2826 Rūm içinde ḳıldı, D Rūm'dan çıḫardı; Hindustān'ı, MZ Hind ü Sind'i, D Hind Sind; Hind'e, D Hind'i; Zengibār (C Zengi vü, M Zengi'yi, D Zengi'ye) iḳlīmi (HMZ iḳlīm), Z Zengi iḳlīmini

2827 ile her nev‘e (D nev‘), Q ne her ne; şāh-ı nāmdār, DMZ cümle şehriyār

2828 Dilese, Q Dėrse; rükni, D rengi

2829 issi, H ehli, QZ işi; ki ⁀ède, DH ėde; andan, Z anda

2830 AC **And**, BDHMZ **Andı**, Q ‘Ahdı

2831 ADM Naḳż-ı, BCHQ Naḳṣ-ı; ėtme, H ḳılma

2832 ḳavli, Q ‘ahdı; olur, MZ ola

2833 ėt, D ḳıl

[2834-2842 < MZ]

2835 (< B) döyemez, DH döymez; āh, H āhuŋ; āhenden, CD āhından

[2836-2837 < Q]

2836 Anı, D Āh

[2837-2840 < D; 2837-2839 – B'de 2840'tan sonra, H'de 2841'den sonra bulunur]

2837 Kim bilür āhı ne durur ACH oḳı (C oḳ) ne ... oḳına, B oḫına ... ṭoḫına; Çerḫ ḳorḳar şerḥi ⁀anuŋ çün oḳına, H Çerḫe geçer āh oḳı çün ṭoḳına

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2822 Pes buyurdı ki ⁀ilerü geldi debīr
Kim saçardı ḫāmeden müşk ü ʿabīr

2823 Çün şeh emriyle ele alup ḳalem
Çekdi kāfūr üstine müşkīn raḳam

2824 Çıḳdı Rūm'a Zeng'den bir ḫurdekār B116b
Ḳıldı naḳş-ı Çīn ile Rūm'ı şikār

2825 Müşk baḥrine girüp çıḳardı dür
Dürr ile dībā-yı Çīn'i ḳıldı pür

2826 Rūm içinde ḳıldı Hindustān'ı baḫş M77b
Keyd-i Hind'e Zengibār iḳlīmi baḫş

2827 Keyd ile her nevʿe ki ⁀ėtmişdi ḳarār D78b
Yėrine getürdi şāh-ı nāmdār

2828 Şeh gerek kim ʿahdine ola dürüst C100a
Dilese ki ⁀olmaya devlet rükni süst

2829 Devlet issi şöyle gerek ki ⁀ėde cehd
Ki ⁀olmaya ayruḳsı andan hīç ʿahd

2830 Pāẕişehliġin dileyen pāyidār H95a, Q103b
And üstine gerekdür üstüvār

2831 Naḳż-ı ʿahd İblīs işidür bellü bil Z82b
ʿAhdüŋi ayruḳsı ėtme cehd ḳıl

2832 Şāh ki ⁀olmaya anuŋ ḳavli dürüst
Bī-şek olur devleti erkānı süst

2833 Ger olayım dėr iseŋ peyveste şāh
Cehd ėt kim olmaya arduŋca āh

2834 Āh yėli şehlerüŋ taḫtın yıḫar
Āh odı ėlleri oda yaḫar

2835 Hīç nesne döyemez āh oḳına
Kūh-ı āhenden geçer çün ṭoḳına

2836 Anı kim bir Zāl ėder bir āh ile
Rüstem ėdemeye sāl u māh ile

2837 Kim bilür āhı ne durur oḳı ne
Çerḫ ḳorḳar şerḥi ⁀anuŋ çün oḳına

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2839 Boyanur, Q Boyavuz; AC dütüniyle, BQ tütünine, H dütünine

2840 pīre-zenler, H pīr-zenler; ėder ol kāh, H eridür āhı; āheni, C āhını

2841 ėt, D ḳıl; arduŋca ... Aduŋı ṣaḳın ki, Q k'arduŋca ... Gey ṣaḳın k'adını

2842 Olur ūmāc (Q amaç) ol belānuŋ, D Alur ol umācı nefrīn

2843 'adl āyetine, D ki 'adl ünine, Q 'adl eyleye vü

2844 ṣaḳlaya (BQ saḫlaya) ... aldurmaya ol, DMZ bekleye ... ġāret ėtmeye; Dīve, D Dīv, M Dīre (?)

2845 CDHM yalancı durur, AQ yalancıdur u, B yalancı ola

2846 olma kim, D olmagil, M olma k'ol

[2847-2848 – D'de 2850'den sonra bulunur]

2847 olduġıyiçün, D olduġıyçün uş; Ser-nigūndur u, H Ser-nügūn durur, Q Ser-nigūn düşer

2849 (< D) sözini ... tevḥīd, Q sözi ... vaḥdet; gerekmez (M + -dür)

2850 Yėk-cihet, M Bī-cihet

2851 oldı kāġıd (HQ kāġıẓ), D kāġıẓ oldı; dürter yüzine, Q dutar yüzini; her dem, H dāyim

2853 ki (HM -)

2838 Gāh olur āh ėrse kūh-ı Ḳāf
Āh elif ḳaddi büker ṣöyle ki kāf

2839 Boyanur āhuŋ dütüniyle sipihr
Ḳararur āh ile rūy-ı māh u mihr

2840 Ḫ^vār görme pīre-zenler āhını B117a
Kim ėder ol gāhkūh-ı āheni

2841 Cehd ėt arduŋca nefrīn olmasun
Aduŋı ṣaḳın ki bī-dīn olmasun

2842 Her gişi ki ‿ardınca nefrīn oḳına
Olur ūmāc ol belānuŋ oḳına

2843 Şeh gerek ʿadl āyetine duta semʿ C100b
ʿAdliyile yėlden īmīn ola şemʿ

2844 Rāst-gū ‿ola ṣaḳlaya peymānını A25b
Dīve aldurmaya ol īmānını

2845 Her ki yalancı durur peymān-şiken H95b
Aŋa diri yörimekden yėg kefen

2846 Söyleme yalan kim ol erlik degül Q104a
İki dillü olma kim dirlik degül

2847 İki dillü olduġıyiçün ḳalem D79a
Ser-nigūndur u siyehkār u dijem

2848 İkiliksüz ḳanda kim birlik ola
Ḫoşlıġ ile bī-gümān dirlik ola

2849 Bir dėdüŋse ikilik sözini ḳo
Rişte-i tevḥīd gerekmez dü-tū

2850 İki yüz ṭutma ikilik dīn degül B117b, M78a
Yėk-cihet ol ikilik āyin degül

2851 İki yüzlü oldı kāġıd lā-cirem
Ḳara dürter yüzine her dem ḳalem

2852 Ahmedī'nüŋ sözi ḥikmetdür ü pend
Devlet anuŋ ki ‿andan ola sūdmend

2853 Ehl-i devlet ol durur ki ‿ögüt ala Z83a
Ögüt almayan gişiden ne gele

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2854 Dostından, D Dostlarından

BCHZ Dāsitān-ı şikār kerden-i İskender der Hindūstān

D *Ṣıfat ṣayd İskender fī cibāl el-Hind*

M Şikār kerden-i İskender der kūhhā-yı Hindūstān

Q Dāsitān-ı şikār kerden-i İskender der Hind

B RESİM: İskender Hindistan'da avlanıyor

2855 işitmegedür cān, MQ işitmege cāndur

2856 AC **gelür**, BDHMQZ **olur**

2857 Var mı ... Var mı, D Rūmī ... Rūmī; ki ⁀anı dögmez, QZ k'aŋa degmez; ḫār-ı, BZ ḫāra, H ḫār

2858 söz bes, Q sözin; ol sözler, D kim ol söz; Ḫāṣa ol sözler, Z Ḫāṣṣa ol söz

D Maṭla'-ı dāsitān

2859 Çünki ol taḫtı, Q Keyd-i Hind'i çün; Fūr, D Fevr

2860 (< B) Fūr, D Fevr; dėrilmiş, D dizilmiş; cümle Sind, Q Hind ü Sind

2861 Fūr, D Fevr

[2862 – H varakları bu noktadan sonra karışmıştır]

2862 İskender eyle, Q vü Sikender; ACD **Kim ėde ārām leşker**, BHQ **Ki ⁀ėde ārām leşkeri**, M Leşker ārām eyleye

2864 gerdende, D gerdūnda; sipihr ... mihr, B bu dehr ... mehr

2865 geldi gėtdi, MZ gėtdi geldi; gelibenüŋ, H gelibenin

2866 tozıdur, Q toz ėder; ṣorarsaŋ, A u ṣorsaŋ, M ṣorar

2868 Minḳal-i, M Manḳal-i, Z Munḳul-i, H Miṣḳal-i; Yaḳdı vü 'ūd ile, DMQZ Yaḳdı 'ūd ile (MZ + vü), B Yaḫduġ'ūd ile; ṣandal, M 'anber

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

2854 Dostından her kim işitmeye pend
Bī-şek ėre aŋa düşmenden gezend

Dāsitān-ı şikār kerden-i İskender der Hindūstān

2855 Söylegil ėy ṭūṭī-i şīrīn-nefes B118a
Kim sözüŋ işitmegedür cān heves

2856 Şimdi söylegil ki dilüŋdür revān
Kim gelür bir gün ki baġlanur zübān

2857 Var mı bülbül ki ʾanı dögmez ḫār-ı dehr C101a
Var mı ṭūṭī kim yėdürmez aŋa zehr

2858 ʿŪdveş söyle ki söz bes ḫūb olur
Ḫāṣa ol sözler ki sūz ile gelür

2859 Çünki ol taḫtı muṭīʿ eyledi şāh Q104b, H96a°
Diledi Fūr üstine ilte sipāh

2860 Ki ʾolmış idi aŋa yaġı Fūr-ı Hind
Ḳatına dėrilmiş idi cümle Sind

2861 Bir melikdi Fūr kim Hindūstān
Görmemişdi ʾanuŋ gibi ṣāḥib-ḳırān

2862 Ḳış ėrişdi ʾİskender eyle ḳıldı rāy D79b, H98a°
Kim ėde ārām leşker bir iki ay

2863 Şeh daḫı birḳaç gün ola şād-kām M78b
El vėrürken içe Cem taḫtında cām

2864 Kim ḳarār ėtmez bu gerdende sipihr
Ne vefā ėder kimesneye ne mihr

2865 Nėçe geldi gėtdi Ẕü'l-ḳarneyn ü Cem Z83b
Nėçe daḫı gelibenüŋ gėde hem

2866 Her ne ẕerre kim tozıdur yėrde bād
Yā Ferīdūn'dur ṣorarsaŋ yā Ḳubād

2867 Düzdi bir meclis şehinşāh-ı cihān
Kim vėrürdi bāġ-ı cennetden nişān

2868 Minḳal-i ẕerrīne içinde baḳam H98b
Yaḳdı vü ʿūd ile ṣandal daḫı hem

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2869 bulıtdan ... zer-endūd oldı, Q bulardan ... vü zer-endūd; CD ḥavżındane, BHMQZ ḥavżında, A evcinden

2870 peşşe yaġdı (Q baḳdı), D yaġdı peşşe; ACMZ **sīm-per ... bāl-i zer**, BDHQ **sīm-ber** (Q sīm ü zer) ... **bāl u per**; uçdı, D ucun [uçup?], M oldı; açdı, Z aḳdı

2871 Sāz ile, M Sāz ki; rūḥı rūd-ı, D göŋül sāz, M göŋli rūẕ-ı

2872 çünkim, H çünki

2873 Açdı, D Aça; çünkim, H çünki; barbuṭ oldı, DZ oldı (D ola) barbuṭ, Q barbuṭ ile; yüz, DMZ biŋ

2874 yüz, H biŋ; reng, D yeng

2875 çün ney, M ney çün

2876 Sāḳī-i, D Sāḳīye; AC **laʿli ki ⁀ol durur aṣl-ı revān**, BHQ **yāḳūt ile laʿl-i ter-revān**, DMZ yāḳūtīyile laʿl-i revān (A devān)

2878 bir, D bu; bāde-i, M bādeye; ʿaksiyile, H ʿaksi birle

2879 birḳaç gün bu resme, Q bu resme çü birḳaç; genc, M tāc

2880 anuŋ gerek kim, Z gerek ki anuŋ

2881 anuŋ ėde, MQZ ėde anuŋ

2882 ṭaġların, Q daġları

2883 ACDHMZ Göre, BQ Tā göre; ol ṭaġlarda kim (H ki), Q kim daġlara

[2883/2884 – H:

Hem daḫı göre vü aŋlaya ḫaber / K'ol vilāyetde ʿacāyibden ne var
Caʿlī vü yāḫod cibillī her ʿaceb / Kim var idi ḳıldı görmegin ṭaleb
Deşt ü kūh u çeşme vü enhārdan / Daḫı eşcār ile hem ezhārdan]

2884 Bu, C Bir; itler, HM atlar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2869 Çün bulıtdan reng-i ʿanber aldı evc — B118b
Müşk ḥavżından zer-endūd oldı mevc

2870 Çün hevādan peşşe yaġdı sīm-per
Oda şeb-tāb uçdı açdı bāl-i zer

2871 ʿIṭr ile pür ḳıldı maġzı dūd-ı ʿūd
Sāz ile şād ėtdi rūḥı rūd-ı ʿūd

2872 Rūd-zen çünkim rebāba urdı dest — C101b, Q105a
Bir nefesde meclis ehlin ḳıldı mest

2873 Açdı çünkim barbuṭ oldı naġme-sāz
Bī-zübān ʿuşşāḳdan yüz dürlü rāz

2874 Perdede naġme düzüp gösterdi çeng
Sāz ile her perdede yüz dürlü reng

2875 Sūz ile çün ney nüvāda söyledi
Rāst ʿuşşāḳı muḥayyer eyledi

2876 Sāḳī-i yāḳūt-leb ėtdi revān
Cām-ı laʿli ki ‿ol durur aṣl-ı revān

2877 Yöridi meclisde ol gül-gūn ḳadeḥ
Kim fütūḥ-ı rūḥdur aṣl-ı feraḥ

2878 Ṣundılar bir bāde-i ʿanber-buḫūr — D80a, M79a, Z84a
Ki ‿oldı eyvān ʿaksiyile ṭolu nūr

2879 İçdi birḳaç gün bu resme tāc-baḫş
Māl u mülk ü genc ü iḳlīm ėtdi baḫş

2880 Mülk alup olam dėyen ṣāḥib-vücūd
Pīşesi anuŋ gerek kim ola cūd

2881 Tā ki bula her murāda dest-res
Ḳullıġına ḫalḳ anuŋ ėde heves

2882 Āḫir eyle rāy ḳıldı şehriyār — B119a
Ki ‿ėde Hind'üŋ ṭaġların daḫı şikār

2883 Göre ol ṭaġlarda kim şīr ü peleng — H99a
Ādem ile nece ‿ėder āşūb u ceng

2884 Bu söz üstine şeh-i gītī-fürūz
Tāzi itler istedi vü bāz u yūz

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2885 ACDMZ **ṭoldı cümle**, BH **cümle ṭoldı**, Q cümle dolu

2886 şeb-reng, HZ şeb-renge; ʿanberīn-dem (Z ʿanber-endām) müşk-düm, A ʿanberīn-düm müşk-vüm

2887 ACDZ **ėrmez idi**, BHMQ **ėremezdi**

2888 ṣāliḥ, H ṣāḥib-

2889 dem dėyeydüŋ, DMZ demde dėyeydüŋ, Q dem dėyidüŋ ol

2891 ḳılurdı, Q ėderdi

M RESİM: İskender bir arslan öldürüyor M79b

M RESİM M80a

2892 dişi (Z yėri) bir ḫançer, D yėre ḫançer bigi

[2893-2897 – B: 2894 2895 2893a 2896b 2897; H: 2893a 2896b 2897 2894 2895]

2893 nerre-şīr, D şīr-i ner [önce *şīr-i ner* yazılmış sonra satır üzerinde *nerre-şīr* okunacak biçimde düzeltme yazpılmıştır]

2894 yayın, D yay; kim, A ki; girdi, H geldi

2895 Ya, DQ Yay; çünki (D çünkim) açıldı, H çün açıldı ol

[2896-2949 – Q105b/106a'da birkaç varak eksiktir (resimler yüzünden kopartılmış olabilir?) Fakat 106a'da resimin ilk on beyti kapatmış olduğuna dikkat!]

2896 Aŋrayıban gelür idi (C iken), D İŋriyü gelür iken ol, MZ Ġurruş ile gelür iken; çūbe-tīr, BZ çūb-tīr

2897 beynisin, Z başını; ACDM Künd oldı, B Gendü öldi, H Gėtdi öldi; tīz-çeng, HM şīr-ceng

2898 AC **Ḳana**, BDHZ **Ḳanı**, M Ḳara

2899 Māl u cān, DMZ Cān u baş

2900 Cān seven, M Cānsuz

2901 (< Z) Baş, H Pes; ḫaṭāsınsuz, D belāsınsuz; işlerde çoḳ (B çoḫ, HM çoġ) olur, D işlerden çoḫdur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2885 Hindī vü Rūmī vü Īrānī gürūh — Q105b
Yöriyüben ṭoldı cümle deşt ü kūh

2886 Şāh bir şeb-reng bindi ḫāre-süm
ʿŪd-mūy u ʿanberīn-dem müşk-düm

2887 Kūh-peyker bād-pāy u berḳ-seyr — C102a
Kim tozına anuŋ ėrmez idi ṭayr

2888 Yuḳarıdan ėnse bir maḳdūr ecel
Aşaġadan çıḳsa bir ṣāliḥ ʿamel

2889 Görseŋ ol dem dėyeyidüŋ şehriyār
Kim Süleymān'dur yėle olmış süvār

2890 Yėr yüzin ṭolu hilāl eyledi naʿl
Cānever ḳanından oldı ḫāk laʿl

2891 Ṣayd içinde nā-gehān bir şīr-i ner — Z84b
Ki ⁀ejdehā ḳılurdı çenginden ḫaẕer

2892 Sāʿiḳa oḳı gibi ser-çeng tīz
Her dişi bir ḫançer ėtdükde sitīz

2893 Ḳıldı Ẕü'l-ḳarneyn'e ḥamle nerre-şīr — B119b, M80b
Çün gelür gördi anı şāh-ı dilīr

2894 Bir ḫadeng oḳ ile yayın çekdi şāh — D80b, H99b
Ṣanasın kim burc-ı Ḳavs'e girdi Māh

2895 Ya zihinden çünki açıldı girih
Geldi her bir gūşeden āvāz-ı zih

2896 Aŋrayıban gelür idi nerre-şīr
Başına ṭoḳındı nā-geh çūbe-tīr

2897 Yara geçdi beynisin tīr-i ḫadeng
Künd oldı yaradan ol tīz-çeng

2898 Ḳana ṭopraġa bulaşıp vėrdi cān
Şāh eline āferīn ėtdi cihān

2899 Mülk isteyen gerek ser-bāz ola
Māl u cān ḳadri ḳatında az ola

2900 Baş ḳayuran uramaz başına tāc
Cān seven gişi ṭutamaz taḫt-ı ʿāc

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 79b-80a

İskender'in Hind'de Arslan Öldürmesi

İskender'in Hind'de düzenlediği sürek avının tasvirinde nakkaş, Ahmedî'nin anlatısındaki ayrıntıları özenle betimlemiştir. Sürek avı tüm hızıyla sürerken aniden ortaya çıkan arslan, sağ sayfanın ortasında İskender'e hamle ederken, karşı sayfada simsiyah atının üzerinde betimlenmiş İskender'in fırlattığı ok başına saplanmıştır.

2892. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 93-104 x 154 mm. boyutlarındadır.

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2903 (< B) ʿizzetle devletde, H devletle ʿizzetde; biŋ yıl ʿacz, D yavuz ad; ola, M ḳala

[2904 – H99b10; 2905 – H101a2]

2905 öŋinden, DMZ öŋine; çıḳdı, M geldi; cenginden, D cengden

2906 şaldı, D yörütdi; semend, B kemend; Ėrdi vü boynına (Z boynında), M Urdı boynına vü

2907 Ḳoyup atınuŋ ʿinānın, Z Ḳoyup ol ṣarṣar ʿinānın, M Dutuban ṣarṣar ʿinānın, D Atına mehmīz urdı

2908 ṭutar (HM dutar, B ṭartar) u eser (M oynar), D ṭutdı vü esdi

2909 *fī nāri's-saḳar*, Z *fi'n-nāri's-saḳar*

2910 ACDZ **bīşe**, BHM **mīşe**

[2910/2911 – DHMZ:

D Yayını eline aldı şīr-gīr / Baġladı şaşṭına zehr-ālūde tīr

H Yayını aldı eline şīr ü gīr / Baġladı şastına zehr-ālūd tīr

M Yayını aldı eline şīr-gīr / Baġladı şasdına zehr-ālūde tīr

Z Yayın aldı eline ol şīr-gīr / Baġladı şaşṭına zehr-ālūde tīr]

2911 Bir pelenge, Z O pelenge; ėrdi urdı bir, B urdı bir tīr-i

2912 ardınca, DHM ardından

2913 urdı eyle, HMZ eyle urdı, D eyle çaldı

2914 Zaḫm yėyüp ... ser-ā-ser yāl (HM bāl) u, DZ Süst oldı ... ḳamu yāl (Z bāl) ile

2915 ki (DMZ -)

2916 şād ėy, H dāyim ėy

2901 Baş ḫaṭāsınsuz bulınmaz tāc-ı zer
Kim ulu işlerde çoḳ olur ḫaṭar

2902 ʿİzzet iste ėtmegil nefsüŋi dūn C102b
Ser-firāz ol kimseye olma zebūn

2903 Gişi kim ʿizzetle devletde öle
Yėg ki biŋ yıl ʿacz ile diri ola

2904 Oradan bir yaŋa daḫı vardı şāh
Kim naẓar ḳıla nėcedür ṣaydgāh

2905 Şāh öŋinden çıḳdı bir ġurrende bebr A26a, H101a°, Z85a
Kim amān bulmazdı çenginden hizebr

2906 Şāh anuŋ üstine ṣaldı semend
Ėrdi vü boynına berkitdi kemend

2907 Ḳoyup atınuŋ ʿinānın şehriyār
Bir iki meydān yügürdi berḳvār

2908 Şeh kemendi ṭutar u eser semend M81a
Bebr şāh ardınca boynında kemend

2909 Tā ser-encām oldı ʿāciz cānever B120a
Derd ile cān vėrdi *fī nāri's-saḳar*

2910 Bebr ardınca iki ġurrān peleng D81a
Çıḳdılar bīşe içinden tīz-çeng

2911 Bir pelenge ėrdi urdı bir ḫadeng
Şöyle kim cān vėrdi ol demde peleng

2912 Birine dahı pelengüŋ şehriyār
At sürüp ardınca ėrdi berḳvār

2913 Bir ḳılıç başına urdı eyle tīz
Kim ḳopardı ol pelenge rüsteḫīz

2914 Zaḫm yėyüp düşdi ṭopraġa peleng
Ḳana bulaşmış ser-ā-ser yāl u çeng

2915 Dėdiler şāhı görenler ki ⁀āferīn
Cānuŋa sėnüŋ eyā şāh-ı zemīn

2916 Şād olġıl şād ėy Ḥaḳ sāyesi H101b
Çerḫ olsun taḫtgāhuŋ pāyesi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2917 sėnüŋ gibi (C bigi) bir (M ėy) nīk-baḫt, D hīç sėnüŋ bigi baḫt

2918 eyvāna, D Īrān'a şāh; ser-ā-ser, DMZ ḳan ile

[2918/2919 – H (=3050):

Fūr-ı Hindī nefs-i emmāre durur / Kim elinde gişi bī-çāre durur]

B Der vaṣf-ı temṯīl

C Der temṯīl-i dāsitān

DZ *Fi't-temṯīl*

H Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

M Der temṯīl

2919 emmāre, H levvāme; Ki (M -)

2920 saŋa nedür, Z durur saŋa; ġażab, D ḥased; Ki (M -) ‿ol durur her dürlü ʿişyāna sebeb, D Ṣayd cān bīşesi durur ḥased

2921 iki ḳaplan nedür, D ḳaplan ne durur; CHM dilerler, BD diler ol, A isterler

[2921/2922 – H (=3051-3052):

Fīller nefsüŋ ḳuvāsıdur yaḳīn / ʿAḳl İskender dut ėy dānā-yı dīn

ʿAḳl nefsüŋ şerrini ėderse defʿ / Pāẕişāhsın dünyī ʿuḳbī saŋa nefʿ]

[2922/2923 – H (=3053-3054):

Merciʿünji ėtdi Ḥaḳ dāru'n-naʿīm / Cāviẕān ḳalduŋ ol arada muḳīm

Geydügüŋ nūr oldı yėdügüŋ sürūr / İçdügüŋ ḳamu şarāb oldı ṭahūr]

2924 *neʿūẕü*, H *ʿiyāẕen*

2925 gerekmezse, DZ gerekmezseŋ

D *Fī ẕemm el-ġażab ve'l-kibr ve medḥ et-tevāżuʿ*

M *Fī ẕemm el-ġażab*

2926 ġażab / Cān u dil yaḳılur urduḳda leheb, D ḥased / Kim başından yaḫılur cān u cesed

2927 gelmeye cāna, DZ cāna gelmeye

[2929 < B]

2930 kim yol bulasın, Z ger yol bulasın

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2917 Görmedi sėnüŋ gibi bir nīk-baḫt C103a, Z85b
Görmeyiser daḫı hergiz tāc u taḫt

2918 Döndi ol naḫcīrden eyvāna şāh
Lālezār olmış ser-ā-ser ṣaydgāh

Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

2919 Nefs-i emmāre durur ol şīr-i ner
Ki ‿ėdemez anı zebūn her nāmver

2920 Bebr dėdügüm saŋa nedür ġażab B120b
Ki ‿ol durur her dürlü ʿişyāna sebeb

2921 Ol iki ḳaplan nedür kibr ü menī M81b
Kim helāk ėtmege dilerler seni

2922 Ger bu düşmenlere furṣat bulasın
Sen Sikender'den daḫı yėg olasın

2923 Bunları yėŋseŋ cihān sulṭānısın
Ne Sikender Tangrı'nuŋ arslanısın

2924 Ger *neʿūẕü bi'llāh* anlara mecāl D81b
Ola sėni tīz ėderler pāy-māl

2925 Ḫālıḳ emrin ṭut diler iseŋ naʿīm H102a
Nefse ġālib ol gerekmezse caḥīm

2926 Ne durur göŋlüŋde nāru'llāh ġażab
Cān u dil yaḳılur urduḳda leheb

2927 Ger dilerseŋ gelmeye cāna ḫaṭar
Kibrden başuŋda olmasun eṣer

2928 Kibrdür Şeyṭān'ı Ḫażret'den süren
Laʿnet ėdüp ṭāʿatin yėle vėren

2929 Ādem iseŋ ḳıl tevāżuʿ iḫtiyār Z86a
Kibr ḳandan ḫāklik ḳandan ė yār

2930 Dileseŋ ʿayyūḳa kim yol bulasın
Şöyle kim şeb-nem fitāde olasın

2931 Ger tehevvürle gelesin seylvār C103b
Ser-nigūn düşüp olasın ḫʸār u zār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2932 olasın, H bulasın

2933 gişi nā-merd ola, D gişiden ne gele

[2934-2938 < Z]

2934 var dem, HM vardur; olur ... olur, M ola ... ola

2935 olmayaydı, D olmış idi; ʿūd-ı, DH ʿūd, M ʿūda; olmasa, D ola mıdı

2936 yanıcaḳ, D yanacaḳ; olur ... bulur, M olup ... vėrür

2937 kim her perdede (H yėrde) ⁀ėder, D gibi perdede yüz; Zaḫmı, H Zaḫm

2938 hevāsına, D nevāsına, H nüvāsına

2939 devrde, DMZ dünyede

C Der ḫātime-i dāsitān be-münācāt

M *Fi'l-münācāt*

2941 Ṣāfī, D Ḫālī; küfrden, DMZ kibrden

2942 ėt ... ėt, Z ḳıl ... ḳıl; maʿmūr, H pür-nūr

[2943-2945 < Z; 2943-2946 – M: 2946 2943 2944]

2943 riyādan, H riyāżetle

2944 ėt, DH ḳıl; Ki ⁀ol ola, D Kim ola, M K ⁀ola ol; daḫı hemīn, DM *ḥaḳḳa l-yaḳīn*

2945 (< M) AC **Ol**, BDH **Vėr**; tecellīyile, H tecellī birle

2932 Dil-şikeste dut meremmet olasın
Derdmend olġıl ki dermān bulasın

2933 Er gişi oldur ki ṣāḥib-derd ola
Derdi olmayan gişi nā-merd ola

2934 Her kimüŋ kim sūzı var dem germ olur B121a
Şemʿ bigi ⁀āhen deminden nerm olur

2935 Böyle ḫoş-dem olmayaydı ʿūd-ı sūz M82a
Şemʿ bigi olmasa cānında sūz

2936 Şemʿ oda yanıcaḳ bulur ṣafā
Nūr olur gün bigi bulur żiyā

2937 Çeng kim her perdede ⁀eder dürlü sāz
Zaḫmı var anuŋ içündür dil-nüvāz

2938 Ney ki nefs eder hevāsına heves
Derdi var anuŋ içündür ḫoş-nefes

2939 Ḳalmadı bu devrde bir ehl-i derd D82a
Kim göze sürme ola yolında gerd

Der ḫātime-i dāsitān be-münācāt

2940 Aḥmedī'nüŋ ey Kerīm-i bī-niyāz H102b
Ḳılma göŋlin pāy-māl-i ḥırṣ u āz

2941 Ṣāfī eylegil ḥasedden cānını
Pāk dutġıl küfrden imānını

2942 Göŋlini tevḥīd ile pür-nūr et
Maʿrifetle cānını maʿmūr et

2943 Ẓāhirin anuŋ riyādan eyle pāk
Bāṭının iḫlāṣ ile ḳıl tābnāk

2944 Şöyle rūzī et aŋa *ʿilme'l-yaḳīn*
Ki ⁀ol ola *ʿayne'l-yaḳīn* daḫı hemīn

2945 Ol tecellīyile sırrına sürūr C104a
Şöyle kim gede küdūret ḳala nūr

2946 Raḥmetüŋden eyleme nevmīẕ anı B121b
Ki ⁀isteyü geldi ümīẕ ile seni

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2947 – BDHMZ ☞]

2947 ACH **nevmīẕ**, BDMZ **maḥrūm**; ola, M ḳala; sėnüŋ ümīẕüŋle, MZ saŋa ümīẕ ile

[2948 – H102b9; 2949 – H103a5]

2948 günehden ki (D -), M güneh kim; Kerīm, B Ḥakīm; Nādimem, CZ Ne dėyem, D Ne dėdüm

7. Hindistan III (**2949-3227**)

B Dāsitān-ı ceng kerden-i İskender bā Fūr-ı Hind

C Dāsitān-ı ceng-i İskender bā Fūr-ı Hindī ve helāk şüden-i Fūr

D Muḥārebe-i İskender maʿa Fūr-ı Hindī

MZ Ceng kerden-i İskender bā Fūr-ı Hind

B RESİM: İskender ile Fūr-ı Hindī savaşı

[2948/2949 – H'de burada 3057-3067. beyitler bulunuyor; M'de burada 3227. beyit bulunuyor]

2949 Kim, H Hem; cānlara berg ü (=ACH; BM berg-i), D ḳamu cānlara

Q RESİM: İskender Hindistan'da avlanıyor

2950 ACDMZ **var iken**, BHQ **geçmesün**; yüz, Q miŋ

2952 kim döndi, D döndi vü; döniser, Q vü döner; ACDHM vü ėtmeye, BQ ėtmez hīç

D *Fī takallüb ed-dünyā ve-aḥvālihā*

2953 dehrüŋ, DM dünyā, Z dünyī

2954 (< Z) döniser, Q vü döner; bī-gümān, H bu zemān; Kimsene (Q Kimseye) bilmez anı nėçün, D Kimse bilmez anı nėçündür

2955 bī-ḫaber, Q bī-hüner; ḳıl andan sen (BQ pes, M -), C sen andan ḳıl

2956 ʿadlinüŋ, D lüṭfinüŋ; güli, Z biri; Sikender, D Süleymān

2957 Sikender, DHMQ Ferīdūn, Z Firīdūn; ṣuya (Q yėle) ṣavurdı, B ṣavurdı ṣuya

2958 gözdür, Z göz ü

[2958/2959 – D:

Bir nigāruŋ zülfidür baḳ sünbüli / Bir semenber yüzidür görgil güli]

[2959-2965 < Z]

2959 ki (M -); semen-ber yaŋaġındandur, M semen-ten ṭopraġındandur

[2960-2964 – BH 2961 2960 2963 2964 2962]

2960 (< Q) ki ⁀açılup, M kim bitüp

2961 BCDQ ḫaṭṭından, AHM ḫaddinden; durur, Q gelür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2947 Raḥmetüŋden ḥāşe kim nevmīẕ ola
Her ki ol sėnüŋ ümīẕüŋle gele

2948 Her günehden ki ⁀ėtmişem ben ėy Kerīm
Nādimem *Estaġfiru'llāhe'l-aẕīm*

7. Hindistan III (2949-3227)

Dāsitān-ı ceng kerden-i İskender bā Fūr-ı Hind M82b

2949 Sāz ḳıl ėy ʿandelīb-i ḫoş-nüvā B122a, H103a, Z81b
Kim sözüŋdür cānlara berg ü nevā

2950 Söyle furṣat var iken ėy naġme-sāz Q106a°
Sūz ile her perdede yüz dürlü rāz

2951 Kim ele girmez bu furṣat her zemān
Çerḫden kim buldı kim bula amān

2952 Nėçe kim döndi döniser bu sipihr
Kimseye ėtmedi vü ėtmeye mihr

2953 Kim bilür dehrüŋ ser-encāmı nedür D82b
Yā bu dönmekden felek kāmı nedür

2954 Sālhā döndi döniser bī-gümān Q106b
Kimsene bilmez anı nėçün ʿayān

2955 Rengine ḳalma anuŋ ėy bī-ḫaber
Şūḫ u ẓālimdür ḳıl andan sen ḥaẕer

2956 Bāġ ki ⁀anuŋ ʿadlinüŋ dīvānıdur
Her güli yüz biŋ Sikender ḳanıdur

2957 Her kimi aŋsaŋ Sikender yā Ḳubād
Ṭopraġın biŋ gez ṣuya ṣavurdı bād

2958 Ẕerre ẕerre isdeseŋ eczā-yı ḫāk
Ḳaş u gözdür ḫaṭṭ u ḫāl olmış helāk

2959 Ḳanḳı lāle ki ⁀açılup yėrden biter C104b, H103b
Bir semen-ber yaŋağındandur eşer

2960 Ḳanḳı nergis ki ⁀açılup olur ʿayān B122b
Bir gül-endāmuŋ gözindendür nişān

2961 Ḳanḳı sebze kim çemende yaşarur
Bir yaŋağı lāle ḫaṭṭından durur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[2962-2968 – H103b6-10]

[2962-2963 – Q ↲]

2963 (< DM) BCH cismdür her, A cism her, Q cism durur; yāsemen, Q yāsemīn; Ḥāl diliyile dėr vā yās-ı men (Q yāsemīn), H Cān diliyle dėr ü eyā bās-ı men

[2964 < DMQ]

2965 Bir yüzi gül ṭutaġındandur, Q Yėr yüzi gül dutaġındur

2967 ACH olımaz ... bulımaz, B olamaz ... bulımaz, DM olamaz ... bulamaz, Q olmaz ... bulmaz

[2968 – Q'da mısralar karıştırılmış:

Çün ḳomaz si (?) ögmegil sen anı yėr / Varsa ʿaḳluŋ ḳaçansa bunı yėr]

2968 (< Z) ḳaçansa yėr, H ḳancasa; ACM sen anı, BHQ sen bunı, D hem sen

[2969-2971 – H?]

2969 baġlamaġıl göŋlüŋ ė (D göŋlüŋi, Q göŋül ė), Z baġlama göŋlüŋi ė; yėrdür, MQ yėr var; cāy-ı ḳarār, M dāru'l-ḳarār

2970 ACQ **ol ger**, BD **oldur ki** ⁀, M oldur

2971 Hind'e, MQ Hind'i

AC Der maṭlaʿ-ı dāsitān vaṣf-ı (C ve ṣıfat-i) bahār

BZ Maṭlaʿ-ı dāsitān der (Z ve) ṣıfat-i bahār

D Maṭlaʿ-ı dāsitān ve ṣıfat er-rabīʿ

MQ Maṭlaʿ-ı dāsitān

[2972-2983 – H103b11-104a9]

2975 ACDM **micmer-i** (D mecmer-i) **yāḳūta**, BHQ **micmere yāḳūt-i**; Düzdi, Q Urdı

2976 BCDH **yāḳūt-i**, AMQ **yāḳūtī**

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

2962 Her benefşe kim yėr altından çıḳar — M83a
Bir perīşān-zülfden vėrür ḫaber

2963 Bir semen-ber cismdür her yāsemen
Ḥāl diliyile dėr vā yās-ı men

2964 Bī-emeldür bu cihān u ṭolu yās — A26b
Pes gerek her baş ṭuta gendüye yas

2965 Ġonce ki ⁀olur ṣubḥ-dem ʿanber-fişān
Bir yüzi gül ṭutaġından dur nişān

2966 Ṣayd ėder şāh u gedā ne bulsa yėr
Pes güẕāf olmadı anuŋ adı yėr

2967 Hīç nesne olımaz anja siper
Hiç kimse bulımaz andan mefer

2968 Çün ḳomaz sėni ḳaçansa yėr bu yėr
Varsa ʿaḳluŋ ögmegil sen anı yėr

2969 Bu yėre baġlamaġıl gönlüŋ ė yār — Q107a
Daḫı yėrdür bu degül cāy-ı ḳarār

2970 Mülk ol ger anı maʿmūr ėdesin — D83a
Pāẕişehsin çünki bundan gėdesin

2971 Gėrü İskender sözin söyleyelüm — Z82a
Fūr-ı Hind'e nėtdi şerḥ eyleyelüm

Der maṭlaʿ-ı dāsitān ve ṣıfat-ı bahār

2972 Çün ber-ā-ber oldı leyl ile nehār
Vėrdi ʿĪsī'den nişān bād-ı bahār

2973 Oldı ṣubḥ enfāsı ḫoş ʿanber-sirişt — B123a, C105a
Oldı bāg eṭrāfı gülzār-ı behişt

2974 Nergisüŋ gözlerine düşdi ḫumār
Sünbülüŋ gīsūsı oldı tābdār

2975 Lāle ṣaldı micmer-i yāḳūta ʿūd
Düzdi gül şevḳinde bülbül sāz-ı ʿūd

2976 Oldı sebze ʿārıżı pīrūze-ḫaṭ — H104a
Ġoncede ḳızardı yāḳūt-i nuḳaṭ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2977 bitürdi yėrden (Q yėrde), Z biter derūn-ı; Dökdi (Q Tökdi), M Düzdi

2978 AC **Bitdi her bir ṭalda bir**, BDMZ **Yandı her bir ṭalda** (B ẓılda, Z ṭaġda) **biŋ** (M yüz), H Yandı her ṭal üzre, Q Yandı her bir şāḫda

2979 Levḥ-i mīnā üstine saçdı (B ṣaldı, Z yaydı), D Aṭlas-ı mīnāda baġladı; u zer ü, Q üzre vü

2980 ẕerresinden, Q ẕerresinde; Baş götürüp, H Baş getürüp, D Bes getürüp

2981 gül ü ... ʿışḳ u, B gül-i ... ʿışḳ-ı; Cām-ı reyḥānī vü ʿışḳ, M Cām u reyḥān ʿışḳ u derd

2982 ḫoş ʿişret, A ʿişret ḫoş

[2982/2983 – H:

Kimlerüŋ boynına urupdur bu tīġ / Miḥnetinden kim dėmez āh u dirīġ]

2983 zaḫm, Q raḥm u

D *ʿAẕīmet İskender be-muḥārebet Fevr*

M ʿAzīmet kerden-i İskender be-ceng-i Fūr-ı Hind

Q Der ṣıfat-i müşkū-yı İskender

[2984-3049 – H96a4-98a8]

2984 ḳarn, M baḫt (?), Q dehr [satır altında]

A Ṣıfat-i leşker-i İskender

B Ṣıfat-i leşker-i İskender be-ġadūr-ı ʿaẕū (?)

C Ṣıfat-i leşker-i İskender be-ʿaded ve ʿaded

Z Ṣıfat-i leşker ve ʿaded-i ū

2985 ACQ **şehriyār**, BDHMZ **nāmdār**; ḳoşun biŋ gişi cevşenver (CZ cevşenlü, H cevşenpūş) süvār, Q ḳoşunı miŋ gişi cevşen-süvār, D ḳoşunı biŋ gişi cevşen-beber, M ḳoşunuŋ biŋ gişi cevşen-süvār

2986 boyında, Z yanında; Rūmī-nijād, A ʿālī-nijād, C hem pür-nijād

2987 kūh u deşt, D deşt u kūh

2988 AC **Yöridiler nāmverler**, BDHMQZ **Nāmverler** (Q Nāmeverler) **yöridiler** (Z yörüdiler); ACDZ Hind berri (Z yėri) urdı (D ėrdi), B Hind'e peri urdı, H Hind'i perri urdı, Q Hind yėr ururdı, M yėr yüzi urdı

2989 ṭoldı (Q doldı), D ṭolu

2990 Fūr-ı Hindī'ye çün (= AC; BQ çü) ėrişdi, HM Fūr-ı Hind'e çün ėrişdi bu, M Fūr-ı Hindū'ya ėrişdi bu, D Çün ėrişdi Fevr-i Hindī'ye

[2991-2992 – BH ↲]

2991 Fūr daḫı, DZ Fūr (Z Fūr-ı) Hindī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

2977 Laʿl-i ter bitürdi yėrden ḫār-ı ḫuşk M83b
Dökdi zülfinden benefşe tār-ı müşk

2978 Her ṭaraf dürlü reyāḥīn oldı cemʿ
Bitdi her bir ṭalda bir raḫşende şemʿ

2979 Levḥ-i mīnā üstine saçdı çemen
Laʿl-i sīr-āb u zer ü dürr-i ʿAden

2980 Ṭopraġuŋ her ẕerresinden bir güvāh
Baş götürüp dėdi *Lā-Rabbe siwāh*

2981 Ėy ḫoşā vaḳt-i gül ü faṣl-ı bahār
Cām-ı reyḥānī vü ʿışḳ u vaṣl-ı yār

2982 Ḫoş durur ḫoş ʿişret ü ẕevḳ u ṣafā Q107b
Veh ki ẓālimdür bu çerḫ-i bī-vefā

2983 Raḥm ėtmez zaḫm urur bī-sebeb Z87b
Pes ne ḫayr ėtsün gişi andan ṭaleb

2984 Tāc-baḫş-ı ḳarn Ẕü'l-ḳarneyn Şāh D83b, H96a°
Fūr-ı Hind üstine iletdi sipāh

Ṣıfat-i leşker-i İskender be-ʿaded ve ʿaded B123b

2985 Biŋ ḳoşun leşker düzetdi şehriyār
Her ḳoşun biŋ gişi cevşenver süvār

2986 Gendü boyında iki yüz biŋ dilīr
Ḳamusı Rūmī-nijād u şīr-gīr

2987 Ṭoldı cümle kūh u deşt āvāz-ı kūs C105b
Oldı ṭozdan çerḫ yüzi ābnūs

2988 Yöridiler nāmverler fevc fevc
Baḥr bigi Hind berri urdı mevc

2989 Yėr yüzi ṭoldı direfş ile ʿalem
ʿĀleme ṣıġmazdı ḫod ḫayl ü ḥaşem

2990 Fūr-ı Hindī'ye çün ėrişdi ḫaber M84a
Kim gelür uş leşkerile şīr-i ner

2991 Fūr daḫı bir sipāh eyledi cemʿ
Kim anuŋ miṣlin işitmemişdi semʿ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2992 Hindi'yidi, M Hindū'yidi, H Hindi bindi, Q Hindi dėrdi; daḫı fīl-i (M fīl ü, D fīller), H fīl daḫı

2993 ki, BQ kim; pīrūz-baḫt, H fīrūz-baḫt, MZ pīrūze-baḫt

2994 Üç, DZ On

2995 Ki ⁀ėrürürdi bī-ḫaṭā cāna ḫaṭar (=AC; BH eṣer), DMZ K'aṣṣı (M Aṣṣı) ėtmez kimseye andan ḥaẕer, Q Kim ururdı bī-ḫaṭā cāna eṣer

2996 AC Yöridi (C Yörüdi) **leşkerle vü**, BDHMZ Yöridi (HZ Yörüdi) **leşkerler ü**, Q İki leşker yöriyip

2997 vü (M -) ne Rūmī, C ne Rūmī vü; süvār, B nigār

2998 ėtdi, Q ḳıldı; mekr, DZ resm

[2999 – Q'da 3003'ten sonra gelir]

3000 Bile, H Yėle; ḥırfeti, H ḥırḳati

3001 ėdiben, Q ėdübeni; fīl, C pīl; düzdürdi, Q düzetdi

3002 Ḳıldı, M Ėtdi; kibrīt ü güherçileyle, D ḳamusını kibrīt ile; Ḳamusın her iş, D Cümle müşkil iş, H Ḳamu her işüŋ, QZ Ḳamu işlerüŋ

3003 ḳaŋlıya, M ḳaŋluya, D ḳaṭlıya (?); ACDMZ **yöritdi** (CZ yörütdi) **ardınca**, BHQ **ardınca yöritdi** (H yörütdi)

3004 Mevc urdı, C ururdı; baḥr-ı, M fevc; ġurrān oldı vü nālān, B ġurrān oldı nālān u, M nālān oldı ġarrān u

[3005-3006 – DHMQZ ⸢]

3005 (< B) ṣaffın ėde, H ṣafını ėde, Q ṣaf ile ḳıla; sed, D serd; İskender çerisi, DZ düşmen cümlesi

3006 (< Q) iki sipāh, D ol iki şāh; Fīli yöritdi, Z Fīlleri yörütdi, M Fīlleri sürdürdi

3007 (< BQ) Fīller, D Fīllerüŋ; üstinde ṭuran (H duran) ol, DMZ üstinde (Z üstindeki ⁀) ol duran (M ṭuran); çünki ⁀ère, CHM çün ère, DZ çün gele

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2992 Biŋ gezin biŋ Hindi'yidi ḳīr-rūy
On iki biŋ daḫı fīl-i ceng-cūy

2993 Ābnūs u ʿācdan baġladı taḫt
Fīller üzre ki ⁀ola pīrūz-baḫt

2994 Ḳodı her taḫt üstine ėtmege ceng
Üç gişi her biri bir ġurrān peleng

2995 Oḳları her birinüŋ tīr-i ḳader Q108a
Ki ⁀ėrürürdi bī-ḫaṭā cāna ḫaṭar

2996 Yöridi leşkerle vü ḳopdı ġırīv H96b, Z88a
Ṣanasın oldı cihān deryā-yı dīv

2997 Fīl cengin görmemişdi şehriyār B124a
Ne ḫod Īrānī vü ne Rūmī süvār

2998 Fikr ėtdi kim ne mekr ü āl ile
Leşkerin fīlüŋ perākende ḳıla

2999 Şāh çün dānā vü rāy-engīz ola
Ḥükmine ʿālem musaḫḫar tīz ola

3000 Pāẕişeh bilürdi cümle ṣanʿati D84a
Bile iltürdi her ehl-i ḥırfeti

3001 Fikr ėdiben baḳırdan nīk-nām
Biŋ mücevvef fīl düzdürdi temām

3002 Ḳıldı kibrīt ü güherçileyle pür C106a
Ḳamusın her iş kilīdi ʿaḳldur

3003 Baġladı her fīli bir ḳaŋlıya şāh
Pes sürüp yöritdi ardınca sipāh

3004 Mevc urdı ol yaŋadın baḥr-ı ḳīr
Kūs ġurrān oldı vü nālān nefīr

3005 Ḳaṣdı bu kim fīl ṣaffın ėde sed M84b
Ki ⁀ola İskender çerisi ⁀anuŋla red

3006 Çünki gördi birbirin iki sipāh
Fīli yöritdi ilerü Fūr Şāh

3007 Fīller üstinde ṭuran ol sipāh
Tīr-bārān ėdeler çünki ⁀ère şāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3008 Ṣaldı ⁀ilerü, Z Dutdı ⁀ilerü, D Ṭutdı andan

3009 Ḳaŋlıyile ⁀evvel yöritdi (H yörütdi) fīl (Q fīli), Z Ḳaŋlıla evvel yörütdi fīli, D Fikr ile evvel yöritdi fīli; Pes (BDZ Bes) yöritdi, C Bes yörüdi, HM Pes (M Bes) yöridi; BCDQ filler, AHM fil, Z fīlüŋ

3010 ėricek, B ėrişicek; vaḳt-i, DMZ k'ėde; Urdılar, C Vurdılar

3011 yėr yüzinde nā-geh, D nā-gāh yėr yüzinden

3012 ḳaldı, DMZ oldı

3013 şerār, D şerer, H ḳarār; Ra'd üninden, DZ Od ṣadāṣından; yėr oldı bī-ḳarār, D cihān oldı ṣarar [żarar?]

[3013/3014 – DQ:

D Bir ṭarāḳa ḳopdı kim anuŋ seḥāb / Ḳorḫısından eriyen oldı āb

Q Yėr ṭarāḳa ḳopdı kim anuŋ seḥāb / Ḳorḫusından erüyüben doldı āb]

3014 (< Q) ḥayrān, DZ ḥīre

3015 od heybetinden, DZ hevlinden oduŋ; Ürkiben (HMZ Ürküben) mecmū'ı ḳaçdılar, D Üzüben zencīr oldılar, Q Zencīrin üzüben oldılar; revān, M devān

3016 bīşeye, CM mīşeye; ḫoş rāy u (M -) gey, B gey rāy u ḫoş, Q gey rāy ü gey

[3017-3018 – Q ↲]

3017 (< BH) bulınur, Q bilinür

3018 fīl (HQ + ü)

3019 birbirile, Q birbire

3020 arada, H oradan, Q orada

3021 ACH **ṣanasın**, BDMQZ **ser-ā-ser**; AC **Tozdan olmışdı belürsüz**, BDMQZ **Bellüsüz** (D Belisün [Belisüz], HZ Belüsüz, M Nā-bedīd) **olmışdı tozdan**

3022 belürmezdi ... birbirine, Q bulurmazdı ... birbirin

3023 ėrişe, D ėrürse, H ėrişse

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3008 Çün Sikender gördi Fūr'uŋ ālini
Ṣaldı ʿilerü fîller timṯālini

3009 Ḳaŋlıyile ʿevvel yöritdi fîl şāh — Q108b, Z88b
Pes yöritdi fîller ardınca sipāh

3010 Fîl fîle ėricek vaḳt-i sitīz
Urdılar kibrīte sūzān odı tīz

3011 Dutışup kibrīt ile güherçile — H97a
Ḳopdı yėr yüzinde nā-geh zelzele

3012 Hevlden ḳaldı ser-āsīme felek — B124b
Sīnede çāk oldı ḳorḳudan yürek

3013 Göge çıḳdı şuʿle ṭaġıldı şerār
Raʿd üninden yėr oldı bī-ḳarār

3014 Ḳaldı ḥayrān göz ḳulaḳlar oldı ker
Dėyeyidüŋ kim ḳıyāmetdür meger

3015 Fîller od heybetinden ol zemān — D84b
Ürkiben mecmūʿı ḳaçdılar revān

3016 Düşdi fîlüŋ her biri bir bîşeye
Āferīn ḥoş rāy u gey endîşeye

3017 Rāy ile her işe çāre bulınur — C106b
Gişi ḳadri dāniş ile bilinür

3018 Çün ṭaġıldı fîl ḳaldı Fūr Şāh
Ṣaldı ʿanuŋ üstine İskender sipāh

3019 İki düşmen birbirile ʿėdüp neberd
At ayaġından göge dikildi gerd

3020 Birbirine ėrdi leşker fevc fevc — M85a
Ḳan revān oldı arada mevc meuc

3021 Baḥr-ı ḫūn idi ṣanasın rezmgāh
Tozdan olmışdı belürsüz mihr ü māh

3022 Ḳan buḫārından belürmezdi sipihr — Z89a
Ata oġul birbirine ʿėtmezdi mihr

3023 Baş idi her ḳanda kim ėrişe naʿl — Q109a
Ḳandan olmış idi kūh u deşt laʿl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3024 yaġdurur, DM yaġdurdı

3025 arada (HQ orada) şöyle kim, D orada nėte kim; cengī, BDMZ ceng-i; ḳanına, H ḳatına

3026 kim ėtse, M eylerse; ʿazm ... rezm, D rezm ... ʿazm; kimüŋ ile ḳılsa (M ėtse), D nėreye kim ėtse

3028 oda yandı, M yandı oda

3029 Fūr-ı Hindī'ye, M Hindū'ya

3031 kim Ḥaḳ ėde baḫtın, DZ baḫtını (Z baḫtın ki) Ḥaḳ ėde, M baḫtını k'ėde Ḥaḳ, Q kim ėde Ḥaḳ baḫtı;

Kimseneden ... anа, Q Kimseden ... anа ḫod

3032 Fūr döndi, H Fūr-ı Hindī; ṭālīʿin çün (M -), Q çünki ṭālīʿ; germ (BQ -); sālār-ı, D şāh-ı

3033 (< Z) Ḳaçamadı, D Ḳaçmadı hem; Fūr ki, M Fūr'a, Q Fūr; ėrmişdi, Q ėrişmeydi; Ārī, DM Çün; *İḏā ... feżā*, Q *İḏ ... meżā*

3034 ACZ **Ėrdi vü bir**, BDM **Urdı bir**, H Urdılar bir, Q Şöyle urdı; ile (M + şeh)

M RESİM: İskender ile Fūr-ı Hindī savaşı M85b

M RESİM M86a

3035 yėdi, MQ yėyüp; ACHZ Hind ü, B Hind-i, DMQ Hindī; Düşüp, Z Düşdi

3036 (< B) AC gedādur u eger, DMQZ gedā durur u ger, H gedā durur eger; ACH olur cümle, QZ olur ḳamu, DM ḳamu olur

M Fī aḥvāl-i dünyā

3037 (< B) altında, Z içinde; ne vardur... İşbu (Q Uşbu) söz, DZ neler var... Bu sözüŋ; bula, CH bile

3038 nūşına, D bu nīşe; el ṣunmaġıl, Z aldanmaġıl

3039 ACDHZ Kimleri yėre ṣoḳar (D ṣoḫar, Z vurur), BQ Kimleri ṣoḫdı yėre, M Kimlere yėr gösterür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

3024 Dėyedüŋ elmās yaġdurur seḥāb A27a
Yā hevādan dökilür perr-i ʿuḳāb

3025 Şāh arada şöyle kim cengī peleng
Düşmenüŋ ḳanına tīz ėtmişdi çeng

3026 Ṣaf yıḳardı nėreye kim ėtse ʿazm B125a
Cān yaḳardı kimüŋ ile ḳılsa rezm

3027 Ḳorḳar idi oḳı sehminden ḳader H97b
Hem ecel ėderdi rumḥından ḥaẕer

3028 Meymene hem ḳalbgāh u meysere
Ḳılıcından oda yandı yėk-sere

3029 ʿĀḳıbet çün ėrdi teʾyīd-i İlāh
Fūr-ı Hindīʾye muẓaffer oldı şāh

3030 Kime kim teʾyīdi Ḥaḳḳ'uŋ yār ola
Āteş-i sūzān aŋa gülzār ola

3031 Her kimüŋ kim Ḥaḳ ėde baḫtın bülend D85a
Kimseneden ėrmeye aŋa güzend

3032 Fūr döndi ṭāliʿin çün gördi şūm C107a
Sürdi germ ardınca ⁀anuŋ sālār-ı Rūm

3033 Ḳaçamadı Fūr ki ⁀ėrmişdi ḳażā
Ārī ⁀*İḏā cāʾe'l-ḳażā żāḳa'l-feżā*

3034 Ėrdi vü bir ḍarb ile ol demde hem
Başını gögsine dek ḳıldı ḳalem

3035 Zaḫm yėdi şāh-ı Hind ü ser-nigūn M86b
Düşüp ol dem oldı ġarḳ-ı ḫāk ü ḫūn

3036 Ger gedādur u eger şāh-ı cihān Z89b
Ṭopraġ altında olur cümle nihān

3037 Ṭoprak altında ne vardur kim bile Q109b
İşbu söz ser-riştesini kim bula

3038 Saŋa dünyā mihr ėde ṣanmaġıl
Nīşdür nūşına hīç el ṣunmaġıl

3039 Kimleri yėr işbu tīre ḫāki gör
Kimleri yėre ṣoḳar eflāki gör

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 85b-86a

İskender ile Fûr'un Savaşı

Karşılıklı iki sayfaya yayılmış bu resimde İskender ve Fûr, askerleriyle birlikte kıran kırana savaşırlar. Sağ sayfada İskender ve askerleri, sol sayfada Fûr'un filler üzerindeki katran yüzlü (kîr-rûy) askerleri birbirlerine saldırırlar. Ortada, atının üzerindeki İskender'in kılıcı karşı sayfadaki Fûr'a yetişmiş, resimden hemen önceki beyitte anlatıldığı gibi, başından göğsüne dek ikiye bölmektedir.

3034. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 93 x 154 mm. boyutlarındadır.

[3040-3041 – D'de 3043'ten sonra bulunur]

3040 mihr (CHQZ + ü), M dehr

3041 dut ki (DM ṭut ki), B ṭutdı

3042 biŋ (Q miŋ) yıl ger imāret (Z emāret), D ger biŋ biŋ ʿimāret; çünki bundan, D çün ḳoyuban

3043 (< Q) bu yėrden ḳoyup, B bundan ḳoyuban; Gėtmedin gey yaraġuŋ (=BCHM; A yaraġın), D Gey yaraġın gėtmedin

3044 (< Q) Ne gele senden eyit çün, B Ne gerek senden eyit çün [+ kenarda başka elle yazılmış: Ne gele senden eyit çün]

3045 kimsene, H hīç kimse

3046 Gendüzümi, Q Gendü özüm

3047 aŋa, Q oŋa; ACDM ėde, BHQ ḳıla

3048 Sözümi ... semāʿ, Q Sözi ... istimāʿ; dėmedin (D + aŋa)

3049 Ben, Z Kim

AC Der temṣīl ve ḫātime-i (C ḫātimet-i) dāsitān

DQ *Fi't-temṣīl*

MZ Der temṣīl

[3050 – H'de bu beyit 2918 ile 2919 arasında yer alıyor]

3050 Kim elinde gişi, Q K'ādemī elinde

B *Fī't-temṣīl*

[3051-3052 – H'da 2921/2922'de]

[3051 – D'de bunun yerinde şu beyit var:

Fīller nefsüŋ hevāsıdur temām / Ol ḳavī ḫuddām u ol leşker müdām]

3051 ḳuvāsıdur, Q hevāsıdur; ʿAḳl İskender'dür, CHMZ ʿAḳlı İskender dut

3052 ʿAḳl nefsüŋ şerrini ėderse, D Ger buları ėdesin ėy dost

[3053-3056 < Z; 3053-3054 – H'de bu beyit 2922 ile 2923 arasında yer alıyor]

3053 dārü'n-naʿīm, C dār-ı naʿīm

3054 oldı, M ola; ṭahūr, M ẓuhūr

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

3040 Ḳahr ėder mihr zaḫm urur sipihr
Kim ne bunda raḥm var ne anda mihr

3041 Bir iki gün dut ki revnaḳ buldı baḫt B125b
Aṣṣı ne çün ayruġuŋdur tāc u taḫt

3042 Bunda biŋ yıl ger imāret ėdesin H98a
Bir nefesdür çünki bundan gėdesin

3043 Çünki bu yėrden ḳoyup gėtmek gerek
Gėtmedin gey yaraġuŋ ėtmek gerek

3044 Ölmedin gerek ḳayuŋda olasın
Ne gele senden eyit çün ölesin

3045 Sen başar gendü işüŋi bīş ü kem
Kimseyiçün yėmeye kimsene ġam

3046 Ben ki bu naḳş ile dīvān baġlaram
Gendüzümi dirligümde aġlaram

3047 Bėni benden ṣoŋra tā ḫod kim aŋa C107b, D85b
Yā teraḥḥum kim ėde bir gün baŋa

3048 Sözümi cān ḳulaġıyla ḳıl semā‘ M87a
Bu tene cānuŋ dėmedin el-vidā‘

3049 Ben ṭarīḳat şerḥin ėderem saŋa Z90a
Bu ḥikāyet bir bahānedür baŋa

Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

3050 Fūr-ı Hindī nefs-i emmāre durur
Kim elinde gişi bī-çāre durur

3051 Fīller nefsüŋ ḳuvāsıdur yaḳīn
‘Aḳl İskender’dür ėy dānā-yı dīn

3052 ‘Aḳl nefsüŋ şerrini ėderse def‘ Q110a
Pāẕişehsin dünyī ‘uḳbī saŋa nef‘

3053 Merci‘üŋi ėtdi Ḥaḳ dārü’n-na‘īm B126a
Cāviẕān ḳalduŋ ol arada muḳīm

3054 Gėydügüŋ nūr oldı yėdügüŋ sürūr
İçdügüŋ ḳamu şarāb oldı ṭahūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3055 (< H) Vāy (Q + ki)

3056 (< H) caḥīm, D elīm; ḥamīm, D caḥīm

[3057-3067 – H102b10-103a4; 3068 – H104a10]

3057 ögmeye, Z sevmeye

3058 (< Z) AC **Ol ki burada sevine** (C sevinür) **... Bī-gümān**, BDHMQ **Sevinen gişi burada** (Q buranuŋ) **... Nāgehān**

3059 Var ise göŋlüŋde, Varısı göŋlinde; mihr-i, H mihre, M mühre; esmez mihrcān, M ėrmez ḳahra cān

3060 dāyim, Z anuŋ; olan, M dāyim

3061 (< H) hergiz ne, Z ne hirgiz; ḳorḳudan, Q ḳorḫaram; dėr ne, M ditrer ki ⁀ölem

3062 var ise, Q varlıya; emrin, Z ḥükmin

Z [başlık için boş yer bırakılmıştır]

3063

D *Fi'l-münācāt*

3064 ẕü'l-minen, A ẕi'l-minen

3065 ālāyişin, M ālāyişını, D ḥırşını, Q ālāyişi; andan, Q menden; Göŋline ünsüŋ (M insüŋ) ṣafāsın, Q Göŋlüme nūruŋ ṣıfātın; ACHM **ḥāṣıl**, BDQZ **vāṣıl**

3066 Dehşetin sür, H Dehşetinsüz, M Dehşeti söz

3067 Raḥmet ėt aŋa, Q Raḥmet ėt eylegil, Z Raḥm ḳıl; artuḳ, Z ayru; ümīẕi, Q ümīdüm

ACHQZ Dāsitān-ı (H Destān-ı) ejdehā küşten-i İskender der Hindūstān (C Hindistān, H Hindustān, Q vilāyet-i Hind)

BD Maṭlaʿ-i dāsitān

M Ṣıfat-ı İskender küşten-i ejdehā-rā

[3068 – H104a10]

3068 ACD **Ṣubḥdur**, H Ṣubḥ ṭur, BQZ **Ṣubḥ-dem**; āvāz, H āġāz

3069 rūḥı ḳıla, B ḳıla rūḥ, QZ rūḥı ėde; Kim var, H Vardur; destānı yād, Z destān be-yād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3055 Vāy nefs ėderse ʿaḳluŋı zebūn
Dünye vü ʿuḳbīde olduŋ ser-nigūn

3056 Oldı yėrüŋ cāviẕān nār-ı caḥīm
Yėdügüŋ zaḳḳūm u içdügüŋ ḥamīm

3057 Göŋlüŋi baġlamaġıl sen bu yėre H102b°
ʿĀḳil ol kim bunı ögmeye yėre

3058 Ol ki burada sevine yėri ne
Bī-gümān bir gün ola kim yėrine

3059 Var ise göŋlüŋde sėnüŋ mihr-i cān
Bir yėre var ki ⁀anda esmez mihrcān

3060 Tāzedür bāġında dāyim berg ü bār
Bī-ḫazāndur anda olan nev-bahār

3061 Ne ölüm var anda hergiz ne elem C108a, M87b
Ne kimesne ḳorḳudan dėr ne ölem

3062 Ol maḳāma var ise canuŋda şevḳ
Ḳıl Ḥaḳ'uŋ emrin göŋül boynına ṭavḳ

3063 *Yėf'alu'llāh mā-yeşā* dė ėy mürīd D86a
Tā murāduŋ vėre *Yaḥküm mā yürīd*

3064 Aḥmedī'ye ėy Kerīm-i ẕü'l-minen H103a°
Dest-gīr ol dünye vü ʿuḳbīde sen

3065 Nefs ālāyişin andan zāyil ėt B126b
Göŋline ünsüŋ ṣafāsın ḫāṣıl ėt

3066 Dehşetin sür ʿaḳlına baġışla ṣaḥv Q110b, Z90b
Eyle andan ʿādet evṣāfını maḥv

3067 Raḥmet ėt aŋa ki faẓluŋ çoḳ durur
Senden artuḳ hīç ümīẕi yoḳ durur

Dāsitān-ı ejdehā küşten-i İskender der Hindūstān

3068 Ṣubḥdur ėy mürġ-ı ḫoş-gū sāz ḳıl H104a°
Sūz ile her perdede āvāz ḳıl

3069 Söyle bir destān ki rūḥı ḳıla şād
Kim var edvāruŋ besī destānı yād

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3070 döne devr, M dönedür; deryāya (Q deryā vü) ne ġavr, M deryāda ne ġūr

3071 nefes, D zemān; ACDHM levne, BQ dürlü; rūzigār ... ḳılur āşikār, Q bu sipihr ... ėder māh u mihr; BCHMQ zemān, AD nefes; naḳş, H levn;

3072 gün, DZ dem; Fikrin encāmuŋ, M Fikr encāmı, Q Fikrin encāmın

3073 olsaŋ, Q olsun; ABCDH bī-ḫaber, MQZ bā-ḫaber

3074 anı, Q seni

3075 AC **Gėder anı kim bulasın**, BDHMZ **Sür** (H Ṣav) **anı kim bulasın bir**, Q Buyur (?) anı kim bilürsin

3076 Gerçi temyīzüŋ maḳāmı oldı (H ola), D Kim temeyyüzüŋ maḳāmı ola; ACHQ ki ‿ola bu, M ki ‿ola ol, BD kim ola

3077 bir, M pür; ala, DMQ ola

D *Fī taḳallübi'd-dünyā*

3078 bu gerdende dehr, Q ol gerdūnda dehr, D gerdūnda sipihr; ėder ü, Q gėderüp

3079 baş çekmişdi, D başın çekdi

3080 ėrigelürdi, Q ėrdi gelürdi; dün (BHQ -); yatup (D anı, M teni) bugün ... çürir, Z bugün teni ... çürir, Q bugün yatup ... erir

3081 ḫaṭṭ, M ḫadd

[3082-3085 < Z]

[3082-3086 – M: 3083 3085 3082 3086]

[3083-3086 – D: 3086 3083 3085]

3083 bir, D hem; bī-dil, H mehr ü; Nār bir, Q Nārbün

3084 (< DHM) AC yāsemenle, B yāsemīn ü, Q yāsemīndür

3085 (< BQ) sūsen, M ṣūṣan

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3070 Kim bilür kim nėçe döndi döne devr
Ne kerān vardur bu deryāya ne ġavr

3071 Her nefes bir levne döner rūzigār
Her zemān bir naḳş ḳılur āşikār

3072 Ġam yėme bir iki gün ol şād-kām
Fikrin encāmuŋ unıt nūş eyle cām

3073 ʿĀḳıbet fikrinde ḫūn olur ciger H104b
Bī-ḫaber olsaŋ yėg andan bī-ḫaber

3074 Bī-ḫaberliḳ ḳurtarur senden seni M88a
Pes ḳamu ṭāʿatden efḍal bil anı

3075 Mā u menlik saŋa olmışdur ḥicāb C108b
Gėder anı kim bulasın feṯḥ-i bāb

3076 Gerçi temyīzüŋ maḳāmı oldı ṣaḥv
Senden ol yėg ki ⁀ola bu evṣāf maḥv

3077 Sāḳī-i gül-çihre bir gül-gūn ḳadeḥ B127a
Ṣun elüme ki ⁀andan ala cān feraḥ

3078 Bir nefes ḫoş ol ki bu gerdende dehr D86b, 91a
Ḳahramānları ėder ü ėtdi ḳahr

3079 Ol ki baş çekmişdi dün eflākden Q111a
Uş bugün baş ḳalduramaz ḫākden

3080 Şol ki ⁀aŋa ėrigelürdi dün ḥarīr
Uş yatup bugün yėr altında çürir

3081 Ẕerre ẕerre ṭoprāġı ėtseŋ ṭaleb
Ṭolu durur zülf ü ḫāl ü ḫaṭṭ u leb

3082 Bir nigāruŋ zülfidür baḳ sünbüli
Bir semen-ber yüzidür görgil güli

3083 Serv bir dil-ber boyındandur nişān
Nār bir bī-dil yüregidür ʿayān

3084 Bitdügi yėr yāsemenle behmenüŋ A27b
Ṭoprāġıdur Erdevān u Behmen'üŋ

3085 Bir kerīmüŋ pençesi dest-i çenār
Bir faṣīḥüŋ dili sūsen āşikār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3086 (< Q) Naḳż, M Naḳṣ; ḳamu devr, Z ḳamusı; dehr, H devr, M ḳamu

ACHMZ Maṭlaʿ-ı dāsitān

B Dāsitān-ı ejdehā küşten-i İskender der Hindūstān

D *Ṣıfat inʿām İskender ve-cūdih*

Q Dāsitān-ı müsaḫḫar kerden-i İskender ıḳlīm-i Hind-rā

3087 Nevbetin, M Nevbeti; düketdi, Q tükendi; Hind ü Sind, M Sind ü Hind

3088 Miġferi ėndürdi, DQ Miġfer ėndürdi vü; AC **eline**, BDHMQZ **ele**

3089 nefsin, DM nefsi, Q vaḳti

3090 mülk (M milk) ü māl, D māl u mülk; u zer, H nedür

3091 her (A -); eyledi ol gün, DZ ėdiben (Z ėdüben) vėrdi

3092 genc ü māl / Vėrmeyicek renc olur u (BZ ol, D hem) vebāl, M māl u genc / Vėrmeyincek māl olur hem mār u renc

3093 (< HM) AC olur ol ṣoŋra saŋa, BZ olur ṣoŋra saŋa, H olur ol saŋa, Q ol olur ṣoŋuŋda; mār u, D mār ile

3094 (< H) ṣaḳın gey (M ki) ... Sen gėder (D Yė yėdür) kimseye ḳoma, Q düriş sen ... Sen gėdersin ḳoyma kimse

3096 Varuŋı, H Māluŋı; ACDHMZ ḳılġıl, BQ eyle; *Beşşirū māle'l-baḫīl*, Q *Beşşir emvāle'l-baḫīl*

3097 Gişi, D Şeh, Z Şāh; ACQ anuŋ elinden hergiz, BH hergiz elinden anuŋ, DMZ hergiz (Z hirgiz) anuŋ elinden

3098 ėt, H ḳıl; ol, Q bu; Diler iseŋ ki ⁀olasın ʿuḳbīde şād, DZ Gişi ḳalmaz ḳalur andan bir gey ad

3099 gey (Q -); Tāze durur, C Tāze-rūdur

D Maṭlaʿ-ı dāsitān

M Maṭlaʿ-ı dāsitān ve ṣıfat-i bahār

Q Ṣıfat-i ḫazān ve istivā-yı leyl ü nehār

3100 Çend kerret (HZ kerre), M Nėce kerre, Q Nėce ḳatla; Sāye, D Ser [Seyr?], Z Seyr; düşürdi, DQ iletdi, Z eyledi

ACH Ṣıfat-i ḫarīf ve istivā-yı (H üstüvā-yı) leyl ü nehār

B Ṣıfat-i bahār ve istivā'-i leyl ve nehār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3086 Naḳż durur ḳamu devr ėtdügi ʿahd
Zehr durur dehr düzetdügi şehd

Maṭlaʿ-ı dāsitān

3087 Nevbetin çünkim düketdi Fūr-ı Hind
Oldı Ẕü'l-ḳarneyn'e fermān Hind ü Sind

3088 Miġferi ėndürdi geydi tāc-ı Key — H105a, M88b
Aldı Cem taḫtında ⁀eline cām-ı mey

3089 İçdi nūş-ā-nūş oldı şāẕ-kām — B127b, C109a
Çünki nefsin ṭayyibü'l-vaḳt ėtdi cām

3090 Fūr'dan alduġı mülk ü māl u zer
Laʿl ü mürvārīd ü yāḳūt u güher

3091 Daḫı her ne ki ⁀aldı şāh-ı nīk-nām
Ḫalḳa inʿām eyledi ol gün temām

3092 Vėrmek içündür bu mülk ü genc ü māl
Vėrmeyicek renc olur u vebāl

3093 Yė vü yėdür çünki bulduŋ māl u genc — Q111b, D87a
Yoḫsa ⁀olur ol soŋra saŋa mār u renc

3094 Gey ṣaḳın gey żāyiʿ ėtme rencüŋi — Z91b
Sen gėder kimseye ḳoma gencüŋi

3095 Māl kim sen yėmeyesin mārdur
Gül ki sen ḳoḳulamazsın ḫārdur

3096 Varuŋı yoḳlulara ḳılġıl sebīl
Çün işitdüŋ *Beşşirū māle'l-baḫīl*

3097 Gişi ki ⁀anda olmaya dād u dihiş
Gelmeye anuŋ elinden hergiz iş

3098 Cehd ėt ḫayr ile ol dünyāda yād
Diler iseŋ ki ⁀olasın ʿuḳbīde şād

3099 Her ki ⁀anuŋ gey adı ḳaldı ölmedi
Tāze durur ʿömri bāġı ṣolmadı

3100 Çend kerret çünki devr ėtdi sipihr
Sāye Mīzān burcına düşürdi mihr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[3101-3102 – M ↲]

3101 (< Z) keffesine, Q keffe-mīzān

3102 Ḥulle-i, HZ Cümle-i; sebzekār, HM sebzezār; fermānıyile, H fermānı birle; zer-nigār, Z rūzigār

3103 A **ṭalı**, C ṭal, BDHMZ **ṭallar**, Q yėrler

3105 Sind'den bir gişi geldi, DZ Bir gişi Çīn'den (D cāndan) ėrişdi

3106 AHM ḫalkınasın, BD[Q?] ḫalkına sen, C ḫalkınadur

3107 Sind ėlinde, D Çīn mülkinden, Z Çīn milkinde; kimsene olmaz (D bulmaz), C kimse olımaz, M bulamaz kimse

3108 Dütüninden ḳarara (D ḳaraya) yandı, Q Ḳarara yandı boyandı

3109 ursa (C vursa) semūm, Q k'olursa mūm; Ḳoḳusı (BD Ḳoḫusı, Q Ḳoḫu neyi [?]), C Ḳorḳusı; olur, D oldı

3110 ACHMQ **yėrden**, BDZ **yoldan**

3111 yöreye, C buraya, Q oraya

3113 şerrinden, D cengden

3114 çünkim, H çünki, Q kim çün; Sind ėline rāst ėtdi (=ACH; BQ ḳıldı) ʻazm-i rāh, M Ḳıldı Sind ėline ol dem ʻazm-i rāh, DZ Rāy ḳıldı k'ilete Çīn'e sipāh

3115 Ki ⁀ejdehāyı ... ḳıla, Z Ejdehāyı ... ėde

3116 Sind'e, DZ Çīn'e; ACH Ejdehāyı ṣordı ḳanda ⁀ėder, BM Ṣordı ejdehāyı ḳanda ⁀ėder, DQ Ṣordı ḳanda (Q ḫanda) ėder ejdehā, Z Ṣordı ḳanda ⁀ėder ol ejderhā

Ṣıfat-i ḫarīf ve istivā-yı leyl ü nehār B128a

3101 Gėce gündüz rāst-mīzān oldılar M89a
Çün terāzū keffesine geldiler

3102 Ḥulle-i bāġ olmış iken sebzekār
Oldı Ḥaḳ fermānıyile zer-nigār

3103 Oldı mīnā-reng ṭalı zer-fişān C109b
Keh-rübāya degşürildi erġavān

3104 Ḳalmadı gülzārda berg ü nüvā H105b
Başladı kāfūr saçmaġa hevā

3105 Sind'den bir gişi geldi nā-gehān
Yėr öpüp dėdi ki ėy şāh-ı cihān

3106 Ḫālıḳ'uŋ ḫalkınasın feryād-res Q112a
Sensüz olmasın bu ʿālem bir nefes

3107 Ḳopdı Sind ėlinde bir ner ejdehā
Kim deminden kimsene olmaz rehā

3108 Dütüninden ḳarara yandı nebāt D87b, Z92a
Aldı ḥayvāndan anuŋ zehri ḥayāt

3109 Çıḳar aġzından nefes ursa semūm
Ḳoḳusı ėrdükde olur seng mūm

3110 Ḳuşı ėndürür hevādan ursa dem
Ṭarta bir ferseng yėrden vaḥşı hem

3111 Fīl gelse yöreye yā bebr ü şīr
Dem uruban yudar ėy şāh-ı dilīr

3112 Ḳıldı bir iḳlīmi vīrān ser-te-ser B128b
Çāresini şāh ėde anuŋ meger

3113 Ger ḳala bir yıl daḫı ol ejdehā
Şarḳ u ġarb olmaya şerrinden rehā

3114 Bu sözi çünkim temām işitdi şāh
Sind ėline rāst ėtdi ʿazm-i rāh

3115 Ki ‿ejdehāyı ėde ol yėrde helāk
Ol belādan ḳıla ol iḳlīmi pāk

3116 Söz öküş çün Sind'e geldi şehriyār
Ejdehāyı ṣordı ḳanda ‿ėder ḳarār

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3117 Ḳondı vü (Q hem) şāh ile çoḳ ḫayl ü sipāh, D Geldi vü dökdürdi anda bārgāh, M Geldi vü ḳurdurdı ol dem bārigāh, Z Geldi vü dikdürdi anda bārigāh

3118 ACD **evvel çünki oldı**, BHZ **ol çünkim ol** (B -) **idi**, M evvel oldı çünkim, Q İskender çü oldı

[3119-3121 – BD: 3121 3119 3120]

3119 Bes (BHQ Pes), M Bir; bir ulu ḳaŋlı düzdi, DM ulu ḳaŋlı düzetdi; Taḫtadan (Q Taḫta) baġlatdı ⁀anuŋ (D hem) üstinde (DMQZ üstine), H Baġladı ⁀anuŋ üstine bir yüce

3121 (< H) Biŋ (Q Miŋ) demür çengāl düzdi, DM Düzdi biŋ çengāl-i āhīn (D çengāli āhin); ḳılurdı her biri ṭaşdan güẕer, Z ėde zaḫmi ėrene tīz eṣer

3122 (< Z) Vėrdi, H urdı; her (D -); ucına, M içine; Ki ⁀ejdehā zaḫm ile der-ḥāl ola (=ACH; B oldı) , Q Ki ⁀ejdehāyı zaḫmı ile ėde, D Kim ėde zaḫmı ereni (?) tīz, M Kim ėre zaḫmından aŋa tīz

3123 Ḳamusın, Q Ḳamusını; çünkim (H çünki) oldı, M oldı çünki

3124 öküz, D gāvı, Z gāv u; ACDHM **evi** ḳaŋlıyile (D ḳaŋlıla, M ḳaŋlıyı) anlara, BZ **ol** (Z o) ḳaŋlıyile anlara, Q ol ḳaŋlıyı öküzlere

3125 ben (Q men), H bil; neçün dėyeyüm ben, Z neçündür eydeyim

3126 Biri, CDQ Bir; anuŋçün kim öküzi, DZ ki ⁀andan süre ⁀öküzi (D süre gāvı); Süre ol ṣu'bānı ėtdükde, D Ejdehāyı ėde anuŋla, Z Ejdehāyı ⁀ėtdükde anuŋla

3127 Biri (D Bir) ki (M -) anları, H Birini k'anda

3128 Yėdi şeh (HZ şāh), Q Şāh yėdi; tiryāḳ (DHQZ + u); dürtindi, HMZ dürtündi, DQ düzetdi

3129 ACD **düşe**, BHMQ **düşse**

3130 (< Z) Şol zemān ki ⁀urdı nefes, H Çün nefes urdı ṣabā

[3131 – DMZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ejdehādan (Z -dın) yaŋa ḳaṣd (Z anı) eyledi tīz / K'ejdehāyile ėde ceng ü (M -) sitīz]

3131 çünkim ėtdi, Q ėtdi çünki; şerrini def', Q def'ini hem

3132 (< Z) olan (Q + bir)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3117 Ejdehā durduġı ṭaġ altında şāh — M89b
Ḳondı vü şāh ile çoḳ ḫayl ü sipāh

3118 Ṣordı evvel çünki oldı çāreger — C110a, H106a
ʿUżv ʿużv ol ejdehāyı ser-te-ser

3119 Bes bir ulu ḳaŋlı düzdi nīk-baḫt
Taḫtadan baġlatdı ⁀anuŋ üstinde taḫt

3120 Düzdi ⁀aġacdan taḫt üzre tācver — Q112b
Ḳīr ile bir ev sıvanmış ser-te-ser

3121 Biŋ demür çengāl düzdi tīz-ser — Z92b
Kim ḳılurdı her biri ṭaşdan güẕer

3122 Vėrdi her çengāl ucına āb-ı zehr
Ki ⁀ejdehā zaḫm ile der-ḥāl ola ḳahr

3123 Ḳamusın ol ėve berkitdürdi şāh
Her yaŋadın çünkim oldı kīne-ḫʷāh

3124 Pes getürdi iki öküz zūrmend — D88a
Ḳıldı ⁀evi ḳaŋlıyile anlara bend

3125 İki ḳapu düzmiş idi şāh aŋa — B129a
Her biri neçün dėyeyüm ben saŋa

3126 Biri ⁀anuŋçün kim öküzi şehriyār
Süre ol ṣuʿbānı ėtdükde şikār

3127 Biri ki ⁀anları yudarken ejdehā
Şāh andan çıḳıban ola rehā

3128 Yėdi şeh tiryāḳ dürtindi devā
Ṣıġınup Allāh'a girdi ol eve

3129 Her ki ⁀aŋa ṣıġına żāyiʿ olmaya
Ejdehā kāmına düşe ölmeye

3130 Şol zemān ki ⁀urdı nefes bād-ı seḥer
Ṭaġa sürdi ḳaŋlıyı ḫūrşīd-fer

3131 Ejdehā ḳaṣdına çünkim ėtdi ḫīz
Kim cihāndan şerrini defʿ ėde tīz

3132 Memleket bī-şek belā dāmındadur — M90a
Şāh olan ejdehā kāmındadur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[3133 – H'de bunun yerine şu beyit var:

Ḫalḳ rāḥat bulmaġıçün pādişā / Nefsine görmek gerek zaḥmet revā]

3133 (< Z) ki (M -); ėdicek, D ėdecek; AC Döymeye çengine ser-tīz-i, B Döymeye çengine ⁀anuŋ şīr ü, DM Cengine döymeye şīr ile, Q Durmaya cengine şīr ile

3134 Vaṣfını işidiben (=AC; H işidüben,u B işidicek), DMQZ Vaṣfın işitmeg ile; ėtdi, DQ ėdüp, M ḳılup

3135 Ḳaŋlıyı, DMQ Ḳaŋlı; idi (Z + ⁀ol) pür-hüner, D nāmver; ACDMZ **Kim anı yudamayaydı** (M yudamayadı), BH **Ki ⁀anı yudamayayıdı**, Q Ki ⁀anı yudamayıdı ol

3136 ḥamle ⁀ėtdi, D ḥaml ėtdi, Q ḥaml ile

3137 Ol ḳapuyı, MQ ḳapu; ki, Q kim; sürerdi, H sürdi; Ḥaḳ'ı ėtdi (M ėdüp), DZ Ḥaḳ'a ḳıldı (Z ḳılup), H ėdip Ḥaḳḳ'ı, Q çıḳa ėdüp

3138 yaḳın (BQ yaḫın) gelicek urdı, D çün geldi yaḫın urdı, Z geldi yaḳın kim ura; ol cüft (Z cift) ü ol, M ol cifti vü, Q öküzi ol; ḳaŋlıyı, D ḳaŋlı

3139 Yudar, DMQZ Yutdı; AC **öküzler ü ḳaŋlıyı**, BDM **öküzleri vü ḳaŋlı**, HZ öküzleri ḳaŋlıyı, Q öküzleri ḳaŋlı ⁀ile; A **Ḳalup**, C Ḳalıp, BDQZ **Ḳaldı**, H Ḳaŋlı; anuŋ oldı ⁀aŋa, DMZ vü oldı aŋa, Q vü oŋa oldı

3140 berkiniben (DHM berkinüben), Q berkiyüben, Z berkidüben

3141 (< B) Oldı vīrān maġz u, DQZ Zaḫmdan kūr oldı

3142 (< MZ) ACD açduḳça, H açduḳda, B açduḫda, Q açduġda

3143 (< MZ) dirligi, D cānı; olur, Q -dur

3144 ṣandūḳuŋ ḳapusın, Z ṣandūḳ ḳapusını

3145 ACHM **Ḍaḥḥākī ḳılıcın** (M ḳılıcı), BZ **Ḍaḥḥāk ḳılıcını**, DQ Ḍaḥḥāküŋ ḳılıcın

3147 eline yayın alup, DMZ alup yayın eline, Q eline yanın aldı; şīr-çeng, Q tīz-ceng

3148 Ol, DZ K'ol, Q Kim; ġarḳ-ı, D ġurrān

M RESİM: İskender Sind'de bir ejderha öldürüyor M90b

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3133 Şāh oldur ki ʿèdicek ser-tīz ceng — C110b
Döymeye çengine ser-tīz-i peleng

3134 Vaṣfını işidiben reʾsen-be-reʾs — Q113a, H106b
Ejdehānuŋ gevdesin ėtdi ḳıyās

3135 Ḳanŋlıyı ʿeyle düzmiş idi pür-hüner
Kim anı yudamayaydı cānever

3136 Çün ḳoḳu aldı bulardan ejdehā
Zehr ṣaça geldi ḥamle ʿètdi şehe

3137 Ol ḳapuyı ki ʿöküzi sürerdi şāh
Yapup oturdı Ḥaḳ'ı ėtdi penāh

3138 Cānever yaḳın gelicek urdı dem — B129b, Z93a
Kim yuda ol cüft ü ol ḳanŋlıyı hem

3139 Yudar öküzler ü ḳanŋlıyı temām
Ḳalup aġzında anuŋ oldı ʿanŋa dām

3140 Batdı ol çengāller endāmına — D88b
Zīr ü bālā berkiniben kāmına

3141 Kanŋlıya dikildi iki çenesi
Oldı vīrān maġz u dīẕe-ḫānesi

3142 Aġzını açduḳça ol çengāl-ı tīz
Başı eczāsını ḳıldı rīze-rīz

3143 Çün yılanuŋ dirligi başında ʿolur
Başına ėrse ḫalel bī-şek ölür

3144 Açdı ṣandūḳuŋ ḳapusın şehriyār — A28a
Çıḳdı kām-ı ejdehādan berḳvār

3145 Çekdi Ḍaḥḥākī ḳılıcın Cem-nijād
Ḳıldı nuṣret vėrenüŋ adını yād

3146 Ejdehāya şöyle bir zaḫm urdı şāh
Ki ʿāferīn ėtdi eline mihr ü māh

3147 Pes eline yayın alup şīr-çeng
Ejdehāya urdı bir tīr-i ḫadeng

3148 Ol ḫadengüŋ yarasından cānever — C111a, Q113b
Oldı ġarḳ-ı ḫāk ü ḫūn-āb-ı ciger

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 90b

İskender'in Sind Ejderhasını Öldürmesi

Sind'de ülkeyi harap eden devasa erkek ejderha, üzerine ziftle kaplanmış çift kapılı ev yerleştirilmiş, her yanı zehirli çengellerle kaplı kağnıyı ve onu çeken öküzleri yutarken; İskender kapıdan çıkmış, kılıcını hayvana saplamaktadır. Altta ejderin yalçın kayalardan oluşan mekânı yer alır. Arkada, tepelerin ardında olayı izleyen figürler bulunur.

3148. beyitten sonra yer alan resim 53 x 152 mm. boyutlarındadır.

TÜBA
AKADEMİSİ
ENCES

[3149-3150 – M ↲]

3149 BCQZ Kimseye, ADHM Kimseyi

[3150-3152 < H]

3150 ACDMZ ḳalur, BQ olur

3151 ACM **kaŋlıyile** ⁀avladı, BDZ **kaŋlıla** avladı, Q kaŋlı avladı

3152 demār, CZ ṭamar; Zār ile anuŋ elinde öldi, Q Eyle öldi anuŋ ėlinde

3153 Ėtse ⁀anı Behmen bigi (D gibi) B Ėtse Behmen gibi ⁀anı at ile ṣayd, Q Behmen ėtdi ⁀at ile ejderhāyı ṣayd; AC **Nā-geh olurdı** anuŋ kāmına, BHMQZ **Oldıdı** (HM Oladı, Q Oldı ol) **nā-gāh** (M nā-kām) anuŋ kāmına (MZ kāmında, B elinde), D Olayaydı nā-gehān kāmına

3154 ACD **Bī-şek anuŋ andan olur**, H Bī-şek andan olur anuŋ, BMQZ **Ki ⁀andan olur bī-şek anuŋ**

3155 BCHZ bilse ... ḳılsa; DMQ bilmek ... ḳılmaḳ, A bilseŋ ... ḳılsaŋ

3156 celd, DQZ tīz; u (MQZ -); tīz-per, QZ çeld-per; ACDH Bulamaz it ėtdügi ṣayda, BQ Bulmaz it ėtdügi ṣayda ol, Z Bulımaz it ėtdügi ṣayda ⁀ol

3157 ceng ... çeng, Q çeng ... ceng; gibi, DZ ile; ḳıla, M ėde

3158 ki (DMZ -); nėcesi ėtdi, D eyledi anı

3159 dāmuŋa, D dāmına, Q dāmuŋda

3160 çoġ (=ACH; B çoḫ, Q çoḳ), D az, MZ var; zūr, Z ters; ėt ... ḳılmaġıl, HM ḳıl ... ėtmegil

3161 ACM **her**, BDHQZ **hīç**; Ki ⁀olur evvel fikret ü, B Ki ⁀evvel olur fikret ü, Z Ki ⁀evveli fikret durur

ACHQ Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

D Fī temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

M Der temṯīl

Z *Fi't-temṯīl*

B RESİM: İskender Sind'de bir ejderha öldürüyor

3162 Sind (DZ Çīn) ü, MQ sende; ACHQ **ḫaṭā** durur ḫaṭā, BDZ **ḫaṭar** durur ḫaṭā, M ḫaṭar durur rehā

3163 zaḫmıla, Q ẕikrile; ACHMQ **İskender gibi** (CM bigi), BDZ **İskender-ṣıfat**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3149 Vėrdi ol zaḫm ile cānın ejdehā — H107a, M91a
Kimseye ėtmez ecel çengi rehā

3150 Ger peleng ü şīr ü ger bebr ü neheng
Çāresüz ḳalur ecel ṣunduḳda çeng

3151 Mūm ėderken zūr ile pūlādı şāh — B130a
Ejdehāyı kanḫıyile ⁀avladı şāh

3152 Lā-büd aldı ejdehādan ol demār
Zār ile anuŋ elinde öldi mār

3153 Ėtse ⁀anı Behmen bigi at ile ṣayd — Z93b
Nā-geh olurdı anuŋ kāmına ḳayd

3154 Var durur her nesnenüŋ bir āleti
Bī-şek anuŋ andan olur āfeti

3155 Çāresin her nesnenüŋ bilse gerek
Pes anuŋla def'ini ḳılsa gerek

3156 Gerçi şāhīn celd olur u tīz-per — D89a
Bulamaz it ėtdügi ṣayda ẓafer

3157 İtde gerçi tīz olur dendān u çeng
Ḳuş gibi nėce hevāda ḳıla ceng

3158 Çün işitdüŋ ki ⁀ejdehāyı şehriyār
Ḳanḫıyile nėcesi ėtdi şikār

3159 Sen daḫı ḳanḫıyile ėt ḫaṣmı ṣayd
Ki ⁀ejdehāyise ola dāmuŋa ḳayd

3160 Gerçi kim çoġ ola sende zūr u tāb
Ṣabr ėt her işde ḳılmaġıl şitāb

3161 Ṣunmaġıl fikr ėtmedin her işe el
Ki ⁀olur evvel fikret ü āḫir 'amel

Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

3162 Ḫāṭıruŋdur Sind ü Şeyṭān ejdehā — B130b, C111b, M91b, Q114a
Def'in ėtmezseŋ ḫaṭā durur ḫaṭā

3163 Ḳıl anı *lā-ḥavle* zaḫmıla tebāh
Olduŋ İskender gibi her mülke şāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3164 Nefs, Z Nefsi; ḳıl, D ėt

ACHQZ Der beyān-ı ecnās-ı feżāyil

B Der temṣīl

3165 Oldur, M Oldı, Z Olur; ḥikmet daḫı ʿadl, M ʿadl ü ḥikmet; pāk-dīn, BM pākīze-dīn

3166 cins, Z cinsi; olur (Q -); ḳamu, D yaḳīn; bī-bīş ü, Q ne bīş ü ne

3167 Olasın, Q Ulusın

[3168-3169 – Z ↲]

3168 ACZ ʿ**İlm-i**, BDHMQ ʿ**İlm ü**; AC **ola ... ola**, BDHMQZ **olur ... olur**

CM Der beyān-ı ʿiffet ez ecnās-ı feżāyil

Z Der beyān-ı ʿiffet

3169 bulınur, H bulunmaz

AHMQ Der beyān-ı ʿiffet ez (Q -) ecnās-ı feżāyil

B Der beyān-ı ecnās-ı feżāyil

3170 Bu dėdügüm ḥikmetüŋ, DMZ ʿİlm-i (D ʿİlm, M ʿİlm ü) aḫlāḳuŋ bu dört; ecnāsı-dur, Z ecnāsdur; ėy sözi dür, D nėcesidür

[3171-3175 < Z]

3172 riyāżiyyāt, D riyāżātı, MQ riyāżat ol

[3173 – M'de 3175'ten sonra bulunur]

3173 Hem, Q Bir; Daḫı hem, D Hem daḫı

3174 ʿamel, B hüner; siyer, H siter

HM Der şerḥ-i şecāʿat ez tehẕīb-i (M tehdīd-i) aḫlāḳ

3175 ACDHM Bil (D Ger, HM Gel) siyer (H siyen) ʿilmin, B Gel siyer ʿilmini, Q Göresiz ʿilmi; ki, AM kim; Bir bir eydeyüm, H Bir eyideyim, M Dėyeyim bir bir; sözi, H baḥr-ı

BC Der şerḥ-i şecāʿat ez tehẕīb-i (C tehdīd-i) aḫlāḳ

Z Der şerḥ-i şecāʿat

[3176 – M'de 3180'den sonra gelir]

3176 şebātuŋ, Q veḳāruŋ; olmaya **hīç** (=ACDQ; BHZ **her**) işde, M hīç işde olmaya

3177 bī- (D -); necāt, H ḥayāt

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3164 Nefs cehd ėt bī-feżāyil ḳalmasun — B131a
Saʿy ḳıl ki ⁀ehl-i reẕāyil olmasun

Der beyān-ı ecnās-ı feżāyil — Z94a

3165 Oldur ecnās-ı feżāyil bil yaḳīn — H107b
ʿİlm-i ḥikmet daḫı ʿadl ėy pāk-dīn

3166 ʿİffet ü daḫı şecāʿat cins hem
Dörd olur bilgil ḳamu bī-bīş ü kem

3167 Bu feżāyil sende ger olursa cemʿ
Olasın Ḥaḳ nūrıla tābende şemʿ

3168 ʿİlm-i ḥikmetle gönül rūşen ola
ʿAdl ile cān menzili gülşen ola

3169 ʿİffet ile gişi olur nīk-nām
Hem şecāʿatle bulınur cümle kām

Der beyān-ı ʿiffet ez ecnās-ı feżāyil

3170 Bu dėdügüm ḥikmetüñ ecnāsıdur
İşid envāʿın daḫı ėy sözi dür

3171 Ḥikmet iki ḳısmdur biri naẓar — D89b
Birisi daḫı ʿamel ėy pür-hüner

3172 Ḳısm kim ʿilm-i naẓarla ad olur
Cümle envāʿı riyāżiyyāt olur

3173 Hem daḫı ʿilm-i ilāhīdür yaḳīn — Q114b
Daḫı hem ʿilm-i ṭebāyiʿdür hemīn

3174 Oldı envāʿ-ı ʿamel ėy pür-hüner
ʿİlm-i menzil hem siyāset hem siyer

3175 Bil siyer ʿilmin ki ol aḫlāḳdur — B131b, C112a, M92a
Bir bir eydeyüm işit ėy sözi dür

Der şerḥ-i şecāʿat ez tehẕīb-i aḫlāḳ

3176 Ol dem olasın şecāʿatde dürüst
Kim şebātuñ olmaya hīç işde süst

3177 Varsa ʿaḳluñ yėl bigi ⁀olma bī-şebāt
Pāy-dār ol ṭaġ bigi ⁀istersen necāt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3178 Herze-rev, H Herze-gerd; adı vü, DH vü adı

3179 olduġıçün, CQZ olduġıyiçün; Buldılar evtād-ı ʿālemle, Q Buldılar evtāda ʿālemde, M Oldılar uş ʿālem içinde

3180 rütbeti, Q devleti

3181 ki ⁀ola saŋa ... tevāżuʿla taḥammül, Q saŋa ola ... taḥammülle tevāżuʿ

3184 ölüden, M aludan

ABCHMQ Der ṣıfat-i (Q beyān-ı) ḥayā ez (BMQ ve) mekārim-i aḫlāḳ
Z Der ṣıfat-i ḥayā

[3186-3187 – H ↲]

3186 Bī-ḥayālıḳdur, D Bī-ḥayālıḳdı; aŋa, H anı; Kibrdür, DMZ Kibr idi; sürdüren, A atduran

3188 Pes nedür, M Kibrdür; ṭabʿ-ı ... ḫūy-ı, Q ḫūy-ı ... ṭabʿ-ı

3189 hem bebri, Z bebri hem

[3189/3190 – Z:

Kim murāda ėrse ṣabr ile ėrer / Sen daḫı ṣabr ėt murāduŋa ėr er
Ger düşerse göŋlüŋe nāgeh ḥarec / Ṣabr ėt ki ⁀*Eṣ-ṣabrü miftāḥu'l-ferec*]

3190 BCHQ Gendüŋe anı bıżāʿat, ADM Gendüŋe anı ṣanāʿat, Z Gendüzüŋe ⁀anı ṣanāʿat

3191 ṭoḳlıġında (B ṭoḫluġında), Q ṭoḫluġından; anuŋsa hem, MQ anuŋ ise

3192 (< M) kenz-i, Q genc-i; ṭoymayan gişi, B ṭoymayanlar, Q doyma[ya]nlar

3178 Bād çünkim bī-ṣebāt olup eser H108a
Herze-rev oldı adı vü ḫāk-ser

3179 Ṭaġlar olduġıçün ṣābit-ḳadem
Buldılar evtād-ı ʿālemle ʿalem

3180 Nefsi dūn ėtme bülend ėt himmeti
Gişinüŋ himmetle artar rütbeti

3181 Ger dilerseŋ ki ⁀ola saŋa baḫt yār Z94b
Ḳıl tevāżuʿla taḥammül iḫtiyār

3182 Bī-taḥammül gişi olur bī-hüner
Bī-tevāżuʿ gişi Şeyṭān'dan beter

3183 Gişi ki ⁀anda olmaya ḥilm ü sükūn
Ḳamu işi olur idbār u cünūn

3184 Her gişide kim ḥamiyyet olmaya
Kemdür ölüden egerçi ölmeye

Der ṣıfat-i ḥayā ez mekārim-i aḫlāḳ

3185 ʿİffetüŋ varsa gerek sende ḥayā
Bī-ḥayā Şeyṭān'dur insān kim dėye

3186 Bī-ḥayālıḳdur aŋa kibr ėtdüren B132a, Q115a
Kibrdür Ḥażret'den anı sürdüren

3187 Çün *Enā ḫayrün* dėdi ol laʿnetī D90a, M92b
Ḥaḳ'dan işitdi *ʿAleyke laʿnetī*

3188 Ne durur nefsüŋ kemāli rıfḳ u ṣabr C112b
Pes nedür ṭabʿ-ı peleng ü ḫūy-ı bebr

3189 Gendü kibridür pelengi ki ⁀ėtdi ḫāk
Gendü ḫūyı ḳıldı hem bebri helāk

3190 Rāḥat isterseŋ ḳanāʿat eylegil
Gendüŋe anı bıżāʿat eylegil

3191 Bī-ḳanāʿat ṭoḳlıġında ac olur
Ger cihān anuŋsa hem muḥtāc olur

3192 Çün ḳanāʿat kenz-i lā-yefnā ola H108b, Z95a
Anuŋ ile ṭoymayan gişi ⁀ac öle

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3193 pīrāyesi, H ser-māyesi; ACDMZ ʿAfv ne olur, B ʿİffet olur pes, H ʿİffete olur, Q ʿAfv olur pes; seḫī, DHM seḫā

3194 AC Kimde ʿiffetle mürüvvet, B Kimde kim ʿiffetle mürvet, Q Kimde kim ʿiffet mürüvvet, DMZ Kimde kim ʿafv u mürüvvet

3195 ki bu yolda, D bu yolda çün

3196 ʿAṣr, A Ḥaṣr

[3197-3199 – M: 3199 3197; Q 3198 3197 3199]

3197 (< Z) Kīmyādur bu vü ol, H Kīmyādur ol vü bu, M Kīmyā budur ol

3198 (< DHMZ) AC ki ⁀adıydı, BQ ki ⁀adıdur kerem; dėr kim, Q dėdi

3200 Bī-, H Nā-; daḫı olur (C ol), D olur daḫı, H ola daḫı

3201 ʿadlüŋ, B ʿaḳlüŋ

AMQ Der ṣıfat-i ʿadl ez ecnās-ı feżāyil

BZ Der ṣıfat-i ecnās-ı feżāyil

D *Fī beyān el-ʿadl*

3202 oldur ki ⁀eylügüŋ ḥaḳḳın, DZ ol kim ḥaḳḳın iḥsānuŋ, HMQ ol kim ḥaḳḳuŋ iḥsānın

C ʿAdl ez ecnās-ı feżāyil

H Der ṣıfat-i ʿadl

3203 ACDH ḥüsn-i (HMZ ḥüsn ü) ḫulḳ, BQ ḥüsn ü luṭf; u (DM -); AC **Ḫalḳ ile luṭf** (A ḫulḳ) **ile ola**, BDHZ **Ḫalḳa luṭf** (H ḫayr) **ile ⁀ola dāyim**, M Ḫalḳ ile luṭf ola dāyim, Q Ḫalḳa dāyim luṭf ile ol; ülfeti, H niyyeti

3204 meveddet, Z mürüvvet; ʿaḳdini, D ʿuḳdeti

3205 AC **lāzımdur**, BDHMZ **gerekdür**, Q gerek durur

[3207-3208 – D'de 3213'ten sonra gelir]

3207 ʿĀdile, H ʿĀrife; AC **ʿādet ne teslīm ü**, BDHMZ **teslīm gerek hem**, Q teslīm gerekdür hem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3193 ʿİffetüŋ nedür seḫā pīrāyesi
ʿAfv ne olur seḫī ser-māyesi

3194 Kimde ʿiffetle mürüvvet olmaya
Bī-şek ol ehl-i fütüvvet olmaya

3195 Ben ki bu yolda kemer baġlamışam
Ṭāḳātumca her işi aŋlamışam

3196 ʿAṣr ehlinde mürüvvet görmedüm
Birini ehl-i fütüvvet görmedüm

3197 Ne mürüvvet ne keremden var eṣer
Kīmyādur bu vü ol ʿAnḳā meger

3198 Yėdi kirm ol kermi ki ‿adıydı kerem
Kime ṣorarsam anı dėr kim kerem

3199 Ger saŋa yoldaş olur ise veraʿ B132b
Tā ebed cānuŋa ėrmeye fezaʿ

3200 Bī-veraʿ olana ḫod ʿayb ol yėter Q115b
Kim behāyimden daḫı olur beter

3201 Var ise ʿadlüŋ gerek sende vefā A28b
Bī-vefādan kimsene bulmaz ṣafā

Der ṣıfat-i ʿadl ez ecnās-ı feżāyil

3202 ʿĀdil oldur ki ‿eylügüŋ ḥaḳḳın bile M93a
Pes aŋa lāyıḳ mükāfātın ḳıla

3203 Pīşe ėde ḥüsn-i ḫulḳ u şefḳati C113a, D90b
Ḫalḳ ile luṭf ile ola ülfeti

3204 Hem tevekkülde ola ʿazmi dürüst
Hem meveddet ʿaḳdini ėtmeye süst

3205 Ḥākime inṣāf lāzımdur yaḳīn
Tā ola ḳāyim umūr-ı mülk ü dīn

3206 Şimdi görinmez bu inṣāf u vefā Z95b
Biri Sīmurġ oldı biri kīmyā

3207 ʿĀdile ʿādet ne teslīm ü rıżā H109a
Her işe ki ‿anı ḳaderledi ḳażā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3208 Daḫı hem ṭā‘at gerek hem, H Ṭā‘at ü hem daḫı gerek; dünyā (CMQ dünyī) vü, A dünyāda

ABCHM Der (M -) taḥrīż ber (H ve, Q -) mekārim-i aḫlāḳ

3209 siyerle, MQ söz ile; üns, DMZ ḳuds

3210 ṣıfat, B ṣıfatla; olur (D ola) ki ‿ède ‿aŋa, M olur ki ‿aŋa ‿ède, Q olur ède aŋa, Z aŋadur ki ‿ède

3211 (< B) behīmiyyetden, D behīmeden; Sende cem‘ ola gerekdür, DMQZ Cem‘ gerek ola sende (Q senden)

3212 ACH Oḳ gibi (C bigi) ṭoġru bu (H ol) işlerde temām, B Oḫ gibi ol ṭoġru bu işlerde tām, DZ Oḳ gibi (D Oḫ bigi) olan bu ṣıfātlarda temām, M Oḳ bigi ol ṭoġru bu işlerde temām, Q Oḫ gibi ol doġru işlerde temām; Kim ėdesin, DZ Ḳıldı ḳurb-ı, M K’ède sėni; *Ḳābe-ḳavseyn*’i, MQ *Ḳābe-ḳavseyn*’e

3214 ki sözin, D sözin kim

3215 Ol dėdügi yolı gözle ėy ḥakīm; Ki ‿ol, M Ol; ṣırāṭ-ı, D ṣırāṭa’l-

3216 anuŋ sözinde (C ḥükminde [+ satır üzerinde: sözinde], D sözine) yoḳ (B yoḫ) durur, H sözinde anuŋ yoḳdur, Q anuŋ sözide yoḫdur; olmaz, H eyle; AC **vācib**, BDHMQZ **gerek**

ABCHQ Der münācāt ve ḫātime-i dāsitān

D *Fi’l-münācāt*

M Der münācāt

3217 olur, DQ olmaz

Z Der münācāt

3218 ‘ilm ėy, D ‘ilm-i; ėt, DZ ile; eyle, M ile

3219 Ol ki ‿aŋa tevfīḳi Sen ėtdüŋ, D Ol aŋa tevfīḳ Sen ėdüŋ

3220 bārī vü bizden, DMZ ya elümüzden; gerek, DH meger

3221 Ḳamulara, DMZ Ḳamu derde; çāre pes, MQ çāre-res; C Saŋa ‿ėderüz ḥālümüzi ‘arż, BHMZ Saŋa ‿ėderüz ‘arż ḥālümüzi, A Ḥālümüz Saŋa ėderüz ‘arż, D Saŋa ėderüz ḥālümüz ‘arża, Q ‘Arż ėderüz Saŋa ḥālümizi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3208 Daḫı hem ṭā‘at gerek hem inḳıyād
Kim bula dünyā vü ‘uḳbīde murād

Der taḥrīż ber mekārim-i aḫlāḳ

3209 Bu siyerle ger sen ülfet bulasın
Maḥrem-i ḫalvetgeh-i üns olasın

3210 Nefs ki ‾ola bu ṣıfat aŋa bezek B133a
Lāyıḳ olur ki ‾ède ‾aŋa secde melek

3211 Ger behīmiyyetden isterseŋ necāt
Sende cem‘ ola gerekdür bu ṣıfāt

3212 Oḳ gibi ṭoġru bu işlerde temām Q116a
Kim ėdesin *Ḳābe-ḳavseyn*’i maḳām

3213 Kimde kim yoḳ bu ṣıfatlar fi’l-meṣel
Rāst *ke’l-en‘ām*’dur *bel hüm aḍal*

3214 Aḥmedī’nüŋ her ki sözin diŋleye
Nėcedür ḳānūn-ı devlet aŋlaya

3215 Ol dėdügi yolı gözle ėy ḥakīm M93b
Ki ‾ol durur bī-şek ṣırāṭ-ı müstaḳīm

3216 Gerçi ‾anuŋ sözinde yoḳ durur ḫalel C113b
Söz ile olmaz ‘amel vācib ‘amel

3217 Ḥüccet ile ṣābit olur müdde‘ā
Leyse li’l-insāni illā mā se‘ā

Der münācāt ve ḫātime-i dāsitān

3218 Çünki vėrdüŋ bize ‘ilm ėy Lem-yezel D91a
Luṭf ėt rūz eyle tevfīḳ u ‘amel

3219 Ol ki ‾aŋa tevfīḳi Sen ėtdüŋ refīḳ Z96a
Maḳṣad u maḳṣūdına buldı ṭarīḳ

3220 Biz kimüz bārī vü bizden ne gele H109b
Bize elṭāfuŋ gerek hem-rāh ola

3221 Ḳamulara çünki Sen’sin çāre pes
Saŋa ‾ėderüz ḥālümüzi ‘arż bes

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[3222-3227 < Z]

3222 odında, DQ odından; yanup, H yatup; bī-çāreyüz, M bī-çārevüz)

3223 AC **faẓlı**, BDHMQ **baġlu**; bir, D Sen

[3224-3227 < DHM (fakat 3227 = M82a15)]

3224 işrāḳ, Q isrāf ile; AC baŋa, BQ pāk

3225 AC Nūr ile ‿ėt, BQ Nūr ėt

3226 ACQ nūr-ı ʿilm ile, B ʿilm ile eyle; feyż, Q faẓl

3227 faẓluŋla ėy ehl-i, Q faẓluŋa ėy kān-ı

8. Acayib (3228-3926)

ABCHQ Dāsitān-ı reften-i İskender be-cezāyir-i Hind (C Hindistān, AH Hindūstān) ve dīden-i ʿacāyib-rā (B ʿacāyib-i ān, AQ ʿacāyib)

D Maṭlaʿ-ı dāsitān

M Reften-i İskender be-cānib-i Çīn

Z Reften-i İskender be-cezīre-i Hind

3228 ʿarş-, H ʿarż-; beyān, M ʿayān

[3229-3237: M 3237 3229-3231 3235 3234 3232 3233 3236]

[3229-3231 < DHZ]

3229 çıḳdı, M ėrdi; ṣabāḥ ... felāḥ, M ṣabūḥ ... fütūḥ

3230 çerāġ, M çırāḳ; AC ṭaġ, BQ baġ, M ṭāḳ

3231 uş, Q çün; BCQ ʿĀlemi, A ʿĀleme

[3232-3237 – DHQZ: 3237 3234 3232 3233 (Q + 3235) 3236]

3232 AC **Ṭutıban**, HQ dutuban, BDM **Ṭartıban**, Z Ṭartuban; Mirrīḫ, Z Merrīḫ

3233 dürci, B derci, A yüzi

3234 AC **anuŋla**, BDHMZ **elinde**, Q elde; zerrīn-, DMZ pür-zer

3235 (< DH) burcında, M burcına

3236 çün, D çü; mihr ile, Z mihr; urdı, M ėrdi; ol (D -); ṣıdḳ ile ‿oldı, Z ṣıdḳ ile ‿urdı, Q ṣıdḳa urdı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3222 Ġuṣṣa odında yanup bī-çāreyüz — B133b
Yėr yüzinde yėl gibi āvāreyüz

3223 Luṭfuŋuŋ faẕlı ḳapusın bize aç
Odumuza bir kerem ṣuyını saç

3224 Ėy ki Sen'dedür celāl ile cemāl
Nūr-ı işrāḳ ile vėr baŋa kemāl

3225 Cism ü cānumdan Sen ėt āfātı dūr — Q116b
Nūr ile ⁀ėt rūşen beni ėy nūr-ı nūr

3226 Nefsümizi nūr-ı ʿilm ile beze
Raḥmetüŋ āṣārını feyż ėt bize

3227 Eyle ėt faẕluŋla ėy ehl-i kerem
Bėni kim ol nūr baḥrine girem

8. Acayib (3228-3926)

Dāsitān-ı reften-i İskender be-cezāyir-i Hindūstān ve dīden-i ʿacāyib-rā

3228 Yatma dur ėy bülbül-i ʿarş-āşiyān
Hoş maʿānīyi bediʿ eyle beyān

3229 Yatma çünkim çıḳdı miṣbāḥ-ı ṣabāḥ — C114a, M94a
Ki ⁀oyanuḳlıḳ oldı miftāḥ-ı felāḥ

3230 Necm-i ṣāḳıb kim Zuḥal'dür çün çerāġ
Gösterüp nūr ile tābān oldı ṭaġ

3231 Saʿd-ı ekber Müşterī uş vėrdi nūr
ʿĀlemi ṭoldurdı rāḥatla sürūr

3232 Ṭutıban Mirrīḫ tīġ-ı ābgūn — B134a
Ḳıldı gėce rāyetini ser-nigūn

3233 Ḳavs burcından çıḳup zerrīn-siper
Ṭoldı yėr dürci ṣadef gibi güher

3234 Geldi Zühre ⁀anuŋla zerrīn-āyine
Ḳıldı sīmīn yėr yüzin herāyine

3235 Vardı ⁀Esed burcında penhān oldı māh
Bir yaŋa daḫı ʿUṭārid ṭutdı rāh

3236 ʿĀleme çün mihr ile ⁀urdı ṣubḥ dem
Pür-ṣafā ol ṣıdḳ ile ⁀oldı ṣubḥ-dem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3237 Gėce gėtdi, DHMZ Gėtdi gėce

3238 ḫoş, DM çoḫ, Z çoḳ

3239 ʿacāyible, Q ʿacāyibler; BCDHQ vėrgil bize andan, Z gel bize vėr andan, AM andan bize vėrgil

3240 BCDHQ ʿayān ... beyān, AM beyān ... ʿayān; ṣūretin, M ṣavtini; ėtgil, DQ eyle

3241 nėceydügini, D nėceydügin hem, HZ nėceyidügin, MQ nėce idügin

3242 Çün ... Pes, Q Pes ... Hem; bilinür, B bilevüz, Q bileyüz; bize vėrgil eşerden sen, DZ eşerden sen bize vėrgil

ABCHMQZ Maṭlaʿ-ı dāsitān

3243 ejdehāyı ⁀ėtdi ... anuŋ şerrinden ol, Q ėtdi ejderni ... şerrinden anuŋ

D *Fi'l-āfāḳ ve'l-enfüs*

3244 anda, HQ k'anda, MZ Çīn'de, D cānda; kim var baḥr u, D ki var u baḥr u, Q var baḥr ile

3245 Çoḳ (Q Çün) gemiler düzdi kim, DZ Gemiler düzebenüŋ (Z düzibenüŋ), M Gemiler düzdi varup; Ol deŋizde, DMZ Baḥr içinde

3246 Mübdiʿ aŋlaya, Z Mübdiʿi ⁀aŋlaya

[3246-3247 – D ↲]

3247 (< Z) gündüz çünki, M vü gündüzde; AC işlenüp, BQ işleyip, DH işleyüp, M işledüp; ACDM dėdi, BHQ dėdüm

B RESİM: İskender'in Rāyic adasına gelişi

ACHMZ Reften-i İskender be-cezīre-i Rāyic (M Zābec, Z Zābiḫ)

D *Ṣıfat cezīre-i Rāyic*

Q Resīden-i İskender ber cezāyir-i Rāyic

3248 ACDMZ **vardı**, BHQ **üzre**; Varıban (=AC; Q Varuban, DMZ Vardı vü) ḳurdurdı anda, B Varıban ḳurdı o yėrde, H Varubanın ḳurdı anda

3249 Pes, Q Şāh; ki ⁀ėdeler, M ki ⁀ėtdüre; yėri, D yėrde; Ḳılalar her nesne kim bulına, D Cāneverler ėdiben fitrāke, Z Cāneverleri ḳılup fitrāke, M Ėdeler her ne ʿaceb bulınsa

3250 şehe ki ⁀ol, Q göre ol; AC kār-dān / Ḳamusınuŋ ṣūretin göre ʿayān, BDHMQ nām-ver / Her birine ḳıla ʿibretle naẓar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3237 Gėce gėtdi geldi ṣubḥ-ı dil-fürūz
Ẓulmet eksildi vü rūşen oldı rūz

3238 Sen daḫı ger ṣıdḳ ile dem urasın — Q117a
Ṣubḥ gibi ḫoş ṣafālar göresin

3239 Ṣun‘-ı Ṣāni“de ‘acāyible ‘iber
Çoḳ durur vėrgil bize andan ḫaber

3240 Geh ṣanāyi‘ ḥālini ḳılġıl ‘ayān
Geh bedāyi‘ ṣūretin ėtgil beyān

3241 Tā eṣer nėceydügini bilevüz — D91b, Z96b
Pes Mü’eṣṣir fikrin andan ḳılavuz

3242 Çün Mü’eṣṣir bilinür olsa eṣer — H110a
Pes bize vėrgil eṣerden sen ḫaber

Maṭla‘-ı dāsitān

3243 Çün Sikender ejdehāyı ͡ėtdi helāk — C114b, M94b
Ḳıldı ͡anuŋ şerrinden ol iḳlīmi pāk

3244 Diledi anda ne kim var baḥr u ber
Yöriyüp ḳıla temāşā ser-te-ser

3245 Çoḳ gemiler düzdi kim baḥre gire
Ol deŋizde ne ‘acāyib var göre

3246 Ṣāni“i bile ṣanāyi‘ göriben — B134b
Mübdi‘ aŋlaya bedāyi‘ göriben

3247 Gėce gündüz çünki işlenüp müdām
Ol gemiler kim dėdi oldı temām

Reften-i İskender be-cezīre-i Rāyic

3248 Rāyic adlu bir cezīre vardı şāh
Varıban ḳurdurdı anda bārigāh

3249 Pes buyurdı ki ͡ėdeler ol yėri ṣayd
Ḳılalar her nesne kim bulına ḳayd

3250 Pes getüreler şehe ki ͡ol kār-dān — B135a, Q117b
Ḳamusınuŋ ṣūretin göre ‘ayān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 95a

Râyic Adası'nın acaibleri

Üstteki imgede İskender'in Hind denizinde Râyic adasında karşılaştığı kanatlı insan bir melek gibi tasvir edilmiştir. Altta ise adanın sakinlerinden kanatlı kedi betimlenmiştir.

44 x 41 mm. boyutlardaki resimlerden üstteki 3259., alttaki 3261. beyitten sonra yer alır.



TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
www.tuba.gov.tr


TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[3251-3254 < M; – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

(D + Bes) Getüreler şāha tā şeh ser-te-ser / Ḳamusına ͡ède te'emmülle naẓar]

3251 ėdibenin, C ėdiben, HQ ėdüben; bile (Q + ol)

3252 AC ʿ**acīb-i ... laṭīf-i**, BHQ ʿ**acāyib ... laṭāyif**

3253 cüzvi, A cüzi; AC Olıbanuŋ dėr, H Olubanın dėr, BQ Olıbanuŋdur

[3254 < H]

3255 AC Yüz naẓar **olsa gerek** her bir, BDHQ Yüz naẓar (D ṣafā) **gerek ola** her bir; MZ Biŋ naẓarla gerek ola her

[3256 < D]

D *Ṣıfat insān ṭayyār*

3257 nevʿ, DZ cins; pā vü, A pāy u

3259 Sözlerini, D Sözlerin, Q Sözlerine; ACH ʿ**aḳl u**, BDMQZ **hīç**; vehm, H fehm

D *Ṣıfat ḳaṭṭ ellezī yaḥṣul minh ez-zebād*

M RESİM: Rāyic adasında kanatlı adam

3260 Ėtdiler ḥayvāndan anda, M Ėtdiler hem cāneverden, DZ Hem ol ėlde (D yolda) eylediler; Anı kim anuŋ derindendür (Q yerindendür), DZ Ol çetüki kim deri olur

3261 (< Z) ʿaraḳ, Q ʿurūf

[3262 – H110b7; 3265 – H111b6]

3262 ėtdiler anda, DZ anda ėtdiler; hevāda uçar idi, M uçar idi hevāda, D ḳanatludı uçurdı, Z ḳanatluyidi vardı; murġvār, Q berḳvār

[3262/3263 – ilave, denizdeki garip varlıklar, sıcak ve soğuk ırmaklar – bkz. Eklenti 6]

3263 Çünki, D Ol ki; Ne dilerse iḥdāṯ ėder, QZ Her ne dilerse yaradur; ol Ḥakīm, HM ol Kerīm, D anı Kerīm

M RESİM: Rāyic adasında kanatlı kedi

3264 göresin, M görürsin; ACDHQZ **nėce olur**, BM **nėcedür ol**

ACMZ Resīden-i İskender be-kūh-ı mārān

B Der ṣıfat-i kūh-ı mār

D *Ṣıfat cebel fīhā ḥayyāt*

[3264/3265 – H111a5-111b5: sıcak ve soğuk nehirler hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 6]

3265 İçi ol ṭaġuŋ, DZ Ol ṭaġuŋ içi; AC **yılan ile ṭolu**, D ılan idi ṭolu, BDQZ **yılanlar ṭopṭolu** (Q dopṭolu)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

3251 Anlaya her birinün ḫāṣiyyetin
Fikr ėdibenin bile māhiyyetin

3252 Göriben anuŋ ʿacāyib ʿacīb-i ḫilḳatin
Ṣāniʿüŋ bile laṭīf ṣanʿatin

3253 Kim anuŋ her cüzvi birlige güvāh
Olıbanuŋ dėr ki *Lā Rabbe sivāh*

3254 Varlıġından birligindendür beyān
Ẕerre ẕerre yėr ü gök görgil ʿayān

3255 Çün naẓarla buldı temyīz ādemī
Yüz naẓar olsa gerek her bir demi

3256 Ādemī kim olmaya anda naẓar — H110b°
Ol behāyimden daḫı olur beter

3257 Buldılar bir nevʿ anda cānever — A29a, C115a, Z97a
Ṣūret ile ādemī tā pā vü ser

3258 Līki ḳanatlu ḳamu şöyle ki ṭayr
Uçıp ėderlerdi yėrden yėre seyr

3259 Sözlerini kimse ėdemezdi fehm — D92a
Ṣāniʿüŋ ṣunʿına ėrmez ʿaḳl u vehm

3260 Ėtdiler ḥayvāndan anda iṣṭiyād — M95a
Anı kim anuŋ derindendür zebād

3261 Ol çetükdür şekl ü ṣūretde yaḳīn
Farḳ ara yėrde ʿaraḳ durur hemīn

3262 Bir çetük daḫı ⁀ėtdiler anda şikār
Kim hevāda uçar idi murġvār

3263 Çünki ḳudretde tüvānādur Ḳadīm — B135b, H111a°
Ne dilerse iḥdāṯ ėder ol Ḥakīm

3264 Fıṭratu'llāh naḳşına ḳılġıl nigāh — Q118a
Kim göresin nėce olur kārgāh

Resīden-i İskender be-kūh-ı mārān

3265 Buldılar bir ṭaġ ol yėrde ulu — H111b°
İçi ol ṭaġuŋ yılan ile ṭolu

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr


TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr



y. 95b

Yılanlı Dağ

Râyic adasında yılanların hapsolduğu dağın tasvirinde ardarda sıralanmış taş ve kayalar arasında betimlenmiş yılanlar betimlenmiştir.

3271. beyitten sonra yer alan resim 44 x 102 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3266 ACDQ **yolına**, BDMZ **öŋine**

3267 Oradan, M Ol aradan

3268 Varamazdı kimse ol ṭaġa (Q daġa), DZ Kimsene ol ṭaġa varmazdı

3269 (< Z) temām ... müdām, D müdām ... temām; ṭaşlar (Q daşlar), H ṭaġlar

3270 (< Z) fiṭrat, B fikret

3271 Kim (Q -); bulamazlardı, D bulamazdı, H bulımazlar, Z bulamazlar

ACM Vaṣf-ı ṭūṭī ki der Hind yāftend

D *Ṣıfat ṭūṭī yetekellem bilā ta'līm*

M RESİM: Yılanlı dağ

3272 nevʿ, Z nevʿa; aldılar, D ṣaldılar

3273 AC her **dilde**, BQZ her **dilce**, H ne dilce, M her nèce ki, D ardınca; eydürdi (DMZ söylerdi) anı ol, H ol anı eydürdi

ACHM Vaṣf-ı (C Ve ṣıfat-i) diraḫt-i kāfūr ki der ān (M -) cezīre büved

BQ Der ṣıfat-i diraḫt-i kāfūr

D *Ṣıfat şeceret eṣ-ṣamġ*

3274 nevʿ, Z nevʿa, M daḫı; Ṣamġı (B Żamʿı) ‿anuŋ kāfūr (D çoḫ) idi ser-tā-ḳadem, H Ṣamġı kāfūr idi ‿anuŋ ser-tā-ḳadem, Q Ṣamġ idi kāfūr ser-tā-ser-ḳadem

3275 AC **Her aġacuŋ ki ‿andayidi pāyesi / Biŋ gişinüŋ yėriyidi sāyesi**, BDHQZ **Her aġacuŋ kim orada var idi / Gölgesinde** (H Gölgesine) **yüz gişi ṣıġar idi**, M Her aġac kim ol arada var idi / Gölgesine biŋ gişi ṣıġar idi

[3276-3281 < Z]

3276 ṭoluyidi (Q dolu idi) ucdan uca, M ucdan uca ṭoluyidi

3279 Oḳına (BQ Oḫına), H Oḳa; her gişi, Q herkes; adın yazup (B yazıp), D ad yazup, M adını; Ėder, Q Aṣar [Atar]; ırakdan (DQ ırahdan) aġaçlara, B aġaçlara ırahdan

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3266 Her yılanı ejdehā-kirdār idi
Fīl gelse yolına yudar idi

3267 Līki ol ṭaġ olmış idi ⁀anlara dām
Oradan ṭaşra uramazlardı gām

3268 Varamazdı kimse ol ṭaġa yaḳın
Anı ıraḳdan görürlerdi hemīn

3269 Kim yolı ṭaş u ḳayayidi temām M95b
Oda yanar idi ol ṭaşlar müdām

3270 Ne ʿacāyib ḫilḳat u fiṭrat durur
Nėce ḳuvvet nėcesi ḳudret durur

3271 Ol yılanlar birbirin yėrdi müdām C115b
Kim bulamazlardı daḫı ⁀ayruḳ ṭaʿām

Vaṣf-ı ṭūṭī ki der Hind yāftend

3272 Anda hem bir nevʿ ṭūṭī buldılar
Dāne saçıp anı dāma aldılar

3273 Gişi her dilde ki söylerdi kelām D92b, Z97b
Döndürüp eydürdi anı ol temām

Vaṣf-ı diraḫt-i kāfūr ki der ān cezīre büved

3274 Buldılar bir nevʿ aġaç anda hem B136a, H112a
Ṣamġı ⁀anuŋ kāfūr idi ser-tā-ḳadem

3275 Her aġacuŋ ki ⁀andayidi pāyesi
Biŋ gişinüŋ yėriyidi sāyesi

3276 Līki ṭoluyidi ucdan uca mār
Ejdehā gibi ḳamusı cān-şikār

3277 Kimse yazın anda kāfūr alımaz Q118b
Ol yılanlardan aŋa yol bulımaz

3278 Līki kāfūr almaḳ isdeyen gişi
Yazın oḳ atmaḳdur aġaca işi

3279 Oḳına her gişi ⁀adın yazup ʿayān
Ėder ıraḳdan aġaçlara revān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3280 ėrişür ḳış u, DM ėrişür ṣovuġ (D ṣo[vu]ġ) u, Q ėrişür savuḳ, H ḳış ėrişüben; serte-ser, HMQ ser-be-ser

3281 ki ⁀aġaçda oḳını (B oḫını) bulur, M aġaçda oḳını bilür, D ki ⁀aġaçda oḫın yörenür, Q aġaçda oḫını bulur, H k'oḳını aġaçda bulur; CD(?)HM aġaç kāfūrıdur, A aġaç kāfūrı hem, BQ aġaçuŋ kāfūrı; olur, M alur

[3282 – M'de 3276'dan sonra]

3282 Fikr ile ḳıl, Z Ṭoġru ėtgil; BCMQZ bulasın, ADH bilesin; ḫaber, Z eṣer

[3283 – H112b8]

3283 naḳşdan, Q naḳşda; AC **Ṣun'ı görüp Ṣāni"üŋ fikrini ḳıl**, DHM Ṣun'a baḳup (D baḫup) Ṣāni"üŋ fikrini ḳıl, BQ **Ferşe baḫıp ferşden** (Q ferşde) **Ferrāşı bil**, Z Ferşi görüp ferşden Ferrāşı bil

ABCHMQZ Resīden-i İskender be-cezīre-i Rāminī (B Rāminiyye, H Rāmenī)

D *Ṣıfat cezīret Rāminī*

3284 gördiler ... vardılar ... Ol aradan Rāminī'ye, H gördi şāh ... vardı şāh ... Rāmenī'ye vardılar

3285 'Avret ü er, DZ Er ü 'avret; cümle 'uryān (Q anda) ḫ^{v}ār, H cümlesi 'uryān u zār

3286 Yėmiş idi, H Mīve yėdi; Fehm olınmazdı (=ACH; BM olmazdı, Q ėrmezdi), D Aŋlanamazdı, Z Aŋlanımazdı

3287 Anlara, DZ Bunlara, Q Anları; Andan ürkerlerdi şöyle kim, DZ Ürküp olurlardı penhān çün

3288 Çoḳ (BD Çoḫ), A Çün; ACHM **daḫı vardı**, BDQZ **vardı anda**

3289 āṣārdur baḳġıl (B baḫġıl), Q āṣār baḫgil sen; ACDM **ḫaber vėre Mü'eṣṣirden**, BQ **Mü'eṣṣirden ḫaber vėre** (Q vėrür)

3290 ḳudretini, B ḳudretin gey

ABCH Resīden-i İskender be-cezīre-i Vāḳvāḳ (B Vaḳvāḳ)

D *Ṣıfat cezīret Vāḳvāḳ*

Q Der beyān-ı cezīre-i Vāḳvāḳ

3291 (< Q [bir beyit başlık ile örtülü?]) ACH Vardı ⁀oradan şāh bağlayup (H bağlanup) ... Ol yėre ki ⁀anuŋ adıdur, B Vardı ⁀oradan bağlanıp şāh ... Ol cezīreye ki ⁀adıdur, DZ Orada şeh vardı bağlayup ... Ol cezīreye ki dėdük, MZ Oradan şeh vardı bağlayup (M bağlanup) ... Ol cezīreye ki ⁀adıdur (Z ki adı)

M Resīden-i İskender be-cezīre-i Vaḳvāḳ

3292 Yėri, Q Yėr; Yolı nā-pīẕā (=AH; B nā-peyẕā, C nā-peydā), DQZ Yolı yoḫ (Z yoḳ) anda, M Yolına peyẕā; ACHQZ **ḫayrān olur**, BDM **ḫayrān ḳalur**

3293 Gėce, Q Gėceler; yılduzla (D yulduzla) yörirler (DZ yörürler, H bulurlar) ol, C yıldızlarla yörür ol, M yılduzlarla yörürler

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

3280 Çünki ėrişür ḳış u ısssı gėder
Ḳalur aġaçlar yılansuz ser-te-ser

3281 Her gişi ki ⁀aġaçda oḳını bulur
Ol aġaç kāfūrıdur anuŋ olur

3282 Fikr ile ḳıl bu eṣerlere naẓar
Kim Mü'eṣṣirden bulasın sen ḫaber

3283 Naḳşa baḳıp naḳşdan Naḳḳāşı bil H112b
Ṣun'ı görüp Ṣāni'ünŋ fikrini ḳıl

Resīden-i İskender be-cezīre-i Rāminī C116a

3284 Rāyic'i çünkim temāmet gördiler
Ol aradan Rāminī'ye vardılar

3285 Buldılar insāndan anda bī-şümār
'Avret ü er cümle 'uryān ḫ'ār u zār

3286 Yėmiş idi pes yėdükleri ṭa'ām B136b
Fehm olınmazdı dėdükleri kelām

3287 Anlara görinse insāndan biri D93a
Andan ürkerlerdi şöyle kim perī

3288 Yėrden ot gibi biterdi anda zer
Çoḳ ma'ādin daḫı vardı pür-güher

3289 Ne 'aceb āṣārdur baḳġıl buŋa
Kim ḫaber vėre Mü'eṣṣirden saŋa

3290 Ger bu āṣāra naẓar gey ḳılasın H113a, Q119a
Ol Mü'eṣṣir ḳudretini bilesin

Resīden-i İskender be-cezīre-i Vāḳvāḳ

3291 Vardı ⁀oradan şāh baġlayup niṭāḳ Z98a
Ol yėre ki ⁀anuŋ adıdur Vāḳvāḳ

3292 Yėri anuŋ cümle rīgistān olur M96b
Yolı nā-pīẓā varan ḫayrān olur

3293 Gėce yılduzla yörirler ol yolı
Gündüz anda bulımazlar menzili

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3294 vardı ol yörede, DM var idi ol yėrde (M yolda); yaḳīn ne (H bī-) bīş ü, DQZ ne ḫod (Z ḫoẕ) bīş ü ne

3295 ü mülk ü, M ol mülki

3298 tuḥfe vėribidi (H bėribidi, Q bėridi), D ol tuḥfe bėrbidi; Āferīn, H K'āferīn; ACDQ vü hem, B vehm-i, M cümle

[3299-3301 < QZ]

3299 bir aġaç anda, M anda bir aġaç; ü (DH -) ḫūb, B ḫoş

[3299/3300 – H:

Yapraġı hem ṣūreti insān idi / Gerçi kim cismi yoġ u bī-cān idi

Dürlü dürlü ‿āheng ile söyler idi / Ṣan ki ādemdür kelām eyler idi]

3300 vezān (=ACH; CDM rezān) ... ḫazān, B ḫazān ... rezān

3301 aġaçda ... yėter, D aġaçdan ... biter; yėmiş, H mīve

[3302 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ol arada bir ʿaceb aġaç olur / Yėmişinden vāḳvāḳ üni gelür]

[3303-3304 – DM ↲]

3303 (< QZ) BCDHM düşer, A gelür; ėle, DH eyle; fetret, H fiṭrat

3304 Vaḳthā, DQZ Gehgehī; gelür ol ün ne, M kim gelür ol ün; AC **Ol ün olur**, BDHMQ **Olur ol ün**

AC Der ṭarīḳ-i istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ

B Der ṣıfat-i istidlāl ber vücūh-ı Ṣāniʿ

3305 dileyen, A delāyil; ḥālini, DM fālini; Görüp (M Göre) işbu, Z Göribenüŋ; muḥdeṣāt, CZ muḥdiṣāt

3306 Aŋlaya, Q Aŋlagil; kim, H ki; bu, MQ bir

3307 eşyāya, H isteye; u (DQ -)

3308 Kim, Q Çün; CDHQ hem, AM vü hem, BZ ol; Ki ‿ola, H Ola

D *Ṣıfat cezīret el-cinn*

HQ Resīden-i İskender be-cezīre-i Benān

Z Cezīre-i Benān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3294 Biŋ cezīre vardı ol yörede hem
Daḫı yėdi yüz yaḳīn ne bīş ü kem

3295 Şehr idi ser-tā-ser ü mülk ü diyār
Ḳamuya bir ʿavret idi şehriyār

3296 Altı biŋ ebkār-ı gül-ruḫ ġonce-leb
Ḫıdmet ėderlerdi aŋa rūz u şeb

3297 Çün Sikender'den işitdi ol ḫaber C116b
Vėrbidi bī-ḥad aŋa zerr ü güher

3298 Ol ḳadar tuḥfe vėribidi ki şāh B137a
Āferīn ḳıldı aŋa vü hem sipāh

3299 Buldı şeh bir aġaç anda bes yüce
Tāze vü ser-sebz ü ḫūb ucdan uca

3300 Dökmez idi yapraġın bād-ı vezān
Ėrmez idi ‿anuŋ bahārına ḫazān

3301 Ol aġaçda bir ʿaceb yėmiş biter
Çün temām olup yėmişi ‿anuŋ yėter

3302 Ol yėmişden vāḳvāḳ üni gelür D93b, H113b
Bu ne ḳudretdür bu ne ḥikmet olur

3303 Gelicek ol ün düşer ėle vebā
Daḫı ḳaḥṭ u fetret ü dürlü belā

3304 Vaḳthā gelür ol ün ne māh u sāl
Ol ün olur gelicek nā-ḫūb fāl

Der ṭarīḳ-i istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ

3305 Ḫūb u ferḫunde dileyen ḥālini
Görüp işbu muḥdeṯāt aḥvālini

3306 Aŋlaya kim her birine bu ḫavāṣ M97a
Nėredendür nėce buldı iḫtiṣāṣ

3307 Bī-muḫaṣṣiṣ çün olımaz hīç şey
Pes gerek eşyāya bir Ḳayyūm u Ḥay

3308 Kim Ḳadīmü'ẕ-ẕāt ola hem Mürīd Q119b, Z98b
Ki ‿ola her mevcūd ṣunʿından bedīd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3309 aradan, Q arada; yėre, D araya; Bir yėre, Z Oraya; ADM ėrdi, C girdi, Z geldi, BQ vardı; Benān, AC Betān

3310 ʿAvret ü er, DMZ Er ü ʿavret; ber-, Q pür-

3311 insān, Z ādem; illā kim (Z ki), H vü illā

3312 Kim oraya, C Kim araya, H K'ol araya; ḳılur, H ḳıldı

[3313-3315 < Z]

3313 birisin, HM birini

3314 Ölüsine, M Ölmesine; CDHMQ çün ḳıldılar, A çoḳ ḳıldılar, B ḳıldı bular; ACDM ḳaldılar, BHQ oldılar

3315 ACDHM fiṭrata, BQ ḳudrete

M Resīden-i İskender be-cezīre-i Eṭvārb [Eṭvārī]

Q Resīden-i İskender be-Eṭvāriye

Z Cezīre-i Eṭvāriye

3316 süribenüŋ (DM sürübenüŋ, H sürübenin, Q sürübeni), C sürüp gėtdi; rāh ... vardı ... şāh, H şāh ... dutdı ... rāh

ACH Resīden-i İskender be-cezīre-i Eṭvāriye

D *Ṣıfat segsār*

3317 bu, Q bes; merdüm, Z ādem

3318 Anlara, Q İtlere; Oradan, MZ Orada, B Ol aradan; belüsüz, AMZ belürsüz

3319 Cinnidügin bildi ⁀olaruŋ, Q Cinnī olduġunı; AC **ėderlermiş**, BDHQ **ėder anlar**, M ḳılur anlar, Z -dür anlara

ABCHZ Su'āl-i İskender ez ḥāl-i deryā

D *Su'āl İskender min ḥakīm fī ṣıfat al-cezāyir*

3321 (< Z) ol ... aŋa, M o ... oŋa; yėrüŋ, BQ baḥruŋ

3322 (< Z) Çünki olmaya ecel çengāli, Q Çün ecel çengāline olmaya

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3309 Ol aradan gėdiben şāh-ı cihān
Bir yėre ėrdi ki adıdur Benān

3310 Buldı bir ḳavm anda bes ṣāḥib-cemāl B137b
ʿAvret ü er ḥüsn içinde ber-kemāl

3311 Ḳamu insān şekli illā kim müdām C117a
Ṣaʿb ṭaġlar üzre ṭutarlar maḳām

3312 Kim oraya çıḳamaz hīç ādemī
Gör neler ḳılur Yaradan ʿālemi

3313 Ḥīleyile birisin şāh-ı cihān A29b
Dutdı dutıldıġı sāʿat vėrdi cān

3314 Ölüsine ⁀anuŋ naẓar çün çün ḳıldılar
Ḥüsnine mecmūʿı ḥayrān ḳaldılar

3315 Kārgāh-ı fiṭrata ḳılġıl naẓar
Diler iseŋ kim ʿayān ola ḫaber

3316 Germ süribenüŋ ėrte gėce rāh H114a
Ol aradan vardı Eṭvārī'ye şāh

Resīden-i İskender be-cezīre-i Eṭvāriye

3317 Buldı bir ḳavm anda bu sözi işit D94a
Tenleri merdüm velī başları it

3318 Anlara leşker çü yaḳın geldiler
Oradan anlar belüsüz oldılar

3319 Cinnidügin bildi ⁀olaruŋ şehriyār M97b
Kim cezāyirde ėderlermiş ḳarār

Su'āl-i İskender ez ḥāl-i deryā

3320 Buldı bir pīr anda şāh-ı şīr-gīr Q120a
Bes mübārek ʿāḳil ü dānende pīr

3321 ʿÖmri kerkes gibi ėrmişdi biŋe
Rūşen idi ḥāli ol yėrüŋ aŋa

3322 Yaşamaḳ kerkes gibi biŋ yıl ne nefʿ B138a
Çünki olmaya ecel çengāli defʿ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3323 baḥruŋ bilürdi, Q bilürdi baḥruŋ; B Mülk-i cin'de, DHQ Mülk içinde, AC Mülk ü Çīn'de, M Daḫı cin'de, Z Daḫı ⁀içinde; varsa, HZ kim var, M vardur; ACDHZ **ḫuşk u ter**, BMQ **ḫayr u şer**

3324 dėdi (B + ki); ACDM ʿ**umḳı ne durur**, H ʿumḳ u miḳdārın, Q ʿumḳı ne var, BZ **ben deriŋligin**

3325 Ḫıżr bin ʿĀmīl (Q ʿĀmil), D Ḫıżr'dur ʿāmīli, M Ḫıżrı ⁀bni ʿĀḳıl daḫı; hem, Q menem; Kim ol idi server ü (D serveri, Q server-i) tāc-ı ümem, B Ki ⁀olmış idi server-i tāc-ı ümem, MZ Senden evvel (Z öŋdin) bu işe urdı ḳadem

3326 Sencileyin meyli eyle oldı, MZ Sencileyin işi ol idi, D Saḫlayan mīli ile oldı, Q Sencileyin meyl ile oldı; Tā ki bile ʿumḳı (H ʿumḳ u) miḳdārın, MZ Kim bileydi ʿumḳı ne durur

[3327-3329 – H114a11-119b6: acayib hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 7]

3327 geliben, MZ ėnüben; Kim bu (A -) baḥruŋ dėyeyim ʿumḳın, M Ben bu baḥruŋ ʿumḳın eydeyim

3328 ʿaṣrında, BZ vaḳtinde; düşdi, M uçdı

3329 ėner, MQZ k'ėner; AZ **ėrişimez**, CMQ ėrişemez, BD **ėrişmedi**; bunuŋ, D anuŋ

D *Fi'l-mevʿiẓa ve'l-iʿtibār*

3330 imdi, H indi, M andan, D ādem; aŋa ne, B ne aŋa; ėrer, MQ ėrür (D + ü)

C Der intizār ve naẓar ber aḥvāl-i ʿālem

3331 ACM keyfiyyetin kimsene, BDHQ keyfiyyetini kimse; Ne, M Kim

3332 Ḳıl bu, MZ Eyle; vėreler, C vėre ol

Q Der beyān-ı iʿtibār-ı naẓar ber aḥvāl-i ʿālem

3333 eşyāda, D eşyāyı; te'emmül, C taḥammül; ḳudret, B ḳuder

ACH Su'āl-i İskender ez ʿacāyib-i deryā

B Su'āl kerden ez ʿacāyib-i deryā

D *Su'āl İskender min ʿacāyibāt ed-dünyā*

3334 dėdi şeh kim baŋa (Q maŋa), D Sikender dėdi kim; deryāda, MZ deŋizde

[3335 < DMZ]

3336 Şöyle kim hergiz, MZ Bunda olanuŋ

B Ṣıfat-i māhī

D *Ṣıfat el-ḥūt*

Q Der şerḥ-i büzürgī ve dirāzī-i māhī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3323 Ḥālini baḫruŋ bilürdi ser-te-ser — Z99a
Mülk-i cin'de her ne varsa ḫuşk u ter

3324 Şāh pīre dėdi ne çāre ḳılam — C117b
Kim bu baḥruŋ ʿumḳı ne durur bilem

3325 Pīr dėdi Ḫıżr bin ʿĀmīl hem
Kim ol idi server ü tāc-ı ümem

3326 Sencileyin meyli eyle ‿oldı anuŋ
Tā ki bile ʿumḳı miḳdārın bunuŋ

3327 Bir firişte geliben dėdi aŋa
Kim bu baḥruŋ dėyeyim ʿumḳın saŋa

3328 Bir gişi Dāvūd ʿaṣrında meger
Ser-nigūn düşdi bu baḥre bī-ḫaber

3329 Oldı üç yüz yıl ėner cismi anuŋ
Daḫı ḳaʿrına ėrişimez bunuŋ

3330 Bu ne mülk olur gel imdi ėt ḳıyās — H119b°
Kim aŋa ne ʿaḳl ėrer ne ḥavās

Der intizār ve naẓar ber aḥvāl-i ʿālem

3331 Ėdemez keyfiyyetin kimsene farż — D94b
Ne bilür kemmiyyetini ṭūl u ʿarż

3332 Ḳıl bu maṣnūʿāta fikr ile naẓar
Kim vėreler saŋa Ṣāniʿ'den ḫaber

3333 Ger bu eşyāda teʾemmül ḳılasın — Q120b
Nėcedür ḳudret kemālin bilesin

Suʾāl-i İskender ez ʿacāyib-i deryā

3334 Pes dėdi şeh kim baŋa vėrgil ḫaber — B138b, M98a
Kim bu deryāda ʿacāyibden ne var

3335 Encüm ü eflāk ü baḥr u ber ḳamu
Cev-be-cev neyse bilürsin ėy ulu

3336 Dėdi kim bunda ʿacāyib çoḳ durur
Şöyle kim hergiz ḥisābı yoḳ durur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3337 burada ṭutmışdur (CHQ dutmışdur), BZ ṭutmış (Z dutmış) durur bunda; Ki ⁀ uzunıdur iki yüz (Q miŋ) arşun, H Uzunı iki yüz arşundur

3338 görür nā-geh gemiyi, MZ gelür görür gemiyi (M gemüyi); ėder, DZ eyler; kim, H ki; ACD varup, B varıban, HQ varuban, MZ gelüp

3339 Ehl-i keştī, D Keştī ehli; urup, Z urur; çaġıru, Q çıḳaru, MZ ḳılur ṣıyāḥ; Döndürürler (CQ Dönderürler) ḳorḳutup (C ḳorḳıdup, HQ ḳorḳudup, D ḳorḫudup, B ḳorḫudan) anı gėrü, M Ḳaçıruban (Z Ḳaçurıban) anı bulurlar felāḥ

3340 (< MZ) Gevde (BC Gövde) büyükligine ėtme, H Ten büyükligine ėtmegil

[3340/3341 – DQ:

D Gevdede büyük durur uş zende-fīl / Līk eşek gibi zebūndur anı bil
Gerçi kāfir gevdelü ⁀ola ṭutma şek / Kim cigerde yėg durur andan ėşek
Gevde nedür cān gerek durur ciger / Kim elinden gele kişinüŋ hüner
Q Gevde büyükdür velī uş zende-pīl / Līk ėşek bigi zebūndur anı bil
Gerçi kāfir gevdelüdur dutma üste şek / Kim cigerde yėg durur andan ėşek
Gevde nedür cān gerekdür ü ciger / Kim elinden kişinüŋ gelse hüner]

[3340/3341 – H:

Daḫı bir nesne işit ġāyet ʿacīb / Ḥaḳ ne ḳudret gösterüpdür gör ġarīb]

ABCHMQ (Q + Der) Ṣıfat-i ḫarçeng ve ḫāṣıyyet-i ān

D *Ṣifat es-serṭān*

3341 var kim, M vardur; Bir nefes çünkim (Q kim ol) ṣudan, Z Çünki ṣudan bir nefes

3342 ḳatar, H ḳarar

3343 (< H) kim ṣunʿa baḳar (B baḫar, Z nėce), Q ṣunʿına baḫıp; ḫayrān olur, QZ ḫayrān ḳalur

ABCM Der istidlāl ber Ṣāniʿ be-naẓar der ṣanāyiʿ

Q Der istidlāl ber Ṣāniʿ ve seyyi'āt-ı ṣanāyiʿ

[3344-3349 < Z]

3345 ACHM ṣu ḫayvān olur u ḫayvān, B ṣunuŋ ḫayvānātı olur, D ṣudan ṭaşra olur ḫayvān, Q ṣu ḫayvānāt olur ḫayvān; ḫacer dönüp (Q dutup), D dönüp gėrü

3346 ACD **uş**, BHQ **olur**, M ol; sürmeyile, Q ise böyle; görürsin ki ⁀olur, D görüŋ kim olur, H k'olur görürsin

3347 ṭaşı, Q daşdan; ėder, D eyler; Kim, M Ki

3348 ėt kim, H ḳıl ki; Ḳıla göŋlüŋde ne ġam varsa, Q Gėde göŋlüŋden ġam u gele

3349 faẓlıyile, H faẓlı birle; bu, D nüh

ABCH Der ṣıfat-i āhū ki ḫūneş müşk (CH ḫuşk) mī-şeved (B mī-şevez)

D *Ṣifat ġazāl yaḥṣul minh el-misk*

M Der ṣıfat-i āhūli ḫoş [āhū ki ḫūneş] müşk-būy mī-şeved

Q Der ṣıfat-i cānverī ki be-ṣıfat-i āhū peydā şeved

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3337 Bir balıḳ burada ṭutmışdur maḳām — C118a, H120a, Z99b°
Ki ⁀uzunıdur iki yüz arşun temām

3338 Çün görür nā-geh gemiyi ol ṣuda
Ḳaṣd ėder kim varup anı yuda

3339 Ehl-i keştī ṭabl urup çaġıru
Döndürürler ḳorḳutup anı gėrü

3340 Gevde büyükligine ėtme naẓar
Kim yürekdedür ne kim varsa hüner

Ṣıfat-i ḫarçeng ve ḫāṣıyyet-i ān

3341 Bunda bir ḫarçeng var kim ṭaş olur
Bir nefes çünkim ṣudan ṭaşra ḳalur

3342 Sürme gibi dögüp ol ṭaşı ṭabīb — Q121a
Tūtiyāya ḳatar andan bir naṣīb

3343 Ḳamu derdine gözüŋ dermān olur — D95a
ʿAḳl kim ṣunʿa baḳar ḥayrān olur

Der istidlāl ber Ṣāniʿ be-naẓar der ṣanāyiʿ

3344 ʿAḳl bunda nėce ḥayrān olmasun — B139a
Yā nėce burada ʿibret almasun

3345 Kim ṣu ḥayvān olur u ḥayvān ḥacer
Ol ḥacer dönüp olur nūr-ı baṣar

3346 Ṭaşdan uş sürmeyile tūtiyā
Gözde görürsin ki ⁀olur nūr-ı żiyā

3347 Ol ki ṭaşı nūr ėder dutma şek
Kim seni daḫı ėdebilür melek

3348 Cehd ėt kim ṭopraġuŋı ėde nūr
Ḳıla gögŋlüŋde ne ġam varsa sürür

3349 Ḳıla sėni faẓlıyile bir melek — M98b
Ki ⁀ayaġuŋ altında ḳala bu felek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3350 bir ḥayvān var, Q ḥayvān vardur; ACDHM **ol ser**, BQZ ***ez ser***

3351 Göbeginde ḳan anuŋ çün, B Göbeginde çün anuŋ ḳan, Z Nāfenüŋ ḳanı anuŋçün; ḫuşk, D müşk; Daḫı, Z Bundan; ayruḳ (BQ ayruḫ), D ıraḫ, M ġayrı

3352 buradan ... Bunda durduġınca ḳoḳu, Z oradan ... Anda nėce kim dura būy; olmaz ol ... almaz ol, H olamaz ... alamaz

[3353-3362 < Z]

3353 Ne ʿaceb işler durur fikr eylegil; Ḳudretini, DQ Ḳudretinüŋ Ṣāniʿüŋ, Q Ṣāniʿi

[3354-3355 – BDHMQ ↲]

3354 BCH neye kim var (C -) yėrinde ⁀olur, AQ ne kim vardur yėrinde (Q ėder) olur, D ne kim yėrinde var ėrer, M neye ki var yėrinde ⁀ėrer

3355 nėşe, H nėte; almaz (D olmaz) ol ... yėrde ... olmaz ol, Q alamaz ... yėrden ... olamaz

3356 būy ... -rūy, B rūy ... -rūy, D bū ... -rū; AC ḳaydında, BH ḳırında, M ḳıdında, D ḳatında, Q içinde

3357 Aġacında ṭatlu (Q daṭlu) olur, D Aġac içinde ṭoludur; olsa, B ola; yėrinde, Q yėrin

3358 ACHQ vālā-, DM lālā-, B illā; Ṭopraġuŋ, C Ṭopraḳ, DQ Ṭopraġ

3359 işlerden ki, M işlerde; bil, D bilgil, Q ḳılġıl

3360 yėrinde, D bir yėrde; Kimine, D Kime; Ol (H -)

3361 var Ol'dur işleyen, M işleyen Ol'dur; BCDQ yaḳīn ... hemīn, A ʿayān ... hemān; A dėdigüŋ, CHMQ dėdügüŋ, B dėdügüm

3362 vėrürse, D vėrür ol

ACH Ṣıfat-i nūr ki be-ṣūret-i murġ der deryā peydā (A pīẕā) mī-şeved

BQ Ṣıfat-i nūr ki be-ṣūret-i murġ mī-şeved (B mī-şevez)

M Ṣıfat-i nūr ki der .....(?)-i ādemī est

3363 baḫrde, Q şehrde; bir (D -); olur, A oldı

3364 (< Q) ḳuşdur (B ḳuş) anuŋ līkin, Z ḳuş u velī anuŋ; Ḫıyre, M Ḫayr; nūrından, D nūrın, H nūrına

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Der ṣıfat-i āhū ki ḫūneş müşk mī-şeved C118b

3350 Daḫı bir ḥayvān var işbu ṣuda hem H120b
Kim geyige beŋzer ol ser tā-ḳadem

3351 Göbeginde ḳan anuŋ çün ḫuşk olur
Daḫı ayruḳ yėre varsa müşk olur

3352 Gėtmeyince buradan müşk olmaz ol
Bunda durduġınca ḳoḳu almaz ol

3353 Ne ʿaceb işler durur fikr eylegil
Ḳudretini Ṣāniʿ'üŋ ẕikr eylegil

3354 Her neye kim var yėrinde ⁀olur kemāl
Çün yėrinden ayrıla bulur zevāl

3355 Ol arada nėşe ḳoḳu almaz ol Q121b
Ḳopduġı yėrde nėçün müşk olmaz ol

3356 Gül diken içinde bulur reng ü būy B139b
Laʿl kān ḳaydında olur sürḫ-rūy

3357 Aġacında ṭatlu olur her yėmiş
Ger şeker olsa yėrinde ⁀olur ḳamış

3358 Dürr deryāda olur vālā-güher D95b
Ṭopraġuŋ içinde ⁀olur ḫoş reng zer

3359 İşbu işlerden ki gördüŋ bī-gümān
Ṣāniʿ'üŋ muḫtārlıġın bil ʿayān

3360 Kimine yėrinde baġışlar cemāl
Kimine ⁀ayruḳ yėrde vėrür Ol kemāl

3361 Her ne kim var Ol'dur işleyen yaḳīn
Bu ṭabīʿat dėdigüŋ sözdür hemīn

3362 Her ki vėrürse ṭebāyiʿden ḫaber
Bil ki yoḳdur anda īmāndan eṣer

Ṣıfat-i nūr ki be-ṣūret-i murġ der deryā peydā mī-şeved

3363 Daḫı işbu baḥrde ėy şehriyār C119a, M99a, Z99b°
Ḳuş gibi bir nūr olur āşikār

3364 Hey'eti ḳuşdur anuŋ līkin baṣar H121a
Ḫīre ⁀olur nūrından ėtdükde naẓar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3365 gülşen ... rūşen, Q rūşen ... gülşen; Şuʿlesinden baḥr, Z Ṣu şuʿāʿından

3366 olur (C ola) sākin çün ola ol (=ACDH; M çün ol ola, B ol olduḫda, Q çü ol olur), Z olursa ol olduḳda; keştī, B gişi

[3367-3376 – Z'de bunların yerine şu beyitler var:

Bir yılan daḫı olur bu ṣuda bil / Kim yudar öŋine gelse gāv u pīl

Çün görürsin kārgāhın fiṭretüŋ / Var ḳıyās ėt ġāyetine ḳudretüŋ

Muḥdeṯātı çünki bildüŋ ė ḥakīm / Muḥdiṯi bil kim gerek ki ͡ola ḳadīm

Bu ḥaberlerden ki pīri nāmdār / Şerḥ ḳıldı aldı ḥayrān şehriyār

Ṣıfat-i māhī-i ādemī-ten

Oradan keştī düziben sāzirāh / Hind deryāsına ḳaṣd eyledi şāh]

[3367-3370 < H]

ACM Der taḥrīż ber iʿtibār ez naẓar ber (C -) ʿacāyib-i ʿālem

BQ Der taḥrīż ber iʿtibār-ı naẓar

3367 ACDM ger, BQ ki; ACMQ aŋlarsaŋ, B aŋlarsın, D aŋlarsan

3368 Q Daḫı hem ʿilmin ü mülk ü basṭetin, M Daḫı hem ʿilmin ü mülkin basṭetin, B Daḫı hem ʿilm ü melik basṭītetin, A ʿİlmin ü hem daḫı mülki basṭetin, C Daḫı ʿilmini vü mülk-i basṭetin, D Daḫı ʿilmiyile mülk ü basṭetin

3369 Ol zībā, Q zībā Ol; nā-zībā görürse, B nā-zībāyı görse

3370 rūz-kūr, B gözi kūr; ėre mi nūrına, DQ nūrına ėre mi

ACH Ṣıfat-i māhī-i pīl-ser

BMQ Der ṣıfat-i māhī-i fīl-ser (M mār-ser)

D *Ṣıfat el-ḥūt re'sühā ke-re's el-fīl*

3371 velīkin, M līkin; ACHM pīl, BDQ fīl

3373 kārgāhın, Q kārgāh-ı

ACH Ṣıfat-i māhī-i ādemī-rūy

BMQ Der ṣıfat-i (Q beyān-ı) māhī-i ādemī-rūy

D *Ṣıfat ḥūt re'sühā ke-re's benī Ādem*

3376 Hem bulındı ͡ol (Q -) baḥrde, H Gördiler hem ol ṣuda; başı vü (C dīv) yüzi, D çeşm ü yüzi çün

M RESİM: Kadın başlı balık

3377 Ṣunʿı gör kim gösterür, Z Ne ʿacāyib kim düzer

AC Ṣıfat-i cānverī ki şeb der ber ve rūz der baḥr mī-şeved (C mī-büved)

B Ber ṣıfat-i cānverī ki şeb der ber dü rūz der baḥr mī-şeveẕ

M Ṣıfat-i cānver kīşt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3365 Ol belüricek havā gülşen olur
Şuʿlesinden baḥr anuŋ rūşen olur

3366 Mevc olur sākin çün ola ol bedīd
Ol durur keştī necātına kilīd

Der taḥrīż ber iʿtibār ez naẓar ber ʿacāyib-i ʿālem A30a

3367 İşbu āṣārı ger aŋlarsaŋ ʿayān B140a, Q122a
Kāmilü'l-īmān olasın bī-gümān

3368 Bilesin ol Ṣāniʿ'üŋ sen ḳudretin
Daḫı hem ʿilmin ü mülk ü basṭetin

3369 Her ne kim ėderse Ol zībā ėder
Nola nā-zībā görürse kej-naẓar

3370 Güni görmedügiyiçün rūz-kūr
Güneşüŋ ėre mi nūrına fütūr

Ṣıfat-i māhī-i pīl-ser

3371 Bir balıḳ daḫı olur bu ṣuda bil
Gövdesi yılan velīkin başı pīl

3372 Uzunı bir mīl olur anuŋ temām
Yėdügi ḥayvān-ı baḥrīdür müdām

3373 Çün görürsin kārgāhın fiṭratuŋ D96a
Var ḳıyās ėt ġāyetini ḳudretüŋ

3374 Muḥdeṯātı çün görürsin ėy ḥakīm
Muḥdiṯi bil kim gerek ola Ḳadīm

3375 Bu ḫaberlerden ki pīr-i nāmdār M99b
Şerḥ ḳıldı ḳaldı ḥayrān şehriyār

Ṣıfat-i māhī-i ādemī-rūy C119b

3376 Hem bulındı ⁀ol baḥrde bir cānever
Cismi balıḳ başı vü yüzi beşer

3377 Ṣūreti ġāyet laṭīf ü ṭolu ḫāl Z100a°
Ṣunʿı gör kim gösterür ol Ẕü'l-celāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 99b

Hind Denizi'nin acaibleri

Bu sayfada İskender'in denizde gördüğü acaiblerden ikisi canlandırılmıştır. Üstte bedeni balık, başı ve yüzü insan olan yaratık; altta ise gündüz suda yüzen, gece havada uçan kanatlı balık tasvir edilmiştir.

44 x 31 mm. boyutlardaki resimlerden üstteki 3376., alttaki 3380. beyitten sonra yer alır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tubaarsiv.com

3378 Gördiler hem ol ṣuda, BQ Gördiler ol ṣuda hem, H Hem bulındı ⁀ol baḥrde; Kim, M Ki; uçup ṣudan, Z ṣudan uçup

D *Ṣıfat ṭayr ʿacīb*

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

3379 yörür, D yörir, Z gezer; ü (DH -); Uçubanuŋ (Z Uçıbanuŋ), HM Ol dem uçup; gelür, Z girür

[3380-3384 < Z]

3380 Gündüzin, D Gendüzin; yüzer, H gezer; hevāda ol uçar, D hevāda uçup gezer, M hevā yüzinde uçar

M Der ṣıfat-i māhī ki çün murġ-bū

M RESİM: Ejderha başlı kanatlı balık

[3381-3384 < H121b1/2]

[3381 < BDMQ]

3382 Ol ki, DQ Ol; andan, B anda; alur, Q olur

3384 Dünyeye, Q Dünyāda

B Der ṣıfat-i ḥayvān ki ez deheneş şuʿle mī-zed

D *Ẕikr ḥayvān yaḫruc min zenbih nār*

H Der taḥrīż ber naẓar-ı iʿtibār

3385 Gėrü, H Gördi; ol ṣuda gezerken (Z gėderken), D ṣuda gėder iken; öŋinde, H öŋinden, Q yolında

3386 Ki ⁀od (H Kim) ururdı şuʿle (Q şöyle), D Şuʿle vėrürdi od; uġrasa, DQZ uġrarsa

[3387-3400 – Z'de bunların yerine şu beyit var:

Ol deŋizde bir zemān ḳılup sefer / Sāḥile sürdi gemiyi tācver]

ABCM Der taḥrīż be- (M ber) naẓar-ı iʿtibār

3387 CHMQ **ḳıl**, BD **ḳılġıl**, A bir ḳıl; āteş-dem ṣudaġı (Q ṣudaḫı), A āteş ṣuda olan

3388 Od ile yėli, D Var yėl yėli, Q Odı yėl bigi; simāk, B semek

3389 (< H) kim nedür bu, M ki nedür ol, Q ne durur ol

3390 bulasın, H bilesin

3391 vėrilürse, B vėrürlerse; ile (Q -)

3392 yılduz, Q gündüz; ACDH gören, B görüp, Q görgil; ḥikāyetde (BH ḥikāyetden) nėçün ṭuta (CH duta), Q ḥikāyetdür dėyü dutma

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ṣıfat-i cānverī ki şeb der ber ve rūz der baḥr mī-şeved

3378 Gördiler hem ol ṣuda bir cānever — B140b
Kim gėce uçup ṣudan ṭaşra çıḳar

3379 Ṣubḥ olınca yörür ü çün ṣubḥ olur — Q122b
Uçubanuŋ gėrü deryāya gelür

3380 Gündüzin balıḳ gibi ṣuda yüzer — H121b
Gėce ḳuş gibi hevāda ol uçar

3381 Bu ne ḳudret durur āḫir fikr ėt
Ādem iseŋ Ḫālıḳ'uŋı ẕikr ėt

3382 Ol ki gėce ʿandan balıḳ ḳanat alur
Pes hevāya çıḳıban ʿulvī olur

3383 Saŋa daḫı vėrebilür bāl ü per
Ki ʿėdesin firdevs bāġına güẕer

3384 Dünyeye ḳalma ki bu zāġ-āşyān
Būm u kerkeslere olmışdur mekān

3385 Gėrü ol ṣuda gezerken şehriyār
Oldı bir ḥayvān öŋinde āşikār

3386 Ki ʿod ururdı şuʿle aġzından müdām — M100a
Her neye uġrasa yaḳardı temām

Der taḥrīż be-naẓar-ı iʿtibār

3387 Bu nėcesi ṣunʿ olur ḳıl naẓar — D96b
Ki ʿola āteş-dem ṣudaġı cānever

3388 Od ile yėli ṣu eyler ṣuyı ḫāk — B141a, C120a
Ṭolu kudretdür semekden tā simāk

3389 Nėcedür fikr eylegil bu kārgāh
Ki ʿaŋlayasın kim nedür bu bārigāh

3390 Ṣunʿına baḳ ki ʿalasın andan nişān
Ḳudretin gör ki ʿanı bulasın ʿayān

3391 Ṣunʿdan her ne vėrilürse ḫaber
Ṣıdḳ ile ʿāmennā dėgil ėy pür-hüner

3392 Gėce yılduz ḳurdını gören ʿayān
Bu ḥikāyetde nėçün ṭuta gümān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

3393 çoḳdur (B çoḫdur), Q yoḫdur; AC **gerekmez ḫod**, BDMQ **ne gerekdür**, H ne ḥācetdür

3395 ėdüp, DH ėder; Dürlü, D Dört

3396 dīni, M dile; mü'telif (Q müttelif) ... muḫtelif, D mü'telef ... muḫtelef; Naḳşlar, D Nefsler; ėder (Q + gör)

3397 Rengler döker, A düzerger [döker'den değiştirilmiş?], Q ėder; ʿacīb, H laṭīf

[3398-3399 – D ⸢]

3398 urur, Q ėrür

3399 kim, H ki; ėder, A ḳılur; olur (H ola) anuŋ ile, Q anuŋla olur bu

3400 ḫod anuŋ rengidür, D ḫo rengidür anuŋ

ACHM Resīden-i İskender be-cezīre-i Cābe

Z Cezīre-i Cābe

3401 daḫı ⁀orada (HM anda) şāh, D daḫı pādşāh, Z ol sāḥilde şāh; ḳurdı, QZ dikdi

D *Ṣıfat insān bi-lā rüʾūs ve ṭayr semender*

3402 ḳamunuŋ, Q maḳāmuŋ

3404 Ṭutar (D Dutar) od, CQ Od dutar

3405 (< Z) Gündüz olur ḳaraŋu dütinden, Q Gündüzi tārīk olur dūdından

[3406-3409 – D: 3406[1] 3408 3409 3406[2] 3407]

3406 ṭaġuŋ (Q daġuŋ), H ṭaġ; ṭaşra (Q daşra) ol oddan, D[1] oddan ol ṭaşra, D[2]Z ol od içinden (D[2] içinde)

3407 semenderdür, BQ semendür

3393 Ṣun‘da çoḳdur ‘acāyible ‘iber
Sen gözüŋle gör gerekmez ḫod ḫaber

3394 Issı ⁀odı ṣovuḳ ṣuya ḳarışdurur Q123a
İkisin birbirile barışdurur

3395 Yėli ṭopraġ ile ėdüp sāzkār
Dürlü nesne yaradur dānā-yı kār

3396 İşbudur dīni ėdiben mü’telif
Naḳşlar taṣvīr ėder muḫtelif

3397 Rengler döker ne zībā vü ‘acīb
Naḳşlar yazar ne ḫūb u dil-firīb

3398 Ḳanḳı naḳşa kim urur Ṣāni‘ ḳalem
Ne ziyāde bulınur anda ne kem

3399 Ḳanḳı rengi kim ėder ise ‘ayān H122a
Rūşen olur anuŋ ile cism ü cān

3400 Ney degüldür ṣun‘ yazduġı ḳalem M100b
Ne ḫod anuŋ rengidür nīl ü baḳam

Resīden-i İskender be-cezīre-i Cābe Z100b

3401 Uġradı bir mülke daḫı ⁀orada şāh B141b
Adı Cābe ḳurdı anda bārigāh

3402 Buldı bir ḳavm anda bī-endāze çoḳ C120b, D97a
Yüzi boynında ḳamunuŋ başı yoḳ

3403 Tenleri ‘üryān u pür-mū ser-te-ser
Mevz idi yėdükleri vü ney-şeker

3404 Buldı bir ṭaġ orada ġāyet yüce
Ṭutar od ol ṭaġı çün olur gėce

3405 Gündüz olur ḳaraŋu dütinden ol
Kimse bulamaz aŋa çıḳmaġa yol

3406 Ol ṭaġuŋ üstinde bir aḳ ḳuş olur
Kim çıḳıcaḳ ṭaşra ol oddan ölür

3407 Ol ḳuşuŋ adı semenderdür yaḳīn
Dirligi oduŋ içindedür hemīn

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3408 ṣunʿ u zī ʿālī, Z ṣanʿat zi zībā; kārgāh ... bārigāh, D bārgāh ... kārgāh

3409 Ki ⁀anda fehm, D Anda ʿaḳl; fikr, Z vehm; ḥayrān olur, QZ ḥayrān ḳalur

[3409/3410 – DZ:

D Hendesede ol cezīre bī-kelām / Var idi fersengle sekiz yüz temām

Z Hendeseyle ol cezīre bī-kelām / Vardı ferseng ile sekiz yüz temām]

ACM Binā'-i (C Be-nār [?]) İskender şehr-i Serāndīb-rā (M Serendīb-rā)

BQ Binā kerden-i İskender şehr-i Serāndīb-rā

D *Binā' İskender medīnet Serendīb*

3410 Cābe'nüŋ ... urdı, Q Cāve'nüŋ ... ėtdi; ACHM şehre, BDQ şehr

H Bünyād-ı İskender şehr-i Serāndīb-rā

3411

[3412 < Z]

3413 AB Ḳaldı (B Ḳıldı) anda andan, CHMQ Ḳaldı andan anda, DZ Anda ḳaldı andan; āṣār-ı, D īṣārī (?); ḳadem, B ḳıdem

3414 Cābe'de (Q Cāve'de) begler var idi, DZ Var idi çoḳ (D çoḫ) begler anda

3415 İskender, DQ anları; ėtdi ⁀anları, DQZ eyledi

3416 Her ki kej-rāy ola olur işi, DZ Rāyunı cehd eyle kim olmaya

[3416/3417 – BDHQ:

Cābe'de (Q Cāve'de) şeh ṭurdı çün (HM çün ṭurdı şeh, D durdıdı şeh) bir ḳaç zemān

Çoḳ (BDQ Çoḫ) ʿacāyib orada gördi (H daḫı gördi anda) ʿayān]

D *Ṣıfat cezīret Lenkāvūs*

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Z Cezīre-i Lenkāvüs

3417 ADHZ Lenkāvūs, C Lenkāvüs, BMQ Keykāvūs; Aŋa ... Cābe'den, Q Anda ... Cāve'den

3418 ACHM **birisinde**, BDQZ **tenlerinde**

3419 Zencebīl idi, Z Dār-çīnīdi, D Dār-çīnī vü; nebātı vü, Q nebāt u hem; fülfül, DZ sünbül

[3419/3420 – H122b10-123a12: acayib hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 8]

BMQ Resīden-i İskender be-cezīre-i Tinnīn

H Reften-i İskender be-cezīre-i Tinnīn ve ejdehā küşten-i ū

Z Resīden-i İskender be-cezīre-i Tinnīn ve küşten-i ejdehā

3420 yörede, DZ yaḳında; ḳalʿa vü, Z ḳalʿası; Tinnīn, D Tibīn

3421 Ḳopmış idi, H Ḳopdıyid; fīl (H kimse) olmazdı (Z bulmazdı), B fīller olmaz

3422 Zehri seng-i ḫāreyi ... ururdı, Q Zehrisinüŋ ḫāresi ... üzerdi; anda (DMQZ -)

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

3408 Zī ʿaceb ṣunʿ u zī ʿālī kārgāh — Q123b
Zī yüce ḥażret zi ulu bārigāh

3409 Ki ⁀anda fehm ü fikr ser-gerdān olur
Belki ʿaḳl-ı kül daḫı ḥayrān olur

Binā'-i İskender şehr-i Serāndīb-rā

3410 Çün hevāsın Cābe'nüŋ ḫoş gördi şāh
Orada bir şehre bünyād urdı şāh

3411 Çün temām ol şehri tertīb eyledi
Adını anuŋ Serāndīb eyledi

3412 Var durur bir ṭaġ anda ser-firāz — H122b
Aġacı ʿūd otı sünbül ḳış u yaz

3413 Ādem uçmaḳdan hübūṭ anda ⁀etdi hem — B142a, M101a
Ḳaldı anda andan āṣār-ı ḳadem

3414 Cābe'de begler var idi nāmdār — Z101a
Birbirine düşmen ü nā-sāzkār

3415 Rāy u tedbīr ile İskender temām — D97b
Az zemānda ⁀etdi ⁀anları ḥükmine rām

3416 Rāy ile ⁀olur memleket işi dürüst — C121a
Her ki kej-rāy ola olur işi süst

3417 Bir cezīre vardı Lenkāvūs nām
Anŋa vardı Cābe'den şeh şād-kām

3418 Uġradı bir ḫalḳa anda bī-ḳıyās
Cümle ʿuryān birisinde yoḳ libās

3419 Zencebīl idi nebātı vü baḳam
Ṣandal u fülfül ḳaranfül daḫı hem

3420 Ol yörede bir cezīre var idi — H123a°, Q124a
Ṭolu şehr ü ḳalʿa vü Tinnīn adı

3421 Ḳopmış idi anda bir ner ejdehā — H123b
Kim deminden fīl olmazdı rehā

3422 Zehri seng-i ḫāreyi ḳılurdı mūm — A30b
Çün nefes ururdı ⁀eserdi ⁀anda semūm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3423 çün bir gez (C gez [+ A satır üzerinde: aġız]), Q çün aġız, bir gez kim; açardı, H yėr idi; BCDQ aŋa olurdı, AHM olur idı ⁀aŋa

3424 iltürlerdi ėlden (H -), Q iltürdi elden; bulmaġ içün, DZ bulmaġa şerrinden (D andan)

3425 **tā** (=ACQ; BDHZ **bir**) ṣubḥa dek, M ṣubḥa degin

3426 şehr ü, Z ehl-i

[3427-3434 < Z]

3427 Ėl ü şehr andan çekerlerdi, DHM Anda çekerlerdi miḥnetle (M bu resme); celā, D cüdā

3428 nīş-i, C nūş-ı; yėrinde kim, H yėrindeki

3429 vėrür ʿömrin, HM varur ʿömri

3430 anuŋçün yaḳılur (B yaḫılur), Q yaḫılur anuŋçün; Ki (D -); AB yėrinden, CDHM şīrinden, Q yārından; ḳıldı, D ḳılmış

3431 Gerçi ʿālim ola vü (B ol), D Ger ola ʿālim ve-ger

3432 ġarīb (MQ -)

[3433 – H ⁀]

3433 Miḥnet-i dūzaḫ, H Miḥnet ü ġurbet, M Görüben dūzaḫ; BCDQ ne durur, A nedür ü

3434 munʿim ola, B ola munʿim; ger, D ver; Ḥaḳ vaṭandan kimseyi ⁀ėtmesün, M Gişi ėtmesün vaṭandan Ḥaḳ

Q Ḫaber yāften-i İskender ez ejdehā ve helāk-i ū

3435 şeh çün (DMZ çün şeh) işitdi ḫaber ... ḳıldı güẕer, Q çün ḫaber işitdi şāh ... ʿazm ėtdi rāh

3436 kibrīt, Z kükürd; getürdi tūz, Q getürdi nīz; Biŋ (Q Miŋ) daḫı, DZ Daḫı biŋ, M Biŋ demür; ḳamu, M daḫı

3437 AC İki ⁀**ulu öküz** derisin, BHM İki **öküzüŋ** derisin, D İki ⁀öküz derilerini, Z İki öküz derilerin, Q İki öküz derisini; dört nesneyle gel, DZ nesnelerle gel, Q derdi nesnele

3438 CH vaż'ında, BDZ vaż'ına, Q vaż'ından, AM vaṣfında; deriyi (Q düzüben) ṣubḥ-gāh, D derileri be-gāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3423 Günde çün bir gez açardı ejdehā — B142b
İki öküz aŋa olurdı ġıdā

3424 Yolına ⁀iltürlerdi ėlden her ṣabāḥ
İki ⁀öküz bulmaġ içün andan felāḥ

3425 Çün öküzleri bulıban yėr idi — Z101b
Yatıban tā ṣubḥa dek uyur idi

3426 Ejdehā ḫavfiyle ol şehr ü diyār — M101b
Geçürürlerdi bu resme rūzigār

3427 Ėl ü şehr andan çekerlerdi belā
Kim vaṭandan ėdemezlerdi celā

3428 Nūş-dārūdur yaḳīn nīş-i miḥen
Gişiye yėrinde kim ḥubbu'l-vaṭan

3429 Ney vaṭandan düşdügiyiçün cüẕā — D98a
Vāy vāy ile vėrür ʿömrin yėle

3430 Şemʿ anuŋçün yaḳılur ṭutma şek
Ki ⁀anı yėrinden cüẕā ḳıldı felek

3431 Ġurbete düşene kimse ⁀ėtmez naẓar — C121b
Gerçi ʿālim ola vü ṣāḥib-hüner

3432 Ḫalḳ içinde ⁀olur ġarīb adı leʾīm
Gerçi kim ola ṭabīʿatde kerīm

3433 Ol bilür kim düşe ġurbet odına — Q124b
Miḥnet-i dūzaḫ ne durur odı ne

3434 Ger tüvānā munʿim ola ger gedā
Ḥaḳ vaṭandan kimseyi ⁀ėtmesün cüẕā

3435 Ejdehādan şeh çün işitdi ḫaber
Ol cezīreden yaŋa ḳıldı güẕer

3436 Zift ü kibrīt ü kireç getürdi tīz — B143a, H124a
Biŋ daḫı ḫançer ḳamu ucları tīz

3437 İki ⁀ulu öküz derisin ḳıldı pür
İşbu dört nesneyle gel bu fikri gör

3438 Diri vaż'ında deriyi ṣubḥgāh
Ejdehā yolına iletdürdi şāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[3439 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Çünki gėtdi gėce geldi ṣubḥ-dem / Urdı ʿālem-tāb üstine (Z ʿālem üstine zerrīn) ʿalem

Gėtdi ẓulmet āşikāre (D āşikār) oldı nūr / Meskeninden ḳıldı cünbiş murġ u mūr]

3439 A **ḫūr**, C hūr, BHMQ **nūr**; murġ, M mār

3440 oyanıbanuŋ, Q oyanubanuŋ, HM oyanubanın, Z oyanuban çün, D oyanup yėrinden; ḳıldı, Q ėtdi; isteyü, D isteyüp, Q ilteyü; yola, Z yaŋa

[3441-3442 < M]

3441 (< Q) ki ḳodurmışdı (H ḳurdurmışdı), Z ḳodurmış idi; CH yutdı, A yuddı, BD yöridi

3442 Çün, Q Ol; derileri yudıban (B yuṭıban, HQ yuduban), DZ buları yudıbanuŋ; gele vü (D geliben, Z gelüben) ėde yėrinde, Q gele yėrinde ėde ol

M RESİM: İskender bir ejderha öldürüyor M102a

3443 maʿdeden, HM maʿdede; ACD ḳıldı, BQ ḳılıp eṣer; eyledi kibrīti, B kibrīti eyledi

[3444 – B'de 3440'tan sonra bulunur]

3444 kükürd, H kibrīti, M kibrīt; tīz / Dutuşup bir, Q nīz / Bulaşuban

3445 oldı ḥār, H döndi mār, Q aldı nār; kibrīti, Z kibrīte; nār, Q ḥār

3446 ACH **ṭoldı içi**, BDQ **içi ṭoldı**, M ḳıldı içi

3447 Çün dolanamazdı (Z dolanımazdı), Q Çünki duramazdı; ACD Gendüzin ṭaşa ururdı, BHM Gendüzini ṭaşa urdı, Q Gendüzini ṭaşa çaldı

3448 ururdı, B urdı; gendüzin, Q gendüzi; ACH demür geçer idi için, B demürler geçdi içini, DMZ demürler geçer idi ¯için, Q demürler geçüben için; yara, Q yėre

3449 Ḳaldı, DZ Oldı, Q Ėtdi; mülk, Q mülki

3450 Ėtdiler, DZ Ḳıldılar; Kim, M Ki; ol ėy (M ola) şāh-ı zemīn (DZ dīn), B ol şāh-ı emīn

3451 Devletüŋe ėrmesün hergiz, D Devletüŋ günine ėrmesün

AC Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

B *Fi't-temṣīl ve'l-mevʿiẓa*

Q *Fi't-temṣīl*

[3452-3460 < DHMZ] (D98b8/9, H124b1/2, M102b9/10, Z102a7/8)

3452 Müfsid ü ... mekkār, Q Müfside ... ġaddār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3439 Çünki ẓulmet gėtdi rūşen oldı ḫūr
Meskeninden ḳıldı cünbiş murġ u mūr

3440 Ejdehā oyanıbanuŋ ḳıldı ḫīz
Yöridi ḳūt isteyü ol yola tīz

3441 Ol derileri ki ḳodurmışdı Cem
Ejdehā yutdı uruban tīz-dem

3442 Çün derileri yudıban döndi mār
Kim gele vü ėde yėrinde ḳarār

3443 Çün ruṭūbet maʿdeden ḳıldı eşer M102b
Ol kireçle eyledi kibrīti ter

3444 Zift ü zernīḫ ü kireç kükürd tīz D98b
Dutuşup bir kūre-i nār oldı tīz

3445 Ol ruṭūbetden kireç çün oldı ḥār
Zift ü kibrīti ḥarāret ḳıldı nār

3446 Ejdehānuŋ ṭoldı içi sūz u tāb C122a
Bī-ḳarār oldı vü ḳıldı iżṭırāb

3447 Çün dolanamazdı bir yėrde durup Q125a
Gendüzin ṭaşa ururdı götürüp

3448 Nėçe kim ururdı gendüzin yėre
Ol demür geçer idi için yara

3449 Ejdehā bu resm ile oldı helāk B143b
Ḳaldı şerrinden anuŋ ol mülk pāk

3450 Ėtdiler ol ḫalḳ şāha āferīn
Kim hemīşe şād ol ėy şāh-ı zemīn

3451 ʿÖmrüŋi pāyende ėtsün Lā-yezāl H124b
Devletüŋe ėrmesün hergiz zevāl

Der temṡīl ve ḫātime-i dāsitān

3452 Nefsdür Tinnīn dėdügüm fi'l-meṣel
Müfsid ü ḫūn-ḫᵛār u mekkār u daġal

3453 Ol deri içindeki sen fikr ḳıl
Kim ḥudūd-ı şerʿ durur bellü bil

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 102a

İskender'in Tinnîn Adası ejderhasını öldürmesi

Ejderhaya içlerine kükürt, kireç, zift ve kibritle doldurttuğu öküz derilerini yollayan İskender tepenin ardındadır. Öndeki ejderha öküzleri yutmaktadır.

Ejderhanın İskender'in doldurttuğu öküz derilerini yuttuğunu aktaran 3441. beyitten sonra yer alan resim 93 x 133 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKBİLİM



3454 riyāżetle, Q riyāsetle

3455 ACQ belādur şol, B belā durur; aŋa, Q andan

[3458-3460 – Q: 3459 3460 3458]

3458 Biri yėrinde, C Biribirinde, Q Yėrlü yėrinde

3459 ḳılasın, Q ėdesin

3460 AC Dünyī (C Dünye) vü ʿuḳbīde işin, Q Dünyī vü ʿuḳbī işini, B Cümle aşşı bū ziyānı geçdi içini

ABCQZ Resīden-i İskender be-cezīre-i Selāmiṭ

D *Ṣıfat cezīret Selāmiṭ ve-ʿuyūn*

3461 eyledi, D k'eyledi; Selāmiṭ'den (H 'din) yaŋa yöridi, D Selāmet'din yaŋa ʿazm ėtdi

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

M Resīden-i İskender be-cezīre-i Selāmiẓ [Selāmiṭ]

3462 görse ⁀olur idi (C görse olurdı, DMZ göricek olur) rūşen revān, Q gören rūşen ėderdi beyān

3464 (< Z) Ki ⁀ol, M Kim

3465 Ṣu ėnerken ḳaṭreler ki ⁀ėder, H Ṣu ėnerken ḳaṭre kim ėder, D Līk ṣu ėnerken anda çoḫ; çāhuŋ, BZ ṣunuŋ

3466 Yüz, D Yol, Q Nūr

[3467 – D]

3467 ṣıçrayan ṣu (M çü), Q aḫan ṣuyı; gündüzin anda (=AC; B ėnen, H ėder, MZ ėden, Q içen), D ol k'ėder gündüz

ABCH Der iʿtibār ez ḥāl ve ʿacāyib-i ʿālem

M ʿAcāyib

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3454 Bu ḥudūd u bu riyāżetle anı
Ḳatl ėt kim ḳurtarasın sen seni

3455 Nefs-i şehvānī belādur şol belā
Kim ḳamu olmışdur aŋa mübtela

3456 Öldür anı ta ki īmīn olasın
Düşmen ol aŋa ki mü'mīn olasın

3457 İki düşmen bir arada olamaz
Biribiriyile rāḥat bulamaz

3458 İkiden bir olmayınca ḫ^{v}ār u zār
Biri yėrinde olamaz pāyidār

3459 Ger bu sözde gey te'emmül ḳılasın
Sırr-ı tevḥīdi mu'ayyen bilesin

3460 Aḥmedī sözini her kim diŋleye C122b
Dünyī vü 'uḳbīde işin aŋlaya

Resīden-i İskender be-cezīre-i Selāmiṭ B144a

3461 Ejdehāyı eyledi anda tebāh Q125b
Pes Selāmiṭ'den yaŋa yöridi şāh

3462 Buldı anda bir ulu çeşme revān
Ki ⁀anı görse ⁀olur idi rūşen revān

3463 Çeşmenüŋ ḳatında var bir ulu çāh
Çeşme ṣuyı aŋa girür sāl u māh

3464 Ne ṭolar ol çāh ne kimse bilür
Ki ⁀ol ṣu ol çāha girüben ne olur

3465 Ṣu ėnerken ḳaṭreler ki ⁀ėder reşāş
Olur ol çāhuŋ ḳıraŋlarında ṭaş

3466 Nėce ṭaş eyle muṣayḳal ki ⁀āyine M103a
Yüz içinde görinür herāyine

3467 Gėce ṣıçrayan ṣu olur ḳara ṭaş Z102b°
Aḳ ṭaş olur gündüzin anda reşāş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3468 Ne, D Bir, Z Pür-; durur ... kim, M -dur ... ki; gözüŋi, Q gözüŋ

3469 mülk-i (Z milk) Bārī, HM ol (M -) mülk anı; bilesin, BD göresin

[3470-3482 < Z]

D *Fi't-temṯīl*

3471 ACHM **ki ⁀anı** ẕikr, B **anı çün** ẕikr, D anı kim fikr, Q anı çün fikr; ède, D éder; ser-gerdān olur, D ser-gerdān ḳalur

ABCHM Der temṯīl ve mev'iża

Q *Fi't-temṯīl ve'l-mev'iża*

3472 andan, D anda; fāyiż, D ḳābıż, Q fayż

[3473 – D'de bunun yerine şu beyit var:

İşbu ırmaḳlar ki görürsen gelür / Ḳamusı ol çeşmenüŋ ṣuyı olur]

3473 (< Q) AC **varlıḳla**, BHM **varlıḳlar** (B varlıḫlar); kim, M ki

3474 ulu, Q derin; Kim (M Ki) bu, H Tā ki; varlıḳ (B varlıḫ) aŋa, D varlıḫlige (?)

[3475-3476 – B ⸢]

3475 AC **bilmez kim nėce olur**, BDHMQ **belürmez eyü yavuz**

3476 buŋa ... bu, Q aŋa ... ol; ACQ yaḳīn ... hemīn, BDHM hemīn ... yaḳīn (D hemīn + kenarda: yaḳīn)

3477 ṣu girdiyse buŋa (Q aŋa), DH girdiyse buŋa ṣu (D -)

3478 olmayısar, Q vü olısar

3479 ḳaraŋu, Q ḳaradur; ḳara gėce, B gėce durur, D gėce gibi

3480 daġal, Q bedel

3481 işi hemīşe ⁀olur, H olur işi dāyim

3482 ol 'ālim ki ⁀èder iseŋ, Q ol 'ālim eger ėtseŋ, D olgil sen ger isterseŋ; Olmaya, DQ K'olmaya; mi'yārda, Q miḳdārda; AC naḳde, B naḳduŋda, DHQ naḳduŋ

ABCHMQZ Resīden-i İskender be-vādī-i elmās

D *Revāḥ İskender ilā vādī yaḥṣul minh al-elmās*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der i‘tibār ez ḥāl ve ‘acāyib-i ‘ālem

3468 Ne ‘acāyib durur işbu kārgāh D99a
Aç gözüŋi kim göresin bārigāh

3469 Ger naẓar ol bārigāha ḳılasın
Nėce olur mülk-i Bārī bilesin

3470 Bilesin ki ‿aŋa nihāyet yoḳ durur
Şöyle ki ‿āġāz u bidāyet yoḳ durur

3471 ‘Aḳl ki ‿anı ẕikr ėde ḥayrān olur
Vehm anuŋ fikrinde ser-gerdān olur

Der temṯīl ve mev‘iża B144b

3472 Ṣun‘-ı Ḥaḳ’dur çeşme-i āb-ı revān C123a, H125a, Q126a
Ki ‿andan olur ḫalḳa fāyiż cism ü cān

3473 İşbu varlıḳla ki uş ẓāhir olur
Ḳamu ol çeşme ṣuyıdur kim gelür

3474 Ol ulu ḳuyı nedür çāh-ı ‘adem
Kim bu varlıḳ aŋa döner bīş ü kem

3475 Nā-bedīd olur aŋa düşen gişi
Hīç bilmez kim nėce olur işi

3476 Her ne ṣu varsa buŋa ėner yaḳīn
Līki bu ḳuyu daḫı boşdur hemīn

3477 Nėçe ṣu girdiyse buŋa ṭolmadı
Ṭolacaġı daḫı mümkin olmadı

3478 Bu ḳuyu ṭolmadı vü ṭolmayısar
Ol ṣu eksük olmadı olmayısar

3479 ‘İlm gündüz gibi rūşendür yaḳīn M103b
Cehl ḳaraŋu ḳara gėce hemīn

3480 Aḳ ṭaş olur ‘ālim ėtdügi ‘amel A31a
Cāhil ėtdügi ḳara ṭaşdur daġal

3481 ‘Ālimüŋ işi hemīşe ‿olur ṣavāb
Cāhilüŋ işi ḫaṭā *min-külli bāb*

3482 ‘Ālim ol ‘ālim ki ‿ėder iseŋ ‘amel
Olmaya mi‘yārda naḳde daġal

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3483 Ėrdi, D Gördi; orada hem, Q hem ora

3484 AC **Yėmiş**, BDMZ **Yanmış**, HQ Yatmış; ḳarara … Dėyedüŋ, Q ḳararu … Fi'l-meṣel

3485 Dėdi, DQZ Ṣordı

3486 AC **anuŋ ile delinür laʿl**, BDHMQZ **anuŋla delinür yāḳūt**

3487 Buradadur, D Bu durur hem

3488 Kim, D Hem; oldı şimdi, CMQZ şimdi oldı, D -dür leb-ā-leb; ṭolu, Z cümle; Ejdehā daḫı, HM Ejdehālar; anda, CH andan

[3489-3490 – D ↲]

3489 (< Z) AC **kim anda var / Her neye ėrse** (A varsa) **eridür şemʿvār**, BDHQ **kim** (B ki) **andadur / Her neye kim ėrer ise eridür**, M kim andadur / Her neyi kim bulur ise eridür

3490 içinde, CHM içre; AC **vardur bir**, BHMQ **eser bir**, D ḫod eser; Kim ṭaşa (Q daşa, H ṭaġa), D Her kime; anı, C ṭaşı

3491 Hīç nesne ⁀elmāsa ėdemez (Q ėtmez), DZ Eylemez elmāsa hergiz (Z hirgiz) od; ṣır u, Q keser

3492 delerler, Q diler her

3493 vü ḳurşun, Q ḳurḳucun

3494 sözlere, DHM sözleri; almaġa, HZ almaġı

3495 Dām ḳurıban, Q Dāmı ḳoyuban; dutalar (D ṭutalar), B ṭutarlar; biŋ (Q miŋ), D yüz

3496 Biŋ (Q Miŋ), D Yüz; Aç ḳodı anları, HM Ḳodı aç anları, DZ Anları aç ḳodı; müdām, M temām

3497 olara, Z bulara; ṣaldurdı bu sözi, D ṣaldı bu sözleri

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Resīden-i İskender be-vādī-i elmās Z102b°

3483 Ėrdi şāh orada hem bir vādiye B145a, D99b
Çevresi bī-āb u bī-nem bādiye

3484 Yėmiş eṭrāfı ḳarara ser-te-ser
Dėyedüŋ vādī cehennemdür meger

3485 Dėdi Hind ehline bu vādī nedür
Bunda ne vardur bunuŋ adı nedür

3486 Dėdiler bu maʿden-i elmāsdur C123b, H125b, Q126b
Kim anuŋ ile delinür laʿl u dür

3487 Buradadur kānı elmāsuŋ velī
Kimsenüŋ hergiz aŋa ėrmez eli

3488 Kim bu vādī oldı şimdi ṭolu mār
Ejdehā daḫı ⁀ėdemez anda güẕār

3489 Zehri ol yılanlaruŋ kim anda var
Her neye ėrse eridür şemʿvār

3490 İşbu vādī ⁀içinde vardur bir semūm
Kim ṭaşa uġrarsa ėder anı mūm

3491 Hīç nesne ⁀elmāsa ėdemez eṣer
Ne anı tīşe şır u ne ḫod teber

3492 Ḳanda bir ḥakkāk varsa cevherī
Yonup anuŋla delerler cevheri

3493 Ol yonar her ṭaşı vü ḳurşun anı M104a, Z103a
Ne ʿaceb işler düzer gör ol Ġanī

3494 Şāh işbu sözlere gūş ėtdi pes
Ḳıldı elmās almaġa andan heves

3495 Dėdi ṣayd ehline kim ėdüp şitāb
Dām ḳurıban dutalar biŋ ʿuḳāb

3496 Biŋ ʿuḳābı çünki dutdılar temām B145b
Aç ḳodı anları iki gün müdām

3497 Pes olara ḳarşu pāre pāre ėt
Vādiye ṣaldurdı bu sözi işit

3498 Çünki elmās idi ṭolu ol dere D100a
Çoḳ yapışdı ⁀elmāsdan ol etlere

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3499 her, H ol; urup, Q varup

3500 fikr ėt, D bir işit

3501 biŋ (Q miŋ) ... biŋ (Q miŋ), D yüz ... yüz; ėte (AHM + ol)

3503 ol elmāsı almaġa, BZ elmās almaġa çünkim

3504 kim var, M ki var, Z ki ⁀olur; ehl-i ʿaḳd u ḥal olur, Q ehli ʿaḳde ḥal ḳılur

3505 Şehler ilerü olurdı, HM Şehler olurdı ilerü, D Şāh ilerü olur imiş, QZ Şehler (Q Şāhlar) ilerü olurmış; Şimdi nėçün oldılar hem-rāy-zen (D ber-rāy-zen, Q Şimdikiler nėçün oldı rāy-zen

[3505/3506 – D:

Oldugıyçün şimdi ʿaḳl ehli ẕelīl / ʿİzzeti kimse bulamaz uş delīl]

[3506/3507 – HMQZ:

HZ Olduġıyçün şimdi ʿaḳl ehli ẕelīl / ʿİzzine (Z ʿİzzete) kimsene bulamaz delīl

M Olduġıyçün şimdi ʿaḳl ehli ẕelīl / ʿİzzete kimesne bulınmaz (?) delīl

Q Olduġınca şimdi ʿaḳl ehli ẕelīl / ʿİzzete kimseye bulmaz ẕelīl]

[3506/3507 – H126a7-127b1, M104a15-105a5: acayib hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 9]

ABCHMQZ Resīden-i İskender be-ḳaṣr-i billūr

D *Revāḥ İskender ilā ḳaṣr billūr*

3507

3508 AC **cezīre daḫı buldı**, BDHMQZ **cezīreye** (Q cezīre) **daḫı ⁀ėrdi**; yüce, Q ulu; kaṣr, M köşk

3509 hem-rāz ... dem-sāz, Q dem-sāz ... hem-rāz; Bīḫi, Q yunca (?); ṣaḫra, M ṣaḥrā; ṭaşına, DH ṭaş ile, Q daş ile

[3510 – Q]

3510 gökler şekli gibi, H gök şekli gibi hem

B RESİM: İskender billur köşküne geliyor

3511 anuŋ, Q hem

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3499 Ḳuşları ṣaldurdı ol dem tācver
Vardı her ḳuş ėte urup bāl u per

3500 Ḳapdı ḳuşuŋ her biri bir pāre ėt — Q127a
Bu ne rāy u dāniş olur fikr ėt

3501 Çıḳdı biŋ pāre ėt ile biŋ ʿuḳāb — C124a, H126a°
Her ėte ṭaşdan yapışmış bī-ḥisāb

3502 Ḳuşlaruŋ ardınca ḳullar vardılar
Ḳuş ḳonan yėrlerde ṭaşı dėrdiler

3503 İşbu rāy ile şeh-i pīrūzger
Buldı ol elmāsı almaġa ẓafer

3504 Rāy ile her ʿuḳde kim var ḥal olur
Ṣāḥib-i rāy ehl-i ʿaḳd u ḥal olur

3505 Şehler ilerü olurdı rāy-zen
Şimdi nėçün oldılar hem-rāy-zen

3506 Ol zemān başlara tāc imiş hüner — Z103b
Şimdi ḫāk-i pāy oldı ol güher

Resīden-i İskender be-ḳaṣr-i billūr — H127a°, M105a°

3507 Ol aradan daḫı Ẕü'l-ḳarneyn Şāh — H127b
Kūs urup leşkerle ḳıldı ʿazm-i rāh

3508 Bir cezīre daḫı buldı şehriyār — B146a
Gördi anda bir yüce kaṣr āşikār

3509 Yılduz ile ḳullesi hem-rāz idi
Bīḫi ṣaḫra ṭaşına dem-sāz idi

3510 Şekli gökler şekli gibi müstedīr
Levni yılduz levni gibi müstenīr

3511 Ḳaṣr yapılalıdan çoḳ devr idi
Ṭaşı ‿anuŋ ucdan uca billūr idi

3512 Ḳaldı şāh ol ḳaṣr işinde ʿaceb — D100b, Q127b
Pes ḥakim-i Hind'i eyledi ṭaleb

3513 Şeh ḳatına geldi ol dem feylesūf — B146b
Kim ḳamu işlere bulmışdı vuḳūf

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3514 aŋa dėdi, D dėdi aŋa

3515 (< H) Kimse bu ḳaṣruŋ, Q Kimsene bu ḳaṣr; AC Kimse **hem sırrına daḫı**, BDMQZ Kimse **anuŋ sırrına hīç**, DMZ Kimse ‿anuŋ sırrına hergiz (Z hirgiz)

3516 Bundan (H Andan) artuḳ kim bu ḳaṣr içi, M İşbu ḳaṣr içi ki görürsin

3517 Kimsene bilmez ėdibenüŋ, HM Kimse bilmez hīç ėdüben (M ėdübenin); Ki (B -); ACDHM buŋa, BQ bunı; ADHMZ urdı, C ėrdi, BQ ėtdi

3518 uş bu, C bu uş, M budur

3519 bunı, DZ anı, A -

3520 olduŋuz, D olduŋ ger; ṣudūr, B ṣadr; Ne ‿aṣṣı çün çürür ṣudūr olup, Q Çünki ḫāk olur rü'ūs ile

3521 ne (A -); rü'ūs u yā ṣudūr, M ṣudūr u yā rü'ūs; rü'ūs ile ṣudūr, M ṣudūr ile rü'ūs

3522 sözleri ėder iken beyān ... kār-dān, D sözi daḫı ėtmeden temām ... nīk-nām

3524 ile, D birle

[3525 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

İki leşker ėtdiler çoḳ ceng ü (D çoḫ ceng-i) kīn / Şöyle kim ḳan mevc ile ṭoldı zemīn]

[3526 < Z]

3528 diledi, H dilerdi; ki (Q -); ḫalḳı, C ḳaṣrı

3529 ACDH **ki ‿ėdesiz**, MZ **ki ‿ėdesin**, BQ ėdesin

M RESİM: Billur köşkün kuşatılması M106a

3514 Ṣordı aŋa ḳaṣr aḥvālini şāh
Ol ḥakīm aŋa dėdi ey pāẕişāh

3515 Kimse bu ḳaṣruŋ içine giremez C124b
Kimse hem sırrına daḫı ėremez

3516 Bundan artuḳ kim bu ḳaṣr içi temām M105b
Çüriyiben ṭopṭolu yatur ʿiẓām

3517 Kimsene bilmez ėdibenüŋ ḳıyās Z104a
Ki ‿ins ü cinden buŋa kim urdı esās

3518 Ḳaṣr uş bu ḳaṣrı yapan ḳandadur
Ḳaṣr issi gėtdi ḳaṣrı bundadur

3519 ʿĀḳıbet çün issüz olur bu ḳuṣūr
Pes bunı sevmek nedür ʿaḳla ḳuṣūr

3520 Ṭut ki olduŋuz ṣudūr u yā ʿiẓām
Ne ‿aṣṣı çün çürür ṣudūr olup ʿiẓām

3521 Nefʿ ne olmak rü'ūs u yā ṣudūr
Çünki ḫāk olur rü'ūs ile ṣudūr

3522 İşbu sözleri ėder iken beyān
Şeh ḳatında feylesūf-ı kār-dān

3523 Ḳaṣrdan bir ḫalḳ çıḳdı bī-ḥisāb H128a
Tenleri insān u başları kilāb

3524 Dişleri ḫançer-ṣıfat bürrān u tīz
Ḳıldılar şeh leşkeri ile sitīz

3525 İki leşker kīn ile ceng ėtdiler
Birbirine yėr yüzin teng ėtdiler

3526 Tīr-bārān ėdüben şeh leşkeri B147a, Q128a
Oḳa dikdiler ser-ā-ser anları

3527 ʿĀḳıbet çün şāhı ġālib gördiler
Cümle ḳaçup ḳaṣr içine girdiler

3528 Şeh diledi ki ‿ol gėce anda dura D101a
Ṣubḥ ḳaṣrı alup ol ḫalḳı ḳıra

3529 Dėdi şāha feylesūf-ı nāmdār
Kim gerekmez ki ‿ėdesiz bunda ḳarār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



y. 106a

Billur Köşkün Kuşatılması

Arkada ortada, bir sur duvarı ardındaki tılsımlı köşkün, gümüşle boyanmış camdan (billur) bir kubbesi bulunur. Surun önünde, ardında, kapısında köşkten fırlayan köpek başlı yaratıkları İskender'in askerleri ok yağmuruna tutar.

3530. beyitten sonra yer alan resim 101 x 160-186 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE
TÜRK



3531 ol, Q bu; Kim burada her ki ‿ède gėce, M Her ki gėce bu arada ėder, Q Burada her kim ėde gėce

3532 ölü, B ölür; ḳalur, Q olur

3533 Çün bu ḳavm anı görürler, H Göricek anlar bu ḳavmı, M Göricek bu ḳavmı anlar; ėderler, Z eylerler; BCHM yaḳīn, AQ anı, DZ tenin

3534 çün oradan, DMZ ol aradan; Rāst, DM Gėrü

D *Ẕehāb İskender ilā medīnet Çīn ṣānī ṭarīḳ*

H Reften-i İskender be-Çīn bār-ı düvvüm ve dīden-i ʿacāyibeş

M Reften-i İskender bār-ı düvvüm be-Çīn ve dīden-i ʿacāyibhā-yı ū

Q Reften-i İskender be-mülk-i Çīn

3535 (< B) Ḳaṣdı ol kim, M Ḳaṣdı oldı, H Ḳaṣd ḳıldı k'; oradan Çīn'e, DZ Çīn'e bir daḫı; vara, Q gire

[3535/3536 – DZ:

D K'evvel anda varıcaḫ şāh-ı zemīn / Baḫr görmişdi cezāyirler hemīn

Z K'evvel anda varıcaḳ şāh-ı zemīn / Baḥrı görmişdi cezāyirle hemīn]

B ʿAzīmet-i İskender be-memālik-i Çīn

Z ʿAzīmet-i İskender be-memālik-i Ṭamġac ve dīden-i Çīn

3536 Ṭamġac'a kim (HM ki) ėy, D Ṭamġacı'ya kim; ACDHM ḳarn İskender-i, B Çīn İskender-i, Q Ẕü'l-ḳarneyn ol; cengī-süvār, M çābük-süvār

3537 iḳlīminde, D iḳlīmine; yoḳ (BQ yoḫ) ki (DQ kim), H var mı k'

3538 Diler, B Dėrler; ėde Çīn şehrin maḳām, M Çīn şehrini ėde maḳām, DZ k'ėde Çīn mülkin (Z milkin) temām

3539 (< H) Ṭamġac, D Ṭamġacı; ACDQ anuŋdı, M anuŋdur, B anuŋçün

3540 Tübbüt ü, D Bünt hem, HM Tünbit ü; Ūrgenc ü cümle-i, D Özgenc ü cümle hem

3541 altmış (Q -); Ki ‿olmış idi, Q Olmış idi, H K'oldı; AC ucdan uca Ṭamġac'a, Q ucdan uca aŋa, BH Ṭamġac'a ucdan uca, D ḳamusı Ṭamġac'a

3542 şehrinde, Q şehrin; şardan, CDQ şehrden

3543 Leşkerinde vardı, H Leşkeri var idi; ACD on yüz biŋ, Q ān yüz miŋ, B on biŋ; ACM cengī ḳamusı, DZ cengī vü ḳamu, H zengī ḳamusı, BQ cümlesi cengī; nīzedār, Q nāmdār

3544 göŋlin, Q göŋli

3545 (< Z) ṣoŋına baḳmayan ... Sehv, Q kim ṣoŋkiye (?) baḫar ... Saʿd; ne (H + ki)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3530 Kim ṭılısm ile yapılmışdur bu ḳaṣr — C125a
Ol ṭılısmı bozamaz geçdükçe ʿaṣr

3531 Böyle durur ol ṭılısm ėy şehriyār — M106b
Kim burada her ki ⁀ėde gėce ḳarār

3532 Ḫʸāb u bī-ḫodlıḳ aŋa ġālib olur
Şöyle ki ⁀ölü gibi bī-ṭāḳat ḳalur

3533 Çün bu ḳavm anı görürler bī-ḫaber
Çıḳup ėderler yaḳīn zīr ü zeber

3534 Bu söz ile çün oradan döndi şāh
Rāst Çīn iḳlīmine sürdi sipāh

3535 Ḳaṣdı ol kim oradan Çīn'e vara
Görmedügi yėrleri anda göre

3536 Dėdiler Ṭamġac'a kim ėy şehriyār
Şāh-ı ḳarn İskender-i cengī-süvār

3537 Hind iḳlīminde yėr yoḳ ki ⁀almadı — H128b
Şehr ü ḳalʿa yoḳ ki anuŋ olmadı

3538 Hind ü Sind'i çünki feṯḥ ėtdi temām
Diler uş kim ėde Çīn şehrin maḳām

3539 Bir melikdi ol zemān Ṭamġac Ḫān — B147b, Q128b
Kim anuŋdı Türk ü Kişmīr ü Veġān

3540 Tübbüt ü Mükrān u Almalıḳ u Çīn — A31b
Ūrgenc ü cümle-i Maşrıḳ-zemīn

3541 Çīn'de vardı üç yüz altmış pāre şehr
Ki ⁀olmış idi ⁀ucdan uca Ṭamġac'a behr

3542 Ol Ḫıṭā şehrinde ⁀olurdı māh u sāl — D101b, Z105a
Günde bir şardan gelürdi aŋa māl

3543 Leşkerinde vardı on yüz biŋ süvār
Tīġ-zen cengī ḳamusı nīzedār

3544 Çün Sikender geldügin bildi yaḳīn
Ėtdi göŋlin ʿāḳıbet fikri ḥazīn

3545 Her işüŋ ṣoŋına baḳmayan gişi — C125b, M107a
Sehv olur her ne işlerse işi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3546 Dėdi kim bu iş, Q Dėdügim işi; Bunda, D Yā bu

[3547 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

ʿĀḳıl ol kim ʿāḳıbet-endīş ola / N'olısar yarın bugün fikrin ḳıla

ʿĀḳıbet-endīş olmayan gişi / Dünyā (Z Dünye) vü ʿuḳbīde bitmez hīç işi

Ādemī kim ʿāḳıbet-endīş ola / Rütbet içinde melekden bīş ola]

[3547/3548 – H:

ʿĀḳıbet-endīş olmayan gişi / Dünye vü ʿuḳbīde bitmez hīç işi]

3548 dėrüp, Q durup; rāy-zen, H nāy-zen

3549 hīç biri, DZ biri aŋa

[3550 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Her ki diler ol (Z Her ki ol diler) ki ehl-i rāy ola / Her işüŋ gerek nolasını (Z ne olasın) bile]

3550 AC **her işi fikr ėdiben** bile, BHMQ **ḳamu işleri fikr ile** bile (Q ḳıla)

3551 fesādı, DH fesādın; nėredendür bile rāst ... rāst, D nėreden bile bes ... kes; AC-DHM lāyıḳ, BQ göre

3552 AC **bilmek gerekdür**, BMQZ **bilinse gerek**, D gerek bilinse, H gerek biline; Tā devā nef' ėde (H ola), M Ne devā enfeʿdür

3553 Ṣayruya ⁀andan ṣıḥḥat olmaya (B ola mı), Q Ṣayru andan ṣıḥḥat almaya, D Olmaya ṣayruya ṣıḥḥatdan

3554 kim, H ki; sebeb zāyil olur u ne, Z sebeble zāyil olur ol, D sağına zāyil ola ne; BCHQ ʿaraż, AD ġaraż

3555 ACHM **Nėce** (H Nėte) **aṣṣı ḳıla** (HM ėde), BDQ **Nė ⁀aṣṣı ḳıla aŋa**

3556 ki (BQ -); ACDHZ **hergiz** (Z hirgiz) **aŋa**, BMQ **aŋa hergiz**

3557 ADHM Ṭutmadı, CZ Dutmadı, Q Dutmadın, B Ṭuymadı; kim, A ki, D -; böyle (Z eyle) tedbīr, D tedbīr eyle

3558 Kim baş, M Ki bes; şehüŋ, D anuŋ; ėrmeye şehden (D şehrden), Q urmaya gendü

3559 Görmemiş idi (M + vü), CDHQZ Görmiş idi vü; āhengini, M ferhengini

3560 nėreye ki ⁀ol, D nėreye ol ki, Z kim nėreye ⁀ol; hem-rāh, D hem āh; ACH olur idi ⁀aŋa, BDZ olur (Z ola) anuŋla, Q anuŋ ile

3561 ki ⁀ėderdi anuŋ ile, B ki ⁀anuŋ ile ėderdi; ACMZ Aşlan (A Arslan, M Arşlan) olsa ⁀olurdı yėri, B Aşlan olsa olur idi, D Arşalan olsa olurdı, Q Aşlan olu[r]sa olur idi; gūr-ı, Q yėri

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3546 Dėdi kim bu iş ser-encāmı nola
Bunda gelmekden şehüŋ kāmı nola

3547 Çünki ʿāḳıl ʿāḳıbet-endīş ola
Rütbet içinde melekden bīş ola

3548 Pes dėrüp ʿāḳılları şāh-ı Ḫoten
Oldı İskender işinde rāy-zen

3549 Her gişi vėrdi aŋa bir dürlü pend
Kim degüldi hīç biri sūdmend

3550 Ol gişi dünyāda ehl-i rāy ola
Kim her işi fikr ėdiben bile

3551 İş fesādı nėredendür bile rāst
Tā ṣalāḥın aŋa lāyıḳ ḳıla rāst

3552 Ḫastenüŋ bilmek gerekdür derdi ne — B148a, H129a
Tā devā nefʿ ėde anuŋ derdine

3553 Nabż u ḳārūre çü bilmeye ṭabīb — Q129a
Ṣayruya ⁀andan ṣıḥḥat olmaya naṣīb

3554 Çünki bilinmeye kim nedür maraż — Z105b
Ne sebeb zāyil olur u ne ʿaraż

3555 Çün ḥakīm aŋlamaya nedür mizāc
Nėce aṣṣı ḳıla ėtdügi ʿilāc

3556 Çünki bildi şāh-ı Çīn ki ⁀ol cümle pend — D102a
Olmayısar hergiz aŋa sūdmend

3557 Ṭutmadı sözin kimüŋ kim söyledi
Gendü āḫir böyle tedbīr eyledi

3558 Kim baş ėndüre şehüŋ fermānına
Tā güzend ėrmeye şehden cānına

3559 Anuŋ içün kim Sikender cengini
Görmemiş idi daḫı āhengini

3560 Bilür idi nėreye ki ⁀ol nāmver — C126a, M107b
Varsa hem-rāh olur idi ⁀aŋa ẓafer

3561 Her gişi ki ⁀ėderdi anuŋ ile ceng
Aṣlan olsa ⁀olurdı yėri gūr-ı teng

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3562 Gendünüŋ cānın düşüre rence tīz, Q Gendü cānına düşürür rüsteḫīz

3563 dėyen bebr ile, DZ dėyeni (D dėyeyi) bebr ü; Ol delüdür **ṣanma sen** (=AC; BQ **ṣanmaġıl**) anı, DHMZ Delüdür ṣanmaġıl anı sen, Q Delü durur ṣanmaġıl anı

3564 geldi, Q düşdi; ol ... ol, DQ - ... -, Z ol ... -

[3565-3569 < DHMZ; – B'de 3570'ten sonra bulunur]

3565 olmaya, B ḳalmaya

3566 birine, Q yėrine

3567 kimse ⁀olsa ki ⁀ola, Q gerek olsa idi; Gözine (=A; B Gözüme, C Görine) eylük, Q Göreyidüm kim

3568 AC her bir ele, BQ elden ele

3569 Oladı bir, Q Olayidi; ACQ herkes, B herḫas

3570 AC ėtdi ol iḥsānını, B ol ėtdi iḥsānını, Q iḥsānını ol ėtdi, DZ ol eylügini ėtdi; olmaġı, Q olmaġa

3571 ḫalḳa olmaya nīkī- (MZ nīkū-) şinās, B olmaya ḫalḳa nīk-şinās, Q ol olmaya ḫalḳa ḥaḳ-şinās; olur ol nā-sipās (=BCD; AHM nā-şinās), Q olamaz bā-sipās

3572 AC **Gişi midür ol**, BDHMQZ **Ādemī degül**

[3573-3574 – Z'de bunların yerine şu beyit var:

İtde ki ⁀etmek yėr vefālu it bilür / Ger yavuzluḳ işi ger eylük olur]

3573 İtde ki ⁀etmek yėr vefālu et biter, HM Anda ki ⁀etmek yėr vefālu it yėter, D İt ki etmek yėr vefālu ⁀erden beter, Q İt kim etmek yėr vefālu av dutar; olur, DQ -dür; itden, Q andan

3574 ėder anı bulur, D ėde anı bilür; yavuzluḳ, M yavuz; ACHM işi ger, D iş veger, Q iş ü ger, B iş gerek; olur, D ḳılur

3575 eylükden, D Eylügi ėden

3576 Ṭamġac, D Ṭamġacı

3577 geldi, D ėrdi; ėrişdi, D ėrmişdi; Ṭamġac, D Ṭamġacı

[3577/3578 – Q:

İke [İki] cerge idi kim māh ile mihr / Görmemiş tā varmış devrān sipihr]

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3562 Gendüden uluya ėden pençe tīz
Gendünüŋ cānın düşüre rence tīz

3563 Cengüme döymez dėyen bebr ile şīr
Ol delüdür ṣanma sen anı dilīr

3564 Hem öŋine geldi ʿanuŋ ol rūzigār
Ki ʿanı āzād ėtmiş idi ʿol tācdār

3565 Her ki eylük ėde żāyiʿ olmaya
Eylük eyleyen yavuzluḳ bulmaya

3566 Eylük eyle birine yüz eylük al
Dėdiler kim eylük eyle ṣuya ṣal

3567 Şimdi kimse ʿolsa ki ʿola eylük işi Q129b
Gözine eylük ėdeydi bir gişi

3568 Tā ki baḳmayaydı ol her bir ele
Düşmeyeydi rızḳ içün ėlden ėle

3569 Oladı bir güşede ḫalvet-nişīn
Görmeyeydi herkes ü nā-kes yüzin

3570 Çün şehüŋ ėtdi ol iḥsānını ẕikr B148b
Eyledi şāha muṭīʿ olmaġı fikr

3571 Her ki ḫalḳa olmaya nīkī-şināṣ
Ḫālıḳ'a daḫı olur ol nā-sipās

3572 Gişi midür ol ki eylük bilmeye H129b, Z106a
Her ki eylük bilmez eylük bulmaya

3573 İtde ki ʿetmek yėr vefālu et biter
Pes vefāsuz gişi ʿolur itden beter

3574 Gişi her ne kim ėder anı bulur
Ger yavuzluḳ işi ger eylük olur

3575 Kimse yavuzlıḳdan eylük bulmadı C126b
Kimse eylükden peşīmān olmadı

3576 İşbu fikr ü rāy ile Ṭamġac Ḫān
Oldı Şāh İskender'e ḳarşu revān

3577 Çünki Çīn ḥaddine geldi pāẕişāh D102b
Oraya ėrişdi hem Ṭamġac Şāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3578 Ėndi atdan, Z Atdan ėndi

3579 ėtdi şeh daḫı, D şeh daḫı ėtdi; Kim anı gören gişi, M K'anı gören gişiler

Q RESİM: İskender ile Çin imparatoru Q130a

3580 ḳullıġunŋa (=AH; BCDMZ ḳulluġunŋa) raġbet, Q raġbet ḳulluġunŋa

3581 Gey, DZ Tā; bulmayınca, H ḳılmayınca; Rāst olmaz perdede (B perde) ⁀āvāz-ı sürūd (Q rūd), DZ Ėdemez bir perdede ol rāst rūd

3582 gösterür, Z göstere

3583 Sėnüŋ oldur ki ⁀uydurasın ... olmaz saŋa uyan, Q Saŋa oldur k'ėtdüresin ... olmazsa oyandur

3584 işler, Q leşker; yiter (Q iter), A biter

3586 AC **kemḫā**, BDHMQZ **aṭlas**

3587 ADHM Olmış idi, C Oḳumışdı, BQ Ėtmiş idi; ḫoş-nefes, D ḫoş-bū

3588 Ėrdi bāġa, Q Bāġa ėrdi; ACDHM ėndi (M ėrdi) yėre, BQ anda idi, Z anı ėtdi

ABCH Ṣıfat-i bezm-i İskender-i (CH -) Ẕū'l-ḳarneyn

D *Maḳṣūd İskender*

M Resīden-i İskender be-şehr-i Çīn

Q Ṣıfat-i bezm-i İskender der şehr-i Çīn

Z Ṣıfat-i bezm-i Ẕū'l-ḳarneyn

B RESİM: İskender ile Çin imparatoru

3589 Ẕū'l-ḳarneyn, B İskender çü

3590 ile, H birle; oldı, D ṭoldı

3591 yāḳūtdur, A yāḳūt u dürr ü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3578 Ėndi atdan çün şehi gördi süvār — B149a, Q130a
Şāh öŋinde yėr öpdi bendevār

3579 Bir nüvāziş ėtdi şeh daḫı aŋa
Kim anı gören gişi ḳaldı ṭaŋa

3580 Kime kim ėrseŋ nüvāziş ėt müdām — M108a
Ki ͡ède ḳullıġuŋa raġbet ḫāṣ u ʿām

3581 Gey nüvāziş bulmayınca sāz-ı ʿūd — Q130b
Rāst olmaz perdede ͡āvāz-ı sürūd

3582 Şāḫ-ı gül çün gösterür berg ü nüvā
Bülbüle ol şevḳ ėtdürür nevā

3583 Sėnüŋ oldur ki ͡uydurasın luṭf ile
Sėnüŋ olmaz saŋa uyan ʿunf ile

3584 Ėy nėçe işler ki luṭf ile biter
Ey nėçe başlar ki ʿunf ile yiter

3585 Geldi Ṭamġac ile şehre şehriyār
Gördi bėzenmiş ḳamu şehr ü diyār

3586 Şu gibi her yaŋa şaçılmış gül-āb — Z106b
Her ṭaraf kemḫā döşenmiş bī-ḥisāb

3587 Ṣad hezārān nāfe-i müşk-i Ḫoten — H130a
Olmış idi ḫoş-nefes her yaŋadan

3588 Ėrdi bāġa dėyedüŋ Erdebihişt
Yāḫod ėndi yėre gülzār-ı behişt

Ṣıfat-i bezm-i İskender-i Ẕū'l-ḳarneyn

3589 Geldi Ẕü'l-ḳarneyn şehre şāẕukām — B149b, C127a
Ḫurrem oldı vü eline aldı cām

3590 Çün yöridi bāde-i ʿanber-buḫūr
ʿAksi ile oldı meclis ṭolu nūr

3591 Sāġar-ı zerrīne içinde şarāb
Dėyedüŋ yāḳūtdur yā laʿl-i nāb

3592 Bāde ṣaçardı dem-i müşk ü ʿabīr — B150a, D103a
ʿŪd naġme ėder idi bemm ü zīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

كَلْ يَكَا غِنْدَاكِي خَالِي عَبَرِيْن | كَاهْ صِيلِي جَانْ اِدَرْدِ كَاهْ دِيْن



طُوطِغِي جَانْلَارَه قَانُونِ شِفَا | زُلْفِ كُوكْلَارَه زَنْجِيرِ بَلَا



y. 108b-109a

İskender'in Çin hakanı Tamgac ile meclisi

Çift sayfa olarak düzenlenmiş bu meclis sahnesinde 108b. yaprakta, sağda, tahtında oturan İskender metinde vasıfları anlatılan sakiyi işaret eder. Ardında silahtarları bulunur. Solunda halı üzerinde Çin hakanı diz çökmüştür. Önde, meclise katılanlar, müzisyen ve içki taşıyan hizmetliler görülür. 109a'da, önde görevliler içki hazırlayıp yiyecek taşırken diğer görevliler saygıyla bekleşir.

94 x 132 mm. boyutlardaki resimlerden sağdaki 3594., soldaki 3596. beyitten sonra yer alır.

3593 iŋilerdi, Q iŋiler idi; lāle-, MQ laʿl-

[3594-3597 < M]

3594 ol olur (H olur ol) ḳuvvet ü (Q -), D ṣafā-dil vėrdi yā, Z ṣafā-yı dildür u

M RESİM: İskender ile Çin imparatoru'nun ziyafeti M108b

3595 tābına döymezdi, D tābına döymez, Q yüzine döymez

3596 yaŋaġında, D yaŋaġından; kemend-i, H beg idi

M RESİM M109a

3597 cānlara ḳānūn-ı, H ḳanlara cānūn-ı; ACHMQZ **belā**, BD **cefā**

3598 penhānı, Z penhān; ḥayvān idi ol Kevs̱er bile, D ḥayvānında ol Kevs̱er bula

3599 şāhına, Q şāh ile

3600 Çoḳ (BD Çoḫ), C Çün; AC **ḳıldı vü** (C hem), BZ **daḫı ⁀ėdüp** (B ėdip), DHM ėdüben, Q eyleyüben; Gėrü Çīn'i, D Çīn'i hem, Q Çīn gėrü

3601 kim vardı anda, D k'anda var idi; mülk (Z milk) ü māl, B māl ü mülk

3602 girmez, DQZ gelmez, M vėrmez; Vėre mālın (=ACHM; BQ mālı) her, DZ Māl vėre ol

3603 AC **taḫtı ele girse**, BDHMQZ **girseyidi ele**; urunaydı, Z uraydı

3604 Ḫalḳa çünkim, DZ Çünki ḫalḳa; bāde eyledi, HM eyledi bāde

3605 Çün gişiyi ṭayyibü'l-vaḳt, Q Çünki gişi ṭayyibü'n-nefs; şeb ḫoş dėmeklik, M ḫoş şeb dėmeklik, H şeb ḫayr dėmek, Q ḫoş ḫoş dėmekgil [dėmeklik]

3606 ʿaḳl (ADMZ + u)

3607 Söylenen, Z Dėnilen, D Dėyilen; İşlenen, Q İşleyen; ACM **daḫı ⁀olur**, BZ **ḫoẕ olur**, D olur ḫod, H olur hem, Q ḫod olur

ABCH Su'āl-i İskender ez Behrām-ı ḥakīm

M Su'āl kerden-i İskender ez ḥükemā

Q Su'āl-i İskender ez Behrām-ı ḥakīm ki māhiyyet çe gūne est Q131b

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

3593 Çeng inilerdi vü gülerdi cām
Ol benefşe-ḳad olup bu lāle-fām

3594 Yöridi cām ile yāḳūt-ı revān M108b, Q131a
Kim ol olur ḳuvvet ü ḳūt-ı revān

3595 Şāh eline ṣundı bir sāḳī şarāb
Kim yüzi tābına döymezdi ⁀āfitāb

3596 Gül yaŋaġında kemend-i ʿanberīn M109a
Gāh ṣayd-ı cān ėderdi gāh dīn

3597 Ṭuṭaġı cānlara ḳānūn-ı şifā
Zülfi göŋüllere zencīr-i belā

3598 Aġzınuŋ penhānı rāzın kim bile M109b, Z107a
Ki ⁀āb-ı ḥayvān idi ol Kevs̱er bile

3599 Çünki ḫoş vaḳt oldı şāh-ı nāmver
Vėrdi Çīn şāhına tāc ile kemer

3600 Çoḳ nüvāziş ḳıldı vü ḫoş söyledi
Gėrü Çīn'i ⁀aŋa muḳarrer eyledi

3601 Her kime kim vardı anda ser-te-ser A32a, H130b
Vėrdi şehr ü mülk ü māl u sīm ü zer

3602 Vėrmeyince memleket girmez ele
Vère mālın her ki diler mülk ala

3603 Memleket taḫtı ele girse belāş
Tāc urunaydı bi-lā-şek cümle baş

3604 Ḫalḳa çünkim bāde eyledi eṣer C127b
Gėtdiler şeh meclisinden ser-te-ser

3605 Çün gişiyi ṭayyibü'l-vaḳt ėde cām B150b
Ḫoş durur şeb ḫoş dėmeklik şād-kām

3606 Çün buḫār-ı mey dimāġı ḳıla germ
Gėde başdan ʿaḳl yüzden daḫı şerm

3607 Söylenen sözden gelür cāna ḫaṭar
İşlenen işden daḫı ⁀olur bīm-i ser

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3608 ḳaldı, DQ ḳıldı

D *Su'āl İskender min ḥakīm Behrām*

Z Su'āl-i İskender ez ḥakīm Behrām

3609 ėy, A ki ‿ėy; Çīn, Z dīn; BCDH[Q?] ḫaṭāyı ḳıldı çın, AMZ Ḫıṭā'yı ḳıldı Çīn

3610 ACDH Ḥükmi, BMQ Ḥükm

[3611-3612 – D ↲]

3611 Ne durur māhiyyetin (=ACHQ; B māhiyyeti), DZ Lāzımın māhiyyetüŋ; Cümle eşyānuŋ ki var, D Küll ü cüzvi ne durur, Z Külli vü cüzvī nedür; farḳın ḳılan, Z farḳı bulan

[3612-3613 < Z]

3612 Oldı ... sözinden, Q Ol ... behrinden (?); yoḳdur (BQ yoḫdur) faẓl u, D çoḫdur aṣṣı

3613 ġayb u (Q -), D ġaybdan

3614 eyle, H ėtgil; beyān ... ʿayān, DZ ʿayān ... beyān

3615 şerḥ, Q ʿarż; Mümteniʿ taʿrīfini hem, DZ Hem ḥüdūṣ ile ḳıdemden

A Cevāb-ı ḥakīm be-su'āl-i İskender

B Cevāb-ı Behrām-ı ḥakīm

CH Cevāb-ı ḥakīm

D *Cevāb Behrām ḥakīm*

MQ Cevāb güften-i Behrām (M -) ḥakīm İskender-rā

Z Cevāb-ı su'āl

3616 AC **ki ‿ola ‿anuŋla ol**, BDZ **ki ‿ol** (D Kim) **anuŋla ‿oldı** (Z olur), HMQ ki ‿ol (M kim) anuŋladur

3617 Ẕāt oldur çün var ėde ‿anı, DQZ Vėrdi ḫāricde vücūd aŋa

3619 (< Z) kimseden, B kimseneden

[3620 – D'de 3625'ten sonra bulunur; 3620-3621 – Z ↲]

3621 kim ẕātı, Q ki ẕāt; ėy baḥr-i cūd ... ʿadem ėde (Q ʿademde) ... vücūd, DZ bīş ü kem ... vücūd ėde ... ʿadem

[3622-3626 < Z]

3622 ėy, C ol; bīş-bīn, M nefs-bīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Su'āl-i İskender ez Behrām-ı ḥakīm Q131b

3608 Şāh ḫalvet ḳaldı vü birḳaç nedīm D103b
Çīn ėlinden daḫı Behrām-ı ḥakīm

3609 Şeh ḥakīme dėdi ėy dānā-yı Çīn
Kim senüŋ fikrüŋ ḫaṭāyı ḳıldı çın

3610 Her neyi kim sen taṣavvur ḳılasın Z107b
Ḥükmi taṣdīḳ ile nedür bilesin

3611 Ne durur māhiyyetin sensin bilen
Cümle eşyānuŋ ki var farḳın ḳılan

3612 Oldı gönül dünyā sözinden melūl M110a
Ki ʿanda yoḳdur faż̀l u ṭoludur fużūl

3613 ʿĀlem-i ġayb u şehādetden baŋa
Söz dėgil kim ṭutmışam ḳulaḳ saŋa

3614 Baŋa māhiyyet nedür eyle beyān
Pes vücūd aḳsāmını ḳılġıl ʿayān

3615 Vācib ü mümkin nedür şerḥ eylegil H131a
Mümteniʿ taʿrīfini hem söylegil

Cevāb-ı ḥakīm

3616 Dėdi var her nesnede ėy bīş-bīn B151a
Bir ḥaḳīḳat ki ʿola ʿanuŋla ol yaḳīn

3617 Adını māhiyyet urmışdur ḥakīm C128a
Ẕāt oldur çün var ėde ʿanı Ḳadīm

3618 Vācib oldur bilgil ėy ẓıll-ı Ḫuẕā
Kim vücūdın ẕātı ėde iḳtiżā

3619 Gendüzinden ola ẕātı gendünüŋ
Varlıġı kimseden olmaya anuŋ

3620 Mümteniʿ ol ki ʿiḳtiżā eyleye ẕāt Q132a
Yoḳlıġını ėy şeh-i nikū-ṣıfāt

3621 Mümkin ol kim ẕātı ʿanuŋ ėy baḥr-i cūd
Ne ʿadem ėde ʿiḳtiżā vü ne vücūd

3622 Varlıġını vācibüŋ ėy bīş-bīn
Ḥüccet ile bileyim dėrseŋ yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3623 bellü, Q ile

3625 ḳudret ile ⁀andan, D ḳudret ile, Q ḳudreti anda

3626 vücūdı ḥādiṯüŋ oldı, D vücūd oldı bu ḥādiṯüŋ; Varlıġına, M Varlıġuŋ [+ düzeltme?]

3627 Vācib Allāh'uŋ vücūdıdur, D Vācib ol ẕātı ilāhīdür, Z Vācibün bi'ẕ-ẕāt Allāh'dur

3628 mümkināt, H mümkināṭa; Zühre vü (Q -) ṣems, DZ ṣems-i (Z ṣems ü) tābān

[3629-3630 – D ⇂]

3630 (< Z) feyż, Q faẓl; Mūcid ü, B Mevcūd-ı

3631 (< Z) uş, M iş; aŋa, M saŋa

[3632 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Mümkinüŋ varlıġı bes bī-işṭibāh / Vācibüŋ varlıġına (Z Varlıġına vācibüŋ) oldı güvāh]

D *Fī beyān aḳsām el-mevcūdāt*

Z Der beyān-ı mümkin

3633 (< H) bil, D bilgil

3634 (< M) Ḳısm-ı rūḥānī, Z Ḳısm-ı evveldür, D Ḳısm ol durur

3635 olur ẓāhir, D ẓāhir olur; anlardan, B anları; eṣerden, DZ eṣerle; anları, Q anlardan

[3636-3641 – H: 3640 3641 3636-3639]

[3636-3639 < Z]

3636 ACD **Māddeden** (D Māddedür) **ʿaḳl bi'l-küllī** berī, BHMQ **Māddedendür ʿaḳl bārīki** berī (Q yėri)

3637 ACDHM Nefs hem, BQ Hem nefes; ḳıldı, Q ḳaldı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3623 Olmasa mevcūd vācib bellü bil — D104a
Bulmayaydı varlıġa muḥdeṯ sebīl

3624 Çünki ḥādiṯ gendüzinden olımaz
Vācib olmayınca varlıḳ bulımaz

3625 Lā-cirem vācib gerekdür bī-gümān
Ki ⁀ola muḥdeṯ ḳudret ile ⁀andan ʿayān

3626 Pes vücūdı ḥādiṯüŋ oldı delīl — M110b
Varlıġına vācibüŋ bī-ḳāl u ḳīl

3627 Vācib Allāh'uŋ vücūdıdur hemīn
Mümteniʿ anuŋ şerīkidür yaḳīn

3628 Zīr ü bālā mümkināt uş ḳıl naẓar
Yėr ü gök ü Zühre vü Şems ü Ḳamer

3629 Mümkine çün gendüden yoḳdur vücūd — B151b, H131b
Pes gerek vācibden aŋa feyż-i cūd

3630 Tā ki ol feyż ile varlıḳ bula ol
Mūcid ü īcāda şāhid ola ol

3631 İşbu sözden uş yaḳīn olur saŋa
Kim yėr ile gök müsebbiḥdür aŋa

3632 Varlıġuŋ her ẕerresi bī-iştibāh — C128b, Z108a
Birligine durur Allāh'uŋ güvāh

3633 Mümkin iki ḳısm olur bil yaḳīn
Ḳısm-ı rūḥānī vü cismānī hemīn

3634 Ḳısm-ı rūḥānī nüfūs ile ʿuḳūl — Q132b
Ki ⁀anlara ḥiss ile bulınmaz vuṣūl

3635 Līkin olur ẓāhir anlardan eṯer
Ol eṯerden bilür anları beşer

3636 Māddeden ʿaḳl bi'l-küllī berī
Ol taʿalluḳdan daḫı olmış arı

3637 Nefs hem bī-māddedür līkin anı — D104b
Māddeye ḳıldı mülābis ol Ġanī

3638 Kim anuŋ tedbīrini ėder müdām
Tā kemāli ola anuŋla temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3639 ʿĀlem-i ġayb, H ʿĀlemü'l-ġayb; ikisidür, D gişi durur; ACDMQ hemīn ... yaḳīn, B yaḳīn ... hemīn, H hemīn ... hemīn

3640 (< M) ol kim (H ki), D evvel; ėdeler, Z eder ü (?)

3641 (< M) Ol daḫı hem iki ḳısm olur yaḳīn, DHZ İki ḳısmetdür ol (H bil) ėy dānā-yı dīn; yaḳīn ... hemīn (DZ yaḳīn), A hemīn ... yaḳīn

3642 hem (Q -)

[3644 – DZ ⇙]

3644 mürekkebdür, DZ mürekkeb üç

3645 ACDM **yėl ü ṣu** vü yėr, BHQ **ṣu vü yėl** ü yėr, Z yėl ṣu ṭopraḳ u; yėr bu dört, Q ṭopraġdur; olmışdur, QZ olmış

3646 durur ol, DZ bigidür

3647 ḥisāb, M ḫiṭāb

[3649-3650 – Q ↲]

3649 adın, Q adı; ser-ā-ser, DZ temāmet

3650 AC **Maġribüŋ ser-ḥaddidür**, BDHMQZ **Maġribe degin durur**

3651 ol bu, D anuŋ bir; ḫātemi, Q ʿālemi

3652 içindedür, HZ içinde var; biri (CHZ yėri) yapmaġa yoḳ (B yoḫ), DQ yėr yapmaġa yoḳdur (Q yoḫdur)

3653 ḳış u, Q kim ḳış, M ʿayşı

3654 anda gėce olur, DQZ gėce olur anda; müdām ... temām, Q temām ... müdām; olur (Q olup) altı ay daḫı, M daḫı altı ay

3639 ʿĀlem-i ġayb ol ikisidür hemīn
Her ne var bāḳī şehādetdür yaḳīn

3640 Ḳısm-ı cismānī nedür ol kim ḥavās
Anı idrāk ėdeler reʾsen be-reʾs

3641 Ol daḫı hem iki ḳısm olur yaḳīn B152a
Biri ʿulvī biri siflīdür hemīn

3642 ʿUlvi iki ḳısm olur hem bī-gümān
Biri encüm biri eflāk uş ʿayān

3643 Ḳısm-ı siflī daḫı olur iki ḳısm
Bir basīṭ ü bir mürekkeb sorsaŋ ism

3644 Ol mürekkebdür mevālīd āşikār M111a
Ol basīṭ uş dört ʿunṣur ḳıl şümār

3645 Od u yėl ü ṣu vü yėr bu dört basīṭ H132a
Emr ile birbirine ͡olmışdur muḥīṭ

3646 Ḳamusından giçirek durur zemīn
Arada bir noḳṭa durur ol hemīn

3647 Dört baḫş ėtdi anı ehl-i ḥisāb C129a
Birisi maʿmūr u üçidür ḫarāb

3648 İşbu maʿmūrı bilenler fehm ile Q133a, Z108b
Yėdi ḳısmet eylediler vehm ile

3649 Her birinüŋ adın iḳlīm urdılar
Ṭūl u ʿarżına ser-ā-ser ėrdiler

3650 Her birinüŋ ṭūlı maşrıḳdan temām
Maġribüŋ ser-ḥaddidür ėy nīk-nām

3651 Bu yedide oldı maḥṣūr ādemi
Ki ͡oldı ol bu āferīniş ḫātemi

3652 İşbu rubʿ içindedür maʿmūr bes
Daḫı biri yapmaġa yoḳ dest-res

3653 Kim şimālīsi yėrüŋ ṣovuḳ olur D105a
Altı ay ḳış u ḳaraŋuluḳ olur

3654 Altı ay anda gėce olur müdām B152b
Gündüz olur altı ay daḫı temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3655 vü neşv bulur ne, Q bulur ne neşv ü ne, DZ bulurlar u ne ḫod (Z ḫoẕ)

3656 dāyim ü ḳamusı, Z dāyim ü mecmūʿı, D dāyimā mecmūʿ, M dāyime mecmūʿ u, H ḳamusı hem daḫı, Q dāyimā ḳamusı

[3657-3658 – D ↲]

3657 (< HZ) yöresin, Q yöresin

3659 AC **şarḳīde**, BHMQ **şarḳī**, DZ şarḳīsi; Kim, H Bir; orada, DZ oraya; ACHMZ **ḳalur**, BDQ **olur**

3660 bir, D ol; ki ⁀aŋa yoḳdur (BQ yoḫdur), HM ki yoḳ aŋa; kenār, C ḳarār [sayfa kenarında başka elle *kenār* da yazılmıştır]

D *Fī ṣıfat baḥr Oḳyānūs*

3662 oldılar, H olmışdur; Hem gėrü aŋa, Q Kim aŋa gėrü; olurlar, D dururlar, Z dėrilür

3663 Bu deŋizler aṣlı bī-şek, DHMZ Ḳamu deŋizlere (M deŋizlerde) mādde; Baḥri berr ü berri baḥr ol, M Baḥr u berr ü berr ü baḥr ol, D Baḥr u berr ü baḥr evvel, Z Baḥri ber ber baḥri evvel, Q Baḥr u berr berr ile baḥrı

3664 Bėş (BM Bes) deŋizüŋ, Q Altı deŋiz, DZ Yėdi baḥruŋ

3665 deŋizlerde ... Var ki yoḳ (B yoḫ) anlarda, DZ deŋizde var ... Kim yoḳ (D yoġ) oralarda; deyyār, B deryā

3666 durur, D olur

3667 deryādur u kimi, M deryā vü kimisi, H deyyār u kimisi; BCDMQ vādiye, AH evdiye

3668 (< H) Azıdur, M Az durur; maʿmūr u, Z ābād; ḫalāyıḳ, DZ ʿacāyib

D *Fī ḳudret el-Bārī ʿazze ismuh*

Z Der beyān-ı ṭarīḳ-ı istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ

[3669-3670 – D ↲]

3669 (< Z) var, Q ki var

3670 gey, D kim

ABCD Der beyān-ı ṭarīḳ-ı istidlāl ber vücūd-ı Ṣāniʿ

M Der istidlāl-ı Ṣāniʿ

Q Der beyān-ı rümūz-ı ʿālem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3655 Lā-cirem orada ḥayvān u nebāt
Ne nemā vü neşv bulur ne ḥayāt

3656 Ol cenūbīsinde daḫı altı ay
Gündüz olur dāyim ü ḳamusı yay

3657 Ol iki ḳuṭbun yöresinde ⁀āsumān
Āsiyā gibi ėder gerdiş ʿayān

3658 Lā-cirem olur hevā orada nār
Hergiz anda ėdemez kimse ḳarār

3659 Cānib-i şarḳīde ⁀ulu ṭaġlar olur M111b
Kim ḳuş ėrse orada bī-per ḳalur

3660 Ṭoludur ġarbīsi ẓulmetle buḫār
Daḫı bir deryā ki ⁀anа yoḳdur kenār

3661 Baḥr-ı Oḳyānūs ol durur be-nām A32b, H132b, Z109a
Kim muḥīṭ olmış durur yėre temām

3662 Andan oldılar deŋizler münfaṣıl C129b, Q133b
Hem gėrü anа olurlar muttaṣıl

3663 Bu deŋizler aṣlı bī-şek ol durur
Baḥri berr ü berri baḥr ol oldurur

3664 Bėş deŋizüŋ her biri andan çıḳar
Gėrü andan yanа meyl ėdüp aḳar

3665 Bu deŋizlerde cezāyir bī-şümār
Var ki yoḳ anlarda deyyār u diyār

3666 İşbu rubʿuŋ daḫı ki ⁀ābādān durur
Azı maʿmūr u çoġı vīrān durur

3667 Kimi ṭaġlardur u kimi bādiye B153a
Kimi deryādur u kimi vādiye

3668 Azıdur maʿmūr u çoġıdur ḫarāb D105b
Var bu az yėrde ḫalāyıḳ bī-ḥisāb

3669 Çün bi-ḥamdi'llāh var sende baṣar
ʿİbret ile ḳıl bu āṣāra naẓar

3670 Ger bu āṣāra naẓar gey ḳılasın
Ol Mü'eṣṣir ḳudretini bilesin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3671 işbu āṣār (BZ āṣāra) ėt, Q uşbu āṣār-ı, D bu eṣer ḳılġıl

3672 Bāniye (Q Yā neye) bünyād olduġı, D Nābe [Neye?] bünyād olduġı oldur

3673 āṣārı kim (HM ki), D eṣer ki sen; yaḳīn ... hemīn, B hemīn ... yaḳīn

3674 Gerçi ⁀(Q Ger) eṣer çoḳdur ... olan, Z Nola ⁀eṣer çoḳsa ... ol kim; ʿĀḳil, Q ʿĀrif; yėter, D biter

3675 bes (HQ pes), CZ baş; ACHM olmaz ol, BQ olmaz bil, DZ gerekmez

[3676-3683 < Z]

3676 Vācib ü (Q Vācibe) Ḥaḳ kim (M ki) ḳadīm (B yaḳīn) oldur, D Vācib ol Ḥaḳdur ḳadīm ol kim, H Vācib oldur Ḥaḳ ḳadīm oldur; olamaz bir olur bir (=ACHM; BD ol), Q olmaz bir olur daḫı; hemān, D bī-gümān

3677 olsa (CDHM + ėy) dānişde (DM dāniş) melek, Q olur ise bil bī-şek

3678 Birbirinden, Q Her birinden

[3679-3681 < H]

3679 ACM olur ė ġafletden, D ola ġafletden, BQ ʿaḳl olur andan

3680 BCDQ bir, AM biri; Arada anuŋladur, Q Arda anuŋla durur

3681 Birisi daḫı (B + ki), D Biri daḫı

3683 kim Ḥaḳ, D vācib; Birlig ile, D Birligine

3684 ėdersin, DQZ eydürsin; Pes, DZ Gel; eyle, D ḳılġıl

3685 arada, DZ eṣerde; müşkil durur, B müşkil olur

3686 ḳāniʿ, Q ḳalan

Der beyān-ı ṭarīḳ-ı istidlāl ber vücūd-ı Ṣāni‘

3671 Çünki bildüŋ gendüden olmaz eṣer
Nėredendür işbu āṣār ėt naẓar

3672 Bāniye bünyād olduġı delīl
Saŋa reh-ber pes varur iseŋ sebīl

3673 Bu ḳamu āṣārı kim gördüŋ yaḳīn M112a
Bir Mü’eṣṣirden durur ẓāhir hemīn

3674 Gerçi ‿eṣer çoḳdur Mü’eṣṣir bir yėter Z109b
‘Āḳil olan sırrına sözüŋ yėter

3675 İki olmaz bir gerekdür bes hemīn Q134a
Bir durur Ḥaḳ iki olmaz ol yaḳīn

3676 Vācib ü Ḥaḳ kim ḳadīm oldur ‘ayān C130a, H133a
İki olamaz bir olur bir hemān

3677 Vācib iki olsa dānişde melek
Her birinde ḫāṣ bir nesne gerek

3678 Tā ki birlik gėde ikilik gele
Birbirinden ol iki mümtāz ola

3679 Böyle olsa ‿olur ė ġafletden berī B153b
İki nesneden mürekkeb her biri

3680 Ol iki cüzvüŋ bir ol kim iştirāk
Arada anuŋladur ėy fikri pāk

3681 Birisi daḫı ‿ol durur ki ‿anuŋ ile
Birbirinden ol iki mümtāz ola

3682 Çün gerek terkībden vācib arı
Pes olur vāciblik anlardan berī

3683 Pes bilindi rāst kim Ḥaḳ bir gerek D106a
Birlig ile vācib ü ḳādir gerek

3684 Nėçe ėdersin eṣerden sözi kes
Pes Mü’eṣṣir bilmege eyle heves

3685 Bu arada ḳalma ki ‿āb u gil durur
Bunda ḳalanuŋ işi müşkil durur

3686 Çün daḫı yėg yėr gelür imiş ele
Buŋa ḳāni‘ gişi bī-himmet ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3687 Nėşe, DZ Neye

3688 gülzārına ... evṣāfını, DZ gülzārını (D'de *gülzārına*'ya düzeltilmiş) ... aḫlāḳını

3689 Ḫayr, Q Ḫayrlu

3690 ki ⁀ol, D kim

D *Fi't-temṯīl ve't-teşbīh*

3692 (< Q) Nėşe bėslersin anı, DZ Nefs-i emmāre nedür (D durur); ACHM **ki ⁀ol kūze-mār** (HM kūre-mār), BDZ **ol** (D bu, Z bir) **gürze-mār**; Ḳaṣd ėder, DZ Kim diler; demār, CZ ṭamar

[3693-3695 < Z; 3693-3694 – Q ⤶]

3693 bī-şek, Q bir gün

3694 (< D) ėder, Q ėrür

[3695-3696 – D ⤶]

3696 AC **Var aŋa bir nesne vėr ki ⁀ol**, BHMQ **Vėr aŋa bir nesne kim ol**, DZ Bir nesne vėr aŋa ki ⁀ol; vü sen olasın andan, DZ sen (D kim) şerrinden olasın

3697 göŋlüŋ pür-ṣafā, DZ sırruŋda ṣafā; Zīnetine dünyenüŋ, Q Zīnet-i dünyā yinüŋ (?)

3698 Ḫālıḳ'ı, D Ḫālıḳ'uŋ; gerek ... isterseŋ, Q görgil ... dilerseŋ

3699 Oradan mebde' ... Anı eyle yād (BHM yāẕ) (M + u) andan olma yad, DZ Mebde' andandur ... Yad olma andan anı eyle yād

[3699/3700 – H133b6-134a7: Tinnīn hakkında ek bölüm – bkz. Eklenti 11]

ABCHM Der temṯīl ve tevḥīd ve ḫātime-i dāsitān

D *Fi't-tevḥīd*

Q Der beyān-ı temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

3700 ACHMQ ki **deryālar**, B ki **deŋizler**, DZ deŋizler kim; ACH **çıḳar ... varıban** (HM varuban) **aḳar**, BQ çıḫıp ... dönerler aḫıp, DZ **çıḳup** (D çıḫup) **... varurlar aḳup** (D aḫup)

3701 (< M) gey, Z kim, D -; eyle, H aŋla; mebde' hem, DZ -dur mebde'

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tubaesogb

3687 Nėşe sevdüŋ bu heyūlā gülḫanın
Gel temāşā eyle cennet gülşenin

3688 Ḳuds gülzārına ḳılursaŋ heves M112b
Gendüzüŋden ṭabʿ evṣāfını kes

3689 Şer durur şer bī-şek evṣāf-ı beşer Q134b
Ḫayr ol ki ‿ola ıraḳ senden bu şer

3690 Ārzūsın vėrme nefsüŋ ki ‿ol leʾīm
Cānuŋa ėy dost düşmendür ʿaẓīm

3691 Nefsüŋe uyma ki sėni azdurur C130b
Uyar iseŋ aŋa ʿaḳluŋ az durur

3692 Nėşe bėslersin anı ki ‿ol kūze-mār B154a
Ḳaṣd ėder kim ala cānuŋdan demār

3693 Mār durur nefs bėslerseŋ anı
Ejdehā olup yudar bī-şek seni

3694 Dīv durur nefs ėder peyveste rīv H133b°
Kim belāya ṣala cānuŋı bu dīv

3695 Ādem iseŋ dīvi hergiz esleme
Var ise ʿaḳluŋ yılanı bėsleme

3696 Var aŋa bir nesne vėr ki ‿ol ejdehā
Öle vü sen olasın andan rehā

3697 Ger dilerseŋ ki ‿ola göŋlüŋ pür-ṣafā
Zīnetine dünyenüŋ urġıl ḳafa

3698 Ḫālıḳ'ı gerek ḫalāyıḳdan kesil Z110a
Ḳurb isterseŋ ʿalāyıḳdan kesil

3699 Oradan mebdeʾ hem aŋadur meʿād D106b
Anı eyle yād andan olma yad

Der temṯīl ve tevḥīd ve ḫātime-i dāsitān H134a°

3700 Baḥr-ı aʿẓamdan ki deryālar çıḳar
Hem gėrü ol baḥre dönerler aḳar

3701 Saŋa enmūẕec durur gey eyle yād
Ki ‿oradan mebdeʾ hem aŋadur meʿād

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3702 merci‘ oldur hem (DHZ oldur u, BM ol durur), Q merci‘üŋ k’oldur; ki sözümdür, B sözüm durur, DZ ki (D -) ol durur

3704 ėtdügi sözleri, Q sözleri ėtdügi; Aŋladuŋ ise, DZ Ger işitdüŋse; gördüŋ, D bulduŋ

A Dāsitān-ı reften-i İskender be-Maşrıḳ ve dīẕen-i ʿacāyib

B Dāsitān-ı İskender be-reften-i Maşrıḳ ve dīẕen-i ʿacāyib-rā ki āncāst

CH Dāsitān-ı reften-i İskender be-Maşrıḳ ve dīẕen-i (H dīden-i ū) ʿacāyib-rā ki āncāst

D *Ẕehāb İskender ilā beled Ḫuṭāy ve Ḫoten*

Q Reften-i İskender be-Maşrıḳ ve dīden-i ʿacāyibhā

Z Dāsitān-ı ʿazīmet-i İskender be-ṭarīḳ-ı Maşrıḳ ve dīden-i ʿacāyib

CH Muḳaddime-i dāsitān

M Muḳaddime-i dāsitān-ı İskender be-ṭarīḳ

3705 Ṭūbā-nişīn, D şekker-nişīn; āferīn, M āferīniş

3706 Söyle ... naġmeŋe, Q Sözi ... naġmuŋa

3707 AC **Gelmedügin geldügin** sözüŋ, BDHQ **Gelesin gelmeyesin** (D Gelesen gelmeyesen) sözüŋ, M K’olasın gelmeyiser sözüŋ, Z Gelesin ya gelmeyesin söz

[3708-3709 < Z]

3708 ACHM **şekker-kelām**, BDQ **şīrīn-kelām**; bī-nuṭḳ, H nuṭḳı, M nuṭḳ

3709 AC **baġladı dilin ḳafes**, BHM **çerḫ dėdi aŋa bes**, D çerḫ aŋa dėdi ki bes, Q çerḫ aŋa döndi bes

3710 bugün, M bir gün; yaşaran, D başaran; berg-i rezān (H vezān), Q ber-güẕerān; Yarın olmadın ṣarardı (Q ṣararur) bī-ḫazān, D K’olmadan yarın aŋa ėrer ḫazān, Z Ki ⁀olmadan ėrdi aŋa yarın

3711 yaşarup, B yaşaran

3712 ki (Q -); bugünki işüŋi, D bugün işüŋi sen, Q bugün bir işüŋi

[3713 < Q]

3714 Furṣatı, HM Furṣatuŋ; eyleme kim bu, DZ eylemegil (D eyleme gel) kim; Günde yüz dürlü döner ü, DQ döner bu, Z döne vü, HM dönedür

3715 nefesde, DHMZ dönişde

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3702 Aŋa dön kim merci‘ oldur hem me’āb
Pendümi dutġıl ki sözümdür ṣavāb

3703 İşbu sözler ki ⁀Aḥmedī eydür saŋa — B154b, M113a, Q135a
Tangrı’dan ilhām olmışdur aŋa

3704 Saŋa ol ėtdügi sözleri beyān
Aŋladuŋ ise Ḥaḳ’ı gördüŋ ‘ayān

Dāsitān-ı reften-i İskender be-maşriḳ ve dīẕen-i ‘acāyib-rā ki āncāst — C131a

Muḳaddime-i dāsitān

3705 Söylegil ėy ṭūṭī-i Ṭūbā-nişīn
Ki ⁀āferīn şekker sözüŋe āferīn

3706 Söyle söylemek saŋa lāyıḳ durur — H134b
Bülbül-i cān naġmeŋe ‘āşıḳ durur

3707 Sözi bugün söyle yarın kim bile
Gelmedügin geldügin sözüŋ dile

3708 Ėy ki nėçe ṭūṭī-i şekker-kelām
Ḳaldı bī-nuṭḳ ėtmedin sözin temām

3709 Ėy ki nėçe bülbül-i şīrīn-nefes
Söyler iken baġladı dilin ḳafes

3710 Nėçe bugün yaşaran berg-i rezān
Yarın olmadın ṣarardı bī-ḫazān

3711 Nėçe yaşarup ḳızaran bāġ u verd
Mihricān esmedin oldı zār u zerd

3712 Cān nedāmetden dilerseŋ ki ⁀arına — Z110b
Ḳoma bugünki işüŋi yarına

3713 Ger bugün fevt ėder iseŋ işüŋi — D107a
Göresin yarın nolur teşvīşüŋi

3714 Furṣatı fevt eyleme kim bu sipihr
Günde yüz dürlü döner vü māh u mihr

3715 Her nefesde gösterür yüz dürlü levn — B155a
Böyle geldi böyle gėdiser bu kevn

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3716 eyleye, DZ ėde

3717 aldanma, M inanma

[3718-3719 – M ↲]

3718 ki, MQ kim; oldur ʿāleme vėren, DMZ ol vėrür ḳamu kevne (D güne, M gözde)

[3719-3720 – Q ↲]

3719 gündüz kim gelibenüŋ (Q ki gelübeni) gėder, D gündüz devri kim gelüp geçer, HMZ vü gündüz ki gelüben (Z kim gelüp) gėder; Bedri gör kim (M ki), H Gör ki bedri; AHM eksildüp, BDQ eksilip, C eksilüp; geder, DQ gėder

[3720-3721 < DHMZ]

3720 ėder, Q eyler

3721 A küsūf ... ḫusūf, B ḫüsūf ... kusūf

3721 (< Q) ṣalar ufūl, C ṣalur anuŋ

3722 Bāḳi-i encüm (D Bāḳi encümler) bulurlar lā-muḥāl (DZ bī-muḥāl), Q Bāḳi encüm nėçesi bulur mecāl; hübūṭ, Z rübūṭ; ricʿat (= A[Q?]; BC rücʿat, HM recʿat) geh, DZ recʿatdan

3723 ḥavādiṣden, Q ḥavādiṣde

3724 kej, DH ger, M gel; sırr-ı (B ḫübb-i) *Lā*, D sırr ile

[3725-3728 < D]

3725 nesneye, Q nesneyi; Nolur (Q Nūr) aḥvālini gėdicek, H Gėdicek aḥvālini nolur

3726 dehre, H ʿahde; durur, H -dur u

[3727-3728 < H]

3727 gėder gelür, MQZ gelür (M gelüp) gėder; AH sėni ol ḳomaz, C ol sėni ḳomaz, BQ sėni ḳomaz (Q ḳoymaz) ol; gėce, Q güce

[3728 – Q ↵]

D Maṭlaʿ-ı dāsitān

[3729 – Z'de 3724'ten sonra bulunur]

3729 ACHM **Ki ⁀ol**, BDQZ **Ol**; şöyle, BQ eyle

ABCMZ Maṭlaʿ-ı dāsitān

3730 ḫurrem, Z ḥazm u

H Maṭlaʿ-ı dāsitān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3716 Kime eyledi vefā bu rūzigār M113b
Kim saŋa daḫı ⁀eyleye pāyān-ı kār

3717 ʿAhdine aldanma ki ⁀olur ʿahdi süst Q135b
Ḳavline inanma ki ⁀olur nā-dürüst

3718 Gün ki oldur ʿāleme vėren cemāl C131b
Gör nėce bulur küsūf ile zevāl

3719 Gėce gündüz kim gelibenüŋ gėder
Bedri gör kim nėce eksilüp geder

3720 Güne her gün bir zevāl ėder sipihr A33a
Bu ḫayāle baḳma kim var anda mihr

3721 Kim buŋa ṣalar ufūl aŋa küsūf
Hem buŋa vėrür ġurūb aŋa ḫusūf

3722 Bāḳi-i encüm bulurlar lā-muḥāl
Geh hübūṭ u gāh ricʿat geh vebāl

3723 Çün ḫavādiṯden felekde yoḳ amān H135a
Saŋa yėrde ola mı nedür gümān

3724 Encüme kej baḳma kim ola yaḳīn
Saŋa sırr-ı *Lā uḥibbü'l-āfilīn*

3725 Her ki gėder nesneye göŋül vėre
Nolur aḥvālini gėdicek göre

3726 Ġarre olma dehre kim yoḳ anda ʿahd Z111a
Ṣunduġı geh zehr durur gāh şehd

3727 Böyle kim gėder gelür gündüz gėce
Tīz iledür sėni ol ḳomaz gėce

3728 Ol ki ⁀aŋa ḥākim gėce gündüz ola B155b
İşi bellüdür ki ne gün düz ola

3729 Dünya sevgüsini göŋülden gėder
Ki ⁀ol nėce kim geldise şöyle gėder

Maṭlaʿ-ı dāsitān

3730 Çün musaḫḫar oldı şāha mülk-i Çīn D107b
Ḳıldı ḫurrem ʿadl ile ol mülk için

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3731 Ulu vü, DHMZ Uluyı

3732 Her, DZ Ol; kim, M ki; ulu, D ol kim

3733 ḫayr, BH ḫoş; ʿAdl, D ʿAḳl

3734 ACHZ Neydi evvel, B Neydügin, DMQ Ne idi ol; nolısar, Q olısar

3735 Anda (H K'anda) dahı ne ʿacāyib var, DZ Ne ʿacāyib vardur ol yaŋa

3738 Oraya çün, M Ol araya; ėrdi, A vardı; Bir iki gün oldı anda, M Bir iki gün anda oldı, D Oldı iki gün orada, Z Oldı ‿iki gün ol arada

3739 AC **Nūş ḳıldı bāde vü ėtdi**, BDHMQZ **Bāde ḳıldı nūş u** (M -) **eyledi**

D *Ṣıfat ḥacar yusaḫḫar el-cin bih*

Z Ṣıfat-i seng

3740 CQ -la oldı, AD oldı, BHMZ ile ‿oldı; ėy, MZ ki ‿ėy

AC Ṣıfat-i sengī ki be-ẕān (H be-dān, C ber ān) cin ve ʿafārit müsaḫḫar mī-şüd

B Ṣıfat-i seng ki be-dār-ı cin ve ʿafārit müsaḫḫar mī-şeved

M Ṣıfat-i sengī ki perī be-ẕān müsaḫḫar mī-şeved

Q Ṣıfat-i sengī ki cin ve ʿafārit be-dān müsaḫḫar mī-şüd

3741 Dünki, Q Düne; kim, M ki; Ėrişüp, D Geliben, Z Gelüben; dutdı (H ṭutdı), D urdı

3742 bes, Q men

3743 bir, H yüz; āhen, D tīşe

[3744 < DHMZ]

3745 aḳdur (B aḥdur, Q aġdur) geh, D içidür; vü geh, H geh, M geh ol, Q -dur geh; ü geh, D gāhı, H olur geh, Q -dur geh

3731 Bay u yoḫsula kamu ḫoş söyledi
Ulu vü giçiyi ḫoş-dil eyledi

3732 Her ki diler kim ululıḳ eyleye C132a, M114a, Q136a
Gerek ulu giçiye ḫoş söyleye

3733 Cümle ḫalḳa ḫayr ola endīşesi
ʿAdl yolın varmaġ ola pīşesi

3734 Neydi evvel ṣonra nolısar bile
Ḫalḳa sulṭānise Ḥaḳḳ'a ḳul ola

3735 Pes diledi şāh kim şarḳa vara
Anda daḫı ne ʿacāyib var göre

3736 Çünki birḳaç gün yöridi şehriyār
Bir yere erişdi çün ḫurrem bahār

3737 Ṣandal idi ⁀anuŋ aġacı vü baḳam
Behmen idi otı sünbül daḫı hem

3738 Oraya çün erdi şāh-ı nām-cūy
Bir iki gün oldı anda kām-cūy

3739 Cānı ḫoş ṭutmaġa cām etdi ṭaleb B156a, H135b, Z111b
Nūş ḳıldı bāde vü etdi ṭarab

3740 Çünki nūş-ā-nūşla oldı şād-kām
Bir gişi geldi dedi ey nīk-nām

Ṣıfat-i sengī ki be-ẕān cin ve ʿafārit müsaḫḫar mī-şüd

3741 Dünki gün kim devlet ile pāẕişāh
Erişüp burada dutdı bārigāh

3742 Merkebüm yitürdüm ederken ṭaleb
Uġradum bir ṭaşa yolda bes ʿaceb

3743 Her zemānda gösterür bir dürlü reng
Cehd edüp anı ne āhen ṣır ne seng

3744 Gösterür çoḳ dürlü reng ol her zemān Q136b
Cümle-i elvān olur andan ʿayān

3745 Gāh aḳdur geh ḳara vü geh ḳızıl D108a
Gāh ṣaru gāh gög ü geh yaşıl

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3746 rūşen olur, B ṣayḳal urulur [olur]

3747 sözden, Z söze; ḳaldı, BH ḳıldı

3748 dėdi aŋa ḥakīm, DHMZ ḥakīm aŋa dėdi; ėy, DZ k'ėy

3749 Çīn durur, H Cinnidür

[3750 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Z Kimsede kim bu ṭaş olursa müdām / Cümle cin olur anuŋ ḥükmine rām

DZ Nėrede kim uşbu ṭaş ola müdām / Cinniler ḳaçarlar oradan temām]

3750 olur ise, CHM olursa; olurlar aŋa; M aŋa olurlar

3751 ola, H olur; orada, D arada

3752 (< Z) ne ʿaḳreb olur, C ʿaḳreb olur u; AC ne kūze, HM ne kūre, BD ne gürze, Q gezende

3754 ACQ **aŋa**, BDHMZ **buŋa**; **ṭut** (=A; CH dut, D ṭuṭ), BMQ **ḳıl**, Z ėt; bir söz daḫı eydem (M eydeyim), H şerḥ ėdeyim bir bir

B Beyān-ı terkīb-i maʿādin ve cevāhir

ACHM Beyān-ı terkīb-i cevāhir-i (M + der) maʿādin

D *Ṣıfat ʿayn reʾy fī beled eş-şarḳ*

Q Der beyān-ı terkīb-i maʿādin [ve] cevāhir

3755 cevfinde, D ceybinde

3756 Müddet ile, Q Muddeti; ACDH **güneş aŋa**, BMQ **aŋa güneş**; Kimi aḥcār olur u, H Kimisi aḥcār olur

3757 lezic (=AC[Q?]; HM lezec, B leẕic), D kirec; olup ... olur, Q ola ... ola

3758 (< Q) ACD Çün lezic (HM lezec, D kirec) olup (M olur), B Çünki leẕic; kim (D -)

3759 Kirdigār, M rūzigār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3746 Gėce āyīne gibi rūşen olur
Şu'lesiyle her ṭaraf gülşen olur

3747 İşbu sözden ḳaldı İskender ʿaceb C132b, M114b
Eyledi ol dem Aresṭū'yı ṭaleb

3748 Dėdi ṭaş vaṣfın ḥakīme ol temām
Pes dėdi aŋa ḥakīm ėy nīk-nām

3749 İşbu ṭaşuŋ adı durur feyleḳūs
Çīn durur kānı bu ṭaşuŋ daḫı Rūs

3750 Kimde kim bu ṭaş olur ise müdām Z112a
Dīvler olurlar aŋa cümle rām

3751 Ḳanḳı yėrde kim ola işbu metāʿ B156b
Ne hevām olur orada ne sibāʿ

3752 Daḫı ne ʿaḳreb olur ne kūze mār
Daḫı ne ḫod ejdehā-yı cān-şikār

3753 Līki cinnīler bunuŋ kānın müdām
Gizlü ṭutarlar ḫalāyıḳdan temām

3754 Kimse anuŋçün ẓafer bulmaz aŋa H136a
Güş ṭut bir söz daḫı eydem saŋa

Beyān-ı terkīb-i cevāhir-i maʿādin

3755 Çünki yaġmur ėne gökden āb u nem
Cemʿ olur cevfinde yėrüŋ bīş ü kem

3756 Müddet ile ⁀ėder güneş aŋa eṣer
Kimi aḥcār olur u kimi güher

3757 Çün lezic olup ḳarışmaya ⁀aŋa ḫāk Q137a
Laʿl gibi gevher olur tāb-nāk

3758 Çün lezic olup ḳarışa ⁀aŋa türāb
Lā-cirem kim ṭaş olur ol ḫāk u āb

3759 Pes bularuŋ her birinden Kirdigār
Gün-e-gün ḫāṣiyyet ėder āşikār

3760 Çün ḳılur ḳudret ʿanāṣırda eṣer D108b
Ṣuyı lü'lü' ṭoprāġı yāḳūt ėder

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3761 (< Z) Yürege ... dermān, Q Yüzüŋe ... dermānuŋ; derd-i dile, CQ derd ile

[3762 < B]

3763 Arada hergiz, Z Ara yėrde hīç

3764 (< H) AC **nesne kim gereklü**, BDMQZ **kim gereklü ise**

3765 Ḳamusını düzdi (Z düzer), D Ḳamusın düzetdi

D'de 3766

[3766 – D'de bu beyit 3760 ile 3761 arasında bulunuyor fakat sonradan 3760'ın önüne *ḫ* = *muaḫḫar*, 3761'in önüne *m* = *muḳaddem* konularak düzeltme yapılmıştır]

3766 bunı, DQ anı

3768 gizlerdi, B gizledi; ḫazāyinde, DZ ḫazīnede; anuŋla ⁀oldı ol, Q old'anuŋla

ABCQZ Resīden-i İskender be-ma'den-i ḫār-Çīnī (AZ ḫār-ı Çīnī) (BQ + ve ṣıfat-i terkīb-i ān)

D *Ẕikr seb'a me'ādin*

H Su'āl-i İskender be-ma'den-i ḫār-Çīnī

M Ṣıfat-i ma'den-i ḫār-Çīnī

3770 Kūrede, H Kūre-i, MZ Orada; ṭopraġı çünkim (H çünki), D çün ṭopraġı kim; AC **ḥall olup**, HMZ **eriyüp**, BD eriyip, Q ayrıyıp (?); CHZ çıḳar, BDQ çıḫar, A aḳar

3771 (< B) andan, D anı

3772 çoġ (Z Çün) ėtse ⁀aŋa, D ki çoġ ėtse, Q ėderse aŋa; anda, C aŋa

3773 andan, B anda; Her kime kim ėre (H ėrse) ol, D Her kime kim ėrişe, Z Kime kim ėrişe ol

3774 anı, Z kānı; kām-kār, D nām-dār; ki ⁀ėy, C ėy

3775 filizzātuŋ, D filāzātuŋ; şerḥini ėt, M şerḥin ėyit; ACM nedendür eyit, Q neden durur eyt, BH ne durur eyit, D nedür baŋa ėt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

3761 Yürege ḳuvvet vėrür yāḳūt ile — C133a, M115a
Lūlüyi dermān ėder derd-i dile

3762 ʿÖmr miṣbāḥına odı nūr ėder
Rūḥ milkin yėl ile maʿmūr ėder

3763 Ṣāniʿüŋ ṣunʿı egerçi çoḳ durur
Arada hergiz gerekmez yoḳ durur

3764 Her ne nesne kim gereklü var durur — B157a
Kārgāh-ı ṣunʿa baḳan er durur

3765 Ḳamusını düzdi eyle kim gerek — Z112b
Pes anuŋ birligine yoḳ hīç şek

3766 Çün işitdi bunı şāh-ı mülk-gīr
Geldi bu söz aŋa ġāyet dil-peẕīr

3767 Vardı ol kāndan şeh-i pīrūz-ceng
Aldı elmās ile birkaç pāre seng

3768 Anı gizlerdi ḫazāyinde müdām
Ġālib anuŋla ⁀oldı ol cinne temām

Resīden-i İskender be-maʿden-i ḫār-Çīnī

3769 Gėtdi oradan daḫı şāh-ı cihān — H136b
Geldi gördi işlenür bir ulu kān

3770 Kūrede ṭopraġı çünkim od yaḳar
Ḫār-Çīnī ḥall olup andan çıḳar

3771 Ḫār-Çīnī ol durur bilgil yaḳīn — Q137b
Ki ⁀āyine düzerler andan ehl-i Çīn

3772 Ṣāḥib-i laḳve çoġ ėtse ⁀aŋa naẓar
ʿİlletinden ḳalmaz anda hīç eṯer

3773 Daḫı andan bir ʿaceb peykān olur
Her kime kim ėre ol bī-cān olur

3774 Çünki gördi anı şāh-ı kām-kār
Dėdi ⁀Aresṭū'ya ki ėy dānā-yı kār

3775 Bu filizzātuŋ baŋa şerḥini ėt — C133b, D109a, M115b
Bunlaruŋ terkībi nedendür eyit

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3776 şol, Z bu

3777 ACH **şol**, BDMQZ **ol**; bu baḳır, Q oldı

3778 AC **sen**, BDHMQZ **söz**; ACDHM ḥālini şerḥ eylegil, B şerḥini sen söylegil, Q şerḥi maŋa eylegil

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

M Su'āl kerden-i İskender ez ḥakīm

3780 Muḥtebis, H Muḥtebes; olup, DM olur; ACHM **çün**, BDQZ **çü**

3781 ḥarrı, B ḥürrı, M ḥārı

3782 ACH eṣerden olup ol mādde, BQ eṣerlerden olup (Q olur) mādde, DZ eṣerden mādde çün olur, M eṣerden olup ol mādde; Ġār, Q Ḥār; ACHZ çıḳup olur, M çıḳar olup, BDQ çıḫar olıp; ḫafīf, A ḥaẓīf

3783 yapışup anda, DZ anda yapışup; Pes hevāsı ⁀èder ḳışuŋ aŋa, DZ Ḳış ṣovuġı ⁀az az aŋa ḳılar (D eyler), Q Ḳış savuġı az aŋa ḳılur

3784 olur, Z olup

[3784/3785 – DMZ:

Çoḳ (D Çoḫ, M Çün) zemān ṭopraġa ḳarışup ḳalur / Ma'denüŋ ḥarri (M ḥārı) anı ṣāfī ḳılur]

[3785-3787 – H'de sadece 3785a 3787b bulunur]

3785 ACM çıḳup, D çıḫup, BQ çıḫar

[3786-3789 – D: 3789 3788 3786 3787]

3786 (< Q) aŋa ṣovuḳ ḳılur (Z ėdüp), B aŋa sovuḫ ḳılıp, M ṣovuḳ ḳılup aŋa; olıban (DM oluban) gėrü ol (M andan) ferşe ėner, Z olur u gėrü çün ferşe donar

[3787-3788 – Z'de bunların yerine şu beyit var:

Ol maġāra saḳfına çıḳan buḫār / Ḥal olup çün dona yėrde ⁀èder ḳarār]

3787 (< Q) BCM saḳfından, AD saḳfında; Donup, B Ṭoŋıp, D Ṭutup, HM Dutup; èder ġār, M anda 'ār; ACHM **saṭḥında**, BD **saḳfında**

3788 ü (Q -); bulur, D alur

3789 BCHM çün ḳılur aŋa, ADQ çün aŋa ḳılur, Z ḳılur aŋa çün; Müddet ile ol ġalīẓ andan, DZ Rūzigār ile ġalīẓ andan, H Müddet ile ġılẓat andan çün; gėder, M güẕer

3790 keṣīf ... laṭīf (Q ḫafīf), HM laṭīf ... keṣīf

3791 müdām, D mevād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3776 Ḳamu bir ṭopraḳda nedür iḥtisās
Kim bu nuḳre olur ol zer şol reṣāṣ

3777 Ḫār-Çīnī bu nėçündür şol ḥadīd B157b, Z113a
Ol neden ḳurşun bu baḳır ḳıl bedīd

3778 İşbu yėdiden baŋa sen söylegil A33b
Her birinüŋ ḥālini şerḥ eylegil

3779 Çün ḥakīme rūşen oldı bu ḫiṭāb
Vėrdi ol dem şeh su'āline cevāb

3780 Kim yėr altında ruṭūbetle buḫār
Muḥtebis olup çün ėderler ḳarār

3781 Ma'den ile güneşüŋ ḥarrı meger
Müddet ile ėder anlara eṣer

3782 Ol eṣerden olup ol mādde laṭīf H137a
Ġār saḳfına çıḳup olur ḫafīf

3783 Bir zemān yapışup anda meḳṣ ėder
Pes hevāsı ⁀ėder ḳışuŋ aŋa eṣer

3784 Çün ṣovuḳdan ol ġalīz olur temām
Oradan düşüp ḳılur yėrde maḳām

3785 Şöyle kim ḥammāmlarda ṣu buḫār Q138a
Oluban saḳfa çıḳup ḳılur ḳarār

3786 Saḳfda aŋa ṣovuḳ ḳılur eṣer
Ḥal olıban gėrü ol ferşe ėner

3787 Ġār saḳfından çü ḥal olup buḫār
Donup ėder ġār saṭḥında ḳarār

3788 Rāst bir müddet orada ḳalur ol M116a
Ma'den ü günden ḥarāret bulur ol

3789 Ol ḥarāret çün ḳılur aŋa eṣer B158a
Müddet ile ol ġalīẓ andan gėder

3790 Zībaḳ olur andan eczā-yı keṣīf C134a, D109b, Z113b
Cümle kükürd olur eczā-yı laṭīf

3791 Mümtezic olıcaḳ ol iki temām
Ḥarr-ı ma'dinden eṣer bulup müdām

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3792 Yėr içinde ⁀olur mürekkeb yėdi, Q Yėrüŋ içinde mürekkeb ėtdi; AC kibrīt ... kükürd, BDQ kükürd ... kibrīt, HM kibrīt ... kibrīt

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

3793 kibrīt ... kükürd, Z kibrīt ... kibrīt, Q kükürd ... kibrīt; olur ... alur (Q olur), DZ ola ... ala

3794 Nėce, DZ Şöyle; ṣunuŋ, M ṣuyuŋ; AC **Şöyle kim anda belürmez** hīç, BHMQ **Eyle kim** (HM ki) **belürmez anda** (BQ andan) hīç, DZ Eyle kim belürmez olur anda (D andan); āb, M bāb

3795 (< Q) kim, M ki; ṣu (D -); yübsin, M nīşin; Mümtezic olduḳda (B olduḫda, M ḳılduḳda) anı, B Memzūc olduḫda anı bes

3796 ACDZ Ḫuşkligin, HM Ḫuşkligi, B Ḫuşklıġını, Q Ḫuşkluġunı

3797 olup, DZ ola; Saḳlu ⁀(BQ Saḫlu) olalar (Q ola), H Saḳladı ⁀anlar, M Saḳladalar; terlikden, M terlikde

3798 münāṣib ola miḳdār u (Q -ı), B ola miḳdār münāṣib; Müddet ile, Q Müddeti

3799 bulmadın, QZ olmadın; Āfet-i berd (A bürd) aŋa olur (D olur aŋa) sīm-i ḫām, BM Āfet-i yėrden (M yėrde) ki olur sīm-i ḫām, Q [=3801b] Ḳarışıp bir olmadın ėy nīk-nām

3800 bula, D ola; Şol, DZ Ol

3801 (< BQ [fakat bkz. 3799]) olmadın, C olmadı

[3802 < Q]

3803 Andan, Q K'andan; öŋdin ki ⁀ol ikisi nużc, Z öŋ ol ikisi nużbiḫ (?); AC ala ... ola, BQ ola ... gele, DMZ ola ... ola

3804 olur, QZ ola; Zībaḳ olsa çoḳ, Z Zībaḳı çoḳ olsa ⁀

3805 (< MZ) kükürde (D kükürdi) gey (A çoḳ), H kükürdüŋi (?); ėrmedin, DHQ olmadın; bula, Q bulup; ḫār-ı Çīnī, H ḫār-Çīnī, DQ ḫār-ı Çīn

3806 kim (M ki) dėdüm (DHMZ dėdük), Q k'eyledüŋ

ABCQ İ'tirāż ber (B -ı) ḳavl-i Aresṭū ve istidlāl be-Ṣāni'-i Ḳādir

D *Fi't-tevḥīd bi'l-istidlāl 'alā vücūd eṣ-Ṣāni'*

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

M Fi't-tevḥīd ve ḳudret eṣ-Ṣāni'

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3792 İmtizācından bularuŋ bī-gümān
Yėr içinde ⁀olur mürekkeb yėdi kān

3793 Zībaḳ u kibrīt çün ṣāfī olur
Zībaḳuŋ terligini kükürd alur

3794 Nėce ki ⁀içer terligin ṣunuŋ türāb
Şöyle kim anda belürmez hīç āb

3795 Şöyle kim ṣu ṭopraġuŋ yübsin alur
Mümtezic olduḳda anı ter ḳılur

3796 Ḫuşkligin daḫı kibrītüŋ ḳamu
Zībaḳuŋ terligin alur ėy ulu

3797 Çün bu resme iḫtilāṭ olup temām
Saḳlu ⁀olalar ḫuşk u terlikden müdām

3798 Hem münāsib ola miḳdār u eṣer H137b
Müddet ile ⁀olur mürekkeb kān-ı zer

3799 ʿĀrıż olsa nużc bulmadın temām
Āfet-i berd aŋa olur sīm-i ḫām

3800 Ger ḥarāretden yübūset bula ol
Şol eṣerden ḳara baḳır ola ol

3801 Zībaḳ u kükürd eczāsı temām
Ḳarışup bir olmadın ėy nīk-nām

3802 Çün bürūdetle yübūset bulalar B158b
Kān içinde ḫāṣ ḳalʿay olalar

3803 Andan öŋdin ki ⁀ol ikisi nużc ala M116b, Q138b, Z114a
Ger bürūdet bunlara ġālib ola

3804 Çünki kibrīt ola çoḳ olur ḥadīd
Zībaḳ olsa çoḳ olur ḳurşun bedīd

3805 Çün ḳızıl kükürde gey nużc ėrmedin C134a
ʿAḳd bula ḫār-ı Çīnī ⁀olur yaḳīn

3806 Ol suʾāle kim dėdüm şāhā cevāb D110a
Bu durur *Vaʾllāhü aʿlem biʾṣ-ṣavāb*

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[3807-3819 < D]

3807 AC **ėtdi ‿anı**, BHMQZ **eyledi**

3808 A **ṭutarsaŋ sen**, C dutarsaŋ sen, B **ṭutar iseŋ**, HMQZ dutar iseŋ

3809 çizim, HM ḥarem; bī-gümān ... olmış ʿayān, Q sen ʿayān ... -dür bī-gümān

3810 bir ü, M yėr ü, Q yaḫşı; olur, Z durur

[3011-3013 – Z: 3012 3013 3011]

3811 vü biri, Z biridür; AC **olur**, BHMQZ **olmış**

3812 olsa yėl ü ḫāk, Z yėr ola vü yėr; olaydı, Q oldı, Z ola; ėy (HM -)

3814 Kim, M Ki bunı; BCMZ düzedür, Q düzdürür, AH düzer ü

3815 ayva vü ... şeftālu, Q ḥayvān u ... zerdālu; BCHMQ şunı (Q anı) ... ėder / Bunı, A anı ... düzer / Anı

3816 bir yėrde, Q bu yėrde; AC **ḫāṣiyet** bulup yėter, BM **dürlü ad** bulup yėter, H resme ad bulup yėter, Z ad bulıban ol yėter, Q ad bulup rengīn ü ter

3817 İşbu (BQ Uşbu), A Ol; olur u ol (A bu), H ol gül ü bu

3818 ACHMZ yaḳīn ... ḥāli kim (M ḥāli ki, Z ḥākimi) budur hemīn, BQ ʿayān ... ḥālini (B ḥākimi) oldur hemān

3819 Maʿdinüŋ içinde bil kim ol, H Maʿdinüŋ içinde bilgil k'ol, Z Maʿden içinde yaḳīn bil ki ‿ol

3820 mürekkeb bu, H bu eşkāl u

ABCHQ Der taḥrīż be-naẓar-ı iʿtibār (H -) ber maṣnūʿāt

M İstidlāl ber vücūd eṣ-Ṣāniʿ

[3821 – Q'da 3823'ten sonra geliyor]

3821 Mübdiʿi aŋ, M Mübdiʿi ög; AC Ṣāniʿi **aŋ**, BDHMQZ Ṣāniʿi **gör**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İʿtirāż ber ḳavl-i Aresṭū ve istidlāl be-Ṣāniʿ-i Ḳādir

3807 İşbu sözleri ki ⁀Aresṭū ėtdi naḳl
Ẓāhir egerçi ḳabūl ėtdi ⁀anı ʿaḳl

3808 Līki bundan daḫı yėg söz var saŋa H138a
Eydeyim ḳulaḳ ṭutarsaŋ sen baŋa

3809 Bir çizim yėrde görürsin bī-gümān
Dürlü aġaçlar bitüp olmış ʿayān

3810 Ṭopraġı bir ü hevāsı ṣuyı hem
Bir aġac ṣandal olur biri baḳam

3811 Bir aġac şeftālü vü biri enār
Birisi serv olur u biri çenār

3812 Ger müʾeṣṣir olsa yėl ü ḫāk u ṣu
Ḳamu bir nevʿ aġac olaydı ⁀ėy ulu

3813 Çün aġaclar dürlü dürlüdür ʿayān
Bil ki ayruḳdur müʾeṣṣir bī-gümān

3814 Kim bunı ʿunnāb ėder anı ʿineb B159a
Anı raṭbe düzedür bunı ruṭab

3815 Bunı ayva vü şunı ālū ėder
Bunı emrūd anı şeftālu ėder

3816 Toḫmsuz bir yėrde dürlü ot biter Q139a
Her biri bir ḫāṣiyet bulup yėter

3817 İşbu naʿnaʿ olur u ol bādiyān Z114b
İşbu nergis olur u bu erġavān

3818 Çün nebātuŋ ḥālini bildüŋ yaḳīn M117a
Bil maʿādin ḥāli kim budur hemīn

3819 Maʿdinüŋ içinde bil kim ol Ḳadīm C135a
Kimini zer ėder ü kimini sīm

3820 Nėredendür fikr ėt bunca eṣer
Kimden olmışdur mürekkeb bu ṣuver

Der taḥrīż be-naẓar-ı iʿtibār ber maṣnūʿāt

3821 Mübdiʿi aŋ ḳo bedāyiʿ ẕikrini
Ṣāniʿi aŋ ḳo ṣanāyiʿ fikrini

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3822 (< D) Çün bu, BHZ Çünki; ṭopraġ u yėldür ü, M yėl ü ṭopraḳdur

[3823-3824 – B ↲]

3823 yeng ... reng, B reng ... yeng; Daḫı bir, D Dāyire

3825 andan, AD anda

3826 yaḳīndür ki, M ʻayāndur; ol, Q k'ol

3827 (< BMQ) vācibdür, H vāḥiddür; yaḳīn ... hemīn, Z hemīn ... yaḳīn; Ḫālıḳ ḳamusına, D ḳamusına Ḫālıḳ

[3828-3831 < Z; 3828-3832 – D'de 3835'ten sonra geliyor]

3828 (< M) fiʻle yėtüren, Q fiʻli bitüren; Bitüren Ol (Q ü) hem yitüren, D Yitüren ü hem bitüren

3829 Ḫāṣ anuŋdur u (D bir, H hem), CQ Ḫāṣ anuŋ durur, celāl ü hem cemāl, H cemāl ü hem celāl

3830 Ẕātı ⁀anuŋ ayruḳ ẕevāta, D Ẕātı ⁀anuŋ hīç ẕāta, Q Ẕātı ayruḫ ẕāta anuŋ; ṣıfātı, Q ṣıfāt; ayruḳ, DQ ayruḫ, B hīç

[3831-3832 – H ↲]

3831 ėrmez anuŋ hergiz, DQ hergiz anuŋ ėrmez (Q girmez); ḳaṭʻā, D hergiz, H aṣlā; girmez, HQ ėrmez; ʻilel, H ʻalel

[3832 < M]

3834 (< Q) bir yėter, M bir gerek

3836 tām, D temām; andan, D anda

3837 olur, D oldı; ola, H gele; AC **eylegil** nėşe, BDHMQ **eyle kim** (M ki) nėşe, Z ėt ki ne işe

3822 Çün bu maṣnūʿātuŋ aṣlını ḳamu H138b
Bildüŋ od u ṭopraġ u yėldür ü ṣu

3823 Līki her birinde var bir dürlü yeng
Daḫı bir mikdār u resm ü şekl ü reng

3824 Daḫı her birinde var bir vaẓʿ-ı ḫāṣ
Muḫtelif keyfiyyet ü dürlü ḫavāṣ

3825 Bil ki gerek bir muḫassis bī-gümān
Ki ⁀andan olmış ola bu ḳamu ʿayān

3826 Bu yaḳīndür ki ⁀ol Muḫaṣṣiṣ bir gerek B159b
Hem Mürīd ü ʿĀlim ü Ḳādir gerek

3827 Ol Muḫaṣṣiṣ ẕāt-ı vācibdür yaḳīn
Ki ⁀ol durur Ḫālıḳ ḳamusına hemīn

3828 Ḳuvveti fiʿle yėtüren Ol durur
Bitüren Ol hem yitüren Ol durur

3829 Ḳuvvet ü ḳudret anuŋdur u kemāl
Ḫāṣ anuŋdur celāl ü hem cemāl

3830 Ẕātı ⁀anuŋ ayruḳ ẕevāta beŋzemez Q139b
Hem ṣıfātı ⁀ayruḳ ṣıfāta beŋzemez

3831 Ḥükmine ėrmez anuŋ hergiz ḫalel
Fiʿline ḳaṭʿā anuŋ girmez ʿilel

3832 Vaṣfidur ẕātı gibi anuŋ ḳadīm D110b
Żıddıdur miṯli gibi anuŋ ʿadīm

3833 Gerçi kim çoḳdur eṯer bilgil yaḳīn C135b
Kim Mü'eṯṯir arada birdür hemīn

3834 İki gerekmez mü'eṯṯir bir yėter M117b
Bu sözüŋ sırrına ʿaḳlı ⁀olan yėter

3835 Aŋa kim Ḫālıḳ ola ḳudret gerek Z115a
Nesne īcād ėtmege ḳuvvet gerek

3836 Ḳudret içinde çü Ḳādir ola tām
Cümle maḳdūrāt olur andan temām

3837 Bir ile çün iş temām olur ola H139a
Bir daḫı fikr eylegil nėşe gele

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3839 şehriyār, B nāmver

ACHM Reften-i İskender be-memleket-i (M be-vilāyet-i) Kişmīr

B Reften-i İskender-i Ẕū'l-ḳarneyn be-memleket-i Kişmīr

D *Ẕehāb İskender ilā beled Kişmīr*

Q Reften-i İskender-i be-Kişmīr

Z Reften-i İskender be-milk-i Kişmīr

3840 Kim (HM Tā) göre kim nėcedür (M ki nėcedür, DZ nėcesidür), Q Göre kim nėce durur

3842 ACHM **deryā-ṣıfat**, BDQZ **deryā bigi** (Q gibi); pāyānı, B oranı (?)

3843 ACHM **zībā**, BDQZ **mevzūn**

3845 Kimi ... Kimi, D Kim ... Kim; vėrürdi, QZ vėrür; ėderlerdi, CHMZ ėderdi, Q ėderler

3846 ki ‿adı anuŋ, DZ vardı ki ‿adı; ADMZ ṭāġī, C dağı, H ṭaġ, BQ yaġı; ol (DQ -)

3847 Var idi leşker anuŋla, Q Var idi leşkeri anuŋ, Z Vardı leşker anuŋ ile; u cevşenver, D cevşenlü, Q idi çābük-

3848 olar ḳamu, D ḳamu anlar, Z vü ḳamusı; Kimse ne, B Kimsene

3849 uş, Q ol

D Muḥārebe-i İskender ma'a sulṭān Kişmīr

3850 var idi, Z vardı

3852 siyāh, DQ sipāh

3838 Birlig ile muntaẓımdur iki kevn — A34a
Ḳādir ayruḳdan nėce isteye ʿavn

3839 Çün bu sözleri işitdi şehriyār
Āferīn ėtdi ḥakīme bī-şümār

Reften-i İskender be-memleket-i Kişmīr

3840 Yöridi Kişmīr'e andan şāh-ı Rūm — B160a
Kim göre kim nėcedür ol merzibūm

3841 Buldı anda bī-ʿaded şehr ü diyār
Cümle reng ü būy çün ḫurrem bahār

3842 Ser-te-ser maʿmūr kim vīrānı yoḳ
Ḫalḳınuŋ deryā-ṣıfat pāyānı yoḳ

3843 Ṭāliʿ-i meymūn ile ferruḫ ḳamu
Ṣūret-i zībā ile gül-ruḫ ḳamu

3844 Vardı andan Türk ėline şehriyār — Q140a
Buldı anda bī-kerān şehr ü diyār

3845 Kimi vėrürdi ⁀anlaruŋ Ṭamġac'a māl
Kimi ʿāṣī ⁀olup ėderlerdi ḳıtāl

3846 Bir melik ki ⁀adı anuŋ Ṭarḫān idi
Türk'den ṭāġī olana ⁀ol ḫān idi

3847 Var idi leşker anuŋla bī-şümār — C136a, Z115b
Ḳamu tīr-endāz u cevşenver süvār

3848 Büt-perest idi olar ḳamu yaḳīn — M118a
Kimse ne tevḥīd bilürdi ne dīn

3849 Şāhdan ol mülke ėrişdi ḫaber
Kim gelür uş leşkeriyle şīr-i ner

3850 Bir çeri cemʿ oldı anda bī-ʿaded — D111a
Ki ⁀aŋa ne pāyān var idi vü ne ḥad

3851 Çünki şāhuŋ leşkerini gördiler — H139b
Ṣaf düzedüp şāha ḳarşu durdılar

3852 Anlaruŋla bir neberd eyledi şāh — B160b
Ki ⁀ėtdi rūşen güni anlara siyāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3853 Kūslar, M Gūşlar, Q Kūs ile; bemm, B bām

3854 Birbir üstine, Z Birbiri ⁀üstine; yıḳılup, B yıḫılıp, HQ yıġılup; Oldı, CH Ṭoldı

3855 Ḳanda kim baḳsaŋ (BQ baḫsaŋ) ten idi bī-kerān (= ACH; BMQ bī-revān, Z bī-devān), D Her ṭaraf baḫsaŋ ten-i bī-ser revān; Her ṭaraf, H yaŋa, M zemān; BCHZ seyl idi (Z seylidür) olmış, M şöyledi olmış, DQ seyli olmışdı, A ṣuyladı

3856 Türk, CH Türk'i; tīr, HMZ tīri; bārān, D berrān; Eyle, H Şöyle; bārān, A perrān

[3857-3861 – DZ'de 3835'ten sonra geliyor]

3857 Āreş, D Āzeş; ol günde (QZ gün) ėtdi çok (B çoḫ) dürlü, D ėtdi ol gün anda çoḫ; u, D ol

3858 biŋ (Q miŋ) gişiyi peykān ile ḫāk ... oldı ḳılıcından (C ḳılıçdan, H ḳılıcında) helāk, D peykān ile biŋ gişi helāk ... ḳılıc ile hem sū-yı ḫāk

3859 Şol, D Ol, HQZ Bir, M Bes; kemāndār idi Āreş D kemend-endāz idi Āzeş; kim, M ki (HM + bu)

[3859/3860 – H:

Şāh ḳıldı ol gün anı ḫalḳa ser / Mülk vėrdi aŋa vü tāc u kemer

Şāh oldur kim hüner-perver ola / Ḥaẓretinde ⁀ehl-i hüner server ola]

3860 (< Q) çıḳardı, Z çıḳar; Aŋa ne āhen (M āhın) döyer idi ne, DZ Mūm olurdı oḳı (D oḫı) peykānına

3861 (< Z) Oḳı (BQ Oḫı) çıḳdukda kemāndan, D Oldı oḫ iki yaŋadan; Demreninden, D Demiründen (?); şu'le urur (DQ urar) idi, B şu'leyi ururdı

3862 oldı muẓaffer Türk'e, DZ Türk'e muẓaffer oldı

M RESİM: İskender ile Tarhan savaşı M118b

M RESİM M119a

3863 kim ad ile anlardur, DZ kim adlarıdur şimdi, M adıyile k'anlardur; ḳılıcından, H ḳılıcında

3864 u kimi, A u kimisi, Q kimisi; Ḳaçdılar olup (D oldı) 'alemler, BQ Oldılar şeh ḳılıcından

3865 AC **genc ü raḫt**, BDHMQZ **raḫt ü genc**

3866 arada, DZ aradan; dār u (Z -) gīr ... u (D -) oldı esīr, H kār u zār ... oldı kār u (?); Ṭarḫān atdan, C atdan Ṭarḫan

3867 Bunca, H Nėçe; serverler, DZ server; Çün gėde baş ayaġuŋ, D Çünki baş gėtdi ayaḳ, Z Çünki gėtdi baş ayaḳ

[3867/3868 – DZ:

Şāh ḳıldı ol gün anı ḫalḳa ser / Mülk (Z Milk) vėrdi aŋa vü tāc u kemer

Şāh oldur kim hüner-perver ola / Hem ḳatında ⁀ (D Ḥaẓretinde ⁀) ehl-i hüner server ola]

3868 her ne, DHMZ ne ki

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3853 Kūslar ġurruş ėdüben bemm ü zīr
Ḳopdı ‿iki leşker arasında nefīr

3854 Birbir üstine yıḳılup küşteler
Oldı ol ṣaḥrā ser-ā-ser püşteler

3855 Ḳanda kim baḳsaŋ ten idi bī-kerān
Her ṭaraf ḳan seyl idi olmış revān

3856 Türk yadan tīr-bārān ėtdiler
Eyle kim peykānı bārān ėtdiler

3857 Āreş ol günde ‿ėtdi çok dürlü hüner
Anda oldı ser-firāz u nāmver

3858 Ḳıldı biŋ gişiyi peykān ile ḫāk Q140b
Biŋ daḫı oldı ḳılıcından helāk

3859 Şol kemāndār idi Āreş kim ḳader
Ḳılur idi oḳı sehminden ḥaẕer

3860 Çünki yayından çıḳardı ‿anuŋ ḫadeng
Anŋa ne āhen döyer idi ne seng

3861 Oḳı çıḳdukda kemāndan berḳvār
Demreninden şu‘le urur idi nār

3862 Öldi iki yaŋadın bī-ḥad sipāh C136b
‘Āḳıbet oldı muẕaffer Türk’e şāh

3863 Türk kim ad ile anlardur Tatar M119b
Oldılar şeh ḳılıcından tārumār

3864 Kimi ‘uryān u kimi ġarḳāb-ı ḫūn H140a
Ḳaçdılar olup ‘alemler ser-nigūn

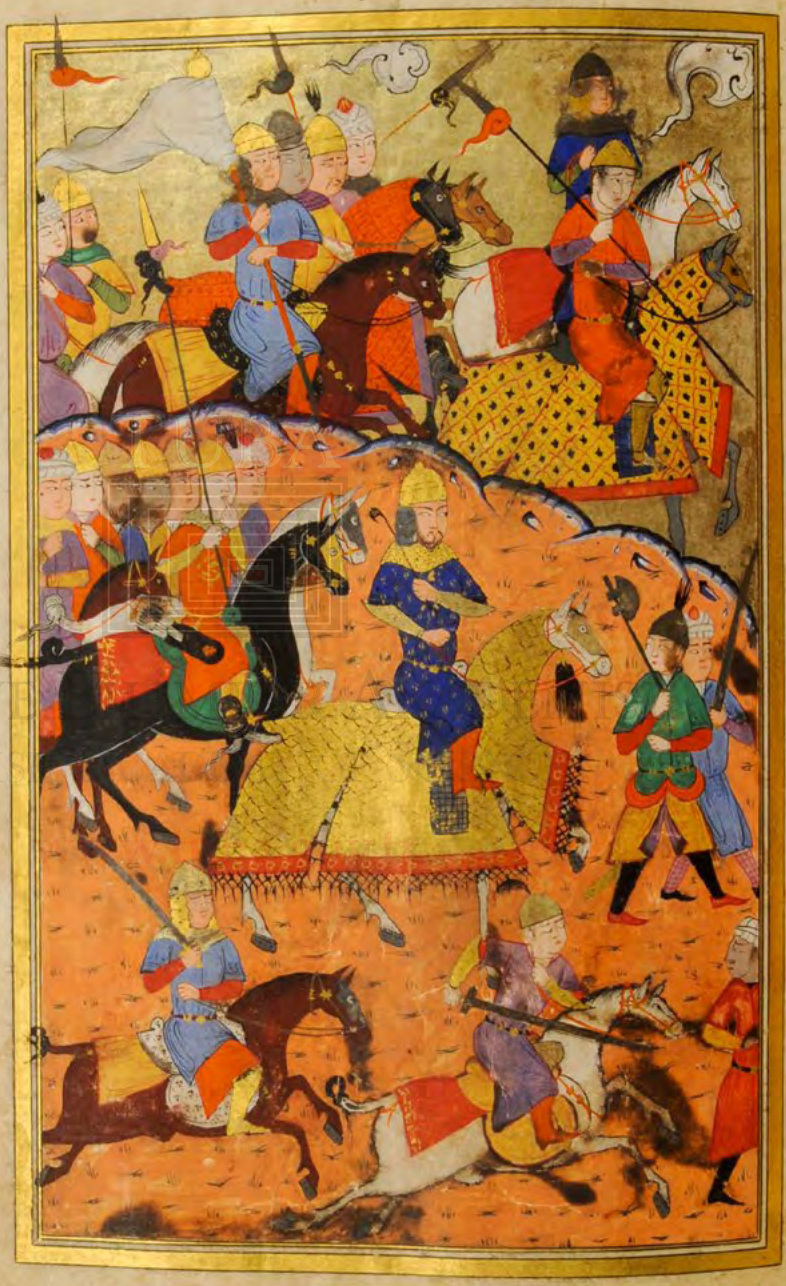
3865 Olup ol leşker ser-ā-ser pāymāl B161a, Z116a
Dökdiler büngāh u genc ü raḫt u māl

3866 Ol arada ki ‿olmış idi dār u gīr
Düşdi Ṭarḫān atdan u oldı esīr

3867 Bunca serverler daḫı ‿anuŋla bile
Çün gėde baş ayaġuŋ ḫāli nola

3868 Girdi Türk’üŋ kişverine şehriyār D111b
Feṯḥ ėtdi her ne var şehr ü diyār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



TÜRKİYE
TURKI



y. 118b-119a

İskender'in Tarhân'la Savaşı

118b'de bir tepenin önünde ve ardında savaşan askerler. 119a'da tepelerin ardında bekleyen ordusunun ortasındaki atlı İskender olmalıdır.

3862. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 93 x 152 mm. boyutlarındadır.

3869 Cümlesini, DZ Ḳamusını; ḳıldı, Q ėtdi

3870 tāc, M taḫt; anı ol ulusa daḫı şāh, DZ ol ulusa daḫı anı şāh, M Rūs'a anı yine pāẕişāh

3871 Aşlda, DM Aşldan, Z Ki ⁀aşıldan, HQ K'aşlda; olara, H ulu; ulusa, M Urus'a

3872 almış, D olmış

3873 Çün alamazdı ⁀anı (Q -) andan, Z Alamazdı ⁀andan anı çün; Anuŋ ile, DZ Bes anuŋla; ėtmişdi, B ėtmişler

3875 şāhuŋ, H anuŋ

3876 şāhuŋ, DZ ḳamu

D *Da'vet İskender bi't-tevḥīd li-ehl Kīşmīr*

3877 anları, D ḫalḳı; ne vü, CHQ nedür; tevḥīdi, CDMZ tevḥīd

3878 Bileler, B Bildiler; kim, MQ ki; teslīm, A tevḥīd, Q iḫlāṣ

[3879/3880 – DHZ:

Dīn-i Dāvūd ol zemān ḫaḳ dīn idi / Şāh Ẕü'l-ḳarneyn'e (D - -e) ol āyīn idi]

3880 cümle, DZ anlar; ACHM Dīne giriben (CHM girüben) muvaḥḥid, BQ Dīnine girüp muvaḥḥid, D Dīne girüp ehl-i īmān, Z Girüp ol dīne ⁀ehl-i īmān

3881 şirk (Q şirki) kim (M ki) ol, H şirki k'ol gey; meyşūm, M meş'ūm

[3882-3883 < BDHMQZ]

3882 A çirkidür ... şerek, C çirkindür ... terek

3884 bildiler nedür, M bildi yaḳīn

B RESİM: İskender Ṭamġac yenilgisinden sonra B162a

B RESİM

D *Teferrüc İskender fī 'acāyibāt beled el-Kīşmīr*

HM Ṣıfat-ı bezm-i İskender Ẕü'l-ḳarneyn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3869 Her ne ki ⁀almışdı Tatar'dan tāc-baḫş
Cümlesini leşkerine ḳıldı baḫş

3870 Vėriben Ṭamġac'a tāc ile külāh
Ḳıldı anı ol ulusa daḫı şāh

3871 Aṣlda Ṭamġac olara ḫān idi
Ol ulusa daḫı ol sulṭān idi

3872 Çün şehe Ṭamġac esīr olmış idi Z116b
Anı Ṭarḫān ayırup almış idi

3873 Çün alamazdı ⁀anı andan şāh-ı Çīn Q141a
Anuŋ ile ṣulḥ ėtmişdi güzīn

3874 Düşmene ceng ile bulmazsaŋ ẓafer
Ol müdārāyile aŋa çāreger

3875 Çün musaḫḫar oldı ol kişver temām
Geldiler şāhuŋ ḳatına ḫāṣ u ʿām

3876 Cümlesine vėrdi şeh teşrīf-i ḫāṣ
Buldılar şāhuŋ ḳatında iḫtiṣāṣ

3877 Daʿvet ėtdi ⁀anları Ḥaḳ tevḥīdine C137a
Ki ⁀anlayalar Ḥaḳ ne vü tevḥīdi ne

3878 Bileler kim nėcedür īmān u dīn B161b, D112a, M120a
İʿtiḳād u ṣıdḳ u teslīm ü yaḳīn

3879 Ḥaḳlığını ḥaşr u neşrüŋ bileler H140b
Aŋa lāyıḳ Ḥaḳḳ'a ṭāʿat ḳılalar

3880 Şāhdan cümle naṣīḥat aldılar
Dīne giriben muvaḥḥid oldılar

3881 Aŋladılar şirk kim ol şūm olur
İḫtiyār ėden anı meyşūm olur

3882 Şirk çirkidür dil ü cāna şerek
Şirki tevḥīd ile arıtmaḳ gerek

3883 Şirk içün kim Ḥaḳ dėdi ẓulm-i ʿaẓīm
Ėt ḥaẕer andan ki oldur cāy-ı bīm

3884 Çünki bildiler nedür īmān u dīn
Girdi göŋüllerine *ʿilme'l-yaḳīn*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3885 kişver, H kūre, M anda; Cem (Q -); eline (BDMZ ele) aldı, H aldı ele

3886 Aldı ⁀eline cām (H + u), DQZ Eline cām aldı; ḳodı (Q ḳoydı) miġferi, CHMZ ṣaldı miġferi

3887 Ki ⁀ol zemānda ol gereklüdür, DZ Ki ⁀ol (Z Ol) zemānda ⁀ol iş gerek durur

3888 yaraşmaz, H gerekmez

3889 eline şāh, D şāh eline; Kim (M Ki) bulurdı (Z olurdı) cān ṣafāsından, D Tā kim ola cānı ol meyden

3890 Kim, M Ki; tāze, H yāz, M bād

3891 bezmden, H bezmde, M bezm idi; Vėrdi cām-ı bādeden ʿömrine dād, H Ḫāk-ber-ser k'olur anuŋ ʿömri bād

3892 (< B) ile, Z ola

[3893 < DHZ]

3894 fermān ḳıldı, DZ emr eyledi; Kim ol eṭrāfa yöridiben (H yöridüben, Q yörüdüben), DMZ K'ol ṭaraflarda yörüyiben (D yörisün ol), M K'ol ṭarafda yöriyübenin

3895 Görmek içün şeh (B şāha), DZ Şāh görmekçün

3897 nesnāsı, BZ neşnās; ol avda, DQ ol yėrde, H orada; el ayaġı, Z eli ⁀ayaġı; ACHMZ bir, BQ bil, D var

3898 A ayaġıyile, BCDMQ ayaġ ile, H ayaġı birle; eyle ⁀ederdi, C eyle ėder idi, M eyle kim eylerdi, Q ėderdi eyle; anı gören gişi, DZ yügürse ⁀anı gören

3899 ACQ daḫı kim, B kim daḫı, HMZ kim ṭaġı, D ṭaġı kim; ṣayd, M seyr

D *Fī ḳudret el-Bārī celle ve ʿalā*

[3900 – H'de bunun yerine şu beyit var:

Her sebuʿ görse ⁀anları olurdı deng / Ger olaydı şīr ü bebr ü yā peleng]

3900 ACDQ andan görse reng, B görse anda reng, M andan bī-direng; Ger dirende-şīr ACM olaydı ger (MZ yā), BQ ü (B -) ger bebr ü, D ü bebr ü yā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3885 Çünki revnaḳ dutdı ol kişver temām — B162a
Şāh Cem taḫtında ͡eline aldı cām

3886 Aldı ͡eline cām ḳodı ḫançeri — Z117a
Başına tāc urdı ḳodı miġferi

3887 Her zemānuŋ bir işi vardur yaḳīn
Ki ͡ol zemānda ol gereklüdür hemīn

3888 Rezm güninde gerekmez ki ͡ola bezm
Bezm vaḳtinde yaraşmaz ki ͡ola rezm

3889 Aldı ͡eline şāh bir gülgūn ḳadeḥ — B162b, Q141b
Kim bulurdı cān ṣafāsından feraḥ

3890 Nūş ḳıldı bāde-i ʿanber-şemīm
Kim deminden tāze olurdı nesīm

3891 Bir zemān çün bezmden şāh oldı şād
Vėrdi cām-ı bādeden ʿömrine dād

3892 Gerçi bāde ṭabʿ ile āteş durur — C137b
Çün anuŋla tāzedür cān ḫoş durur

3893 Bādeyile her ki vėrmez ʿömre dād
Ḫāk ber-ser ki ͡olur anuŋ ʿömri bād

3894 Bir zemāndan sonra fermān ḳıldı şāh — M120b
Kim ol eṭrāfa yöridiben sipāh

3895 Ne ʿacāyib ki ͡ol memālikde ola — D112b, H141a
Görmek içün şeh getüreler ele

3896 Kūh u deşti yörüyüp ṣayd ėtdiler
Çoḳ ʿacāyib cānever ḳayd ėtdiler

3897 Buldılar nesnāsı ol avda yaḳīn
Şekli insān el ayaġı bir hemīn

3898 Bir ayaġıyile eyle ͡ederdi seyr
Kim anı gören gişi ṣanurdı ṭayr

3899 Bir cemāʿat daḫı kim ṣayd ėtdiler — A34b
Ṭaġda bir boynuzlu tavşan ṭutdılar

3900 Her sebuʿ ürkerdi andan görse reng — Z117b°
Ger dirende-şīr olaydı ger peleng

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3901 (< Z) Bu, D Bir; ACDM nėce durur, BHQ nėcedür ol

3902 (< MZ) bil, D -, H ḳıl

3903 eyle ⁀ėtdi, Q eyledi

ABCHQZ Resīden-i İskender be-vilāyet-i Taġarġar (Q Taġarġu)

3904 buldı, Q gördi; kim, M ki; Cümlesin, Z Cümlesi

3905 ādem-rū, D ādem-ḫū, MQ ādemdür; behāyim-ḫū, Q behāyimdür

3906 Buldı bir ümmet daḥı, D Buldılar bir millet; ser-te-ser, HMQ ser-be-ser; Ādemī-hey'et velīkin, Q Ādemī hey'etlü līkin

[3907-3910 < Z]

3907 Gözüŋ aç, B Gözüŋle; gör ne gerekdür (D gerek) çoḳ (Q bu), H gör ḫod ne ḥācet bu, M görgil ne sırdur bu; olmış, Q olur

3908 ACDH Gāv u ḫardur ṭolu görgil, B Gāv u ḫar durur ṭolu gör, M Gāv u ḫardur ṭopṭolu gör, Q Gāv-ḫūdur dopṭalu gör; göster, H görgil

3909 ACH seg-sīret ṭoludur bu, Q seg-sīretlü doludur, B seg-ṣūret ṭolu durur, M sīret ṭolu durur bu; Ādemi-ḫū (M -ḫar, Q ḫod) ara yėrde yoḳ, H Ādemi-ḫor u degül ādem; ʿayān, M hemān

M RESİM: İskender Taġarġar'da M121a

[3910-3938 = D114a-b (varak yanlış yere yerleştirilmiştir)]

3910 (< B) Cümle, D Ḥadd-i

3912 AC **Ādemī-ḳāmet velīkin ... Yüzlerinde**, BDHMQZ **Ādemī şeklinde līkin ... Eŋekinde**

[3913-3915 – Q: 3915 3913 3914]

3913 (< DHMZ) AC Ṣūret ile fīl ü, B Yüziyile fīl, Q Yüzi böyle fīl; ʿAḳl Ḥaḳ künhinde adım ada mı, Q ʿAḳlı Ḥaḳ künhinde ėdem ādemīs

[3914 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bitmiş ol (Z idi) omuzlarında bāl ü per / Sözleri ḳuş ṣavti bigi ser-te-ser]

[3914-3923 < Z]

3914 El yėrine ⁀anlarda, Q Ol yėrin anlara; AC tenleri cümle, BHM bigi tenleri, Q gibi tenleri

3915 Fīl, CDMQ Pīl; AC **alu**, BDMQ **ulu**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3901 Bu ʿacāyib fiṭrata ḳılġıl nigāh
Kim göresin nėce durur bārigāh

3902 Bī-nihāyetdür bu dergeh bil ʿayān B163a
Ne yaḳīn ėrişür aŋa ne gümān

3903 Bir zemāndan ṣoŋra rāy eyle ⁀ėtdi şāh Q142a
Kim Taġarġar'dan yaŋa ilte sipāh

Resīden-i İskender be-vilāyet-i Taġarġar

3904 Geldi bir yėr buldı kim yoḳ aŋa ḥad
Cümlesin bir ḳavm ṭutmış bī-ʿaded

3905 Ṣūret-i ẓāhirde ādem-rū ḳamu
Līki sīretde behāyim-ḫū ḳamu

3906 Buldı bir ümmet daḫı ⁀anda ser-te-ser C138a
Ādemī-hey'et velīkin gürg-ser

3907 Gözüŋ aç gör ne gerekdür çoḳ ḫaber
Ucdan uca gürg-ḫū olmış beşer

3908 Gāv u ḫardur ṭolu görgil ʿālemi
Var mı göster arada bir ādemi

3909 Ḫūk u seg-sīret ṭoludur bu cihān H141b
Ādemi-ḫū ara yėrde yoḳ ʿayān

3910 Bu beşer şeklinde gördügüŋ milel D114a, M121b
Cümle *keʾl-enʿām*'dur *bel hüm aḍal*

3911 Buldılar hem ol arada bir gürūh
Ṭolu anlardan ser-ā-ser deşt ü kūh

3912 Ādemī-ḳāmet velīkin fīlvār
Yüzlerinde ḳamunuŋ ḫorṭūmı var

3913 Ṣūret ile fīl ü tende ādemī
ʿAḳl Ḥaḳ künhinde adım ada mı

3914 El yėrine ⁀anlarda vardı bāl ü per
Başları it tenleri cümle beşer

3915 Ol burun kim ola ḫod-bīnlik ṭolu B163b
Fīl ḫorṭūmından olur ol alu

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 121a

İskender'in Keşmir ve Tagargar acaiblerini görmesi

Bu imge metinde peşpeşe gelen iki farklı anlatıyı birleştirir. İskender Keşmir'de kurduğu meclistedir. Çadırının önünde, bir sayebanın altında oturmaktadır. Çevresinde saraylılar, müzisyenler, görevliler bulunur. Çevredeki acaiblerin avlanıp getirilmesi emrine uyarak yakalanan insansı maymun ve boynuzlu tavşan huzuruna getirilmiştir. Resim, metinde daha sonra geçen Tagargar'da gördüğü kurt başlı insanlar ve insan boyunda, yüzlerinde fil hortumu bulunan yaratıklardan da birer örnek içerir.

3909. beyitten sonra yer alan resim 94 x 154 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
TÜRKİYE
TURKISH



3916 burunlulıḳ (CM burunluluḳ, H burınluluḳ, B burunlulıḫ, Q burunluluġ), D burunluḫ; fīl, C pīl

[3917-3918 = ACQ; < BDHM]

3917 AC Cīfedür fīl andan olursın alu, Q Cīfe ḫᵛārdur fīl ü andan sen ulu

3919 Gişi kim, Q Her kim ol; AC Fīlveş, BHM Fīl bigi, Q Fīl gibi, D Fīl teg

3920 AC burunlulıḳdı (HM burınlulıḳdı) şeyṭānuŋ, B burunlulıḫ durur şeyṭān, Q burunlulıġ durur şeyṭān, D burunluḫ oldı şeyṭānuŋ; ACDHM oldı, B oldur, Q olur; başı, Q ėşi

[3921-3922 – H ↲]

3921 durur ḳo (Q ḳoy), C -dur ḳoġıl; insān, Q ḫākdan

3922 Baş kim (BCH ki) anda olmaya, D Gişi k'anda olmasa; AC anda ḫayr ėtmez, BHMQ ḫayra yoḳ (B yoḫ) anda (Q andan), D anda yoḫ ḫayra

3923 AC Maġz kim yoḳ anda, DQ Başda kim yoḳ (D yoḫ) ʿaḳl u (B -), H Baş ki yoḳdur ʿilm ü, M Baş ki yoḳdur ḫayrı; AC **Maġz-ı ḫardur belki andan hem beter** (C bėter), BDHMQ **Ol eşek başıdur anda yoḳ** (BD yoḫ) **hüner**

[3924-3925 < HM; – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Gāh ėderlerdi insān bigi seyr / Gāh uçarlardı ol resme ki ṭayr

Ol aradan daḫı gėtdi şehriyār / Uġradı bir ṭaġa içi (D daḫı) ṭolu mār

Gevdesi yılan (Z Gövdesi ılan) u başı ādemī / Gör neler ḳılur (Z ėder) Yaradan ʿālemi

Şāh ol yılanları ėtdi (Z ılanları ėdüp) helāk / Eyledi ucdan uca ol yėri (Z ṭaġı) pāk

Şimdi ol yėr ādemīyedür maḳām / Köy ü şehr ile ʿimāretdür temām

Ol aradan daḫı çün göç ėtdiler / Bir ʿaceb maḫlūḳa daḫı yėtdiler

Ḳuş bigi var ḳamusında bāl ü per / Başları it bigi tenleri beşer]

3924 nevʿe faṣl, Q nevʿ-i faẓl

3925 Ādemīde, B Ādemī

9. Savaşlar (3927–4246)

ABCHM Binā kerden-i İskender sedd-i Ye'cūc ve Me'cūc (BC + -rā)

D *Binā' İskender li-sedd Ye'cūc ve Me'cūc*

Q Binā kerden-i İskender sedd-i Ye'cūc-rā

3927 ṭaġa, Q daġda, AC **yėrde**, BDHMQZ **yolda**; olmış (H bir) evc-i, QZ tā evc-i, D tā burc-ı

3928 ol (DQ -); cihān, DZ cüvān; ḫalḳa, BDZ ḳavme

3929 ʿAvret ü er cümlesi, DZ Er ü ʿavret cümlesi (D ḳamusı); ḫᵛār, H zār

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3916 Ziştdür burunlulıḳ sen bellü bil — Q142b
Ādemīde şöyle kim ḫorṭūm-ı fīl

3917 Ādem iken ger ola burnuŋ ulu
Cīfedür fīl andan olursın alu

3918 Fīle yaraşur burunlulıḳ hemīn
Daḫı şeyṭāna kim ol durur laʿīn

3919 Gişi kim burunlu vü ḫod-bīn ola
Fīlveş murdār u bed-āyīn ola

3920 Çün bu burunlulıḳdı şeyṭānuŋ işi
Ḳamu laʿnet ehlinüŋ oldı başı

3921 Kibr Şeyṭān işi durur ḳo anı — C138b
Çünki insān yaradupdur Ḥaḳ seni

3922 Baş kim anda olmaya ḥilm ü vaḳār
İt başıdur anda ḫayr ėtmez ḳarār

3923 Maġz kim yoḳ anda dānişden eşer
Maġz-ı ḫardur belki andan hem beter

3924 Ādemīde ʿaḳl durur nevʿe faṣl
ʿAḳlsuz ḥayvān degüldür ādem aṣl

3925 Ādemīde ki ⁀olmaya nefs-i melek
Dīvdür olmaz ana insān dėmek

3926 Ol aradan daḫı gėtdi tācver — D114b°, Z118a°
Şāh-ı Çīn Ṭamġac öŋince rāh-ber

9. Savaşlar (3927-4246)

Binā kerden-i İskender sedd-i Yeʾcūc ve Meʾcūc

3927 İki ṭaġa uġradı ol yėrde şāh — B164a, D114b
Her birinüŋ ḳullesi ⁀olmış evc-i māh

3928 Yaḳınında ⁀ol ṭaġlaruŋ şāh-ı cihān — H142a°
Uġradı bir ḫalḳa ġāyeṭ nā-tüvān

3929 ʿAvret ü er cümlesi ʿuryān u ḫʷār — M122a, Q143a
Aclıḳ elinden ḳamu ḥayrān u zār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3930 aḥvālin, H ḥālini; pāẕişāh, DZ şehriyār; ACH **ėy ẓıll-ı İlāh**, BMQ **dünyāda** (Q dünyīde) **şāh**, DZ ėy tācdār

[3931 – Z'de 3937'den sonra geliyor]

3931 dutsa (=AC; BM ṭutsa) yėr, HZ yėr dutsa, D ṭutmazsa, Q dönsün ber-; ḳılsun, D ėtsün

3933 şīr ü peleng, D ü şīr ü bebr ü ejdehā; Heybetüŋ çenginden (D cenginde), H Heybetüŋden günden

3934 bu (Q -); pāk, M ḫāk; āṣārıyla, D āṣārla

3935 Çünki ėy şeh (DZ şāh-ā) ṣorduŋ, M Ṣorduŋ ėy şeh çünki; nedür işit, D işit nedür

3936 bulasın, D ḳılasın

3937 ACHM ṭaġlardan aŋaru, B ṭaġdan aŋaru vü, D ṭaġlar aŋaruda, Q daġdan aŋaru daġ

[3937/3938 – H142a11-142b9 Tinnīn üzerine – bkz. Eklenti 11]

3938 ėdevüz ger, D ėderüz ver

[3939-3968 – D113 (bu varak yer değiştirmiş)]

3940 ėrseler, H varsalar; ėderler, Q ḫasāret; cevr, HM ḫor; Bunlaruŋ ẓulmine döymez (Q durmaz), H Ẓulmine döymez bularuŋ

3941 Ādemī, Z Ādemüŋ; nışfınca, Q nışfuŋ; ölür birüŋ (=AC, BDHM biri) ki ⁀olur (D ölen, M gelür) nesli, Q bir ölse olur nesli, Z ölür biri ki nesli ⁀olur

[3942-3943 – M ↲]

3942 Pençe vü çengāli ser-tīz ü (M vü ser-tīz), DZ Pençeleri dişleri tīz ü

3943 olarda, DZ bularda; kim, M ki

3944 yoḳdur (BQ yoḫdur, Z yol yoḳ) bunlara ėy, D yoḫ durur bulara

3945 yaḳīn, Z hemīn; AC Geçmege bu yaŋa yolları hemīn, BDZ Geçecek yolları ėy şāh-ı zemīn, HM Geçecek (Q Reh-güẕer) yolları anlaruŋ hemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3930 Ṣordı aḥvālin bularuŋ pāẕişāh
Dėdiler cāvīd ol ėy ẓıll-ı İlāh

3931 Nėçe dönse çerḫ dutsa yėr ḳarār
Baḫtuŋı Allāh ḳılsun pāydar

3932 ʿÖmrüŋi cāvīd ėtsün Lā-yezāl
Ėrmesün hergiz kemālüŋe zevāl

3933 İns ü cin şīr ü peleng ü ejdehā
Heybetüŋ çenginden olmadı rehā

3934 Fitneden ḳılduŋ bu yėr yüzini pāk
ʿAdlüŋ āṣārıyla gülzār oldı ḫāk

3935 Çünki ėy şeh ṣorduŋ aḥvālümüzi C139a
Eydelüm nedür işit ḥālümüzi

3936 Ola kim bu işe çāre bulasın
İşbu müşkil ʿuḳdeyi ḥal ḳılasın

3937 Var bu ṭaġlardan aŋaru bī-kerān
Kūh u ṣaḥrā Ye'cūc'a olmış mekān

3938 Ger ʿimāret ėdevüz ger kiştikār H142b°, Z118b°
Ye'cūc u Me'cūc ėderler tārumār

3939 İşleri ẓulm ile ġāretdür ḳamu B164b, D113a
Her ne ėtseler ḥasāretdür ḳamu

3940 Ḳanda ėrseler ėderler cevr ü ḳahr
Bunlaruŋ ẓulmine döymez ėl ü şehr

3941 Ādemī nıṣfınca ‿olaruŋ ḳaddi var
Anda ‿ölür birüŋ ki ‿olur nesli hezār

3942 Tenleri pür-mūdur eyle kim gürāz
Pençe vü çengāli ser-tīz ü dırāz

3943 Ne olarda vardur evṣāf-ı beşer Q143b
Ne bilürler kim nedür dīnden eṣer

3944 Rīg eczāsına var durur şümār M122b
Līki yoḳdur bunlara ėy şehriyār

3945 Bu iki ṭaġuŋ arasıdur yaḳīn H143a
Geçmege bu yaŋa yolları hemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3946 yėrden yoḳ olara reh-güẕer, DZ yaŋadan (Z yaŋadın) ėdemezler güẕer; bu işe, Z bulara

3947 Ki ‿olalar şeh, Q K'ola şāhüŋ; Hem ola adı şehüŋ (HM şāhüŋ adı) ḫayr ile yād, DZ Şāha ḳala dünyada ḫayr ile (D bir eyü) ad

3948 kim (Q -); ḫayr ile ‿adı, D ḫayrla adı; Dünye (Q Dünyī) vü, DH Dünyede

3949 Biz daḫı dürişüp (Q dürdüşüp) ėdelüm, D Dest-rence biz daḫı ėdelüm, Z Destiresce ėdelüm biz de; arasın, D urasın

[3950-3952 < B]

3950 ki, D kim; ol sed ola bunlara (D anlara), C ola ol bunlara, H ola ol sed anlara, M ol sed bunlara ola, Q bu sed ola olara

3951 ki ‿ol, Z ol

3952 Kimseden baŋa gerekmezdür (HM gerekmez hīç), Z Kimseneden baŋa gerekmez; Yāri olsa (CH olsun), A ʿAvn olursa

3953 orada ḳıldı, DZ ḳıldı orada; ACH **ėdüp**, BDQZ **ėtdi**

Z Binā kerden-i İskender sedd-i Ye'cūc ve Me'cūc

3954 seng ü āhen içün, D ṭaş u demüri çün, Z ṭaş u mermer içün; ACDM nāmver, Q nāmever, BH tācver

3955 Gizleme ‿anı ki ‿aduŋ, Q Gizleme k'aduŋı, Z Gizleme ki aduŋ

3956 üstine ėrince (Q anınca [?]), DZ ḳaddince bir yılda

3957 Ḫurde-i āhenle (=AC; M āhīn ile, B āhen ki), Q Ḫurde āhen ile, D Ḫurde ehliyile; ser-te-ser, HQ ser-be-ser; pür ... tācver, Q bir ... nāmver; dīvār arasın, DZ ol dīvār ḥaşvın (Z ḥaşrın)

3958 (< Q) getirdüben (BCD getürdiben, HM getürdüben), Z getürüben; ACM **urdı ol**, BDHZ **urdılar**

3959 sedd arası ḳalmadı, Z sed arası ḳılmadı

[3960 < Z]

[3960/3961 – Q:

Ye'cūc u Me'cūc andan çıḫsalar / Yėdi ıḳlīmi temāmet yıḫalar]

3961 geçemezler, D çıḫamazlar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3946 Daḫı yėrden yoḳ olara reh-güẕer
Çāre eylesün bu işe tācver

3947 Ki ‿olalar şeh devletinde ḫalḳ şād
Hem ola adı şehüŋ ḫayr ile yād

3948 Her kimüŋ kim ḫayr ile ‿adı yād ola
Dünye vü ʿuḳbīde rūḥı şād ola

3949 Biz daḫı dürişüp ėdelüm meded
İki ṭaġ arasın ėtsün şāh sed

3950 Tā ki ol sed ola bunlara ḥicāb C139b, Z119a
Fitneden bu kişver olmaya ḫarāb

3951 Dėdi şeh kim şükr Ḥaḳḳ'a ki ‿ol Ġanī
Bī-niyāz ėtdi ḫalāyıḳdan beni

3952 Kimseden baŋa gerekmezdür meded
Yāri olsa Tangrı'dan yapıla sed

3953 Pes Sikender orada ḳıldı ḳarār
Kārgerler cemʿ ėdüp bī-şümār

3954 Dökdi seng ü āhen içün sīm ü zer B165a
Ḫayr içün ol seddi yapdı nāmver

3955 Ḫayra ṣarf ėt mālı ki ‿olasın kerīm D113b
Gizleme ‿anı ki ‿aduŋ olmaya leʾīm

3956 İki ṭaġ üstine ėrince temām
Düzdi bir dīvār şāh-ı nīk-nām

3957 Ḫurde-i āhenle misden ser-te-ser Q144a
Ḳıldı pür dīvār arasın tācver

3958 Kūreler getirdüben şāh-ı ʿAcem
Her ṭarafdan urdı ol dīvāra dem

3959 Āhen ü mis ḳaynayuban oldı ḫal A35a, M123a
Ṭoldı sedd arası ḳalmadı ḫalel

3960 Tangrı'dan tevfīḳ olıban hem meded H143b
İşbu resme kim dėdüm baġlandı sed

3961 Yeʾcūc u Meʾcūc sedden aŋaru
Ḳaldılar hergiz geçemezler berü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3962 Ḥaşr yaḳınında (B yaḫınında), Q Yaḫınında ḥaşr

[3962/3963 – BDHMZ:

Ye'cūc u Me'cūc andan çıḳalar (BD çıḫalar) / Yėdi ıḳlīmi temāmet yıḳalar (BD yıḫalar)]

3963 ėdüpdür, B olıpdur

3964 ṭoludur (Q doludur), AM ṭolu durur; ACHMQ **Arada**, BDZ **Aradan**

Z Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

3965 kim, M ki; AC Fitne-i **āḫir-zamāna ėtdi**, BDHMZ **Fitne-i Ye'cūc içün** (D Ye'cūc üçün, M Ye'cūc'ını) **eyledi**, Q Ye'cūcuŋ fitnesine eyledi

H Ḫātime-i dāsitān

3967 Ver, Q Ger; dėr iseŋ, DZ ögerseŋ

3968 eyleye gerdān-sipihr, M eylese devrān-sipihr; AC **Dileginᴄe dönsün anuŋ**, BDHMQZ **Göŋli dileginᴄe dönsün**

A[?]BC Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

D *Fi't-temṣīl*

M Der temṣīl

3969 BCHMZ eydeyim ... ėdeyim, A eydeyüm ... ėdeyüm, D ėdeyüm ... ėdeyüm, Q eydeyim ... eyleyim; Ne işāretdür, Z Neye ‿işāretdür

HQ Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān

[3970 – DZ'de bunun yerinde şu beyit var:

İns ü cinnüŋdür şeyāṭīni bular / Ġāret ėtmege diler dīni bular]

3971 Bunlara taḳvīyile sen baġla, DZ İsti'āẕ ile (Z Isti'āẕeyle) bulara baġla (Z eyle)

3972 Vāridāt-ı, M Vara ẕāt-ı

[3973 – M'de bunun yerine şu beyit var:

Keşf ėrişüben ḥicābı ėde ḳam' / Hemdem aḫbārı uṣūlı ėde sem']

3973 AC Tefriḳa gėde vü, D Gėde tefriḳa vü, BH Tefriḳa ‿olup (B olıp) dür u, Q Tefriḳa maḥv ola; ėrişiben (HQ ėrişuben), DZ ėrişe vü; ėde, H ḳıla, Q ola

D hemīn

3974 yaḳīn, D hemīn; Ki ‿işi (=AC; BHMQ İşi) ḥırṣ u ḫışm (Q ḫışm u ḥırṣ) olmışdur hemīn, DZ Olmış anŋa ḥırṣ ile şehvet ḳarīn

3975 Ṣūretin ḥırṣ u **ġażab** (=AC; BHMQ **ḥased**) mesḫ (C mesḥ, B fesḫ) eylemiş ... nesḫ (Q maḥv) eylemiş, DZ Ḥırṣ u şehvet ṣūretin mesḫ ėtdiler ... nesḫ ėtdiler; insānlıġın, DQ insānlıġı;

3976 AC Dėrseŋ olsun gėrü hem, BQ Dėr iseŋ olsun gėrü, DMZ Ger dilerseŋ k'ola (M ola) hem; ḥırṣ u ḫışmdan anda (Q andan), DZ anda (D andan) ḥırṣ u şehvetden

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3962 Līki çün ėrişe fermān-ı Aḥad
Ḥaşr yaḳınında raḫne ola sed

3963 Sed yıḳılmadın bugün uş rūzigār Z119b
Fitne-i Ye'cūc ėdüpdür āşikār

3964 Ye'cūc u Me'cūc ṭoludur zemīn
Arada İskender eksükdür hemīn

3965 Şükr kim sulṭān-ı İslām-ı ṣamed C140a
Fitne-i āḫir-zamāna ėtdi sed

3966 Olsa Ye'cūc gibi düşmen bī-şümār B165b
Ol Sikender seddi durur pāyidār

3967 Ger saḫāvetde ṣorarsaŋ Ḥātem ol
Ver şecā'atde dėr iseŋ Rüstem ol

3968 Nėçe kim devr eyleye gerdān-sipihr
Dilegince dönsün anuŋ māh u mihr

Der temṡīl ve ḫātime-i dāsitān

3969 Ye'cūc u Me'cūc nedür eydeyüm D115a
Ne işāretdür saŋa şerḥ ėdeyüm

3970 Şehvet ile ḥırṣ-ı dünyīdür bular Q144b
Her biri dīn ġāretin ėtmek diler

3971 Bunlara taḳvīyile sen baġla sed
Kim bularuŋ şerri senden ola red

3972 Mülk-i cān ġāretlerinden dūr ola H144a, M123b
Vāridāt-ı ḳuds ile ma'mūr ola

3973 Tefriḳa gėde vü ḥāṣıl ola cem'
Keşf ėrişiben ḥicābı ėde ḳam'

3974 Merdüm-i segsār nefsüŋdür yaḳīn Z120a
Ki ‾işi ḥırṣ u ḫışm olmışdur hemīn

3975 Ṣūretin ḥırṣ u ġażab mesḫ eylemiş
Āyeti insānlıġın nesḫ eylemiş

3976 Dėrseŋ olsun gėrü hem şekl-i beşer
Ḳoma ḥırṣ u ḫışmdan anda eṡer

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3977 ol, H ḫoş-; sīretle ola, HM sīret ola vü, B ṣūretle olur

3978 ki aŋadur zebūn, Z ki ⁀aŋa zebūn durur; *Lā-ḥavl*'dür, A *Lā-ḥavle*'dür, DZ *Lā-ḥavl* durur

3979 Seng-i, M Sen ki; *Lā-ḥavl* ile, A *Lā-ḥavle*'yle; olur, Z olup; BCHQ bī-şek, A lā-şek, D ḳorḫup, Z ḳorḳup

3980 olıcaḳ, DZ olsa; ol bu zaḫm ile, Q zaḫm ile ol ḫod

3981 firişte-, DZ melāyik-

3982 nefsüŋi, D nefsüŋe

3983 ʿucb u kibr ... Pīşe, Q kibr u ʿucb ... Neyse; olur ... olur, D durur ... durur; ėden bunları, Z bunları ḳılan

3984 (< H) olma ki ⁀ol, DM olmaġıl; āyīn, M k'āyīn

3985 gerek eyle (HMQ şöyle) ki, D eyle çünki

[3986 – M varakları bu noktadan sonra karışıktır]

3986 (< H) çeküp çün āteş (B şeyṭān) oldı, D çeküp çün oldı āteş, Z ḳaldurdı çü āteş; ayaġa, Z aşaġa

3987 āteş oldı ... ayaġa, D oldı āteş ... aşaġa; ėde, Q ėtdi

3988 Lā-büd (M + oldı) ... dīv (HQ + ü), D Evvel ... dīvi; bundan, C benden

3989 ḳıldı ... Ėtdi, H ėtdi ... Ḳıldı

3990 ACDHZ **ser-keşlikle**, BMQ **ser-keşlige**; AC **tünde ḳaldı**, BDHMQC **tüne yėtdi** (Q batdı)

3991 ki ⁀ol, QZ ol; ki ⁀anda ⁀ola, C ki ⁀anda var, Q kim ėde; menī, D kīn

3977 İt ki ol sīretle ola ḥaḳ-şināsOl gişiden yėg ki ola nā-sipās

3978 Ṭaş ki aŋadur zebūn dīv-i laʿīn B166a
Ḳuvvet-i *Lā-ḥavle*'dür bilgil yaḳīn

3979 Seng-i *Lā-ḥavle*'yle dīv-i nefs-i dūn C140b
Recm zaḫmından olur bī-şek zebūn

3980 Recm olıcaḳ ol bu zaḫm ile ne şek
Kim gelür anuŋ maḳāmına melek

3981 Olmayayım dėr iseŋ şeyṭān-ṣıfat
ʿİlm ile olġıl firişte-maʿrifet

3982 Ger dilerseŋ nefsüŋi ki ⁀ola melek
Dīv evṣāfını maḥv ėtmek gerek

3983 Dīv vaṣfı ʿucb u kibr ü kīn olur
Pīşe ėden bunları bī-dīn olur

3984 Ḫʷīşten-bīn olma ki ⁀ol āyīn degül Q145a
Ḫʷīşten-bīn olan ehl-i dīn degül

3985 Ḫākden düzdi seni Yezdān-ı pāk
Pes fitāde ⁀olmaḳ gerek eyle ki ḫāk

3986 Ḫākdensin tīz ü ser-keş olmaġıl D115b, M171a
Dīvveş hem-ṭabʿ-ı āteş olmaġıl

3987 Baş çeküp çün āteş oldı hevlnāk Z120b
Düşdi ayaġa tevāżuʿ ėde ḫāk

3988 Lā-büd ol Ḫaḳ kim yaratdı ʿālemi
Andan ėtdi dīv bundan ādemi

3989 Ḳaṭre çün üftādelik ḳıldı ⁀iḫtiyār H144b
Ėtdi deryā anı dürr ü şāhvār

3990 Çünki āteş urdı ser-keşlikle dem
Ḫāk olıban tünde ḳaldı lā-cirem

3991 Faḳr u yoḳlıḳ göster aŋa ki ⁀ol Ġanī B166b
Sevmez anı ki ⁀anda ⁀ola kibr ü menī

3992 Ger var ise sende dānişden eşer
Kimseye ėtme ḥaḳāretle naẓar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[3993-3995 < Z]

3993 Gendüzüŋi (C Gendüŋi, M Gendüzüŋ) bėzeme ⁀eyle kim (M ki), H Bezeme gendüzüŋi eyle ki

3994 Bėzemese (BC Bezemese) gendüzin, H Gendüzin bezemese; ėtmeyeydi, D ėtmedi, Q ėtmeydi, H ėtmezdi

3995 (< H) ACDM Ḫırmenini yėl ala mıydı, B Ḫırmenin yėl ala mıydı ėy, Q Ḫırmenin yėl almayaydı ⁀anı

3996 AC Ṭon **degül durur**, BDHMQZ Ṭon (Q Dan) **ile degül**; AC **Geyse ⁀eşek aṭlas eşek durur**, BHMQZ **Eşek** (Z Ḫar ger) **aṭlas geyse eşekdür**, D Eski aṭlas gişiye eskidür

[3996/3997 – H:

ʿAnbere ger ġarḳ ėderlerse ḫarı / Cümle ḥayvānuŋ gėrü ⁀oldur ebteri

Ṭon ile olsa kemāl ü ʿizz ü nāz / Gey ʿazīz olaydı ʿālemde piyāz]

3997 gevhere, C gövhere, HM gevheri, D cevhere

3998 (< H) ṭolanur, Z ṭonanur, M ṭonlanur; aŋa gevher **dėyü** (= ACM; B **gibi**, DZ bigi), Q gevher gibi aŋa

[3999/4000 – H:

El ü insāb [Āl u ensāb] ile ėtmeye ⁀iftihār / Faḳrdan dutmaya nefsi iḥtiḳār]

4000 ACHMQ **kerīm**, BDZ **ʿaẓīm**; ACHM **Ḫulḳı ögüp dėr** (H + ki), BZ **Ḫulḳı ⁀ögüp dėdi**, DQ Ḫulḳ ögüp dėdi

4001 (< H) ACDMZ saŋa ki ⁀aduŋ (Z ki ⁀aduŋ saŋa) ... sīretüŋ, BQ saŋa aduŋ ... ṣūretüŋ; -ḫūy ... -būy, Q -ḫū ... –bū; Müşk, M Misk

4002 -ḫūy, DZ -ḫū; AC **olġıl ki bulasın**, BDHMQZ **ol saŋa gerekse**

4004 Yėle vėrdi, DZ Vėrdi yėle; ġurūr ile ⁀ol, DQ ġurūrla ol

4005 AC **Ḥaḳḳ'a ėrmeklige**, BDHMQZ **Ḥaḳḳ'ı isteyene** (B isdeyene)

4006 ʿUcb (B ʿUcbı) ėder (D ėderseŋ) ʿābidi ehl-i ... Meskenetle, Q ʿUcbdur ʿābid yėrin ėder ... Meskenet; yėri rindüŋ (Q anuŋ) naʿīm, HM yėri (H yėrüŋ) dārü'n-naʿīm

4007 Ḫaḳ fiʿlinde yoḳ (BQ yoḫ) durur, D fiʿlinde anuŋ yoḫdur; AC **Tekye ėtmege yaramaz** pes (C bes), BDHMQZ **Tekye ⁀ėdecek nesne degül** bes (H degül pes, BQ degüldür)

[4008-4011 < Z]

4008 olmaġıl, H ḳalmaġıl

[4008/4009 – D (sayfa kenarında):

Ṭāʿat ėdüp aŋa maġrūr olmaġıl / Līki ṭāʿatdan daḫı dūr olmaġıl]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

3993 Gendüzünj bėzeme ‿eyle kim bahār
Ki ‿ėtmeye sanja ṭamaʿ leyl ü nehār

3994 Bėzemese gendüzin şāḫ-ı cüvān C141a
Ġāret ėtmeyeydi ‿anı bād-ı ḫazān

3995 Olmasa gül laʿl ü pīrūze-seleb
Ḫırmenini yėl ala mıydı ʿaceb

3996 Ṭon degül durur ululıḳ bil yaḳīn
Geyse ‿eşek aṭlas eşek durur hemīn

3997 Berg-i gülden ṭon geyür ise cüʿal
Ḳadri artup gevhere olmaz bedel

3998 Aṭlasa ṭolanur ise mühre-ḫar Q145b
Kimse ‿anja gevher dėyü ėtmez naẓar

3999 Ādemī olan güher bigi gerek
Ki ‿ola gendü ẕātı gendüye bezek

4000 Ḫulḳunı ḫoş ṭut ki Ḫallāḳ-ı kerīm
Ḫulḳı ögüp dėr *ʿAlā ḫulḳın ʿazīm*

4001 Zī hüner sanja ki ‿aduj ḫoş-ḫūy ola D116a, I71b
Müşk bigi sīretüj ḫoş-būy ola

4002 Ādemīnüj dūzaḫıdur ḫūy-ı zişt
Nīk-ḫūy olġıl ki bulasın behişt

4003 Ġarre olma ṭāʿate kim ol ġurūr Z121a
Ḥaḳ'dan ėder sėni şeyṭān bigi dūr

4004 Yėdi yüz bij yıl ʿibādet ėtdügin B167a, H145a
Yėle vėrdi bir ġurūr ile ‿ol laʿīn

4005 Ḥaḳḳ'a ėrmeklige miskīnlik gerek
Ṣanmaġıl kim kibr ü ḫod-bīnlik gerek

4006 ʿUcb ėder ʿābidi ehl-i caḥīm
Meskenetle ‿olur yėri rindüj naʿīm

4007 Çünki Ḥaḳ fiʿlinde yoḳ durur ʿilel
Tekye ėtmege yaramaz pes ʿamel

4008 Ṭāʿate zinhār tekye ḳılmaġıl
Līki ṭāʿatsüz daḫı hem olmaġıl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4009 ėtmemek, H ḳılmamaḳ, M olmamaḳ

4010 (< D) AC ḳılsa, BHMQ ḳılsaŋ; ʿamelde, Q ʿamel

4011 AC **yėtür**, BDHMQ **getür**; ol, H kʾol

[4012-4038 – Q145b/146a'de bir varak kopartılmış, 145b'nin altındaki pâyende buna göre değiştirilmiştir]

4013 sözine (HMZ sözlerin) gūş ėde dur (HM ṭur), D sözlerinde iledür; ḳulaġuŋ, Z ḳulaġa

4014 (< H) cān-fizā pendi, M cān-fizāyı sen

4015 Göŋline ... olur (H ola) yėri, DZ Dünyede ... ėder yėrin

A[?]BHZ Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā leşker-i şeyāṭīn ve cinniyān (H cinn)

C Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā leşker-i şeyāṭīn

D Muḳaddime-i dāsitān

M Der bī-vefāʾī-yi cihān

4016 burc-ı, D ḳalbi; AC **Beŋzedi yėl ki ⁀esdi**, BDHMZ **Yėl ki ⁀eser beŋzedi** (D beŋzer adı)

4017 aldı, D ṭutdı

4018 AC Ėtdi ucdan uca **ḫuşk u zār** u, BHM Ėtdi ucdan uca **cümle ḫuşk** u (B -), DZ Eyledi başdan ayaġa ḫuşk u

4020 renge, H levne; ADMZ bu reng-i rez ... rengrez (Z rengirez), CH bu reng-i zer ... reng-i zer, B yüz reng zer ... rengzer

4021 AD Rengrez, MZ Reng-i rez, B Rengzer, CH Reng-i zer; yapraġuŋ, B ṭopraġuŋ; yüz, D[Z?] biŋ; yeŋ, A reng [Z'de bu beyit sayfa kenarında yazılmış ve cilt tamir edilirken kesilmiştir]

4023 Muṭrib-i, Z Muṭrib-ā; ėt ... ėt, D ḳıl ... ḳıl

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4009 Ġarre olmaḳ ṭā‘ate ‘iṣyān olur C141b
Līki ṭā‘at ėtmemek küfrān olur

4010 Ger ‘amel ḳılsa ‘amelde ⁀oldur ṣavāb
Ki ⁀ummayasın Ḥaḳ’dan anuŋçün ṣevāb

4011 Ḳullıġuŋ yėrine yėtür ol Ṣamed
Ger ḳabūl ėde ve ger ḫod ḳıla red

4012 Ḥükm anuŋdur ne dilerse işleye
Ger ‘aẕāb ėde ve ger bağışlaya

4013 Aḥmedī’nüŋ sözine gūş ėde dur
Kim ṣadef gibi ḳulaġuŋ ṭola dür

4014 Çoḳ söz işitdüŋ bunı daḫı işit
Gönlüŋe bu cān-fizā pendi iş ėt

4015 Gönline reh-ber olanuŋ bu kelām
Āḫiretde ⁀olur yėri Dārü’s-selām

Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā leşker-i
şeyāṭīn ve cinniyān B167b, M170a

4016 Çün güneş ėrişdi burc-ı ‘Aḳreb’e
Beŋzedi yėl ki ⁀esdi nīş-i ‘aḳrebe

4017 Lāle vü gülden mu‘aṭṭal oldı bāġ D116b
Bülbülüŋ ‘işretgehini aldı zāġ

4018 Ol yaşıl yaş yapraġı bu bād-ı serd
Ėtdi ucdan uca ḫuşk u zār u zerd

4019 İ‘tidālinden ‘udūl ėtdi hevā A35b, H145b, Z121b
Gėtdi gülden berg ü bülbülden nüvā

4020 Döndi bir renge daḫı bu reng-i rez
Ki ⁀anı her kim göre dėr zī rengrez

4021 Rengrez ol kim boyasuz reng ėder
Her yüzinde yapraġuŋ yüz yeŋ ėder

4022 Her ki ėde rengine bāġuŋ naẓar
Göre rūşen ṣıbġatu’llāhdan eşer

4023 Muṭrib-i ḫoş-naġme bir dem sāz ėt C142a
Zühreye çengüŋi ḫoş dem-sāz ėt

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4024 gördüŋ, A görüŋ; bāġı, BZ bāġa; pes varsa sende, M pes sende varsa, D var ise sende

4027 Bu aradan çün (B sen), H Buradan çünkim

[4029-4031 – D: 4031 4029 4030]

4029 BC tārī, ADHMZ tār-ı

4030 AC **ins ü cān**, BDH **bāstān**, Z bāsitān, M bāsinān [bāsitān]

4031 ile maġrib, DZ u maġribi

4032 çerẖ-i (C çerẖ ü, DM çerẖi) Zāl'e, BZ çerẖe Zāl-ı (Z Zāl u)

4033 ehl-i ʿilm ü, Z ʿilm ehli vü; naẓar ... hüner, DZ hüner ... naẓar

4036 AC **ṭoprakḳda**, BD ṭopraġdan, HMZ **ṭoprakḳdan**

4037 bir, Z pür; cān-perverddür, D Cem-perverddür, Z Cem-pürvertdür

4038 (< B) ʿĀḳıbet ḳayġularından, DZ Benligüm ġuṣṣalarından

4039 Kim, Z Tā; vardur u, B var durur, Q durur u; ʿĀḳıbet, DZ Bu cihān; fikrinden, C fikrinde; ACHM **alur**, BDQ **olur**

4024 Nėtdi gördüŋ bāġı bād-ı mihricān
Bāde iç pes varsa sende mihr-i cān

4025 Baḳduŋ ise gey nebātuŋ ḥāline
Bildüŋ insān ile ḥayvān ḥāli ne

4026 Nėce ‾ėdem dėrsin burada sen vaṭan
Kim leb-ā-leb ṭolıdur mekr ü fiten

4027 Bu aradan çün gėdersin ʿan-ḳarīb B168a
Buŋa ne göŋül vėrürsin ėy ġarīb

4028 Bu ʿimāret ėdecek menzil degül
Buŋa göŋül baġlayan ʿāḳil degül

4029 Eglenecek yėr midür tār-ı meġāk
Duracaḳ menzil midür bu tīre ḫāk

4030 Yėre ṣor n'oldı mülūk-i ins ü cān M170b
Ḳanda vardılar selāṭīn-i cihān

4031 İns ü cinne server olanlar ḳanı
Maşrıḳ ile Maġrib alanlar ḳanı

4032 Ṣor bu çerḫ-i Zāl'e Destān ḳandadur
N'oldı Rüstem yā Nerīmān ḳandadur

4033 Ḳanı ehl-i ʿilm ü erbāb-ı naẓar Z122a°
Nėreye vardılar aṣḥāb-ı hüner

4034 N'oldı Ḥaḳḳ'a ṭāʿat ėden evliyā D117a, H146a
Ḳanı ḫalḳı daʿvet ėden enbiyā

4035 Ṭoprağ altında durur ḳamu nihān
Āh ki ‾ėtmez kimseye şefḳat cihān

4036 İsdeseŋ ṭopraḳda isdegil hüner
Kim hüner ehli ‾anda olur ser-te-ser

4037 Yüregüm bu ġuṣṣadan pür-derddür
Çāresi bir cām-ı cān-perverddür

4038 Tā taʿalluḳdan beni āzād ėde C142b
ʿĀḳıbet ḳayġularından şād ėde

4039 Kim nėçe kim ʿaḳl vardur u ḥavās Q146a
ʿĀḳıbet fikrinden alur cān-herās

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4040-4053 < Z]

4040 (< Q) Unıdam, D Ḳoyalum

[4041 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Kim ḳılur fikr ile bī-ārām cān / Fikrsüz ʿālemde ḳalmaz cāvidān]

4041 AC **yürekleri ol fikr**, BHMQ **ol fikr yürekleri**

4042 fikrüŋ (D fikr ü) derdile, H derdüŋ fikr ile; bāġ, B ṭāġ

4043 (< H) AC **çünki düşürdi**, BD **getüribenüŋ** (D getürübenüŋ), Q getürübeni, H yıraġubanın; öge, Q öŋe; AC **Boyadı ṭonlarını**, BHQ **Boyayıpdur ṭonların** (Q donların), D Boyanıpdur ṭonını

4045 fikrdür ruḫ-zerd, H fikr durur zerd; Cām, D Cān; elindeyken, M eldeyken

4046 uzadup, D gözedüp; AC **aḥvālini ėdem**, BDHMQ **aḥvālin ėdeyim** (D ėdeyüm)

4047 eydeyüm, Q ėdem; ol, D ur, Q dut

4048 (< H) Gėrü, Q Böyle

4049 Güş (H Güşı) ḫoş, A Güş-ı hūş; sen ki ben ḫoş söyleyem, D kim bunı ḫoş söyleyem, Q kim saŋa söyleyeyim; Sözi, B Söz ki; ḫoş naẓm eyleyem, Q naẓm eyleyeyim

4050 göŋli, D fikri

4051 āyet-i, D maʿdeni

4052 ACDHM ola ... gele, Q ola ... ola, B olur ... olur; nėce, D ḳaçan

4053 ṭutmadı (CH dutmadı) sözine, DQ sözine ṭutmadı (Q dutmadı) güş

[4053/4054 – DZ:

DZ Nėce dünyādan şikāyet ėdeyim (D ėdeyüm) / Güş ṭut ki ḫoş ḥikāyet ėdeyim (D ėdeyüm)

D *Sebeb-i ictimāʿ-ı şeyāṭīn be-ceng-i İskender*

DZ Kim ne ḳıldı cinne Ẕü'l-ḳarneyn Şāh / Çünki inse ḳıldılar ḳaṣd-i tebāh]

D *Ḥikāyet Keyḳāvūs ve ʿifrīt al-ebyaḍ*

Q İctimāʿ-ı şeyāṭīn be-şeb be-ceng-i pādişāh

4054 ḫākdāndan, Q ḫākdānda; oldı ümīdi (BH ümīẕi) cümle, CZ cümle ümīdi (Z ümīẕi) oldı

ABCH Der (B -) sebeb-i ictimāʿ-ı şeyāṭīn be-ceng-i İskender

M Pādişāhī-i Keyḳāvūs Şāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4040 Cām ṣun sāḳī ki olup bī-ḫaber
Unıdam encām fikrin ser-te-ser

4041 Kim ḳılur yürekleri ol fikr ḳan B168b
Olur ol fikr ile bī-ārām cān

4042 Lālenüŋ içine bu fikr urdı dāġ
İşbu fikrüŋ derdile ṣarardı bāġ

4043 İşbu fikri çünki düşürdi öge
Boyadı ṭonlarını sūsen göge

4044 Ġarḳa-i ḫūn işbu fikr ėtdi güli
İşbu fikr ėtdi perīşān sünbüli

4045 Nergisi bu fikrdür ruḫ-zerd ėden
Cām elindeyken için pür-derd ėden

4046 Nėce sūsen gibi uzadup zebān M172a
Bu cihān aḥvālini ėdem beyān

4047 Saŋa bir ḳıṣṣa ‿eydeyüm cem‘ eyle hūş
Pes sözüme ol benefşe bigi gūş

4048 Gėrü bir naġme düzeyüm dil-nüvāz
Ki ‿ėdemez ol resme Zühre rāst-sāz

4049 Gūş ḫoş ṭut sen ki ben ḫoş söyleyem
Sözi gevher gibi ḫoş naẓm eyleyem

4050 Çünki ḳulaḳ ṭuta söze müstemi‘ D117b, H146b
Söz dėyenüŋ göŋli olur müctemi‘

4051 Lā-cirem her söz ki ol dile gelür
Ucdan uca āyet-i ma‘nī olur

4052 Ḥāżır olan çün söz işitmez ola
Söz ki ġaybīdür nėce ḥāżır gele

4053 Sūsenüŋ dili anuŋçündür ḫamūş C143a
Kim benefşe ṭutmadı sözine gūş

4054 Çünki işbu ḫākdāndan Keyḳubād B169a, Q146b, Z122a°
Gėdiben oldı ümīdi cümle bād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4055 aldurup, B aldurdı; ACDH naʿşa, BQ naʿş, M naḳş

4056 yėrin e, Q yėri; aŋa ḳamu, QZ ḳamu aŋa

4057 Birisi, BQ Bir gişi

4058 ser-keşler, Q lerşker; Tūs u Gīv (A Kīy), H Gīv ü Tūs

4059 Baḫtıyile, H Baḫtı birle; ḳāyim oldı, DQZ pāye buldı

4060 Böyle, H Şöyle; dėr, Q -dür; Dīvler yėriyidi, D Cümle dīvler yėridi

4062 bed-kīş, DZ bed-nefs; bed-nijād, BQ bed- (B bez-) nihād

[4062/4063 – DQZ:

DZ Dīvler ḳıluban (Z ḳılıban) ol ʿifrīti şāh /

Yöriyüp çoḳ (D çoḫ) ėller ėtdiler tebāh

DZ Ne kim ol yėrde ʿimāret (Z Ne ʿimāret ki ⁀ol yörede) buldılar /

Ḳamusıın mekriyle vīrān ḳıldılar

DQ Nola dėrsin (D dėrsen) nesl-i Şeyṭān-ı recīm /

Düşmen-i dergāh-ı (Q Düşmenidür çünki) Raḥmān-ı Raḥīm]

[4063-4064 < Z]

4063 dünye andan, D ʿālem içre şeyṭanat

4064 Cinniler anuŋla, D Cinler anuŋ ile, HM Cin anuŋla çünki; İns ile, D İnsīler; gėrü, BHM kibr ü

4065 El (M Yol) bulıcaḳ (=CHM; B bulıcaḫ, A bulıncaḳ) nėtmez aŋa, Q El bulıcaḳ eylük ėtmez, D Fikr ėt el bulsa neyler, Z Fikr ėt bulsa nėde ⁀aŋa

4066 (< M) ki (CQ -)

4067 Dīve uymaḳ ādemīden (DZ ādemīye), Q Dīv olmaḳ ādemīde

4068 ėderseŋ, Q ėdersin

4069 Nefs yėltedügi (Q eyledügi) işe, D Nefse kim vesvās ėder, Z Vesveseye kim ėder nefs

4070 gördi **dīvi** (=AC; BHMQ **cinni**), DZ dīvi (Z cinni) gördi; ins cinsini, C ins ü cinnīyi, DZ ins mülkini (Z milkini), Q cinn ile insi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der sebeb-i ictimāʿ-ı şeyāṭīn be-ceng-i İskender

4055 Tācını başından aldurup ecel
Taḫte-i naʿşa ⁀eyledi taḫtın bedel

4056 Oldı ⁀anuŋ yėrine Keyḳāvūs şāh
Uydılar aŋa ḳamu Īrān-sipāh

4057 Bir gişi nā-kām olmayınca zār Z122b
Birisi daḫı olamaz kāmkār

4058 Baş ḳodılar aŋa ser-keşler temām
Tūs u Gīv ü Rüstem-i Destān u Sām

4059 Ser-firāz oldı anuŋ ḳadriyle tāc
Baḫtıyile ḳāyim oldı taḫt-i ʿāc

4060 Böyle dėr tārīḫ ehli ki ⁀ol zemān M172b
Dīvler yėriyidi Māzenderān

4061 Server idi anlara dīv-i sipīd
Ol siyehkār idi anlara ümīd

4062 Kim ḳatı bed-kīş idi vü bed-nijād
Dün gün işi fitneyidi vü fesād

4063 Cinne ḳamu ol ėderdi salṭanat D118a
Ṭolmış idi dünye andan şeyṭanat

4064 Cinniler anuŋla ḳuvvet buldılar H147a
İns ile gėrü ʿadāvet ḳıldılar

4065 Dīv kim insāna düşmendür yaḳīn
El bulıcaḳ nėtmez aŋa ol laʿīn

4066 Dīv düşmen durur aldanma aŋa B169b, Q147a
Diler iseŋ ki ⁀èrmeye şerri saŋa

4067 Dīve uymaḳ ādemīden cehl olur C143b
Düşmene her ki ⁀aldana nā-ehl olur

4068 Nefs dīvin defʿ ėderseŋ ėy cüvān
Şīr-i nersin ü dil-āver pehlevān

4069 Ḥayf ola ki ⁀ilhām-ı ʿaḳlı ḳoyasın
Nefs yėltedügi işe uyasın

4070 Çünki gördi dīvi Keykāvūs Şāh Z123a
Kim ėderler ins cinsini tebāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4071 ʿazm ... Pes varıban (HMQ varuban), DZ ḳaṣd ... Varıbanuŋ; ACM dīvlerle, BDHQZ dīvler ile

4072 cinn ile ol ceng ü (AM cengi, H ceng-i), DZ cinnīler ile ol

4073 ola ... sehmin görse rūbāh ola, DZ k'ola ... sehminden ola rūbāh

4074 (< H) Göŋline cān mihrini, M Göŋlini cān mihrine; berk, Q terk

4076 Bilesindeydi, Q Bilesinceydi, Z Ṭoldı leşkerle; AC **kim degüldi ⁀anda**, BDHMQZ **ki ⁀anda degüldi**

4077 Ki ⁀ol, Z Ol; mülkine (Z milkine) sürmiş idi, D iḳlīmine sürmişdi

4078 düşdi, Z ḳondı; Dīvler, Q Dīvleri; AC **isdedi**, BHMQZ **isteyü**, D ister

4079 sipīd ... Kāvūs'ı vü, Q sefīd ... Keykāvūs u

4080 AC **Ḳaldı çāh içinde zār u derdmend**, BDHMQ **Eline ayaġına ṣaldı** (DZ ṣardı) **kemend** (H semend)

M Der-bend kerden-i dīv-i sefīd Kāvus-rā

M RESİM: Keykāvūs bir mağarada esir olarak tutuluyor

4081 ACHMZ Kāvūs anda bā-derd (M pür-derd, Z vü derd) ü, B Kāvūs anda vü çekdi, Q Keykāvūs u görd'anda

[4082-4083 – Z ↲]

4082 Ādemīden, D Ādemīye; ACD **tāc aṣṣı ėder** (CD ėde) ü, BHMZ **tāc ėder aṣṣı** vü, Q ḫod tāc ėder aṣṣı vü

[4082/4083 – D:

Çünki baḫtı gişinüŋ beẕ-rām ola / Ėtdügi iş gendüzine rām ola]

4083 BCDHM belüsüz, AQ belürsüz; ol ṣaḥrāda ser-gerdān, D ser-gerdān u ṣaḥrāda

4084 (< Z) baş olur u ... nolur, Q çün baş olur ... nola

4085 bu, CQ ol

4086 sürdi, DQ ṣordı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4071 Böyle ʿazm ėtdi ki terk-i bezm ėde
Pes varıban dīvlerle rezm ėde

4072 Leşkeri Māzenderān'a sürdi tīz
Kim ėde cinn ile ol ceng ü sitīz

4073 Mülk alam dėyen gerek ola dilīr
Oḳı sehmin görse rūbāh ola şīr

4074 Baş olam dėyen gerek baş ėde terk
Gönline cān mihrini ḳılmaya berk

4075 Söz öküş Māzenderān'a geldi şāh
Anuŋ ile bī-kerān ḫayl ü sipāh

4076 Bilesindeydi ḳamu Īrān-zemīn D118b, M173a
Rüstem idi kim degüldi ͡anda hemīn

4077 Ki ͡ol zemānda Rüstem-i iḳlīm-baḫş
Sīstān mülkine sürmiş idi Raḫş

4078 Geldi bir şaḥrāya düşdi şehriyār B170a
Dīvler isdedi ki ͡ėde kārzār

4079 Çünki ḳarardı gėce dīv-i sipīd
Ḳapdı Kāvūs'ı vü oldı nā-bedīd

4080 Ḳıldı bir çāhuŋ içinde anı bend A36a, H147b, Q147b
Ḳaldı çāh içinde zār u derdmend

4081 Ḳodı çāh üstine bir seng-āsiyāb
Ḳaldı Kāvūs anda bā-derd ü ʿaẕāb

4082 Ādemīden çünki yüz döndere baḫt C144a, Z 123b
Aŋa ne tāc aṣṣı ėder ü ne taḫt

4083 Çünki leşkerden belüsüz oldı şāh
Ḳaldı ol ṣaḥrāda ser-gerdān sipāh

4084 Pāẕişāh baş olur u leşker beden
Bellüdür nolur çü başsuz ola ten

4085 Āḫirü'l-emr ol aradan gėtdiler M173b
Rüstem'i bu işden āgāh ėtdiler

4086 Çün ḫaberdār oldı işden tāc-baḫş
Yaluŋuz Māzenderān'a sürdi Raḫş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 173a

İran hükümdarı Keykâvûs kuyuda

Resim, metnin anlatısını birebir izler şekilde, devlerin başı beyaz devin *(dîv-i sipîd)* kaçırıp, ağzını değirmen taşıyla kapattığı bir kuyuya attığı Keykâvûs'u, kuyunun içinde dert ve azap içinde otururken tasvir eder.

4080. beyitten sonra yer alan resim 93 x 50 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences



4087 ACHMQ **Dīvler olmazlar** (HQ olmaz) **idi**, B Olımazdı dīvler, DZ **Olmaz idi dīvler** (D dīv ḫod)

4088 A **ėtdi ⁀anda**, C ḳıldı ⁀anda, BDHMQZ **eyledi**

4089 ACH **Keykāvūs bendin**, BDQ **Keykāvūs'ı bendden**, Z Kāvūs bendini ol; Vėrdi aŋa gėrü mülk ü, D Vėrdi aŋa mülk ü gėrü, Q Vėrdi gėrü aŋa mülk ü, M Gėrü vėrdi aŋa milki

4090 anda Rüstem ile, Z Rüstem ile anda

4091 Līki (H Līkin) ol vaḳtin, DZ Līki ṭıfl idi, Q Oġlan idi vü; AC **Ėdemezdi**, BDHMQZ **Ėdemedi**

4092 bu iş üstine biŋ (Q miŋ) yıl, DZ biŋ yıl bu iş üstine; Dīv-beççe, Q Dīv cinnī

4093 Büyiyiben (C[Q?] Büyüyiben, HM Büyiyüben), DZ Büyiyü (D Boyı) arta ⁀

4094 işi vü, C vü işi

[4095-4096 – D ↲]

4095 (< B) ʿĀdeti dīvüŋ (Q dīvi) nedür şerr ü, D Dīv ḫulḳı hem şer olur hem, Z Dīv ḫalḳı şerr olur u; ACHZ Ādem iseŋ şerden (A şerriden, Z şerrden) hīç ėtme, D Ādem iseŋ hīç şerden ėtme, M Ādem iseŋ şerden ėtme hīç, BQ Ādemīsin ėtme şerden hīç

4096 (< BH) Dīve, Q Dīv; ṭabīʿatden, D ṭabīʿatde; Şerri, DZ Şerlü

4097 Çünki geçdi devrden, DZ Devrden çün oldı ol; vėrdi, B ṭutdı

4098 mülk-i cin (=BCD; AQZ mülk-i (Z milk-i) Çīn), HM mülk çün

4099 ol dil-siyāh ... ėde, Q ėtdi sipāh ... ėre

4100 Dostlıġına (Q Dostluġına), CDM Dostına

4101 (< H) Dostına (D Dostıla) düşmenüŋüŋ, Q Dostluġına düşmenüŋ sen; ACDQ olma, B hīç olma; ACD bu mārdur ol, BQ ol zehrdür bu

[4102-4104 – Q: 4104 4103 4102]

4102 (< BQ) Dost, A Rāst; CD İʿtiḳāduŋ, AHMQ İʿtimāduŋ; ACH eks ol, M kes ol, D eksük, Q eksilür; ADHM arturduḳca, C artduḳca, Q ol ėtduḳda (?)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4087 Çoḳ ʿazāyim bilür idi pehlevān
Dīvler olmazlar idi andan nihān

4088 Geldi vü ol dīvi ėtdi ‿anda helāk
Ḫançeriyle ‿ėtdi cigergāhını çāk

4089 Şeşdi Keykāvūs bendin nīk-baḫt
Vėrdi aŋa gėrü mülk ü tāc u taḫt

4090 Diledi dīv oġlı Erjeng-i laʿīn
Ki ‿ėde anda Rüstem ile ceng ü kīn

4091 Līki ol vaḳtin degüldi tīz-çeng B170b, D119a
Ėdemezdi Rüstem-i Destānla ceng

4092 Geçdi bu iş üstine biŋ yıl temām
Dīv-beççe ḳarşu artardı müdām

4093 İşbu müddet arasında ol recīm Q148a
Büyiyiben oldı ʿifrīṭ-i ʿaẓīm

4094 Uydılar cinnīler aŋa ser-te-ser
Kim fesād idi işi vü şūr u şer

4095 ʿĀdeti dīvüŋ nedür şerr ü fesād H148a
Ādem iseŋ şerriden hīç ėtme yād

4096 Dīve ʿādetdür ṭabīʿatden bu şer
Şerri olsa dīvden kemdür beşer

4097 Çünki geçdi devrden biŋ yıl temām C144b, Z124a
Memleket İskender'e vėrdi zimām

4098 Heybetinden mülk-i cin ṭoldı ġırīv
Cāndan anuŋla ḥased baġladı dīv

4099 Atasınuŋ ḳanıçün ol dil-siyāh
Ḳaṣd ḳıldı ki ‿ėde Īrān'ı tebāh

4100 Eski düşmen dost ola ṣanmaġıl M174a
Dostlıġına düşmenüŋ inanmaġıl

4101 Dostına düşmenüŋüŋ olma yār
Kim yaḳīn bu mārdur ol zehr-i mār

4102 Dost olmaz eski düşmen ėtme cehd
İʿtimāduŋ eks ol arturduḳca ʿahd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4103-4104 – B ↲]

4103 ḫār, D u ḫ͛ār

4104 (< H) dilerseŋ ėt bīhūde (BM bīhūẓe), Q kim ėdersin aŋa

4105 Hem, DZ Bir; daḫı eglendügiçün (A egledügiçün), Q daḫ’ egledügi içün; Çīn’de, B cinde, D cinne

4106 ACHMZ erācīf ile, BQ erācīfle, D aracıfla; BCQZ şehr ü, A şehr ü her, DHM her şehr ü; Böyle, H Şöyle; ıraḳ (B ıraḫ), D ayruḫ

4107 Aŋa, DZ Buŋa; Erjeng, DZ sālār-ı; düşüre (D dişüre) inse, Q dū söze eyte (?)

4108 bula, M bulsa, Q bulur; AC yıḳa ... yaḳa, DMQ yıḫa ... yaḫa, H yıḳar ... yaḳar, B yıḫar ... yaḫar

4109 aŋa işbu işde ... u ḳarār, Q uşbu işde aŋa ... üstüvār; ʿahd, D ḳavl

4110 yėtmiş iki, Z iki yüz

[4111-4112 – AC; BCHMQ ↲]

4112 (< Z) ʿifrīt ol, DMQ ʿifrīt-i, H ʿifrīt ü

4113 işitdüŋ, D işitd; imdi, Z şimdi

ACH Resīden-i İskender ber Rūs ve (H -) ceng be-Rūs

BZ Resīden-i İskender be-Rūs ve (Z -) ceng kerden be-Ḫaẓer (B Ḥazer)

D *Muḥārebet İskender maʿa Rūs Ḫaẓer fī* (?)

Q Resīden-i İskender be-Rūs ve Ḫazer ve ceng kerden

4114 ACHM **gezdi** şarḳı (M şehri), BDQ **gördi** şarḳı, Q şarḳı gördi, Z şarḳı aldı; anda, Q andan

4115 andan, DQ anda; çıḳar (BQ çıḫar), H ṭoġar

[4115/4116 – BDHMQZ:

Ḳaṣd ėtdi kim (M ḳıldı ki) dönüp ġarba vara / Anda (H K’anda) daḫı ne ʿacāyib var göre]

4116 Pes ol aradan ḳılıban (HMQ ḳıluban), DZ Ol aradan ḳılıbanuŋ; Tūrān’dan (DZ Tūrān’dın), H Īrān’dan

4117 AC **gėderken**, BDHMQZ **gelürken**; aŋa, D şehe, Z şeh

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4103 Nėce tiryāḳ olasıdur zehr-i mār
Ya ḳaçan ter gül bitüre ḫuşk ḫār

4104 Nīş-i ʿaḳreb olmayısar nūş-ı şehd
Sen nėçe dilerseŋ ėt bīhūde cehd

4105 Hem daḫı eglendügiçün Çīn'de şāh
Düşdi şehden mülke aḫbār-ı tebāh

4106 Ṭoldı erācīf ile şehr ü diyār
Böyle ͡olur ırāḳ düşicek şehriyār

4107 Aŋa maġrūr olıban Erjeng Dīv B171a, Q148b, D119b
Diledi kim düşüre inse ġırīv

4108 Ḳanda kim maʿmūr yėr bula yıḳa
Ādemīsin öldürüp oda yaḳa

4109 Oldı İblīs aŋa işbu işde yār
Birbirile ėtdiler ʿahd u ḳarār

4110 Gendünüŋ zürriyyetinden ol recīm Z124b
Düzdi yėtmiş iki biŋ dīv-i leʾīm

4111 İki yüz biŋ daḫı Erjeng ėtdi cemʿ C145a
Ėtmege İskender'üŋ milkini ḳamʿ

4112 Daḫı yüz biŋ ġūl u ʿifrīt ol laʿīn
Cemʿ ėtdi anda ol bed-ḫᵛāh-ı dīn

4113 Çün işitdüŋ dīvler aḥvālini H148b
Gel işit imdi Sikender ḥālini

Resīden-i İskender ber Rūs ve ceng be-Rūs

4114 Çün ser-ā-ser gezdi şarḳı şehriyār
Dutdı anda her ne var şehr ü diyār

4115 Matlaʿına güneşüŋ ḳıldı naẓar M174b
Gördi kim andan güneş nėce çıḳar

4116 Pes ol aradan ḳılıban ʿazm-i rāh
Gėrü Tūrān'dan yaŋa yöridi şāh

4117 Yolda gėderken aŋa Rūs u Ḫazer
Cemʿ olıban ḳaṣd ėtdiler meger

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4118 ACMQ **yolları**, BDHZ **ėlleri**; AC **Ṭolu ḫār idi yoġ idi gülleri**, BDMZ **Yoḳuş ėniş ṭar** (Z ḫār) **u ṭaşdı** (MZ ṭaşlu, D ṭaşlı) **yolları** (M ėlleri), Q Yoḳış dar u daşlar ėlleri, H Ṭar u ṭaşlu yoḳuş ėniş yolları

[4119-4125 < Z]

[4119 – BQ'da 4122'den sonra bulunur]

4119 Ṭoluyidi, Q Doludı; ACQ **andan**, BDHM **anda** (D + k')

[4120-4122 < DHM]

4121 Degül idi ... yoġ idi, Q Aŋladı kim ... hīç yoḳ

4122 AC Çeşm-i sūzen, Q Çeşmesinden, B Cism-i sūzen; var ... yā, Q tar ... hem

4124 yol (DQ -); C ser-leşker, A ser-keşler, BDMQ erenler, H gişiler

4125 hevāda, D arada; Aşlan (H Şīr) anda ėder idi, A Arsalan anda ėderdi

4126 Baġladı, Z Baġlayup; derbend, HMQZ derbendi; ki ‿ède kārzār (H kār u zār), Z ėtdi anda ḳarār, D ḫoş ėtdi ḳarār

4127 Ḳomaya (H Ḳomadı) İskender'i ki ‿ele, DZ Kim ḳomaya şāhı kim ėle, M Ḳomadı ki ‿İskender'i Rūm'a, Q Ḳoymaya İskender ėline; Yā ḫod (Z ḫoz), M Tā ki, Q Hem daḫ'

4129 AC **Geçmege derbendi**, BDHMZ **Güceyüp** (B Kökçeyip?) **girmege** (HZ geçmege), Q Rūz ėdüp girmege; Bi'ż-żarūre (H Bi'ż-żarūrī, Q Bi'ż-żarūret), C Bi'l-ġurūre

[4130 – DZ ⁂]

4130 AC **yöridi**, DHMQZ **ḳırıldı**, B ḳurıldı; arada, CQ orada

4131 (< H) AC Görmedi **hergiz bu**, BMQ Görmedi **görmeye**, DZ Görmemiş idi bu; sāl-ḫord, Z lāciverd

4132 şāhuŋ, Q şāha; oḳa (BQ oḫa), D uca [öçe? oḫa?]; ACHM **oldı**, BDQZ **olup**; Çoḳ (B Çoḫ) gişi (B -) peykān ile düşdi (Q oldı), DZ Altı biŋ gişi ‿oldı peykāna (D peykānla)

4133 Buncalar ... Buncalar, CZ Buncalar ... Nėçeler (Z Nėçeleri), D Nėçeler ... Buncalar, HMQ Nėçeler ... Nėçeler; ḳılıcdan, H ḳılıcında; ACQ cerāḥatlü, HM cirāḥatlü, BDQ cerāḥat, Z mecrūḥ; oldılar, Q buldılar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4118 Ḳatı düşvār idi Rūs'uŋ yolları B171b
Ṭolu ḫār idi yoġ idi gülleri

4119 Ṭoluyidi ‿ol mülk derbend ü ḥiṣār
Mūr u mār andan ėdemezdi güẕār

4120 Fehm-i zīrek orada ḥayrān idi Q149a
ʿAḳl u dāniş anda ser-gerdān idi

4121 Degül idi girmegi āsān anuŋ
Çıḳmaġına yoġ idi imkān anuŋ

4122 Çeşm-i sūzen bigi yolı var idi
Her dikeni ʿaḳreb ü yā mār idi

4123 Yolı anuŋ fikrden bārīkter
Hicr düninden daḫı tārīkter

4124 Ṭolıyidi ‿ol yol ḳader-endāzlar D120a
Pehlevān ser-leşker ü ser-bāzlar

4125 Ol hevāda ḳuş dökerdi bāl ü per
Aṣlan anda ėder idi terk-i ser

4126 Rūs şāhı leşkeriyle bī-şümār C145b
Baġladı derbend ki ‿ėde kārzār

4127 Ḳomaya İskender'i ki ‿ėle gire
Yā ḫod ol mülküŋ sevādını göre

4128 Çünki derbende ėrişdi nāmver Z125a
Gördi derbendi ṭolu Rūs u Ḫazer

4129 Geçmege derbendi āheng ėtdiler H149a
Bi'ż-żarūre Rūs ile ceng ėtdiler

4130 Her yaŋa leşker yöridi fevc fevc
Ḳan revān oldı arada mevc mevc

4131 Bir neberd oldı ki ‿aŋa beŋzer neberd B172a
Görmedi hergiz bu çerḫ-i sāl-ḫord

4132 Leşkeri şāhuŋ oḳa oldı hedef M175a
Çoḳ gişi peykān ile düşdi telef

4133 Buncalar daḫı ḳılıcdan öldiler Q149b
Buncalar daḫı cerāḥatlü ‿oldılar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4134 BCM Yaḳın (B Yaḫın) oldı kim (M ki) şeh-i, A Az ḳaldı kim şeh-i, Q Az yaḫın oldı şeh-i, Z İş aŋa ⁀erdi kim şeh-i, D İş aŋa erdi ki şeh

4137 Kime kim, DZ Her kime; Çāhdan çıḳup ʿazīz-i cāh, Q İns ü cinne ol gerek kim şāh

4138 Āteş-i sūzān, DZ Şuʿlesi nāruŋ; ACHM **gül ü**, BDQZ **aŋa**

4139 Rūs'a, M Rūm'a; nāmver ... zīr ü zeber, B şehriyār ... tār u mār; Ḳıldı Rūs'ı ser-te-ser (H ser-be-ser, DZ ucdan uca), B Ḳıldı ol Rūs'ı serāser, Q Ėtdi Rūs'ı ser-be-ser

[4140-4141 – B ⸢]

4140 Çünki ol Ḥaḳ ėde bir ḳavme (Q bu ḫalḳa), DZ Tangrı bir ḳavme ėdicegez; AC Ḳahrına ⁀Allāh'uŋ bulınur çoḳ, BHM Ḳahrına ⁀anlaruŋ bulınur çoḳ (B çoḫ), DZ Yıḳmaġa (D Yıḫmaġa) anları bulur çoḳ (D çoḫ), Q Anlaruŋ ḳahrına bulınur

4141 Ḳırdı ⁀erenlerin ḳamu, DZ Ḳırdı erenlerini, Q Ḳıldı anlardan ḳamu; AC **ėtdi**, BDHQZ **ḳıldı**

4142 AC **Yıḳdı vü yaḳdı**, Q Yıḫuban yaḫdı, HM **Yaḳdı vü yıḳdı**, BD Yaḫdı vü yıḫdı; ol ėli, Q vü yıḫdı

4143 ACDHM pençe, BQ nėce; olmaḳ, H olan

ACH Muṣāf-ı İskender bā leşker-i şeyāṭīn ü (C -) cin

BQ Muṣāf-ı İskender be- (Q bā) cin ve ʿafārīt

D *Revāḥ İskender bi-cānib Ḫorāsān*

M Reften-i İskender be-ceng-i ciniyyān

Z Muṣāf kerden-i İskender bā cin

[4143/4144 – M:

ʿĀḳıl oldur evvel işin aŋlaya / Fāyide ne çünki ṣoŋın ṭaŋlaya]

4144 Ḫorāsān'dan, Z Medāyin'den

[4145-4166 – Q149b/150a'de bir varak eksik (149b'deki pâyenedeye dikkat: Şāh)]

4145 -dān, D -ḫʷān; cin, B cinni

4146 AC **Ėy nėçe dīvi** ⁀ (C dīv) **eyleyiben** ol zebūn / Bend urup çekmişdi **ol çāha nigūn**, BHM **Nėce dīvi ėdibenüŋ** (HM ėtmiş idi) ol zebūn / Bend urup çekmişdi (HM ṣalmışdı) **çāha ser-nügūn**, DZ Nėce dīvi ol ėdibenüŋ zebūn / Ṣalmış idi çāh içine ser-nügūn

4147 Nėçesin, M Nėçesini; ėtdürürdi, B ėtdürür ü

4148 Mülke daḫı girmedin, DMZ Yörümedin (M Yörimedin) ėlleri (Z ėllere)

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4134 Yaḳın oldı kim şeh-i Yezdān-perest
Bula ol derbend üstinde şikest

4135 Līkin ėdiben ʿināyet ol Ṣamed
Vėrbidi şāha melāyikden meded

4136 Pes şikeste olıban Rūs u Ḫazer
Ḳaçdılar şāhuŋ öŋinden ser-te-ser

4137 Kime kim Ḥaḳ ʿismeti hem-rāh ola
Çāhdan çıḳup ʿazīz-i cāh ola

4138 Ḥıfẓı Ḥaḳḳ'uŋ her kime kim yār ola
Āteş-i sūzān gül ü gülzār ola

4139 Ol ġażabla Rūs'a girüp nāmver
Ḳıldı Rūs'ı ser-te-ser zīr ü zeber

4140 Çünki ol Ḥaḳ ėde bir ḳavme ġażab — D120b
Ḳahrına ⁀Allāh'uŋ bulınur çoḳ sebeb

4141 Ḳırdı ⁀erenlerin ḳamu bürnā vü pīr — A36b, C146a, Z125b
ʿAvret ü oġlanların ėtdi esīr

4142 Yıḳdı vü yaḳdı ol ėli şehriyār
Şöyle ki ⁀anda ḳalmadı şehr ü diyār

4143 Gendüden yėg ile pençe şūm olur
ʿĀsī olmaḳ devlete meẕmūm olur

Muṣāf-ı İskender bā leşker-i şeyāṭīn ü cin — B172b

4144 Yöridi andan Ḫorāsān'dan yaŋa — H149b, M175b
Yolda cin aḫbārı ėrişdi aŋa

4145 Şāh İskender ʿazāyim-dān idi
Cin teshīrinde daʿvet-ḫᵛān idi

4146 Ėy nėçe dīvi ⁀eyleyiben ol zebūn
Bend urup çekmişdi ol çāha nigūn

4147 Nėçesin daḫı ėdüp ʿilmiyle rām
Ḳulluḳ ėtdürürdi rūz u şeb müdām

4148 Mülke daḫı girmedin cinnī-sipāh
Yöridi Māzenderān'dan yaŋa şāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4149 AQZ Kāvūs u, CM Kāvūs, DH Kāvūs-ı, B Keykāvüs ü; Bārigāh, DZ Ḫaymegāh

4150 Vaḥş u dām u ded, D Vaḥş u ādem ded, M Vaḥşi vü dām u

4151 biŋ (B -); zende-fīl, HMZ zende-pīl; Ki ⁀anı gördi (=ACH; B göre) dīv cengine sebīl, DMZ Bağladı leşkergehinde çend mīl

4152 (< DMZ) Böyledür, H Şöyledür

[4153 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Bilür idi şeh ki ḳopduḫda ġırīv / Döyemez olur bülend āvāza dīv

Z Bilür idi şeh ki ḳopdukda ġırīv / Döymez olurlar bülend āvāza dīv]

4153 gītī-ḫıdīv, C kīnī-ḫadīv

4154 Çün hevādan (CH hevāda) ḳatu āvāz ura (H ėde), DZ Çün ṣadā ura hevā yüzinde, M Yüce ṣavt ursa hevā yüzinde; düşerler, D düşeler

[4154/4155 – M:

Zīre anlaruŋ dimāġı boş olur / Hevl āvāzı ⁀ėricek bī-hūş olur]

[4155-4157 < Z]

4155 āvāz, B āvāze; bu, D işbu

4156 Debreniben (=A; H Debrenüben, CD Depreniben, M Deprenüben), B Dėrneşip; cūş, A ḫoş

4157 AC **Ṣūrnāy-ı ispīd** (C ispīẓ) **mühre hem**, BD **Ṣınc u** (D ile) **kevürke vü ṣūrnā vü** (D -), H Ṣınc u gāv u gāv-düm ṣūrnā, M Ṣınc daḫı ṣūrnā boru

4158 AC Ṣā'iḳa düzdürdi vü rūygīne hem, HM Ṣā'iḳa düzdürdi vü rūyīne ḥum, B Ṣā'iḳa düzdi vü rūbīne vü ḥum, DZ Düzdi bī-ḥad kūs u hem rūyīne ḥum; Ra'd, DZ Ṣınc; ile, M u hem; AD -derāy, B -derā, CH -dirāy, M -dārā; gāv-dem, BDZ gāv-düm, M kām-ı düm

4159 Yėrden, Q Yėrde

4160 āheng-i, M evṣāf-ı

[4161-4163 < Z]

4162 AC **duran**, BDHM **anuŋ**

4163 AC **insi**, BDHM **ḫalḳı**

4164 Şāhı, D Şāh; anuŋ üstine (C üzre) atın, HM ol dīv üzre atın, DZ ol dīve semendin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4149 Anda kim ḳonmış idi Kāvūs u Key
Bārigāh urdı şeh-i pīrūz-pey

4150 Bī-ʿaded leşker düzetdi cinn ü ins
Vaḥş u dām u ded daḫı her nevʿ ü cins

4151 Pes getürdi şāh otuz biŋ zende-fīl
Ki ⁀anı gördi dīv cengine sebīl

4152 Böyledür ehl-i ʿazāyimden ḫaber
Kim göricek fīli dīv ürker ḳaçar

4153 Çünki bilürdi şeh-i gītī-ḫıdīv
Bunı kim döymez mehīb āvāza dīv

4154 Çün hevādan ḳatı āvāz ura mevc Z126a
Dīvler yėre düşerler fevc fevc

4155 Anlar anuŋçün olur gündüz nihān B173a, C146b
Kim ṭolu āvāz olur bu cihān

4156 Çün gėce olur ḳamu nesne ḫamūş D121a
Debreniben ḳılur anlar daḫı cūş

4157 Düzdi bī-ḥad kūs şāh-ı mülk-gīr
Ṣūrnāy-ı ispīd mühre hem nefīr

4158 Ṣāʿiḳa düzdürdi vü rūygīne hem
Raʿd ile hindī-derāy u gāv-dem

4159 Yöridi cinnī hevādan fevc fevc H150a, M176a
Yėrden İskender çerisi mevc mevc

4160 Dīv-i Erjeng ėdüp āheng-i muṣāf
Şehryāra ḳarşu bī-ḥad urdı lāf

4161 Leşkerine pīş-rev Ḫannās idi
Ḳalbgāhında ṭuran Vesvās idi

4162 Meymenesinde duran Ekvān idi
On iki biŋ dīv aŋa fermān idi

4163 Meyseresinde durur idi Şimāl
Kim ėdem dėr idi insi pāy-māl

4164 Şāhı meydāna oḳıdı dīv-i şūm
Ṣaldı ⁀anuŋ üstine atın şāh-ı Rūm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 176b-177a

İskender'in devlerle Savaşı

Karşılıklı iki sayfaya yayılmış imgelerde İskender'in askerleri değişik suretlerde betimlenmiş devleri kılıçla veya okla öldürür, kementle yakalar ya da güreşerek mücadele ederler.

4173. beyitten sonra yer alan resimler 94 x 150 mm. boyutlarındadır.

4165 Şöyle ⁀oḳıdı (B oḫıdı) şāh (M şeh), DZ Şāh oḳudı (D oḫıdı) şöyle

4166 hergiz teninde, B teninde hergiz

4167 ACDHM Ḍaḥḥāk'i, BQ Ḍaḥḥāküŋ, Z ol Ḍaḥḥāk; AC **çaldı**, BDHMQ **urdı**, Z ki ⁀urdı; ki ⁀ėtdi (Z ėtdi) varlıġın (Q varluġın), D varlıġın oldı

4168 Yardı, D Yırtdı; Erjeng'üŋ, M Evreng'üŋ; sipīdüŋ, D sipīdi, Q sipīde; ACHQ Pīl-ten, B Fīl-ten, D bilesen (?)

[4168/4169 – Q150a3-14:

Rāyet-i Erjeng oldı ser-nigūn / Leşkerine aḫdı bir deryā-yı ḫūn
Bile olur devletüŋ aḥvālini / Hīç kim bilem kim anuŋ ḥālini
Her kimüŋ gördi bu dünyāyı ḳanı / Od ile verdi ol cān u teni
Dīv durur nefsüŋi bir rāh-zen / Tā seni bed-rāh ėde bir mekr ü fen
Tā bilesin nefsüŋi olma zebūn / Ger zebūn olduŋ seni dutdı cünūn
Her ki nefsi tanıdı oldı beşer / Tanımadı oldı ėşekden beter
Aḥmedī ḳoy nefsnüŋ aḥvālini / Şāh İskender işidsin ḥālini
Çünki Erjeng'üŋ yürekin oldı çāk / Şāh İskender elin ol rūḥ-ı pāk
Dīvlere münhezim çün oldılar / Her birisi bir yaŋa ḳaçdılar
Bir neberd oldı ki çerḫ-i rūzigār / Eyle görmemişdi o leyl ü nehār
Şāh Sikender leşkeri manṣūr idi / Her belā vü her ʿanādan dūr idi

[4168/4169 – DZ:

D Meymenede Ṭarzek'i ḳomışdı şāh / Meysere Ṭūs u bekler idi sipāh
Oldı cinde Ṭarzek elinde Şemāl / Oldı Ṭūs elinde Eklentivān pāymāl
Z Meymenede Ṭarzek'i ḳomışdı şāh / Meyserede Ṭūs beklerdi sipāh
Oldı cinde Ṭarzek elinde Şimāl / Oldı Ṭūs elinde Eklentivān pāyimāl]

4169 kim, D ki; leşker içine, DZ ins arasına

4170 insān u, DZ insi vü; olmış, Q oldı; arada, MQ orada

4171 kim, DHMZ vü; ḫāk ü, DZ tīre

4172 (< BZ) ėtdükçe, H ėtdükde

Q Hezīmet yāften-i leşker-i cin ez İskender

4173 Naʿra urup leşker ėtdükde, BDZ Kūs u ṣınc u nāy ėtdükçe; Dökilür idi hevādan, B ʿAḳlı gėdip dökilürdi

M RESİM: İskender ile şeytanlar savaşı M176b
M RESİM M177a
AC Hezīmet yāften-i cin ez İskender
B Hezīmet şüẕen-i leşker-i cin ez İskender

4174 ḳırdurdı, Q ḳırurdı, Z ḳırardı; fīl, A at; ayaġında (Q ayaġıda), D ayaġına

4175 ḳıldı, DZ ėtdi; AC ʿ**azāyimle**, BDHMQZ ʿ**azīmetle**; zaḫmıyile, HM zaḫmı birle

4176 (< DZ) Āreş, H Erşük

4177 (< Z) Gīv elinde (Q elinden, H öŋinde) öldi hem, D Gind (?) elinden öldi ol; ACMQ öŋinden, B öŋinde, D ėlinden; ḳaçdı, Q düşdi

4178 cin, M çün; maġlūb, Q maġbūn

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4165 Bir ʿaẓīmet cinnīye ḳarşu dürüst
Şöyle ⁀oḳıdı şāh ki ⁀oldı dīv süst

4166 Düşdi dīvüŋ cānına teşvīş ü şūr
Ḳalmadı hergiz teninde tāb u zūr

4167 Dīv-i Ḍaḥḥāk'i ḳılıcıyile Cem — Q150a
Şöyle çaldı ki ⁀ètdi varlıġın ʿadem

4168 Yardı Erjeng'üŋ yüregin tīġ-zen — B173b
Şöyle kim dīv-i sipīdüŋ Pīl-ten

4169 Dīvler çün kim bu ḥāli gördiler
Ceng ède leşker içine girdiler

4170 Yèrden insān u hevādan dīv-i şūm — C147a, D121b, Q150b
Çāreger olmış arada şāh-ı Rūm

4171 Cinn ü insüŋ arasında bir neberd — Z126b
Ḳopdı kim göge èrişdi ḫāk ü gerd

4172 Kūs u ṣınc u nāy ètdükçe ḫurūş
Dīv başından gèderdi ʿaḳl u hūş

4173 Naʿra urup leşker ètdükde ġırīv — H150b
Dökilür idi hevādan yère dīv

Hezīmet yāften-i cin ez İskender

4174 Kimin ata başdurup ḳırdurdı şāh — M177b
Kimin ètdi fīl ayaġında tebāh

4175 Kimini ḳıldı ʿazāyimle helāk
Kimin ètdi tīġ zaḫmıyile ḫāk

4176 Öldi cinden Āreş oḳında Şimāl
Ṭūs elinde oldı Ekvān pāy-māl

4177 Gīv elinde öldi hem Ḫannās Dīv
Tūr öŋinden ḳaçdı hem Vesvās Dīv

4178 İşbu ḥāletde ki cin maġlūb olur
Gör ki şāhuŋ başına ne iş gelür

4179 Anuŋ içün kim bile şāh u sipāh
Kim degül ḳuvvet vèren illā İlāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

4181 Bize bu resme, DZ Ḳıṣṣada böyle

4182 yörürken, DQZ dururken; Bindi (Q Mindi), D Bend

4183 (< Z) ayaġıyidi ol dīvüŋ, Q ayaġuŋ ol dīv idi çün

4184 Olup, Q Oldı; ʿifrītüŋ, DZ melʿūnuŋ

[4184/4185 = DZ:

Şöyle zūr eyledi ol ʿifrīt-i şūm / Kim yeŋildi daʿvetini şāh-ı Rūm]

4185 AC **Çün çözüldi ⁀evṣāli vü bağlandı**, BDHMQZ **Nuṭḳı** (DH Nuṭḳ) **bağlandı vü uramadı** (D ėdemedi, Z urımadı, Q urmaz idi); Gėtdi yādından ʿazāyim daḫı hem, DZ Ne yėrinden gėdebildi bir (Z yėk) ḳadem

4186 (< Z) ki ⁀anı ⁀oḳıduḳda, D oḫıduḫda ⁀anı, Q ki oḫıduḳda

4187 Lā-cirem kim (M ki) düşdi (Q düşdi daḫı) ol leşker ... anlardan, DZ Ḳıldı ol dem dīvler insi ... insīden

4189 (< Z) Şöyle urdı dīvi, D Dīvi şöyle urdı

[4190-4191 < BDHMQZ]

4193 (< BH) andan, Q anda; CQ ḳorḳudan, AM ḳorḳuŋdan, DZ ḫavfuŋdan; seni īmin, MZ seni ⁀īmin ol, A imin sėni

4194 (< BH) ACDMZ ki ⁀andan (DZ andan) ėrişmez, Q kim andan ėrmez

4195 Çünki, M Çünkim; serdār-ı, HM mürdār; cinniden (D cinden) ḳopdı, H dīv ü cin ḳıldı

M RESİM: Omzuna bir şeytan binmiş olarak İskender]

4180 Tā özine kimse maġrūr olmaya
Zūr-ı bāzūsına tekye ḳılmaya

4181 Ol ki bu ḥāli rivāyet eyledi B174a
Bize bu resme ḥikāyet eyledi

4182 Kim yörürken ḳalb içinde şāh-ı Rūm
Bindi nā-geh boynına bir dīv-i şūm

4183 Kim ayaġıyidi ol dīvüŋ düvāl Q151a
Ne ʿaceb ḥikmet durur bu nèce ḥāl

4184 Olup ol ʿifrītüŋ ayaġı kemend C147b
Ḳıldı şāhuŋ cümle endāmını bend

4185 Çün çözüldi ⁀evṣāli vü bağlandı dem
Gètdi yādından ʿazāyim daḫı hem

4186 Ol ʿazāyim ki ⁀anı ⁀oḳıduḳda perī D122a
Daḫı dīv olurdı anuŋ çākeri

4187 Lā-cirem kim düşdi ol leşker zebūn
Oldı anlardan revān seyl-āb-ı ḫūn

4188 Āḫirü'l-emr èrdi luṭf-ı Kirdigār H151a, Z127a
Dīvden ḳurtıldı nā-geh şehriyār

4189 Bir firişte èndi gökden yère tīz M179a
Şöyle urdı dīvi ki ⁀oldı rīze rīz

4190 Ol melekle èndi bir raḫşende nūr
Düşdi andan cinne veyl ile şübūr

4191 Ṭoldı göŋülleri ol sāʿatde bīm
Ḫod melekle nèce ⁀olur dīv-i recīm

4192 Ne ġam ol Allāh'dan olana ʿavn
Ger aŋa düşmen olursa cümle kevn

4193 İsder iseŋ andan isdegil meded
Ki ède ḳorḳudan seni īmin Ṣamed

4194 Her kime ki ⁀andan èrişmez ise ʿavn
Bir dem anı ṣaḳlayamaz iki kevn

4195 Çünki ol ʿifrīt idi serdār-ı dīv
Ol ölicek cinniden ḳopdı ġırīv

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 179a

İskender ile kayış ayaklı dev

İskender, devleri yendikten sonra savaş meydanında dolaşırken omzuna atlayıp kayış bacaklarını boynuna bir kement gibi sarıp sıkan devden kurtulmaya çalışırken betimlenmiştir.

4195. beyitten sonra yer alan resim 93 x 82 mm. boyutlarındadır.





4197 AC **araya**, BDHMQZ **arada**; dökiliben (M dökilüben, Z döküliben), Q döküben

4199 bağlu ḳapuya nā-geh, D nā-geh bağlu ḳapuya

[4200-4201 – BQ ↲]

4200 Ḳamu, HQ Cümle, M İşbu; Ḥaḳ'a, Q anja; durur ... durur, DQ olur ... olurs

4201 (< Q) Cümle, Z Ḳamu; miskīnler, D nevmīdüŋ

[4201/4202 – D:

Geldi endāmına şāhuŋ tāb u zūr / Süstliḫ bāzūlarından oldı dūr]

4202 ʿAḳlı, CH ʿAḳl; çün başına geldi, DZ başına gelicek; Ögine düşdi, Q Öŋine geldi

4203 başlayup oḳıdı (B oḫıdı, Z oḳudı), Q oḫıyıp başladı; Ki ⁀ètdi, DZ Ki ⁀ède, Q Ėtdi

4204 eyledi cinne, Z cinne eyledi

[4204/4205 – DZ:

Ḳanḳı cinnī kʾol duʿāyı ḳıldı gūş / Ṭopraġa düşdi nügūn bī-tāb hūş]

4205 çün bu feṯḥi, Q çünkim feṯḥ; Cinniden (Q Cinniler) ḳatl eylediler, DZ Ḳırdılar ol cinnilerden

4206 pīrūz, Q fīrūz; Ḳaçdılar maḫẕūl olup, DZ Ḳaçdı maḫẕūl olıban (Z oluban)

4207 şāhuŋ oldı cümle, DZ fermān oldı şāha; Ėtmedi, D Ḳılmadı

[4208 < Z]

4209 tācver, Q nāmver; ACD şāhuŋ, BHMQ anuŋ

4210 ḥişār, Q diyār; Ki ⁀anı ėtmedi, DZ Ki ⁀ètmedi anı

4211 ḳamusın, Q ḳamusı; ACHMQ **ṣoŋra**, BDZ **ṣor ki**

[4211/4212 – H151b6-154b2 +]

AC Der mevʿiża

D *Fi'l-mevʿiża ve'l-iʿtibār*

H Der temṣīl-i dāsitān ve mevʿiża

M Ceng-i İskender bā dīvān

Q Der beyān-ı taḳallüb-i rūzigār ve bī-vefāyet-i [bī-vefātī-i?] edvār

Z Fi't-temṣīl-i dāsitān ve mevʿiża

M RESİM: İskender ile şeytanlar savaşı M180a

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4196 Cinne düşdi ʿanuŋ ölüminden herās
Kim bular dīvār idi vü ol esās

4197 Hevlden ol araya cinnī-sipāh
Yėre dökiliben oldılar tebāh

4198 Bildi şeh kim luṭf-ı Rabbānīdür ol — B174b, M179b
Raḥmet-i elṭāf-ı Raḥmānīdür ol

4199 Ḫavf göŋlinden gėdüp ėrdi ümīd — C148a, Q151b
Buldı bağlu ḳapuya nā-geh kilīd

4200 Ḳamu müşkil iş Ḥaḳ'a āsān durur
Müşkil ü āsān aŋa yeksān durur

4201 Cümle müşkiller kilīdi andadur — A37a
Ḳamu miskīnler ümīdi andadur

4202 ʿAḳlı çün başına geldi nāmver
Ögine düşdi ʿazāyim ser-te-ser

4203 Bir ʿaẓīmet başlayup oḳıdı şāh — D122b, Z127b
Ki ʿėtdi rūşen günini cinnüŋ siyāh

4204 Ol ʿaẓīmet eyledi cinne eşer
Şöyle ki ʿoldılar ḳamu zīr ü zeber

4205 İnse çün bu feṭḥi vėrdi Kirdigār
Cinniden ḳatl eylediler bī-şümār

4206 Oldı Ḥaḳ fermānıla pīrūz şāh
Ḳaçdılar maḫẕūl olup cinnī-sipāh

4207 Anda şāhuŋ oldı cümle şarḳ u ġarb — H151b°
Ėtmedi kimse daḫı anuŋla ḥarb

4208 Dīvler daḫı musaḫḫar oldılar
Cümle fermānına çāker oldılar

4209 Nėrede kim var idi bir tācver
Ḫıdmetine bağladı şāhuŋ kemer

4210 Dünyede ne şehr ḳaldı ne ḥiṣār
Ki ʿanı ėtmedi musaḫḫar şehriyār

4211 Bu ḳamusın ṣoŋra nėtdi ʿāḳıbet — B175a
Bunda ḳodı gendü gėtdi ʿāḳıbet

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4212 < Q]

[4212/4213 – BCDHMQZ:

Ḫoş durur ḫoş (D bu) leẕẕet-i (CD leẕẕet ü) ʿayş (Z ʿıyş) u ḥayāt /

Āh ki ⁀ol şīrīni (DZ ḫoşluġı) telḫ ėder (H eyler) memāt

M: Āh ki ⁀ol şīrīn telḫidür memāt]

4213 ACH **-dur ... -dur**, BDQZ **durur ... durur** (Q olur); ACZ **derd ile**, BDHMQZ **ġuṣṣadan**

4214 ola, Q olsa; AC **yā**, BHMQZ **ger**, D ver; tāb, HM bāb

4215 Çeng, D Çünki, Q Cengi; CH urduḳda, A vurduḳda, BD urduḫda, Q ırduġda; şīr ... aŋa, Q tīr ... ecel

4216 zūr u zer, A rūz-ı zer, D zūr-zār; oldı, D olur

4217 Nīş-i ... nūş-ı (M nīş-i, Q nūşīn), H Nūş-ı ... nīş-i

4218 bu, M ol; Ânı ėde saŋa daḫı, Q Anı daḫ'ėde saŋa ol, DZ Saŋa daḫı anı ėde (D ėder)

4219 ACM **alma**, B aldanma, DHQZ **olma**; ʿahdından, Z ʿahdında, D bu ʿah[d]dan

4220 ki ⁀olmaya (D olmaya) işüŋde ... Ḫāliş, Q k'işüŋde olmaya ... Ḫālıḳ; AC ṣıdḳ-ı, BDHMQ ṣıdḳ u

4221 rıḍvānını, M rızāsını; ėt, DH ḳıl

[4222-4223 < Z]

4222 ėtseŋ, B ėderseŋ

4223 ḳalma ki andan, D gel ḳalma k'andan; ėderseŋ (HQ ėder iseŋ), D eylerseŋ

ACH Der temṣīl-i dāsitān

D *Fi't-temṣīl ve't-teşbīh*

M Der temṣīl

Q Der beyān-ı temṣīl

4224 isdemek (D istemek) ... yoġ ise, HMQ isteseŋ ... olmasa

[4225-4234 < Z; – D'de 4240'tan sonra bulunur]

4225 dėdügüm durur (=AC; BDMQ nedür), H durur dėdügüm

4226 ʿUcbdur ... Ḥırṣ, DHM Vehmdür ... ʿUcb; aŋduġum, D oŋduġum (?), Q aŋdügim

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der mev'iża

4212 Ḫoş durur dünyāda olmaḳ kāmkār — C148b, H154b°, M178a, Q152a
Bu yavuz kim bī-vefādur rūzigār

4213 Yüregüm bu derd ile pür-ḫūndur
Gözlerüm bu derd ile Ceyḥūn'dur

4214 Ger Feridūn ola yā Efrāsiyāb — Z128a°
Bulımaz bu Zāl Destān'ına tāb

4215 Çeng urduḳda ecel şöyle ki şīr
Ne ⁀Erdevān döyer aŋa ne Erdeşīr

4216 Gerçi buldı zūr u zer Behrām-ı Gūr — D123a°
'Āḳıbet behre ne oldı aŋa gūr

4217 Gerçi ḥükm ėtdi revān Nūşinrevān
Nīş-i merg oldı aŋa nūş-ı revān

4218 Nėtdi ol sulṭānlara bu ḫākdān
Anı ėde saŋa daḫı bī-gümān

4219 Ḳalma aŋa alma 'ahdından ġurūr
Ki ⁀olmayasın Tangrı'dan yek-pāre dūr

4220 Dileseŋ ki ⁀olmaya işünde ḫalel
Ḫāliṣ ėtgil ṣıdḳ-ı niyyetle 'amel

4221 Ḫālıḳ'uŋ rıḍvānını eyle ṭaleb
Menzil-i ḳurba heves ėt rūz u şeb

4222 İsdeseŋ ol menzili isde düriş — B175b
Sa'y ėtseŋ aŋa ėt kim oldur iş

4223 Cennete ḳalma ki andan yėg mekān — H155a
Cehd ėderseŋ bulınur bī-gümān

4224 Bu hevesle isdemek ḥūr u ḳuṣūr
Ne gerek himmetde yoġ ise ḳuṣūr

Der temṯīl-i dāsitān

4225 Kim durur Erjeng-i dīv ol nefs-i şūm — D123b°, M178b, Q152b
'Aḳl dėdügüm durur sālār-ı Rūm

4226 'Ucbdur şerḥ ėtdügüm Ḫannās-ı dīv — C149a
Ḥırṣ durur aŋduġum Vesvās-ı dīv

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[4227-4228 – Q ↲]

4227 (< DHM) AC bindi, BQ bend oldı; vehm, B hem

4228 Kibr, MQ Kibri; AC ol dīvi, BHQ oldı dīv, M olur ol dīvi, D oldı anı

[4229-4233 < D]

4229 AC **Kibr ü** (C Gėrü) **ḥırṣı def ol eyler**, BHMQ **Ki ⁀oldurur ḳahr eyleyen kibri** (B kibr ü)

[4230 BHMQ'da bunun yerine şu beyit var:

BQ Gīv kimdür ḳuvvet-i ʿaḳl iledür / Ki ⁀aradan (B Ki ⁀oradan) vehmi sürer ėy sözi dür

HM Kibr kimdür fikret-i (H fikret ü) ʿaḳliyyedür) / Ki ⁀aradan vehmi sürer ėy sözi dür]

[4231 < HM]

4232 anuŋla şehvet, H şehvet anuŋla

4233 Tūr, H Nūrı; lā-ḥavldür, A lā-ḥavledür

4234 cin bāḳī, D bāḳī çü; ḫayr (M + ki), A ḫayra

4235 Vesveseye (Q Vesvesine) sīneŋ, H Vesves içün sėnüŋ [sinüŋ?]; Şöyle kim, D Nė-tekim

4236 (< Z) ʿaḳluŋa, M ʿaḳl ile

4237 lā-ḥavl ile, AB lā-ḥavleyle; Nefsüŋüŋ (A Nefsüŋi) dīviyle (H dīvine) ėderseŋ (AM eylerseŋ, Q ėdersin, D ėder), B Nefsüŋüŋ dīvin ėder iseŋ

4238 Vāridāt-ı, H Īreẕāt-ı (?), M Vara ẕāt-ı; Göresin kim, Q Sen göresin; CH vėrbir, ABDQ bėrbir

[4239-4240 < Z]

4239 var ... gėder, M -dür ... gėder, Q -dür ... götür

ACZ Ḫātime-i dāsitān ve (C be-) münācāt

D *Fi'l-münācāt*

4241 Aḥmedī'ye, CZ Aḥmedī'yi; ḳıl, DZ ėt; dīvine ḳılmaġıl (HM ėtmegil, Q ėtgil [?]), B dīvini eylegil

B Ḫātime-i dāsitān be-münācāt

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tubaarsiv.gov.tr

4227 Dīv kim şeh boynına bindi ‿oldı vehm
Bu sözi kim eydürem gey eyle fehm

4228 Kibr bil Ekvān-ı dīvi lā-muḥāl
Şehvet ol dīvi ki adıdur Şimāl

4229 Ḥilm durur Ṭūs dėdügüm yaḳīn
Kibr ü ḥırṣı defʿ ol eyler hemīn

4230 Ḳuvvet-i fikriyyedür ad ile Gīv
Ki ‿aŋa durmaz vehm kim ol oldı rīv

4231 Ol ʿazāyim şāhı ḳurtaran melek
Kim yaḳın geldükde ‿olur lā-şeyʾ şek

4232 Kim durur Āreş riyāżet bil dürüst
Kim olur anuŋla şehvet pāyı süst

4233 Tūr ol lā-ḥavldür aŋla ḫaber
Kim yavuz efʿāl öŋinden ḳaçar

4234 Leşker-i cin bāḳī evṣāf-ı beşer B176a
Ki ‿anda yoḳdur ḫayr oldur cümle şer

4235 Vesveseye sīneŋ olmışdur mekān D123a°, Z128a°
Şöyle kim cinnīlere Māzenderān

4236 ʿĀḳil iseŋ çāker ėtmege düriş
Nefs dīvin ʿaḳluŋa kim budur iş

4237 Tīġ-ı lā-ḥavl ile İskender-miṯāl
Nefsüŋüŋ dīviyle ėderseŋ ḳıtāl

4238 Vāridāt-ı Ḳuds'den saŋa meded
Göresin kim nėce vėrbir ol Ṣamed

4239 Bu reẕāyil kim senüŋ nefsüŋde var Q153a, H155b
Dürişüp anı feżāyille gėder

4240 Kim Sikender gibi devlet bulasın
Ne Sikender kim Süleymān olasın

Ḫātime-i dāsitān ve münācāt C149b, D123b°

4241 Aḥmedī'ye luṭf ḳıl ėy reh-nümūn Z128b
Nefsinüŋ dīvine ḳılmaġıl zebūn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4242 – M'de buradan itibaren varakların sırası düzeliyor]

4242 Kim ėrişe tefriḳa yėrine, Z Tā ki gele tefriḳa yėrine, D Tā ki tefriḳa yėrine gele

4243 İlāhī, DM Ḫudā-yā, Z Ḫuẕā-yā; nefsi ḳıla anı, M ḳıla anı nefsi

4244 mā u menī, Q kibr ü menī

4245 ʿuḳbī (DH ʿuḳbā), M dünye

4246 artuḳdan (BD artuḫdan) ne kim var, Q özge ne ki vardur; ACDH ėtgil, BMQ eyle

10. Mısır ve ötesi (4247–5010)

A Āmeden-i İskender be-Mıṣr ve dīden-i ū ʿacāyibān-ı diyār-rā

C Āmeden-i Ẕü'l-ḳarneyn be-Mıṣr ve dīden-i ū ʿacāyibān-ı diyār-rā

B Dāsitān-ı reften-i İskender be-Mıṣr ve ʿacāyib ki āncā-st

D *Rücūʿ İskender ilā beledih*

M Dīden-i ʿacāyibāt-ı Mıṣr-rā

Q Dasitān-ı reften-i İskender be-Mıṣr va şerḥ-i ʿacāyibhā ki der āncā-st

Z Reften-i İskender be-Mıṣr

[4247-4248 - D ↲]

4247 Zemherīr, A Zemherī; kemān, D zemān

4248 Hem ḥavāṣıl-pūş, D Gün şuʿā'ından boş

4249 AQ *ʿAbūsen*, BCDHZ *ʿAbūsün*, M *ʿAbūsi*; Tīr (B + ü)

4250 AC **daḫı**, BDHMQZ **u demür**; Ṭaş u (M -) içi (C iç), Q İçi daḫı

4251 ABCM **Çünki**, DHQZ **Çün**; ACDHM **ola ... ola**, BQZ **durur ... durur**

4252 nevʿ āteş, D dürlü iş, Z dürlü od

4253 Anlaruŋla mülk-i (BM milk-i) cān, DZ Ol ikile iç ü ṭaş; AC **İç ü ṭaş ėvi** daḫı, BMQ **İçi vü ṭaşı** daḫı, H İçi ṭaşı hem evi, DZ Anlaruŋla cān u ten

4254 defʿ olur, D defʿ olur bu; mül, DQZ mey

4255 Nola cāndan çün ḳabūl **eyler bu** (=AC; BHMQ **eyledi**), DZ Cāndan ėdüpdür (D ėdipdür) anı maḳbūl-ı

[4256 – DZ ↲; 4256-4258 – Q: 4256a 4258b, 4256b 4258a, 4257ab]

4256 Çünki ol, DZ K'ol durur; ABCQ eyler, DHMZ ėder

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4242 Gendülik evṣâfın andan eyle ḳam‘ M124a
Kim ėrişe tefriḳa yėrine cem‘

4243 Anȷa sen olġıl İlâhī reh-nümūn
Ḳoma kim nefsi ḳıla anı zebūn

4244 Luṭfuŋ ile eyle ḳılġıl sen anı
Ki ‿anȷa pā-bend olmaya mā u menī

4245 Ḳılma meftūn anı dünyā cāhına
Ki ‿olmaya maḥbūs ‘uḳbī çāhına

4246 Senden artuḳdan ne kim var ėy Ġanī B176b
Faẓluŋ ile bī-niyāz ėtgil anı

10. Mısır ve Ötesi (4247-5010)

Āmeden-i İskender be-Mıṣr ve dīden-i ū ‘acāyibān-ı diyār-rā

4247 Ḳavs burcın çün güneş ḳıldı mekān
Zemherīr oḳına ḳurıldı kemān

4248 Cevşen-i pūlād geydi cūybār
Hem ḥavāṣıl-pūş oldı kūhsār

4249 Rūzigār oldı *‘Abūsen ḳamṭarīr*
Tīr-bārān ėtdi yėre zemherīr

4250 Ṭaş daḫı döymez anuŋ sehmine
Ṭaş u içi mecrūḥ olur zaḫmına

4251 Çünki ‿anuŋ adı ‘adüvvü’d-dīn ola D124a
Anȷa ḳarşu varmamaḳ āyīn ola

4252 İki nev‘ āteş olur anȷa siper Q153b
Biridür ḫuşk ol ikinüŋ biri ter

4253 Anlaruŋla mülk-i cān ma‘mūr olur H156a, Z129a
İç ü ṭaş ėvi daḫı pür-nūr olur

4254 Āteş ile def‘ olur bād-ı serd
Sürḫ gül olur mül ile rūy-ı zerd

4255 Maṣlaḥat çün anı red ėtdiyse naḳl C150a
Nola cāndan çün ḳabūl eyler bu ‘aḳl

4256 Çünki ol senden ḫalāṣ eyler seni M124b
Var ise ‘aḳluŋ ḳoma elden anı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4257 ger dėyem, Q kim dėyem, H dėseler

4258 (< Z) Vaḥdete girdüŋse gėder, D Vaḥdet istersең gėdergil; nėce ⁀olur mā, Q nėçün olur kibr

4259 (< DZ) birlikdür, M varlıḳdur; AC İkiligi ḳo, BHQ Ḳo (Q Ḳoy) ikiligi; yaḳīn, C hemīn

4260 (< H) nėce ⁀ola, DQZ olmaya; Birlik, M Vaḥdet

4261 men, H sen

[4262-4263 – D ⸢]

4262 (< Z) olanda, D olana; Me'men istersең (M ister) men ü māyı ḳo, B Mā u men isder iseŋ ḳo māyı

4263 Ḳanḳı, Q Ḳansı; AC **Bī-gümān**, BDMZ **Kesiben**, H Kesüben, Q Kesübeni; ayırurlar, Q ayrurlar, Z gėderürler, D gėderür gör

[4264-4266 – Z: 4266 4264 4265]

[4264-4265 – D ⸣]

4264 la'netī, Q miḥnetī

[4265-4266 – H ⸣]

4265 Ḫāk, DZ Ḫāki

4266 (< BMQ) boynı üzilür, H yolnı urılur

4267 (< D) ACH **işüŋ**, BQ aŋa, MZ **saŋa**

4268 āṣārından, Q āṣārında; bulasın, B olasın

[4269-4276 < Z]

4269 Göŋlüŋüŋ ... ter güller, Q Göŋlünüŋ ... terler gül

4270 (< D) Ḫuşk (CM Ḫuşk-i) ḫāruŋdan gele, B Ḫuşk ü ḫāruŋ getüre

4271 ḳıldı ... Ḫaḳ'dan, Q ėtdi ... Ḫażret

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4257 Mā u menligi çü senden ol alur
Ol günāha ger dėyem ṭā‘at olur

4258 Vaḥdete girdünşe gėder sen seni — B177a
Vaḥdet ile nėce ‾olur mā u menī

4259 Vaḥdeti bilgil ki birlikdür hemīn — A37b
İkiligi ḳo ki ‾ola vaḥdet yaḳīn

4260 Vaḥdet ile ikilik nėce ‾ola cem‘
Birlik isderseŋ ėd ikiligi ḳam‘

4261 Bāġ-ı cān bulsun dėseŋ neşv ü nemā
Cehd ėt sende ne men ḳalsun ne mā

4262 Mü’min olanda gerekmez mā u men
Me’men istерseŋ men ü māyı ḳo sen

4263 Ḳanḳı başda kim ola mā u menī
Bī-gümān tenden ayırurlar anı

4264 Çün *Enā ḫayrün* dėdi ol la‘netī
Ṭavḳ oldı boynına Ḥaḳ la‘neti

4265 Ḫākden olan gişi miskīn gerek — Q154a
Ḫāk olana ne kibr ü kīn gerek

4266 Baş ki ‾enāniyyet ṭuta anda mekān
Düşiben boynı üzilür bī-gümān

4267 Ḫāk işi üftādelıḳ durur yaḳīn
Pes işüŋ üftādelıḳ gerek hemīn

4268 Ḫāk bigi ger fitāde olasın
Raḥmet āşārından iḥyā bulasın

4269 Gönlünüŋ bāġında ter güller bite — D124b, H156b
Lāle vü nesrīn ü sünbüller bite

4270 Ḫāṭıruŋ Mışr’ında bite ney-şeker — C150b
Ḫuşk ḫāruŋdan gele ḫurmā-yı ter

4271 Meskenetle çün tevāżu‘ ḳıldı ḫāk — B177b, M125a
Lā-cirem Ḥaḳ’dan ḫilāfet buldı ḫāk

4272 Gendüyi çünkim fitāde ḳıldı ol
Encüm ü eflāke ḳıble oldı ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4273 < BM]

[4274-4275 - Q ⸗]

4274 ėndi C ėrdi; anda ⁀oldı temām, D andadur temām, Q andan oldı tām

[4275 < B]

[4276 < D]

H Der aḥvāl-i rūzigār ve bī-ṣebāt-i ʿömr

4277 ʿömri (C ʿömr) kim, M ki ʿömr; göŋlüŋden, BD göŋülden

4278 ACH **Çünki dünyā** (CH dünyī) **kimseye**, BDMQZ **Çün cihān kimesneye**; ACDHQ ėtmek aŋa olur, BMZ ėtme aŋa ki ⁀olur (B ki ⁀oldur)

4279 (< Q) Ṣor, D Çün; oldı mı, B buldı mı

4280 āḫir (D -)

4281 ḳıldı aġladup (BQ aġladıp, H aġlayup) Ḍaḥḥāk'ı ... ėtdi, DZ Ḍaḥḥāk'ı ⁀ (D Ḍaḥḥāk) aġladup eyledi ... ḳıldı

4282 tīre-fām, B tīre-ḳām; Cem ṭopraġa, H ṭopraġa Cem; uşandı, Z uşatdı

4283 Keşte (CHMZ Küşte) neyle, D Keştiyile

4284 vėren Süleymān'uŋ, B Süleymān'uŋ vėren

D *ʿAzīmet İskender bi-cānib Mıṣr*

Q Der sāḫten-i Sikender Semerḳand ve Merv-i dehrī-rā

4285 Leşkerin (Q Leşker-i) cinnüŋ, M Leşkerini çünki; şerḥ eyledüm, DZ ėtdüm beyān

ABCHZ Maṭla'-ı dāsitān

4286 (< D) oldılar cümle, Z cümle oldılar; Ḳaldı, Q Ḳıldı, Z Oldı

4287 (< D) Yapdı ... daḫı, Z Anda ... yapdı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4273 Encüm ü eflāk anuŋçün bī-ḫilāf
Kaʿbe gibi anı ėderler ṭavāf

4274 Aŋa ėndi Tangrı'dan vaḥy ü kelām
ʿİlm ü ʿirfān daḫı anda ⁀oldı temām

4275 Enbiyāya cümle maẓhar oldı ol
Evliyāya daḫı maṣdar oldı ol

4276 İns ü cinnüŋ müstaḳarrı ol durur
Ölü vü diri maḳarrı ol durur

4277 Çün bilürsin ʿömri kim durmaz gėder Z129b
Sevgüsin cehd eyle göŋlüŋden gėder

4278 Çünki dünyā kimseye ėtmez vefā
İʿtimād ėtmek aŋa olur ḫaṭā

4279 Ṣor selāmet oldı mı ⁀andan Selm ü Tūr
Buldı mı ⁀andan behre gör Behrām-ı Gūr

4280 Çerḫa ṣor āḫir ki ne destān ile
Yėre başdı Rüstem-i Destān ile

4281 Nėce ḳıldı aġladup Ḍaḥḥāk'ı zār Q154b
Nėcesi ėtdi ʿAzīz-i Mıṣr'ı ḫʷār

4282 Nėce mekr ėtdi bu çerḫ-i tīre-fām
Kim düşüp Cem ṭopraġa uşandı cām

4283 Keşte neyle ḳıldı ol Güştasb'ı H157a
Cām ṣunup neyledi Cāmasb'ı

4284 Taḫtını vėren Süleymān'uŋ yėle
Nėtdi Ẕü'l-ḳarneyn tācın kim bile

4285 Leşkerin cinnüŋ çü Ẕü'l-ḳarneyn Şāh C151a
Şöyle kim şerḥ eyledüm ḳıldı tebāh

Maṭlaʿ-ı dāsitān B178a

4286 Çün şeyāṭīn oldılar cümle helāk D125a
Ḳaldı anlardan Ḫorāsān mülki pāk

4287 Yapdı Merv ile Semerḳand'ı temām M125b
Hem Herāt'ı daḫı şāh-ı nīk-nām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4288 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Çünki bu üç şehri maʿmūr eyledi / Ḫāṭırın her ġuṣṣadan dūr eyledi
Her ki diler kim (D dīvlere) imāret eyleye / Mülk (D Milki) ʿadl ile ʿimāret eyleye
Z Ḫālıḳ-ı ʿālem ʿimāretliḳ sever / Her ki vīrānlıḳ seve anı yıḳar]

4288 geçdüginçe, B geçdüginde; devr-i, H devr ü; ACH anda ḳala, BMQ ḳala andan

4289 (< Z) ABDH kim çün, Q çünkim; bāḳī, CDHM diri; ḳala, HM ola

[4290 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Evvelīnler mülki (Z milki) maʿmūr ėtdiler / Şimdikilere ḳoyuban gėtdiler]

4290 AC **ki ⁀imāret**, BHMQ **imāret**

[4290/4291 – Q:

Ḫālıḳ-ı ʿālem ʿimāretliġ sėver / Her ki vīrānlıġ sėver anı yıḫar]

[4291 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Şimdikiler fikr bu kim ḥayf ola / K'ölüriz ü mülk (Z K'ölevüz biz milk) ayruġa ḳala]

4291 Ėli yıḳarlar (Q yıḫarlar), B Ėl yıḫarlar u

[4291/4292 – DZ:

Lā-cerem mülki (Z milki) ḫarāb eylediler / Dīnleri bigi yebāb eylediler]

4292 Buldı, DQ Gördi

4293 -fizāy ... -güşāy, D -fizā ... -güşā; münbit, Q cennet

4294 Her yaŋadın iki, DZ Ṭolu ʿarżından bir; aylıḳ (BD aylıḫ), Q ėlliġ; anuŋ bī-kelām, Z ol milkūŋ müdām

D *Ṣıfat ʿimāret Ehrām*
Q Dīden-i İskender Şāh cā'ī ki der āncā ṣuvar būd
Z Dīden-i İskender binā'ī-rā ki der vey ṣuvar būd

4295 Anda çoḳ dürlü ʿimāret (C kerāmet), Z Gezüp anda çoḳ ʿacāyib; gördi, B buldı

ABC Dīden-i (B Dīẕen-i) İskender binā'īrā ki der vey ṣuvar būd
H Dīden-i İskender binā'īrā ki der vey ṣūret büved
M Dīden-i İskender ḳubbetī ki der nuḳūş-ı ṭavāyif kerde būdend

4296 anda (Q -); pür (D + ez), B bir; üstine anuŋ, DQZ anuŋ üstine, H ol yapılalı

4297 Bilemez kimse neden, Q Kimse bilmez kim nedür; terkībini ... tertībini, B tertībini ... terkībini

4298 Bėş biŋ, Q Bėş yüz, DZ Dört yüz; her (Z dört) yaŋadın (BM yaŋadan), H yatur anda; nesne, DZ şekl; ki (M -)

[4299-4304 < Z]

4299 (< D) AC evliyā ... enbiyā, BHMQ enbiyā ... evliyā

4300 ʿArab yā ḫod, B ger ʿArab yā ḫod, M ger ʿArab'dur ger

[4301-4304 < D]

4301 Müvellih, M Müvelleh, H Müvellid; ADHQ Yehūd u, B Yehūdī

4302 ḫūb u, Q zībā vü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

4288 Tā ki geçdügince devr-i rūzigār
Ol mevāżıʿ anda ḳala yādigār

4289 Gişi eyle ⁀ètmek gerek kim çün öle Z130a
Dünyede dāʾim adı bāḳī ḳala

4290 İlerükiler ki ⁀imāret ėtdiler
Ad içün mülki ʿimāret ėtdiler

4291 Şimdikiler ėy ʿaceb dāyim neçün
Ėli yıḳarlar yaḳarlar dün ü gün

4292 Ol aradan Mıṣrʾa vardı şehriyār
Buldı Mıṣrʾı bir ulu ḫurrem diyār

4293 Yėri maʿmūr u ṣuyı ṣıḥḥat-fizāy Q155a
Ṭopraġı münbit hevāsı dil-güşāy

4294 Her yaŋadın iki aylıḳ yol temām
Olmış aʿmālinden anuŋ bī-kelām

4295 Çünki Mıṣrʾuŋ kişverine girdi şāh
Anda çoḳ dürlü ʿimāret gördi şāh

Dīden-i İskender bināʾīrā ki der vey ṣuvar būd

4296 Buldı bir ḳubbe ⁀anda pür-naḳş u nigār H157b
Geçmiş üstine anuŋ çoḳ rūzigār

4297 Bilemez kimse neden terkībini B178b
Yā kim ėtmişdür anuŋ tertībini

4298 Bėş biŋ arşun her yaŋadın ṭūl u ʿarż C151b
Yazılu her nesne ki ⁀ètseŋ anda farż

4299 Yazılu ⁀anda ṣūret ile evliyā D125b°
Naḳş olmış heyʾet ile enbiyā

4300 Yazılu anda selāṭīn daḫı hem
Adlu adıyla ʿArab yā ḫod ʿAcem

4301 Hem Müvellih hem Ḳalender Ḥayderī M126a
Gebr ü Tersā vü Yahūd u Ḫayberī

4302 Kaʿbe vü mescid kelīsā vü künişt
Yazılu ⁀anda daḫı cümle ḫūb u zişt

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4304 şeklin, BQ şekli; ėtmişlerdi, D ėtmez gördi

[4305 – D'de 4298'den sonra bululnur]

4305 Fūr ile ceng ėtdüginüŋ, DZ Naḳşlu orada Dārā

[4306 – DZ'de bunun yerinde şu beyitler var:

Z Bu ṭavāyifden ki aŋa yoḳ şümār / Cümle anda resmile ‿olmışdı nigār

DZ Kāyināt içinde her nesne ki var / Ḳamusından var idi anda ṣuvar

DZ Ne durur kimse bilemez cevherin / yā neden terkīb olupdur peykerin]

4307 ACHM **ėderdi ‿aŋa**, BDZ **ėder aŋa**, Q aŋa ėder; ne ḫod (Z ḫoẕ) daḫı, Q daḫı ne ḫod

4308 Ḳapusında yazılu anuŋ, DZ Adı Hermān (D Hirmān) anda yazılmış

4309 meskeni, DZ ḳubbeyi; ḳuvvetüm, Q ḳuvveti

4310 yapmaḳdan (B yapmaḫdan), D yanmaḳdan, Q yanmaḫdan; ėtmek, Z olur

[4311-4312 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Şāh bir ḫardalca andan kem ü bīş / Ḳoparamadı (Z Ḳoparımadı) nėce cehd ėtdi bīş]

4312 Kimlerüŋ ... bu, B Kimleri ... bu kim bu; ẏėriyidi, M ẏėri durur

A Dīden-i İskender Ehremen-rā

C Dīden-i İskender Ehrām-rā

BQ Dīẕen-i (Q Dīden-i) İskender ḳubbe-i Ehremen-rā

H Deyr-i İskender Ehrām-rā

M Ḳubbe-i Ehremen

4313 Buldı anda bir ʿimāret daḫı, DZ Bunca Hirmān (Z Bir Hermān) daḫı anda buldı; līki (BDM līk), Q belki; bī-naḳş, C bu naḳş

[4314-4315 < DZ]

4314 ACHM Ehrām anuŋ u ... döndügi, BQ Ehrümen anuŋ ... döndükce (Q dügümce?)

4315 Hergiz, Q Līk; olmamış ol, H olmamış hīç, B olamamış

4316 İçi, H İki

[4316/4317 – Z:

Geçmiş üstine hezārān sālyān / Bir ṭaşına ėrmemiş anuŋ ziyān

Kimsene bilmez anı ne nesnedür / Ol bināyı uranuŋ ḳaṣdı nedür]

4317 var idi yazılu, DZ yazılmışdı ʿayān; Durmış (BHM Ṭurmış) ol bir yengeç (H künc) üzre ėy (M gey) ulu, Q Durmış ay yılangaç üzre ėy ulu, DZ Ṭuṭmış (Z Dutmış) ol bir yengeç (D genc) üstinde mekān

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4303 Yazılu ‿anda ḳamu millet gelmedin
Kimse adın u ṣıfatın bilmedin

4304 Gelmedin her ṭā'ife şeklin ki var
Naḳş ėtmişlerdi anda āşikār

4305 Yazılu anda Sikender ṣūreti Z130b
Fūr ile ceng ėtdüginüŋ hey'eti

4306 Yazılu ‿anda Behmen ü İsfendiyār Q155b
Rüstem-i Destān u hem Sām-ı süvār

4307 Ne demür ėderdi ‿aŋa ne ṭaş eṣer
Ne ḫod elmās u ne ḫod daḫı güher

4308 Ḳapusında yazılu anuŋ bu ḫaṭ
Ki ‿ėy Sikender ėtme işünde ġalaṭ

4309 Yapmışuz bu meskeni biz uş temām
Her ki var dėr ḳuvvetüm ėy nik-nām

4310 Ėdebilsün işbu ma'mūrı ḫarāb B179a
Gerçi yapmaḳdan geŋez ėtmek yebāb

4311 Dāne-i ḫardalca andan şāh-ı 'ahd H158a
Ḳoparamadı nėçe kim ėtdi cehd

4312 Kimlerüŋ yėriyidi görgil bu yėr
Kimleri bėsleyibenüŋ ṣoŋra yėr

Dīden-i İskender Ehremen-rā C152a

4313 Buldı anda bir 'imāret daḫı hem
Bes mu'aẓẓam līki bī-naḳş u raḳam

4314 Adı Ehrām anuŋ u ġāyet bülend M126b
Devr döndügi ‿ėtmemiş aŋa güzend

4315 Devr kim her nesneyi ekser geder
Hergiz aŋa olmamış ol kārger

4316 İçi muṣmet ṭaşı ġāyet üstüvār
Geçmiş ol yapılalı çoḳ rūzigār

4317 Anda bir kerkes var idi yazılu Z131a°
Durmış ol bir yengeç üzre ėy ulu

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4318 Göricek anı dėdi, H Göricek dėdi aŋa, DZ Anı göricek dėdi; bunuŋ maʿnīsi, H bunuŋ maʿnīsin, Q anuŋ maʿnīsi; cihān ... bu ola ʿayān (=ACHM; BQ hemān), DZ zemīn ... bu durur hemīn

[4319 – DZ'de bunun yerinde şu beyit var (D'de 4321'den sonra):

Nesr-i ṭāyir bu yapılduḳda temām (D yapalı ḫod müdām) / Ėtmiş idi burc-ı Ḫarceng'i maḳām

4319 Serṭānı, H Sereṭān

[4320-4322 – B 4322 4320 4321]

4320 (< DZ) Orada bilindi ki ... naḳşı, B Bunca yıl ilerü ... nesli; Dünyede, Q Dünyi

4321 (< Z) BCHQ Bunca, ADM Nėce; AC **yıllardan ilerü**, BDHMQ **yıllar ilerüden**; ol, D bu

[4322 – DZ'de bunun yerinde şu beyitler var:

D Yėŋi degül eski durur bu cihān / Çoḫ gişilerden ḳalıp durur ʿayān

Z Evvelin kimse ėdemedi beyān / Āḫirini kimsene bilmez ʿayān

DZ Yėŋi şanma eskidür bu rūzigār / Çok (D Çoḫ) ululardan ḳalıpdur yādigār (Z yāẕigār)]

4322 ACDH **şanma**, BMQ **degül**; Çok (BD Çoḫ) ... ʿayān, Q Çün ... nişān; ḳalup durur, B durur bilgil

[4323-4332 < Z]

4323 ḥādiṯdür, Q müḥdeṯdür

[4324-4332 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Evvelini kimse ‿ėdemedi beyān / Āḫirini kimsene bilmez ʿayān]

4326 ABHM biri ‿içün bu derecden, C biriyiçün bu dercden, Q biri bu dürcden çün; ACH bezer, B burır, M yörür, Q yörir

4327 devr, A devri; var, M ėder; ėder (Q dėr) anı, C anı edėr

4328 Ki ‿ol burūcuŋ her birisiyçün ... döner, Q Kim burūcuŋ her birisi kim ... dutar; Güneş üç biŋ yıl döner gökde, M Gün yörür her burc içün biŋ yıl

4329 bir daḫı kim (M ki) gün, Q bu daḫı bil kim

4331 aŋa, CH anı

4332 AC **dėdük**, BHMQ **dėdüm**; gendüŋi, Q özüŋi

ABC Ẕikr-i rūd-ı (B -) Nīl ve ʿacāyib-i menābiʿ-i ān
D *Ṣıfat-ı baḥr-ı Nīl*
M Ṣıfat-ı rūd-ı Nīl
Q Su'āl kerden-i İskender ez baḥr-ı Nīl
Z Ẕikr-i Nīl ve ʿacāyib ve menābiʿ-i ū

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4318 Göricek anı dėdi şāh-ı cihān — A38a
Kim bunuŋ maʿnīsi bu ola hemān

4319 Ki ⁀ėtmiş idi burc-ı Serṭānı maḳām — Q156a, D126a
Nesr-i ṭāyir bu yapılduḳda temām

4320 Orada bilindi ki ⁀Ādem gelmedin
Dünyede ⁀anuŋ naḳşı ẓāhir olmadın

4321 Bunca yıllardan ilerü ol maḳām — B179b
Anda yapılıban olmışdı temām

4322 Yėŋi ṣanma eski durur bu cihān
Çok gişilerden ḳalup durur ʿayān

4323 Geçmiş üstine bunuŋ yıllar delim
Līki ḥādiṯdür bi-lā-şek ne ḳadīm

4324 Devr ėder sāl u meh durmaz yaḳīn
Ne ⁀evvelin bilür gişi ne āḫirin

4325 Anuŋ edvārında birisi ʿayān — H158b
Üç yüz altmış biŋ yıl olur bī-gümān

4326 Her biri ⁀içün bu derecden biŋ gezin
Yıl ile güneş bezer çerḫuŋ yüzin

4327 Otuz altı biŋ dahı bir devr var — C152b
Yıl ile ʿilm ehli ⁀eder anı şümār

4328 Ki ⁀ol burūcuŋ her birisiyçün müdām
Güneş üç biŋ yıl döner gökde temām

4329 Yėdi biŋdür bir daḫı kim gün ʿayān — M127a
Oldı her seyyāre çün biŋ yıl revān

4330 İşbu edvārı nėçe biŋ gez sipihr
Yöriyüp düketmiş ola māh u mihr

4331 Nėçe daḫı hem döniben dükede
Vay aŋa kim çerḫa ol tekye ėde

4332 İşbu sözden kim dėdük gendüŋi bil
Meskenet dut mā u menligi ḳoġıl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4333 Menbaʿın (Q Menbaʿı) ḳandan dėyüben, DZ Nėreden gelür dėyü ⁀anı

4334 (< B [ama bkz. 4335]) aŋaru, Q ilerü; aḫar (=ABQ; C aḫır, HMZ aḳar) ol, D ol aḫar

[4335-4336 – Q ↲]

4335 (< D) Ol durur, B Dėdiler; aŋaru, M gėrü

4336 (< Z) Düni güni iki nıṣf eyler (=ACM; BH ḳılur), Q Dün gün iki nıṣf ėder anı; AH cüẕā, CD cüdā, BM ḫüẕā

4337 anda var bir, Q vardur anda

[4338-4339 – C'de 4342'den sonra bulunur]

4338 yanından bėş (C bir) ... Bėş daḫı hem (H -, M her) bir yaŋasından, DZ ucından bėş (D bir) ... Bir ucından gėrü (D daḫı) bėş daḫı

4339 ACZ **Bir**, BDHM **Bu**, Q Ol; yöriyü (Z yörenü) bir yėre, B yörir ü bu bėşe; cemʿ olup, B birikip, D dėrilür

[4340-4342 < B]

[4340 – M ↲]

4340 Ol, D Bu, Z Bir

4341 bunlaruŋ, D bulınur; Çıḳup ėder rubʿ-ı meskūna (Q meskūnı) ḳarār, DZ Rubʿ-ı meskūndan yaŋa ėder (Z ḳılur) güẕār

[4342 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bu yaŋa bu (D yaŋadan) ol yaŋadan ol gelür / İkisi bir yėre ⁀ėrüp (ayırup) bir baḫr olur]

4342 yėrde, CM yėre (CHM + vü, Q + hem)

4343 Bī-gümān ol baḫr ayaġıdur, DZ Ol deŋizüŋ ayaġı durur; Nīl'üŋ uş şerḥini dėdüm rāst, BDZ Nīl'üŋ uş dėdüm budur (B saŋa) şerḥini, Q Līki uş şerḥini dėdüm bellü

4344 ACHMZ kim (M ki) ėy Ḫuẕāy ... gedāy, BQ kim ėy Ḫuẕā (Q Ḫudā) ... gedā, D k'ėy ẕu'l-ʿulā ... gedā

4345 Ne gerek her nesneye (= ACH; BQ nesneyi), DMZ Ne (D Tā) nėye gerek durur; Çāresini ḳamu (H cümle) eşyānuŋ **bulan** (= AC; BHMQ **ḳılan**), DZ Ḳamu nesne çāresin Sen'sin ḳılan

4346 almışdur, DQZ olmışdur; ne var, Z nedür

4347 (< Z) Mıṣr mıṣr, Q Mıṣr'a mıṣr; Nīl'i ḳudretüŋ, B ḳudretüŋ anı; revān, HM ʿayān

ACH Ṣıfat-ı rūġan-ı belesān (H bilisān)

B Ṣıfat-ı rūġan-ı Mıṣrī ki ānrā belesān gūyend

D *Ṣıfat dühn belesān*

Q Der ṣıfat-ı rūġan-ı Mıṣrī ki ..... [okunamıyor]

Z Ṣıfat-ı rūġan

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i rūd-ı Nīl ve ʿacāyib-i menābiʿ-i ān Z131a°

4333 Nīl ırmaġın daḫı ⁀anda gördi şāh Q156b
Menbaʿın ḳandan dėyüben ṣordı şāh

4334 Dėdiler ḫaṭṭ-ı ⁀istivādan aŋaru B180a
Altı aylıḳ yoldan aḫar ol berü

4335 Ol durur ḫaṭṭ-ı ⁀istivā ki ⁀andan berü
Var ʿimāret yoḳ durur daḫı ⁀aŋaru

4336 Ḳaṭʿ ḳılur yėri ḫaṭṭ-ı istivā
Düni güni iki nıṣf eyler cüẕā

4337 Ḳımr dėrler anda var bir ulu ṭaġ
Ḫūb u tābān şöyle kim rūşen çirāġ

4338 Bir yanından bėş ulu çeşme çıḳar C153a, H159a
Bėş daḫı hem bir yaŋasından aḳar

4339 Bir bėşi yöriyü bir yėre gelür
Ol arada cemʿ olup bir baḥr olur

4340 Ol bėşi daḫı olur bir baḥr hem
Bir araya dėrilüben bīş ü kem

4341 Her birinden bunlaruŋ bir cūybār
Çıḳup ėder rubʿ-ı meskūna ḳarār

4342 Bir mesāfet gėdüben gėrü gelür Z131b
Ol iki bir yėrde bir baḥr olur

4343 Bī-gümān ol baḥr ayaġıdur bu Nīl M127b
Nīl'üŋ uş şerḥini dėdüm rāst bil

4344 Dėdi şeh ḥayrān olup kim ėy Ḫuẕāy D126b
Pāẕişeh Sen'sin ü biz ḳamu gedāy

4345 Ne gerek her nesneyi Sen'sin bilen
Çāresini ḳamu eşyānuŋ bulan

4346 Sen'den almışdur vücūdı ḳamu şey Q157a
Her ne var fānī vü Sen Ḳayyūm u Ḥay

4347 Mıṣr mıṣr olmaġ içündür bī-gümān
Ki ⁀ėtdi Nīl'i ḳudretüŋ ėy Ḥaḳ revān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4348 < Z; 4348/4349 – DZ:

Buldı bir ot daḫı anda tācver / Kim yėmiş yėrine andan yaġ aḳar (D aḫar)]

4349 (< Z) eyle (M şöyle) çıḳıban (B çıḫıban, HMQ çıḳuban), D çıḫıban eyle

4350 dėyen, HM dėnen; yaġ olur, Z yaġ durur; Nėçe ṣayrular anuŋla ṣaġ olur, DZ Ṭıbda ol çoḳ (D çoḫ) dürlü işlere girür

4351 hemīn ... yaḳīn (Q hemīn), BH yaḳīn ... hemīn

4352 ṣuyla, D ṣula, Q ṣu ile; yėtürmez, Z bitürmez

4353 ṣu, Z yėr

4354 yaradur ... yaradur, Z Bārī'dür ... yarıdur; nesneye, Q insāna

4355

D *Ṣıfat binā' İskenderiyye*

Z Binā kerden-i İskender İskenderiyye

4356 Mıṣr'ı göre, DZ Mıṣr'a göre, Q Mıṣr'a gire; ACD Ol, BHMQ Ki ⁀ol; şehre hem bünyād (BM bünyāẕ), Q şehr bünyādın

B Binā kerden-i İskender şehr-i İskenderiyye-rā

H Bünyād kerden-i İskender İskenderiyye-rā

Q Ṣıfat-ı binā kerden-i İskender İskenderiyye-rā

4357 Şöyle ki ⁀anuŋ gibi (=A; BCHM bigi) daḫı, DZ K'ancılayın yėrde daḫı (Z daḫı yėrde)

[4357/4358 – DZ:

Tā ki gėdicek cihāndan şehriyār / Ḳala ol andan cihānda yādigār (Z yāẕigār)

Her ki öldi vü nişānı ḳalmadı / Ṭut ki ol hergiz (Z Dut ki ol hirgiz) cihāna gelmedi]

AC Bünyād kerden-i İskender İskenderiyye-rā

M Binā-yı şehr-i İskenderiyye

4358 müşk, M misk; Kevṣer-, MQ 'anber-

4359 Az yėr ol Mıṣr'uŋ diyārından, DQZ Mıṣr şehrinden otuz ferseng

4360 pür-reng ... bāġ-ı, BDZ pür-naḳş ... ḫandān

4361 Ḳodı (Q Ḳoydı), D Urdı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ṣıfat-ı rūġan-ı belesān

4348 Ol nebātı daḫı şāh anda bulur
Kim yėmişi her yıl anuŋ yaġ olur

4349 Nėcesi kim ṣamġ aġaçdan çıḳar
Ol yaġ andan eyle çıḳıban aḳar

4350 Rūġan-ı Mıṣrī dėyen ol yaġ olur B180b
Nėçe ṣayrular anuŋla ṣaġ olur

4351 Yėri ʿAynü'ş-şems'dür anuŋ hemīn
Ṣuyı daḫı bir ḳuyudandur yaḳīn

4352 Ol su ayruḳ yėrde bitürmez anı H159b
Ol yėr ayruḳ ṣuyla yėtürmez anı

4353 Dilde Maṭrıyye bulupdur ol ṣu ad
Gör ne ṣanʿatlar ḳılur Rabbü'l-ʿibād

4354 Fikr ėt nėce ʿacāyib yaradur
Nesneyi nesneye nėce yaradur

4355 Ṣanʿatına baḳ ki ḥayrān ḳalasın C153b
Ḳudretini gör ki ʿibret alasın

4356 Şeh daḫı ḳıldı heves Mıṣr'ı göre Z132a
Ki ‿ol daḫı bir şehre hem bünyād ura

4357 Ki ‿anda daḫı hem ʿacāyib çoġ ola D127a
Şöyle ki ‿anuŋ gibi daḫı yoġ ola

Bünyād kerden-i İskender İskenderiyye-rā M128a

4358 Buldı ol sāḥilde bir ḫurrem behişt Q157b
Ṭoprāġı müşk ü ṣuyı Kevs̱er-sirişt

4359 Gül nesīminden hevāsı ḫūbraḳ
Az yėr ol Mıṣr'uŋ diyārından ıraḳ

4360 Yapdı bir şehr anda pür-reng ü nigār
Tāze vü ḫurrem çü bāġ-ı nev-bahār

4361 Urdı uṣṭurlāb ile bünyādını
Ḳodı ‿anuŋ İskenderiyye adını

4362 Yapdı ol şehrüŋ içinde bir menār B181a
Ki ‿aŋa beŋzer görmemişdi rūzigār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4363 dėrler aŋa, C aŋa dėrler

4364 Yėrde, M Nėrde; Görinür ol, HZ Görinürdi ‿ol, D Görinürdi; içinde, Q için; andan, B anda

4365 (< Z) ACH **Olur idi ‿ol**, BM **Belürürdi ‿ol**, D Belürürdi, Q Görinür ol; cāmda ʿaksi, D ʿaksi ol cāmda

[4366 - DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Düzdi mermerden şeh-i pīrūz-kām / Ādemī şeklinde bir peyker temām]

4366 timṯāl anda, Q temṯīl aŋa

4367 müretteb, Z muṣavver; bī-, M bir; anı ḳıldı, Q ḳoydı ol; ṭılısm [H'de sayfa kenarında başka bir elle *resim* yazılmış]

4368 ACH **düşmen ėtse ... Kim anı feṯḥ ėtmek içün ḳıla**, BDMQZ **ḫaşm** (D ḫışm) **eylese ... Ki ‿anı** (Z Anı) **feṯḥ ėtmege gelüp** (BD gelip) **ėde** (Z ki ‿ėde)

4369 AC Ėl ü **şehre ‿olur** idi andan, H Ėl ü şehre olurdı andan, BQ Ėl ü **şehr alur** idi andan, M Ėl ü şehr olurdı andan bā-, DZ Olur idi şehre ol işden; ḫaber, A ḫaẕer

4370 (< DZ) andan, M anda; ACHM sırdur bunı (M bu), B sözdür bellü, Q sözdür anı

4371 Bu, BDZ Bir; AC **andan**, BDHMQZ **anda**

4374 AC **ḳaldı**, BDHMQZ **bunda**; uş şehr ü, B ḳaldı uş

4375 yapdı serāy, DZ ev yapdı vü

4376 mūr, M būm; ACHM Mūr u māra oldı sinde, B Mūr u māra sin içinde, Q Mūr u mār oldı sininde, D Gūr içinde olara oldı, Z Gūr içinde ‿oldı olara

4377 ABC işde, HM uşda, DQ uşta

ABCHZ Sebeb-i ḫarābī-i (Z ḫarāb-rā) menāre-i İskenderiyye

Q Der beyān-ı ḫarābī-i menār-ı İskenderiyye

D *Ṣıfat ṭılısm fī İskenderiyye*

M Keyfiyyet-i ḫarābī-i ṭılısm-ı İskenderiyye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4363 Ol menār üstinde düzdi nīk-rāy
Cām kim dėrler aŋa gītī-nümāy

4364 Yėrde ḫayr u şer ne olsa māh u sāl
Görinür ol cām içinde ‿andan ḫayāl

4365 Her yaŋadın leşker olduḳda revān
Olur idi ‿ol cāmda ʿaksi ʿayān

4366 Daḫı mermerden şeh-i nīkū-ḫıṣāl H160a
Düzdi bir timṯāl anda ‿ādem-miṯāl

4367 Çün müretteb oldı ol bī-rūḥ cism Z132b
Şeh menār üstinde ‿anı ḳıldı ṭılısm

4368 Nėreden ol şehre düşmen ėtse ʿazm
Kim anı feṯḥ ėtmek içün ḳıla rezm

4369 Ol yaŋa dönerdi ol ṣūret meger C154a
Ėl ü şehre ‿olur idi andan ḫaber

4370 Ne ḳadar gelse ʿadū ferseng ü mīl
Bilinürdi ‿andan ne sırdur bunı bil

4371 Bu ṭılısmı daḫı eyle ‿ėtmişdi şāh
Kim hevām olmazdı andan sāl u māh

4372 Girmez idi ʿaḳreb u hem mūr u mār D127b, M128b, Q158a
Ne meges ne peşşe zī ḫurrem diyār

4373 İşbu resm ile düzetdi şāh-ı Rūm
Gendüyiçün ol arada merzibūm

4374 Şehri yapdı gendüyiçün şehriyār
Gendü gėtdi ḳaldı uş şehr ü diyār

4375 Nėçeler yapdı serāy oturmadı B181b
Nėçeler toḫm ekdi vü götürmedi

4376 Girmesün şehrüme dėyen mūr u mār
Mūr u māra oldı sinde tār u mār

4377 Gāh şehrin mü'min alur geh Fireng A38b
Şehriyāruŋ yėri işde gūr-ı teng

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4378 AC Noldı **ol u hem**, BDMZ Noldı **vü hem ol**, H Noldı vü ol hem, Q Hem ne oldı ol

4379 ACH **rivāyet ... ḥikāyet**, BDMQZ **ḥikāyet ... rivāyet**

4381 ACDHQ **Maġrib'den** (C 'din) **yaŋadın**, BZ **Maġrib kişverinden**; Ṭaşı mü'min küfr ile ⁀içi ṭolı (=A; BCHM ṭolu), Q Daşı mü'min içi dolu küfr ü, DZ Ẓāhiri mü'min içi küfr ile

4382 riyāżet, Z 'ibādet; ki ⁀oldı ḳamu ḫalḳ aŋa şikār, DZ ki ⁀oldı ḫalḳ aŋa ḳamu şikār, H kim oldı ḳamu ḫalḳ aŋa yār

4384 ACDH **Bāṭını**, BMQZ **Bāṭının**

4386 ACMZ **ḫalīfeyle**, BDHQ **ḫalīfe**; gün (A -); A ki ⁀ėy, CMZ ki, BH ėy, DQ yā

4387 ACHM Şāh İskender ki ⁀anuŋdı (A ki ⁀anuŋdur) bu, BQ Şeh Sikender ki ⁀anuŋ idi bu, DZ Şāh-ı İskender ki ⁀anuŋ idi; menār, Z menāre ⁀; altındadur genci, Q altında gencidür, H altında ḳomış genc

[4387/4388 – Z:

Genc-i Ḍaḥḥāk u Ferīdūn ile Cem / Şāhlardan buncalaruŋ daḫı hem

Oradadur cümle bilürem ė şāh / Sözüme ṣıdḳum benüm yėter güvāh]

4388 ACH **Leşkerüŋ ile**, BDMQZ **Leşkerüŋe vü**; saŋa yoḳ (B yoḫ) daḫı, D daḫı yoḫ saŋa

4390 (< Z) Ol, M Şeh

[4391-4393 < M]

4391 Dīn-i, Q Dīn ü, D Mülk-i, Z Milk-i; ola, B olur

4392 anlar kim, DZ kim anlar

4393 olar, DZ bular; ACHZ yėmedügin yė vü, BQ yėmedügini yė, D yėmedügini

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Sebeb-i ḫarābī-i menāre-i İskenderiyye

4378 İşid imdi ol ṭılısmuŋ ḥālini
N'oldı ol u hem menār aḥvālini

4379 Bunı anlar kim ḥikāyet ėtdiler
Bize bu resme rivāyet ėtdiler

4380 Çün Benī ʿAbbās'uŋ oldı ol diyār H160b, Z133a
Hem ḫilāfet dutdı anlarda ḳarār

4381 Geldi Maġrib'den yaŋadın bir Fireng
Ṭaşı mü'min küfr ile ‿içi ṭolı jeng

4382 Zühd ile ḳıldı riyāżet āşikār
Şöyle ki ‿oldı ḳamu ḫalḳ aŋa şikār

4383 Ḫalḳ anı ehl-i imāmet ṣandılar C154b
Ṣāḥib-i zühd ü kerāmet ṣandılar

4384 Ẓāhirinde görmediler hīç ʿayb
Bāṭını kim bile cüz ʿAllām-ı ġayb

4385 Ol ḳadar İslām'da ḳıldı direng Q158b
Kim ḫalīfe hem-demi oldı Fireng

4386 Oturur iken ḫalīfeyle ‿ol laʿīn M129a
Bir gün eydür ki ‿èy emīrü'l-mü'minīn

4387 Şāh İskender ki ‿anuŋdı bu cihān B182a, D128a
Bu menār altındadur genci nihān

4388 Ger elüŋe gire ol pür-māye genc
Leşkerüŋ ile saŋa yoḳ daḫı renc

4389 Dutasın ol māl ile bī-ḥad sipāh
Olasın Īrān ile Tūrān'a şāh

4390 Ger bu mālı kim dėdüm sen bulasın
Ol Sikender gibi sulṭān olasın

4391 Dīn-i İslām ala senden būy u reng
Ḳılıcuŋdan yoġ ola Gebr ü Fireng

4392 Mālı anlar kim ḳoyuban gėtdiler Z133b
Bī-gümān gendülere ḫayf ėtdiler

4393 Sen olar yėmedügin yė vü yėdür
Ki ‿ehl-i dāniş olanuŋ işi budur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4394 ʿuḳdeye müşkil-güşāy, DZ müşkile ʿuḳde-güşāy

4395 niʿmetdür anı ṣarf, Q niʿmetdür anı ḫarc, DZ rāḥatdür anı ḫarc

4396 (< Z) ḳalsa, B nesne

4399 (< HZ) derd ü, D dürlü

4400 yüregin, Q yüregi, M baġrını

4401 ehlinüŋ, B ḥırṣınuŋ

4402 ėtdi, BDZ ḳıldı

4404 ACH **çıḳar**, MZ **çıḳa**, BDQ çıḫa

4405 daḫı andan belürmedi, DZ belürmedi daḫı andan

4406 mekr, Q fikr; bir, BQ bu; vü ism, B bu ism, M bir ism

4407 var ise, Q ḳalsa; bünyādı, D bünyād, B bünyāẕ

4408 genc, D renc; netīce nola, M ė nėce ola, Q hemīşe ola

4409 Rāy ile (D Rāyla) olur ḥal (H -) her işüŋ (B iş), Q Ḥal olur rāy ile her iş
ABCHQ Fī't-temṣīl ve'l-mevʿiẓa
D *Fī't-temṣīl ve't-teşbīh*
Z Fī't-temṣīl ve-mevʿiẓa

4394 Zer durur her ʿuḳdeye müşkil-güşāy
Māl durur ḳamu işe reh-nümāy

4395 Māl niʿmetdür anı ṣarf ėdicek H161a
Līki miḥnetdür ḳoyuban gėdicek

4396 Yėyicek dirlikde anı nūr olur
Ölicek ḳalsa ʿazāb-ı gūr olur

4397 Başarıcaḳ māl ile çoḳ iş biter
Līki başarmayıcaḳ çoḳ baş yiter

4398 Çünki işitdi ḫalīfe genc-i zer C155a
Ḳıldı gencüŋ ḥırṣı cānına eṣer

4399 Ol menār altında ṣandı genc var Q159a
Bilmedi kim anda derd ü renc var

4400 Nėçeleri ḥırṣ maġbūn eyledi B182b
Nėçelerüŋ yüregin ḫūn eyledi

4401 Ādemīyi ḥırṣdur güm-rāh ėden D128b
Cāh ehlinüŋ yėrini çāh ėden

4402 Çün heves ėtdi ḫazīne çıḳmaġa
Ḳıldı fermān ol menārı yıḳmaġa

4403 Çün menāruŋ rubʿı yıḳıldı temām
Ol ṭılısm oldı ḫarāb u ṣındı cām

4404 Nā-gehān bir gėce ḳaçdı ol Fireng M129b
Şöyle kim yadan çıḳar tīr-i ḫadeng

4405 Şöyle gėtdi ol ḫalāyıḳdan nihān
Kim daḫı andan belürmedi nişān

4406 İşbu mekr ile yıḳıldı ol ṭılısm
Şimdi andan bir ṣıfat ḳaldı vü ism

4407 Ne ʿimāret var ise vīrān olur Z134a
Ḫādiṣe bünyādı muḥkemdür ḳalur

4408 Oldı vīrān ol ele girmedi genc
Fikrsüz işde netīce nola renc

4409 Renc olur rāysuzlar ḫāṣılı
Rāy ile ⁀olur ḥal her işüŋ müşkili

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4410 ABHQ ki yapdı ... Bu vücūduŋ şehrine ḳıl, Z ki yapdı ... Bāṭınuŋa ėtgil anı, D yapdı ... Bāṭınına gerek anuŋ

[4411-4412 – DZ ↲]

M Der temṣīl

4411 bu şehre ḥükm ol ėder hemān, M bu şehre ḥākim olmışdur hemān, DZ taṣarruf tendedür andan (Z tende andandur) ʿayān

4412 Göŋlüŋüŋ güzgüsidür ėy pāk-rāy, Z Nedür īmān yėridür ėy pāk-rāy, D Teşbīhi īmānadur ėy nīk-rāy

4413 ṣūret ki, BQ ṣūretle; anda, DMZ aŋa; ėtdükde, M ėtdükce

4414 (< Z) şeyṭānī, Q şeyṭāndur

4415 AC **Ki ‿içi**, BDHMQZ **İçi**; ABQ pür-būy, C pür-mūy, D bir būy, H pür-mūy-i

[4416-4418 < Z]

4416 Hem göŋül cāmı, B Hem göŋül u cān, Q Cān u göŋül ol

4417 Ṣūreti ʿaḳluŋuŋ (D ʿaḳluŋ ki) āfet görmeye, BQ Ṣūret-i ʿaḳluŋa āfet girmeye; ėrmeye, Q girmeye

4418 olmaġıl ... olmaġıl (D ṭurmaġıl), H olmaya ... olmaya ; Aŋa uyup Tangrı'dan dūr, D Ḥaḳ'dan aŋa tekye ėdüp

4419 (< D) Kim ziyānı çoġ, Z Çün ziyānı var; az durur ... azdurur, M azdur ... azıdur

4420 (< Z) olur ... olur, D durur ... durur; işüŋ, BQ işi

D *Ṣıfatü'd-dünyā ve inḳılābuhā*

Z Ḫātime-i dāsitān

[4421 – DZ'de bunun yerinde şu beyit var:

Çün görürsin çerḫı (Z çerḫ) kim durmaz döner / İʿtimād ėtmekden aŋa sen dön er]

4422 ACH **Her ki dünyī sevdi**, BDMQZ **Dünyā** (MZ Dünye, Q Dünyī) **seven gişi**; rāḥat bulmadı, Z rāḥat olmadı; illā (Q olan) cerāḥat (MZ cirāḥat) bulmadı (B olmadı), DH kimse murādın almadı

[4423 – DZ'de bunun yerinde şu beyit var:

ʿĀḳıl olan nėce ėde iʿtimād / Aŋa ki ‿ola ḫāk ü nār u āb u bād]

[4423/4424 – Z:

İşbulardandur maʿādinle nebāt / Daḫı her nesne ki var anda ḥayāt
Nesne kim aṣlı anuŋ aždād ola / Rūşen ol ki ‿ol nesne bī-bünyād ola
Germ durur ḫuşk āteş bī-gümān / Germ ü ter durur hevā bilgil ʿayān
Serd u ter durur yaḳīn bi'ṭ-ṭabʿ āb / Serd ü ḫuşk oldı ṭabīʿatde türāb]

[4424-4425 < Q]

4424 dördi durur, D dördidür; Gökler, B Göklere, M K'anlar

4425 bu aždāddan terkīb **ala** (=AC; BHMZ **ola**), DH terkībi anuŋ aždād ola; ḳala, C ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Fī't-temṯīl ve'l-mev'iẓa

4410 Dėdigüm şehri ki yapdı şehriyār — H161b
Bu vücūduŋ şehrine ḳıl i'tibār

4411 Ol ḫalīfe nefs durur bī-gümān — B183a
Kim bu şehre ḥükm ol ėder hemān

4412 Cām kim dėrler aŋa gītī-nümāy — C155b, Q159b
Göŋlüŋüŋ güzgüsidür ėy pāk-rāy

4413 'Aḳldur ṣūret ki cümle ḫayr u şer
Ẓāhir olur anda ėtdükde naẓar

4414 'Aḳreb ü peşşe ne durur mūr u mār
Nefsde evṣāf-ı şeyṭānī ki var

4415 Zīnet-i dünyādur ol fettān Fireng
Ki ͡içi jeng ü ṭaşıdur pür-būy u reng

4416 Dileseŋ ol şehri kim ma'mūr ola — D129a
Hem göŋül cāmı ḫalelden dūr ola

4417 Ṣūreti 'aḳluŋuŋ āfet görmeye
Nefsüŋe 'azl-i ḫilāfet ėrmeye

4418 Zīnet-i dünyāya maġrūr olmaġıl — M130a
Aŋa uyup Tangrı'dan dūr olmaġıl

4419 Kim ziyānı çoġ u nef'i az durur
Nefsi telbīs ile yoldan azdurur

4420 Aŋa aldanma ki nā-dānlıḳ olur
'Ākıbet işüŋ peşīmānlıḳ olur

4421 Çün görürsin bu cihānı kim gėder
İ'timāduŋı düriş andan gėder

4422 Her ki dünyī sevdi rāḥat bulmadı
Dünyeden illā cerāḥat bulmadı

4423 Nesne ki ͡aṣlı ḫāk ü āb u bād ola — B183b, Z134b
Daḫı āteş anda ne bünyād ola

4424 İşbu dördi durur aṣl-ı kā'ināt
Gökler ābā vü bulardur ümmehāt

4425 Ol ki bu ażdāddan terkīb ala — H162a
Bellüdür kim ne ḳadar bāḳī ḳala

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4426 Cemʿ olup bir (< Q) arada bu dörd è yār, DZ Bir arada dèrilüben (D aradan dèriliben) bu çehār

4428 ola, Z oldı

4429 Dörd, H Dört, Q Dördi, DZ Çār

4430 olma kim, B olmaġıl kim

4431 bu (D -) pīre-zen (CD pīr-zen); Līki, Z Belki; daḫı, C anı; ebkārdan, DZ bikrdür

4432 (< Z) ki ⁀er idi (= CH; A er idi, BHQ ki erdı) raġbet, M ki er gişiydi aŋa; dādın almadı, Q adın aŋmadı

4434 gèdilür bu, Z gètdiler bu, Q gèdeyür bu, H gèdelüdür; eyit, Q sen eyt; genc ... gerekdür bunca renc, DZ māl ... gerek bunca (Z çendīn) vebāl

4435 Dünyeyi ḳo (Q ḳoy) ʿuḳbīyiçün èt, D Dünyeyi ʿuḳbīyiçün ètme, Z Dünyede ʿuḳbīyiçün ètgil; tedbīrüŋde, Q tedbīrinde

4437 ol ki ⁀anda, D anda kim

4438 Mülk midür, H Mülk mi durur; gèdeler, gèdilür; rāyigān, C nā-gehān

ACHM Ḫātime-i (HM Ḫātimet-i) dāstān be-duʿā

B Ḫātimet-i dāstān

D *Fī'd-duʿā ve'l-munācāt*

4439 Aḥmedī'yi (B Aḥmedī'ye) ... ètme, Q Aḥmedī'nüŋ ... ḳılma

4440 Ẕikrüŋi, D Ṭāʿatüŋ, Z Ṭāʿatüŋi ⁀; ṣanāʿat, Q beżāʿat

4426 Cem‘ olup bir arada bu dörd è yār
İ‘tidāl olduḳda bulurlar ḳarār

4427 İ‘tidāl ol dem ki ⁀aradan ola kem — C156a, D129b
Birbirinden ayrılurlar lā-cirem

4428 Bāṭıl olup bozılur terkīb-i ten — Q160a
Muḥkem ola ṣanma bu tertībi sen

4429 Dörd żıd nèce bulalar i‘tidāl
Ki ⁀èтmeyeler birbirinden intiḳāl

4430 Būy u renge ġarre olma kim cihān
Pīre-zendür gerçi rengidür cüvān

4431 Çoḳlaruŋ ‘aḳdındadur bu pīre-zen
Līki daḫı ⁀ebkārdan bil anı sen

4432 Ol ki ⁀er idi aŋa raġbet ḳalmadı
Ol ki ‘innīn idi dādın almadı

4433 Dünyeyiçün ne gerek bu ḥırṣ u āz — D130b, Z135a
Dünye çoġı ne ⁀aṣṣı çün ‘ömr ola az

4434 Çün ḳoyuban gèdilür bu mülk ü genc
Pes eyit kim ne gerekdür bunca renc

4435 Dünyeyi ḳo ‘uḳbīyiçün èt ‘amel
Tā ki tedbīrüŋde olmaya ḫalel

4436 Mülk oldur anuŋ içün eyle cehd — B184a
Tā murād ile meẕāḳuŋ ṭola şehd

4437 Mülk ol ki ⁀anda tezelzül olmaya — A39a
Devlet ol ki ⁀anda tebeddül olmaya

4438 Mülk midür ol ki anı nā-gehān
Düşmene ḳoyup gèdeler rāyigān

Ḫātime-i dāstān be-du‘ā

4439 Aḥmedī’yi èy Kerīm-i Lā-yezāl — H162b
Dünyenüŋ ḥırṣına èтme pāy-māl

4440 Anı sen ehl-i ḳanā‘at eylegil
Ẕikrüŋi aŋa ṣanā‘at eylegil

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4441 Ḫāṭırından, Q Ḫāṭıruŋdan

4442 Kime ūmīd (=A; BCHMZ ümīẕ) oldı ise, Q Ümmīd oldıyise kimse; ACM Ẕe'l-celāl, BDHQZ Ẕü'l-celāl

4443 AM **ūmīdi**, CH ümīẕi, BD **ūmīdin**, Q ümmīdin, Z ümīẕin; BCHM ḥāşe kim (M ki) nevmīẕ ola, AQ ḥāşe kim maḥrūm ola, DZ nèce bī-behre ḳala

ABCH Dāsitān-ı İskender bā Ḳaydāfe melike-i Maġrib ve ḥīle-i ū be- (C bā) Ḳaydāfe

H Dāsitān-ı İskender bā Ḳaydāfe mülk-i Maġrib ve ḥīle-i Ḳaydāfe bād

M Dāsitān-ı İskender bā Ḳayẕāfe

Z Dāsitān-ı İskender bā Ḳayẕāfe melik-i Maġrib-zemīn

CD Muḳaddime-i dāsitān

4444

4445 cānum u göŋlüm, D cām u göŋlüme, Q göŋlüm u cānum

4446 ḥaṭṭ, M ḥadd

4447 Ġamzesi, DQ Ġamze; zülfi, H zülfüŋ

4448 (< M) meşāmum, H müşāḥım

4449 Gėcemüŋ, CM Gėcenüŋ

4450 yanumdan ... yanumdan, Z yanumda ... yanumda; ṣaçar iken, B ṣaçılurken, Q sākin olmış; māh-tāb (Z māhitāb) ... āfitāb, BQ āfitāb ... māh-tāb

4451 (< D) ėtmiş idi ⁀anı, Q anı ėtmişdi

4452 aya, Q āyet

AC Su'āl ez ḥāl-i māh ve bedr ve (C -) hilāl

BZ Su'āl

H Su'āl ez ḥāl-i māh ki çerā geh bedr ve geh hilāl mīşeved

Q Su'āl-i İskender ez ḥāl-i māh ve kevākib

4453 kim şerḥ ėt, D kim eyit, Z eyit kim; nėçün bu ay, A bu ay nėçün

D *Fī'z-ziyādeti ve'n-noḳsān*

4454 ʿayān nėçün olur, M neden olur ʿayān; u geh nihān, BD gāhī nihān

ABCZ Cevāb

DHM Cevāb-ı su'āl

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4441 Ḫāṭırından ʿışḳunı dūr ėtmegil C156b
Gönlini dünyāya maġrūr ėtmegil

4442 Kime ümīd oldı ise mülk ü māl D130a, Q160b
Sen'sin ümīdi anuŋ yā Ẕe'l-celāl

4443 Her ki ümīdi saŋa ṭoġrı ḳıla
Raḥmetüŋden ḫāṣe kim nevmīẕ ola

Dāsitān-ı İskender bā Ḳaydāfe melike-i Maġrib ve ḫīle-i ū be-Ḳaydāfe

Muḳaddime-i dāsitān

4444 Bir mübārek gėce kim ḳamrāyidi
Anda ʿıyşumuz yüzi ḥamrāyidi

4445 Yār olmışdı benümle hem-ḳadeḥ M131a, Z135b
Ṭolmış idi cānum u gönlüm feraḥ

4446 Ḳalmış idüm ḫaṭṭ u ḫālinde anuŋ
Maḥv olmışdum cemālinde anuŋ

4447 Ġamzesi ⁀oḳı cāna kār ėtmiş idi B184b
Gönlümi zülfi şikār ėtmiş idi

4448 Gāh yüzinden gözüm alurdı nūr
Geh meşāmum zülfi müşkinden buḫūr

4449 Gėcemüŋ Ḳadr'i Berāt olmış idi
Zühre ʿıyşumuza māt olmış idi

4450 Bir yanumdan ṣaçar iken māh-tāb
Bir yanumdan rūşen olmış āfitāb

4451 Ṭayyibü'l-vaḳt ėtmiş idi ⁀anı ḳadeḥ
Baŋa anuŋ yüzi vėrmişdi feraḥ

4452 Ben aŋa ḳılurdum ol aya naẓar
Ben ṣorardum andan ol aydan ḫaber

Su'āl ez ḥāl-i māh ve bedr ve hilāl

4453 Dėdi kim şerḥ ėt nėçün bu ay müdām C157a, H163a
Gāh eksilür ü geh olur temām

4454 Geh siper nėçün olur u geh kemān
Geh ʿayān nėçün olur u geh nihān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr


TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



y. 131b

Ahmedî ile sevgilisi

Yüzeyleri gökkubbeyi hatırlatır şekilde yıldızlarla bezeli dilimli kemerlerin altında, sağda Ahmedî ve gözdesi halı ve minderler üzerinde oturmuş, sol üst köşedeki insan yüzü şeklinde betimlenmiş ayı işaret ederek konuşurlar. Önlerinde büyük bir şamdan olayın gece geçtiğini vurgular.

4463. beyitten sonra yer alan resim 94 x 81 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

4455 ayuŋ, M ayuŋ; nūrı, Q yüzi; degül, H gelür

4456 ACH **olsa yaḳīn ... Dā'imā bir vaṣfa olaydı hemīn**, BDMQZ **olayıdı ... Ḳaçan** (MQ Nèce) **artıbanuŋ** (=DQZ; B artaya ḥoz, M arta vü ya) **eksileyidi**

4457 (< DMQZ) ėrmek, C ėtmek; bula, H ola

4458 ACH **günden kesb ėder**, BDMQZ **güneşden alur**; olur (M + u) geh, D olur gāhī

4459 AC **ol olursa**, BDHMQZ **olur ise**

D *Fī ṣıfati'ş-şems ve'l-ḳamer*

4460 ACHM **gelür ... olur** (M ḳalur), BDQZ **gele ... ola**; Nūrı anuŋ ol ḳadar eksük, DZ Ol ḳadar nūrı bunuŋ nāḳıṣ

4461 ACDM **ala ... ola**, BHQZ **alur ... olur**; ACH **görinen anda gün**, BMQZ **bu görinen** (Z görünen) **güneş**, D görinen ol güneş

4462 ayuŋdur M anuŋ durur; hemīn ... yaḳīn, DQZ yaḳīn ... hemīn

ABCH Der istidlāl ber (BH ve) tevḥīd-i Ṣānīʿ

Q Der cevāb-ı ḥakīm der istidlāl-i tevḥīdiyye-i Ṣānīʿ

4463 aya ... gelür, M ayı ... alur; Nūrı, D Yüz

M RESİM: Ahmedi ve sevgilisi

4464 ʿayān, M hemān

4465 Cümle ... Ḳamusına, DZ Ḳamu ... Cümlesine

4466 Ol'dur āḫir Ol, M āḫir Ol Ol'dur; bāṭın Ol'dur ẓāhir, C bāṭın Ol u ẓāhir, M bāṭın u ẓāhirdür

4467 görgil, Q bilgil

[4468-4480 < DZ]

4468 bir dem baŋa, M bendin yaŋa

4469 güne, Q gün

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Cevāb

4455 Dėdüm ėy zülfi benefşe yüzi gül — Q161a
Bil ki ayuŋ nūrı gendüden degül

4456 Nūrı anuŋ gendüden olsa yaḳīn
Dā'imā bir vaṣfa olaydı hemīn

4457 Nesne kim bi'ẕ-ẕātdur nėce ola
Kim teġayyür ėrmek aŋa yol bula

4458 Nūrı günden kesb ėder ol māh u sāl — B185a, D130b, Z136a°
Lā-cirem geh bedr olur geh hilāl

4459 Ne ḳadar kim günden ol olursa dūr
Ol ḳadar artar anuŋ cirminde nūr

4460 Ne ḳadar kim güneşe yaḳın gelür
Nūrı anuŋ ol ḳadar eksük olur

4461 Ay çün kim nūrını günden ala — M131b
Pes görinen anda gün nūrı ola

4462 Ṣūretā ol nūr ayuŋdur hemīn
Līki ma'nīde günüŋdür ol yaḳīn

Der istidlāl ber tevḥīd-i Ṣāni'

4463 Şöyle kim nūr aya güneşden gelür
Nūrı ẓāhir gendüsi bāṭın olur

4464 Bu cihānuŋ daḫı varlıġı 'ayān
Ḥaḳ'dan oldı vü ḳamudan ol nihān

4465 Cümle 'ālem andan almışdur vücūd — H163b
Ḳamusına Ol ḳılupdur feyż-i cūd

4466 Pes bilindi ki ⁀evvel Ol'dur āḫir Ol — C157b
Şöyle kim hem bāṭın Ol'dur ẓāhir Ol

4467 Ger Mü'eşşir gözden oldıysa nihān — M132a
Bu eşerlerden anı görgil 'ayān

4468 Bir işāret daḫı eydeyim saŋa
Ger ḳulaḳ dutar iseŋ bir dem baŋa

4469 Ay güne nėçe kim yaḳın gelür — Q161b
Varlıġı günden güne ⁀az az eksilür

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4470 ACM ol ėde çün, B çün ol ėde, DHQ çün ėde ol

4471 ėder orada, M eyler arada

4472 BHQ ol gişi, ACM ki ⁀ol gişi; Ki ⁀evvel ol, B Ki ⁀evvel, C Ki ol

4473 Urmasa (M Ėtmese) ... şemʿe, Q Vermese [Vurmasa] ... şemʿ

4474 çün terkin, H terkin kim

4476 Bil ki, H Belki

4480 temām, B nedür

D *Ṣıfat Ṭuṭārid*

4481

ABCHQZ Suʾāl ez ʿUṭārid

M Suʾāl-iʿUṭārid

4482

4483 u dem, B hem

4484 nigār, C be-kār; olur, DZ durur

M RESİM: Merkür

ACZ Cevāb

BHM Cevāb-ı suʾāl

4470 Güneş ile ol ėde çün ictimāʿ — B185b
Varlığını gendünüŋ ėder vidāʿ

4471 Eyle maḥv ėder orada gendüzin
Kim ne gėce bulınur ne gündüzin

4472 Pes bilinür ki ‿ol gişi Ḥaḳḳ'a ėre
Ki ‿evvel ol varlığınuŋ terkin ura

4473 Urmasa pervāne terk-i bāl ü per
Bulmayaydı şemʿe ėrmege ẓafer

4474 Gendünüŋ bī-çāre çün terkin ḳılur
Lā-cirem ėrmege nūra yol bulur

4475 Cism vīrān olsa cān maʿmūr olur
Şemʿ çün kim oda yana nūr olur

4476 Bil ki senden gėtmeyince bu ṣıfāt
Rūşen olmaz saŋa hergiz keşf-i ẕāt

4477 Tā ki gişi varlığını vėrmeye
Bir nefes maḥbūbına ol ėrmeye

4478 Ḥuccet-i rūşen bu söze ėy ulu
Len tenālü'l-birre ḥattā tünfiḳū

4479 Ḥaḳ dėr iseŋ mā u menligi gėder
Anı dėyen gişi gendüyi nėder

4480 Çünki işbu sözleri diŋledi ol — H164a
Sırr-ı tevḥīdi temām aŋladı ol

4481 Dėdi gerçi mestsin baŋa cevāb — C158a, Z136a°
Ḫoş dėdüŋ *Va'llāhü a'lem bi'ṣ-ṣavāb*

Su'āl ez ʿUṭārid — M132b

4482 İşbu sözi söyler iken nā-gehān — B186a, Q162a
Oldı bir ferzāne maşrıḳdan ʿayān

4483 Söyler idi bī-zübān u ṣavt u dem — Z136b
Yazar idi bī-devāt u bī-ḳalem

4484 Çünki ol ferzāneyi gördi nigār
Dėdi bu kim olur ėy dānā-yı kār

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4485 dibīri, D birisi
ABCHQZ Su’āl ez Zühre
D *Ṣıfat Züh̄re*

4486 içinde (Q içre daḫı) ol aradan, D içinde ki gördi ol; (Z + ki) pāk ü laʿl-rū, B laʿl-i pāk-rū

4487 ACHM **lāle-gūn**, BDQ **laʿl-gūn**, Z laʿli-gūn
M RESİM: Venüs
M Su’āl

4488
ACZ Cevāb
B Cevāb ez Merrīḫ
H Cevāb-ı su’āl

4489 Dėdüm, Q Dėdi
B Cevāb-ı süvāb
ACHZ Su’āl ez (Z Su’āl-i) Merrīḫ
D *Ṣıfat Merrīḫ*
M Cevāb

4490 ACHMZ kīndür ü, BQ kīn durur, D -dür kīn ü

4491 Gürzi zaḫmı ṭaġa ṭoḳınsa (=AH; B ṭoḫınsa, C doḳunsa, D doḫunsa, MZ doḳınsa), Q Gözi daġa toḫanur ise; CMZ yıḳar, BDHQ yıḫar, A yaḳar; AC **Ḳılıcı hem**, BDHZ **Ḳılıcı ⁀anuŋ**, Q Ḳılıcı; ṣaḫreyi oda, Q ṣaḥrāya uġrasa
B Cevāb-ı su’āl

4492 ACH gördi ⁀anı dėdi bu (H -) kim, BM anı gördi dėdi bu kim, D gördi dėdi bu kimüŋ, Q gördi anı dėr bu kim; heybetle, Q heybetlü
M RESİM: Mars
BCZ Cevāb
H Cevāb-ı su’āl
M Su’āl

4493
ACHQZ Su’āl ez Müşterī
D *Ṣıfat Müşterī*

4494 ʿĀlem-i ġayb, M ʿĀlimü’l-ġayb; olmış aŋa, D aŋa olmış
M RESİM: Jupiter

4495 ʿadl, B ʿaḳl
B Su’āl ez ʿUṭārid ez Müşterī
M Cevāb-ı su’āl

4496 ACDQ **gördi**, BHMZ **gördi ⁀ol**; ol, M bu
ABCZ Cevāb
H Cevāb-ı su’āl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Cevāb

4485 Dėdüm eflāküŋ dibīri bu durur D131a
Ol yėdi seyyāre biri bu durur

Su'āl ez Zühre

4486 Bu söz içinde ol aradan gėrü
Çıḳdı bir ḫātūn pāk ü laʿl-rū

4487 Bir elinde dutmış idi ol rebāb
Bir elinde lāle-gūn cām-ı şarāb

4488 Çünki ol dil-ber aŋa ḳıldı naẓar
Dėdi bu kimdür baŋa vėrgil ḫaber

Cevāb

4489 Dėdüm aŋa kim bu ḫātūn Zühre'dür
Yėdi encüm arasında şöhredür

Su'āl ez Merrīḫ A39b

4490 Çıḳdı ṣoŋra bir ṣaru ḫūn-ḫʷār merd H164b
Kim hemīşe işi kīndür ü neberd

4491 Gürzi zaḫmı ṭaġa ṭoḳınsa yıḳar B186b, C158b, M133a
Ḳılıcı hem ṣaḫreyi oda yaḳar

4492 Çünki gördi ⁀anı dėdi bu kim olur
Kim bu resme ḫışm u heybetle gelür

Cevāb

4493 Dėdüm ol rīzende-i ḫūn bu durur
Pür-dil ü cellād-ı gerdūn bu durur

Su'āl ez Müşterī Z137a

4494 Çıḳdı ⁀anuŋ ardınca bir dānā-yı kār Q162b
ʿĀlem-i ġayb olmış aŋa āşikār

4495 Ḳamu ḥükmi ʿadl ile ḳılur idi
Fikrsüz her nesneyi bilür idi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4497 oldur Saʿd-ı ekber, DZ aŋa Saʿd-ı ekber, Q aŋa kim bu durur; Cümle-i, DZ Bu durur, H Cehl ile

ACHQZ Suʾāl ez (Z Suʾāl-i) Zuḥal

D *Ṣıfat Zuḥal*

4498 Hindū-yı (B Hindī, H Hind-i) pīr, M Hindī dibīr; ʿilminde, B şeklinde

4499 kevn ü, A kevn-i; nihādında, D nihādından

M RESİM: Saturn

B Suʾāl ez Zuḥal

M Der ḫātimet-i dāsitān

4500 gördi anı (M anı gördi) ol sīmīn-ẕeḳan ... eyitgil baŋa sen, BQ ol ferzāneyi gördi nigār ... baŋa eytgil (Q maŋa dėgil) ė yār; bu kimdür, Z kimdür bu

ABCZ Cevāb

H Cevāb-ı suʾāl

4501 Zuḥal budur, Q Zuḥal'dur bu

4502 bir gün bularsuz, DQZ hergiz (Z hirgiz) olarsuz

4503 ACHM **ki ⁀ehl-i** ʿilm, DQZ **ehl-i** ʿilm, B ehl-i dīn

4504 āb-ı ... ḥal cümle, DZ aṣl-ı ... keşf-i cümle (D cümle keşf-i)

[4505-4506 < Z]

4505 işden, DQ işde; bī-ḫaber budur, BD bī-ḫaberdür bu

[4506-4507 – D ↲]

4506 ölü, Q ölür; AC Ḳandasa dānā yėg ü cāhil alu, BHM Ḳanda var (H -sa) dānā yėg ü nādān alu, D Cümle dāniş ehlidür nādān alu, Q Ḫanda bir dānā ki var ʿāḳıl olur

4507 Nūra gir, M Nūrı gör

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4496 Çünki gördi ḫᵛāceyi ol sīm-ber
Dėdi bu kimdür baŋa vėrgil ḫaber

Cevāb

4497 Dėdüm oldur Saʿd-ı ekber Müşterī
Cümle-i ehl-i saʿādet serveri

Suʾāl ez Zuḥal D131b

4498 Çıḳdı ⁀anuŋ ardınca bir Hindū-yı pīr
Hendese ʿilminde ġāyet bī-naẓīr

4499 Hem ḥisābında anuŋ kevn ü fesād
Hem nihādında anuŋ ẓulm ü ʿinād

4500 Çünki gördi anı ol sīmīn-ẕeḳan B187a, M133b
Dėdi bu kimdür eyitgil baŋa sen

Cevāb H165a

4501 Dėdüm aŋa kim Zuḥal budur yaḳīn C159a
Kim yėri durur sipihr-i heftümīn

4502 Dėdi dāniş ehli hergiz ölmesün
Bu cihān bir gün bularsuz olmasun

4503 Dėdüm aŋa ki ⁀ehl-i ʿilm ölmez yaḳīn
Fānīyi ḳor bāḳīye varur hemīn

4504 ʿİlme düriş ʿilmdür āb-ı ḥayāt
ʿİlm ile ⁀olur ḥal cümle müşkilāt

4505 Cāhil olan kūr u ʿālimdür baṣīr Q163a
Ol her işden bī-ḫaber budur ḫabīr

4506 ʿİlm ehli zindedür cāhil ölü
Ḳandasa dānā yėg ü cāhil alu

4507 Cehl ẓulmet olur u bu ʿilm nūr
Nūra gir ẓulmetden ėt gendüŋi dūr

4508 Pes dėdi bildüm seni ėy dost ben Z137b
Kim bilürsin ḳamu fende nesne sen

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 133a

Merrih, Müşteri, Zuhal

Üstte, Yıldızlar arasında bir elinde bir kılıç, diğer elinde kesik bir baş tutan, sivri külahlı, oturan Merrih (Mars); ortada ellerini kavuşturmuş, bağdaş kurmuş oturan Müşteri (Jüpiter); altta ayakta duran, Hintli olduğu koyu teniyle belirtilmiş üstü çıplak, ellerinde farklı nesneler tutan, altı kollu Zuhal (Satürn).

Boyutları değişen resimlerden üstteki (43 x 21 mm.) 4491., ortadaki (43 x 20 mm.) 4494., alttaki (43 x 40 mm.) 4497. beyitten sonra yer alır.





y. 132b

Utarid ve Zühre

Üstte, yıldızlar arasında divit, hokka, kalem ve rahle üzerinde bir kitabın ortasında kalemsiz-divitsiz yazan kâtip Utarid (Merkür) betimlenmiştir. Altta aynı zemin üzerinde ud çalan kadın figürü Zühre'dir (Venüs).

43 x 20 mm. boyutlardaki resimlerden üstteki 4483., alttaki 4486. beyitten sonra yer alır.

4509 AC bir nevʿ ola ⁀ẽrer andan, HZ bir nevʿ ola getürür, Q bu nevʿ ola getüre, D nevʿ ola getüre ol, B bir nevʿa getürür bes

4510 (< M) sözden, Q ḫandan

4511 ol kim, M her ki; ṭoprag̀ ile, D ṭoprag̀a ol

4512 ABDQZ Düşmen elinden (Z elinde) başına ne, CH Düşmeninden başına ne iş, M Düşmen elinden aŋa ne iş

4513 Sendedür şerḥ-i, M Şerḥ sendedür; Faṣl, B Faẓl

4514 işidevüz ola ol, DZ ki işidevüz ola

[4515-4516 – C: 4515a 4516b 4515b 4516a]

4515 ölmese, Q ölmezse; girdükde, Z geldükde; anı ejdehā (Q ejder) ėde, CDHMZ ėde ejdehā ⁀anı

[4516-4517 – BHMQZ ↲]

4516 Almayan, B Almaya; demār, CD ṭamar

[4517 < D]

4518 düşmene furṣat, Q düşmenüŋ furṣat, DZ düşmenine yol (D el); mürüvvetden aŋa, DZ mürüvvet dėyü ⁀aŋa, B mürüvvet ėdiben; ḳıla, M gele

4519 Göre, Q Gör; kim (M -); -den ėtdükde, Q aŋa ėtdükde, D ėdükde aŋa

A Maṭlaʿ-ı dāsitān-ı Ḳaydāfe

BCHMZ Maṭlaʿ-ı dāsitān

Q Maṭlaʿ-ı dāsitān-ı İskender bā Ḳaydāfe

D *Ṣıfat Ḳaydāfe meliketü'l-ġarb*

4520 Var idi Maġrib'de bir ḫoş, DZ Ol zemānda var idi bir

D *Ve-hiye taḥküm ʿalā cemīʿ bilādi'l-ġarb*

4521 Līki ḫātūn idi, D ʿAvret idi ol ve; be-nām, CM nām

4523 ACH **müşkil işi**, BDMQZ **müşkilleri**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4509 Söz çü bir nevʿ ola ⁀èrer andan melāl
Bir söze daḫı gel eyle intiḳāl

4510 Dėdüm aŋa çoḳdur envāʿı sözüŋ B187b
Ne durur sözden gereklüŋüz sizüŋ

4511 Dėdi ol kim düşmenine bula dest
Pes anı ṭoprag̀ ile ėtmeye pest

4512 ʿĀḳıbet anuŋ ser-encāmı nolur
Düşmen elinden başına ne gelür

4513 Sendedür şerḥ-i mülūk-i bāstān D132a
Faṣl ėt bu bābda bir dāsitān

4514 Tā işidevüz ola ol bize pend
Olavuz sėnüŋ sözüŋden sūdmend

4515 Dėdüm ölmese ele girdükde mār H165b, M134a
Şāyed anı ejdehā ⁀ède rūzigār

4516 Almayan furṣatda düşmenden demār C159b
Bėslemişdür ceybinüŋ içinde mār

4517 Düşmene eylük mürüvvet olmaya
ʿAḳreb oġşamaḳ fütüvvet olmaya

4518 Ol gişi kim düşmene furṣat bula
Pes mürüvvetden aŋa eylük ḳıla

4519 Göre ⁀anı kim gördi Ḳaydāfe yaḳīn Q163b
Şāh Ẕü'l-ḳarneyn'den ėtdükde kīn

Maṭlaʿ-ı dāsitān

4520 Var idi Maġrib'de bir ḫoş şehriyār Z138a
Mülki bī-ḥadd u çerisi bī-şümār

4521 Līki ḫātūn idi Ḳaydāfe be-nām B188a
Ḥükmi altında anuŋ Maġrib temām

4522 Kār-dān idi vü hem pākīze-rāy
ʿAḳl ile her müşkile ʿuḳde-güşāy

4523 ʿAḳl ėder cümle müşkil işi ḥal
ʿAḳl olmayanda çoḳ olur ḫalel

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4524 maʿlūl, Z maʿlūl-i; evvel, Q ol her

4525 kemdür, BQ yoḫdur; işde kim duta (BDM ṭuta), QZ iş kim duta ol

4526 Göricek, Q Gördi; müdām ... temām (Z maḳām), B temām ... müdām; Ḳılıcıyla dutdı élleri, DZ Mıṣr şehrin gendüye ḳıldı

4527 işinde, M işitdi; édüp ḳaldı, H ḳıldı édüp

4528 Ṣanʿatından, B Ṣanʿatında

4529 ʿömrini ol işde, M ol işe ʿömrini; Mānī-i naḳḳāṣa, D Mānī Erzeng'ine [Erjeng'ine], Z Mānī Eryeng'ine [Erjeng'ine], Q Mānī'de rengine

4530 yüzin, DQZ şeklin

4531 AC **vażʿın** (A vaṣfın) **u şekl ü ... resmin ü reng**; BDHMQZ **şeklin** (B şekl) **ü vażʿın** (BQ vaż' u, D vażʿ-ı) **... rengin ü resm ü** (M resmin, DZ nakş-ı)

4532 ACH **érgüre**, DMQZ **getüre**, B götüre; Tā anı Ḳaydāfe nécedür (Q néçündür), A Nécedür İskender'üŋ şeklin

4533 BC Çünki ⁀anı gördi varup (B varıp), AHZ Çünki varup gördi ⁀anı, M Gördi varup çünki anı, Q Çün varup gördi anı; cāndan, C andan; ACHMZ nāzükirek, B nāzükireḫ, D nāzük ol ruḫ, Q daḫı nāzük; ACQ **nakş için**, BDHMZ **nakş-i Çīn**

4534 devlete, B ṣūrete

4535 AC ḳalemle **resm ḳılup yengini**, DHMZ ḳalemle **uruban** (D urıban) **nīrengini**, BQ ḳalem urıban ol (Q alubanı) nīrengini; rengini, M yengini

4536 nigār, C be-kār, M şikār

4538 maşrıḳ u maġrib ... Oldı, H maġrib ü maşrıḳ ... Olur; olasıdur ḥükmine, Q olasına ḥükmini

4539 şīr (CDHM + u), ADHQ Çengi künd ola, B Çeng gendü olsa; étse, Q ḳılsa

M Āġāz-ı ceng-i İskender ve Ḳaydāfe

4524 ʿAḳldur maʿlūl evvel ʿillete
ʿAḳl ḳuvvetdür ü zīnet devlete

4525 Ol gişi kim ʿaḳlı kemdür dūn olur
Her ne işde kim duta maġbūn olur

4526 Göricek Ḳaydāfe ki ‿İskender müdām
Ḳılıcıyla dutdı ėlleri temām

4527 Şāh işinde fikr ėdüp ḳaldı ʿaceb
Ḳıldı bir naḳḳāş-ı ṣūretger ṭaleb

4528 Buldı bir naḳḳāş kim Maġrib-zemīn D132b
Ṣanʿatından ṭolmış idi naḳş-ı Çīn

4529 Ėtmiş idi ʿömrini ol işde ṣarf H166a, M134b
Dutar idi Mānī-i naḳḳāşa ḥarf

4530 Aŋa Ḳaydāfe buyurdı kim vara C160a
Nėcedür İskender'üŋ yüzin göre

4531 Naḳş ėdüp vaż'ın u şekl ü hey'etin
Heykel ü resmin ü reng ü ṣūretin

4532 Mıṣr'dan Maġrib-zemīne ėrgüre Q164a
Tā anı Ḳaydāfe nėcedür göre

4533 Çünki ‿anı gördi varup naḳḳāş-ı Çīn Z138b
Buldı cāndan nāzükirek naḳş için

4534 Dėdi kim zī devlete lāyıḳ cemāl B188b
Kim buŋa vėrmiş durur ol Ẕü'l-celāl

4535 Pes ḳalemle resm ḳılup yengini
Naḳş ḳıldı şekl ü vaż' u rengini

4536 Çün Sikender ṣūretin ḳıldı nigār
Vardı gėrü Maġrib'e ṣūret-nigār

4537 Ṣūrete Ḳaydāfe çün ḳıldı naẓar
Ḳaldı ḥayrān düşdi cānına ḫaṭar

4538 Dėdi bunuŋ Maşrıḳ u Maġrib temām
Oldı vü olasıdur ḥükmine rām

4539 Ger neheng ü şīr ger bebr ü peleng
Çengi künd ola bununla ėtse ceng

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4540 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

İşit imdi ⁀ol ṣūretüŋ aḥvālini / Şāhı Ḳayẕāf'uŋ nolısar ḥālini]

4540 ACHM ṣūretüŋ, BDQ ṣūret; ACM Şāha vü, BDHQ Şāh; Ḳaydāfe'ye (HM Ḳayẕāfe'ye), Q Ḳaydāfe'den

4541 Mışr'da, C Mışr'dan

4542 Aŋdılar, DQ Ögdiler; ACHQ cemāl ... kemāl, B celāl ... cemāl, DM cemāl ... celāl, Z kemāl ... cemāl

4543

Q Ėlçi firistāden-i İskender be-Ḳaydāfe

4544 Èlçi ile böyle (MQ bile) vėrbidi (HMQ bėrbidi), DZ Böyle vėrbidi ⁀èlçiyile ⁀ (D bėrbidi ⁀èlçile) aŋa

4545 bize vėrbi (DHM bėrbi) ḫarāc u māl ü, Q maŋa vėrmek gerek māl ile; saŋa ḳala, D ḳala saŋa; taḫt u tāc, A taḫt-ı ʿāc

4546 Ẕü'l-ḳarneyn İskender, B Ẕü'l-ḳarneyn kim dėrler, C İskender ü Ẕü'l-ḳarneyn; Ḫaşm, MZ Ḫaşmı, D Ḫażmı

4547 AC **vėrbinmek**, DH bėrbinmek, BZ **vėrbimek**, M bėrbimek, Q göndermek; ABH gerekdür bāc u, DQZ gerek bāc ile

4549 yaḳan (D yaḫan) ... ferrini yıḳan (D yıḫan), BQ yıḫan ... ferrini (B fūrını) yaḫan,

4550 ACDHZ şīr ü (A şīr-i) ger ner, M şīr ü ner ger, BQ şīr ü (B -) ger bebr

[4551 – Q'da 4556'dan sonra bulunur, o bağlama uyacak şekilde değiştirilmiştir (bkz. 4556/4557)]

4551 benem ki ⁀ètdüm, DHMZ ben eyledüm; Me'cūc'ı, Z Me'cūc'a

4553 Ḳulzüm'i ḳılıcumuŋ **odı** (=AC; BDHQZ **zaḫmı**, M żarbı), Q Ḳılıcumuŋ zaḫmı Ḳulzüm'i

4555 Ėricek, QZ Gelicek; Böyle vėrbidi (HMQ bėrbidi) şehinşāha (CM şehenşāha), Z Böyle vėrbidi aŋa Ḳayẕāfe, D Bėrbidi Ḳaydāfe aŋa bir

Q Cevāb-nāme-i İskender be-Ḳaydāfe

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tubaarsiv.gov.tr

4540 İşid imdi ʿol ṣūretüŋ ḥāli nolur
Şāha vü Ḳaydāfe'ye ʿandan ne gelür

4541 Mıṣr'da bir gün içerken şāh şād
Ḳıldılar Ḳaydāfe'yi ḳatında yād

4542 Aŋdılar anuŋ cemāl ü ḥışmetin
Ẕikr ėtdiler kemāl ü rütbetin

4543 Şāh anuŋ vaṣfın çün işitdi temām M135a
Diledi ki ʿol daḫı ʿola ḥükmine rām

4544 Pes aŋa bir ėlçi ṣaldı nāmver D133a, H166b
Ėlçi ile böyle vėrbidi ḫaber

4545 Kim bize vėrbi ḫarāc u māl ü bāc C160b, Q164b
Dileseŋ kim saŋa ḳala taḫt u tāc

4546 Şāh Ẕü'l-ḳarneyn İskender benem A404, Z139a
Ḫaṣm pā-māl ėdici server benem

4547 Maşrıḳ u Maġrib benümdür lā-muḥāl B189a
Baŋa vėrbimek gerekdür bāc u māl

4548 Ḳılıcumdan seyl-i ṭūfān ṭoldı Hind
Ḫançerümden ṭobṭolu ḳan oldı Sind

4549 Şāh Dārā dārını yaḳan benem
Fūr-ı Hind'üŋ ferrini yıḳan benem

4550 Ger peleng ü şīr ü ger ner ejdehā
Ḳılıcumdan olmadı olmaz rehā

4551 Leşkerin cinnüŋ benem ki ʿėtdüm helāk
Hem ben ėtdüm Ye'cūc u Me'cūc'ı ḫāk

4552 Āḫir işitdüŋ bunı kim mülk-i şarḳ
Oldı bėnüm ḳılıcumdan ḳana ġarḳ

4553 Kūh-ı Ḳāf'ı gürzümüŋ żarbı yıḳar
Ḳulzüm'i ḳılıcumuŋ odı yaḳar

4554 Her ki diler baḫtı pāyende ola
Devlet ehline gerek bende ola

4555 Ėricek Ḳaydāfe'ye işbu ḫiṭāb
Böyle vėrbidi şehinşāha cevāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4556 cihāndār u, Z cihān-dāver

[4556/4557 – Q (krş. 4551):

Leşker-i cinnüŋ sen eyledüŋ helāk / Hem sen ėtdüŋ Ye'cūc u Me'cūc'ı ḫāk]

4558 (< Z) cümle, M küllī

4559 dāniş, A devlet

4560 ki ⁀anda, B anda; gişiyi, Q gişi vü

4561 ādemīyi geh, D ādemī gāhi; BCDHM eyler, AQZ ėder

4562 ACH **Çün cihān ṭolu ḫaṭar oldı** vü, BM **Kim** (M Geh) **cihān cümle ḫaṭar ṭoldı vü**, Q Kim cihān cümle ḫaṭardur dolu, DZ Ṭobṭolu dünyā (Z dünyī) ḫaṭar durur u

4563 aldı, H oldı

4564 ACH **gerekmez**, BDMQZ **ne gerek**

4565 Sen daḫı çün ölisersin bī-gümān, D Ölisersen sen daḫı ėt şāh-ı zemān

4567 sen mi, Q sen, Z ṣanma

4568 Bulası daḫı, Q Bula sendaḫı

4569 İskender bahānedür, DZ sen bir bahānesin (D -sen)

4570 (< Z) Nedür İskender, Q Ne Sikender ne

4571 ṣāḥib-naẓar, Q ṣāḥib-hüner, Z ṣāḥib-baṣar; ACHM **bu ḥikmetle**, BDQZ **ḥakīm iken**

4556 Ki ‿ey cihāndār u şeh-i ḫurşīd-fer
Kim senüŋdür şarḳ u ġarb u baḥr u ber

4557 Seyr ėdüp encüm döneli āsumān
Görmedi sėnüŋ gibi ṣāḥib-ḳırān

4558 Padişehsin ü felek bende saŋa M135b, Q165a
Şāhlar cümle ser-efgende saŋa

4559 Sen ki olduŋ dāniş ile feylesūf H167a
Bulmaduŋ mı dünye ḥāline vuḳūf

4560 Bilmedüŋ mi ki ‿anda yoḳ durur ḳarār B189b, C161a, D133b, Z139b
Geh ʿazīz ėder gişiyi gāh ḫ̬ᵛār

4561 Gāh ėder pest ādemīyi geh bülend
Gāh dil-şād eyler ü geh müstemend

4562 Kim cihān cümle ḫaṭar ṭoldı vü bīm
Aŋa tekye ‿ėtmek ḫaṭā durur ʿaẓīm

4563 Ne revādur ġarre olmaḳ dūr-bīn
Aŋa kim aldı Süleymān'dan nigīn

4564 Māl u genc içün gerekmez bunca renc
ʿĀḳıbet çün ayruġuŋdur māl u genc

4565 Düşmen öldügine olma şādmān
Sen daḫı çün ölisersin bī-gümān

4566 Salṭanat çün ʿāḳıbet zāyil olur
Biŋ yıl ise daḫı bī-ḥāṣıl olur

4567 Fūr'ı sen mi ‿öldürdüŋ ėy şāh-ı ecel
Fūr'ı öldüren ecel durur ecel

4568 Bulmadı kimse ecelden hīç amān
Bulası daḫı degüldür bī-gümān

4569 Fūr-ı Hindī'yi Ḥaḳ öldürdi yaḳīn
Arada ‿İskender bahānedür hemīn

4570 Nedür İskender Süleymān kim ola
Kim Ḥaḳ emrinsüz elinden iş gele

4571 Ne revādur saŋa ėy ṣāḥib-naẓar
Kim bu ḥikmetle olasın kej-naẓar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4572 < Q]

4574 Gėrü, M Daḫı; AC **ol tācı vü**, BDHMZ **hem ol tāc u** (B -), Q ol hem tāc u; ACHM alup, D alıp, BQ alur

4575 Ėtme tekye, Q Tekye ėtme, D Olma tekye; durur, MZ -dur u; be-ġāyet, H u ġāyet

4576 ėtme, DZ ḳılma; sözlüden, H ẕillüden [dillüden]

4577 ėder anuŋla, DZ uş anuŋla ‿ėde

4578 ACHQ **gelür ise gėyüp**, M gelürse gėyüp, BDZ **gėyip** (Z geyüp) **gelür ise**

4579 Gerçi, D Ger; pür-dildür ü, HQ pür-dil durur; pīrūz-ceng, M pīrūze-ceng

[4580 – Q'da bunun yerine şu beyit var:

Gişi ki ‿anda olmaya nāmūs u neng / Pes aŋa yėgdür cihānda gūr-ı teng]

4581 AC **yüz yėrde bağlansa**, BDHMQZ **bağlansa** (Q bağlasa) **yüz yėrde** (Z yėrden)

4582 ṭonını, A ṭonunı; ACHM Ki ‿ola adı ḫalḳuŋ (A ḫalḳ) içinde gey, Z Ki ‿ola ḫalḳ içinde ‿adı anuŋ gey, D Ki ‿adı ola ḫalḳuŋ içinde gey, B Kim ola ḫalḳuŋ içinde ol gey, Q Kim ola ḫalḳuŋ ḳatında adı

4583 (< Q) alındugıçün, B aldugıçün, D aldugınçün; vėrsün, DZ vėre

4583/4584 – DHQZ:

H Beni Dārā ṣanmagıl yā Fūr-ı Keyd / Kim ėdesin Keyd-i Destān ile ṣayd

D Bėni Dārā ṣanmagıl yā Fevr-ı Keyd / Kim ėdesin Keyd ü Destān ile ṣayd

Z Bizi Dārā ṣanmagıl yā Fūr u Keyd / Kim ėdesin Keyd ü Destān ile ṣayd

DHZ Başına ḳoyalıdan Ḳaydāfe (Z Ḳayẕāfe) tāc / Kime vėrdi kim saŋa vėre ḫarāc

Q Ḳaydāfe çün başına uralı tāc / Kime vėrmişdür saŋa vėre ḫarāc

4584 Kāvūs (AD + u)

[4585 < DZ]

4586 ḫarācın, Q ḫarācı

4587 AC **dilinden**, BDHMQZ **diline**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4572 Ne revādur pādişeh olana lāf — B190a, M136a
Yā bir iş ṭutmaḳ kim ola ol güzāf

4573 Fūr senden kem degüldi līki baḫt — Q165b
Andan alup saŋa vėrdi tāc u taḫt

4574 Gėrü ol tācı vü taḫtı bī-gümān — H167b, Z140a
Senden alup ayruġa vėrür cihān

4575 Ėtme tekye ḳılıca ki ‿ol saḫt-rūy — C161b
Bī-vefā durur be-ġāyet tünd-ḫūy

4576 İki yüzlüden ṭaleb ėtme vefā — D134a
İki sözlüden bulam dėme ṣafā

4577 Şāh Mıṣrī ḳılıcın ėtdiyse tīz
Tīġ-i Hindī ėder anuŋla sitūz

4578 Şeh gelür ise gėyüp pūlād-ı Çīn
Ṭoludur peykān ile Maġrib-zemīn

4579 Gerçi şeh pür-dildür ü pīrūz-ceng
Bizde daḫı var durur nāmūs u neng

4580 Gişi ki ‿anda nām u nāmūs olmaya
Ölüden kemdür egerçi ölmeye

4581 Serv bigi ser-firāz olmaz kem er
Ney gibi yüz yėrde baġlansa kemer

4582 Devletüŋ ṭonını ol gişi gėyer
Ki ‿ola adı ḫalḳuŋ içinde gey er

4583 Fūr'dan alınduġıçün taḫt u tāc
Saŋa Ḳaydāfe neçün vėrsün ḫarāc

4584 Behmen ü Kāvūs u Şāh İsfendiyār
Rüstem-i Destān u hem Sām-ı süvār

4585 Pāẕişeh Keyḫusrev ü Lührāsb Şāh — B190b, Q166a
Behmen-i şīr-efgen ü Güştāsb Şāh

4586 Maġrib'e kimse bulardan gelmedi — Z140b
Kimse bu yėrüŋ ḫarācın almadı

4587 Şāha budur maṣlaḥat kim bu kelām — H168a, M136b
Gelmeye daḫı dilinden ve's-selām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4588 ACH **Ḳonşıyı ⁀özinden**, BDMQZ **Ḳonşıyüz** (B Ḳoŋşıyüz) **bizi** (M andan)

4589 Ḳonşıya, B Ḳoŋşıya; ACHZ Ḳonşıyı (CZ Ḳonşı) **āzerde** ⁀ (Z āzürde ⁀) ėden, BMQ Ḳonşı (B Ḳoŋşı, M Ḳonşu) **āzār** ėden, D Ḳonşı üzre gelen

4590 ACH **çün** ėrdi, BDM **çü** ėrdi, QZ ėrişdi

4591 aŋa, Z şāha; söz acı ⁀olur (C acıdur) eger ola (=AC; B u ger ola, M olursa, Q olur ise), D sözi acısa ger olur

4592 aŋa (Q -); ABC *lā el-ʿār*, D *ve-lā ʿār*, H *ve'l-ʿāru*, M *ke'l-ʿār*, Q *ve-lā ʿāret*

M Cemʿ kerden-i İskender leşker berā-yı ceng-i Ḳayẕāfe

Q Resīden-i İskender be-maġrib-zemīn

4594 düzdi, DHZ dėrdi; Ḳılmaġa, D Kim ḳıla

4595 Cevşen-i, D Cevşeni, HMQ Cevşen ü

[4596-4597 – DZ ↲]

4596 ʿAzm-i Maġrib'den (C Maġrib'din) yaŋa ⁀ėtdi rāst, Q ʿAzm-i Maġrib'den yaŋa sāz ėtdi, DZ Endelūs'din (Z Ündülüs'den) yaŋa ʿazm eyledi; AM cevşenver, BH cevşenvār, QZ cevşenlü, D vardılar, C bileydi cevşen ü ḫayl u

4597 Ṭoldı cümle gūşeler, DZ Gūşlar ṭoldı ḳamu

D *Ṣıfat ḳalʿat Varḳa*

4598 bes yüce, DZ yüce vü

4599 ėtmiş şerā ḳaʿrın, Q ḳılmış şerā ḳaʿrı

4600 nāmdār, D tācdār, Z nāmver; anuŋ ol, Q vü anuŋ

4601 Ḳanderūş, B Ḳandürūş; almışdı, D olmışdı; bu (B -)

4602 ėtdi, DQZ ḳıldı

4603 raʿd, DZ ṭop

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4588 Gendüzinden bizi bīzār ėtmeye
Ḳonşıyı ⁀özinden dil-āzār ėtmeye

4589 Düşmen olmaḳ ḳonşıya āyin degül
Ḳonşı āzerde ⁀ėden ehl-i dīn degül

4590 Şāha el-ḳıṣṣa çün ėrdi bu cevāb C162a
Ḳalmadı anda daḫı ārām u ḫᵛāb

4591 Ḳıldı Ḳaydāfe sözi anja eşer D134b°
Ḥaḳ söz acı ⁀olur eger ola şeker

4592 Yaḳdı şāhuŋ yüregin ġayret odı
ʿAḳl anja *En-nāru lā el-ʿār* dėdi

4593 Ol ki anuŋ ġayreti yoḳ olmaz er
Bī-ḥamiyyet gişiden gelmez hüner

4594 Bir çeri düzdi Sikender bī-ḥisāb
Ḳılmaġa Ḳaydāfe'nüŋ mülkin ḫarāb

4595 Cevşen-i pūlād ile ṭoldı zemīn
Ḳanda baḳsaŋ gürz ü tīġ idi hemīn

4596 ʿAzm-i Maġrib'den yanja ⁀ėtdi rāst şāh
Şāh ile bī-ḥad cevşenver sipāh

4597 Ṭoldı cümle gūşeler āvāz-ı kūs
Oldı tozdan çerḫ yüzi ābnūs

4598 Var idi şāhuŋ yolında bir ḥiṣār B191a, Q166b°
Burcı bes yüce esāsı üstüvār

4599 Ḳullesi ėrmiş S̱üreyyā'ya temām Z141a°
Ḫandaḳı ėtmiş s̱erā ḳa'rın maḳām

4600 Bir melik var idi anda nāmdār
Adı Varḳa anuŋ ol şehr ü diyār

4601 Ḳızını Ḳaydāfe oġlı Ḳanderūş M137a°
Varḳa'nuŋ almışdı dut bu söze gūş

4602 Çünki ol şehre ėrişdi şehriyār H168b
Çevre alıban anı ėtdi ḥiṣār

4603 Mancınīḳ u ra'd zaḫmıyile şāh
Burcı yıḳup şehre girdiler sipāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
www.tuba.gov.tr

4604 Bir gişiye ki ⁀adıyidi, Q Bir gişi kim adı idi, DM Bir gişi elinde idi (M adı), Z Bir gişi alındı adı; Şehr-gīr, Z Şehr ü gīr; ACH Ḳanderūş **ol şehrde** oldı, BM Ḳanderūş (B Ḳandürūs) **u ʿavreti** oldı, Q Ḳanderūşla ʿavretin ėtdi, D ʿAvretiyle Ḳanderūş oldı

[4605-4619 < D134b14/15, M137a4/5, Q166b7/8, Z141a6/7]

4607 kej-revdür, H kej-rūdur; Tersden, C Terseden

4608 çü (C -); Sertān ... kej-revligin andan (C anda), H Seretān ... kej-rūligin anda

4609 ḳamu, C dāyim

4610 Ṭāliʿüŋ, B Ṭāliʿ

4611 hem (B -)

4613 düşüp, H düşer

4615 AB Ḳardaş olsa andan ol, H Her ne işde kim duta

4616 AC terāzūyile, BH terāzūyla

4617, 4618 ṭassūc u, B ṭāsūc

4618 alur anuŋ bahāsın, B olur anuŋ bahāsı

4619 ḳalanın daḫı, B daḫı ḳalanın

4604 Bir gişiye ki ʿadıyidi Şehr-gīr
Ḳanderūş ol şehrde oldı esīr

4605 Dėmegil kim mihr ėde baŋa sipihr C162b
Mihr ėtmez kimseye bu māh u mihr

4606 Bu felekden isteme emn ü emān
Çünki adı oldı çerḫ-i āsumān

4607 Ḫaṭṭ-ı Tersā gibi kej-revdür felek
Tersden peyveste ters ėtmek gerek

4608 Ṭāliʿin çerḫüŋ çü Sertān buldılar A40b
Rāst kej-revligin andan bildiler

4609 Kej olanuŋ kej olur ḳamu işi
Rāstlıḳ nėce bulur andan gişi

4610 Ṭāliʿüŋ ş̱ānīsi bulındı esed
Lā-büd oldı āfet-i cān u cesed

4611 Ẓālim ü ḫūn-ḫʷār u hem ḫūn-rīz ü dūn B191b
Ḳamular çengāline anuŋ zebūn

4612 Ėtdi ʿüçincide delālet Sünbüle
Ki ʿanda biten ḳurıyup tīz dökile

4613 Şöyle kim otlar ter ü tāze biter
Ḳurıyuban ṭopraġa düşüp yiter

4614 Çünki Mīzān oldı dördinci aŋa
Dėme kim çoḳ nesne vėre ol baŋa

4615 Çün terāzū ehli ġāyet dūn olur
Ḳardaş olsa andan ol maġbūn olur

4616 Vėrilen kim ol terāzūyile ʿola
Bellüdür andan gişi ne ḥaẓẓ ala

4617 Çün terāzūda ola ṭassūc u cev H169a
Aŋa ʿeşek ola ėden cānın girev

4618 Vėrdügi ṭassūc u cevdür bī-gümān
Līki ʿalur anuŋ bahāsın naḳd-i cān

4619 Dönelüm gėrü dėdügümüz söze
Şerḥ ėdelüm ḳalanın daḫı size

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4620 AC **tedbīri**, BDHMQZ **tedbīr**

4621 tāc-ı zer-nigār, H tāc zerrīn-nigār

4622 ACH **getürüp ... buyura / Bī-amān cellāda ki ͡anı öldüre**, BDMQZ **öŋine ... getüre / Buyura cellāda kim boynın ura**; Ḳanderūş, BC Ḳanderūs

4623 Pes gelüp nöker-ṣıfat şeh, DZ Şāh nöker-vaż‘ olup; Yalvarup, Q Yügürüp, DZ Yėr öpüp

4624 Göŋlin ölüm, Q Göŋli alıp

4625 Cānına (M + vü)

4626 şūretā, Z oḳıyup, D oḫuyup; ACMZ Ḳaydāfe’ye (Z Ḳayẕāfe’ye) **oġlıyile**, DHQ Ḳaydāfe’ye **oġlı bile**, B Ḳaydāfe oġlıyla bile

4627 ki ͡anuŋla ol mülke, H ki ͡anuŋla ol ėle, D kim anuŋ ile ol; Girecek, D Gėdicek; ACHM **anuŋ**, BDQ **bir bir**

4628 (< Q [ama bkz. 4630]) şeh (B -) dėdise, D şeh dėdügin, Z dėdiyse şeh; Çünki (BMZ Zīre) ol me’mūr idi vü bu, D [krş. 4630] Ben gelince ͡olmaḫ gerek size

[4629-4633 – C: 4631 4632 4633 4629 4630]

4629 ABHQ vezīre ki ... süre, D vezīr kim ... vėre

[4630 < D (ama bkz. 4628); CQ ﷺ]

4630 Leşkere daḫı dėdi şeh kim, C Leşkere daḫı şeh ola hem, Q Her ne kim şeh dėdise dutdı

4631 ki, A kim

4632 dīn, M iş; ACDMQ **ki ͡āyīn**, BHZ **āyīn**

[4633/4634] Q Reften-i İskender ... Ḳaydāfe be-ėlçi ...

[4634/4635] D *Ẕehāb İskender ilā Ḳaydāfe bi-ṭarīḳ el-ḳuṣṣād*

4635 Şeh geliben (HMQ gelüben) şehri alduġı, DZ Şāha gelüp (D gelip) şehr alınduġı; Ḳıldıdı Ḳaydāfe’yi (Z Ḳayẕāfe’yi), Q Ḳıldı Ḳaydāfe için, D Oldı Ḳaydāfe besī

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4620 Çün bular dutulduġını bildi şāh C163a, D134b°, M137a°, Q166b°, Z141a°
Fikr ile tedbīri böyle ḳıldı şāh

4621 Kim vezīr otura taḫta şāhvār D135a
Urınup başına tāc-ı zer-nigār

4622 Pes getürüp Ḳanderūş'ı buyura
Bī-amān cellāda ki ‿anı öldüre

4623 Pes gelüp nöker-ṣıfat şeh söyleye B192a
Yalvarup aŋa şefā'at eyleye

4624 Ol şefā'atle anı āzād ėde
Göŋlin ölüm ġuṣṣasından şād ėde

4625 Cānına mālına ėtmeye ziyān
Pes anı Ḳaydāfe'ye ėde revān

4626 Şāhı daḫı ṣūretā ėlçi ḳıla
Vėrbiye Ḳaydāfe'ye oġlıyile

4627 Ḳaṣdı bu ki ‿anuŋla ol mülke vara Q167a, Z141b
Girecek yollarını anuŋ göre

4628 Her ne kim şeh dėdise dutdı vezīr
Çünki ol me'mūr idi vü bu emīr

4629 Pes buyurdı şeh vezīre ki ‿otura
Ol gelince leşkere fermān süre

4630 Leşkere daḫı dėdi şeh kim vezīr
Ben gelince ‿olmaḳ gerek size emīr

4631 Bėni görince ėdüŋ birlik temām M137b
İkilik ėtmeŋ ki iş olmaya ḫām

4632 Birlik eyleŋ kim ikilik dīn degül H169b
İkiligi terk ėdüŋ ki ‿āyīn degül

4633 Dirlik anda isde kim birlik ola
İkilik olduḳda ne dirlik ola

4634 Bu işi çün böyle tedbīr ėtdi şāh
Ḳanderūş'ı alup ėtdi 'azm-i rāh

4635 Şeh geliben şehri aldugı ḫaber C163b
Ḳıldıdı Ḳaydāfe'yi zīr ü zeber

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4636 AC **dāyim**, BDHMQZ **dün gün**

[4637/4638 – DZ:

Gişiye oġul (Z oġlı) nedür nūr-ı baṣar / Belki ʿaḳl u cān u dildür ü ciger

Müjdeci Ḳaydāfe'ye (Z Ḳayẕāfe'ye) ėrdi ki uş / Ten-dürüst ü şād geldi Ḳanderūş]

4638 vardı, B çıḫdı

4640 ACH **geldi**, BDMQZ **gelür**

4641 Ḳaydāfe gelür gördi, DZ gelür gördi Ḳaydāfe (Z Ḳayẕāfe)

4642 ACHM ḳoyup öpdi ayaġını (M ayaġın) anuŋ, BQ ḳoyup öpdi ayaġın ananuŋ, DMZ ḳoyuban öpdi ayaġın anuŋ; ʿİzzeti ḫod (= CQ; BHM ḫoẕ, A hem), DZ Ḥürmeti ḫod (Z ḫoẕ)

4643 ḥürmet ... olur, Q ḫiẕmet ... -dur; ėden, DZ ḳılan; devlet, H eylük

4644 bir bir ana, Z ana bir bir; oġlı, Q oġlın, D oġul; BCHQ ḥiṣār, ADMZ diyār

4645 Dutmış (=CHQZ; BDM Ṭutmış), A Dutdı

4646 söz, A sözi; ol (HQ -); Bėni ėtdürürdi, Z Ḳıldururdı beni

4647 ACH **bėnümle gelen bu**, BDMQZ **bu benümle** (Q menümle) **gelen**; ACH Baŋa ʿĪsī gibi (CH bigi) cān ėtdi revān, B Baŋa ölmişken revān eyledi cān, D Yėŋileden vėrdi baŋa ʿömr ü cān, Z İkiledin (?) baŋa vėrdi ʿömr ü cān, Q Yeŋledi (?) vėrdi maŋa ʿömr ile cān

4648 iken ol, Z iken uş, D idüm uş

4649 ṭoldı, M dökdi

4650 aŋa, BQ Ḥaḳ'a; ėrgürdi gėrü baŋa, B ėrgürdi baŋa gine, Q ėrişdürdi maŋa gėrü

4651 gėrü, Q yana; ACM oḳıdup, B oḫıdıp, DH oḫıdup, Z oḳıyup, Q oḫuyup

4636 Dutmış idi yola dāyim çeşm ü gūş — B192b
Aġlar idi ḳanda dėyü Ḳanderūş

4637 Nā-gehān Ḳaydāfe'ye ėrdi ḫaber — D135b
Kim gelür uş Ḳanderūş-ı nāmver

4638 Şāẕlıḳdan oldı yüzi lāle-reng
Ḳanderūş'a ḳarşu vardı bī-direng

4639 Anuŋ ile bī-kerān ḫayl ü ḥaşem — Z142a
Çetr-i sulṭānī vü hem kūs u ʿalem

4640 Gördi Ḳaydāfe ki geldi Ḳanderūş
Ėtdi şefḳatden yüregi ḳanı cūş

4641 Çünki Ḳaydāfe gelür gördi ʿayān — Q167b
Ḳanderūş oldı piyāde ol zemān

4642 Baş ḳoyup öpdi ayaġını anuŋ
ʿİzzeti ḫod böyle gerek ananuŋ

4643 Anaya ḥürmet ėden devlet bulur
Cennet ana ayaġı ⁀altında olur

4644 Ṣordı bir bir ana oġlı ḥālini
Daḫı ol şehr ü ḥiṣār aḥvālini

4645 Ser-güẕeştin dėdi bir bir Ḳanderūş
Dutmış anuŋ sözine Ḳaydāfe gūş

4646 Ṣoŋ söz ol oldı ki şeh bī-ters ü bāk — M138a
Bėni ėtdürürdi cellāda helāk

4647 Līki bėnümle gelen bu nev-cüvān — H170a
Baŋa ʿĪsī gibi cān ėtdi revān

4648 Şāhdan dileyiben aldı beni
Ölmiş iken ol diri ḳıldı beni

4649 Çünki Ḳaydāfe işitdi bu sözi — B193a
Aġladı şöyle ki ḳan ṭoldı gözi

4650 Pes dėdi minnet aŋa kim ol Ġanī — C164a
Saġ ėrgürdi gėrü baŋa seni

4651 Dönüp andan gėrü şehre girdiler
Ėlçiyi daḫı oḳıdup gördiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4653 Dikilü (Q Tikilü), B Dökilü

4655 olmaya ... gelmeye, D gelmeye ... olmaya; bu nevʿa (D nevʿ) ėlçi, Q ėlçi bu nevʿa

4656 bir ḳula ki ‿ol, D gencūra k'ol, Z gencūrada ‿ol, Q gencūra ol

4657 Maḫzen içinden (HQ içinde) anı bulup getür, DZ Ḳandayise bul anı baŋa; oldı ki ‿ol, Q oldı ol, DZ bu kim ol

4659 kim bu ṣūret anuŋdur, Q bu ṣūret anuŋ durur; ara yėrde bir cāndur, D arada var ise cāndur, Z arada varsa cān durur

4660 ki (DQZ -); bu durur, Z durur bu; resmine, HM resmiyle, DZ vaż'ına

4661 Mülkümüzüŋ, H Milkimüzüŋ, DZ Ḫalḳumuzuŋ; resm ü (D resm-i) āyīnin, B resmi nėcedür

4662 Yollar u derbendin, DMZ Yolın (M Yol iz) u derbendin, Q Yolların derbendüŋ; neyse, BQ nesne

4663 cin, Q cinni

4664 AC **Şīr-dildür bu**, BDHMQZ **Şīr-dil durur**; Dimne elindedür, D Dimne'dür elinde

4665 ḳamusın, Z ḳamusı; ACHM göŋli ‿içinde dėr, BQ göŋli içinde, D gendüzinedür, Z gendüzindedür; Kimseye hergiz anı ėtmez, H Kimseye ėtmez anı hergiz, DZ Līki ėtmez kimseye hergiz (Z hirgiz)

4666 ABH **dėdi ‿ėlçiye ki**, CDMQZ **dėdi ėlçiye**; Ne buyurdı nėcedür bize peyām, DZ Ne peyām ėtdi bize eyit temām

4667 eydür ki ser-tā-ser zemīn, Q ser-tā-ser Īrān-zemīn

4652 Ėlçiye Ḳaydāfe çün ḳıldı naẓar — D136a, Z142b
Gördi anda pāẕişehlıḳdan eṣer

4653 Yazılu alnında devlet āyeti
Dikilü öŋinde nuṣret rāyeti

4654 Ẓāhir ü bāṭın ḳamu faẕl u kemāl
Ṣūret ü sīret ḳamu ḥüsn ü cemāl

4655 Dėdi kim ėlçi bu resme olmaya — Q168a
Kimseden bu nev‘a ėlçi gelmeye

4656 Pes dėdi bir ḳula ki ‿ol Çīnī ḥarīr
Ki ‿anı naḳş ėtmişdi ol naḳḳāş-ı pīr

4657 Maḫzen içinden anı bulup getür
Kim gümānum oldı ki ‿ol ṣūret budur

4658 Çün getürdiler anı Ḳaydāfe Şāh
Bir aŋa bir ėlçiye ḳıldı nigāh

4659 Bildi kim bu ṣūret anuŋdur yaḳīn
Farḳ ara yėrde bir cāndur hemīn

4660 Dėdi ki ‿İskender bu durur bī-gümān
Ėlçi resmine gelüp durur ‘ayān

4661 Geldi bu vaż‘ ile kim ėle gire — B193b, M138b
Mülkümüzüŋ resm ü āyīnin göre

4662 Yollar u derbendin ėllerüŋ bile — H170b
Pes aŋa lāyıḳ yaraḳ neyse ḳıla

4663 Eyle fettān durur işbu ḥīleger
Ki ‿ėder ins ü cin mekrinden ḥaẕer

4664 Şīr-dildür bu velī Dimne-füsūn
Belki biŋ Dimne elindedür zebūn

4665 Bu ḳamusın göŋli ‿içinde dėr nihān — C164b, Z143a
Kimseye hergiz anı ėtmez ‘ayān

4666 Pes dėdi ‿ėlçiye ki şāh-ı nīk-nām
Ne buyurdı nėcedür bize peyām

4667 Dėdi şeh eydür ki ser-tā-ser zemīn
Ḥükmüme bėnüm musaḫḫardur yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4668 zer bėnüm, Z zerrīnüm; ACH **Rāst vėrsün**, BDMQZ **Vėrse gerek**

4669 muḳarrer ola ‿aŋa, Q muḳarrerdür aŋa, D ḳarār ola aŋa; ol ola, BH ola ol

4670 ilėdem, D getürem

4672 söze, DHMQZ sözi; A **ṭutdı**, C dutdı, BDHMQZ **ḳıldı**; ḳanı, M cānı

4673 ACD Aldayıban, MQZ Aldayuban, B İlediben, H Aġlayuban

4674 gişiyi ėder, DZ ėder gişiyi

4675 ACDM nāmver, BHQ tācver

4675 Renc ile nėçe ki dėrer, Q Nėce vėrür renc ile ol; nāmver, Z tācver

4676 ḥırşına olan (Q olur) rehīn, DZ ḥırşı (D ḥırş) kime ‿olsa ḳarīn; ṭoyurur, Q doyırur, B düriyir (?)

4677 faḫr u kibr, Z kibr ü faḫr; ACH **Dārāb u**, BDMQZ **Dārā vu**; yā, Q tā

4678 ACHM **böyle ne ḳalmaḳ** (AH ḳalmaḳ), BDQZ **ġurre** (Z ġarre) **ne olmaḳ** (B olmaḳ)

4679 baḥr-i, CH baḥri, M baḥr; bī-kenār, Z bī-kerān

4680 bu sözi Ḳaydāfe (Z Ḳayẕāfe), B Ḳaydāfe bu sözi; viṣāḳından (A veṣāḳından), Q otaġından, D odaġından

[4682 < Z]

4683 ėdüp ... Ṣubḥ olınca, DZ ėtdi ... Ṣubḥa degin

4668 Taḫt-ı zer bėnüm durur u laʿl tāc — D136b
Rāst vėrsün baŋa Ḳaydāfe ḫarāc

4669 Kim muḳarrer ola ͡aŋa Maġrib-zemīn — Q168b
Ol diyāra şāh ol ola hemīn

4670 Yoḫsa bir leşker iledem bī-şümār — A41a
Ḳomayam Maġrib'de deyyār u diyār

4671 Ol diyāruŋ kimini oda yaḳam
Kimini ṣuya vėribenüŋ yıḳam

4672 Çünki Ḳaydāfe bu söze ṭutdı gūş
Eyledi tende ġażabdan ḳanı cūş

4673 Dėdi kim İskender'i dīv-i ġurūr
Aldayıban ʿaḳldan eyledi dūr

4674 Fikr ḳılmaz mı ʿaceb kim ḫırṣ-ı māl — B194a
ʿĀḳıbet gişiyi ėder pāy-māl

4675 Renc ile nėçe ki dėrer genc ü zer
Daḫı ḫırṣın yėŋemez ol nāmver

4676 Ḳızıl altun ḫırṣına olan rehīn — M139a
Ḳara toprak ṭoyurur anı hemīn

4677 Öldise Dārāb u yā ḫod Fūr-ı Hind — H171a
Oldısa Tūrān anuŋ yā mülk-i Sind

4678 Bunca faḫr u kibr ne ḳılmaḫ gerek — Z143b
Bī-ṣebāta böyle ne ḳalmaḫ gerek

4679 Leşkeri var ise anuŋ bī-şümār — Q169a
Biz daḫı baḥr-i muḥīṭüz bī-kenār

4680 Dėyiben bu sözi Ḳaydāfe aŋa — C165a
Vėrbidi anı viṣāḳından yaŋa

4681 Vėrbidi ardınca ͡anuŋ ol nāmver
Şāhid ü şemʿ ü şarāb u hem şeker

4682 Hem ẓarīf aṣḥāb u hem çeng ü rebāb
Daḫı dürlü nuḳl u niʿmet bī-ḥisāb

4683 Ol gėce ol nūş ėdüp cām-ı mey
Ṣubḥ olınca gūş ḳıldı çeng ü ney

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4684 çün yandı, Q yandı çü

4686 ol ėlçi ... Ḫāṣ, DZ Ẕü'l-ḳarneyn ... Gendü

4688 Biŋ (Q Miŋ), D Yüz; ḥayrān olurdı, BQZ olurdı ḥayrān

4690 ḳamusın, Q ḳamusı; gün, Z dem

M RESİM: İskender ile Ḳaydāfe M139b

4691 oturup, D oturdı

Q RESİM: İskender ile Ḳaydāfe

4692 ėlçi vü oturdı, D vü oturdı ėlçi

4693 zerden, Q zerrīn

4694 göŋlinden, DZ göŋülden

4695 Yanına ⁀alup (B alıp) ėlçiyi, DQ Ėlçi yanına alup, Z Ėlçiyi yanına ⁀alup; ṭoġru eyit, Q doġrusın eyt

[4696-4697 < B]

4696 Kimsin (D Kimsen) ü aduŋ, HQ Kim senüŋ aduŋ (Q adı); anı ki ⁀olmışdur, Q k'anı olmışdur, D anı kim olmış

4697 CHM Ḳayṭafūn, B Ḳayṭufān, A Ḳayṭuġan, D Ṭāyġūn; durur, D vardur; vü, M hem, Z ėy

4699 ACH **Gėrçegin dė**, BDMQZ **Gėrçek eyit** (Q eyt sen)

4684 Ṣubḥ-dem çün yandı ol rūşen çırāġ — D137a
Geldi ṭāvūs u perīşān oldı zāġ

4685 ʿĀlem-i ẓulmāni oldı ṭolu nūr
Cünbüşe geldi yėrinden murġ u mūr

4686 Düzdi ol ėlçi içün Ḳaydāfe Şāh — B194b
Ḫāṣ devlet-ḫānesinde bezmgāh

4687 Bir serāyı var idi Firdevs nām
Ṭopraġı müşk ü aġacı ʿūd-ı ḫām

4688 Biŋ kenīzek ḫıdmet içün ḫūb-çihr
Ki ⁀anlara ḥayrān olurdı māh u mihr

4689 Yüz daḫı muṭrib ḳamu bülbül-nevā
Bāġ-ı ʿıyşa her biri berg ü nevā

4690 Ḥāżır ėdüp ḳamusın Ḳaydāfe Şāh — Q169b
Düzdi ol gün ḫuld bigi bezmgāh

4691 Taḫta oturup getürdi nāmver — M140a
Ėlçi içün daḫı bir kürsī-yi zer

4692 Geldi ėlçi vü oturdı şāẕ-kām — H171b, Z144a
İçdi Ḳaydāfe elinden ṭolu cām

4693 Cām-ı zerden içdi yāḳūt-ı revān
Nėcesi yāḳūt kim ḳūt-ı revān

4694 Çünki nūş eylediler birḳaç ḳadeḥ — Q170a
Gėtdi gönlinden ġam u geldi feraḥ

4695 Yanına ⁀alup ėlçiyi Ḳaydāfe Şāh — C165b
Dėdi kim ṭoġru eyit ėy nīk-ḫʷāh

4696 Kimsin ü aduŋ nedür eyle beyān
Ėtme pinhān anı ki ⁀olmışdur ʿayān

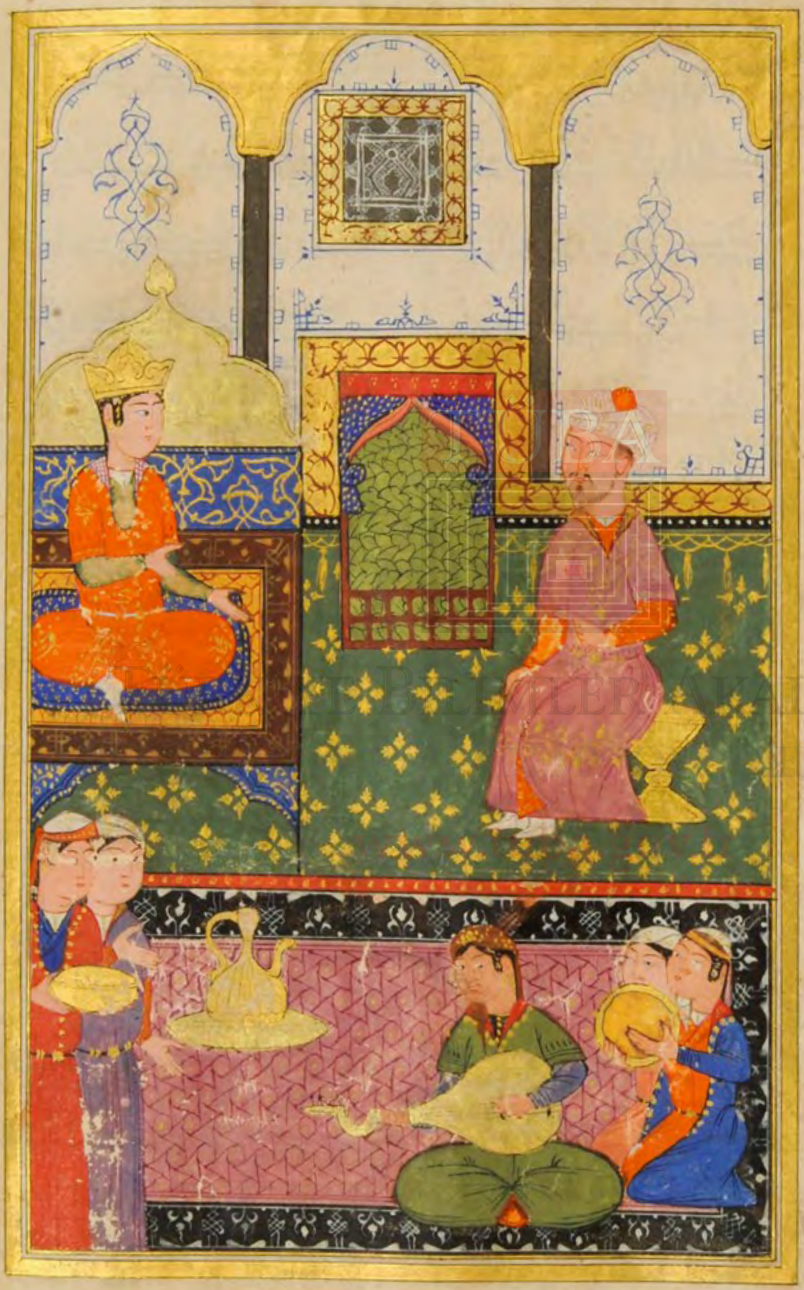
4697 Dėdi adum Ḳayṭafūn durur ė şāh
Çākerem İskender'e vü nīk-ḫʷāh

4698 Dėdi sen ḥāşā ki çāker olasın
Ṭoġrı söylerseŋ Sikender olasın

4699 Şāhsın aduŋı çāker eyleme
Gėrçegin dė sözi yalan söyleme

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 139b

İskender ile Kaydafe

Solda Kaydafe tahtındadır. Karşısında henüz kimliği ortaya çıkmamış İskender, mevkisi nedeniyle bir tabure üzerinde oturur. Önde müzisyenler ve yiyecek taşıyanlar.

4690. beyitten sonra yer alan resim 94 x 152 mm. boyutlarındadır.

4701 (< M) Rāst-gūnuŋ, D Rāst-gūyuŋ, Q Doġrunuŋ

4702 ACH **yüzüŋde uş**, BDMZ **yüzüŋdeki**, Q yüzindeki; durur, B -dur ol; olmaz nihān, D olmış nihān, Z eyle ʿayān

4703 nėce ėlçi, DH ki (D kim) nėce ⁀ėlçi; ACH **Tāc u taḫtını ḳoyup bunda**, BDMQZ **Kim** (BQ Yā) **ḳoyuban** (B ḳoyıban) **tāc u taḫtını** (M taḫtını tācın)

4704 çoġ (D çoḫ, Z çoḳ), C pīç; Nesne ki ⁀işidilmez anı söyleme, H Gėrçegin dė sözi yalan söyleme

[4705-4706 – D'de bu iki beytin mısraları birleştirilmiştir]

4705 mişāl ... Kim daḫı ḳalmaya inkāra mecāl, DZ [see 4706] nişān ... Aŋlayasın (D K'aŋlayasen) kim seni bildüm (D buldum) ʿayān

4706 (< DZ [ama bkz. 4705] Q) ʿArż ėdeyim, B Göstereyim; (bildüm, D [see 4705] buldum); AC **senden**, BHMQ **rūşen**

[4707-4708 – D'de bu iki beytin mısraları birleştirilmiştir]

4707 (< D [fakat bkz. 4708]) Yazmış idi ⁀anda, Q Anda yazmışdı

4708 Vėrdi ⁀eline dėdi kim, Z Eline vėrdi dėdi, D [bkz. 4707] Pes getürdi vü dėdi; naḳşuŋ issi, Q naḳş işi

4709 bir, Z var; mecāl, Q muḥāl

4710 Gördi düşmiş, M Girdi düşmen

4711 sāʿat peşīmān, C sāʿatde peşmān

4712 Gendü ⁀eliyle, D Hem eliyle, M Eliyile

4713 ki (D -)

4714 dāmında, D damına; ACH Kimseden yoġıdı, Q Kimseden yoḫıdı, BM Kimseneden yoġdı (M yoġıdı), D Kimsesi yoġıdı, Z Kimse anda yoġıdı ⁀

4715 ACDM anda yoġıdı ⁀aŋa, Q anda yoḫıdı çün, B yoġdı aŋa anda, H yoġıdı anda ⁀ aŋa; varṭada, Q varṭadan, H ortada

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4700 Ṭoġrı söyle kim yalan erlik degül D137b
Dirligi yalancınuŋ dirlik degül

4701 Rāst-gūnuŋ tāzedür dāyim yüzi B195a
Nā-ḳabūl olur yalancınuŋ sözi

4702 Pāẕişeḥlikden yüzüŋde uş nişān
ʿĀyet-i rūşen durur olmaz nihān

4703 Dėdi İskender nėce ėlçi ola
Tāc u taḫtını çoyup bunda gele

4704 Dėdi Ḳaydāfe sözi çoġ eyleme
Nesne ki ͡işidilmez anı söyleme

4705 Göstereyim ben saŋa senden miṯāl Z144b
Kim daḫı ḳalmaya inkāra mecāl

4706 ʿArż ėdeyim ben saŋa senden nişān
Ki ͡anlayasın kim seni bildüm ʿayān

4707 Pes getürdi anı kim naḳḳāş-ı Çīn H172a, M140b
Yazmış idi ͡anda Sikender ṣūretin

4708 Vėrdi ͡eline dėdi kim gey ḳıl naẕar Q170b
Kim ola bu nakşuŋ issi vėr ḫaber

4709 Baḳdı gördi gendüzinden bir miṯāl
Ki ͡anda inkār ėtmege yoḳdur mecāl

4710 Gördi düşmiş cānı düşmen dāmına C166a
Lerze düşdi ḳorḳudan endāmına

4711 Oldı ol sāʿat peşīmān işine
Daḫı bī-fikr iş ėdenüŋ işi ne

4712 Her ki olmaz işe iḳdām eyleye
Gendü ͡eliyle gendüye dām eyleye

4713 Rāysuz iş işleyen meẕmūm olur B195b
İş ki fikr olmaya anda şūm olur

4714 Şeh belā dāmında olmışdı esīr
Kimseden yoġıdı aŋa dest-gīr

4715 Līki çün anda yoġıdı ͡aŋa ecel D138a
Gelmedi ol varṭada aŋa ḫalel

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4716 ACH **benden yoḳ** (D yoḫ), BHMQZ **yoḳ** (B yoḫ) **benden** (Q menden)

4717 eyle nūş (Q + u), DZ nūş eyle vü; ġuṣṣanuŋ, Z ġuṣṣaŋuŋ; hīç ėtme, DQZ eyleme

4718 u, Q hem; fidī (DQ fidā) zerrīne-tāc, M fidādur baş u tāc

4719 benden (Q menden) yoḳ (B yoḫ) durur hergiz, H hergiz yoḳ durur benden, DZ benden hīç yoḳ (D yoḫ) durur; żarar, Q ḥaẕer

4720 ḳıymaduŋ, Q ḳıyamaduŋ

4721 eylerem, DQZ ėderem

4722 ACDHZ **işlemek**, BM **eylemek**, Q eyleyen; ėdene eylük, D ėden eylülük

4723 ACDHM **sėni kimse**, BQZ **kimse sėni**; bilmesün ... ḳılmasun, B görmesün ... ėrmesün; ACDHQ **Saŋa nā-geh**, Z Saŋa tā ki, BM **Tā ki saŋa**

4724 ACM **öginde**, BHZ **olanda**, DQ olana; çoḳ (B çoḫ), D -; Ki ‿ārzūsıdur ḳamunuŋ, H Ki ‿ārzūsı durur ḳamunuŋ, Q Kim ḳamunuŋ ārzūsıdur; bisāṭ, Q neşāṭ

4725 sensüz ḳoma daḫı, D daḫı ḳoma sensüz, Q isiz daḫı ḳoyma; ACHM **daḫı nesne**, BDQZ **elçilik**; ėtme, DZ ḳılma

[4726/4727 – DZ:

Dutalar ḳulaḳ (Z Ṭutalar ḳulaḫ) her ebleh sözine / Baḳalar her bir leʾīmüŋ yüzine]

4727 (< H) ACDM olana, Q olana ol, B olana ‿elçi; Ki ‿ulu (C Ulu, M Kim ol) adın, Z Ki ‿ol adını

M Şināḫten-i Ḳaydāfe İskender-rā ve ʿahd dāden

4728 kim gel, Q ṣoŋra; Dostlıḳ (BD Dostlıḫ), HQ Dostluġı; **bėnümle** (D benümle), BQZ **bizümle**

4729 Kim, Z Tā

[4730-4732 – H 4732 4730 4731]

4730 Dostumı (Q + sen) dost bilesin hemīn ... yaḳīn, D Dostuma sen dost olasın yaḳīn ... hemīn

4731 aʿmālüme, Z ʿummālüme, D ʿammālüme

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4716 Pes dėdi Ḳaydāfe ki ʿėy şāh-ı cihān
Ġam yėme kim sanŋa benden yoḳ ziyān

4717 Bāde eyle nūş ṭut gönŋlüŋi şād
Ḳıṣṣasını ġuṣṣanuŋ hīç ėtme yād

4718 Memleket sėnüŋ durur u taḫt-ı ʿāc
Uş ayaġunŋa fidī zerrīne-tāc

4719 Saŋa benden yoḳ durur hergiz żarar Z145a
Ġam yėme ėy pāẕişāh-ı nāmver

4720 Oġlum elüŋdeydi ḳıymaduŋ aŋa
Ben daḫı lā-büd ḳıyamazam saŋa

4721 Çün senüŋ ben eylügüŋ gördüm yaḳīn
Ben daḫı ʿeylük eylerem saŋa hemīn

4722 Eylük işlemek gişiye gey olur H172b, M141a, Q171a
Eylügi iş ėdene eylük gelür

4723 Līki cehd ėt sėni kimse bilmesün
Saŋa nā-geh mekr ü ḥīle ḳılmasun

4724 Şāh öginde çoḳ gerekdür iḥtiyāṭ
Ki ʿārzūsıdur ḳamunuŋ ol bisāṭ

4725 Taḫtı sensüz ḳoma daḫı bir nefes C166b
Pāẕişehsin daḫı nesne ʿėtme heves

4726 Ėlçilik nedür ki ʿanı resm ėdeler B196a
Her yėre yėl gibi herze gėdeler

4727 Şāh olana ḳaçan lāyıḳ ola D138b
Ki ʿulu adın gendünüŋ ėlçi ḳıla

4728 Pes dėdi kim gel ḳasem yād eylegil
Dostlıḳ bėnümle bünyād eylegil

4729 Kim bizümle yaġılıḳ ḳılmayasın
Mülküme leşker çeküp gelmeyesin

4730 Dostumı dost bilesin hemīn
Düşmenüme düşmen olasın yaḳīn

4731 Ėtmeyesin ḳaṣd mülk ü mālüme Z145b
Hem ḫasāret leşker ü aʿmālüme

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4733 Sėni (BC Seni) vėrbiyem (HM bėrbiyem) yėrüŋe, Q Seni yėrisem yėrüŋe, D Bėrbiyem yėrüŋe sėni

Q Ḳasem yād kerden-i İskender nezd-i Ḳaydāfe

4734 Şāh bu sözi işidüp (B işidip, D işitdi), Q Şeh bu sözi işidüben; Şöyle kim dėdi (Q dėdüm) ḳasem eyledi, D Eyle kim and dėdi ḳıldı anı, Z Andı eyle kim dėdi ol ḳıldı

[4735-4736 – B ↲]

4735 İşbu ḳamu sözleri aŋa, DZ Bu ḳamu sözleri anuŋla; ėtmedi, D ėtmedin

4736 dėgil, Q vėrgil, H ṭoġru

4737 kim biz, H biz kim

4738 Ḫānumān nolur, D Māl nolur ḫod, Z Māl ne olur; yoluŋa, QZ yoluŋda

4739 Pes (C -) anı ⁀ėlçi ṣūretinde, Q Şāhı ėlçi ṣūretinde, D Bu söz ile ėlçi dėyü, Z Bu söz ile ⁀ėlçi dėyü ⁀anı; tuḥfe dėyü çoḳ (B çoḫ) nesne, DQZ ilet dėyü çoḳ tuḥfe

4740 ṭolu, Q ḳamu

4741 zerrīne, M zerrīn; laʿl-i, BQ dürr-i

4742 çoḳ (B çoḫ) dībā (A dünyā) ile ... çoḳ (B çoḫ) nāfe ṭolu (Q dolu), DZ bėş yüz taḫte (D -) dībā-yı ... biŋ nāfe daḫı; Şāfelü, Q Şāfeler

4743 taḫte, DH tuḥfe; ester, BM üştür

4744 Biŋ ... Biŋ, D Yüz ... Yüz; AC **ḳamu**, BDHMQZ **cümle**; ḳamusı, D ḳamu

4745 Cümlesini, DZ Ḳamusını; vėrdi aŋa vü (B -), D vėrdi vü aŋa, Q pes aŋa vėrdi

4746 yöri, Q yėri

4747 Ṭaynūs, M Ṭaynūş, Z Ṭıynūs; durur hem (Z u), D -dur u bes, CQ -dur u hem

4732 Üstüme gelmeyesin tezvīr ile A41b
Baŋa mekr ėtmeyesin tedbīr ile

4733 Çünki bu andı ėdesin yād sen
Sėni vėrbiyem yėrüŋe şād ben

4734 Şāh bu sözi işidüp oldı şād
Şöyle kim dėdi ḳasem eyledi yād

4735 İşbu ḳamu sözleri aŋa nihān Q171b
Dėdi vü kimseye ėtmedi ʿayān

4736 Āşikāre söz bu kim bizden selām M141b
Vėr Sikender Şāha vü dėgil peyām

4737 Kim cihān ḳamu senüŋdür şarḳ u ġarb
Ḥāşe kim biz ėdevüz sėnüŋle ḥarb

4738 Mülk sėnüŋ taḫt u tāc u ḫānumān B196b, H173a
Ḫānumān nolur fidī yoluŋa cān

4739 Pes anı ͡elçi ṣūretinde göndürür
Şāha tuḥfe dėyü çoḳ nesne vėrür

4740 Vėrdi aŋa bir muraṣṣaʿ tāc-ı zer C167a
Uçdan uca ṭolu pür-māye güher

4741 Daḫı bir zerrīne taḫt-ı şāhvār
Ṭolu yāḳūt ile laʿl-i ābdār

4742 Daḫı çoḳ dībā ile dürr-i şemīn
Şāfelü çoḳ nāfe ṭolu müşk-i Çīn

4743 Vėrdi bėş yüz taḫte daḫı ʿūd-ı ḫām D139a
Elli ester bārı sīm ü zer temām

4744 Biŋ daḫı at vėrdi ḳamu bād-pāy Z146a
Biŋ daḫı it ḳamusı zencīr-ḫāy

4745 Cümlesini vėrdi aŋa vü nihān
Böyle pend ėtdi ki ėy şāh-ı cihān

4746 Gėce gündüz yöri hīç ėtme ḳarār
Gendü taḫtuŋa ėrince zīnhār

4747 Kim ulu oġlum benüm Ṭaynūs Şāh
Ser-keş ü cāhil durur hem kīne-ḫʷāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4748 olmışdur, B olmış

4750 Nā-geh, BZ Tā ki; ACH **hem mālüŋe düşe**, BDMQZ **vü mālüŋe gele**

4751 yaḳīndür ki ⁀ol, D ol yaḳīndür gel; Ėdesidür, DZ Ėriserdür

4752 AC **iki kevn içre**, BD **dünyā ʿuḳbīde**, Z dünye ʿuḳbīde, HQ dünyī ʿuḳbīde, M dünye ʿuḳbāda

4753 ʿÖmri, DQ ʿÖmr; ėdenüŋ, Q ėden

4754 aldı vü, D alıban; gėrü, DZ gendü; rūşen-, M nūşin-, Q ḫoşdil-

M Naṣīḥat der temṯīl

Q Der ṣıfat-ı ḫarābī-i Maġrib-zemīn

4755 çün, DQZ çü

4757 ġayretlüydi, M ġayretlüdi

4758 Diler idi maġrib ü maşrıḳ, Z Diler idi maşrıḳ u maġrib, Q Maġrib ile maşrıḳı diler; çāker, Z fermān

[4759 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Aŋa çün Ḳaydāfe (Z Ḳayẕāfe) bende olmadı / Ḥükmine anuŋ ser-efgende ⁀olmadı]

4760 anuŋ ... ḫuşk ḳıldı, DZ şāhuŋ ... anuŋ ḳurutdi; Ṭamarında, M Her ṭamarda

4761 ACH **Nėte kim** (H şol) **ocaġa ḳarşu ola**, BDMQZ **Şöyle** (D Nėte) **kim** (BMZ ki) **erir ocaġa ḳarşu**

4762 daḫı muḥkem ėtmiş, Q muḥkem daḫı olmış; Ki ⁀ėtmeye leşkerle (Q leşker) anuŋ mülkin tebāh, DZ K'olmaya leşkerle andan (D aŋa) kīne-ḫ͡vāh

4763 ḳarşu daḫı, D daḫı ḳarşu; ṣalmaya, Q çalmaya

4748 Fūr-ı Hind'üŋ ḳızın almışdum aŋa
Fūr öleli düşmen olmışdur saŋa

4749 Ḳorḳaram kim senden ol āgāh ola Q172a
Leşker ile yöriyüp yoluŋ ala

4750 Nā-geh andan ėrişe saŋa żarar
Başuŋa hem mālüŋe düşe ḫaṭar

4751 Böyle ėdicek yaḳīndür ki ‿ol ʿamel B197a, M142a
Ėdesidür ʿömrine anuŋ ḫalel

4752 Şāh olana ḳaṣd ėden budur ʿayān
Ki ‿olasıdur iki kevn içre ziyān

4753 Çünki *Es-sultānü ẓıllu'llāh* ola H173b
ʿÖmri ‿aŋa ḳaṣd ėdenüŋ kūtāh ola

4754 Şāh mālı aldı vü oldı revān
Geldi gėrü taḫtına rūşen-revān

4755 Gel işit imdi ki Ẕü'l-ḳarneyn Şāh C167b
Nėtdi ol mülke çün oldı kīne-ḫᵛāh

4756 Neyledi Ḳaydāfe'nüŋ peymānını
Nėce vīrān ėtdi ḫānumānını

4757 Ḳatı ġayretlüydi Ẕül'l-ḳarneyn Şāh Z146b
Hem daḫı cebbār idi vü kīne-ḫᵛāh

4758 Diler idi maġrib ü maşrıḳ bile
Cümle aŋa bende vü çāker ola

4759 Aŋa çünkim olmadı Ḳaydāfe rām D139b
Ḳullıġında ‿anuŋ bulınmadı temām

4760 Ġayret odı yaḳdı anuŋ cānını
Ṭamarında ḫuşk ḳıldı ḳanını

4761 Ġayret odından eridi şāh-ı Rūm
Nėte kim ocaġa ḳarşu ola mūm

4762 ʿAhdı daḫı muḥkem ėtmiş idi şāh Q172b
Ki ‿ėtmeye leşkerle ‿anuŋ mülkin tebāh

4763 Varıban anuŋ diyārın almaya B197b
Aŋa ḳarşu daḫı ḳılıç ṣalmaya

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4764 Fikri Ḳaydāfe'ydi (HM Ḳayẕāfe'ydi) anuŋ, D Fikr idi Ḳaydāfe Şāhuŋ, Z Fikr idi Ḳayẕāfe anuŋ; ḥīlet, C ḥīle; ḳılur idi, D çoḫ ḳılurdı

4765 fikri (D -)

4766 anda kim (Z ki) ... Oradan ... ėde, M ki anda ... Orada ... ola

4767 mülkine (MZ milkine), CH şehrine

4768 ḳıyāsında, A ḳıyāsından

4769 (< Z) Hem, H Kim; mesāḥatde ... yaḳīn, M mesāfetde ... zemīn; olmışdı, D olmışdur

4770 Kim oradan (D buradan) ol ṣu anda vara (Q varur anda), Z Kim bu aradan ṣu varur anda, M Ol aradan anda tā ṣu vara

4771 her ki (M ne), H ne ki; araya, KZ arada; ėtdi şehriyār, Q oldı bī- şümār

4772 ACD dėmedin, BQ dėmedi, M dėmeyüp, H durmadın, Z yatmadı; çoḳ, DQ çoḫ, B bir

4773 oldı, Q buldı; Boġazıdur (B Boġuzıdur) be-nām, D Boġazıydı temām

M Ḫātimet-i dāsitān

4774 Çün yėri gerekçe ḳazup (M dilüp, B dirlip), CH Çün gerekçe yėri ḳazup (C ḳazıp), DZ Çünki yėri gerekince; ACH Ayırup deryāyı aŋa, BDM Deŋizi ayırup (B ayrıp) aŋa, Z Deŋizi ⁀ayıruban aŋa, Q Ayırup deŋiz aŋaru

[4775-4776 – Z ⸢]

4776 (< D) Çün (Q Ṣu) revān olmaġa, Z Yörimege çünki; Olur anı gėrü döndürmek (HM döndermek), QZ Gėrü döndürmek (Q döndermek) anı olur; ACHZ bula ṣu, BM ṣu bula, Q çün bula

D *Ẕikr ġarḳ bilād Ḳaydāfe*

4777 Baḥrdan (Q Baḥr) olup (B olıp) revān, DZ Cāri olup baḥrdan; ABQ milkin, CDHMZ şehrin

4778 cümle ol, DZ ḳamu ol, M ol ḳamu; mekr ki, C ne mekr

AC Ḫātime-i dāsitān ve-mevāʿiż

Q Ḫātime-i dāsitān

BH Ḫātimet-i dāsitān

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4764 Fikri Ḳaydāfe'ydi anuŋ rūz u şeb
Anа bir ḥīlet ḳılur idi ṭaleb

4765 Ṣoŋra fikri buŋa ėrdi kim vara M142b
Baḥr-ı Rūm'uŋ sāḥilin bir bir göre

4766 Ki ͡ola bir yol bulına anda kim ol
Oradan ġarba ṣuyiçün ėde yol

4767 Tā ki baḥruŋ ṣuyın ayırup ala
Oradan Ḳaydāfe mülkine ṣala

4768 Bir mühendisdi Sikender kim cihān H174a
Cev cev olmışdı ḳıyāsında 'ayān

4769 Hem mesāḥatde anа cirm-i zemīn
Ne ḳadardur cev cev olmışdı yaḳīn

4770 Bir yėri bulup ḳıyās ėtdi dürüst C168a
Kim oradan ol ṣu anda vara cüst

4771 Pes memālikde ser-ā-ser her ki var Z147a
Ol araya cem' ėtdi şehriyār

4772 Ėrte gėce dėmedin pīr ü cüvān D140a
Ol arada işlediler çoḳ zemān

4773 Bir zemān işleyicek oldı temām
Ol ki İskender Boġazı'dur be-nām

4774 Çün yėri gerekçe ḳazup deldiler
Ayırup deryāyı anа ṣaldılar

4775 Rūm yüce Maġrib alçaḳdur 'ayān
Lā-cirem ṣu ol yaŋa oldı revān

4776 Çün revān olmaġa bula ṣu mecāl B198a, Q173a
Olur anı gėrü döndürmek muḥāl

4777 Baḥrdan olup revān deryā-yı āb
Eyledi Ḳaydāfe'nüŋ milkin ḫarāb

4778 Ġarḳ oldı cümle ol şehr ü diyār
Fikr ile gör mekr ki ͡ėtdi şehriyār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4779 Furṣatında, C Furṣatda; vėren, Q vėrme; Ola ol (D -) Ḳaydāfe gibi, Q Kim ola Ḳaydāfe gibi, Z Ėre Ḳayẕāfe ‿āfetine; bī-gümān, D ġarḳ-ı cihān

4781 Lā-şek *İẕ*, Q Kim *İẕā*; *ʿami'l-baṣar*, Z *ʿamye'l-baṣar*

4783 ėder besī (C nėçe) nakṣ, DQZ biŋ iş ėder

4784 çünki göresin, C bulıcaḳ olma, H bulıcaḳ olmış; ḳayusın yė (H ėy), Q ḳoyasın ėy

4785 Bü'l-ʿacebdür mihr (C + -i, DHMQ + ü), Z Bü'l-ʿaceb bī-mihr-i

4786 Anuŋ yumşaḫ (=BDH; C yumşaḳ, HM umşaḳ, Z aşaḳ, A eyü), Q Yumşaġ anuŋ

4787 (< DZ [fakat bkz. 5020/5021'de]) gösterürse anı ḳahr, M gösterse anı ḳahrı

4788 Giçi, C Gėce; ʿaḳreb, HMZ ʿaḳrebi; Yılana (M Ilana), Q bėline

4789 (< D) dostlıḳ (=HMZ; B dostlıḫ, C dostluḳ), AQ eylük; ACH **gelür ... olur**, BMQZ **gele ... ola**

4790 Cehd ėt olmasun saŋa hem-reh, Q Cehd ėt hem-rāhuŋ olmasun, D Olmasun cehd ėt saŋa hem-reh

4792 Cāhile, Z Cāhili; dėyü, M dėyüp; Ḥīleyile, Q Ḥīlet ile, DZ Ṣanʿat ile

4793 gizle, DZ cehd ėt, Q saḫla; Diler iseŋ ki ‿ol saŋa el (Z yol) bulmaya (M ṣunmaya), BQ Tā ki saŋa mekr ü ḥīle ḳılmaya

4794 ACH **İşüŋi**, BQZ **Sırruŋı**, D Sırrıŋı, M Sözüŋi; **ṭarḥ** (=ACH; D şerḥ, Q fāş) **ėtmegil**, BZ **eyitmegil**, M inanmagil; Ḥālüŋi (DZ Rāzuŋı) oġlanlara şerḥ, Q Rāza oġlanlara sırdaş

Ḫātime-i dāsitān ve-mevāʿiż

4779 Furṣatında düşmene vėren amān — M143a
Ola ol Ḳaydāfe gibi bī-gümān

4780 Gerçi kim Ḳaydāfe ulu şāh idi
ʿAḳlı ⁀anuŋ her nesneden āgāh idi

4781 Oldı İskender işinde kūr u ker
Lā-şek *İẕ cāʾe'l-ḳażā ʿami'l-baṣar*

4782 Çün bulasın düşmenüŋe dest-res — H174b
Furṣatı teʾḫīr ėtme bir nefes

4783 Bir nefes nedür dėme kim rūzigār
Bir nefesde ⁀ėder besī naḳş āşikār

4784 Düşmenüŋi çünki göresin żaʿīf — C168b, Z147b
Bulmadın ḳuvvet ḳayusın yė ḥarīf

4785 Bü'l-ʿacebdür mihr ser-keşdür sipihr — D140b
Gāh kındür ėtdügi vü gāh mihr

4786 Düşmenüŋ yalvarduġın işitmegil
Anuŋ yumşaḳ sözile iş ėtmegil

4787 Saŋa şekker vėrse anı zehr bil — B198b
Luṭf gösterürse anı ḳahr bil

4788 Giçi görüp ʿaḳreb āsān şanmaġıl
Yılana yumşaḳ dėyü el ṣunmaġıl

4789 Dėme düşmenden baŋa dostlıḳ gelür — Q173b
Ṣanma zehri cehd ile tiryāḳ olur

4790 Dostlıḳ anuŋla ėt ki ⁀ola kerīm
Cehd ėt olmasun saŋa hem-reh leʾīm

4791 Kim leʾīmüŋ işi bī-bünyād olur
Her ne işlerse kerīm ol dād olur

4792 Cāhile nesne ⁀ola dėyü ėtme cehd
Ḥīleyile ḫanẓalı kim ėde şehd

4793 Rāzuŋı gizle ki düşmen bilmeye — A42a
Diler iseŋ ki ⁀ol saŋa el bulmaya

4794 İşüŋi ʿavretlere ṭarḥ ėtmegil — M143b
Ḥālüŋi oġlanlara şerḥ ėtmegil

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4795 olaruŋ, QZ bularuŋ; dīni ʿaḳlı, CDZ dīn ü ʿaḳlı, M ʿaḳlı dīni; bunları, B anları

4796 ėtme, Z ḳılma; Fāsıḳ olan nėcesi ṣaḳlaya ʿahd, B [krş. 4792] Ṣanʿat ile ḫanẓalı kim ėde şehd

4797 emrine, DZ ʿahdına; Ḫalḳ, D Ḫulḳ

4798 nėdersin, Q nėderseŋ; ne gerek saŋa dür (D dur), CH nedür yāḳūt u dür

D *Fī'l-mevʿiẓa*

4799 diŋler iseŋ ... aŋlar iseŋ, CH diŋle anı ... aŋla anı

4800 geldi, Q oldı; rūşen ʿālem, DQZ ʿālem rūşen

4801 enfāsından (A eṣnāsından) urdı (BDH ėrdi), Q āṣārından ėrdi; Ẓulmet-i şeb gėtdi geldi (D ėrdi, Q urdı), H Ẓulmet-i şeb geldi gėtdi, Z Gėtdi ẓulmet ḳamu oldı

4802 yār u, A yārum; yine, AQ yana; ACHM dėdüm, BDQ durur

ABH Dāsitān-ı cüsten-i (B -) İskender mülkī (H mülk-i) dīger bīrūn-ı heft ıḳlīm

C Dāsitān-ı cüsten-i İskender mülkī dīger bīrūn-ı heft ıḳlīm ki ān-rā nīz feṯḥ küned

M Cüsten-i İskender mülk-i dīger

Q Dāsitān-ı İskender ve mülk dīden ve bīrūn reften ezīn heft ıḳlīm

Z Dāsitān-ı ṭaleb kerden-i İskender memleket-i dīger

CD Muḳaddime-i dāsitān

4803 oldı, Q idi

4804 ėtgil, D ḳılġıl, Q eyle; nā-geh, BZ tā ki

4805 ālet, C ālāt; eyü, Q ḳadar

[4805/4806 – Q:

Kim bu ālet çün düşüp bāṭıl olur / Ḥükmüŋ andan bī-gumān zāyil olur]

4807 ACH **sözi ͡èrişdür**, MQZ **sözi getür**, BD getür sözi; furṣat girmeye (H gelmeye) tā ḫod (BHM tā ḫoz, Q nā-geh), DZ tā ḫod (Z yāḫoz) girmeye furṣat

4809 saŋa, H baŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4795 Kim olaruŋ dīni ʿaḳlı az durur
Sehl nesne bunları tīz azdurur

4796 Fāsıḳı yār ola dėyü ėtme cehd
Fāsıḳ olan nėcesi ṣaḳlaya ʿahd

4797 Ol ki Ḫālıḳ emrine ėtmez vefā H175a
Ḫalḳ andan ne ḳadar bula ṣafā

4798 Laʿli nėdersin ne gerek saŋa dür Z148a
Aḥmedī'nüŋ sözi ḳulaġuŋdadur

4799 Sözleri ögüt durur diŋler iseŋ B199a, C169a, D141a
Dėdügi ḥikmet durur aŋlar iseŋ

4800 Ṣubḥ geldi bu söz olınca temām
Oldı rūşen ʿālem ü gėtdi ẓulām

4801 Raḥmet enfāsından urdı ṣubḥ dem
Ẓulmet-i şeb gėtdi geldi ṣubḥ-dem

4802 Gėtdi yār u ben yana ḳaldum çü şemʿ
Ser-güẕeştüm bu dėdüm dutduŋsa semʿ

Dāsitān-ı cüsten-i İskender mülkī dīger bīrūn-ı heft ıḳlīm

Muḳaddime-i dāsitān

4803 Söyle furṣat geçmesün ėy ʿandelīb Q174a
Kim saŋa söz oldı dünyāda naṣīb

4804 Cūş ile her perdede ėtgil ḫurūş
Ki ⁀ola bir gün nā-geh olasın ḫamūş

4805 Düşüp ālet ṣınmadın cehd eylegil
Ne eyü söz kim bilürsin söylegil

4806 Çün bilürsin böyle ḳalmaz rūzigār
Söyle kim söz ḳala senden yādigār

4807 Var iken furṣat sözi ⁀ėrişdür dile
Daḫı furṣat girmeye tā ḫod ele

4808 Ṭarfetü'l-ʿaynuŋ içinde rūzigār M144a
Ġaybdan biŋ naḳş ḳılur āşikār

4809 Mihr ḳıla dėmegil saŋa sipihr
Kim beḳāsuzdur sipihr ü māh u mihr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4810 cihān, D sipihr

4811 vėrilen, D vėrenler

4812 Cehd, Z Cehdi; şöyle ḳıl var ise sende ... iltesin, H ḳıl sende var ise şöyle ... ilte; raḫt, M taḫt

4813 ACH **Çünkim ol durur**, BDQZ **Ol durur rāḥat**; görecek, CH girecek; isdeyen, HMQ isteyen, D isterseŋ; ḳıla, D ḳılġıl, QZ ḳılsun

[4814-4816 < Z]

4815 muġaylāngāh-ı, M muġaylān

4816 neçün ėtsün, H nėce ėtsün, D nėce olsun

4817 olup (Q olmaḳ) ḫalāṣ ... ḫāṣ, H ola hemān ... cān; ėdesin anı, D yėr alıp ola, Z ol yėri ⁀alup ola

4818 aŋa (QZ + bu)

4819 bīş ü kem ... ḫāṭıruŋda dutma ġam (H bīm), Q rūz u şeb ... ḫāṭıruŋ ėtme teʿab

4820 Aŋa göre artar, Q Daḫı artar anda

[4820-4821 – Z:

Ḫoş-dil ol şükr eyle bugün varına / Nesne eksilmez ėrerseŋ yarına

Rāḥat içün istenür bu māl u genc / Ne ⁀aṣṣı çünkim ola ol gişiye renc]

4821 oldı, B ola; ACH **Ne gerekdür pes** (C bes) bu ḳamu ḥırṣ u, BDMZ **Pes** (Z Bes) **ne gerekdür** bu ḳamu ḥırṣ u, Q Pes ne gerek bu ḳamu ḥırṣ ile

4822 çün, M çoḳ; A devşürüp, BM dėvşürüp, C dėrşürüp, Q dėşirüp, H dürişüp, DZ cemʿ ėdüp

4823 ṭoyurmamışdur, Q doyurmamışdur, B ṭoryumamışdur; Pes uyuban, H uyıbanuŋ

4824 Varına, Q vāriṣe; AC **ėtgil**, H ḳılġıl, BDMQZ **olġıl**

4825 ṭutan, CHQ dutan; ACMZ **Ṭoymadın**, BDH **Ṭoymadı**, Q Doymadı; ḳıldı cihāndan hem (H reh-) güẕer, Z ḳaldı cihāndan kim gėder

M Maṭlaʿ-ı dāsitān

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4810 Nėde saŋa bu siyeh-kāse cihān — Z148b
Ki ⁀anda ne ḥaḳḳ-ı nemek vardur ne nān

4811 Aŋa vėrilen göŋül şād olmadı — B199b, D141b, H175b
Ġuṣṣadan bir laḥẓa āzād olmadı

4812 Cehd şöyle ḳıl var ise sende baḫt — C169b
Ki ⁀iltesin firdevs gülzārına raḫt

4813 Çünkim ol durur görecek mülk pes
Rāḥat isdeyen aŋa ḳıla heves

4814 ʿĀlem-ı rūḥ ol durur yenbūʿ-ı nūr
Hem naʿīm ü revḥ u reyḥān u sürūr

4815 Ġūl yėridür muġaylāngāh-ı ḫāk — Q174b
Nėce ārām ėtsün anda rūḥ-ı pāk

4816 Murġ-ı cān ḳudsī durur u ten ḳafes
Anda durmaġa neçün ėtsün heves

4817 Bu ḳafesden dileseŋ olup ḫalāṣ
Ḳuds bāġında ėdesin anı ḫāṣ

4818 Dāne-i ḥikmetle bėsle anı sen
Ki ⁀olmaya pā-bend aŋa dām-ı ten

4819 Ḳāniʿ ol Ḥaḳ vėrdügine bīş ü kem
Dünyeyiçün ḫāṭıruŋda dutma ġam

4820 Kim nėçe kim arta mülk ü māl ü genc
Aŋa göre artar endūh ile renc

4821 Bu cihānuŋ çün beḳāsı oldı az
Ne gerekdür pes bu ḳamu ḥırṣ u āz

4822 Bī-beḳādur ʿömr çün durmaz gėder — D142a
Māl ü mülki devşürüp gişi nėder

4823 Kimseyi ṭoyurmamışdur māl ü genc — B200a, M144b, Z149a
Pes uyuban ḥırṣuŋa çoḳ çekme renc

4824 Varına ėtgil ḳanāʿat ėy refīḳ
Yoġına yėrinme kim budur ṭarīḳ

4825 Kim cihān mülkini ṭutan ser-te-ser
Ṭoymadın ḳıldı cihāndan hem güẕer

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4826

ACH Maṭlaʿ-ı dāsitān

4827 ėtdi, B ṭutdı

BQ Maṭlaʿ-ı dāsitān

4828 ḳılup, Q ḳıldı

4830 anı ġāyet, Q be-ġāyet; Ḥīlede, DZ Mekrde

4831 ser-keşler, Q ser-leşker, M leşkerler

4832 ḳamu, H ḳaldı; hemīn, Z yaḳīn

4833 ABQ maşrıḳda maġribde, CDHM maġribde maşrıḳda; Ki ⁀anda ⁀anuŋ, D Kendüniŋ; fermānı, BQ ḥükmi

4834 mülke (C milke) ḳāniʿ himmeti ... rütbeti, M mülkete ḳāniʿ hemīn ... rütbetin

4835 ACH **gerek ḥükmümde ʿālem**, BDQZ **cihān ḥükmümde gerek**

4836 Ḳılıç ile, D Ḳılıcumla, Q Ḳılıcuma; dėyü (Q dė) hevesde ḳalmışam, D heves ḳılmışam

4837 Daḫı mülk ... sebebden, Q Belki daḫı ... sebebde; ACHZ **almaġa ėtmişem** (Z ėderem), BMD **açmaġa ėderem**, Q açmaġa ḳılam

4838 gey, HQ bir; fermānum, DZ ḥükmümüz

4839 ėdem ben (Q men) , DZ ėdevüz; cümle benüm (Q menüm, Z bizüm) ola, D bizüm ola cümle

4840 Bu sözi şehden işidicek (Q çü işitdi), DZ Çün işitdi bu sözi şehden; ė (D -)

4826 Bu söz üzre bir ḥikāyet eydeyim H176a
Şöyle ki ʿişitdüm rivāyet ėdeyim

Maṭlaʿ-ı dāsitān C170a

4827 Şeh çü Ḳaydāfe işin ėtdi temām
Heybetinden ḫavfe düşdi ḫās u ʿām

4828 Gördiler ne resme ḳılup mekr ü āl Q175a
Eyledi Ḳaydāfe'yi ol pāy-māl

4829 Nėcesi ṭūfāna vėrdi taḫtını
Nėce gėderdi başından baḫtını

4830 Çün şecāʿatde ʿanı ġāyet gördiler
Ḥīlede hem bī-nihāyet gördiler

4831 Cümle ser-keşler aŋa rām oldılar
Pāẕişehler ḳulluġına geldiler

4832 Ne Ḥabeş ḳaldı vü ne Maġrib-zemīn
Ne Yemen ḳamu anuŋ oldı hemīn

4833 Ḳalmadı Maşrıḳ'da Maġrib'de mekān
Ki ʿanda ʿanuŋ fermānı olmadı revān

4834 Olmadı ol mülke ḳāniʿ himmeti
Daḫı yücelmek diledi rütbeti

4835 Pes dėdi bir gün vezīre tācver B200b
Kim gerek ḥükmümde ʿālem ser-te-ser

4836 Ḳılıç ile gerçi çoḳ mülk almışam D142b, Z149b°
Daḫı ʿalam dėyü hevesde ḳalmışam

4837 Daḫı mülk almaġa ėtmişem heves M145a
Bu sebebden rāḥatum yoḳ bir nefes

4838 Hīç yėr var mı daḫı gey soruŋuz
Kim aŋa fermānum ėrmez görüŋüz

4839 Ki ʿanı daḫı feth ėdem ben yaḳīn
Bu cihān cümle benüm ola hemīn

4840 Bu sözi şehden işidicek vezīr H176b
Dėdi cāvīd ol ė şāh-ı mülk-gīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4841 ol, H u; Ki ⁀ėtdi baḫtuŋı (C taḫtuŋı) cihānda, DZ Şöyle kim baḫtuŋı ėtdi

4842 bulmasun, DZ olmasun

4843 ḥükmüŋe rām, DZ saŋa ġulām

4844 vardur, B ḳaldı; ACH **olmadı ol**, BDMQZ **degül durur**

4845 Ḥükmi külline, Q Ḥükm ḫamuya

[4846 – DQZ'de bu beyitin yerine iklimler hakkında ayrıntılar bildiren bir ek bölüm bulunuyor – bkz. Eklenti 12]

4846 (< M) AC Cümle ḳabżuŋda durur, BH Sizde (B Bizde) durur bu ḳamu

Q Der beyān-ı baḥr-ı ḫamse

4847 AC kim ber, B ki bizde var, Z -ki hep bir, D kim var, H yėr kim var, Q ne ki var; ACHM **Yėdi daḫı ulu deryā**, BDQZ **Bėş mu'aẓẓam baḥr daḫı**

[4848 – DZ'de bunun yerinde şu beyit var:

D Ḳulzüm u hem Banṭas bī-gümān / Daḫı Baḥr-ı Rūm ėy şāh-ı cihān

Z Ḳulzüm u hem Baḥr-ı Nīṭus bī-gümān / Daḫı Baḥr-ı Rūm ėy şāh-ı cihān]

4848 Fāris ü, M Fāris-i, Q Fārisī; ėy dānā-yı, M ü dārā-yı

4849 Baḥr-ı Ye'cūc u daḫı, Q Baḥr-ı Ye'cūc daḫı hem, DZ Daḫı Baḥr-ı Hind (Z + ü) hem; Ḳamu oḳyānūsdan (CM oḳyānūşdan), DQZ Kim ḳamu ⁀oḳyānūsdan; yaḳīn, M hemīn

Q Der beyān-ı baḥr-ı Oḳyānūs

[4850-4851 – M ↲]

4850 oḳyānūs, C oḳyānūş; ki ⁀olupdur ... Merkez-i arża ki ṭoprakdur, DZ olupdur ... Her ṭarafdan yėri (D yėr) ki ⁀olmışdur, Q olup durur ... Bu yėdi arża ki ṭoprakdur

4851 Ḳamu baḥr u hem, Z Ḳamu deŋiz hem, Q Kim ḳamu baḥrlar

4852 māddeyi, D māddesi; Hem (Q Kim) ḳamu dönüp gėrü aŋa gelür, D Hem gėrü ḳamu aŋa rāci' olur, Z Hem ṣular gėrü aŋa rāci' olur

Q Der beyān-ı ṣıfat-i cezāyir-i Hind

4853 ü altmış, Q altmış ol, Z ü yetmiş; bī-kelām, DZ ėy nīk-nām

4855 ḳamuda, Q ḳamudan; olmışdur, DQ olmış

D *Neṣāyiḥ vüzerā li-İskender*

Z Firistāden-i İskender keştī be-deryā

4856 bu durur ki ⁀alduŋ, DZ dėyen işbudur; hemīn, M yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4841 Tācuŋ ėtsün ser-firāz ol Kirdigār — C170b
Ki ⁀ėtdi baḫtuŋı cihānda pāyidār

4842 ʻÖmrüŋüŋ gülzārı hergiz ṣolmasun — Q175b°
Devletüŋ bāġı teġayyür bulmasun

4843 Feṯḥ ėtdüŋ rubʻ-ı meskūnı temām
Ḫalḳ cümle oldılar ḥükmüŋe rām

4844 Dünyede ne şehr vardur ne diyār
Kim senüŋ olmadı ol ėy şehriyār

4845 Rubʻ-ı meskūn yėdi kişverdür yaḳīn
Ḥükmi külline sen ėdersin hemīn

4846 Cümle ḳabżuŋda durur ėy şehriyār
Ṭoludur ucdan uca şehr ü diyār

4847 Bu yėdi iḳlīmde kim ber durur — D143b°, Q176b, Z150b°
Yėdi daḫı ulu deryā var durur

4848 Baḥr-ı Hind ü Fāris ü deryā-yı Rūm — B201a
Baḥr-ı Cürcān Ḳulzüm ėy dānā-yı Rūm

4849 Baḥr-ı Yeʾcūc u daḫı deryā-yı Çīn
Ḳamu oḳyānūsdan çıḳar yaḳīn

4850 Baḥr-ı Oḳyānūs ki ⁀olupdur muḥīṭ
Merkez-i arża ki ṭoprakdur basīṭ

4851 Baḥr-ı Maġrib ol durur andan çıḳar
Ḳamu baḥr u hem gėrü aŋa aḳar

4852 Ḳamu ṣular māddeyi andan alur — M145b
Hem ḳamu dönüp gėrü aŋa gelür

4853 Var durur biŋ üç yüz ü altmış temām — A42b
Hind baḥrında cezīre bī-kelām

4854 Rūm baḥrında yüz altmış daḫı var — Q177a, Z151a
Cümle maʻmūr u ṭolu şehr ü diyār

4855 Bu ḳamuda ḥükmüŋ ėy şāh-ı cihān — H177a
Tende cān ḥükmi gibi ⁀olmışdur revān

4856 Rubʻ-ı meskūn bu durur ki ⁀alduŋ hemīn — C171a, D144a
Daḫı var mı mülk bilmezem yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4858 kesbüŋi, H rızḳuŋı; kim bu, D ki vėrdi; ACH **Bī-vefādur ġāyet ü nā-pāyidār**, BDQZ **Ḳalası degül bu resme pāyidār**

4859 hīç, Z bes; Ser-nigūn, M Aŋsuzın

4861 Dünyeden (Z Dünyede) kim, Q Dünyā çünkim; ACQ **yād**, BDHMZ **yarın**

4862 yazın, BQ bugün; CHM **yėri**, BDZ **taḫtı**, A bāġı

4863 şekker-ḫandedür, Z şekker ḳandadur, M şükr içindedür, Q ol ḫoş-ḫandedür; ėrişe, D ėrişse

4864 şükr (M şükrin) ėt çekme taʿab, B fikr ėt ṭutma ʿaceb

4865 gişide çün, Q çün gişide; ola ... gele, BQ ola ... ola

4866 ṣaydıġuŋ (BCDM ṣayduġuŋ) mülk-i, H ṣanduġuŋ rubʿ-ı; rubʿıdur, Q -dur rubʿı

[4867 – bu beyit yalnız A'da var, aslında 4871 ile aynı beyittir; 4868-4870 < C]

4868 maḳsūmdur ... mevhūmdur, B maḳsūm durur ... mevhūm durur

[4868/4869 – DZ:

Rubʿ vėrenden gişi ⁀eyit ne ala / Yā ḫaṭı mevhūmdan aṣṣı ne ⁀ola]

4869 yėr var mı ... Rūzi, H yėrümi ... Rūz; ḳılmaḳ, DZ ėtmek; almaḳ, D dutmaḳ

4870 AH **Ṣanma kim żabṭ ėtdügüŋ durur**, BDM **Yöriyip** (M Yöriyüp) **żabṭ ėtdügüŋ** degül, QZ Bu yazup żabṭ ėtdügüŋ degül

4871 ki ⁀ėy, BHQ ėy; ki ⁀oldı, M geldi

4872 olmış, H ėtmiş

4857 Çünki ṭutduŋ yėdi iḳlīmi temām
Bir iki gün ḫoş otur nūş eyle cām

4858 Yė yėdür kesbüŋi kim bu rūzigār
Bī-vefādur ġāyet ü nā-pāyidār

4859 Ser-firāz olduġuŋa hīç olma şād
Ser-nigūn düşmekligüŋi eyle yād

4860 Dėme kim ėrdüm bu gün eflāke ben
Çünki yarın girisersin ḫāke sen

4861 Çün bu gün devrān senüŋdür şād ol B201b
Dünyeden kim çıḳar elden yād ol

4862 Bülbülüŋ yazın olursa yėri bāġ
Çünki ḳış ola ṭutar ol yėri zāġ

4863 Gül bahār olduḳda şekker-ḫandedür
Çün ḫazān ėrişe ser-efgendedür

4864 Niʿmetüŋ çoḳ şükr ėt çekme taʿab
Eksügüŋ yoḳ daḫı nesne ⁀ėtme ṭaleb

4865 Şeh dėdi gişide çün himmet ola
Gözine bu çoḳ dėdigüŋ az gele

4866 Çoḳ dėyüben ṣaydıġuŋ mülk-i zemīn Z151b
Ḳamusı bir noḳṭa rubʿıdur hemīn

4867 Pes vezīr aŋa dėdi ki ⁀ėy tāc-baḫş
Bu saʿādet ki ⁀oldı Ḥaḳ'dan saŋa baḫş

4868 Bu yėdi kim rubʿ aŋa maḳsūmdur M146a
Her birisi bir ḫaṭ-ı mevhūmdur

4869 Daḫı yėr var mı ṭaleb ḳılmaḳ gerek D144b, Q177b
Rūzi oldıysa varup almaḳ gerek

4870 Daḫı çoḳ durur Ḥaḳ'uŋ mülki yaḳīn
Ṣanma kim żabṭ ėtdügüŋ durur hemīn

4871 Pes vezīr aŋa dėdi ki ⁀ėy tāc-baḫş H177b
Bu saʿādet ki ⁀oldı Ḥaḳ'dan saŋa baḫş

4872 Senden öŋdin kimseye olmış degül
Kimsene bu manṣıbı bulmış degül

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4873 niʿmet ile, D niʿmetden, Z niʿmetinden

4874 (< Z) Ḥaḳḳ'a, DQ aŋa; Niʿmetüŋ, D Niʿmet; AC ėtdükçe, BDHQ ėtdükde

4875 bunca, A nėce; imdi (Q şimdi) **ki ⁀elüŋe** (=H; A elüŋe, BDHMQ **ki ele**, Z çü ele), C ki ⁀imdi elüŋe

4876 ṭutup (CHM dutup), Q oturup; ACHM **vėrmegil ʿömri**, BDQZ **ʿömri vėrmegil**

4877 degmez, DZ degül

4878 isteyü, H isteyüp

4879 çün gişiye, B gişiye çün; ACH Kürsī-yi çerḫi gerek kim ėde, B Kürsī vü çerḫ gerek aŋa ʿarş, DMZ Kürsī-yi (D Küresi) çerḫ ola (M olsa) gerek aŋa, Q Cerḫ aŋa kūs gerekdür ferş u; taḫt, Q raḫt

4880 (< Z) ola ... gele, BQ olur ... gelür; Himmeti yoḳ ādemīden, D Himmet olmayan gişiden

4881 gendüye, M gendüŋe

4882 Gişide, Q Gişiye; ACH Ulu **iş aŋa görinür**, M Ulu **işler gelür aŋa**, BQ Ulu işler aŋa gele, DZ Ḳamu işler olur aŋa

[4883-4887 < Z]

4883 Dil ile ⁀ėder (A Dille ėder) şükrini Ḥaḳḳ'uŋ, DQ Dil ile ėder (D eyler) Ḥaḳ'uŋ şükrin

4884 (< M) şükrini anuŋ söylemek... eylemek, D şükrin anuŋ söylemegil ... eylemegil

4885 AC **ḥad ... ʿad** (C ḥad), BDHMQ **ʿad ... ḥad**; ACH **şükre nėce bulına**, BDM **şükrine bulına mı**, Q şükrāne bulına mı

4886 (< M) cān ile ⁀anda durur gözlerüm, D cānla anda durur gizlerüm

4887 ACMQ **dėrseŋ**, BDH **dėseŋ**

M Der mevʿiża

4888 sözin, Q sözi; fażlı, D fażl, HQ fażl u

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4873 Vaḳtidür kim şükr-i niʿmet ḳılasın
Münʿim'i ol niʿmet ile bilesin

4874 Niʿmet içün ḳılasın Ḥaḳḳ'a şenā B202a
Niʿmetüŋ arta anı ͡ėtdükçe edā

4875 Genc içün çekdüŋ cihānda bunca renc C171b
Yė yėdür imdi ki ͡elüŋe girdi genc

4876 Ḫor ṭutup vėrmegil ʿömri yėle
Degme gez girmez ʿazīz olan ele

4877 Bu cihānuŋ cümle cāh u ḥışmeti
Çün geçer bir ḥabbe degmez ḳıymeti

4878 Daḫı dünyā isteyü çekme taʿab
Bī-beḳāyı ʿāḳil ėtmeye ṭaleb

4879 Şeh dėdi çün gişiye yüz duta baḫt
Kürsī-yi çerḫi gerek kim ėde taḫt

4880 Ḳāniʿ olan aza dūn-himmet ola
Himmeti yoḳ ādemīden ne gele

4881 Aza bī-himmet ḳanāʿat eyleye Z152a
ʿAczi gendüye şanāʿat eyleye

4882 Gişide çün ola himmetden eṣer
Ulu iş aŋa görinür muḫtaṣar

4883 Dille ėder şükrini Ḥaḳḳ'uŋ ʿavām D145a, M146b, Q178a
Ben dil ü cān ile ėderem müdām

4884 Dil ile şükrini anuŋ söylemek
Niʿmetinedür mükāfāt eylemek

4885 Niʿmetine çünki yoḳdur hīç ḥad
Dil ile şükre nėce bulına ʿad

4886 Ben ki cān ile ͡anda durur gözlerüm H178a
Niʿmete baḳmazam anı gözlerüm

4887 Şükr ehli olayum dėrseŋ yaḳīn B202b
Niʿmeti ḳo Münʿim'i gözle hemīn

4888 Çün vezīrüŋ sözin ėtmedi ḳabūl
Aŋa görindi ḳamu faẓlı fużūl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4890 nesne **bula** (=ACH; BDQZ **bulur**) ṣayar (H hāye), M nesneyile ṣābir

Q Firistāden-i İskender keştī-rā be-deryā bār (?)

4891 ACH **Pes** (C Bes) **buyurdı**, BDMQZ **Emr ḳıldı**

B RESİM: İskender tarafından gönderilen keşif gemisi

4893 ḳılsa, D ėtse; u ber miḳdārı nedür, M ne miḳdār durur, Q miḳdārın ne durur

[4895-4897 – Q: 4897 4895 4896]

4896 ne, Q ger; ḳılsa, Z ḳıla, D ėtse; anlara, DZ bunlara

4897 içinde, BQ içine; yėr, DZ ėl

4898 Ėdeler keştīyi (M kiştīyi) bu yaŋa, Q İki keştī bu yaŋadan ol

4899 ne kim gördiler, DZ neden görürler; ACH **Ucdan uca**, BHMZ **Gelibenüŋ**, Q Gelübeni

4900 yıl ol ṣuda, DMZ yıla degin

4901 AC **oldılar**, BDHMZ **ki ʿoldılar**, Q ki ʿolurdı; berrden (A berden, H berriden), D yėrden

4902 Dilediler gėrü, D Dėdiler kim gėrü, Q Dėdiler gėrü ki

4903 ACH **görindi** (C göründi) **ʿıraḳdan**, BMQ **gelür görindi**, DZ göründi (D görindi) gelür; AC **Dönderüp**, DH **Ṭoġrudup**, BM Ṭoġrudıp, QZ Doġrudup

[4903/4904 – DZ:

D Ḳaldılar anı göribenüŋ ṭaŋa / Döndiler bunlar daḫı andan yaŋa

Z Ḳaldılar anı görübenüŋ ṭaŋa / Döndiler bunlar daḫı ʿanlardın yaŋa]

4904 ACH **Bu yaŋadın bir**, BM **Hem bu yaŋadan**, DQZ İki yaŋadan (Z yaŋadın); birbirini gördiler, C birbirine ėrdiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4889 Ne naṣīḥat kim dėdi işitmedi
Hīç anuŋ söziyile iş ėtmedi

4890 Gişi kim āza uyup yoldan aza C172a
Gerçi çoḳ nesne bula ṣayar aza

4891 Pes buyurdı kim düzeler bir gemi
Ki ‿olmaya anuŋ gereklüden kemi

4892 Çün gemiyi düzdiler şāh-ı cihān
Anŋa bir mellāḥ buldı kār-dān

4893 Kim bilürdi hendeseyle ḳılsa farż
Baḥr u ber miḳdārı nedür ṭūl u ʿarż

4894 Daḫı her milletden ėtdi iḫtiyār B203a
İki dānende gişiyi şehriyār

4895 Kim her işüŋ ḫayr u şerrin bileler Q178b
Fikr ile her müşkili ḥal ḳılalar

4896 Dürlü niʿmetden gişi ne ḳılsa yād
İki yıllıḳ vėrdi şeh anlara zād

4897 Tā ki bir yıl baḥr içinde gėdeler D145b
Daḫı yėr var mı tefaḥḥuṣ ėdeler

4898 Daḫı bir yıl dönderüben bādbān
Ėdeler keştīyi bu yaŋa revān

4899 Her ne kim gördiler ise ḫayr u şer M147a, Z152b
Gelibenüŋ vėreler şāha ḫaber

4900 Söz öküş çünkim muḥīṭe girdiler
Bir yıl ol ṣuda gemiyi sürdiler

4901 Baḥr idi her yaŋa oldılar revān H178b
Bulmadılar berrden hergiz nişān

4902 Dilediler gėrü ʿavdet ėdeler
Pes gelüp aḥvāli şāha eydeler

4903 Bir gemi görindi ‿ıraḳdan nā-gehān
Dönderüp bunlara ḳarşu bādbān

4904 Bu yaŋadın bir gemiyi sürdiler
Uġraşıban birbirini gördiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4905 aŋladı, Q aŋlardı; dilin, B dilini

4907 ACHMZ **ayru**, BD **ayruḫ**, Q ayruḳ; Söyler idi ‿anlar, HQZ Söyledi anlar; ḳudretdür bu, H ḳudret bunı

4908 ḥāli ne (DM ḥāline) ... aḥvāli ne, H ḥālini ... aḥvālini; Hem bular daḫı, DZ Ne bular (D bilür) kim

4909 böyle rāy, D şöyle remz

4910 Kim (M Ki) gele bir gişi ‿olardan (Q andan), D Gele bir gişi anlardan

4911 ACHM Kim **bu** (M Tā ki) **varup ögrene** nuṭḳ u beyān, B Kim **varup anda ‿ögrene** nuṭḳ u zübān, Q Kim varuban anda ögrene zebān, DZ Kim bu anda varup ögrene zübān; cānibüŋ, DZ yaŋanuŋ

4913 ACHQZ **oldı ol iki**, BDM **ol iki oldı**; ACH **ol müşkilleri rāy ile**, BDMZ **müşkilleri bu rāy ile**, Q uşbu rāy ile ol ʿuḳde

[4913/4914 – BDHMQZ (Z'de yalnız ikinci beyit bulunuyor):

Ḳamu iş biter çü rāy ola dürüst / Fevt olur her iş olıcaḳ (D çü ola) rāy süst

Her ne ʿuḳde var olur rāy ile ḥal / Rāysuz işlerde çoḳ (BDQ çoḫ) olur ḫalel]

4915 vėrdiler ḫaber, A ḫaber vėrdiler

4916 gişiyi, Q gişini

4917 AB ṭutıbanuŋ, CH dutıbanuŋ, M dutubanın, Q dutubanı, D ṭutup anda, Z Dutup anda

4918 nāmver, D tācver; ACH **Oḳıyıban** (H Oḳıduban) **ḳatına** (A ḳıtına), BDMQZ **Ḳatına getürüben** (BD getüriben)

4919 Ki ‿eyde şāha ḳanḳı, Q Kim dėye kim ḫansı; ėline, Z mülkine; fermān kim, D kim fermān

4920 Ki ‿ol yaŋada, Q Ol yaŋadan

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4905 Ne bular aŋladı dilin anlaruŋ — C172b
Ne ḫod anlar bildi sözin bunlaruŋ

4906 Var idi ‾İskender gemisinde ʿayān
Yetmiş iki dil içün üç tercümān

4907 Yetmiş iki dilden ayru daḫı dil — B203b
Söyler idi ‾anlar ne ḳudretdür bu bil

4908 Bilmedi anlar bularuŋ ḥāli ne
Hem bular daḫı ‾anlaruŋ aḥvāli ne

4909 Remz ile ʿāḳilleri söylediler
Birbiriyle böyle rāy eylediler

4910 Kim gele bir gişi ‾olardan bunlara — D146a, Q179a
Bir daḫı vara bulardan anlara

4911 Kim bu varup ögrene nuṭḳ u beyān — Z153a
Pes ḳıla bu cānibüŋ ḥālin ʿayān

4912 Ol daḫı bunda geliben dil bile
Ol yaŋanuŋ ḥāli ne şerḥin ḳıla

4913 Birbirine oldı ol iki bedel
Oldı ol müşkilleri rāy ile ḥal

4914 Bir gemi ol yaŋa sürüp bādbān — H179a, M147b°
Birisi bu cānibe oldı revān

4915 Pes geliben şāha vėrdiler ḫaber — A43a
Her ne kim gördiler ise ḫayr u şer

4916 Ol geminüŋ ḥālini söylediler
Ol gişiyi şāha ʿarż eylediler

4917 Gişi bir müddet ṭutıbanuŋ maḳām — B204a
Bildi Yūnānīlerüŋ dilin temām

4918 Çünki dil ögrendi anı nāmver
Oḳıyıban ḳatına ṣordı ḫaber

4919 Ki ‾eyde şāha ḳanḳı kişverden gelür
Anlaruŋ ėline fermān kim ḳılur

4920 Böyle vėrdi ol gişi şāha ḫaber — C173a
Ki ‾ol yaŋada daḫı var bir tācver

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 148a

İskender ile Gemici

Sağda tahtında oturan İskender karşısında altın bir taburede oturan gemicinin diğer İskender ve ülkesi hakkında anlattıklarını dinler. Çevrede saray görevlileri, önde müzisyenler.

4926. beyitten sonra yer alan resim 95 x 152 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



4921 Şekl ü vaż‘ı, HM Şekli vaż‘ı, DZ Şekli daḫı

4923 Çün ḳamusın ol, DZ Ol ḳamusın çün; ACH **artuḳ**, BDMQZ **yėre**

4924 yaŋa hergiz, Q yaŋadan hīç; Ki ⁀olmamışdı ⁀anda anuŋ ḥükmi, DQZ Ki ⁀ olmamışdı anda fermānı, H K’anda ⁀anuŋ fermānı olmadı

4925 AC **yıllıḳ bizümçün**, BDHMQZ **yıl bizüm içün**; gemide, H gemiye

4926 bulavuz, D bilevüz

M RESİM: İskender ile gemici M148a

[4927 < H]

4928 Pes varıban (H varuban), M Tā varuban, Q Kim varuban, DZ Varıban (D Varıban) bes; vėrevüz (C vėreler) şāha, DZ şāha vėrevüz; ne ki, Q güne; AC **ḫuşk u ter**, BDHMQZ **ḫayr u şer**

4929 biz (Z -); Berden (H Berriden [?], M Perrden) hergiz bulamaduḳ (B göremedük), Q Göremeduḳ berrden hergiz, D Şöyle kim berden belürmedi, Z Şöyle kim yėrden göremedük

4930 vaḳtümüz, D ḳūtumuz; oldı, HM ėrdi; temām ... nīk-nām, Q yaḳīn ... şāh-ı dīn; Bu, BD Bir

4931 Ol gemiden uş (Q men) gelüp (B gelip), M Ol gemiden gelüp uş, D Bunda gelüp ben size, Z Bunda gelüben size; vėrdüm, M vėrdük, B vėrüp; Ḳıṣṣamuz budur ki dėdüm (M dėdük), H Ḳıṣṣa bu durur ki dėdüm, DZ Ḳıṣṣamuz bu kim işitdüŋ

Q Der i‘tibār-ı naẓar be-Ṣāni‘

4932 ėy, D yā

D *Fī’l-münācāt*

Z Ṣıfat-ı ‘acz-ı İskender

4933 cümle sėnüŋdür, D hem sėnüŋ durur; yaḳīn, M hemīn

4934 yoḳdur (BD yoḫdur) senüŋ hergiz, MQ hergiz senüŋ yoḳdur (Q yoḫdur); ‘İzzetüŋüŋ ḥaddine ėrmez, B ‘İzzetüŋ ḥaddine ėrmez hīç, D ‘İzzetüŋ ḥaddine hem ėrmez, Q ‘İzzetüŋ ḥaddine ėremez

4935 Pāẕişeh (C Pādişeh) sensin ki saŋa yoḳ (B yoḫ saŋa), M Pāẕişahsın ki saŋa yoḳdur, Q Pāẕişeh sensin saŋa yoḫdur; ḳudret sėnüŋ ü, Q ḳudretdür sėnüŋ

4936 artuḳ (B artuḫ), DZ ayru; Ḫākdür tozıdur (H toz ėder) anı yėrde, Z Ḫākdür tozıdı yörir anı, D Ḫāk dozıda yörir anı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4921 Anŋa daḫı dėrler İskender be-nām
Şekl ü vaż‘ı hem saŋa beŋzer temām

4922 Yėdi kişver daḫı vardur ol yaŋa D146b, Q179b
Yėdisi daḫı musaḫḫardur aŋa

4923 Çün ḳamusın ol musaḫḫar eyledi Z153b
Daḫı artuḳ paẕişehliḳ diledi

4924 Ḳalmamışdı ol yaŋa hergiz mekān
Ki ‿olmamışdı ‿anda anuŋ ḥükmi revān

4925 Pes iki yıllıḳ bizümçün zād u āb
Bir gemide ḳodı ėdüben ḥisāb

4926 Tā gezüp bir yıl tefaḥḥuṣ ḳılavuz
Daḫı kişver varsa anı bulavuz

4927 Pes oradan dönderiben bādbān M148b
Gėrü mülkümüze olavuz revān

4928 Pes varıban vėrevüz şāha ḫaber
Ser-te-ser her ne ki gördük ḫuşk u ter

4929 Bir yıl olduḳ baḥr içinde biz revān B204b
Berden hergiz göremedük nişān

4930 Çün dönecek vaḳtümüz oldı temām H179b
Bu gemiye uġraduḳ ėy nīk-nām

4931 Ol gemiden uş gelüp vėrdüm ḫaber
Ḳıṣṣamuz budur ki dėdüm ser-te-ser

4932 Bu ḫaberden çünki āgāh oldı şāh
Ḳalıban ḥayrān dėdi kim ėy İlāh

4933 Paẕişehliḳ saŋa yaraşur hemīn C173b
Ki ‿āferīniş cümle sėnüŋdür yaḳīn

4934 Mülküŋe yoḳdur senüŋ hergiz kerān
‘İzzetüŋüŋ ḥaddine ėrmez gümān

4935 Pāẕişeh sensin ki saŋa yoḳ zevāl D147a, Q180a, Z154a°
Ḥükm ü ḳudret sėnüŋ ü ‘izz ü celāl

4936 Senden artuḳ ger Sikender ger Ḳubād
Ḫākdür tozıdur anı yėrde bād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4937 kārgāh (Z kārigāh) ... bārigāh, C bārigāh ... kārgāh

4938 ṭaşra nesne, Q daşra nesne, H nesne ṭaşra

[4939-4940 – M ↲]

4940 yėr ü, HM yėrde; durur āşikār, DZ olmışdur şümār

ABCHQ Der mevā'iż (BQ mevi'ża) ve taḥrīż ber iktisāb-ı (H ve'l-iktisāb-ı) feżāyil

M Der mevi'ża

4941 birine ne, DMQ biri neye

4942 (< D) nesne andan ayru, B andan ayru nesne

4943 gėrü, D daḫı

4944 Cehd bir bī-nef', H Cehd ile bir nef', Q Cümle bir bī-nef'i

4945 AC **Olur** ol, BDHMZ **Ki ⁀olur** ol, Q K'ol olur; renc, M derd

[4946-4948 < B]

4946 ABCH Çün eyü yavuz, DMZ Eyü yavuz çün, Q Uyma yavuzdur; CDHMQZ mihrini, AB mihrin; göŋlüŋden, C göŋülden

[4947-4965 < Z]

4947 ėrdüŋ dut (B ṭut), D ėrdüŋ; Ne ⁀aṣṣı, M Naṣṣı; ABCM göŋlüŋ, D göŋli, Q göŋül, H gendüŋ

4948 Ziynetine, Q Ziynete

4949 AC Ki ⁀evliyā'u'llāh**dan olasın** imām, BHQ Ki ⁀evliyā'u'llāh **olasın ėy** (Q -) imām, D Ki ⁀evliyā'u'llāh olasın bī-kelām

[4950-4951 – D ↲]

M Der taḥrīż ber iktisāb-ı feżāyil

4951 ABC eyülerle ola, DM eyülere ola, Q ėrenlerle ola, H ola eyülerle; ACDM olur yaḳīn, BHQ ola yaḳīn

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4937 Bildi şeh kim uludur ol kārgāh
Vehm érişür degül ol bārigāh

4938 Ḳısmetinden ṭaşra nesne ʿéden ṭaleb
Gendüye bī-fāyide éder taʿab

4939 Varına rāżī gerekdür her gişi
Kim terāzūyiledür ʿālem işi

4940 Ẕerre ẕerre yér ü gökde her ne var
Ḳamu Ḥaḳ ʿilminde durur āşikār

Der mevāʿiż ve taḥrīż ber iktisāb-ı feżāyil

4941 Her birine ne gerekdür ol bilür B205a, M149a
Ḫalḳa néce dilese ḳısmet ḳılur

4942 Āferīnişde ne kim var az u çoḳ
Ḳamu anuŋ nesne andan ayru yoḳ

4943 Gişiye her nesne kim rūzī ola
İsdemezse daḫı hem gérü ala

4944 Rūzī olmayan ele girmez yaḳīn H180a
Cehd bir bī-nefʿ zaḥmetdür hemīn

4945 Dünyenüŋ mihrine olma mübtelā
Olur ol ṣoŋra saŋa renc ü belā

4946 Çün eyü yavuz cihān durmaz géder
Cehd ét mihrini göŋlüŋden géder

4947 Cehd ile ʿérdüŋ dut Sikender yérine Q180b
Ne ʿaṣṣı çün gétdükde göŋlüŋ yérine

4948 Ziynetine dünyenüŋ étme ʿiltifāt
Çün bilürsin ki ʿanda yoḳ hergiz ṣebāt

4949 Münḳatıʿ ol dünye ehlinden temām C174a
Ki ʿevliyāʾu'llāhdan olasın imām

4950 Her ki dilerse ki Allāh'a ére D147b
Aŋa érenlerle otura ṭura

4951 Her kim eyülerle ola hem-nişīn
Ol daḫı ʿanlaruŋ gibi olur yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[4952 – Q'da 4941'den önce]

4954 (< Q) nėce ... ola ... ola, B nėte ... olur ... olur; nār, H cān

4955 ki ‿anı ādemī yėr, D gör ki anı yėrler

4956 ḳılur ... düzüp anı ‿ėder, Q ėder ... ėdüp ḳılur anı; naẓar, B eṣer

4957 insān ile çün, A çün insān ile

D *Fī ẕikri'l-cülūs ma'a ehli'llāh*

4958 dürr ü, BD dürlü

4959 ėdüp, B ėt ü; Ki ‿olasın ehlu'llāh ile, M Tā ki ehlu'llahla ‿olasın

4960 Çün olaruŋ ile, Q Çünki anlaruŋla; Ol ṣafāyı ki ‿anlaruŋdur, Q Ol ṣafā kim anlaruŋdur, D K'ol ṣafāyı anlar ėder

4961 Ṣoḥbetinde, DQ Ṣoḥbetinden; ABD bulur, HMQ alur, C olur

D *Fī ḳaṣṣat aṣḥābü'l-kehf*

4962 İt (BDHQ + ki); ABCH oldı ‿ehlu'llāh ile hem-nişīn, MQ ehlu'llāhla (Q ehlu'llāha) oldı hem-nişīn, D ehlu'llāh ile oldı ḳarīn

4964 Ki ‿ėresin, Q Ki ‿ėdesin; BCHMQ Ėrmez, AD Olmaz; anda olana, D aŋa ėrene

4965 ACH felekde ‿olan, BMQ felekdeki, D felekde ay; ACHM yoḳdur, BQ yoḫdur, D ėrmez; ėrmez, H yoḳdur

[4965/4966 – D:

Fī'l-mevi'ẓa ve'l-ḥikme

Aḥmedī bu söz ki saŋa söyledi / 'Işḳ rāzıdur ki rūşen eyledi

Cān ile her kim bu sözi diŋleye / Ne ki söz olsa kemāhī aŋlaya

Bunca gencīden Niẓāmī iki söz / Dėmedi bu resme hem bir yaluŋuz]

4966 Yoġa (Q Yoḫa) yėrinme varına, DZ Yoġına yėrinme vara

4967 cümle ... ėtdükde, DZ ḳamu ... ėdilse

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4952 Ḳaṭre deryāya ėrer deryā olur B205b
Hem ṣadefde lülü-yi lālā olur

4953 Güneşe ėrdükde şeb-nem nūr olur
Ṭopraġuŋ ālāyişinden dūr olur

4954 Şemʿ nėçe kim fidā-yı nār ola
Ẓulmeti gėdüp ḳamu envār ola

4955 Loḳma ki ʿanı ādemī yėr ḳan olur M149b
Belki dirlik bulıbanuŋ cān olur

4956 Ṭaşa güneş nūrı çün ḳılur naẓar
Sürme düzüp anı ʿėder nūr-ı baṣar

4957 Ḳarġa insān ile çün bir yıl ḳalur
Ādemī gibi lisān ehli olur

4958 Ṭopraġa encümden olduḳda naẓar
Laʿl ü yāḳūt olur u dürr ü güher

4959 Sen daḫı cehd ėdüp eyle ḳıl heves H180b
Ki ʿolasın ehlu'llāh ile hem-nefes

4960 Çün olaruŋ ile hem-dem olasın
Ol ṣafāyı ki ʿanlaruŋdur bulasın

4961 Gil ki birḳaç gün gül ile yār olur
Ṣoḥbetinde gör ne ḫoş sīret bulur

4962 İt oldı ʿehlu'llāh ile hem-nişīn D148a
Ādemīnüŋ sīretin ṭutdı yaḳīn

4963 Olma uyup şehvete ḥayvān-ṣıfat Q181a
Ol riyāżetle melāyik-maʿrifet

4964 Ki ʿėresin bir yėre ki ʿanda yoḳ fenā C174b
Ėrmez anda olana hergiz ʿanā

4965 Ol felekde ʿolan güne yoḳdur zevāl B206a
Andaġı yılduzlara ėrmez vebāl

4966 Ḥırṣı terk ėt kim yavuz ḫasletdür ol Z154a
Yoġa yėrinme varına ḳāniʿ ol

4967 Mālik olmaḳ cümle ʿālem gencine Z154b
Ṭoġrı fikr ėtdükde degmez rencine

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[4968-4970 – M'de 4968a ve 4970b bir beyit oluşturmuş; D'de 4968b yerine 4970b bulunmakta]

4968 ACH **Ne gerekdür pes** (C bes) **anuŋçün bunca**, BZ **Nèşe** (Z Nèye) **çeke gişi ⁀ anuŋçün bunca**, Q Anuŋ içün gişi nèşe çekse, DM Māl u genci gör nèce ⁀olur mār u

4969 ḳıldı yèdi ⁀iḳlīmi, Q yèdi iḳlīm ètdi; Yèrde her ne, DZ Ne ki yèrde

4970 daḫı, B daḫı ⁀ol, Q ol daḫı; nèce ⁀olur, H nèce ⁀oldı, Q ki oldı

4971 Renc ... Genc, Q Renci ... Genci; çoḳ, CQ çün; tena"um, DZ temettü'; sürmedi, M görmedi

4972 yapdı İrem, M nètdi Erem

4973 Mārlar günini (A gününi) ètdiler, Q Mārlarla gendüzin ètdi, D Rūzgārın mār ile ètdi, Z Rūzigārın mār ile ⁀ètdiler; siyāh, BQ tebāh

4974 ki (B -) erreyle (C azayla [?]) iki yardılar (BM dildiler), Q kim bıçḳu ile yèrdiler

4975 Dīv oldı yèl ile ḥükmine, Q Dīv oldı ḥükmile yèl ile, M Dīv hem yèl oldılar, Z Yèl ile dīv oldılar

4976 Ḫātemin alıp (CHM alup, Q aldı) elinden dīv (B rīv) ele (BMQ ile), D Ḫātemini dīv eline ala, Z Ḫātemini dīv aluban ele

4977 ḫāyindür ... māh u, Q ẓālimdür ... māh ile; kimseneye, D kimsene ne, H kimseye bu, Q kimseye

4978 meftūn ... maġbūn, M maġbūn ... meftūn

4979 Yüz aŋa ... ṣun'ından, Q Yüzüŋe ... ṣun'ında; dutġıl, M döngil; Buldı, D Bula

ACH Der istidlāl ve (C be-) tevḥīd ve temṣīl

B Der istidlāl ve tevḥīd

M Der temṣīl

Q İstidlāl ber tevḥīd

4980 Gèrü, Q Daḫı; AC hem **aŋa gèrü**, BHMQ hem **gèrü** (M yene) **aŋa**, DZ her biri aŋa

4981 māddeyi, A mādde; çeşme, H çeşm ü; vücūd andan, C vücūdından

4982 AC Hem **dönüben ol gèrü baḫra**, Q Daḫı dönüben gèrü aŋa, HM **Hem gèrü** (M ḳamu) **dönüp gèrü aŋa**, B Hem dönip gèrü dönip aŋa, DZ Hem dönüp her bir gèrü ⁀aŋa; Gendüzüni varup anda, DZ Gendüzin anuŋ ḳatında

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4968 Çünki durmaz gėder elden māl u genc
Ne gerekdür pes anuŋçün bunca renc

4969 Çün Sikender ḳıldı yėdi ‿iḳlīmi rām
Yėrde her ne genc var dėrdi temām

4970 Ārzū eyledi daḫı māl u genc
Māl u genci gör nėce ‿olur mār u renc

4971 Renc çoḳ çekdi vü rāḥat görmedi
Genc çoḳ dėrdi tena‘um sürmedi

4972 Cehd ile yapdı İrem baġını ʿĀd D148b, M150a
Bir dem anda oturup olmadı şād

4973 Çün cihān mülkine Ḍaḥḥāk oldı şāh
Mārlar günini ėtdiler siyāh

4974 Dėme Cemşīd’e cihānı vėrdiler H181a
Anı gör ki ‿erreyle iki yardılar

4975 Çün Süleymān yėr yüzin ṭutdı temām
Dīv oldı yėl ile ḥükmine rām

4976 Ḫātemin alıp elinden dīv ele A43b
Taḫtını gör nėce vėrdiler yėle

4977 Çün yaḳīn bildüŋ ki ḫāyindür sipihr Q181b
Mihr ėtmez kimseneye māh u mihr

4978 Aldanup rengine meftūn olmaġıl B206b
İnanup ʿahdine maġbūn olmaġıl

4979 Yüz aŋa dutġıl ki feyż ėtdükde cūd C175a
Buldı her mevcūd ṣunʿından vücūd

Der istidlāl ve tevḥīd ve temṯīl

4980 Baḥr-ı aʿẓamdan ki deryālar çıḳar Z155a
Gėrü dönüp hem aŋa gėrü aḳar

4981 Hem bulıtlar māddeyi andan alur
Rūd u çeşme hem vücūd andan bulur

4982 Hem dönüben ol gėrü aŋa gėder
Gendüzüni varup anda maḥv ėder

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4983 (< M) Bil ki ⁀işāretdür, Z Belki ⁀işāretdür, D Saŋa ḥüccetdür; Ḥaḳ'dandur, B Ḥaḳ'dan u

4984 ACH **Pes** (C Bes, A Hem) **gerek varduġuŋ aŋa**, BDMQZ **Gerek aŋa varduġuŋı**; Pes (=AC; BDM Bes, CH Hem) aŋa lāyıḳ yaraġuŋ, D Pes yaraġuŋ aŋa lāyıḳ, Z Bes yaraġuŋ aŋa göre

Z *Fi't-temṯīl*

4985 AC **durur**, DHMQZ **dur ol**, B dur bil

4986 Anuŋ, Z Ki ⁀anuŋ; hergiz, M her

4987 (< Z) ACH gemicidür be-ġāyet, BDMQ mühendis gemicidür; dūr-bīn, Q ü hemīn

[4988-4989 – Z ↲]

4988 (< D) üç, Q ol; ʿAḳl u ʿilm ü fikrdür bilgil, Z Fikr ü vehm ile ḫayāl oldı

[4989-4990 – D ↲]

[4989 – Z'de 4991'den sonra geliyor; bu noktada Z'de şu beyit var:

Bu kerānsuz baḥra ʿaḳl-ı dūr-bīn / Bir mühendis gemicidür bil yaḳīn]

4989 hemīn ... Muṣṭafā'nuŋ şerʿidür (D şerʿini) ... yaḳīn, Z yaḳīn ... Muṣṭafā şerʿi durur ... hemīn

4990 ʿaḳl, Z hem [vehm?]

4991 Yėdi, Q Birce (Parça?); ʿAḳl-ı kül daḫı ⁀anda, B ʿAḳl daḫı anda

4992 bu baḥr nedür, MZ nedür bu baḥrı; Evvel ol keştīyi (B gişi), M Ol iki kişţīyi

4993 keştī (M kişţī), B gişi

4994 Hem daḫı ḫayrān, Z Daḫı ser-gerdān

4995 dėrseŋ, AD dėseŋ; Lengerin cismüŋ, H Leşkerin cismüŋ, Q Lengerüŋ cismin

4996 Kim (M Ki) ʿināyetden, Q Hem ʿināyet

[4997-4998 – Z'de 4984'ten sonra]

4997 Şöyle cehd eyle, Z Cehd eyle ⁀eyle, D Cehd ėdesin

[4998-5000 – M: 4999 5000 4998]

4998 dāmından, H dāmında; bulıbanuŋ, M bulubanın

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

4983 Bil ki ‾işāretdür ki bu kevn ü mekān
Ḳamu Ḥaḳ'dandur Ḥaḳ'a varur ʿayān

4984 Pes gerek varduġuŋ aŋa bilesin
Pes aŋa lāyıḳ yaraġuŋ ḳılasın

4985 Baḥr ki ‾aŋa şeh gemi ṣaldı ʿayān
Maʿrifet deryāsı durur bī-gümān

4986 Anuŋ içinde ʿacāyib çoḳ durur D149a, M150b
Līki ‾anuŋ hergiz kerānı yoḳ durur

4987 İşbu deryāya Resūlu'llāh yaḳīn
Bir gemicidür be-ġāyet dūr-bīn

4988 Ḳamu dilleri bilen üç tercümān H181b
ʿAḳl u ʿilm ü fikrdür bilgil ʿayān

4989 Bu kerānsuz baḥr keştīsi hemīn
Muṣṭafā'nuŋ şerʿidür bilgil yaḳīn

4990 Maʿrifet deryāsı bī-pāyān olur B207a, Q182a
Anda fikr ü ʿaḳl ser-gerdān olur

4991 Yėdi deryā anda müstaġraḳ durur Z155b°
ʿAḳl-ı kül daḫı ‾anda bir zevraḳ durur

4992 Dileseŋ bu baḥr nedür bilesin
Evvel ol keştīyi ḥāṣıl ḳılasın

4993 Çünki ḥāṣıl ola ol keştī saŋa C175b
Ėrişesin maḳṣad u maḳṣūduŋa

4994 Mevc ile gird-āba ġarḳ olmayasın
Hem daḫı ḥayrān olup ḳalmayasın

4995 Olmasun dėrseŋ bu deryāda ḫaṭar
Lengerin cismüŋ ara yėrden gėder

4996 Kim ʿināyetden esip bād-ı nesīm
Ėresin maḳṣūda bī-teşvīş ü bīm

4997 Şöyle cehd eyle ki tā ḳable'l-memāt
Bulasın ḳayd-ı heyūlīden necāt

4998 Ṭabʿ dāmından bulıbanuŋ ḫalāṣ
Olasın ḳuds ehlinüŋ ḳatında ḫāṣ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

4999 (< Q) dėr iseŋ, D dėrseŋ

5000 baḫr-ı, Q ehl-i; AC **durur ol ... durur ol**, BDHMQZ **ol durur ... ol durur**; Hem, M Her

BHQ Ḫātime-i dāsitān

5001 sözini bildüŋ (M bulduŋ) ... bulduŋ, Q sözümi bulduŋ ... bildüŋ

AC Der ḫātime-i dāsitān ve münācāt

DM *Fī'l-münācāt*

[5002-5010 < Z]

5002 (< M) bilüp (BH bilip), Q bulup; duʿā, H revā

5003 V'ėy ... V'ėy, H Ėy ... Ėy, CQ Ėy ... V'ėy; ACHM sırruŋ, BDQ sözüŋ

5004 ACHM Cünbişin müruŋ, BD Cünbiş-i müruŋ, Q Cünbiş-i mürdan

5005 bāṭın beni (Q meni), D hem bāṭının; luṭfuŋla, Q luṭfuŋa; Ṭāhir eylegil ḳamusın (HM ḳamusı, C be-kullī), D Ṭāhir eyle luṭfuŋ ile, BQ Ẓāhir eylegil ḳamusı (Q ḳamusın)

5008 (< Q) AC artuḳ, BDHM ayru

5009 maḥbūb, B maḥcūb

5010 nūr-ı yaḳīn, B 'ilmü'l-yaḳīn

4999 Olmasun dėr iseŋ işüŋde ḫalel
Aḥmedī'nüŋ sözile eyle ʿamel

5000 Kim bu gün baḫr-ı maʿānī durur ol
Hem ḥaḳāyıḳ tercümānı durur ol

5001 Aŋladuŋsa sözini bildüŋ delīl D149b, M151a
Varduŋ ise yolını bulduŋ sebīl

Der ḫātime-i dāsitān ve münācāt

5002 Ėy ki her mużṭarra ėtdükde duʿā B207b, H182a
Ḥācetini bilüp ėdersin revā

5003 V'ėy ḳamu bī-çāreye çāre ḳılan
V'ėy ḳamu sırruŋ nedür sırrın bilen

5004 Cünbişin müruŋ ḳaraŋuda gören Q182b
Peşşenüŋ göŋlinde rāzına ėren

5005 Ẓāhir ü bāṭın beni luṭfuŋla sen
Ṭāhir eylegil ḳamusın ʿaybdan

5006 Her ṣıfatdan kim degül lāyıḳ saŋa
Pāklik baġışlaġıl yā Rab baŋa

5007 ʿIşḳuŋ ile cānumı maʿmūr ḳıl C176a
Maʿrifetle göŋlümi pür-nūr ḳıl

5008 Ḳoma bende mā u menlikden eṣer
Senden artuḳ bende ne varsa gėder

5009 Göŋlüme dünyāyı merġūb ėtmegil
Ġayruŋı cānuma maḥbūb ėtmegil

5010 Şöyle luṭf ėt *yā İlāhe'l-ʿālemīn*
Ki ͡ėde rūşen göŋlümi nūr-ı yaḳīn

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme Türk dili ve edebiyatı araştırmaları açısından taşıdığı önemin yanı sıra bilim tarihi ve Türk kültür tarihi için anahtar bir eserdir. Bu eser hem bir dünya fatihinin anlatısı hem ideal bir hükümdar portresi hem kısa bir ahlak öğretisi hem de bir bilimler ansiklopedisidir. Eserde, İskender'in doğu edebiyatlarında efsaneleşmiş yaşamı yanında "din", "tasavvuf", "ahlâk", "felsefe", "coğrafya", "astronomi", "tıp", "siyaset" ve "tarih" konuları da işlenir. Ahmedî'nin "Büyük İskender Hikâyeleri" geleneğindeki başlıca yeniliği, İskender'in bilgi arayışında tarihi, bilimlerden biri olarak kabul ettiğini gösteren yönüdür. İskender'in bakış açısına göre tarih, geçmişin yanı sıra geleceği de içerir.

İskendernâme, kaleme alındıktan sonra Osmanlı'da ve Türkçe konuşan diğer topluluklar arasında topladığı beğeniyi uzun zaman muhafaza etmiştir. Bu yönüyle eser, on beşinci ve on altıncı yüzyıllar boyunca İran'da, Orta Asya'da, Anadolu'da ve Mısır'da defalarca kopyalanmış ve resmedilmiştir. Eserin günümüze 100 civarında nüshası ulaşmış ve bunlardan 25'i de çeşitli minyatürlerle süslenmiştir.

Elinizdeki kitap, *İskendernâme*'nin "sekiz önemli nüshasını" merkeze alarak hazırlanan karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu yönüyle eser, *İskendernâme*'nin tenkitli ilk edisyonu sayılabilir. Eser; tenkitli metin, karşılaştırma bölümleri ve 17 adet eklentiyle birlikte Ahmedî'nin daha önceki versiyonları hakkında okuyucuya fikir edinme imkânı veren bütün varyantlarını da içerir. Çalışmaya Serpil Bağcı'nın *İskendernâme* nüshalarının resimleri üzerine bu edisyon münasebetiyle hazırladığı yazı ve erken Osmanlı döneminde hazırlanmış zengin tasvirli bir nüshanın bütün resimleri de açıklamalarıyla birlikte eklenmiştir.

TÜRK-İSLAM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ 29

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

TAKIM ISBN: 978-605-2249-59-8
9 786052 249598
ISBN: 978-605-2249-60-4
9 786052 249604

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ: 29

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Himayelerinde



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT: II

AHMEDÎ

HAZIRLAYAN: ROBERT DANKOFF

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT II

Ahmedî

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme
CİLT: II
Ahmedî

Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 29

Hazırlayan
Robert Dankoff (Prof. Dr.)

Editör
Fikret Turan (Prof. Dr.)

ISBN: 978-605-2249-61-1 | 978-605-2249-59-8 (Takım)
Ankara, 2020

Yayın Sürecinde Emeği Geçenler
M. Sait Türkhan (Dr. Öğr. Üyesi)
Mine Arslan

Tasarım ve Uygulama
Murat Acar

TÜBA Başkanı
Muzaffer Şeker (Prof. Dr.)

Proje Yayın Kurulu
Atilla Bir (Prof. Dr.)
Erhan Afyoncu (Prof. Dr.)
Hüseyin Sarıoğlu (Prof. Dr.)
M. Fatih Andı (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Muhittin Macit (Prof. Dr.)
Mustafa Çiçekler (Prof. Dr., Proje Yürütücüsü)
Mustafa Kaçar (Prof. Dr.)

Proje Yayın Koordinatörleri ve Danışmanları
H. Ahmet Arslantürk (Prof. Dr.) (2015-2018)
Turgay Anar (Doç. Dr.)

Proje İdari İşler Sorumlusu
Duygu Erol

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık Ticaret İşletmesi
Ostim OSB Mahallesi, 1256. Cadde No: 11
Yenimahalle / Ankara

© Türkiye Bilimler Akademisi 2020
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Yayıncının izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Kullanılan görsellerin yayın izinleri ile ilgili
maddi-manevi sorumluluklar eseri hazırlayanlara aittir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Piyade Sokak - No: 27 Çankaya - ANKARA
bilimklasikleri@tuba.gov.tr
0 312 442 29 03
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
Himayelerinde

İskendernâme

İNCELEME - TENKİTLİ METİN

CİLT: II

Ahmedî

Hazırlayan
Robert Dankoff

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Büyük gelecekler, büyük geçmişlerin bilgi ve birikimi üzerine inşa edilir.

Türkiye, ihtişamlı bir medeniyetin ve zengin bir tarihin meydana getirmiş olduğu büyük bir birikimin varisidir. Kökleri bilime, bilgiye, hikmete ve irfana dayanan bu birikim, ülkemizin geleceğinin inşası gayretlerinde de en önemli referansımız olmalıdır. Bu büyük birikimden yararlanmadığımız takdirde, geçmişimizi "müzelik bir emtia"ya dönüştürürüz, sağlıklı bir gelecek inşa edemeyiz.

Zira tarih, sadece geçmişte olup biten değil, aynı zamanda bugüne kalan, yarına da aktarılacak olandır. Milletler tarihte yalnızca geçmişlerini değil, geleceklerini de ararlar. Geçmişiyle barışamayan, tarihini yorumlayamayan, ecdadına yabancılaşan milletler, sağlıklı bir gelecek inşa edemezler.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Çağımıza ve geleceğe yapacağımız etki bakımından, sahip olduğumuz zengin mirası yeniden ve daha güçlü biçimde harekete geçirmemiz gerekiyor. Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim ve Kültür Mirası Projesi"ni, işte bu amaca yönelik bir çalışma olarak değerlendiriyorum.

Proje kapsamında, sosyal bilimler, İslâmî ilimler, Türkiyat, sağlık ve tabiat bilimleri ve teknik bilimler alanlarında hazırlanan eserlerin, bilim ve kültür hayatımıza kazandırılmasını takdirle karşılıyorum.

Bu vesileyle, eserlerin müelliflerini rahmet ve şükrânla yâd ediyor, projenin hayata geçirilmesinde görev alan bilim adamlarımız ile TÜBA mensuplarını kutluyorum.

Recep Tayyip Erdoğan
T.C. Cumhurbaşkanı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Takdim

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Sürdürülebilir kalkınma; "güçlü makroekonomik politikalar" ile "rekabeti odağına alan yapısal reformların" bir arada uygulanması ile mümkündür. Rekabette söz sahibi olabilmek ise; bilimsel ve teknolojik gelişmelerden en iyi şekilde faydalanmak, bu gelişmeleri içselleştirmek ve bir sonraki adımı da tasarlamakla mümkün oluyor. Bunu başarabilen ülkeler gelişmişlik konusunda rakiplerini geride bırakıyor ve küresel ekonomide daha fazla söz sahibi olmaya başlıyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişme "yeni", "daha iyi" ve "keşfedilmemiş" olanı arama çabasıdır. Fakat bu çaba, geçmişten asla kopuk değildir. Geçmiş mirasın çok daha iyi anlaşılması, geleceğin daha sağlam inşası için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye tam da bu noktada, bulunduğu coğrafya ve sahip olduğu eşsiz tarihi ve kültürel birikimiyle ciddi bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Türk-İslâm medeniyetinin kadim bir üyesi olarak; insanlığın bilimsel, teknik ve kültürel gelişimine çok somut katkıları olan bir medeniyetin mirasçısıyız.

Türk-İslâm medeniyetine ait eserlerin gün ışığına çıkarılması; yeni kuşakların geçmişten feyz alarak daha güçlü bir motivasyonla yola devam etmesine katkı sağlayacaktır. Bu eserler ayrıca, bilim, Ar-Ge ve yenilikçilik konusundaki politikalarımız için de girdi sunarak, farklı bakış açılarından faydalanma imkanı verecektir. Bu kapsamda, Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde, Türkiye

Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yürütülen "Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi"ni çok değerli ve benzersiz bir adım olarak görüyorum. Proje; matematik, astronomi, tarih, coğrafya, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda saygıdeğer İslâm âlimleri tarafından hazırlanan eserleri bilim dünyasına kazandırmayı amaçlıyor.

Yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımıza şükranlarımızı arz ediyorum. Başta TÜBA çalışanları olmak üzere, bu çok kıymetli proje için emeği geçen herkesi içtenlikle tebrik ediyorum. Eserlerin yazarlarını rahmet ve hayırla yâd ediyor, Projenin Milletimizin bilimsel ve topyekün kalkınması için yararlı olmasını diliyorum.

Mustafa Varank
T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Sunuş

Ülkelerin bilimsel ilerlemesi ve yenilikçilik performansı, topyekûn kalkınma ile uluslararası rekabette üstünlük sağlama bakımından stratejik öneme sahiptir. Toplumların geleceğinin güvenle inşası ve refahın toplumun tüm katmanlarına yayılması bilimin, bilimsel düşünce ve yaklaşımların önemsenmesi ve yaygınlaştırılması, gençlerin bilim ve araştırma alanına yönlendirilmesi, bilimsel çalışma ve başarıların teşvik edilmesi ile mümkündür. Bu konular, dünyadaki bilim akademilerinde olduğu gibi milli akademimiz Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) amaç ve görevleri arasında yer almaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşmak için sahip olduğumuz medeniyet birikimini iyi anlamak zorundayız.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Millet olarak, önemli bir bölümü gün ışığına çıkarılmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen zengin bir bilim ve kültür mirasına sahip bulunuyoruz. Bu mirasın daha görünür ve yararlanılır kılınması, bugünkü ve gelecekteki bilimsel performansımız ve ulusal hedeflerimize ulaşmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Tarihsel birikim ve mirasın ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi, diğer yararları yanında, bilimsel ilerleme ve yenilikçi çalışmalar için gerekli cesaret, özgüven ve motivasyona yapacağı katkı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkelerin ekonomik gelişmişlik ve kalkınma yarışında son iki yüzyıldır devam eden göreli konumumuz ile geleceğe yönelik yüksek amaçlarımız dikkate alındığında, bireysel ve toplumsal düzeyde sağlıklı bir benlik/kimlik ve özgüven inşası ile güçlü bir ekosistem ve kültürün oluşturulmasına gerek olduğu ve bu konuda her Türk kurumunun katkı ve destek sağlamasının ulusal bir görev olduğu açıktır.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi, ülkemizin millî

bilimler akademisi olma sorumluluğu ile Kalkınma Bakanlığı'nın mali desteğiyle 2014 yılında başlatılmıştır. Proje kapsamında Türk-İslâm medeniyeti havzasında, fen, mühendislik, Türkiyat, sosyal bilimler, dinî ilimler gibi alanlarda eski-farklı Türk lehçeleri ile diğer dillerde üretilmiş, uzman bilim insanlarımızca seçilen 100 eserin, imkân ve ihtiyaca göre transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi yapılarak yayımlanması yoluyla bilim ve kültür âleminin ve gelecek kuşakların istifadesine sunulması hedefi doğrultusunda yayınlarımız devam etmektedir.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projemiz, çok sayıda paydaşın doğrudan ve dolaylı katkı ve desteklerinin eseridir. Projemizin başlangıçtan beri Sayın Cumhurbaşkanımızca desteklenmesi ve 2018 yılı başından itibaren resmen Cumhurbaşkanlığı himayelerine alınmış olması, Akademimiz açısından büyük bir onur ve teşvik kaynağı olmuştur. Bilime ve projemize verdikleri çok değerli destek ve yüksek himayeleri için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a kalbî şükranlarımızı arz ediyorum.

Bugüne kıyasla oldukça kısıtlı koşullarda bilimsel mirasımızı oluşturan eserleri kaleme alan bilim ve kültür tarihimizin kahramanlarını rahmet ve şükranla yad ediyorum. Bu eserlerin çoğaltılması, saklanması ve bugüne ulaşmasında rol alan isimsiz kahramanları da saygıyla anıyorum.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Eserlerin transliterasyonu, tıpkıbasımı ve/veya tercümesi ve tahlilini yaparak günümüzün ve geleceğin okuyucu ve araştırmacılarına ulaşmasını sağlayan bilim insanlarımıza müteşekkiriz. Yayına hazırlık ve basım sürecinde rol alan Akademi üyelerimiz, bilim insanlarımız ve çalışanlarımız ile projeye katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza da teşekkür ediyorum. Bununla birlikte, TÜBA'da danışman olarak görev yaptığı süreçte İskendernâme'nin yayıma hazırlık sürecinde katkıları olan Prof. Dr. Ahmet Arslantürk'e teşekkürlerimi iletiyorum. Ayrıca, Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi'nin hayata geçirilmesinde katkılarından ötürü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'a minnettarız.

TÜBA Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Projesi kapsamında yayımlanan eserlerin milletimizin bilimsel ilerlemesi ve topyekûn kalkınması ile medeniyet ihyası/inşası süreci bakımından yararlı olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker
TÜBA Başkanı

İçindekiler

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Takdimler ve Sunuş

Önsöz 13

İskendernâme 16

Tenkitli Metin, Aparat, Marciana Nüshasının Resimleri

11. Tarih I (5011-5785) 19
12. Tarih II (5786-6617) 141
13. Tarih III (6618-7536) 253
14. Tarih IV (7537-7870) 389
15. Son seyahatler (7871-8541) 439
16. Son (8542-8754) 531
Eklenti 1: Mi'rācnāme 563
Eklenti 2: Emîr Süleymân Övgüsü 627
Eklenti 3: Tanrı'nın Birliği 631
Eklenti 4: İskender'in Hastalıkları 633
Eklenti 5: Mizaçlar, Hastalık, Melekeler 637
Eklenti 6: Acâyib I – Denizdeki Garip Varlıklar; Sıcak ve Soğuk Irmaklar 643
Eklenti 7: Acâyib II 647
Eklenti 8: Acâyib III 667
Eklenti 9: Acâyib IV 669
Eklenti 10: Acâyib V 675

Eklenti 11: Tinnīn Üzerine 677
Eklenti 12: İklimler 679
Eklenti 13: Tahmures'in Kıyamet Üzerine Söylemi 681
Eklenti 14: Şābūr Rūm'da 683
Eklenti 15: Mucizat ve Hilafet 685
Eklenti 16: ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṯ ve Ebū Müslim 691
Eklenti 17: Meʾmūn Zamanında İlimler 693

Özel Adlar Dizini 697

Ek 1: Nüshaların Varyasyon Ayrıntıları 721

Ek 2: B Nüshasının Dikkat Çekici Tarafları 733

Ek 3: Dikkate Alınan Öteki Nüshaların Varak / Beyit Dizelgesi 751

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Önsöz

İskendernâme'nin karşılaştırmalı yayınına uzun zamandır ihtiyaç duyulmaktaydı. Burada sunulan *editio princeps*'e (ilk edisyon) İsmail Ünver'in öncü çalışmalarının büyük katkısı olmuştur. 1983'te Ünver, anahtar bir nüshanın (aşağıda **A** olarak anılacaktır) tıpkıbasımını yayımladı. Daha sonra bu nüshayı temel alarak bir transkripsiyonlu metin hazırladı. Bu transkripsiyonu bir edisyon kritik için kullanmak niyetinde idi. Ancak bu işi Ocak 2015'teki vefatına kadar ele alamadı. Transkripsiyonu Semih Tezcan'a bırakmıştı. O da benimle birlikte yapmayı teklif etti. Kendisiyle birlikte Ünver'in transkripsyonu üzerine çalışarak bunu yayımlanabilir hale getirmek amacıyla birçok düzeltme yaptık. Zaman zaman metni Bibliothèque Nationale'in internet ortamında yayınladığı **B** nüshasıyla karşılaştırıp kontrol ettik. Metnin olgunlaşmış versiyonunun en eski tarihli nüshaları olan A ile B arasında birçok tutarsızlık olduğu açıktı. Kemal Sılay'ın çalışmasından da haberdardık: Sılay 2004'te, A ve B'nin yanı sıra İsmail Ünver'e danışarak seçtiği sekiz nüshaya dayanan *İskendernâme*'nin Osmanlı tarihi bölümünün (7537-7870. beyitler) bir baskısını yayımlamıştı.

Eylül 2015'te Tezcan'la birlikte tüm metnin tenkitli metin çalışmasına girişitik. Tezcan'ın yardımıyla Türkiye kütüphanelerinde bulunan nüshalardan Sılay'ın kullandığı üç nüshayı (**C**, **D** ve **H**) ve metnin en eski versiyonunu içeren bir nüshayı (aşağıda **Z** olarak anılacaktır) temin ettik. Bibliothèque Nationale, çok güzel resimlendirilmiş Şiraz nüshalarından birini de (aşağıda **Q** olarak

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

anılacaktır) internete koymuştu. Son olarak Venedik'teki Marciana Kütüphanesinden birçok resimle donatılmış olan ve yine metnin eski bir versiyonunu içeren bir nüshayı (aşağıda **M** olarak anılacaktır) edindik.

Bu sekiz yazma nüshayı kullanarak yaptığımız tenkitli metinde şu dört hedef amaçlanmıştır:

1. Bu metin, Ünver'in öngördüğü **A** nüshasındaki 8754 beytin transkripsiyonunun, özellikle metnin olgunlaşmış halini içeren başka mükemmel bir nüshası olan **C** ile karşılaştırılarak düzeltilmiş halini yansıtmaktadır.

2. A nüshasında bulunmayan veya değişik biçimde bulunan parçalar için "eklenti" terimini kullandık. Bu çalışmada esas metin ile eklentileri belirgin biçimde birbirinden ayırdık. Bu eklentiler bazen seyyar (nüshalara göre yeri değişebilen) olabilmektedir, Eklenti 1: Mi'rācnāme, Eklenti 2: Emīr Süleymān Övgüsü gibi.

3. Tenkitli metnimiz, karşılaştırma aparatı ve 17 adet eklentisiyle okuyucuya Ahmedî'nin önceki versiyonları hakkında fikir edinme imkânı veren bütün varyantları içermektedir. Ayrıca, kullanılan sekiz nüshadaki (bazen birbirinden ayrılan) başlıkların yerlerini ve resimlerin konuları ile nerede bulunduklarını aparatta gösterdik.

4. Erken dönem nüshaları arasında en çok resme sahip olanın (**M**) yanı sıra bir önceki ve sonraki resimli nüshalara (**B** ve **Q**) da atıfta bulunulmuştur. M'deki 66 resmi konularının hikâye edildiği yerlere yerleştirdik. Çalışmamıza Serpil Bağcı'nın *İskendernâme* nüshalarının resimleri üzerine bu edisyon münasebetiyle hazırladığı yazıyı da ekledik.

İskendernâme yazmalarının sayısı ve çeşitliliği göz önüne alındığında, bu edisyonun nihaî olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak gelecekte, diğer nüshalar üzerine yapılacak incelemelerin de eklenmesiyle tamamlanabilecek faydalı bir temel çalışma olacaktır.

Bu karşılaştırmalı metin yayınının şu andaki düzeye gelmesinde, bana içtenlikle yardım eden arkadaşlarımın, meslektaşlarımın büyük payı olmuştur. Prof. Semih Tezcan, 1983'te Indiana Üniversitesi'nde düzenlenen bir Türkoloji kongresine gelirken bana

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

armağan olarak İsmail Ünver'in tam o sırada kendi denetiminde Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanmış olan *İskendernâme* tıpkıbasımını getirmişti. O yayındaki mükemmel "Giriş" bölümünü okuduktan sonra bu eser üzerine duyduğum çalışma arzusu hiç sönmedi. Tezcan, bu defa da Ünver'in hazırladığı fakat yayınlamak istemediği çevriyazısının, merhumun vasiyetine ve isteğine uygun olarak karşılaştırmalı bir metin yayını içinde değerlendirilmesi görevini bana tevdi etti. Bundan başka, çevriyazının fonolojik özellikleriyle ilgili ilke kararlarını birlikte aldık, metinle ilgili bir dizi sorunu birlikte çözdük. Benim Türkçe olarak kaleme aldığım kısımları gözden geçirip düzeltti. Türkiye kütüphanelerinde muhafaza edilen birçok yazmanın dijital kopyalarını sağladı.

Son yıllarda ve özellikle Ağustos 2017'de Prof. Semih Tezcan ve eşi Prof. Nuran Tezcan'la yazlıklarında bu eser üzerinde oldukça yoğun bir çalışma sürdürdük. Semih Bey'in bu edisyona olan özverili katkısı her açıdan son derece önemlidir. Bundan dolayı kendisine ve Nuran Hanım'a minnettarım. Son görüşmemizden bir kaç hafta sonra Eylül ayında kendisinin ani vefatını öğrendiğimde duyduğum üzüntüyü tarif etmem mümkün değildir. Buradan "Semih Bey, nur içinde yat!" diyorum.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Nüshaların temini konusunda Prof. İsmail Hakkı Aksoyak ve Prof. Melek Özyetgin de yardımlarını esirgemediler. Prof. Serpil Bağcı özellikle resimli *İskendernâme* nüshaları hakkında hiçbir kaynakta bulunamayacak bilgiler verdi. Yıllarca dünyanın değişik kütüphanelerinden topladığı zengin malzemeden yararlanmama büyük bir cömertlikle izin verdi. Doç. Furkan Öztürk, "Özel Adlar Dizini"nin hazırlanmasında çok yardım etti. Eski Türk Edebiyatı alanının öndegelen uzmanlarından Prof. Günay Kut ile eserin versiyonları üzerine, Dr. Dimitri Kastritsis ile "Büyük İskender'den Osmanlılara Kadar Tarih" bölümü üzerine, Prof. Bernt Brendemoen ile "Vezin ve Vasle" bölümü üzerine çok verimli yazışma ve görüşmeler yaptım. Kendilerine tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum.

Robert Dankoff

İskendernâme

Aparat

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme

Tenkitli Metin

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Metnin içine yerleştirilen M nüshasının resimleri *Ministero per i Beni e la Attività Culturali – Biblioteca Nazionale Marciana* izniyle yayınlanmıştır. Başka bir yayında kullanılamaz.

11. Tarih I (**5011-5785**)

A Su’āl-i İskender ez aḥvāl-i mülūkī ki pīş ez ū būdend ve baʿd ez ū bāşend

BC Dāsitān-ı su’āl-i İskender ez aḥvāl-i mülūk (C mülūkī) ki pīş ez ū būdend (C + ve baʿd ez ū ḫ^{v}āstend būden)

D *Fi’l-mevʿiẓa ve’n-naṣīḥa*

H Dāsitān-ı su’āl-i İskender ez ..... (?) mülūk

M Pürsīden-i İskender ez ḥāl-i ʿālem

Q Su’āl-i İskender ez aḥvāl-i mülūk-i sābıḳ

CZ Muḳaddime-i dāsitān

5011 ṭūṭī-yi, Q muṭrib-i; Ki ⁀oldı sözüŋ ẕevḳine (Q şevḳine), D Kim sözüŋ ẕevḳinedür

5012 Geh ḥaḳāyıḳ, Z Hem ḥaḳāyıḳ; sırrını, Q ẕikrini; keşf, B şerḥ

5013 ʿŪdvār (M ʿŪduvār, Z ʿŪdıvār), A ʿŪdveş

5014 Sūzdur ʿūdı ki düzer (H ėder), Q Sūzdur kim ʿūdı düzer, DZ Sūz ėtdi (D ėden) böyle ʿūdı; ṣavtına, DZ ünine

[5014/5015 – Z:

Sūz ėder nāyı bu resme ḫoş-nüvā / Ṣanma sen ol āteşi bād-ı hevā]

[5015-5016 – DZ ↲]

5015 Çünki ... mālından ṭamaʿ naṭʿını dür, Q Çünkim ... elinden ṭamaʿ ḳaṭʿına dur

5016 ėt ki ol durur, D ėt diler iseŋ, Q eyle kim oldur; Terk ėt dünyāyı dilerseŋ, Z Dünyeyi terk ėt diler iseŋ, D Dünyāyı terk ėt kim ol durur

5017 Mār durur māl, Q Māl durur mār; terk eyle ... yudar ejdehā olup, DZ ḳo elden ... pāmāl ėder ol bī-şek

5018 **li’llāh** (=ACH; BMQ **bi’llāh**) ḳoma (Q ḳoyma), DZ terk ėtme anı; vāriṣe, C var ise

5020 Zehrdür zinhār aŋa el ṣunmaġıl, DZ Mihr gösterse aŋa inanmaġıl

[5020/5021 – DZ:

DZ ʿİşve ėtdükce saŋa bu pīre-zen / Yigit iseŋ ġarre olma aŋa sen

Z (krş. 4788) Yılanı yumşaḳ dėyü gey ṣanmaġıl / Zehrdür zinhār aŋa el ṣunmaġıl]

5021 ʿUḳbīyi ⁀isde (DZ ʿUḳbī iste), M İste ʿuḳbī; dārü’l-ḳarār, Q dār-ı ḳarār

5022 rūḥ, HM revḥ; reyḥān, D rencān; AC **şevḳ ü revḥ ü**, BDHMQZ **rūḥ** (Q çerḫ) **u ḥūr u** (BH ḥūr-ı, D cevr)

5023 vü, Q -dur; ACH **ʿıyş**, BDMQZ **ẕevḳ**

5024 (< H) fināsına, Q beḳāsına

M Der mevʿiża

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

11. Tarih I (5011-5785)

Su'āl-i İskender ez aḥvāl-i mülūkī ki pīş ez ū būdend ve ba'd ez ū bāşend

Muḳaddime-i dāsitān Z155b°

5011 Söylegil ėy ṭūṭī-yi şīrīn-kelām
Ki ‿oldı sözüŋ ẕevḳine şekker ġulām

5012 Geh ḥaḳāyıḳ sırrını keşf eylegil
Geh ma'ānīden daḳāyıḳ söylegil

5013 Çünki sözüŋ sūz ile gelür dile B208a, D150a
'Ūdvār ėder eşer cān u dile

5014 Sūzdur 'ūdı ki düzer ḫoş-nefes Z156a
Sūz ėder ney şavtına cānı heves

5015 Çünki oldı ḫātıruŋ deryā-yı dür M151b
Dünyī mālından tama' naṭ'ını dür

5016 Ḥikmete cehd ėt ki ol durur çerāġ H182b
Terk ėt dünyāyı dilerseŋ ferāġ

5017 Mār durur māl terk eyle anı
Yoḫsa yudar ejdehā olup seni

5018 Ḳoma kim ṭaġıda anı ḥādiṣe Q183a
Yė yėdür li'llāh ḳoma ‿anı vāriṣe

5019 Çekme zaḥmet māl içün kim māl ü genc
Āḫiretdedür belā dünyāda renc

5020 Pīre-zendür dünye yigit şanmaġıl C176b
Zehrdür zinhār aŋa el şunmaġıl

5021 Dünyeyi ḳo kim degül ol pāyidār
'Uḳbīyi ‿isde ki ‿ol durur dārü'l-ḳarār

5022 Leẕẕet ü hem rūḥ u reyḥān andadur
Ẕevḳ ü şevḳ ü revḥ ü rıżvān andadur

5023 Ṭoludur ol mülk ucdan uca nūr
Rāḥat-ı dil anda vü 'ıyş u sürūr

5024 Ėrmez ol dāruŋ fināsına fenā Z156b
Faḳrdan yoḳdur ġınāsına 'anā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5025 vardur ... vardur, H var ... var; anda ne, M ne ḫod; ACM **intiḳāl**, BDZ **melāl**, Q muḥāl

5026 ḳafes, M heves

5027 Ḳuds bāġına (DZ Ol gülistāna) varup şād, Q Nef'i ne yatıp çü nālān

[5027/5028 – DHMQZ:

Ger (D Bes) ėreyim (Z ėreyin) dėr iseŋ ol gülşene /

Baġlamaġıl gönlüŋi (Q göŋlini) bu gülḫana]

5028 ḳalduŋ, B ḳılduŋ; ola, Q var; dėdüŋ, D bu

5029 genc ü māl ... Ne ‿aṣṣı çün āḫir (DZ ṣoŋra) olursın (Z olasın) pāymāl, Q māl u genc ... Aṣṣına çün saŋa ḳalur māl derd ü renc

5030 A mülk, B milk, CDQZ mülki, HM milki; Nef', HMQZ Nef'i; yatıp (CDHM yatup, Z yanup) çü nālān olasın, Q çün mānde ḳoyıp gėdesin

5031 Salṭanatda BQ Salṭanatla; gişi ger, HMQ ger gişi; bir endāmı (Q endām) çün, D çün bir endāmı

5032 ABM gör nėce buldı, CDHQZ Sencer'e n'oldı (Q buldı); Çünki, Q Çün

5033 (< Q) Nef', M Nef'i

5034 dėrüp, BQ düzüp; Temür, D deyür (?); olur, HZ oldı

5035 adını (Z adına) urġıl, Q k'adını urduŋ; Kim, DZ K'anı; ola, DQZ gördüŋ

5036 ad urınmaḳ (=ACM; BD urınmaḫ, H urulmaḳ, Z urmaḳ), Q ada vėrmaḳ; ACHM **gėdilür**, DQZ **gėdersin**, B gėder bir, Q düzüp

5037 nā-pāyidār, D yoḫ pāydār; meliklerden, DZ gişilerden

D Mükāleme-i İskender ma'a Areṣṭū ḥakīm

M Der tafaḥḥuṣ kerden-i İskender pādişāhān-ı mā-taḳaddem-rā

Z Maṭla'-ı dāsitān

5038 Eydeyim (A Ėdeyim) bir dāsitān ... dünyenüŋ işin (Q ḥālin), DZ Bir ḥikāyet eydeyim (Z ėdeyim) ... devleti nedür

ABCHQ Maṭla'-ı dāsitān

5039 Kimse ḳalmadı ki ‿ėde anuŋla (Q ki ‿anuŋla ėde), Z Ḳalmadı kimse ‿anuŋ ile ‿ėtmege, D Ḳılmadı kimse anuŋla daḫı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5025 Ne tebeddül vardur anda ne zevāl — D150b
Ne ṭaġayyür vardur anda ne ʿintiḳāl

5026 Mülk oldur aŋa ėt ėtseŋ heves — B208b
Nėce pā-bend ola saŋa bu ḳafes

5027 Bu ḳafesden ger sen āzād olasın
Ḳuds bāġına varup şād olasın

5028 Nesine ḳalduŋ bu vīrān menzilüŋ — M152a
Ne beḳāsı ʿola dėdüŋ āb u gilüŋ

5029 Dut ki server olup alduŋ genc ü māl
Ne ʿaṣṣı çün āḫir olursın pāymāl

5030 Dut ki dutup mülk sulṭān olasın
Nefʿ ne yatıp çü nālān olasın

5031 Salṭanatda gişi ger Sencer ola — H183a, Q183b
Ne ʿaṣṣı bir endāmı çün ṣancar ola

5032 Çetr-i Sencer gör nėce buldı ḫalel
Çünki sancar oldı ʿanı rumḥ-ı ecel

5033 Nefʿ ne gişi Ḳader-ḫān ėtmek ad
Çün ḳader ḫānlıḳdan ėder anı yad

5034 Ne ʿaṣṣı sīm ü zer dėrüp olmaḳ Temür
Çün ecel zaḫmına mūm olur demür

5035 Ol melik adını urġıl Toḫtamış — A44a, C177a
Kim ecel zaḫmına ola toḫtamış

5036 Fāyide ne ad urınmaḳ ḫān Murād — Z157a
Çünki dünyādan gėdilür bī-murād

5037 Devlete inanma ki ʿol nā-pāyidār
Çoḳ meliklerden ḳalıpdur yādigār

5038 Ėdeyim bir dāsitān saŋa beyān — B209a, D151a
Kim bilesin dünyenüŋ işin ʿayān

Maṭlaʿ-ı dāsitān

5039 Çün Sikender Şāh'uŋ oldı şarḳ u ġarb
Kimse ḳalmadı ki ʿėde anuŋla ḥarb

5040 Taḫta oturup başına urdı tāc
Her yaŋadın Mıṣr'a çekdürdi ḫarāc

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5042 Varmayınca, HZ Vėrmeyince, D Ṣunmayınca, Q Olmayınca; ḫaṣm, Z ḫaṣma ⁀, D ḫışma; ecel cāmıyla hūş (H nūş) ... ola dėme, Q ecel cāmına düş ... dėme k'ola

5043 öle ḫaṣm (D ḫışm) u, H öle ḫaṣmı, Z ḫaṣm öle

5044 Bādeden, D Bādede; ola, DZ olur; tozıda ... bād, Q toz ėde ... yād

5045 Ḫaṣma ṣunmayınca, Q Ṣunmayınca ḫaṣma; AC **sāḳīsi**, BHZ **eli**, Q el, M cāmı, D cām

[5046-5049 < Q]

5046 Var iken Ḍaḥḥāk içse Cem (Z Cem içse), D Ḫaṣma ṣunmayınca ⁀ecel iki; Cām-ı meyden bula mı (C ola mı) cānı, DZ Cām-ı meyden nėce bula cān (Z ol)

[5047-5054 < DMZ]

5048 selm, B şūr, H sūr

5050 mekriyle (Q mekr ile) ḳardaş tūz, H mekriyile ḳardaş

5051 Bu biri ġamdur u, Q Birisi ġam durur; ol, C bu; A[B?] laḫ, C yaḫ [naḫ?], M naḫ, Q aḫ

5054 Çünki dėdi ⁀*El-ebbü Rab* (H eb ü Rab), Q *El-eḳārib* dėdi çün

5055 Taḫt, HZ Taḫtı; üzre, B üzere; oturur, Q oturup, Z otururdı ⁀

M Su'āl cevāb

5056 Dėdi Areṣṭū'ya ki, Q Pes vezīre dėdi

5041 Mülki ḫālī gördi düşmenden temām
Çeng ü ney isdedi vü sāḳī vü cām

5042 Varmayınca ḫaşm ecel cāmıyla hūş M152b
Sāġar-ı mey ola dėme saŋa nūş

5043 Gişi ol vaḳtın gerek nūş ėde cām
Kim öle ḫaşm u ḳala ol şād-kām

5044 Bādeden ol demde ola gişi şād
Kim tozıda düşmenin ḳahrıyla bād

5045 Ḫaşma ṣunmayınca ʿecel sāḳīsi ʿayaḳ H183b, Q184a
Ne el āsūde gerekdür ne ayaḳ

5046 Var iken Ḍaḥḥāk içse Cem ḳadeḥ
Cām-ı meyden bula mı cānı feraḥ

5047 Otururken tāc ile ʿEfrīdūn-ı Key
Ġaflet ile içe mi Ḍaḥḥāk mey

5048 Dünyede diri ʿolduġınca Selm ü Tūr
Ne gerekdi Īrec'e selm ü sürūr

5049 Ne gerekdi Yūsuf'a sevdā-yı bāġ C177b
Var iken ḳardaşları Ken'ān'da ṣaġ

5050 Ḳardaşuŋ düşmenligi yavuz olur B209b
Ḳardaşuŋ mekriyle ḳardaş tīz ölür

5051 *El-eḳārib ke'l-ʿaḳārib ʿamm ü aḫ*
Bu biri ġamdur u ol birisi laḫ

5052 ʿAmm u aḫ ḥālin çü böyle bilesin
Ayruġa bārī ne tekye ḳılasın

5053 Sende bulınur saŋa bulınsa ḫayr
Bellüdür saŋa ne ḫayr eyleye ġayr

5054 Çünki dėdi ʿ*El-ebbü Rab* dānā-yı kār
İʿtimād ėtme daḫıya zīnhār

5055 Şāh Aresṭū'yile bir gün şāẕkām
Taḫt üzre oturur elinde cām

5056 Dėdi ʿAresṭū'ya ki ėy dānā-yı kār Z157b°
Kim saŋa her rāz olupdur āşikār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[5057-5070 < Z]

5057 Bu ḳırānātuŋ, Q Bir ḳırānlaruŋ

5058 ḳopup, Q olur; ḥāle, D ḥāl

M Der mevʿiża

5060 ḳılur, A ėder; Müşterīyile Zuḥal ėder, Q Müşterī Keyvān'la ėderler

5061 Döniben (HQ Dönüben) bir, M Ṭutuban pür-; olur, D ḳılur, H ėder

5062 burcdan, B burcda; anlar ... ėdeler, Q onı ... ėderler; birinden, DHQ birinde

5063 (< M) Ki ⁀ol (D Ol) iki, Q K'iki

5064 yörise, D yörirse, Q yeterse; ḳılıcı, Q ḳılıcla

5065 (< B) ėrer, Q ėder; ACH Fitne yüzinden götürilür niḳāb, DHMQ Götürilür (D Götrülü hem, Q Götürilü) fitne yüzinden ḥicāb

5066 (< BD) yıldur u (H yıl durur) altmış, Q yılda altmışdur

M RESİM: İskender ile Aresṭū

5067 ucdan uca ters ü (=AC; BDMQ ḫalḳa), H ḫalḳa ucdan uca

5068 işi ḳamu, B ḳamu işi; resm ile (Q resmler), D iş bile

5069 (< DQ) BCQ Nesḫ-i, AHM Nesḫ u

5071 zemāndan (C zemānda) ki ⁀Ādem idi (Z ki ⁀ādemīyi) ḫāk, BQ zemān kim Ādem idi ḫāk (Q āb)

[5071/5072 – DQZ:

D Şimdiden daḫı bilürsen bī-gümān / Nolısar āḫir bu devrān-ı zemān

Z Şimdiden daḫı bilürsen bī-gümān / Ne ⁀olısar tā āḫir-i devr-i zemān

Q Şimdiden ṣoŋra bilürsin bī-gümān / Ne olur tā āḫir-i devri zemān]

[5072/5073 – H:

Şimdiden daḫı bilürsin bī-gümān / Nolısar tā āḫiri devri zemān]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5057 Bu ḳırānātuŋ ki ⁀olur gökde ʿayān
Baŋa aḥvālini eylegil beyān

5058 Ḳanḳısından fitne ḳopup āşikār
Daḫı dürlü ḥāle döner rūzigār

5059 Çün Aresṭū şeh sözin bildi temām D151b
Dėdi kim işit cevāb ėy nīk-nām

5060 Çün yigirmi yıl ḳılur devr āsumān H184a
Müşterīyile Zuḥal ėder ḳırān

5061 Ol ḳırān teʾs̱īriyile rūzigār
Döniben bir fitne olur āşikār

5062 Bu on iki burcdan anlar ʿayān B210a
Her birinden çün ėdeler bir ḳırān

5063 Ki ⁀ol iki yüz ḳırḳ yıl içinde olur Q184b
Bir gişi ṣāḥib-ḳırān olup gelür

5064 Nėreye yörise alur mülk ü şehr C178a, M153a
Ḳahramānları ḳılur ḳılıcı ḳahr

5065 Eski devletlere ėrer inḳılāb
Fitne yüzinden götürilür niḳāb

5066 Dört gez olsa ol burūc üzre ḳırān
Kim ṭoḳuz yüz yıldur u altmış ʿayān

5067 Dünyede bir vāḳıʿa ḳopar ʿaẓīm
Ki ⁀olur andan ucdan uca ters ü bīm

5068 ʿĀlemüŋ işi ḳamu taġyīr olur
Daḫı dürlü resm ile tedbīr olur

5069 Nesḫ-i edyān u şerāyiʿ anda ⁀olur
Hem daḫı dürlü vaḳāyiʿ anda ⁀olur

5070 Bunı andan işidüp şāh-ı cihān M153b
Döndi gėrü dėdi kim ėy kār-dān

5071 Ol zemāndan ki ⁀Ādem idi ḫāk u ṭīn Z157b°
Şimdiye dek n'oldı bilürsin yaḳīn

5072 Kim oḳumışsın İlāhī ṣuḥfi sen
Kim ṭolu aḫbārdur ol ġaybdan

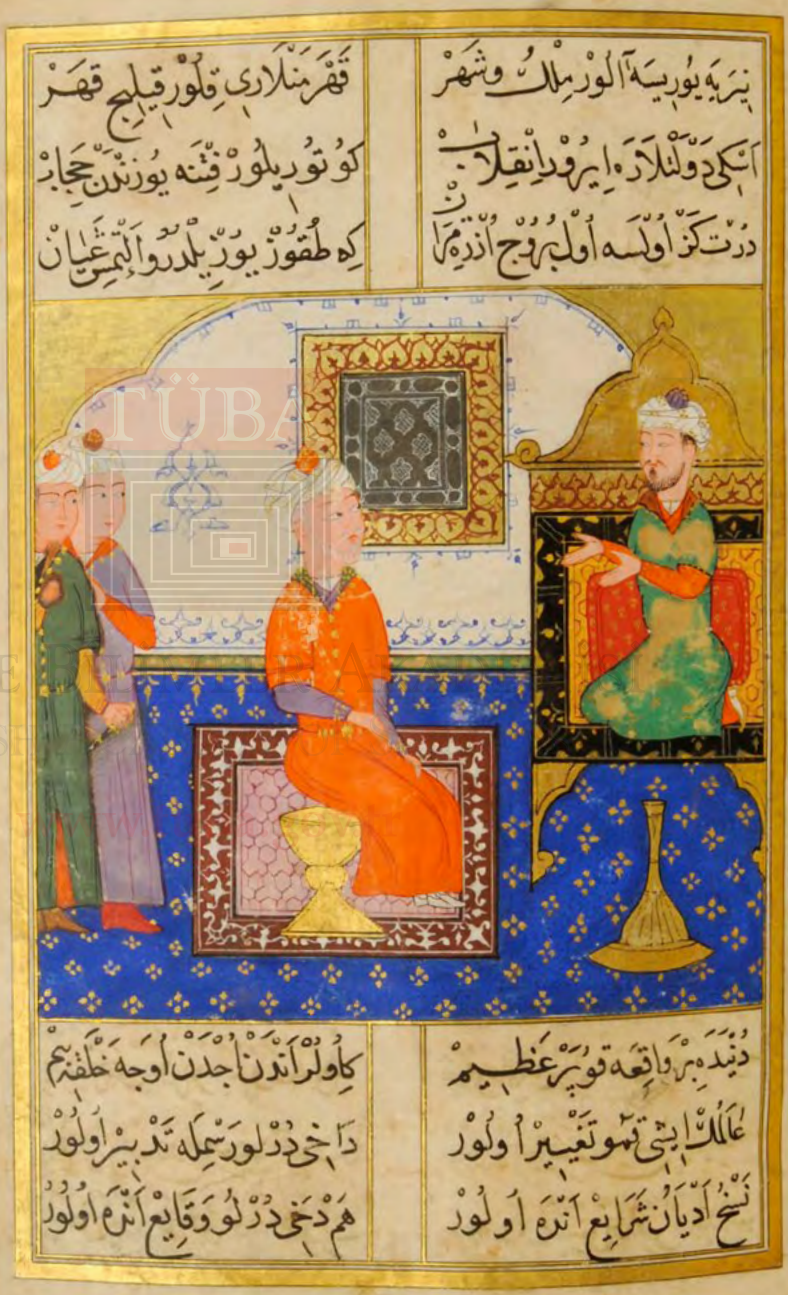
TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 153a

İskender ile Arastu

Sağda tahtında oturan İskender ak sakallı Arastu'yla gökyüzündeki kıranların nasıl gerçekleştiği konusunda sohbet eder.

5066. beyitten sonra yer alan resim 93 x 91 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



[5073-5075 – D: 5075 5073 5074]

5074 Kim, DQ Her

5075 AB tesyīr, CDHMZ teysīr, Q teʾs̱īr; gün bigi (Q gibi), DZ sėnüŋ

5076 (< Q) AB bunca, CDHMZ nėçe

5077 gelüp, CD geldi

ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Keyūmers̱ ki evvel-i mülūk (Z evvel melik) būd (B būẕ)

D *Salṭanat Keyūmers̱ s̱elāş̱īn sinīn*

M Pādişāhī-i Keyūmers̱

Q Pādişāhī-i Keyūmers̱ evvel-i mülūk sī sāl būd

5078 ol, M ėy; CD **pādişāh**, A pāziş̱āh, BHMQZ **mülke şāh**

5079 oġlıdur ol, Z oġlı durur

5080 böyle, QZ eyle; ėderler, C ėder; Kim, Z ki ⁀ol; eyle kim yėrden, DMQZ yėrden eyle kim (DM ki)

5081 (< Q) beŋzeyü, DM yeŋzeyü, Z beŋzedi; yebrūḥa, D bir veche; Bir zemāndan ḳābil oldı, M Ṣoŋra ḳābil oldı cism ü

5082 rūḥ-ı ḥayvānīyile ... nefs-i insānīyile, H rūḥı vü ḥayvān ile ... nefsi vü insān ile

5083 Yėr yüzinde nesli, DQZ Nesli bunuŋ (Q anuŋ) yėrde

[5084 < D]

5085 Bir daḫı ⁀insān ėtmiş idi, DZ Daḫı bir insān ḳılurdı (Z ḳılıpdurdı ⁀)

5086 Līki ... Yėr yüzi ⁀anlardan tehī, DZ Ḳamu ... Ḳurtulup ol (D bir) ṭaġda ol

[5088-5089 – ↲]

5087 olmışdı, M ḳalmışdı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5073 Sendedür İdrīs ėtdügi ḥisāb D152a
Daḫı hem Cāmāsb düzdügi kitāb

5074 Dāniyāl'uŋ hem kitābı sendedür H184b
Kim ne kim geldi geliser andadur

5075 Daḫı tesyīr ile aḥkām-ı ḳırān
Ḫāṭıruŋda gün bigi ⁀olmışdur ʿayān

5076 Şerḥ ėt kim benden öŋdin bunca şāh B210b
Geldi gėtdi dünyeye ėy nīk-ḫʷāh

5077 Her biri nėtdi cihānda söylegil
Nėce gelüp gėtdi taḳrīr eylegil

Pāẕişāhī-i Keyūmerṯ ki evvel-i mülūk būd

5078 Dėdi şāha ol ḥakīm-i nīk-ḫʷāh C178b, Q185a
Kim Keyūmerṯ oldı evvel pādişāh

5079 Ādem'üŋ oġlıdur ol budur ṣaḥīḥ
Gerçi var durur ḫilāf anda ṣarīḥ

5080 Baʿżı anı böyle ėderler ṣıfāt
Kim bitüpdür eyle kim yėrden nebāt

5081 Bitdi yėrden beŋzeyü yebrūḥa ol Z158a
Bir zemāndan ḳābil oldı rūḥa ol

5082 Buldı dirlik rūḥ-ı ḥayvānīyile
Oldı kāmil nefs-i insānīyile

5083 Baʿżı eydürler bu Ādem gelmedin
Yėr yüzinde nesli ẓāhir olmadın

5084 Ol bir ulu ṭaġda olur idi M154b
Anda Ḥaḳḳ'uŋ tāʿatin ḳılur idi

5085 Kim bu insāndan ilerü Kirdigār
Bir daḫı ⁀insān ėtmiş idi āşikār

5086 Līki ṭūfāndan helāk olmış idi
Yėr yüzi ⁀anlardan tehī ḳalmış idi

5087 Ṭaġda bir ġār içre olmışdı nihān
Ol Keyūmerṯ olmadın ṭūfān ʿayān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5088 Anda tāʿat ḳılur idi, Q Ḳılur idi tāʿat anda

5089 Çünki (Q Çünkim) oldı ṣoŋra (A ṣoŋra oldı) bu Ādem ʿayān ... nā-gehān, Z Çünki bu Ādem cihānda ⁀oldıʿayān ... bī-gümān, D Geldi Ādem bu cihānda bī-gümān ... ʿayān

5090 ol (Q -); nīk-rāy, DZ reh-nümāy; vü, Q ol

5091 Her işe ⁀ėtdi bunları (B buları), DZ Ḳıldı her işden buları (D oları), Q Ėtdi bunları her işe; bulara, DZ olara

5092 ACHM **ked-ḫuẕāy**, BDQZ **şehriyār**; Cümle ḫalḳ ėtdiler anı reh-nümāy (B iḫtiyār), DQZ Girdi ⁀anuŋ fermānına (Z Girdi fermānına ⁀anuŋ, D Girdi anuŋ ḥükmine) şehr ü diyār

[5093/5094 – DZ:

Mülketi (Z Milketi) ʿadl ile ḳayd ėtmek gerek / Devleti luṭf ile ṣayd ėtmek gerek]

Q RESİM: Keyümerṯ

5094 ḫalḳa ʿilm-i, DZ bes ola ḫalḳa

5095 kim çün, Q çün kim

5097 Ḥükmi, Q Ḥākim; revān, D hemān, M temām; menşūrını (Z menşūrunı) dürdi, D da dürdi menşūr-ı

ABCHMZ Pāẕişāhī-i (CM Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Hūşeng (B + Şāh)

D *Salṭanat Hūşeng erbaʿīn sene*

Q Pādişāhī-i Hūşeng çihil sāl būd

5098 taḫt u külāh, D tāc u külāh, Z tāc-gāh

5099 resm-i kişt-kār, B resm ü kesb ü kār; hem andan, M andan hem

[5099/5100 – D:

Oldur ol kim yazu taṣnīf eyledi / Daḫı dürlü nesne teʾlīf eyledi]

5101 Evvel (D Ol) oldur, M Oldur evvel; ACD bunca, BHMQ dürlü (M dür[lü])

5102 Yūnānī (HM Yūnān) dili (CMQ dilin), D Yūnānī dilin ol, Z Yūnān dilini; Pārsīyi ... taṣnīf, Q Fārsīyi ... şerḥin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5088 Anda tā‘at ḳılur idi rūz u şeb — B211a, D152b, H185a
Ḫālıḳ’uŋ rıżvānın ėderdi ṭaleb

5089 Çünki oldı ṣoŋra bu Ādem ‘ayān
Ol bulara geldi ⁀ulaşdı nā-gehān

5090 Çün her işi bilür idi ⁀ol nīk-rāy
Geldi vü oldı bulara ked-ḫuẕāy

5091 Her işe ⁀ėtdi bunları āgāh ol
‘Āḳıbet oldı bulara şāh ol

5092 Çün Keyūmerṯ oldı ḫalḳa ked-ḫuẕāy — Q185b
Cümle ḫalḳ ėtdiler anı reh-nümāy

5093 Luṭf ile ḫalḳa imāret eyledi — C179a
‘Adl ile mülki ‘imāret eyledi

5094 Ėtdi ḫalḳa ‘ilm-i tevḥīdi beyān — Z158b
Hem nübüvvet ḥālini ḳıldı ‘ayān

5095 Dėdi kim çün göstere mu‘ciz resūl — A44b
Vācib olur ḥükmini ḳılmaḳ ḳabūl

5096 Daḫı ḥaşr u neşrden söyledi ol — Q186a
Āḫiret ḥālin beyān eyledi ol

5097 Ḥükmi oldı dünyede ⁀otuz yıl revān
Pes anuŋ menşūrını dürdi cihān

Pāẕişāhī-i Hūşeng

5098 Oldı ardınca anuŋ Hūşeng Şāh — M154b
Kim sezāvār idi ⁀aŋa taḫt u külāh

5099 Ḫalḳa ol ögretdi resm-i kişt-kār
‘İlm-i ṭıb hem andan oldı āşikār

5100 Bildi nedür her ġıdā keyfiyyetin — B211b, D153a
Aŋladı hem her devā ḫāṣıyyetin

5101 Evvel oldur yazuyı taṣnīf ėden
Daḫı bunca ṣan‘atı te’līf ėden

5102 ‘İbrī vü Yūnānī dili söyledi — H185b
Pārsīyi daḫı taṣnīf eyledi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5103 dünyāda ḥükm ėtdi, DZ ḥükm ėtdi dünyāda; temām, H revān; ansuz, Q ansız, C issüz

5104 ki ⁀anda yoḳ (BD yoḫ), M yoḳ anda; Olma ġarre, DZ Ġarre olma; ki (DH -)

5105 ḳaldı isüz (= AM, BCH issüz, Q ansız), DZ issüz oldı

5106 ḥayrān olur, QZ ḥayrān ḳalur

5107 ACH **Pes** (C Bes) **getüren bunları bārī**, BDMZ **Getüren bunları getürüp** (B getürip), Q Getüren buları gėdürüp

5108 Eyüyise, Q Yaḫşı ise; ne işe, H ya nėşe, D bunı ne; yıḳmaḳ, B yaḫmaḳ, Q baḫmaḳ, M yapmaḳ

5109 ṣunʿından, D ṣunʿında; bunı, Z bizi; Nėşe gėderür getürür, HQ Nėşe getürür gėderür, Z Neye getürür gėderür, D Neye gerekdür getürür, B Ne neye gereg idügin

5111 dirilmedi, MQ düzilmedi

[5112-5122 < Z]

5112 ẕātıdur anuŋ, D anuŋ ẕātıdur; Mevc-i (Q Mevci) deryānuŋ, BD Mevcdür (D Mevcidür) anuŋ; bu ḳamusı, Q ḳamusıdur

5113 Ṣunʿ, DM Ṣunʿı; mevcūdāt, M mevcūdāta; ėrişür, D gelür

5114 kerān, D nişān

5116 çün bir, Q çünkim; vücūdāta, D vücūda ne

5117 Yaḳdı yıḳdı (BD Yaḫdı yıḫdı), H Yıḳdı yaḳdı, Q Yıḫdı yaḫdı; yoḳlıġ ėli, ḫalḳ ėl ü

5118 gelür, D olur

5103 Ḳırḳ yıl dünyāda ḥükm ėtdi temām
Ṣoŋra gėtdi ḳaldı ansuz bu maḳām

5104 Dünyeye aldanma ki ͑anda yoḳ ṣafā
Olma ġarre ʿahdına ki ͑ėtmez vefā

5105 Nėçeleri bu maḳām ėtdi helāk Z159a°
Nėçelerden ḳaldı isüz işbu ḫāk

5106 İşbu işde ʿaḳl ser-gerdān olur
Fehm ü vehm ü fikr hem ḥayrān olur

5107 Bu maḳāma çün gelen gėrü gėder C179b
Pes getüren bunları bārī nėder

5108 Yavuz ise bunı ne yapmaḳ gerek
Eyüyise ne işe yıḳmaḳ gerek

5109 Ol ki ṣunʿından bunı ẓāhir ḳılur Q186b
Nėşe gėderür getürür ol bilür

5110 Anuŋ işini kimesne bilemez
ʿAḳl işbu ʿuḳdeyi ḥal ḳılamaz

5111 Līki ẓāhir işbu durur bī-ḫilāf
Kim bu hengāma dirilmedi güzāf

5112 Çünki ẕātıdur anuŋ deryā-yı cūd B212a
Mevc-i deryānuŋ bu ḳamusı vücūd

5113 Ṣunʿ deryāsı nėçe kim ura mevc M168a
Dürlü mevcūdāt ėrişür fevc fevc

5114 Ne bu baḥruŋ ṣāḥiline var nişān D153b
Ne görinür mevcine hergiz kerān

5115 İşbu maṣnūʿāt kim vardur ḳamu
Ṣāniʿ'üŋ ṣunʿına maẓhardur ḳamu

5116 Luṭf ile çün bir tecellī ḳıldı ol
Bu vücūdāta ʿademden oldı yol

5117 Bir tecellī daḫı ḳıldı ḳahr ile H186a
Yaḳdı yıḳdı yoḳlıġ ėli şehr ile

5118 Her ṣıfatda kim tecellīsi olur
Anja lāyıḳ bir eṣer andan gelür

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5119 ACDH ṭolu anuŋçündür, B anuŋçün durur, Q anuŋ içün durur, M ev (?)anuŋ içündür; ḳażā, D feżā

5120 Çünki iḥyādan (H aḫyādan) tecellī ⁀ède; Q Çün tecellī ède iḥyādan

5121 (< M) emānetde, D emānetde; Bir, A Bu; diri var (D -dür) öle, B vardur yoḫ ola

5122 Bāḳī-yi evṣāfinuŋ, DQ Bāḳī evṣāfi anuŋ; tecellīsini bu resme, D tecellīsin bu resme sen

5123 Ėdiben Hūşeng ... başından anuŋ ʿaḳl ile, Z ʿĀḳıbet ėdüp ... Hūşeng'üŋ başından ʿaḳl u

[5124-5125 < Q; – D ↲]

5124 Öldi, Z Gėtdi

[5125-5126 < Z]

5126 dār u gīr ... u nefīr, Q gīr u dār ... āh zār

5127 birbirini (DH biribirin) ėdiben, Q biribiri ėdüben, M biribirini ėdüp, Z ėdüp biribirini; ṭūfān u (CH[Q?] -ı, D -); oldı (Q boldı), M ṭoldı ḫāk

5128 oldı ... nesli ... Dükeniben (Z Dükenüben), Q idi ... neslin ... Ḳırıluban; ḳala, D ola

5129 Ḫalḳa, A Ḫalḳ

5130

5131 āşūb ile ... fitne ucdan uca, B u uşböyle ... ucdan uca fitne

ABCQ Pāẕişāhī-i (CQ Pādişāhī-i) Ṭahmūreṯ-i dīv-bend (Q + sī sāl būd)

D *Salṭanat Ṭahmūreṯ ṣelāṯīn sene*

H Pāẕişāhī-i Ṭahmūreṯ ve aḥvāl-ı ū

Z Pāẕişāh-ı Ṭahmūreṯ

5132 olup pāẕişāh, DZ oldı şehriyār; Oldı ⁀otuz yıl şehr ü iḳlīme penāh, Z Dutdı ⁀otuz yıl memleketde ol ḳarār, D Memleketde ṭutdı otuz yıl ḳarār

M Resīden-i taḫt be-Ṭahmūreṯ Şāh

M RESİM: Ṭahmūreṯ bir şeytan yakalıyor

5133 Ḫalḳa, Q Ḫalḳ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5119 Her ṣıfat bir nesne ėder iḳtiżā
Ḫayr u şer ṭolu anuŋçündür ḳażā

5120 Çünki iḥyādan tecellī ͡ėde ẓuhūr
Rūḥdan ėre çürimiş cisme nūr

5121 Çün tecellīsi emānetden ola
Bir nefesde herçi diri var öle

5122 Bāḳī-yi evṣāfınuŋ re'sen be-re's C180a
Ḳıl tecellīsini bu resme ḳıyās

5123 Ėdiben Hūşeng ecel cāmını nūş Q187a, Z159a°
Gėtdi başından anuŋ ʿaḳl ile hūş

5124 Öldi Hūşeng ü meliksüz bu maḳām B212b
Ḳaldı andan ṣoŋra üç yüz yıl temām

5125 Aṣṣı ne Hūşeng olmaḳ çünki hūş
Gėder ėdicek ecel cāmını nūş

5126 Ṭoldı andan ṣoŋra ʿālem dār u gīr
Her yaŋadın ḳopdı feryād u nefīr

5127 Ḫalḳ birbirini ėdiben helāk
Ṭopṭolu ṭūfān u āteş oldı ḫāk

5128 Yaḳın oldı ki ͡ādemüŋ nesli temām D154a°
Dükeniben ḳala isüz bu maḳām

5129 Dirligi yėr yüzinüŋ server olur M168b
Ḫalḳa server olmasa bī-ser olur

5130 Pāẕişehdür bī-gümān Ḫaḳ sāyesi Z159b
Ḳamu ḫalḳuŋ ol olur ser-māyesi

5131 Olıban üç yüz yıl āşūb ile ḥarb
Ṭoldı fitne ucdan uca şarḳ u ġarb

Pāẕişāhī-i Ṭahmūreṯ-i dīv-bend

5132 ʿĀḳıbet Ṭahmūreṯ olup pāẕişāh H186b
Oldı ͡otuz yıl şehr ü iḳlīme penāh

5133 Ḫalḳa ʿadl ile imāret eyledi
Yėr yüzin cümle ʿimāret eyledi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 168b

Tahmures-i dev-bend

Atının üzerindeki Tahmures, kemendini dağın üzerindeki deve atıp onu yakalarken betimlenmiştir. Hemen başlıktan sonra gelen bu resim, metinde daha ileride oğlunu kaçırdığı için devi yakalamasını canlandırmaktan çok Tahmures'in lakabına uygun şekilde yapılmış portresi olmalıdır.

5132. beyitten sonra yer alan resim 43 x 59 mm. boyutlarındadır.

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5134 beyān ... ʿayān, C ʿayān ... beyān

[5135-5137 < D]

5136 gerek ki (HQ -) ölen dirile, Z dirilmek gerek ölen

5137 Biliben ḳıldı beyān, Z Bildüm ü hem ḥüccet ü

[5138-5151 < D; – BMQZ: bu beyitlerin yerine geçmiş değişik metin – bkz. Eklenti 13]

5145 evvel ki, H ol

5149 fikr, H şükr

5134 Ėtdi bürhān ile tevḥīdi beyān
Ḥaşr u neşrüŋ ḥüccetin ḳıldı ʿayān

5135 Dėdi kim ölü dirilmezse yaḳīn
Pes Ḥakīm işi ʿabeş ola hemīn

5136 Çün Ḥakīm'edür ʿabeş işler muḥāl B213a°, C180b
Pes gerek ki ͡ölen dirile lā-muḥāl

5137 Pes ölü dirilmegüŋ imkānını
Biliben ḳıldı beyān bürhānını

5138 Şöyle dėdi ki ͡eydiserüz biz anı Q187b°
Ṣıḥḥat ile ṭutsa Ḥaḳ cān u teni

5139 Ḥalḳa dėdi kim ʿibādet ėdeler
Gendülere anı ʿādet ėdeler

5140 Dėdi göŋüle nėce ͡olur taṣfiye
Cāna ne resme gerekdür tezkiye

5141 Olalar ḳamusı İḫvānu'ṣ-ṣafā
Şöyle ki ͡olur ola Ḫullānü'l-vefā

5142 Birbiriyle cümle hem-dem olalar
Birbirine yār u maḥrem olalar

5143 Olmaya anlarda zerḳ ile riyā
İşleri luṭf ola vü cūd u seḫā

5144 Ḥüsn-i aḫlāḳ ile mevṣūf olalar
Kim eyü ad ile maʿrūf olalar

5145 Bileler tevḥīd ʿilmini yaḳīn
Ki ͡ol durur evvel ki olur aṣl-ı dīn

5146 Ola iḫlāṣ ile ėtseler ʿamel H187a
Kim ʿamel iḫlāṣsuz olur daġal

5147 Ṭāʿatine kimse maġrūr olmaya
Raḥmetinden Ḫālıḳ'uŋ dūr olmaya

5148 Ġarre olmaḳ ṭāʿate küfrān olur B213b
Ḳo anı kim ʿādet-i Şeyṭān olur

5149 Niʿmetini Münʿim'üŋ fikr ėdeler
Dāyim anı şükr ile ẕikr ėdeler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5150 ṣanmayalar, C ṣatmayalar

5152 Dürlü revnaḳ, D Dürlü dürlü; ėllere, Z mülke ol

5153 Oldı, Q Vardı; gīr ü dār, DQZ kār-zār (Z kārizār)

[5154-5156 < DZ]

5154 ACH Ki ‿aŋa, BMQ Aŋa

5155 şeh-zādı bir dīv-i, CH şeh-zādeyi bir dīv, Q şeh-zādeyi dīv-i; ACH Nā-gehānī ḳapup, B Nā-gehān ḳapdı vü, Q Nā-gehān ḳapıp

5156 şeyāṭīnle, A şeyāṭīn ile

5157 Tā ki, B Nāgeh

[5158 < BDMQZ]

D *Salṭanat Cemşīd seb'mi'e ve ḫamsīn sene*

5159 Dürdi, Q Düzdi

ACHMZ Pādişāhī-i (A Pāẕişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Cemşīd (H + ve aḥvāl-i)

B Pāẕişāhī-i Cimşīd Şāh

Q Pādişāhī-i Cemşīd heftṣad u pencā sāl būd

5160 ACH **Kim**, BDMQZ **Bu**

5161 ile cin oldılar, D ü cin olmış idi

5163 ḥammāmı, DM ḥammām; Dürlü dürlü pīşe, DZ Daḫı ṣan'atları

5164 Ṭıb (=BHM; A Ṭıbb, C Ṭīb) 'ilmin, DQZ 'İlm-i ṭıbbı (Q ṭıbbın)

ABCHM Ẕuhūr-ı İdrīs (A + en-nebī) 'aleyhi's-selām

Q Ẕuhūr-ı İdrīs peyġamber 'aleyhi's-selām der rūzgār-ı Cemşīd

Z Zemān-ı Tahmūreṯ İdrīs 'aleyhi's-selām āmed

M RESİM: Cemşīd ile İdrīs

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5150 Ḳuru zühd ü ḳara ṭon ile hemīn
Gendüleri ṣanmayalar ehl-i dīn

5151 ʿİzzet ü devlet bileler ʿuzleti — C181a
Gendüye āfet bileler şöhreti

5152 Daḫı Ṭahmūreṯ çoġ işler işledi — B213b°, D154a°, M155a°, Q188a
Dürlü revnaḳ ėllere bağışladı

5153 Oldı devrinde şeyāṭīn āşikār
Anlaruŋla ḳıldı ol çoḳ gīr ü dār

5154 Şeh Siyāmek adlu oġlı var idi
Ki ‿aŋa ʿālem ʿāşıḳ-ı dīdār idi

5155 Bir gün ol şeh-zādı bir dīv-i pelīd — A45a
Nā-gehānī ḳapup oldı nā-bedīd

5156 Ol şeyāṭīnle anuŋçün çoḳ cidāl
Ėdüben anları ḳıldı pāy-māl

5157 Kimisin öldürdi kimin ḳıldı bend
Tā ki urdılar adını Dīv-bend

5158 Oldı evvel dīvi tesḫīr eyleyen
Reml eşkālin yazup söz söyleyen

5159 Āḫir ol daḫı gėdüp oldı nihān
Dürdi anuŋ daḫı menşūrın cihān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Pādişāhī-i Cemşīd — H187b

5160 Geldi ardınca anuŋ Cemşīd şāh — B214a, M155b, Z160b
Kim yėdi iḳlīme oldı pāẕişāh

5161 İns ile cin oldılar ḥükmine rām — D154b
Yėdi yüz yıl daḫı elli yıl temām

5162 Hem musaḫḫar olmış idi aŋa bād
Yörür idi ol hevā üstinde şād

5163 Ol durur ḥammāmı teʾlīf eyleyen
Dürlü dürlü pīşe taṣnīf eyleyen

5164 Ṭıb ʿilmin ol durur ėden temām
Hem nücūmuŋ ʿilmi aŋa oldı rām

5165 Rūzigārında, Q Rūzigārın

5166 ėtdi Cemşīd'i, Z ėtdi Cemşīd'i ⁀ol, D ḳıldı Cemşīd ol; daʿvetini ol, Z daʿvetin evvel

5167 işi, Q iş

[5169-5171, 5173 < D; 5172 – D'de 5176'dan sonra]

5169 ACH **hey'etle**, BMQZ **reml ile**; her, M hem; gūne, H kevne

5170 Bir, Z Çoḳ; māh ile, B ol māh u

[5172-5173 – Q ↲]

5172 durur, DZ -dur ḫod (Z ḫoz); bir, M bu

5173 (< Z) birḳaç (H + gün); ABHQ Çeşm, CM Çeşmi; AM zaḫmı, BCHQ zaḫm; ėrdi, H urdı

5174 maġrūr, H ġarre; Cemşīd şāh / Ṣāniʿ'e ʿiṣyān ėdüp güm ḳıldı rāh, DZ ol şehriyrār / ʿĀḳıbet ṭāġīlıḳ ėtdi āşikār

5175 Oldı ʿāṣī, M ʿĀṣī oldı, DZ Ḳıldı ʿiṣyān

5176 (< Z) ėtme, C olma; devlete, D ḳısmete

5177 ADHM azdurdı ⁀anı İblīs-i, BCQ azdurdı anı İblīs (Q dīv-i)

5178 Uyıban İblīs'e ol, DZ Niʿmete kāfir olup; Cemşīd, Z Cimşīd; Devletinüŋ nāmesin ėtdi (Q ḳıldı) siyāh, DZ Memleketden sürülüp oldı tebāh

[5179 < Z]

5180

ACZ Pādişāhī-i (C Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Ḍaḥḥāk

B Pāẕişāhī-i Bīveresb ki Ḍaḥḥāk-i tāzī ḫʷānend

D *Salṭanat Ḍaḥḥāk elf sene*

H Pāẕişāhī-i Ḍaḥḥāk-i tāzī ḫʷānend ve aḥvāl-i ū

Q Pāẕişāhī-i Ḍaḥḥāk-i tāzī hezār sāl būd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẓuhūr-ı İdrīs ʿaleyhi's-selām C181b

5165 Rūzigārında ⁀oldı İdrīs āşikār Q188b
Vėrdi peyġamberliḳ aŋa Kirdigār

5166 Dīne daʿvet ėtdi Cemşīd'i resūl
Ḳıldı anuŋ daʿvetini ol ḳabūl

5167 Gendüye anı muḳarreb eyledi
Her işi ⁀anuŋla müretteb eyledi

5168 Her ne ṣanʿat ki ⁀ėtdi ol öŋdin ṣoŋa M156a
Ḳamu İdrīs ögredür idi aŋa

5169 Ẓāhir andan oldı hey'etle nücūm
Daḫı uṣṭurlāb u her güne ʿulūm

5170 Bir zemān bu resme döniben sipihr
Mihr gösterdi aŋa māh ile mihr

5171 Bir zemāndan ṣoŋra devr-i rūzigār
Ėtdi bir dürlü daḫı naḳş āşikār

5172 İşbu durur ʿādet-i devr-i felek B214b, Z161a
Dāyimā bir resme olmamaḳ gerek

5173 Devlet ile sürdi birḳaç rūzigār
Çeşm zaḫmı ⁀ėrdi aŋa pāyān-ı kār

5174 Devlete maġrūr olup Cemşīd şāh H188a
Ṣāni"e ʿişyān ėdüp güm ḳıldı rāh

5175 Ėtdi küfrān niʿmetine Rāzıḳ'uŋ
Oldı ʿāṣī ṭāʿatine Ḫālıḳ'uŋ

5176 Ėt nėderseŋ ėtme küfrān niʿmete
Tā ki ėrişmeye noḳṣān devlete

5177 Çünki azdurdı ⁀anı İblīs-i laʿīn
Göge çıḳardılar İdrīs'i yaḳīn

5178 Uyıban İblīs'e ol Cemşīd şāh
Devletinüŋ nāmesin ėtdi siyāh

5179 Her kimüŋ kim reh-beri İblīs ola C182a, D155a, Q189a
Sürile ol laʿnet ü telbīs ola

5180 Gėtdi devlet ferri yüzinden temām
Çıḳdı fermānından anuŋ ḫāṣ u ʿām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr





y. 155b

Cemşid ile İdris

Sağda tahtında Cemşid, karşısında bir yaygı üzerinde diz çökmüş İdris'le sohbet eder.

5164. beyitten sonra yer alan resim 53 x 93 mm. boyutlarındadır.

5181 degdi, A vardı

[5182-5184 – Z'de 5209'dan sonra geliyor]

5182 A Cemşīd'de, BCM Cimşīd'de, H Cimşīd'e, D Cemşīd'e hīç, Q Cemşīd'e ol, Z Cimşīd'e hem; iḳbāl ü, H iḳbāl ile

M Resīden-i taḫt be-Ḍaḥḥāk-i tāzī

5183 kim, H ki; ḳılur, Q eyler

5184 ACDM ḳaldurup, BQ ḳaldurur, H érürüp, Z érürür, Q érür; Geh yére urup éder gişiyi ḫāk, CH Geh gişiyi yére urup éder ḫāk, DZ Gāh yére uruban (D urıban) éder helāk

ABCH Girīḫten-i Cemşīd (CH Cimşīd) ez Ḍaḥḥāk ve ʿāḳıbet-i ū

5185 Cemşīd, Z Cimşīd; Ḳaçıban (MQ Ḳaçuban) ol, H Ḳaçup andan, DZ Ḳaçıbanuŋ; Zāvilistān, Q Zābilistān, Z Zāvülistān; gelür, D varur

5186 Zāvilistān, Q Zābilistān, Z Zāvülistān; bildi, BD buldı

5187 (< Z) ʿahdi (C -)

5188 (< Z) zemāndaġı, DQ zemān daḫı; rüsūm u, Q rüsūm-ı

5189 AB Évi, M Evi, CDZ Ev, HQ Év; gizler idi, HM gizledürdi, Z gizletmişdi; ki ⁀aŋa kimse bulamazdı, D ki ⁀aŋa kimsene bulmazdı, Z ki ⁀aŋa bulmaz idi kimse, Q kim bilmez idi kimseye

AC Güftār der meẓemmet-i naḳż-ı (C naḳṣ-ı) ʿahd

M Girīḫten-i Cemşīd ez ḫavf-ı Ḍaḥḥāk

5190 eyledükde ... Ḥıfẓına, Q eyledügi ... Ḥıfẓ içün; éderlerdi, M eylerlerdi

5191 édenler, Q ḳılanlar; ACH **éy**, BDMQZ **-**; éderler, BQ éder; BDHMQZ andı, C and, A ʿahd; bozmaġı, DHM bozmaġa, C bulmaġı

5192 (< M) and oldı ḳamunuŋ, D anda oldı ḳamu

5193 uş, Q bu

5194 ACDHM ola, BQ olur; olmaya şıyan, D olan şır gör uş, Q olan saḫlaya; AC **sevgendini**, BDHMQZ **peyvendini**

BZ Reften-i Cemşīd (Z Cimşīd) ez ters-i Ḍaḥḥāk

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Pāẕişāhī-i Ḍaḥḥāk

5181 Yėrine Ḍaḥḥāk oldı şehriyār
Anŋa degdi her ne var şehr ü diyār

5182 Çünki Ḍaḥḥāk'e ėrişdi tāc u taḫt
Ḳalmadı Cemşīd'de iḳbāl ü baḫt

5183 Ḳorḳudan yüz yıl yöridi ol nihān M156b
Ḫ'ār olup gör kim neler ḳılur cihān

5184 Gāh ḳaldurup ėrürür tā simāk B215a
Geh yėre urup ėder gişiyi ḫāk

Girīḫten-i Cemşīd ez Ḍaḥḥāk ve ʿāḳıbet-i ū

5185 İşid imdi ḥāli Cemşīd'üŋ nolur
Ḳaçıban ol Zāvilistān'a gelür

5186 Zāvilistān şāhı çün bildi anı
Gendü ėvinde nihān ḳıldı anı

5187 Anuŋ içün ki ⁀arada var idi ʿahd H188b
Eyledi ol ʿahdi ṣaḳlamaġa cehd

5188 Ol zemāndaġı rüsūm u dīn ile
Ḳızını vėrdi anŋa kābīn ile

5189 Ėvi ⁀içinde anı gizler idi ol
Şöyle ki ⁀anŋa kimse bulamazdı yol

Güftār der meẕemmet-i naḳż-ı ʿahd

5190 İlerü kāfirler eyledükde ʿahd
Ḥıfẓına bu resme ėderlerdi cehd

5191 Şimdi īmān daʿvī ⁀ėdenler ėy ʿaceb C182b
Nėşe ⁀ėderler andı bozmaġı ṭaleb

5192 Yalan and oldı ḳamunuŋ pīşesi Q189b, Z161b
Ḥīle vü tezvīr ü mekr endīşesi

5193 Lā-cirem āşūb ṭoldı uş cihān
Ẓāhir oldı fitne-i āḫir-zamān

5194 Çünki kāfir ṣaḳlar ola andını D155b
Mü'min olmaya ṣıyan sevgendini

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5196 anda, DZ ṣoŋra; ġuṣṣa, D fitne; Ḫāṭırında, Z Ẓāhirinde; böyle ėtdi, Z böyle ḳıldı, D ḳıldı çoḫ, Q eyle ėt

5197 Ki ⁀işidüp, D Ki ⁀işide, Z Kim dutup; Dürlü cevr ile elinde ⁀anuŋ, DMQ Dürlü cevrle (Q cevr) anuŋ elinde, Z Anuŋ elinde ʿaẕāb ile

[5198-5202 < DZ]

5199 ṣūretle (A ṣūretde) ki ⁀ola, H ṣūret kim ola; aŋa, CHM anı

5200 ölmekden, Q ölmekde

5201 encāmı, Q encāma

5202 görseŋ, HQ görmek; ʿaẕābı, Q ʿaẕāb

5203 (< D) ḫavf ile andan, Z ḳorḳuyile ⁀andan; Cevrdür ... vü, Q Cevredür ... daḫı; devr, Z dünye

5204 ol (B var) Cemşīd, D Cemşīd idi; AM **milkin**, CH mülkin, BDQZ **şehrin**; tebāh, Z penāh

5205 Ḳopdı, CH Ḳopdıdı; anuŋ, D daḫı; hünerde, Q ne sırrı; var, H -dur

[5205/5206 – Z:

Pehlevān-ı celd ü pür-dil oldı ol / Her ṭarafdan çoḳ vilāyet aldı ol]

[5206-5207 – Q ↲]

5206 Daḫı Zāl, Q Āl-i Tūr; temām, H u Sām, DZ be-nām

5207 Eṣraṭ'ı, Z Eṣraṭ'ın; ṣaḳlardı (BQ saḫlardı), Z bėslerdi, D besledi

5208 Ḳandadur, Z Kim durur; BDQ Cemşīd, C Cimşīd, A Cemşīd'i, HMZ Cimşīd'i; Dāyimā, Q Dāyim

5209 (< Z) biçdi, Q yıḫdı; ACDHM bī-bāk, Z bī-pāk, BQ nā-pāk

[5210-5211 – D ↲]

5210 Bīveresb (Z Peyveresb) idi, M Peyveres'di; Ḍaḥḥāk'uŋ, D Ḍaḥḥāk; Nisbeti (Q Nisbetüŋ) Nūḥ'a ėrerdi (Q ėderdi), D Nisbeti ėrerdi boġa [Nūḥ'a], Z Dört atada Nūḥ'a ⁀ėrerdi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5195 İşbu iş üstine çün birḳaç zemān
Oldı Cemşīd ol memālikde nihān

5196 Düşdi anda ġuṣṣa vü teşvīşe ol — B215b
Ḫāṭırında böyle ėtdi ‿endīşe ol

5197 Ki ‿işidüp Ḍaḥḥāk anı andan ala — M157a
Dürlü cevr ile elinde ‿anuŋ öle

5198 Kimsene düşmen elinde ölmesün
Kāfire daḫı bu ḥālet olmasun

5199 Ḥaḳ'dur ölmek her ne ṣūretle ki ‿ola
Vay aŋa kim düşmen elinde öle

5200 Biŋ cefā vü cevr ile ölmekden er
Düşmenüŋ dāmına düşdügi biter

5201 Olmadı encāmı ḫayr anuŋ ki ‿anı — H189a
Gördi gendü dilegince düşmeni

5202 Ṭamuda görseŋ ʿaẕābı gün-e-gün
Yėg ki olmaḳ düşmene bir dem zebūn

5203 Gėtdi bu ḫavf ile andan daḫı hem
Cevrdür bu devr işi vü sitem

5204 İşbu müddetde ki ol Cemşīd şāh
Ėtmiş idi Sīstān milkin tebāh

5205 Ḳopdı bir oġlı anuŋ Eṣraṭ be-nām
Her hünerde kim cihānda var temām

5206 Ol uruḳdandur Nerīmān ile Sām — C183a
Daḫı Zāl ü Rüstem-i Destān temām

5207 Gendü oġlum dėyü ḫalḳ içre ʿayān — B216a, Q190a, Z162a
Eṣraṭ'ı ṣaḳlardı şāh-ı Sīstān

5208 Ḳandadur Cemşīd bilmezdi gişi
Dāyimā gizlenmeg idi ‿anuŋ işi

5209 Buldı yüz yıl olıcaḳ Ḍaḥḥāk anı
Bıçḳuyile biçdi ol bī-bāk anı

5210 Bīveresb idi ‿adı Ḍaḥḥāk'uŋ ʿayān
Nisbeti Nūḥ'a ėrerdi bī-gümān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5211 bī-bāk, ZB bī-pāk; bed-kār, H bed-ḫoh; nā-pāk, C pāk, Z bī-bāk

5212

ABCHQZ Ẕikr-i mārhā (B mār, Q mārī) ki der dūş-ı Ḍaḥḥāk büved (B būẕ, Z būd)

M Būsīden-i Şeyṭān her dū dūş-ı Ḍaḥḥāk-rā

5213

[5214 < DZ]

5215 düzdi, DZ ḳıldı; AC **ola**, BDHMQZ **oldı**

5216 Her ne varsa dünyede, DZ Dünyede her ne ki var

5217 Çün anı, Z Çünki; İçini, DZ Bāṭının; pür-, Q bir

5218 öpdi ‿anı omuzında nihān, DZ omuzında ‿anı öpdi ʿayān; Bitdi iki omuzında, Q Bitdi omuzında anuŋ, M İki omuzında bitdi

5219 ḳopıcaḳ, D çü ḳopdı, Z çü bitdi; Oldı ol demde oradan (B revān ol [?]), DZ Ol aradan oldı ol dem

5220 (< Z) ACDHM müverriḫden, BQ tevārīḫden

5221 düzmiş, Q düzdi

[5221/5222 – DZ:

D Böyle dėdi kim buŋa oldur devā / K'ola ādem maġzı bunlara ġıẕā

Z Böyle dėdi buŋa ol durur devā / K'ola ādem maġzı bunlara ġıẕā]

5222 yılana, Q olara, Z bulara

5223 Nesne bişürmekdi Ḍaḥḥāk'e, Q Ḍaḥḥāk'e bişürür idi ol

[5224-5228 < D]

5224 daḫı ol idi, Q ol oldı daḫı; tertīb (A terkīb) ėderdi, Z bişirür idi

5225 oġlanlar, CHQ oġlan, BMZ oġlandan; maġzı, B maġzın, Q ḳūtı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5211 Kāfir ü bī-dīn ü hem bī-bāk idi
Sāḥir ü bed-kār u hem nā-pāk idi

5212 Dutmış idi yėdi iḳlīmi temām A45b, M157b
Siḥr ile aŋa sibāʿ olmışdı rām

Ẕikr-i mārhā ki der dūş-ı Ḍaḥḥāk büved

5213 Degşürüp İblīs bir gün ṣūretin
Geldi Ḍaḥḥāk'üŋ ḳatına ol laʿīn

5214 Gösteriben aŋa ol bed-fiʿl dīv
Dürlü dürlü mekr ile telbīs ü rīv

5215 Gendüzüni düzdi ḫıdmetkār aŋa H189b
Tā muḳarreb ola ol mekkār aŋa

5216 Her ne varsa dünyede şerr ü fesād
Cümle ögretdi aŋa ol bed-nihād

5217 Çün anı gendü gibi ⁀İblīs eyledi D156a
İçini pür-mekr ü telbīs eyledi

5218 Bir gün öpdi ⁀anı omuzında nihān Z162b
Bitdi iki omuzında ⁀iki yılan

5219 Ol iki yılan ḳopıcaḳ ol pelīd B216b, Q190b
Oldı ol demde oradan nā-bedīd

5220 Yėmege ḳaṣd ėtdi yılanlar anı C183b
Böyle işitdüm müverriḫden bunı

5221 Bir yaŋadan daḫı geldi ol recīm
Gendüyi ṣūretde düzmiş bir ḥakīm

5222 Her gün iki ⁀oġlan dimāġını yaḳīn
Ṭuʿme buyurdı yılana ol laʿīn

5223 Var idi Ermāyil adlu bir gişi
Nesne bişürmekdi Ḍaḥḥāk'e işi

5224 Ol yılanlara daḫı ol idi hem
Kim ġıẕā tertīb ėderdi bīş ü kem

5225 Ol iki ⁀oġlanlar ki maġzı anlaruŋ
Ḳūtı olmış idi ol yılanlaruŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 158a

Dahhak

Omuzundan çıkan yılanlarıyla Dahhak tahtında oturur. Karşısındakiler muhtemelen metinde sözü geçen ahçı Ermayil ve beyinleri yılanlara yem olacak gençlerdir.

5229. beyitten sonra yer alan resim 92 x 81 mm. boyutlarındadır.





5226 (< M) maġzını, Z beynisin

5227 Ādemī beynisine, Q Ādemni (?) beynisini; beynisi, Z maġzını

5229 Birin (Q Biri) oġlanuŋ nihān ḳılur idi, DZ Ol ikinüŋ birin öldürür idi; ACH **ḳılur ... ḳılur**, BMQ **ėder ... ėder**; Andan, DZ Birin

M Pādişāhī-i Ḍaḥḥāk

M RESİM: Ḍaḥḥāk ile delikanlılar

5230 ol ṭaġ (Q daġ) isüz (CH issüz) idi, B issüz idi ol ṭaġ; belürmezdi, DZ bilinmezdi

[5230/5231 – D:

Ol birinüŋ maġzını ṭutar idi / Anŋa ḳoyın beynisin ḳatar idi

Ṭu'me ėderdi anı yılanlara / K'anı ėtmişdi vaẓīfe anlara]

5231 ol biŋ (Q miŋ) yıl, D biŋ yıl ol; Ḥükmine olup (Q oldı) yėdi iḳlīm, D Yėdi iḳlīmi ḳılup gendüye

5232 anŋa ėrmege yaḳlaşur (BDQ yaḫlaşur), M ki ėrmege yaḳın olur

5233 Birini (Q Bir gėce) düşde melāyikden, DZ Bir feriştеyi (Z firişteyi) düşinde ol; ʿamūd ile urur, D debūs ile urur, Z debbūs ile ⁀urur

5234 düşer anuŋ, Z çünkim düşer; ACH **nāle ėdüp** (H ėder), BDQZ **iŋileyü**, M ikiler ü (?)

5235 ʿİlm, Q ʿĀlim; Bilmek içün ol, DZ Kim nedür bile

5236 kim (B -); ṭoġası durur, D doġasıdur sen, Q doġası durur

5237 AC **Kim elinde ⁀anuŋ**, H Kim anuŋ elinde, BDMQ **K'anuŋ** (DZ Anuŋ) **elinde**; helāk, DZ tebāh; AC **taḫt-ı ḫāk**, BHMQ **taḫt u** (MQ -) **pāk**, D taḫt-gāh, Z taḫtigāh

5239 böyle, M eyle

5240 ACH Ki ⁀ėdeler ol yıl **ṭoġan** (C doġan) **oġlanı ḫāk**, BMQ Ki ⁀ėdeler ol yıl **ṭoġanları** (Q doġanları) **helāk**, DZ K'ol yıl olan oġlanı ⁀ ėdeler helāk; ACDM **Ḍaḥḥāk'e andan ters ü bāk**, Z Ḍaḥḥāk'e andan hīç bāk, BHQ **Ḍaḥḥāk andan tersnāk**

5241 (< Z) Öldürürlerdi, D Öldürürdi bes; ṭoġanlardan eri, Q doġan oġlanları; AC Ḳorlar idi ḳız ṭoġıncaġaz diri, BDHM Ḳız ṭoġıcaḳ ḳorlar idi ⁀anı diri, Q Ḳız doġıcak diri ḳoydı anları

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5226 Birisinüŋ maġzını alur idi
Ol yılanlara ġıdā ḳılur idi

5227 Ādemī beynisine ol nīk-nām M158a
Bir ḳoyun beynisi ḳatardı temām

5228 Tā ġıdā kāmil ola yılanlara
Daḫı ḳūt olmaya ḥācet anlara

5229 Birin oġlanuŋ nihān ḳılur idi
Andan Elbürz'e revān ḳılur idi

5230 Zīre ol ṭaġ isüz idi ol zemān H190a
Anda varandan belürmezdi nişān

5231 Pāẕişehliḳ ėtdi ol biŋ yıl temām Z163a
Ḥükmine olup yėdi iḳlīm rām

5232 Çün aŋa ėrmege yaḳlaşur ecel B217a, M158b
Kim anuŋ def'ine yoḳ durur ḥiyel

5233 Birini düşde melāyikden görür Q191a
Ki ͡ènüp anı bir 'amūd ile urur

5234 Ḳorḳudan düşer anuŋ içine cūş
Oyanur nāle ėdüp ḳılur ḫurūş

5235 'İlm ehline ṣorar tefsīrini C184a, D156b
Bilmek içün ol düşüŋ ta'bīrini

5236 Dėrler aŋa kim bir oġlan işbu yıl
Anadan ṭoġası durur bellü bil

5237 Kim elinde ͡anuŋ olısarsın helāk
Anuŋ olısar bu tāc ü taḫt-ı ḫāk

5238 Böyle geldi vü gėder bu rūzigār
Kimseye ḳalmadı ḳalmaz pāyidār

5239 Bu sözi çün aŋa dėdi reh-nümāy
Ḳorḳudan Ḍaḥḥāk böyle ḳıldı rāy

5240 Ki ͡ėdeler ol yıl ṭoġan oġlanı ḫāk
Ki ͡olmaya Ḍaḥḥāk'e andan ters ü bāk

5241 Öldürürlerdi ṭoġanlardan eri
Ḳorlar idi ḳız ṭoġıncaġaz diri

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5242 ol, DH k'ol; olmaz, M olımaz; ACDHM ile, BQ ola; tedbīr, B tezvīr

5243 aŋa, D ġayr

5244 (< M) Çün, DZ Her; kāyin, C k'āyīn; durur ... durur, Z olur ... olur

5245 işbu sözi kim, Q kim uşbu sözi; ACDHM ol zemān, BQ bī-gümān

5246 (< Z) Atasınuŋ, B Anasınuŋ

AC Vilādet-i Ferīdūn-ı ferruḫ

H Vilādet-i Firīdūn ferruḫ ve-aḥvāl-i ū

M Vilādet-i Efrīdūn ve pādişāhī kerden-i ū

5247 ḥamli, D ḥükmi; ACM Biri er ol ikinüŋ ü biri, H Biri er ol ikinüŋ birisi, B Bir er idi ol ikinüŋ biri, Q Birisi er ol ikinüŋ biri, DZ Ol ikinüŋ biri erdi biri

5248 ḳarından, DZ ḳarında

5249 Ḳız idi evvelki, DZ Evvel ol ḳız idi; ṭoġdı (Q doġdı), MZ ṭoġan, D doġan

5250 işe, M şehe; Ābtīn (D Ābitīn, HZ Ābetīn, M Ānitīn) ėvin, D İsteyüp eyü

5251 Oradan ḳorḳusuz (B ḳorḫusuz, Q ḳorḫusız) olup, DZ Andan īmin olubanuŋ (Z olıbanuŋ)

Z Vilādet-i Efrīdūn

5252 elinden, DQ elinde

5254 (< Z) iletdi, D düşerdi

5255 (< Z) bir şīr-i, D bir bir şīr; nev-pehlevān, Q bebr-i beyān

5256 yaşına ėrişdi, Z yaşadı ⁀Efrīdūn, D beşdi Efrīdūn; Lāyıḳ-ı mülk oldı vü taḫt u külāh, DZ Lāyıḳ-ı taḫt (Z Lāyıḳ aŋa) oldı vü tāc u külāh, Q Lāyıḳ-ı mülk oldı vü hem taḫt-gāh

5242 Bilmedi ol nesne kim taḳdīr ola
Defʿ olmaz ḥīle vü tedbīr ile

5243 Çün Muḳaddir'den muḳadderdür ḳażā
Çāre nedür aŋa teslīm ü rıżā

5244 Çün muḳadder bī-gümān kāyin durur B217b
Defʿine ḥīle ėden ḫāyin durur

5245 Gey işit işbu sözi kim ol zemān H190b, Z163b
Ana ḳarnındaydı Efrīdūn ʿayān

5246 Atasınuŋ adıyidi Ābtīn
Līki ḳavmindendi Cemşīd'üŋ yaḳīn

Vilādet-i Ferīdūn-ı ferruḫ

5247 Ḥāmileydi anası ḥamli ikiz M159a, Q191b
Biri er ol ikinüŋ vü biri ḳız

5248 Aŋa degin ikiz olmazdı yaḳīn
Bir ḳarından bir ṭoġar idi hemīn

5249 Çün vilādet aġrısı oldı ʿayān C184b
Ḳız idi evvelki ṭoġdı bī-gümān

5250 Ol işe mensūb olanlar geldiler
Ābtīn ėvin tefaḥḥuṣ ḳıldılar

5251 Çün ṭoġan ḳız idi maʿlūm ėtdiler D157a
Oradan ḳorḳusuz olup gėtdiler

5252 Ṭoġdı ḳız ardınca Efrīdūn Şāh
Ki ⁀aldı Ḍaḥḥāk'üŋ elinden taḫtgāh

5253 Şöyle ḳıldı anası anı nihān
Ki ⁀ulalınca ⁀andan belürmedi nişān

5254 Anasından çünki ayru düşdi ol
Kūh-ı Elbürz'e iletdi anı yol

5255 Terbiyet bulıban anda bir zemān
Oldı bir şīr-i ner ü nev-pehlevān

5256 Çün yigirmi yaşına ėrişdi şāh B218a
Lāyıḳ-ı mülk oldı vü taḫt u külāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5257 (< DZ) gire, Q gėrü; ėle, A yola

5258 anı (Z + hem)

[5259-5260 – D ⇙]

5259 ACHM **kim** (M ki) **omuzında**, BDZ **ki ⁀omuzında ⁀iki**, Q ki ⁀omuzındaki

[5260-5261 – Z'de bunların yerine şu beyitler var:

Ol gişiler ki ⁀anlar ⁀ol iki ⁀ejdehā / Ṭu'me eylemedin oldılar rehā

Er ü 'avret biri birin aldılar / Lā-büd ol biri 'imāret ḳıldılar

Dirilüben öldiler bī-ḥad gürūh / Şöyle kim ṭoldı ḳamu Elbürz kūh

Ol ṭaġ içinde 'alā merri'z-zemān / Ẕerr ü nesl oldı olardan bī-gerān]

5260 Ḳurtılan, D Ḳurtıla; ḫāṣ u 'ām ... maḳām, H ol zemān... mekān; Varıban (Q Varuban) Elbürz'i ėtmişdi, D Ėtmiş idi kūh-ı Elbürz'i

[5260/5261 – D:

Ol gişiler k'anlara ol ejdehā / Ṭu'me eylemedin oldılar rehā]

5261 Rūzigār ile, H Rūzigārla, D Dėriliben, Q Müddet ile; oldılardı çoḳ, D oldılar bī-ḥad; oldı (H ki ⁀oldıdı) olardan ṭolu (Q dolu), M ṭolmışdı anlaruŋla, D ṭoldı ḳamu Elbürz

[5261/5262 – D:

Ol ṭaġ içinde 'alā merri'z-zemān / Dürlü nesl olardan bī-kerān]

M Pādişāh şüden-i Efrīdūn

5263 geldiler, BDMZ vardılar; AC **Dėrilüp anuŋla bey'at ḳıldılar**, BDHMQZ **Yėr öpüp ėşigine** (M ayaġına) **baş urdılar** (Q vurdılar)

ABCQ Ẕuhūr-ı Ferīdūn-ı (B Ferīẕūn-ı) ferruḫ

H Ẓuhūr-ı Firīdūn ferruḫ ve-aḥvāl-i ū

5264

Z Pāẕişāh-ı Efrīdūn

5265 ACHM çengāline döymezdi, BDQZ çengine döymez idi (B döyemezdi, Q durmaz idi)

[5266 < D]

[5267-5268 – D ⇙]

5267 (< B) Bebr-zūr, M Tīz-zūr; mülkinde, D ėlinden; gey, DMZ ol

5268 dāyim, Z yavlaḳ, D yavlıḫ

5270 Ḫāṭırında, Q Ḫāṭıruŋda

5271 Bulam anuŋ ẓulmi (Q ẓulm) şerrinden, DZ Şerri elinden anuŋ bulam

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences

5257 Memleket gire dėyübenüŋ ele
Kūh-ı Elbürz'i ḳoyup ėndi ėle

5258 Ḫalḳ anı mülke lāyıḳ gördiler
Raġbet ile ṭā'atine girdiler

5259 Ol zemāndan kim omuzında yılan H191a
Bitiben Ḍaḥḥāk'üŋ olmışdı 'ayān

5260 Ḳurtılan şerrinden anuŋ ḫāṣ u 'ām
Varıban Elbürz'i ėtmişdi maḳām

5261 Rūzigār ile ‿oldılardı çoḳ gürūh Q192a, Z164a
Şöyle kim oldı olardan ṭolu kūh

5262 Çün işitdiler ki Efrīdūn Şāh M159b
Ḳaṣd ḳıldı ki ‿ėde Ḍaḥḥāk'i tebāh

5263 Ḳamu Efrīdūn ḳatına geldiler
Dėrilüp anuŋla bey'at ḳıldılar

Ẓuhūr-ı Ferīdūn-ı ferruḫ C185a

5264 Oldı Efrīdūn bir ulu pāẕişāh
Ki ‿urdı dem mihrinden anuŋ mihr ü māh

5265 Işfahān'da Kāve adlu bir dilīr
Kim anuŋ çengāline döymezdi şīr

5266 Tīr-endāz idi vü şimşīr-zen
Nīzedār u gürz-gīr ü ṣaf-şiken

5267 Bebr-zūr u ejdehā-kirdār idi
Işfahān mülkinde gey serdār idi

5268 Çoḳ cefā görmiş idi Ḍaḥḥāk'den D157b
Ḳorḳuluydı dāyim ol nā-pākden

5269 Ṣayda varmış idi bir gün ol dilīr B218b
Çıḳdı nā-geh öŋine bir nerre-şīr

5270 Ḫāṭırında Kāve eyle dutdı fāl
Kim bu arslanı ėdersem pāymāl

5271 Öldürem Ḍaḥḥāk'i daḫı bī-gümān A46a
Bulam anuŋ ẓulmi şerrinden amān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5273 eyledi anı, D anı eyledi

5275 u (C -); Ṣanasın Ḍaḥḥāk'den ol (B idi ki ⁀, M -di k') aldı dād, DQZ Kim hümāyūn-fāl ile buldı murād

5276 baḫtı (Q baḫt-ı) rūz-efzūn, DZ devleti efzūn

M Bend kerden-i Ḍaḥḥāk-rā ve be-kūh-ı Elvend firistāden

5277 ACHZ Düzüp (Z Düzdi) **arslanuŋ** (CHZ aṣlanuŋ) **derisin** bir, BMQ Düzüp **aṣlan** (B arṣlan) **derisinden** bir, D Düzdiler aṣlan derisinden; Bėzedi (CMZ Bezedi), B Yazdı; ACHM **ṣaru**, DZ **ḳızıl**, BQ u ḳızıl

5278 (< DZ) Kāve'ye mensūb durur, H Kāve mensūb olduġıçün; adı, C ad

5279 ACH **düzdi bir ulu**, BZ **düzedibenüŋ**, M düzedübenin, DQ düzdürübenüŋ; Kīnine, DQZ Cengine; urdı ol, Q ol urdı

5280 olmaġı, DQ olmaġa; iş, DZ meyl

[5281-5286 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Ol daḫı ḳıldı Firīdūn'ı penāh / Ėtmege Ḍaḥḥāk mülkini tebāh]

[5281 < B]

5283 Cehd aŋa, Q Cehduŋa; sen er, DQ server; Yāḫod, D Bā-ḫod

5284 ādāb, B edeb; göŋülde cān bigi ⁀ėdesin, D göŋüllerde bulasın sen

5285 (< D) göŋlüŋde, CQ göŋülde; bulasın, M bilesin

5286 (< D) Ḫıdmet (BCHM Ḫıẓmet) ile, Q Ḫıẓmetine; ehline, M aʿlāya; tūz, A tiz

ACQ Ceng-i Ferīdūn ve (Q bā) Ḍaḥḥāk-i tāzī

BZ Ceng-i Firīdūn (Z Efrīdūn) bā Ḍaḥḥāk

H Ceng-i Ferīdūn Ḍaḥḥāk-i tāzī ve aḥvāl-i ū

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5272 Ṣıdḳ ile dutup bu fālı ol dilīr — Z164b
Eyledi ol arslan ile dār u gīr

5273 Ḳılup arslanuŋ cigergāhını çāk — H191b
Ḳılıç ile eyledi anı helāk

5274 Çün ecel çengālini ser-tīz ėder — Q192b
Ne ‿ejdehā döyer aŋa ne şīr-i ner

5275 Öldi ol arslan u Kāve oldı şād
Ṣanasın Ḍaḥḥāk'den ol aldı dād

5276 Çün gişinüŋ baḫtı rūz-efzūn ola — M160a
Fālı ḳutlu ṭāli'i meymūn ola

5277 Düzüp arslanuŋ derisin bir direfş
Bėzedi anı yaşıl ṣaru benefş

5278 Kāve'ye mensūb durur ol 'ayān — C185b
Lā-büd adı ‿oldı Direfş-i Kāviyān

5279 Ol direfşi düzdi bir ulu 'alem
Kīnine Ḍaḥḥāk'üŋ urdı ol ḳadem

5280 Çün Ferīdūn adını işitdi ol
Aŋa tābi' olmaġı iş ėtdi ol

5281 Varıbanuŋ aŋa çāker oldı ol
'Āḳıbet ḳatında server oldı ol

5282 Her ki devlet issine çāker ola — B219a
Devlete ėrişiben server ola

5283 Cehd aŋa ėtgil ki sen er olasın
Yāḫod er olana çāker olasın

5284 Ḫıdmete ādāb ile ėtgil ḳıyām — D158a°
Kim göŋülde cān bigi ‿ėdesin maḳām

5285 Çünki göŋüllerde maḳbūl olasın — H192a
Her ne kim göŋlüŋde vardur bulasın

5286 Ḫıdmet ile göŋül ehline ėrer
Ḫıdmet ėden tīz ululıġa ėrer

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA

5287

5289 ACQ **ḳoyup**, BDHMZ **ṣalup**

5290 bulınmadı, Q bulımadı; ACH **Nā-geh** (H Tā ki) **anı bulup ėtdiler**, BDMZ **Şāha getürdiler anı ͡ėdip** (DZ ėdüp), Q Getürüp şāha anı ėdüp

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5291 Bağlayup şāh āhenīn bende, M şāha getürdiler

M RESİM: Ḍaḥḥāk Demavend dağına götürülüyor

www.tuba.gov.tr

5292 ACH **Pes** (C Bes) **anı bir ġārda**, BDMQZ **Bir maġārada anı**

5293 Ėy nėçe Ḍaḥḥāk'i kim (M Ḍaḥḥāk ki), D Anca Ḍaḥḥāk kimi bu

[5294-5308 < DZ]

ABCHQ Der temṣīl ve mev'iża

5294 Ḍaḥḥāk'i, M Ḍaḥḥāk

5296 u geh günehdür, B -dur gāh kındür

5298 seni ėder, Q ėder seni

5299 AHM Muṭmåinnedür dürüşen (=A; M dürişen, H düriş sen), C Muṭmåinne düni (?) düriş, B Muṭmåinne ėt (?) dürişgil, Q Nefs-i levvāme dürişür

5300 Gāh senden def' ėder gėrü, M def' eyler ü senden

5301 Ḫayrıyile ... anuŋ, Q Ḫayr ile çün ... olur; Ḥaḳ'dan *'Asa'llāhu*, B *'Īsī vü Allāh*; BHMQ *yetūb*, AC *yenūb*

Ceng-i Ferīdūn ve Ḍaḥḥāk-i tāzī

5287 Çünki leşker oldı Efrīdūn'a cem‘ Q193a
Yöridi kim eyleye Ḍaḥḥāk'i ḳam‘

5288 Yöriyüp Ḍaḥḥāk ile çün ėtdi ceng
Oldı Ḍaḥḥāk'e cihān pehnāsı teng

5289 Çünki uṣanmışdı andan tāc u taḫt
Ḳaçdı yėrinde ḳoyup büngāh u raḫt

5290 Kimse bulınmadı aŋa dest-gīr M160b
Nā-geh anı bulup ėtdiler esīr

5291 Baġlayup şāh āhenīn bende anı Z165a°
Vėrbidi kūh-ı Demāvend'e anı

5292 Pes anı bir ġārda ḥabs ėtdiler C186a
Ḳapusın ġāruŋ örüben gėtdiler

5293 Ėy nėçe Ḍaḥḥāk'i kim devr-i sipihr
Ḳahr ile aġladur ėtmez hīç mihr

Der temṣīl ve mev‘iża B219b

5294 Nefs-i emmāre durur Ḍaḥḥāk'i bil M169a
Sėni yılana yėdürür çāre ḳıl

5295 Ol iki yılan nedür kibr ü ġażab
Kim olardur Taŋrı ḳahrına sebeb

5296 Nefs-i levvāme bil ol Ermāyil'i
Geh ṣevāb u geh günehdür ḥāṣılı

5297 Muṭmåinne nefs Efrīdūn-ṣıfat
İşi anuŋ cümle ‘ilm ü ma‘rifet

5298 Nefs-i emmāre seni ėder helāk
Vėriben yılanlara bī-ters ü bāk

5299 Muṭmåinnedür dürüşen cehd ile
Kim seni yılanlar aġzından ala

5300 Geh ṣunar levvāme yılana seni Q193b
Gāh senden def‘ ėder gėrü anı

5301 Ḫayrıyile maḥv olur andan ẕünūb H192b
Vaṣfı ‾anuŋ Ḥaḳ'dan *‘Asa'llāhu yetūb*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 160b

Dahhak'ın Demavend Dağına Götürülmesi

Feridun'un askerleri tarafından kolları bağlanmış Dahhak, dağda hapsedileceği mağaraya doğru tırmanır.

5291. beyitten sonra yer alan resim 93 x 111 mm. boyutlarındadır.

TÜBA

5305 ger sen, Q sen ger

5306 ki (M -); ACH mülkinde, M milkinde, BQ mülkine; destgāh, M taḫt-gāh

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

5307 ACHM yète, BQ yana

TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5308 yitmeye, Q gètmeye

D *Salṭanat-i Efrīdūn ḫamsmi'e sene*

M Temāmī-i suḫan gūyed

www.tuba.gov.tr

Z 'Adl kerden-i Efrīdūn

5309

5310 Īrān ile Tūrān'ı, DZ ol daḫı yèdi ⁀ıḳlīmi; Baḥr u ber, MQ Merr ü baḥr; ḳamu, Z anuŋ

5311 söz kim (M ki) ... dīne, DZ her çi ... Ḥaḳḳ'a

5312 Yèr yüzini 'adl ile, DZ Dünyeyi 'adl ile ol

5313 CHMQ çoḳ, BD çoḫ, A her; ṭıbb u, H ṭīb

5314 vü mebde' hem (BMZ -le), D nedür mebde'

5315 ḳıldılar, B ètdiler

5316 (A + ü)

M Peydā şüden-i nūr-ı pāk-i Muḥammed ṣallā'llāhu 'aleyhi ve-sellem

5317 ẕāt-ı pāk, Q pāk ẕāt; pür- (C bir) nūr durur, DZ nūr ile olmış

5302 Defter-i aʿmāldür Elbürz Kūh
Hem cezā-yı fiʿl andaġı gürūh

5303 Kim çıḳup Ḍaḥḥāk'i ėtdiler helāk
Oda yaḳup ḳıldılar taḫtını ḫāk

5304 Ḳahr ėtmedin bu emmāre seni
Muṭmåinne ḳıl riyāżetle anı

5305 Nefsi ger sen muṭmåinne ḳılasın B220a
Her ne miḥnetden ki var ḳurtılasın

5306 Şöyle ki ⁀Efrīdūn olasın pāẕişāh C186b
Ḳuds mülkinde bulasın destgāh

5307 Ḳılıcuŋdan yėte mār-ı şeyṭanat
Saŋa ḳala tāc u taḫt u salṭanat

5308 Pāẕişehlıḳda ḳalasın pāyidār
Tāc u taḫtuŋ yitmeye Ḍaḥḥākvār

5309 Çün yüzin Ḍaḥḥāk'den döndürdi baḫt D158a°, M169b, Z165a°
Degdi Efrīdūn'a ol tāc ile taḫt

5310 Ṭutdı Īrān ile Tūrān'ı temām
Baḥr u ber oldı ḳamu ḥükmine rām

5311 ʿİlm-i tevḥīd idi söz kim söyledi
Ḳamu ḫalḳı dīne daʿvet eyledi

5312 Yėr yüzini ʿadl ile pāk eyledi
Her sitemden ki ⁀anı Ḍaḥḥāk eyledi

5313 Oldı ⁀anuŋ ʿahdinde ẓāhir çoḳ ʿulūm
Kīmiyā vü ṭıbb u taʿbīr ü nücūm

5314 ʿİlm-i erkān u daḫı kevn ü fesād Q194a
Anda bilindi vü mebdeʾ hem meʿād

5315 Nefs baḥsin daḫı anda ḳıldılar
Ne durur māhiyyetini bildiler

5316 Bildiler ki ⁀ol cism ü cismānī degül D158b, H193a
Varlıġı cüz luṭf-ı Rabbānī degül

5317 Cevher-i ḳudsī durur ol ẕāt-ı pāk
Gün bigi pür-nūr durur tābnāk

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5318 (< D) bedende, Q beden; ACHZ Līkin, M Līki, BQ Līk; ḳamudan gendü, Z gendü ḳamudan

5319 ACH **anda**, BDMQ **aŋa**

5320 maʿşūḳlıḳ (B maʿşūḳlıḫ, D maʿşūḳalıḫ) var (Z -dur), Q maʿşūḳ u ḳulluḳ

5321 ACDHM kemālātı, BQ kelīmātı; olmaġına, Q olmaġını

[5322-5325 – MQ: 5325 5322-5324]

[5322-5324 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Daḫı ʿilm-i ḥikmete ferʿ ile aṣl / Düzdiler ʿahdinde ḳoyup bāb u faṣl]

5322 taʿalluḳ bir (Q bu), M taʿalluḳlar

5323 ACH kim taʿalluḳdur hemān / Eżʿaf-ı aʿrāżdur bilgil, BMQ -dür taʿalluḳ bī-gümān / Ki ⁀eżʿaf-ı aʿrāż ol durur

5324 ACH **zāyil ola ... bāḳī durur** (A bāḳīdür) **ölmez**, BMQ **öle vü ol ... bāḳīdür bes** (Q ger) **ölse**; Nefs, Q Rūḥ

D *Vilādet İbrāhīm Ḫalīl ʿaleyhi's-salāt ve's-selām*

Z Ḳıṣṣa-i Efrīdūn ve Selm ve Tūr ve Īrec

5325 ki (Q -)

[5325/5326 – Q: Çün Ferīdūn mülke oldı kāmkār / ʿAdl ile oldı cihānda nāmdār]

AC Ḳıṣṣa-i Ferīdūn ve Īrec ve Tūr ve Selm

B Ḳıṣṣa-i Firīdūn-ı ferruḫ ve Selm-i Tūr

H Ḳıṣṣa-i Firīdūn Īrec ü Selm ü Tūr

Q Ḳıṣṣa-i ferzendān-ı Firīdūn-ı ferruḫ Īrec ve Selm ve Tūr

5326 baḫtiyār ... tācdār (Q nāmdār), DZ tācdār ... şehriyār; Tūr ile Selm-i, H Selm ile Tūr u

5328 Fārs ḳalmışdı ⁀Īrec'e vü (C -) hem, B Fārs'ı ḳılmışdı Īrec'e hem, H Fārsī'yi Īrec'e vėrdi, Z Ḳaldı Fāris Īrec'e vü hem, D Ḳaldı Fārs Īrec'e hem mülk-i, Q Īrec'e vėrmişdi Fārs u hem; ACH **Tūr u Selm'e**, BDMQZ **Selm ü Tūr'a**

5329 ACH **ėtdiler anlar ḥased / Ne ḥased şöyle ki ⁀aŋa yoġ idi** (H yoġ idi aŋa hīç) **ḥad**, BDMQZ **ḥased eylediler / Bī-sebeb anuŋla kīn baġladılar** (B eylediler)

5330 üstine, Z üzre ki

5331 nėce yavuz, BDZ ne yaramaz; Terk ėd, DZ Ėtme; anı kim, B kim ol

5332 isder iseŋ, Z gerek ise; ACHM **işitdüŋ** (M + ki), BDQZ **dėdiler**; *lā*, C *yā*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5318 Nūrı olmış bu bedende ⁀anuŋ ʿayān — B220b
Līkin olmış ḳamudan gendü nihān

5319 Gerçi ḥādiṯdür aŋa vėrmiş Ḳadīm
Bir beḳā kim yoḳ fenādan anda bīm

5320 Anuŋ ile ten arasında ʿayān
ʿĀşıḳ u maʿşūḳlıḳ var bī-gümān

5321 Kim kemālātı durur mevḳūf anuŋ — C187a
Yoġ iken var olmaġına bu tenüŋ

5322 Nefs ü cismüŋ arasında bil yaḳīn — M165a°
Bu taʿalluḳ bir iżāfetdür hemīn

5323 Ol iżāfet kim taʿalluḳdur hemān
Eżʿaf-ı aʿrāżdur bilgil ʿayān

5324 Çün ʿaraż zāyil ola cevher ḳalur
Nefs bāḳīdür ölmez ten ölür

5325 Mülkinüŋ otuz yılında ol Ḫalīl
Ṭoġdı ki ⁀anı ḳıldı peyġam-ber Celīl

Ḳıṣṣa-i Ferīdūn ve Īrec ve Tūr ve Selm

5326 Var idi üç oġlı anuŋ baḫtiyār — Q194b
Īrec ü Tūr ile Selm-i tācdār

5327 Tūr'a Türk ü Çīn'i bildürmiş idi
Selm'e Rūm u Maġrib'i vėrmiş idi

5328 Fārs ḳalmışdı ⁀Īrec'e vü hem ʿIrāḳ
Līki bu iş geldi Tūr u Selm'e şāḳ

5329 Giçi ḳardaşa ⁀ėtdiler anlar ḥased
Ne ḥased şöyle ki ⁀aŋa yoġ idi ḥad

5330 İşbu kīn üstine Selm ü Tūr Şāh — A46b, B221a, H193b
Īrec'i ḳatl eylediler bī-günāh

5331 Gör ḥased kim nėce yavuz pīşedür
Terk ėd anı kim yavuz endīşedür

5332 Ululıḳ isder iseŋ olma ḥasūd — Z166a
Çün işitdüŋ *El-ḥasūdu lā-yesūd*

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 180a

Devlerle savaş

Yazmanın bu tasvirinde de bir önceki gibi bir karışıklık söz konusudur. Bu sayfanın aslında, bir önceki resmin karşı sayfası olarak boş bırakıldığı, çift sayfa olarak Salm, Tur ve Menucehr'in savaşını canlandıran imgenin diğer yarısı olarak tasarlandığı görülmektedir. Canlandırılan sahnenin metnin hangi bölümünü resimlediğini saptamak mümkün değildir, İskender veya Rüstem'in devlerle savaşmasını canlandırıyor olmalıdır.

5336. beyitten sonra yer alan resim 93 x 151 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE DİYANET VAKFI
TÜRKİYE DİYANET VAKFI



y. 165b

Dahhak Feridun'un önünde

Metinde böyle bir anı anlatan herhangi bir bölüm olmamakla birlikte omuzunda yılanlarıyla Dahhak, muhtemelen kendisini alt eden Feridun'un huzuruna getirilmiş olmalıdır. Resmin arasına yapıldığı beyitler aslında, Salm ve Tur ile Menucehr'in savaşını aktaran bölümdendir.

5336. beyitten sonra yer alan resim 94 x 154 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
SCIENCES

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5333 ġamīn, H ġam-kīn

5334 neslinden, HQ neslinde; tācgāh, Z taḫtigāh

5335 Atası, D Ata ana, Q Anası; urmış, B urmışdı, Q urdı

5336 ḳoşup, D ḳoşdı, Z ḳoşmış ; ACHM ḳıl **Tūr ile Selm'i**, BDZ ḳıl **Selm ile Tūr'ı**, Q Selm ile Tūr'ı ḳıl

M RESİM: Esir edilmiş Ḍaḥḥāk Ferīdūn'un huzurunda M165b

M RESİM: Şeytanlar ile savaş M180a

5337 çünkim ola oġlı, D çün oġlı ola nā-

5338 BDMQ yöridi, C yörüdi, A yöriyü, H yöriyüp; gün, Q yėr

5340 zār (M zūr) ile, D bī-şübhe

5341 Çün Ferīdūn'a, Çünki Efrīdūn'a ‿; ėrdi, BQ oldı; Ḥālıḳ'dan, DZ Tanrı'dan

[5343-5345 < Q]

5342 ḳātillerinden, B ḳanlularından

5344 ile ḫoş ḫoş, DZ u dād ile

5345 gėtdi kim (M ki), H kim gėtdi

[5346-5358 < DZ]

5347 Bī-vefālıġıyile merġūbdur ... -dur, Q Bī-vefāluġıyle ol merġūb olur ... olur; Düş-men-i cāndur velī maḥbūbdur, H Çün gėrü elden gėder nā-ḫūbdur

5348 ACH **anuŋçün nėce** (H bunca) **ḳardaş**, BMQ **kim ḳardaş anuŋçün**

5333 Īrec içün oldı Efrīdūn ġamīn
Baġladı göŋlinde Selm ü Tūr'a kīn

5334 Īrec'üŋ neslinden Efrīdūn Şāh D159a°
Bir yigit buldı sezā-yı tācgāh

5335 Īrec idi dėyedüŋ ol pāk-zād C187b
Atası aŋa Menūçehr urmış ad

5336 Altı yüz biŋ gişi ḳoşup aŋa şāh
Dėdi var ḳıl Tūr ile Selm'i tebāh

5337 Gişinüŋ çünkim ola oġlı ḫalef M180b
Ata ḳanın ḳomaya ki ⁀ola telef

5338 Her yaŋadın yöridi bī-ḥad sipāh
Oldı tozdan gün yüzi yėkser siyāh

5339 Selm ü Tūr ile Menūçehr ėtdi ceng
Ḳıldı 'ālem süs'atin anlara teng

5340 Düşdiler ol ceng içinde Selm ü Tūr Q195a
Tenden oldı cānları zār ile dūr

5341 Çün Ferīdūn'a ėrişdi bu ḫaber
Ki ⁀ėrdi Ḫālıḳ'dan Menūçehr'e ẓafer

5342 Ḫālıḳ'a şükr eyleyiben oldı şād
Ki ⁀Īrec'üŋ ḳātillerinden aldı dād

5343 Pes Menūçehr'e ḳoyıban tāc u taḫt
Gėtmege ⁀Efrīdūn daḫı baġladı raḫt

5344 Oldı bėş yüz yıl cihānda tācdār
'Adl ile ḫoş ḫoş geçürdi rūzigār

5345 Dünye āḫir aŋa daḫı ḳalmadı H194a, Z166b°
Şöyle gėtdi kim şanasın gelmedi

5346 Çün Ferīdūn gördi vü bildi 'ayān B221b
Anı kim sevgülü durur bu cihān

5347 Bī-vefālıġıyile merġūbdur
Düşmen-i cāndur velī maḥbūbdur

5348 Bildi ⁀anuŋçün nėce ḳardaş ḳardaşa
Düşmen olup ḳaṣd ėder cān u başa

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5349 kim çün ... Birbirine, Q çünkim ... Birbire

5350 birbirini, B biribirin; ACHM öldüreler ... alduralar (H bildüreler), BQ öldürdiler ... aldurdılar; Tāc u, M Tācı

5351 olar, M bular

5352 degül idi, Q degüldi hīç

5353 ceng ü, A daḫı

5355 Mülki, Q Mülk

5356 Sa'yi, CQ Sa'y Efrīdūn'uŋ; vü kim, C kim ol

5357 durur, Q ile

5358 var, Q ėder

AC Pādişāhī-i (A Pāẕişāhī-i) Menūçehr ve sīret-i ū

BZ Pāẕişāhī-i (Z Pāẕişāh-ı) Menūçihr nebīre-i Firīdūn (Z Efrīdūn)

D *Salṭanat Menūçihr mi'e ve ʿişrīn sene*

M Pādişāhī-i Menūçehr

Q Ẓuhūr-ı Mūsā der zamān-ı Menūçehr

5359 Başına urdı, DZ Urdı başına

[5360-5361 – D ↲]

5360 AH Ėtmedi **ʿanı ʿayruḫsı** (H ayruḳsı), BDMZ Ėtmedi **ʿayruḫsı** (MZ ayruḳsı) **ʿanı**, CQ Ėtmedi ayruḫsı; ṣaḳladı (BQ saḫladı) müdām, D ol nīk-nām

[5361 < Z]

5362 (< Z) ACH **ėtdi ʿadli** (H ʿadl), BDMQ **ʿadl eyledi**

5363 ėtmişdi peyġam-ber, Q peyġam-ber ėtmişdi

Q Pādişāhī-i Menūçehr ṣad u bīst sāl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5349 İşbu ḳorḫuyile kim çün ol öle
Birbirine ‿oġlanları düşmen ola

5350 Ḳahr ile birbirini öldüreler C188a
Tāc u taḫtı ayruġa alduralar

5351 Diledi bir iş ḳıla tedbīr ile
Ki ‿olmaya düşmen olar birbirile

5352 Hendeseyle ḳıldı üç baḫş ol yėri M161a
Şöyle kim artuḳ degül idi biri

5353 Her birin bir oġlına vėrdi temām
Ki ‿arada olmaya ceng ü iḫtişām

5354 Gerçi ḫoş fikr eyledi tedbīr ile
Līki ṭoġru gelmedi taḳdīr ile

5355 Ḥaḳ anı kim dilegidür işledi
Mülki daḫı gişiye baġışladı

5356 Sa'yi Efrīdūn'uŋ oldı cümle bād
Dünyeden kim oldı vü kim ola şād

5357 Yėl durur ṭopraḳdan olanuŋ işi Q195b
Od u ṣudan ne beḳā bula gişi

5358 Çün her işi işleyen taḳdīrdür
Pes ne kim tedbīr var tezvīrdür

Pādişāhī-i Menūçehr ve sīret-i ū D159a°, Z166b°

5359 Gėtdi Efrīdūn Menūçehr oldı şāh B222a, H194b
Başına urdı muraṣṣa'dan külāh

5360 Her ne gördiyse Ferīdūn'dan temām
Ėtmedi ‿anı ‿ayruḫsı ṣaḳladı müdām

5361 Çün oturdı taḫta ol nev-ḫāste
Oldı ‿anuŋla tāc u taḫt ārāste

5362 Eyle ėtdi 'adli ol nīkū-sirişt D159b
Ki ‿oldı ḫoşlıḳdan cihān ḫurrem-bihişt

5363 Ol zemānda kim Menūçehr oldı şāh
Mūsī'yi ėtmişdi peyġam-ber İlāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5364 Görmedin ėtmişdi aŋa ... degüldi ⁀ol şerʿden dönmek, DZ Emrine ⁀ėtmişdi Menūçihr ... degül aŋa ḫilāf ėtmek

[5365-5371 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Salṭanatda yüz yigirmi yıl temām / ʿÖmr sürdi ol cihānda nīk-nām (D şād-kām)

Dünya āḫir aŋa daḫı ḳalmadı / Kim dirildi kim cihānda (D dünyada kim) ölmedi]

5365 ACH Bildi anı, BQ Bildi ⁀anı kim (M ki)

5366 (< M) Bir işitmekle ⁀oldı aŋa, Q Her iş ėtmek aŋa geldi

5367 vėrmedi, Q ėtmedi; girmedi, C ėrmedi

5371 Menūçehr'e ⁀ėrdi, Q Menūçehr oldı

D *Saltanat Nūder isnā ʿaşer sene*

Z Ẕikr-i Nūẕer ve sīret-i ū

5372 CDQ Nūder, BMZ Nūẕer, H Nūdür, A Tūder; anuŋ, Q bunuŋ; bī-ʿadl idi vü (Q ol), bī-ʿışyān idi; ʿaḳlı, Q dīnde

AC Pādişāhī-i Nūder (H Nūdür) (A Pāẕişāhī-i Nūẕer) ve helāk-i ū be-dest-i Efrāsiyāb

B Ẕikr-i Nūẕer ve sīret-i ū ve helākī-i ū der dest-i Efrāsiyāb

Q Pādişāhī-i Nūder veled-i Menūçehr sī sāl būd

5373 BCDH gişileri, AM gişiler ü, Q gişiler; sezālar, Q sezālu

5374 sāz ... āġāz, M āġāz ... sāz; bidʿat, Z bidʿata ⁀

5375 daḫı, DZ yėgi

5376 dūr düşdi, DZ buldı nefret

5377 Andan oldı, Q Oldılar; ACH **Bī-hünerler cümle ėrdi**, BDMZ **Bī-hünerleri ėrürdi**, Q Bī-hünerler ėrür idi

[5378 – DMQZ'de iki beyit halinde:

Şāh her geh kim (D ki) hüner-perver ola /

Baş bigi (Q gibi) ḫalḳa ḳamu (M ḫoş, Q ol) server ola

Her melik kim ol hüner-perver degül / Ḫalḳa istiḥḳāḳ ile server degül]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5364 Görmedin ėtmişdi aŋa iḳtidā — C188b
Kim degüldi ‿ol şerʿden dönmek revā

5365 Çün hidāyet vėrmiş idi ‿aŋa Kerīm
Bildi anı ṭoġru mürseldür Kelīm

5366 Bir işitmekle ‿oldı aŋa nerm mūm — Q196a
Oldı ṭaş görür iken Firʿavn-ı şūm

5367 Ḥaḳ çü Firʿavn'a hidāyet vėrmedi — M161b
Lā-büd īmān devletine girmedi

5368 Kime kim tevfīḳ ola hem-ṭarīḳ — B222b
Dünye vü ʿuḳbī anuŋdur ėy refīḳ

5369 Çün Menūçehr oldı devletde müdām
Şād u ḫurrem yüz yigirmi yıl temām

5370 Āḫirü'l-emr ol daḫı oldı helāk
Ḫākden olan olur hem gėrü ḫāk

5371 Çün Menūçehr'e ‿ėrdi çengāl-i ecel
Ėtdi bu dünyīyi ʿuḳbīye bedel

5372 Oġlı Nūder oldı ‿anuŋ ardınca şāh — H195a
Līki bī-ʿadl idi vü ʿaḳlı tebāh

Pādişāhī-i Nūder ve helāk-i ū be-dest-i Efrāsiyāb

5373 Nā-sezā gişileri çekdi ‿ilerü
Pes sezālar düşdiler andan gėrü

5374 Ėrte gėce ʿişrete sāz eyledi
Dürlü dürlü bidʿat āġāz eyledi

5375 Sīretini atanuŋ degşürdi ol
Gendüzinden daḫı bünyād urdı ol

5376 Oldı ḳatında muḳarreb her leʾīm — Z167a
Ṣoḥbetinden dūr düşdi her kerīm

5377 Andan oldı ‿ehl-i hüner bī-mertebe
Bī-hünerler cümle ėrdi manṣıba

5378 Şāh her geh kim hüner-perver degül — C189a, Q196b
Ḫalḳa istiḥḳāḳ ile server degül

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5379 gilīmini, H kelīmini, M Kelīm'i bī- (?); ACH **Ėtmedi ṭā'at**, BDMQZ **Ṭā'at ėtmedi**; Kelīm'e, H Kerīm'e

5380 Lā-cirem olmadı aŋa, DZ Lā-büd olmadı anuŋla

5381 Sām, DQZ Zāl; Ḳoyup (B Ḳoyıp) anı, Q Anı ḳoyıp

5382 (< M) ü Gūderz ü Gīv, DZ -i (Z ü) rezm-āzmāy

M Ḳıṣṣa-i Efrāsiyāb

Q Ẓuhūr-ı Efrāsiyāb der zemān-ı Nūder nüvāzdeh (?) sāl būd

5383 Ḳopup, C Ḳoyup; olmış idi, DQ olmışdı; Türk ü Çīn'e, DQZ Çīn ü Türk'e

ACHZ Ẓuhūr-ı Efrāsiyāb

B Ẓuhūr-ı Efrāsiyāb der zemān-ı Nūẕer bin Menūçihr

5384 ü adı, Q idi ol; şöyle, Q eyle

5385 CDQ Nūder, BMZ Nūẕer, H Nūdür, A Tūẕer; çün baḫtını, Q baḫtını çün

5386 kişverin, Z leşkerin

5387 Yaḳdı vü yıḳdı (BD Yaḫdı vü yıḫdı), Z Yıḳdı vü yaḳdı, Q Yıḫdı vü yaḫdı; Memleketde çoḳ, DZ Ḳamusı ḫalḳı

5388 ḳavminden, DZ ḫalḳından

[5389-5390 – Z'de bunların yerine şu beyitler var:

..... [boş bırakılmış]

Oldı Nūẕer daḫı elinde tebāh / On iki yıl oldı ol Īrān'a şāh]

5389 ACH '**Avret ü ḳız ḳamusın ėtdi ... erden bulduġın**, BDMQ **Ėtdi 'avretlerini cümle** (D şöyle) **... erenlerini** (M + ol)

5390 CQ Nūder, BM Nūẕer, H Nūdür, A Tūder, D Tūẕer; ol ėtdi ... Ḳıldı ⁀anı ber-dār ol, Q eyledi ... Asdı bir dāra anı

5391 (< D) Çerḫe baḳġıl (=ACH; BQ baḳ kim) kimleri, Z Çerḫ kim dār islerin, M Çerḫ dār islerini; ACH Şehleri gör ne belā bürdār (H ber-dār, A yü dār), B Şehleri gör neyile ber-dār, MZ Gör ki kimleri bile ber-dār (M belā bürdār), Q Bu cihānı şāhlarına var

5392 (< DMZ) ėder, Q eyler

5393 Böyle (M Şöyle) kim dėdüm ėdüp (B ėdip) ḫalḳı (Z mülki), D Oldı Nūder daḫı elinde; Īrān'da, Z Īrān'a

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5379 Çün siyeh ėtdi gilīmini Kerīm — B223a
Ėtmedi ṭā'at Kelīm'e ol le'īm

5380 Ḳıldı her dün ṣoḥbetini iḫtiyār
Lā-cirem olmadı aŋa baḫt yār

5381 Sām u Rüstem andan i'rāż ėtdiler — D160a, M166a
Ḳoyup anı Sīstān'a gėtdiler

5382 Ḳāren ü Gūderz ü Gīv ü Güstehem
Gėtdiler ḳatından anlar daḫı hem

5383 Tūr neslinden bir ulu pāẕişāh
Ḳopup olmış idi Türk ü Çīn'e şāh

Ẓuhūr-ı Efrāsiyāb

5384 Gey cihān-gīr ü adı Efrāsiyāb
Leşkeri çoḳ şöyle kim deryā-yı āb

5385 Nūder'üŋ çün baḫtını gördi siyāh
Sürdi Īrān'dan yaŋa ḫayl ü sipāh

5386 Atasınuŋ kīnine Efrāsiyāb
Geldi Īrān kişverin ḳıldı ḫarāb

5387 Yaḳdı vü yıḳdı vü ġāret eyledi — H195b
Memleketde çoḳ ḫasāret eyledi

5388 Ḳırdı ḳavminden Menūçehr'üŋ ḳamu — Z167b
Her kimi kim buldısa giçi ulu

5389 'Avret ü ḳız ḳamusın ėtdi esīr — A47a
Ḳıldı erden bulduġın ūmāc-ı tīr

5390 Nūder'i daḫı hem ol ėtdi helāk
Ḳıldı ‿anı ber-dār ol bī-ters ü bāk

5391 Çerḫe baḳġıl kimleri berdār ėder — B223b, Q197a
Şehleri gör ne belā bürdār ėder

5392 Birini mihr ile ėder tācdār — C189b
Birini ḳahr ile ḳılur tācı dār

5393 Böyle kim dėdüm ėdüp ḫalḳı tebāh
On iki yıl oldı ol Īrān'da şāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[5394-5395 < Z]

5394 Şeyṭanat (D + -dı) ėrte gėce, Q Ėrte gėce şeyṭanat; Yaḳmaġ u yıḳmaḳdı (BD Yaḫmaġ u yıḫmaġdı), H Yıḳmaḳ u yaḳmaḳdı, Q Yıḫmaḳ u yaḫmaḳdı

[5395-5396 – D ↲]

5396 oldı nihān, DQZ dutdı (D ṭutdı) mekān

5397 ki (D -); taẓallum, BM taẓarruʿ, Z temalluḳ, Q şikāyet

5398 sensin bu iḳlīme, B bu iḳlīme sensin; Sendedür her, DQZ Sende durur

5399 dermān ėrür, DZ feryād (Z feryāẕ) ėriş, Q dermānı ėr; yėr, B bir yėr; ḳılmadı, BD ėtmedi

5400 Ḳoparur ḫalḳ üstine ol (M üzerine), DZ Ḳoparısar ol cihānda (D cihāna)

5401 Çünki, D Çünkim; Īrān'ı ki (M Tūrān'ı ki anı) ėde yėkser, B ki ͡ėde Tūrān'ı yėkser, H anı kim ėde Tūrān'ı, DZ ͡anı tā (D -) k'ėde Tūrān'ı

5402 Ẓulm (Z + u); ACH **ėdibile ... eylese**, BDMQZ **ėdebile ... ḳıla hem** (M ḳılsa ol, Q ḳıla ol, DZ ėde hem)

5403 gözi ḳan, A gözinden

5406 anuŋla, H anuŋ ile; deryā-yı, D deryā vü

5407

Z Pāẓişāh-ı Ṭahmāsb Şāh

5408 gėrü, M gine; kişveri, H leşkeri

ABCH (BH + Ẓikr-i) Pāẓişāhī-i (C Pādişāhī-i) Ṭahmāsb (A + Şāh)

D *Salṭanat Ẓū (?) Ṭahmāsb*

Q Ẓikr-i Ṭahmāsb ve pādişāhī-i ū penc sāl būd

5394 Şeyṭanat ėrte gėce endīşesi
Yaḳmaġ u yıḳmaḳdı dāyim pīşesi

5395 Ẓālim ü bī-bāk ü bed-āyīn idi
Müşrik ü güm-rāh u hem bī-dīn idi

5396 Ḳılıcından her ki ⁀anuŋ buldı emān
Sīstān'a varıban oldı nihān

5397 Söz öküş anlar ki diri ḳaldılar M166b
Rüstem-i Zāl'e taẓallum ḳıldılar

5398 Kim bugün sensin bu iḳlīme ümīd
Sendedür her baġlu ḳapuya kilīd

5399 Ḫalḳa sen dermān ėrür ki ⁀Efrāsiyāb D160b
Ḳalmadı yėr ki ⁀anı ḳılmadı ḫarāb

5400 Def' ėtmezseŋ anuŋ şerrini tīz
Ḳoparur ḫalḳ üstine ol rüsteḫīz

5401 Çünki Īrān mülkine sensin penāh
Ḳoma Īrān'ı ki ⁀ėde yėkser tebāh

5402 Ẓulm şerrin her ki def' ėdibile H196a
Pes tehāvün eylese ẓālim ola

5403 İşbu sözi çün işitdi pehlevān
Oldı ġayretden gözi ḳan yaş revān

5404 Her gişi kim anda ġayret olmaya B224a, Z168a
Zen-ṣıfatdur andan erlik gelmeye

5405 Bu söz ile Rüstem-i Īrān-penāh Q197b
Şāh-ı Tūrān üstine sürdi sipāh

5406 Bir neberd ėtdi anuŋla ⁀Efrāsiyāb
Ki ⁀oldı gül-gūn ḳan ile deryā-yı āb

5407 'Āḳıbet Īrān'a raḥm ėdüp İlāh C190a
Başılıban ḳaçdılar Tūrān-sipāh

5408 Çünki ḳaçıp gėtdi Tūrān leşkeri
Buldı revnaḳ gėrü Īrān kişveri

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 163a

Rüstem ile
Efrasiyâb'ın savaşı

Bir tepenin önünde savaşarak kaçan askerler ve onları kovalayanların yer aldığı imgede resim sanatı örneklerinden özel giyimini tanıdığımız Rüstem yer almaz. Bu durum önceki imgeler gibi belki çift sayfa olarak tasarlandığını düşündürür.

5411. beyitten sonra yer alan resim 92 x 153 mm. boyutlarındadır.





5409 var idi, HQ vardı; adı, Q anı, D Zū, Z Jev {krş. Steingass 627 *zav*: name of the son of Tahmāsb}; Ṭahmāsb, M Lührāsb; Şāh / Lāyıḳ-ı taḫt u sezāvār-ı külāh, DZ nām / ʻAdlde (D ʻAdl ile) kāmil diyānetde temām

[5411-5412 – D ↵]

5411 çünkim ola, D ola çünki; iş kim, Z tedbīr

M RESİM: Savaştan bir görünüş M163a

5412 Rüstem-i leşker-penāh, B leşkere Rüstem penāh

5413 (< D) ACH **Buyidi şāh olduġına ⁀anuŋ ... Ābtin'den** (H Ki ⁀Ābtin'den) **bulmış**, BMQZ **Anı** (Q K'anı) **şāh ėtmege ol idi** (B oldı) ... **Ki ⁀Ābtin'den** (Z Ki ⁀Ābetin'den, M Ki ⁀atasından) **dutar** (B ṭutar)

5414 idi ol, D idi bī-, Z oldı ⁀ol; bėş yıl, Q bėşi; ACH **olıcaḳ**, BDMQZ **geçicek**

M RESİM: Saraydan bir görünüş

ABCH Ẕikr-i pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i) Keyḳubād

D *Salṭanat Keyḳubād*

Q Pādişāhī-i Keyḳubād ṣad sāl būd

Z Pāẕişāh-ı Keyḳubād

[5415 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Anuŋ ardınca ⁀aldı taḫtı Keyḳubād / Kim Firīdūn'dan dutardı (D Ferīdūn ṭutardı) ol nijād]

5415 Şāh oldı, Q Oldı şāh

5416 (< D) gey, Q hem

5417 Memleketde ... Maʻdiletde (Z Menziletde), D Maʻdiletde ... Mekremetde; ṣanaduŋ, H ṣanasın

5418 (< D) almış, Q yıḫmış; Çünki Tūrān'dan çıḳup, Z Memleketden anda kim

5419 (< D) ėdüben (BQZ ėdiben), C ėdüp; tāc urındı, QZ ḫoş oturdı

5420 Ol gėdüp (Q ölüp) Kāvūs oldı pādişāh, DZ Öldi Kāvūs'a ḳodı taḫt u külāh

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Keykāvūs bin Keyḳubād (H + ve aḥvāl-i ū)

B Ẕikr-i pāẕişāhī-i Keykāvūs-i Key

D *Salṭanat Kāvūs*

M Pādişāhī-i Keykāvūs

Q Pādişāhī-i Keykāvūs ṣad u pencāh sāl būd

Z Pāẕişāh-ı Kāvūs

M RESİM: Keykāvūs tahtta oturuyor

5421 ACH **Ḳamu yėrde ⁀anı muẓaffer gördi** (H ḳıldı), BDMQZ **Ḳanda varsa ⁀anı muẓaffer ḳıldı**

5422 neyi (Q neye) kim ḳıldıyise, DZ ne kim ḳıldıyise ol; āsānlıḳla (BD āsānlıḫla) anja, Q āsānlıḳ ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pāẕişāhī-i Ṭahmāsb

5409 Bir gişi var idi ʿadı Ṭahmāsb Şāh
Lāyıḳ-ı taḫt u sezāvār-ı külāh

5410 ʿĀḳil ü hem kār-dīde pīr idi
ʿĀdil ü hem ṣāḥib-i tedbīr idi

5411 Leşkerüŋ sālārı çünkim ola pīr
Her ne iş kim ėtse olur dil-peẕīr

5412 Ḳıldı anı Rüstem-i leşker-penāh M163b
Mülk-i Īrān'a ser-ā-ser pādişāh

5413 Buyidi şāh olduġına ʿanuŋ sebeb
Ābtin'den bulmış idi ol neseb

5414 Bėş yıl anda şāh idi ol bīş ü kem
Öldı bėş yıl olıcaḳ ol daḫı hem

Ẕikr-i pāẕişāhī-i Keyḳubād D161a

5415 Şāh oldı ʿardınca anuŋ Keyḳubād B224b, H196b, Z168b
Kim ḳamu ḫalḳ andan olmış idi şād

5416 ʿĀḳil ü dīndār u gey dānāyidi
Ṣāḥib-i tedbīr ü ehl-i rāyidi

5417 Memleketde dėyedüŋ Cemşīd idi Q198a
Maʿdiletde ṣanaduŋ Ḫūrşīd idi

5418 Her yėri ki ʿEfrāsiyāb almış idi
Çünki Tūrān'dan çıḳup gelmiş idi

5419 Ḳamusını feṯḥ ėdüben Keyḳubād M181a
Salṭanat taḫtında tāc urındı şād

5420 Oldı yüz yıl ol daḫı Īrān'a şāh C190b
Ol gėdüp Kāvūs oldı pādişāh

Pāẕişāhī-i Keykāvūs bin Keyḳubād

5421 Çünki Kāvūs'a muḳarrer oldı taḫt
Ḳamu yėrde ʿanı muẓaffer gördi baḫt

5422 Her neyi kim ḳıldıyise ārzū
Oldı āsānlıḳla ʿaṇa rūzī ḳamu

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 181a

Keykâvus'ın tahta çıkması

Tahtında minderler üzerinde bağdaş kurmuş pozda yaşlıca bir hükümdar olarak betimlenmiştir.

5420. beyitten sonra yer alan resim 41 x 60 mm. boyutlarındadır.



قامیسینی فتح ایدوبن کیقباد
سلطنت تختنده تاج اوزره شاد

اولدیوزیل اولدخی ایرانه شاه
اول کدب کاووس اولدیاد شاه

پادشاهی کیکاووس

جونکه کاووسه مقرر اولدی تخت
قدم ورسه آنی ظفر قلدی بخت

هر نیی که قلدیسه آرزو
اولدی آسان لقله اکا روزی نو

عاقبت تختنه آن مغرور ایلدی
رحمتندن خالقك دور ایلدی

دیلدی که برینا بنیاد ایده
که انی یوجلدکه لاده ایده

جون که کابلده انی بشلمدی اول
الله یله یوسته انی اشلمدی اول

الله یله جون دور ایلادی فلك
ایندی حق امریله یرسه برلك

براولو قبحی ایلنده واردی
صورتا قبحی ولیکن نادری

اولدینایه اوردی برقبحی ملك
شویله که قلدی کاکا اندن فلك

اولدینا اوج پاره اولدی اندره عیان
بیری سی قلدی بیرنه آنك همان

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TÜRKIYE DIYANET FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.tdvislamarastirmalari.org.tr



y. 163b

Keykubâd'ın tahta çıkması

Sağda elinde gürzüyle tahtında oturan Keykubâd karşısındaki bir saraylıyla konuşur. Metinde bu kişinin kimliğine dair bir ipucu bulunmaz

5414. beyitten sonra yer alan resim 80 x 93 mm. boyutlarındadır.

5423 ʿĀḳıbet baḫt (H taḫt), DZ Baḫt (D Taḫt) u devlet

5424 Diledi kim bir binā, DZ Bir binā diledi kim; ura, H ėde; Kim anı, H K'anı, DZ Anı, Q Tā k'anuŋ; B yücelde vü göge, AH yücelde (H + vü) göklere, M yüceldi göklere, C yüceldiben göge, DZ yüceldibenüŋ göge, Q yüceldügi göge

5425 Kābil'de (A Kābūl'de), DZ Bābil'de; başlatdı ... işletdi, BQ başladı ... işledi; Elli, Z On; peyveste ⁀anı, DZ anı temām

5426 ACH **ėtdi bu**, BDMQZ **eyledi**

[5427-5429 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Ol melek bir tāziyān ile āteşīn / Ḳıldı ol ḳaṣrı urup ḫāk-i zemīn

Anı üç pāre oldı dėrler bī-gümān / Biri ol yėrde ḳalıpdur hem ʿayān

Z Ol melek bir tāziyāneyle ⁀āteşīn / Ḳıldı ol ḳaṣrı ḳılup ḫāk-i zemīn

Üç pāre ḳıldı dėrler bī-gümān / Biri hem ol yėrde ḳaldı ⁀anuŋʿayān]

5428 ṭaŋa, Q daŋa, H aŋa

5429 oldı ⁀anda ʿayān ... yėrinde, Q ḳıldı bī-gümān ... yėrin

5430 AD[Q?] Cābelḳā ... Cābelsā, B Cāblḳā ... Cābilsā, C Cābülḳā ... Cābelsā, HM Cābilḳā ... Cābilsā; sıçradı, DQZ ėrişdi

5431 eyle, Q böyle; ėtdi aŋa Ḥālıḳ, Z ėndi aŋa Ḥaḳ'dan

5432 (< Z) ėtmegil kim, B ėtme kim ol; kim, D k'ol

5433 ḫalḳı ḳamu, DZ cümle cihān; Ṣanma (Q Ṣana) kim gendüyi yaluŋuz, D Ṣanmaġıl kim gendüyi yalŋuz; yıḳar (BD yıḫar), HZ yaḳar, Q yaḫar

5434 çün (D -)

[5435 – DZ'de bunun yerine şu beyit var (Z'de 5436'dan sonra):

Kim Yemen sulṭānı aŋa ol (Z bir) zemān / Düşmen-i cān olmış idi bī-gümān]

5435 ḳopdı yüz dürlü fiten, B ḳopdı ⁀aŋa yüz dürlü fen

5436 oldı ol, AQ ol oldı; Kim (M Ki) ėde şāh-ı Yemen'le, H Ki ⁀ėde şāh-ı Yemen ile

5437 ėder iken, Z ėder idi; BDHMQZ **dār u gīr**, AC **kār-gīr**; Nā-gehān, DZ Cengde

[5438-5440 – D: 5440 5438 5439]

[5438 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bend ėdüben (Z ėdiben) ayaġını elini / Bir deriŋ ḳuyuya ṣaldılar anı]

5438 Ṣanʿān, MQ Ṣanʿā; Kim yanardı ⁀oda anuŋ cān u teni, M Ki yanardı cān erürdi teni, Q Bend ėdiben ayaġı elini

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5423 ʿĀḳıbet baḫt anı maġrūr eyledi
Raḥmetinden Ḫālıḳ'uŋ dūr eyledi

5424 Diledi kim bir binā bünyād ura
Kim anı yücelde vü göge ėre

5425 Çünki Kābil'de anı başlatdı ol
Elli yıl peyveste ⁀anı işletdi ol

5426 Elli yıl çün devr ėtdi bu felek
Ėndi Ḥaḳ emriyle yėre bir melek

5427 Bir ulu ḳamçı elinde var idi B225a
Ṣūretā ḳamçı velīkin nār idi

5428 Ol bināya urdı bir ḳamçı melek
Şöyle kim ḳaldı ṭaŋa andan felek

5429 Ol binā üç pāre oldı ⁀anda ʿayān H197a, Z169a
Birisi ḳaldı yėrinde ⁀anuŋ hemān

5430 Biri Cābelḳā'ya düşdi pārenüŋ M181b, Q198b
Biri Cābelsā'ya sıçradı anuŋ

5431 Çünki Kāvūs oldı eyle bī-edeb
Lā-cirem ėtdi aŋa Ḫālıḳ ġażab

5432 Bī-edeblik ėtmegil kim şūm olur
Bī-edeb her ḫayrdan maḥrūm olur

5433 Bī-edeb ḫalḳı ḳamu oda yaḳar D161b
Ṣanma kim gendüyi yaluŋuz yıḳar

5434 Ḫalḳ anı çün Ḥaḳḳ'a ṭāġī buldılar C191a
Her yaŋadın aŋa yaġı oldılar

5435 Yaġı oldı aŋa sulṭān-ı Yemen
Her yaŋadın ḳopdı yüz dürlü fiten

5436 Pes Yemen'den yaŋa oldı ol süvār
Kim ėde şāh-ı Yemen'le kārzār

5437 Varup anda ėder iken dār u gīr
Nā-gehān dutılıban oldı esīr

5438 Ṣaldılar Ṣanʿān'da bir çāha anı
Kim yanardı ⁀oda anuŋ cān u teni

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5439 ki yüz, Q yüzin; olur bedel, Z degşürilür

5440 nīl-gūn, DMQZ āb-gūn; eyler, Z ėder

[5441 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bir zemāndan ṣoŋra Rüstem pūr-ı Zāl / Geldi ⁀anuŋçün ėtdi çoḳ (D çoḫ) ceng ü cidāl]

5441 AC cengī-süvār, B ceng-süvār; Vardı, H Durdı; anda ėtdi, MQ ėtdi anda

5442 eyleyüp, MQZ ėdüben; Ḳurtarup, Q Ḳurtulup; iletdi anı Bābil'e, H iletdiler her bāb ile

5443 gėrü, D anuŋ; gėrü kişver-i Īrān'a şāh, D Īrān'a gėrü ol pādişāh, Q bī-gümān ol mülke şāh

[5443-5446 – D: 5446 5444 5445]

5444 çünki başı, M başı çünkim; Taḫtı (Q Baḫt) gėrü bī-gümān girür, DZ Taḫt nėce gėtdise (Z gėtdiyise) gelür

[5445 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Sehl olan aŋa kim gėderse raḫt / Cān çü tende ola gelür başa baḫt]

5445 (< Z) ṣaġ olsa, M ṣaġlıḳda, Q ṣaġlaġda; māl u genc, HQ genc u māl hem

5446 (< Z) Olma ġamgīn gėtse elden ḳadr ü cāh, D Māl elden gėtdügine ėtme āh

ABC Ẕikr-i vāḳi'a-i Siyāvuş piser-i Keykāvūs

H Ẕikr-i vāḳi'a-i Siyāvuş bin Keyḳubād ve aḥvāl-i ū

M Ḥikāyet-i Siyāvuş

Q Ẕikr-i Siyāvuş veled-i Keykāvūs

Z Vāḳi'a-i Siyāvuş bin Kāvūs

5447 Oġlı var idi, DZ Vardı bir oġlı; Şīfte (H Şüftedi) 'ışḳına (Q ḥüsnine), D 'Işḳına āşüfte

5448 Çünki Kāvūs ėrdi yüz yaşa, D Yaşı Kāvūs'uŋ yüz olduḳda (D olduḫda); ACH **Ėtdi göŋlin bir ḳızuŋ 'ışḳı maḳām**, BM **Bir ḳız aldı seviben Suġdī** (M sevüben Sa'dū) **be-nām**, DZ Bir ḳız almışdı sevüp Sa'dāy (D Sa'de) be-nām, Q Bir ḳız aldı sevibeni Sa'dī nām

5449 ACH **Adı Su'day** (C Su'dā, H Sa'dī) **ḫūb-rūy-i** (H -rūy ol) **pāk-ten**, BDMQZ **Ḫūb-çehre** (DMZ -çihre) **ḳız idi vü sīm-ten** (DZ pāk-ten); 5449 Atasıyidi, B Anasıyidi

C Vaṣf-ı duḫter-i şāh-ı Yemen Su'day nām

H Duḫter-i şāh-ı Yemen Sa'dī nām ve aḥvāl-i ū

5450 ACH **'ışḳından ėrmişdi**, BDMZ **düşmişdi 'ışḳından**, Q düşmişdi ḥüsnindeki

5451 Ḳadr u, Z müşk-bū; Vaṣlı ⁀anuŋ, DZ Vaṣleti; cihān-, Q cān-

5452 Māt idi, D Māhdı; La'l, D La'li; olamazdı, DQZ degüldi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5439 Gişiden hergeh ki yüz döndüre baḫt
Bī-gümān olur bedel zindāna taḫt

5440 Böyle geldi ḥāl-i çerḫ-i nīl-gūn B225b
Geh ser-efrāz eyler ü geh ser-nigūn

5441 Bir zemāndan Rüstem-i cengī-süvār
Vardı ‿anuŋçün anda ėtdi kārzār

5442 Söz öküş cehd eyleyüp her bāb ile
Ḳurtarup iletdi anı Bābil'e

5443 Urdı gėrü başına zerrīn-külāh Z169b
Oldı gėrü kişver-i Īrān'a şāh

5444 Ādemīnüŋ çünki başı ṣaġ ola H197b, Q199a
Taḫtı gėrü bī-gümān girür ele

5445 Genc ü māl elden gėderse yėme ġam M182a
Bulınur ṣaġ olsa māl u genc hem

5446 Olma ġamgīn gėtse elden ḳadr ü cāh
Baş ṣaġ olduḳda bulınur külāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i vāḳi'a-i Siyāvuş piser-i Keykāvūs

5447 Oġlı var idi Siyāvuş nām anuŋ
Ṣīfte 'ışḳına ḫāṣ u 'ām anuŋ

5448 Çünki Kāvūs ėrdi yüz yaşa temām C191b
Ėtdi göŋlin bir ḳızuŋ 'ışḳı maḳām

5449 Adı Su'day ḫūb-rūy-i pāk-ten D162a
Atasıyidi anuŋ şāh-ı Yemen

Vaṣf-ı duḫter-i şāh-ı Yemen Su'day nām

5450 Vėrmiş idi Ṣāni' aŋa bir cemāl
Kim güne 'ışḳından ėrmişdi zevāl

5451 Zülfi Ḳadr u yaŋaġı Nev-rūz idi
Vaṣlı ‿anuŋ 'ıyd-ı cihān-efrūz idi

5452 Māt idi yüzi Süheyl'ine Yemen B226a
La'l olamazdı 'aḳīḳine ṣemen

5453 Olmış idi cümle, DZ Ṣanki (D Ṣoŋra) olmış idi

[5453/5454 – DZ:

D Gözleri ol nergis-i raʿnāyidi / K'aŋa cān ḥayrān u dil şeydā idi

Z Gözleri ⁀anuŋ nergis-i raʿnāyidi / K'aŋa cān āşüfte dil şīẕā idi]

5454 (< D) rengi, Q rengīn; Ṭaʿn, BQ Ṭaʿne; ururdı, Q urur, Z ėderdi

5455 dürci (Z derci) ... cān-, Q daḫı ... rūḥ-; yāḳūt-ı, HQ yāḳūt

5456 Ḥabsden çıḳduḳda (B çıḫduḫda), Ḥabse çıḳduġın

5457 anuŋla hergiz göŋli, H anuŋ ile hergiz, QZ göŋli anuŋ ile (Q bile)

5458 (< Z) ACH gişiyle ki ⁀adı, BQ gişiyile ki, DM gişi birle (D bile) ki; göŋli nėce (= BCMQ; A ḳaçan), DH nėce göŋli

5459 ACH **Nev-cüvāna ʿāşıḳ olmaḳdur kemāl**, BMQ **ʿIşḳ olur nev-cüvānlara kemāl**, DZ ʿIşḳ yigitlere vü (D -dür) ḥüsn ü cemāl; olur pīr olana, DZ ḳocalaradur, Q olur pīre; naḳş, Q noḳşān

5460 Çün ḳocala gişi vü, Q Çün ḳoca ola gişi, Z Çünki ḳocala gişi; ten, D hem; olmaya, DZ olur nā-

5461 (< M) ʿaṭā, Q ġaṭā; ACH **zülfi**, BDQZ **ḫaṭṭı**; ki ⁀olmaya, DQZ kim olur

5462 ACD Suʿday, HQ Saʿdī, Z Saʿdā, M Saʿd, B Sugdī; Göŋlini vėrüp fidā ėtdi ⁀aŋa (=ACHM; BQ eyledi), DZ Vėrüben (Z Vėriben) göŋlin anı sevdi be-

5463 ʿIşḳ ... varlıġı, Q ʿIşḳı ... cümlesi; düşdi ... dutışdı, DZ vėrbindi (D boyandı) ... yandı; -veş, Q -vār, D bigi

M Siyāvuş nişeste ve zen-i peẕer īstāde

M RESİM: Siyāvuş ile Firengīs M182b

5464 (< Z) işi, A eri; AC gerek ... gerek, BDMQ durur ... durur; Göŋli, H Göŋül

5465 aġlayıban dökdiyse, oldı ise gözleri

5466 Suʿday (=A; C Suʿde, B Sugdī, H Saʿdi, Z Saʿday, Q Saʿd) aŋa (Q oŋa) ṣoŋra, DM Ṣoŋra Suʿday (M Saʿdū) aŋa; Baŋa (Q Maŋa) ḳaṣd ėtdi, DZ Anı ḫāyindür

5467 Gėrçek erseŋ (Q ersin), DZ Er iseŋ sen; Ṭoġrıyiseŋ (=A; BCHM Ṭoġruyiseŋ, Q doġrı iseŋ) egriye, DZ ʿĀḳıl iseŋ mekrine; aldanmaġıl, B el ṣunmaġıl

5468 Mekrin, Q Mekri; çü, M Ḥaḳ; ACHM **dėdi Ḥaḳ**, BDQZ **Ḥaḳ dėdi**; ki, DH kim; oldur, DQ olur, Z ol; cāy-ı, H cān-ı, Q cāna

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

5453 Ol Süleymānī saçındaġı girih
Olmış idi cümle Dāvūdī zirih

5454 Ḫande ėderdi yüzi rengi güle
Ṭa‘n ururdı zülfi tābı sünbüle

5455 Aġzı dürci lūlū-yi lālāyidi
Ṭuṭaġı yāḳūt-ı cān-efzāyidi

5456 Ḥabsden çıḳduḳda ‿anı almış idi
Mülk-i Īrān’a bile gelmiş idi

5457 Ol cüvān olduġıçün Kāvūs pīr H198a, Q199b, Z170a
Olmaz idi ‿anuŋla hergiz göŋli bir

5458 Ol gişiyle ki ‿adı köhne-pīr ola
Nev-cüvānuŋ göŋli nėce bir ola

5459 Nev-cüvāna ‘āşıḳ olmaḳdur kemāl M182b
Līki ‿olur pīr olana naḳṣ u zevāl

5460 Çün ḳocala gişi vü ten ola süst
Yigid işin ėtmek olmaya dürüst

5461 Çünki kāfūr ola müşkünŋe ‘aṭā
Ḳo mu‘anber zülfi ki ‿olmaya ḫaṭā

5462 Göriben Su‘day Siyāvuş’ı ‘ayān C192a
Göŋlini vėrüp fidā ėtdi ‿aŋa cān

5463 ‘Işḳ odı cānına düşdi anuŋ
Şem‘veş varlıġı dutışdı anuŋ

5464 ‘Işḳ işi cān milkini yıḳmaḳ gerek
Göŋli ėvini oda yaḳmaḳ gerek

5465 Nėçe kim aġlayıban dökdiyse yaş B226b, D162b
Vėrmedi hergiz Siyāvuş aŋa baş

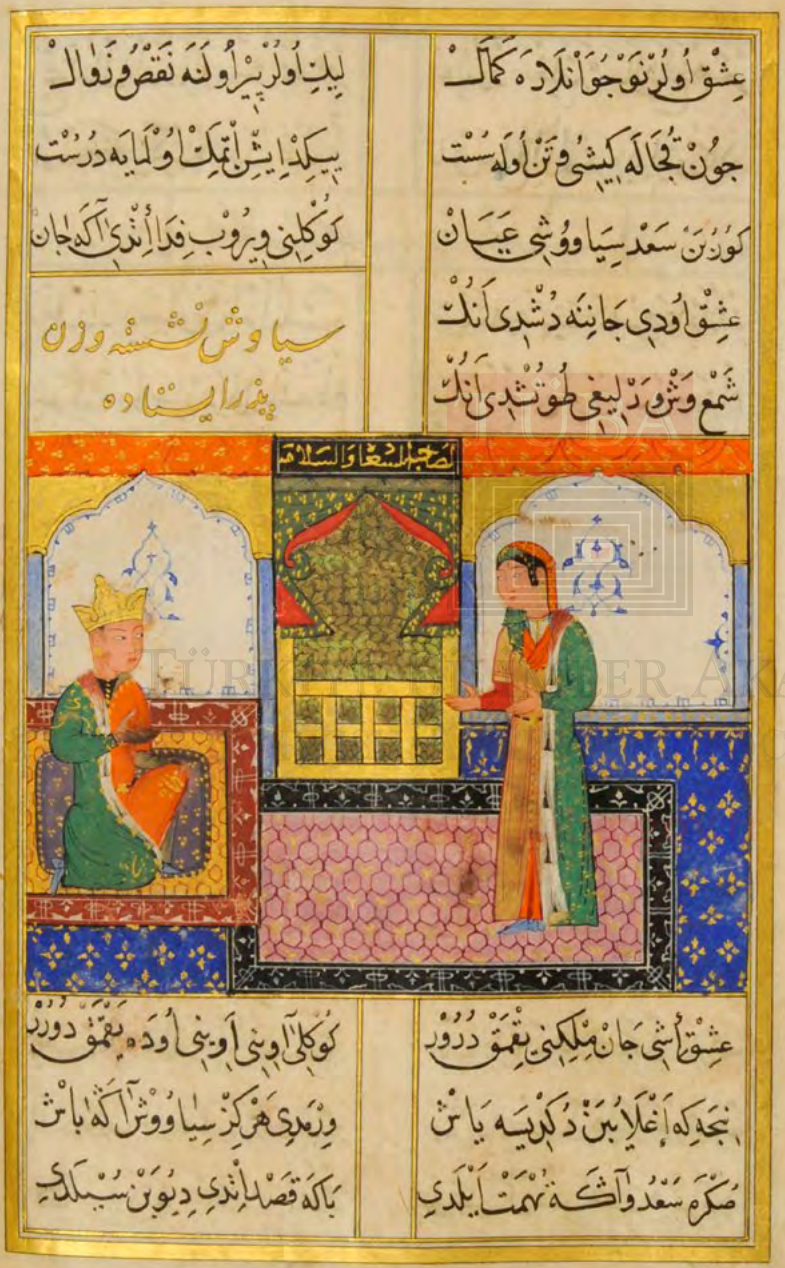
5466 Su‘day aŋa ṣoŋra töhmet eyledi
Baŋa ḳaṣd ėtdi dėyüben söyledi

5467 Gėrçek erseŋ ‘avrete inanmaġıl M164a
Ṭoġrıyiseŋ egriye aldanmaġıl

5468 Mekrin anlaruŋ çü dėdi Ḥaḳ ‘aẓīm
Īmin olma ‿andan ki oldur cāy-ı bīm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 182b

Suday'ın Siyâvuş'u görmesi ve aşık olması

Solda başında tacıyla şehzade Siyâvuş, karşısındaki Suday'la konuşur. Pencerenin üzerinde *li-sâhib el-sa'âde ve el-selâme* yazar.

5463. beyitten sonra yer alan resim 91 x 71 mm. boyutlarındadır.

TÜRK BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

[5469-5473 < Z]

5469 ʿavret (B ʿavretler) sözi olur pür-, Q ʿavretler sözi olur; Līki ⁀erenler cānına ḳılur, D Cānına ḳılur hem anlaruŋ

5470 gözlerin, D gendüzin giryān ėder; arslanlaruŋ (CDH aṣlanlaruŋ, BM arṣlanlaruŋ, Q erenlerüŋ)

[5471-5472 – D ⸢]

5471 nāz ile ėder (Q ėde), B nāz ėder ü; ACH **bigi**, BDMQ **ise biŋ** (Q miŋ); ḳılur, D ḳıla, Q ėder

5472 *Ḥumeyrā*, A *Ḥumeyre*

5473 *li'n-nās* ... ne şek, Q *en-nās* ... gerek

5474 İʿtimād ėdüp anuŋ, DZ İnanuban (Z İnanıban) ʿavretüŋ; ḳıldı, Q ėtdi; kim ėde oġlın, DZ k'ėde oġlını

5475 Siyāvuş bildi ⁀ata ḳaṣdın, DQZ ziyān gördi k'ėder (Q ėder) ata; Ḳaçdı ⁀oradan (M andan), DZ Ḳaçıbanuŋ, Q Ḳaçubanı

5476 aŋa māl ü genc-i, D māl ü genc aŋa, Q aŋa genc ü māl

5477 ACH **varup**, BDMQZ **daḫı**; gėtmeye, Q ėtmeye

ACQ Ṣıfat-i duḫter-i Efrāsiyāb ki (C -) be-Siyāvuş dāde büved
B Ṣıfat-i duḫter-i Efrāsiyāb ki Siyāvuş dāẕ büveẕ
H Ṣıfat-i duḫter-i Efrāsiyāb Siyāvuş dāde büved
M Medḥ-i Firengīs

[5478-5485 < Z; 5478-5484 – D'de bunların yerine şu beyitler var:

Bir nigārīn idi ol kim mülk-i Çīn / Ṭolar idi müşk çezdükde saçın

5484

Çünki yüzinden götürdi ol niḳāb / Şemʿ gibi oddan urur āftāb

5481

5482]

5478 olmışdı, Q olurdı

5479 ACHM Dāvūdī zirih ... girih, BQ var idi girih ... zirih; olmış, M olmışdı

5480 Ḳaşlarından, CM Ḳaşlarında; yazılu, yazılur

5481 müşk-i, M misk-i

5482 nūrı, CDMHQ

5483 İsdeyene (BM İsteyene) ... vechinden, Q İsteyen ol ... vaṣfında; AC dėrdi, BMQ dėr ki, H dėr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5469 Gerçi ʿavret sözi olur pür-ḫaṭar
Līki ⁀erenler cānına ḳılur eşer

5470 Çünki ʿavret gözlerin giryān ėder
Yüregin arslanlaruŋ biryān ėder

5471 Çünki ʿavret nāz ile ėder füsūn Q200a
Zāl bigi Rüstem'i ḳılur zebūn

5472 Ol ki göŋli bu cihāndan sīr idi H198b
Kellimīnī yā Ḥumeyrā dėr idi

5473 *Züyyine li'n-nās* olaradur bezek
Anlara meyl ėtdügine cān ne şek

5474 İʿtimād ėdüp anuŋ sözine şāh
Ḳaṣd ḳıldı kim ėde oġlın tebāh

5475 Çün Siyāvuş bildi ⁀ata ḳaṣdın aŋa
Ḳaçdı ⁀oradan gėtdi Tūrān'dan yaŋa

5476 Varıcaḳ Tūrān'a Şāh Efrāsiyāb
Vėrdi aŋa māl ü genc-i bī-ḥisāb

5477 Vėrdi gendü ḳızını daḫı aŋa C192b, Z170b°
Kim varup gėtmeye Īrān'dan yaŋa

Ṣıfat-i duḫter-i Efrāsiyāb ki be-Siyāvuş dāde büved B227a

5478 Ol ḳızuŋ adı Firengīs idi bil
Ay u gün ḥüsninden olmışdı ḫacil

5479 Zülfinüŋ caʿdında Dāvūdī zirih
Biŋ Süleymān cānına olmış girih

5480 Ṣaçlarından oḳınur *Ve'l-mürselāt*
Ḳaşlarından yazılu *Ve'n-nāzi'āt*

5481 Bendeyidi ḳaddine serv-i çemen D163a, M164b
Fitneyidi zülfine müşk-i Ḫoten

5482 Gün yüzinden nūrı vām alur idi
Ay ḥüsninden ṭaŋa ḳalur idi

5483 İsdeyene ḥüsn-i vechinden zekāt
Ḳaşı dėrdi ⁀*El-bāḳıyātü'ṣ-ṣāliḥāt*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 164b

Siyâvuş ile Ferengîs

Kemerli bir mekânda, ortada bir yatakta birbirlerine sarılmış Siyâvuş ile Turan şahı Efrâsiyâb'ın kızı Ferengîs. Vücutlarının alt kısmı tahrip edilmiş.

5484. beyitten sonra yer alan resim 92 x 79 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5484 Zülfine ḥayrān anuŋ, Q Zülfinüŋ anuŋ tenüŋ (?); ḥayrān ... reyḥān, CD reyḥān ... ḥayrān; Yüzine vālih (D ʿāşıḳ, Q varı) gül-i, C Yüzi gül vālih ü

M RESİM: Siyāvuş ile Ferengīs'in kavuşması 164b

5485 AB[Q?] Firengīs, CHM Ferengīs, D Ferīsek; Lā-cirem düşdi arada, D Aralarında oldı vāḳıʿ

5486 Ḳopdı, D Doġdı, Z Ṭoġdı; oġlı, H oġlan; Ārzū anı ėderdi, MQ Ārzū ėderdi anı, DZ Aŋa muştāḳ olmış idi

[5487-5490 < Z]

5487 dutdılar (B ṭutdılar), D gördiler; ėtdiler, DM urdılar

5488 buldı anda, MQ anda buldı; Oldılar, B Oldı

5489 rencine ne dermān, Q mekrine ne çāre; bula, DH ola, MQ ḳıla

5490 eylediler, D baġladılar; öldürdi, M öldüre

M Süvār şüden-i Kāvūs ber kerkesān

Q Ḳaṣd ve ḥīle kerden-i Keykāvūs ki be-āsmān reved

[5491-5531 < DZ]

5491 Gėrü, Q Yana; nėtdi, H noldı

ABCH Ḳaṣd ve ḥīle-i (B ḥīle kerden-i) Keykāvūs ki be-āsmān reved (B revez, H rüved)

5492 ėtdi, H ḳıldı; ėre ... anda, Q vara ... anı; göre, B kişvere

5493 kej-rāy ... dėrüp, Q bed-rāy ... dutup

5494 dügmege, Q çıḳmaġa

5495 Çünki, HQ Çün; -cūy ... -sūy, MQ -cū ... –sū; gönden, H kinden, Q andan; çār-, C çāy-

5496 kerkeslere ṣandūġı (=A; BCH ṣandūḳı, M ṣundūḳı), Q ṣandūḳı kerkeslere; ki ⁀ola, C ola

[5497-5498 – B ↲]

5497 cida, B cidāl; ṣandūġa, HMQ ṣandūḳa, BQ ṣandūḳı

5498 acıḳdurdı, M acuḳdurdı, B açdurdı, Q uçurdı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5484 Zülfine ḥayrān anuŋ reyḥān idi Q200b
Yüzine vālih gül-i ḫandān idi

5485 Çün Siyāvuş'a Firengīs oldı cüft
Lā-cirem düşdi arada ḫʿāb u ḫuft

5486 Ḳopdı bir oġlı anuŋ kim tācgāh H199a
Ārzū anı ėderdi sāl u māh

5487 Ṭāliʿini çünki dutdılar anuŋ
Adını Keyḫusrev ėtdiler anuŋ

5488 Çün Siyāvuş buldı anda āb-rūy M167a
Oldılar ḥāsidler aŋa kīne-cūy

5489 Gerçi gişi muṣliḥ ü ḫoş-ḫūy ola B227b
Ḥāsidüŋ rencine ne dermān bula

5490 Aŋa töhmet eylediler bī-ḥisāb
Tā ki öldürdi anı Efrāsiyāb

5491 Gėrü işit nėtdi ol Kāvūs Şāh C193a
Ki ‿adı her defterde olmışdur siyāh

Ḳaṣd ve ḥīle-i Keykāvūs ki be-āsmān reved

5492 Ḳaṣd eyle ėtdi kim göge ėre
Ḥükm ėden kim durur anda göre

5493 Çünki kej-rāy oldı kerkesler dėrüp
Bir zemān bėsletdi çoḳ ṭuʿme vėrüp

5494 Ṭuʿmeyile çünki ḳuvvet buldılar
Uçıban dügmege ḳādir oldılar

5495 Çünki göge çıḳmaġa ‿oldı çāre-cūy
Düzdi bir ṣandūḳ gönden çār-sūy

5496 Baġladı kerkeslere ṣandūġı cüst
Vāy ol gişiye ki ‿ola rāyı süst

5497 Ṣancıban birḳaç cida üstine ėt Q201a
Baġladı ṣandūġa bu sözi işit

5498 Çünki ol kerkesleri ‿acıḳdurdı gey
Girdi ṣandūḳ içine Kāvūs-ı Key

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5499 Ėte ḥamle ėtdi kerkes ki ⁀ (B -) ac, C Ḥamle ėtdi ėte kerkes ac, Q Ḥamle ėtdi kerkes ėte k'ac

5500 dügdi, Q çıḳdı; ACHM şol, BQ ol ḳadar

5501 ḫażrāyidi, B ṣaḫrāyidi

5502 Uçıban kerkes bu çerḫe ėrmedi, Q Çerḫe kerkes uçuban ėremedi

5503 Ḳuşlar arıp rāst (A çünki) ... gėrü yėre, Q Yorulup ḳuşlar çü ... yana yėre

5504 devlet ü baḫtı, B devleti daḫı; tebāh, H siyāh

5506 ḳılmadı, B gelmedi; yėr, Q ne

5507 ḳanadıyile, MQ ḳanadı birle (Q bile); Vara bula, Q Varabile

5509 yoḳdur ... bāl-i, Q nedür ... per-i

5510 ACH **Dėdi baʿżī bu tevārīḫi**, BMQ **Baʿżī işbu** (BQ uşbu) **dāstānları**; defterlerde, B defterlere

[5511-5512 – Q ↲]

5511 Ki (Q -)

5512 ACH **Ol ki bu ḥāli**, BQ **Çünki Kāvūs'ı**, M Çünki Keykāvūs

[5513-5514 < BMQ]

5499 Ète ḥamle ètdi kerkes ki ʿac idi
Ṭuʿme yèmeklige gey muḥtāc idi

5500 Ṭuʿmeyiçün dügdi kerkes şol ḳadar H199b
Kim belürmez oldı yèrden hīç eṣer

5501 Aşaġıdan görinen deryāyidi B228a
Yuḳarudan günbed-i ḫażrāyidi

5502 Baḳıban Kāvūs yèri görmedi M167b
Uçıban kerkes bu çerḫe èrmedi

5503 Ḳuşlar arıp rāst gèrü döndiler
Bi'ż-żarūre gèrü yère èndiler

5504 Düşdi bir mülke daḫı Kāvūs Şāh
Yüzi ḳara devlet ü baḫtı tebāh

5505 Çoḳ zemān yöridi ol ḫor u zebūn C193b
Gèrü taḫtına bulınca reh-nümūn

5506 Cāhil idi fikri ṭoġru ḳılmadı A48a
Çerḫ ḳanda yèr nèrede bilmedi

5507 Ṣandı kim kerkes ḳanadıyile ol
Vara bula çerḫe çıḳmaḳlıġa yol

5508 Bilmedi ki ʿanda ḫıred bī-ser olur
Fikr ḳuşı orada bī-per olur

5509 Ol araya varmaġa yoḳdur sebīl
Ceẕbe-i Allāh u bāl-i Cebreʾīl

5510 Dèdi baʿżī bu tevārīḫi düzen
Dürlü defterlerde naẓm èdüp yazan

5511 Ki ʿoldurur Nemrūd kim aŋa Ḫalīl
Geldi çünkim vèrbidi anı Celīl

5512 Ol ki bu ḥāli ḥikāyet eyledi Q201b
Bize bu resme rivāyet eyledi

5513 Ki ʿadı Nemrūd idi Kāvūs'uŋ yaḳīn
Kāfir idi yoġ idi ʿanda hīç dīn

5514 Vèrbidi ʿİbrāhīm'i Nemrūd'a İlāh
Kim gele dīn yolına ol dil-siyāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5515 ėtdi ol ... gösterdi aŋa ṭoġrı (BC ṭoġru), yol, Q eyledi ... doġru yol aŋa söyledi

5516 başı, Q anı

5517 urdurdı, Q atdı

5521 ʻazmi, Q ġarba (ʻazba?); böyle, M Ḥaḳḳ'a

5522 Çünki (C Çünkim) İbrāhīm oddan, Q Oddan İbrāhīm çünki

5523 zelel, Q ḫalel

5524 yaşadı, Q başladı; ACM fikrin nolısar, BQ fikri nolısa

5525 yaḳın (BQ yaḫın) olur (Q gelür) aŋa, A aŋa yaḳın olur

5526 üvez, MQ üyez; Süriniben yüzine (B burnına), Q Kāvūs'uŋ yüz üstine

5527 Üşeleyüp, Q K'üşeleyüp

5528 anuŋ (B -); AC beynisini, BHM beynisin, Q beyniyi; Başı tecvīfinde (C tecvīninde, Q bucubutda [?]), A Başınuŋ içinde

5529 ACHM işi anuŋ, B anuŋ işi, Q anuŋ başı; dimāġ u, MQ dimāġı; kibr, Q gėrü

5515 Rāst anı dīne da‘vet ėtdi ol H200a
Nėcedür gösterdi aŋa ṭoġrı yol

5516 Ol Ḫalīl’üŋ sözin ėtmedi ḳabūl B228b
Kim ṭoluyidi başı kibr ü fużūl

5517 Pes Ḫalīl’i mancınīḳa urdı ol
Ḫışm ėdüp anı oda urdurdı ol

5518 Çünkim ėrişdi hevāya ol Ḫalīl
Rāst geldi dėdi aŋa Cebre’īl

5519 Ḥācetüŋ var mı durur dėgil baŋa M162a
Dėdi hergiz ḥācetüm yoḳdur saŋa

5520 Dėdi Ḫaḳḳ’a var ise dėgil anı C194a
Dėdi eydeyim unıtdıysa beni

5521 Çünki ‘azmi böyle olmışdı temām
Lā-büd od oldı aŋa berd ü selām

5522 Çünki İbrāhīm oddan çıḳdı ṣaġ
Düşdi Nemrūd’uŋ içine derd ü dāġ

5523 Ṭa‘āte ḳılmadı ṭuġyānın bedel
Devletine lā-cirem düşdi zelel

5524 Nėçe kim yaşadı yola gelmedi
‘Āḳıbet fikrin nolısar ḳılmadı

5525 Ṣoŋra çün yaḳın olur aŋa ecel
Kim anuŋ def‘ine yoḳ durur ḥiyel

5526 Bir ḳanatlu bir ayaḳlu ⁀üvez gelür
Süriniben yüzine ḳonar olur

5527 Üşeleyüp gėtmez ol peşşe varur Q202a
Rāst burnından dimāġına girür

5528 Her gün anuŋ beynisini ṭu‘me ⁀ėder B229a
Başı tecvīfinde her yaŋa gėder

5529 Kibr idi işi anuŋ öŋden ṣoŋa
Ol dimāġ u kibr gör nėtdi aŋa

5530 Gişi kim kerkes ḳanadına uya H200b
Lā-cirem beynisini peşşe yėye

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5531 ėt, Q ile

[5532-5533 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

ʿĀḳıbet Kāvūs çünkim oldı pīr / Ḳalmadı anda mecāl u (Z mecāl-ı) dār u gīr

Ḫalḳ dendān-ı ṭamaʿ tīz ėtdiler / Her yaŋadın mülke el uzatdılar

Z Mülk eyesi çünki bī-ḳuvvet ola / Lā-cerem düşmen aŋa furṣat bula]

5532 dürlü saḳam, Q derd ü sitem

5533 gėder ḳalmaz anda, M ḳalmaz gėder andan

5534 Defʿine ⁀anuŋ, Q Defʿe anuŋ, DZ Fikr ile ⁀ (D Fikrle) aŋa; bunı, Z anı; buldılar, C ḳıldılar

5535 ACH **gele**, DMZ **gelüp**, BQ gelip; Keyḫusrev Īrān'a, MQZ Keyḫusrev-i Īrān-, D Keyḫusrev-i leşker-; ola anlara, D ola Īrān'a, Z bulara ola

5536 (< Z) eli ėlden ʿadūnuŋ, D ki düşmen eli ėlden; Gėrü (Q Yene) mülk ucdan uca, D Memleket ucdan gėrü

5537 Var idi ol taḫtda (B taḫta) ... gendü nev-baḫt u cüvān, Z Ol zemānda var idi ... bes dilīr ü kār-dān

5538 (< B) dil-āver, Q tüvānā; buldılar, M bildiler

[5538/5539 – D:

Mülk eyesi çünki bī-ḳuvvet ola / Lā-cerem düşmen aŋa furṣat bula]

Z Pāẕişāh-ı Keyḫusrev

5539 ACH **Pes** (C Bes) **varıban** (H varuban) **anı ol cengī-süvār / Buldı Īrān'a getürdi merdvār** (H her devār), BDMQZ **Bes varup** (B Bes varıp, Q Pes varup, D Varıban, Z Varuban) **Keyḫusrev'i Gīv** (M ol) **āl ile / Buluban** (BD Bulıban) **Īrān'a getürdi bile**

5540 ACH **Ėricek**, BDMQZ **Gelicek**

[5541 < BDMQZ]

BMQ Pāẕişāhī-i (MQ Pādişāhī-i) Keyḫusrev (Q + şaṣt sāl)

D *Salṭanat Keyḫusrev*

5542 vü (B -) Keyḫusrev, C Keyḫusrev ü

[5542/5543 – Q:

Oldı ol bir pādişeh kim mihr ü māh / Görmemişdi aŋa beŋzer pādişāh]

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Keyḫusrev (H + ve aḥvāl-i ū)

[5544-5545 < Z; – D'de 5539'dan sonra]

5544 Kāvūs, BQ Kāvūsī

5545 āyet-i, D renc ü hem; ACH kim āyet-i (H rāyet-i) minḥat, BDQ āyet-i (D ġāyet-i) rāḥat, M k'āyet-i raḥmet

[5545/5546 – D:

Kūs bir bī-nefʿ ġavġādur hemīn / Ne durur rāyet dėmek bildür yaḳīn]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ www.tuba.gov.tr

5531 Nėtdi Kāvūs'a işitdüŋ kerkesi
Cehd ėt bėsleme hergiz nā-kesi

5532 Ėrişür Kāvūs'a andan çoḳ elem
Cānına düşer anuŋ dürlü saḳam

5533 Ferri gėder ḳalmaz anda gīr ü dār
Her yaŋadın düşmen olur āşikār

5534 Çün müdebbirler bu ḥāli bildiler — M162b, Z170b°
Def'ine ʿanuŋ çāre bunı buldılar

5535 Kim gele Keyḫusrev Īrān'a penāh — C194b
Mülk-i Tūrān'dan ola anlara şāh

5536 Tā eli ėlden ʿadūnuŋ dūr ola
Gėrü mülk ucdan uca maʿmūr ola

5537 Var idi ol taḫtda bir pehlevān
Adı Gīv ü gendü nev-baḫt u cüvān

5538 Gīv'i çün dānā dil-āver buldılar
Anı ol işe muʿayyen ḳıldılar

5539 Pes varıban anı ol cengī-süvār — D163b
Buldı Īrān'a getürdi merdvār

5540 Ėricek Keyḫusrev Īrān'a yaḳın
Öldi Kāvūs olıban ḫāk-i zemīn

5541 Ol ki Kāvūs'a dėdi Nemrūd'dur
Kiẕbe yaḳındur sözi ėy aṣl-ı ḥūr

5542 Olıban yüz elli yıl Kāvūs şāh — B229b, Q202b
Gėtdi vü Keyḫusrev oldı pādişāh

5543 Memleketden ẓulmi ol dūr eyledi — Z171a
ʿAdl ile iḳlīmi maʿmūr eyledi

Pāẕişāhī-i Keyḫusrev

5544 Ėy nėçe Kāvūs kūsın çerḫ-i dūn — H201a
Yırtup ėtdi rāyetini ser-nigūn

5545 Kūs u rāyet āyet-i miḥnet durur
Ṣamna ʿanı kim āyet-i minḥat durur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5546 ol u bes (H pes), CQ vü ol bes (Q pes), M vü bes ol, DZ vü ġāyet

5547 ḳanıyiçün on (CH ol) yıl ḳıtāl, DZ ḳanıyiçün ceng ü cidāl, Q ḳanıçün ol on yıl ḳıtāl; ėtdi, D ḳıldı

5548 ėtdi, M ḳıldı

M RESİM: Keyḫusrev ile Lührāsb M183a

5549 Ḫalḳı, Q Ḫalḳa

5550 ḫazāyinden, M ḫaznādan, Z ḫazīneden; La'l, Z Dürr; ACH **dürr ü**, BDMQZ **dürlü**

5551 mecmū'ın (Z ḳamusın) ... içündür, Q mecmū'ı ... için; māl, MQ mālı

[5551/5552 – QZ:

Z Şehr ü ėlde hīç yoḳsul ḳalmadı / K'anuŋ in'āmıyile bay olmadı

Beglere dahı çoḳ in'ām eyledi / Ḳamusına ḫoşluġ ile söyledi

Q Ėlde şehre hīç yoḫsul ḳalmadı / K'anuŋ in'āmıyle ol bay olmadı]

5553 Anı oḳıtdı (H oḳutdı, B oḫıtdı, MZ oḳıdı, Q oḫıdı) ḳatına getürüp (C vü durup), D getürdi ḳatına oḫıyup; geçürdi, Q oturdı

5554 bėni (CZ beni) Ḫaḳ ... Size bėnüm yėrüme bunı ḳodı, Q Ḫaḳ meni ... Siz geliŋ taḫtuma oturuŋ dėdi

5555 işinde, DZ işine; ḳıldılar, B ėrürdiler

5556 dėyiben (=AC; BHMQ dėyüben), D ėdiben, Z dėdi vü; bī-ḥadd ü şümār, B bī-ḥad bī-şümār

5557 biraz (Q birḳaç) mesāfet, Z seyrān yėrine; durdılar, D gördiler; Ḳarşudan, A Ḳarşuda; AC **durur**, BDHMQZ **gelür**

5558 gėdeyim (D gėdeyüm), H varayım; kimdür, D kim; ėdeyim, H ḳılayım

5560 adım, H dem; gėdiben (Z gėdüben), Q gėdüp

5561 ACHM **anlardan bulınmadı** (C bulunmadı, HM belürmedi), BDQZ **belürmedi anlardan**;

görgil, Q gör bu, Z gel gör

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5546 Pāk-dīn ḳopdı ol u bes nīk-rāy
Ḫalḳa Ḥaḳ'dan yaŋa oldı reh-nümāy

5547 Atası ḳanıyiçün on yıl ḳıtāl
Ḳılıban Tūrān'ı ėtdi pāy-māl

5548 ʿĀḳıbet Efrāsiyāb'a buldı dest
Ḳanını ṭopraġa döküp ėtdi pest

5549 Devr çün Keyḫusrev'üŋ oldı temām C195a, M183b
Ḫalḳı bir gün daʿvet ėtdi ḫāṣ u ʿām

5550 Pes ḫazāyinden çıḳardı sīm ü zer
Laʿl ü yāḳūt u daḫı dürr ü güher

5551 Ḥaḳ yolına ḳıldı mecmūʿın sebīl
Vėrmek içündür gereklü māl bil

5552 Var idi Lührāsb adlu bir süvār
Şeh Ferīdūn urıġından yādigār

5553 Anı oḳıtdı ḳatına getürüp Q203a
Taḫta geçürdi başına tāc urup

5554 Dėdi bėni Ḥaḳ ḳatına oḳıdı D164a
Size bėnüm yėrüme bunı ḳodı

5555 Ḫalḳ anuŋ işinde ḥayrān ḳaldılar B230a
Sözini nisbet cünūna ḳıldılar

5556 İşbu sözi dėyiben oldı süvār Z171b°
Ḫalḳ anuŋ ardınca bī-ḥadd ü şümār

5557 Varıcaḳ biraz mesāfet durdılar
Ḳarşudan on atlu durur gördiler

5558 Dėdi şeh siz duruŋuz ben ġėdeyim
Bunları kimdür tefaḥḥuṣ ėdeyim

5559 Çünki varıp anlara ėrişdi ol H201b
Bir bir anlaruŋ ile görişdi ol

5560 Dönüp andan anı bile aldılar
Bir iki ‿adım ġėdiben ġayb oldılar

5561 Daḫı anlardan bulınmadı nişān
Ne ʿaceb işler ḳılur görgil cihān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 183a

Keyhüsrev'in tahtını bırakması

Metin Keyhüsrev'in malını mülkünü dağıtıp tahta kendi yerine Luhrasb'ı geçirdiğini aktarır. Nakkaş, konuyu *Şehnâme*'de Firdevsî'nin anlatısını izleyerek resmetmiştir. *Şehnâme*'de Keyhüsrev tahttan çekilmeye karar verdiğinde ülkesini pehlivanlar arasında paylaştırır. Bunlar arasında Rüstem de vardır. Resimde Keyhüsrev'in karşısında oturan kaplan ve leopar postundan oluşan zırhı ve miğferiyle ünlü kahraman Rüstem'dir.

5548. beyitten sonra yer alan resim 93 x 154 mm. boyutlarındadır.





TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[5562-5583 < Z]

5562 ACDH **ḳıldı**, BM **ėdip**, Q ėtdi

5563 (< Q) ḳılcında ... anuŋ ḥisāb, D elinde ... ḫor ḥisāb

5564 Ye'cūc u, AH Ye'cūc'ı; yıḳup (D yıḫıp) ėderdi ḥalḳı, B ḥalḳı ėderdi nėce, Q ḫalḳı nėce ėderdi

5565 la'īn, B yaḳīn

5566 ACH **Gėderip anı**, BDMQ **Anı gėderip** (D gėderüp); cevherini, D gevherini

5568 (< D) Nefs (Q + ü); ėtdi, M ḳıldı, Q oldı

5569 buldı nefsi (CDQ nefs), M nefsi buldı

5570 geldi, D oldı; ACDH ḳıl, BMQ ėt

5571 memleketler, D memleket, Q memleketde

5572 Hem heyūlī ... miḫnetinden, Q Kim heyūlī ... āfetinden

5573 olmış gördi yol, Q imiş gördi ol

5574 ėdiben (HMQ ėdüben), D uyıban; imtiṣāl, Q intiḳāl; taḫt u, C taḫtı

5575 ėdiben (HMQ ėdüben), D ėdüp; Vardı, Q Vėrdi

5577 (< D) Olup āfāt-ı bedenden (B beden), Q Oldı beden āfetinden

5562 Çünki dīn düşmenlerin ḳıldı helāk
Küfrden yėr yüzini eyledi pāk

5563 Öldi ḳılcında ⁀anuŋ Efrāsiyāb
Kim yoġ idi leşkerine ⁀anuŋ ḥisāb

5564 Ye'cūc u Me'cūc'ı ėdüp cümle cemʿ C195b, M187a
Yaḳıban yıḳup ėderdi ḫalḳı ḳamʿ

5565 Gerçi kim ol ṣūretā insān idi
Līki maʿnīde laʿīn şeyṭān idi

5566 Gėderip anı cihānı ḳıldı pāk
Ėtdi dīnüŋ cevherini tābnāk

5567 Yėr yüzin ʿadl ile maʿmūr eyledi A48b, Q203b
ʿĀlemi ʿilm ile pür-nūr eyledi

5568 Sünnet ü farżı müretteb ėtdi ol B230b
Nefs aḫlāḳın müheẕẕeb ėtdi ol

5569 Çünki buldı nefsi ʿilm ile kemāl
Rūşen oldı aŋa envār-ı cemāl

5570 Ḳuds bāġından nidā geldi aŋa
Kim gözüŋ açup naẓar ḳıl bu yaŋa

5571 Kim göresin memleketler ṭolu nūr D164b
Bī-nihāyet rāḥat u ẕevḳ u sürūr

5572 Hem heyūlī āfetinden ol berī
Hem ṭabīʿat miḥnetinden ol arı

5573 Ol yaŋa çün rūşen olmış gördi yol
Şevḳ ile *Semʿan ve ṭāʿan* dėdi ol

5574 Pes ėdiben ol ḫiṭāba imtişāl H202a
Terk ėtdi tāc u taḫt u mülk ü māl

5575 Terk ėdiben bu mükedder külḫeni
Vardı ṭutdı ol münevver gülşeni

5576 Ḳayd-ı cismānīden ėdüp infişāl
Buldı rūḥānīler ile ittişāl

5577 Olup āfāt-ı bedenden ol berī
Oldı ol daḫı melāyikden biri

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5578 Zī, D Ol; melik, M melek; arı, H ulu

[5579-5584 < Q]

5579 Fānī olup, M Cān ölüben

5580 olmasa, C olmaya

5581 ėtse, D olsa

5582 aŋa, CDH anı

5583 anı, M aŋa; ola işi, M işi ola

ABCHM Pāẕişāhī-i (CM Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Lührāsb (BZ + Şāh)

D *Salṭanat Lühresb*

5584 Olıban (HZ Oluban), M Olup

Q Pādişāhī-i Lührāsb şad u bīst sāl būd

5585 Olıcaḳ (H Olıban) Lührāsb mülke ḫükm-rān (DZ tācdār), Q Mülke Lührāsb olıcaḳ ḫükmi revān; ACH Oldı ⁀anuŋ **Tūrān'a fermānı** revān, BMQ Oldı ⁀anuŋ **fermānı Tūrān'a** (Q Īrān'a) revān, DZ Oldı fermānımda ⁀anuŋ şehr ü diyār

5586 oldı, Q idi

5587 ACH **Yıḳıban** (AH Yıḫıban) **ol**, BQZ **Yıḳıbanuŋ** (BQ Yıḫıbanuŋ), M Yıḳubanın, D Nėçe gez ol; Ḫalḳı ḳırup (BQ ḳırdı) çoḳ, DZ Ḫalḳını ḳırup

5588 Tā ki Tevrīt ü (H Tevrīt'i) ... Varup anuŋ milletine, DZ Ḳaṣdı ol kim tā ... Varuban (D Varıban) dīn-i mecūsa

[5589 – D'de 5582'den sonra geliyor]

5589 Tevrīt, Q Tevrīt'i

[5589/5590 – DHQ:

DHQ Göŋli anuŋ küfr ile pür-çirk idi (Q eyledi) / Yoġ idi tevḥīd (D + ü) işi şirk idi (Q eyledi)

HQ Şuġli ⁀anuŋ peyveste gīr ü dār idi / Dilde adı Lührāsb-ı (H + u) cebbār idi]

5590 Belḫ, CDMZ Belḫ'i; yapdurdı ki ⁀ėdeydi (M ki ⁀ėde) ⁀anda, DZ yapdı k'anda ėdeydi, Q yapdurdı kim anda ėde; Vaḳt, CDHMZ Vaḳti; ol olduḳda (BD olduḫda) temām, Q vü olduġında tām

[5590/5591 – BCDHMQZ:

Nėçeler yapdı sarāy (DZ maḳām) oturmadı / Nėçeler ekdi velī (Q tuḫm ekdi vü) götürmedi]

[5591-5600 < DZ]

5591 yapan oturmadı, Q yapup olurdı

5592 ACM neye, BHQ binā; taḫtısa ⁀anı yėl ala, MQ taḫtı ise bād ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5578 Zī melik kim dutdı yėri tā felek
Āḫirü'l-emr oldı bir arı melek

5579 İkilikden geçip ėrdi birlige — C196a, M187b
Fānī olup vardı bāḳī dirlige

5580 Böyle olsa pāẕişeh olan gişi
Şehvet-i nefs olmasa dāyim işi

5581 Şöyle ėtse kim gėdicek buradan — B231a
Ḳuds gülzārı ola aŋa vaṭan

5582 Vāy aŋa kim dünyede sulṭān ola
Buradan gėtdükde ol şeyṭān ola

5583 Vāy anı kim bulduġında salṭanat
Ėrte gėce ola işi şeyṭanat

Pāẕişāhī-i Lührāsb — Z171b°

5584 Olıban altmış yıl ol Īrān'a şāh
Gėtdi vü Lührāsb oldı pāẕişāh

5585 Olıcaḳ Lührāsb mülke ḥükm-rān
Oldı ⁀anuŋ Tūrān'a fermānı revān

5586 Ḳatı cebbār oldı vü gerden-firāz — Q204a
Her yaŋadan ḳıldı ḫalḳa türk ü tāz

5587 Yıḳıban ol Ḳuds'i ġāret eyledi — D165a
Ḫalḳı ḳırup çoḳ ḫasāret eyledi

5588 Tā ki Tevrīt ü Kelīm'i ḳoyalar — H202b
Varup anuŋ milletine uyalar

5589 Ol zemān ḥaḳ dīn idi dīn-i Kelīm
Kim aŋa Tevrīt vėrmişdi Kerīm

5590 Belḫ yapdurdı ki ⁀ėdeydi ⁀anda maḳām — Z172a
Vaḳt telḫ oldı ol olduḳda temām

5591 Ẓulm ile yapılmış idi ⁀ol ulu şehr
Lā-cirem yapan oturmadı ⁀oldı ḳahr

5592 Her neye kim ẓulm ile bünyād ola — B231b, C196b, M185a
Ger Süleymān taḫtısa ⁀anı yėl ala

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5593 çünkim, M çünki, Q kim çün

5594 vü, H bu

5596 ʿazlüŋ, B ʿadlüŋ

[5596-5600 < M]

5598 AH Ḫulḳı, C Ḫulḳ, BQ Ḫalḳa; dürüşt, H dürüst; yėl ṭopraġa, Q ṭopraġa vü yėl; ḫʸār, C ḫār

[5599-5600 – Q ↲]

5599 ACH rāstlıḳdur ol, B rāstlıḳdur, Q rāstlıḳ durur; ėt kim olasın, Q ėde kim ola; A restekār, C destkār, H destikār, BQ rāstkār

D *Salṭanat Güştāsb*

Z Pāẕişāh-ı Güştāsb Şāh

5601 Lührāsb, DZ dünyāda

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Güştāsb ve ẓuhūr-ı Zerdeşt (B Zerdesb, H Zerdeşit)

M Āşikār şüden-i Zerdeşt

Q Pādişāhī-i Güştāsb ṣad u bīst sāl būd

5602 (< Z) Zerdeşt, B Zerdesb, D Zerdüşt

5603 ACHM **uran**, BDQZ **ėden**; ikrāh ile oda ṭapduran (Q dapduran), DZ oda ṭapmaġa (Z ṭapmaḳlıġa) irşād ėden

[5604-5609 < DMZ]

5604 BCHQ oldı, A ola

5605 çoḳ, C var

5606 dėrler, Q devirdi (?); anda ḳamu işden, H andan ḳamu işde, Q andan ḫamu işden

5607 urdıysa, B vardıysa

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5593 Pāẕişeh çünkim ėde cevr ü sitem
Ėnmeye gökten yėre bārān u nem

5594 Pāẕişāhuŋ ẓulmidür mülki yıḳan
Gendüyi vü ʿālemi oda yaḳan

5595 Pāẕişeh kim maʿdiletde kem ola
Devleti vü ʿömri nā-muḥkem ola

5596 Ẓulmdür şehlere ʿazlüŋ māyesi
ʿAdl durur baḫt u devlet pāyesi

5597 Mülk isdeyen gerek ʿadl eyleye Q204b
Ḳamu ḫalḳa ḫulḳ ile ḫoş söyleye

5598 Ḫulḳı olmaya dürüşt eyle ki ḫār
Kim anı yėl ṭoprāġa ṣalmaya ḫ^{v}ār

5599 ʿAdl nedür rāstlıḳdur ol ė yār
Rāstlıḳ ėt kim olasın restekār

5600 Oḳ gibi ṭoġru işi āsān olur H203a
Yay gibi ⁀egri lāyıḳ-ı ḳurbān olur

5601 Yüz yigirmi yıl olup Lührāsb şāh
Öldi vü Güştāsb oldı pāẕişāh

Pāẕişāhī-i Güştāsb ve ẓuhūr-ı Zerdeşt

5602 Oldı ⁀anuŋ ʿahdinde Zerdeşt āşikār
Ėtdi anuŋ dīnini ol iḫtiyār

5603 Ol idi āteşkede bünyād uran
Ḫalḳı ikrāh ile oda ṭapduran

5604 Dėdi ol kim ḫālıḳ-i ḫayr oldı nūr B232a
Ẓulmet oldı ḫālıḳ-i cümle şürūr

5605 Vaḥydur dėyü getürdi bir kitāb
Adı Zend ü sözleri çoḳ bī-ḥisāb

5606 Ṣuḥf-ı İbrāhīm'dür dėrler ʿayān C197a
Anı ki ⁀anda ḳamu işden var beyān

5607 Nūr u ẓulmetden eger urdıysa dem
Ḳomamışdur ʿilm-i tevḥīde ḳadem

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5608 İbrāhīm ü'l-, A Birāhīm ü'l-, Q Birāhīm-i; gülistān ėtdi ‿aŋa odı, Q ot ėtdi gülistān aŋa

5609 Urmadıysa, Q Ėrmediyse; ACH Mümkin olur ki ‿ola, BQ Millet olur (Q oldur) ki ‿oldı

Z Reften-i İsfendiyār ḳal'a-i Heft-ḫon

5610 Ḳopdı, DZ Vardı; adı, Q anuŋ

5611 -ārāy u, A -ārā vü, M -ālāy u; Görse cengin, DZ Ki ‿anı (D Anı) görse; olurdı çeng-i, Q olur çengāl-ı

5612 Tīr-, A Nīze-; oldı, HQ idi; Hem dil-āver ḳopdı vü leşker-, D Oldı hem ceng-āver ü düşmen-, Z Ceng-āver oldı vü düşmen-

[5613-5614 < DMZ]

5613 ol idi, H oldı ol; sālār, Q server

5614 Ėtmez idi ‿aŋa eṣer ... işiydi, Q Aŋa ėtmezdi ... iş idi

[5615 < B; – C'de bu beyit iki kere geçiyor, önce 5612 ile 5613 arasında, sonra burada]

[5616 – DMQZ'de bunun yerine şu beyit var:

DZ Pāzişehleri (D Bādşehleri) zebūn ḳılayıdum / Şarḳ u ġarbı ḳamusın alayıdum

MQ Şehleri ḫor u zebūn ḳılayıdum / Şarḳ u ġarbı cümlesin alayıdum]

5616 (< B) ėdeyidüm, CH ėdeydüm

5617 Atası anuŋ (DZ Ata anuŋ bu) sözinden, Q Atası anı udından; Olıban (Z Oluban) ḳaṣd ėtdi ‿anı ki (C -) ėde, M Olıban ḳaṣd ėtdi ki ‿ėde ‿anı, D Ḳaṣd ėtdi kim anı ėde, Q , D Ḳaṣd ėtdi kim ėde anı

5618 Deprenicek (D Debrenicek, Q Tebrenicek), C Depredicek; ACHM **yürek**, BQZ **ciger**

5619 dili, Q dilüŋ

[5619/5620 – BCHMQZ:

Dil durur biçen (BMQZ kesen) benefşe başını / Dildür ėden kūteh anuŋ yaşını]

[5619/5620 – D:

Dil durur benefşe kesen yaşını / Dildür ėden kūteh anuŋ başını]

5620 Güştāsb, Q Gerşāsb; işi, QZ sözi

5621 (< D) cem' ėtdi, B ėtdi ki; ACH **kim**, BMQZ **çün**

5622 Güştāsb'uŋ üstine, B Güştāsb'uŋ ol üstine

[5623-5624 < M]

5623 ACH **Ėdemezlerdi**, BDQZ **Ėdemediler**; anuŋla, C anuŋ ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5608 Bī-şek olmaya İbrāhīmü'l-Ḫalīl
Kim gülistān ėtdi ‿anŋa odı Celīl

5609 Urmadıysa nūr u ẓulmetden nefes
Mümkin olur ki ‿ola İbrāhīm bes

5610 Ḳopdı bir oġlı adı İsfendiyār Q205a
Ḥüsnine ʿāşıḳ anuŋ şehr ü diyār

5611 Nāmdār u leşker-ārāy u dilīr
Görse cengin künd olurdı çeng-i şīr

5612 Tīr-endāz oldı vü şimşīr-zen
Hem dil-āver ḳopdı vü leşker-şiken

5613 Bāzū-yı mülk idi vü püşt-i peẕer
Leşkere hem ol idi sālār u ser

5614 Ėtmez idi ‿anŋa eṣer şimşīr ü tīr B232b, H203b
Gerçi peyveste işiydi dār u gīr

5615 Dėr idi ger ben olaydum şehriyār
Ḳomayaydum kimseye şehr ü diyār

5616 Ḳılayıdum şehleri ḥükmime rām
Şarḳ u ġarbı feth ėdeyidüm temām

5617 Atası anuŋ sözinden ḫavfnāk
Olıban ḳaṣd ėtdi ‿anı ki ‿ėde helāk

5618 Dil nėçe kim dek dura baş ṣaġ olur
Deprenicek dil yürek pür-dāġ olur

5619 Ṣaḳla dili rāzunı bildürmesün D165b, M185b, Z172b
Kes anı kim ol seni öldürmesün

5620 Dutıban ḥabs ėtdi ‿anı Güştāsb Şāh C197b
İşidiben bu işi Ercāsb Şāh

5621 Kim dedesiydi anuŋ Efrāsiyāb
Bir sipeh cemʿ ėtdi kim deryā-yı āb

5622 Yöridi Güştāsb'uŋ üstine tūz
Başına ḳopardı anuŋ rüsteḫīz

5623 Ėdemezlerdi anuŋla dār u gīr Q205b
Kimini ḳırdı kimin ėtdi esīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5624 raḫt, D taḫt

5625 Dutıban (Q Dutuban, B Ṭutıban, M Ṭutuban), DZ Dutdı (D Ṭutdı) Şāh; dutdı (B ṭutdı) ol, DZ eyledi

M Reften-i İsfendiyār be-Heft-ḫʷān

5626 vü bir ḳalʿayı (D ḳalʿaya) ėtdi (=ACH; BDQ ḳıldı, M ėdindi), D bir ḳalʿayı ḳıldı ol

5627 ACDH **ėtdi**, BMQZ **ḳıldı**

5628 ėdüp anı, DQZ anı ėdüp, M anı ḳılup

5629 götüre, B getüre; tāc, D tāc u, MQZ tācı

[5630 – Q'da 5634'den sonra geliyor]

5630 Pes getürüp, D Getüriben, Q Getürüben, MZ Getürüp anı; ḫalḳ aŋa, DZ ḳatına; Ercāsb'ı ḳıldı, B Ercāsb'ı ol ḳıldı

[5631 < DMZ; 5632-5635 < BDMZ; 5632 – H]

5632 Īrān'ı ... kim var, Q Īrān'a ... varsa

5633 Çoḳ, C Çün

5634 olur (Q -); püşt-i sipāh, H püşt ü penāh

5636 Yasayıban (H Yasayuban, Q Yaşayuban) leşkeri, DZ Cemʿ olup ol ḫalḳ ile (D u hem); Yöriyüp Ercāsb'ı ḳıldı şikār, D Ḳırdılar Tūrānilerden bī-şümār

[5637-5642 < D]

5638 ACH **Heft-ḫon'a ḳaṣd ėtdi ⁀ol** (C ḳıldı ⁀ol) nāmdār, BMQ **Heft-ḫon'ı daḫı aldı ⁀ol** nāmdār, Z [krş. 5660/5661'de] Heft-ḫon'ı aldı ėdüben ḥiṣār; ol (MQ -)

B Reften-i İsfendiyār be-feth-i ḳalʿa-i Heft-ḫūkīz [Heft-ḫʷān]

Q Siteden-i İsfendiyār ḳalʿa-i Heft-ḫʷān-rā be-ḥīle

[5639-5660 < Z; 5639-5814 < M (varaklar koparılmış olabilir?)]

5639 ACH İns, BQ Ki ⁀ins

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5624 Ṣalıban yėrinde raḫt u bārigāh
Ḳaçdı öŋinden anuŋ Güştāsb Şāh

5625 Dutıban Ercāsb Īrān'ı temām
Geldi vü Bābil'de dutdı ol maḳām

5626 Ḳorḳısından düşmenüŋ Güştāsb Şāh
Vardı vü bir ḳal'ayı ėtdi penāh

5627 Çünki nā-çār oldı eyle ėtdi rāy A49a
Ki ͡ėdeler İsfendiyār'ı keẕ-ḫudāy

5628 Bend ü zindāndan ėdüp anı ḫalāṣ B233a, H204a
Pāẕişehliġi vėreler aŋa ḫāṣ

5629 Kim yöriyüp düşmeni ol götüre
Pes urınup tāc taḫta otura

5630 Pes getürüp oldılar ḫalḳ aŋa cem'
Kim ėdeler düşmeni anuŋla ḳam'

5631 Çünki çıḳdı ḥabsden leşker-şiken
Kim ḳader-endāz idi vü tīġ-zen

5632 Leşker-i Īrān'ı cem' ėtdi temām
Ulu giçi her ne kim var ḫāṣ u 'ām

5633 Çoḳ vėriben ḫalḳa genc ü ḫ^{v}āste
Leşkerini eyledi ārāste

5634 Vėrmeg ile ͡olur ḳavī püşt-i sipāh C198a
Vėrmeyince kimse olmaz pāẕişāh

5635 Her ki vėrmege bulamaz dest-res
Pādişehliġe ėremez bir nefes

5636 Yasayıban leşkeri İsfendiyār Z173a°
Yöriyüp Ercāsb'ı ḳıldı şikār

5637 Germ süriben ėrişdi nāmver Q206a
Ḳıldı Tūrān leşkerin zīr ü zeber

5638 Çünki pīrūz oldı Şāh İsfendiyār
Heft-ḫon'a ḳaṣd ėtdi ͡ol nāmdār

5639 Heft-ḫon bir ḳal'ayidi ser-bülend
İns ü cinden yoġ idi aŋa güzend

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5640 bigiydi, Q gibiydi, B bigidür; ACH Ḫandaḳı (H Ḳandaḳı) yėdi vü burcı, BQ Yėdi ḫandaḳ yėdi burc-ı; pāyidār, Q üstüvār

5641 Kerpici, Q Burcı; āhen ü, H āhenī; Ḥaşvı ḳalʿay, H Ḥaşv ḳalʿa

5642 nesr (H ner) ėremezdi, Q nesne ėrmezdi; ACH cin giremezdi, BQ gözler ėrmezdi
ACH Reften-i İsfendiyār be-feṯḥ-i Heft-ḫʷān

5643 ol oldı, CH oldı ol, D çün oldı

5644 düzdi, A düzetdi; ḫʷāceveş / Yüz ḳatır rehvār u muḥkem bār-keş, Q ḫʷāceveş / Yüz ḳatır ėtdi ḳamu bār-keş, D ḫʷācevār / Hīç nuḳre cümle vü zerr-i ʿayār

5647 AH Yükledüp, C Yükleyüp, DQ Yükleyip, B Yüklenip; ṣandūḳı, BD ṣandūḳ

5648 ḳaldı yol / Vėrbidi (DH Bėrbidi) ėlçi ḳalʿanuŋ, Q geldi ol / Ėlçi bėridi ḥiṣār; issine, D üstine

5649 ben, Q uş

5650 nefāyis, Q nefīsler

5651 Var durur uş ėrdi, D Vardur uş gelür

5652 temām, H müdām

5653 Çünki, H Çün

5654 ACH **Nėçe server**, BDQ **Nėçeleri**; oldı (H ėtdi) ṭamaʿdan, Q ṭuʿmadan oldı

5640 Sedd-i İskender bigiydi ol ḥiṣār
Ḫandaḳı yėdi vü burcı pāyidār

5641 Kerpici ⁀anuŋ āhen ü pūlād idi
Ḥaşvı ḳalʿay zī ʿaceb bünyād idi

5642 Ḳullesine nesr ėremezdi anuŋ
Ḫandaḳına cin giremezdi anuŋ

Reften-i İsfendiyār be-feṯḥ-i Heft-ḫʷān

5643 Gendüzini düzdi bir bāzārgān H204b
Heft-ḫon'dan yaŋa ol oldı revān

5644 İki yüz ṣandūḳ düzdi ḫʷāceveş
Yüz ḳatır rehvār u muḥkem bār-keş

5645 Ḳodı her ṣandūḳ içinde bir dilīr B233b
Kim dutamazdı anuŋla pençe şīr

5646 Sāyıs u ḫarbende ḳamu pehlevān D166a
Ḫʷācenüŋ adı Naṣīr-i nev-cüvān

5647 Yükledüp ṣandūḳı baġladı ḳaṭār
Ḳalʿadın yaŋa yöridi berḳvār

5648 Heft-ḫʷān'a çünki yaḳın ḳaldı yol C198b
Vėrbidi ⁀ėlçi ḳalʿanuŋ issine ol

5649 Dėdi kim bāzārgānem ben ʿayān
Olmışam Tūrān'a Īrān'dan revān

5650 Yüklerimde çoḳ nefāyis var durur Q206b
Ṭolu ṣandūḳum zer ü gevher durur

5651 Līki Īrān'dan ḥarāmī düşmenüm
Var durur uş ėrdi ardumca benüm

5652 Ḳalʿada düzmek gerek baŋa maḳām
Kim ḳumāşum anda ṣaḳlana temām

5653 Çünki māl adın işitdi ḳalʿadār
Ḳalʿaya çıḳardı anı şāhvār

5654 Nėçe server bī-ser ėtdi ḥırṣ-ı māl
Nėçeler oldı ṭamaʿdan pāy-māl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

5655 ACDH Ḫʿāce, BQ Çünki geldi (Q girdi); ḳalʿaya rūşen-revān, D şeh ḳatına ḫoş-revān

5656 gėce, B çünki

5657 varup, D gelüp; menziline ... Ol ḳumāşını açup, Q menzil ile ... Açuban ḳumāşını

5658 Pes geyüp, D Geyinüp; A baġlayup, Q baġlayıp, CDH baġlanup, B baġlanıp

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5659 Atasın, Q Anasın; Oldılardı, D Oldılar, Q Olmış idi; ḫalāṣ (D -); şīr-gīr, B des-gīr

[5660/5661 – D (krş. 5638'de):

Heft-ḫʿān'dın yaŋa ḳaçd'Ercāsb Şāh / Ḳoyuban yėrinde raḫt u bārigāh

Vardı ardınca anuŋ İsfendiyār / Heft- ḫʿān'ı aldı ėdiben ḥişār]

5662 ėtdügi, DZ dėdügi; Memleket, D Pādşahlıḫ, Z Pāẕişahlıḳ

5663 cāhını ėdemez, Q cāhın ėdebilmez; her, H bir

A Destān-ı Güştāsb ve İsfendiyār be-ceng-i Rüstem

BCHQ Firistāẕen-i (HQ Firistāden-i) Güştāsb (C + ve) İsfendiyār-rā be-ceng-i Rüstem (B -i Dāstān)

5664

Z Firistāẕen-i İsfendiyār be-ceng-i Rüstem

5665 anı Sīstān'a kim, Q kim anı Sīstān'a; öldüre, DQZ getüre

5666 (< DQZ) dest-, H deste; CH Īrān'a, A Īrān'ı, B Īrān

5667 çāk, H ḫāk

5668 (< BDZ) oġlını kim yardan ata, Q kim oġlı atadan ite

5669 (< BDZ) kem, CH kim

5655 Ḫʷāce geldi ḳalʿaya rūşen-revān
Vėrdi ḳalʿa issine çoḳ armaġan

5656 Şāh u ḫʷāce gėce ṣohbet ėtdiler
Esriyüp yėrlü yėrine gėtdiler

5657 Ḫʷāce varup menziline ol gėce H205a
Ol ḳumāşını açup ucdan uca

5658 Pes geyüp ḳaftān u baġlayup kemer B234a
Ḳıldılar ol ḳalʿayı zīr ü zeber

5659 Atasın ḳardaşların ki ʿanda eşīr
Oldılardı ʿėtdi ḫalāṣ ol şīr-gīr

5660 İşbu rāy ile ki ėtdi pehlevān
Feṯḥ oldı aŋa ḫışn-ı Heft-ḫʷān

5661 Çün müyesser oldı işbu feṯḥ aŋa D166b, Z173a°
Döndi gėrü mülk-i Īrān'dan yaŋa

5662 Atası ėtdügi ʿahde durmadı
Memleket kim dėdi aŋa vėrmedi

5663 Dünye cāhını ėdemez kimse terk C199a
Olamaz her gişi peymānında berk

BCHQ Firistāẕen-i Güştāsb İsfendiyār-rā be-ceng-i Rüstem Q207a

5664 Düzdi bir resm ile daḫı mekr ü āl
Kim ėde İsfendiyār'ı pāy-māl

5665 Vėrbidi ʿanı Sīstān'a kim vara
Rüstem-i Destān'ı dutup öldüre

5666 Yā dutıban dest-beste getüre
Pes alup Īrān'a ḫurrem otura

5667 Ḳaṣdı ol kim ėde ʿanı Rüstem helāk
Ḳıla ḫançerle cigergāhını çāk

5668 Mülk içün gör kim ne mekr ėtdi ata
Diledi oġlını kim yardan ata

5669 Pāẕişehlikde ḳarābet kem olur
Ḳavm düşmenliġi bes muḥkem olur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5670 vü Rüstem'le çoḳ, D vü Rüstem ile, Q Rüstem'le besī

5671 Kesmez idi ⁀anı ... Ėtmez idi ⁀aŋa, Q Anı kesmezdi ... Aŋa ėtmezdi

5672 ACH Rüstem'i oḳ zaḫmıla ėtdi ⁀ol (C -), DQZ Rüstem'i zaḫm ile eyledi, B Zāl ü Rüstem zaḫmıla ⁀eyledi; Şöyle kim bīm oldı düşe ser-nigūn, DZ Şöyle kim bīm oldı kim düşe nügūn (D zebūn), Q Bīm oldı kim düşeydi ser-nigūn

5675 gezleyü / Ataram ... gözleyü, Q gizleyü / Atayım ... gizleyü

5676 teni rūyīnse ki ⁀oḳ ... etdür olur aŋa kārger, B teni rūyinse ki ⁀oḫ ... etidür olur ol kārger, Q tene urunsa oḫ ... et durur olur kur u ker; ḫod, BZ ḫoẕ, D ḫo

5677 işbu iş üstine, bu işüŋ üstinde

5678 ucıyidi, DZ yanıyidi

5679 ACH **dürüst ... zehr-āb ile cüst**, BDQZ **yaḳīn ... tīz ü** (DQ tīz-i, Z tīre) **āhenīn**

5680 oḳa (B oḫa), D uca; Tīz olsun dėyü vü hem, D Tīz ü (Z Tīr) saḫt olsun dėyü ⁀anı

5681 Ḳıldılar, D Düzdiler; gėce bu resme, Q bu resme gėce

5682 işidicek, A işitdi çünki

5683 AC **ėdüp anı**, BDZ **ile ⁀anı benüm** (Z bėnüm), Q ile ⁀anı menüm; elümden (H + mi)

5684 ACH **bėnümle ol**, BDZ **benüm** (Z bėnüm) **ile**, Q menüm ile

5685 aŋa, Z iki

5670 Atası fermānıyile gėtdi ol
Geldi vü Rüstem'le çoḳ ceng ėtdi ol

5671 Kesmez idi ‿anı ḳılıç ėtdükde ceng H205b
Ėtmez idi ‿aŋa eṣer tīr-i ḫadeng

5672 Rüstem'i oḳ zaḫmıla ėtdi ‿ol zebūn
Şöyle kim bīm oldı düşe ser-nigūn

5673 Bir iki gün ėtdiler bu resme ceng B234b
Rüstem'i ḳıldı zebūn tīr-i ḫadeng

5674 Zāl ü Rüstem bir gėce dėrildiler Z173b
Def'ine anuŋ tefekkür ḳıldılar

5675 Dėdi Rüstem yarın oḳı gezleyü
Ataram bunuŋ gözini gözleyü

5676 Ger teni rūyīnse ki ‿oḳ ėtmez eṣer
Göz ḫod etdür olur aŋa kārger

5677 Fikr ėdüp işbu iş üstine çoḳ C199b
Düzdiler yılġun aġacından bir oḳ

5678 Ol oḳuŋ bir ucıyidi iki ṭal Q207b
Ara yėri açuḳ ol resme ki dāl

5679 Her birine ol iki şāḫuŋ dürüst D167a
Urdılar peykān-ı zehr-āb ile cüst

5680 Düzdiler Sīmurġ'dan ol oḳa per
Tīz olsun dėyü vü hem kārger

5681 Ḳıldılar gėce bu resme mekr ü āl
Ṣubḥ olıcaḳ urdılar kūs-ı ḳıtāl

5682 Kūs ünin işidicek İsfendiyār B235a
Dėdi dirildi meger Sām-ı süvār

5683 Rüstem'e geldi ki ol yārī ḳıla
Cehd ėdüp anı elümden ala

5684 Yoḫsa ḳanda var bugün anda mecāl
Kim ėde bėnümle ol ceng ü cidāl

5685 Dün ki anuŋ ile cenge durmışam
Oḫ ile ‿aŋa yüz otuz zaḫm urmışam

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5686 dėyüp, B dėdi; Geydi vü oldı hem ol demde, DZ Geyibenüŋ oldı Şebreng'e, Q Geydi oldı ol daḫı der dem

5687 Dutmış elde cenge yörür (=ACH; B Almış ele cenge geldi, Q Almış ele cenge gelür, Z Eline ⁀alup cenge gelür) bī-gümān, D Eline alup gelür ol pehlevān

5688 düşüp, Q düşdi; Bīşeden, Z Mīşeden

[5689/5690 – DQZ:

DZ Varayum (Z Varayım) Īrān'a uyıban saŋa / Rāżıyam her ne k'ėder ataŋ baŋa

Q Varayım Īrān'a uyayım saŋa / Rāżıyam her ne ėder ataŋ maŋa

Q Çerḫ gerdende ėdemez maŋa bend / Şīr gerdūn ḳılımaz maŋa gezend]

5690 ACH **diler uş ... buyursa**, BDQZ **buyura ... dilemiş** (Q dilerse); ėdeyüm (BZ ėdeyim), Q ėdelüm

[5690/5691 – Z:

Çerḫ gerdende ėdemez beni bend / Şīri gerdūn ėdemez maŋa gezend]

5691 Özüŋe, DZ Nefsüŋe; pehlevān ... nev-cüvān, Q nev-cüvān ... pehlevān; Kim, Z Hem

5692 ol, DZ -sa

[5693-5694 – D ⸢]

5693 (< Z) neylesün gişiye yā, Q nėtsün gişiye yāḫod; ʿayn-ı, DQ aŋa

5694 bir oḳ (B oḫ) daḫı, Q çün bir oḫ; ACDH urdı, BQ atdı; Döndi ⁀aŋa Rüstem dėdi ėy, Q Döndi Rüstem dėdi kim ėy, DZ Bes dönüben (D döniben) dėdi aŋa

5695 sėnüŋ, D ki, Q çü

[5696 < D]

5697 mekr ile ataŋ, D ataŋ mekr ile

[5697/5698 – DZ:

Eyle atdı ⁀oḳı (D oḫı) çekibenüŋ kemān / Ki ⁀iki (D İki) gözine ⁀ėrdi demrenler ʿayān]

5698 (< Z) ACDH eyle ⁀atdı (D ile ⁀ėtdi) kemāndan oḳı ... demrenler gözine ⁀anuŋ, B atdı ⁀oḫı kemāndan şöyle ... Ki ⁀ėrdi gözlerine demrenler, Q atdı çün kemāndan oḫı ... Ėrdi ⁀anuŋ gözine demirler

5699 daḫı, Z aŋa; ėtdi ... Ki ⁀āh, Q ḳıldı ... Āh

[5699/5700 – D:

Altı yıl kim ançalar ẓulm ile ḳan / Fikr ḳıl ki ⁀ėtmeye mi cāna ziyān

5720-5722]

5700 kimse, B kimesne

Q RESİM: Rüstem İsfendiyār'ı öldürür

5701 oḳından, C oḳında, DZ elinde; Behmen ḳaldı, DZ ḳaldı Behmen; andan, Q anda, Z adlu

ABCH Der beyān-ı ve ḫātime-i (H ḫātimet-i) ʿāḳıbet-i ẓulm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5686 Bunı dėyüp cevşenin İsfendiyār H206a
Geydi vü oldı hem ol demde süvār

5687 Rüstem-i Destān'ı gördi kim kemān A49b, Z174a
Dutmış elde cenge yörür bī-gümān

5688 Ḳorḳu düşüp gönline dėdi ki şīr
Bīşeden çıḳmaya bu resme dilīr

5689 Dėdi Rüstem kim şehā ṣulḥ ėdelüm
Dėrilüp ataŋ ḳatına gėdelüm

5690 Bėni diler uş senüŋle gėdeyüm Q208a
Her ne kim buyursa anı ėdeyüm

5691 Özüŋe raḥm eylegil ėy pehlevān
Kim melik-zādesin ü hem nev-cüvān

5692 Nėçe kim yalvardı ol işitmedi C200a
Cāhil idi ʿaḳl ile iş ėtmedi

5693 ʿAḳl neylesün gişiye yā ḥiyel D167b
Ol zemān kim ėrişe ʿayn-ı ecel

5694 Rüstem'e bir oḳ daḫı ⁀urdı nev-cüvān
Döndi ⁀aŋa Rüstem dėdi ėy pehlevān

5695 Bunca ⁀oḳuŋdan sėnüŋ oldum zaḫmdār
Sen daḫı benden bir oḳ al yādigār

5696 Görgil imdi oḳ nėce atmaḳ gerek
Oḳ yėyen gişi nėce yatmaḳ gerek

5697 Sėni mekr ile ataŋ Dimne-miṣāl B235b
Şīr çengāline ḳıldı pāy-māl

5698 Rüstem eyle ⁀atdı kemāndan oḳı cüst Q208b
Ki ⁀ėrdi demrenler gözine ⁀anuŋ dürüst

5699 İki peykān daḫı eyle ėtdi kār Z174b
Ki ⁀āh ėdüp düşdi yėre İsfendiyār

5700 Dünyinüŋ aḥvāli işbudur müdām
Hīç kimse dutamaz bunda maḳām

5701 Rüstem oḳından ölüp İsfendiyār H206b
Oġlı Behmen ḳaldı andan yādigār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5702 İşbu ... ėdenler, Q Kim bu ... ėtdiler; destān ḥālin (B ḥālini), DZ destānları

5703 ki ... ki, Z ki ... -, Q - ... -

5704 Oynayu, Q Oynayup; ACH **gėderdi ol ... ėderdi ol**, BDQZ **gėder idi ... ėder idi**; Hem-ser, H Hem-şer, Z Hem-reh; seyr, DZ luʿb

5705 ACH **Düzedüp ol bir**, BZ **Düzedibenüŋ**, D Düzdüribenüŋ, Q Düzibeni ol; Atışurdı, Q Atışur, Z Atar idi

5706 Yılġun aġacından (Q Yulġun aġaçdan) ol bir oḳ (B oḫ), D Bir oḫı yılġun aġacından; düzer H ėder; ACHZ Bir gün ü (A ol, Z -) nā-geh anı, BQ Bir gün anı nā-gehān, D Nā-gehān bir gün anı; pertāb, Z pertāv, D bertāv; ėder, Z atar

5707 Ol oḳı (BD Oḫı), Z Oḳ daḫı; çıḳarur (Z çıḳaru) ... Ėrgürür, Q çıḳarup ... Ėrgüzür; ACHZ yadan, BDQ yaydan;

5708 gözin anuŋ, DZ anuŋ gözin; ol, Q bir; Olur, Z Oldı; miskīn ü, D -i miskīn; ḥaḳīr, C faḳīr

5709 (< Q) yėre düşüp batar (B biter), D düşüp yėre batar, Z düşüp bir āb-ı ter

5710 BCDH aġaç şāḫıyidi, Q aġacuŋ şāḫıdi, A aġaç zaḫmıyidi; Gözine, Q Gör deye (?)

[5712-5722 < Z]

5712 Bir, Q Ol; ki (DQ -)

5713 ėdüben (B ėdiben), D ėdüp; bir göz, Q gözin

5714 ACDH baş (H + u) hem, B başı vü, Q baş daḫı; vardı, C vėrdi, D gėtdi, Q varı

5715 Ol ki ... oḳın, Q Ola ... oḳı; ḳurup, H ḳurar

5716 AQ Yıḳdurup yaḳdurur, BD Yıḫdurup (B Yıḫdurıp) yaḫdurur, CH Yaḳdurup yıḳdurur

5717 ḳarnında, Q ḳarnına

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Der beyān-ı ve ḫātime-i ʿāḳıbet-i ẓulm

5702 İşbu destān ḥālin ėdenler beyān — Q209a
Kim tevārīḫ oldı anlardan ʿayān

5703 Dėdiler ki ⁀İsfendiyār-ı nāmver
Oġlan iken ki ⁀anlamazdı ḫayr u şer

5704 Oynayu her bir yaŋa gėderdi ol
Hem-ser oġlanlarla seyr ėderdi ol

5705 Düzedüp ol bir aġaçdan oḳ u yay
Atışurdı ⁀oġlanlar ile ḳış u yay

5706 Yılġun aġacından ol bir oḳ düzer — C200b
Bir gün ü nā-geh anı pertāb ėder

5707 Ol oḳı çün çıḳarur yadan ḫaṭā — D168a
Ėrgürür bir yoḫsul oġlına ḳażā

5708 Çıḳarur gözin anuŋ ol çūbe-tīr
Olur ol bī-çāre miskīn ü ḥaḳīr

5709 Ol oḳ aġacı yėre düşüp batar — B236a
Tanrı taḳdīriyile anda biter

5710 Ol aġaç şāḫıyidi bil bellü sen
Gözine İsfendiyār'uŋ ėrişen

5711 Ẓulm ėtmegüŋ budur encāmı bes
ʿAdle düriş ėtmegil ẓulme heves

5712 Bir gişi kim yoġ idi aŋa ḳalem
Oġlan iken ki ⁀anlamazdı bīş ü kem

5713 Bir oḳ atduġiçün ėdüben ḫaṭā
Kim çıḳardı bir göz anuŋla ḳażā

5714 Zaḫm yėyüben iki gözi bile
Gėtdi cān u baş hem vardı yėle

5715 Ol ki dāyim ḳaṣd ile ḳurup kemān — H207a
Ẓulm oḳın atmaḳ durur işi hemān

5716 Ne ʿaceb ger yėle vėrüp baş u cān
Yıḳdurup yaḳdurur ise ḫānumān

5717 Ana ḳarnında ki oġlan cān bulur — Q209b
Altı ay yėdügi ḫūn-ı ḥayż olur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5718 āb ile, D ki bile

5719 (< D) reşk-i māh ... eyler, B hemçü māh ... olur

5720 yıllıḳ, BD aylıḳ (B aylıḫ); ki ⁀içer, D içer

[5720/5721 – BHQ:

Altı aylıḳ (B aylıḫ) ḫūn-ı ḥayż ile (Q ėde) bu ḥāl / Çün ėrişe bozılur şekl ü (D şekli) cemāl

Altı yıllıḳ (B aylıḫ) ki ⁀içilür ẓulm ile ḳan / Fikr ḳıl ki (Q -) ėtmeye mi cāna ziyān]

[5720/5723 – D:

Altı aylıḳ ḫūn ḥayż ile bu ḥāl / Çün ėrişip bozalurmış (?) cemāl]

[5721-5722 – D'de 5700'den önce geliyor]

5721 ʿÖmri anuŋ yıl ile biŋe, Q Anuŋ içün ʿömri neng bile

5722 ACDH ḫūn-rīz, BQ ḫūn-ḫʷār bāz; ACH **olmışdur ḳamu**, BD **oldı** (D olur) **ḳamusı**, Q oldı bu ḳamu

5723 Ẓālim, Z Ẓulm; vaḫīm olur vaḫīm, D ḥamīm olur ḥamīm, Q caḥīm olur caḥīm

5724 ḳıldı ḫalḳ içinde, Q ḫalḳ içinde ḳıldı

5725 Başını, Q Başına, B Başı; yėre urup ... Dėr idi kim ėy, DZ dögibenüŋ ... Dėyibenüŋ k'ėy; aġlayu (B + vü), DHZ aġladı, Q aġlardı

5726 AC **göŋülden**, BHQZ **göŋlinde**, D göŋlinden; ḳamu, DZ cümle

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Behmen bin İsfendiyār

D *Salṭanat Şāh Behmen*

Q Salṭanat-i Güştāsb Şāh ṣad u bīst sāl būd

5727 olup Güştāsb şāh ... ardınca ⁀oldı Behmen pādişāh (B pāẕişāh), Q olup Güştāsb şāh ... vü ardınca Behmen oldı şāh, ZD oluban pāẕişāh (D olıban pādşāh) ... vü ṣoŋında Behmen oldı şāh

5728 Behmen'e, D Behmen; ḳıldı, B ėtdi

[5729 < D]

5731 Sīstān'ı, B Sīstān idi ⁀; ACH **yıḳdı vü yaḳdı**, BDQZ **oda yaḳdurdı** (BD yaḫdurdı); her ne, DZ ne ki

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5718 Ṣoŋra ol ḳan āb ile olup çıḳar
Ṣūretini oġlanuŋ bozup yıḳar

5719 Çünki ol ḥüsni ki olur reşk-i māh
Altı aylıḳ ḫūn-ı ḥayż eyler tebāh

5720 Altı yıllıḳ ḳan ki ⁀içer ẓālim ʿaceb B236b
Nėcesi olmaya ṭāʿūna sebeb

5721 Kerkes olmaduġıçün bī-dādger C201a
ʿÖmri anuŋ yıl ile biŋe ėrer

5722 Oldıġıçün ẓālim ü ḫūn-rīz bāz
ʿÖmri olmışdur ḳamu ḳuşlardan az

5723 Ẓālim encāmı yavuz olur ʿaẓīm Z175a°
Āḫiri ẓulmüŋ vaḫīm olur vaḫīm

5724 Oġlınuŋ öldügini Güştāsb Şāh
İşidicek ḳıldı ḫalḳ içinde āh

5725 Başını yėre urup aġlayu zār D168b°
Dėr idi kim ėy dirīġ İsfendiyār

5726 Līki göŋülden ḳatı dil-şād idi
Cānı ḳamu ġuṣṣadan āzād idi

Pāẕişāhī-i Behmen bin İsfendiyār

5727 Yüz yigirmi yıl olup Güştāsb şāh H207b
Gėtdi ardınca ⁀oldı Behmen pādişāh

5728 Behmen'e ėrişicek mülk-i ʿAcem Q210a
Ḫānedānın Rüstem'üŋ ḳıldı ʿadem

5729 Rüstem ölmiş idi ol olduḳda şāh
Lā-büd oldı furṣat ile kīne-ḫᵛāh

5730 Furṣat ile her ne iş kim var biter
Furṣat olmaduḳda iş bitmez yiter

5731 Sīstān'ı yıḳdı vü yaḳdı temām
Ḳırdı anda her ne buldı ḫāṣ u ʿām

5732 Ne ʿimāret varsa vīrān eyledi B237a
Ḫāk ile ol mülki yėksān eyledi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5733 şehriyār, D şehsüvār; idi hemīn ü, Q ü fitne idi

5734 vü (C -); idi (Q -); ġarbı ėtmek isterdi, B ġarb ėtmek diler idi

[5735-5745 < DZ; – Q'da 5750'den sonra geliyor]

5735 olmamış / Ḫāne mi var ... ölmemiş, Q ėtmemiş / Ḫāne var mı ... uymamış

5736 Taḫt mı var ... Tāc mı var (B + ki, H + kim), Q Taḫt var mı ... Tāc var mı

5737 gerdān-, B gerdūn-

5738 ACH Ki ͡oda urdı (C vurdı) isfend, BQ Oda urdı ͡ispend

5739 Bugün anı mār yėr ü bunı, Q Bunı bugün mār yėr ü anı

5740 Mīr Sülmān, H Mīr Süleymān, Q Çün Süleymān

5741 gişiye ki ͡anda var ola, Q gişi kim anda var nūr-ı; ACH Mīr **Sülmān'dan** (H Süleymān'dan) **bugün**, B Mīr **Sülmen öldügi**, Q Ol Süleymān öldügi

5742 var mı, Q dutma

5743 ol idi, CH oldı, Q olup

5744 ACH vefālar yād ėder, B ne işler ediser, Q ne işler yād ėder

5745 ACH Ṭāyī'ye ͡ėden ḳahr, BQ Ṭāyy'a ėden

[5746 < BDQZ]

[5747-5750 – Q'da 5734'ten sonra geliyor]

[5747 – Z'de bunun yerine şu beyit var (krş. 5756/5757):

ʿĀḳıbet yutdı anı bir ejdehā / Kimi ėtmişdür ecel çengi rehā]

5747 ki ͡olmazdı kimesne ͡andan, Q kim olmaz idi kimse

H Ḥikāyet-i ejdehā

5748 Behmen-i Şāh'a, Q Şāh Behmen'e

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5733 Nėçe kim diriyidi ol şehriyār
İşi ceng idi hemīn ü kārzār

5734 Fitne vü āşūb idi ‿işi dün ü gün
Şarḳ u ġarbı ėtmek isterdi zebūn

5735 Ḫānedān var mı ki vīrān olmamış C201b
Ḫāne mi var ḫāne-ḫondı ölmemiş

5736 Taḫt mı var kim yėle vėrmez cihān
Tāc mı var yėre urmaz āsumān

5737 Ėy nėçe Kāvūs ile Efrāsiyāb
Ki ‿anı ögütdi bu gerdān-āsyāb

5738 Ėy ki nėçe Rüstem ü İsfendiyār Q210b
Ki ‿oda urdı ‿isfend gibi rūzigār

5739 Şāh idi dün Bāyezīd ile Temūr
Bugün anı mār yėr ü bunı mūr

5740 Mīr Sülmān idi dün mülke penāh
Bugün oldı yėrde uş ḫāk-i siyāh

5741 Her gişiye ki ‿anda var ola başar
Mīr Sülmān'dan bugün ‘ibret yėter

5742 Çünki böyle çekdi çerḫ aŋa kemān H208a
Ayruġı ḳoya dėyü var mı gümān

5743 Aŋa kim ḫalḳa ‿ol idi feryād-res
Çerḫ amān vėrmedi gördüŋ bir nefes

5744 Aŋa ki ‿andan her gişi feryād ėder
Var ḳıyās ėt kim vefālar yād ėder

5745 Ḥātim-i Ṭāyī'ye ‿ėden ḳahr u cefā
Bir baḫīle ėde mi mihr ü vefā

5746 Pehlevāndı Behmen ü ḫūn-rīz idi
Çerḫ bigi saḫt fitne-engīz idi

5747 Āḫir-i ‘ömrinde ‿anuŋ bir ejdehā A50a, B237b, Z175a°
Ḳopdı ki ‿olmazdı kimesne ‿andan rehā

5748 Ḳopıcaḳ ol ejdehā-yı heft-ser Z175b
Ėrdi andan Behmen-i Şāh'a ḫaber

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5749 ACH **eyledi**, BQZ **ėtdi ol**; Ki ⁀ejdehāyı ėde ol yėrde, Z Ejdehāyı eylemeg içün

5750 ACH **Ḳatına varıcaḳ anı ... Dem uruban** (CH urıban) **çekdi ėtmedi**, BQZ **Dem uruban çekdi anı** (Q anı çekdi) **... Kimseyi** (Q Kimseye) **ėtmez ecel çengi**

[5751 < BQ]

ACH Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān
BDZ *Fi't-temṯīl*
Q Der mevʿiża gūyed

5752 ACDHZ Nefsdür ol, BQ Nefs durur; Sėni Behmen bigi (Q gibi) bulduḳda (B bulduḫda, Q bulduġda), D bulduḫda mecāl ėtmez

5753 ACH **Bir başı**, BDQZ **Birisi**; durur, D -dür ü

5754 ḫalḳ (H ḫulḳ) ile olmaḳ (B olmaḫ, Z ėtmek), D olmaḫdur hem

5755 Başların ... tenüŋ, D Leşker ... senüŋ; cān u, DZ cānuŋ

[5756/5757 – DH (krş. 5747, 5750):

ʿĀḳıbet yuddı anı bir ejdehā / Kimi ėtmişdür ecel çengi rehā]

ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Hümāy (H Hümāyūn) duḫter-i Behmen

D *Salṭanat Hümāy bint Şāh Behmen*

[5757-5762 – D'de bunların yerinde şu beyitler var:

Yüz on iki yıl olıban ked-ḫuẕāy / Öldi yėrin aldı ⁀anuŋ ḳızı Hümāy
Behmen ol Zerdüş'den ṭutardı dīn / Ḥill ü ḥürmet yoġ idi anda yaḳīn
Ol zemān kim Behmen ėdiben şikār / Ol şikār içinde anı yuddı mār
Vardı bir oġlı Hümāy'dan Behmen'üŋ / Ṭıfl idi mülkin ṭumadı (?) anuŋ
Ol ulalınca cihānda keẕ-ḫudāy / Ölüp ėtdi ḥükm otuz yıl Humāy
Şāh Dārā'yidi ad ol oġlınuŋ / Yaşı çün otuz yıla ėrdi anuŋ
Vėrdi aŋa tāc u taḫtını Humāy / Ḳıldı ⁀anı Īrān'a cümle keẕ-ḫudāy]

5757 olıban (Z oluban) yüz on, Q olup on u yüz

Q Pādişāhī-i duḫter-i Behmen bīst sāl būd

5758 Behmen-i Şāh'uŋ, Q Behmen'üŋ ol Şāh; hem pāk-rāy QZ, pākīze-rāy

[5759-5761 – Q: 5760a-b 5759a 5761b 5761a 5759b]

5760 Meẕhebinde, Z Anda hirgiz; ḥill, Q ḥad

[5761-5763 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Vardı bir oġlı Hümā'dan Behmen'üŋ / Ṭıfl idi mülkini dutamazdı ⁀anuŋ
Ol ulalınca cihānda kit-ḫuẕāy / Ölüp ėtdi ḥükm otuz yıl Humāy
Şāh Dārā'yidi ⁀adı ol oġlınuŋ / Yaşı çün otuz yıla ėrdi anuŋ
Pāẕişāh-ı Dārā
Vėrdi aŋa tāc u taḫtını Hümāy / Ḳıldı ⁀anı Īrān'a cümle kit-ḫuẕāy]

5761 Adını, B Adını adını [dittograph]; Dārā ḳomışlardı, Q Dārāb ḳomışdı

5762 Memleket, Q Memleket

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5749 Cem‘ eyledi sipāh-ı bī-şümār
Ki ‿ejdehāyı ėde ol yėrde şikār

5750 Ḳatına varıcaḳ anı ejdehā C202a
Dem uruban çekdi ėtmedi rehā

5751 Yuddı sāz u cevşen ü derḳiyile
Ḳaldı mülki ġarbı vü şarḳıyıla

Der temṯīl ve ḫātime-i dāsitān

5752 Nefsdür ol ejdehā-yı heft-ser D168b°
Sėni Behmen bigi bulduḳda yudar

5753 Bir başı şehvet durur biri ḥased
Birisi cehl ü birisi ḫūy-ı bed

5754 Birisi ḫışm u biri ṭūl-i emel
Biri daḫı ḫalḳ ile olmaḳ daġal

5755 Başların tīġ-i riyāżetle anuŋ H208b
Kes ki andan ḳurtıla cān u tenüŋ

5756 Yoḫsa ḳomaz sėni işbu ejdehā
Kim olasın dürlü miḥnetden rehā

Pāẕişāhī-i Hümāy duḫter-i Behmen

5757 Behmen olıban yüz on yıl pādişāh B238a, Q211a
Öldi vü oldı Hümā yėrinde şāh

5758 Ḳızıyidi Behmen-i Şāh’uŋ Hümāy
Gey ḫıredmend idi vü hem pāk-rāy

5759 Resm-i Zerdeşt idi dīni Behmen’üŋ
Bir İlāhī dīni yoġ idi anuŋ

5760 Küfr ü ilḥād anda bī-ḥad çoġ idi
Meẕhebinde ḥill ü ḥürmet yoġ idi

5761 Oġlı var idi Hümā’dan Behmen’üŋ Z170a
Adını Dārā ḳomışlardı anuŋ

5762 Giçiyidi ol ulalınca Hümāy
Memleketde ‿oldı otuz yıl ked-ḫuẕāy

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5763 vėrdi, Q ėrdi

5764 ACH **çün**, BDQZ **çü**; ol urındı, DZ Dārā geydi; Rūm ėlinden istedi, DZ Rūm'dan ḳıldı ṭaleb; māl, Q bāc

B Pāẕişāhī-i piser-i Behmen ez Cihān [düzelt: Hümāy]

Q Pādişāhī-i Dārāb-ı Behmen düvāz-deh sāl būd

5765 çoḳ ... yėr yüzini (B yüzin), DZ çün ... bu dünyāyı

[5765/5766 – DZ:

D Beglerin öldürüp ėtdi pāymāl / Aldı anlardan ḫarāc u bāc u māl

Z Beglerin öldürüp ėtdi pāyimāl / Aldı bunlardan ḫarāc u tāc u māl]

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Dārā piser-i Behmen (CH + ez Hümāy)

5766 issi, DZ eyesi

5767 (< Z) ėrürür, D ėrgürür, B ėrür

[5768-5769 < DZ]

5768 kimseye, Q gişiye

Z Pāẕişāh-ı Dārāb

5770 Oldı Dārā'yı çü, B Öldi Dārā vü çü, Q Çünki Dārā'yı bu; Oġlı, Q Oldı; Dārāb (D Dārā) ibni Dārā pādişāh, B Dārāb oldı ⁀anuŋ yėrine şāh

AB Pāẕişāhī-i Dārāb bin Dārā

C Pādişāhī-i Dārāb bin Dārāb bin Behmen

H Pāẕişāh-ı Dārāb-ı Behmen

Q Pādişāhī-i Dārā ibn Dārā

5771 Ki ⁀andan, D Andan; u mülk ü baḫt, Q mülk ü raḫt

5773 ACH **Bunlaruŋ ḥālini** çün bildüŋ, BDQZ **Noldılar bunları** çün bildüŋ, Z Noldılar bunlar işitdüŋ, D Noldılar bunlar işitdüŋ sen

5774 ne ėtdiyise, B nėtdiyse bes; Anı ⁀ėdiser saŋa daḫı, DZ Saŋa daḫı anı ⁀ėdiser (D anı ėder), Q Anı ėdiser maŋa ol

[5775-5776 – D ↲]

5775 ACH **Ėtmesün ġarre**, BDQZ **Ġarre ėtmesün**

[5776-5785 – Z'de bunların yeride şu beyit var:

İşbu destāndan ki ⁀işitdüŋ i'tibār / Eyleyüp ḥāluŋ bil ė şehriyār]

5776 yaḳīn, D hemīn; ACH nedür dünyāyiçün bu kibr ü kīn, BDQ neye gerek eyit (DQ -dür ėt) tāc u nigīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5763 Ol ėrişdükde anı ⁀ėtdi şehriyār — C202b, D169a°
Anŋa vėrdi her ne var şehr ü diyār

5764 Taḫta oturup çün ol urındı tāc
Rūm ėlinden istedi māl u ḫarāc

5765 Leşkeriyle yöriyüp çoḳ ḳıldı ceng
Ėtdi Rūm ehline yėr yüzini teng

Pāẕişāhī-i Dārā piser-i Behmen ez Hümāy

5766 On iki yıl taḫt issi oldı ol
Pes ecel ėrişibenüŋ öldi ol

5767 Gāh taḫta ėrürür çerḫ-i bülend
Geh ėder tābūt içinde taḫta-bend

5768 Çünki başdan gėdecekdür ṣoŋra baḫt — H209a
Ne gerekdür kimseye pes tāc u taḫt

5769 Ölmek olmaduḳda ḫoşdur māl u genc — B238b, Q211b
Yoḫsa nolur gişiye ol mār u renc

5770 Oldı Dārā'yı çü dehr ėtdi tebāh — D169b
Oġlı Dārāb ibni Dārā pādişāh

Pāẕişāhī-i Dārāb bin Dārā

5771 Ki ⁀andan ėrişdi saŋa bu tāc u taḫt
Şehr ü iḳlīm ü diyār u mülk ü baḫt

5772 Senden öŋdin pāẕişāhlaruŋ ḳamu
Ḳıṣṣası budur ki dėdüm ėy ulu

5773 Bunlaruŋ ḥālini çün bildüŋ temām
Ġarre olma devlete ėy nīk-nām

5774 Ki ⁀anlara ne ėtdiyise bu cihān
Anı ⁀ėdiser saŋa daḫı bī-gümān

5775 Ger dilerseŋ saŋa cāvīd ola baḫt — Z176b°
Ėtmesün ġarre sėni bu tāc u taḫt

5776 Çünki gişi ölecek durur yaḳīn — C203a
Pes nedür dünyā içün bu kibr ü kīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5777 Baḫt ... Taḫtdur, H Baḫtı ... Taḫtıdur, Q Baḫtı ... Taḫt; ʿömre, Q ġamda; pes, D ḫod

[5778 – D'de bunun yerine şu beyit var:

İşbu dāstānı işitdi nāmver / Cānına endīşeden düşdi ḫaṭar]

5778 Oldı göŋli, H Göŋli oldı

5782 (< D) ACH Tangrı'nuŋ ẕikriyle durdı ⁀, BQ Tangrı dėyü durdı vü

5783 Bildüŋ, D Bildi; ü (Q -)

5784 ACH Olayum (CH Olayım) dėyü ġanī ḳılma ... ḳılġıl, BDQ Bay olayum dėyü ėtmegil ... bilgil; faḳrı ... faḫr, H faḫr ... faḳrı

5785 Faḳrı, D Faḳr, Q Faḫr

12. Tarih II (5786-6617)

ABCH Dāsitān-ı (A -) su'āl-i İskender ez ḥāl-i mülūk ki baʿd ez ū āmedend (BH āmeẕend)

Q Su'āl-i İskender ez mülūk ki baʿd ez ū ḫʷāhend büved

C Muḳaddime-i dāsitān

[5786-5789 –Z'de bunların yerine şu beyit var:

Çün bu tārīḫi işitdi nāmver / Cānına endīşeden düşdi ḫaṭar]

5786 iletdüŋ ḳamudan, Q iltüŋ ḳamulardan; sözde, D serde (?)

5787 saŋa şekker yėmek (Q dėmek), BD şekker (B şeker) yėmek aŋa

[5788 < D]

ABCH Maṭlaʿ-ı dāsitān

5789 işitdi, D alındı (?)

D *Su'āl İskender ʿan el-ḥükemā*

5790 Dėdi ⁀Areṣṭū'ya ė dānā (Q ki dāyim) ... Her ḳayudan dünyede āzād, DZ Bes dėdi ki ⁀(D -) ėy ehl-i dāniş ... ʿİlm ü ḥikmetle müdām ābād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5777 Baḫt var dut çünki yoḳ ʿömre direng
Taḫtdur pes taḫta-i tābūt-ı teng

5778 Çün bu sözleri işitdi tācver
Oldı göŋli ġuṣṣadan zīr ü zeber

5779 Bildi kim kimseye ḳalmaz tāc u taḫt
ʿĀḳıbet ayruġuŋ olur mülk ü baḫt

5780 Cān u göŋülden perīşān oldı ol
Ėtdügi işe peşīmān oldı ol

5781 Ḫāṭırından gėderüp ḥırṣ u emel B239a
ʿĀdet ėtdi gendüye ḥüsn-i ʿamel

5782 Tangrı'nuŋ ẕikriyle durdı ⁀oturdı ol H209b, Q212a
Bidʿat ü ẓulmi ḳamu götürdi ol

5783 Aḥmedī çün māl ü mülküŋ ḥālini
Bildüŋ ü sulṭānlaruŋ aḥvālini

5784 Olayum dėyü ġanī ḳılma heves
Gendüzüŋe faḳrı ḳılġıl faḫr bes

5785 Faḳrı bilgil pāẕişehliġi yaḳīn
Faḳrdur var ise sulṭānlıḳ hemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

12. Tarih II (5786-6617)

Dāsitān-ı su'āl-i İskender ez ḥāl-i mülūk ki baʿd ez ū āmedend

Muḳaddime-i dāsitān

5786 Söylegil ėy ʿandelīb-i naġme-gūy
Kim sen iletdüŋ ḳamudan sözde gūy

5787 Sözlerüŋ ṭūṭī-ṣıfat şīrīn durur D170a
Kim saŋa şekker yėmek āyīn durur

5788 Söylegil bir dāstān-ı maʿnevī
Kim sözüŋden cān u dil ola ḳavī

Maṭlaʿ-ı dāsitān

5789 Çünki nėcedür işitdi tācver C203b
Gendüden öŋdin geçenlerden ḫaber

5790 Dėdi ⁀Aresṭū'ya ė dānā şād ol Z176b°
Her ḳayudan dünyede āzād ol

5791 Bir daḫı var ḥācetüm bėnüm (Q menüm) ... hem, DZ İḥtiyācum bir daḫı vardur ... sen

[5791/5792 – DZ:

Şerḥ ėt kim bėni (Z beni) gėderdükde dehr / Kimlere degesidür bu mülk ü şehr]

[5792 < D]

[5793-5811 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Bir bir ėtgil anları baŋa beyān / Kim cihān aḥvālini bilem ʿayān

Bes Aresṭū dėdi kim ėy tāc-baḫş / K'oldı Ḥaḳ'dan saŋa şarḳ u ġarb baḫş

Ḥikmet (Z Ḥükm) ehli kim raṣad baġladılar / Ne geliser dünyeye aŋladılar

Aḫterüŋ hem (D Aḫretüŋ tā) buldılar seyrin müdām / Bildiler ḥükmin ḳırānātuŋ temām

Z *Su'āl-i İskender ez ḥāl-i mülūk [ki] baʿd ez [ū] āmedend*

Dėdiler çünkim Sikender pādişāh (Z pāẕişāh) / Yėdi iḳlīmi ṭutuban (Z dutuban) ola şāh

D Anuŋ ardınca gele bir rūzgār / Kim dege Eşʿānlar'a şehr ü diyār

Z Anuŋ ardınca gele bir rūzigār / Kim dege ⁀Eşġānīler'e şehr ü diyār]

5793 kim bunı ben, Q munı kim men

5794 işlerse, Q işler her

5796 ACH Cidd ü cehd ü saʿy ile, B Cehd eyleyübenüŋ, Q Cidd ü cehd eyleyüben

5797 ACH her ne ki ⁀olısar, B her ki ⁀olısar, Q her kim olısar

5798 Anda ne varsa, Q Ne var ise anda

5799 ṣuḥfını, Q ṣafḥını; ACH ṣāḥib-hüner, BQ ṣāḥib-naẓar

[5801 < Q]

5802 Evliyānuŋ, C Enbiyānuŋ; ACH olardan, B oradan, Q orada; iḫticāb, Q niḳāb

[5804 < Q]

5806 ACH Dėdi ⁀anı (C -) aŋa ki ⁀ol, B Dėdi anı kim ol, Q Anı dėdi ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5791 Bir daḫı var ḥācetüm bėnüm saŋa
Anı daḫı hem beyān ėtgil baŋa

5792 Çerḫ ben gėtsem kimi getüriser B239b
Salṭanat taḫtında kim oturısar

5793 Dėdi ʿAresṭū kim bunı ben bilmezem
Bilmedügüm işde daʿvī ḳılmazam

5794 Bilmedügin bilürem dėyen gişi
Yaŋlış olur her ne işlerse işi

5795 Ḫıżr durur Ḫıżr bu ʿilmi bilen H210a, Q212b
Ol durur bu ʿuḳdenüŋ ḥallin ḳılan

5796 Cidd ü cehd ü saʿy ile ol tācver
Ḫıżr'a ėrişmeklige buldı ẓafer

5797 Dėdi aŋa her ki ʿolısar ėy ulu
Levḥ-i maḥfūẓ içre durur yazılu

5798 Anda ne varsa melāyik bildiler
Enbiyāya cümle şerḥin ḳıldılar

5799 Enbiyānuŋ ṣuḥfını sen ser-te-ser
Yāẕ ėtmişsin eyā ṣāḥib-hüner

5800 Ṣuḥf-ı İbrāhīm ü Ādem lā-muḥāl
Sendedür daḫı kitāb-ı Dāniyāl

5801 Levḥ-i maḥfūẓa daḫı ėdüp naẓar
Ḫıfẓ ėdersin oradan dürlü ḫaber

5802 Evliyānuŋ yoḳdur öŋinde ḥicāb
Ġayb nesne ʿėtmez olardan iḫticāb

5803 Hem daḫı ʿilm-i ledünnī sendedür A50b
Kim ḳamu ġaybuŋ kilīdi andadur

5804 Baŋa şerḥ ėt kim ben ölicek cihān C204a
Memleketçün kimleri ʿėdiser ʿayān

5805 Ḫıżr Ẕü'l-ḳarneyn Şāh'a söyledi B240a
Ölicek ol nolısar şerḥ eyledi

5806 Dėdi ʿanı aŋa ki ʿol öldükde ʿayān
Fitne ṭolduġın ser-ā-ser bu cihān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5807 ACH anı ki ⁀ardınca, B ki ⁀ardınca, Q ardınca; Oldı, Q Ola

5810 dėrler, H dürlü; Ḳamunuŋ Eşġānīler'di (BC 'dür), Q Ḳamu Eşgānīler idi

5811

ACH Ẕikr-i mülūk-i ṭavāyif ba'd ez (H ba'de) İskender

B Ẕikr-i mülūk-i ṭavāyif ki ba'd ez İskender būẕ

D *Salṭanat Eşk*

Q Salṭanat-i mülūk-i ṭavāyif ve ẓuhūr-ı 'Īsī der zemān-ı Şāpūr

[5812 < Z; – DQ'da bunun yerine şu beyit var:

Evvel anlardan cihānda (Q cihāndār) Eşk ola / On yıl u (Q -) Şābūr ardınca gele]

D *Ẓuhūr Īsī 'aleyhi's-selām*

5813 Oldı ⁀anuŋ 'ahdinde ... Vėrdi peyġām-berliḳ anа, DZ Ola ⁀anuŋ devrinde (Z ardınca) ... Rūşen ola ḫalḳa dīni

[5814-5816 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Olup altmış yıl cihānda pādişāh (Z pāẕişāh) / Dege Cevderzīn'e (Cūderzīn'e) on yıl taḫtgāh

Çünki andan daḫı yüz döndüre baḫt / Bījen'e dege ol alup tāc u (D hemān tāc ile) taḫt

Ol yigirmi bir yıl olup şehriyār / Cevder'e dege ⁀on ṭoḳuz yıl ol diyār]

5814 Pījen (C[Q?] Bījen) ėrişdi, H Beşiren (?) ėrdi; yigirmi bir yıla, Q yigirmi yıl yėle

[5815 M'de arada mevcut olmayan beyitlerden sonra metin yeniden başlıyor]

5816 Cevder ibni, Q Būr ibni

[5817 < D; Z'de bunun yerine şu beyit var:

Ḳırḳ yıl andan ṣoŋra Nersī ola şāh / On yėdi yıl Hürmüz ola pāẕişāh]

5817 yıl (B -); On yėdi, Q On doḳuz

[5818-5822 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Z On iki yıl daḫı ola Erdevān / Hürmüz ardınca şehenşāh-ı cihān

Z Ḳırḳ dört yıl daḫı Kisrī ola şāh / Bes ölüp ḳala Belāş'a taḫtigāh

D Çün ... (?) ki on ṭoḳuz yıl ol fermān ėde / Erdevān'a ḳoyuban taḫtı gėde

Z Çün yigirmi dört yıl ol fermān ėde / Erdevān'a ḳoyuban taḫtı gėde

DZ Memleketde çün ol on üç yıl dura / Çerḫ anuŋ daḫı menşūrın düre

5818 yıl (B -); daḫı Kisrī bil, B daḫı bil anı, H Kisrī'yi bilgil, Q Kisrī vü hem bil

5819 on yıl ėle, Q anuŋ ile

5821 nā-çār u nā-kām, Q nā-kām u nā-çār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5807 Dėdi ‿anı ki ‿ardınca ‿anuŋ çoḳ rūzigār
Oldı ḫalḳuŋ arasında gīr u dār

5808 Kimseye Īrān muḳarrer olmadı
Ẓulmden hergiz ʿimāret ḳalmadı

5809 Her gişi bir şehrde oldı emīr
Ṭoldı yėr yüzi ser-ā-ser dār u gīr

5810 Ki ‿anlara dėrler ṭavāyif begleri H210b
Ḳamunuŋ Eşġānīlerdi serveri

5811 Ki ‿anlar idi dār-ı mülk içre ḳalan Q213a
Taḫt u tācı dutıban fermān ḳılan

Ẕikr-i mülūk-i ṭavāyif baʿd ez İskender

5812 Oldı ‿olardan Eşk on yıl mülk-gīr Z177a°
Oldı altmış yıl daḫı Şābūr emīr

5813 Oldı ‿anuŋ ʿahdinde ʿĪsī āşikār D170b
Vėrdi peyġām-berliḳ aŋa Kirdigār

5814 Ėtdi Cevderzīn daḫı ‿on yıl ḥükm ėle
Pījen ėrişdi yigirmi bir yıla

5815 Ḥākim olmaḳlıḳ temāmet ol yėre M186a
Hem yigirmi bir yıl oldı Cevder'e

5816 Çünki Cevder öldi degdi ol yöre
On ṭoḳuz yıl Cevder ibni Cevder'e

5817 Ḳırḳ yıl Kisrī'ydi anda şehriyār B240b
On yėdi yıl Hürmüz idi tācdār

5818 On iki yıl daḫı dutdı Erdevān C204b
Ḳırḳ dört yıl daḫı Kisrī bil ʿayān

5819 Pes Belāş ėrdi yigirmi bir yıla
Erdevān idi melik on yıl ėle

5820 Oldı eyyāmında ‿anuŋ çoḳ gīr u dār
Ne vilāyet ḳaldı ne şehr ü diyār

5821 ʿĀḳıbet düşmen murādınca ‿oldı ol
Ḳahr ile nā-çār u nā-kām öldi ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5822 bundan, Q şundan; gėder ėy er, M geçer her dem

5823 Erdevān'da ʿahdı olmışdur (B olmışdı), DZ Erdevān'da olısar ʿahdı, Q Erdevān ʿahdinde olmışdur

[5823/5824 – Z (krş. 5835/5836'da):

Anlaruŋ ʿahdında çoḳ āşūb ola / Memleket bī-revnaḳ u nā-ḫūb ola]

5824 (< Q) müddetde, D müddet kʾaŋa (?); imāret ėtdiler ... gėtdiler, Z ḥükūmet ėdeler ... gėdeler

ABCH Fi'l-mevʿiża ve'l-iʿtibār

Q Der temṣīl ve mevʿiża

5825 BDHMQZ **dürlü**, AC **ṭolu**; kim, M bu; ḳılur gėrü, Z gėrü ḳılur

[5826 < D; 5826-5836 < Z]

5827 yasın, DQ başın; AC ṭonı, BDHM ṭonın, Q donın; boyanıpdur, H boyayupdur, MQ boyayıpdur, D boyamışdur

5828 kim ėrte, M ki ėrte vü; devān, C revān; Bunda, D Bende; ḳor u, B ḳalur

5829 (< D) olıbanuŋ (Q olubanuŋ) gėder, M olup gėder bir gün

5830 BCDH cefāsı, AMQ belāsı

5831 olan, Q onı

5832 (< Q) ėden, D ėdüp, M uran; yarın ėtmegil, M ėtmegil yarın, D pāydan ėtme

5833 bilürsin, Q sen bildüŋ; gėd er, CDMQ gėder

5834 (< M) sen bu, D işbu; ögmeye, Q aŋmaya

5835 işitdi ⁀İskender işbu, Q Sikender işidüp bu; içre ġarḳ oldı, B oldı ġarḳ iki

[5835/5836 – D (krş. 5823/5824'te):

Anlaruŋ ʿahdinde çoḫ āşūb ola / Memleket bī-revnaḳ u nāḫūb ola

Uşbu müddetde ḥükūmet ėdeler / Bes helāk olup temāmet gėdeler]

5836 ACDHM Īrān'ı musaḫḫar kim ḳıla, BQ Īrān kime musaḫḫar ola

ABCH Ẕikr-i mülūk-i Sāsān (B Sāsāniyān ve) evvel-i pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i, H pāẕişāh-ı) Erdeşīr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

5822 Ėy nėçe Şābūr u nėçe Erdevān
Kim gelüp bundan gėder ėy er devān

5823 Ol mülūküŋ kim ṭavāyifdür be-nām Q213b
Erdevān'da ʿahdı olmışdur temām

5824 İşbu müddetde imāret ėtdiler H211a
Pes helāk olup ser-ā-ser gėtdiler

Fi'l-mevʿiża ve'l-iʿtibār

5825 Ėy nėçe dürlü ṭavāyif kim cihān Z177b°
Ẓāhir ėdiben ḳılur gėrü nihān

5826 Gürk-ṭabʿ olup muḥābāsuz bu yėr
Ger gedā vü ger melik ne bulsa yėr

5827 Şehlerüŋ yasın dutar baḳġıl göge
Kim ṭonı nėce boyanıpdur göge

5828 Çerḫ kim ėrte gėce döner devān
Bunda ne Hürmüz ḳor u ne Erdevān

5829 Gişi ger Kisrī ola vü ger Belāş B241a
ʿÖmri kesr olıbanuŋ gėder belāş

5830 Dünyenüŋ ḳahr u cefāsı çoḳ durur M186b
Kimseye mihr ü vefāsı yoḳ durur

5831 Pes aŋa ʿāḳil olan inanmaya
Āb u gildür hīç aŋa ṭayanmaya

5832 Ėy bugün tekye ėden āb u gile C205a
Düşer iseŋ yarın ėtmegil gile

5833 Bunda gelen çünki bilürsin gėder
Gel sürilmedin bu aradan gėd er

5834 Göŋlüŋi baġlamaġıl sen bu yėre D171a
ʿĀḳil ol kim bunı ögmeye yėre

5835 Çün işitdi ⁀İskender işbu sözleri
Ḳan yaş içre ġarḳ oldı gözleri

5836 Pes dėdi anlar gėdicek kim gele
Mülk-i Īrān'ı musaḫḫar kim ḳıla

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5837 Ḫıżr dėdi anı kim ... Gėdibenüŋ geldiler (M geliser, Q geleler), DZ Memleketden (D Memleketde) gėdicek ... Gele (Z Gelür) ardınca ‿anlaruŋ

D *Salṭanat Erdeşīr*

Q Pādişāhī-i Erdeşīr Bābegān çehār-dih sāl ve şeş māh būd

Z Maṭla‘-ı dāsitān

5838 Evveliyidi (M Ulusuyidi) olaruŋ ... Kār-dān u ‘ādil idi vü, DZ Evveli anlaruŋ ola ... ‘Āḳıl u kāmil ḳopa ol u (Z ḳopa u şeh)

[5839-5843 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Ḳamusı işlerde ol kāmil ola / Munşıf u dīndār u hem ‘ādil (D ‘āmil) ola
Rūzgārında (Z Rūzigārında) anuŋ ṭıbb u nücūm / Ġāyetine ėre vü daḫı ‘ulūm
D Rūşen ola sa‘y ile ‿anuŋ rāh-ı dīn / Pāk ola hem küfrden rūy-ı zemīn
Z Dāyim ola sa‘yı anuŋ rāh-ı dīn / Pāk ola küfrden rūy-ı zemīn]

[5840-5843 < M]

5842 ḳıldı ol ... ḳıldı ol, B eyledi ... eyledi

5843 CH ri‘āyet, A ḥimāyet, BQ şefaḳat; mefsede, Q mefs ėde

Z Ẕikr-i mülūk-i ṭavāyif ba‘d ez İskender

[5844 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Olup ol on dört yıl altı ‿ay pāẕişāh (D şāh) / Gėde vü Şābūr'a (D Şābūr) dege taḫtgāh]

5844 yıl (AHM + u); altı ‿ay, B cihānda; Gėtdi Şābūr oldı ‿anuŋ ardınca, Q Erdeşīr gėtdi vü Şābūr oldı

ABCHQ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Şābūr bin (B -) Erdeşīr (Q + sī sāl būd)

D Salṭanat Şāpūr

5845 (< Z) Erdeşīr'üŋ oġlıdı ol (M oġlıyidi ‿ol, H oġluyidi ‿ol), DQ Erdeşīr oġlı idi ol (D o)

M Peydā şüden-i Mānī

5846 Devletinden, Q Devletüŋde; ACH **gėdicek**, BDMQZ **gėçicek**; ACH Mānī-i zendīḳ, B Mānī vü zendīḳ, M Mānī zindīḳ, Z Mānī-i zindīḳ, Q Mānī-i zendīḳi, D Ḫāyin ü zindīḳ; oldı, DZ ola

5847 Zendeḳayla, Q Zendīḳ oldı; söyledi ... eyledi, DZ söyleye ... eyleye

[5848-5850 < DZ]

5848 Ehremen var dėdi Yezdān ile, MQ Ẓulmet ile nūra ḫāliḳ dėdi; dėdi şerre, C şerre dėdi, H şirke dėdi, MQ küfre dėdi

[5849-5850 – MQ'da bunların yerine şu beyit var:

Dėdi kim (M ki) ḫāliḳ durur her ḫayra nūr / Oldı ẓulmetden ‘ayān cümle sürūr]

5850 Oradandur anlara, C Anlara oradandur

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Hürmüz bin Şābūr

M Pādişāhī-i Hürmüz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i mülūk-i Sāsān evvel-i pāẕişāhī-i Erdeşīr

5837 Ḫıżr dėdi anı kim Eşġānīler — H211b, Q214a, Z177b°
Gėdibenüŋ geldiler Sāsānīler

5838 Evveliyidi olaruŋ Erdeşīr
Kār-dān u ʿādil idi vü dilīr

5839 Mihr ėdüp aŋa sipihr ü mihr ü māh
Oldı Īrān'a ser-ā-ser pāẕişāh

5840 Ṣāḥib-i inṣāf idi vü ʿādil ol
Memleket işindeyidi kāmil ol

5841 Ḳamu vīrānı ʿimāret eyledi — B241b
ʿAdl ile ḫalḳa imāret eyledi

5842 Mülki ḥükmine muḳarrer ḳıldı ol
Ḳanda ser-keş var musaḫḫar ḳıldı ol

5843 Ėtmedi hergiz riʿāyet müfside
Ḳomadı yėrüŋ yüzinde mefsede

5844 Olup on dört yıl u altı ‿ay pādişāh
Gėtdi Şābūr oldı ‿anuŋ ardınca şāh

Pāẕişāhī-i Şābūr bin Erdeşīr

5845 Erdeşīr'üŋ oġlıdı ol nīk-baḫt — C205b
Kim sezāvār idi aŋa tāc u taḫt

5846 Devletinden gėdicek az rūzigār
Mānī-i zendīḳ oldı āşikār

5847 Zendeḳayla dürlü sözler söyledi
Ḫalḳı bāṭıl dīne daʿvet eyledi

5848 Ehremen var dėdi Yezdān ile ol
Egrilikle dėdi şerre ṭoġrı yol

5849 Dėdi ḫayruŋ ḫālıḳı Yezdān durur — Q214b
Līki şerrüŋ fāʿili Şeyṭān durur

5850 Meẕheb andan aldı ehl-i iʿtizāl
Oradandur anlara bu ḳīl ü ḳāl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5851 Olıban Şābūr (Q Şāpūr) otuz yıl ... Gėtdi degdi, DZ Çünki otuz yıl ola ol ... Gėde ḳoyup Hürmüz'e

D *Salṭanat Hürmüz*

Q Pādişāhī-i Hürmüz bin Şābūr dih sāl ve yek māh būd

[5852-5866 < Z]

5852 baḫt, D taḫt; ārāyiş anuŋla, D anuŋla ārāyiş

5853 BCHMQ ḳıldı ol, AD ol ḳıldı; AC **Anuŋ etbā'ını**, BDMQ **Aŋa uyanları**; cümle ėtdi, BCM ėtdi cümle

5855 aṣl u, M aṣlı; neşrüŋ ḥālini, M neşr aḥvālini

5856 derd ü, Q vėrdi

5858 (< M) Ne meze umısar (=ACH; BQ isteye), D İstemeye şehdi; ol, Q her; kim ola, DQ k'ola

5859 ḳamu, C anuŋ; şīrīnligi ⁀anuŋ, Q şīrīnlig aŋa

5860 ACH **Ḳahrı var dehrüŋ ... bī-ḥad çoḳ**, BCMQ **Dünyenüŋ hergiz ... bī-ḥaddür**

5861 lu'bet, M ni'met; ėder, Q ėtdi, B olur

5862 Sen ki ṣūretce bugün uş dirisin, D Ṣūretince uşda bugün diriseŋ; lu'betlerüŋ, BD ṣūretlerüŋ

5863 (< D) ACHM Līki ⁀ölüdür ol, B Līkin ölüdür, Q Līk ölüdür

5864 (< M) ayruḳ, D ayruḫ, H artuḳ, B artuḫ; Varlıḳ (B Varlıġ) oldur bu (Q ol) arada, D Varlıġı oldur burada; yoḳ, Q ol

[5865/5866 – DHMQ:

Zinde ⁀olan ṣūretde (=HM; D Zinde olur ṣūrete, Q Zinde ṣūret ola) ma'nīde ölü /

Ne revā kim (M ki, Q -dur) gendüyi ṣana ulu]

[5866 < M]

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Behrām bin Hürmüz

D Salṭanat Behrām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

	Pāẕişāhī-i Hürmüz bin Şābūr	M184a
5851	Olıban Şābūr otuz yıl pādişāh Gėtdi degdi Hürmüz'e taḫt u külāh	D171b, H212a
5852	Atadan çün Hürmüz'e ėrişdi baḫt Buldı ārāyiş anuŋla tāc u taḫt	
5853	Mānī-i zendīḳi ḳıldı ol helāk Anuŋ etbā'ını cümle ėtdi ḫāk	B242a
5854	Ḥüccet ile ͡ėtdi beyān tevḥīdi ol Ḫalḳa gösterdi nėcedür ṭoġrı yol	
5855	Dīnüŋ aṣl u fer'ini ḳıldı beyān Ḥaşr u neşrüŋ ḥālini ėtdi 'ayān	
5856	Salṭanat taḫtında göŋli şād iken Cānı derd ü rencden āzād iken	
5857	Ėrdi ͡ecel çengāli nā-geh Hürmüz'e Şöyle kim telḫ oldı aŋa her meze	
5858	Ne meze umısar ol kim 'aḳlı var Oradan kim ola ͡anuŋ tiryāḳı mār	
5859	Çün cihānda dirilen bī-şek ölür Pes ḳamu şīrīnligi ͡anuŋ telḫ olur	C206a
5860	Ḳahrı var dehrüŋ eyü āyīni yoḳ Telḫi bī-ḥad çoḳ velī şīrīni yoḳ	A51a
5861	Ne durur bu çerḫ-i lu'bet-bāz bes Dürlü lu'bet ẓāhir ėder her nefes	
5862	Sen ki ṣūretce bugün uş dirisin Bī-şek ol lu'betlerüŋ hem birisin	
5863	Diridür ṣūretce lu'bet ėy ulu Līki ͡ölüdür ol ḥaḳīḳatde ölü	Q215a
5864	Debreden anı daḫı ayruḳ durur Varlıḳ oldur bu arada yoḳ durur	
5865	Pes bu dirligüŋ senüŋ dirlik degül Buŋa tekye ėtdügüŋ erlik degül	H212b
5866	Ulu ol kim zinde-i cāvīd ola Hīçdür ölen eger Cemşīd ola	B242b, D172a

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[5867-5870 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Mānī'yi ol öldüresidür yaḳīn / Mülki (D Mülke) bir yıl on ay olısar hemīn

D *Salṭanat Behrām*

Oġlı Behrām ola ⁀anuŋ ardınca (Z ṣoŋında) şāh / Üç yıl u (Z -) üç ay u bes ola (Z + ol) tebāh]

5867 (< M) ol ... daḫı ... siyāh, Q - ... daḳ ... tebāh

Q Pādişāhī-i Behrām bin Hürmüz penc sāl būd

5868 Dutdı (B Ṭutdı) ... taḫtını Behrām, M Döndi ... taḫtı Behrām'a; Mülk, H Mülki; fermānına oldı, Q fermānıyla

[5870-5888 – M188a7-188b12]

5870 Yöriyüp, Q Yöridi

[5871 < Z]

[5871/5872 – DZ (krş. 5878):

D *Salṭanat Melik Behrām*

Bes Melik Behrām bin Behrām ola / Dört ay (D Dörd ay u) bes ol müfāceyle öle]

5872 (< Z) eyledi ... eyledi, D eyleye [*eyledi*'den düzeltilmiş] ... eyleye

[5873 – DZ'de bunun yerine şu beyit var (krş. 5882):

D *Salṭanat Nersī*

Oġlı Nersī ola ⁀anuŋ ardınca şāh / Ola (D Oldı) ol daḫı ṭoḳuz yılda tebāh]

[5873-5875 < Z]

5873 ḫāk ile, CH ol ḫāki

5874 Geh ėrürür (D Gāh ėrür) göge, Q Geh ėrür göge vü

ABCHQ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Behrām bin Behrām (Q + çehār māh būd)

5875 Ḳıldılar Behrām bin Behrām'ı şāh, Q Oldı Behrām ibni Behrām pādişāh

M Pādişāhī-i Behrām bin Behrām

[5876-5879 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Hürmiz'i ṣoŋında her kim şāh ola / Yėdi yıl bėş ay u ol daḫı öle

Z Hürmüz'üŋ Nersī ṣoŋında şāh ola / Yėdi yıl bėş ay pes ol daḫı öle

5877 ėtmedi, Q ėtmezdi, M ḳılmadı

5878 hemīn, M -, Q temām; ACHM diri ⁀oldı, BQ dirildi

5879 AC **Çerḫi**, BMQ **Çerḫe**; ṣorarsaŋ ki ⁀işi ne (B -), M ṣorarsaŋ kim işi, Q ṣorsaŋ ki ⁀işi dāyim; ḳamuyı, Q ḳamusın

[5880-5883 < Z]

5880 Getüriben, Q K'oluruban (?); gėderür, D gėdürür; sevmeyenedür, M sevmeyenüŋdür; baḫt yār M baḫtı yār, DQ baḫtıyār

5881 Baḫt yār, D Baḫtiyār; ACH **sen hergiz**, BDMQ **hergiz sen**

A Pāẕişāhī-i Pürsī-i Behrām

BCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Bürsi (B Pürs) bin Behrām bin (H ibni) Behrām

Q Pādişāhī-i Behrām ibni Behrām heft sāl ve penc māh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pāẕişāhī-i Behrām bin Hürmüz

5867 On yıl u bir ay olup ol pāẕişāh — Z177b°
Çerḫ anuŋ daḫı ‿ètdi eyyāmın siyāh

5868 Dutdı tāc u taḫtını Behrām anuŋ — M184b°, Z178a°
Mülk fermānına oldı rām anuŋ

5869 Memleket taḫtında çün oturdı ol
Dünyeden bidʿatleri götürdi ol

5870 Yöriyüp Tūrān'a ėtdi kārzār — M188a°
Aldı ol ėlden besī şehr ü diyār

5871 Rūzigārında ser-efrāz oldı tāc
Şām u Mıṣr u Rūm'dan aldı ḫarāc

5872 Memleketden ẓulmi ol dūr eyledi
Ėl ü şehri cümle maʿmūr eyledi

5873 Dönicek bėş yıl murādınca felek — C206b
Anı daḫı eyledi ḫāk ile yek

5874 Çerḫ dūlābınuŋ işi bu durur
Geh ėrürür göge geh yère urur

Pāẕişāhī-i Behrām bin Behrām

5875 Olıcaḳ Behrām'uŋ eyyāmı siyāh — Q215b
Ḳıldılar Behrām bin Behrām'ı şāh

5876 Salṭanat taḫtında çün oturdı ol — B243a
Maʿdilet ḳānūnını götürdi ol

5877 Devlet erkānına ėtmedi naẓar — H213a, M188b
Oldı ʿahdinde ẕelīl ehl-i hüner

5878 Lā-cirem dörd ay hemīn diri ‿oldı ol
Pes mefācā ėrişiben öldi ol

5879 Çerḫi ṣorarsaŋ ki ‿işi ne ol durur
Kim diri ḳomaz ḳamuyı öldürür

5880 Getüriben gėderür bī-iḫtiyār
Pes anı sevmeyenedür baḫt yār

5881 Baḫt yār olmaḳ diler iseŋ saŋa
Olmaġıl maġrūr sen hergiz aŋa

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[5882-5886 < D]
[5882-5883 – Q ↲, Q'da başlık bu iki beyit arasına girmiş]
5882 Degdi ... taḫt, Q Ḳaldı ... baḫt; 5882 ACH Bürsī, B Pürsī, M Nerse, DQ Nersī
M Fi'l-meṣel
5883 dürüp (B dürip), Q dėrüp
[5883/5884 – M:
Dehr ki ʿahdine hergiz ṭurmadı / Var mıdur menşūr ki anı dürmedi]
5884 dirlik ėvine girdi, Z geldiyise dünyāya
[5885-5886 < Z]
5885 ACH Ne getürürsin yėrüŋ, BMQ Bu yėrüŋ getürmegil
5886 BCQ cerāḥatde, H cirāḥatde, A cerāḥatle
ABC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Şābūr bin Pürsī (C Bürsī)
HZ Pāẕişāh-ı Şābūr (Z + bin Erdeşīr)
M Pādişāhī-i Şāpūr
D Salṭanat Şāpūr
5887 Pürsī (CH Bürsī, M Ners, Q Nersī) ardınca gelüp ... Īrān kişverine, DZ Gele ardınca anuŋ ... Īrān'a serāser
5888 idi ... idi, DZ ola ... ola
5889 (< Z) buldısa, Q buldılar; fitneden ol, M fitnesinden
[5889/5890 – DZ (krş. 5892):
D Leşkeriyle yöriyüp Şābūr Şāh / Kāẕıme aʿdāsını ėde tebāh
Z Leşkeriyle yöriyüp Şābūr Şāh / Kāẕıme'ye uġraya ḳıla tebāh
Z Ḳırılalar anuŋ elinde Eyād / Ḳala dünyāda anuŋ içün gey ad
5890 D[1]
D Anuŋ içün kim olardan bī-gümān / Memleket görmiş ola bī-ḥad ziyān
Z Anuŋ içün kim olardan bī-gümān / Görmiş ola memleket bī-ḥad ziyān
Cāfī vü şūm u sitem-kār olalar / Müfsid ü bī-raḥm u ḫūn-ḫʷār olalar
Müfsidüŋ olur serencāmı vaḫīm / Müfside işden (Z Mefsede ‿işlerden) gelür cānlara bīm
5890 D[2]]
5890 BCD[2]HQ **ölse**, AD[1]MZ **öle**; gėder, Z ki ‿ėder
[5891-5893 – D'de bunların yerine Şābūr'un Rūm'da kalışı hakkında 16 beyit var – bkz. Eklenti 14]
5891 Ėtdi ... anuŋ ʿArab ... bī-sebeb, Q Anuŋ ... ėtdi ʿArāb ... bī-ḥisāb
5892 Eyād, Q Abād
5893 BCM Fitneden yėr yüzin ėtdi cümle, H Fitneden yėr yüzin eyle ėtdi, Q Fitneden yėr yüzini eyledi, A Yėr yüzini fitneden ol ėtdi
AC Pādişāhī-i (A Pāẕişāhī-i) Yezdecird Ẕü'l-eknāf
B Yezdecerd Ẕü'l-eknāf
D *Salṭanat Yėzdecird*
H Pāẕişāhī-i Yezdecird
Z Pāẕişāh-ı Yezdecird-i Ẕü'l-eknāf
[5894 –D'de bunların yerine şu beyitler var:
Yėtmiş iki yıldan ol daḫı ‿öliser / Yezdecird (D Yezdücerd) ardınca sulṭān olısar]
5894 mülk ü, Q mülke; Yezdecird, M Yezdecürd, D Yezdücerd
[5894/5895 – D'de 5921. beyit buradadır]
MQ Pādişāhī-i Yezdecird (Q + beze-kār [?])
5895 bed-ʿahd (DZ cellād) ü bī-dīn, H bī-dīn ü bed-ʿahd; idi ... idi, DZ ola ... ola, Q oldı ... oldı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pāẕişāhī-i Bürsi bin Behrām bin Behrām

5882 Degdi oġlı Bürsi'ye ṣoŋında taḫt
Yėdi yıl bėş ay aŋa yār oldı baḫt

5883 Pes cihān andan daḫı yüz döndürüp
ʿAzl ėtdi anı menşūrın dürüp

5884 Her ki dirlik ėvine girdi ölür
Yaluŋuz Ḥaḳ'dur ki Ol bāḳī ḳalur

5885 Ne getürürsin yėrüŋ adın dile
Diler iseŋ ḳuds gülzārın dile

5886 Ki ͡anda olan gişi rāḥatda olur C207a
Burada ḳalan cerāḥatde ölür

Pāẕişāhī-i Şābūr bin Pürsī

5887 Pürsī ardınca gelüp Şābūr şāh B243b, D172b°, Q216a
Oldı Īrān kişverine pādişāh

5888 ʿĀḳil ü hem şāḥib-i inṣāf idi
Adı ͡anuŋ Şābūr-ı Ẕu'l-eknāf idi

5889 Ḳanda müfsid buldısa ḳıldı helāk M184b°
Yėr yüzini fitneden ol ėtdi pāk

5890 Çünki müfsid ölse gėder mefsede H213b
Muṣliḥ iseŋ raḥm ėtme müfside

5891 Ėtdi ʿahdinde ḫurūc anuŋ ʿArab
Ḳatl u ġāret eylediler bī-sebeb

5892 Kāẕıme'yle ol ḳabāyilden Eyād
Dürlü dürlü ėtdiler şerr ü fesād

5893 Ḳamusın Şābūr ėdiben helāk
Fitneden yėr yüzin ėtdi cümle pāk

Pādişāhī-i Yezdecird Ẕü'l-eknāf D173a°, Z178a°

5894 Yėtmiş iki yıl sürüp ol mülk ü baḫt Z179a
Öldi degdi Yezdecird'e tāc u taḫt

5895 Müfsid ü bed-ʿahd ü bī-dīn idi ol
Ẓālim ü şūm u bed-āyīn idi ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5896 ėtdi bī-kerān, DZ bī-ḥad ėde ol; Yėr yüzinde ḳomadı (Q ḳoymadı), DZ Memleketde ḳomaya
[5897 – D'de bunun yerine5922. beyit buradadır]
5897 Yaḳdı vü yıḳdı (B Yaḫdı vü yıḫdı), H Yıḳdı vü yaḳdı
[5898 – DZ]
5898 ėtdiler ... ėtdiler (Q urdılar), DZ ėdeler ... ėdeler (Z ḳoyalar); Adın anuŋ, Q Anuŋ adın, DZ Ḫalḳ adını
[5899 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:
D Az zemān cevr ile Īrān'da ṭura / Ṣoŋra bir at depip anı öldüre
Çünki depip öldüre anı ʿayān / Ġāyib hīç belürmeye nişān
Z Az zemān bu cevr ile ‿Īrān'da dura / Ṣoŋra bir at anı depüp öldüre
Çün depüp öldüre ‿anı ol at ʿayān / Ġāyib ola ‿andan belürmeye nişān]
5899 Nā-geh, B Tā ki
AC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Behrām-ı Yezdecird
B Pāẕişāhī-i Behrām bin Yezdecer[d]
D *Salṭanat Behrām Gūr*
H Pāẕişāhī-i Behrām
MQ Pādişāhī-i Behrām-ı Gūr (Q + yek sāl būd)
Z Pāẕişāh-ı Behrām bin Yezdecird
5900 Geldi, DZ Gele; Ki ‿aŋa arslan (=A; CM Ki ‿aŋa arṣlan, HQ Ki ‿aŋa aṣlan, B Ki ‿aṣlan aŋa) rām idi ėtdükde zūr, D Memleketden gėde ‿anuŋ luṭfiyle şūr, Z Memleketden gėdere ol şerr ü şūr
[5901-5907 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:
ʿĀdil ola ġāyet ü nīkū-siyer / Ẓulmden ḳomaya dünyāda eṣer
Memleketde maʿdiletle otura / Atası her ẓulm ki ‿ėtdi (D ẓulmi k'ėtdi) götüre
Mülk anuŋ ʿahdinde bes maʿmūr ola / Ḳamunuŋ gönli ḳayudan dūr ola
Gele Īrān'ı ‿ura (Z Īrān üzre) ḫāḳān-ı Ḫazer / Ḳıla Behrām anları zīr ü zeber
D Yöriye açа Ḫazer mülkin temām / Ṭutup ol mülki daḫı ‿ola şād-kām]
5901 bir çerḫa-tīr, Q bu çerḫa-tīr
5902 Beẕl, B Bedl
5903 ACH ʿadle, BQ ʿadl, M ʿadl ü; Ėlleri, D Memleket
5904 olup Rūm, Q olıban rām; vėrdiler, MQ vėrdi
5905 ACH **ėtdi**, BMQ **ḳıldı**
[5906-5908 – Q'da yalnız 5906a 5908b bulunur]
5906 ACH yaŋa kim, BQ yaŋadan
5908 ser-keş ḳopdıdı ... Līki düşüp (Q Hem düşüben) oldı nā-geh; DZ bes (Z pes) serkeş ola ... Düşibenüŋ nā-geh ola
[5909-5912 < DZ]
5909 anı nėce ḳıldı ḳayd, Q nėce ḳıldı anı ṣayd
5910 Gūrdur (B Gürgdür) ol gürg (H gür) kim ne ... illā, Q Gūr durur ol gürg ne kim ... ola; bebr, CH bebri

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5896 Ḫalḳa ėtdi bī-kerān cevr ü cefā
Yėr yüzinde ḳomadı hergiz ṣafā

5897 Ḳanda kim ėrdi ḫasāret eyledi
Yaḳdı vü yıḳdı vü ġāret eyledi

5898 Ulu giçi aŋa nefrīn ėtdiler Q216b
Adın anuŋ şāh-ı bī-dīn ėtdiler

5899 Az zemān anuŋ olıban tāc u taḫt B244a, C207b
Nā-geh andan daḫı yüz döndürdi baḫt

Pāẕişāhī-i Behrām-ı Yezdecird D173b, M188a°

5900 Geldi ardınca anuŋ Behrām-ı Gūr
Ki ‿aŋa arslan rām idi ėtdükde zūr

5901 Bir ḳader-endāz idi kim çerḫ-i pīr
Ṣalmadı oḳı bigi bir çerḫa-tīr

5902 ʻAdl ile olmışdı dillerde meṣel
Beẕl içinde yoġ idi aŋa bedel

5903 Mülk içinde ʻadle bünyād eyledi H214a
Ėlleri luṭf ile ābād eyledi

5904 Olıcaḳ Behrām'a Ḫaḳ'dan behre tāc
Rām olup Rūm aŋa vėrdiler ḫarāc

5905 Hem Ḫazer ḫalḳıyile ol ėtdi ceng
Ḳıldı pehnāsın yėrüŋ anlara teng

5906 Her yaŋa kim yöridi Behrām-ı Gūr
Behresin düşmenlerinüŋ ėtdi kūr

5907 Oldı Īrān ucdan uca aŋa rām
Aldı Tūrān'uŋ daḫı nıṣfın temām

5908 Gerçi ser-keş ḳopdıdı Behrām-ı Gūr
Līki düşüp oldı nā-geh rām-ı gūr

5909 Ėder iken gūrı ol peyveste ṣayd
Gūrı gör kim anı nėce ḳıldı ḳayd

5910 Gūrdur ol gürg kim ne bulsa yėr
Şīr ü bebr illā ki olmaz hīç sīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5911 sözi işbu kim, Q sūzīler (?) durur; *Hel min-mezīd*, H *-bezīd*

5912 ACH şīri ⁀ède, BQ eyleye; BCH behrāmı ne, A behrāmına, Q ėder behrām

ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, HZ Pāẕişāh-ı) Yezdecird piser-i (BZ bin) Behrām (CHZ + Gūr)

D *Salṭanat Yezdecird bin Behrām*

Q Pādişāhī-i Yezdecird ibn Behrām hejdih sāl ve çehār māh būd

5913 yigirmi ⁀üç yıl sürüp Behrām, DZ yigirmi ⁀üç yıl cihānda süre, Q kim altmış bir yıl sürdi; baḫt ... taḫt, B taḫt ... taḫt; Öldi oġlı Yezdecird'e degdi, DZ Ol gėde ⁀oġlı Yezdecird'e (D Yezdecerd'e) dege

[5914-5918 < DZ]

5914 ol, Q hem

[5915 < Q]

5916 ḥüsn-i ḫulḳ, Q ḫulḳ u ḥüsn; ACH idi hem, B idi ⁀anuŋ, MQ anuŋ pīşesi

5917 her gün, Q anuŋ

5918 ACH Şām u Mıṣr u Rūm, BQ Rūm u Şām u Mıṣr, M Şām u Rūm u Mıṣr; bāc ... ḫarāc, M ḫarāc ... u bāc

[5919-5920 – Q ↲]

5919 oldı vü dörd (C dört) ay şāh, M oldı vü dėrdi sipāh, HQ oldı dört (Q dörd) ay pādişāh, DZ dört ay ol daḫı ⁀ola şāh; daḫı ⁀oldı, DZ daḫı ⁀ola; siyāh, Q tebāh

[5920 < DZ; 5921 – D'de 5894'ten sonra geliyor]

[5921-5928 < Z]

5921 Bu ḳamu (=ACH; B Ḳamusın, Q Ḫamusı) ḫalḳuŋ ėder (Q ėde) ḳara, B Bu ḳamu ėder ḳara ḫalḳuŋ, M Ḳamu ḫalḳuŋ eyler ol ḳara, D Kimüŋ ėtmedi eyit ḳara

[5922 – D'de 5896'dan sonra geliyor]

5922 olmaḳ, Q olup; C Yezdegird, A Yezdigird, BHQ Yezdecird, D[?]M Yezdecürd; bunda ḳalur ėtdügi gird, D bundan ḳılur ėtdügi gerd

[5923-5927 < D]

5923 Ėy ki, M İki; od u ṣuya ṣavurdı, Q oda ṣavurdı anı

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Pīrūz bin Yezdecird

M Pādişāhī-i Pīrūz

Q Pādişāhī-i Pīrūz bin Yezdecird ve Behrām hejdih sāl būd

5924 taḫtı çün (B çürḫ [?]), Q taḫtını; ol (B -); Mülk, H Mülkde

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

5911 Yėr bu yėr ne bulsa ėder nā-bedīd B244b
Daḫı sözi işbu kim *Hel min-mezīd*

5912 Gūra girür çün ecel şīri ⁀ėde zūr
Çerḫ behrāmı ne kim Behrām-ı Gūr

Pāẕişāhī-i Yezdecird piser-i Behrām C208a, Z179b

5913 Çün yigirmi ⁀üç yıl sürüp Behrām baḫt Q217a
Öldi oġlı Yezdecird'e degdi taḫt

5914 Ḳopdı ol dānā vü hem perhīzkār M188b°
Mülk-gīr ü pür-dil ü düşmen-şikār

5915 Atası resmini taġyīr ėtmedi A51b, M189a
Ma'diletde hīç taḳṣīr ėtmedi

5916 Ḫayr idi ḫalḳa müdām endīşesi
Luṭf u ḥüsn-i ḫulḳ idi hem pīşesi

5917 Lā-büd efzūn oldı her gün devleti H214b
Yücelip çerḫe ėrişdi rütbeti

5918 Vėrdi aŋa Şām u Mıṣr u Rūm bāc
Aldı faġfūr ile ḫāḳāndan ḫarāc

5919 On sekiz yıl oldı vü dörd ay şāh
Pes anuŋ daḫı ⁀oldı eyyāmı siyāh

5920 Kimi ḳomışdur müsellem rūzigār
Yā kimi eylememişdür dil-figār

5921 Ėrte gėce dönderüp ay u günin
Bu ḳamu ḫalḳuŋ ėder ḳara günin

5922 Aṣṣı ne olmaḳ Ḳubād u Yezdegird
Çün gėdüp bunda ḳalur ėtdügi gird

5923 Ėy ki nėçe Yezdecird ü Keyḳubād B245a
Ṭopraġın od u ṣuya ṣavurdı bād

Pāẕişāhī-i Pīrūz bin Yezdecird

5924 Tāc u taḫtı çün ḳoyup ol gėtdi zār
Mülk ṭutdı oġlı Pīrūz'a ḳarār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5925 düzdi, Q dutdı

[5926-5927 – H: 5926b 5927b 5926a 5927a]

5926 dutdıysa, H düzdiyse

[5927-5928 – MQ ↲]

5927 (< C) BQ serverlige, AHM serverlere

[5929-5930 – DZ'de bunlaın yerine şu beyitler var:

Ol ölüp anuŋ iki oġlı ḳala / Birisi Hürmüz biri Pīrūz ola

D *Salṭanat Pīrūz*

D Memleketçün ėdeler çoḫ kār-zār / Ṭuta ṣoŋra mülk Pīrūz'a ḳarār

Z Memleketçün ėdeler çoḫ kārızār / Duta ṣoŋra mülki Pīrūz'a ḳarār]

5930 ü (Q -)

5931 yigirmi ṭoḳuz yıl ol, D ol yigirmi ṭoḳuz yıl; sürdi, DZ süre, Q ėtdi

5932 Nā-geh ... oldı ... Ḳaldı ⁀iki, DZ Ol daḫı ⁀... ola ... Ḳala iki ⁀

5933 (< BDZ) Mülk (M Mülki) çünki ⁀oldı, H Mülk içün k'oldı, Q Mülke çünkim var; Çoḳ nizā' ėtdi, Q Çün çekişdiler

5934 (< BDZ) Yitiben (HM Yitüben), C Yıḳıban, Q Gėdüben; bī-ḥad ḳılıcda, MQ ḳılıcda bī-ḥad; Memleketde, Q Memleketden

A Pāẕişāhī-i Belāş bin Pīrūz

BC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Belāş bin (C ibn) Pīrūz bin Yezdecird

D *Salṭanat Telāş [Belāş]*

HM Pādişāhī-i (H Pāẕişāh-ı) Belāş

Q Pādişāhī-i Belāş-ı Pīrūz çehār sāl būd

5935 oldı ... ṭoldı her ne var şehr ü diyār, DZ ola ... ola 'ahdinde anuŋ āşikār

[5936 – D'de 5942'den sonra]

5936 Ėnmedi ... yėr yüzin (BQ yüzi) ṭutdı (Q dutdı), DZ Ėnmeye ... ṭuta (D Duta) yėr yüzin; gökden yėre, M yėrden göge

[5937-5942 < Z; 5937-5941 – D: 5937a 5941b]

5937 Olduġıyiçün, Q Olduġıyçün ol

5938 zīnhār, Q mülkde; zinādan bu, M ziyādan her

[5939 < B]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5925 Memleketde çünki Pīrūz oldı şāh
La'l ile pīrūzeden düzdi külāh

5926 'Ādil idi ėtdi ḫoş dād u dihiş C208b, Q217b
Rāst düşdi her ne kim dutdıysa iş

5927 Pāẕişehliḳ ne durur dād u dihiş
Yoḳ durur serverlige andan yėg iş

5928 Gişi kim ḫalḳa dihişle dādı yoḳ
Memleketde hīç anuŋ bünyādı yoḳ

5929 Ḳanda kim vardıysa pīrūz oldı ol M189b
Nėreye yüz dutdıysa buldı yol

5930 Ėl ü gün 'ahdinde ‿anuŋ ma'mūr idi
Cümle āşūb u belādan dūr idi

5931 Çünki yigirmi ṭoḳuz yıl ol temām H215a
Salṭanat sürdi cihānda şād-kām

5932 Nā-geh öliben ümīdi oldı lāş
Ḳaldı ‿iki oġlı Ḳubād ile Belāş

5933 Mülk çünki ‿oldı anuŋ bünyādı bād
Çoḳ nizā' ėtdi Belāş ile Ḳubād

5934 Yitiben bī-ḥad ḳılıcda cān u baş D174a
Memleketde ṣoŋra baş oldı Belāş

Pāẕişāhī-i Belāş bin Pīrūz bin Yezdecird B245b

5935 Çün Belāş oldı cihānda şehriyār
Ḳaḥṭ ṭoldı her ne var şehr ü diyār

5936 Ėnmedi gökden yėre bir ḳaṭre āb
Ucdan uca yėr yüzin ṭutdı serāb

5937 Olduġıyiçün Belāş ehl-i zinā
Oldı ẓāhir mülk-i Īrān'da vebā

5938 Zānī olma zīnhār ėy pāk-ẕāt Q218a
Kim vebā ṭolar zinādan bu cihāt

5939 Zānī olan gişi olur bed-küniş
Yoḳ durur hergiz zinādan bedter iş

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5940 kem, C az

5941 ACH **düşe ... olur**, BMQ **düşdi ... oldı**

5942 ACH **ola**, BDMQ **oldı**

5943 olup ... Gėtdi bir gün nā-geh aradan (Q aradan nā-geh), DZ ola ... Bes gėde ol daḫı dünyādan; dört yıl bu resm ile, MQ bu resm ile dört (Q dörd) yıl

5944 (< DZ) ACH **çün kimseye ... alur**, BMQ **kimseneye... ėder** (Q olur); bunda, H bundan

5945 (< DZ) gişi vü, A vü gişi; Bād bigi aradan gėder, Q Bād bigi gėder aradan, B Bunda gişi nėde yügürib

[5946-5947 < BDMQZ]

ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, HZ Pāẕişāh-ı) Ḳubād bin Pīrūz

D *Salṭanat Ḳubād*

Q Pādişāhī-i Ḳubād-ı Pīrūz çıhıl u dū sāl būd

5948 oldı, DZ ola; ṭaḫtında oturdı Ḳubād, D ṭaḫtın ala ‿andan, Z ṭaḫtını ala Keyḳubād

M Pādişāhī-i Ḳubād

[5949-5951 < DZ]

5949 yėr ser-sebz ėniben (B olıban, H oluban), M pür-sebz ėnübenin, Q ser-sebz ü ėndi

5950 yüz, M bir, Q ṣad

5951 Yėr yüzi ‿oldı tāze şöyle kim, Q Tāze oldı yėr yüzi miṣl-i; ṭoldı, HQ oldı

M Peydā şüden-i Müjdek

5952 Oldı Mezdek (M Müjdek) rūzigārında ... Ḳıldı daʿvī-i nübüvvet ol, DZ Ola ʿahdinde anuŋ Mezdek ... Resmler ḳoya cihānda bes

[5953 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Ḫalḳa diliyile çoḳ söz söyleye / Ben nebīyem dėyü daʿvī eyleye

DZ Zendeḳayla ḫalḳı bī-dīn eyleye / Bāṭılı ḥaḳ dėyibenüŋ söyleye]

5953 müşevveş, CHM müşevviş

5954 Dīn dėyü ḳıldı ... Uydılar, DZ Dīnde (Z Dünyede ‿) eyleye ... Uyalar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

5940 Her ki zānī ola ʿömri kem olur
Devleti bünyādı nā-muḥkem olur

5941 Çünki düşe ḫalḳuŋ içinde zinā C209a
Ẓāhir olur dünyede ḳaḥṭ u vebā

5942 Çün zinānuŋ adı ola fāḥişe
Mü'min-i pāk ėtmeye meyl ol işe

5943 Şāh olup dört yıl bu resm ile Belāş M190a
Gėtdi bir gün nā-geh aradan belāş

5944 Memleket çün kimseye ḳalur degül
Kimsene bunda ḳarār alur degül

5945 Ger Ḳubād ola gişi vü ger Belāş H215b
Bād bigi aradan gėder belāş

5946 Pes anuŋçün ne gerekdür ėy ʿaceb
Bunca derd ü miḥnet ü renc ü taʿab

5947 Nesne kim durmaz gėder ol ʿan-ḳarīb
Anа ne raġbet gerekdür ėy raḳīb

Pāẕişāhī-i Ḳubād bin Pīrūz

5948 Çünki ūmīẕi Belāş'uŋ oldı bād
Salṭanat ṭaḫtında oturdı Ḳubād

5949 Oldı yėr ser-sebz ėniben āb u nem B246a
Ḫoş yeşerdi sebze vü gülzār hem

5950 Kūh u ṣaḥrā oldı bāġ u mürġzār
Söyledi her şāḫda yüz mürġ zār

5951 Yėr yüzi ‿oldı tāze şöyle kim behişt
Kūh u ṣaḥrā ṭoldı ucdan uca kişt

5952 Oldı Mezdek rūzigārında bedīd
Ḳıldı daʿvī-i nübüvvet ol pelīd

5953 Küfr ü ilḥād ile çoḳ söz söyledi Q218b
Mülki bidʿatle müşevveş eyledi

5954 Dīn dėyü ḳıldı ibāḥat āşikār Z180a
Uydılar müfsidler anа bī-şümār

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5955 Ṭoldı kişver ẓulm (HM + u) zāyil oldı dād ... ėdemedi, DZ Mülke andan ėre çoḳ (D çoḫ) dürlü fesād ... ėdemeye, Q Doldı kişver ẓulm ile olmadı dād ... ḳılamadı

[5956-5957 < DZ]

5957 ACHM şāh olup öldi, B pāẕişāh oldı, Q pādişāh oldı; ḳamu ümīẕi, M ümīẕi cümle, Q ümīdi daḫı

ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, HZ Pāẕişāh-ı) Nūşīnrevān-ı (Z Nūşirvān-ı) ʿādil

D *Salṭanat Nūşi'r-revān*

M Pādişāhī-i Nūşīrvān

[5958-5963 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Ḳırḳ iki yıl ṭura andan döne baḫt / Ola vü Nūşīnrevān'a dege taḫt

Ḫalḳa ol bes müşfiḳ ü ʿādil ola / Ḳamusı işlerde ol kāmil ola

Bu cihānda ḫalḳa eyle ėde dād / Kim ḳala ḥaşra dėgin andan gey ad

Ger dilersen kim gey ola adını / Arturagör ḫalḳa ʿadl u dādını

Öküş ola dünyā vü ʿuḳbīde şād / Gėde ḫalḳa çün ḥükūmet bula dād

Mezdek'üŋ ol yıḫısar bünyādını / Ol götüriser cihānda adını

Mezdek'e uyanları yekser helāk / Ḳılup olardan seräser mülki pāk

Z Ḳırḳ iki yıl ola andan döne baḫt / Ala vü Nūşi'r-revān'a dege taḫt

Ḫalḳa bes ol müşfiḳ ü ʿādil ola / Ḳamusı işlerde ol kāmil ola

Bu cihānda ḫalḳa ėde eyle dād / Kim ḳala ḥaşra dėgin andan gey ad

Ger dilerseŋ kim gey ola aduŋı / Arturugör ḫalḳa ʿadl u dāduŋı

Ol gişi ⁀ola dünye vü ʿuḳbīde şād / Ki ⁀ėde ḫalḳa çün ḥükūmet bula dād

Mezdek'üŋ ol yıḫısar bünyādını / Ol götüriser cihāndan adını

Mezdek'e uyanları yekser helāk / Ḳılup ėdiser olardan mülki pāk]

Q Pādişāhī-i Enūşīrvān-ı ʿādil çıhıl u heft sāl būd

5958 Nūşīnrevān, H Nūş-i revān, M Nūşrevān, Q Nūşīrevān

5959 AC Ḳamu işde çünki, BMQ Ḳamusı işlerde; geldi, MQ oldı; ʿādil oldı, M ʿādil ḳaldı

5960 ʿAdli eyle ⁀ėtdi ... tā ḳıyāmet, Q Ėtdi ʿadl ile ... ḥaşre degin

5961 (< Q) Kim ėde Ḥaḳḳ'ı aŋıban (H aŋuban), M K'ėde Ḥaḳḳ'ı yād ėdüben

5962 Mezdek'i (M Müjdek'i) dutıban (=AC; HM dutuban, B ṭutıban), Q Mezdekī'yi dutup; yaḳdı ol ... yıḳdı ol, B yaḫdılar ... yıḫdılar

5963 Ḫazer, M Ḫarec; māl, M bal

5964 şād-kām, DZ nīk-nām; yıl (D -); salṭanat sürdi (DZ süre), B sürdi salṭanat

[5964/5965 – DZ:

Ḥaḳ aŋa her işde nuṣret vėriser / Mülki Kişmīr ile Hind'e ėriser]

A Vilādet-i seyyidü'l-mürselīn Muḥammed Muṣṭafā ʿaleyhi's-selām

BZ Vilādet-i Resūl ʿaleyhi's-selām der ʿahd-i ū

C Vilādet-i seyyidü'l-mürselīn Muḥammed Resūlü'llāh ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

D *Vilādet Muḥammed ʿaleyhi efḍal eṣ-ṣalāt ve's-selām*

H Vilādet-i seyyidi'l-mürselīn Muḥammedi Resūlü'llāh ṣalavātü'llāhi ʿaleyhi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5955 Ṭoldı kişver ẓulm zāyil oldı dād — C209b
Şöyle kim def'in ėdemedi Ḳubād

5956 Her yaŋadın düşdi furṣat müfside
Zendeḳa ṭoldı cihān u mefsede

5957 Ḳırḳ iki yıl şāh olup öldi Ḳubād
Oldı ‿anuŋ daḫı ḳamu ümīẕi bād

Pāẕişāhī-i Nūşīnrevān-ı ʿādil — M190b

5958 Çünki anda ḳalmadı hūş-ı revān — D174b, H216a
Dutdı yėrin oġlı ‿anuŋ Nūşīnrevān

5959 Ḳamu işde çünki kāmil geldi ol
Ad ile sulṭān-ı ʿādil oldı ol

5960 ʿAdli eyle ‿ėtdi cihānda āşikār — B246b
Ki ‿adı ḳaldı tā ḳıyāmet yādigār

5961 Ol gişi ‿ola dünyī vü ʿuḳbīde şād
Kim ėde Ḥaḳḳ'ı aŋıban ḫalḳa dād

5962 Mezdek'i dutuban oda yaḳdı ol
Ol yavuz dīnüŋ bināsın yıḳdı ol

5963 Aldı Rūm ile Ḫazer'den māl u bāc
Hind'den Īrān'a çekdürdi ḫarāc

5964 ʿAdl ile olup cihānda şād-kām
Ḳırḳ yėdi yıl salṭanat sürdi temām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[5965-5976 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Doġa ḳırḫ yıl olıcaḳ mülki temām / Ol nebī k'aŋa Muḥammed ola nām
Ol olısar cümle ḫalḳa muḳtedā / İns ü cinn aŋa ḳılalar iḳtidā
Enbiyāya cümle ḫātem olısar / Ḥükmine ʿālem müsellem olısar
Ėdiser her bāṭılı ḥaḳ ile nesḫ / Ḳılısar her dīni anuŋ dīni nesḫ
Ṣevr'de ola Şems ol vaḳtin yaḳīn / Aŋla bu sözleri ėy şāh-ı zemīn
Getüre ol ḫalḳa dürlü muʿcizāt / Söyledügi āyet ola beyyināt
Ol ol bī-şek nebiyyü'l-ʿālemīn / Vaḥy getüre aŋa rūḥu'l-emīn
Her ki anuŋ dīnin ėde iḫtiyār / Dünyā vü ʿuḳbīde ola iḫtiyār
Zī seʿādetlü gişi k'aŋa ėre / Baş verüp ʿışḳ ile dīnine gire
Z Ṭoġa ḳırḳ yıl olıcaḳ mülki temām / Ol nebī ki ⁀aŋa Muḥammed ola nām
Ol olısar cümle ḫalḳa muḳtedā / İns ü cin aŋa ėdeler iḳtidā
Enbiyāya cümle ḫātem olısar / Ḥükmine ʿālem müsaḫḫar olısar
Ėdiser her bāṭılı ḥaḳ ile feshḫ / Ḳılısar her dīni anuŋ dīni nesḫ
Çün nebiyyü's-seyf ola āşikār / Ḳılıcı aslanları ėde şikār
Ṣevr'de ⁀ola Şems'i bil ol vaḳt yaḳīn / Aŋla bu sözleri ėy şāh-ı zemīn
Göstere ol ḫalḳa dürlü muʿcizāt / Söyledügi ⁀āyāt ola vü beyyināt
Ola ol bī-şek nebiyyü'l-ʿālemīn / Vaḥy getüre aŋa rūḥu'l-emīn
Her ki anuŋ dīnin ėde iḫtiyār / Dünye vü ʿuḳbīde ola baḫtiyār
Zī seʿādetlü gişi ki ⁀aŋa ėre / Bes varup ʿışḳ ile dīnine gire]

5965 Devletinden, MQ Devletinde; olıcaḳ ḳırḳ yıl, B ḳırḫ yıl olıcaḫ
M Mevlūd-ı seyyidü'l-kevneyn ve imāmü'ṣ-ṣaḳleyn Muḥammed el-Muṣṭafā ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām
Q Vilādet-i seyyidü'l-mürselīn ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

5966 -mühtedīn, Q -mütteḳīn

[5967 < M; 5967-5976 < Q]
A Ẓühūr-ı nübüvvet-i maḳṣūd-ı āferīnis Aḥmed-i Muḫtār ʿaleyhi's-selām
C Ẓühūr-ı nübüvvet-i maḳṣūd-ı āferīnis Aḥmed-i Muḫtār ṣalavātü'llāhi ʿaleyhi
H Ẓühūr-ı nübüvvet-i maḳṣūd-ı āferīnis Aḥmed-i Muḫtār ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

5968

5969 CH Söyündi, B Söyindi, M Söynüdi, A Söyünüp; āteşkede, B āteşkedeler

5970 dīni pest, H dīn-perest

5975 Memleketden, CM Memleketde; ACH Nūşirvān, B Nūşrāvān, M Nūşurvān

5976 yügürüp, M yügürü
ABCHZ Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, Z Pāẕişāh-ı) Hürmüz piser-i (BZ bin) Nūşirvān (BH Nūşīnrevān)
D *Salṭanat Hürmüz bin Nūşi'r-revān*
Q Pādişāhī-i Hürmüz bin Nūşīrvān düvāzdeh sāl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubed.gov.tr

Vilādet-i seyyidü'l-mürselīn Muḥammed Resūlü'llāh ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

5965 Devletinden olıcaḳ ḳırḳ yıl temām — Z180b
Ṭoġdı ol kim ʿāleme oldur imām

5966 Aḥmed-i Muḫtār imāmü'l-mühtedīn — Q219a°
Muṣṭafā'dur *Raḥmeten li'l-ʿālemīn*

5967 Ol gėce kim ṭoġmış idi ‿ol reh-nümūn
Düşdiler bütler sücūda ser-nigūn

Ẓühūr-ı nübüvvet-i maḳṣūd-ı āferīnis Aḥmed-i muḫtār ṣalavātü'llāhi ʿaleyhi — C210a

5968 Ḳanda kim var idi deyr ü yā künişt
Ḳubbeden ėndi sücūda seng ü ḫişt

5969 Sāve'nüŋ ṣuyı ḳurudı ol gėce — M191a
Söyündi āteşkede ucdan uca

5970 Ol nişānı görüben āteş-perest
Bildi kim olası durur dīni pest

5971 Düşdi Nūşirvān'uŋ eyvānı yėre — A52a, H216b
Ṭoldı cinn āvāzı eller yėk-sere

5972 Kim cihāna ulu peyġām-ber gelür — B247a
Dīni cümle dīnleri bāṭıl ḳılur

5973 Kaʿbe'ye ol yıl gelüp Aṣḥāb-ı fīl
Ėtdi ‿Ebābil anları ḫāk-i sebīl

5974 Bu ʿalāyimden geçicek yėdi yıl
Öldi Kisrī ṭoprāġın ṣavurdı yėl

5975 Memleketden ėtdügi nūş-ı revān
Oldı Nūşirvān'a biŋ nīş-i revān

5976 Pāẕişehler taḫtı çün varur yėle
Bunda gişi nėde yügürüp yėle

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[5977-5980 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Söz öküş Nūşi'r-revān çünki öle / Yėrini oġlı anuŋ Hürmüz ala
Ẓulm ėde ḫalḳa vü ʿadli kem ola / Lā-cerem bünyādı nā-müḥkem ola
Bāġī ola Rūm u Türk ile Ḫazer / Bed-nihād olduġıçün ü bed-siyer
Defʿ ėdüp Behrām-ı Çūbīn anları / Pāk ḳıla Hürmüz içün kişveri
Ṣoŋ uçı daḫı yaġı ola hem / Çünki göre anı ḳamu işde kem
Her ki ḳamu işde kāmil olmaya / Ululıḫ hīç aŋa ḥāṣıl olmaya
Her ki ol nādān ola vü bed-siyer / Olmaya ululıġ ile nāmver
Salṭanat taḫtında ol bir yıl ḳala / Līk dāyim işi bī-revnaḳ ola]
Z Söz öküş Nūşīn-revān çünkim öle / Yėrini oġlı anuŋ Hürmüz ala
Ẓulm ėde ḫalḳa vü ʿadli kem ola / Lā-cerem bünyādı nā-müḥkem ola
Ṭāġī ola Rūm u Türk ile Ḫazer / Bed-nihād olduġıyiçün bed-siyer
Defʿ ėdüp Behrām-ı Çūbīn anları / Pāk ḳıla Hürmüz içün kişveri
Ṣoŋ uçı ⁀ol daḫı aŋa yaġı ⁀ola hem / Çünki göre anı ḳamu işde kem
Her ki ḳamu işde kāmil olmaya / Ululuḳ hīç aŋa ḥāṣıl olmaya
Her ki ol nādān ola vü bed-siyer / Olmaya ululuġ ile nāmver
Salṭanat taḫtında on bir yıl ḳala / Līki dāyim işi bī-revnaḳ ola]
M Pādişāhī-i Hürmüz

5978 her meze, B yėksere

5979 cevre, Q cevri; Kimseyile beklemedi, A Beklemedi kimseyile ʿahdini

5980 ol, Q çün

[5980/5981 – M:

Pādişāh ki ⁀inṣāfı ʿadli kem ola / Baḫtinüŋ bünyādı nā-müḥkem ola]

5981 oldı ... ėdemedi, DZ ola (D ḳıla) ... ėdemeye

5982 Ėtdi, DZ Ḳıla; ki var, D besī; Ḳılamadı, Q Ḳılmadı ol, A Ėdemedi, DZ Ėdemeye

5983 Ḫalḳ ... buldılar, DZ Çün ... bulalar; ʿāciz, Q ḳātil; Lā-cirem anuŋla bed-dil oldılar, D Ḫalḳ anuŋla cümle bed-dil olalar, Z Ḫalḳ anuŋ ile beẕ-dil olalar

[5984 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Mīl ile gözleri nūrın alalar / Bes anı bir ḥabsgāha (Z ḥabsigāha) ṣalalar]

5984 nėce pā ber-cāy, nėcesi ber-pāy

[5985-5987 < Z]

5985 Olduġiçün işleri (D işi anuŋ) ... memleketden, Q Olduġı içün işi ... memleketde; ʿazl, B ʿaẕl

[5986 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Cidd ced bir cins durur cedd düriş / Hezl iş degül deme anı budur iş]

5986 cid, H cins; cedde, M cidde, Q ḥadde; Cedd gerek cidde cehd ėt (A -), Q Ḫad gerekse cidd ü cehd ėt; ki ⁀oldur iş, MQ budur iş, B eyle düriş

5987 Baḫt, H Baḫtı; bekle, BD gerek; Hezldür ululara, D Hezl durur olara

AC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Ḫusrev-i Pervīz
Q Pādişāhī-i Pervīz sī ü heşt sāl būd
Z Pāẕişāh-ı Pervīz bin Şīrūye

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pāẕişāhī-i Hürmüz piser-i Nūşirvān Q234b°

5977 Ġėdicek Nūşīnrevān'dan mülk ü baḫt
Degdi oġlı Hürmüz'e tāc ile taḫt

5978 Salṭanat çünkim ėrişdi Hürmüz'e
Ġėtdi Īrān kişverinden her meze

5979 Ẓulm ü cevre ṣarf ėtdi cehdini Z181a
Kimseyile beklemedi ʿahdini

5980 Maʿdilet yėrinde ḳıldı ol sitem
Lā-büd oldı devleti vü ʿömri kem

5981 Her işi oldı ḫaṭāyile zelel C210b
Mülkden ėdemedi defʿ-i ḫalel

5982 Ėtdi her işde ki var taḳṣīr ol
Ḳılamadı devlete tedbīr ol

5983 Ḫalḳ anı bed-rāy u ʿāciz buldılar H217a, M191b
Lā-cirem anuŋla bed-dil oldılar

5984 Ol melik kim ẓālim ü bed-rāy ola B247b, Q235a°
Mülki anuŋ nėce pā ber-cāy ola

5985 Olduġiçün işleri peyveste hezl
Eylediler memleketden anı ʿazl

5986 Cedd ü cid bir cinsdür cedde düriş D175b
Cedd gerek cidde cehd ėt ki ⁀oldur iş

5987 Baḫt bekle kimseyile ėtme hezl
Hezldür ululara menşūr-ı ʿazl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5988 ėtdiler, Z anuŋ; Uydılar aŋa ḳamu ḫayl ü sipāh, D Uydı aŋa ne ki var ḫayl ü sipāh, Z Ḳoyuban vėreler aŋa taḫtigāh

A Ẓühūr-ı ḫātemi'l-enbiyā Muḥammed Muṣṭafā

B Ẓühūr-ı ḫātemü'l-enbiyā ʿaleyhi's-selām

C Ẓühūr-ı ḫātemi'l-enbiyā seyyidi'l-aṣfiyā Muḥammed resūlü'llāh ṣalavātü'r-rāḥmāni ʿaleyhi

D *Nüzūl Cibrīl ʿalā Muḥammed ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem*

H Pāẕişāhī-i Hürmüz piser-i Nūşīnrevān

M Ẓühūr nübüvvet-i Muḥammed Muṣṭafā ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

5989 Oldı ... Vėrdi peyġām-berlik (=A; BD peyġām-berliġ, CHMQ peyġām-berliḳ) aŋa, Z Vaḥy ėde Ḳur'ān'ı; ʿahdinde, M devrinde

[5990-6044 < Z]

5990 dīn ü, M dīni

[5991-6043 < Q; but for 5990-5995 etc. krş. 6354-6361 etc.]

5991 oldı, M -ydı

5992 ACM ṭaġa ḳıldı, B ḳıldı ṭaġa

5993 seyle, D şöyle

5994 olduġını, D olduġıçün

5995 Nuṭḳa geldi ⁀anuŋ elinde, M Geldi nuṭḳa ileyinde; ḥaḳ, B ḥaḳı

[5996-5997 – D: 5996a 5997b]

A Ẕikr-i muʿcizāt-i resūli'ş-şaḳleyn

CH Ẕikr-i baʿżı (H -) ez muʿcizāt-i resūli'ş-şaḳaleyn imāmi'l-ḫāfiḳayn ʿaleyhi'ş-ṣalātü ve's-selām

5996 aŋa (B -) Ḳur'ān, D Ḳur'ān aŋa; AC behīn-i, BH behīni, D bī-hīn, M mübīn ü; muʿcizāt, D muʿcize; BCHM āyāt durur, A āyātdur; u (M -)

5997 AH Lafẓ u, C Lafẓ, B Naẓm-ı, M Naẓm u; AM Nūr u, BCDH Nūr-ı

5998 saŋa, A bize; Ger, B Kim

5999 olana ... düşene, D olana hem ... olana hem

6000 Fehm, B Vehm; tefsīrindedür ḥayrān, D taʿbīrinde ser-gerdān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Pāẕişāhī-i Ḫusrev-i Pervīz

5988 Oġlı Pervīz'i ⁀ètdiler yėrine şāh
Uydılar aŋa ḳamu ḫayl ü sipāh

Ẓühūr-ı ḫātemi'l-enbiyā seyyidi'l-aṣfiyā Muḥammed Resūlü'llāh ṣalavātü'r-rāḥmāni 'aleyhi

5989 Oldı 'ahdinde Muḥammed āşikār Z181b°
Vėrdi peyġām-berlik aŋa Kirdigār

5990 Ėtdi Ḥaḳ ta'līm Ḳur'ān'ı aŋa
Daḫı şer' ü dīn ü īmānı aŋa

5991 Ḳılıcından oldı pür-ḫūn çāh-ı Bedr
Barmaġıyla ⁀oldı dü nīme māh-ı bedr

5992 Bir işāretle ki ṭaġa ḳıldı ol
Ṭaġ ayrılup arası oldı yol

5993 Baḥr bigi seyle ḳarşu yöridi
Seyl aŋa yol olmaġ içün ḳurıdı

5994 Aŋa zehr-ālūde biryān söyledi C211a
Zehrnāk olduġını şerḥ eyledi

5995 Nuṭḳa geldi ⁀anuŋ elinde sūsmār
Dėdi kim sen ḥaḳ nebīsin āşikār

Ẕikr-i ba'ż ez mu'cizāt-i resūli'ṣ-ṣaḳaleyn imāmi'l-ḫāfiḳayn 'aleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām

5996 Oldı ⁀aŋa Ḳur'ān behīn-i mu'cizāt B248a, H217b, M192a
Kim ḳamu āyāt durur beyyināt

5997 Lafẓ u ma'nīsi ser-ā-ser mu'cize
Nūr u raḥmet ėndi Ḥaḳ'dan ol bize

5998 Çünki ḥablu'llāhdur Ḳur'ān saŋa
Ger necāt isder iseŋ yapış aŋa

5999 Ol durur güm-rāh olana hüdā
Ol durur rencūr düşene şifā

6000 'Aḳl te'vīlinde ser-gerdān anuŋ
Fehm tefsīrindedür ḫayrān anuŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6001 olur, D gerek

[6002 < BD]

6003 Sūretidür ṣūret-i raḥmet, BD Ṣūretidür sūret-i raḥmān; niʿmet, D burhān

6004 dėr bu, D dėdi; kerīm, DM ʿaẓīm; Ki ⁀ol, A Ol

6005 (< D) AC lafẓ, H lafẓ u, B naẓm u, M naẓm-ı; maʿnīyile, H maʿnī bile

6006 Emrine, D Ḥükmine; ṣıdḳ ile ol, C ol ṣıdḳ ile; Nehyini ḳo ki ⁀ola ol saŋa (=AH; C saŋa ol, BM saŋa), D K'ola saŋa ol ḳıyāmetde

6007 Ḥabl-i, CHM Ḥabl u; Müheymin, B mühīn ü; Ḳur'ān-ı (B Furḳān-ı) Kerīm, H Ḳur'ān u Ḥakīm

[6007-6043 – D'de bunların yerine şu beyitler var:

Muṣṭafā'dur *Raḥmeten li'l-ʿālemīn* / Muṣṭafā'dur *Ḥücceten li'l-ʿālemīn*

ʿArż olındı aŋa ėtdükde ʿurūc / Yėdi çerḫ ü ʿarş hem Ẕāte'l-bürūc

Ḳıldılar aŋa ferişteler selām / Enbiyānuŋ daḫı ervāḥı temām

Ėrdi *ev ednā*'ya ḳurb-ı menzili / Oldı Ḥaḳ dīdārı anuŋ ḥāṣılı

Ḥaḳḳ ile söyleşdi ṭoḳsan biŋ kelām / ʿArż olındı hem aŋa dārü's-selām

Ėtmedi ol Ḥaḳ'dan ayruġa naẓar / Lā-büd oldı vaṣfı *Mā zāġa'l-baṣar*

Ümmete anda şefāʿat ḳıldı ol / Bī-gümān Ḥaḳ'dan icābet buldı ol

Ṣallā'llāhu ʿalā Muḥammed ve-ʿalā āl Muḥammed

[6008-6009 – M ↲]

6008 Raḥmet ü Nūr u, B Raḥmet-i Nūr-ı

6009 Hem Belāġ u daḫı Tibyān u, M ʿAhdı hem Tibyān durur hem

6010

A Ẕikr-i miʿrāc-ı Muḥammed Muṣṭafā

CH Ẕikr-i miʿrāc-ı ḫulāṣa-i kāyināt efżal-ı mevcūdāt ʿaleyhi efżalı'ṣ-ṣalavāt

6011 ʿarş u (B ʿarşı) ferşi, C ferş u ʿarşı

6013 ACM Beyt-i Maʿmūr'uŋ, B Mescid-i Aḳṣā

6015 AH iklīli, BM iklīl, C eklīl

6001 Ger anuŋ naẓmında fikret ḳılasın
Silk-i gevher nėce olur bilesin

6002 Ger maʿānīsinde ġavṭa urasın
Baḥr-ı bī-sāḥil nėce ͡olur göresin

6003 Sūretidür ṣūret-i raḥmet anuŋ D176a
Āyetidür ġāyet-i niʿmet anuŋ

6004 Anı ṭut kim dėr bu Ḳurʾān-ı kerīm
Ki ͡ol durur bī-şek ṣırāṭ-ı müstaḳīm

6005 Muʿcizedür lafẓ u maʿnīyile ol
Bilmek isderseŋ anuŋ fikrinde ol

6006 Emrine ṣıdḳ ile ol anuŋ muṭīʿ
Nehyini ḳo ki ͡ola ol saŋa şefīʿ

6007 Ol durur Ḥabl-i Müheymin hem Ḥakīm
Hem Belāġ u Ẕikr ü Ḳurʾān-ı Kerīm

6008 Hem Kelām u hem Mübārek hem Hüdā C211b
Mevʿiẓa hem Raḥmet ü Nūr u Şifā

6009 Hem Belāġ u daḫı Tibyān u Beyān
Ki ͡anda olur ḳamusı neyse ʿayān

6010 Ol Muḥammed ki ͡Aḥmed ü Maḥmūdʾdur B248b
Āferīnişden ḳamu maḳṣūddur

Ẕikr-i miʿrāc-ı ḫulāṣa-i kāyināt efżal-ı mevcūdāt ʿaleyhi efżalıʾṣ-ṣalavāt

6011 Bir gėcede ḳıldı ʿarş u ferşi ṭay H218a, M192b
Ėrdi ͡aŋa kim ol durur Ḳayyūm u Ḥay

6012 Her felekde ne melek kim var temām
Aŋa ḳarşu varup ėtdiler selām

6013 Beyt-i Maʿmūrʾuŋ içinde enbiyā
Cümlesi ėtdiler aŋa iḳtidā

6014 Ḳamusı meʾmūm idi vü ol imām
Bir namāz ėtdiler anuŋla temām

6015 Çün ṣevābit çerḫine ͡iletdi ͡anı yol
Cebhesinde oldı ͡anuŋ iklīli ol

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6016-6021 – B: 6018 6016 6019 6017 6021 6020]

6016 ol gėce (B -); sevildi (B söyledi) vü ne, M sevindi cümle

6017 adı, B vaṣfı

6018 (< M) kim olmaya anda, B ki ͡olmaya ʿaḳlinde

6019 müntehā, B intihā

6021 idi ... idi, B ḳalur ... olur

6024 kim anda ḥarf ... olur, M k'anda ḥurūf ... gelür

6026 Medḥ, B Nedḥ

M RESİM: Miʿrāc M193a

6027 Çünki ẕātuŋı kimesne, BM Çün senüŋ ẕātuŋı kimse

[6028-6029 – HM'de yalnız 6028a 6029b var]

6028 ʿacz u, B ʿacz

[6029-6030 – B ↲]

6029 (< C) ʿacz u, B ʿacz; faḳr ile, M ile faḳr u

[6030-6031 – H ↲]

6030 (< M) getürdi, BH gösterdi

6031 A ḳıldı, CHM ėtdi, B ėde

6016 ʿArż olındı ⁀ol gėce ⁀aŋa ḥūr u ḳuṣūr
Ne ḳuṣūr aŋa sevildi vü ne ḥūr

6017 Ėtseyidi cennet ü ḥūra naẓar
Olmayaydı adı *Mā zāġa'l-baṣar*

6018 Ḥaḳ dėyen kim olmaya anda ḳuṣūr
Ġūldur ḥūr aŋa vü zindān ḳuṣūr

6019 Oradan daḫı gėdüp ol muḳtedā
Bir yėre vardı ki ⁀aŋa yoḳ müntehā

6020 Anda ne ḥayyiz var idi ne mekān
Ne ʿanāṣır ne felek ne ḫod zemān

6021 Fehm ü vehm ol arada ḥayrān idi
ʿAḳl daḫı anda ser-gerdān idi

6022 Pes orada ėrdi Ḥażret'den nidā B249a, C212a
Ol resūle kim baŋa ḳılġıl ṣenā

6023 Dėdi ėy ehl-i celāl ü kibriyā
Ėdemezem ben saŋa lāyıḳ ṣenā

6024 Her ṣenā kim anda ḥarf ü ṣavt olur
Lāyıḳ-ı küllī vü yā cüzvī olur

6025 Sen ne küllī vü ne cüzvīsin ʿayān H218b
Pes ṣenāŋı kim ola ki ⁀ėde beyān

6026 Medḥ ėden memdūḥı gey bilse gerek
Pes aŋa lāyıḳ ṣenā ḳılsa gerek

6027 Çünki ẕātuŋı kimesne bilemez M193b
Lā-cirem ḥamd ü ṣenāŋı ḳılamaz

6028 Bizde ḳamu ʿacz u sendedür ġınā A52b
Pes sen ėt gėrü saŋa lāyıḳ ṣenā

6029 Anda kim ḳudret var u ʿizz ü ġınā
Tuḥfe nedür ʿacz u faḳr ile fenā

6030 Çün ṣenādan ʿacz getürdi resūl
Ol ṣenānuŋ yėrine oldı ḳabūl

6031 Çün nebīden maḥv olmışdı ṣıfāt
Lā-cirem aŋa tecellī ḳıldı ẕāt

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 193a

Hz. Muhammed'in Sidretü'l-Müntehâ'dan öteye geçişi

Metinde, Mi'râc esnasında gerçekleşen bu olayla ilgili bir bölüm bulunmaz. Nakkaş, olayı sözlü ya da yazılı başka kaynaklardan esinlenerek canlandırmış olmalıdır. Gökyüzünde, yıldızlar ve nurdan bulutlarla melekler arasında, bir nur halesi içindeki Hz. Muhammed Burak'tan inmiş ve kendisini göğün bir üst katına çekmek için gökten inen ele doğru bakmaktadır.

6026. beyitten sonra yer alan resim 93 x 150 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI

193.



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6034 aŋa (H -)

6035 ile söz, B ile çoḫ söz

6036 rūḥānī (M nefsānī) nebīden ki ⁀oldı, B revḥānīyiden ki ⁀ol oldı

6037 AH ḳonılmışdı, CM ḳonulmışdı, B ḳoyulmışdı

6039 oldı, H ol idi

6040 AC Vaḥy **olan**, BM Vaḥy **ėden**, CH Vaḥyı ol; rāzı, BH vaḥyı

6041 anda cümle, B cümle anda; bir, H gün

6042

B Küşte şüden-i Pervīz ber dest-i piser-i Şīrūye

M Bī-edeb kerdenī-i Pervīz

6043

ACH Küşte şüden-i Ḫusrev ber dest-i pisereş (H serşī [?]) Şīrūye

6044 Çün resūlüŋ şerʿi ... ṭoldı cihāna, D Çünki anuŋ dīni ... ėrdi yėr yüzine

6045 ėtdi, DZ ėde; Daʿvetini anuŋ ėtmedi, D Ėtmeye Pervīz ol dīni, Z Līki Pervīz ėtmeye ⁀ol dīni

6046 resūlüŋ ... ḳıldı ... Bu edebsüzlik anı ėtdi, DZ nebīnüŋ ... ḳıla ... Ėde anı ol edebsizlik (D edebsüzlik)

6032 Anŋa kim ėrmek gerekdi ėrdi ol
Anı kim görmek dilerdi gördi ol

6033 Mūsī *Ernī* dėyü gerçi ‿ėtdi ḫiṭāb
Len terānī'den vėrildi ‿anŋa cevāb

6034 Ḥaẓẓ-ı nefsānīyi ḳomışdı Kelīm
Vaṣf ile ‿ėtdi ‿anŋa tecellī ol Kerīm

6035 Pes kelām ile ‿anı maḫṣūṣ eyledi B249b
Ṭūr'da anuŋ ile söz söyledi

6036 Ḥaẓẓ-ı rūḥānī nebīden ki ‿oldı dūr
Ẕāt ile ėtdi tecellī ‿anŋa ẓuhūr

6037 Anŋa ḳonılmışdı ol ḫ^{v}ān-ı kerem
Gėrü anŋa rūzī oldı lā-cirem

6038 Kimse kimse ḳısmetini yėyimez C212b
Kimse Ḥaḳ emrine nėçün dėyimez

6039 Vaḥy olan oldı anŋa ol gėce
Kimse ol vaḥyi bilemez kim nėce

6040 Vaḥy olan bilür anı vü ol hemīn
Kimse bilmez daḫı ol rāzı yaḳīn

6041 Ḥāṣıl oldı anda cümle ḥāceti H219a
Biŋ icābet buldı her bir da'veti

6042 Ümmetine va'de oldı maġfiret
Nuṣret ü feth ü ẓafer hem memleket

6043 Gėrü Pervīz'üŋ sözin söyleyelüm M194a
Nėtdi peyġām-berle şerḥ eyleyelüm

Küşte şüden-i Ḫusrev ber dest-i pisereş Şīrūye

6044 Çün resūlüŋ şer'i oldı ḫalḳa farż Q235a°, D176a
Da'veti ṭoldı cihāna ṭūl u 'arż

6045 Dīne da'vet ėtdi Pervīz'i resūl Z181b°
Da'vetini anuŋ ėtmedi ḳabūl

6046 Ol resūlüŋ nāmesini ḳıldı çāk
Bu edebsüzlik anı ėtdi helāk

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6047-6049 – DZ'de bunlaın yerine şu beyit var:

Çünki ol otuz sekiz yıl ola şāh / Oġlı Şīrūye anı ḳıla tebāh]

6047 cellādı nā-geh aŋa, C cellādına nā-gāh

6048

ABCH Ẕikr-i aḥvāl-i Şīrūye piser-i Ḫusrev Pervīz

M Mürden-i Pervīz ve pādişāh şüden-i Şīrūye

6049

[6050-6054 < Z]

6050 Oldı, D Geldi; BCDHM ol (D ḳamu) ḫalḳa anuŋ begligi, A anuŋ begligi ol ḫalḳa

[6051 < D]

6052 Kimse emrine ... aŋa, D Kimsene aŋa ... daḫı

6053 ġāyet ... Lā-cirem devlet daḫı ⁀oldı, D yavlaḳ ... Devlet oldı her gişiye

6054 Kişvere āşūb düşdi ... ṭoldı, D Memleket āşūb ṭoldı ... ṭoŋaşdı (?); miḥen, C fiten

BCH Cülūs-ı Tūrān Duḫt (H Duḫta) ber taḫt-i Īrān

Q Pādişāhī-i Duḫt Tūrān ber taḫt-i Īrān yeksāl ve şeş māh būd

Z Pāẕişāh-ı Tūrān

[6055 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Ola sekiz ay anuŋ ḥükminde baḫt / Bes ölüp ol da dege Tūrān'a taḫt]

6055 (< D) ay ... taḫt ... baḫt (C taḫt), B yıl ... baḫt ... taḫt

A Cülūs-ı Tūrān Duḫt ber taḫt-i Īrān

M Pādişāhī-i Duḫt'a baḫt

[6056-6057 < DZ (fakat krş. 6618'de)]

6056 neseb, C sebeb

[6058-6615 (Mevlid) < BDHMZ]

AC Der beyān-ı evṣāf-ı Muḥammed ʿaleyhi's-selām

6058 AC Ki ⁀ol ... dėyem, Q Kim ... dėrem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6047 Olıcaḳ otuz sekiz yıl şāh ol B250a
Buldı ⁀ecel cellādı nā-geh aŋa yol

6048 Oġlı Şīrūye anı ḳıldı helāk
Ėtdi ḫançerle cigergāhını çāk

Ẕikr-i aḥvāl-i Şīrūye piser-i Ḫusrev Pervīz

6049 Çünki Pervīz öldi oġlı oldı şāh
Uydılar nā-çār aŋa ḫayl ü sipāh

6050 Olduġıyçün müfsid ü bed-nefs ü ʿāḳ Q235b°
Oldı ol ḫalḳa anuŋ begligi şāḳ

6051 Döndi ʿahdinden cüvān u pīr hem C213a
Gėtdi andan ḥīle vü tedbīr hem

6052 Kimse emrine musaḫḫar olmadı D176b
Memleket aŋa muḳarrer olmadı

6053 Mülk işi düşdi ġāyet muẓṭarib
Lā-cirem devlet daḫı ⁀oldı münḳalib

6054 Kişvere āşūb düşdi vü fiten H219b
ʿĀleme teşvīş ṭoldı vü miḥen

Cülūs-ı Tūrān Duḫt ber taḫt-i Īrān

6055 Çün sekiz ay oldı ⁀anuŋ ḥükminde taḫt
Öldi andan degdi Tūrān Duḫt'a baḫt

6056 Buyidi sulṭānlıġına ⁀anuŋ sebeb M194b°
Kim var idi ⁀anda imāretden neseb

6057 Bir yıl altı ⁀ay memleketde durdı ol
Buldı peyk-i merg aŋa daḫı yol

Der beyān-ı evṣāf-ı Muḥammed ʿaleyhi's-selām

6058 ʿAḳluŋı cemʿ eylegil ėy pür-hüner Q219a°
Ki ⁀ol nebīden saŋa dėyem bir ḫaber

6059 Ola kim çün sen anı işidesin
Aŋa pey-rev olmaġı iş ėdesin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6060 AQ[?] Mevlidini, C Mevlüdini; AC eydeyim ... ki, Q eydelüm ... -

6061 ki ... -dur ... -dur, Q - ... idi ... idi

6062 A nūrı, Q nūr

6063 AQ dėyeyim kim nedür, C dėyem ki ne durur; AC nūr-ı ... anuŋla, Q rūḥ-ı ... anda

6064 Siflisidür, C Süflisidür, Q Şu'lesidür; encümler, Q encüm kim

6065 fer' (Q + ü)

6066 AC girse, Q görse; A Ki ⁀ol idi, C Ki ⁀oldı, Q Oldı vü

6067 anuŋ, Q kim

6068 (< Q) A Nėrde ki ol, C Nėrede ki ⁀ol

6069 A Birāhīm, CQ İbrāhīm; AC andan alurdı, Q alurdı andan

6070 AC çerḫ-i, Q devr-i

6071 AC 'unṣurla ... ki ⁀andan olası durur, Q 'unṣur ki ... kim andan olasıdur

6072 AC nūrı ... Fāṭıme, Q nūr ... Ḫadīce

6073 AC ayru, Q ġayr

6074 A göz ileyidi, C göz ileydi ki, Q gözi idi ki; AC ėderlerdi, Q ėderler

6075 AC görürlerdi, Q göre bir

6060 Mevlidini ol resūlüŋ eydeyim
Ne ʿacāyib ki ⁀anda var şerḥ ėdeyim

6061 Ol Muḥammed ki Aḥmed ü Maḥmūd'dur
Āferīnişden ḳamu maḳṣūddur

6062 Evvel-i maḫlūḳ rūḥıdur anuŋ
Aṣlıdur ol nūrı cānuŋ hem tenüŋ

6063 Ne dėyeyim kim nedür ol nūr-ı pāk
Kim yėr ü gök oldı ⁀anuŋla tābnāk

6064 Siflisidür anuŋ ay u gün ki var C213b
Hem bu encümler görinür āşikār

6065 Cümle-i ervāḥa ol nūr oldı vaṣl
Ḳamu eşyā ferʿ ol nūr oldı aṣl

6066 Ḳanda girse ol nebīnüŋ ʿunṣurı
Ki ⁀ol idi her ʿaybdan pāk ü berī

6067 ʿUnṣur ol cüzve dėrem diŋle beni
Kim mürekkeb oldı ⁀anuŋ andan biri

6068 Nėrde ki ol cüzv olurdı ⁀ol pāk nūr
Baʿżı ebṣāra ėder idi ẓuhūr

6069 Gāh Ādem gāh Şīṯ ü gāh Nūḥ
Geh Birāhīm andan alurdı fütūḥ

6070 Sālyān devr eyleyüp çerḫ-i felek
Kim aŋa encüm olup durur bezek

6071 Ėrdi ʿAbdu'llāh'a ol ʿunṣurla nūr Q219b
Bildi ki ⁀andan olası durur resūl

6072 Daḫı kimse görmedi ⁀ol nūrı yaḳīn
Mürre ḳızı Āmine gördi hemīn

6073 İşbu gözden ayru bir göz daḫı var
Görür ol bu görmedügin āşikār

6074 Ol göz ileyidi Ṣıddīḳ u ʿÖmer
Aḥmed'e ⁀anuŋla ėderlerdi naẓar

6075 Anuŋ ile anı ⁀görürlerdi beşīr
Hem sirāc-ı pāk ü hem şemʿ-i münīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6077 AC ol, Q -

6078 AC Ṭanuḳumdur (C Ṭanuġumdur) tā *fehüm lā*, Q Şāhidümdür tā *felā hüm*

6079 AC Fāṭıme ... ki, Q Ḫadīce ... -; A Ol ola ki ‿ol idi ḫūb u arı, C Ol ola ki oldı ḫūb u arı, Q Ola dėyü oldı kim ḫūb u perī

6080 AC anda, Q vü

6081 AQ ʿAbdu'llāh'a, C ʿAbdu'llāh

6082 AQ cānum, C cān u

6083 ki, Q -

6084 AC uruban ... beyti, Q ėdüben ... beyt

6085 CQ müştehāb, A müştehāt; AC raḥmine, Q ḳarnına

6086 AC ʿAbdu'llāh'dan ... Fāṭıme cānına düşdi, Q ʿAbdu'llāh ... Düşdi Ḫadīce cānına

[6088-6089 < Q]

6090 A yėr yėr, C bir yėr, Q yėr

6076 Lā-cirem īmān getürdiler aŋa
Anuŋ ile oldılar öŋden ṣoŋa

6077 Yoġ idi Bū Cehl'de ol gözden eṣer
Görmez idi Aḥmed'i ėdüp naẓar

6078 Bu sözüme uş *terāhüm yenẓurūn*
Ṭanuḳumdur tā *fehüm lā yubṣırūn*

6079 Fāṭıme ėtdi ārzū ki ‿ol ʿunṣurı C214a
Ol ola ki ‿ol idi ḫūb u arı

6080 Hem yigitlik var idi ‿anda hem cemāl
ʿİsmet ü ʿālī-neseb hem mülk ü māl

6081 Dėdi ʿAbdu'llāh'a kim alsın beni
Kim ḳılam serverlere server anı

6082 Şīfte oldı aŋa göŋlüm benüm
Yolına olsun fidā cānum tenüm

6083 Bulıcaḳ bāzār-ı ʿAbdu'llāh revāc
Vardı ėve ki ‿ėde sāz-ı izdivāc

6084 Āteş-i şehvet uruban işti'āl
Ėtdi ehl-i beyti birle iṭṭiṣāl

6085 Şehveti çün müşteḥāb ėtdi ḳabūl Q220a
Düşdi ana raḥmine ol dem resūl

6086 Gėtdi ʿAbdu'llah'dan ol ʿunṣurla nūr A53a
Fāṭıme cānına düşdi ‿andan fütūr

6087 Çünki ʿAbdu'llah'da nūrı bulmadı
Ḳısmeti degüldi anuŋ olmadı

6088 Neylesün maḳṣūdı ‿anuŋ ol nūr idi
Nūr ʿAbdu'llāh'dan ḫod dūr idi

6089 Fāṭıme cehd ėtdi nūrı bulmadı
Ḳısmeti degüldi anuŋ olmadı

6090 Ḳısmetini yėr yėr ise her gişi
Kim terāzūyiledür ʿālem işi

6091 Kimse kimse ḳısmetini yėyimez
Ayruġuŋı kimse bėnüm dėyimez

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6092 AC ġam u ... vėrildi ... ėy, Q ḳamu ... vėrdi ... bu

6093 AC Çün anı aŋa ḳomış idi, Q Çünki anı oŋa ḳomışdı

6094 AC raḥmine ... ėtdi Haḳ raḥmet, Q ḳarnına ... ėndi çoḳ niʿmet

6095 AC ḫalḳı rāḥata, Q ehli niʿmete

6096 AC çünki ... narḫı ḳamu nesnenüŋ, Q çünkim ... narḫ cümle sünbülüŋ

6099 AC tā ki, Q kim tā

6100 AC Ana ḳarnında olduġıyçün ol ... Kaʿbeye ... olmadı, Q Olduġıyçün ana ḳarnında ... Kaʿbede ... ėtmedi

6101 AC *ebābīl*'i, Q *ebābīl*'e; AQ Ėtdiler, C Ėdeler

6103 AC Kaʿbe'yi, Q Kaʿbe'ye

6104 CQ -cumʿayidi A -cumʿaydı vü; AC ė, Q -

6105 AC ol işi āsān, Q on iki ay ol

6106 AC Ṣıḳl-i, Q Naḳl-i

6107 AC andan, Q kim hīç

6092 Çekdi İskender ġam u dürlü taʿab
Ḫıżra vėrildi ⁀āb-ı ḥayvān ėy ʿaceb

6093 Çün anı aŋa ḳomış idi İlāh
Lā-büd İskender aŋa bulmadı rāh

6094 Çünki ana raḥmine düşdi resūl C214a
Yėre gökden ėtdi Haḳ raḥmet nüzūl

6095 Düşdi ol yıl Mekke ḫalḳı rāḥata
Dürlü dürlü ⁀āsāyiş ile niʿmete

6096 Mevlidi çünki mübārekdi anuŋ
Ucuz oldı narḫı ḳamu nesnenüŋ

6097 On yıl idi rāst kim Aṣḥāb-ı Fīl
Kaʿbe ḳaṣdında ėdüp çoḳ ḳāl ü ḳīl

6098 Ebrehe'ydi ⁀Aṣḥāb-ı Fīl'üŋ serveri
Yöridi cemʿ ėdüben çoḳ leşkeri

6099 Geldi tā ki Kaʿbeyi vīrān ḳıla
Şehri yaḳup ḫalḳını bī-cān ḳıla

6100 Ana ḳarnında ⁀olduġıyçün ol resūl
Kaʿbeye hīç āfet olmadı nüzūl

6101 Vėrbidi *ṭayran ebābīl*'i İlāh Q220b
Ėtdiler ol leşkeri cümle tebāh

6102 Seng-i siccīli hevādan atdılar
Cümlesin ol leşkerüŋ yoġ ėtdiler

6103 Ol resūlüŋ ʿizzetiyiçün İlāh
Kaʿbe'yi ėtdürmedi ⁀anlara tebāh

6104 Leyletü'l-cumʿaydı vü şehr-i receb
Maṣḳıṭ-ı nuṭfe ė ʿilm ėden ṭaleb

6105 On ikisinde rebīʿü'l-evvelüŋ
Olmış idi ol işi āsān bilüŋ

6106 Ṣıḳl-i ḥaml olmadı vü derd-i maḫāż
Ṭoġup Aḥmed şirk buldı inḳırāż

6107 Anaya andan aġırlıḳ girmedi
Ṭoġar iken hīç aġrı görmedi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6108 AC ṣavbına, Q söylene (?)

6109 AC dönüp yüzin ṭutdı göge ... öge, Q yüzin dönüp dutdı aŋa ... oŋa

[6110 < Q]

6112 AC Secdeye, Q Secde; A nebiyy-i, C nebiyy ü, Q resūl-ı

6114 AC Söyündi, Q Savudı

6116 AC dürlü nesne, Q nesne dürlü

6119 AC ḳılıcı kāfir (A kāfer) ėdiser, Q ḳılıçla kāfiri ėder

6121 AC Faẓlı anuŋ olısar, Q Faẓl anuŋ olısar u

6123 AQ bāḳī-i edyān, C bāḳī edyānlar; CQ bāḳī söz, A daḫı söz

6108 Çün hümāyūn-fāl ile ṭoġdı resūl
Kaʿbe ṣavbına sücūda vardı ol

6109 Secdeden dönüp yüzin ṭutdı göge C215a
Kimdür anı eyle kim gerek öge

6110 Sürresi ḳaṭʿ olmış u maḫṭūn idi
Ṣanasın kim lü'lü'-i meknūn idi

6111 Ol gėce cümle kelīsā vü künişt
Yėre düşüp oldı küfrüŋ işi zişt

6112 Secdeye ͡ėndi cümle bütler ser-nigūn
Geldi dėyü ol nebiyy-i reh-nümūn

6113 Oldı hem Kisrī'nüŋ eyvānı ḫarāb
Sāve baḥri ḳurıyup oldı serāb

6114 Söyündi biŋ yıl yanan āteşkede
Ḥaḳ'dan artuḳ işbu işi kim ėde

6115 Pāẕişehlerüŋ başından düşdi tāc
Oldı ḫalḳuŋ arasında inziʿāc

6116 Pes ulular ʿilm ehlin dėrdiler Q221a
Anlara çoḳ dürlü nesne vėrdiler

6117 Dėdiler kim vėrüŋüz bize ḫaber
Kim bilevüz nėredendür bu eṣer

6118 Ehl-i reml ile müneccimler ʿayān
Dėdiler kim şöyledür ḥükm-i ḳırān

6119 Kim bu gėce ṭoġdı bir mevlūd-ı pāk
Kim ḳılıcı kāfir ėdiser helāk

6120 Anuŋ olısar ḳamu mülk-i ʿAcem
Ḫʷār olısar yėre düşüp tāc-ı Cem

6121 Olısar ol ṣāḥib-i vaḥy ü kitāb
Faẕlı anuŋ olısar faṣlu'l-ḫiṭāb

6122 Şarḳdan tā ġarba server olısar
Pāẕişehler aŋa çāker olısar

6123 Dīn anuŋdur bāḳī-i edyān hebā
Söz anuŋdur bāḳī söz bād-ı hevā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6124 AC yaratdı Ḫālıḳ, Q Ḫālıḳ yaratdı

6126 AC gögüzi (C gögüsi) ki emmek ... yoḳsa ... südi, Q gehī kim emcek ... yolsa ... süd

6127 AC kim acdıysa ... anuŋ (C andan), Q ki ac ise ... kim

6128 C[Q?] *Lā ilāhe illa'llāh*, A *Lā ilāh illa'llāh*'ı

6129 AC var deyr, Q vardur

6130 C ṭapılur, Q dapılur, A ṭaparlar

6133 AC Allāh'ı ... Ki ‿ol, Q Allāh ... Ol

6134 CQ ḫıẕmetinde ... ṣabā, A ḫıdmetine ... hebā

6136 AC secde ėderlerdi, Q sāye ėderdi; CQ ėtdüm, A dėrem

6137 AC Ṭoġduġından (C Doġduġından) ḳırḳa ėrince ... gelmedi, Q Ṭoġdıġında tā ki gėdince ... olmadı

6124 Ol durur ol enbiyānuŋ ḫātemi C215b
ʿIşḳına yaratdı Ḫālıḳ ʿālemi

6125 Gėrü peyġām-ber sözin söyleyelüm
Ṭıfl iken ḥālini şerḥ eyleyelüm

6126 Her gögüzi ki ‿emmek isterdi resūl
Ne ḳadar yoḳsa olurdı südi bol

6127 Nėçe kim acdıysa girye ḳılmadı
Döşegine ‿anuŋ necāset gelmedi

6128 Çünki dili açılıban söyledi
Lā ilāhe illa'llāh'ı ẕikr eyledi

6129 Dėr idi kim bütleri yaḳmaḳ gerek
Ḳanda kim var deyr anı yıḳmaḳ gerek

6130 İşbu bütler kim ṭapılur uş ʿayān Q221b
Küfr durur ẓulm ü ʿudvān bī-gümān

6131 Büt nedür ki ‿aŋa ʿibādet ėdeler
Yā aŋa ṭapmaġı ʿādet ėdeler

6132 Çün ser-ā-ser işbu bütlerdür cemād
Ṭapmaḳ anlara nedür şerr ü fesād

6133 Bilür idi ‿Allāh'ı istidlāl ile
Ki ‿ol durur maʿbūd istiḳlāl ile

6134 Çünki ṭıfliyyet gėdüp ėrdi ṣafā
Peyk oldı ḥıẕmetinde ‿anuŋ ṣabā

6135 Her yaŋa kim varur idi ol ʿayān
Bir bulıt olurdı aŋa sāyebān

6136 Hem aġaçlar secde ėderlerdi ‿aŋa
Gūş dut bu söze kim ėtdüm saŋa

6137 Ṭoġduġından ḳırḳa ėrince temām
Ġayr-ı vāḳiʿ gelmedi andan kelām

6138 Ṣūreti ḫūb idi vü ṭabʿı kerīm
Sīreti anuŋ *ʿalā ḫulḳın ʿaẓīm*

6139 Mekke ehli cümle aŋa yār idi C216a
Ḳamu aŋa ʿāşıḳ-ı dīẕār idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6140 A Ṭaybe, C Ṭābe, Q Mekke; AC aŋarlardı, Q aŋızlardı (?)

6142 AC ki, Q -

6143 AC tīzde, Q tīzden

[6144-6197 – Q221b/222a'de birkaç varak eksiktir]

AC Ḥikāyet-i Beḥīrā-i rāhib

6145 A dutarsaŋ, C olur iseŋ

6147 A ʿAmmuyile, C ʿAmmusiyle

6151 A yėtmedin, C ėrmedin

6140 Ṭaybe ehli varıcaḳ bir leşkere
Adın aŋarlardı anuŋ yėk-sere

6141 El götürüp dėrler idi ėy İlāh
Kim ḳamuya raḥmetüŋ durur penāh

6142 Aḥmed-i Mürsel ḥaḳiyçün ki ‿ol ʿayān
Ḳopar uş āḫir zemānda bī-gümān

6143 Bize şöyle luṭf ėt ėy dādger
Kim bulavuz düşmene tīzde ẓafer

6144 Ol mübārek adıçün Perverdigār
Feṯḥ vėrürdi olara āşikār

Ḥikāyet-i Beḥīrā-i rāhib

6145 Bir ḥikāyet daḫı eydeyim saŋa
Ol nebīden gūş dutarsaŋ baŋa

6146 Ol zemānda ki ‿ol nebī oġlan idi
Ḫalḳ cümle cism idi ol cān idi

6147 ʿAmmuyile ḳıldı ol Şām'a sefer A53b
Kim seferde ḥāṣıl olur çoḳ hüner

6148 Mekke şehrinden çıḳup çün gėtdiler
Ol Buḥeyrā deyrine seyr ėtdiler

6149 Deyr Şām'uŋ yaḳınındaydı yaḳīn
Yolları ol deyr idi ‿anlaruŋ hemīn

6150 Ėdibenüŋ seyr deyre yėtdiler
Ol gėce ol deyr öŋinde yatdılar

6151 Ol Buḥeyre ki resūle yėtmedin
Aŋa getürmişdi īmān görmedin

6152 Bilmiş idi kim olıban ṭoġrı yol
Ol araya ėresi durur resūl

6153 Düzdi rāhib kārbān içün ṭaʿām C216b
Kim ziyāfet ėde anlara temām

6154 Daʿvetine kārbān cemʿ oldılar
Ulu giçi bir yėre dėrildiler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6158 A kim vėribiŋ, C ki vėrbiŋ ü

6164 A Yoḳ durur baʿs̱iyyetine, C Biʿs̱etine yoḳ durur

6165 A ḳılmadın, C ėrmedin

6155 Çün deve güderdi anda ol resūl
Ẓāhir olmamış idi orada ol

6156 Dėdi rāhib var mı kimse gelmemiş
Sizden işbu cem'e ḥāżır olmamış

6157 Dėdiler bizden bir oġlan var hemān
Kim deve ṣaḳlamaġa ḳaldı 'ayān

6158 Dėdi kim vėribiŋ anı getürüŋ
Çün ėrişe ol ṭa'āma oturuŋ

6159 Çün Buḥeyre gördi ıraḳdan anı
Şāẕmānlıḳ ṭoldı cānı vü teni

6160 Ġonce gibi kim ėre bād-ı ṣabā
Keşf buldı ol dem ü neşv ü nemā

6161 Gördi ki üstinde anuŋ bir ġamām
Sāyebān olmış durur aŋa temām

6162 Pes resūlüŋ ayaġına düşdi ol
Dėdi Ḥaḳ'dan ḫalḳa bu durur resūl

6163 Budur ol 'Īsī beşāret ėtdügi
Budur ol Mūsī işāret ėtdügi

6164 Budur ol peyġām-ber-i āḫir-zamān
Yoḳ durur ba'ṣiyyetine ⁀anuŋ gümān

6165 Ben buŋa īmān getürdüm görmedin
Daḫı vaḥy ile nübüvvet ḳılmadın

6166 Pes ṭa'āmı yėmege oturdılar
Çünki yėyüp ṣofrayı götürdiler

6167 Dėdi rāhib bunlara kim bu resūl
Ki ⁀olısar ehl-i fürū' u hem uṣūl

6168 Dīni bunuŋ dīnleri nesḫ ėdiser C217a
Cāhiliyyet 'ahdini fesḫ ėdiser

6169 Buŋa düşmendür Yehūdā nā-sezā
Şām'a iletmek bunı olmaz revā

6170 Kim Yehūdīler bunı ger bileler
Buŋa çoḳ mekr ü maẓarrat ḳılalar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6171/6172] AC Beyān-ı ḥāl-i īmān āverden-i Tübbaʿ-i (A Tesīġ-i) Ekber ber Resūl (A + ü'llāh) ʿaleyhi's-selām

6176 C oḳumışdı, A oḳumış

[6181/6182] A Beyān-ı āverden-i Tīġ-i [Tübbaʿ-i] Ekber pīş ez dīden-i resūl ʿaleyhi's-selām

C Īmān āverden-i Tübbaʿ-i Ekber bin [ber?] resūl pīş ez dīdī

6183 A Kim yaḳın geldi zemān-ı vaḥy, C Ki zemān-ı vaḥy yaḳın geldi

6171 Andan anı Mekke'ye gönderdiler
Gendüler Şām'a ʿinān döndürdiler

Beyān-ı ḥāl-i īmān āverden-i Tübbaʿ-i Ekber ber Resūl ʿaleyhi's-selām

6172 Saŋa bir daḫı ḥikāyet ėdeyim
Gūş ol tā ki rivāyet ėdeyim

6173 Ol nebīden öŋdin üç yüz yıl temām
Bir melik ḳopdı Yemen'de şāẕ-kām

6174 Adıyidi Tübbaʿ-i Ekber anuŋ
Ḳulluġındaydı besī server anuŋ

6175 Mülki çoġ ⁀u mālı bī-ḥadd ü şümār
ʿİlm ü faẓl ile cihānda nāmdār

6176 Ṣuḥf-ı İbrāhīm ü Tevrīt'i temām
Daḫı İncīl oḳumışdı ⁀ol nīk-nām

6177 Ne ki taṣnīf ėtmiş idi Dāniyāl
Ḳamusın bilürdi ol ṣāḥib-kemāl

6178 Ol zemān īmān getürmişdi aŋa
Diŋle bu sözi ki eydürven saŋa

6179 Ümmetinden oldı ⁀anuŋ ol gelmedin
Bu iki beyti dėdi ol ölmedin

6180 *Şehidtü ʿalā Aḥmedin ennehu*
Resūlün mine'llāhi bārī'n-nesemi

6181 *Fe-lev medde ʿömrī ilā ʿömrihi*
Le-küntü vezīren lehü'bne ʿami

Īmān āverden-i Tübbaʿ-i Ekber pīş ez dīden-i resūl ʿaleyhi's-selām C217b

6182 Çün yaḳın geldi ki ėrişe resūl
Ḳırḳa kim sinn-i nübüvvet oldı ol

6183 Cinniden böyle gelür idi ḫurūş
Kim yaḳın geldi zemān-ı vaḥy uş

6184 Ėrer uş āḫir-zamān peyġām-beri
Ki ėdiserdür küfrden mülki berī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6191 A Berg, C Bergi

6193 A cānuŋ, C cān u
AC Der beyān-ı ṣıfāt-ı muʿcizāt-ı Resūl (A + ü'llāh) ʿaleyhi's-selām

6194

6195 A Beyān'dur, C Beyān durur

6197 C Hem faṣīḥ, A Her faṣīḥ

6198 AC aŋa yoḳdur, Q ki aŋa yoḳ

6185 İşbu āvāzeydi ṭolu her mekān
Kim gelür peyġām-ber-i āḫir-zamān

6186 Ādemīyi ṭaġda görse cānever
Vėrür idi Muṣṭafā'dan ol ḫaber

6187 Kim Muḥammed'dür ki ėrişdi yaḳīn
Ki ‿ol durur ol *Raḥmeten li'l-ʿālemīn*

6188 Ḳaçar iken dėr idi ṣayyāda ṣayd
Ne dürişürsin beni ėtmege ḳayd

6189 Bir nebī ḳopdı aŋa var kim yaḳīn
Ṣayd ḳaydından yėg ola ḳayd-ı dīn

6190 Ṭaġda her bir ġār ėdüben ṣadā
cān ḫīne'l-vaḥy ėderdi ṣadā

6191 Berg yėl esse Muḥammed dėr idi
Hem bulıtda raʿd Aḥmed dėr idi

6192 Bu ʿalāmetler ḳamu erhāṣ idi
Kim aŋa ḳable'n-nübüvve ḫāṣ idi

6193 İşid andan muʿcizātını anuŋ
Kim bula ẕevḳ u ṣafā cānuŋ tenüŋ

Der beyān-ı ṣıfāt-ı muʿcizāt-ı Resūl ʿaleyhi's-selām

6194 Muʿcizātuŋ evveli Ḳur'ān durur
ʿAḳl u rūḥa revḥ ile reyḥān durur

6195 Adı Tibyān u Beyān'dur u Hüdā C218a
Hem Mübārek'dür ü hem Nūr u Şifā

6196 Raḥmet ü Büşrā Ṣırāṭ-ı Müstaḳīm
Daḫı Ḥablu'llāh u Ḳur'ān-ı Kerīm

6197 Hem faṣīḥ oldı ḳatında pāy-māl
Hem belīġ oldı öŋinde güng ü lāl

6198 Baḥr-ı maʿnīdür aŋa yoḳdur kerān Q222a
Ėremez hem ġavrine hergiz nişān

6199 Yoḳdur anuŋ ḫaḳlıġına hīç reyb
Kim leb-ā-leb ṭoludur esrār-ı ġayb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6200 AC baḳġıl ki cevherler, Q baḳ kim ne gevherler

6202 AC ḥaḳḳu't-tilāve, Q ḥaḳḳ-ı tilāve

6204 AC Oḳıyup, Q Oḳıduḳda

6206 AC küllī, Q aŋla

6207 AC Ki ⁀ol, Q Ol; C ins ü cin, A ——, Q muʿcam u

[6209 – Q'da bunun yerine şu beyitler var:

Daḫı dürlü muʿcizātı eydelüm / İḫtişāṣ ile saŋa şerḥ ėdelüm

Bunı bundan muʿcize ėy ehl-i dīn / Hem bir olmadı tevātürle yaḳīn]

6210 CQ Muṭlaḳā, A Muṭlaḳ-ı; AC ėy, Q -

6211 AC daʿveti, Q daʿvet

6213 AC ki, Q -

6200 Mevcine baḳġıl ki cevherler olur
Keffini gör kim ne ʿanberler olur

6201 Oḳı anı kim olasın cümle nūr
Cennetü'l-meʾvāda bulasın sürūr

6202 Oḳısaŋ ḥaḳḳu't-tilāve oḳı kim
Sırr-ı ġaybı saŋa keşf ėde Kerīm

6203 Sūz ile ⁀oḳı anı isderseŋ ṣafā
Şemʿ sūz olmasa bula mı żiyā

6204 Oḳıyup anı tedebbür eylegil
Ol maʿānīde tefekkür eylegil

6205 Her ne muʿciz var ise zāyil olur
İşbu muʿciz tā ebed bāḳī ḳalur

6206 Kim Ḥaḳ'uŋ aḥlāḳı durur ol kitāb A54a
Söz bu durur bī-ḫaṭā küllī ṣavāb

6207 Ki ⁀ol tevātürle yaḳīn muʿciz durur
Cümle andan ins ü cin ʿāciz durur

6208 Daḫı muʿciz olmasa ⁀anuŋla hemīn
Farż idi peyġām-ber'e īmān yaḳīn

6209 Līki muṭlaḳ muʿcizātı bu durur
Ol tevātürle ⁀olduġı ẓāhir durur

6210 Muṭlaḳā muʿciz tevātürle yaḳīn C218b
Oldı sözi aŋladuŋsa ⁀ėy ehl-i dīn

6211 Çün nübüvvet daʿveti ⁀oldı āşikār Q222b
Ṭoldı āvāze ḳamu şehr ü diyār

6212 Ehl-i Ṭaybe dīne raġbet ḳıldılar
Ol nebīnüŋ ṭoġruluġın bildiler

6213 Buldılar Tevrīt'de andan nişān
Bildiler ki ⁀oldur nebī āḫir-zamān

6214 Ehl-i Mekke baġlayup anuŋla kīn
Ḳatline ḳaṣd ėtdiler anuŋ yaḳīn

6215 Anlaruŋ ḳaṣdını çünkim bildi ol
Fikr ile tedbīri böyle ḳıldı ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6216 AC gelürse, Q gelir

6217 AC Kim Medīne ḫalḳı ⁀anuŋla ⁀olmışdı (A anuŋlaydı) ... u ḫalḳ, Q Medīne ḫalḳı aŋa olmışdı ... ḫalḳ idi

6218 AQ Ol gėce kim ḳaṣd ėtdiler ki (Q -), C Bir gėce ḳaṣd ėtdilerdi kim; AC kim (C ki) ḳala, Q kim ol

6220 AC Biz, Q Bize

6221 AC anuŋ, Q vü

6222 A yolunıbanuŋ ... Ṭaybe'ye, C yolunıbanın ... Ṭıybe'ye, Q yöriyibenüŋ ... Yolına

6225 AC anuŋ, Q çün

6226 CQ ki, A -; AC Ḳoyubanuŋ Medne'ye, Q Kendüsi Medīne'ye

6227 AC Vėrbidiler bir sipāhī, Q Vėrdiler bir siyāh

6228 CQ anı, A anları

6229 AC vü, Q kim

6230 CQ urdı, A gerdi ol dem ʿankebūt

6216 Mekke'den gėdüp Medīne'ye vara
Ne gelürse başına anda göre

6217 Kim Medīne ḫalḳı ‿anuŋla ‿olmışdı dost
Ṣanasın laḥm idi ol u ḫalḳ post

6218 Ol gėce kim ḳaṣd ėtdiler ki ‿anı
Şöyle ‿ėdeler kim ḳala başsuz teni

6219 Gözedürlerdi ki uyḫusı gele
Döşeginde yatıban bī-ḫod ola

6220 Anda anı öldürüben gėdeler
Biz degülüz dėyü inkār ėdeler

6221 Döşegine girdi ‿anuŋ yatdı ʿAlī
Ol ḫalīfe ol imām u ol velī

6222 Ol gėce yolunıbanuŋ ol Resūl
Ṭaybe'ye ṭutdı Ebū-Bekr ile yol

6223 Nėrede kim ḳorḳulu ola ḳarār
Sünnet ol kim ėdeler andan firār

6224 İşüŋi işle çü furṣat bulasın
Kim hemīşe feṯḥ ü nuṣret bulasın

6225 Anı öldürmege çünkim geldiler C219a, Q223a
Döşeginde ‿anuŋ ʿAlī'yi buldılar

6226 Bildiler anı ki fikr ėtmiş durur
Ḳoyubanuŋ Medne'ye gėtmiş durur

6227 Vėrbidiler bir sipāhī sehmnāk
Kim ėdeler anı buluban helāk

6228 Yayaġ idi anda Ṣıddīḳ u resūl
Bir maġaraya ėrürdi anı yol

6229 Leşker ėrişdi vü anlar bildiler
Girüben ol ġāra penhān oldılar

6230 Ėrişüp fermān-ı Ḥayy-ı Lā-yemūt
Ġāra perde urdı ol dem ʿankebūt

6231 Şöyle kim ṣad sāle ṣanurdı gören
Fikr ėt ol perdeyi kimdür ören

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6232 AC anuŋ ne, Q ne ki

[6233 < Q]

6234 AC ġāruŋ, Q ġārın

6237 AQ varmaġa, C gėtmege (sayfa kenarında *varmaġa* da yazılmış)

6238 AC ėy, Q -

6239 CQ Perdedār olur gişiye, A Māni‘ olur şerre beyt-i

6245 C[Q?] zimīn, A zemin

6246 AC ben, Q kim

6247 AC teni, Q beni

6232 Şöyle ördi ġārı ol dem cānever
Kim belürmezdi içinde ⁀anuŋ ne var

6233 Bir gügercin daḫı orada uçar
Dem-be-dem ol ġāruŋ öŋinden geçer

6234 Leşker-i kāfir çü ġāra ėrdiler
Ḳapusın ġāruŋ örilmiş gördiler

6235 Murġ-ı vaḥşı anda uçar gördiler
Kimse yoḳ dėyü tefekkür ḳıldılar

6236 Ol aradan leşker-i kāfir gėrü
Döndiler gėtmediler hīç ilerü

6237 Dönicek anlar Ebū-Bekr ü resūl
Dutdılar ol Ṭaybe'ye varmaġa yol

6238 Bu söze ḥüccet gerekse ⁀ėy ehl-i hūş
Ṯānī iṯneyn iẕ hümā fi'l-ġār uş

6239 ʿİṣmet ėtdüginde Ḥayy-ı Lā-yemūt
Perdedār olur gişiye ʿankebūt

6240 Kimi kim Ḥaḳ ṣaḳlar ola bī-gümān C219b, Q223b
Bir gügercin yėter aŋa pāsbān

6241 Çünki dönüp gėtdi kāfir leşkeri
Kim Sürāḳ idi olaruŋ serveri

6242 Birḳaç atluyile gėrü döndi ol
Ėrişem dėyü resūle ṭutdı yol

6243 Sürüp ėrdi kim bula peyġām-beri
Ḳıla anuŋ cānını tenden berī

6244 Dut bu melʿūnı dėdi yėre resūl
Dizine dek yėr içine batdı ol

6245 Ol laʿīni çün zimīn ėtdi zemīn
Dėdi kim ėy *Raḥmeten li'l-ʿālemīn*

6246 Yėre dėgil kim ḳosın bėni gėdem
Varmayam senden yaŋa ben bir ḳadem

6247 Çün resūl emr ėtdi yėr ḳodı anı
Çün çıḳup ḳurtuldı ṭoprakdan teni

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6248 C Yutdı, A Dutdı, Q Bütdi

6249 AC ola, Q olur

[6250-6253 < Q]

6250 C emr, A ḥükm

6254 AC ögren nebīden ki, Q gör kim peyember

6255 CQ Raḥm ... ne īmān (Q īmān mı) ola, A Raḥmı ... ne īmān ḳala

6256 A Ṭaybe'den, C Ṭıybe'de, Q Ṭıyb'de (?)

6258 AC Çünki Mekke ehli resūli, Q Mekke ehli çün resūli

6262 AC anları, Q anlar

6263 AC Çünkim ... aṣḥābı oldı çāreger, Q Çünki ... aṣḥāb oldı cilveger; AQ bu, C ol

6248 Gėrü ḳaṣd ėtdi resūle ol laʿīn
Yutdı anı bėline degin zemīn

6249 Pes nebīden gėrü diledi amān
Kim dönüben Mekke'ye ola revān

6250 Gögsine dek batdı ʾüçünci gez yėre
Yėre emr ėtmek bu resme kim göre

6251 Diledi gėrü amān peyvend ile
Sözini berkitdi çoḳ sevgend ile

6252 Bildi kim bir daḫı ėtse ḥamle ol
Yėre batar başına dek cümle ol

6253 Ol nebī vėrdi gėrü aŋa amān
Kim dönüben Mekke'ye oldı revān

6254 Merḥamet ögren nebīden ki işledi
Kāfire üç gez amān baġışladı

6255 Mü'min ol durur kim anda raḥm ola C220a
Raḥm olmayanda ne īmān ola

6256 Ol ikisi Ṭaybe'ye çün geldiler
Ṭaybe'den çoḳlar müsülmān oldılar

6257 Ṭutdı revnaḳ anda peyġām-ber işi
Oldı cümle Ṭaybe ehlinüŋ başı

6258 Çünki Mekke ʾehli resūli bildiler Q224a
Ki ʾehl-i Ṭaybe aŋa raġbet ḳıldılar

6259 Ol cemāʿat bir yėre dėrildiler
Defʿine anuŋ ḳılıcı buldılar

6260 Otuz iki biŋ gişi cemʿ ėtdiler
Ṭaybe'nüŋ yolını ṭutup gėtdiler

6261 Ki ʾol diyārı ucdan uca yıḳalar
Ḫalḳı ḳırup evlerini yaḳalar

6262 Anda varup nā-mübārek fāl ile
Ḳamʿ ėdeler anları ʾistīṣāl ile

6263 Çünkim ėrişdi resūle bu ḫaber
Cemʿ ėdüp aṣḥābı oldı çāreger

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6268 C çoḳlıġına, A çoḳlıġıla, Q çoḳlıġa

[6269/6270] AC Beyān-ı muʿcize-i Resūl (A + ü'llāh) der rūz-ı ḫandaḳ

6271 AC Ki, Q -

6272 AC kim, Q ki; A ṭaş, C ṭaş u, Q daş

6273 AC ki ol ṭaşa, Q kim ol daşda

6274 A miʿvel, C miġvel, Q miḳvel; AC ki, Q -

6275 AC Nūr çıḳdı ... ḫāli (C ḫāk-i) ... Ki ⁀oldı ... andan, Q Çıḳdı nūr ... cābi (?) ... Oldı ... cümle

6276 (< Q) A düşleri, C dişleri

6277 AC oldı, Q ḳıldı

6278 AC baŋa Ṣunʿā ... Ümmetümüŋdür ḳamusı, Q Ṣafā baŋa ... Ümmetüŋdür ḳamusını

6264 Kāfir-i düşmen be-ġāyet çoġ idi
Az idi aṣḥāb şevket yoġ idi

6265 Cem‘ oluban bir araya ehl-i dīn
Üç yüz on üç gişi bulındı hemīn

6266 Çāre ol oldı ki ḫalḳı ṣalalar
Ṭaybeyi ḫandaḳ içine alalar

6267 Pes tevekkül ėdüben oturdılar
Cān sevüsin aradan götürdiler

6268 Feṭḥ leşker çoḳlıġına ⁀olmaz yaḳīn A54b
Feṭḥ ü nuṣret olsa Ḫaḳ’dandur hemīn

6269 Çün ezeldendür muḳadder bu ecel
Pes ölümden ne gerek bunca vecel

Beyān-ı mu‘cize-i Resūl der rūz-ı Ḫandaḳ C220b

6270 Ulu giçi Ḫandaḳ’a başladılar
Bir iki gün anda iş işlediler

6271 Çıḳdı ol Ḫandaḳ içinde bir ḥacer
Ki ⁀olmaz aŋa hīç āhen kārger

6272 Nėçe kim cehdi ziyāde ḳıldılar Q224b
Ṣınmadı ol ṭaş ‘āciz ḳaldılar

6273 Çünki ėrişdi Resūl’e bu ḫaber
Vardı ki ol ṭaşa ola çāreger

6274 Urdı bir mi‘vel ṭaşa faḫr-ı enām
Şöyle ki ⁀ayrıldı ṭaşuŋ şülşi temām

6275 Nūr çıḳdı ⁀āhenle ṭaşdan ḫāli nār
Ki ⁀oldı Ṭaybe ṭaġı andan āşikār

6276 Dėdi anlar düşleri gibi ḳuṣūr
Rūm’dan gördüm benümdür bī-ḳuṣūr

6277 Bir daḫı ⁀urduḳda resūl-i Kirdigār
Şülşi ṣınup nūr oldı āşikār

6278 Dėdi görindi baŋa Ṣun‘ā temām
Ümmetümüŋdür ḳamusı bī-kelām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6282 AQ çünkim, C çünki

6283 AC yüzinde, Q yüregi

6285 AC ḳurdılar, Q urdılar

6286 AC Gāh gāh olurdı oḳ ile nişāl, Q Geh geh olurdı oḳ ile ittişāl

6287 AC ḫavf ... alu, Q çoḳ ... ulu

6288 AQ ėndürdi, C ėrgürdi

6289 CQ ėtdi, A ki ⁀ėtdi; AC ḳahr, Q ḳahrı

6290 AC şimdi, Q kim

6291 AC āyetin ... ġāyetin, Q rāyetin ... āyetin

6293 rīze ... *Şāheti'l-evceh* dėyü atdı ⁀anı ol, Q rīz ... *Şāheti'l-vech* dėyü idi kim resūl

6294 AC girdi, Q gezdi

6279 Ṣındı bir żarb ile daḫı ṣülṣi hem
Nūr ẓāhir oldı şöyle kim ʿalem

6280 Dėdi bėnümçün düzilmiş yėr temām
Açılup ne varsa gördüm bī-kelām

6281 Gördügüm yėr ümmetümüŋ olısar
Ümmetümüŋdür ḳamusın alısar

6282 Bir zemān küffār çünkim eşdiler
Zaḥmet ile Ṭaybe'ye ėrişdiler

6283 Ḳorḳu düşürdi gönüllerine Ḥaḳ
Şöyle kim oldı mehüŋ yüzinde şaḳ

6284 Tenlerinden gėtdi tāb ile tüvān C221a
Hem ayaḳ elden rikāb ile ʿinān

6285 Ṭaybe yöresinde ḫayme ḳurdılar
Bīş ü kem anda otuz gün durdılar

6286 Hīç yoġ idi arada ceng ü ḳıtāl
Gāh gāh olurdı oḳ ile nişāl

6287 Çünki ḫavf idi gönülleri ṭolu Q225a
Çoġ idiler oldılar azdan alu

6288 Vaʿde çün dükenmege oldı sebīl
Vaḥy ėndürdi resūle Cebre'īl

6289 Kim hezīmet ėrüşür bu cemʿe uş
Belki şimdi ėtdi baḥr-ı ḳahr cūş

6290 Gerçi geldi ⁀anlara şimdi çoḳ ḫaṭar
Sāʿat-i maḥşerdür *edhā ve-emer*

6291 Gėtdi Rūḥu'l-ḳuds vaḥyüŋ āyetin
Oḳıyup aṣḥāba dėdi ġāyetin

6292 Pes ḳılıcını ḥamāyil baġladı
Ḫaşm üzre seyl gibi çaġladı

6293 Pes bir avuç seng-i rīze ⁀aldı resūl
Şāheti'l-evceh dėyü atdı ⁀anı ol

6294 Ẕerre ẕerre girdi düşmen gözine
Oldı her bir gişi meşġūl özine

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6295 AC oldı, Q olup

6296 AC ki ⁀oldı ... berg-i, Q Oldı ... berge

6297 (< Q) C Gerdi efşān, A Girdi efsān

6298 C ṭoldı yaş, Q tökdi yaş, A oldı yuş (?); CQ Ḳorḳudan çıḳdı yüreklerinde baş, A Ṣandılar kim gözlerini çıḳdı uş

6299 Daḫı ḳatıraḳ, Q Ḳanı ḳanıraġ

6301 CQ resūl-i, A resūle

6302 AC buldılar, Q aldılar

[6304 < Q]

AC Ḥikāyet-i feṯḥ-i ḳalʿa-i Ḫayber

6305 AC işin anda, Q anda işin

6306 AC Ḳapuya ... Ḳalʿ, Q Capuya (?) ... Cemʿ; AQ zūr, C devr

6307 A ėşigile, C ėşigle, Q ėşige

6308 AC Yėrden, Q Yėrin

6309 AC bu iş, Q uşbu

6295 Gözlerinden seyl-i ḫūn oldı revān
Düşdi gönline ḳamunuŋ bīm-i cān

6296 Esdi ol dem nā-gehān bād-ı ṣabā
Şöyle ki ‿oldı ṭopraḳ ol berg-i hebā

6297 Ḳamusını ṣaldı düşmen gözine
Girdi efsān ėtdi ‿olaruŋ yüzine

6298 Ḥikke düşdi gözlerine oldı yaş
Ḳorḳudan çıḳdı yüreklerinde baş

6299 Daḫı ḳatıraḳ esüp bād-ı ṣabā C221b
Ḫaymeler yıḳıldı ürküp çār-pā

6300 Oldılar bī-ceng cümle münhezim
Küfr bünyādı ne olur münhedim

6301 Ėrüp aṣḥāb-ı resūl-i Kirdigār
Ḳatl ėtdiler ʿadūdan bī-şümār

6302 Raḫt u büngeh her ne kim var buldılar Q225b
Cümlesin dėrüp ġanīmet ḳıldılar

6303 Çün ẓafer buldı resūlüŋ leşkeri
Feṯḥ ėtdiler yöriyüp Ḫayber'i

6304 Yėdi ḳalʿa daḫı hem feṯḥ ėtdiler
Cümlesini küfrden arıtdılar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ḥikāyet-i feṯḥ-i ḳalʿa-i Ḫayber

6305 İşid imdi işin anda Ḥayder'üŋ
Yapışuban ḳapusına Ḫayber'üŋ

6306 Ḳapuya şol laḥẓa kim zūr eyledi
Ḳalʿ ėdüp ḳalʿadan dūr eyledi

6307 Çün elin ėşige urup çekdi ol
Ḳapuyı ‿ėşigile yėre dikdi ol

6308 Yėrden alup ḳapuyı götürdi ol
Pes resūlüŋ ḳatına getürdi ol

6309 Dėdi bu iş ḳuvvet-i lāhūt ile
Oldı ṣanma ḳuvvet-i nāsūt ile

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6310 AQ ṣaḥābe, C ṣaḥābi

6311 AC var idi, Q vardı

6312 AC Ki, Q -

6313 AC dīn ... anlar deniydi, Q mekr ... anlara dė

6315 AC Mekke'yi daḫı varup, Q Mekke'ye varup daḫı
AC Der beyān-ı fetḥ-i Mekke

6316 AC Hūd u ... tevḥīd ü, Q Hūdī ... tevḥīde

6317 AC dīn ü, Q kim dīn

6319 AQ Īrān'a, C anlara; AC baḫt idi vü taḫt u (C taḫt-ı), Q taḫt idi vü tāc

6320 AC da'vetin, Q da'vetüŋ

6321 AQ olmadı, C olmaya

6322 AC peyġām-berüŋ ... ėtdi yırtuban yara, Q peyġamberi ... ėdüben vardı dere

6323 AC Ki ‿anı keşf ile görürdi, Q Anı kim keşf ile gördi

6324 CQ ol, A ki ‿ol

6310 İşbu ḥāli çün Ṣaḥābe gördiler
Ḳalʿaya tekbīr ėdüben girdiler

6311 Bir ḳabīle var idi ʿEbnā'ü'n-Naẓīr
Ṭaybe şehri yöresinde cāy-gīr

6312 Bir daḫı ʿEbnā'ü'l-Ḳureyżā var idi
Ki ʿişleri peyġām-bere inkār idi

6313 İşleri dīn ehline mekr ü şiḳāḳ C222a
Her ne var anlardan idi ʿehl-i nifāḳ

6314 Evliyānuŋ leşkeri İslām-cemʿ
Bīḫ u bünden ėtdiler anları ḳamʿ

6315 Ehl-i dīn çün böyle ḳuvvet dutdılar
Mekke'yi daḫı varup feṯḥ ėtdiler

Der beyān-ı feṯḥ-i Mekke

6316 Müşrik ü Hūd u Naṣārā geldiler
Ehl-i tevḥīd ü müsülmān oldılar

6317 Buldı dīn ü şerʿ bāzārı revāc Q226a
Her yaŋadın Ṭaybe'ye geldi ḫarāc

6318 Çünki revnaḳ buldı kār-ı şerʿ ü dīn
Daʿvet-i Ḥaḳ ėrdi tā aḳṣā-yı Çīn

6319 Ol zemān Pervīz idi Īrān'a şāh
Ṣāḥib-i baḫt idi vü taḫt u külāh

6320 Daʿvet ėtdi dīne Pervīz'i resūl
Ėtmedi ol daʿvetin anuŋ ḳabūl

6321 Ol ki tevfīḳ olmadı aŋa refīḳ
Ṭoġrı yol varana olmaz hem-ṭarīḳ

6322 Nāmesin peyġām-berüŋ urdı yėre
Pāre pāre ėtdi yırtuban yara

6323 Nāmeyi yırta dururdı daḫı ol
Ki ʿanı keşf ile görürdi ol resūl

6324 Ol dem aṣḥāba dėdi ol dil-siyāh
Nāmemüzi yırtuban ėtdi tebāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6325 AC Şīrūye (C Şīrū) anı ėder uş, Q Şīrūye ėder anı

6326 AC Bī-edebligi, Q Bī-edebligin; CQ ki, A kim

6327 AC dėyeydüŋ, Q diyāruŋ

6328 AC Şīrūye'ye (C Şīrūyibe [?]) ʿışḳ, Q Şīrūye ʿışḳı

6329 C ki ⁀atası, Q atası, A kim işi; AC ḫāṣ, Q ḫāṣa

6333 AC Şöyle, Q Söyle

C Ḫaber dāden-i resūl ez mevt-i Necāşī

Q Ḫaber dāden-i resūl ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām ez mevt-i Necāşī

6334 AC Rāstlıḳda, Q doġrulıḳda

[6335-6336 – Q ↲]

6337 AC ölür ü ... Ṭaybe'ye (C Ṭıybe'de) vardı, Q öldi ol ... Ṭaybe'ye vėrdi

[6339/6340] A Nümūden-i Resūlü'llāh kerāmet der sefer-i āḫar

C Nümūden-i Resūlü'llāh kerāmet-i uḫrā der sefer-i āḫar

6325 Oġlı Şīrūye ‿anı ėder uş helāk
Ḳılur ol nāme bigi baġrını çāk

6326 Bī-edebligi cezāsın bulur ol
İşidesiz ki nėce zār olur ol

6327 Ḫusrev almışdı sevüp bir ʿavreti A55a, C222b
Naḳş-ı Mānī’dür dėyeydüŋ ṣūreti

6328 Adı Şīrīn idi līkin ʿışḳı şūr
Şīrveş Şīrūye’ye ʿışḳ ėtdi zūr

6329 Ḳaṣd ėtdi ki ‿atası Ḫusrev öle
Tā ki Şīrīn ḫāṣ gendüniŋ ola

6330 Kim durur kim döye ʿışḳuŋ zūrına
Kim bilür kim ʿışḳ nedür zūrı ne

6331 Ḫusrev ü Şīrīn yaturken bir gėce Q226b
Yardı Ḫusrev ḳarnını ucdan uca

6332 Bacadan ėnüp anı ḳıldı helāk
Nāme bigi ‿ėtdi cigergāhını çāk

6333 Şöyle kim dėdi resūl-i Ẕü’l-celāl
Ol gėce bu ṣūret ile oldı ḥāl

Ḫaber dāden-i Resūl ez mevt-i Necāşī

6334 Var idi bir beg Yemen’de rāst-rev
Rāstlıḳda ḳamudan almış girev

6335 Mü’min olmışdı resūli görmedin
Yolına girmişdi aŋa ėrmedin

6336 Dāniş ehli şaḫṣ idi pāk-iʿtiḳād
Şöhret ile ‿aŋa Necāşī olmış ad

6337 Ol Yemen’de ölür ü ḫayrü’l-beşer
Öldügi gün Ṭaybe’ye vardı ḫaber

6338 Ḳıldı aṣḥāb ile anuŋçün namāz
Kim aŋa raḥmet ḳıla ol bī-niyāz

6339 Bir seferde kim çerisi çoġ idi
Ėrdiler bir yėre kim ṣu yoġ idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6341 AC ṣuṣuz, Q ṣaġar

6342 AC elin ol ḳabuŋ ... bol, Q elini ol ḳapu ... yol

6343 AC Ki ⁀ol, Q Ol

AC Beyān-ı kerāmet-i ū der teng sāl

6344 AC yılında, Q yıl idi

6345 A ḳurṣı, C ḳurṣ, Q ḳurṣa

6346 Yėdi yüzi daḫı ṭoyup gėtdiler

AC Beyān-ı kerāmet-i āḫar der feṭḥ-i Ḫayber

6347 AC Rāyetin, Q Rāyilen (?)

6348 AC yarın, Q yazın

6349 AC yaş, Q baş

6350 AC anı kim (C ki) ... iki gözi ṭolmış eşk ü, Q anа ... dolmış iki gözi eşk

6351 AC sürdi ... göze, Q sürtdi ... gözi; AQ elin, C elini

Nümūden-i Resūlü'llāh kerāmet-i uḫrā der sefer-i āḫar

6340 Ḫalḳ anda zār u teşne ḳaldılar C223a
Pes Resūl'e ḥāli ʿarża ḳıldılar

6341 Ḥālden ol dem ki āgāh oldı ol
Bir ṣuṣuz ṣu ḳabın ele aldı ol

6342 Ḳodı elin ol ḳabuŋ aġzına ol
Barmaġından aḳdı bir ṣu şöyle bol

6343 Ki ⁀ol ṣudan ḳamusı sīr-āb oldılar
Götürübildüklerince aldılar

Beyān-ı kerāmet-i ū der teng sāl

6344 Ḳaḥṭ yılında ki yoġ idi ṭaʿām Q227a
Açlıġa uġradı aṣḥābı temām

6345 Ayca bir ḳurşı eline aldı ol
Yėdi yüze ḳūt u ḳuvvet oldı ol

6346 Yėdi yüzi daḫı ṭoyup gėtdiler
Evlerine daḫı nesne ⁀iletdiler

Beyān-ı kerāmet-i āḫar der feṯḥ-i Ḫayber

6347 Çünki peyġām-ber ėrişdi Ḫayber'e
Rāyetin vėrmek dilerdi Ḫayder'e

6348 Dėdi yarın vėriserem rāyeti
Bir gişiye ki ⁀andadur feṯḥ āyeti

6349 Ḫayder'üŋ ol gėce aġrıdı gözi
Şöyle ḳan yaş ile boyandı yüzi

6350 Ṭanla ⁀oḳudı anı kim vėre ʿalem
Gördi iki gözi ṭolmış eşk ü dem

6351 Gözlerine sürdi elin ol zemān
Ėrdi aġrımış göze Ḫaḳ'dan emān

6352 Ėy nėçe ḫaste ki ⁀aŋa ėrdi resūl
Ėrdügi demde selāmet buldı ol

6353 Ėy ki nėçe ṣāḥib-i zaḫm u elem C223b
Bir deminden oldı ⁀anuŋ bī-renc ü ġam

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6352 AC ki, Q -

6353 AC anuŋ, Q kim

[6354 < Q]

6355 AC aradan gėtdi, Q oradan geçdi

6356 AC nīme, Q nīm

[6357 - Q ڴ]

6358 AC seyle, Q söyle

6359 AC musaḫḫardı, Q musaḫḫar idi

6360 A -ālūde, C -ālūẓe, Q -ālūd biryān söyledi

[6361-6362 – Q: 6362a 6361b 6361a 6362b]

6361 AC Dėdi kim (C ki) sen Ḥaḳ, Q Dīne sen ḥaḳḳā

6362 AQ Muʿcizātuŋ, C Muʿcizātın

[6364 < Q]

6367 AC Oldı, Q Olur

6369 AC Gėcelerden, Q Gėcelerde

6354 Bir işāretle ki ṭaġa ḳıldı ol
Ṭaġ ayrılup arası oldı yol

6355 Leşker ile çün aradan gėtdi ṣaġ
Rāst oldı ulaşuban gėrü ṭaġ

6356 Ḳılıcından oldı pür-ḫūn çāh-ı Bedr
Barmaġıyla ⁀oldı dü nīme māh-ı bedr

6357 Dileseŋ ki ⁀ère yaḳīne bu ḫaber
Oḳı Ḳur'ān'da ki *ve'nşaḳḳa'l-ḳamer*

6358 Baḥr bigi seyle ḳarşu yöridi
Seyl aŋa yol olmaġ içün ḳurıdı

6359 Bil ki yėr ü gök musaḫḫardı aŋa Q227b
Diŋle bu sözleri kim dėrem saŋa

6360 Aŋa zehr-ālūde biryān söyledi
Zehrnāk olduġını şerḥ eyledi

6361 Nuṭḳa geldi ⁀anuŋ öŋinde sūsmār
Dėdi kim sen Ḥaḳ nebīsin āşikār

6362 Mu'cizātuŋ ḫalḳ çünkim bildiler
Dīne girmeklige raġbet ḳıldılar

6363 Dīn-i İslām'uŋ dėrilüp leşkeri
Yöridiler ṭutmaġa her kişveri

6364 Ḳanda kim Ḥaḳ emri birle ėrdiler
Dīne girmeyene ḳılıç urdılar

6365 *Cāhidu'l-küffār* emrin dutdılar
Cānı Ḥaḳ yolına ḳurbān ėtdiler

6366 *Inne fī mevtī ḥayātī* dėdiler
Hem *ḥayātī fī memātī* dėdiler

6367 Oldı olduḳda ḳılıçları revān
Ümmetī ta'lū ve-lā tu'lā 'ayān

6368 Dutdılar u hem dutalar 'ālemi C224a
Fikr ėde bu işi olan ādemī

6369 Gėcelerden bir gėce olmışdı sa'd
Çoġ idi ol gėcede berḳ ile ra'd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6370 AC oyanuḳdı, Q oyanurdı

A Beyān-ı Burāḳ āverden-i Cebreʾīl ʿaleyhi's-selām be-Resūl ʿaleyhi's-selām

Q Ḳıṣṣa-i miʿrāc ve ṣıfat-i āverden-i Rūḥ-ı Ḳuds be-Resūl ṣalla'lāhu ʿaleyh

6371 AC Ol, Q -

C Beyān-ı Burāḳ āverden-i Cebreʾīl ber Resūl ʿaleyhi's-selām

6372 CQ Emr, A Emri; AC ki, Q -

6373 AC ol bedr hem, Q kim budur

6375 AC orayı, Q oradan

Q RESİM: Miʿrāc

6377 AC Ḳuds'e ... ol, Q Ḳuds ... yol

6378 AC anda cemʿ-i ... Hem oradayidi cümle, Q kim cemīʿ-i ... Tāc-ı ebrār u sirāc-ı

6380 AC Cümlesi ėtdiler aŋa, Q Hem orada idi cümle

6370 Ne uyurdı ne oyanuḳdı resūl
Yėre gökden Cebre’īl ėtdi nüzūl

Beyān-ı Burāḳ āverden-i Cebre’īl be-Resūl ‘aleyhi’s-selām

6371 Bir Burāḳ ile ėniben Cebre’īl
Ol resūle dėdi sėni ‿oḳur Celīl

6372 Emr işidüp resūl-i Kirdigār
Ol Burāḳ’a diledi ki ‿ola süvār

6373 Ol Burāḳ olmadı hergiz aŋa rām Q228a
Dėmeyince ‿ol bedr hem faḫrü’l-enām

6374 Aḥmed-i Muḫtār imām-ı enbiyā
Tāc-ı ebrār u sirāc-ı evliyā

6375 Pes Burāḳ’a atlanup oldı revān
Vardı Ḳuds’e gördi orayı ‘ayān

6376 Çünki fermān eyledi Ḳayyūm u Ḥay
Yėr ü gök oldı aŋa bir demde ṭay

6377 Çünki Ḳuds’e ‿iletdi anı rāst yol Q228b
Girdi ol dem Mescid-i Aḳṣā’ya ol

6378 Ḥāżır idi anda cem‘-i enbiyā
Hem oradayidi cümle evliyā

6379 Ḳamu vėrdiler aŋa anda selām
Dėdiler ehlā vü sehlā ėy imām

6380 Beyt-i Ma‘mūr’uŋ içinde enbiyā
Cümlesi ėtdiler aŋa iḳtidā

6381 Ḳıldılar anda anuŋ ile namāz
Eylediler Ḫālıḳ’a ‘arż-ı niyāz

6382 İḳtidā ėtdi ‿enbiyā aŋa temām C224b
Ḳamusı me’mūm idi vü ol imām

6383 Çün namāzı ḳıluban oldı revān
Gördi yolda dikilü bir nerdübān

6384 On idi ol nerdübānuŋ pāyesi
Baḫt anuŋ kim ‘ilm ola ser-māyesi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6385 (< Q) A ki, C -

6386 AC zāhirdür, Q zāhirdi

6387 AC Dėmek, Q Dilek

6388 AC Gėtmese, Q Gėtmeye; A[Q?] müdrikāt, C müdrekāt

6390 AC ki ⁀anda ⁀olur dāyim, Q k'olur anda

Q Resīden be-çerḫ-i evvel

[6391-6442 – Q228b/229a'de birkaç varak eksiktir]

6395 A ḫayra, C ḫayr

[6396/6397] AC Resīden-i Resūl (A + ü'llāh) be-āsmān-ı düvvüm ve (C -) dīden-i ʿUṭārid (A + -rā)

6385 Bėşi altun pāyenüŋ bėşi gümiş A55b
Devlet anuŋ ki ‿ėtmeye hergiz kem iş

6386 Çıḳduġı on pāyelü ol nerdübān
Ḥiss-i ẓāhirdür ü bāṭın bī-gümān

6387 Dėmek idi kim bu on ḥissi temām
Terk ėt kim ḳurb ola yėrüŋ müdām

6388 Gėtmese idrāk ü cümle müdrikāt
Nėcesi ola müyesser keşf-i ẕāt

6389 Çünki bu on oldı ḳarşuŋda ḥicāb
Ḳamusın terk eyle kim budur ṣavāb

6390 Rūḥ-ı Ḳuds oluban aŋa rāh-ber
Vardı ‿oraya ki ‿anda ‿olur dāyim ḳamer

6391 Gördi bir ʿālem ḳamu nūr u ẓiyā
Her küdüretden ki bulmışdur ṣafā

6392 Bir melek gördi ‿ol felekde ḫūb u pāk
Bir yüzi muẓlim birisi tābnāk

6393 Geh eriyüp ḫavf ile bulur fenā
Geh recādan ėrişür aŋa şifā

6394 Yėr yüzi anuŋ ile pür-nūr idi
ʿAdli birle memleket maʿmūr idi

6395 Ol melek vėrdi aŋa anda selām
Pes dėdi kim ḫayra maḳdem ėy imām

6396 Gerçi kim ol muẓlim ü pür-nūr idi
ʿĀlem anuŋ ʿadlile maʿmūr idi

Resīden-i Resūl be-āsmān-ı düvvüm ve dīden-i ʿUṭārid-rā C225a

6397 Ol aradan vardı ikinci göge
Gişi ögerse gerek anı öge

6398 Ol felekde bir melek gördi imām
Cüst ü bes zīrek ḳamu işde temām

6399 Yarısı ḳar idi ‿anuŋ yarısı nār
İki żıd bir yėrde olmış sāz-kār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6402/6403] A Resīden-i Resūlü'llāh be-āsmān-ı sivvüm ve dīden-i ū Zühre-rā
C Resīden-i resūl be-āsmān-ı sivvüm ve dīden-i Zühre

[6405/6406] A Resīden-i Resūlü'llāh be-āsumān-ı çehārüm ve dīden-i ū āftāb-rā
C Resīden-i resūl be-āsmān-ı çehārüm ve dīden-i āftāb

6408 A var idi, C vardı

[6409/6410] AC Resīden-i Resūl (A + ü'llāh) be-āsumān-ı pencüm ve dīden-i ū (C -) Merrīḫ-rā

[6412/6413] AC Resīden-i Resūl (A + ü'llāh) be-āsumān-ı şeşüm ve dīden-i ū (C -) Müşterī-rā

6400 Yazar idi bī-devāt u bī-ḳalem
Söyler idi bī-zübān u ḥarf u fem

6401 Ėtdi ‿aŋa çoḳ dürlü sırrı āşikār
Ḳıldı ‿anı ʿilm-i ledünnīde süvār

6402 Gördi üçünci felekde bir melek
Aŋa ḥüsn ile cemāl olmış bezek

Resīden-i Resūl be-āsmān-ı sivvüm ve dīden-i Zühre-rā

6403 Rūḥ u reyḥān anda vü nūr u sürūr
Cennetü'l-ḫuld anda vü ḥūr u ḳuṣūr

6404 Ġūldür Ḥaḳḳ'ı dėyen gişiye ḥūr
Anı isdeyene zindāndur ḳuṣūr

6405 Ol Resūl andan saʿādet buldı çoḳ
Ol ḳadar kim hīç ḥadd ü ʿaddi yoḳ

Resīden-i Resūl be-āsmān-ı çehārüm ve dīden-i Āftāb-rā

6406 Gördi dördincide bir ulu melek
Rūşen anuŋ nūrıla yėdi felek

6407 ʿĀlem-i ecsāmı pür-nūr eylemiş
Yėr yüzini cümle maʿmūr eylemiş

6408 Merḥabā dėyüben aŋa söyledi
Müşkili kim var idi āsān eyledi

6409 Baḫt u devlet vėrdi vü feth ü ẓafer C225b
ʿİzzet ü teʾyīd ü daḫı kerr ü fer

Resīden-i Resūl be-āsumān-ı pencüm ve dīden-i Merrīḫ-rā

6410 Çün beşinciye ėrürdi anı yol
Bir firişte daḫı anda gördi ol

6411 Ne firişte şöyle heybetlü dilīr
Kim şecāʿat andan ögrenürdi şīr

6412 ʿİzz ü nuṣret vėrdi aŋa ol melek
Şol ḳadar kim aŋa rām oldı felek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6417/6418] A Resūlü'llāh resīd be-āsumān-ı heftüm ve Zuḥal-rā dīd
C Resīden-i resūl be-āsmān-ı heftüm ve dīden-i Zuḥal-rā

6422 ş̲ebāt: AC nebāt

6423 A ḫ̲ayra, C ḫ̲ayr

6424 A dėdi, C dėyi

Resīden-i Resūl be-āsumān-ı şeşüm ve dīden-i Müşterī-rā

6413 Çün anı altıncıya ėrürdi yol
Anda daḫı bir firişte gördi ol

6414 İşi ʿanuŋ tesbīḥ ile taḳdīs idi
Şuġli hem taʿlīm ile tedrīs idi

6415 Bir vilāyet buldı anda ṭolu nūr
Rūḥ u revḥ u daḫı ẕevḳ ile sürūr

6416 Her saʿādet kim yėr ile gökde var
Ol melek ėtdi aŋa cümle niṯār

6417 Oradan daḫı gėdüp ol muḳtedā
Sidreye ėrdi kim oldur müntehā

Resīden-i Resūl be-āsmān-ı heftüm ve dīden-i Zuḥal-rā

6418 Bī-gümān ol oldı yėdinci felek
Gördi anda daḫı bir ulu melek

6419 Kim yėre nūrı ėder idi eṯer
Lākin anı görmez idi her başar

6420 Yėr ile gök heybeti ṭolmış idi
Çerḫ ü encüm aŋa rām olmış idi

6421 Ol firişte dėdi ʿaŋa vėrüp selām C226a
Ḳurb-i *bi'r-Rıżvāni min rabbi'l-enām*

6422 Anda vėrildi ṣalāt ile ṣebāt
Hem vaḳār u daḫı çoḳ dürlü hibāt

6423 Gördi bir ʿālem firişteler ṭolu
Dėdiler kim ḫayra maḳdem ėy ulu

6424 Oradan bir yėre ʿiletdi ʿanı Celīl
Lev denevtü dėdi ḳaldı Cebre'īl

6425 ʿAḳl u hem ḥis orada ḥayrān idi
Fehm ü vehm ü fikr ser-gerdān idi

6426 Ne cihet var idi anda ne mekān
Hem ne ḥayyiz var idi vü ne zemān

6427 Yoġ idi ʿanda ḳurb u buʿd u ḳabl u baʿd
Leyl ü yevm ü fevḳ ü taḥt u naḥs u saʿd

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6431 A Kim gerek ki, C Ki gerek kim

6434 A sen yaḳīn, C bes yaḳīn

6443 CQ Aġlamaḳdı, A Aġlamaḳdan

6428 Hem melek fikr ėtdüginden hem beşer
Yoġ idi ⁀ol ḥażretde bir ẕerre eṣer

6429 Oradan bir vādiye oldı revān
Kim vėrilmez kimseye andan nişān

6430 Anuŋ adı vādī-i ḥayret olur
Her kim anda ėrişür ḥayrān ḳalur

6431 Oldı Ḥażret'den orada ⁀aŋa nidā
Kim gerek ki ėdesin baŋa ṣenā

6432 Şükr-i niʿmet istemekden ol ʿayān
Niʿmetine ḫod anuŋ yoḳdur kerān

6433 Lā-cirem kim dėdi *Lā aḥṣā ṣenā*
Sen beḳādasın benem ehl-i fenā

6434 Ol ṣenā kim saŋa lāyıḳdur hemīn
Sen ėdebilürsin anı sen yaḳīn

6435 Çün ṣenādan ʿacz gösterdi resūl
Ol ṣenānuŋ yėrine oldı ḳabūl

6436 Tuḥfe anda yoḳlıġ u ʿacz oldı pes C226b
Daḫı nesne var dėyü ėtme heves

6437 Gendüŋi yoġ eyle kim var olasın
Şemʿ gibi cümle envār olasın

6438 Olma ġarre ṭāʿate kim ol ġurūr
Ėtdi Şeyṭān-ı racīm adın ġarūr

6439 Ṭāʿat ile Rabbü'l-erbābı türāb
Bula dėrsin kej degül mi bu ḥisāb

6440 Çünki aġlardı gėcelerde resūl
Ṣubḥ olınca ḳaluban ḥayretde ol

6441 Kim ḳabūl ola mı ėtdügi niyāz A56a
Yā ola mı red ḳılduġı namāz

6442 Ol ki ⁀aŋa *İnnā fetaḥnā* oldı vaḥy
Hem aŋa buyrılmış idi emr ü nehy

6443 Aġlamaḳdı ėrte gėce ʿādeti Q229a
Ḥüzn idi peyveste resm ü sīreti

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6444 CQ bir, A pür-; AC bulmışsın, Q olmışdur

6445 AC ṭā'at, Q ṭāḳat

6446 AC ola degşürülüben (C degşürilüben), Q eyle kej tehīyilen (?)

6447 AC Diline vü ... Kimseneye ėrmeye, Q Dillerine ... Kimseye ėrmeye hīç

6448 AC Tangrı, Q Fikr

6449 AC Çāre, Q Çār

6450 AC Her gişi bir işde gerekdür, Q Gişi her işde gerek durur

6451 A[Q?] mükemmil, C mükemmel

6452 (< Q) A şebehle, C şübehle

6453 AC içün bu ... ḥicāb olur u, Q içündür ... ḫacel olur bu

[6455 – Q ⸗]

6455 AC taḳvānuŋ ... maḳām, Q īmānuŋ ... kelām

6456 CQ ile olursa ... ḫurūş, A ile ⁀olınursa ... ḫorūs

6459 CQ ki, A kim

6444 Sen neçün böyle olasın pür-fużūl
Ṣanasın elbetde bulmışsın ḳabūl

6445 Biŋ ḫaṭāyile ki ṭāʿat ḳılasın
Ṭāʿatüŋ elbetde ḳurbet bilesin

6446 Ḳurbet ehli ol ki andaġı ṣenā
Olmış ola degşürülüben fenā

6447 Diline vü ellerine ura bend
Kimseneye ėrmeye andan güzend

6448 Daʿvī-yi zühd ü taṣavvuf ėtmeye
Taŋrı mülkinde taṣarruf ėtmeye

6449 Fıṭratu'llāhuŋ ėren tefsīrine
Çāre ͡ėder mi ḫilḳatüŋ taġyīrine

6450 Her gişi bir işde gerekdür yaḳīn
Memleket bir iş ile olmaz hemīn

6451 Ṭut ki sen cehd ile kāmil olasın C227a
Ayruġa nėce mükemmil olasın

6452 Gey yüz iledür gül ile ḫār u ḫas
Dür şebehle ėtme bīhūde heves

6453 Şöhret içün bu menābir üzre pend
Ḳurbdan saŋa ḥicāb olur u bend

6454 Bu ḫurūş u cūş u bu ḥüzn ü enīn
Şöhret içün mekr ü ḥīledür hemīn

6455 Şöhret āfet mekr ü ḥīledür ḥarām
Ehl-i taḳvānuŋ ola mı bu maḳām

6456 Ger ḫurūş ile olursa muḳtedā
Pes ḫorūs olsa gerek gey pīşvā

6457 Ḥüzn ile ger gişi būtīmār ola
Nėce ehl-i perde-i esrār ola

6458 Çoḳ durur ḳazġan ile çömlekde cūş Q229b
Līki yüzleri ḳaradur görgil uş

6459 Minber üzre ḫalḳa ėtmek serzeniş
Anuŋ işidür ki ola bed-küniş

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6460 AC etini ṭartasın ... yırtasın, Q adını dutasın ... yudasın

6462 AC ṣaġucılar, Q yıġucılar

6463 AC olursın, Q olasın

6464 AC itlerüŋ, Q anlaruŋ

6466 AC iş işlerse cümle, Q işlerse işi gey

6469 AC sözin, Q sözi; CQ ʿibāretle, A ʿibāretler

6470 AC Keşf oldı ... götürildi, Q Oldı keşf ... çün götrildi

6471 AC anda ... biri, Q andan ... yėri

6473 A Pes dėdi ‿aŋa Ḥaḳ ki, C Bes dėdi Ḥaḳ aŋa, Q Ḥaḳ aŋa dėdi ki

6475 AC ėy, Q yā

6460 Nėçe bir ḫalḳuŋ etini ṭartasın
Nėçe it gibi deriler yırtasın

6461 Ger senüŋ nefsüŋ oladı mü'mine
Kāfir adın urmayaydı mü'mine

6462 Cennet aġlamaḳla girürse ele
Cennetüŋ ehli ṣaġucılar ola

6463 Nerm söyle ḫalḳa söyleme dürüşt
Ḳāḳum ol nėce olursın ḫār-püşt

6464 Ḳāḳum olsaŋ pāẕişehler tācısın
Kirpiyiseŋ itlerüŋ tārācısın

6465 Ṣūfiliġ ḫalḳı ṭalamaġsa aḫī
Pes gerek kim sūfī ola it daḫı

6466 Ṭā'atin gören gişi nā-ehl olur C227b
Her ne iş işlerse cümle cehl olur

6467 Çün riyā şirk-i ḫafīdür ḳo anı
Ger muvaḥḥid diler iseŋ sen seni

6468 İşbu sözler ḫod gerekmez eydile
Līki istiṭrād ile geldi dile

6469 Gėrü mi'rācuŋ sözin söyleyelüm
Ḫoş 'ibāretle beyān eyleyelüm

6470 Keşf oldı ⁀ol gėce yėtmiş biŋ ḥicāb
Ġayb yüzinden götürildi niḳāb

6471 Oldı anda gendüliginden berī
Gördi rūşen bī-kem ü keyf ol Bir'i

6472 Ol cemāli gördi kim ṣādıḳ durur Q230a
Şöyle ki ⁀anuŋ ẕātına lāyıḳ durur

6473 Pes dėdi ⁀aŋa Ḥaḳ ki maḳṣūduŋ dėgil
Ḥācetüŋ nedür baŋa 'arż eylegil

6474 Dėdi senden sėni isderem hemīn
Ḥācetüm kim var ḳamu sensin yaḳīn

6475 Ümmetüme raḥmet eyle ėy Ġafūr
Ḳıl olardan mihr ėdüp ḳahruŋı dūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6476 AC anda aŋa, Q aŋa anda

6477 AC lafẓ u ḥarf, Q ḥarf u lafẓ

6479 AC ėrdi, Q ėndi

6480 AC oldı öŋ ne, Q olduġına

6481 AC ẓafer, Q ol ẓafer

6482 Muḥammed dün yaru: ACQ Muḥammed'den berü

6483 AC kim (C ki) aŋa ... Anı ki, Q aŋa kim ... Anı kim

6484 AC sūzen, Q sözden

6485 AC nūra ⁀ėrüp ṭut (C dut), Q nūr ėdüp bu

6488 AC Sünnī olmaz ḳalanınuŋ, Q Mü'min olmaz kim bununŋdur

6489 AC vėrdi ... Münkiri (C Münkir) anuŋ mülḥid ola vü, Q var ... Münkiri anuŋ be-cid olur

6490 AC Çün işitdüŋ kim (C ki), Q Çünki işitdüŋ

6491 AC evṣāfıydı, Q evṣāfdı

6476 Vaḥy oldı anda aŋa ol gėce
Līki bilmez kimse ol vaḥyi nėce

6477 Söz ki ol bī-ṣavt u lafẓ u ḥarf ola
Kimse anı ne ḳıyās ile bile

6478 Farż oldı ol gėce ṣavm u ṣalāt
Daḥı ḥacc u hem cihād ile zekāt

6479 Biŋ gezin Dergāh'a ėtdi ol niyāz
Tā ki elliden bėşe ėrdi namāz

6480 Bu ḥavās-ı ẓāhire çün oldı bėş
Şükr-i Ḥaḳ bėş oldı öŋ ne kem ne bīş

6481 Çün mübārek oldı aŋa ol sefer C228a
Buldı cümle ārzūsına ẓafer

6482 Ol seferden döndi ol gėce gėrü
Merkeze geldi Muḥammed dün yaru

6483 Zī Muḥammed kim aŋa vėrdi Kerīm
Anı ki bulmadı ʿĪsī vü Kelīm

6484 Ṭūr perde ⁀ėtdi aŋa bir şuʿle nūr
Ḳurbdan bir sūzen ėtdi bunı dūr

6485 Ol Resūlu'llāh şol resme ki şemʿ
Nūr oldı nūra ⁀ėrüp ṭut söze semʿ

6486 Şükr ėtgil Ḥaḳḳ'a sen kim ol Ġanī Q230b
Ümmetinden eyledi anuŋ seni

6487 Kaʿbe'den Ḳuds'e degin ėrdügine
Mescid-i Aḳṣā'ya hem girdügine

6488 Münkir olan kāfir ü dīnden berī
Sünnī olmaz ḳalanınuŋ münkiri

6489 Çünki bunda vėrdi āyāt u ḥadīṯ
Münkiri ⁀anuŋ mülḥid ola vü ḫabīṯ

6490 Çün işitdüŋ kim nėcedür muʿcizāt
Diŋle vaṣfından daḫı birḳaç ṣıfāt

6491 Ḳamu evṣāfıydı ⁀anuŋ vaṣf-ı kemāl
Pāk-sīretdi vü hem ṣāḥib-cemāl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6492 AC vü hem idrākātı, Q hem daḫı idrāki

6493 A[Q?] Müdrekātı, C Müdrikātı

6494 AC neyi kim dėr idi ol, Q ne çünkim dėr idi

6495 AC ėrerdi, Q yürürdi

[6496 < Q]

6497 AC ṣabāḥat ... semāḥat, Q semāḥat ... ṣabāḥat

6498 (< Q) A Ḳūtdan, C Ḳurṣadan

[6500-6501 – Q'da yaknız 6500a 6501b]

6501 AC Faḳrı, Q Faḳr

6502 AC ü firāsetdeydi, Q firāset idi

6504 A ki ‿āyīneye, CQ ki (Q kim) āyīne

6505 AC işi vü, Q vü işi

6506 AC red yoḳ bī-hīç-şek, Q reddi yoḳdur hīç şek

6492 Āferīnişde ḳamu ʿużvı dürüst
Hem ḳuvāsı vü hem idrākātı cüst

6493 Müdrekātı görür idi ėrmedin
Mubṣırātı bilür idi görmedin

6494 Her neyi kim dėr idi ol ġaybdan
Gün bigi pākizeyidi reybden

6495 Şöyleyidi rūşen anuŋ fiṭnatı
Kim ėrerdi her nihāna fikreti

6496 Rūy-ḫandān idi vü şīrīn-kelām C228b
Ṣıdḳ idi ḫod ẓāhir ü bāṭın temām

6497 Hem melāḥat hem ṣabāḥat ehlidi
Hem semāḥat hem feṣāḥat ehlidi

6498 Anda ḥırṣ az u ḳanāʿat çoġ idi
Ḳūtdan artuḳ ġıẕāsı yoġ idi

6499 Ḳūtıyidi günde bir ḳurṣ-ı cevīn
Ger riyāżetse hemīn ola hemīn

6500 Yoġ idi ⁀anda ḥırṣ-ı māl u sīm ü zer
Dünyelik ḳatındayidi bī-ḫaṭar

6501 ʿArż oldı faḳrde ⁀aŋa kūh-ı zer
Faḳrı ṭutdı ėtmedi kūha naẓar

6502 Rāy u tedbīr ü firāsetdeydi cüst
ʿAdl ü inṣāf u seḫāvetde dürüst

6503 Olmış idi nefsi Ḥaḳ'dan tezkiye A56b, Q231a
Bulmış idi nefsi anuŋ taṣfiye

6504 Levḥa ḳarşuyidi ol her-āyine
Şöyle ki ⁀āyīneye ḳarşu āyine

6505 Aŋa kim taḳdīr ėtmişdi ḳażā
Ṣabr u teslīm idi işi vü rıżā

6506 Çün ḳażāya red yoḳ bī-hīç-şek
Her ki mü'mindür aŋa rāżı gerek

6507 Her ḫaṭādan ẓāhiri olmışdı pāk
Bāṭını nūr idi ġāyet tābnāk

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6508 AC ki, Q -; A[Q?] müşeffiʿ, C müşeffeʿ

6509 AQ ıṣlāḥ, C iḥlāṣ

6510 AC Ki ⁀oldı nāru'llāhdan ol iki leheb, Q Oldı nūru'llāhdan ol iki heb

6511 AC var iseydi ... Anuŋ içündi ki ⁀ola, Q olsaydı ... Anuŋ içün ola; AQ defʿ ehl-i şer ... C defʿ-i şer

6512 AC beḳāsından fenā, Q fenāsından beḳā

6513 CQ tāc-ı rüsül, A tācü'r-rüsül

6514 AC var idi, Q vardı

6515 AC Ki ⁀oldı, Q Oldı

6516 AC çoġ ... nefsinde irilik, Q var ... nefsde ayrılıḳ

6517 AC ġayb ... ġayb, Q Ḥaḳ ... Ḥaḳ

6518 AC adı ... idi, Q idi ... adı

6519 AC Gündüz anuŋ ... gėcesi, Q Gündüzünüŋ ... gėce; AQ degin, C dek

6520 AC kim (C ki) ola ol ḳarż (C farż), Q ol ėder farżı

6521 AC idi, Q oldı

6508 Her ne emre ki ⁀ère olmışdı muṭīʿ
Lā-cirem oldur müşeffiʿ hem şefīʿ

6509 Ḫayr idi peyveste dāyim pīşesi
Ṣulḥ u ıṣlāḥ idi hem endīşesi

6510 Ne ḥased var idi anda ne ġażab
Ki ⁀oldı nāru'llāhdan ol iki leheb

6511 Bu ikiden var iseydi ⁀anda eṣer C229a
Anuŋ içündi ki ⁀ola defʿ ehl-i şer

6512 İşiyidi rūz u şeb ḫavf u recā
Bulmış idi Ḥaḳ beḳāsından fenā

6513 *Şeyyebetnī sūretü Hūdin* dėdi
Lā-cirem tācü'r-rüsül oldı adı

6514 Hem fütüvvet vardı anda hem seḫā
Hem mürüvvet var idi ⁀anda hem vefā

6515 Şöyleyidi ḫalḳ içinde ol kerīm
Ki ⁀oldı ⁀anuŋ medḥi *ʿālā ḫulḳin ʿazīm*

6516 Nerm-ḫūlıḳ anda ġāyet çoġ idi
Hīç nefsinde irilik yoġ idi

6517 Göŋliyidi maḫzen-i esrār-ı ġayb Q231b
Cānıyidi maṭlaʿ-i envār-ı ġayb

6518 Gendü dilinde adı miskīn idi
Nefsine ḫod meskenet āyīn idi

6519 Gündüz anuŋ işi olmışdı ṣıyām
Ṣubḥa degin gėcesi olmışdı ḳıyām

6520 Çün teheccüd oldı Ḥaḳ'dan farż aŋa
Anuŋ içün kim ola ol ḳarż edā

6521 Ol ḳadar ėderdi her gėce ḳıyām
Kim şişer idi ayaḳları temām

6522 Her ne ḥāżır olsa anı yėr idi
Şükr ėdüp *El-faḳru faḫrī* dėr idi

6523 Ẕikr ü fikriyidi dāyim ol Celīl
Aŋa olmışdı muʿallim Cebreʾīl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6527 AC ol merġūb, Q hem merġūb

6529 AC Ki ⁀ètdi, Q Ètdi

[6531 < Q]

6532 (< Q) A cemʿdeydi, C cemʿde idi

6533 AC idi ⁀èy ulu, Q oldı uyu (?); CQ Hem, A Her

6534 CQ ki, A kim

6535 (< Q) A tefrīd, C tefsīr

6536 AC taḫallī, Q tecellī

[6537 < Q]

6538 AC cemʿ-i, Q cemʿe

6539 AC issiyidi vü, Q işiydi vü kim

6524 Olduġıyiçün ḳamu işde temām
Oldı her dilde adı Faḫrü'l-enām

6525 Ṣabr içinde dėyedüŋ Eyyūb idi
Ḥüznde ḫod ṣanaduŋ Yaʿḳūb idi

6526 Ḥaḳ'dan anuŋ ḫilʿati *Levlāk* idi C229b
Nerdübānı pāyesi eflāk idi

6527 Ḫażret-i ʿizzetde ol maḥbūb idi
Yėr ile göklerde ol merġūb idi

6528 Dīn ʿulūmında ḳavī dānāyidi
Dėyeyidüŋ bī-kerān deryāyidi

6529 Andadur *ʿilme'l-yaḳīn ʿayne'l-yaḳīn*
Ki ⁀ėtdi ⁀anı *ḥaḳḳe'l-yaḳīn* pākize-dīn

6530 Oldı ol ʿilm-i ledünnīde temām
Şöyle kim olmış idi Ḫıżr'a imām

6531 Ehl-i keşf idi vü ehl-i maʿrifet
Olmış idi göŋli rūḥānī-ṣıfat

6532 Ṣāḥib-i ḥāl idi vü ehl-i maḳām
Tefriḳayla cemʿdeydi ol imām

6533 Ġaybeti cümle ḥużūr idi ⁀ėy ulu Q232a
Hem riyāżetdeydi evḳātı ḳamu

6534 Göŋlinüŋ ki ʿādeti telvīn idi
Taṣfiye bulup gehī temkīn idi

6535 Şuġli dāyim Ḫaḳḳ ile tefrīd idi
Göŋli işi kevnden tecrīd idi

6536 Hem tedellā hem ṭarīḳatde imām
Hem taḫallī hem tecellīde temām

6537 Hem tedennī hem teraḳḳīdeydi ol
Hem tecellī hem taʿallīdeydi ol

6538 Yėriyidi cemʿ anuŋ cemʿ-i cemʿ
Bu söze olġıl benefşe bigi semʿ

6539 Ḳabż u basṭ issiyidi vü hem cemāl
Var idi Aḥmed'de bu ḳamu kemāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[6540 < Q]

6541 AC Var idi anda heybet ü vecd ... ṭavāliʿ ... bī-ḫafā, Q Vardı anda heybet-i vaḥd ... ṭavāyiʿ ... bī-cezā

6542 AC ḫalvetdeydi ... celvetdeydi, Q vaḥdetdeydi ... ḫalvetdeydi

6543 AC ol u nigeh ... buldı, Q ulu ne [o levne?] tā kim ... ḳıldı

6545 AC Ḥaḳḳ'ayidi her sefer ki, Q Ḥaḳḳı idi hem sefer

6546 AC Kevnden sırrı vü ḳalbiydi, Q Kim güneşden sözi ḳılaydı

6547 AC tecellīde, Q tecellīded

6548 AC dėyü isdedi (C istedi) ki, Q dėdi istedi

[6550 < Q]

6552 AC vaḥdetdür ol Ḥażret, Q vaḥdetde ol vaḥdet

[6553 < Q]

6554 A[Q?] iṣbāt-ı, C iṣbāt

6540 Bile anda şöyle kim iṣbāt u maḥv
Ḳurb-ı bī-bu‘d u daḫı sükr ile ṣaḥv

6541 Var idi ‾anda heybet ü vecd ü fenā C230a
Hem ṭavāli‘ hem levāyıḥ bī-ḫafā

6542 Ėvine girdükde ḫalvetdeydi ol
Ṭaşra çıḳduġında celvetdeydi ol

6543 Ḳuṭb idi ol u nigeh evtādvār
Andan aluban naẓar buldı ‾i‘tibār

6544 Ḥaḳ murād idi vü ol Ḥaḳḳ’a mürīd
İşbu ḥāle münkir olandur merīd

6545 Oldı ol sālik mesālikde yaḳīn
Ḥaḳḳ’ayidi her sefer ki ‾ėtdi hemīn

6546 Kevnden sırrı vü ḳalbiydi arı
Rūḥıyidi mā-sivā’llāhdan berī

6547 Mūsi’nüŋ ḥaẓẓı tecellīde ṣıfāt
Bī-su’āl aŋa tecellī ėtdi ẕāt

6548 Var idi Mūsī’de varlıḳdan eṣer
Ernī dėyü isdedi ki ‾ėde naẓar

6549 Yā-yı nisbet varlıġa oldı delīl
Rūḥ ḥaẓẓına naẓar durur sebīl

6550 Ol eṣerden aŋa görinmedi ẕāt
Oldı ‾aŋa rūşen tecellā-yı ṣıfāt

6551 Yoġ idi Aḥmed’de ḥaẓẓ-ı nefs ü rūḥ Q232b
Oldı ‾aŋa ẕātuŋ tecellāsı fütūḥ

6552 Ḥażret-i vaḥdetdür ol Ḥażret yaḳīn
Keṣret olmaz anda vaḥdetdür hemīn

6553 ‘Īsī’ye *Da‘ nefseke* oldı ḫiṭāb
Ḥaẓẓ-ı nefs ü rūḥ olur pes ḥicāb

6554 Bildüŋ ise ‾iṣbāt-ı vaḥdetle anı
Maḥv eyle gendülikden sen seni

6555 Ḥaḳḳ’ı isderseŋ ḫalāyıḳdan kesil
Ḳurb dilerseŋ ‘alāyıḳdan kesil

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6556 AC Nėçe kim (C ki), Q Nėte kim

6558 CQ Sen, A Pes; AC ḫalḳ, Q ḫalḳı

6559 AC içünŋde ... vère, Q içinde ... ère

6560 AC oduŋ ... cihān ṭola aduŋ, Q aduŋ ... cihāna dolduŋ

6561 C Ḳorḳuyile, Q Ḳorḳıla, A Ḫavf ile; AC her, Q -dür

6562 AC gök ki, Q gök

6564 AC Gendüzin, Q Gendüsin

[6565 < Q]

6568 AC ki ... buldılar, Q - ... bildiler

6569 AC āyīnine, Q dīnine

6570 AC yüz ... ki, Q yıl ... -

6556 Nėçe kim sen ḫalḳ içinde olasın C230b
Ḥāşe li'llāh anı nėce bulasın

6557 ʿĀşıḳ olanuŋ işi yitmek durur
Cānına vü başına yėtmek durur

6558 Sen dilersin ḫalḳ sėni bileler
Ḳapuŋa Kaʿbe ṭavāfın ḳılalar

6559 Sūz içüŋde var ise gerek nihān
Her nefesde vėre senden būy-ı cān

6560 Ger ʿayān olsa ocaḳ bigi oduŋ
Rū-siyahlıḳda cihān ṭola aduŋ

6561 Ḳorḳıyile ⁀ėtmek gerek her ṭāʿati
Aŋa kim ola Muḥammed ümmeti

6562 Ḳorḳıdandur gök ki döner ṭuramaz
Ḳorḳıdandur yėr ki düşdi ṭuramaz

6563 Şimdi bu zerḳ ehli ḳılduḳda namāz
Bī-ṭahāret bī-ḫuşūʿ u bī-niyāz

6564 Gendüzin ṣanur melāyikden biri
Bilmez anı ol ki Ḥaḳ'dandur berī

6565 Ġusl-i bāṭındur ṭahāret bil yaḳīn A57a
Ġusl-i ẓāhir ṣanmaġıl anı hemīn

6566 Ġusl-i bāṭın ḫubsden olmaḳ arı
Buġż u ḥıḳd u kīneden cümle berī

6567 Aḥmedī bu sözleri terk eylegil Q233a
Gėrü peyġām-ber sözini söylegil

6568 Ḫalḳ ki ⁀anda bu ḫavāṣṣı buldılar
Dīnine girmege raġbet ḳıldılar

6569 Girdiler āyīnine ⁀anuŋ fevc fevc
Ümmeti deryā gibi ⁀oldı mevc mevc

6570 Uş sekiz yüz on yıl oldı ki ⁀ümmeti
Ḳılıç uruban ṭutarlar mülketi

6571 Anlar oldı ḳamu ümmet serveri C231a
Fikr ėt bu iş ola mı serserī

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6572 AC anlaruŋ ile ėder ... olur olaruŋ, Q anlaruŋla ėderdi ... olaruŋdur

6574 AC olmadı, Q bulmadı

6575 AC ėdemedi, Q ėtmedi

6577 AC Gėtdi perrān, Q Ėtdi pervāz

6579 AC Bize müşkil oldı senden ayru, Q Senden ayru bize müşkil oldı

6580 AC ėy, Q -

6583 AC aġlayu ... ḥazen, Q aġladı ... ḥasen

6584 AC olmaḳ, Q kim

[6587 < Q]

6572 Her ki anlaruŋ ile ėder ḳıtāl
Ḳılıcında ‿olur olaruŋ pāy-māl

6573 Anlaruŋdur fi'l-ḥaḳīḳa şerʿ ü dīn
Anlaruŋdur nuṣret ü feṯḥ-i mübīn

6574 Andayiken işbu mecmūʿ-ı ḫavāṣ
Ol daḫı olmadı ölümden ḫalāṣ

6575 Altmış üç yaşına ėrdükde temām
Daḫı ‿ėdemedi bu dünyīde maḳām

6576 Ėrdi ‿ecel çengāli aŋa nā-gehān
Teng görindi gözine bu cihān

6577 Murġ-ı cān ol ʿāleme ėtdi heves
Gėtdi perrān u tehī ḳaldı ḳafes

6578 Ol Ṣaḥābe aġladılar zār zār
Ėtdiler gözleri ḫūnın cūybār

6579 Dėdi Bū-Bekr ėy resūl-i Kirdigār
Bize müşkil oldı senden ayru kār

6580 Pes ʿÖmer dėdi ‿ėy nebiyy-i dādger
Senden ayru olduġ uş zīr ü zeber

6581 Dėdi ʿOs̱mān ėy resūl-i Ẕü'l-celāl Q233b
Senden ayru bize düşvār oldı ḥāl

6582 Dėdi Ḥayder kim baŋa sensüz cihān
Teng ü zindān oldı vü düşmen bu cān

6583 Dėdi *vā ceddāh* aġlayu Ḥasan
Yaḳdı oda cānumı sensüz ḥazen

6584 Pes Ḥüseyn aŋa dėdi ėy cedd-i pāk
Baŋa sensüz vācib oldı ‿olmaḳ helāk

6585 Pes ṣahābe dėdiler *vā ḥasretī*
Nėce gėtdüŋ zār ḳoyup ümmeti

6586 *Ḳābe ḳavseyn* olmış iken menzili C231b
İḫtiyār ėtdi bu āb ile gili

6587 Ḫāk idi ten gėrü ḫāke girdi ol
Nūr idi cān gėrü nūra ėrdi ol

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6588 CQ ėrmiş, A yėtmiş

6589 AC dönüp, Q döner

6590 CQ her, A -; AC Līki, Q Hīç; AQ adı oldı, C oldı adı

6591 AC vü ger, Q eger

6593 AC ki, Q -

6595 AC bulur bulan, Q olan bulur

6597 AC niʿmet ... niḳmet, Q raḥmet ... zaḥmet

[6598 < Q]

6601 AC ola bī-şek, Q oluptur ol

6603 AC iḫtiṣār, Q iḳtiṣār

[6603/6604 – CQ:

C Ger be-gūyem tā ḳıyāmet zīn kelām / Ṣad ḳıyāmet bügzered vīn nā-temām

Q Tā ḳıyāmet ger be-gūyem zīn kelām / Ṣad ḳıyāmet bügzered vīn nā-temām]

6588 Kimseye dünyā vefā ėtmiş degül
Kimse dünyī sırrına ėrmiş degül

6589 Nesneyi çünkim temām ėder düzer
Ne sebebdür kim gėrü dönüp bozar

6590 Ejdehādur her ne kim bulursa yėr
Līki ṭoymaz lā-büd adı oldı yėr

6591 Ger gedā ola vü ger şāh u emīr
Şol şerer bigi olur ol zūd-mīr

6592 Ḫāk oldılar ser-ā-ser evliyā
Yėre girdiler cemīʿ-i enbiyā

6593 Ġarre olma buŋa ki ⁀āb u gil durur
Ṣanma kim bu ṭuracaḳ menzil durur

6594 Anı ėt kim çünki bundan gėdesin
Menzilüŋi dār-ı cennet ėdesin

6595 Orada bulur bulan ʿizz ü beḳā
Kim cihān ṭolu durur ẕüll ü fenā

6596 Oradadur revḥ u reyḥān u sürūr Q234a
Anda durur ḥūr u rıżvān u ḳuṣūr

6597 Oradadur rāḥat u niʿmet ḳamu
Buradadur niḳmet ü miḥnet ḳamu

6598 Dirligüŋde eyle ėt çünki ⁀ölesin
Orada ehl-i saʿādet olasın

6599 Ol Resūl ola saŋa anda şefīʿ
Buyruġına bunda olursaŋ muṭīʿ

6600 Nėcedür işitdüŋ anuŋ sīreti
Anı ėt ger olduŋ ise ümmeti

6601 Her gişi kim aŋa ümmet ola ḫāṣ C232a
Ḥaḳ ʿaẕābından ola bī-şek ḫalāṣ

6602 Ol Resūl'üŋ muʿcizātı çoḳ durur
Şöyle kim ḥadd ü kerānı yoḳ durur

6603 Lā-cirem ėtdüm ben anı iḫtiṣār
Çāre ne çün yoḳ durur aŋa şümār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

6605 AC Dār-ı mülk-i Bursa'da oldı temām, Q Ṣad ḳıyāmet bügzered vīn nā-temām

6608 AC ġanī, Q kim

6609 AC eyle ki, Q ile

6611 AC anuŋ oraya ėrer ... şubān, Q kim oraya urur ... nişān; CQ ėdeler, A ėderler

6613 CQ Süleymān, A Sülmān

[6615 < Q]

[6616 – BDHMZ: Mevlid bölümü yok (yukarıda 6058-6615 notuna bkz.), metin burada devam ediyor]

6616 (< Z) Tiz ėrer bī-şek (Q ėrür şeksiz) aŋa tīr-i, D Gişiye bī-şek ėrer peyk-i

6617 (< Z) kim ol, B kim, D kime; ABH yitmedi, C batmadı, DM bitmedi, Q tapmadı

13. Tarih III (6618–7536)

ABCH Cülūs-ı Ārzū Ümmīd (BH Ümīẕ) ber taḫt

Q Pādişāhī-i Ārzū Ümīd ber taḫt-i Īrān çehār sāl būd

[6618 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var (krş. 6056-6057):

D Buyidi begligine anuŋ sebeb / Kim var idi ‿anda imāretden neseb

DZ Bir yıl altı ‿ay salṭanatda çün dura / Gėde taḫtı Ārzū Ümmīd'e vėre]

6618 taḫt, M baḫt

M Pādişāhī-i Ārzū Ümīd

[6619-6621 – Q: 6621 6620 6619]

6619 (< Z) ṭoldı, Q oldı; Fitnesüz (Q Fitnesiz), D Fitneden

6604 Ṣıdḳ ile sevdügiyiçün Aḥmed'i
İşbu naẓmı ʿaḳd ḳıldı Aḥmedī

6605 Ḳanda naẓm oldı dėr iseŋ bu kelām
Dār-ı mülk-i Bursa'da oldı temām

6606 Ol melik devrinde ki ⁀oldur cevherī
Ol bilür ėtse naẓar her cevheri

6607 Tāc-ı şerʿ ü millet ü hem tāc-ı mülk
Kim biter anuŋla mā-yeḥtāc-ı mülk

6608 Ol hümāyūn-fāl şeh kim her faḳīr
Oldı cūdından ġanī *niʿme'l-emīr*

6609 Ẕihni rūşen anuŋ eyle ki ⁀āfitāb
Keşf ėder maʿnī yüzinden niḳāb

6610 Ṭabʿı anuŋ nāḳıd-ı eşʿārdur Q234b°
Fikri anuŋ kāşif-i esrārdur

6611 ʿAdli ⁀anuŋ oraya ėrer uş ʿayān
Kim ėdeler ḳoyına ḳurdı şubān

6612 Ger ṣarīḥ adını ṣorarsaŋ baŋa
Gūş ol kim şerḥ ėdem anı saŋa

6613 Mīr Süleymān pūr-ı sulṭān-ı cihān
Bāyezīd ibni Murād ibni ⁀Orḫan

6614 Baḫtını Allāh mesʿūd eylesin
ʿĀḳıbet işini maḥmūd eylesin

6615 Nėçe dānedür dėseŋ bu ʿaḳd-i dür C232b
Altı yüz ü daḫı on bėş dānedür

6616 Ger gedā ola vü ger mīr-i ecel B250b, D176b°, H219b°, M194b°, Q235b°
Tiz ėrer bī-şek aŋa tīr-i ecel

6617 Ṣor ecel peykine kime yėtmedi
Kime peykān urdı kim ol yitmedi

13. Tarih III (6618-7536)

Cülūs-ı Ārzū Ümmīd ber taḫt

6618 Çünki Tūrān Duḫt'dan dūr oldı baḫt Z181b°
Andan ėrdi Ārzū Ümmīd'e taḫt

6619 Mülk ucdan uca ṭoldı gīr ü dār
Fitnesüz ne şehr ḳaldı ne diyār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[6620-6625 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ola dört ay ol daḫı hem pādişāh (Z pāẕişāh) / Bes anuŋ ardınca Ferruḫ ola şāh

Taḫta çünkim ola Ferruḫ kedḫudāy (Z kit-ḫuẕāy) / Öldüreler anı geçicek bir ay]

6620 ʿalāyimden ki görmişdi, Q ʿalāmetler ki olmışdı

6622 eyyāmı, Q ümīdi

MQ Pādişāhī-i Ferruḫ (Q + yekmāh būd)

6623 baḫt, CH taḫt; raḫt, C diraḫt

6625 Ḳayġu odına ṣalar, Q Ḳayġudan öldürdi yüz; Ḳahr, Q Ḳahrı; yėline, Q yėrine, B odına

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pādişāh-ı) Yezdecird āḫir-i (A + ez) mülūk-i ʿAcem

D *Ḫilāfet Yezdecird*

MQZ Pādişāhī-i (Z Pāẕişāh-ı) Yezdecird (Q + şehriyār-ı mülūk-i ʿAcem)

6626 Ėtdiler pes (Z Bes ėdeler) Yezdecird'i, D Yezdecürd'i ėdeler bes; AMQ Ki ‿ol idi, BCH Ki ‿oldı, DZ Ki ‿ola ol; ACH **Pervīz'e**, BDMQZ **Pervīz**

[6627 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Yıḳıla (D Yincile [düzelt: Yıḫıla]) ʿahdinde ‿anuŋ mülk-i ʿAcem / Tāc bī-revnaḳ ḳala vü taḫt hem]

6627 mülk (C milk) ü (B -) tāc u taḫt, M taḫt u tāc u milk

[6627/6628 – DZ:

Ġālib ola leşker-i İslām aŋa / Ḳaçıban (Z Ḳaçuban) vara Ḫorāsān-dan (Z -din) yaŋa

Mülkde ol çün (Z çün ol) yigirmi yıl dura / Māhiye ‿ (D Māhuye) adlu bir gişi ‿anı öldüre

D Çünki ol Māhuyye elinde öle / Mülk andan ṣoŋra İslām'uŋ ola

Z Çünki ol Māhiye elinden öle / Mülk ṣoŋra döne İslām'uŋ ola

D *Ẕuhūr-ı millet-i İslām*

Z *Muʿcizāt-ı Resūl ʿaleyhi's-selām*]

6628 Ṭutdı (CH Dutdı), D Ṭuta

[6629, 6631-6644 – DZ'de mucizat hakkında bir ek bölüm ve değişik metin var – bkz. Eklenti 15]

6629 Muʿcizātın, Q Muʿcizātı

6630 Feyż-i raḥmet ėndi Ḥaḳ'dan ... Dīne girdiler, D[177b8]Z[183a1] Feyż ėde ‿aŋa baḫr-i raḥmet ... Uyalar aŋa

6631 Mıṣr u (B -) Şām ile, M Şām-ı Mıṣr ile, Q Şām ile Mıṣr u

6632 Emri vü nehyi yöridi (B buyurdı) her, Q Emr ü nehyi yöridi her bir

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6620 Ol ʿalāyimden ki görmişdi ʿAcem — Q236a
Ẓāhir oldı her eṣer bī-bīş ü kem

6621 Pes ẓafer bulup ʿArab ḳıldı ẓuhūr
Taḫt u baḫt oldı ʿAcem'den cümle dūr

6622 Ārzū Ümmīd olup dörd ay şāh
Gėdüp oldı baḫt u eyyāmı siyāh

6623 Ol ölicek Ferruḫ'a ėrişdi baḫt
Ol daḫı bir ayda baġladı raḫt

6624 Buraya kim geldi kim ol gėtmedi
Çerḫ göster kimi dil-rīş ėtmedi

6625 Ḳayġu odına şalar biŋ ferruḫı — H220a
Ḳahr yėline vėrür biŋ gül-ruḫı

Pāẓişāhī-i Yezdecird āḫir-i mülūk-i ʿAcem — A57b

6626 Ėtdiler pes Yezdecird'i şehriyār — M195a
Ki ‿ol idi Pervīz'e şehden yādigār

6627 Anda ḫatm oldı selāṭīn-i ʿAcem — B251a
Gėtdi ‿olardan mülk ü tāc u taḫt hem

6628 Ẓāhir olıban Ḫalīl'üŋ milleti — C233a, D177a°
Ṭutdı Īrān'ı Muḥammed ümmeti

6629 Muʿcizātın çün Resūl ėtdi ʿayān
Gėtdi göŋlinden ḳamu ḫalḳuŋ gümān

6630 Feyż-i raḥmet ėndi Ḥaḳ'dan mevc mevc — D177b°, Z183a°
Dīne girdiler ḫalāyıḳ fevc fevc

6631 Rāyeti İslām'uŋ oldı ser-firāz
Dīne girdi Mıṣr u Şām ile Ḥicāz

6632 Hem-reh oldı feṭḥ ile nuṣret aŋa — Q236b
Emri vü nehyi yöridi her yaŋa

6633 Şerʿine girdiler anuŋ ḫāṣ u ʿām
İns ü cinn ü maşrıḳ u maġrib temām

6634 Altmış üç yaşına çün ėrdi resūl
İsdedi maḳṣūdına rāh-ı vuṣūl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6635 ACH Ḳaṣd ėtdi mebde'ine, BMQ Ārzū eyledi Ḳuds'e

6636 andan, Q anda; aradan, H arada

6637

A Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebū-Bekr-i Ṣıddīḳ raḍıya'llāhu ʿanhu

BCH Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebū-Bekr eṣ-Ṣıddīḳ (B + raḍıya'llāhu ʿanhu)

Q Emāret-i Ebū-Bekr dü sāl ve se māh ve dü rūz būd

6638

AC Ẕikr-i beyʿat-i ʿAlī Murtażā bā Ebī-Bekr-i Ṣıddīḳ

H Ẕikr-i beyʿat-i ʿAliyyü Murtażā bā Ebī-Bekr

M İmāmet-i emīrü'l-müʾminīn Ebā-Bekr raḍıya'llāhu ʿanhu

6639 ėtmedi ... Olmaduġıyçün, Q eyledi ... Olduġıyçün; anuŋla, BQ anuŋ ile

[6640 – BM'de bunun yerine şu beyit var:

Ḥuccetin Ṣıddīḳ çün ėtdi beyān (M ʿayān) / Ḳıldı beyʿat ol daḫı ⁀anuŋla ʿayān]

6640 (< Q) ḥuccetin ... beyʿatin, CH ḥucceti ... beyʿati

6641 Lā-cirem ... Ėdiben ḳıldılar anı pīşvā, Q Ėdüben ... Gėdüben Ṣıddīḳ ḳodı anda cā

6642 Adı, M K'adı

6643 ay (HM + u) hem ... mesnedinde, Q ay[a] daḳ ... mesnedin

ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb

B Ḫilāfet-i ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhu

[6644 < Q]

M RESİM: Ebū-Bekr

M İmāmet-i emīrü'l-müʾminīn ʿÖmer raḍıya'llāhu ʿanhu

Q İmāret-i ʿÖmer-i Fārūḳ

[6645-6648 < Z]

6645 [D178a7]

M RESİM: ʿÖmer

6646 ACQ Dirre, DHM Ṭurre, B Ṭūr'a

[6647-6648 – Q'da bunlarınn yerine şu beyit var:

Pes velī-ʿahd oldı Medīne'de ʿÖmer / Dutdı Īrān cümle şānı ser-be-ser]

6647 (< D) yėter, H yėter anuŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6635 Ḳaṣd ėtdi mebde’ine ėrmege
Varup anda Ḥaḳ liḳāsın görmege

6636 Maḥv olmaḳ diledi andan ṣıfāt
Tā ki gėdüp ġayr aradan ḳala ẕāt

6637 Her murādı çünkim olurdı ḳabūl
Ol murāda daḫı hem ėrdi Resūl

Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebū-Bekr eṣ-Ṣıddīḳ raḍıya’llāhu ʿanhu

6638 Gėdiben Ṣıddīḳ’i ḳodı pīşvā B251b, D178b, H220b
Kim ėdeler ümmet aŋa iḳtidā

Ẕikr-i beyʿat-i ʿAlī Murtażā bā Ebī-Bekr-i Ṣıddīḳ

6639 Beyʿat ėtmedi ⁀evvel anuŋla ʿAlī
Olmaduġıyçün aŋa ḥuccet celī

6640 Çünki Bū-Bekr ėtdi rūşen ḥuccetin M195b
Ol daḫı ʿaḳd ėtdi ⁀anuŋla beyʿatın

6641 Lā-cirem aŋa Ṣaḥābe iḳtidā C233b
Ėdiben ḳıldılar anı pīşvā

6642 Yoldaşıydı ṣıdḳ ile tevfīḳ anuŋ
Adı oldı dünyede Sıddīḳ anuŋ

6643 İki yıl üç ay hem on gün temām
Ol ḫilāfet mesnedinde oldı ⁀imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb

6644 Çünki Sıddīḳ ėtdi dünyādan güẕer
Yėrine anuŋ ḫalīfe ⁀oldı ʿÖmer

6645 Bir ḫalīfe ḳopdı ol ṣāḥib-şükūh D178a°, Z183b°
ʿİlmde baḥr idi vü ḥilm içre kūh

6646 Dirre ṣalduḳda Medīne’de ʿÖmer M196a, Q237a
Ḳayṣer’üŋ cānına düşerdi ḫaṭar

6647 Faẓlına anuŋ yėter bī-ḳāl u ḳīl
El-cebel yā Sāriye rūşen delīl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr



لمن صلد قدره مرنیاده عمر
قیصروك جاینه دوشردی خطر

فضلنه آنك یترنی قیل وقال
الجمل یا سادیه روشن دلیل

یا ملك جقدن جوقرقن قلدلر اول
ادله دل لرده فاروق اولدلر اول

بربدی لشکر مدایندن یکا
اولدی فتح اول مملکت جمله اکا

آلتای اون یل جوالی اولدلر اول
برقول آلندی شهادت بولدلر اول





195b-196a

Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman

Yeşil giyimler içinde betimlenen halifeler, taylasanlarını Arap usulü göğüslerinden sarkıtıp arkaya atmışlardır. 195b. yaprakta Hz. Ebubekir, 196a. yaprakta Hz. Ömer ve Hz. Osman tasvir edilmiştir.

İlk resim 6644. beyitten sonra (bu nüshada 6644. beyit 6643. den önce yazılmıştır) yer alır, 92 x 50 mm. boyutlarındadır. 93 x 52 ve 93 x 51 mm. boyutlardaki diğer iki resimden üstteki 6645., alttaki 6651. beyitten sonra yer alır.

6649 Vėrbidi (M Bėrbidi, Q Bėridi) ... Oldı fetḥ ol memleket cümle, DZ Vėrbiye (D Bėrbiye)

... Fetḥ ola (Z + ol) memleket yėkser (D yekser)

6650 (< M) Beytü'l-Maḳdis etrāfı, DZ Beyte'l- (D Beytü'l-) Maḳdis'i ala

6651 Altı ay on yıl çü vālī oldı ol, D On yıl altı ay u iki gün ola, Z On yıl altı ay çün vālī ola; ACH **Nā-gehān bir ḳul elinde öldi** ol, BMQ **Bir ḳul elinde şehādet buldı** (Q oldı) ol, DZ Bir ḳul (Z ḳulı ⁀) elinde şehādetle öle

M RESİM: ʿOs̱mān

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i ʿOs̱mān bin (H ibni) ʿAffān (B + raḍıya'llāhu ʿanhu)

D *Ḫilāfet ʿOs̱mān bin ʿAffān raḍıya'llāhu ʿanhu*

M Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn ʿOs̱mān raḍıya'llāhu ʿanhu

Q Ḫilāfet-i ʿOs̱mān-ıʿAffān düvāzdeh sāl būd

Z Ḫilāfet-i ʿOs̱mān

6652 oldı ... Girdiler, DZ ola ... Gireler

[6653-6662 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Yezdecird (D Yezdecürd) anuŋ zemānında ola / Fetḥ ėdüp (D ėdip) Iṣṭaḫr şehrin ol ala]

6653 aŋa, Q anda

6654 ACH Iṣṭaḫr (C Aṣṭaḫr) u daḫı mülk, BQ milk-i Iṣṭaḫr daḫı, M Aṣṭaḫr daḫı vü

6655 giricek Muʿāviye ⁀anı, Q Muʿāviye girgeç ol; Ėtmiş idi vaḥy yazmaġa, D Vaḥy yazmaġa anı ḳıldı

[6655-6657 – D'de 6678'den sonra; 6655-6656 – D: 6655a 6656a 6655b 6656b]

[6656-6657 – B'de bu beyitler şöyle birleştirilmiş:

Vaḥy yazarken ḫıyānet gördi ⁀anı / Lā-cirem k'ol buradan sürdi anı]

6656 ʿİmrān'ı, DHMQ ʿİmrān; āl-i Mervān, M āle [ala?] Mervān

6657 peyġām-ber ḫıyānet gördi, D ḫāyin gördi kim peyġam-ber; kim (D -); ol, H k'ol, Q ol

6658 Oradan, Q Ol aradan; olınca ümmete (B millete) ʿOs̱mān imām, Q ki ʿOs̱mān dutdı ol yėrde maḳām

6659 Anı yüce manṣıba yėtürdi (C ėrürdi), BMQ Vėrbiyip (M Bėrbiyüp, Q Yėr yėyüp [Bėriyüp?]) anı gėrü getürdi

6660 ḳāyil, BH ḳābil, Q yek-dil

6661 Çoḳ bahāne daḫı ⁀ėdüp neydem (A nėdem), Q Çün bahāne daḳ ėdüp eytdüm; ACH Ḳatl (A Ḳatli) vācibdür dėdi cümle, BMQ Ėtdiler anı ki ⁀işitdüŋüz (Q k'işidüŋiz

[6662 < BMQ]

D *Ḫilāfet ʿAlī bin Ebī Ṭālib raḍıya'llāhu ʿanhu*

Z Ḫilāfet-i ʿAlī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6648 Bāṭıluŋ ḥaḳdan çü farḳın ḳıldı ol
Ad ile dillerde Fārūḳ oldı ol

6649 Vėrbidi leşker Medāyin'den yaŋa
Oldı feṯḥ ol memleket cümle aŋa

6650 Hem Nehāvend ü Dımışḳ u Mıṣr u Şām B252a
Daḫı Beytü'l-Maḳdis etrāfı temām

6651 Altı ay on yıl çü vālī oldı ol H221a
Nā-gehān bir ḳul elinde öldi ol

Ẕikr-i ḫilāfet-i ʿOs̱mān bin ʿAffān M196b

6652 Pes ḫilāfet oldı ʿOs̱mān'uŋ yaḳīn
Girdiler ḥükmine anuŋ ehl-i dīn

6653 Rūzigārında ⁀öldi anuŋ Yezdecird
Kim ʿAcem olmışdı aŋa cümle gird

6654 Anda alındı ḳamu mülk-i ʿAcem C234b
Feṯḥ oldı ⁀Iṣṭaḫr u daḫı mülk hem

6655 Dīne giricek Muʿāviye ⁀anı Resūl
Ėtmiş idi vaḥy yazmaġa ḳabūl

6656 Vaḥy yazarken ḫıyānet düzdi ol
Āl-i ʿİmrān'ı ⁀āl-i Mervān yazdı ol

6657 Çünki peyġām-ber ḫıyānet gördi ⁀anı
Lā-cirem kim ol yöreden sürdi ⁀anı

6658 Oradan merdūd olmışdı müdām
Tā olınca ümmete ʿOs̱mān imām

6659 Çün ḫilāfet taḫtına oturdı ol
Anı yüce manṣıba yėtürdi ol

6660 Anuŋ içün ḫalḳ bed-dil oldılar Q237b
Ḳatline ⁀anuŋ cümle ḳāyil oldılar

6661 Çoḳ bahāne daḫı ⁀ėdüp neydem saŋa
Ḳatl vācibdür dėdi cümle aŋa

6662 Girdiler evinde anı dutdılar
Ḫançer ü ḳılıç ile ḳatl etdiler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6663 ėtdi ... gėtdi, DZ ėde ... gėde

ABCH Ẕikr-i (H Der) ḫilāfet-i ʿAlī ibni Ebī Ṭālib kerreme'llāhu vechehu
M İmāmet-i emīrü'l-mü'minīn ʿAlī raḍıya'llāhu ʿanhu ve kerreme vechehu
Q Ḫilāfet-i emīrü'l-mü'minīn ʿAlī ibni Ebī Ṭālib ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām

6664 (< Z) ʿaḳd-i şerʿ aŋa ḳaldı, B ʿaḳd ü şerʿi ḳıldı ol, Q ʿaḳde şerḥini ḳıldı

M RESİM: ʿAlī M197a

[6665-6672 < DZ]

6665 aŋa, BMQ anda

[6665/6666 – BCMQ:

Dimne bigi (Q kimi) Ḥayder ile mekr ü āl
Düzediben (M Düzedüben, Q Düzüdüben) ḳıldılar ceng (C mekr) ü cidāl]

6666 ACH Ol Muʿāviyye'ydi, BM Ol Muʿāvye mekre, Q Muʿāviye çoḳ mekre; ACH eyleyen ... eyleyen, BMQ eyledi ... eyledi

[6666/6667 – H (krş. 6671):

Dimne bigi Ḥayder ile mekr ü āl / Düzedüben ḳıldılar mekr ü cidāl]

6667 ėtmeklige, Q ėtmegine

6668 ėtdi ... uydurup, Q ėdüp ... ayru durup

6669 müfsid ... vardı, Q fāsid ... var

6670 çünki, A cümle

6671 Anlaruŋ Dimne bigi mekr ile, Q Anlaruŋdı Dimne kimi mekr ü

D *Ḫilāfet Ḥasan ibn ʿAlī raḍıya'llāhu ʿanhumā*
Q Ḫilāfet emīrü'l-mü'minīn Ḥasan ʿaleyhi's-selām
Z Ḫilāfet-i Ḥasan

6673 olıcaḳ, Q oldı; Gėtdi ... oldı, DZ Gėde ... ola

M RESİM: Ḥasan

6674 Çünki gördi ol ḫavāricden, DZ Ḫāricīler aŋa ėdeler; içinde, Q içün

6675 hemīn, B yaḳīn; ėtdi ol pākīze-dīn, DZ ėde ol işden yaḳīn

6676 (< Z) ACH Pes (C Bes) Muʿāvye **kim** (H Muʿāviyye) **degüldi ṣıdḳı pāk**, B Bes Muʿāvye **ėtmedi andan tersnāk**, M Ėtmedi Ḥaḳ'dan Muʿāvye ters ü bāk, D Maʿāviye ėtmedi Ḥaḳ'dan ters ü bāk, Q Ḫalḳın ėtmedi Muʿāvī ters ü bāk; ėtdürdi, B ėderdi, Q ėtdi

6677 Dörd yāruŋ müddeti (Q müddet) olduḳda (B olduḫda, Q olduġda), DZ Çünki hicretden geçe ḳırḳ (D ḳırḫ) yıl temām; ACDHZ **Āl-i Mervān oldılar** (DZ olalar), BMQ **Oldılar Mervāniler**

ACH Ẓuhūr-ı Muʿāviye müteġallib ve ʿadāvet-i ū bā ʿAlī ve be-cemīʿ-i ḫānedān-ı nübüvvet

B Ẓuhūr-ı Muʿāviye ve ʿadāvet-i ū bā ʿAlī ve ḫānedān-ı nübüvvet

Q Ẓuhūr-ı Muʿāviye bin Ebī Süfyān be-Ḥasan ibni ʿAlī ʿaleyhi's-selām

Z Ẓuhūr-ı Muʿāviye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6663 On iki yıl çün ḫilāfet ėtdi ol D178b
Yėrini vėrüp ʿAlī'ye gėtdi ol

Ẕikr-i ḫilāfet-i ʿAlī ibni Ebī Ṭālib
kerreme'llāhu vechehu B252b, Z183b°

6664 Ümmete çünkim ʿAlī oldı imām H221b
Ḥall ü ʿaḳd-i şerʿ aŋa ḳaldı temām

6665 Ḫāricīler ėtdiler aŋa ḫurūc
Memleket taḫtına ėtmege ʿurūc

6666 Ol Muʿāviyye'ydi āġāz eyleyen
Ḫalḳı birbirine nā-sāz eyleyen

6667 Çünki buldı mekr ėtmeklige yol C234b
Çoḳları ḳıldı ʿAlī'ye düşmen ol

6668 ʿAmr ibni ʿĀṣ'a çoḳ nesne vėrüp
Tābiʿ ėtdi gendüzüne uydurup

6669 Fāsıḳ u müfsid ne kim vardı ⁀anlara
Uydılar düşmen olıban Ḥayder'e

6670 Ol ḫavāric çünki ḳuvvet buldılar
Ḥayder ile çoḳ ḫuṣūmet ḳıldılar

6671 Ḥayder'üŋ işiydi şīrāne ḳıtāl
Anlaruŋ Dimne bigi mekr ile āl

6672 İşbu nevʿ ile ḫilāfetde ʿAlī
Dār u gīr içindeyidi ol velī

6673 Bėş yıl olıcaḳ ḫilāfetde temām Q238a
Gėtdi vü ḫalḳa Ḥasan oldı imām

6674 Çünki gördi ol Ḫavāric'den ʿinād M197b
Ümmet içinde ⁀olmasun dėyü fesād

6675 Oturup bėş ay ḫilāfetde hemīn B253a
Gendüzin ʿazl ėtdi ol pākīze-dīn

6676 Pes Muʿāvye kim degüldi ṣıdḳı pāk
Ol imāmı zehr ile ⁀ėtdürdi helāk

6677 Dörd yāruŋ müddeti ⁀olduḳda temām Z184a
Āl-i Mervān oldılar ḫalḳa imām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 197a

Hz. Ali

Diğer halifelerle benzer kıyafet içindeki Hz. Ali mihraplı bir seccade üzerindedir.

6664. beyitten sonra yer alan resim 93 x 50 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TÜRKSAM



y. 197b

Hz. Hasan

Dilimli kemerler altında tahtında otururken betimlenmiştir.

6673. beyitten sonra yer alan resim 93 x 61 mm. boyutlarındadır.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

6678 (< Z) Evveliyidi (M Ulusuyidi) Muʿāviye ... Ḫānumānlar, Q Oldı Muʿāviye daḫı ... Ḫānedānuŋ; düşmeni vü (Q hem) cānlaruŋ, D düşmeniydi anlaruŋ

[6679-6680 – D ⸗, D'de bu iki beyit arasında 6655-6657 bulunuyor]

6679 Ol işe ⁀istiḥḳāḳsuz urdı (A vurdı) ... Memleketde ḳıldı çoḳ, D Ol işe k'ura Maʿāviye ... Ḳıla ḫalḳa ol, Z Evvel ol işe Muʿāvye ⁀ura ... Ḳıla ḫalḳa ol besī

6680 Ėrdi andan ümmete bī-ḥad ... Oldı, DZ Ėre andan ehl-i beyte çoḳ ... Ola

[6681-6682 – Z ⸗; 6681 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Dimne gibi dürlü efsūnlar ḳıla / Tā ki Ḫayder manṣıbın elden ala]

6682 Ol idi ... Ol idi dīnde, Ol ola ... Vaḥy yazarken ḫıyānet eyleyen

ABCH Ẕikr-i imāret-i Yezīd bin Muʿāviye (C + -i aʿmā)

D *Ḫilāfet Yezīd bin Muʿāviye ʿaleyhi mā yesteḥaḳ*

Q Der ẕikr-i imāret-i Yezīd bin Muʿāviye be-se sāl ve heft māh

Z Yezīd bin Muʿāviye

6683 imāret, D imāmet; ėtdi ... gėtdi, DZ ėde ... gėde; vėrüp, Q vėrdi

M Nişesten-i Yezīd be-Muʿāviye-i aʿmā

[6684 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Çün ḫilāfet taḫtını ala Yezīd / Ola andan dürlü bidʿatler bedīd]

6684 ḥükūmet, BQ ḫuşūmet; manṣıbın, Q menzilin

6685 Yoġ (Q Yoḳ) idi göŋlinde Ḫaḳ'dan ... Ḳıldı, DZ Tangrı'dan olmaya anda ... Ėde; ters ü bāk, B tersnāk; evlādın nebīnüŋ, BDZ evlād-ı nebīyi, Q evlād-ı ʿAlī'nüŋ

6686 üstine deşt-i, Z üstinde ola; Oldı şerrinden anuŋ, DZ Ola anuŋ şerrile

6687 *ʿaleyh*, Z *ʿaleyhi* ⁀

6688 Yėdi (DZ Sekiz) ay üç yıl, M Yėdi yıl üç ay; eyledi ... eyledi, DZ eyleye ... eyleye

D *Ḫilāfet Muʿāviye ibn Yezīd*

Z Ẕikr-i Muʿāviye bin Yezīd

6689 Ḳaldı (B Ḳıldı) ṣoŋında, DZ Ṭuta (Z Duta) yėrini; Muʿāviye'bni, AZ Muʿāvye'bni, Q Muʿāvī bin

ABCHM Ẕikr-i Muʿāviye bin Yezīd ve iʿrāż-ı ū ez imāret (M ḫudʿa)

Q Ẕikr-i Muʿāviye bin Yezīd ve ḳabūl nekerden-i ū ḫilāfet-rā

6690 mülk ... Ėtmedi ... pāk-dīn, DZ ḥükm ... Ėtmeye ... pīş-bīn

6691 Dėdi ... ḫalḳa ... nėce ⁀olur (BM nėce ⁀ola), DZ Dėye ... ümmete ⁀... Olmaya

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ẕuhūr-ı Muʿāviye müteġallib ve ʿadāvet-i ū bā ʿAlī ve be-cemīʿ-i ḫānedān-ı nübüvvet

6678 Evveliyidi Muʿāviye anlaruŋ — H222a
Ḫānumānlar düşmeni vü cānlaruŋ

6679 Ol işe ‿istiḥḳāḳsuz urdı ḳadem
Memleketde ḳıldı çoḳ cevr ü sitem

6680 Ėrdi andan ümmete bī-ḥad ziyān
Oldı dürlü fitneler andan ʿayān

6681 Dimne gibi dürlü efsūn ḳıldı ol — A58a, C235a
Ki ‿āl-i Ḥayder'den ḫilāfet aldı ol

6682 Ol idi terk-i emānet eyleyen — D179a
Ol idi dīnde ḫıyānet eyleyen

Ẕikr-i imāret-i Yezīd bin Muʿāviye

6683 Çün yigirmi yıl imāret ėtdi ol — M198a
Yėrini vėrüp Yezīd'e gėtdi ol

6684 Çün ḥükūmet manṣıbın buldı Yezīd — Q238b
Ḫalḳa şerri dem-be-dem oldı mezīd

6685 Yoġ idi göŋlinde Ḥaḳ'dan ters ü bāk
Ḳıldı evlādın nebīnüŋ ol helāk

6686 Hem Ḥüseyn üstine deşt-i Kerbelā — B253b
Oldı şerrinden anuŋ kerb ü belā

6687 Gerçi dėrler yoḳ durur laʿnet aŋa
Laʿnetu'llāhi ʿaleyh öŋden ṣoŋa

6688 Yėdi ay üç yıl imāret eyledi
Ḫalḳa çoḳ dürlü ḫasāret eyledi

6689 Ẓulm ü bidʿatde olıban ol pelīd
Ḳaldı ṣoŋında Muʿāviye'bni Yezīd

Ẕikr-i Muʿāviye bin Yezīd ve iʿrāż-ı ū ez imāret

6690 Nevbet-i mülk ėricek aŋa yaḳīn — H222b, Z184b°
Ėtmedi anı ḳabūl ol pāk-dīn

6691 Dėdi kim bu ḫalḳa olmaḳ pīşvā
Mekr ü tezvīr ile nėce ‿olur revā

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6692 dutmaḳlıġa (BD ṭutmaḫlıġa, M ṭutmaḳlıġa), Q dutmaġ ile

6693 ’dan ėrişüp, Z ’uŋ uzanup, D çün uzanıp, Q ’dan uzatdı; Āl ile Ḥayder’den, BQ Āl-i Ḥayder’den (Q + çü); ėli, BZ anı

6694 (< Z) ü mekr anuŋ, D ile ḳamu

6695 (< Q) Çünki, A Çünkim; oldı, D ola; mekr (C + ü, Z + -i); Olmaya, DZ Nėce ‿ola

6696 gişiye ki ‿işi ola, BQ gişiye ki ‿ola işi, D gişi kim ola işi

[6698-6711 < Z]

6698 aŋa nā-ḥaḳ ėtmeklik, D anı nā-ḥaḳ eylemek

6699 Memleket, D Mülk; ACH **ṣadrına**, BDMQ **manṣıbına** (B manṣıbna, Q manṣıba); üstine fāyıḳ, Q ile ol

6700 ʿadl (BQ ʿaḳl) ü ʿafv, D ʿafv ʿadl

6701 Rāyı ṣāyib (M ṣāḥib), M Ṣāḥibi rāy; vü ... ü, B - ... -

6702 Ḫulḳda (D Ḥilme) pest, Q Ḫulḳı ḫoş; ola (D + vü); ACH Ėtmeye ... yėre ḫalḳa, BDMQ Ḫalḳa ... yėre (Q yėrde) ėtmeye (B ėrürmeye)

6703 Ḫālıḳ’uŋ ẕikri ola, D Ẕikr ü fikr ola anuŋ

6704 dāyim, Q ḳamu

6705 evvel her işi, Q her işi nedür

6706 ėtse ... Düşmene oġlını rāciḥ, Q ėtdiyse ... Gerçi düşmen ola ḥüccet

6707 ABH isdemekde, CM istemekde, DQ istemek; hevāsına, B hevāsında

6692 Çünki ben bu işe lāyıḳ olmayam
Bunı dutmaḳlıġa raġbet ḳılmayam

6693 Āl-i Mervān'dan ėrişüp ẓulm eli
Āl ile Ḥayder'den aldılar ėli

6694 Nėce ʿola ḫalḳa ḫalīfe ol gişi — C235b, D179b
Kim ola tezvīr ü mekr anuŋ işi

6695 Çünki oldı mekr Şeyṭān pīşesi
Olmaya ol müʿminüŋ endīşesi

6696 Ol gişiye ki ʿişi ola şeyṭanat — M198b
Lāyıḳ olmaz daʿvī ėtmek salṭanat

6697 Çünki ḳalmaz memleket elden gėder
Gişi nā-ḥaḳ dutuban anı nėder

6698 Memleket Ḥaḳ'dan ḫilāfet oldı pes — B254a, Q239a
Müşkil aŋa nā-ḥaḳ ėtmeklik heves

6699 Memleket ṣadrına ol lāyıḳ ola
Kim ḳamu ḫalḳ üstine fāyıḳ ola

6700 Ola ʿaḳl u ʿilm ile mevṣūf ol
Luṭf u ʿadl ü ʿafv ile maʿrūf ol

6701 Rāyı ṣāyib ola vü fikri dürüst
Cengde çālāk ü ṣulḥ içinde cüst

6702 Ḫulḳda pest ola himmetde bülend
Ėtmeye nā-ḥaḳ yėre ḫalḳa güzend

6703 Ṭāʿat ola ėrte gėce pīşesi
Ḫālıḳ'uŋ ẕikri ola endīşesi

6704 Ulu giçi dāyim andan şād ola
Dādıyile memleket ābād ola

6705 Bile evvel her işi taḥḳīḳ ile — H223a
Pes şerīʿatle anuŋ ḥükmin ḳıla

6706 Ḥükm ėtse kimseye meyl ėtmeye
Düşmene oġlını rāciḥ dutmaya

6707 Ḥaḳ rıżāsın isdemekde ʿola hemīn
Olmaya nefsi hevāsına rehīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6708 var (M -); ACDH Gendüzini (A Gendüzüni) kimseden, BM Gendüyi kimseneden, Q Kimseneden gendüyi; bilmeye, C görmeye

6709 fikretle, DM fikr ile; ėtdi, D ḳıldı

[6710-6711 – D'de bunların yerine şu beyit var:

Ėde ol yigirmi günden anı terk / Bes temessük eyleye takvīye berk]

6711 ACH **Her işi başarıbilem**, BMQ **Başaram her işi dėyü**; bī-tecribe, Q tecribesiz

D *Ḫilāfet Mervān Ḥakem*

Z İmāret-i Ḫabṭ-ı bāṭıl Mervān Ḥakem

6712 Dutdı (BM Ṭutdı), D Ṭuta, Z Duta; Mervān-ı, Z Mervān; yėdi ⁀ay (CHMZ + u, D + ve) yāḫod (Z yāḫoz) bīş ü kem, Q ay yedi ne bīş ü ne kem

[6712/6713 – DZ:

D Çünki hicretden geçe ⁀altmış yıl temām / Daḫı ṭurub ola Mervān-ı imām

Z Çünki hicretden geçe ⁀altmış yıl temām / Daḫı dört yıl ola Mervānī imām]

ABC İmāret-i Ḫayṭ-ı bāṭıl Mervān (B + bin) el-Ḥakem

Q İmāret-i Ḫayṭ-ı bāṭıl ve ʿAbdü'l-melik-i Mervān hejdeh sāl

6713 Ẓālim, Q Ẓulm, Z Ẓulmı; ol ... urdılar, D ü ... ura ḫalḳ; Ḫayṭ-ı bāṭıl, DMZ Ḫabṭ-ı bāṭıl

6714 (< Z) seçmezdi, Q seçerdi; kim nedür, D ne durur; Ṣūretā, D Ṣūrete; ṭabīʿatdaydı, D ṭabīʿatdıydı, Q ṭabīʿatda

[6715 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

ʿAvreti vėre şarābla (Z şarāb ile ⁀) aŋa zehr / Öle vü arına (D urına?) andan ėl ü şehr

D *Ḫilāfet ʿAbdü'l-melik ibn Mervān*

Z Emāret-i ʿAbdü'l-melik bin Mervān Ḥakem

Çünki Mervān'uŋ ola ʿahdi temām / Oġlı ⁀anuŋ ʿAbdü'l-melik ola imām]

6715 oldı ol, C ol oldı, BMQ ol ḳaldı

ACHM İmāret-i Reşḥü'l-ḥacer (M -) ʿAbdü'l-melik bin (M ibni) Mervān

B İmāret-i Ḫayṭ-ı bāṭıl Mervān bin el-Ḥakem

6716 Buḫl ile ⁀oldı (Z ola) dünyede, Q Dünyede buḫl ile; eyle, D ola, M ol, Q oldı; adını urdılar, DZ uralar adını; Reşḥü'l-ḥacer, Z Resḥü'l-ḥacer, BQ Şeyḫü'l-ḥacer

Z Ḫurūc-ı Ḥaccāc

6717 Ḳopdı ... Ḳıldı, D Ḳopa ... Ḳıla; ābādānları, Z ėde ānları, Q maʿmūr yėrleri

6718 Ėtdi (Q Ḳıldı) ol ... ḫarāb ... Ḳıldı mecmūʿ-ı ... yebāb, DZ Eyleye ... yebāb ... Hem ėde mülk-i ... ḫarāb; ʿIrāḳeyn'i, D ʿIrāḳ'ı ol

6719 kimse, Q kim; ACH **vü görmeye bir bed-güher**, BDMQZ **görmeye bir** (Q hem) **bī-dādger**

6720 sīretdeyidi ... Atası urmışdı adını, DZ sīretde ola ... Ana ad urmış (Z Ata ad vėrmiş) ola aŋa

6721 Ėrte gėce ḫalḳa cevr idi ... Öldi, DZ Rūz u şeb ḫūn-rīzlik (D ḫūn-rīzlıḫ) olac... Öle; gişi, D işi; ẓulmiyile nā-ḥaḳ, M ẓulmi birle anuŋ, Z anuŋ ẓulmiyile; çoḳ (BD çoḫ), A ḥaḳ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6708 Devletüm var dėyü maġrūr olmaya
Gendüzüni kimseden yėg bilmeye

6709 İşbu fikretle ol işi ėtdi terk — C236a
Pes yapışdı zühd ile taḳvāya berk

6710 Dünye ʿuḳbīde saʿādetlü gişi — D180a
Dutmaya hergiz başarılmaz işi

6711 Her işi başarıbilem ṣanmaġıl — B254b, M199a
Hīç işe bī-tecribe el ṣunmaġıl

6712 Dutdı ⁀anuŋ yėrini Mervān-ı Ḥakem — Q239b, Z184b°
Ẓulm ile yėdi ⁀ay yāḫod bīş ü kem

İmāret-i Ḫayṭ-ı bāṭıl Mervān el-Ḥakem

6713 Ẓālim olduġıyiçün ol bī-edeb
Ḫayṭ-ı bāṭıl urdılar aŋa laḳab

6714 ʿAybdan seçmezdi kim nedür hüner
Ṣūretā ādem ṭabīʿatdaydı ḫar

6715 Çün ecel çenginde oldı ol esīr — Z185a°
Oġlı ⁀anuŋ ʿAbdü'l-melik oldı emīr

İmāret-i Reşḥü'l-ḥacer ʿAbdü'l-melik bin Mervān

6716 Buḫl ile ⁀oldı dünyede ⁀eyle nāmver
Kim adını urdılar Reşḥü'l-ḥacer

6717 Ḳopdı ʿahdinde anuŋ Ḥaccāc-ı şūm
Ḳıldı ābādānları meʾvā-yı būm

6718 Ėtdi ol cümle ʿIrāḳeyn'i ḫarāb — H223b
Ḳıldı mecmūʿ-ı Ḫorāsān'ı yebāb

6719 Mü'min ü kāfirde kimse ⁀andan beter
Görmedi vü görmeye bir bed-güher

6720 Ṣūret ü sīretdeyidi ṭolu ʿayb
Atası urmışdı adını Küleyb

6721 Ėrte gėce ḫalḳa cevr idi işi
Öldi ẓulmiyile nā-ḥaḳ çoḳ gişi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6722 (< DZ) ėderler, BQ ėtdiler; ol nā-ḥaḳ-şinās, H ol ḥaḳ-nā-şinās, M anı ol nā-şinās

6723 (< DZ) āl-i, B ol; Ḳatl ü nehb, Q Ḳatl-i bī-ḥad

[6724-6725a – Q'da bu üç mısra şöyle birleştirilmiş: ʿĀḳıbet şol rencile oldı laʿīn]

6724 sil (B sel [?], D ṣad) rencile, M ṣoŋ renciyile; Laʿnetu'llāh gėtdi (Z gėde), D Gėde laʿnetu'llāh; *fī nāri'ş-saḳar*, H *fi'n-nāri'ş-saḳar*, BM *fī nār-i saḳar*

[6724/6725 – DZ: ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṣ s bkz. Eklenti 16]

6725 İki yıldan ṣoŋra ki ‾öldi ol laʿīn / Gėtdi hem, DZ İşbu işden bir ‾iki ay geçe hemīn / Kim öle; ACH **hemīn**, BDMQ **yaḳīn**

[6726-6727, 6729-6730 < DZ]

6727 Kimseye dünyāda, BM Dünyada kimseye; cev, H çöp; varmadı, M vėrmedi

6728 (< Z) ACH **ayruġa**, BDMQ **kimseye**; yė (DQ -)

6729 yėdürüben, Q yėdiresin; yėyesin, H gėdesin

6730 Zī yavuz, Q Anı; kim aduŋ (M k'aduŋı) ėdesin, B ad kim aduŋ ola

D *Ḫilāfet Velīd*

Z Emāret-i Velīd bin ʿAbdü'l-melik

[6731 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ol sekiz yıl on bir ay vālī ola / Bes ölüp yėrin Velīd oġlı ala]

ABCHM İmāret-i Velīd bin (M ibni) ʿAbdü'l-melik (M + -i ʿādil)

Q Der imāret-i Velīd bin ʿAbdü'l-melik ibni Mervān nüvezdeh sāl ve heft māh

6732 (< DZ) mesnedinde ... bulduġın, Q mesnedin ... olduġın; oturdı ... götürdi, D otura ... götüre

6733 Ḳıldılar çoḳ fitne vü şerr ü fesād, DZ Ḳılalar ehl-i Buḫārā irtidād

6734 (< DZ) AC şehr, BDHQ şehri

6735 (< DZ) Mürted oldılar dönüp dīnden, M Döndiler mürted olup dīnden, D Mürted oldılar döndiler

D *Ẕehāb Ebū Müslim ilā cānib Buḫārā*

Z Feṯḥ-i Ebū Müslim Buḫārā-rā

[6736-6742 – DZ: Ebu Müslim, alternatif versiyon – bkz. Eklenti 16]

6736 Velīd, A Velīd'i; ėtdi, BM ėndi, Q oldı; Müslim'le sipāh-ı (H sipāhī), B Müslim ile sipāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6722 Altı yüz biŋ gişi ėderler ḳıyās — B255a, C236b
Kim eliyle ‿öldürdi ol nā-ḥaḳ-şinās

6723 Gördi ‿anuŋ ẓulminden āl-i Muṣṭafā
Ḳatl ü nehb ü miḥnet ü cevr ü cefā

6724 ʿĀḳıbet sil rencile ol bed-siyer
Laʿnetu'llāh gėtdi *fī nāri's-saḳar*

6725 İki yıldan ṣoŋra ki ‿öldi ol laʿīn — D180b°, M199b, Z185b°
Gėtdi hem ʿAbdü'l-melik daḫı hemīn

6726 On sekiz yıl ḫalḳa ḥākim oldı ol — Q240a
Pes ecel çengāli ėrüp öldi ol

6727 Kimseye dünyāda bir cev vėrmedi
ʿUḳbiye bir gāh anuŋla varmadı

6728 Māl çün sen gėdicek elden gėder
Ḳoma ‿anı ayruġa yė yėdür gėder

6729 Sėnüŋ ol kim yėdürüben yėyesin
Yoḫsa anı nėşe bėnüm dėyesin

6730 Zī yavuz kim aduŋ ėdesin baḫīl
Ölesin māluŋ ola ḫalḳa sebīl

6731 Çün ecel ėrişüp öldi ol pelīd
Yėrine oturdı ‿anuŋ oġlı Velīd

İmāret-i Velīd bin ʿAbdü'l-melik

6732 Çün ḫilāfet mesnedinde ‿oturdı ol — H224a
Ẓulm ü bidʿat bulduġın götürdi ol

6733 Leşker-i Türk ėdüp anuŋla ʿinād
Ḳıldılar çoḳ fitne vü şerr ü fesād

6734 Ėlleri ġāret ėdüben yıḳdılar — B255b, D181a
Çoḳ diyār u şehr oda yaḳdılar

6735 Hem Buḫārā ehli olup bed-gümān
Mürted oldılar dönüp dīnden ʿayān

6736 Pes Velīd ėtdi Buḫārā'ya revān — C237a
İbni Müslim'le sipāh-ı bī-kerān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6737 Ėtdi yėr yüzini, Q Hem yüzini ėtdi

6738 Yıḳdı vü yaḳdı, BQ Oda yaḳdurdı (B yaḫdurdı), M Oda yandurdı; Urdı ḳırdı ol diyārı, BQ Ḳılıca geçürdi ḫalḳın, M Ḳılıc ile ḳırdı ḫalḳın

6739 nevāḫīde ⁀ėller aldı, Q nevāḫī aldı ėller

6740 Semerḳand'ı, B Semerḳand; daḫı, Q daḳ; ėdüp, B olıban, Q ėdüben

6741 Türk (H + ü); ḫānıyla daḫı hem ėtdi, BMQ ḫānıyile çoḳ (B çoḫ, M çoġ) eyledi; cengī peleng, Q şīr-i ceng

6742 ėtdi ol ... gėtdi ol, B ėtdiler ... gėtdiler

6743 ACH **ādemi ėtdi**, BDMQZ **gişi eyledi** (D eyleye, Z eyleyüp); Māde (A Māẕe) vü ner, DZ Ḳul ḳaravaş

[6744 < DMZ]

6745 Oldı ... Düşdi, DZ Ola ... Düşe; baḫtına, QZ taḫtına

6746 On ... olup (Q oldı), DZ Çün ... ola; ACH **yėdi**, BDMQZ **sekiz**; daḫı ⁀işini (DMZ işin) ėtdi (D ėde, Z ḳıla), BH daḫı ⁀ėtdi işini, Q işin daḫı ėtdi

6747 ACH **Kimseye dünye** (C dünyā, H dünyī), BDMQZ **Çerḫ kimseye**; cevrinden, DZ ẓulminden

6748 ACH **Devri dehrüŋ** (H ḳahruŋ) **ḳahrdur u cevr ü kīn / Pes**, BDMQZ **Dünyanuŋ** (DZ Devletüŋ) **budur ser-encāmı yaḳīn** (M hemīn) / **Bir**; ḫayāl ü ḫ'ābdur devlet, D ḫayālidür bu devlet ḫod; ACHM **yaḳīn**, BDQZ **hemīn**

[6749 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Ġarre olmaġıl bu cāh u māla sen / Lā beḳādur ḳalmaġıl iḳbāla sen

İşbu destānı işitdüŋse temām / ʿAḳluŋa ʿibret bu yėter ve's-selām

6749 yėrini Süleymān bin, Q Süleymān yėrin ibni

ABCH (B + Ẕikr-i) Vilāyet-i Süleymān bin Velīd bin Yezīd

D *Ḫilāfet Süleymān*

M Ẕikr-i ḫilāfet-i Süleymān ibni Velīd

Q Der imāret-i Süleymān ibni Velīd se sāl

Z Emāret-i Süleymān

[6749/6750 – DZ:

Çünki gėde ol Süleymān otura / Ne ki bidʿat var cihānda götüre]

6750 Dādger ḳopdı vü ġāyet ... hem kāmil ü hem, DZ ʿĀlim ü ʿādil (Z ʿābid) ola vü ... kāmil ḳopa vü; ACDHQ **ʿābid**, BMZ **ʿādil**

6751 (< Z) ACH **her başa**, BDM **başlara**, Q başları

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6737 İbni Müslim varıp anda ḳıldı ceng
Ėtdi yėr yüzini ol iḳlīme teng

6738 Yıḳdı vü yaḳdı Buḫārā'yı temām A58b
Urdı ḳırdı ol diyārı ḫāṣ u ʿām

6739 Oradan oldı Semerḳand'a revān M200a, Q240b
Ol nevāḥīde ⁀èller aldı bī-kerān

6740 Hem Semerḳand'ı daḫı ⁀ol pīrūzger
Feṯḥ ėdüp buldı küffāra ẓafer

6741 Türk ḫānıyla daḫı hem ėtdi ceng Z186a°
Āḫir öldürdi ⁀anı ol cengī peleng

6742 Hem daḫı Ferġāna'yı feṯḥ ėtdi ol
Oradan Ḫ^{v}ārezm'e varup gėtdi ol

6743 İki yüz biŋ ādemī ėtdi esīr
Māde vü ner ḳamu ḫūb u dil-peẕīr

6744 İşbu müddetde ki ḥükm ėtdi Velīd
Bu ḳamu feṯḥ ü ẓafer oldı bedīd

6745 Oldı ʿahdinde daḫı çoḳ iş anuŋ
Düşdi ṣoŋra baḫtına teşvīş anuŋ

6746 On ṭoḳuz yıl yėdi ay olup imām
Çerḫ anuŋ daḫı ⁀işini ėtdi temām

6747 Kimseye dünye vefā ḳılmış degül B256a, H224b
Kimse cevrinden amān bulmış degül

6748 Devri dehrüŋ ḳahrdur u cevr ü kīn
Pes ḫayāl ü ḫ^{v}ābdur devlet yaḳīn

6749 Çün Velīd'i ėtdi devrān nā-bedīd D181b
Aldı yėrini Süleymān bin Velīd

Vilāyet-i Süleymān bin Velīd bin Yezīd

6750 Dādger ḳopdı vü ġāyet zāhid ol C237b
Fāżıl u hem kāmil ü hem ʿābid ol

6751 Oldı ʿahdinde hüner her başa tāc
Buldı ʿilm ü faż̧l bāzārı revāc

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[6752 < DZ]

D *Ḫilāfet ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz*

6753 olduḳda (B olduḫda, Q olduġında) melik, DZ olıcaḳ emīr; Gėtdi vü dutdı anuŋ yėrin, B Gėtdi vü anuŋ yėrin ṭutdı, DZ Gėdüben (D Gėdiben) yėrin duta (D ṭuta) anuŋ

ABCH Ẕikr-i vilāyet-i ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz

6754 Ki ⁀atası, Q Atası; idi, Q -di, BD ol, Z ola ⁀; Ėtdi, D Ėde

[6754/6755 – DZ:

D Ehl-i beyte çoḫ riʿāyet ol ḳıla / Kim veraʿ ehli hem dānā ola

Z Ehl-i beyte ol riʿāyet çoḳ ḳıla / Veraʿ ehli ola hem dānā ola]

Q Der imāret-i ʿÖmer-i ʿAbdü'l-ʿazīz yek sāl ve penc māh

[6755-6765 < Z]

6755 Buldı ... āl-i ... görmedi, D Bula ... ehl-i ... görmeye; kimse, B kimesne

6756 eyledi ... eyledi, D eyleye ... eyle

6757 idi ... idi, D ola ... ola

6758 İki yıl, Q Bir yıl u; bėş, M üç; ėtdi ... gėtdi, D ėde ... gėde

çengine düşüp, BQ ėrişübenüŋ, D ėrişibenüŋ, M ėrişübenin

[6759-6764 < BDM]

6759 bulsa eyü, Q buldıysa ol

6760 ḫūbdur, H ḫūn durur

6761 Kim anuŋla, Q K' anuŋ ile

6762 Kim ḳamu üftādeyedür, Q Yėre düşmeye bu durur

6763 bir ḫayr ehlidür, Q ḫayr ehli durur

6764 Mihri ... küllin ... nolur ṣoŋucı, Q Mihr ... -ken ... ne olur ṣoŋra

6765 olsaydı, D olaydı; Geylerüŋ (B Anlaruŋ) olmayayidi ʿömri, Q Anlaruŋ hīç olmayaydı ʿömri, D Eyülerüŋ ʿömri olmayaydı, M Olmayayidi kerīmüŋ ʿömri

[6766-6767 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

D Buyura āl-i ʿAlī'ye ol pāk-zād / K'ėtmeyeler laʿnet ile daḫı yād

Z Buyura āl-i ʿAlī'yi ⁀ol pāk-zād / Ėtmeyeler laʿnet ile daḫı yād]

ABCH Ẕikr-i vilāyet-i ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz (A ʿAbdü'l-melik, B ʿÖmer)

M İmāret-i ʿAbdü'l-melik

Q Der imāret-i ʿAbdü'l-melik bin ʿÖmer-i ʿAbdü'l-ʿazīz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6752 Memleketde hīç vīrān ḳalmadı — Q241a
Kim anuŋ devrinde maʿmūr olmadı

6753 Üç yıl olduḳda melik ol nāmver — Z186b°
Gėtdi vü dutdı anuŋ yėrin ʿÖmer

Ẕikr-i vilāyet-i ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz

6754 Ki ⁀atası ʿAbdü'l-ʿazīz idi ⁀ad ile — M200b
Ėtdi her ḥükmi cihānda dād ile

6755 Buldı andan ʿizzet āl-i Muṣṭafā
Hīç kimse görmedi andan cefā

6756 Az zemānda ki ⁀ol imāret eyledi
Çoḳ ḫarāb ėli ʿimāret eyledi

6757 Fitneden ḫālīyidi ʿahdinde dehr
Īmin ü maʿmūr idi ėl ile şehr

6758 İki yıl bėş ay ḫilāfet ėtdi ol — B256b
Pes ecel çengine düşüp gėtdi ol

6759 Bu felek bir ejdehādur heft-ser
Her ne kim bulsa eyü yavuz yudar

6760 Dėmez işbu ḫūbdur ol nev-cüvān — H225a
Yā bu ʿālimdür ü ol nev-pehlevān

6761 Yā bu ʿādil pāẕişehdür nīk-baḫt
Kim anuŋla zīnet alur tāc u taḫt

6762 Yā budur tedbīr-i mülk ėden vezīr
Kim ḳamu üftādeyedür dest-gīr

6763 Yā bu bir ḫayr ehlidür maḳṣūd-baḫş
Ḫalḳa ėder geh zer ü geh sīm baḫş

6764 Mihri yoḳ ḳahr ile ⁀ėder küllin helāk — C238a
Ḫākden olan nolur ṣoŋucı ḫāk

6765 Bu felek ṭabʿında olsaydı kerem — Q241b
Geylerüŋ olmayayidi ʿömri kem

6766 Gör ḳızıl gül nėce ṣolar ṭıfl iken — Z186b°
Saġ durur yaz u ḳış ḳara diken

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[6768-6771 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D *Ḫilāfet Yezīd ibn ʿAbdü'l-melik*

Z Emāret-i Yezīd

DZ İki yıl bėş ay ol işde dirile / Bes ölüp ol iş Yezīd'e vėrile

D 6771

DZ Ola ol ʿAbdü'l-melik oġlı yaḳīn / Dört yıl u bir ay ola mülki hemīn

D 6769]

6770 imāret, Q ʿimāret; ėrişibenüŋ (H ėrişübenüŋ, Q ėrişibünüŋ), M ėrişibenin

6771 ġarre, C maġbūn

Z Emāret-i Hişām

6772 Olıcaḳ ʿAbdü'l-melik ʿahdi, D Çün anuŋ daḫı ola ʿahdi, Z Çünki ⁀ola anuŋ daḫı ʿahdi; Dutdı, DZ Duta; anuŋ, Q adı

ABCH Ẕikr-i vilāyet-i Hişām (H Hüşām) bin ʿÖmer (ACH + bin ʿAbdü'l-ʿazīz)

D *Ḫilāfet Hişām ibn ʿAbdü'l-melik*

M İmāret-i Hişām

Q Der imāret-i Hişām bin ʿÖmer

[6773 < Z]

[6774-6775 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Memleketde maʿdilet bünyād (D bünyāz) ėde / Cümle vīrān yėrleri ābād ėde

On ṭoḳuz yıl on (Z ol) bir ay ḥükmi ola / Bes ḳażā ėriben ol daḫı öle]

6775 (< Z) on bir, C sekiz; pāk-, Q nīk-

D *Ḫilāfet Velīd ibn Yezīd*

Z Emāret-i Velīd bin Yezīd

6776 Çün Hişām öldi vü oldı, DZ Çünki ola ol cihāndan (D cihānda), Q Çünki Hişām oldı; Dutdı, Z Duta, D Ṭuta; Velīd ibni Yezīd, Q Yezīd ibni Velīd

ABCH Ẕikr-i vilāyet-i Velīd bin Yezīd

M Ẕikr-i imāret-i Velīd ibnü'l-Yezīd

Q Der imāret-i Velīd bin Yezīd yek sāl ve dū māh

6777 Ḳopdı ol ehl-i fesād u (Q -) ... Ḳıldı zāhir dünyede, DZ Ol ḳatı müfsid ḳopa vü ... Dünyede bünyād ėde; bī-veraʿ ... bidaʿ (Q fezaʿ), H -veraġ ... bidaġ

[6778-6779 – DZ'de bu beyitler şöyle birleştirilmiş:

Ėrte gėce işi (D -) luʿb u lehv ola / Bir yıl iki ⁀ay vālī olıban (D iki ay şāh olup) öle]

6778 hezl ü lehv, MQ lehv ü hezl; Her ne kim ėtse (Q ėtdi) ḫaṭā vü sehv

[6779-6780 – M ↲]

6779 ol ... baḫtı, Q - ... baḫt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6767 Çerḫ çün ėtdi anuŋ devrin temām
Oġlı ⁀anuŋ ʿAbdü'l-melik oldı imām

Ẕikr-i vilāyet-i ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz

6768 Memleketde ol daḫı dād eyledi D182a°
Ulu giçi gönlini şād eyledi

6769 Rūzigārında anuŋ ḳānūn-ı şerʿ
Muḥkem oldı vü müberhen aṣl u ferʿ

6770 Dört yıl u bir ay imāret ėtdi ol
Pes ecel ėrişibenüŋ gėtdi ol

6771 Dünyenüŋ işi budur dėdüm saŋa
ʿĀḳil iseŋ ġarre olmaġıl aŋa

6772 Olıcaḳ ʿAbdü'l-melik ʿahdi temām
Dutdı yėrin ḳardaşı anuŋ Hişām

Ẕikr-i vilāyet-i Hişām bin ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz

6773 ʿĀḳil ü dānāyidi ol nāmver H225b, M201a
Pāk-dīn ü fāżıl u nīkū-siyer

6774 Maʿdilet vaḳtinde Nūşirvān idi
Ḥarb içinde Rüstem-i Destān idi

6775 Ḥākim olup on ṭoḳuz yıl on bir ay B257a
Naḳl ėtdi dünyeden ol pāk-rāy

6776 Çün Hişām öldi vü oldı nā-bedīd
Dutdı yėrini Velīd ibni Yezīd

Ẕikr-i vilāyet-i Velīd bin Yezīd C238b

6777 Ḳopdı ol ehl-i fesād u bī-veraʿ Q242a
Ḳıldı zāhir dünyede dürlü bidaʿ

6778 Ėrte gėce işi hezl ü lehv idi
Her ne kim ėtse ḫaṭā vü sehv idi

6779 Bir yıl iki ⁀ay oldı ol vālī hemīn
Bī-beḳādur baḫtı bed-rāyuŋ yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6780 ola anuŋ işi, DZ anuŋ işi ola, Q işi anuŋ ola; A Mülk, B Milk, CDH[Q?] Mülki, M Milki; vère (Q vérür) édüp, H vérüp éde; işde, B işi, Q işe
6781 işle, Q işe
[6781/6782 – DZ:
Dilüŋe her ne gele söylemegil / ʿAḳluŋı nefse zebūn eylemegil]
D *Ḫilāfet Yezīd ibn Velīd*
Q Der imāret-i Yezīd bin Velīd penc māh būd
Z Emāret-i Yezīd bin el-Velīd
6782 Geldi ... ibnü'l- ... buldı, D Gele ... ibnü'l- (D ibni) ... bula
ABCH Ẕikr-i imāret-i Yezīd bin Velīd
M İmāret-i Yezīd ibnü'l-Velīd
[6783 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:
D ʿĀḳil ü pāk ü nikū-āyīn ola / ʿĀdil ü dānā vü ehl-i dīn ola
Z ʿĀḳil ü hem pāk nikū ‿āyīn ola / ʿĀdil ü dānā vü ehl-i dīn ola]
6783 ü dāhī vü, BQ zāhid (B zāhīd) ü; pāk ü hem, Q hem pāk ü
6784 (< Z) Olmış, Q Urmış
D *Ḫilāfet İbrāhīm ibn Velīd*
Z İbrāhīm bin Velīd
6785 Gétdi (Z Géde) béş ay ḥākim olup ol, D Éde béş yıl ḥükm ol şāh-ı; AMQ Manṣıbın dutdı Birāhīm bin, BCH Manṣıbını dutdı (B ṭutdı) İbrāhīm, DZ Gele ardınca ‿İbrāhīm ibni
A Ẕikr-i imāret-i İbrāhīm bin Velīd
BCH Ẕikr-i imāret-i (B -) İbrāhīm bin Velīd ve ẓuhūr-ı fitne-i [C naḳna-i] Mervān-ı ḫar
M İmāret-i İbrāhīm ibnü'l-Velīd
Q Der imāret-i Velīd bin Yezīd ve ẓuhūr-ı fitne-i Mervān-ı ḫar
6786 Çıḳdı, DZ Çıḳa; ACHMZ **bağlanmış**, BDQ **bağlamış**
6787 Élleri alam déyü ... eyledi, DZ Mülki dutam déyüben (D déyiben) ... eyleye
[6788-6791 < Z]
[6788 – C ؏]
6788 (< D) erüŋ, Q işi
6789 geh geh, D ki bu, Q kim geç; olur tizde, D ol tīz
6790 ki, A kim; étmegil, Q dutmagil
6791 mekri (D -); işi, BQ işe
[6792– DZ'de bunun yerine şu beyit var:
D Çünki İbrāhīm'üŋ işinde ḥalel / Bile rūşen kim olur mülki bedel
Z Çün göre ‿İbrāhīm işinde ḥalel / Bile rūşen kim olur mülki bedel]
6792 Birāhīm, CH İbrāhīm; taḫtına, Q Baḫtına; érişür, M érişdi
6793 ol işi elden ḳoyup ... Vardı ... étdi ... uyup, DZ elden ol işi ḳoya ... Vara ... éde ... uya
ABC Ẕikr-i vilāyet-i Mervān-ı ḫar ki āḫir-i mülūk-i Benī Ümmīẕ būd (B Ümeyye būẕ)
H Ẕikr-i vilāyet-i Mervān-ı ḫar

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6780 Her melik kim ola anuŋ işi lehv
Mülk elden vère èdüp işde sehv

6781 Cidd ile işle her işi ètme hezl
Hezl durur devlete menşūr-ı ʿazl

6782 Geldi ardınca Yezīd ibnü'l-Velīd D182b
Rāyile her müşkile buldı kilīd

Ẕikr-i imāret-i Yezīd bin Velīd

6783 ʿĀḳil ü dāhī vü nīk-āyīn idi
ʿĀdil ü pāk ü hem ehl-i dīn idi

6784 Bulmış idi faẓl ʿahdinde revāc
Olmış idi ʿilm ehli başa tāc

6785 Gètdi bèş ay ḥākim olup ol saʿīd
Manṣıbın dutdı Birāhīm bin Velīd

Ẕikr-i imāret-i İbrāhīm bin Velīd ve ẓuhūr-ı fitne-i Mervān-ı ḫar B257b, H226a, M201b

6786 Çıḳdı ʿahdinde anuŋ Mervān-ı ḫar
Memleket dutmaġa baġlanmış kemer

6787 Èlleri alam dèyü tedbīr ile
Ḫalḳı tābiʿ eyledi tezvīr ile

6788 Ney gibi baġlansa yüz yèrde kemer Q242b
İşleyemez gey erüŋ işin kem er

6789 Gerçi geh geh mekr ile hem iş biter C239a
Līki bī-bünyād olur tizde yiter

6790 Gey er iseŋ aduŋı kem ètmegil
İş ki ol olmaya muḥkem ètmegil

6791 Er olan mekri neçün pīşe ède
Yā ḫod olmaz işi endīşe ède

6792 Çün Birāhīm işine düşdi ḫalel
Bildi kim taḫtına èrişür zelel

6793 Bi'ż-żarūre ol işi elden ḳoyup A59a
Vardı beyʿat ètdi Mervān'a uyup

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6794 terk ėtdi (D eyleye, Z ėde) ol işi, Q ol işi terk ėtdi

D *Ḫilāfet Mervān*

M İmāret-i Mervān-ı ḫar ki kej est

Q Ḫilāfet-i Mervān-ı ḫar āḫir-i mülūk-i Ümmīẕ

Z [başlık için boş yer bırakılmıştır]

[6795 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Çün ḫilāfet şuġlı Mervān'a ėre / Biŋ ḫalelle bėş yıl ol işde ṭura]

6795 BCHQ Ḫükm, AM Ḫükmi; oldı (C + vü); ėlde, Q cihānda

6796 (< Z) eyledi ... eyledi, D eyleye ... eyleye

6797 Gėdicek tārīḫden ... Oldı Mervānīlerūŋ iḳbāli, DZ Çünki hicretden geçe ... Devleti Mervānīlerūŋ ola

6798 çün **ėrişür** (=ACH; BMQ **ėresi**) ola (Q ėrse), D çünkim ėresi ola (D ėresidür)

6799 oldı, DZ ola; Tehlüke ḳa'rına (H ḳahrına, C ḳaydına) düşdi (DZ düşe), Q Tā ki ḳa'rına düşerler

D *Ḫilāfet Ebū-Müslim*

M Ẓuhūr-ı Ebū-Müslim ez Merv

[6800-6801 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Bir nüḫūset düşe Mervān ėline / Bes (D Baş) gėdüp mülk ellerinden alına

D *Ḫilāfet Ebū-Müslim*

Z [başlık için boş yer bırakılmıştır]

Bir gişi ḳopa Ḫorāsān'dan (D Ḫorāsān'a) yaḳın / Adı Bū-Müslim şücā' ü pāk-dīn]

6800 Kim anuŋ çengāline (BQ zūrına) döymezdi (Q durmazdı), M Zūrına anuŋ döyemez idi şīr

Q Ẕikr-i ḫurūc-ı ṣāḥib-ḳırān Ebū-Müslim ġāzī

6801 -zād, B -zāt; Aŋa (K Ki ⁀aŋa) olmışdı, Q Kim aŋa olmış

M RESİM: Ebū-Müslim

ABCH Ẕikr-i ḫurūc-ı ṣāḥib-ḳırān Ebū-Müslim (B + ġāzī)

[6802 – H ↵]

6802 'Āḳil, B 'Ādil; ü dānāyidi vü (H ol) pāk-rāy, DZ ü zīrek ola vü nīk-rāy, Q idi nīk-baḫt ü pāk-rāy; idi (DZ ola) vü hem, M ü tīġ-zen

[6803 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Müttaḳī vü (D Hem faḳīh ü) ehl-i Ḳur'ān olısar / Mevlidi anuŋ Ṣıfāhān olısar]

6803 ACDM Cümle Ḳur'ān'ı ta'allüm (Q ta'līm), BH Cümle-i Ḳur'ān (H Ḳur'ān'ı) ta'līm; ACH Fıḳh-da, BMQ Fıḳhdan; fer'i, H nev'i

6804 (< Z) -bāzū, M -bāzī

[6805 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Ḳopduġı yėr Merv (Z Merve ⁀) olasıdur anuŋ / Anda ⁀işi revnaḳ bulasıdur anuŋ

Ḳaddi kūteh levni gendüm-gūn ola / Yüzini gören aŋa (D anuŋ) meftūn ola]

6805 mülke ḳılıcı bir, H mülke ḳılıcın ber-, Q mülki ḳılıca bir; AB Ki ⁀unıdıldı, HM K'unuduldı, C Unuduldı, Q K'ėdemezdi

[6806-6807 –D ↵]

6806 (< Z) Feṯḥ miftāḥı durur ḳılıç ... iste istersen, D Ḳılıcıdur feṯḥ miftāḥı ... isteye ister

[6807 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ḫalḳ anı çün göreler (Z gördiler) pīrūz-ger / Olalar emrine tābi' ser-te-ser]

6807 ACHQ māyil, BM tābi'

[6808-6809 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Bir sipāh ola anuŋ ḳatında (D ḳatına) cem' / Ki ⁀ėde kūhı dilese ⁀anlaruŋla ḳam']

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i vilāyet-i Mervān-ı ḫar ki āḫir-i mülūk-i Benī Ümmīẕ būd

6794 İki yıl altı ⁀ay ḫilāfetde hemīn — Z187b
Ḳalıban terk ėtdi ol işi yaḳīn

6795 Pes ḫilāfet degdi Mervān-ı ḫara
Ḥükm anuŋ oldı ėlde yėksere

6796 Ẓālim idi ẓulme āġāz eyledi — D183a
Memleket işini nā-sāz eyledi

6797 Gėdicek tārīḫden yüz yıl dürüst — B258a
Oldı Mervānīlerüŋ iḳbāli süst

6798 Devlete çün ėrişür ola ḫalel
Bulınur her işde yüz dürlü zelel

6799 Fitne deryā bigi oldı mevc-zen — H226b, M202a
Tehlüke ḳa'rına düşdi merd ü zen

6800 Merv'den bir nev-cüvān ḳopdı dilīr
Kim anuŋ çengāline döymezdi şīr

6801 Ad ile Bū-Müslim idi ⁀ol pāk-zād — Q243a
Anŋa olmışdı müsellem 'adl ü dād

Ẕikr-i ḫurūc-ı ṣāḥib-ḳırān Ebū-Müslim

6802 'Āḳil ü dānāyidi vü pāk-rāy — C239b
Ḫaṣm-bend idi vü hem ḳal'a-güşāy

6803 Cümle Ḳur'ān'ı ta'allüm eylemiş
Fıḳhda aṣl ile fer'i söylemiş

6804 Ḥarb vaḳtinde muṣāf-ārāyidi
Āhenīn-bāzū vü āhen-ḫāyidi

6805 Ṣaldı mülke ḳılıcı bir dāstān
Ki ⁀unıdıldı Rüstem ile Dāstān

6806 Feṯḥ miftāḥı durur ḳılıç yaḳīn
Feṯḥ andan iste istersen hemīn

6807 Ḫalḳ anı her işde kāmil buldılar — Z188a
Lā-cirem ḥükmine māyil oldılar

6808 Ḳılıcı zaḫmıyla ol ner ejdehā
Kim deminden kimse olmazdı rehā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 202a

Ebu Müslim

Kemerli bir mekânda, bir yaygı üzerinde oturan Ebu Müslim elinde omzuna dayadığı teberini taşır.

6800. beyitten sonra yer alan resim 43 x 41 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE DİYANET VAKFI
TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
TURKISH RELIGIOUS FOUNDATION ISLAMIC RESEARCH CENTER
www.turkiyat.gov.tr



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6809 Merv'den çıḳdı ⁀aŋa uydı (=ACM; BM uyup), Q Merv çıḳdı oŋa uyup

6810 Pes oradan ḳıldı ol ... varup küffār ile (Q ilen) ėde, DZ Evvel işi ol ki ⁀ėde ... ėde kāfirler ile ⁀anda; ABD Ḥaṭā, CHMZ[Q?] Ḥıṭā

ACH ʿAzm-i Ebū-Müslim (B Ebu'l-Müslim) be-ġazv-i Ḥıṭā (B Ḥaṭā) ve taḥrīż (BC taḥrīş) ber cihād (C cihān)

6811 yolına, Z yolında; ḳoya, DZ vère; Ura, Q Ėde

6812 Ḥażretinde, M Ḥażretinden; ḳurb ol, Z ḳurbet; Ki (Q -); yolında, A yolına

6813 dėye, C dėne; bes ... Ḳıla ... ölmegi heves, Q -sin ... K'ėde ... ölmek hevesin

6814 Ėdüben ola ol (=ACH; B Ėdibenüŋ, Q Ėdübenüŋ, M Ėdübenin) ola öldügine şād, DZ Ḳılup ėde dīn yolında çün (D çoḫ) cihād

6815 Uṣanup cāndan heves ėde (B ėdip), D Arzu ⁀ėde cāndan uṣanub

6816 ḳıla, D ura; cāviẕān, Q cān revān; ḳala, B ola

[6817-6820 < Z]

6818 nār, B nūr; alur, Q olur; ACH Şemsvār ucdan uca, BMQ Başdan ayaġa degin, D Baş ayaġa degin ol

6819 çün varlıġını, Q çünkim varlıġı; yère, H yèle

6820 düşdi yère, DQ yère düşdi; Ḥaḳ anı, H Anı Ḥaḳ

6821 anı, Q an; ACH **bu cān ola**, BDMQZ **ėdeler cānı**; cānāndan, D cāndan, Q cānān

6823 ACHM berkitmek, BD berk ėtmek, Q terk ėtmek; Cān, DZ Ol; aŋa, Q cānı

6809 Merv'den çıḳdı ʿaŋa uydı ḫāṣ u ʿām — B258b
Dutdı ol mülk-i Ḫorāsān'ı temām

6810 Pes oradan ḳıldı ol ʿazm-i Ḫaṭā
Kim varup küffār ile ėde ġazā

ʿAzm-i Ebū-Müslim be-ġazv-i Ḫıṭā ve taḥrīż ber cihād

6811 Ḥaḳ yolına baş ḳoya İslām içün — D183b, M202b
Ura cān terkini neng ü nām içün

6812 Ḥażretinde Ḫālıḳ'uŋ ḳurb ol bula — H227a
Ki ʿişi Ḥaḳ yolında cān vėrmek ola

6813 *İnne fī mevtī ḥayātī* dėye bes
Ḳıla Ḥaḳ yolında ölmegi heves

6814 *Cāhidū fi'llāh* maʿnīsini yād — Q243b
Ėdüben ola ol öldügine şād

6815 Uṣanup cāndan heves ėde memāt
Gözine zindān görine bu ḥayāt

6816 Her ki fānī dirligüŋ terkin ḳıla — C240a
Ḥaḳ yolında cāvizān bāḳī ḳala

6817 Her ki cānın vère cānān yolına
Aŋa andan daḥı yėg cān bulına

6818 Şemʿ ki ʿanuŋ varlıġını nār alur
Şemsvār ucdan uca envār olur

6819 Dāne çün varlıġını vėrür yère
Lāle vü reyḥān olur ol yek-sere

6820 Ḳanḳı dāne düşdi yère bitmedi — B259a
Ya Ḥaḳ anı lāle vü gül ėtmedi

6821 Nefs anuŋdur ėtme ʿanı andan dirīġ
Nėşe bu cān ola cānāndan dirīġ

6822 Yāra her geh kim gereklü ola cān
Yolına ėtmek gerek anı revān

6823 Cānda Ḥaḳ ʿışḳını berkitmek gerek
Cān anuŋdur aŋa terk ėtmek gerek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6824 ACHQ **Baḫtlu**, BDMZ **Baḫtiyār**; ki (D -); vaḳtin, C vaḳt kim; AB ki ⁀isdeyeler, HMQZ ki ⁀isteyeler, CD isteyeler

D *Ḥarb Ebū-Müslim ma'a 'asker el-Ḫıṭā*

6825 Ḫıṭā'ya, A Ḫaṭā'ya; ol dilīr ... Ḳıldı küffār ile anda dār u gīr, DZ ⁀ol (D -) nāmver ... Bula ol kāfirlere feṭḥ ü ẓafer

6826 Şöyle (C + ki) ėtdi kāfir ile anda, Z Eyle ėde kāfir ile anda, D Eyle anda ėde kāfirlerle, ṭoldı (Q doldı), DZ ṭola; Ki ⁀adıyile, M Ki ⁀ādem ile, Q Kim ad ile

6827 kāfiri, Q kāfirin; ḳıldı ... Şirk çirkinden ol ėli ėtdi (B ḳıldı), D ėde ... Ḳıla küfrinden olaruŋ yėri, Z anda ... Ḳıla küfrinden hem ol ėlleri

[6827/6828 – DZ:

Ol diyārı cümle ġāret eyleye / Ḫalḳı ḳırup bes (Z Ḫalḳını ḳırup) ḫasāret eyleye]

6828 oldı (HMQ aldı) ġanīmet, DZ ala olardan; ACH **yāḳūt u zümürrüd hem**, BDMQZ **mürvārīd** (D mervārīd) **ü yāḳūt u**

6829 Aldı ḫaḳandan daḫı, DZ Daḫı ḫaḳandan ala; ACDHZ ḫayl (H ġayr, D baḫt [?]) u genc ü tāc, B genc ü tāc u milk, M genc ü ḫayl ü tāc, Q mülk ü māl u genc

[6830-6831 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Ola ol māl ile ol (D -) bir ulu şāh / Kim cihān ḫalḳı ⁀anı ėdeler penāh

Gendüyi çün ḳamudan ġālib bula / Āl-i Mervān mülkini (Z milkine) ṭālib ola]

6830 ol, M anı

6831 Çün, Q Her

6832 ḳıldı ki, DZ ėde kim; 'Abbās'a, Q 'Abbās'ı

[6832/6833 – DZ:

D K'anlaruŋçün dėmiş ola Muṣṭafā / Anlar Īslām'a olalar pādişāh

Z Anlaruŋçün dėmiş ola Muṣṭafā / K'anlar Īslām'a olalar pāẕişāh]

6833 Yüz Ḫorāsān'a dutup ... Āl-i Mervān'ı helāk ėtdi, DZ Bes Ḫorāsān'a vara ... Ḳıra Mervānīleri anda

[6834-6835 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Şöyle yoḳ ola ḳılıçdan ser-be-ser / Kim yėrinde daḫı ḳalmaya eşer

Bes ḳıra cümle Demāvendīleri / Yoġ ėde ḳamu Nihāvendīleri

Z Şöyle yoḳ ola ḳılıcından Mışar / Kim birinden daḫı ḳalmaya eşer

Bes ḳıra cümle Demāvendiyyeyi / Yoḳ ėde ḳamu Nihāvendiyyeyi]

6834 ACH Anları ḳıldı, BMQ Ḳıldı anları

6835 ACH Kimse ⁀olardan ėdemezdi (A ėtmez idi) ⁀anuŋla, BMQ Kimse anuŋ ile ėdemezdi

6836 buldı, DZ bula; ACDHZ **Bī-amān**, BMQ **Bī-gümān**; ėtdi anı, C anı ėtdi, DZ ḳıla cümle

6837 olardan bulduġın ḳırdı ... dutdı (B ṭutdı), DZ Ḫorāsān ḫalḳını ḳıra ... duta (D ṭuta)

6838 Uydılar aŋa ḫalāyıḳ ... Rāst ḳıldı Fārs'dan yaŋa, DZ Ḫalḳ uyalar anda aŋa ... Fārs'a döndere (Z Fāris'e döndüre) oradan; bī-kerān ... BQ bī-gümān; 'inān, Q 'ayān

6839 Fārs iḳlīminde daḫı ⁀ol ... Ḳıldı, DZ Anda daḫı ḳılıcıyla ⁀ol ... Ḳıla

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6824 Baḫtlu ol cān ki Ḥaḳḳ'uŋ yolına
Her ne vaḳtin ki ⁀isdeyeler bulına

6825 Varup el-ḳıṣṣa Ḫıṭā'ya ol dilīr Z188b
Ḳıldı küffār ile anda dār u gīr

6826 Şöyle ėtdi kāfir ile anda ḥarb D184a, M203a
Ki ⁀adıyile ṭoldı cümle şarḳ u ġarb

6827 İki yüz biŋ kāfiri ḳıldı helāk H227b
Şirk çirkinden ol ėli ėtdi pāk

6828 Bī-ḥisāb oldı ġanīmet sīm ü zer Q244a
La'l ü yāḳūt u zümürrüd hem güher

6829 Aldı ḫaḳandan daḫı büngāh u raḫt
Hem silāḥ u ḫayl u genc ü tāc u taḫt

6830 Oldı ol feth ėdicek bir şehriyār
Kim çerisi ṭoldı şehr ile diyār

6831 Çün nėreye varsa ġālib oldı ol
Daḫı ulu işe ṭālib oldı ol

6832 Ḳaṣd ḳıldı ki ⁀āl-i Mervān'ı ḳıra C240b
Mülki alup Āl-i 'Abbās'a vėre

6833 Yüz Ḫorāsān'a dutup ol nīk-nām B259b
Āl-i Mervān'ı helāk ėtdi temām

6834 Ėtdi Mervānīler ile çoḳ cidāl
Anları ḳıldı ser-ā-ser pāy-māl

6835 Kimse ⁀olardan ėtmez idi ⁀anuŋla ceng
Kim olar rūbāh idi ol şīr-çeng

6836 Ol ḫavāricden kime kim buldı dest Z189a
Bī-amān ḫāk ile ėtdi anı pest

6837 Çün olardan bulduġın ḳırdı temām
Heybeti dutdı göŋüllerde maḳām

6838 Uydılar aŋa ḫalāyıḳ bī-kerān
Rāst ḳıldı Fārs'dan yaŋa 'inān

6839 Fārs iḳlīminde daḫı ⁀ol pāk-dīn
Ḳıldı Mervānīleri ḫāk-i zemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 203b-204a

Ebu Müslim'in Irak'ta Mervan taraftarlarıyla savaşı

203b'de, bir tepenin önünde savaşan askerler, tepenin ardında ise ellerinden ve boyunlarından bağlı esirler bulunur. Sol sayfada, ordusunun ortasında Ebu Müslim, omuzunda teberiyle atının üzerinde savaşı izler. Ön planda ordu ve bağlanmış iki esir. Tepenin ardında ilerleyen ordu.

6840. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 92 x 151 mm. boyutlarındadır.

TÜRK DİL KURUMU AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

6840 Fārs'dan ėtdi (Z ėde), D Ėde Fāris'den; Anuŋ, Q Anı

M RESİM: Ebū-Müslim ile Mervānīler savaşı M203b-204a

[6841 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ol diyārı ġāret ėdüben yıḳa (D ėdiben yıḫa) / Ḫāricīleri ḳırup oda yaḳa (D yaḫa)]

6841 ACH urup, BMQ varup; yıḳdı (B yıḫdı), C yaḳdı

6842 AC **pāk-bīn**, BDHMQZ **pāk-dīn**; ėtdi, DZ ėde; ḫilāfetçün, Q ḫalāyıḳdan

[6843 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Künyeti anuŋ Ebu'l-ʿAbbās ola / Ol ḫilāfet taḫtini (Z taḫtin ol) evvel ala

Kūfe'de ḫalḳıyla cemʿ olup nüḫüst / ʿAhd ėde Bū-Müslim anuŋla dürüst]

6843 Adı ⁀anuŋ Seffāḥ-ı Bu'l-, Q Ad anuŋ Seffāḥ Ebu'l-

6844 (< Z) buldı ol ... ḳıldı ol, B buldlar ... ḳıldılar, D Bulalar ... ḳılalar

6845 (< DZ) vaẓīfe, Q ḫalīfe

D *Ḫilāfet Ebu'l-ʿAbbās erbaʿat sinīn ve-ṣemāniye eşhür*

Z Ḫilāfet-i Ebu'l-ʿAbbās

6846 Gėdicek oldı, DZ Geçicek ola

A Der ẕikr-i ḫilāfet-i Ebu'l-ʿAbbās-ı Seffāḥ evvel-i Benī ʿAbbās

BH Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebu'l-ʿAbbās-ı Seffāḥ

C Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebu'l-ʿAbbās evvel-i Benī ʿAbbās

Q Ḫilāfet-i Ebu'l-ʿAbbās-ı Seffāḥ çehār sāl ve heft māh

[6847 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Vara pes (D bes) Mervān ile eyleye ceng / Āl-i Mervān'a ḳıla dünyāyı teng

D Reng ile Mervānīleri ḳıla ḫāk / Ḳıla Mervān'ı Ebū-Caʿfer helāk

Z Reng ala Mervāniler ḳanıyla ḫāk / Ḳıla Mervān'ı Ebū-Caʿfer helāk]

6847 Mervān ile, Q Mervāniler

6848 Ol, Q An; anda ḳıldı (M ėtdi) ... Ki ⁀aŋa ḫayrān ḳaldı şīr ile, Q ėtdi anda ... Ki ⁀aŋa ḫayrān oldı aṣlan u, DZ ėde anda ... Kim ḳala ḫayrān aŋa şīr ü

6849 ACH **İşledi bir iş**, BDMQZ **bir iş işledi** (DZ işleye); ki ⁀anuŋ ... Diŋlese, Q ki ⁀anı ... Diŋleye; ḳalaydı, D olaydı

[6849/6850 – D:

Ḳılıcından altı yüz biŋ gişi ⁀öle / Buncılayın dünyada ne iş ola]

6850 ḳıldı ... ėtdi, DZ ėde ... ḳıla (D ḫās u)

6851 ACDHQ Muʿāvye'yle (DH Muʿāviye'yle, Q Muʿāvī'le) Yezīd'i, B Muʿāviyye'yle Yezd'i, M Muʿāvī'le Yezīd'üŋ; çıḳarup ... urup, DZ çıḳara ... ura; ACH **Dūd ile ḫāk eyledi**, BMA **Yaḳdı** (B Yaḫdı, Q Yıḳdı) **süŋüklerini** (Q ṣoŋ ilerini [ėllerini ?]), DZ Sinden ü süŋüklerin

[6851/6852 – DZ:

D Bu dėdügüm işlere ṭutma gümān / Kim raṣaddan böyledür ḥükm-i ḳırān

Bil ki Cāmāsb-ı ḥakīmdendür ḫaber / Kim bu aḥkāmı bilürdi ser-te-ser

Z Bu dėdügüm işlere dutma gümān / Kim raṣaddan bu durur ḥükm-i ḳırān

Bil ki ol Cāmāsb'dandur bu ḫaber / Kim bu aḥkāmı bilürdi ser-te-ser

DZ Hem daḫı ⁀İbrāhīm ṣuḥfinda yaḳīn / Yazıludur bu ḫaber ėy pāk-dīn

DZ Çünki varmış idi miʿrāca Ḫalīl / Aŋa vėrmişdi bu aḫbārı Celīl]

6852 Mervānīler (Q Mervānī) işi ⁀oldı ... Oldı Seffāḥ-ı, D Çünki ola Mervāniler işi ... Memleketde ol, Z Çün ola Mervānlar işi ... Memleketde ⁀ola

M Ḫilāfet-i Seffāḥ-ı Ebu'l-ʿAbbās

6853 ḫoş-ḫulḳ ... idi ... idi, DZ beşşāş ... ola ... ola

6854 ḫūnīlığını (Q ḫoşluġını) gördiler ... Lā-cirem ... urdılar, DZ ḳan sevdügin çün göreler ... Bī-gümān ... uralar

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

6840 Fārs'dan ėtdi 'Irāḳ'a 'azm-i rāh D184b
Anuŋ ile bī-kerān ḫayl ü sipāh

6841 Ol diyārı daḫı urup yıḳdı ol M204b
Kimi kim Mervānī buldı yaḳdı ol

6842 Pes Benī 'Abbās'dan bir pāk-bīn Q244b, H228a
Bulıban ėtdi ḫilāfetçün güzīn

6843 Adı ͡anuŋ Seffāḥ-ı Bu'l-'Abbās idi
Ol zemān ḫalḳında ḫayrü'n-nās idi

6844 Çün her işde anı kāmil buldı ol
'Ahdi anuŋla mü'ekked ḳıldı ol

6845 Pes anı mülke ḫalīfe eyledi
Ṭā'atin ḫalḳa vaẓīfe eyledi

6846 Yüz otuz yıl sāl-i hicretden temām B260a
Gėdicek oldı Ebu'l-'Abbās imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebu'l-'Abbās-ı Seffāḥ evvel-i Benī 'Abbās C241a

6847 Pes varup Mervān ile ceng ėtdiler
Yėr yüzini gözine teng ėtdiler

6848 Ol ḳadar Bū-Müslim anda ḳıldı ceng Z189a
Ki ͡anŋa ḫayrān ḳaldı şīr ile peleng

6849 İşledi bir iş ki ͡anuŋ Sām-ı süvār
Diŋlese destānını ḳalaydı zār

6850 Ekṣerin Mıṣr ehlinüŋ ḳıldı helāk
Ḳamusın ehl-i Dımışḳ'uŋ ėtdi ḫāk

6851 Pes Mu'āvye'yle Yezīd'i çıḳarup A59b
Dūd ile ḫāk eyledi oda urup

6852 Çünki Mervānīler işi ͡oldı temām D185a°
Oldı Seffāḥ-ı Ebu'l-'Abbās imām

6853 Gerçi ḫoş-ḫulḳ u saḫī-kirdār idi
Līki bī-raḥm u ḳatı ḫūn-ḫ^{v}ār idi

6854 Ḫalḳ anuŋ ḫūnīlıġını gördiler
Lā-cirem adını Seffāḥ urdılar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[6855-6857 < Z]

6856 yıḳar ... yaḳar (BQ yıḫar ... yaḫar), D yıḫa ... yaḫa; Ḫānumānın, Q Ḫānumān

6857 Ölene (B Öleyine [?]), D Ḥādiṣe; AC kim ol idi, BH ki olıpdı, M ki ⁀olupdı ol, D kim kem olup, Q kim olupdur; ḳanını, Q ḳanına

D *Ḫilāfet Ebū Ca'fer iṣneyn ve 'işrīn sene*

6858 Mülkde ... Oldı cümle ehl-i İslām'a, DZ Şāh olup ... Gėde ⁀ola ḳardaşı Bū (D Ebū) Ca'fer; sekiz ay ol, DM u sekiz ay

[6859 < DZ]

ACHQ Ḫilāfet-i Ca'fer-i Devānıḳī ve ḳatl-i Ebū-Müslim (Q + bīst ü dū sāl)

BM Ḫilāfet-i Ca'fer (B + ve ḳatl-i Ebū-Müslim ġāzī)

6860 (< Z) ABHMQ ol fermān-, CD fermānı; Bū-Müslim, D Bu'l-Müslim

[6861 – DZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Ol ḫilāfet taḫtini çün kim ala / Aŋa 'Abdu'llāh ḳopup düşmen ola

Ehl-i Şām anuŋla bey'at ḳılalar / Pādşahlıġa (Z Pāẕişahlıġa ⁀) anı lāyıḳ bileler (Z göreler)

Uya ⁀aŋa (D Uya) ehl-i Cezīre ehl-i Şām / İki yüz biŋ gişi dėre ol temām

Bes ḫurūc eyleyüben (D eyleyiben) ėller ala / Şām u Mıṣr'a cümle müstevlī ola

D *Helāk Ebū-Ca'fer 'alā yed Ebī-Müslim*

Z Ḫilāfet-i Ca'fer-i Devāniḳī ve ḳatl-i Ebu'l-Müslim Gāzī

D Anı daḫı ėde Bū-Müslim helāk / Aŋa uyanları ḳıla cümle ḫāk

Z Ėde Bū-Müslim anı daḫı helāk / Aŋa uyanları ḳıla cümle ḫāk

Ėdüben (D Ėdiben) ol mülki düşmenden ḫalāṣ / Ser-te-ser Bū-Ca'fer'üŋ eyleye ḫāṣ

Bed-gümān olup Ebū-Ca'fer ė şāh / Öldüre Bū-Müslim'i ⁀āḫir bī-günāh]

6861 ėdiben, Q ėdicek

[6862 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bu aŋa eylük ėde öŋden şoŋa / Ol (D Bu ol) yavuzluḳ ėde bu resme aŋa]

6862 bunca, MQ nėce; bu aŋa, Q ol aŋa

6863 ACMQ ṣūret-i, BH sīret-i, DZ 'ādet-i; Żāyi' olur eylük ėtse (Q ėtdise) aŋa Kerīm, D Eylük ėden ḳamuya Ol durur Kerīm, Z Eylük ėtseŋ ḳamuya olduŋ kerīm

6864 ACM **Kimseye sen bī-günāh ėtme** ... Her söz ile ḫalḳa, BMQ **Bī-günāh ėtme kimesneye** (Q kimesneye ėtme); DZ Bī-günāh kimseye ėtmegil ... Bī-sebeb kimseye

6865 (< Z) AHMQ īmin, B īmīn, CD emīn

[6866-6867 – D ↲]

6866 (< Z) anda ⁀ėt ki ⁀ola, D ėt ger ola

6867 ACHM Dūn idi bu Ca'fer ü, BQ Oldı küfrān ni'mete, DZ Ola kāfir-ni'met ü; Sīret ile zişt ü (BH -) ṣūretde, Q Ṣūret-i zişt ile sīretde

6868 Mālı (H Māl) çoḳ (B çoḫ) devşürdi (= A; C dėvşürdi, BH dėrşürdi, Q dėşürdi, M cem' ėtdi) illā (Q çün ol) yėmedi ... dėmedi, DZ Dėvşüre çoḳ (D Düşüre çoḫ) māl ü līkin yėmeye ... dėmeye; Ölem ü, B Ölem ol, Q Ölüben

[6869 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ol ḳadar sīm ü zer ol ḥāṣıl ḳıla / Ki ⁀adı Manṣūr-ı Devānıḳī ola]

6869 dėrüp, Q dėrdi; ACHMQ Manṣūr-ı, B Ca'fer; Devānıḳī, C Delūvānıḳī (?)

[6869/6870 – DZ:

Dürlü bid'atler ḳıla ol iḫtirā' / Yıḳıla (D Yıḫıla) ẓulm ile anda (D anuŋ) çoḫ żıyā']

D *Ḫilāfet Mehdī şehr ve 'işrīn*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Mehdī Ca'fer-i Devānıḳī

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tabu.gov.tr

6855 Pāẕişāh kim ḳāhir ü ḫūn-rīz ola — M205a, Q245a
Düşmegi Ḥaḳ ḳahrına ⁀anuŋ tīz ola

6856 Ol gişi kim Taŋrı bünyādın yıḳar — H228b
Ḫānumānın gendünüŋ oda yaḳar

6857 Ölene gerçi kim ol idi ḳader
Kimsenüŋ ḳanını Ḥaḳ ḳılmaz heder

6858 Mülkde dört yıl sekiz ay ol temām — B260b, Z190a
Oldı cümle ehl-i İslām'a imām

6859 Çün anı ėtdi ecel ḳahrı esīr
Oldı anuŋ yėrine Ca'fer emīr

Ḫilāfet-i Ca'fer-i Devānıḳī ve ḳatl-i Ebū-Müslim

6860 Olıcaḳ ol işde ol fermān-revān — C241b
Oldı Bū-Müslim ḥaḳında bed-gümān

6861 Töhmet ü bühtān ėdiben bī-günāh — D185b°
Eyledi Bū-Müslim'üŋ günin siyāh

6862 Eylük ėtdi bunca dürlü bu aŋa
Ol yavuzluḳ ėtdi bu resme buŋa

6863 Yavuz olur ṣūret-i nefs-i le'īm
Żāyi' olur eylük ėtse ⁀aŋa Kerīm

6864 Kimseye sen bī-günāh ėtme ziyān
Her söz ile ḫalḳa olma bed-gümān

6865 Tā ki Ḥaḳ ḫışmından īmin olasın
Olmaya dūzaḫ yėrüŋ çün ölesin

6866 İntiḳām anda ⁀ėt ki ⁀ola zāhir günāh
İnne ba'ża'ẕ-ẓannı iṯmün dėr ilāh

6867 Dūn idi bu Ca'fer ü ġāyet sefīh
Sīret ile zişt ü ṣūretde kerīh

6868 Mālı çoḳ devşürdi illā yėmedi — Q245b, Z190b
Ölem ü ayruġa ḳala dėmedi

6869 Māl u genci ol ḳadar dėrüp ḳodı — M205b
Ki ⁀oldı Manṣūr-ı Devānıḳī adı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[6870-6872 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Çün yigirmi iki yıl vālī ola / Yėrini oġlı anuŋ Mehdī ala

Z Çün yigirmi yıl o da vālī ola / Öle yėrin oġlı ‿anuŋ Mehdī ala

Bir ḫalīfe ḳopa ol bes muʿteber / ʿĀdil ü dīndār ü hem nīkū-siyer

D Perdesi peyġamberüŋ aŋa ḳıla / Hem ḳażıyyet ḫātemi anuŋ ola

Z Bürdesi peyġamberüŋ aŋa ḳıla / Hem ḳażīb ü ḫātemi anuŋ ola

ʿĀbid ü sünnī ola vü pāk-zād / Ḫūb-ḫulḳ u ʿādil ü nīkū-nihād]

6870 Mülkde (H Milkde), B Milke

MQ Ḫilāfet-i Mehdī ibni (Q bin) Caʿfer (Q + dū sāl ve yek māh būd)

6871 yėrin, Q yėri; ser-te-ser, MQ ser-be-ser; ol bes, H pes ol

AC Ḫilāfet-i Mehdī bin Caʿfer-i Devānıḳī

B Ḫilāfet-i Mehdī piser-i Devānıḳī

H Ḫilāfet-i Mehdī

6872 ḫoş-ḫūy u, A ḫoş-ḫū vü; nīkū-kār, Q ḫoş-kirdār

6873 Dėrdügi (DZ Yıġduġı) gencin (B genci) atasınuŋ, Q Atası vėrdügini genci; ṭaġıtdı (Q daġıtdı), DZ ṭaġıda

[6873/6874 – BDMQZ:

Ḫayr içün gereklü durur māl u genc /

BQ Yoḫsa gişi nėşe ‿anuŋçün çeke renc

DZ Yoḳsa (D Yoḫsa) nėye gişi ‿anuŋçün çeke renc

M Yoḫsa ‿anuŋçün gişi nėşe çeke renc]

6874 varup ... Ėtdi, DZ vara ... Ėde; ACH **ėtdükde**, BMQ **eyledi**, DZ eyleye; evde, Q anda; niyāzın, M niyāzı; AC **ḫalḳa** BDHMQZ **Ḫaḳḳ'a**

[6875 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Biŋ direm (D derem) altun otuz biŋ gez temām / Kaʿbe'de (D 'ye) ṣarf ėde ḫalḳa ol imām]

6875 ACH **genc ü māl** (A mālı), BMQ **māl u genc**; idi ... ol, Q ise ... -

6876 (< Z) ḫayra, Q ḫalḳa; BCHQ ki anı, M k'anı, AD kim anı

AC Be-ġazā firistāden-i Mehdī pisereş-rā bā leşker

B Be-ġazā firistāẕen-i Mehdī leşker-i ḫoẕ-rā bā pisereş

[6877 – DZ ☙]

6877 Oġlı Hārūn'ı ėdiben (MHQ ėdüben), D Ėde Hārūn'ı olara, Z Oġlı Hārūn'ı ‿ėde ‿olara; vėrbidi, MQ bėrbidi, vėrbiye, D bėrbiye Z; Ġazv, Q Rezm

[6878 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

İki yüz biŋ gişile Rūm'a gėde / Anda küffār ile ol bir ceng ėde]

6879 (< Z) oldı bir, D olıban; örtildi (CHM örtüldi), Q oturuldı

6880 (< Z) leşkerle, Q leşkerde; yüz, M bir

[6881-6882 – D ☙; 6881 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ki ‿aŋa dek gelüp gėdeli māh u sāl / Ḳopmamış ola ‿(D Görmemişdür) ancılayın bir ḳıtāl]

6882 (< Z) ACM ḳan ... ṭūfān, B ḫūn ... Ceyḫūn

6883 gişi (H -); Oldı vü ... döndi, DZ Ola ... döne

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6870 Mülkde yigirmi ‿iki yıl oldı ol B261a, D186a, H229a
Pes ecel zaḫmı érişüp öldi ol

6871 Oġlı Mehdī dutdı yérin ser-te-ser
Bir ḫalīfe ḳopdı ol bes muʿteber

Ḫilāfet-i Mehdī bin Caʿfer-i Devānıḳī

6872 ʿĀḳil ü dānā vü hem dīndār idi
Munṣıf u ḫoş-ḫūy u nīkū-kār idi

6873 Dérdügi gencin atasınuŋ temām
Ḫayr yolında ṭaġıtdı ol imām

6874 Kaʿbe'ye varup edā étdükde farż C242a
Étdi ol evde niyāzın ḫalḳa ʿarż

6875 Her ne genc ü māl var idi temām
Kaʿbe'de Ḥaḳ yolına vérdi ‿ol imām

6876 Māl oldur ki ‿anı ḫayra véreler
Yoḫsa ne ḥāṣıl ki anı déreler

Be-ġazā firistāden-i Mehdī pisereş-rā bā leşker

6877 Oġlı Hārūn'ı édiben server ol
Ġazv içün vérbidi Rūm'a leşker ol

6878 Rūm'dan yaŋa çü Hārūn ḳıldı ʿaẓm Z191a
Kim varup kāfirler ile éde rezm

6879 Rūm'da cemʿ oldı bir bī-ḥad sipāh
Şöyle kim örtildi tozdan mihr ü māh

6880 Ol iki leşkerle ṭoldı deşt ü kūh B261b, Q246b
Yöridi her bir yaŋadın yüz gürūh

6881 Bir neberd oldı ki çerḫ-ı köhne-sāl
Görmemişdi ‿anuŋ gibi hergiz ḳıtāl

6882 Yér yüzi ṭolu ser-ā-ser ḳan idi M206a
Néreye ḳılsaŋ naẓar ṭūfān idi

6883 Ḳırḳ béş biŋ gişi kāfirden helāk H229b
Oldı vü ḳandan ʿaḳīḳe döndi ḫāk

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6884 (< DZ) olup (B olıp), M düşdi

[6885-6886 – D ↲]

6885 (< Z) ki (D -); ola, Q olur; düşer, D düşe

6886 CHMQ alındı, B iletdi, DZ alalar, A kim aldı; Kim ėdemezlerdi ḫarcın, DZ Ki ⁀ėdemeyeler ḥisābın

A Ẕikr-i ḫilāfet-i Yūsuf Mülḥid

B Ẓuhūr-ı Yūsuf-ı Mülḥid ḫaẕẕelehu'llāh

CH Ẓuhūr-ı Yūsuf Mülḥid

M Ḫilāfet-i Ḥaccāc Yūsuf

Q Der ẕikr-i ẓuhūr-ı Yūsuf Mülḥid

6887 Ḳopdı devrinde, DZ Ḳopa ʿahdinde; Yūsuf Mülḥid, Z Mülḥid Yūsuf; ü (Q -)

6888 Ḳıldı ... Uydılar bī-ḥad aŋa, DZ Ḳıla ... Uyalar aŋa besī

6889 Ḳopdı bir gişi daḫı ... urdı, DZ Bir gişi daḫı ḳopa ... ura; ʿahdinde, Z ol ʿahdde; meẕhebinden, D meẕhebinde

[6890 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Merv'den (Z Merve'den) ola Muḳannaʿ ad ile / Azdurur (Z Azdura) çoḫ ḫalḳı ol ilḫād ile

6890 daʿvī ėtdi ki ⁀insān çün ölür, Q daʿvet ėtdi çün insān ölür; bulur, B olur

6891 (< Z) müstaʿid, Q ki saʿīd; ḳālıbdan, D ḳālebden; ol cisme, H içer ü; girür, D gelür

6892 Daḫı dürlü zendeḳa ehli, DZ Zendeḳa ⁀ehli daḫı (D ola) ʿahdinde; Olıban (MQ Oluban) İslām'a ėtdiler ziyān, D Olup ehl-i sünnete ėdeler ziyān, Z Olup ol sünnīlere ⁀ėdeler ziyān, B [krş. 6888] Uydılar bī-ḥad aŋa pīr ü cüvān

[6893 < DZ; – BMQ'da bunun yerine şu beyit var:

Cemʿ olup ḳamu (Q çün) ḫurūc eylediler / Milk (M Mülki) benüm (Q bizüm) dėyüben söylediler]

6894 ḳamu ėdüp, B ėdip ḳamu; Yėr yüzini **fitnelerden ėtdi** (= ACH; BM **fitneden eyledi**), DQZ Ḳıldı (DZ Ḳıla) bidʿatden yėrüŋ yüzini

[6895 – DQZ'de bunun yerine şu beyitler var:

On yıl u (Q -) bir ay ola ol imām / Ḳırḳ (D Ḳırḫ) sekiz yıl ʿömri ⁀(D ʿömr) ola anuŋ temām

D *Ḫilāfet Hādī sene ve şehr*

Q Ḫilāfet-i Hādī yeksāl ve yekmāh

Z Ḫilāfet-i Hādī

Çünki hicretden yüz altmış yıl ola / Öle Mehdī yėrini (D vü yėrin) Hādī ala]

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i Hādī ve ẓuhūr-ı melāḥide

M Ḫilāfet-i Hādī

Q Ḫilāfet-i Hādī yeksāl ve yekmāh

[6896-6908 < Q]

[6896-6898 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:

D Çün öle Mehdī Hādī ola imām / Ṭuta ʿadl ile cihān anuŋ niẓām

Aŋa bir bed-baḫt bes yaġı ola / Ḳaṣd ėde kim mülkin elinden ala

Z Çün öle Mehdī ü Hādī ⁀ola imām / Zendaḳa ⁀ehli gėrü ⁀ėdeler izdiḥām

Adı serverlerinüŋ Yaḳṭīn ola / Serkeş ü bed-aṣl u bed-āyīn ola]

6896 yėrde, B yėre; AC **kim ola**, BHM **ėtmege**

6897 iḳlīmi, B aḳlāmı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6884 Ḳaçdı kāfir leşkeri olup zebūn
Rāyet-i küfr oldı anda ser-nigūn

6885 Anda ki ‿ola ẓāhir İslām āyeti
Pest düşer yère küfrüŋ rāyeti

6886 Ol ḳadar alındı anda genc ü māl
Kim ėdemezlerdi ḫarcın māh u sāl

Ẓuhūr-ı Yūsuf Mülḥid

6887 Ḳopdı devrinde anuŋ bir bed-nihād C242b, D186b
Adı Yūsuf Mülḥid ü nā-pāk-zād

6888 Ḳıldı daʿvī-yi nübüvvet ol ʿayān
Uydılar bī-ḥad aŋa pīr ü cüvān

6889 Ḳopdı bir gişi daḫı ʿahdinde hem
Kim tenāsuḫ meẕhebinden urdı dem

6890 Böyle daʿvī ėtdi ki ‿insān çün ölür
Rūḥı anuŋ bir daḫı ḳālıb bulur

6891 Ḳanḳı cismi müstaʿid bulsa varur
Ol ölen ḳālıbdan ol cisme girür

6892 Daḫı dürlü zendeḳa ehli ʿayān B262a
Olıban İslām'a ėtdiler ziyān

6893 Ėtmeg ‿içün mülk taḫtına ʿurūc Q246b
Cemʿ olup ėtdiler nā-geh ḫurūc

6894 Mehdi anları ḳamu ėdüp helāk
Yėr yüzini fitnelerden ėtdi pāk

6895 Çünki Mehdī'yi ecel ėtdi esīr
Oldı anuŋ yėrine Hādī emīr

Ẕikr-i ḫilāfet-i Hādī ve ẓuhūr-ı melāḥide M206b

6896 Gėrü mülḥidler olup bir yėrde cemʿ H230a, Z191b
Dilediler Hādī'yi kim ola ḳamʿ

6897 Yöriyüp iḳlīmi ġāret ėtdiler
Ḳanda ki ‿ėrdiler ḫasāret ėtdiler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6898 bed-aṣl, H bed-ehl

6899 Mekr ile cem‘ ėdüben (B ėdiben) ... Yöridiler, DZ Tābi‘ ėde (Z ėdüp) gendüye ... Yöriye

[6900-6902 – D: 6902 6900 6901]

[6900 – D’de bunun yerine şu beyit var:

Hādī anlaruŋla eyle ceng ėde / Kim bu yėr yüzin alara teng ėde]

6900 Hādī’yile, B Hādile

6901 ḳırdı (B ḳıldı) ... ḳalmadı, DZ ḳatl ėde ⁀ (D -) ... ḳalmaya; cihānda, A cihāndan

6902 (< Z) ola ol zındīḳ-i żāl ... Hādī’yile ⁀ėtse, D oldı zındīḳa viṣāl ... Hādile olsa

[6903-6908 < DZ]

6903 Cem‘ kim başı anuŋ, M Cem‘i ki anuŋ başı

6904 ola, H olur müstevī

6906 aŋa olur, A olur aŋa

6908 ABCH Şeyṭān ile Raḥmān’a, M Raḥmān ile Şeyṭān’a; ACH Ḥizb-i, BM Ḥizbu

D *Ḫilāfet Hārūnü’r-reşīd*

Z Ḫilāfet-i Hārūnü’r-reşīd

6909 Ḥükm ėdüp (B ėdip) ... Öldi yėrin aldı, DQZ Şāh olup ... Gėde yėrin duta (D ṭuta)

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i Hārūnü’r-reşīd

M Ḫilāfet-i Hārūnü’r-reşīd

6910 Oldı (DQZ Ola) aŋa (Q oŋa), B Aŋa oldı; ḫalḳa, Z ḫalḳ; ibni Ḫālid-i (Z Ḫālid ü) Bermek, Q Ḫālid oġlı Bermekī

6911 buldılar ... oldılar, DQZ bulalar ... olalar

[6912-6914 < QZ]

6912 (< M) ACDH ehl-i ḫayr u ‘adl, B āl-i ḫabre, M ehl ü ‘adl ü ḫayr; ACD Dostdār-ı, BH Dostdār u, M Dosdār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6898 Anlaruŋ serdārı bir bī-dīn idi
Müfsid ü bed-aṣl adı Yaḳṭīn idi

6899 Mekr ile cemʿ ėdüben bī-ḥad sipāh
Yöridiler Hādī'yi ‿ėtmege tebāh

6900 Oldı ‿olara Hādī'yile ‿ėtdükde ceng
Çeşm-i sūzen gibi bu yėr yüzi teng

6901 Eyle ḳırdı anları ol nāmver C243a
Kim cihānda ḳalmadı ‿anlardan eṣer

6902 Her gişi kim ola ol zındīḳ-i żāl
Nola işi Hādī'yile ‿ėtse ḳıtāl

6903 Cemʿ kim başı anuŋ Yaḳṭīn ola
Bī-gümān ḫāk olıban vara yėle

6904 Bidʿat ü sünnet nėce ‿ola müstevī B262b
Mübtediʿ sünnī bigi ‿olur mı ḳavī

6905 Sünnī olana olur ol Ḥaḳ muʿīn
Mübtediʿ olan gişi ḫor u laʿīn

6906 Gişi kim bed-kīş ola vü mübtediʿ
Feṯḥ ü nuṣret aŋa olur mümteniʿ

6907 Mübtediʿ olma ki manṣūr olasın
Sünnī olġıl tā ki nuṣret bulasın

6908 Bellüdür Şeyṭān ile Raḥmān'a yol A60a
Ḥizb-i Şeyṭān olma ḥizbu'llāh ol

6909 Ḥükm ėdüp bir yıl u bir ay ol saʿīd D187a
Öldi yėrin aldı Hārūnü'r-reşīd

Ẕikr-i ḫilāfet-i Hārūnü'r-reşīd M207a

6910 Oldı aŋa ḫalḳa olduḳda emīr H230b
Yaḥyā ibni Ḫālid-i Bermek vezīr

6911 Bermekīler anda ʿizzet buldılar
Ucdan uca ehl-i manṣıb oldılar

6912 Āl-i Bermek ehl-i ḫayr u ʿadl idi
Dostdār-ı ehl-i ʿilm ü faẓl idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6913 (< M) ḳamu bābı, D bābı ḳamu

6914 ACH **vācib durur**, BDM **gereklüdür**; ḫayra, M ḫayr u

6915 ḫilāfetde, Q ḫilāfet; oldı ... baġladı, DQZ ola ... baġlaya

[6915/6916 – DQZ:

Cām-ı bāde (Q mey) içmege (Q + ol) bünyād ėde / Göŋlini her ḳayġudan āzād ėde]

6916 (< QZ) ACDM nāy u, H nāy-ı, B ney vü

[6917-6918 – Z ↲]

6917 Bilmedi ⁀ol kim beglik ėdene, D Bilmeye aŋa ki şād ola, Q Bilmeye ol kim ki şāh ola, Z Bilmeye ⁀ ol kim şāh olana; ġafletde **urmaḳdur** (= ACH; BM **geçmekdür**), DQZ ārām ėtmekdür

6918 dürlü, DQZ şūr u

[6918/6919 – DQZ:

DZ Bir gişi ʿahdinde ḳopa bes ʿanīf / Adı ⁀anuŋ ola Velīd ibni'ẓ-Ẓarīf (D ibni Ẓarīf)

Q Bir gişi ʿahdinde ḳona bes ʿanīf / Ad ile anuŋ Velīd ibni Ẓarīf

D Ol ḫilāfet taḫtına ṭālib ola / Mülk-i Fāris'le ʿIrāḳ ėlin ala

QZ Ol ḫilāfet taḫtına ṭālib ola / Fārs mülkiyle (Q mülkini) ʿIrāḳ ėlin ala

D Yüz biŋ ḳırḳ biŋ gişi ėdüp esīr / Bī-ḥisāb anda hem az bürnā vü pīr

D 6923

DQZ Cemʿ ola bī-kerān leşker aŋa / Bes (Q Pes) vara dāru'l-ḫilāfetdin yaŋa

DQZ Vara (D Ura) vü ol mülki ġāret eyleye / Anda çoḳ (DQ çoḫ) dürlü ḫasāret eyleye

DQZ Oluban (D Olıban) aŋa ḫalīfe kīne-ḫʷāh / Nėçe kim vėrbiye (DQ bėrbiye) üstine sipāh

DQZ Varduġınca bula leşker inhizām / Mülkde on (Q Mülkden an) yıl ḳala ol fitne temām

DZ Bir fidāyī ṣoŋra ⁀(D kimse) ėde anı helāk / Ḳıla ḫancerle cigergāhını çāk

Q Bir fidāyī ėde ṣoŋra ol helāk / Ḳıla ḫancerle cigergāhını çāk]

D *Ḥurūc Ḥazer*

6919 Rūzigārında anuŋ şāh-ı ... Çıḳdı vü İslām'a ėtdi, DQZ Hem zemānında ḫurūc ėde (Q ėder) ... Ėre İslām'a olardan

6920 Bābü'l-ebvābı, D Bāb ola bevvābı; ACHM çıḳdı ol ... yıḳdı ol, B çıḫdılar ... yıḫdılar, DQ çıḫalar ... yaḫalar, Z çıḳalar ... yaḳalar**;** Yaḳıban mülk-i ʿIrāḳ'ı, DQ Dāru'l-islām yaḫıban (Q yaḫuban), Z Dāru'l-islāmı yıḳıban

[6921-6922 – DQZ ↲]

6921 ACH **oldı ki hergiz** ne (C nüh), BDMQZ **eylediler** (DZ eyleyeler) **kim** ne (D kim nüh, M ki tā); Görmemişdi aŋa hemtā vü ne, D Görmemiş ol ancılayın ü ne, Z Görmemiş ola ⁀ancılayın ne, Q Görmemişler ancılayın māh u

[6922-6923 – B ↲]

6922 ü ḳırḳ (B ḳırḫ) biŋ gişi ėdüp, Z ḳırḳ biŋ gişi ⁀ėdeler, D ü ḳırḫ biŋ ėdeler, Q ḳırḫ gişi ėdeler; öldürdiler, DQZ öldüreler

[6923 < QZ; – D'de 6918'den sonra geliyor, yukarıya bkz.]

6923 ACH **Vėremezdi**, BDM **Vėremedi**; ACDHM anlara Hārūn, B Hādī anlara

6924 yıḳup (B yıḫıp) ėlleri gėtdi, DQZ ėlleri (D anları) yıḳup (DQ yıḫup) gėde; ėtdi, D ėdiben, QZ ėdüp; AC cām-ı **şer**, BDHMQZ cām-ı (B cām, M cām u) **zer**

6925 Bir sebeble, D Bu sebebden, Q Bu sebeblen; ACH olmaz anı ėtse, B ki ⁀olmaz ėtmek anı, DMQZ ėtmek (M ki ⁀ėtmek) olmaz anı; Bermekīlerden ḳomadı (DZ ḳomaya), Q Bermekīden ḳomaya

6926 ACH **Yoġ idi**, BM **Ṭutmadı**, D Ṭutmaya, QZ Dutmaya; Bī-sebeb mecmūʿını ėtdi, D Bī-günāh ėde anları ḳamu, Z Bī-günāh anları ḳamu ⁀ėde, Q Bī-günāhları ḳamu ėde

6927 ACH **ėtdi**, BDMQZ **ėder**; anuŋ adı, Q adını

6928 Var idi anuŋ üç oġlı bil, H Var idi üç oġlı anuŋ bil, DQZ Ol ḫalīfenüŋ (Q ḫalīfe) üç oġlı ⁀ola; Ulularıyidi (=AHM; BC Ulularıydı [C + vü]) ad ile, DQZ Ad ile ululları ola

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6913 Oldı ʿilmüŋ ḳamu bābı faṣl faṣl
Anlaruŋ ʿahdinde rūşen ferʿ ü aṣl

6914 Şöyle kim vācib durur dād ėtdiler
Dürlü dürlü ḫayra bünyād ėtdiler

6915 Çün ḫilāfetde ‿oldı Hārūn müstaḳil C243b
ʿİşrete baġladı dün gün cān u dil

6916 Bāde vü nāy u sürūdı ṣandı iş B263a
Sāġarı ḳomadı elden yaz u ḳış

6917 Bilmedi ‿ol kim beglik ėdene müdām
Bir nefes ġafletde urmaḳdur ḥarām

6918 Bādeden çün şāh ola bī-ḫaber
Ẓāhir olur memleketde dürlü şer

6919 Rūzigārında anuŋ şāh-ı Ḫazer D187b°, Q247a°, Z192a°
Çıḳdı vü İslām'a ėtdi çoḳ żarar

6920 Bābü'l-ebvābı açıban çıḳdı ol
Yaḳıban mülk-i ʿIrāḳ'ı yıḳdı ol

6921 Bir fesād oldı ki hergiz ne sipihr
Görmemişdi aŋa hemtā vü ne mihr

6922 Yüz biŋ ü ḳırḳ biŋ gişi ėdüp esīr
Bī-ḥisāb öldürdiler bürnā vü pīr

6923 Vėremezdi anlara Hārūn cevāb
Gör ki neyler gişiye şerr-i şarāb

6924 Çünki yıḳup ėlleri gėtdi Ḫazer
Gėrü Hārūn nūş ėtdi cām-ı şer

6925 Bir sebeble olmaz anı ėtse yād H231a, M207b
Bermekīlerden ḳomadı būd u zād

6926 Yoġ idi göŋlinde Ḫaḳ'dan ters ü bāk Z192b
Bī-sebeb mecmūʿını ėtdi helāk

6927 İşbu nevʿa şerri çoġ ėtdi şarāb
Pes güzāf olmadı ‿anuŋ adı şer-āb

6928 Var idi anuŋ üç oġlı bil yaḳīn
Ulularıyidi ad ile Emīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[6929 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

DQ Ola ortancıları Me'mūn ʿayān / Mü'temen giçileri ⁀adı bī-gümān

Z Ola ortancaları Me'mūn ʿayān / Mü'temin giçileri ⁀adı bī-gümān]

6929 ACHM u biri ... leşker-keş ü düşmen-şiken, B birisi ... leşker-şiken ü düşmen-figen

6930 (< M) Oḳıyup (BD Oḫıyıp, Q Oḫıyup), H Oḳıdup; ḳamu, DQZ cümle; ḫalḳı, CQZ ḫalḳ; şehrī vü (D -), B vü şehrī

6931 ėtdürdi ... Memleketde ol (M evvel) Emīn vālī (H ėli), DQZ ėtdüre ... Ulu oġlı ⁀aŋa veliyyü'l-ʿahd; kim çün, BQ çünkim

D *Ḫilāfet Mü'temen Bi'llāh*

6932 Mü'temen, Z Mü'temin

6933 (< DQZ) Diri olduḳça, B Dėrdi olduḫda; āşikārā, A āşikāre; ACH Bir birine ėtmeye, BM Ėtmeyeler bir birine

Q Ḫilāfet-i Emīn

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Emīn ve aḥvāl-i ū

6934 Çün on üç yıl ḥükm sürdi ol, D Çün on üç ol ḫalīfe ola, Z Çünki on üç ḫalīfe ⁀ola, Q Çün ḫalīfe on üç yıl ola; Gėtdi vü ṭutdı anuŋ yėrin, B Gėtdi vü ṭutdı yėrin anuŋ, DZ Gėde vü yėrin duta (D ṭuta) anuŋ, Q Gėde vü anuŋ yėrin duta

B Ẕikr-i ḫilāfet-i Emīn ve aḥvāl-i ū

D *Ḫilāfet Emīn Bi'llāh*

M Ḫilāfet-i Emīn

6935 oldı ... ėtdi, DQZ ola ... ėde; ʿahdini, Q ʿahdine

ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i Emīn ve aḥvāl-i ū

6936 Me'mūn'a düşmen oldı ol, DQZ Me'mūn ile düşmen ola; ACH **Rāy anuŋ öldürmegine** ḳıldı ol, B **Anı öldürmege fikri** ḳıldı ol, M Anı öldürmek fikrin ḳıldı ol, DQZ Anı öldürmege ol ḥīle ḳıla

[6937-6938 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Q Bu sebebden ėdübeni izdiḫām / Ḳaṣd ėdeler ʿazlıyına ḫāṣ u ʿām

Z Bir sebebden ėdibenüŋ izdiḫām / Ḳaṣd ėdeler ʿazlına ⁀anuŋ ḫāṣ u ʿām

DQZ Her yaŋadan bir gişi ẓāhir ola / Kim ḫilāfet manṣıbın daʿvī ḳıla]

6937 ACM ʿahdinde, BH ʿahdine

[6939 < QZ]

[6939/6940 – DQZ:

DQ ʿAhdüŋi naḳż (Q naḳṣ) ėtme kim ol şūm olur / ʿAhdini saḫlamayan meẕmūm olur

Memleket ucdan uca fitne ṭola (Q dola) / Yėr yüzi pür fitne vü teşvīş ola]

Z ʿAhdüŋi naḳż ėtme kim ol şūm olur / ʿAhdini saḳlamayan meẕmūm olur

Memleket ucdan uca fitne ṭola / Yėr yüzi fetret ü teşvīş ola]

6940 (< QZ) ACH **anuŋ ile mihri ola**, BDM **olur anuŋ ile mihri**

[6941-6942 – D'de 6945'ten sonra geliyor]

6941 yıl u, BMZ yıl; ḫalīfe oldı ol / Fitne vü teşvīş ile ⁀āḫir öldi ol, DQZ ḫalāfetde dura (D ṭura) / Çerḫ anuŋ daḫı menşūrın düre

ABCHZ Ẕikr-i (H Der) ḫilāfet-i İbrāhīm-i (Z İbrāhīm) Mehdi

D *Ḫilāfet İbrāhīm bin Mehdi*

M Ḫilāfet-i İbrāhīm

[6942 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

DQ Milki İbrāhīm bin Mehdī yaḳīn / Duta (D Ṭuta) olup (Q ola) fitnede meftūn Emīn

Z Mülki İbrāhīm bin Mehdī yaḳīn / Duta ⁀olup ol fitneden meftūn Emīn]

6942 Çünki oldı (M -); AHM fitnede, BC fitneden; maḳtūl, M meftūn Emīn; A Yėrini, BCHM Yėrin

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6929 Birisi Me’mūn u biri Mü’temen — B263b, Q247b
Ḳamusı leşker-keş ü düşmen-şiken

6930 Oḳıyup üç oġlını Hārūn Şāh — C244a, D188a
Daḫı ḳamu ḫalḳ-ı şehrī vü sipāh

6931 Böyle ʿahd ėtdürdi kim çün ol öle
Memleketde ol Emīn vālī ola

6932 Ola andan ṣoŋra Me’mūn pāẕişāh
Mü’temen ola anuŋ ardınca şāh

6933 Diri olduḳça ʿāşikārā vü nihān
Bir birine ėtmeye anlar ziyān

6934 Çün on üç yıl ḥükm sürdi ol yaḳīn
Gėtdi vü ṭutdı anuŋ yėrin Emīn

6935 Memleketde çün Emīn oldı imām
Atası ʿahdini naḳż ėtdi temām

Ẕikr-i ḫilāfet-i Emīn ve aḥvāl-i ū

6936 Ḳardaşı Me’mūn’a düşmen oldı ol
Rāy anuŋ öldürmegine ḳıldı ol

6937 Ḫalḳ anı ʿahdinde durmaz buldılar
Lā-büd aŋa cümle bed-ḫᵛāh oldılar

6938 Her ṭarafdan oldı bir düşmen ʿayān
Devletine andan ėrişdi ziyān

6939 Ṭoldı fitne cümle şehr ile diyār — H231b
Böyle ʿolur bed-fiʿl olıcaḳ şehriyār

6940 Pāẕişeh ki ʿolmaya ʿahdinde dürüst — M208a, Z193a
Ḫalḳuŋ anuŋ ile mihri ola süst

6941 Dörd yıl u dörd ay ḫalīfe oldı ol — B264a
Fitne vü teşvīş ile ʿāḫir öldi ol

Ẕikr-i ḫilāfet-i İbrāhīm-i Mehdī

6942 Çünki oldı fitnede maḳtūl Emīn
Yėrini ʿİbrāhīm-i Mehdi ʿaldı yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[6943-6945 < QZ]

6943 AC hīç ėtmedi, BDM ėdemedi

6944 Rāstlıḳ durur necātuŋ, D Rāstlıḳdur buncalaruŋ

6945 BCDM rāstkār, AH restkār; olsa, H ṭoġru; rāst kār, B rāst dār

6946 bir yıl u bir ay geçdi (QZ ola), D ola bir yıl u bir ay; işi anuŋ daḫı ⁀oldı (Z ola), D anuŋ daḫı hem ola, Q anuŋ işi daḫı ⁀ola

D *Ḫilāfet Me'mūn*

QZ Ẕikr-i (Q -) ḫilāfet-i Me'mūn

6947 andan, C bundan; Eylediler mülke Meʿmūn'ı, DQZ Cemʿ olup Meʿmūn'ı ėdeler

ABCHM Ẕikr-i (H Der; M -) ḫilāfet-i Me'mūn

6948 ABD dördincisinde, CM dördüncisinde, H dördüncide, Q dörd bėşinde; Urdılar, QZ Uralar; tācın, Q tāc-ı

[6949-6950 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

DQZ ʿĀlim ü ʿādil ola vü pāk-zād / Kāmil ü fāżıl ḳopa vü ḫoş-nihād

D Cūd ḳānūnında āyet ola ol/ ʿAdl evṣāfında ġāyet ola ol

QZ ʿAdl (Q + u) inṣāfında āyet ola ol/ Cūd ḳānūnında ġāyet ola ol

DQ Ḫūb-aḫlāḳ ola vü ṣāḥib-cemāl / Her hünerde kim var (D ḳāyim) ola ber-kemāl

Z Ḫūb-aḫlāḳ ola vü ṣāḥib-cemāl / Her hünerde ki var ola pür-kemāl]

6949 ABCH dīndār u dānā, M dānā vü dīndār

6951 erbābın ėdiben ... ḳıldı, DQZ ehlini ḳılup ol ... ėde; aʿlāmını, Z aʿlāsını

6952 ʿulūm-ı ehl-i, D ʿulūm ehline; Oldı, DQZ Ḳıla; diline, B dilinle

[6952/6953 – DQZ: Meʾmūn zamanında ilimler hakkında bir ek bölüm var – bkz. Eklenti 17]

D *Ḫilāfet Ebū-İsḥāḳ*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Ebū-İsḥāḳ Muʿtaṣım ve ḫurūc-ı Cürhemiyān

6953 Maʿdilet ėdüp ... Öldi ardınca ⁀oldı Bū-İsḥāḳ imām, DQZ Uşbu (Z İşbu) resme ⁀(Q resm) olup ... Öle Bū-İsḥāḳ'a (D vü Bū-sḥāḳ'a) dege (Q ḳala) ol maḳām

M Ḫilāfet-i Ebū-İsḥāḳ

Q Ḫilāfet-i Muʿtaṣım

[6954-6955 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Muʿtaṣım ol kim Ebū-İsḥāḳ ola / Çünki ol işi (D işe) bi'l-istiḥḳāḳ ola

QZ Cürhemīler ḳılalar (Z ėdeler) nā-geh ḫurūc / Ol ḫilāfet taḫtına ⁀(D taḫta) ėtmege ʿurūc

D Ḫāricīler ḳılalar nā-geh ḫurūc / Ol ḫilāfet ėtmege ola ʿurūc

D *Ḫurūc Bābil [Bābek]*

Zendeḳayla ṭola (Q dola) anlardan cihān / Bābek (D Bābil) ola server anlara ʿayān

DZ Yöriyüp (D Yöriyip) ėlleri ġāret ėdeler / Ḫalḳa çoḳ (D çoḫ) dürlü ḫasāret ėdeler

Q Yörüyüp ėlleri ġāret eyleler / Ḫalḳa çoḫ dürlü ḫasāret eyleler]

6954 ACM Ḫurremīler, B Cermīler, H Cürremīler

ABCH Ḫurūc-ı Ḫurremiyān (B Cürhemiyān)

6955 yıḳdılar (B yıḫdılar), M yaḳdılar

6956 Leşker ile ʿazm ėdüp (B ėdip, M ėdüben), D Varıban leşkerle aları, Q Varuban leşker oları, Z Varıcaḳ leşkerle ⁀oları; Ḳıldı anları ser-ā-ser, DQ Zaḫm-ı şemşīr ile ḳıla, Z Zaḫm-ı şimşīr ile ola

[6956/6957 – BDQZ:

B Muʿtaṣım ol ki Ebū-İsḥāḳ idi / Ol ḫilāfetde bi'l-istiḥḳāḳ idi

Bigini (? [Bābek'i?]) daḫı ṣoŋ uçı buldurur / Dürlü miḥnetlerle anı öldürür

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6943 Rāstlıḳ hīç ėtmedi ḫalḳ ile ol — C244b
Lā-büd iḳbāline buldı ⁀idbār yol

6944 Rāstlıḳ durur necātuŋ pāyesi
Rāstlıḳdur devletüŋ ser-māyesi

6945 Her gişi kim diler ola rāstkār — D188b°
Oḳ bigi olsa gerekdür rāst kār

6946 Çünki bir yıl u bir ay geçdi dürüst — Q248a°
Devleti işi anuŋ daḫı ⁀oldı süst

6947 Ḫalḳ i'rāż ėdüben andan temām
Eylediler mülke Me'mūn'ı imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i Me'mūn

6948 İki yüz dördincisinde hicretüŋ
Urdılar başına tācın devletin

6949 'Āḳil ü dīndār u dānā ḳopdı ol
Ḳamu işlerde tüvānā ḳopdı ol

6950 Mūsevī-ferr idi vü Yūsuf-cemāl
'Īsevī-yümn ü Süleymānī-kemāl

6951 Faẕl erbābın ėdiben bī-niyāz
'İlm a'lāmını ḳıldı ser-firāz

6952 Tāze olıban 'ulūm-ı ehl-i 'aḳl — B264b, H232a, Z193b°
Oldı 'ahdinde 'Arab diline naḳl

6953 Ma'dilet ėdüp yigirmi yıl temām — D189b°, M208b, Q249a°, Z194b°
Öldi ardınca ⁀oldı Bū-İsḥāḳ imām

6954 Çün ḫilāfet taḫtına ėtdi ⁀ol 'urūc
Ḫurremīler ḳıldılar nā-geh ḫurūc

ABCH Ḫurūc-ı Ḫurremiyān (B Cürhemiyān)

6955 Zendeḳa da'vī ėdüben çıḳdılar
Çoḳ diyārı ġāret ėdüp yıḳdılar

6956 Leşker ile 'azm ėdüp Mu'taşım — C245a, D190a
Ḳıldı anları ser-ā-ser münhezim

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ėdip etbā‘ın anuŋ cümle helāk / Ḳıldı şerrinden olaruŋ milki pāk
DQZ Bābek’i (D Bābil’i) daḫı ṣoŋ uçı buldura / Dürlü dürlü miḥnet ile öldüre
Ėdüp etbā‘ın anuŋ cümle helāk / Ḳıla şerrinden olaruŋ mülki (D milki) pāk
B Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Vāṯıḳu Bi’llāh
D *Ḫilāfet el-Vāṯıḳu Bi’llāh*
Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Vāṯıḳun Bi’llāh

[6957-6958 – DQZ’de bunların yerine şu beyit var:
DZ Çün sekiz yıl sekiz ay ola temām / Ol gėde ‿ola Vāṯıḳun Billāh imām
Q Çün sekiz yıl sekiz ay ola temām / Ol gėde Dānıḳ [Vāṯıḳ] duta yėri maḳām]

6958 ölüp çün, B çün öldi; ansuz, M isüz; ABM Vāṯıḳun, CH Vāṯıḳu
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Vāṯıḳu Bi’llāh
M Ḫilāfet-i Vāṯıḳ

[6959-6960 – DQZ’de bunların yerine şu beyitler var:
D Ol ḫilāfet taḫtını çünki ala / Fitne dünyada ḳatı ẓāhir ola
QZ Ol ḫilāfet taḫtını çünkim ala / Dürlü fitne dünyede ẓāhir ola
DQ Şarḳdan (Q Gendü) ‘ahdinde anuŋ od çıḫa / Bī-kerān ėlleri ḫalḳ ile yıḫa (Q yaḫa)
Z Şarḳdan ‘ahdinde ‿anuŋ bir od çıḳa / Bī-kerān ėlleri ḫalḳ ile yaḳa]

[6961 – Q ⇩]

6961 (< B) Şöyle esdi (=AHM; C oldı) ḫışm ile ol ... Kim yıḳıldı ‿anuŋ ile, DQZ Çıḳa (DQ Çıḫa) ardınca anuŋ bir ... Ḳuvvetinden yıḳıla (DQ yıḫıla); çoḳ (M -)

[6962-6963 < D; 6962-6965 < QZ]

6962 (< B)

6964 anuŋ ‘ahdinde hem bir, D ‘ahdinde hem anuŋ

6965 AHM yıḳıldı, B yıḫıldı, C yaḳıldı, D yıḫıla çoḳ żiyā‘ u çoḳ biḳā‘
D *Ḫilāfet el-Mütevekkil Bi’llāh*

[6966 – DQZ’de bunun yerine şu beyit var:
Bėş yıl u ṭoḳuz (Q doḳuz) ay ol vālī ola / Pes gėdüp yėrin (D Bes gėde yėrini) Mütvekkil ala]

6966 AC vü ol, M ol u, B vü, H ol
B Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Mütevekkil ‘Ala’llāh
M Ḫilāfet-i Mütvekkil

6967 idi ... idi, DQZ ola ... ḳopa; ACD ol u, BHM vü ol, Q vü hem; vü ġāyet, Q be-ġāyet

[6967/6968 – BDQZ:
B Hem faṣīḥ ü ‘ālim ü ‘āmil idi / Hem seḫī vü ‘ādil ü kāmil idi
DQZ Hem faṣīḥ ü ‘ālim ü ‘āmil (Z fāżil) ola / Hem seḫī vü ‘ādil ü kāmil ola]
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Mütevekkil ‘Ala’llāh

6968 AH urunduḳda, M urınduḳda, B urınduḫda, C urduḳda, DZ ol urduḳda (D urduḫda), Q urduġında; Buldı andan ‘ilm, DQZ Bula ‘ilm ü faż̇l

6969 te’līf ... taṣnīf, B taṣnīf ... te’līf; ėtdiler ... ėtdiler, DQZ ėdeler ... ėdeler

6970 Ḳopdı ... Oldı, DQZ Ḳopa ... Ola

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

6957 Pes sekiz yıl u sekiz ayda dürüst — Q249b, Z195a
‘Ömri bünyādı anuŋ daḫı ⁀oldı süst

6958 Ol ölüp çün ḳaldı ansuz bu maḳām
Oldı ḫalḳa Vāṯıḳun Bi’llāh imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Vāṯıḳu Bi’llāh

6959 Çün ḫilāfet manṣıbını aldı ol
Dürlü dürlü fitne buldı mülke yol

6960 Devleti ‘ahdinde anuŋ nā-gehān — B265a
Oldı yėl ṭūfānı Maşrıḳ’dan ‘ayān

6961 Şöyle esdi ḫışm ile ol ḳatı yėl
Kim yıḳıldı ⁀anuŋ ile çoḳ şehr ü ėl

6962 Çünki yėl ṭūfānı geçdi nā-gehān
Bir ulu od oldı maşrıḳdan ‘ayān

6963 Müşta‘il oluban ol od berḳvār
Yaḳdı ėlden bī-kerān şehr ü diyār

6964 Ḳopdı ⁀anuŋ ‘ahdinde hem bir zelzele — A60b
Kim cihāna ṭoldı andan velvele

6965 Oldı issüz çoḳ bilād u çoḳ ḳılā‘ — H232b
Hem yıḳıldı çoḳ żiyā‘ u çoḳ biḳā‘

6966 Olıcaḳ bėş yıl u ṭoḳuz ay temām — M209a
Gėtdi vü ol oldı Mütvekkil imām

6967 Ḫūb-āyīn idi ol u ḫūb-rūy
Pāk-dīn idi vü ġāyet nīk-ḫūy

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Mütevekkil ‘Ala’llāh

6968 Başına devletden urunduḳda tāc
Buldı andan ‘ilm bāzārı revāc

6969 Çoḳ kütüb ‘ahdinde te’līf ėtdiler — C245b
Ḳamusın adına taṣnīf ėtdiler

6970 Ḳopdı ⁀anuŋ üç oġlı biri Muntaşır — D190b
Oldı ad ile Mü’eyyed daḫı bir

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[6971 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Giçisi Muʿtezz bin Caʿfer ola /Üçi daḫı ėrişüp (Z ėrişe) server ola]

6971 ACH Ḫoş, M Ḫūn, B Çün; AHM büyidiler, C büyüdiler

6972 Ėtdi, DQZ Ėde

[6973-6974 – B ↲]

6973 Vėrdi ... ėtdi, DQZ Vėre ... ėde; ACHM **Kuhistān'a** (H Kuhüstān'a) anı ėtdi, BQ **Cibāl u Reyy'e** anı ėtdi, D Cibāl dārına anı ėtdi, Z Cibāl'i varaya ⁀ėde ⁀anı

6974 (< Z) Ḳıldı, DQ Ėde; Tā ki ⁀ola ġāzīler üzre, B Tā ki ⁀ola ġāzilere, D Kim meḥāriblere ola, Q Kim cihān ehlinde ola

D *Ḫilāfet el-Muntaṣır Bi'llāh*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Muntaṣır

6975 (< B) Çünki geçdi, DQZ Çün geçe; yıl u, Z yıl; on ay, M dörd ay; Ol ölüben Muntaṣır oldı, D Ulu öle Muntaṣır ola, QZ Ol öle vü Muntaṣır ola

M Ḫilāfet-i Muntaṣır

[6976 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Muntaşır ol taḫta çünkim otura / Atası resm ü rüsūmın götüre]

6976 ACH ʿĀdetin atasınuŋ, BM Atasınuŋ ʿādetin

ABCH Ẕikr-i (H Der) ḫilāfet-i el-Muntaṣır (B Muntaşır) Bi'llāh

[6977-6978 – DQZ'de bunların yerine şu beyit var:

İki ḳardaşları elinden ala (Z öle) / Ḫalḳ anuŋçün cümle ⁀aŋa düşmen ola]

6979 ṣaḳlamayan, BD ṣaḫlamayan, Q ṣaḫlamaya; Atadan, Q Ata; ʿaceb ger ola, M ʿacebdür ola, DQZ olmaya dünyāda

D *Ḫilāfet el-Müstaʿīn Bi'llāh*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Müstaʿīn

6980 ʿazl olup, B ol ölüp; Aldı, D Ṭuta, QZ Duta; ki ⁀aŋa dėrler, M kim adıdur, DQZ bin Muḥammed

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müstaʿīn Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Aḥmed

[6981 < QZ]

6982 İki yıl ṭoḳuz ay, Q İki ay doḳuz yıl; Sürdiler, DQZ Süreler

[6982/6983 – DQZ:

Çün gėde ol yėrini Muʿtezz ala / Ol daḫı dört yıl ṭoḳuz (Q doḳuz) ay şāh ola]

D *Ḫilāfet el-Muʿtezz Bi'llāh*

[6983-6985 < QZ]

6983 yıl (CM + u)

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿtezz Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Muʿtezz

D *Ḫilāfet el-Mühtedī Bi'llāh*

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6971 Giçisi Mu‘tezz oldı ad ile
Ḫoş-büyidiler ḳamu irşād ile

6972 Ètdi ulusın ‘Irāḳ’a pāẕişāh
Hem Ḥicāz ile Yemen mülkine şāh

6973 Vėrdi Mu‘tezz’e Ḫorāsān’ı temām Q250a
Hem Kuhistān’a anı ètdi imām

6974 Ḳıldı ortancı ‾oġlını ser-leşker ol B265b
Tā ki ‾ola ġāzīler üzre server ol

6975 Çünki geçdi ‾on dört yıl u on ay temām
Ol ölüben Muntaṣır oldı imām

6976 Çün ḫilāfet taḫtına oturdı ol
‘Ādetin atasınuŋ götürdi ol

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muntaṣır Bi’llāh

6977 İki ḳardaşını ma‘zūl eyledi
Gendüyi olmaz işe meşġūl eyledi

6978 Çün anuŋ bed-‘ahdlıġın bildiler H233a
Ḫalḳ aŋa cümle düşmen oldılar

6979 Ata resmin ṣaḳlamayan bed-nihād M209b
Atadan ṣoŋra ‘aceb ger ola şād

6980 Altı aydan ṣoŋra ‘azl olup yėrin
Aldı Aḥmed ki ‾aŋa dėrler Müsta‘īn

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müsta‘īn Bi’llāh

6981 Gelmedügiçün elinden iş anuŋ
Ḳopdı eyyāmında çoḳ teşvīş anuŋ

6982 İki yıl ṭoḳuz ay olduḳda temām C246a
Sürdiler anı ḫilāfetden ‘avām

6983 Yėrine Mu‘tezz oldı şehriyār
Dört yıl ṭoḳuz ay anuŋdı diyār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6986 ėdiben, HZ ėdüben, M ėdübenüŋ, Q ėdübeni; Mühtedī'yi ėtdiler ḫalḳa, DQ Mühtedī Bi'llāh ėdeler, Z Mehdi-yi Bi'llāh'ı ėdeler

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Mühtedī (H Mühtedī) Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Mühtedī

6987 Oldı, DQZ Ola; Emnden, Q Emnde; ʿālemde ḳalmadı (DQ ḳalmaya), HZ ḳalmadı (Z ḳalmaya) ʿālemde; nişān, M ʿayān

[6987/6988 – DQZ:

D Her yaŋadan bir gişi baş ḳaldura / Bulduġunı ġāret ėdip öldüre

Q Her yaŋadan bir gişi baş ḳaldura / Bulduġını ʿāret ėdüp öldüre

Z Her yaŋadan bir gişi baş ḳaldura / Bulduġını ġāret ėdüp öldüre]

[6988 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Uşbu resme on bir ay ḥākim ola / Ol ġėde bes Muʿtemid taḫtı ala

Q On bir ay bu resm ile ḥākim ola / Ol ġėdüben Muʿtemid taḫtı ala

Z İşbu resm ile ⁀on bir ay ḥākim ola / Ol ġėdüben Muʿtemed taḫtı ala]

6988 ABCH yėrin çün, M yėrini öldi ol

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿtemid Bi'llāh

D *Ḫilāfet el-Muʿtemid Bi'llāh*

Z Ḫilāfet-i Muʿtemed Bi'llāh

[6989-6990 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Çün ġėdüp ol Muʿtemid (Z Muʿtemed) ola emīr / Arta eyyāmında anuŋ dār u gīr

Her gişi bir yėrde ⁀(Q yėr) aŋa ser-keş ola / Memleket aḥvālı bes nā-ḫoş ola]

[6991-6992 – DQZ ⌟ (Q'da yalnız 6991), iki beyit arasında şu beyit var:

DZ Ola İbni Zeyd-i Cürcānī ʿayān / Feth ola Yaʿḳūb Leyṯ'e Sīstān

Q Oluban hem Yezdecird cāyī (?) ʿayān / Feth ola Yaʿḳūb Leyṯ'e Sīstān]

6991 Māvere'n-nehr'üŋ, DMQZ Māvere'n-nehr'i; ėlin, D ṭuta, QZ duta; AM Şāhān Ḫudāy, CHZ Şāhān Ḫuẕāy, B Şāhān Ḫıṭāy, D Şāhin Ḫudā, Q Şāh Hümāy; Aldı çün (A vü) ser-keşlige baġladı rāy, DQZ Ola ol (Q Ol ola) iḳlīme yekser (Z yėkser) ked-ḫudāy (D keẕ-ḫudā, Z kit-ḫuẕāy)

6992 (< QZ) yaġdı, B ḳopdı; eyle ki, C anlara ġayṯ

[6993 – DQZ'de bunun yerine şu beyitler var:

Aḥmed ʿAbdu'llāh adlu bir gişi / Kim (Q Hem) hemīşe ẓulm u cevr (Z cevr ü ẓulm) ola işi

Sīstān'dan çoḳ (DQ çoḫ) çeriyile gele / Bes (Q Pes) Ḫorāsān mülkini cümle ala]

6993 ABM Kīş ü, CH Keyş-i

6994 fitneyle, DQ fitneler, M fikr ile; Oldı ol dārü'l-ḫilāfetde, DQZ Salṭanat taḫtında dura (D ṭura) ol

[6994/6995 – DQZ:

İki yüz altmış ṭoḳuz (Q doḳuz) yıl çün ola / Müddet-i hicretden ol daḫı öle]

D *Ḫilāfet el-Muʿteżid Bi'llāh*

6995 (< Q) vardı ... Aldı andan ṣoŋra yėrin, D vara... Ola ardınca ḫalīfe; Muʿtemid, Z Muʿtemed; Muʿteżid, Z Muʿteṣad

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿteżid Bi-ʿavni'llāh (B Bi'llāh)

M Pādişāhī-i Muʿteżid

6996 (< DQZ) hem, B ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿtezz Bi'llāh

6984 İşi dün gün olduġıyçün cām-ı mey — B266a, D191a
Şāhid ü şemʿ ü şarāb u çeng ü ney

6985 Oldı çoḳ fetret zemānında ‿āşikār
Fitne vü āşūb ṭoldı rūzigār

6986 Anı daḫı ʿazl ėdiben ʿavām
Mühtedī'yi ėtdiler ḫalḳa imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Mühtedī Bi'llāh

6987 Oldı çoḳ teşvīş ʿahdinde ʿayān
Emnden ʿālemde ḳalmadı nişān

6988 On bir ay bu resme ḥākim oldı ol
Muʿtemid ṭutdı yėrin çün öldi ol

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿtemid Bi'llāh — Z196a

6989 Çünki oldı Muʿtemid ḫalḳa imām — H233b
Fitne ṭoldı kişver-i Īrān temām

6990 Her ṭaraftan ḳıldı bir ser-keş ẓuhūr — M210a, Q250b°
Fitne ṭoldı memleket emn oldı dūr

6991 Māvere'n-nehr'üŋ ėlin Şāhān Ḫudāy
Aldı çün ser-keşlige baġladı rāy

6992 Her yaŋadan fitne yaġdı ‿eyle ki ġayṣ
Sīstān'ı aldı Yaʿḳūb ibni Leyṣ

6993 Kīş ü Baḥreyn ü ʿAden hem Iṣfahān
Hem Ḫorāsān daḫı ‿anuŋ oldı ʿayān

6994 İşbu fitneyle yigirmi ‿üç yıl temām — C246b
Oldı ol dārü'l-ḫilāfetde imām

6995 Çünki Ḫaḳ emrine vardı Muʿtemid — D191b
Aldı andan ṣoŋra yėrin Muʿteżid

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muʿteżid Bi-ʿavni'llāh

6996 Ḫūb-şekl idi vü hem nīkū-siyer — B266b
Cengde bebr idi belki şīr-i ner

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6997 (< QZ) eyledi ... eyledi, D eyleye ... eyleye

D *Ḫilāfet el-Müktefī Bi'llāh*

Z Ḫilāfet-i Müktefī Bi'llāh

[6998 – Q ﷺ]

6998 Altı yıl u altı ay, Q Altı ay u altı yıl; olup emīr ... Oldı ⁀ecel çengāline nā-geh esīr, DQZ ol şāh ola ... Bes gėdüp ol (Q -) Müktefī ⁀ardınca gele

6999 (< DQZ) ṭoprakḳda çün oldı, M çün oldı ṭoprakḳda

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müktefī Bi'llāh

M Pādişāhī-i Müktefī

[7000 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Feyż-i niʿmetde ola Ḥātim- (D Ḥātem-) miṣāl / Ḥüsn-i (D Ḥüsn ü) ṣūretde ola Yūsuf-cemāl]

7000 ACH Yūsuf-, M ṣāḥib-

7001 oldı ... Faż̇l ... oldı, DQZ ola ... ʿAdl (Q ʿİlm) ... ola

[7002-7021 < QZ]

7003 anda, B andan

7004 yoġ idi ʿālemde, B ʿālemde yoġ idi

7006 ḫüsnine, D yüzine; ḫayrān u zār, B ḫayrānvār

7007 isdediyise (C istediyise), D istedi böyle; ėy (D -)

7008 baŋa sen, M sen baŋa

7009 Nev-cüvānlıḳda, B Bu cüvānlıḫda

7010 ABCH yaŋaġumuŋ gülin, M yaŋaġum gülini, D yaŋaġuŋ gülbünin; ṣaçlarumuŋ sünbülin, M ṣaçumuŋ sünbülini

7011 ḫaṭṭumuŋ, B ḫaṭmınuŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

6997 Rāy ile iḳlīmi maʿmūr eyledi
Bidʿat ehlin mülkden dūr eyledi

6998 Altı yıl u altı ay olup emīr
Oldı ʿecel çengāline nā-geh esīr

6999 Muʿteżid ṭopraḳda çün oldı ḫafī
Yėrine oturdı anuŋ Müktefī

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müktefī Bi'llāh

7000 Bir ḫalīfe ḳopdı ol ṣāḥib-kemāl
Ḥātemī-iḥsān velī Yūsuf-cemāl

7001 Ṣāḥib-i ʿilm ü dirāyet oldı ol — Z196b°
Faẕl bābında bir āyet oldı ol

7002 Bir ʿaceb iş ittifāḳ oldı aŋa — H234a
Güş dut şerḥ ėdeyim anı saŋa

7003 Bir gün elinde dutarken āyine — M210b
Gördi anda yüzini herāyine

7004 Āyine içinde gördi bir cemāl
Kim aŋa yoḳ idi ʿālemde miṯāl

7005 Şöyle olmış ol yüz ile āyine
Kim ururdı ṭaʿne çerḫuŋ ayına

7006 Ḳaldı gendü ḥüsnine ḥayrān u zār
Pes duʿā ėdüp dėdi ol bendevār

7007 Ki ʿisdediyise Süleymān ėy İlāh — B267a, C247a
Rabbi heb lī dėyü senden ʿizz ü cāh

7008 Ben ne manṣıb isderem ne mülk ü māl
ʿÖmr vėrgil baŋa sen yā Ẕe'l-celāl

7009 Nev-cüvānlıḳda beni ḳılma helāk
Tāzeyiken bu cemāli ėtme ḫāk

7010 Ėtme pejmürde yaŋaġumuŋ gülin
Yėre dökme ṣaçlarumuŋ sünbülin

7011 Nev-bahāruma ḫazān ṣaldurmaġıl — D192a
Sebzezārın ḫaṭṭumuŋ ṣoldurmaġıl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7012 söyler andan, D söyleşürken

7013 Arada altı ⁀ay durur, M Altı aydur arada

[7014-7015 – B ⸢]

7014 ki ⁀andan, D kim ki ⁀anda

7015 ACHM **Dutup ol demde**, B Ṭutıbanuŋ, D **Ṭutubanuŋ ol**; oldı vü, M ol deyü

7016 ACHM **Līkin ėtdi**, BD **Līk ṭutdı**

7017 üzre, B içre, H ile; ACH çünki geçdi ⁀altı ⁀ay, M geçdi cüvān altı ay, BD geçicek altı ⁀ay;

ḫaste, M ḫavfe; nīk-nām, BD imām

7018 Oldı, B Yandı, D Yėdi; ten ü endāmı, M teni endām-ı

7019 AB Gürg-i, H Gürg, C Gör ki, DM Gör ne; ger pīr her, M u köhnedür

[7021 < B]

D *Salṭanat Muḳtedir Bi'llāh ḫamsīn ve seb'a eşhür*

Z Ḫilāfet-i Muḳtedir Bi'llāh

7022 ḫalīfe ⁀olup, B olup ḫalḳa, DQZ olıcaḳ; gėdiben ... oldı, DQZ gėde vü ... ola

ABCH Ẓikr-i ḫilāfet-i el-Muḳtedir (B Muḳtedir) Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Muḳtedir

[7023 – Q ⸣]

7023 Oldı, D Duta, QZ Döne; işi, Q iş; süst / Her ne kim ėtdiyse (M dutdıyse) düşdi nā-dürüst, DQZ anuŋ / Devletine düşe çoḳ (DQ çoḫ) teşvīş anuŋ

[7024 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Devletüŋ erkānı çünkim ola süst /

Her ne kim ṭutılsa düşer (Z dutulsa olur, Q dutarsa düşe) nā-dürüst]

7024 ḳopdı, B düşdi; 'adl ü emn, D emn ü 'adl

7025 dirildi ol ... dördine (M dörde) ėrdi öldi ol, DQZ vālī ola ... dört yaşına ⁀(Q yaşın) ėre öle

7026 (< DQZ) oldı şoŋra, M ol da oldı

D *Salṭanat Ḳāhir sene ve nıṣf*

Z Ḫilāfet-i Ḳāhir Bi'llāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7012 Bu sözi dėrken iki gişi meger
Birbiriyle söyler andan bī-ḫaber

7013 Ol birine birisi dėr kim yaḳīn
Arada altı ay durur mühlet hemīn

7014 İşbu sözi Müktefī çün ḳıldı güş
Şöyle ḫavfe düşdi ki ʿandan gėtdi hūş

7015 Dutup ol demde bu yavuz sözi fāl
Dil-şikeste oldı vü āşüfte-ḥāl

7016 Derdmend oldı bu sözden Müktefī
Līkin ėtdi derdin içinde ḫafī

7017 Bu söz üzre çünki geçdi ʿaltı ʿay temām H234b
Nā-gehānī ḫaste düşdi ʿol nīk-nām

7018 Oldı ol derd ile bī-çāre helāk A61a, M211a
Oldı ol nāzük ten ü endāmı ḫāk

7019 Gürg-i köhnedür teraḥḥumsuz bu yėr
Ger cüvān ger pīr her ne bulsa yėr

7020 Nėce geldi ol duʿāde fāli gör B267b
Nėce düşdi ʿaŋa münāsib ḥāli gör

7021 Ėy besā ki ʿaçıldı bāzīçeyle fāl
Kim aŋa nā-geh muvāfiḳ düşdi ḥāl

7022 Bėş yıl u yėdi ʿay ḫalīfe ʿolup temām C247b, Q250b°, Z196b°
Ol gėdiben Muḳtedir oldı imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muḳtedir Bi'llāh

7023 Oldı ʿahdinde ḫilāfet işi süst
Her ne kim ėtdiyse düşdi nā-dürüst

7024 Her yaŋadın ḳopdı yüz dürlü fütūr
Yėr yüzinden oldı ʿadl ü emn dūr

7025 Az zemān çoḳ ḫavf ile dirildi ol D192b
Çün yigirmi dördine ʿėrdi öldi ol

7026 Baş çeküp gerçi ʿolmış idi zūd mīr
Ol şerer gibi ʿoldı ṣoŋra zūd-mīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[7027 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:
Çünki gėde (D Çün gėde ol) Muḳtedir Ḳāhir gele / Bir yıl altı ay ḫilāfetde ola]
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Ḳāhir Bi-emri'llāh
B Ẕikr-i ḫilāfet-i Ḳāhirün Bi'llāh
M Ḫilāfet-i Ḳāhir

7028 AB dāyim luʿb (A laʿb) idi vü şerr, CHM dāyim şerr (M şürb) idi vü luʿb, DQZ dün (D -) gün şürb ola (Q ile) luʿb; ėtdi lā-büd düşdi, DQZ ėtse lā-büd düşe

[7029 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:
Her işi ḫamr ile nā-mażbūṭ ola / Ḫamrdan kim buldı devlet kim bula]

7030 Ḳıldılar ʿazl anı ... Çünki gördiler olamaz ḫalḳa şāh, DQZ ʿAzl ḳılup anı ... Gözlerini mīl ile ⁀(D mīle, Q mīller) ėdeler tebāh

7031 (< QZ) kim (M -)

[7031/7032– DQZ:
D Böyle olur çerḫ gerdānuŋ işi / Bulmaz andan āsānlıḫ gişi
Q Böyledür bu çerḫ gerdānuŋ işi / Bulmaz andan ten āsānlıġ gişi
Z Böyle durur çerḫ-i gerdānuŋ işi / Bulmaz andan ten āsānlıḳ gişi]
D *Salṭanat Rāżī ṣelāṣ sinīn*

7032 Oldı yėrinde ... Biŋ ġam u ġuṣṣayla yėdi ay, DQZ Ola ardınca ... Memleket taḫtında yėdi yıl
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i er-Rāżī Bi'llāh
B Ẕikr-i ḫilāfet-i Rāżī
M Ḫilāfet-i er-Rāżī li-emri'llāh

[7033-7034 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:
DZ Memleket ʿahdinde ⁀anuŋ fetret ṭola / Yėr yüzi pür fitne vü teşvīş ola
Q Memleket ʿahdin anuŋ fetret dola / Yėr yüzi pür fitne vü āşūb ola
DQZ Āl-i Selcūḳ ėdeler anda ẓuhūr / Düşe eṭrāf-ı Ḥorāsān'a fütūr
QZ Oġuz'ı dėrüp Melik Ṭoġrul gele / Ucdan uca Fārs mülkini ala
D Oġuz'ı dėrip Melik Ṭoġrıl gele / Ucdan uca Fārsī mülkin ala]

7034 geldi, H ḳıldı; ḫavf, B cevr; dīḥ, M deyr
D *Salṭanat el-Müttaḳī sene ve nıṣf*
Z Ḫilāfet-i Müttaḳī Bi'llāh

[7035 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:
Bes (Q Pes) gėde Rāżī ḳoyuban tāc u taḫt / Müttaḳī'ye (Q Müttaḳī) dege ⁀anuŋ ardınca baḫt]

7035 ACH idi ol, B idi vü, M -dur
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müttaḳī Bi'llāh
B Ẕikr-i ḫilāfet-i [Müt]taḳī

7036 vardı ... ʿAdl ü cūd (M beẕl) içindeyidi, DQZ ola ... ʿAdlde (D ʿAdl ile) daḫı hem (D ol) ola; ʿamel, M hüner

[7037 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:
Bu ḳamu faźl ile ol şāh-ı güzīn (D kerīm) / Bir yıl altı ay ḫalīfe ⁀ola (Q -dür) hemīn]

7037 ACH dārā-yı, BM dānā-yı dīn

7038 yüz, QZ biŋ, D bir; sırrın, M şerrin, B işin

[7038/7039– DQZ:
ʿİlm ü faźl ile ⁀(Q faźla) ele girmez tāc u taḫt / Tangrıdan olur ʿaṭā-yı mülk ü baḫt]

7039 (< Q) ḥükm, DZ mülk; ʿÖmr ü (B ʿÖmri) mülki kime dilerse ⁀Ol vėrür, DZ Ḫākim Ol'dur kime dilerse vėrür, M Ḫākim Ol kime diler alur vėrür

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7027 Oldı Ḳāhir anuŋ ardınca imām Q251a
Memleketde bir yıl u altı ‿ay temām

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Ḳāhir Bi-emri'llāh

7028 İşi dāyim luʿb idi vü şerr ü lehv
Her ne tedbīr ėtdi lā-büd düşdi sehv

7029 Devletüŋ erkānı çünkim ola süst
Ne dürüst iş varsa olur nā-dürüst

7030 Ḳıldılar ʿazl anı şehrī vü sipāh H235a
Çünki gördiler olamaz ḫalḳa şāh

7031 Pāẕişehliḳ şartı çoḳdur bī-gümān M211b
Ṣanma ‿anı kim yėmek içmekdür hemān

7032 Oldı yėrinde anuŋ Rāżī imām B268a, Z197a
Biŋ ġam u ġuṣṣayla yėdi ay temām

Ẕikr-i ḫilāfet-i er-Rāżī Bi'llāh

7033 Ṭoldı Īrān cümle āşūb ile ceng
Oldı ḫalḳuŋ gözine yėr yüzi teng

7034 Ġėtdi emn ü luṭf geldi ḫavf u ḳahr C248a
Ġāret oldı ėl yıḳıldı dīh ü şehr

7035 Ol gėdüp oldı ḫālife Müttaḳī
Ki ‿ehl-i ʿilm ü faẓl idi ol hem taḳī

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müttaḳī Bi'llāh

7036 Gerçi vardı anda çoḳ ʿilm ü ʿamel
ʿAdl ü cūd içindeyidi bī-bedel

7037 Ḳamu faẓlıyile ol dārā-yı dīn D193a
Bir yıl u altı ‿ay idi ḥākim hemīn

7038 Ol daḫı yüz fitne vü āşūb ile
Nėcedür taḳdīr sırrın kim bile

7039 Çün bilürsin ḥükm Allāh'uŋ durur
ʿÖmr ü mülki kime dilerse ‿Ol vėrür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7040 (< DQZ) Ḫīle vü cehd ile red olmaz, B Kim daḫı dürlü olur degül

[7040/7041 – DMZ:

DZ Bes anuŋçün çekme ço çoḳ (D çoḫ) renc ü belā / Kim gelecekse saŋa ol ḫod gele]

M Cümle sen anuŋ içün renc ü belā / Kim gelecekse saŋa ol ḫod gele]

AH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müstekfī Bi'llāh

MZ Ḫilāfet-i Müstekfī (Z + Bi'llāh)

D *Salṭanat Müstekfī sene [ve] erbaʿa eşhür*

7041 Ol gėdicek oldı, DQZ Çün gėde ol ola; ACH ėdüp çoḳ, B olup çoḫ, DQZ görüp yüz, M u gördi

B Ẕikr-i ḫilāfet-i Müstekfī

7042 Hergiz, Z Her kim; yoġ idi, DQZ olmaya; ACH Mülkde lā-büd başaramadı (H başarmadı) ol iş, B Lā-büd anuŋ gelmedi elinden iş, DQZ Lā-büd elinden anuŋ gelmeye iş

7043 Lāyıḳ-ı mülk ü imāret, DQZ Beglige ol hīç lāyıḳ

7044 yaḳīn, Q hemīn; Rīş ü seblet ṣanma anı sen (=ACHM, B bes), DQZ Yėmek içmek ṣanma sen (Q ṣanasın) anı

[7045-7052 < QZ]

7045 ola, D var

7046 AC Māde büz olaydı ⁀erenlerüŋ başı, BD Keçiler olaydı anlaruŋ (D erenler) başı, M Oladı büzġāle gişiler işi

7047 olan, D her olan

7050 ACHM hergiz bir, BD bendeki

[7050/7051 – BHM:

Ger fütüvvetden nişān ḳalayidi / Aḥmedī miḥnetde mi (D miḥnetdi, H baḥsinde mi) olayidi]

[7051 < BD]

7052 Oldı ... erkānı ... Dükeli, B Ola ... erkān ... Ḳamusı; düşdi, D ola

[7053 – DQ'da 7044'ten sonra]

7053 Ėtdiler ... tizde, DQZ Ėdeler ... ḫalḳ

D *Salṭanat el-Muṭīʿ Bi'llāh tisʿa ve ʿışrīn sene ve-erbaʿa eşhür*

Z Ḫilāfet-i Muṭīʿ Emri'llāh

[7054-7057 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

Ḳılalar mīl ile gözlerin tebāh / Bes (Q Pes) Muṭīʿ'i ėdeler yėrine şāh

Çün Muṭīʿ (Z Muṭīʿ'i ⁀) ola cihānda şehriyār / ʿAdl ile revnaḳ bula şehr ü diyār

Bula dīn bāzārı ʿahdinde revāc / Ser-firāz ola vücūdıyile tāc

ʿĀdil ü dīn-dār u hem kāmil ola / D Pür-dil ü cömerd ü hem ʿāmil ola

Z Pür-dil ü cevmerd ü hem ʿāḳıl ola

Q Pür-dil ü pür-zūr u hem ʿādil ola

Ḫalḳ anuŋ ʿahdinde dilşād olalar / Al-i Selcūḳ aŋa münḳād olalar]

7054 Çünki (=CHM; A Çünkim) ol gėtdi, B Ol gėdibenüŋ

AC Ẕikr-i ḫilāfet-i (C -) el-Muṭīʿ Li-emri'llāh

B Ẕikr-i ḫilāfet-i Muṭīʿ

H Ẕikr-i el-Muṭīʿ Li-emri'llāh

M Ḫilāfet-i Muṭīʿ

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7040 Pes gerekdür sanŋa teslīm ü rıżā
Ḥīle vü cehd ile red olmaz ḳażā

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müstekfī Bi'llāh

7041 Ol gėdicek oldı Müstekfī emīr — Q251b, Z197b
Bir yıl u dörd ay ėdüp çoḳ dār u gīr

7042 Hergiz anda yoġ idi dād u dehiş — B268b, H235b
Mülkde lā-büd başaramadı ol iş

7043 Gişi ki ‿andan dād u isted gelmeye — M212a
Lāyıḳ-ı mülk ü imāret olmaya

7044 Pāẕişehliḳ dād u isteddür yaḳīn
Rīş ü seblet ṣanma anı sen hemīn

7045 Rīş ü sebletle olamaz kimse ner
Ner aŋa dėrler ki ‿ola anda hüner

7046 Ger saḳalla er olayidi gişi
Māde büz olaydı ‿erenlerüŋ başı

7047 Bıyıġ ile olsayidi olan er
Gürbe-i māde olaydı şīr-i ner

7048 Ne durur erlik fütüvvetdür yaḳīn — C248b
Gişilik daḫı mürüvvetdür hemīn

7049 Dünyede şimdi mürüvvet ḳalmadı
Gėtdi bir ehl-i fütüvvet ḳalmadı

7050 Ger mürüvvetden ḳalaydı bir eŝer — D193b
Żāyiʿ olmayaydı hergiz bir hüner

7051 Bu fütüvvet bir görinmez murġdur
Ṣanki kūh-ı Ḳāf'da Sīmurġdur

7052 Oldı Müstekfī'de mülk erkānı süst
Dükeli tedbīri düşdi nā-dürüst

7053 Ėrte gėce olduġıyçün işi hezl
Ėtdiler manṣıbdan anı tizde ʿazl

7054 Çünkim ol gėtdi Muṭīʿ oldı imām
Oldı ḫoş ʿahdinde anuŋ ḫāṣ u ʿām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7057 ACH ḳullıġına, M ḫidnetine, B ṭā'atine

7058 Çünki yigirmi ṭoḳuz yıl ol (Q doḳuz ıl ola), DZ Çün yigirmi yıl ṭoḳuz yıl ol (D ṭoḳuz ola); oldı, DQZ ola

D *Salṭanat Ṭāyi' Bi'llāh tis'a 'aşr sene ve şehreyn*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Ṭāyi'un Li'llāh

[7059-7060 – DQZ'de bunların yerine şu beyitler var:

DZ Gėde yėrin Ṭāyi'un Li'llāh (D Bi'llāh) ala / On ṭoḳuz yıl u iki ay şāh ola

Q Gėde yėrin Ṭāyi'un Li'llāh ala / On doḳuz yıl iki ay ol şāh ola]

7059 Ṭāyi'un, H Ṭāyi'u

ABCH Ẕikr-i ḫilāfet-i (CH -) eṭ-Ṭāyi' (B Ṭāyi') Li-emri'llāh

M Ḫilāfet-i Ṭāyi'

7060 çünkim budur çerḫuŋ, C çerḫuŋ budur çünkim

[7061– DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

DQ 'Ömr (Z 'Ömri ⁀) anuŋ hezl ü melāhīde geçe / Müddeti fisḳ u menāhīde geçe

Z 'Ömri ⁀anuŋ hezl ü menāhīde geçe / Müddeti fisḳ u melāḥīde geçe]

7061 melāhīde, A melāḥīde

7062 Olmadı, DQZ Olmaya; Ṣoḥbetin her cāhilüŋ ḳıldı, DZ Ṣoḥbetin cāhillerüŋ ḳıla, Q Ṣoḥbet cāhillere ḳıla

[7063-7176 – Q251b/252a'de bir varak kopartılmıştır]

7063 ACH **raġbet**, BDMZ **revnaḳ**; bulmadı / Kimse eyyāmında ḫoş-dil olmadı, DZ bulmaya ... Āl-i Selçūḳ ile yek-dil (Z yėk-dil) olmaya

7064 sebebden, B sebebdür; memleket ṭoldı ... Ġālib oldılar aŋa ehl-i 'inād, DZ ṭola iḳlīme ... Munḳaṭı' ola cihāndan būd u zād

7065 Hem ḫurūc ėdiben ... yaḳdılar (B yaḫdılar) ucdan, DZ Ḫalḳa müstevlī ⁀ola ... ucdan yaḳalar (D yaḫalar)

[7066 < DZ]

7067 (< DZ) Ḫorāsān'ı, M Ḫorāsān; ACH iḳlīminde, BM iḳlīmine

D *Salṭanat Ḳādir Bi'llāh erba'īn sene*

Z Ḫilāfet-i Ḳādir Bi'llāh

7068 Ṭāyi' ... imām, B ṭāli' ... temām; sürdi ... Gėtdi oldı yėrine Ḳādir, DZ ėde ... Gėde ola Ḳādirun Bi'llāh

[7068/7069 – DZ:

Ḳādirun Bi'llāh'a (D Bi'llāh) çünkim ėre baḫt / Tāze revnaḳ bula andan tāc u taḫt]

ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i (CH ẓuhūr-ı) el-Ḳādir Bi'llāh

B Ẕikr-i ḫilāfet-i Ḳādir

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muṭīʿ Li-emri'llāh B269a

7055 Ṣāḥib-i inṣāf u ʿadl idi Muṭīʿ H236a
Ehl-i taḳvāyidi vü ḥaḳḳa muṭīʿ

7056 Oldı eyyāmında anuŋ lā-cirem M212b
Cümle āsūde diyār u şehr hem

7057 Ḳamu ser-leşker aŋa rām oldılar
Raġbet ile ḳullıġına geldiler

7058 Çünki yigirmi ṭoḳuz yıl ol temām
Daḫı dörd ay memleketde ⁀oldı imām

7059 Gėtdi ol daḫı cihāndan yėrine Z198a
Ṭāyiʿun Li'llāh geldi yėrine

Ẕikr-i ḫilāfet-i eṭ-Ṭāyiʿ Li-emri'llāh

7060 Dünyede yėrinmemiş yoḳdur gişi
Çāre ne çünkim budur çerḫuŋ işi

7061 Geçdi eyyāmı menāhīde anuŋ C249a
ʿÖmri ṣarf oldı melāhīde anuŋ

7062 Olmadı ʿāḳiller ile hem-nişīn
Ṣoḥbetin her cāhilüŋ ḳıldı güzīn

7063 Memleket ʿahdinde raġbet bulmadı
Kimse eyyāmında ḫoş-dil olmadı

7064 Bu sebebden memleket ṭoldı fesād D194a
Ġālib oldılar aŋa ehl-i ʿinād

7065 Hem ḫurūc ėdiben Oġuz leşkeri
Yıḳıban yaḳdılar ucdan kişveri

7066 Ḳırdılar ḫalḳı vü ġāret ėtdiler B269b
Ḳanda ki ⁀ėrdiler ḫasāret ėtdiler

7067 Māvere'n-nehr ü Ḫorāsān'ı ⁀aldılar
Fārs iḳlīminde vālī oldılar

7068 Çünki Ṭāyiʿ nevbetin sürdi temām
Gėtdi oldı yėrine Ḳādir imām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7069 oldı ... Oldı eyyāmında kem, DZ ola (D ol) ... Rūzigārında ⁀olmaya
M Ḫilāfet-i Ḳādir

7070 AC **kim işi ʿaḳl ile ⁀ola**, BHZ **ki ⁀işi** (D işi, M ki ⁀iş) **ʿaḳl ile ola**; ACH **işleye ol**, M işlene ol, BDZ **işler ise**

[7071 < DZ; 7072 – Z'de 7078-7079'da]

7072 beglik gele, M yėglik gele; ACHMZ beglik ḳıla, B yėglik ḳıla, D yėglik gele

[7073-7074 – DZ'de bunların yerine şu beyitler var:
Şāh olan gerek ki fikr ⁀ola (D k'ola fikri) ṣavāb/ Tā ki baḫt erkānı olmaya ḫarāb
D *Salṭanat Ḳāyim Bi-emri'llāh iṯneyn ve erbaʿīn sene ve erbaʿa eşhur*
Z Ḫilāfet-i Ḳāyim Bi-emri'llāh
Ḳırḳ (D Ḳırḫ) yıl üç ay baḫt sürüben (D süriben) öle / Bes yėrin Ḳāyim Bi-emri'llāh ala]

7073 u (BM -); AB olıban, HM oluban, C olıcaḳ

7074 Ki ⁀ol idi mecmūʿ-ı, M Ol idi mecmūʿ
ACH Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Ḳāyim Bi-emri'llāh
B Ẕikr-i ḫilāfet-i Ḳāyim
M Ḫilāfet-i Ḳāyim

7075 ʿĀdil idi ġāyet ü, D ʿĀdil ola ol daḫı, Z Ol daḫı ⁀ola ʿādil ü; ACHM **Her yaŋa**, BDZ **Nėreye**; yöridi buldı (H ḳıldı), DZ ḳaṣd êde bula ẓafer

[7076-7077 – C ↵]

[7076 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:
Āl-i Selçūḳ ile iḥsān eyleye / Kim ḳamusın bende-fermān eyleye]

7076 tedbīriyle ... Lā-büd ėtdi rāst, M tertīb ile ... Hem müreffeh ėtdi

[7077 < Z]

[7078-7079 – B'de 7083'ten sonra geliyor; B'de bu noktada ve DMZ'de bunların yerine şu beyitler var:
DZ Eylüg ile her gişi ārām olur / Serkeş eylüge ėricek rām olur
Z 7072
M Şāh olana gerek fikri ṣavāb / Tā ki taḫt erkānı olmaya ḫarāb
BDM Memleket tedbīr (D + -le, M + ile) olur pāydār / Baḫt bī-tedbīr olmaz (B olamaz) üstüvār]

7079 eyü, B ol

[7080-7087 < Z]

7080 Rāy durur rāy, M Rāydur rāy taḫta
D *Salṭanat Muḳtedir ʿışrīn sene*

7081 yıl u (BH -) ... oldı, D iki yıl ... ola
AH Ẕikr-i (H Der) ḫilāfet-i el-Muḳtedir Bi'llāh
B Ẕikr-i ḫilāfet-i Muḳtedir
C Ḫilāfet-i Muḳtedir Bi'llāh
M Ḫilāfet-i Muḳtedir

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Ḳādir Bi'llāh H236b

7069 ʿAḳl ile ⁀oldı işledügi iş anuŋ
Oldı eyyāmında kem teşvīş anuŋ

7070 Her gişinüŋ kim işi ʿaḳl ile ⁀ola M213a
Her ne kim işleye ol ṭoġru gele

7071 Bī-ḫıredden gelmeye hergiz gey iş
Dūr olmaḳlıġa andan gey düriş

7072 Bī-ḫıredden nėcesi beglik gele A61b
Yā neyile ḫalḳa ol beglik ḳıla

7073 Ḳırḳ yıl u üç ay olıban ol imām Z198b
Memleketde ḥükm ėtdi şāẕ-kām

7074 Çünki Ḳādir gėtdi Ḳāyim oldı şāh
Ki ⁀ol idi mecmūʿ-ı iḳlīme penāh

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Ḳāyim Bi-emri'llāh C249b

7075 ʿĀdil idi ġāyet ü nīkū-siyer
Her yaŋa kim yöridi buldı ẓafer

7076 Düzdi tedbīriyle Selçuḳ ālini
Lā-büd ėtdi rāst mülk aḥvālini

7077 Her kimüŋ kim ola tedbīri dürüst B270a
Devletinüŋ olmaya erkānı süst

7078 Dost durur düşmenüŋ ėvin yıḳan
Dost durur düşmeni oda yaḳan

7079 Ėtdi ⁀eyü tedbīr ile anları yār
Anuŋ içün oldı baḫtı üstüvār

7080 Rāy durur rāy baḫta reh-nümāy D194b
Biŋ çeriden yėg durur bir ṭoġrı rāy

7081 Ḳırḳ yıl u dörd ay olduḳda temām
Gėdiben ol Muḳtedir oldı imām

Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Muḳtedir Bi'llāh H237a

7082 ʿĀdil ü zer-baḫş idi vü pāk-rāy M213b
ʿAḳl ile her müşkile ʿuḳde-güşāy

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7083 olup, D oldı; nėce, DM nėte

[7084 < D]

[7084/7085 – M:

Eylüg ile her gişi ārām olur / Ser-keş eylüge ėricek rām olur]

D *Salṭanat Müstaẓhir ḫams ve ʿışrīn sene*

7085 Gėtdi yigirmi yıl olup ... Oldı Müstaẓhir anuŋ, D Çün yigirmi yıl ola ol ... Gėde Müstaẓhir ola; ACH mülkinde, BD ardınca, M yėrinde

AH Ḫilāfet-i el-Müsterşid Bi'llāh

B Ẕikr-i ḫilāfet-i Müstaẓhir

C Ḫilāfet-i el-Müstaẓhir Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Müstaẓhir

7086 Oldı ... oldı, D Ola ... ola

[7087 < D]

D *Salṭanat Müsterşid seneteyn ve şehreyn*

Z Ẕikr-i ḫilāfet-i Müsterşidun Bi'llāh

[7088-7089 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

D Ol yigirmi bėş yıl altı ⁀ay şāh ola / Bes yėrin Müsterşidun Bi'llāh ala

Z Ḳırḳ iki yıl dört ay imām ola / Pes yėrin Müsterşidun Bi'llāh ala]

7088 u (BM -); oldı, H buldı

7089 anuŋ devri olduḳda (B olduḫda), M çün devri anuŋ geçdi

A Ẕikr-i ḫilāfet-i el-Müsteẓhir Bi'llāh

BCH Ḫilāfet-i Müsterşid (H Müsterşidun) Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Müsterşid

7090 Oldı, DZ Ola; ABCH dutdıysa (B ṭutdıysa, H dėdiyse) düşdi, DZ dutarsa (D ṭutarsa) düşe, M dutdı vü oldı

[7091-7092 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

ʿAḳlı (Z ʿAḳl) anuŋ şehvetine ḳul ola / Ḳavl u fiʿli cümle nā-maḳbūl (D -maʿḳūl) ola]

7091 ACH **Olıcaḳ**, BM **Geçicek**; ABC Döniben, H Dönüben, M Dutuban

ACH Ḫilāfet-i Müstencid (H Müstencidun) Bi'llāh

M Ḫilāfet-i Müstencid

[7093 – D'de 7096'dan sonra geliyor]

7093 (< Z) ḳaderde var idi (B vardur) ayruḳ dürlü, D ḳażādan daḫı dürlü vardı; ACH tedbīri, BDM tedbīr

7094 (< Z) AH buldı aŋa fitne, C fitne aŋa buldı, BM buldı fitne aŋa

D *Salṭanat Rāşid Bi'llāh erbaʿa ve ʿışrīn sene*

[7095 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

İki yıl iki ⁀ay sürüp (D sürip) ol daḫı baḫt / Gėde dege Rāşidun Bi'llāh taḫt]

7095 ay (M -)

ACH Ḫilāfet-i er-Rāşid Bi'llāh

BM Ḫilāfet-i Rāşid

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7083 Ol daḫı ʿolup āl-i Selçuḳ ile dost
Mütteḥid oldı nėce kim laḥm u post

7084 Lā-büd eyyāmında maʿmūr oldı mülk
Ḳamu cevr ü fitneden dūr oldı mülk

7085 Gėtdi yigirmi yıl olup pāẕişāh
Oldı Müstaẓhir anuŋ mülkinde şāh

Ḫilāfet-i el-Müstaẓhir Bi'llāh

7086 Oldı ʿahdinde ʿimāret ėl ü şehr B270b
Fitne vü āşūbdan ḫāli ʿoldı dehr

7087 Ol daḫı ʿoldı āl-i Selçuḳ ile yār C250a
Tā ki īmin ḳaldı şehr ile diyār

7088 Çün yigirmi bėş yıl u altı ʿay dürüst
Ḥükm sürdi oldı ʿömri rükni süst

7089 Geldi anuŋ devri olduḳda temām
Yėrine Müsterşidun Bi'llāh imām

Ḫilāfet-i Müsterşid Bi'llāh

7090 Oldı ʿahdinde ḫilāfet işi süst
Her ne kim dutdıysa düşdi nā-dürüst

7091 Olıcaḳ on bir yıl andan daḫı baḫt
Döniben Müstencid'e ėrişdi taḫt

Ḫilāfet-i Müstencid Bi'llāh

7092 Kimse ʿahdinde anuŋ şād olmadı
Ḳayġudan ol daḫı āzād olmadı

7093 Çün ḳaderde var idi ʿayruḳ dürlü ḫᵛāst H237b, M214a
Memleketde düşmedi tedbīri rāst

7094 Ḫoş olamadı ʿĀl-i Selçuḳ ile ol
Her yaŋadın buldı aŋa fitne yol

7095 İki yıl iki ʿay ḫalīfe ʿolup temām
Gėtdi oldı yėrine Rāşid imām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7096 bulmadı ... olmadı, DZ bulmaya ... olmaya; Ḫalḳa anuŋ ḥükmi, B Ḫalḳ anuŋ ḥükmine; nāfid, A nāfiẕ

[7097-7102 < Z]

[7097-7098 – D ↲]

7098 dutılsa, D ṭutuldısa

7099 idbāruŋ, D aḳlābuŋ

7100 düşse, A düşe; fikr ėdilse (C ėtdiyse), D kim fikr ėtse; pür-, C yüz; ACDH zelel, BM ẕelel

7102 olmamışdı, B degüldi, D degil idi

[7102/7103 – DZ:

D *Salṭanat Müttaḳī Bi'llāh ʿaşr sinīn*

Çün yigirmi dört yıl geçe (D aŋaca [?]) temām / Gėdüben (D Gėdiben) ol Müttaḳī ola imām

D *Salṭanat Müstencid Bi'llāh şehr ve iḥdā ʿaşr sinīn*

Z Ḫilāfet-i Müstencid Bi'llāh

Geçicek on bir (D -) yıl ol daḫı öle / Yėrini Müstencidun Bi'llāh ala]

D *Salṭanat el-Müstaẓī Bi'llāh şehr ve iḥdā ʿaşr sene*

[Dikkat: Z'deki varak numaralaması yanlıştır, 199'dan sonra tekrar 190'a dönüp devam ediyor.]

[7103 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

On yıl u (D yıla) bir ay süre ol daḫı baḫt / Bes gėdüp ol Müstaẓī-ye dege taḫt]

ACH (C + Ẕikr-i) Ḫilāfet-i el-Müstaẓī Bi-envāri'llāh

BM Ḫilāfet-i Müstaẓī

[7104-7107 < DZ]

7104 Dutdı, B ṭoldı

7105 Memleketde, M Memleket

7107 Ḫalḳ ile olur müdārā, M Ḫulḳ u luṭf olur müdām

[7108-7110 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Çün yigirmi yėdi yıl dört ay ola / Ol gėde Nāṣır li-dīni'llāh gele]

ACH Ḫilāfet-i (AC + en-) Nāṣıru'd-dīn Bi-emri'llāh

BM Ḫilāfet-i Nāṣır

7109

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ḫilāfet-i er-Rāşid Bi'llāh

7096 Mülk anuŋ ʿahdinde revnaḳ bulmadı
Ḫalḳa anuŋ ḥükmi nāfid olmadı

7097 Her ne kim dutdıysa düşdi nā-ṣavāb B271a
Memleket ʿahdinde ⁀anuŋ oldı ḫarāb

7098 Başlayıcaḳ ki ⁀ola devlet rükni süst D195a
Her ne iş dutılsa olur nā-dürüst

7099 Çünki iḳbāl işine düşe fütūr C250b
Bulur idbāruŋ ʿalāmātı ẓuhūr

7100 Memleket bünyādına düşse ḫalel
Her ne fikr ėdilse olur pür-zelel

7101 Dünyede bir laḥẓa ol şād olmadı
Memleket ʿahdinde ābād olmadı

7102 Çün müsāʿid olmamışdı ⁀eyyām aŋa
Cehd ile olmadı kimse rām aŋa

7103 Bir yıl u bir ay ḫalīfe oldı ol Z190a[mük]
Müstaẓī yėrine geldi öldi ol

Ḫilāfet-i el-Müstaẓī Bi-envāri'llāh

7104 Döndi eyyāmında anuŋ rūzigār
Dutdı revnaḳ mülk oldı kişţgār

7105 Āl-i Selçūḳ aŋa dem-sāz oldılar
Memleketde ⁀anuŋla enbāz oldılar

7106 Ol daḫı ⁀oldı anlaruŋla sāzgār H238a, M214b
Ki ⁀iḳtıżā eyle ėderdi rūzigār

7107 Çünki her işde ola dānā gişi
Ḫalḳ ile olur müdārā ⁀anuŋ işi

7108 Oldı yigirmi yėdi yıldan temām
Ol Ḥaḳ emrine varup Nāṣır imām

Ḫilāfet-i Nāṣıru'd-dīn Bi-emri'llāh B271b

7109 Çünki Nāṣır oldı Bāġdād'a emīr
Emn ẓāhir oldı gėtdi dār u gīr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[7111-7112 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

Salṭanat Müstanṣır Bi'llāh seneteyn ve nıṣf

Çün yigirmi bir yıl u dört ay ola / Ol gėdüp Mustanṣırun Bi'llāh gele]

7111 (< Z) ACH altı ⁀ay çün ol oldı, B altı ay çün oldı, M u altı ⁀ay oldı çün

ACH Ḫilāfet-i el-Ḳāhir Bi-emri'llāh

[7112 < Z]

[7113-7117 – DZ'de bunların yerine şu beyit var:

İki yıl altı ay dutup (D ṭutup ol) taḫt-gāh / Gėde vü Ḳāhir ola yėrine şāh]

B Ḫilāfet-i Ḳāhir

D *Salṭanat Ḳāhir Bi'llāh tis'a 'aşr sene ve sitte eşhur*

7113 vü oturdı, B oturdı vü

M Ḫilāfet-i Munṣıf

7115 bulmışdı, C buldı hem; ACH her başa, BM başlara

7116 ACHM ėdicek ol, B ol ėdicek; ABH sāz-ı, C sāza, M sāz bezm; ḳılıcaḳ, M ėdicek

7117 u, B çün; AB raḫt, CHM taḫt

D *Salṭanat Mu'taṣım Bi'llāh tis'a 'aşr sene ve sitte eşhur*

[7118 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

On ṭoḳuz yıl altı (Z yėdi) ay ol şāh ola / Bes yėrini Mu'taṣım Bi'llāh ala]

AC Ḫilāfet-i el-Mu'taṣım Bi-emri'llāh

BM Ḫilāfet-i Mu'taṣım (B + āḫir-i ṭavāyif)

[7119 < Z]

[7120 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

On ṭoḳuz yıl altı ⁀ay ola ol imām / Bes ḫilāfet işi anda ⁀ola (D ola anda) temām]

7120 ol mīr idi ... dār u gīr idi, M oldı emīr ... oldı dār u gīr

D *Ẕuhūr Cingis Ḫān ba'de hicreti'n-nebī sitt mi'e ve tis'a 'aşr sene*

Z Ẓāhir şüden-i fitne ez şarḳ ve millet-i İslām helāk kerden

7121 yüz, M yıl; dürüst / Geçdi hicretden işi ⁀anuŋ oldı süst, DZ yaḳīn / Sāl-i hicretden geçe ėy pāk-dīn

7122 oldı ... Çıḳdı (B Çıḫdı), DZ ola ... Çıḳa

ACH Ẕikr-i inḳırāż-ı ḫilāfet-i ve ḫurūc-ı Çingīz (H Çengīz) Ḫān ve tevārīḫ-i mülūk-i Moġol

B Der beyān-ı ẓuhūr-ı Çingīz Ḫān ve fesād-ı vey

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7110 Āl-i Selçūḳ aŋa raġbet ėtdiler
Her yaŋa kim vardı nuṣret ėtdiler

7111 İki yıl altı ⁀ay çün ol oldı emīr
Anı daḫı ḳıldı ⁀ecel çengi esīr

Ḫilāfet-i el-Ḳāhir Bi-emri'llāh C251a

7112 Böyle durur çerḫ-i gerdānuŋ işi
Bulımaz andan ten-āsālıḳ gişi

7113 Çün cihāndan gėtdi Nāṣır yėrine
Geldi vü oturdı Ḳāhir yėrine

7114 Munṣıf u dānā vü nīkū-rāy idi
ʿĀdil ü dīndār u mülk-ārāy idi

7115 ʿİlm bulmışdı zemānında revāc
Olmış idi ⁀ehl-i hüner her başa tāc

7116 Ḥātim idi ėdicek ol sāz-ı bezm
Rüstem idi ḳılıcaḳ āġāz-ı rezm

7117 İki yıl u altı ay çün sürdi baḫt
Sürülüp bu mülkden gėderdi raḫt

7118 Muʿtaṣım dutdı anuŋ yėrin temām
Ol gėdüp nevbetle bu oldı imām

Ḫilāfet-i el-Muʿtaṣım Bi-emri'llāh H238b, M215a

7119 Olduġıyçün şuġli ⁀anuŋ dāyim şarāb B272a
Ėli vīrān oldı vü şehri ḫarāb

7120 On ṭoḳuz yıl altı ay ol mīr idi D195b
Memleket ṭopṭolu dār u gīr idi

7121 Altı yüz otuz ṭoḳuz yıl çün dürüst
Geçdi hicretden işi ⁀anuŋ oldı süst

7122 Şarḳdan çoḳ fitneler oldı ʿayān
Çıḳdı bir leşker oradan bī-kerān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7123 Yoġ idi, DZ Olmaya; Ḳıldılar Īrān'ı ser-tā-ser, B Ḳıldılar İslām ehlini, D Millet-i İslām'ı ėdeler

[7124 – BD'de bunun yerine şu beyitler var:

B Āl-i Selçūḳ'ı temāmet yıḫdılar / Ucdan uca ėlleri ura yaḫdılar

BD 7129 (B'de bu beyit aşağıda ait olduğu yerde tekrar ediliyor)]

M Pādişāhī-i Çengīs Ḫān

[7125-7128 < Z]

7125 ABC Çingīz, H Çengīz, D Çingīs, M Çengīs; Pāẕişāh idi ⁀anlara, D Olara pādşāh idi; velikīn, M likīn

[7126 < D]

7127 (< DH) Salṭanatdı, C Salṭanatda; ėrte gėce, M dün ü gün; ACM kiyāset, B siyāset

7128 ACDH ḫūn-ḫʷār, B ḫʷān-ḫʷār, M ḫʷān-ḫor idi; bed-kār (B beẕ-kār), D mekkār, M beẕ-kirdār

[7129 – 7124'teki nota bkz.; DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Ḳanda uġrarlarsa ġāret ėdeler / Ḫalḳı öldürüp ḫasāret ėdeler]

7130 (< D) yıḳmaduḳ (H yaḳmaduḳ) ėl ile, B yaḫmaduḫ iḳlīm ü

[7130/7131 – DHMZ:

HM Çoḳ ʿazīzi ėtdiler anlar ẕelīl / Ḳıldılar çoḳ gevheri ḫāk-i sebīl

DZ Çoḳ (D Çoḫ) ʿazīzi ḳılalar anlar ẕelīl / Ėdeler çoḳ (D çoḫ) gevheri ḫāk-i (D anlar) sebīl]

7131 Her, HM Ne; ki ⁀uġradılar yıḳdılar ... ėrdilerse yaḳdılar, DZ ėrişeler yıḳalar (D yıḫalar) ... uġrayalar yaḳalar (D yaḫalar)

7132 Ėtdiler evvel Semerḳand'ı, DZ Ėdeler evvel (D anlar) Ḫorāsān'ı; Ḳıldılar Ḫʷārezm'i daḫı hem, M Ḳıldılar daḫı Ḫorezm hem, DZ Bes ḳılalar Fārs iḳlīmin (D Fāris iḳlīmi)

7133 Ḫorāsān u ʿIrāḳ'a geldiler ... aldılar (B urdılar), DZ yöriyiben ʿIrāḳ'a geleler ... alalar

[7134 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Varup andan ṭutalar Bāġdād'ı hem/ Ekşerin ḫalḳuŋ ėdeler hem ʿadem

Z Gelüp andan dutalar Bāġdād'ı hem/ Ekşerin ḫalḳınuŋ ėdeler ʿadem]

7134 daḫı (M + ol)

[7135 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Muʿtaşım Bi'llāh hem anda öle / Ki ⁀ol ḫilāfet ehlinüŋ şoŋı ola]

[7135-7136 – D'de bunların yerine şu beyitler var:

Ol güne dėrler *ʿabūsun ḳamṭarīr* / Ol günüŋ vaṣfı durur yevm-i ʿasīr

Her gişi ne ėtse ėy nāmver / Bulur ol günde cezāsın ḫayr u şer

Ol gün içün ėt ėderseŋ ʿadl u dād / Cehd ėt kim olasın ol günde şād

K'ol reẕāyilden selāmet bula nefs / Ḫuld içinde ehli kerāmet ola nefs

Ora revḥānīlere hemdem ola / Ḳuds ḫalvetgāhına maḥrem ola]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ẕikr-i inḳırāż-ı ḫilāfet-i ve ḫurūc-ı Çingīz Ḫān ve tevārīḫ-i mülūk-i Moġol

7123 Yoġ idi Ḥaḳ'dan olarda ters ü bāk A62a
Ḳıldılar Īrān'ı ser-tā-ser helāk

7124 Āl-i Selçuḳ u Oġuz'ı sürdiler C251b
Ucdan uca ėllerini urdılar

7125 Pāẕişāh idi ⁀anlara Çingīz Ḫān
Kāfir idi ol velikīn kār-dān

7126 Bezmde āyīn nedür bilür idi
Rezmde ḥīle nedür ḳılur idi

7127 Salṭanatdı ⁀ėrte gėce endīşesi
Hem riyāset hem kiyāset pīşesi

7128 Ẓālim ü bed-sīret ü ḫūn-ḫʷār idi
Ḥīle-engīz idi vü bed-kār idi

7129 Ḳanda ėrdilerse ġāret ėtdiler
Ḫalḳa çoḳ dürlü ḫasāret ėtdiler

7130 Ėtdiler ḫalḳa olar bī-ḥadd ḳahr B272b
Ḳomadılar yıḳmaduḳ ėl ile şehr

7131 Her diyāra ki ⁀uġradılar yıḳdılar M215b, Z190b°mük
Nėreye kim ėrdilerse yaḳdılar

7132 Ėtdiler evvel Semerḳand'ı ḫarāb H239a
Ḳıldılar Ḫʷārezm'i daḫı hem yebāb

7133 Pes Ḫorāsān u 'Irāḳ'a geldiler
Ėl ü şehr anda ne kim var aldılar

7134 'Āḳıbet ḳaṣd ėtdiler Bāġdād'a hem
Aldılar anı daḫı ehl-i sitem

7135 Mu'taşım ol fitnede oldı helāk D196b
Kim durur ki ⁀anı yėle vėrmez bu ḫāk

7136 Böyle durur kim dėdüm aḥvāl-i dehr
Mihr yoḳ hergiz velī çoḳ anda ḳahr

7137 Gendüzüni fikr ėdiben dėrdi ol
Ėlleri oġlanlarına vėrdi ol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[7136-7888 < Z]

7136 ACH durur, BM -dür; kim, B ki; dehr ... ḳahr, B sipihr ... ḳahr, H ḳahr ... ḳahr; AC Mihr, BHM Mihri; ABCH çoḳ (B çoḫ) anda, M anda çoḳ

[7136/7137 – HM:

HM Çerḫi ṣanma kimseye demsāz olur / Bil yaḳīn anı ki luʿbet-bāz olur

H Her ne şimdi kim dėrüp ḳılur ʿayān / Bir nefesden anı ėder ol nihān

M Her ne kim şimdi ẕürer ḳılur ʿayān / Bir nefesde ol anı ėder nihān

HM Bir daḫı yėrine ėder āşikār / Kimsene bilmez nedür encām-ı kār

H Bu sözi çünkim işitdi tācver / Ḫātırına düşdi yüz dürlü ḫaṭar]

7137 (< B) AC dėrdi, D ṭurdı, H durdı; ADH Ėlleri, C Ėllerini, M Ėllerin

7138 Oġlınuŋ, H Oġlanuŋ; BD Çaġātā, M Cefātā, ACH Ḥafātā; ACH Berke Türk sulṭānıdı, M Berke Türk'e ḫān idi, BD Bereke (D Büreke) sulṭān idi

7139 Biri (A -); CDM Ḳıbcaḳ, AH Ḳubcaḳ, B Ḳıfcaḳ; ėlleri, M ėllerin

[7139/7140 – M:

Böyle ėtdi fikr ėdüp ol tācıver / Ḫātırına düşüben ḫavf ü ḫaṭar]

B Pāẕişāhī-i Hūlāv piser-i Çingīz Ḫān

7140 ABC Çingīz, H Çengīz, D Çingīs, M Çengīs

7141

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Hūlāgū piser-i mihīn-i Çingīz (H Çengīz) Ḫān sī (A besī) sāl būd (H büved)

7142

7143 nėreye (DH + ki); ACH yaḳdı ol ... yıḳdı ol, M yıḳdı ol ... yaḳdı ol, B yıḫdı ol ... yaḫdı ol, D yıḫdılar ... yaḫdılar; ėrişdiyise, D ėrişdilerse

7144 ki, B kim; ‿ėy (H -); ACHM yıḳarsın, B yaḫarsın, D yaḫarsan; ACH anı, BDM ėli

7145 AM ü (M -) sen yıḳma, CH ü (H -) yıḳma sen, BD senüŋ yıḫma; senüŋ yaḳma (BD yaḫma), H yaḳma sen

7146 yėdügüŋ, DM yapduġuŋ

7147 yapduġı neŋ, B yėdügi; cānuŋ (H + u)

7148 AHM yıḳmaḳ ... yaḳmaḳ, BD yıḫmaḳ ... yaḫmaḳ, C yaḳmaḳ ... yıḳmaḳ; Bīḫ ü bünden (D bendin) ḳoparup (BD ḳoparıp), H Bīḫi bundan ḳoparup, M Yıḳmaġ ile ḳomayup

7149 AB benümdi dėyü dem; DHM benümdür dėyü dem, C benüm dėyü ḳadem

7150 ADH Mülki, CM Mülk, B Milk; Mihr ... saḳlamaḳ yaḳīn, B Ḳahr ... saḫlayan hemīn; ACH mülk, D mülki, M milki, B milk

7151 ACDM evvel, BH ol; oldı, M ola

7152 kişver, M leşker; ABC muḳarrer, D musaḫḫar, HM müyesser

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7138 Oġlınuŋ biri Çaġātā Ḫān idi
Biri daḫı Berke Türk sulṭānıdi

7139 Biri Ḳıbcaḳ idi ṣorarsaŋ be-nām C252a
Vėrdi bu ėlleri anlara temām

7140 Kāfir-i bī-raḥm idi Çingīz Ḫān
Līkin oldı devleti böyle ʿayān

7141 Vėrdi Īrān'ı Hülāgū'ya temām
Uydılar nā-çār aŋa ḫāṣ u ʿām

Pāẕişāhī-i Hülāgū piser-i mihīn-i Çingīz Ḫān sī sāl būd

7142 Ḳomadı hīç atasınuŋ sīretin H239b, M216a
Vaż' u ḳānūnın u resm ü ʿādetin

7143 Her nėreye uġradıysa yaḳdı ol B273a
Ḳanda kim ėrişdiyise yıḳdı ol

7144 Dėdi bir uṣlu aŋa ki ‿ėy ulu ḫān
Nėşe yıḳarsın anı bilsem ʿayān

7145 Ėl ḫazīneŋdür ü sen yıḳma anı
Ėl sarāyuŋdur senüŋ yaḳma anı

7146 Dėdi kim sen bilmez iseŋ bil yaḳīn
Kim senüŋ sen yėdügüŋ olur hemīn

7147 Daḫılar yapduġı neŋ olur senüŋ
Kim seve anı cānuŋ yāḫod tenüŋ

7148 Ayruġuŋ yapduġını yıḳmaḳ gerek D197a
Bīḫ ü bünden ḳoparup yaḳmaḳ gerek

7149 Pes dönüp yapmaḳ gerekdür gėrü hem
Ki ‿urmaya kimse benümdi dėyü dem

7150 Mülki dutmaḳ ḳahr ile olur hemīn
Mihr iledür mülk saḳlamaḳ yaḳīn

7151 Pāẕişāhuŋ pīşesi ‿evvel oldı ḳahr
Tā musaḫḫar ola aŋa ėl ü şehr

7152 Çün ola kişver muḳarrer ḳahr ile
Ger yıḳılsa tīz yapılur mihr ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[7155 < D]

7156 ėrdiler, D gördiler

7160 olduġında, H olınduġında, M olunduġında

7161 A ʿıyşın, CDH ʿayşın, B hem ʿayş, M hem ʿıyş; sīretin, H ṣūretin

7162 faẓladur, D fāẓıldur

7163 Cümlesi bī-kār-dur u, M Cümlesi bī-kār dėdi ol, D Kim bular nā-kār-dur u; Niʿmetini Ḥaḳḳ'uŋ ėderler (D ėdeler), M Niʿmeti dėr bunlar eylerler

7164 (< D) ACHM anda Ḥaḳ'dan, B Ḥaḳ'dan anda; ACM ḳıldı (M ėtdi) ḳamusın, BH ḳamusın ḳıldı

7165 ol (D -); vü ḫalḳ, D ḫulḳ

7166 dānişmend ü (D -) seyyidler, B seyyidler ü dānişmend; ėrdükde, M olduḳda

7167 A ḳamu vü, B ḳamu hem, M ḳamusı, CDH vü ḳamu

7168 Pāẕişāhlıġı sekiz yıldı, H Pāẕişāhlıġ idi sekiz yıl; ileydi, B iledi; yaḳīn, D hemīn

7153 Çünki Bāġdād'a varup oturdı ol — C252b
Ḫalḳı ⁀oḳuyup ḳatına getürdi ol

7154 Her birinüŋ ṣordı kār u pīşesin
Kim aŋa lāyıḳ ėde endīşesin

7155 Pīşesi olana ol ḫoş söyledi
Yėrin ü işin muḳarrer eyledi

7156 Ehl-i ẕimmet ṣoŋra çünkim ėrdiler — B273b
Ḳorḳuyile ḳarşusına durdılar

7157 Aŋladı nedür olaruŋ ḥālini — H240a, M216b
Pes dėdi bilibenüŋ aḥvālini

7158 Bīşter çünkim eṭibbādur Yahūd
Pes bularuŋ ile tāzedür vücūd

7159 Hem Naṣārādur ikinci renc-ber
Bunlara kimsene ėtmesün żarar

7160 Şeyḫ ü dānişmend ü seyyidler ḳamu
'Arż olduġında aŋa rū-be-rū

7161 Ṣordı ⁀olaruŋ pīşesin ü ṣan'atin
Mekseb ü 'ıyşın ü resm ü sīretin

7162 Bilicek bunları dėdi ⁀ol tünd-rū
Kim bular varlıḳda faẕladur ḳamu

7163 Cümlesi bī-kārdur u nā-ḫalef
Ni'metini Ḥaḳḳ'uŋ ėderler telef

7164 Çün yoġ idi anda Ḥaḳ'dan ḫavf ü bāk
Ṣaṭṭ'a ṣalıp ḳıldı ḳamusın helāk

7165 İşbu ḥāl ile otuz yıl ol temām
Pāẕişāh idi vü ḫalḳ aŋa ġulām

7166 Şeyḫ ü dānişmend ü seyyidler ḳamu — D197b
Bū-Sa'īd ėrdükde oldılar ulu

7167 Terbiyet buldı ḳamu vü nān u nām
Oldılar devrinde anuŋ şāẕkām

7168 Pāẕişāhlıġı sekiz yıldı hemīn — C253a
Ol daḫı biŋ zaḥmet ileydi yaḳīn

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[7169-7170 – B ↲]

7171 ABC muḥavvildür, DHM muḥavveldür; gerek anuŋ, DM anuŋ gerek

7173 aŋa, D ḫalḳa; ACDH teslīmdür ü, BM teslīm durur; ṣabr (M + u)

7174 bilemez, B bilmez

7175 işin, B işi; nėçündi (= CHM; A neyçündi, B nėceydi) bilmedi, D nėçün bulmadı; ḥakīm, B Kelīm

7176 ayruġ u ʿabeş ayruḳ (BD ayruḫ), M ü ʿibretdür dur ayruḳ yoḳ

[Q'da kopartılmış metin burada devam ediyor, 7063-7176 nota bkz.]

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Geyḫoto (BC[?] Geyḫato) Ḫān piser-i Hūlāgū (B Hūlāv)

M Pādişāhī-i Geyḫoto Ḫān

Q Ḫilāfet-i Geyḫato düvezdeh sāl

7177 AC Hūlāgū'dan, B Hūlāvu'dan; A[H?]M Geyḫoto, BC[Q?] Geyḫato, D Geyḫotav (?)

7178 aldı vü ėl ü (M ėli), C vü ėl aldı vü, Q aldı ėl ile

7179 ACHQ oldı ėl eyle (Q ile), BD aldı ėl ile; geldi (H -); elinden, D elinde

A Pāẕişāhī-i Geyḫoto-zāde Abaḳa Ḫān

BCH Pādişāhī-i (H Pāẕişāh-ı) Abaḳa Ḫān piser-i Geyḫoto (BC[?] Geyḫato) Ḫān (B -)

D *Salṭanat Abaḳa Ḫān*

M Pādişāhī-i Abaḳ Ḫān

7180 ABH olıban, HM oluban, C olıcaḳ; Abaḳa, Q Abaġa, M Abaḳ Ḫān

Q Ḫilāfet-i Abaġa hefdeh sāl

7181 (< D) īmān oldı ol, C īmān oldılar

7182 idi, B oldı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7169 Bu ne ḥikmetdür ki kimse bilemez — B274a
Hīç ʿāḳil çāresini ḳılamaz

7170 Ol ki evvel naḳş eyledi ḳalem
Olımaz bir ẕerre ne bīş ü ne kem

7171 Ḳamu ḥāle çün muḥavvildür ḳażā
İḳtiżāsına gerek anuŋ rıżā

7172 Nā-ḫoş u ḫoş āsumān taḳdīrine — H240b, M217a
Ṣabrdur çāre daḫı tedbīrine

7173 Çün ʿinān-keş aŋa taḳdīr oldı pes
Çāresi teslīmdür ü ṣabr bes

7174 Ḥikmet ile maṣlaḥatdur Ḥaḳ işi
Gerçi kim bilemez ol rāzı gişi

7175 Ḫıżr işin nėçündi bilmedi Kelīm
Pes Ḥaḳ işini nėce bile ḥakīm

7176 Ḥaḳḳ'uŋ işinde meṣāliḥ çoḳ durur
Ḥikmet ayruġ u ʿabeş ayruḳ durur

Pāẕişāhī-i Geyḫoto Ḫān piser-i Hūlāgū

7177 Çün Hūlāgū'dan yüzin döndürdi baḫt — Q252a
Geyḫoto Ḫān'a ėrişdi tāc u taḫt

7178 Her yaŋa leşker ṣalıban bī-şümār
Ḳalʿa aldı vü ėl ü şehr ü diyār

7179 Bābü'l-ebvāb oldı ėl eyle temām
Tenge geldi ⁀anuŋ elinden Rūm u Şām

Pādişāhī-i Abaḳa Ḫān piser-i Geyḫoto Ḫān

7180 On iki yıl olıban ol pāẕişāh — B274b
Gėtdi yėrine Abaḳa oldı şāh

7181 Küfri terk ėtdi müsülmān oldı ol — C253b
Dīne girüp ehl-i īmān oldı ol

7182 Ehl-i inṣāf idi vü nīkū-siyer — A62b, D198a
Hem raʿiyyet-perver ü hem dādger

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7183 vīrānları, Q vīrān yėri

[7184-7185 – Q ↲]

7185 Īrān'a (M Tūrān'a) şāh ... menşūrın siyāh, Q ol pādişāh ... menşūrı tebāh; daḫı, M da

7186 Abaḳa Ḫān'uŋ, Q Abaġu'nuŋ; daḫı ser ü serdār, D daḫı ber ü berdār (?), Q daġ server ü serdār

7187 Giçisi, Q Gėcesi (?), B Birisi; şeh-i, D Şāh

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Aḥmed Ḫān

D *Salṭanat Aḥmed Ḫān*

7188 Abaḳa ... oldı şāh, M Baḳa Ḫān ... pāẕişāh; taḫt, D tāc

M Pādişāhī-i Aḥmed Ḫān

Q Ḫilāfet-i Aḥmed Ḫān

7189 gėrü, Q gine

7190 Żiyā'ü'l-mülk, B Ḫiyārü'l-mülk; ACDHQ ki ⁀ol idi, M ol idi, B ki oldı; Aḥmed'e, Q Aḥmed'i

7191 Bir arada, H Bu arada

7192 ACH birisi, BDMQ biri; gėtmek, Q atmaḳ

7193 vezīrüŋ sözine, Q sözinüŋ vezīre; AC söz be-, BHM söz ya, D söze, Q sözi vü

7194 ḳıldı cevābını, Q ḳaldı cevābında; nėder, B nedür; ACDMQ Ḫayy-i, BH Ḫayyun

7195 bir gün bu söz, C bu söz bir gün; Ḫān'ı geldi (HM -), Q Ḫān gendü; öŋine, D yanına

7196 ADHQ dünyāda yoġ (Q yoḳ) idi, BCM yoġ idi dünyāda (M ʿālemde)

7197 Ḳamu, Q Cümle

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7183 Ceddinüŋ ẓulmini ol dūr eyledi
Nėçe vīrānları maʿmūr eyledi

7184 ʿAdl ėt kim kişverüŋ maʿmūr ola
Ḳamu āfet devletüŋden dūr ola

7185 On yėdi yıl olıban Īrān'a şāh H241a, M217b
Çerḫ anuŋ daḫı ⁀ėtdi menşūrın siyāh

7186 Abaḳa Ḫān'uŋ iki ⁀oġlı var idi
İkisi daḫı ser ü serdār idi

7187 Ulısınuŋ adı Aḥmed Ḫān idi
Giçisi Arġun şeh-i Īrān idi

Pāẕişāhī-i Aḥmed Ḫān

7188 Çün Abaḳa gėtdi Aḥmed oldı şāh
Anŋa degdi atadan taḫt u külāh

7189 Çünki Aḥmed Ḫān'uŋ oldı ėl ü şehr Q252b
Gör ne bāzīçe getürdi gėrü dehr

7190 Ol Ż̇iyā'ü'l-mülk ki ⁀ol idi vezīr
Aḥmed'e bir gün dėdi kim ėy emīr

7191 Bir arada iki server olımaz
Bir ėl ikiye musaḫḫar olımaz

7192 Baş iki ⁀olsa birisi gėtmek gerek
Server iki ⁀olsa biri yitmek gerek

7193 Ol vezīrüŋ sözine vėrmez cevāb B275a
Bir ḫayāl idi meger ol söz be-ḫ^{v}āb

7194 Ol sözüŋ ḳıldı cevābını sükūt
Gör nėder taḳdīr-i Ḥayy-i Lā-yemūt

7195 Düşdi bir gün bu söz anuŋ ögine C254a
Oḳıdı ⁀Arġun Ḫān'ı geldi öŋine

7196 Baḳdı Arġun Ḫān'da gördi bir cemāl
Kim anŋa dünyāda yoġ idi miṯāl

7197 Ṣūret ü sīret ḳamusı ḫūb idi D198b
Ḳamu göŋüllerde ol maḥbūb idi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 218a

Ahmet Han ile Argun Han

Sağda, ardında iki silahdarıyla tahtında oturan Ahmed Han, karşısında saygıyla ellerini kavuşturmuş Argun Han'la konuşur.

7201. beyitten sonra yer alan resim 93 x 90 mm. boyutlarındadır.



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7198 Dönibenüŋ, Q Dönebeni

7199 (< D) ėdeyim, B eyleyim; ṣūretā, Q ṣūrete

7200 (< D) Mülkden (B Milkden) bīzārem, M Memleketden bėzdüm; AHM beni, BCQ bunı

M RESİM: Aḥmed Ḫān ile Arġun Ḫān

7202 ėdeyüm, Q ėdem

7203 ola ... ola, Q olur ... olur; yıḳanuŋ (BD yıḫanuŋ) işi bī-dād, H yıḳan işi bī-bünyād

7204 bu dünyede, B dünyāda; Āḫiretde yār ola, Q Āḫiret yarın

7205 ol (B her) ki yıḳa, Q yıḳan ola; Dünye (M + vü)

7206

ACHM Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Arġun Ḫān (AC + bīst sāl)

D *Salṭanat Arġun Ḫān*

7207

[7207-7218 < Q]

7207 cihān ėtdi anı, B murādınca cihān

7209 ėtdiler anı, H anı ėtdiler

7211 ACHM **eyle**, BD **bellü**

7212 olursa, D olur çün, M olmasun; ėt anı, M ol

7198 Ḳaynadı ḳanı teraḥḥum eyledi
Dönibenüŋ ḫalḳa böyle söyledi

7199 Kim bu ḥüsni nėce ėdeyim helāk H241b, M218a
Ḥayfdur bu ṣūretā kim ola ḫāk

7200 Memleketçün öldüremezem bunı
Mülkden bīzārem aŋlaŋuz beni

7201 Memleket çünkim gėrü elden gėder
Gişi böyle yavuz iş ėdüp nėder

7202 İşbu resme naḳş yazmış Ẕü'l-celāl Q253a°
Yıḳup anı nėce ⁀ėdeyüm pāyimāl

7203 Ādemī çün Ṣāni'a bünyād ola
Anı yıḳanuŋ işi bī-dād ola

7204 Vėrile bu dünyede aŋa sezā
Āḫiretde yār ola aŋa cezā

7205 Ḥaḳ bināsın ol ki yıḳa bī-günāh M218b
Dünye ʿuḳbīde kilīmi ⁀ola siyāh

7206 Baŋa gerekmez durur bu tāc u taḫt B275b
Buŋa lāyıḳdur bu ḳamu mülk ü baḫt

Pāẕişāhī-i Arġun Ḫān bīst sāl

7207 Oldı Arġun Ḫān bir ulu pāẕişāh
Kim cihān ėtdi anı püşt ü penāh

7208 İşbu ḥāli göriben ḳaçdı vezīr
Līki ḳaçmaḳ olmadı ⁀aŋa dest-gīr

7209 Ėrişiben ėtdiler anı helāk C254b
Gör ne fitneler ėder bu tīre ḫāk

7210 Dili gör gişiyi neye yėtürür
Dile baḳ kim nėçe başlar yitürür

7211 Ger benefşede ⁀olmayayidi bu dil
Böyle kesilmezdi başı eyle bil

7212 Uzun olursa dilüŋ sūsen-miṣāl
Baş gerekse ⁀ėt anı ġonce bigi lāl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

7213 ėtmege, M kim ėde

7214 ACM **geçiben**, H geçüben, BD **geçicek**; Aḥmed'den, M Aḥmed

7215 ACDH anı bu eyledi, M bu anı eyledi, B eyledi ol anı

7218 kimseye, B gişiye

7219 gişi gendüzini sever, Q gişini gendüzini gör

7220 ki ‿adı (Q adı) durur, M kim adıdur; Elde, Q Ėlde

7221 (< Q) iki, B bir; ėy sözi dür, H eyi sözdür

7222 Çoḳ tenāsüb vardur ėy, Q Çün tenāsüb vardı ol

7223 (< Q) AC silk, DH hülk, B helk, M milk; Ḫışm u ḫaşmı, D Ḫaşım ḫışmı; ki (B -); ACDM ḳıyās, BH esās

7224 pāyānına her işüŋ, Q bāyāyına her rāzuŋ

7225 Kim, Q Ki; ACDH yörürdi, BMQ yöridi

7226 aldı (Q oldı) ol, DM ol aldı; hem aldı, Q hem oldı

7227 Cūd u, D Çünki; ʿadl, Q ʿaḳl

7213 Çün ḳażā ėre anı ėtmege defʿ — H242a
Göge çıḳsaŋ ḳaçup ėtmez hīç nefʿ

7214 İşbu iş üzre geçiben az zemān — D199a
Düşdi Arġun göŋline ⁀Aḥmed'den gümān

7215 Evvel ėtmediyse ol bunı helāk
Āḫirü'l-emr anı bu eyledi ḫāk

7216 ʿĀḳilüŋ pendin işitmeyen gişi
Ne ʿaceb ġėder olur ise başı

7217 İşbu sözi kim dėdüm yād eylegil — B276a
İşe bu söz üzre bünyād eylegil

7218 Sāde olup kimseye inanmaġıl
Saŋa kimse dost ola ṣanmaġıl

7219 Her gişi gendüzini sever hemīn — Q253a°
Gendüyiçün dostdur saŋa yaḳīn

7220 İşbu manṣıb ki ⁀adı durur salṭanat — M219a
Elde durmaz olmayınca şeyṭanat

7221 Salṭanatla şeyṭanat bir lafẓdur
Farḳ iki ḥarf arada ėy sözi dür

7222 Lafẓ ile maʿnī arasında yaḳīn
Çoḳ tenāsüb vardur ėy pākīze-dīn

7223 Mülk ü silk ü fehm ü vehmi ėt ḳıyās
Ḫışm u ḫaşmı ki ⁀aŋlana işbu ḳıyās

7224 ʿĀḳil iseŋ saŋa işbu söz yėter — C255a
ʿAḳl pāyānına her işüŋ yėter

7225 Oldı Arġun Ḫān bir ulu pāẓişāh
Kim murādınca yörürdi mihr ü māh

7226 Şām'dan Mıṣr ile aldı ol ḫarāc
Hind mülkinden hem aldı māl ü bāc

7227 Cūd u ʿadl ile imāret eyledi
Ḳanda vīrān var ʿimāret eyledi

7228 Ẓulm anuŋ kişverinde yoġ idi — H242b
Līki inṣāf u mürüvvet çoġ idi

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA

7229 icrā, D eczā

7230 ki (C -)

7231 AC **Dėdi**, BDHMQ **Dėdiler**; ki ‿ola, M ola; ki ėde; D ėde

Türkiye Bilimler Akademisi

7232 (< M) Memleketde ʿadl ėtse, Q ʿAdl ėde memleketde; ACDH ki ‿ėderse, B ėtse, Q ne işlerse

Turkish Academy of Sciences

7233 (< M) ġāyetindedür ... Bu durur ki ‿ola yüzüŋ yarın sipīd, Q ġāyetüŋ ola ... Budur ol yüzüŋ nāme (?) reng sefīd

www.tuba.gov.tr

7234 ẓulmi küllī, H küllī ẓulmi

7235 ne gerek, H ne kim var; A bileyüm ... ḳılayum, BDH[MQ?] bileyim ... ḳılayım, C bilürem ... ḳıluram; var, D ben

7237 Ḫālıḳ'uŋ ... dīne, Q Taŋrı'nuŋ ... dīnde; Düşmen-i, D Düşmene

ABHM Leşker firistāden-i (B firistāẕen-i) Arġun (M + Ḫān) be-Gürcistān

7238 ḳıldı bu, Q ėtdi bu; ol dem ṭamarında, M ol dem her ṭamarda, Q damarında anuŋ

Q Leşker firistāden-i İskender be-Gürcistān

7239 ACHM yėr **arı**, BD yėr **berī**, Q bir biri (?)

7241 aʿlām ile, M aʿlāmlarla; ACQ ṣaru ḳızıl, BDHM ḳızıl ṣaru; ACHM al, BDQ aḳ (B aḫ, Q aġ)

7242 Ol çeri ėtdi ‿anda, Q Ėtdiler ol çeri

7243 AC leşker-i, BDHMQ leşker ü

7229 Ehl-i ʿilmi ol idi evvel dėren
Bunlara mersūm u hem icrā vėren

7230 Ṣordı ehl-i ʿilme kim nėdem ki ⁀İlāh B276b, Q253b, D199b
Ėtmeye bėnüm kilīmümi siyāh

7231 Dėdi ol ki ⁀ola ehl-i memleket
Farż aŋa oldur ki ėde maʿdilet

7232 Memleketde ʿadl ėtse pāẕişāh
ʿAfv olur bāḳī ne ki ⁀ėderse günāh

7233 Çünki ʿadlüŋ ġāyetindedür ümīd
Bu durur ki ⁀ola yüzüŋ yarın sipīd

7234 Dėdi Ḥaḳ ṭanuḳ ki ʿadli arturam
Memleketden ẓulmi küllī götürem

7235 ʿAdlden ṣoŋra ne gerek bileyüm
Şöyle kim var çāresini ḳılayum

7236 Dėdiler kim ulu iş durur ġazā
Kim aŋa ehl-i saʿādetdür sezā

7237 Ġāzī olan Ḫālıḳ'uŋ ḳılıcıdur M219b
Düşmen-i dīne ẓafer bulıcıdur

Leşker firistāden-i Arġun be-Gürcistān

7238 Çünki Arġun ḳıldı bu sözleri gūş
Ḳıldı ol dem ṭamarında ḳanı cūş

7239 Ṣaldı Gürcistān'a üç yüz biŋ çeri C255b
Ola dėyü küfrden ol yėr arı

7240 Ne çeri kim cümle āhen-pūş idi
Ḳamu gerdūn-gūş u deryā-cūş idi

7241 Dürlü aʿlām ile elvān-ı direfş A63a
Yaşıl u ṣaru ḳızıl al u benefş

7242 Çün nefīr ü kūs eyledi ḫurūş B277a, H243a
Ol çeri ėtdi ⁀anda deryā gibi cūş

7243 Kāfir-i Gürcī'ye çün ėrdi ḫaber Q254a
Kim ėrişdi leşker-i feṯḥ ü ẓafer

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7244 (< Q) BCHM derbendi, A derbend, D derbende

7245 siper, Q esīr; anlara bulmaya, D bulmaya anlara

7246 derbende, Q derbend; ABDH kim ceng ėtdi (B ėde), CM ceng ėtdiler, Q ceng ėtdi ol

7247 derbende, Q derbend; ėtseydüŋ, M ėtdükde; Sikender'dür, B Sikender

7248 Sedd... sipāhī ... cevşenver, Q Şāh ... sipāh-ı ... düşmenver; ardında, CQ ardınca bī-şümār; tīr- (B -)

7249 ü (BDM -)

7250 dönemedi, M dönmediler, Q dutmadı; Şīr-gīr, B Şīr-dil; ėderdi, M olurdı; dönse, D dū-nīm

7251 İki ay, D İkisi

7252 (< Q) Arġun vėrbidi (D bėrbidi, H biri birdi [bėribirdi?]), M bėrbidi Arġun; ki dėrseŋ, D dėseŋ

7253 Gürcī, Q Rūmī

7254 ki ‿aŋa, MQ kime; manṣūr, Q manṣūb

7255 ABCH olur, DM oldı, Q olup; Ger çeri çoġ ola vü yā ola, M Ger çeri çoḳ olsa yāḫod olsa, D Gerçi çoḳ ola veyāḫod ola, Q Ger çeri çoḳ ola vü ger ola

7256 az, M er, Q ol; leşkerle, H leşkere

7257 Yanıban söynince anda, HQ Yanuban söyünince (Q sönince) anda, M Yanıbanı söyünince durdılar

7258 Gürcī'yi, D Gürcī; ġāret ėtdiler, Q ġāret urdılar; ḫalḳın, HM ḫalḳı

[7259-7260 – D ⸢]

7259 (< Q) ACH bulıbanuŋ, D bulubanuŋ, BM bulıbanın; yıḳdılar (BD yıḫdılar), M yaḳdılar; Kişt ü kār (=BC; DH Keşt ü kār, A Kiştikār) u bāġ u ḫāne yaḳdılar (B yaḫdılar), M Kişt ü bāġ u kār-ḫāne yıḳdılar

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7244 Bī-kerān leşkerle ḳarşu vardılar
Berkidüp derbendi anda durdılar

7245 Ėtdiler ol ṣa‘b derbendi siper
Kim ‘adū anlara bulmaya ẓafer

7246 Çünki derbende ⁀ėrdi Arġun leşkeri D200a
Lā-cirem kim ceng ėtdi ⁀iki çeri

7247 Varup ol derbende ėtseydüŋ naẓar
Dėyedüŋ sedd-i Sikender’dür meger

7248 Sedd ardında sipāhī bī-şümār
Cümle tīr-endāz u cevşenver süvār

7249 Ṣa‘b idi derbend ü ṭolu tīr idi
Feṯḥ ol derbende bī-tedbīr idi

7250 Līki gėrü dönemedi ol çeri
Şīr-gīr ėderdi dönse kāfiri

7251 İki ay ol arada ceng ėtdiler M220a
Bir birine yėr yüzin teng ėtdiler

7252 Leşkerine ⁀Arġun vėrbidi meded
Ḳanḳı ni‘metden ki dėrseŋ bī-‘aded

7253 ‘Āḳıbet ėrişiben luṭf-ı İlāh
Başılıban ḳaçdılar Gürcī sipāh

7254 Her ki ⁀aŋa te’yīd-i Ḥaḳ yārī ḳıla C256a
Ḳanda kim varur ise manṣūr ola

7255 Rāyet-i İslām olur ser-firāz B277b
Ger çeri çoġ ola vü yā ola az

7256 Leşker-i küfr olsa ṣaġışda füzūn
Olur az leşkerle ḳamu ser-nigūn

7257 Ol dem ol derbendi oda urdılar H243b
Yanıban söynince anda durdılar

7258 Girdiler Gürcī’yi ġāret ėtdiler
Ḳırıban ḫalḳın ḫasāret ėtdiler

7259 Şehr ü ḳal‘a bulıbanuŋ yıḳdılar
Kişt ü kār u bāġ u ḫāne yaḳdılar

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7260 AH Abḫār'a, B Abḥār'a, C Abḳāz'a, M Abḫād'a, D encāma; degin, D diken; ABHQ urdılar, C vurdılar, DM vardılar

7261 u (BDQ -); ABHM oldı nuṣret, CDQ nuṣret oldı

7262 ACMQ ile ṣıġır on (Q yüz), BD u esb otuz, H u at u otuz; Alıbanuŋ, Q Alıbanı

7263 Ṣoŋı gelüp ḳavışınca durdılar (D ṭurdılar), B Đūr olınca ol ġanāyim ṭurdılar, Q Ḳamu Gürcistānı oda urdılar

7264 ACHMQ **Gėrü dönüp**, BD **Nuṣret ile**

7265 (< M) ACHM **ansuz**, Q ansız, B **isüz**, D issüz

[7266 < D]

7268 dėrler idi Ḫar-bende, BQ dėrlerdi Ḫuẕā-bende; Gūş ol, D Gūş ur; söze, M sözi
ABCH Ẕikr-i pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i, H pāẕişāh-ı) Ġāzān Ḫān (B -) ve sīret-i ū M Pādişāhī-i Sulṭān Maḥmūd Ḳāzān

7269 Çünki, A Çünkim; Arġun öldi Ġāzān, B Ġāzān Arġun ölip, D öldi Arġun Ġāzān oldı ḫān; ABCD oldı, HMQ döndi
Q Ḫilāfet-i Ġāzān Ḫān

7270

7271 Ölüden, D Ölü; kemdür, BD kimdür

7272 midür, Q dururj

7273 ki (BDMQ -); Ḳoma māli yė vü yėdür ü, D Ḳoyma māli yė yėdür, Q Ḳoma māli vü yė vü yėdürür

7274 Dünye ʿuḳbī (D Dünyā ʿuḳbā) ḥāṣıl eyle, Q Ḥāṣıl eyle dünyī ʿuḳbī

7260 Yöriyüp Abḫār'a [Abḫāz'a] degin urdılar Q254b
Kimi kim buldılar ise ḳırdılar

7261 Ḳul u ḳaravaş yüz elli biŋ esīr
Aldılar çün oldı nuṣret dest-gīr

7262 Hem ḳoyun ile ṣıġır on biŋ sürü D200b
Alıbanuŋ döndi ol leşker gėrü

7263 Çün ġanīmetleri cümle sürdiler
Ṣoŋı gelüp ḳavışınca durdılar

7264 Ḫaṣmdan bunca ġanīmet aldılar
Gėrü dönüp dār-ı mülke geldiler

7265 Devletinden çün yigirmi yıl temām
Oldı gėtdi ḳaldı ansuz bu maḳām

7266 İki oġlı var idi şimşīr-zen M220b
Şīr-gīr ü ḫaṣm-bend ü ṣaf-şiken

7267 Ulu oġlınuŋ adı Ġāzān idi
Birinüŋ adı Muḥammed Ḫān idi

7268 Ol ki dėrler idi Ḫar-bende aŋa B278a
Gūş ol bu söze kim dėrem saŋa

Ẕikr-i pāẕişāhī-i Ġāzān Ḫān ve sīret-i ū C256b

7269 Çünki Arġun öldi Ġāzān oldı ḫān
Dilegince oldı devr-i āsumān

7270 Ol saḫī vü ṣāḥib-i iḥsān idi
Ḫāk ü sīm ü zer aŋa yeksān idi

7271 Ol gişi kim ṣāḥib-iḥsān olmaya H244a
Ölüden kemdür egerçi ölmeye

7272 Her ki bula vėrmeye zerr ü direm
Ḫāşe anı ādemī midür dėrem

7273 Çün bilürsin ki ‾ādemī gėrü gėder Q255a
Ḳoma māli yė vü yėdür ü gėder

7274 Dünye 'uḳbī ḥāṣıl eyle māl ile
'Ömri yėle vėrme çoḳ āmāl ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7275 eyü ad ėt, M nām u nīk eyle

7276 İbrāhīm'üŋ (B İbrāhīm) adı ⁀oldı, Q oldı İbrahīm adı

7277 (< Q) Cevne, D Çünki; BDH Ḳamu ad, A Ḳamu ḫalḳ, C Ḳamusı, M Ḳamular

7278 ABD[Q?] Ḥātim, C Ḥātem, HM Ḫātim; aŋa, H anda

7279 ACDH Vėrbidi (DH Bėrbidi) ki ⁀anlara yėte, B Vėrbdi anlara ki yėte, M Vėrbidi ki ⁀anda yėte tā, Q Vaḳf ėtdi k ⁀aŋa yėte

7280 Vėrbidi (DH Bėrbidi) bī-ḥadd (DM + ü) genc, Q Vėrdi bī-ḥadd genc māl

7281 vü pīrūz, Q fīrūz u

7282 Dilli'ye dek Hind'i, Q Dilli ile Hind'e; ėtdiler ... ėtdiler, M eyledi ... eyledi

7283 (< M) Çün şecā'atde ⁀anı ėller ... ḳıldılar, Q Çünki şāhuŋ ḳuvvetini ... ėtdiler; ḳal'a ḳal'a anda (Q andan), D anlar ḳal'a ḳal'a

7284 Çevürüp (BQ Çevürip), H Çav urup, D Cānib; şehri, C şehre; cümlesin, Q cümlesi; ol (A -)

ACH Ẕikr-i pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i, H pāẕişāh-ı) Ḫuẕābende Muḥammed Ḫān

B Pāẕişāhī-i Ḫuẕābend Muḥammed Ḫān

D *Salṭanat Muḥammed Ḫudābende 'aşere sinīn*

M Pādişāhī-i Ḫuẕābende

Q Ḫilāfet-i Sulṭān Muḥammed Ḫudābende gūyed

7285

7286 tevāżu', M tevażżu'; ol ... İşi, Q ėy ... İş

7287 ABDH cüvāneden, CMQ cüvānīden; arınan, D börk urınan

7288 **Anda** (=ACH; BD **Āl-i**) Selçūḳ'a ⁀ol zemān ėrdi (D oldı), M Ol zemānda ėrdi Selçūḳ'a, Q Anda Āl-i Selçūḳ'a ėrdi; kimi oldı, B vü kim oldı

7289 ḫānedāndan, D ḫānedān u (?); çerḫdur, Q devrdür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7275 Māluŋ ile eyü ad ėt iktisāb
Yol budur *Va'llāhü a'lem bi'ṣ-ṣavāb*

7276 Andan İbrāhīm'üŋ adı ⁀oldı Ḫalīl
Kim saḫāvet yolına buldı sebīl

7277 Cevne adı vėrmeg ile zindedür
Ḳamu ad anuŋ adına bendedür

7278 Vėrmeg ⁀ile Ḥātim adı tāzedür
Āferīnler aŋa bī-endāzedür

7279 Şāh-ı Ġāzān Mekke'ye çoḳ genc ü māl D201a
Vėrbidi ki ⁀anlara yėte māh u sāl

7280 Hem Resūl'üŋ şehrine ol nāmver B278b, M221a
Vėrbidi bī-ḥadd genc ü sīm ü zer

7281 Hind'e vėrbidi cihād içün çeri
Vardı vü pīrūz geldi leşkeri

7282 Dilli'ye dek Hind'i ġāret ėtdiler
Yıḳuban yaḳup ḫasāret ėtdiler

7283 Çün şecā'atde ⁀anı ėller bildiler C257a
Rūm'ı ḳal'a ḳal'a anda ḳıldılar

7284 Çevürüp her şehri ėtdiler ḥiṣār
Līkin aldı cümlesin ol nāmdār

Ẕikr-i pāẕişāhī-i Ḫuẕābende Muḥammed Ḫān

7285 Ol ölüp oldı Ḫuẕābende emīr H244b
Kim ol idi ehl-i 'ilme dest-gīr

7286 Gey tevāżu' ehlidi ol pāẕişāh
İşi ḫayr ėtmekdi ḫalḳa sāl u māh

7287 Ol idi evvel 'imāme ṣarınan Q255b
Gür cüvāneden çıḳıban arınan

7288 Anda Selçuḳ'a ⁀ol zemān ėrdi zevāl
Kimi öldi kimi oldı pāyimāl

7289 Ḳalmadı ol ḫānedāndan hīç eŝer
Çāre ne çün çerḫdur bī-dādger

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7290 ACM **cān u ḫānları**, BD **ḫān u mānları**, H ḫān u ḫānları, Q cān u cānları; A yaḫar ... yıḫar, C yaḳar ... yıḳar, B yıḫar ... yaḫar, D yaḫar ... yaḫar, HM yıḳar ... yaḳar, Q baḳar ... yaḳar; ḫānedānları, Q ḫān u mānları

7291 aŋa, D anı

7292 var idi, D vardı; Ölceytü ... nām-cū, Q Ölceytüy ... nām-cūy

7293 ACM ḳaldı ⁀ Ölceytü'ya, BQ Ölceytü'ya ḳaldı; ADHMQ ol, BC bu maḳām
ABCH Ẕikr-i (B -) pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i, H pāẕişāh-ı) Ölceytü ve ṣıfat-i ū
M Pādişāhī-i Ölceytü
Q Ẕikr-i salṭanat-i Ölceytü ..... (?)

7295 işi dutdısa (BD ṭutdısa) ... başa, Q iş dutdı elin ... besā

7296 ki (MQ -); oldı (A -)

7297 (< C) ʿaḳl, B ʿadl; var (M vardur) bu üçi erdür, Q bu üçi var durur; AC hemīn, BDHMQ yaḳīn

7298 ACHQ **olur daḫı**, BHM **daḫı olur**

7299 erlige ... eşek, Q erlikden ... anuŋ

7300 ola (Q oldı) ʿadl ile, B ʿadl ola vü; erdür ol, Q er durur

7301 ki, H kim, Q -; Çoḳlaruŋdur, Q Çoḳlarından; arı, M berī

7302 er nėçe ... Ḫayrlu, Q ardınca ... Ḫayrı var; olsa, H olur; ol, D adı

7303 nėşe, Q tīġa (?)

7304 (< C) rūze ger, D rūze ver, Q rūze vü; olmaz, Q oldı
ABCH Ẕikr-i pāẕişāhī-i (C pādişāhī-i, H pāẕişāh-ı) Sulṭān Ebū-Saʿīd (B Bū-Saʿīd)
M Pādişāhī-i Bū-Saʿīd

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7290 İşi bu kim cān u ḫānları yaḫar
Şuġli bu kim ḫānedānları yıḫar

7291 Rūm ėlinde hīç gūşe ḳalmadı
Kim Ḫuẕābende ⁀aŋa fermān ḳılmadı

7292 Bir ḳızı var idi ⁀adı Ölceytü B279a
Oġlıyidi Bū-Sa'īd-i nām-cū

7293 Salṭanatda olıcaḳ on yıl temām
Gėtdi ḳaldı ⁀Ölceytü'ya ol maḳām

Ẕikr-i pāẕişāhī-i Ölceytü ve ṣıfat-i ū

7294 Gerçi ḫātūn idi ol dānāyidi D201b, M221b
Kār-dān idi vü nīkū-rāyidi

7295 Her ne işi dutdısa bitürdi ol
Pāẕişehlıġı başa yėtürdi ol

7296 Nėçe 'avret var durur erden ulu C257b
Nėçe er var ki ⁀oldı 'avretden alu

7297 Ne durur erlik seḫā vü 'aḳl u dīn
Kimde kim var bu üçi erdür hemīn

7298 Ol ki yoḳdur anda bu üçden eşer
Ḳaḥbe 'avretden olur dahı beter

7299 Ḫāye vü kīr ise erlige nişān H269a
Pes erenler başıdur eşek 'ayān

7300 Çünki 'avret ola 'adl ile saḫī A63b, Q256a
Fi'l-ḥaḳīḳa erdür ol nedür daḫı

7301 Şimdi 'avret var ki anuŋ mi'ceri
Çoḳlaruŋdur ṭaylesānından arı

7302 Nef'süz er nėçe kim olsa ulu
Ḫayrlu 'avretden olur ol alu

7303 Çün *Cemālü'l-mer'i fī ṭayyi'l-lisān*
Dėdiler nėşe gelür bu ṭaylesān

7304 Ger namāz u rūze ger 'ilm ü 'amel B279b
Ḳamu bir nān-pāreye olmaz bedel

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

7305 pençe ⁀urdı, MQ ėrişdi
Q Ḥilāfet-i Ebū-Saʿīd

7306 cemāl ü hem kemāl, D kemāl ü hem cemāl

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

7307 ACH[Q?] Şiʿri, DM Şaʿri, B Şiʿr; ACMQ yüzi, BD yüz

7308 ACHM **Hem**, BDQ **Ol**; issi, D işi

7309 Gėtmez idi ⁀öŋinden anuŋ, D Gėtmez idi ⁀anuŋ öŋinden, Q Gėtmene idi öŋinde
ABCH ʿİṣyān-ı Emīr Çūpān (H Çūbān) ve helākī-i (AH helāk-i) ū
M Pādişāhī-i Çūbān

www.tuba.gov.tr

7310 ol her işe, B her işe ol; Çünki Çūpān buldı andan, Q Buldı kim anuŋ ḳatında
Q Ḥilāfet-i Emīr Çūpān

7311 şöyle, Q şeyḫ; ü (B -); kişver-, M leşker-

7312 Şāh gendü ʿişretindeydi, M Gendü ʿişretdeyidi her dem

7314 Nā-geh ayruḳsı (B ayruḫsı) oldı, MQ Oldı ayruḳsı

7315 ol Rūm'ı (Q Rūm), M Rūm ėlin; Temürtaş, D Temürdaş; aŋa dėrlerdi, Q ile dilerdi

7316 Fārs'da, B Fāris'e

7317 (< D) ACQ devşürdi, B dėvşürdi, HM dėrşürdi ol

7318 (< DQ) ACH Gendü ḳulın, B Gendü nevgi (?), M Gendüyi

7319 vü rāyı, D varı

Ẕikr-i pāẕişāhī-i Sulṭān Ebū-Saʿīd

7305 Çünki Ölceytü'ya pençe ⁀urdı ḳażā
Bū-Saʿīd oldı cihānda pāẕişā

7306 Bū-Saʿīd'e vėrmiş idi Ẕü'l-celāl
ʿİlm ü faẓl u hem cemāl ü hem kemāl

7307 Şekli gibi ḫaṭṭı ⁀anuŋ maḥbūb idi
Şiʿri daḫı yüzi gibi ḫūb idi

7308 Hem ʿUṭārid gibi gey dānāyidi
Ṭāliʿ issi Zühre-i zehrāyidi

7309 Olmaz idi bir nefes bī-cām-ı mey M222a
Gėtmez idi ⁀öŋinden anuŋ çeng ü ney

ʿİṣyān-ı Emīr Çūpān ve helākī-i ū

7310 Eyledi ol her işe Çūpān'ı ḫāṣ C258a, D202a
Çünki Çūpān buldı andan iḫtiṣāṣ

7311 Oldı Çūpān şöyle bir ulu emīr
Server ü kişver-güşā vü mülk-gīr

7312 Şāh gendü ʿişretindeydi müdām Q256b, H269b
Ėtdi Çūpān'a iṭāʿat ḫāṣ u ʿām

7313 Dükedicek dehr çaġını anuŋ
Dīv azdurdı dimāġını anuŋ

7314 Nā-geh ayruḳsı ⁀oldı ⁀anuŋ endīşesi
Gendüyi arturmaġ oldı pīşesi

7315 Vėrdi bir oġlına ol Rūm'ı temām B280a
Kim Temürtaş aŋa dėrlerdi be-nām

7316 Birini Bāġdād'a ėtdi şehriyār
Fārs'da birini ėtdi tācdār

7317 Her yaŋadın begleri devşürdi ol
Ḳamusını ʿazl ėdüp degşürdi ol

7318 Gendü ḳulın ḳodı ⁀olaruŋ yėrine
Ẓāhir oldı işi ne tedbīri ne

7319 Ḫām idi Çūpān işi vü rāyı süst
Lā-cirem düşmedi ėtdügi dürüst

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7320 olmaḳ, H ėtmek; Aldugˇını maṣlaḥatça (Q maṣlaḥat), A Maṣlaḥatça aldugˇın; almaḳ, D olmaḳ

7321 maṣlaḥatça, Q maṣlaḥatda; ü (B -); ʿaḳlı, H ʿaḳlın; dėresi, D dirisi

7322 (< Q) Ḳul gerek, B Ḳullaruŋ; kim (H -)

[7323-7324 – D ↲; 7323 – D'de bunun yerine şu beyit var:

Her işi endāze ile işledi / Ger ala ger vère ger bagˇışladı]

7323 her iş ki, M ne kim; ACHM **ger vère ger**, BD **vü ger vère**

7324 aldı, Q yaḥdı; AC uṣṣuŋı **devşür** (=AC; BHM **dėrşür**), D dėşür uṣṣuŋ ėy, Q diletdi (?) ėy

7325 ACDHM ile, B ü yā, Q ḳanı; ACHMQ ḳanı, BD ü yā

7326 düzer, M düzüp, D durur, Q dönmez; işüŋ ḳaldı (Q oldı), BD vü iş (D uş) oldı

[7327-7334 < Q]

7327 düşmez, HM olmaz

7328 anı ol (M kim) ola (BDH ki ⁀ola), C ol anı olan; devletī , B dū letī (?)

7330 Bādeyile ... Baḫt u (B -), D Bāde bile ... Baḫt-ı

[7332 < D]

7333 ėdüp, D ėder

7334 Çūpān'ı, M Çūbān'a

7335 ABMQ kim, CH ki, D k'

7320 Ol ki ḳuldur ḳul gibi olmaḳ gerek
Aldugˇını maṣlaḥatça ¯almaḳ gerek

7321 Vėrdügin hem maṣlaḥatça vėresi
Vėrmeg ü almaḳda ʿaḳlı dėresi

7322 Pāẕişeh ḳulın eger sulṭān ḳıla
Ḳul gerek kim ḳul ıdugˇını bile

7323 Ola endāzeyle her iş ki ¯işleye M222b
Ger ala ger vère ger bagˇışlaya

7324 Bū-Saʿīd'e dėdiler Çūpān ḳamu
Ėlleri ¯aldı uṣṣuŋı devşür ulu

7325 Ḳanı ulus ḳanı şehr ile diyār C258b
Ḳanı mülk ü ḳanı ėl ḳanı ḥişār

7326 Gendüzine dönderüp düzer temām
Sen içersin bāde işüŋ ḳaldı ḫām

7327 Bādeyile hīç iş düşmez dürüst H245a
Bāde ėder mülk erkānını süst

7328 Bāde durur bāda vėren devleti B280b
İçmeye anı ol ola devletī

7329 Çünki ġafletdür ḳamu bāde işi D202b
Nėcesi devlet bula andan gişi

7330 Bādeyile kimse mülk almış degül
Baḫt u mey bir arada olmış degül

7331 Bādedür bünyādını dīnüŋ yıḳan
Bāde durur ʿizzeti oda yaḳan

7332 Bāde içen dāyimā rencūr olur
Taḫt u baḫt u memleketden dūr olur

7333 Pāẕişāha işbu söz ėdüp eṣer
Göŋli oldı ġuṣṣadan zīr ü zeber

7334 Vėrbidi Çūpān'ı ¯oḳıdı gelmedi
Buyrugˇına ¯anuŋ iṭāʿat ḳılmadı

7335 Bū-Saʿīd Şeh kim ulu sulṭān idi
Adı dillerde Bahādur Ḫān idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7336 oturmaġa anı, D anı oturmaġa

7337 kim bezm güni ... güninde, M bezm güninde ... güni

7339 Bū-Saʿīd'ünŋ, Q Bū-Saʿīd; ACHMQ adını ki (M -, Q çün), BD ki ⁀adını; Orada, D Oradan

7340 baḫtın, MQ baḫtı; tārāca, B tārāṣa; vėrür, Q varur

7341 ol fitnede, Q bu fitnede; oldı, CD olur; yėdi hem, D hem yėdi

7342 ki işin, M kim işi; işe, D işi

7343 ki (MQ -); Līkin (=ACHM, BD Līk) oldı gendü ⁀eliyle, Q Eyledi her gendü ile; ABMQ tāc, CDH tācı

7345 eline gėrü, D gėrü eline

7346 (< Q) geçürdi, D gece vü

7347 (< DQ) Bu durur ancaḳ şarāb ... renc ü, B Bādeden budur hemīn ... varlıḫ; defʿ, A şefʿ

7348 kim, D ki; ṣafā, Q ṣalā

7349 vėrbidi ... gėdereler, Q dėr idi ... götüreler

7350 olmışdı, BQ oldı hem

7351 ḫʷār (CM ḫor), D zār; meftūn, HQ maġbūn

7336 Ḳomadı ‿oturmaġa anı nām u neng Q257a
Az gişiyle yöridi Çūpān'a teng

7337 Er gerek kim bezm güni bezm ėde
Rezm güninde ‿aŋa göre rezm ėde

7338 Ḫalḳ kim Çūpān ḳatında var idi M223a
Kim ümīdi dāyimā anlar idi

7339 Bū-Saʿīd'üŋ adını ki ‿işitdiler
Orada Çūbān'ı ḳoyup gėtdiler

7340 Ḳaçuban Çūbān Ḫorāsān'a varur C259a
Raḫt u baḫtın cümle tārāca vėrür

7341 Ol daḫı ol fitnede oldı helāk B281a
Anı daḫı yėdi hem bu tīre ḫāk

7342 Böyle olur ol ki işin bilmeye H245b
Eldeyiken işe çāre ḳılmaya

7343 Diledi Çūpān ki ‿olaydı tācdār
Līkin oldı gendü ‿eliyle tāc dār

7344 Gendüyi bilse gerekdür her gişi
Tā murādınca ola anuŋ işi

7345 Çünki Çūpān'uŋ işi oldı temām
Bū-Saʿīd aldı eline gėrü cām

7346 ʿŪd u çeng ile geçürdi gündüzin D203a
Cām-ı Cem içüp unutdı gendüzin

7347 Bu durur ancaḳ şarāb içene nefʿ
Kim olur renc ü ʿaẕāb anuŋla defʿ

7348 Cām-ı meydür kim vėrür cāna ṣafā
Cām-ı meysüz ne durur dirlik cefā

7349 Rūm'a leşker vėrbidi kim varalar
Fitnesin Tīmürtaş'uŋ gėdereler

7350 Rūm daḫı yaġı olmışdı aŋa
Ẓālim olanuŋ işi nėce oŋa

7351 Aŋa uyanlar ḳoyuban gėtdiler
Anı şöyle ḫʸār u meftūn ėtdiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7353 gendüzine dėdi ki (A -), Q gendüye dėdi kim

7354 (< Q) ACHM şöyle dėyü, BD dėyü şöyle

7356 Neler ėder, Q Nākes eyler; ABHQ sipihr ü, CM sipihri, D sipihr; mihri ... mihri, D mihr ... mihr

7357 Çünki Çūpān'uŋ, Q Çün Temürtaş'uŋ

7358 Luʿb (A Laʿb) idi işi vü, D Luʿbeyidi işi; ACD nūş-ā-nūş-ı, BHMQ nūş-ā-nūş; AC semāʿ-ı, BDHMQ semāʿ u

7359 ACDMQ kimseden, BH kimesneden

7360 şerr ü, D faż̧l

7361 ADQ şuġl-i salṭanat, BCH şuġl u salṭanat, M şuġl u memleket

7362 Çün şubān (D çubān) mest ola yata uyıya, Q Çünki çūbān mest ola yā uya

7363 Ol, C Bāde; daḫı ⁀iş yėr (H daḫı ⁀iş yüz, M daḫı iş) bulımaz (BH bulamaz), D daḫı iş yörimez, Q daḫı nefʿ olmaz

7364 mülk ḳayġusın yėmez, Q memleket fikrin imez; nesneyi bėnüm (=ACH; BM nesneye benüm), D nesne benümdür, Q nesne benüm

7365 BDHMQ **oldılar**, AC **aldılar**; andan, Q anda; cümle, M küllī

7366 AB Baġdād, CD Baġdād'a, HMQ Baġdād'da

7367 Birḳaçıyla düzülüp (=AQ; BCDH düzilüp) vėrdi ⁀aŋa, M Birḳaçıyile düzilüp vėrdi

7352 Ėder eylükde ṣadāḳat her gişi — Q257b
Ol yavuzluḳda degül kimse işi

7353 Çün Temürtaş gördi kim ḫām oldı kār — B281b, M223b
Gendü gendüzine dėdi ki ⁀*el-firār*

7354 Şām'a şöyle dėyü gėtdi Rūm'dan
Ḳorḳar idi yolda zāġ u būmdan

7355 Gėtdi vü andan belürmedi nişān — C259b
N'oldı encāmı bilinmedi ʿayān

7356 Neler ėder bu sipihr ü mihri gör
Kimseneye hīç var mı mihri gör

7357 Çünki Çūpān'uŋ işi oldı temām — H246a
Gėrü sulṭān Bū-Saʿīd isdedi cām

7358 Luʿb idi işi vü nūş-ā-nūş-ı mey
Hem semāʿ-ı erġanūn u çeng ü ney

7359 Memleket işine meşġūl olmadı
Hīç kimseden naṣīḥat almadı

7360 Ḥāṣılı ne bādenüŋ şerr ü fużūl
Bāde içen pend mi ėder ḳabūl

7361 Lā-cirem her yaŋa düşdi şeyṭanat
Süst düşdi anda şuġl-i salṭanat

7362 Çün şubān mest ola yata uyıya
Ḳurd u uġrı aŋa ḳoyun mı ḳoya

7363 Bādeyile memleket cemʿ olmaz — D203b
Ol olan yėrde daḫı iş yėr bulımaz

7364 Gördiler kim mülk ḳayġısın yėmez
Meyden artuḳ nesneyi bėnüm dėmez

7365 Ḫalḳ anuŋ işinden āzār oldılar
Belki andan cümle bīzār oldılar

7366 ʿĀḳıbet Baġdād anuŋ ʿavreti — B282a
Ki ⁀ol idi maḥbūbı vü hem-ṣoḥbeti

7367 Birḳaçıyla düzülüp vėrdi aŋa zehr — Q258a
Gör neler ėtdi vü ėder işbu dehr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7368 kim bir, M kim bu; ḳaḥbenüŋ, M ʿavretüŋ, Q ḳaḥbeye

7369 Ger er iseŋ, Q Gey er isen (?); ėdesidür, D ėdesini, Q ėde anı

7371 AC **ölincek**, BDHMQ **ölicek**; ṭoldı, Q oldı; ėtdi vü ol bunı, M vü ol bunı ėtdi

7372 ki (Q -)

7373 (< Q) zūd mīr ... zūd-mīr, M zūr mīr ... zūr-mīr; Oldı şöyle, D Şöyle oldı kim şererdür

ABCHM Pāẕişāhī-i (CM Pādişāhī-i) Şeyḫ Ḥasan Nevīn (H Nüvī, M -)

7374 oldı ol ėle (Q ėlin), D ol ėle oldı

Q Ḫilāfet-i Şeyḫ Ḥasan

7375 Oġlıyidi, H Oġluyidi, M Oġlıdı; ol ... bol, Q anuŋ ... anuŋ; mihri vü, D mihr mihr, Q mihr ü inʿāmı bol

7376 Nėçe ki (C -) ⁀ol şāh idi (M -) ėl (M dil), Q Gėce ol şāhid ile; sitemden, D düsnemden (?)

7377 Dil-şād'ı (B Dil-şāẕ'ı) ⁀aldı ol, D Dil-şād ol, Q Dil-şād'ı alup

7378 ḳızıydı, Q ḳızı; Yüzine baḳduḳda ṣanur idi mihr, B Anı gördi vü nedür dėrdi vü çihr, D Anı gördükde neden dėr idi mihr, Q Anı gören bağlar idi cāna mihr

7379 (< Q) gül yüzine, BD yüzine ⁀anuŋ

7380 Anuŋ içün adı ⁀anuŋ ... Ki ⁀andan, Q Anı içün kim adı ... Anda; Dil-şād, B Dil-şāẕ

7381 iḥsāndayidi, Q inʿāma idi

7382 on (Q an) dörd yıl olup, D oldı bir ulu

ABCH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Şeyḫ Ḥasan (H + bin) Temürtaş

M Pādişāhī-i Temürtaş

Q Ḫilāfet-i Şeyḫ Ḥasan-ı kūçek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7368 Zī ʿaceb iş kim bir ulu pāẕişāh M224a
Mekrile bir ḳaḥbenüŋ oldı tebāh

7369 Ger er iseŋ ʿavrete inanmaġıl
Saŋa eylük ėdesidür ṣanmaġıl

7370 Kim olardur *fāḥişātün fācirāt* C260a
Sāḥirātün kāzibātün mākirāt

7371 Ol ölincek ṭoldı ʿālem dār u gīr
Bu anı ėtdi vü ol bunı esīr

7372 Nėçeler taḫta oturdı ki ‿ola şāh H246b
Taḫta-i tābūta girdi olup tebāh

7373 Nėçeler ḳaṣd ėtdi ki ‿ola zūd mīr
Oldı şöyle kim şererdür zūd-mīr

Pāẕişāhī-i Şeyḫ Ḥasan Nevīn

7374 Āḫirü'l-emr ėrişüp emr-i İlāh
Şeyḫ Ḥasan oldı ol ėle pāẕişāh

7375 Oġlıyidi ‿Ölceytü Sulṭān'uŋ ol
Ḳahrı eksük mihri vü inʿāmı bol

7376 Nėçe ki ‿ol şāh idi ėl maʿmūr idi
Bidʿat ü cevr ü sitemden dūr idi

7377 Şāh Dil-şād'ı ‿aldı ol kābīn ile B282b
Şöyle kim lāyıḳ durur āyīn ile

7378 Ol Dımışḳ-ḫ^{v}āce ḳızıydı kim sipihr
Yüzine baḳduḳda ṣanur idi mihr

7379 Nėçeler gül yüzine ḥayrān idi D204b
Nėçeler ʿışḳında ser-gerdān idi

7380 Anuŋ içün adı ‿anuŋ Dil-şād idi
Ki ‿andan ulu vü giçi dil-şād idi

7381 Ṣūret ü sīretdeyidi dil-peẕīr
Baḫşiş ü iḥsāndayidi bī-naẕīr

7382 Şeyḫ Ḥasan on dörd yıl olup pāẕişāh M224b, Q258b
Anı daḫı yuddı bu ḫāk-i siyāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

7383 ABDHQ aŋla, CM diŋle

7384 Ki ⁀anda, Q Anda; buldılar, A ṭuydılar

7385 çengāli, M cellādı, Q çengā; ACM aŋa daḫı, BDQ daḫı (Q daġ) aŋa, H nāgeh aŋa

ABC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Melik Eşref
H Pāẕişāh-ı mülūk-i Eşref
M Pādişāhī-i Eşref

7386 ACHM **kim ḳardaşıdur** (M ḳardaşıydı) **èrdi**, BDQ **ḳardaşına èrişdi**; baḫt, CD taḫt; mülk ü māl (B milk māl, M māl u genc) u tāc u taḫt, D mülk tāc u taḫt u baḫt

Q Ḫilāfet-i Melik Eşref

7387 döneli, M dutalı

7388 anda ġālib idi (A oldı), D andan ʿāliyī (?) ü

7389 ʿAdlden yoġ idi anda hīç, D ʿAdlden yoġ idi hīç anda, Q Maʿdeletden yoḳ idi anda

7391 Döyemedi hergiz aŋa èl ü, M Döymedi hergiz aŋa vü èl ü, Q Döymedi hergiz aŋa èl ile

7392 perde, B yèrde; ola rūşen bir, M rūşen ola bir, Q ola bir rūşen

7393 ḳızına ṣundı ol, Q vü ḳızına ṣundı; düşdi, DQ èrdi

7394 (< Q) ẓulminden, D ẓulminde

7395 Deşt èline şāh Cānī (A şāh-ı Ḫānī), Q Düşti èline şāh k'ol Cān

7396 dèye, H dèse

Pāẕişāhī-i Şeyḫ Ḥasan Temürtaş

7383 Ol ölicek geldi giçi Şeyḫ Ḥasan — C260b
Kim Temürtaş oġlıyidi anla sen

7384 Ḳamu Çūpānīler ana uydılar
Ki ‿anda devletden ʿalāmet buldılar

7385 Yėdi yıl sulṭān olup Īrān'a ol — H247a
Buldı ‿ecel çengāli ana daḫı yol

Pāẕişāhī-i Melik Eşref

7386 Eşref'e kim ḳardaşıdur ėrdi baḫt
Anuŋ oldı mülk ü māl u tāc u taḫt

7387 Oldı bir sulṭān Melik Eşref ki mihr
Görmedi ‿anuŋ gibi döneli sipihr

7388 Nėce gerek bilür idi salṭanat — B283a
Līki anda ġālib idi şeyṭanat

7389 Ḳatı bī-raḥm idi vü bī-dādger
ʿAdlden yoġ idi anda hīç eṯer

7390 Dünyede her ne ki var fisḳ u fesād
Vardı anda hem daḫı kibr ü ʿinād

7391 Döyemedi hergiz ana ėl ü şehr
Kim nihāyetsüz ėderdi ḫalḳa ḳahr

7392 Bir ḥaremde ḳomadı bir perde ṣaġ
Ḳomadı kim ola rūşen bir çirāġ

7393 Ḫalḳuŋ oġlı ḳızına ṣundı ol el
Devletine lā-cirem düşdi ḫalel

7394 Ḫalḳ ẓulminden çü cāna yėtdiler
Ḫānumānlar terk ėdüben gėtdiler

7395 Deşt ėline şāh Cānī Ḫān idi — D204b, M225a, Q259a
Kim ten idi kişver ü ol cān idi

7396 ʿAdl ile inṣāf idi işi anuŋ
Nėce dėye vaṣfını gişi anuŋ

7397 Ḳaçıban Eşref'den ana geldiler — C261a
Yalvarıban ana zārī ḳıldılar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

7398 AC ḥalīfesin sen ėy (C ü), DHQ ḫalīfe sensin ü, BM ḫalīfesin ü sen

7399 Ehlümizi (Q Ehlümüzi), D Oġlumuzı; ḳurtarıvėrgil, Q ḳurtarup vėrgil; olalum, M olup; cümle, HQ biz

7400 Bunca, H Nėce; AC ḳurb-ı, BHMQ ḳurb u, D ḳurb

7401 müsülmānları, M müsülmānlardur; ėtmeklik, B ėdesin, D ger (?) ėtmek;
Çünki, M Saŋa; AM olmışdur, BCDH olmışdı, Q ėmişdür; ol, M ėy; sulṭāna, Q sulṭān

7403 ėtmekdi, D ėtmekdür

7404 göre düşmen sevādını, Q görer düşmen sevādına

7405 gördi bir ... kim uġrasa, Q gördiler ... uġrar ise; Kim, DM Her; alur, M urur

7407 ėtdiler, Q ėtdi

7408 Anı dutanlar (B ṭutanlar) ki ... Anı, Q Alıbanuŋ anı ... Anda

7409 ḳurdı ... Tebrīz'de (M + k') oturdı, Q dutdı ... Tebrīz içinde durdı

7411 Eşref'e, D Eşref'i; ḫoş, Q çoḳ
ABCHQ Sebeb-i helāk-i (B helākī-i) Melik Eşref
M Pādişāhī-i Cānbeg ve sitāden-i duḫter-i Eşref-rā

7412 tā (B -); pā vü, HM pā-yı

7398 Dėdiler kim sėni ėtmişüz penāh
Kim ḫalīfesin sen ėy ẓıll-ı İlāh

7399 Ehlümizi ḳurtarıvėrgil bize H247b
Çāker ü bende ‿olalum cümle size

7400 Bunca nefsi ger sen iḥyā ḳılasın
Ḥaḳ ḳatında ḳurb-ı menzil bulasın

7401 Ol müselmānları ėtmeklik ḫalāṣ B283b
Çünki farż olmışdur ol sulṭāna ḫāṣ

7402 Altı yüz biŋ gişi cem‘ ėdüp temām
Yöridi Tebrīz'e şāh-ı nīk-nām

7403 Var idi Eşref'de ṭoḳsan biŋ gişi
Kim ḳamunuŋ ceng ėtmekdi işi

7404 Durdı Eşref bir yüce yėre çıḳup
Kim göre düşmen sevādını baḳup

7405 Çün ıraḳdan gördi bir deryā gelür
Kim neye kim uġrasa yıḳar alur

7406 Cümle ḳaçdılar dėyüben *El-firār*
Kimsene ėdemedi bir dem ḳarār

7407 Anda dutup Eşref'i ‿ėtdiler esīr
Olmadı kimsene aŋa dest-gīr

7408 Anı dutanlar ki ḫāna vardılar
Anı ḫānuŋ ḳullarına vėrdiler

7409 Ḫān gelüp Tebrīz'e ḳurdı bārigāh Q259b
Bir zemān Tebrīz'de oturdı şāh

7410 Ėlleri cümle musaḫḫar eyledi M225b
Begleri gendüye çāker eyledi

7411 Eşref'e daḫı nüvāziş eyledi D205a
İstimālet vėrüben ḫoş söyledi

Sebeb-i helāk-i Melik Eşref C261b

7412 Eşref'üŋ bir ḳızı var idi meger B284a
Kim ḳamu ḥüsn idi ol tā pā vü ser

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7413 yanardı, D batardı

7414 Ṣūretin, Q Ṣūreti; tenin aŋsaŋ (A aŋsam), Q teni dilseŋ (?)

7415 mīm-i (B hem) laʿl idi ⁀ol, DQ mīm ü laʿldi ol

7416 Ḫalvetine vėrbidi, Q Aldı şöyle kim gerek

7417 ACD **Mihr**, H Mühri, BM[Q?] **Mühr**; göŋli, Q göŋlin

7418 Dėdi bu iş nėreden durur ... bunı ėden, Q Sordı ḳızdan bu ne iş durdı ... ėden bunı

7419 gişi ki (B -) ⁀anda ⁀olmaya bāk, M gişi kim olmaya pāk, Q ger gişi olmaya pāk

7420 Ḳo yavuz işi ki (DQ kim) ol, M Ḳoyu yavuz işi ki; ki ol erlik, DQ kim ol erlik

7422 Ḫāna, MQ Cāna; ḫāṣ, Q ḫalāṣ

7423 gėrü gėtdi (Q gendü), B gėtdi gėrü

7424 Birdi, D Berdi; Ki (Q -)

7426 düşdi, Q oldı; Ṣandılar, Q Sanalar; ki (CMQ -); ola (AQ -)

7427 Birdi, C Birdiyi, BD Biridi; gişi, CQ bir gişi; vėrbidiler (D bėrbidiler), H vėrbidi olar, Q gönderdiler; yavuzdur, Q yavuzdan

7428 Birdi, C Birdiyi, BD Biridi; Ḫān, H Ḫān'da, Q Ḫān'ı; peyġāma ėvüp (B uyıp, DHQ uyup), M peyāmeyi inanup; deşte Tebrīz'i ḳoyup, Q daşra Tebrīz'den çıḳup

7413 Ḳaşlarıyidi anuŋ miḥrāb-ı cān H248a
Zülfi sevdāsında yanardı cihān

7414 Ṣūretin ṣorsaŋ neyidi āfitāb
Ger tenin aŋsaŋ ne dėyem māhitāb

7415 Aġzı mīmi laʿl idi ‿ol daḫı nihān
Mīmden ʿayn-ı ḥayāt olmış revān

7416 Aldı anı pāẕişāh kābīn ile
Ḫalvetine vėrbidi āyīn ile

7417 Mihr bulamadı anda pāẕişāh
Oldı ol işden anuŋ göŋli tebāh

7418 Dėdi bu iş nėreden durur saŋa A64b
Dėdi atamdur bunı ėden baŋa

7419 Eşref'i ol gėce ėtdürdi helāk
Böyle olur gişi ki ‿anda ‿olmaya bāk

7420 Ḳo yavuz işi ki ol dirlik degül
Ḫāyin olmaġıl ki ol erlik degül

7421 Şehvete uyma ki āfet durur ol
Dünyī ʿuḳbīde maḫāfet durur ol

7422 Öldi Eşref buldı ḫalḳ andan ḫalāṣ Q260a
Ḫāna cānlardan duʿālar oldı ḫāṣ

7423 Çün musaḫḫar oldı ol kişver aŋa
Döndi gėrü gėtdi ėlinden yaŋa

7424 Vėrdi Birdi Ḫān'a Tebrīz'i temām M226a
Ki ‿anda ol şāh ola ḫalḳ aŋa ġulām

7425 Gėder iken yol hevāsından meger B284b
Ėtdi bir ʿillet mizācına eṣer

7426 Bir iki gün ḫaste düşdi şehriyār C262a, D205b
Ṣandılar ki ‿ayruḳsı ‿ola nā-gāh kār

7427 Birdi Ḫān'a bir gişi vėrbidiler
Atanuŋ ḥāli yavuzdur dėdiler

7428 Birdi Ḫān işbu peyġāma ėvüp H248b
Göç ėtdi deşte Tebrīz'i ḳoyup

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7429 atası ... Başladı, Q istiyen (?) ... Başla

7430 Birdi, C Birdiyi, BD Biridi; ACM Ḫān u, H Ḫān'uŋ u, Q Ḫān ile; begler (H + -i; M + -le); kim (D -); ḳamu işler oldı, Q işler oldı ḳatı

7431 (< Q) AH durıncaḳ, CM durıcaḳ, BD ṭurıcaḳ; bī-şek, D āḫir

7432 Ḫānı, D Şāhı; anda boġup, Q boġup anda; yėr gör, D görir (?)

7433 aydan ki (Q -), M ay kim; Birdi, D Berdi; Gėtdi ⁀Aḫıcuḳ (BD Aḫıcuḫ) adlu (M nām) gişi, Q Ol ki gėtdi Aḫıcuḳ

ABC Ẓuhūr-ı Aḫıcuḳ der Tebrīz ve inhizām ve helāket-i ū

H Ẓuhūr-ı Aḫıcuḳ der Tebrīz ve ḥikāyet-i ū

M Pādişāhī-i Aḫıcuḳ

Q Ḥilāfet-i Aḫıcuḳ

7434 pāẕişahlıḳdan (B pāẕişahlıḫdan, C pādişahlıḳdan, D pādşahlıḳdan), Q pādişahlıġda; Kimse yoġ idi, BQ Kimse yoġdı; ṭaleb, Q laḳab

7436 ki (MQ -)

7437 mülki, Q mülkin

7439 Ki ⁀ėdeler (Q Ėdeler) ceng ile birbirin, M Ki ⁀ėde ceng ile biri birin

7440 ėrdi (D -) orada, Q urdı oradan

7441 ACH **düzdi**, M durdı, BD **ṭurdı**, Q derdi; ayruḳ yėre ol bir, BQ ol bir yėre ayruḳ (B ayruḫ)

7442 bozan (M ola) başan kim, H yüzin başan ol, Q birin basan ol, D burun başa bu

7443 çün başan, M başan çün; ABDH gendüzi, CMQ gendüsi; ara, A ėre

7429 Ol ėrince atası bulup ʿilāc
Başladı kim ṣıḥḥate döne mizāc

7430 Birdi Ḫān u ulu begler temām
Bildiler kim ḳamu işler oldı ḫām

7431 Ayaġ üstine durıncaḳ pāẕişāh
Cümlesini ėdiser bī-şek tebāh

7432 Ḫānı anda boġup ėtdiler helāk
Ejdehādur kimleri yėr gör bu ḫāk

7433 Altı aydan ki ‿oldı Birdi Ḫān revān
Gėtdi ‿Aḫıcuḳ adlu gişi ‿oldı ʿayān

Ẓuhūr-ı Aḫıcuḳ der Tebrīz ve inhizām ve helāket-i ū

7434 Yoġ idi ‿anda pāẕişahlıḳdan neseb
Kimse yoġ ‿idi ėtdi sulṭānlıḳ ṭaleb

7435 Şöyle kim ʿādet ėdipdür āsumān
Anı daḫı aldadı birḳaç zemān

7436 Cemʿ ėdiben Muẓaffer çoḳ sipāh Q260b
Yöridi ki ‿ėde Aḫıcuġ'ı tebāh

7437 Ėde Tebrīz'i daḫı gendüye rām B285a
Kim ʿAcem mülki anuŋ ola temām

7438 Ol yaŋa Baġdād'dan Sulṭān Üveys M226b
Yöridi üstine anuŋ Ḫān Üveys

7439 Çün Muẓaffer'le Aḫıcuḳ düzdi ṣaf
Ki ‿ėdeler ceng ile birbirin telef

7440 Şāh Üveys ėrdi orada bir yėri C262b
İḫtiyār ėdüp yasadı leşkeri

7441 Ol arada düzdi leşker şāh hem
Başmadı ayruḳ yėre ol bir ḳadem

7442 Gözedür idi ol iki leşkeri D206a, H249a
Kim bozan başan kim ikiden biri

7443 Başılan ardınca çün başan vara
Atı yorıla vü gendüzi ara

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7444 Başına, Q Başlaya

7445 A urıldı, CHM uruldı, BQ urundı, D urındı vü; ACHM birbiriyile, BDQ biri biriyle

7446 ADM[Q?] tīr-, CH tīr-i, B tīr ü; Yayı ebr ü oḳı (D oḫı, B tīri), C Yay ayru tīr-i, Q Yayı bulup tīr-i

7447 Sünǧüyi dėyeydüŋ, Q Sünǧi dėyeydüŋ ki

7448 her yaŋa kim, A kim her yaŋa; güẕer, M naẓar

7449 yüzi, D yüzin; ḳandan ... buḫārıyla, Q ḳandur ... buḫārından

7450 ʿayān, M cihān

7451 ACDHQ Geh sünǧüyile ėderler (D ėdenler) idi, BM Gāh sünǧüyile ėderlerdi; ururlar idi, B ururlardı

7453 kārzār, Q rūzgār; Anda başıldı, M Ḳaçdı başılup Aḫıcuḳ ḫʷār u zār

7454 (< Q) ḳaldı at ardı, DM ardı at ḳaldı

7455 açıban (HM açuban, Q uçuban) oradan, B oradan açıban, D uçın (?) orada; ceng ü, D ceng-i, M cenge

7458 gişiye, Q gişile

7459 ki ‿ėrmiş idi, Q ėrmişdi; ACQ **anı ėtdi**, BDHM **ėtdi anı**

7444 Vara bu anuŋ ile ceng ėde tīz
Başına ḳopara anuŋ rüsteḫīz

7445 Kūs-ı ḥarb urıldı çalındı nefīr
Ėtdiler birbiriyile dār u gīr

7446 Her yaŋadın tīr-bārān ėtdiler
Yayı ebr ü oḳı bārān ėtdiler

7447 Tīġ-i ser-tīz ejdehā-kirdār idi
Sünüyi dėyeydüŋ efʿī mār idi

7448 Baş idi her yaŋa kim ėtseŋ naẓar
Gövdeyidi nėreye ḳılsaŋ güẓer

7449 Yėr yüzi ḳandan buḫār olmış idi
Ḳan buḫārıyla hevā ṭolmış idi

7450 Atlar ayaġı tozından āsumān B285b, Q261a
Şöyleyidi kim görinmezdi ʿayān

7451 Geh sünüyile ėderler idi ḥarb
Geh ḳılıc ile ururlar idi żarb

7452 Dām u ded anda żiyāfetdeyidi
Cān u ten orada āfetdeyidi

7453 Çünki germ oldı tenūr-ı kārzār M227a
Anda başıldı Aḫıcuḳ ḫʷār u zār

7454 Ḳaçdı ⁀Aḫıcuḳ ardına düşdi çeri
Şol ḳadar kim ḳaldı at ardı eri

7455 Şāh Üveys açıban oradan kemīn C263a
Kim Muẓaffer'le ėde ol ceng ü kīn

7456 Ėtdi ⁀Üveys anda bir ulu kārzār
Ḳaçdı önjinden Muẓaffer ḫʷār u zār

7457 Yezd ü Şīrāz u Ṣıfāhān leşkeri H249b
Şöyle ḳaçdılar ki kalmadı biri

7458 Nėçe öldi nėçeler oldı esīr D206b
Başılan gişiye kimdür dest-gīr

7459 Ol Muẓaffer ki ⁀ėrmiş idi ⁀aŋa şikest
Şeh ẓafer bulıban anı ėtdi pest

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7460

D *Salṭanat Şāh Üveys seb'at 'aşer sene*

Q Ḥilāfet-i Sulṭān Üveys ve dāstān-ı kārzār kerden-i Velī

AC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Sulṭān Üveys 'aleyhi'r-raḥme ve ceng-i ū bā Velī ki vālī-i Ḫorāsān būd

B Pāẕişāhī-i Sulṭān Üveys ve ceng-i ū bā Şāh Velī-i Ḫorasān

H Pāẕişāh-ı Sulṭān Üveys 'aleyhi'r-raḥme

M Pādişāhī-i Sulṭān Üveys

7461

7464 Ki ⁀at ayaġından, Q At ayaġında

7465 Atılan, Q At ilen; ki (CDQ -); pīçān, BDQ bī-cān

7466 (< Q) Ṣūret-i, D Ṣūretā

7467 ġarb u şarḳ, M şarḳ u ġarb

7468 oldı, M olur; atından orada, C orada atından

[7469 < Q]

7471 (< Q) üzreysem, B üzresem, D üzresen; eger ḫaşmuŋsa, M ḫaşmumdaysa

7472 Bu (Q -); nişāne, D nişānlar

[7473-7474 – D ↲]

7473 Ḫaşmı, M Düşmeni

7474 rāyetleri, DMQ rāyetler

7460 Gey bahādurdı Üveys-i tīġ-zen
Leşker-ārāyidi vü hem ṣaf-şiken

Pāẕişāhī-i Sulṭān Üveys ʿaleyhi'r-raḥme ve ceng-i ū bā Velī ki vālī-i Ḫorāsān būd

7461 Şeh Velī anuŋla ėdem dėdi ceng
Ėtdi līkin oldı ʿālem aŋa teng

7462 Cemʿ ėdiben Ḫorāsān leşkerin B286a
Geldi kim ėde anuŋla ceng ü kīn

7463 Vālī-i mülk-i Ḫorāsān'dı Velī
Cengde Sām u Nerīmān'dı Velī

7464 Ėtdi ⁀Üveys anuŋ ile şöyle neberd Q261b
Ki ⁀at ayaġından göge ėrişdi gerd

7465 Atılan oḳ ki efʿī-i pīçān idi
Ḳorḳısından ejdehā bī-cān idi

7466 Ṣūret-i mevt idi ḳılıcı anuŋ
Kim alurdı cānını ol düşmenüŋ

7467 Ḳılıcıyidi anuŋ bir tīz berḳ M227b
Kim yanardı tābişinden ġarb u şarḳ

7468 Çünki ġāyet germ oldı kārzār
Ėndi atından orada şehriyār

7469 Çünki sulṭānı piyāde buldılar C263b
Cümle ol leşker piyāde oldılar

7470 Şeh oḳın döküp eline aldı yay
Yüz göge dutup dėdi kim ey Ḫuẕāy

7471 Ben ḥaḳ üzreysem muʿāvin ol baŋa H250a
Ḫaḳ eger ḫaşmuŋsa yārī ḳıl aŋa

7472 Bu sözi dėyüp ele yay aldılar
Düşmeni oḳa nişāne ḳıldılar

7473 Ḫaşmı ol dem tīr ile ⁀ėtdiler helāk
Zaḫm-ı peykān ėtdi ⁀oları tīre ḫāk

7474 ʿĀḳıbet rāyetleri ⁀olup ser-nigūn D207a
Ḳaçdılar başdan ayaġa ġarḳ-ı ḫūn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7475 raḫt, M taḫt; u (Q -)

7476 ʿĀdeti ... ḳılur, Q ʿĀdet-i ... bu ḳılur; u (BM -); geh, D gehī

7478 Noldılar āḫir eyitgil sen, Q Nolalar āḫir sanŋa ėtgil

7479 Durmayacaḳ (B Ṭurmayacaḫ), Q Durmaya çoḳ; Yėri, CQ Yėrlü

7480 Pāk- ... anda, Q Cāk- ... andan

7481 dėrseŋ anda, Q anda dėrsin

7482 yėdi, D iki; Īrān'a, C Īrān'da; andan hergiz, BQ hergiz andan

AC Vefāt-i sulṭān el-merḥūm u maġfūr Sulṭān Üveys berrede'llāhu mażciʿahu (A + ve meʿvāhu)

B Vefāt-i merḥūm maġfūr Sulṭān Üveys nevvere'llāhu ḳabrehu

H Vefāt-i sulṭān el-merḥūm maġfūr Üveys

M Vaṣıyyet kerden-i Sulṭān Üveys

7483 öldügini, C ölecegin, Q ölesin; yaḳīn, BQ hemīn

7484 oḳıdı (B oḫıdı), H oḳıyup, Q oḳuban

7485 Ki ⁀ol durur, Q Oldur; mecmūʿ-ı, B ḳamusı

7486 Ḳazdı gūr u düzdi gendüye (B günbed ü), Q Gendüzine düzdi ol gūr u

7487 Begligüŋ, D Beglig ü

7489 Ṭāʿati, Q Ṭāʿat u; ėt ėy, B ėtdi; hem-ṭarīḳ, D hem-refīḳ

7475 Oḳ ucından başılıban ol sipāh B286b
Vėrdiler tārāca raḫt u bārigāh

7476 ʿĀdeti çerḫüŋ bu resm ile olur
Gāh ėder şād u geh ġamgīn ḳılur

7477 Ḳalma çerḫüŋ māhına vü mihrine
Ḳahrını gör vėrme göŋül mihrine

7478 İşbu sulṭānlar ki şerḥ ėtdüm saŋa A65a
Noldılar āḫir eyitgil sen baŋa

7479 Durmayacaḳ yėr içün ceng ėtdiler
Yėri yėrinde ḳoyuban gėtdiler

7480 Pāk-dāmendi Üveys-i dādger
Var idi anda vilāyetden eṣer

7481 Pāẕişeh kim ʿadl ü bī-āzār ola Q262a
Ne kerāmet dėrseŋ anda var ola

7482 On yėdi yıl oldı ol Īrān'a şāh M228a
Bir gişi ėtmedi andan hergiz āh

Vefāt-i sulṭān el-merḥūm u maġfūr Sulṭān
Üveys berrede'llāhu mażciʿahu

7483 Çünki ölümi anuŋ geldi yaḳın C264a
Ṣaġ iken öldügini bildi yaḳın

7484 Çün ölümini ḥaḳīḳat bildi ol
Ḫalḳı oḳıdı vaṣıyyet ḳıldı ol

7485 Şeyḫ Ḥüseyn olsun dėdi yėrüme şāh H250b
Ki ‿ol durur mecmūʿ-ı ḫalḳa nīk-ḫʷāh

7486 Pes diri vü ṣaġ iken rūḥ u beden
Ḳazdı gūr u düzdi gendüye kefen

7487 Pes varup bir gūşede oturdı ol B287a
Begligüŋ eşġālini götürdi ol

7488 Ėrte vü gėce ʿibādet eyledi
Ḥaḳḳ'a iḫlāṣ ile ṭaʿāt eyledi

7489 Ṭāʿati iḫlāṣ ile ėt ėy refīḳ D207b
Kim ola tevfīḳ saŋa hem-ṭarīḳ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES tuba.gov.tr

7490 Ne durur, Q Nedür

7491 Salṭanatla dünyeyi dutdı, Q Salṭanat dīne bedel ėtdi

7492 celāl, BQ cemāl; ol kemāl, Q ān kemāl; ol (Q bu) ḥüsn ü, M ḥüsn ü ḫūb

7493 Cümle, B Ḳamusı; Veh (D Vah) ki, HM Vāh; ADQ ḫūn-ḫᵛār, CH ḫūn-ḫor, B ḫᵛān-ḫᵛār, M ḫᵛān- ḫor; bu, D işbu

7495 AD ās-mān, B ü rās u mān, C āsyān, HM āsiyān, Q āşiyān

7496 çerḫ-i, D çerḫe; ACDMQ ögütdügini, B ögitdügi unı, H ögütdügi anı

7497 baḫt, M taḫt; gerek bu, Q gerekdür

7498 gėdersin (D gėderseŋ), M görürsin

7499 ḥālini ... gūş olduŋ (D ėtdiŋ) ise sen, Q ḥāluŋ ... ḳulaġ dutar iseŋ

7500 Nėçe, M Bunca

A Pāẕişāhī-i Sulṭānü'd-devle ve'd-dīn Ḥüseyn Ḫān ṭābe ṣerāhu ve merḳaduhu

B Pāẕişāhī-i sulṭān şehīd celālü'd-dīn Ḥüseyn Ḫān ṭābe ṣerāhu

C Pādişāhī-i sulṭān bin sulṭān es-sulṭān es-saʿīd eş-şehīd celālü'd-devle ve'd-dīn Ḥüseyn Ḫān ṭābe ṣerāhu ve-cuʿile'l-cenne meṣvāhu

D *Salṭanat-i Şeyḫ Ḥüseyn ṣemānī sinīn*

H Pāẕişāhī-i Sulṭāni's-saʿīd ibin Ḥüseyn Ḫān ṭābe meṣvāhu

M Pādişāhī-i Şeyḫ Ḥasan

7501 oldı, Q ḳaldı; Ḥüseyn, M Ḥasan; AC cemāliyidi, BDHMQ cemāliydi; anuŋ, Q aŋa; ACM dünyāda, BHQ dünyāya

Q Ḥilāfet-i Şeyḫ Ḥüseyn

7503 anuŋ, Q kim

[7504-7505 – D'de yalnız 7504a 7505b]

7504 ʿAḳl (Q + u); ACDHM daḫı zülfine, BQ zülfine anuŋ; ACHMQ cān u dil, B dil ü cān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7490 Ne durur ṭā'at beden iḫlāṣ-ı cān
Cānsuz olur mı beden rūşen-revān

7491 Salṭanatla dünyeyi dutdı Üveys
Dünyeden bu resm ile gėtdi Üveys

7492 Ḳanı ol 'izz ü celāl ü ol kemāl
Ḳanı ol luṭf ile ol ḥüsn ü cemāl

7493 Cümle oldı ṭopraḳ altında nihān
Veh ki ne ḫūn-ḫᵛār durur bu cihān

7494 Dünyede görgil ki ne işler olur
Pāẕişehler başına neler gelür

7495 Nėçe kim döndi döniser āsumān Q262b
Ādemīleri ögidür ās-mān

7496 Bir degirmendür bu çerḫ-i tīz-gerd M228b
Kim ögütdügini ėder tīz gerd

7497 Çün degüldür baḫt u devlet pāyidār
Anuŋ içün ne gerek bu gīr ü dār

7498 Çün gėdersin bunda ḳalur māl u genc C264b
Ne durur pes bu ḳamu bī-hūde renc

7499 Aḥmedī ḥālini dünyānuŋ saŋa
Dėdi ger gūş olduŋ ise sen aŋa

7500 Sözini anuŋ eger diŋleyesin B287b, H251a
Nėçe bilmedügüŋi aŋlayasın

Pādişāhī-i sulṭān bin sulṭān es-sulṭān es-sa'īd eş-şehīd celālü'd-devle ve'd-dīn Ḥüseyn Ḫān ṭābe ṣerāhu ve-cu'ile'l-cenne meṣvāhu

7501 Öldi Üveys şāh oldı Şeyḫ Ḥüseyn
Kim cemāliyidi ‿anuŋ dünyāda zeyn

7502 Var idi ol pāẕişāhda bir cemāl
Kim yoġ idi aŋa 'ālemde miṣāl

7503 Yaŋaġı ‿anuŋ lāle-i ḥamrāyidi
Gözleri ḫod nergis-i ra'nāyidi

7504 'Aḳl daḫı zülfine mecnūn idi D208a
Ġamzesine cān u dil meftūn idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[7505-7524 – Q'da 262b ile 263a arasında bir varak kopartılmıştır]

7505 AD ʻÖmr gibi, B Ġamz bigi, CHM Ġamze bigi

7506 AM yolını, BCDH yolın; gėderken görelerdi gün (= AM; C göreler tā gün, H göreler ol gün, D göreler anuŋ), B görelerdi anuŋ ol gün

7508 aŋa behr ... ėl ü şehr, M behre aŋa ... şehr aŋa; Oldı ʻadlile, H ʻAdlile oldı

7509 AM belki cümle, BCDH cümle belki (B milk, D melke)

7510 Gey saḫīyidi vü ehl ü, B Ḫayyir ü cömerddi vü; ACH yolını dutardı, BDM yolın dutar (BD ṭutar) idi; yaḳīn, D hemīn

7511 (< D) BC olmaġ, HM olmaḳ, A olmaġa; AHM Līki, B Līk, C Līkin

7512 ot, H od; yėrden, D çü yėrden

7513 ACHM Cevne'deki, B Cevne'dağı, D Cevne gey; ü (D -)

7514 olduġiçün ol, M olduġiyiçün; kimseden, D kimseye

7515 Kimse dėr ise, M Kimsene dėrse

7517 ACM **düketdi**, BDH **dükendi**

7518 ėtmedi, H ėtmeyüp

7520 ABDM kem, CH kim

7505 Cān bigi ol ḳamuya maḥbūb idi
‘Ömr gibi cümleye merġūb idi

7506 Ḫalḳ alurlardı yolını gündüzin
Kim gėderken görelerdi gün yüzin

7507 Yüzi şem‘i ‘āleme vėrürdi tāb
Anŋa pervāne olurdı āfitāb

7508 Çün imāret oldı ͡atadan anŋa behr
Oldı ‘adlile ‘imāret ėl ü şehr

7509 Oldı eyyāmında ͡anuŋ ehl-i hüner
Server-i ser belki cümle tāc-ı ser

7510 Gey saḫīyidi vü ehl ü pāk-dīn M229a
Sünnetüŋ yolını dutardı yaḳīn

7511 Cevne’den yėg olmaġ ėderdi heves C265a
Līki anda yoġ idi ol dest-res

7512 Hind’de ot bigi yėrden zer biter B288a
Bu vücūh ol vėrmege nėce yėter

7513 Dėr idi kim Cevne’deki genc ü zer
Bėnüm olsa görelerdi kimdür er

7514 Sāde-dil olduġiçün ol pāk-dīn H251b
Dutmaz idi kimseden göŋlinde kīn

7515 Kimse baŋa ḳaṣd ėde dėmez idi
Kimse dėr ise daḫı uymaz idi

7516 Ġāfilāne olur idi ol müdām
Ġaflet idi ḫod anuŋ işi temām

7517 Çün sekiz yılda düketdi müddeti
Buldı Sulṭān Aḥmed aŋa furṣatı

7518 Furṣatı fevt ėtmedi dutdı anı
Öldürüp ḫāk-i zemīn ėtdi anı

7519 Ḫākden olan gerek kim ḫāk ola
Ḳadr ü rütbetde eger eflāk ola

7520 Gül gibi ḫāk oldı bī-vaḳt ol liḳā
Nāzük olanlarda kem olur beḳā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7521 Kim dökilür gül, M Dökilür güller

ACH Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i, H Pāẕişāh-ı) Sulṭān Aḥmed (A -) bin Sulṭān Üveys

B Pāẕişāhī-i Sulṭān Aḥmed ḫaẕẕelehu'llāh

D *Salṭanat Sulṭān Aḥmed*

M Pādişāhī-i Sulṭān Aḥmed

7522 ACDH ḫalḳ işi vü āh, B ḫalḳ işi tebāh, M vü ḫalḳ işi āh

7523 ACD ḫūn-ḫʷār, BHM ḫʷān-ḫʷār

7524 ėtmez idi, M eylemezdi; İşi gündüz, D İşi dāyim, H Gündüz işi

7525 ACDH ol ėtdürdi, BQ ol ėderdi, M ėdinürdi; ACDHM bulurlardı, BQ bulurdı

7526 Bī-sebeb, D Bī-emān, H Bī-güneh

7528 ḫalḳın, Q şaḥbi (?)

7529 ACDHM Düşdi (DH Vardı) Rūm u (M Rūm'a) Şām'a, B Şām'a vardı düşdi, Q Rūm u Şām'a düşdi

[7529/7530 – BH:

Şimdi dėrler şāhdur Baġdād'da / Līk (H Līki) Nūşirvān olupdur dādda]

7530 anı, Q aŋa; ki (D -); oldı, Q oldur; söze, D söz, M sözi

7531 şīr, Q şehd; Zehri, HQ Zehr, M Zehr ü; pāzehr olduġı olur, Q bī-zehr oldı ol durur

7532 (< Q) Kevṣer'üŋ ṣuyıyla, M Āb-ı Kevṣer'le; BCH bīş, A pīş, DM nīş; daḫı bīş, B daḫı nīş

[7533-7536 < B]

7533 yeng, D neng, Q nīreng

7534 mīr idi, H mīr-zedi (?); Kim Tehemten'di (AC Tehemten, H Tühemtin, M Tühemten), D Tenhümet'den kim, Q Mār-ı sehm idi

7535 tālān, Q nālān

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

7521 Çāre ne çün böyle geldi rūzigār — D208b
Kim dökilür gül ḳalur yėrinde ḫār

Pāẕişāhī-i Sulṭān Aḥmed bin Sulṭān Üveys

7522 Çünki Sulṭān Aḥmed oldı pāẕişāh
Gėrü nāle oldı ḫalḳ işi vü āh

7523 Şöyle kim merrīḫ bed-kirdār idi
Ẓālim ü bī-raḥm u hem ḫūn-ḫʷār idi

7524 Gėce yoḳ idi ki ėtmez idi ḳan — B288b, M229b
İşi gündüz ẓulm ü cevr idi hemān

7525 Ḫūb oḳlanları ol ėtdürdi ḫāṣ — C265b, Q263a
Çünki ḳatında bulurlardı ʿiḫtiṣāṣ

7526 Bī-sebeb ḳamusın öldürür idi
Yėrlerine daḫı buldurur idi

7527 Rūzigārında ḫurūc ėtdi Temūr
Eyledi dünyāyı anа çeşm-i mūr

7528 Aldı Baġdād'ı Temūr u ėtdi ḫāk — H252a
Ḳıldı Sulṭān Aḥmed'üŋ ḫalḳın helāk

7529 Ḳaçdı Sulṭān Aḥmed āvāre olup
Düşdi Rūm u Şām'a bī-çāre olup

7530 Ḫalḳ anı dėrler ki oldı dādger
Ben dėrem bu söze kim *Leyse'l-ḫaber*

7531 Bėslenürse şīr ü şekkerle yılan
Zehri pāzehr olduġı olur yalan

7532 Kevṯer'üŋ ṣuyıyla ṣuvarılsa bīş
Cism ü cāna ʿolur ziyānı daḫı bīş

7533 ʿĀḳıbet bir fitne vü yeng eyledi
Dutmaġa Tebrīz'i āheng eyledi

7534 Ḳara Yūsuf mīr idi Tebrīz'de
Kim Tehemten'di ḫurūş u ḫīzde

7535 Ḳarşuladı rāst Sulṭān Aḥmed'i — D209a
Başdı vü eyledi tālān Aḥmed'i

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7536 vü ḳatl ėtdi, M ḳatl eyledi; Dimnelikle degül, Q Dimnelik degül ki

14. Tarih IV (7537–7870)

A Tevārīḫ-i mülūk-i Āl-i ʿOṯmān ve ġazv-ı īṯān bā-küffār

B Ẕikr-i mülūk-i Āl-i ʿOṯmāniyān

CH Dāsitān ve tevārīḫ-i mülūk-i Āl-i ʿOṯmān ve ġazv-ı (H ġazā-yı) īṯān bā-küffār

D *Dāsitān tevārīḫ Āl ʿOṯmān ve-ġazāhüm bi'l- küffār*

Q Āġāz-ı dāsitān-ı selāṭīn-i Rūm

7537 Bu ... beyān, B Ben ... ʿayān; ACDHM çün, B*GJ*Q çü

7538 ol, M bu, *FGIJ*Q -; Çāresi, D Çāre; ACDHQ **nedür anuŋ**, BM **anuŋ nedür**

M Dāsitān ve tevārīḫ-i mülūk-i Āl-i ʿOṯmān ve ġazv-ı īṯān bā-küffār

7539 melikler ki ⁀anları, D melik ki ⁀anları ben, Q melikleri saŋa; ABC Ḥāletin ü, DEFHQ Ḥāletini

7540 kāfirdi, M kāferdi

7541 sulṭānlarınuŋ, Q sulṭānlarını; ʿadlini / Nėceyidi işit, M ʿahdını / Nėcedi diŋle, F ḥālini; ėdeyim (=CH; M dėyeyim, Q ėdelüm, A imdi) şerḥini, B eydeyim anı, D ėdem şerḥ anı

7543 Ellerin boyamadılar, D*I* Ellerini yumadılar

7544 gele, BM ola

7545 zelel (DM ẕelel) ... ḫalel, B ḫalel ... zelel; BCHM[Q?] Eydelüm, AD Ėdelüm; ACH şimdi ⁀anı ki ⁀anda yoḳ, M şimdi ⁀anı kim yoḳdur, B şimdi ki ⁀anı yoḫdur, Q kim şimdi anda yoḳ

7546 ABCD Çün anıldı ol ḳamu, *J*M Çün anıldı ḳamu ol, H Çünki anıldı ol ḳamu, Q Çünki anıldı ḳamu

7547 idiler, Q idi vü

7548 kāfirle, M kāferle; vü (B -)

7549 kitāba, M tevārīḫe; Ki ⁀anuŋ ile, MQ Kim anuŋla

7550 illā, M emmā; AC*GIJ* **ėdüp**, BDHQ **ėtme**

D Cihet-i teʾḫīr-i ḳıṣṣa-ı ġāziyān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7536 Dutdı vü ḳatl ėtdi āsānlıġ ile
Dimnelikle degül arslanlıġ ile

14. Tarih IV (7537-7870)

Dāsitān ve tevārīḫ-i mülūk-i Āl-i ʿOs̱mān ve ġazv-ı īşān bā-küffār

7537 Bu tevārīḫi çün eyledüm beyān A65b, Q263b
Göŋlüme bir nesne düşdi nā-gehān

7538 Daḫı sözler vesvese ‿ol ilhāmdur
Çāresi nedür anuŋ itmāmdur

7539 Ol melikler ki ‿anları z̤ikr eyledüm B289a, C266a, M230a
Ḥāletin ü sīretini söyledüm

7540 Kimi kāfirdi kimi ehl-i sitem
Ḳahr idi anlarda bīş ü luṭf kem

7541 Ol Moġol sulṭānlarınuŋ ʿadlini H252b
Nėceyidi ‿işit ėdeyim şerḥini

7542 Ėtmediler anı kim Çingīz Ḫān
Ẓulmden ḫalḳa eder idi ʿayān

7543 Ẓulm ėtdiler velī ḳānūn ile
Ellerin boyamadılar ḫūn ile

7544 Ẓulm kim ḳānūn u żabṭ ile ola
ʿAdl gibi ḫalḳa ol āsān gele

7545 Vardur ol sözlerde bize çoḳ zelel
Eydelüm şimdi ‿anı ki ‿anda yoḳ ḫalel

7546 Çün aŋıldı ol ḳamu ehl-i sitem Q264a
Z̤ikre getürelüm ehl-i ʿadli hem

7547 Aŋalum ol begleri kim ser-te-ser
Hem müsülmān idiler hem dādger

7548 Ḳamusınuŋ işi kāfirle cidāl
Geydügi vü yėdügi māli ḥelāl

7549 Bu kitāba ėdelüm anı ḫitām
Ki ‿anuŋ ile ola bu nāme temām

7550 Bir ġazāvat-nāme düzeyim saŋa D209b
İşid illā iʿtirāż ėdüp baŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7551 Ġāziler, DH Ġāzileri; ABC nėşe ⁀aŋıldı, H nėşe ⁀aŋdı, D aŋıldı, EFGMQ nėşe geldi; Anlar, B Olar; neçün geldi, *EFJ* neçün oldı, Q nėşe ⁀aŋıldı

ACH İsti‘ẕār-ı (C İsti‘dār-ı, H İsti‘dād-ı) te’ḫīr-i ḳıṣṣa-ı (A ḳażıyye-i) ġāziyān

B Dāsitān ve tevārīḫ-i mülūk-i Āl-i ‘Oṯmān ve ġazv-i īşān bā-küffār isti‘ẕār-ı ḳıṣṣa-ı ġāziyān

M İsfendār [İsti‘ẕār-ı] te’ḫīr-i ḳıṣṣa-ı dāsitān-ı ġāziyān

7552 öŋ, B ilk; gelenden yėg, M gelen yėgi

7553 feyż, B -; ḥayāt u, M ḥayā vü

Q Dāsitān-ı ġāzi ḫān

7554 ABCH ‘Aḳl ol üçden, MQ ‘Aḳl (Q ‘Aḳlı) üçden, D ‘Aḳlı üçinden; yėgrek idi, A yėgrekdi, B yügrekdi; ṣoŋra, Q kim

7555 ACHM[Q?] Ḫātim, BD*EFI* Ḫātem (B’de *Ḫātim*’dan değiştirilmiş); vü ḳamudan eşref, B ḳamudan eşrāfı

7556 oldur, M ol; ACDHQ nāsiḫ, B rāsiḫ, M tāriḫ

7557 CDHQM oldı ḳamunuŋ, A ol idi ḳamunuŋ, B oldı ḳamunuŋ ol; ABCH ḫātimi, D*EF*M ḫātemi, Q maḥremi

7559 BCDM Uş ḫar (D*E* ḫas, M ḫaş) u, H Uş u ḫaṣṣ u, Q Pes ḫas u, A Ḫār u ḫas; gelür, AQ ḳalur

7560 ki (D -)

ACDHM Āġāz-ı dāsitān

B Maṭla‘-ı dāsitān

7561 (< Q) ḥāl-i ġāzī vü, M ġāzī yu ḥāl-i

7562 kim ġazā ... Ġāzī ⁀olanuŋ, M kim ġāziliḳ ... [+ *J*] Ġāzi olan; bī-teşvīş, Q teşvīş

7563 (< D) CQ Ġāzī ⁀olan Ḫaḳ (Q çoḳ) dīninüŋdür, AH*I*M Ġāzī olan ḥaḳ dinüŋdür (B ḥaḳḳ-ı dīnüŋ, D ḥaḳ dīnüŋ); ḫoş olasıdur, M bes ḫoş olup

[7564 < B]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7551 Ġāziler ṣoŋra nèşe ‿aŋıldı dème M230b
Anlar aşaġa neçün geldi dème

İsti‘ẕār-ı te’ḫīr-i ḳıṣṣa-ı ġāziyān

7552 Ṣoŋra gelen öŋ gelenden yèg olur B289b
Fikri olan bunı kim dèrem bilür

7553 Vèrdi Ḥaḳ insāna feyż ètdükde cūd C266b
Ḳudret ü ‘aḳl u ḥayāt u hem vücūd

7554 ‘Aḳl ol üçden yègrek idi bī-gümān
Lā-cirem ṣoŋra ‿oldı anlardan ‘ayān

7555 Ṣoŋra geldi enbiyādan ol resūl H253a
Ḫātim oldı vü ḳamudan eşref ol

7556 Dört kitābuŋ ṣoŋı Ḳur’ān’dur gelen
Faż̈l ile ‿oldur anlara nāsiḫ olan

7557 Ḳamudan çün ṣoŋra geldi ādemī
Faż̈l ile oldı ḳamunuŋ ḫātimi

7558 Pāẕişeh aşaġa yuḳaru ‘alem
Ol ‘alemden pāẕişeh olur mı kem

7559 Dürr-i meknūn baḥr ḳa‘rında olur Q264b
Uş ḫas u ḫāşāk yuḳaru gelür

7560 *Tebbet* ile *Ḳul hüve ’llāhu eḥad*
Bu söze ḥüccet ki yoḳdur aŋa red

Āġāz-ı dāsitān

7561 Bir gün ol Sulṭān ‘Alā’ü’d-dīn sa‘īd
Ṣordı nolur ḥāl-i ġāzī vü şehīd

7562 Bildi anı kim ġazā gey iş olur B290a
Ġāzī ‿olanuŋ ḥaşri bī-teşvīş olur

7563 Ġāzī ‿olan Ḥaḳ dīninüŋdür āleti
Lā-cirem ḫoş olasıdur ḥāleti

7564 Ġāzī olan Tangrı’nuŋ ferrāşıdur M231a
Şirk çirkinden bu yèri arıdur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7565 olur püşt ü penāh-ı (C penāh u), M olan püşt-i penāhı

7566 Anı (*E*M Ol) ki ⁀ola Tangrı, D Anı kim ol Tangrı, Q Anda olanlar; ṣanma, H ṣanmaŋ, Q sanmaŋ

7567 olar, M bular; ABDH zindedür olar, Q diridür olar, M zinde oldılar; -dür olar ... -dür olar, C durur ol ... durur ol

7568 ACDH **ol bir**, BMQ **ol**; ABCM uralar, DH*I* vėreler, Q olalar

7569 Gündüz Alp Erṭuġrul (A Erṭuġrıl, BQ Erṭuŋrıl) anuŋla, C Gündüz Alp Ṭuġrul anuŋ ile, D*I* Gendüzi ⁀olup ṭoġrula anuŋla, M Çün revān Erṭuġrıl'ı aldı

7570 gişi, M çeri; ol yolda anuŋ yoldaşı, Q yolda anuŋ ḳardaşı

7571 ACHQ çün, M kim, BD*EJ* -; Yügi'ne, *E*MQ Öŋi'ne

7572 iḥsān u in'ām, B*I* in'ām u iḥsān

7573 (< Q) Dār-ı, *I*M Dār u; çeri, D bir çeri; urup öldüreler, M uralar yıḳalar

7574 CH Erṭuġrul, AM Erṭuġrıl, BQ Erṭuŋrıl; nāmdār, D tācdār

7575 ABC ėl ü aldı, DH*GI* ėl aldı, *J*M ėller aldı, Q ėl ala

7576 birḳaç, Q ḳaç bir; BCDM ki ola, A kim ola, Q ki oldı

7577 ABC Ṣulḥ idi, H Mulḥidi, DMQ Mulḥid ü; İşidicek ... revān, M İşidüben ... 'ayān

7578 gėrü, M gine

7580 eṭrāfı Erṭuġrul'a (BQ Erṭuŋrıl'a), D eṭrāfa Erṭuġrul

7565 Ġāzī olan Ḥaḳ ḳılıcıdur yaḳīn D210a
Ġāzī ‿olur püşt ü penāh-ı ehl-i dīn

7566 Anı ki ‿ola Taŋrı yolında şehīd
Öldi ṣanma kim diridür ol saʿīd

7567 Ḥaḳ ḳatında rızḳ içindedür olar C267a
Ölmediler belki zindedür olar

7568 Pes heves ėtdi ki ‿ède ol bir cihād
Ola kim ġāzī uralar aŋa ad

7569 Leşkerini cemʿ ėdüp girdi yola H253b
Gündüz Alp Erṭuġrul anuŋla bile

7570 Daḫı Gök Alp u Oġuz'dan çoḳ gişi
Olmış idi ‿ol yolda anuŋ yoldaşı

7571 Ḳonya'dan çün geldi Sulṭān Yügi'ne
Ḳatına geldi ḫalāyıḳ yükine

7572 Baylara iʿzāz u ikrām eyledi
Yoḫsula iḥsān u inʿām eyledi

7573 Dār-ı küfre ṣaldı oradan çeri
Ki ‿èller urup öldüreler kāfiri

7574 Anda Erṭuġrul çoġ ėtdi kārzār
Lā-cirem oldı cihānda nāmdār

7575 Urdı bī-ḥad ėl ü aldı genc ü māl Q265a
Ėtdi leşker dār-ı küfri pāy-māl

7576 Ol yörede durdı birḳaç vaḳt şāh B290b
Tā ki ola kāfirüŋ işi tebāh

7577 Ṣulḥ idi Tatar anuŋla ol zemān
İşidicek kāfere ‿olduġın revān

7578 Bulıban furṣat gėrü ėl urdılar
ʿAhdi bozup gėrü kīne durdılar

7579 Bu ḫaberden ėrdi çoḳ teşvīş aŋa M231b
Lā-büd oldı gėrü dönmek iş aŋa

7580 Vėrdi ol eṭrāfı Erṭuġrul'a şāh
Ki ‿ède defʿin ehl-i küfrüŋ sāl ü māh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7581 gėtdi gėrü, M gėtdi yine, *F*H gėrü gėtdi

7582 anda, M andan; Erṭuġrul'a, A Erṭuġrıl'a, BQ Erṭuŋrıl'a

[7583-7584 – Q: 7583a 7584a 7584b 7583b]

7583 Ol gelenlerle, Q Yükülenlere; berkitdi ... Ḥaḳ yolına cānını terk ėtdi ol, D berk ėtdi ... [+ *I*] Ḳılıcıyla ol yėri berkitdi

7584 (< D) ACMQ Sögüt, BH Sögüd; yöreyi, Q yöreni

7585 geçdi, D gėtdi; dönderdi, BC*E* döndürdi

D *Salṭanat ʿOṯmān Ġāzī*

7586

ACH İmāret-i ʿOṯmān ve ṣıfat-i kār ve sīret-i ū

B İmāret-i ʿOṯmān ve sīret-i ū

M Pādişāhī-i ʿOṯmān Ḫān Ġāzī

Q Ḫilāfet-i ʿOṯmān ve ṣıfat-i ū

7587 buldı, Q bula

7588 Ki ⁀ėl, Q Ėl; uralar, *G*M uruban

7589 ėtdi, CM ėdüp; ACDMQ nāmdār, BH*I* nāmver; ACDHM Köpriḥiṣār, B*J*Q Köprüḥiṣār

7591 ACH yıḳup yaḳup, B yıḫıp yaḫıp, M yaḳup yıḳup, D yaḫıp yıḫıp, Q yaḳıp yıḳıp; ADM Bursa vü, H Burṣa vü, Q Bursa, BC Buruṣa vü

M RESİM: ʿOṯmān Ġāzī'nin Bursa veya İznik kuşatması M232a

7592 Ki ⁀almadın (A almadan, D almadı) ol ikisin (=AD; BC iki, H*FI* ikiyi), M Ki ⁀ol ikiyi almadın, Q Ol ikisin almadın

ABC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Orḫan bin ʿOṯmān

D *Salṭanat Orḫan Ġāzī*

H Āġāz-ı ḥikāyet ve dāsitān-ı ū

M Pādişāhī-i Orḫan Ġāzī

7593 ACQ Aŋa, BD*F*HM Ki ⁀aŋa; AB ki ⁀ur, CD*F*HMQ ur; dėdi, Q -di

7594 yöriyiben (B yöriben, HM*I* yöriyüben) bir, Q gönderüben bu

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7581 Bu ḳadar feṯḥ olıban rūzī aŋa — D210b
Döndi gėtdi gėrü Ḳonya'dın yaŋa

7582 Uydı anda çoḳ gişi Erṭuġrul'a — C267b
Oldur iş kim dāniş ile ṭoġrıla

7583 Ol gelenlerle gönül berkitdi ol
Ḥaḳ yolına cānını terk ėtdi ol

7584 Yörüdi Sögüt ėline geldi ol — H254a
Ḳılıcıyla ol yöreyi aldı ol

7585 Bunuŋ üstine çü geçdi az zemān
Yüzini dönderdi andan bu cihān

7586 Gėtdi Erṭuġrul cihāndan yėrine
Oġlı 'Oṯmān ḳaldı anuŋ yėrine

İmāret-i 'Oṯmān ve ṣıfat-i kār ve sīret-i ū

7587 Oldı 'Oṯmān bir ulu ġāzī kim ol
Nėreye kim vardıyise buldı yol

7588 Her yaŋa vėrbidi bir bölük çeri — B291a, Q265b
Ki ⁀ėl uralar ḳatl ėdeler kāferi

7589 Bilecüg'i feṯḥ ėtdi ⁀ol nāmdār
Eynegöl ile daḫı Köpriḥiṣār

7590 Durmadı her yaŋa leşker ṣaldı ol
Az zemānda çoḳ vilāyet aldı ol

7591 Kāferi yıḳup yaḳup ol nāmdār
Bursa vü İzniḳ'i eyledi ḥiṣār

7592 Eyle taḳdīr ėtdi Ḥaḳ 'azze ve cel — M232b
Ki ⁀almadın ol ikisin ėrdi ecel

Pāẕişāhī-i Orḫan bin 'Oṯmān

7593 Ol ölicek aldı yėrin Orḫan
Aŋa dėdi ⁀ehl-i kerāmet ki ⁀ur ḫān

7594 Her yaŋadın yöriyiben bir çeri — A66a
Rūz u şeb tārāc ėtdi kāferi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 232a

Osman Bey'in Bursa veya İznik'i kuşatması

Resimden önceki beyitte I. Osman'ın Bursa ve İznik'i kuşattığı ancak alamadığı belirtildiğinden buradaki kalenin hangisi olduğu belli değildir. Bizans askerleri, sur içinden çevredeki Osmanlı ordusuna ok atarak şehri korumaya çalışırlar. Aralarında yeniçeri börkü giymiş askerlerin de bulunduğu Osmanlı ordusunun bir bölümü şehrin önünde savaşırken, diğer bölümü tepelerin ardındadır.

7591. beyitten sonra yer alan resim 93 x 153 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI



TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7595 oġlan, Q oldı; ADHMQ ėtdi, BC*Ƒ* ḳıldı; Ḳırdılar, B Ḳıldılar, Q Ḳırar; bürnā, HM bernā, C yigid

[7597-7598 – B: 7597a 7598b 7598a 7597b]

7597 yitürdiler, Q itürdiler, B hīç ėtdiler

7598 yėtdiler ... şerʿ (CDM şerʿī), Q tapıtdılar [tapdılar?] ... şerḥ; AB nedür, CDHMQ ne durur

7599 anı vü, Q ü anı

7600 farīża ... Bāri anlar bigi, M farīża ... Bu yaranlar (?) gibi, Q ki farż ... Hem olaruŋ kimi

7601 (< Q) ġāzī ⁀aldı, C*F*M ġāzī ⁀oldı; bunca, D nėce; ėl ü, BH*IƑ* ėl

7602 pāẕişāh (CD*GƑ* pādişāh) ... ol dīn ehline püşt ü penāh, M şehriyār ... ehl-i dīn içinde iḫtiyār

7603 rāyāt-ı ... āyāt-ı, D āṯār-ı ... [+ *I*] āṯār-ı

7604 ACDH **u**, BM **hem**, Q -; ABDH Unıdıldı, CM Unuduldı, Q Unıdılır; ACDHM ʿahd-i, BQ ʿadl-i

7605 Ḳanda ... ʿadli, M Anda ... ʿahdi; ʿOṯmāniler, DQ ʿOṯmāni ger; anıla, MQ gele

7606 ḫayr, DH ḫayra, Q ḫayrı

[7607 < Q]

7608 ki ⁀işlediyse (M işlediyse) ... başladıysa, H iş işlediyse, kim işledi ... kim başladı

7609 ACH **u ḳaravaş**, BD*F*M **ḳaravaş u** (M uş), Q ḳaravaşı

7610 oldı anda, D anda oldı; beglerin, Q beglerüŋ

7595 ʿAvret oġlan bulduġın ėtdi esīr C268a
Ḳırdılar bāḳī ne var bürnā vü pīr

7596 Kāfer üzre aḳdılar aʿvān-ı dīn D211a
Andan ėtdiler ġazā adın aḳın

7597 Kāferi ḳarşu yėrinden sürdiler H254b
Küfri yėre ṣoḳıban yitürdiler

7598 Her yaŋadın ʿilm ehli yėtdiler
Dīn nedür şerʿ taḳrīr ėtdiler

7599 Nėrede kim var idi āṣār-ı şirk
Yudı tevḥīd anı vü ḳalmadı çirk

7600 Ol zemāndan kim farīża ⁀oldı ġazā B291b
Bāri anlar bigi kim ḳıldı ġazā

7601 Gey ulu ġāzī ⁀aldı bėş altı ḥiṣār
Bunlar aldı bunca ⁀ėl ü şehr ü diyār

7602 Çünki Ḥaḳ Orḫan'ı ėtdi pāẕişāh
Oldı ol dīn ehline püşt ü penāh

7603 Oldı ʿālī cāviẕān rāyāt-ı dīn Q266a
Oldı ẓāhir tā ebed āyāt-ı dīn

7604 Munṣıf idi Orḫan u dādger
Unıdıldı ⁀anuŋ ile ʿahd-i ʿÖmer

7605 Ḳanda kim ʿOṣmāniler ʿadli ola M233a
Orada ʿadl-i ʿÖmer nėşe ⁀aŋıla

7606 Mescid ü miḥrāb bünyād eyledi
Bunca dār-ı ḫayr ābād eyledi

7607 Her yaŋa kim vėrbidi ol bir çeri
Yıḳıban yaḳdılar oda kāferi

7608 Ṭoġru geldi her ne ki ⁀işlediyse ol
Yėrine yėtdi ne başladıysa ol

7609 Geldi her yėrden aŋa çoḳ sīm ü zer
Ḳul u ḳaravaş laṭīf ü sīm-ber

7610 Rāyet-i küfr oldı anda ser-nigūn C268b
Kāferüŋ beglerin ėtdiler zebūn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7611 zemānuŋ arasında, Q zemānda arasınuŋ; ACDMQ cümlesi oldı, BH*EFGJ* oldılar cümle

7612 ADHQ Bursa'yı, BC Burusa'yı; ėdiben (*E*H ėdüben), M ėdibenüŋ, Q vü eyledi

7613 ADM kelīsāyile, BCH kilīsāyile, Q klīsā ile; ACHMQ binā vü, B binā'-ı, D binā-yı; dār-ı, M daḫı

7614 Dar, MQ Var; ACDHM Ṭoludur niʿmet der ü, B Ṭoludur niʿmet durur, Q Dürlü niʿmetler durur

7615 (< Q) ṭaleb, D*I* Çalab

7618 Pāk-dīndi Orḫan ... andan, Q Pāk-dīn idi vü ol ... anda

7619 Geldi, Q Ḳaldı; ACDQ elinde, BH ėlinde, M elinde ol

7620 (< Q) Baḫt oldı, D Oldı baḫt; AM ʿanāda, H ʿınāda, BD*EFI* ġınāda

7621 adına ėtdi anı Paşa, Q dīne ėtdi paşalar; cāh, M çāh

7622 Ki ⁀aŋa, Q*EJ* Aŋa; dėrlerdi, M dėrler idi; -ı zemān, C -ı'z-zemān

7623 BCDHM Atduġı oḳdan (B oḫdan, C oḳda), A Andaġı oḳda, Q Onduḫı (?) oḳdan; rumḥından (B rımḥından) ėderdi, MQ ėderdi rumḥından

7624 anuŋ, Q kim; merg idi ... berg idi, M mergdi ... bergdi; Ṣanaduŋ, A Ṣanasın; bād (C + u) cānlar, D bād-ı ḫānlar

7625 ACDHM Gürzin alduḳda ele ol, Q Gürzin alduḳda eline, B Gürzini alduḫda ele; Düşer idi, H Düşireydi

7626 Ḥātimī, D Ḫātimī, H Ḥātemī, M Cüstemī; Kūşişi var idi līkin, MQ Cūşişi var idi andan

7611 Az zemānuŋ arasında ol bölük
Yoḫsul iken cümlesi oldı mülūk

7612 Çünki nuṣret buldı Ḥaḳ'dan nāmdār D211b, H255a
Bursa'yı aldı ėdiben ḥiṣār

7613 Yıḳıban anda kelīsāyile deyr B292a
Mescid eyledi binā vü dār-ı ḫayr

7614 Dar durur şimdi ḫayr ol dārda
Ṭoludur niʿmet der ü dīvārda

7615 İznik'i daḫı çeküp renc ü taʿab
Aldı çün feṭḥini eyledi ṭaleb

7616 Aldı anı kāfirin ḳıldı helāk
Şimdi mü'min yėridür ol āb ü ḫāk

7617 Gör ki nėce Dār-ı İslām oldı ol
Gör nėce ʿilm ehliyile ṭoldı ol

7618 Pāk-dīndi Orḫan pāk-iʿtiḳād
ʿİlm ehli buldılar andan murād

7619 Geldi ḳatına Sinān kim ol faḳīr Q266b
Olmış idi faḳr elinde esīr

7620 Dėr iken ki ⁀*el-faḳru kāde en yekūn*
Baḫt oldı ⁀aŋa ʿanāda reh-nümūn

7621 ʿİlm adına ėtdi ⁀anı Paşa Sinān
Buldı andan māl u cāh u nām u nān

7622 Bir bahādur server idi Orḫan
Ki ⁀aŋa dėrlerdi Nerīmān-ı zemān

7623 Atduġı oḳdan uşanurdı ḳader
Ejdehā rumḥından ėderdi ḥaẕer

7624 Ḳılıcı ⁀anuŋ bir muṣavver merg idi
Ṣanaduŋ ol bād cānlar berg idi

7625 Gürzin alduḳda ele ol nāmdār B292b, C269a
Düşer idi ḳorḳıya Sām-ı süvār

7626 Baḫşişi var idi līkin Ḥātimī
Kūşişi var idi līkin Rüstemī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7627 AD raḥmetdi, C rāḥatdi, HM raḥmetden, B raḥm idi, Q raḥm ėtdi

7628 mü'mine, D mü'minüŋ

7629 (< Q) ACDHM Üngürus'uŋ, B*EF* Üngüruz'uŋ

AC Firistāden-i Orḫan Süleymān Paşa-rā be-Isra Yaḳa ez berā-yı (C + cihet-i) ġazā ve cihād

B Firistāẕen-i Orḫan Süleymān Paşa-rā be-Isra Yaḳa cihet-i ġazā ve cihād

D *Muḥārebet Orḫan Ġāzī ma'a'l-küffār*

H Firistāden-i Orḫan Süleymān Paşa-rā be-Isra (?) ez berā-yı ḥüccet ve ġazā ve cihād

M Pādişāhī-i Süleymān Paşa

Q Firistāden-i Orḫan Süleymān Paşa-rā ve berā-yı ..... (?) Yaḳa

7630 oġlıydı, D oġluydı; Andayidi, B Ki ⁀andayidi; şarṭ-ı, H şarṭ u

7631 riyāset, M kiyāset

7633 Dāyimā (M Dāyime) ėderdi cehd ü (B*E*M cehd-i, Q cehdi), D Dāyim ėderdi cihād u; yolında, Q yolın; cihād, M ictihād

7634 ṣaf-ārāy, Q āhen-ḫā

7635 (< Q) bilür idi ... ḳılur idi, D bilürdi ol ... ḳılurdı ol

7636 ACHMQ vü hem ... vü hem, BD*J* vü ... vü hem, Q vü hem ... daḫı; leşker-şiken, B düşmen-şiken

7637 (< Q) BDM*EGH* Isra Gėçe'ye, A Isra Geçe'ye ⁀anı, H Bir bedāsda (?) Geçe'ye ⁀anı

7638 Kim (B -) yöriye leşkerile ⁀ol, M Yörise leşker çeküp, Q Kim yörine (?) leşker ile; ėde, M ėder

7639 kāfirde (M kāferde) bulur ise, D bulur ise kāfirde; yıḳa ... yaḳa, M yıḳar ... yaḳar; Ḫānumānların, Q Ḫānumānları

7640 ACH **gelmeyeni**, BD*G*MQ **gelmeyenin**; İslām'ı ... oldura, Q İslām ... ol dura

7641 ėline, D ėl, Q üstine; bile, B*I* ile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7627 Mü‘mine raḥmetdi āfet kāfire H255b
Ṣalmış idi biŋ muḫāfet kāfire

7628 Mihriyidi mü’mine anuŋ şifā D212a
Ḳahrıyidi kāfire anuŋ şeḳā

7629 Lāz’a düşmiş idi andan velvele
Üngürus’uŋ èllerine zelzele

Firistāden-i Orḫan Süleymān Paşa-rā be-Isra Yaḳa ez berā-yı ġazā ve cihād

7630 Ulu oġlıydı Süleymān Paşa nām
Andayidi şarṭ-ı serverlik temām

7631 Hem şecā‘at hem saḫāvet ehlidi
Hem siyāset hem riyāset ehlidi

7632 Ḫūb evṣāf ile ol mevṣūf idi
Şöyle kim elṭāf ile ma‘rūf idi

7633 Dāyimā èderdi cehd ü ictihād
Kim ölince dīn yolında ˘ède cihād

7634 Fikre düşdükde ol Āṣaf-rāy idi M234a, Q267a
Cenge girdüginde ṣaf-ārāy idi

7635 Ne fażīletdür ġazā bilür idi
Ḥaḳ yolında terk-i cān ḳılur idi

7636 Şīr-gīr idi vü hem şimşīr-zen
Ḫaşm-bend idi vü hem leşker-şiken

7637 Vèrbidi ˘Isra Geçe’ye ˘anı Orḫan B293a
Kim ġazā ède orada bir zemān

7638 Kim yöriye leşkerile ˘ol nāmdār
Memleket feṭḥ ède vü şehr ü diyār

7639 Ne ki kāfirde bulur ise yıḳa C269b
Ḫānumānların ḳamu oda yaḳa

7640 Da‘vet ile gelmeyeni öldüre
Leşker-i İslām’ı ġālib oldura

7641 Taŋrı emri vü atası rāyıla H256a
Vardı kāfir èline leşker bile

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 234b

Orhan Gazi ve Süleyman Paşa

Resmin arasında bulunduğu beyitler Orhan'ın oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'deki fetihlerini aktarır. Bu bakımdan metinle bağlantısı çok net olmayan imgenin, bölüm başlığında belirtilen Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'yı Rumeli'ye gazaya gönderdiği buluşmayı canlandırması çok muhtemeldir. Açık havada müzikli bir meclis olarak tasarlanan resimde sağda tahtında oturan Orhan karşısındaki Süleyman Paşa'yla konuşur. Çevredeki görevlilerin çoğunun kızıl ve ak börkler giymeleri bir önceki resimdeki gibi sahnenin kahramanlarının Osmanlı olduğunu vurgulamaktadır.

7648. beyitten sonra yer alan resim 93 x 151 mm. boyutlarındadır.

TÜRK DİL KURUMU
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7642 çoḳ (B*J* çoḫ), Q ol

7643 ḳal'a, M ıḳlīm

7644 eyledi, M olmadı; Ki ⁀andan, Q Andan

7645 ėdüp, MQ ėtdi; ACDHQ ėller aldı vü, B ėlleri aldı, M ėller ü aldı

7646 murādı, C murād; BCDH ki ⁀istediyse, M ki ⁀ėtdise, Q istedi kim, A*E*J kim diledi

7647 vėrdiler aŋa, B vėrdi aŋa vü

7648 kim, B -

M RESİM: Sulṭān Orḫan ile Süleymān Paşa M234b

7649 eyledi küfri, M küfri eyledi; ABCM *illāllāh*'ı, D*F*HQ *illāllāh*; ḳıldı, D ḳıldı ⁀ol

7650 (< B) ACHM Çoḳ, DQ Çün; İkilik yoġ idi Bir'e (Q yėre) ṭapdı ol, M Lā-cirem bir ulu sulṭān oldı ol

7651 Nėçe gez, MQ Nėçelerle; ol ḳıtāl, Q cidāl

7652 (< Q) vü, B vü hem; CH*EG* Mıġalġara, D*F* Muġalġara, A*IJ*M Mıġalḳara, B Muġlaġra

7653 kāfir leşkeri, M aŋa kāfir ḳamu; oldı, H olup; anda düşdi, D anda oldı, *G*Q oldı anda

7654 zemāndan, Q*EF* zemānda

7642 Dīn içün ėtdi orada çoḳ ġazā
Oldı ġāzī olmaġa adı sezā

7643 Nėreye kim vardı ġālib oldı ol D212b
Çoḳ diyār u şehr ü ḳal'a aldı ol

7644 Ol arada ol ḳadar eyledi ceng
Ki ‿andan üşenürdi maġribde Fireng

7645 Ḳanda kim ėrdiyise ol nāmdār
Feṯḥ ėdüp ėller aldı vü diyār

7646 Her murādı ki ‿istediyse buldı ol
Lā-cirem bir ulu sulṭān oldı ol

7647 Ḳal'alar vėrdiler aŋa māl u bāc
Aldı kāfir beglerinden çoḳ ḫarāc

7648 Ḳanda kim buldı kelīsā yıḳdı ol
Nāḳūs u zünnārı oda yaḳdı ol

7649 Yėre soḳup eyledi küfri nihān M235a
Lā ilāhe illāllāh'ı ḳıldı 'ayān

7650 Çoḳ kelīsā yıḳdı mescid yapdı ol Q267b
İkilik yoġ idi Bir'e ṭapdı ol

7651 Nėçe gez eyledi anda ol ḳıtāl B293b
Nėçe küfr ehlini ėtdi pāy-māl

7652 Vize vü Mıġalġara vü İpsala
Feṯḥ oldı aŋa bu üçi bile

7653 Anda kāfir leşkeri oldı zebūn
Rāyet-i küfr anda düşdi ser-nigūn

7654 Az zemāndan çünki geçdi ay u yıl C270a
Ṭoldı *Allāh ekber* ile şehr ü ėl

7655 'Īsī ṭapılduġı yėrde ol zemān A66b
Şimdi aŋılan Muḥammed'dür hemān

7656 Bir zemāndan ėrdi ‿aŋa çeng-i ecel H256b
Çāre ne Ḥaḳ emrine 'azze ve cel

7657 Fi'l-meṯel nedür cihān bir reh-güẕer
Bunda uġrayan gişi lā-büd gėder

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7658 Ögmegil, M aŋmaġıl

7659 mihrini, D mihrin; gönlüŋden, Q gönlinden; ki ⁀emel durur, DH emel durur, M ki göcersin

7660 (< B*f*) Çoḳ, Q Çün; ACH olur, D oldı, Q ala

7661 ḳahr, Q mihr

7662 ėtseŋ, Q ėtsin; ḫāl ü ḫaṭṭ, M ḫaṭṭ ü ḫāl

7663 naḳş urur, M naḳşı ėdüben; ACHMQ **anı gėrü**, BD **gėrü anı**

7664 Luṭf u, B Luṭfı; Ḥaḳḳ'uŋ, D ḫalḳuŋ; Emrile, Q Adıla

7665 (< Q) ėrdükde, M ėrdükçe

7666 Oġlıyiçün, MQ Öldügiçün

7667 āb-gūn, D nīl-gūn; oldı vü, MQ eyler ü

7668 Gündüz ü gėce, Q Gendü erdinçke (?); mihr ü māh ... sāl u māh, B māh mihr ... māh sipihr

7669 tāze bahār ... rūşen nehār, H rūşen nehār ... tāze bahār

7670

Q Ḫilāfet-i Ġāzī Murād

7671

AC Pāẕişāhī-i (C Pādişāhī-i) Murād Beg Ġāzī sī sāl büd

BH Pāẕişāhī-i Murād Beg Ġāzī

D *Salṭanat Murād Ḫān Ġāzī*

M Pārẕişāhī-i Murād Sulṭān Ġāzī

7672 Aldı, D Oldı; cihād u, C cihāda

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7658 Çünki adı yėr durur ne bulsa yėr
Ögmegil anı nėçe gerekse yėr

7659 Dünyenüŋ mihrini göŋlüŋden gėder D213a
İşbu menzilden ki ‿emel durur gėder

7660 Çoḳ emel dutup saŋa kim dėdi az
Çün bilürsin ʿömrüŋi kim olur az

7661 Fikr ėt kimleri ḳahr ėtdi cihān
Kimler olmışdur yėr altında nihān

7662 Ṭopraġuŋ her ẕerresin ėtseŋ ṭaleb
Bulına biŋ zülf ü ḫāl ü ḫaṭṭ u leb

7663 Ḫūb yazar ḫūb naḳş urur düzer
Çün temām ėder anı gėrü bozar

7664 Luṭf u ḳahrı Ḥaḳḳ'uŋ olmaḳçün ʿayān
Emrile geldi vücūda bu cihān

7665 Bėsler ü arturur ėrdükde kemāl B294a
Ol kemāle ėrgürür naḳṣ u zevāl

7666 Oġlıyiçün ėtdi nāle Orḫan Q268a
Ölüye nefʿ eylemez āh u fiġān

7667 Bir zemān çünkim bu çerḫ-i āb-gūn
Geh ser-efrāz oldı vü geh ser-nigūn

7668 Gündüz ü gėce yöridi mihr ü māh
Geldi gėtdi rūz u hefte sāl u māh

7669 Geh ḫazān ėtdi vü geh tāze bahār C270b
Gāh tīre şeb gehī rūşen nehār

7670 Tangrı'dan vaʿde ėriben Orḫan
Oldı bundan ḫuld bāġına revān

7671 Dutıban otuz ṭoḳuz yıl tāc u taḫt H257a
Cennetüŋ gülzārına iletdi raḫt

Pāẕişāhī-i Murād Beg Ġāzī sī sāl büd

7672 Aldı anuŋ yėrini Ġāzī Murād
Kim cihād u ġazv idi aŋa murād

7673 Pāẕişāh-ı kāmil ü dānāyidi
Ṣāḥib-i tedbīr ü ehl-i rāy idi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7675 Ḳayġusı daḫı ⁀olsa, D Ḳayġu daḫı olsa, M Ḳayġusında daḫı ol; içinde gül gibi (BC bigi), Q içre gül kimi

7676 Her ki, Q*E* Kim

7677 düşmişlere, B düşmenlere

7678 ü (Q -)

7679 ḳoyuban, C ḳayudan; Çender'i, B Çendir'i; ABQ Ḫalīl-i, CH Ḫalīl ü, D Ḫalīl'ün, M Ḫalīlī

7680 ki (C -); ʿilmi, M ʿömri; ʿālim ü, Q ʿālim-i, B ʿārī vü

7681 ABC Ġurbet ü ḥālin ü faḳrın, D Ġurbet ehlini faḳīrin, M Ġurbet ehli faḳr ḥālin, H Ġarīb ü ḥālin faḳīrin, Q Ġarret ü ḥāl-i faḳīrüŋ

7682 anı ėtdi vezīr, M vezīr ėtdi ⁀anı ol; Ne vizāret, B Ne vezīr; ki ⁀oldı (Q aldı) bir (A -) ulu emīr, M bir ulu ḫān oldı ol

7683 işi (M + bes) ... Ki ⁀olmaya, Q kim işi ... Olmaya; böyle ... levḥ-i, C şöyle ... ehl-i; ḥak, D fek

7684 Pāẕişāha (C Pādişāha, D Pādşehde) şöyle gerekdür naẓar, HQ Şāh olanuŋ (Q + kim) işi böyle gerek; Kim ḳatında ⁀ola berāber ḫāk ü zer, Q Olmaya levḥ-i keremden adı ḥak

7685 Şāhda gerek ki ⁀ola (DH ola) ... ola ėrerse ⁀aŋa (M aŋa ėrse), Q Şāhda ola gerek ... olsa aŋa ėrse; BCH*EGJ* yümn-i, AD*I*Q yümn ü, M yümni

7687 AC*GJ*Q **ėde**, BD*F*HM **ḳıla**, E ḳıldı; ki ⁀oldur, Q oldur

7688 ACH **Var idi**, BDMQ **Vardı**

7690 ACHMQ Oldılar yaġı aŋa, B*I* Oldılar aŋa yaġı, D Aŋa yaġı oldılar; ABCMQ **yitdi** (Q itdi), DH*FGIJ* **bitdi**; ACDH **işleri**, BMQ **başları**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7674 Göŋli pest ü himmetiyidi bülend — D213b
Nef'i çoġ u yoġ idi anda güzend

7675 Ḳayġusı daḫı ⁀olsa ol şādān idi
Ḫār içinde gül gibi ḫandān idi

7676 Her ki ⁀aŋa ėrse faḳīr ü yā ġarīb — M236a
Ni'metinden bulur idi çoḳ naṣīb

7677 Nėçe düşmişlere oldı dest-gīr — B294b
Nėçeleri ėtdi yoḫsulken emīr

7678 Nėçelerüŋ başını götürdi ol
Yėrden ü pes göklere yėtürdi ol

7679 Bī-nevālıḳdan ḳoyuban Çandar'ı — Q268b
Ḳatına geldi Ḫalīl-i Çandarī

7680 Bu ḳamusıyla ki 'ilmi az idi
Her hünerde 'ālim ü nā-sāz idi

7681 Ġurbet ü ḥālin ü faḳrın bildi ol
Luṭf ile ⁀anı ehl-i manṣıb ḳıldı ol

7682 'Āḳıbet mülke anı ėtdi vezīr
Ne vizāret ki ⁀oldı bir ulu emīr

7683 Şāh olanuŋ işi böyle gerek — C271a
Ki ⁀olmaya levḥ-i keremden adı ḥak

7684 Pāẕişāha şöyle gerekdür naẓar
Kim ḳatında ⁀ola berāber ḫāk ü zer

7685 Şāhda gerek ki ⁀ola yümn-i hümāy — H257b
Kim melik ola ėrerse ⁀aŋa gedāy

7686 Çünki ol Ġāzī Murād'a ėrdi baḫt
Buldı ārāyiş anuŋla tāc u taḫt

7687 Neẓr ėtdi kim ḳıla dāyim ġazā
Anı ėde kāfire ki ⁀oldur sezā

7688 Var idi ⁀anda ḳuvvet ü tāb u tüvān
Nev-cüvān idi vü hem nev-pehlevān

7689 Ol bahādurlıḳda gey ma'rūf idi
Hem ġazāya himmeti maṣrūf idi

7690 Oldılar yaġı aŋa ḳardaşları — B295a, D214a
Ḳamunuŋ yitdi elinde işleri

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7691 aŋa Ḥaḳ luṭfı (M luṭf-ı), Q Ḥaḳ aŋa luṭf u

7692 Evvel ol, D Evveli; ėrürdi, Q ėrgüzdi; zelel, B żarar

7693 (< Q) Engüriyye'yi ol, M Engüri'yi daḫı; ACH Yügi'ni hem, *E*M Yügü'ni hem, D yolını hem, B Üyügi'ni

AC Muṣāf-ı ve ceng-i Ḳaramaniyān bā Murād Beg ve hezīmet-i leşker-i Ḳaraman

B Muṣāf ceng kerden-i Murād Beg bā Ḳaraman ve hezīmet nümūẕen-i Ḳaraman

H Muṣāf ceng-i Ḳaramaniyān ve aḥvāl-i ū

M Muṣāf-ı Ḳaramaniyān bā Murād Ḫān ve hezīmet-i Ḳaramaniyān

7694 Ėtdi, Q Oldı; Lākin, B*GJ* Līki

7695 ACDHM istedi ⁀ol ʿavn ü, B istedi ol ʿavn, Q istedi ʿavn ü; Bu (Q Pes) penāh ėtdi, A Ol penāh oldı; Ṣamed, Q Aḥad

7697 (< Q) Ṭurġut, A Ṭurġud; u Türk ü Rūm u, B Türk-i Rūm; bileyidi ⁀anda, M cümle bileydi

7698 ėdem, A edem

7699 İstemedi, H İstemedin; tevekkülçün, Q ol Ḥayy-i

7700 Berḳ idi vü ėrişiben (H ėrişüben), MQ Berḳ-vār ėrişibeni (M ėrüşübeni)

7701 ACDHQ Cıdalar şındı uşandı, B Cıdalar uşandı şındı, M Gözler uvandı yü ⁀ uşandı; Ṣanayıduŋ, Q sana ėtdüŋ

7702 ABMQ anuŋ, D anlar, CH*I* aŋa

7703 ACDQ Şāh, B*F*HM şāhı

7704 ABCD*EG* alıban, *J* aluban, *I* oluban, *F* ḳaçıban, H dėyüben, M döküben, Q ḳoyuban

M RESİM: Sulṭān Murād ile Ḳaramanlular savaşı M237a

7705 Ḳaramanluda ... Varı daḫı anda (M Var idi daḫı), Q Ḳaramanlarda ... Varı andan daḫı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7691 Ḳılıcından oldılar cümle tebāh M236b
Olmış idi aŋa Ḥaḳ luṭfi penāh

7692 Evvel ol idi ki Rūm'a ṣundı el
Ḳayṣer'e ėrürdi çoḳ dürlü zelel

7693 Aldı Engüriyye'yi ol ḥarb ile
Ṭutdı Sulṭān Yügi'ni hem żarb ile

Muṣāf-ı ve ceng-i Ḳaramaniyān bā Murād Beg ve hezīmet-i leşker-i Ḳaraman

7694 Ėtdi anuŋla Ḳaraman şāhı ceng
Līkin oldı yėr yüzi gözine teng

7695 Her yaŋadan istedi ‿ol ʿavn ü meded Q269a
Bu penāh ėtdi aŋa ki ‿oldur Ṣamed

7696 Her bahādur kim Tatar'da var idi
Ḳamu aŋa leşker ü hem yār idi

7697 Varsaḳ u Ṭurġut u Türk ü Rūm u Şām C271b
Anuŋ ile bileyidi ‿anda temām

7698 Çün işitdi bu sözi Ġāzī Murād
Germ yöridi ėdem dėyü bir ad

7699 İstemedi kimseneden ol meded H258a
Feṯḥ vėrdi ‿aŋa tevekkülçün Ṣamed

7700 Berḳ idi vü ėrişiben urdı żarb
Düşmen ile eyledi şīrāne ḥarb

7701 Cıdalar ṣındı uşandı tīġ-i tīz
Ṣanayıduŋ ḳopdı rūz-ı rüsteḫīz

7702 Hem Tatar hem Türk olıban telef B295b
Ḳılıcına oldılar anuŋ ʿalef

7703 Ḳaçdı öŋinden Ḳaraman Şāh anuŋ
Oldı mihr ile sipihr ü māh anuŋ

7704 Raḫt u büngāhı ḳamu terk ėtdiler
Cān ʿazīz olur alıban gėtdiler

7705 Çün Ḳaramanluda bilürsin ne var M237b
Varı daḫı anda oldı tār u mār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

y. 237a

I. Murad'ın Karamanlılarla savaşı

Bir tepenin önünde Osmanlı ordusu kaçan Karamanlıları kovalar.

7704. beyitten sonra yer alan resim 93 x 152 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU
TURKISH MANUSCRIPTS INSTITUTE



7706 ACDHM anda oldılar, BQ oldılar anda

7707 ABC ʿazmin cezm (BC cezmi), H ʿazm cezm, M ʿazm-i cezm, D ʿazm-i rezm, Q ʿazmi ġerü

B RESİM: Sulṭān Murād ile Ḳaramanlular savaşı

AC Reften-i Murād Beg Ġāzī be-Isra Yaḳa cihet-i ġazā ve feṯḥ-i bilād

B Reften-i Murād Beg Ġāzī be-Isra Yaḳa cihet-i ġazā ve feṯḥ-i bilād-ı ān ṭaraf

H Reften-i Ġāzī Murād Beg Ġāzī be-Isra Yaḳa cehd-i ġazā ve feṯḥ-i bilād

M Reften-i Sulṭān Murād be-Isra Yaḫa berā-yı ġazā ve feṯḥ-i bilād

7708 ACHM dutdısa, BD*F* ṭutdısa, Q döndise; sindāna, Q sindānı

7709 Oldı, Q Ḳıldı; peykānı, B peykān; Ėrdügi yėre ėrişdürdi (Q ėrişdi kim), B Yöridügi yėre ėrişdi

7710 (< Q) kāfı, C kāfı; BCDH*FI* Ḳāf, A Ḳāfı, M ḳan

7712 kim (B*G* ki), Q ol; dār-ı (B -)

7714 ACHM anda bula, D andan bula, B bula anda, Q bul andan; Ḥaḳ, Q ʿIşḳ

7715 gönlünde (=ABCM; DH*I* gönlinde, B gönülde) var ise ... Ḫayr, Q var ise gönlinden ... Ġayr

7716 (< Q) Bulmamışdur ḫayr, H Bulmamışdur ḫayrı, D Bulmış idi ḫayrı; ki ⁀iş, DH iş, M kim

7717 ACDH **ayruġı**, BQ **artuġın**, M artuġı; iseŋ kim yavuz olmaya, Q olmaya isen kim yavuz

7718 söz, A söze; Saŋa, Q Tā ki

ABCM Ḥikāyet der beyān-ı şūmī-i (C şerfī-i [?]) ʿadem-i (B -) iḫlāṣ

7719 Benī İsrā'il'e ġazv oldı, H ġazā oldı Benī İsrā'il'e; Ki ⁀ödenecek nesnedür şöyle, Q Ödenecek nesnedür eyle

H Ḥikāyet der beyān-ı sevmī [şūmī-i] ʿadem-i iḫlāṣ

D *Fī beyān ʿazmi'l-iḫlāṣ*

7720 ACDM olara leşker-i (M leşkeri) ʿİmlīḳ, B*FG* olaruŋ leşker-i ʿAmlīḳ, H olara leşkere ġam līḳ, Q olara leşker-i; AC cümle vü, B cümle-i, D*Æ*HMQ cümlesi (Q cümlesin)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

7706 Nėçe begler anda oldılar helāk D214b
Nėçe yigitler düşiben oldı ḫāk

7707 Çün müyesser oldı işbu feṯḥ aŋa
Ḳıldı ʿazmin cezm kāfirden yaŋa

Reften-i Murād Beg Ġāzī be-Isra Yaḳa cihet-i ġazā ve feṯḥ-i bilād

7708 Nėreye yüz dutdısa buldı ẓafer B296a
Ḳılıcı sindāna oldı kārger

7709 Oldı peykānı ⁀oḳınuŋ peyk-i ḳażā
Ėrdügi yėre ėrişdürdi fenā

7710 Mülki ṣayd ėtdi bu kāfī nāmdār
Şöyle kim Ḳāf eyledi Sām-ı süvār

7711 Çün ġazādan yoġ idi anda ġaraż B296b, C272a, Q269b
Cüz rıżā-yı Ḥaḳ ki ⁀ola aŋa ʿiważ

7712 Lā-cirem kim kāfire buldı ẓafer
Ḳıldı dār-ı küfri ol zīr ü zeber

7713 Ṭāʿate iḫlāṣdur şarṭ-ı ḳabūl H258b
Ṭāʿatüŋ faẖlı olur ansuz fuẖūl

7714 Ṭāʿatinden gişi anda bula ḫayr A67a
Ḥaḳ ola göŋlinde pes olmaya ġayr

7715 Ġayrdan göŋlinde var ise eṣer
Ḫayr dėme ṭāʿate kim oldı şer

7716 Bulmamışdur ḫayr her kim dėdi ġayr
Ġayrı cāndan maḥv ėt ki ⁀iş ola ḫayr

7717 Ḥaḳ'dan ayruġı göŋülden sür düriş
Diler iseŋ kim yavuz olmaya iş

7718 Bu söz üzre bir ḥikāyet eydeyim
Saŋa Ḳur'ān'dan rivāyet ėdeyim

Ḥikāyet der beyān-ı şūmī-i ʿadem-i iḫlāṣ

7719 Çün Benī İsrā'il'e ġazv oldı farż
Ki ⁀ödenecek nesnedür şöyle ki ḳarż

7720 Ḫaṣm olara leşker-i ʿİmlīḳ idi
Kāfir idi cümle vü zındīḳ idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7723 ACDHM ḳıldı Ḥaḳ, BQ Ḥaḳ ḳıldı; anları ... ẕelīl, Q anlara ... zebūn

7724 ėtdiler, B oldı

7725 Ėllerinden (B Ėllerini) daḫı cümle, M Ėllerin daḫı serāser

7726 ol (B*EI* -)

7727 Tangrı'dan, Q Allāh'dan

7728 ü oġlanlar oldılar, D ü oġlanları oldı, Q oġlanlar çü oldılar; Ḳalmadı, D Ḳaldı; anlara gişi ki ‿ola, Q gişi ola aŋa, M anlarda kimse ki ‿ola

7730 Ki ‿ad ile ‿aŋa, Q Adla aŋa, M Aŋa ad ile; Urmiyā, H Urmeyā, D Rūmiyā

7731 aŋa ki bize, Q kim bize aŋa

7732 olavuz ... alavuz, D olsun ... alsun; ki, M -; bir kīn, Q biz dād

7733 Urmiyā, H Urmeyā, D Rūmiya; ki (*EF*Q -); ėtmeyesiz, *EG*M ḳılmayasız

7734 ACDH oġul u ḳız, B*EG* oġul ḳız u, M oġul ḳız, Q oġlan u ḳız; alındı, D alındı vü

7735 (< Q) oġul u ḳız, D ḳız u oġlı; Ġazvdan, M Ġāziden

7736 Ḥaḳ'dan artuḳ (B artuḫ), D Ḥaḳ artuḳ, MQ Ḥaḳ'dan ayru; ġaraż düşe, Q ġaraż düşe; Ḥaḳḳ'a nėce, DMQ nėce Ḥaḳḳ'a

7721 Līki mecmūʿı bahādur tīġ-zen D215a
Tīr-endāz idi vü leşker-şiken

7722 Ol ġazāya ḳorḳudan varmadılar
Ḥaḳḳ'uŋ emrine boyun vėrmediler

7723 Düşmene ḳıldı Ḥaḳ anları zebūn B297a
Oldılar cümle ẕelīl ü ser-nigūn

7724 Ḳırdılar anları ėdüp dār u gīr
ʿAvret ü oġlan ḳamu ͡ėtdiler esīr

7725 Ḳomadılar nesne ḳamu urdılar C272b
Ėllerinden daḫı cümle sürdiler

7726 Çün Benī İsrā'il'e ͡ėrdi ol belā Q270a
Oldılar miḥnet elinde mübtelā

7727 Bildiler kim terk-i emr idi sebeb H259a
Kim bulara ėrdi Tangrı'dan ġażab

7728 ʿAvret ü oġlanlar oldılar esīr
Ḳalmadı ͡anlara gişi ki ͡ola emīr

7729 Oldılar bī-server ü bī-ser ḳamu
Ḳaldılar bī-ḳuvvet ü bī-fer ḳamu

7730 İçlerinde bir peyem-ber var idi
Ki ͡ad ile ͡anja Urmiyā dėrler idi

7731 Dėdiler anja ki bize dest-gīr
Olıban bir gişiyi ėtgil emīr

7732 Kim biz anuŋ ḳatına cemʿ olavuz
Ḫaṣmdan ola ki bir kīn alavuz

7733 Urmiyā dėdi ki ͡emīr olursa siz
Gėrü şāyed kim ġazā ėtmeyesiz

7734 Dėdiler nėce ͡ėtmeyevüz kārzār
Gėtdi oġul u ḳız alındı diyār

7735 Çün diyār u oġul u ḳız oldı yād
Ġazvdan anı dėyen olmadı şād

7736 Ḥaḳ'dan artuḳ çün ġaraż düşe ͡araya B297b
Şirk olur ol Ḥaḳḳ'a nėce yaraya

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7737 ėdiben (MQ ėdüben), H ėdelüm

7738 Gönlümüze ʿışḳını, H Gönlümüzi ʿışḳına, Q ʿIşḳını gönlümüze

7739 vü zī, Q yüzini; Ki ⁀(*BEG* Kim) ėdeler, Q Kim ėder

7740 Ḥaḳ ḳala, *F*HQ Ḥaḳ ḳıla, M Ḥaḳḳ ile; Daḫı ne varsa gönülden, M Ġayr var ise gönülde

7741 Ḫār, M Cān; Ḥaḳ, A Ḥaḳḳ'ı, Q Ḥaḳḳ'a; ėtmez, D ėdemez, A ḳılmaz

7743 üzre, B üzere

7744 bir ṣuya ... teşne-ciger, Q Bursa'ya ... ḫaste-ciger

7745 içmemege, M içmek ile, Q içmek içün

7746 oldı, M geldi; ki ⁀ol ṣuyı, Q ol su

7747 içe, M baḥr

7748 Girmeye, A Girimeye, H Giremeye; daḫı gişi, MQ gişi daḫı

7749 Aldılar ṣu içdiler, B*EF* İçdiler ṣu aldılar

7750 mecmūʿı, DM mecmūʿ

7751 ḳaldı, A oldı

7752 BCDHQ iḫlāṣında, A iḫlāṣından, M iḫlāṣdan; anlaruŋ, M anlarda

7737 Dėmediler kim ėdiben kārzār — D215b
Cān vėrelüm çün buyurdı Kirdigār

7738 Cān anuŋdur yolına terk ėdelüm
Gönlümüze ʿışḳını berk ėdelüm

7739 Zī saʿādetlü vü zī devletlü cān
Ki ͡ėdeler Ḥaḳ yolına anı revān

7740 Ol durur iḫlāṣ kim ol Ḥaḳ ḳala — C273a
Daḫı ne varsa gönülden maḥv ola

7741 Ḫār görine gözine kāyināt — Q270b
Ḥaḳ dėyen ġayra ėtmez iltifāt

7742 Ėtdi Ṭālūt'ı olara Ḥaḳ emīr — H259b
Kim ėdeler düşmen ile dār u gīr

7743 Yöridiler ḫaşm üzre varmaġa
Düşmene gendülerini urmaġa

7744 Issı günde bir ṣuya uġradılar
Ḳamusı dil-sūḫte teşne-ciger

7745 Ḥaḳ'dan ėrişdi olara ibtilā
Oldılar ṣu içmemege mübtelā

7746 Vaḥy oldı ki ͡ol ṣuyı ͡içmeye gişi
Uġrayup geçmek ola andan işi

7747 Her ki içe bir avuç içe hemīn
Eyle ėden gişi ola pāk-dīn

7748 Bu ġazāya ol durur kim yaraya — B298a, M239a
Girmeye daḫı gişi ol araya

7749 Ol ki iḫlāṣ ehli degüldi ḳamu
Aldılar ṣu içdiler giçi ulu

7750 Orada mecmūʿı bīmār oldılar
Ḫaste vü bī-çāre vü zār oldılar

7751 Çoḳ içenlerüŋ olıban cānı süst
Az içenler ḳaldı cümle ten-dürüst

7752 Yoġ idi ͡iḫlāṣında anlaruŋ ṣafā
Lā-büd oldılar belāya mübtelā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7753 on üç, Q otuz; hemīn, B yaḳīn

7754 oldı işleri eyü, Q işleri oldı ulu

7755 ADM[Q?] ʿİmlīḳīler, BH ʿAmlīḳīler

7756 içenüŋ çünki, M içenlerüŋ çü; iḫlāṣıydı, B iḫlāṣıdı, Q iḫlāṣ idü (?)

7757 çün, Q -; ACDHQ degüldi, BM degül

7759 (< C) A çün iḫlāṣı, BH çün iḫlāṣ, DMQ çü iḫlāṣ; ḥażretinde, D ḥażretinden

7760 AB[Q?] alıp, CD*E*H alup, M açup

7761 ACDH **zelel**, BMQ **ẕelel**; Düşeyidi, Q Düşedi; işlerine, B iḫlāṣına; bir gez, M bir, H berg-i, D dāyim

7764 üzre, Q içre; BCD*F*H Bularuŋ, AMQ Bunlaruŋ

7765 ACQ elinden, BM elinde, DH ėlinden; ḳıldı (D ḳırdı) mülūkin cümle, Q cümle mülūkin ḳıldı

7766 BCDMQ *taʾlū*, A *tuʾlā*, H *tuʾlī*; -çün dėdi ⁀ola, Q içün dėdi; eyle sen, M eyleyen

7768 dārü'l-ḫayr u (= AC; BQ -ḫayr, D -ḫayra, H -ḫayri) cāmiʿ, M dārü'l-cāmiʿ ü ḫayr

7753 Üç yüz on üç gişi ḳalmışdı hemīn — D216a
Līki cümle muḫliṣ ü pākīze-dīn

7754 Yöridiler Tangrı'dan feṯḥ isdeyü
Lā-cirem kim oldı işleri eyü

7755 Anda Ṭālūt ėtdi Cālūt'ı helāk — C273b, Q271a
Oldı ʿİmlīḳīler ucdan uca ḫāk

7756 Çoġ içenüŋ çünki iḫlāṣıydı kem
Ḳayġuları bīş oldı lā-cirem

7757 Az içenüŋ çün degüldi ‿iḫlāṣı süst — H260a
Lā-büd oldı işleri cümle dürüst

7758 İşbu sözden kim saŋa ėtdüm beyān
Bilinür ʿOṩmāniler ḥāli ʿayān

7759 Āl-i ʿOṩmān'uŋ çün iḫlāṣı ‿oldı ḫāṣ
Buldılar Ḥaḳ ḥażretinde iḫtiṣāṣ

7760 Ḳanda vardılar ise yol buldılar
İller alıp ḫalḳa ġālib oldılar

7761 Olsa iḫlāṣında anlaruŋ zelel — B298b
Düşeyidi ‿işlerine bir gez ḫalel

7762 Ėy tevārīḫi bilen gişi ʿayān
Bilür iseŋ eylegil baŋa beyān

7763 Kim ḳopalıdan Muḥammed ümmeti — M239b
Kim olar durur Ḫalīl'üŋ milleti

7764 Farż olalı bu ḫalḳ üzre cihād
Bularuŋ gibi kim ėtdi ictihād

7765 Kāfir elinden bu miḳdār ėl ü şehr
Alıban ḳıldı mülūkin cümle ḳahr

7766 *Ümmetī ta'lū ve lā tu'lā* dėyen
Bunlaruŋçün dėdi ‿ola fikr eyle sen

7767 Söz öküşdür çünki ol Ġāzī Murād
Pāk-iḫlāṣ idi vü pāk-iʿtiḳād

7768 Yapdı dārü'l-ḫayr u cāmiʿ türbe hem
Bāri ölmekden aŋa daḫı ne ġam

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7769 dünyede (B dünyāda) yapdı (Q ėtdi), A yapdı dünyāda; Ki ⁀anda, Q Anda; olurlar, D olalar, Q buluban

7770 Diriyiken ḫalḳa ⁀ėrerdi (DH ėrdi), Q Diriken ḫalḳa ėderdi

7771 ACHM Rūm ėlini, DQ Rūm ėlin, B Urum ėlin; Beglerin, DH Begleri

7772 yėrde, Q yėre

7773 ABD her ne, C*G*HMQ ne ki; vėrbidiler, Q bėrbidiler

ACH Ceng-i Sulṭān-ı saʿīd (H Mīr) Murād Beg bā-Lāz-ı gebr ve şehādet-i ū ve inhizām-ı küffār

B Ceng-i Murād Ḫān Ġāzī be-leşker-i Lāz ve şehādet-i ū ve inhizām-ı küffār

D *Mücādelet Murād maʿa Lāz ve-sebeb inhizām*

M Şikesten-i Sulṭān Murād leşker-i Lāz-rā ve gürīḫten-i küffār

Q Ceng kerden-i Sulṭān-ı saʿīd Murād Bėg bā-leşker-i Lāz

7774 Ki ⁀ėdeler ... Ḳılalar, Q ėtdiler ... Ḳıldılar; ḫāk ü, D ḫāk, ME ḫāk-i

7775 ki, MJ -; yėr yüzi anlara, Q anlara yėr yüzi

7776 ACH **arada**, BD*EGIJ*MQ **orada**

7777 ADHQ kim, B*J* ki; ėtseŋ, M ḳılsaŋ

7778 (< B*EGJ*Q) AD Laʿl-reng, H Laʿl ü reng, M Lāle-reng; her ḳuru yaş, M ṭaġ ile ṭaş

7779 u ten idi, B u ḳan idi, D idi tendi; üstinde, D*IJ* üstine

7780 Ḍarbdan (Q Ceznden?) ol ḥarbde, M Ḍarbda ol ḥarbden; Ḳaçdılar küffār, B Ḳaçdı kāfirler

7781 düşmeni, H resmini; ḫayl ü, D ḫayli

7782 kim, Q -

7783 pā vü, H pāy ü, D pāy-ı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7769 ʿUḳbiyiçün dünyede yapdı maḳām — Q271b, D216b
Ki ⁀anda āsūde olurlar ḫāṣ u ʿām

7770 Diriyiken ḫalḳa ⁀èrerdi rāḥatı
Öldi hem gėrü ėrişür niʿmeti

7771 Rūm ėlini çün musaḫḫar eyledi — C274a
Beglerin gendüye çāker eyledi

7772 Lāz'a daḫı ⁀ètdi ṭamaʿ encām-ı kār — H260b
Ara yėrde düşdi lā-büd gīr ü dār

7773 Gebr ü Tersā ġarba degin her ne var
Lāz'a leşker vėrbidiler bī-şümār

Ceng-i Sulṭān-ı saʿīd Murād Beg bā-Lāz-ı Gebr
ve şehādet-i ū ve inhizām-ı küffār

7774 Ki ⁀èdeler Ġāzī Murād ile neberd — A67b, B299a
Ḳılalar anuŋ vücūdın ḫāk ü gerd

7775 Ètdi Ġāzī Ḫān olaruŋ ile ceng
Şöyle ki ⁀oldı yėr yüzi anlara teng

7776 Ḳopdı bir ceng arada kim rūzigār
Ètdi tārīḫini anuŋ yādigār

7777 Baş idi her yaŋa kim ėtseŋ naẓar — M240a
Gövdeyidi nėreye ḳılsaŋ güẓer

7778 Ḳana ġarḳ olmışdı ṭopraġ ile ṭaş
Laʿl-reng olmış idi her ḳuru yaş

7779 Yėr ṭolu baş u ten idi ḳat ḳat
Küşteler üstinde yörür idi at

7780 Ḍarbdan ol ḥarbde olup zebūn
Ḳaçdılar küffār oradan ser-nigūn

7781 Ḳova gėtdi düşmeni ḫayl ü sipāh
Ḳaldı birḳaç ḳulıla bir yėrde şāh

7782 Durdı ⁀orada kim dönicegez çeri
Ol arada bulalar ol serveri

7783 Ḳana ālūẓe olup tā pā vü ser — Q272a
Yatur imiş anda bir kāfir meger

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7784 Ġāzī Ḫān'ı görürdi, Q Ġāzī Ḫān görer idi

7786 ol demde, Q dehrde

7787 çün böyledür, Q böyle durur; ACDHM zinde, B anda, *J*Q bunda

7788 vü, M çün; oldı; DH*I* idi

7789 Ki ⁀ėresin fetḥe, D Ki ⁀ėdesin fetḥ ü, Q Ėdesin fetḥ ü

ACH Pādişāhī-i Sulṭān-ı pīrūz Bāyezīd bin (C ibn) Ġāzī Murād

B Pāẕişāhī-i Bāyezīd Ḫān bin Murād Beg Ġāzī raḥimehu'llāh

D Pāẕişāhī-i Emīr Bāyezīd Ḫān

M Vefāt-ı Sulṭān Murād ve pādişāhī-i Sulṭān Bāyezīd

M RESİM: Sulṭān Bāyezīd tahta oturuyor M240b

M RESİM M241a

M Pādişāhī-i Sulṭān Bāyezīd

7790 ABC*G*Q Çün şehādet buldı ġāzī vü (AQ ġāzī-i), H Çünki ġāzīdi şehādetde ol, D Ġāzī idi çün şehādetde ol, M Çün şehādetle oldı ġāzī; Yėrine oturdı, M Geçdi ⁀anuŋ taḫtına

Q Ḫilāfet-i Sulṭān Bāyezīd

7791 Dükeli, B*GJ* Ḳamusı

7792 'İlm ehlini severdi, M Severdi ehl-i 'ilm; ol, DQ -; Ḳılur, B*FGJ* Vėrür

7794 geldi aŋa, Q aŋa geldi; anı (Q kim) mecmū'-ı, D mecmū'ı anı, M anı cümle; ḫalḳa, C işe

7795 Çoḳ menāṣıb ... şehriyār, Q Çün naṣīb ... nāmdār; Ėl ü, M Ėli

7796 Sivas u, *E*H Sivas'ı; Toḳat'ı, M Toḳad'ı, B Toḳat; Canik'i, D*E* Canik, Q Canta (?); AC*EF*HM Samsun'a, B Samisun'a, D Samsan'a, Q Sam-u-sun'a

7797 Döndi, Q Dutdı

7798 (< D) A Tā be-ḥadd-i ⁀Anṭaliye, C Tā be-ced Anṭaliye, H Tā be-ḫayr Anṭaliye, Q Tā be-ḥad Anṭakiye, B*E* Tā 'Aṭalye (*E* Antalya) ḳomadı, M Ḥadd-i Anṭaliyye dek; Ḳamusını fetḥ ėtdi ⁀ol, M Fetḥ ėtdi cümlesini, Q Her ne kim var idi aldı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

7784 Gövdeler içinde olmışdı nihān — D217a
Līki Ġāzī Ḫān'ı görürdi ʿayān

7785 Çün ḳażā ėrdi yaturken durdı ol — C274b
Sıçrayup ḫançerle şāhı urdı ol

7786 Ol arada ‿ol demde sulṭān-ı saʿīd — B299b, H261a
Ġāziyidi muṭlaḳā oldı şehīd

7787 Çāre ne çün böyledür çerḫüŋ işi
Bāḳi olmaz dāyimā zinde gişi

7788 Ġāziyidi vü ġazāda ber-ḥaḳ ol
Çün şehīd oldı şehīd-i muṭlaḳ ol

7789 İstiʿānet dile rūḥından anuŋ
Ki ‿ėresin fetḥe fütūḥından anuŋ

Pādişāhī-i Sulṭān-ı pīrūz Bāyezīd bin Ġāzī Murād

7790 Çün şehādet buldı ġāzī vü şehīd — M241b
Yėrine oturdı Sulṭān Bāyezīd

7791 Ata dede gibi ʿādil oldı ol
Dükeli işlerde kāmil oldı ol

7792 ʿİlm ehlini severdi ‿ol nīk-nām
Ḳılur idi ‿inʿām ėderdi iḥtirām

7793 Ḫoş görürdi anı kim ʿābid ola
Ḫoş dutardı anı kim zāhid ola

7794 Şeyḫ efendi geldi aŋa bī-nevā
Ėtdi ‿anı mecmūʿ-ı ḫalḳa pīşvā

7795 Çoḳ menāṣıb vėrdi ‿aŋa ol şehriyār
Ėl ü gün ü ḳalʿa vü şehr ü diyār

7796 Rūm'dan Sivas u Toḳat'ı ‿aldı ol — Q272b
Canik'i ‿alup Samsun'a geldi ol

7797 Çünki oldı fetḥ ol daḫı aŋa
Döndi gėrü dār-ı mülkinden yaŋa

7798 Tā be-ḥadd-i ‿Anṭaliye şehr ü diyār — B300a
Ḳamusını fetḥ ėtdi ‿ol şehriyār

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr



TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES



y. 240b-241a

I. Bayezid'in tahta çıkışı

Bir işret meclisi gibi betimlenen cülus sahnesinde 240b'de sağda tahtında oturan Bayezid. Önünde ona ikramda bulunan diz çökmüş bir figür, ardında silahdarlar. Sol alt köşede müzisyenler, Karşı sayfada ön planda yiyecek hazırlayan, taşıyan görevliler ve saraylılar. Görevliler yeniçeri börkleri giyerler.

7789. beyitten sonra yer alan çift sayfa olarak düzenlenmiş resimler 94 x 153 mm. boyutlarındadır.

[7799-7800 < Q]

7799 ABCDH Alaşar (C Alaşehr, D ola şaz [?]) ḳodı vü, M Alaşehr'i ḳodı ne; Ṣaruḫan, H Ṣaruṣan; ADHMQ Ne ⁀Aydın u (D -) ne Menteşe ne (M vü), C Ne ⁀Aydın ėli vü Menteşe ne, B Ne Ayaṣulıḫ (E*Ƒ* Ayaṣuluḳ, *F* Ayaṣuluḫ) ḳodı ne

7800 Ḳasṭamoniyye, B Ḳasṭamoni; işi, D issi

7801 Ḳonya vü Larende'yi, D Ḳoniya Larende, M Ḳonyayı Larendeyile, Q Ḳonya Larendin'i (?)

7802 Ḳamusını feṭḥ ėtdi, M Ḳamusın feṭḥ ėyledi; ol nāmdār, QG*J* şehriyār

7804 ACH ol ʿadli **çün andan**, BD ol ʿadli **çü anda**, M çünkim ʿadli anda, Q çün ol ʿadli andan; buldılar, D bildiler; işe, HQ ʿıyşa

7805 ACHMQ Rūm içre, D ėr (?) içre, B*GƑ* yėrlerde

[7806-7814 < Q]

7806 ne ṣaḥrā ... bāġ, D ṣaḥrā vü ... rāġ; ol, M o; kişt ü yā, H gülşen ü

7807 zemāndan zühd ėtdi ⁀ol, M zemānda zühd ėtdi

7808 hergiz eline, D eline hergiz

7809 AC ʿadleydi, B ʿadl iledi [*ʿadleydi*'den değiştirilmiş?], DHIM ʿadl ile

7810 BCDM rişvet durur, AH rişvetdür ü

7811 Dünyeyiçün, D*G* Dīniyiçün; Ḥaḳḳı, M Ḥaḳḳa; ACDH bular, BM olar

7812 ḳamusını ṣordı, *EG*H ḳamusın ṣordurdı

7813 ėtdi, M vėrdi; cezā, B ceẕā

7814 ḫod, B ḫo; olardan, H olarda

ACH Ḫaber āmeden ez vefāt-i Sulṭān Berḳūḳ be-Bāyezīd Beg

B Ḫaber āmeden ve vefāt-i Sulṭān Berḳūḳ be-Bāyezīd Beg Ġāzī

M Ḫaber āmeden ez vefāt-i Sulṭān Berḳūḳ be-Bāyezīd Ḫān ʿaleyhi'r-raḥme

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7799 Ne Alaşar ḳodı vü ne Ṣaruḫan — C275a
Ne ʿAydın u ne Menteşe ne Germiyan

7800 Ḳasṭamoniyye daḫı feṯḥ oldı ʿaŋa — D217b, H261b
Böyle olur devlet işi çün oŋa

7801 Çün Ḳaraman ėllerine geldi ol
Ḳonya vü Larende'yi daḫı ʿaldı ol

7802 Ḳomadı ol yörede şehr ü diyār
Ḳamusını feṯḥ ėtdi ʿol nāmdār

7803 Geldi dārü'l-mülke vü oturdı şād
Memleketde ḳıldı ġāyet ʿadl ü dād

7804 Ḫalḳ ol ʿadli çün andan buldılar
Ulu giçi işe meşġūl oldılar

7805 Bu ḳamu Rūm içre bir yėr ḳalmadı
Kim anuŋ ʿadliyle maʿmūr olmadı

7806 Ḳalmadı kişverde ne ṣaḥrā ne ṭaġ
Ki ʿolmadı ol kişt ü yā bustān u bāġ

7807 Bir zemāndan zühd ėtdi ʿol āşikār
İşi ṭāʿat oldı ʿanuŋ leyl ü nehār

7808 Almadı hergiz eline cām-ı mey
Diŋlemedi daḫı hergiz çeng ü ney

7809 Şāh-ı ʿOṣmānī ki ʿadleydi ʿÖmer
Bildi ki ʿolur ḳāżīler bī-dādger

7810 İşleri rişvet durur taġyīr-i şerʿ
Hīç aŋmazlar ne durur aṣl u ferʿ

7811 Dünyeyiçün ki ʿaŋa gerekmez naẓar — B300b
Ḥaḳḳı bāṭıl bāṭılı ḥaḳ dėr bular

7812 Cemʿ ėtdi ḳamusını ṣordı ol
Ne ki aldılar gėrü vėrdürdi ol

7813 Geregince ėtdi anlara cezā
Yavuz işlüye yavuzlıḳdur sezā

7814 Cehd ile bir ẕerre getürdi yola — C275b
Rāst-revliḳ ḫod olardan nėce ʿola

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA

7815 Bunuŋ, M Anuŋ; Gėtdi vü geldi, H Geldi vü gėtdi; gėrü, Q yine

7816 Ḫālıḳ'uŋ, Q Ḫālıḳ

D *Vefāt Sulṭān Berḳūḳ fī medīnet Mıṣr*

7817 Şām'a ... oldı dėyü, D şeh ... ola dėyüp; ol (Q -)

7818 ACHM **ölürem ... ben daḫı ⁀oluram** (H ḫāk olısaram, M bende oluram), BD*G*Q **ölem ... ben daḫı olam**; kim (B ki) ol oldı, D k'ol oldı vü

7819 ACH Öldügüŋden, Q Öldüginden, B Öldükden, M Ölmekden, D Ol gönülden

7820 Nūşrevān'a (=BD; A Nūşrivān'a, C Nūşirevān'a, H Nūşirvān'a, M Nūşürvān'a) dėdiler müjde, Q Dėdiler Nūşīrvān'a kim; fülān, B falān

7821 oldur (C + kim)

7822 (< *Ef*M) ne çün, Q nėçün

7823 varursın, M varursen

7824 Furṣatıdur (Q Furṣatumdur) dėyübenüŋ (AH dėyibenüŋ), D Furṣatı durdı Yanan'a (?); ACHM **vardı**, BD*F*Q **geldi**

7825 ėtdi ⁀anı egirdüp (B egirdip), Q ėdüp anı oturdı; ABC döndürdi, D*F*HM dönderdi, Q den düzdi

7826 yaraḳ, B*F* yaraġ; ėde ... gėde, Q göre ... gire

7827 ėtdügi ⁀anuŋ, Q kim ėtdügi; AD Bilemedi, HM Bilimedi, B Bilmedi ol, Q Bilmedi

7828 (< D) tedbīri, B tedbīr; taḳdīri, Q taḳdīr

7829 bu tedbīri eyit nėşe, Q bu tedbīr eyt ne işe, M eyit bu tedbiri nėşe

7830 yöridi, Q ėridi; ḫavf, H ḫūb

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ḫaber āmeden ez vefāt-i Sulṭān Berḳūḳ be-Bāyezīd Beg

7815 Bunuŋ üstine çü birḳaç rūzigār H262a
Gėtdi vü geldi gėrü leyl ü nehār

7816 Emriyile Ḫālıḳ'uŋ ʿazze ve cel D218a, M242b
Mıṣr sulṭānına ėrişdi ecel

7817 Bunı ‿işidüp Şām'a ol ḳaṣd eyledi
Mıṣr bėnüm oldı dėyü söyledi

7818 Dėmedi ol öldi ben daḫı ‿ölürem
Şöyle kim ol oldı ben daḫı ‿oluram

7819 Öldügüŋden saŋa gerekse ḫaber
Ḳonşılar öldügine eyle naẓar

7820 Nūşrevān'a dėdiler müjde ė şāh
Kim fülān düşmen ölüp oldı tebāh

7821 Dėdi oldur müjde kim ben ölmeyem Q273a
Şöyle kim ol oldı ben daḫı ‿olmayam

7822 Müjde ne çün ben daḫı öliserem
Şöyle kim ol oldı ḫāk olısaram

7823 Düşmen öldügi ḫabercidür saŋa B301a
Kim varursın sen daḫı hem ol yaŋa

7824 Furṣatıdur dėyübenüŋ dutdı yol
Leşkerile Mildenī'ye vardı ol

7825 Feṯḥ ėtdi ‿anı egirdüp bir zemān
Gėrü dārü'l-mülke döndürdi ʿinān

7826 Geldi kim ḳış otura yaraḳ ėde
Gėrü yazın Şām feṯḥine gėde

7827 Bu ḳamu ėtdügi ‿anuŋ tedbīr idi
Bilemedi anı kim taḳdīr idi

7828 Ādemī tedbīri gelmez hīç işe C276a
Orada kim Taŋrı taḳdīri ‿ėrişe

7829 Her ne kim taḳdīr ise nā-çār olur H262b
Pes bu tedbīri eyit nėşe gelür

7830 Bu arada Rūm'a yöridi Temür
Mülk ṭoldı fitne vü ḫavf u fütūr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7831 ACDHQ ẓulm ü, M*I* ẓulm-i, B ẓulm; ACDHM cevri, Q cevrüŋ, B anda

7832 ACHMQ **yaḳīn ... hemīn**, BD **hemīn ... yaḳīn**; aŋmamaḳ, Q kim ölmek

[7833 < Q]

ACH Pādişāhī-i Sulṭān es-saʿīd eş-şehīd Emīr Süleymān nevvere'llāhu ḳabrehu

B Pādişāhī-i Sulṭān-ı cüvān-baḫt Emīr Süleymān

D *Salṭanat Emīr Süleymān*

M Pādişāhī-i Süleymān derān rūzigār

Q Ber-taḫt nişīn-i Süleymān Ḫān

7834 A Sülmān, B Sülmen, CDHMQ Süleymān

7835 (< D) AHMQ arada, B -; olur Nūşīnrevān u yā ʿÖmer, M durur Nūşirrevān [+ *I*] u yā ʿÖmer, Q durur Nūşīnrevān yādger

Q RESİM: Emīr Süleymān tahta oturuyor

7836 anuŋ, Q kim bilgil ʿayān; ACHM cevedür Cevne vü, B cevedür Cevne-i, D cevīdür cūdına [+ *I*], Q gedāya Cevne

7837 urduġında, D olduġında; yüz, B biŋ; Ḥātim'i, D*F* Ḥātem'i, H Ḫātem'i

7838 Ḫulḳınuŋ ḥüsnine, Q Ḥüsninüŋ ḫulḳına; hergiz, A*GIJ* hirgiz

Q RESİM: Emīr Süleymān ile saraylılar

7839 işidüp, B işidip, Q işidse; ACDH oldı cān vėriben [C'de *bigi*'den düzeltilmiş], B oldı cān ber-ten, M cān vėrüp oldı, Q cān vėrüben kim

7840 görüp dėr, Q görüpdür

7841 ACDHM var u ... Līkin (M Līki), BQ var ... Līki [+ *FGJ*]; ėtmez, Q olmaz

7842 (< Q) hemīn, H yaḳīn

7843 AH isdese, DMQ istese, B isterse; olayidi aŋa, M olaydı özine; BCJM şarḳ ile, ADHQ şarḳ u

7844 ACH **mürüvvetlüdür ü**, BDM **mürüvvetlü durur**, Q mürüvvet ehlidin; ABDH issidür, Q ehlidür, M -lü durur

7845 BCDHM*GI* nefsi olup durur, A*EFIJ*Q olup durur nefsi; aḫlāḳdandur (B aḫlāṭdandur) ol, C aḫlāḳdan oldur, M aḫlāḳdan olmışdur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7831 Çün Temūr'uŋ hīç ʿadli yoġ idi
Lā-cirem kim ẓulm ü cevri çoġ idi

7832 Ẕikr-i vaḥşet çünki vaḥşetdür yaḳīn D218b, M 243a
Anı aŋmamaḳ durur ḥīle hemīn

7833 Ol fütūr içinde gėtdi şehriyār
Yıḳılup yaḳıldı çoḳ şehr ü diyār

Pādişāhī-i Sulṭān es-saʿīd eş-şehīd
Emīr Süleymān nevvere'llāhu ḳabrehu Q273b

7834 Mīr Sülmān oldı ⁀anuŋ yėrine şāh A68a
Gün gibi rūşen ne ḥācetdür güvāh

7835 Ol arada kim ola ol dādger B301b
Kim olur Nūşīnrevān u yā ʿÖmer

7836 Himmeti ḳatında ⁀anuŋ bilgil ʿayān
Bir cevedür Cevne vü Hindūstān

7837 Mühr urduġında mūma ḫātemi Q274a
Bir gedāya ḳul ėder yüz Ḥātim'i

7838 Ḫulḳınuŋ ḥüsnine ġāyet yoḳ durur
Luṭfına hergiz nihāyet yoḳ durur

7839 Ḥüsninüŋ vaṣfın işidüp Müşterī
ʿIşḳına ⁀oldı cān vėriben müşterī

7840 Atınuŋ naʿlin görüp dėr āfitāb
İmrenüp *Yā leytenī küntü türāb*

7841 Gerçi leşker var u genc ü dest-res Q274b
Līkin ėtmez mülk almaġa heves

7842 Himmeti ḳatında ⁀anuŋ mülk-i zemīn C276b
Bir üvezüŋ ḳanadıncadur hemīn

7843 Mülk isdese ⁀olmadın arada ḥarb H263a
Feṭḥ olayidi aŋa şarḳ ile ġarb

7844 Ol mürüvvetlüdür ü ehl-i ʿaṭā
Ol fütüvvet issidür *Niʿme'l-fetā*

7845 Kibrden nefsi olup durur berī M243b
Hem yavuz aḫlāḳdandur ol arı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7846 anuŋ, Q kim; yoḳdur, D*GI* yoḳ

7847 temām, B kim; ACHM ėdibile, BD ėdebile, Q ile bile

7849 BC*I*DH ėdevüz (M uravuz) ... eydevüz (D*F*H ėdevüz), A*G* ėdeyüz ... eydeyüz; AB Sülmān, CDHMQ Süleymān; nėtdi anda, Q anda nėtdi, M daḫı anda

7850 ki, M -; öŋden, Q ögdüm

7851 oldur, CQ oldı

7853 ḫātemi, C ḫātimi

[7854 < Q]

7855 ACDHM ėrürdi, B ėrdi, *EG*Q ėrişdi

7856 ki ‿ol (Q Ol) durur yėk-bāre, M āyet āyet ėndi

7857 gelür ol, D ol oldı, Q olur ol

7858 öŋdin, D öŋdi, M öŋdür, Q öŋdin kim; sūre-i, M ṣūre-i; BCDMQ diŋle, AH aŋla

7859 ḫalḳ-ı, *I*Q şāh-ı; olur, D oldı

7860 Çün bu şāh idi ‿āferīnişden, Q Āferīnişden çü bā-şāhdı

7861 Ben, M Biz; adını, BM adın; AHMQ ėdüp, B ėdip, D ėdem, C ḳılup; naẓmı, D naẓm, H naẓm u

7846 Ḫūb evṣāfına ʿanuŋ yoḳdur kerān
Pes anı ben nėçe ėdeyim beyān

7847 Bī-kerān nesneyi kimdür kim bile
Yā anuŋ şerḥin temām ėdibile

7848 ʿÖmrden ger vėrilür ise amān — B302a, D219a
Tangrı'nuŋ faẕlıyile birḳaç zemān

7849 Bir kitāba daḫı bünyād ėdevüz
Mīr Sülmān nėtdi anda eydevüz

7850 Ol meliklerden ki ẕikr ėtdüm saŋa
Adların evṣāfıla öŋden ṣoŋa

7851 Bu melik adı nola geldiyse ṣoŋ
Çün ḳamudan rütbet ile oldur öŋ

7852 Geldiler evvel hezārān enbiyā
Pes Muḥammed geldi tāc-ı evliyā

7853 Lā-büd oldı ḳamusınuŋ ḫātemi
Kim Ḥaḳ anuŋçün yaratdı ʿālemi

7854 Gerçi āḫirdür ş̱emer evvel şecer
Līki rütbetde şecerden yėg ş̱emer

7855 Kim ş̱emer getürmeg içün feyż-i cūd
Ḥaḳ'dan ėrürdi bu eşcāra vücūd

7856 Evvel İncīl ėndi Tevrīt ü Zebūr
Ṣoŋra Ḳur'ān ki ʿol durur yėk-bāre nūr

7857 Gül benefşeden yėg oldı bī-gümān — C277a, Q275a
Lā-büd andan ṣoŋra gelür ol ʿayān

7858 *Tėbbet* öŋdin sūre-i iḫlāṣdan — H263b
Nėşe yazıldı dėyeyim diŋle sen

7859 Anuŋ içün kim bile ḫalḳ-ı cihān
Kim ṣoŋ öŋden yėgrek olur bī-gümān

7860 Çün bu şāh idi ʿāferīnişden murād — M244a
Ḳamudan ṣoŋra geliben buldı ad

7861 Ben daḫı ʿanuŋ adını ėdüp ḫitām — B302b
Eyledüm bu naẓmı vaṣfıla temām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7862 hem, Q -; BCDMQ cihān, AH cihānı

7863 bu, M vü; iḳbāl ü, Q iḳbāla; ACDMQ ʿizze, B ʿizz ü, H ʿizzet; sulṭān-ı, H sulṭānī

7864 A Nisyeye, D Nesyebe, CHMQ Nesneye, B Nisneye (*Nesneye*'den düzeltilmiş); AD*F*HQ ebleh, BCM eyle

7865 kim ʿālemde sāye var u, M var sāyesi ʿālemde

7866 AB cihāndan, CD*F*HMQ cihānda; Çerḫ olsun, M Çerḫe ėrsün; rifʿatinüŋ, Q devletinüŋ

7867 ʿÖmri bāġına ėrişmesün, M ʿÖmrinüŋ bāġına ėrmesün

7868 yaḳīn ... hemīn, C hemīn ... yaḳīn

7869 resme ... Kim, Q resm ... -; ACDHM ėtdük, B*J* ėtdüm, Q ėtdüŋ; gişi ⁀anı aŋlar, M anı aŋlaya

7870 ʿĀḳıbet noldı, Q Noldı encāmı; ėdelüm, C ėdeyim

15. Son seyahatler (7871–8541)

ACH Su'āl-i İskender ez Ḫıżr ḥikmet-i iʿdām-ı (H aʿdām) ḫalḳ baʿde'l-īcād

B Su'āl-i İskender ez ḥikmet-i aʿvām-ı ḫalḳ baʿd ez īcād

D *Su'āl İskender min Ḫıżr ʿaleyhi's-selām fi'l-ḥikme baʿde'l-īcād*

M Mercūʿ be-ḳıṣṣa-i İskender

[7870/7871 – D:

Bunı andan çün işitdi şehriyār / Ḫātırına düşdi yüz dürlü ḫaṭār

Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḫaḳīḳātdür ḳatuŋda her mecāz

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek nola cihān

Böyle dėdi Ḫıżr k'ėy şāh-ı cihān / Çün ḫilāfet gėdiben ola nihān]

[7871-8008 < Q]

7871 söylenür ise, D söz söylenürse, M söylense bu

7873 ACDH ḫalḳı, BM ḫalḳ; çün, C kim; AC **dutıban**, H dutuban, BD **döniben**, M düzüben

7874 ʿAybı ... ʿAybı, D ʿAyb ... ʿAyb

7875 vü, M var; gerek (D -)

7876 ṣoŋra, DM gėrü bozar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7862 Aḥmedī hem ḫıdmetine ͡ėrdi anuŋ
Yolına cān u cihān vėrdi anuŋ

7863 Ėrdi bu iḳbāl ü ʿizze lā-cirem
Ẕī-ḫuẕāvendī vü sulṭān-ı kerem

7864 Nesyeye naḳdin vėren ebleh olur D219b
Fikrsüz iş işleyen güm-reh olur

7865 Nėçe kim ʿālemde sāye var u nūr
Devletine ėrmesün anuŋ fütūr

7866 Eksük olmasun cihāndan sāyesi
Çerḫ olsun rifʿatinüŋ pāyesi

7867 ʿÖmri bāġına ėrişmesün ḫazān
Yėrine kimse getürmesün cihān

7868 Bu cihāna ol gereklüdür yaḳīn
Kim cihānuŋ cānı ol durur hemīn

7869 Çün tevārīḫi bu resme ͡ėtdük beyān
Kim işiden gişi ͡anı aŋlar ʿayān

7870 Gėrü İskender sözini eydelüm
ʿĀḳıbet n'oldı anı şerḥ ėdelüm

15. Son seyahatler (7871-8541)

Suʾāl-i İskender ez Ḫıżr ḥikmet-i iʿdām-ı ḫalḳ baʿde'l-īcād

7871 Çün Sikender bildi kim işbu kelām C277b
Nėçe kim söylenür ise ͡olmaz temām

7872 Daḫı dürlü söze bünyād eyledi H264a
Ol ki nefʿi çoḳdur anı söyledi

7873 Dėdi işbu ḫalḳı Ḫālıḳ çün düzer B303a
Nėçün anı dutıban gėrü bozar

7874 ʿAybı var ise getürmek nėşedür M244b
ʿAybı yoġ ise yitürmek nėşedür

7875 Dėdi Ḥaḳḳ'un luṭfı vü hem ḳahrı var D220a
İkisi daḫı ͡olsa gerek āşikār

7876 Luṭfınuŋ iẓhārıyiçün çün düzer
Ḳahrı belürmek içün şoŋra bozar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7877 çünkim, B kim çün; ACM luṭf u, BD luṭf-ı, H luṭf

7878 ʿaybdan ol, M ʿayblardan

7879 Vėrbidi (H Bėrbidi) bunda ⁀anı kim, D Bėrbidi bunda kim ol, M Vėribidi kim anı kāmil ola; ü (D -)

7880 ten ü (D tene) aʿżāyı, B teni aʿżāya

7881 ʿilmile ol, DM ol ʿilmile; Vara vü, D Hem vara, M Varuban

7882 u ne insāndan, D ne insāndan hem

7884 ABHM aṣlīye, CD aṣlına

7886 bedenden, B beden

7887 ḥaşr u hem, D hem ḥaşr u; gün, A güne; AB ayruḫsı, CM ayruḳsı, DH ayruḳ

7888 anı bilem, DM bilem anı

[7888/7889 – M:

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek nola cihān]

[7889 – Z'de bunun yerine şu beyit var (199b6, 7135'ten sonra geliyor):

Dutmaya ⁀andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat / Ṭola ucdan uca dünyī şeyṭanat]

7889 kim (C -); şeyṭanat ... salṭanat, B salṭanat ... şeyṭanat; CDH ki ⁀adı ola, BM adı ola, A ola adı

[7889/7890 – HMZ:

HM Şöyle kim vardur riyāset ḳalmaya / Pāẕişehlerde siyāset ḳalmaya

Z Şöyle kim gerek riyāset olmaya / Pāẕişehlerde siyāset ḳalmaya]

7890 müştaḳ, CH müşfiḳ

[7891-7892 –Z ↲]

7891 mürüvvet olmaya, B mürüvvet ḳalmaya

[7892-7895 < D]

7892 ola vü, M çoḳ ola taʿaddī āşikār; Fitne vü, B Fitne-i); ṭola (M + çün)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

7877 Nefse çünkim feyż ėdüp Feyyāż-ı cūd
Vėrdi gendü luṭf u cūdından vücūd

7878 Sādeyidi nefs bī-idrāk idi
Gerçi kim her ʿaybdan ol pāk idi

7879 Vėrbidi bunda ⁀anı kim kāmil ola
ʿİlm ü idrākāt anŋa ḥāṣıl ola

7880 Bu ten ü aʿżāyı ālet ėtdi ol
Anŋa tā kim bula idrākāta yol

7881 Ḥażrete ʿilmile ol lāyıḳ ola
Vara vü ḳuds ehline lāḥıḳ ola

7882 Çün ola ḥāṣıl bu ḫilḳatden murād
Ne ḳala insān u ne insāndan ad

7883 Gėrü bu endāma Ḥaḳ neş'et vėre
Tefriḳa ⁀olan yėrlü yėrine vara

7884 Yoḳ durur eczā-yı aṣlīye fenā
Tefriḳa ⁀olur līki ḳalmaz bī-beḳā

7885 Çün ol eczāyı ki aṣlīdür dėre
Ol nüfūsı gėrü hem anŋa vėre

7886 Çün bedenden ṭaġılanın dėriser B303b, C278a
Rūḥını Ḥaḳ anŋa gėrü vėriser

7887 Anŋa ḥaşr u hem ḳıyāmet oldı ad H264b
Ḥaḳ'dur ol gün ėtme ayruḫsı ⁀i'tiḳād

7888 Ḫıżr'a dėdi ol güne nedür nişān
Şerḥ ėtgil kim anı bilem ʿayān

7889 Dėdi oldur kim cihānda şeyṭanat M245a, Z190b°mük
Ẓāhir olup ki ⁀adı ola salṭanat

7890 Hem vizāret vizrden müştaḳ ola
Her vezīr işledügi nā-ḥaḳ ola

7891 Hem ḳocalarda mürüvvet olmaya D220b
Hem yigitlerde fütüvvet olmaya

7892 Ẓulm ola vü taʿaddī āşikār
Fitne vü āşūb ṭola rūzigār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[7893-7898 < Z]

7895 gördüm, H gördük

7896 āz, M; Nėçe çoḳ dėrseler (=ABH; C dėrlerse) eydeler kim (= A; BCH ki), D Nėçe vėrürsek ki ėdeler ne, M Nėçe çoḳ dėrse dėyeler daḫı

7897 (< B) ACH ola ḳamusı, DM ḳamusı ola; ḳalmaya hergiz ṣafā, M ʿahd ü peymānın ṣıya

[7897/7898 – M:

İçlerinde ḳalmaya hergiz ṣafā / Kim vefā yėrine ola cevr ü cefā]

[7899-7900 – D ⸢; 7899 – Z'de bunların yerine şu beyit var:

Perde ehlinde ⁀olmaya hirgiz ḥayā / Maʿrifet cehl ola vü taḳvā riyā]

7899 Vaʿdesine kimse ėtmeye vefā, M Vaʿdesin ü ʿahd ü peymānın ṣıya

[7899/7900 – BDHM:

BDH Ola ḫalḳuŋ sīreti ḥırṣ u ḥased / Mekr ü tezvīr ü cefā vü ḫūy-ı bed (B bez)

M Ola ḫalḳuŋ sīreti ḥırṣ u ḥased / Mekr ü tezvīr ola ḫalḳa ḫūy u bez]

[7899/7900 – Z:

Ẓulm ėdeler vilāyetde vülāt / Ḥayf ḳılalar ḥükūmetde ḳużāt

ʿİlm ehli ḥaḳ yolını ḳoyalar / Varıbanuŋ bāṭıl işe uyalar

Süst ola dīn işi dutulmaya şerʿ / Fıḳıhdan ne aṣl ḳala vü ne ferʿ

Ėdemeye oġlı atayla ⁀ittifāḳ / Dostlıḳ ola ara yėrde nifāḳ]

7900 Dünyede ehl-i, M Dünye ehlinde

[7900-7906 – Z'de bunların yerine şu beyitler var:

ʿĀdeti ḫalḳuŋ ola ḥırṣ u ḥased / Daḫı buḫl ile riyā vü ḫūy-ı bed

Er ile ʿavretde ʿiffet ḳalmaya / Kimsede ṣabr u ḳanāʿat olmaya

Düşe İslām içine ceng ü cidāl / Birbirin ḳırup ėdeler pāyimāl

Baḥr u berr içinde bir yėr ḳalmaya / Ki ⁀ora āşūb ile fitne ṭolmaya]

7902 AC **Zerḳ**, BDHM **Rızḳ**; ḳılınsa (D -); vėrilürse, D çü vėrilse

7903 penhān (M -)

7904 ėtmeye ... ėtmeye, B ḳılmaya ... ḳılmaya

ABCH Tetimme-i kelām der cevāz-ı iʿāde-i maʿdūm

7907 Ḥaşre (H Ḥaşr) bunlardur (M bulardur) **ʿalāmāt** (= AC; BHM **ʿalāmet**), DZ Ola ol vaḳtin ḳıyāmet; ACH El-ḥiẕār **ol ṣaʿb günden** el-ḥiẕār, BD El-ḥiẕār (D El-ḥaẕār) **ol günden ėy şeh** el-ḥiẕār (D el-ḥaẕār), MZ El-ḥaẕer ol günden ėy şāh el-ḥaẕer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7893 Hem meşāyiḫ faḳr yolın ḳoyalar
Dürlü dürlü olmaz işe uyalar

7894 Müftiler ḳīl ile fetvā vėreler A68b
Kim yėmeyeceklerini dėreler

7895 Meẕhebüŋ ẓāhir olanın ḳoyalar
Ḥāşiye'de böyle gördüm dėyeler

7896 ʿİlm ehlinde çoġ ola ḥırş u āz
Nėçe çoḳ dėrseler eydeler kim az

7897 Zühd ü taḳvā ola ḳamusı riyā
Ṣūfilerde ḳalmaya hergiz ṣafā

7898 Ḳalmaya bu dünyede *niʿme'l-faḳīr*
Kaʿbe ‿ola faḳr ehline bābü'l-emīr

7899 Perdeler ehlinde ḳalmaya ḥayā
Vaʿdesine kimse ėtmeye vefā

7900 Dünyede ehl-i emānet ḳalmaya B304a, H265a, M245b, Z191a$^{\text{ömük}}$
Ki ‿ol kimesneye ḫıyānet ḳılmaya

7901 Yoḫsul olanda ḳanāʿat olmaya C278b
Baya ḫayr ėtmek ṣanāʿat olmaya

7902 Zerḳ içün ḳılına ḳılınsa ṣalāt
Ad içün ola vėrilürse zekāt

7903 Sünneti penhān ėdiben rūzigār
Dürlü dürlü bidʿat ėde āşikār

7904 Ata oġlanına şefḳat ėtmeye
Oġlan atasına ḫidmet ėtmeye

7905 Ola ḫalḳuŋ fiʿli cümle nā-dürüst
Düşe İslām'uŋ ḳamu erkānı süst

Tetimme-i kelām der cevāz-ı iʿāde-i maʿdūm

7906 Ḳalmaya iki gişide ittifāḳ
Ṭola ʿālem cümle tezvīr ü nifāḳ

7907 Ḥaşre bunlardur ʿalāmāt āşikār D221a
El-ḥiẕār ol ṣaʿb günden el-ḥiẕār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7908 (< D) *ʿabūsun* (B *ʿabūs-ı*, C *ʿabūsī*) *ḳamṭarīr*; ACHM adı, BZ vaṣfı

[7908/7909 – DMZ:

Her gişi ne ėtdise (Z ne ⁀ėtdiyise) ėy nāmver / Bula ol günde cezāsın ḫayr u şer]

[7909-7960 < Z]

7909 Her ne ki ⁀ėtdiyse (=ACHM; B kim ėtdi) cezāsın, D Ḫayr u şer her gişi nėtdi

7910 ölüler (=BC; AH ölenler) dirilesine, D ölü diri olasına, M ölü diri olur mı dėyü

7911 A gibidür ol, CH bigidür ol, BDM bigi (D gibi) durur; ʿAḳlı, A ʿAḳl; ACH dutmaya, BD ṭuta mı, M duta mı

ACH Beyān-ı cevāz-ı iʿāde-i maʿdūm

B Der beyān-ı ʿilm ḳudret-i ḳābiliyyet derbāz zinde şüden-i insān

D *Fī beyān cevāz iʿādet maʿdūm*

M Der beyān-ı cevāz-ı iʿādet-i maʿdūm

7912 Şarṭı olanuŋ, DM Şarṭ ola ölü; ʿİlm ü, C ʿİlm-i, D ʿİlm

7913 ʿİlm ü, C ʿİlm-ı, D ʿİlm; ACH **Ölü daḫı dirlige**, BDM **Hem ölü dirilmege**

7914 ACH **Ḳābiliyyet nėcesi**, B Neşe anuŋ ḳābili, DM **Neşe ⁀anuŋ ḳābillıġı**

7915 ACH **cān u**, BDM **cānuŋ**

7916 Lā-büd, D Her biri

7918 nesne olsa (D olsaydı), M olsa nesne; Ṣanʿatında daḫı kem olaydı hem, D Ṣanʿatından daḫı nesne ⁀olaydı kem

7919 Bil ki, B Belki

7920 Ḳandadur her ẕerresin, M Ḳandasın her ẕerrenüŋ

7921 irādet, D irāde; ACHM **ėde**, BD **ėder**

7922 ʿİlm ü, CM ʿİlm-ı, D ʿİlm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7908 Ol güne dėrler *ʿabūsun ḳamṭarīr*
Kim anuŋ adı durur *yevmün ʿasīr*

7909 Ḫalḳ ol gün gėrü diri olısar
Her ne ki ͡ėtdiyse cezāsın bulısar

7910 Cāviẕāne ger saŋa devlet gerek
Dutma ölüler dirilesine şek

7911 Nesneye kim gün gibidür ol ʿayān B304b
ʿAḳlı olan dutmaya hergiz gümān

Beyān-ı cevāz-ı iʿāde-i maʿdūm M246a

7912 Şarṭı olanuŋ dirilmege yaḳīn
ʿİlm ü ḳudret ḳābiliyyetdür hemīn

7913 ʿİlm ü ḳudret Ḥaḳ'da ḫod ḥāṣıl durur H265b
Ölü daḫı dirlige ḳābil durur

7914 Bir gezin maʿdūm çün mevcūd ola C279a
Ḳābiliyyet nėcesi mefḳūd ola

7915 Ḳudretinde varmısa nokṣān anuŋ
Olmayaydı varlıġı cān u tenüŋ

7916 Çünki oldı ʿilm ile ḳudret ḳadīm
Lā-büd olmışdur taġayyürden selīm

7917 Ol Ḥaḳ'uŋ ʿilmi ki var kāmil durur
Şöyle kim her ẕerreye şāmil durur

7918 Ger anuŋ ʿilminde nesne olsa kem
Ṣanʿatında daḫı kem olaydı hem

7919 Çünki her işi anuŋ muḥkem durur
Bil ki ʿilmi kāmil ü bī-kem durur

7920 Çün ölüp ṭaġıla eczā-yı vücūd
Ḳandadur her ẕerresin bilür Vedūd

7921 Çün irādet ola cemʿ ėdüp anı
Diri ͡ėde evvelki gibi ol Ġanī

7922 ʿİlm ü ḳudret ḳābiliyyet uş ʿayān D221b
Pes ölen gėrü dirilür bī-gümān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7924 olduġıçün, M oldı çün; ol, DM bu

7925 ki vardur söylerem ... mükerrer eylerem, H ki vardur söyledüm ... mükerrer eyledüm, M mükerrer eyledem ... ki vardur söylerem

7926 vaḥyde, B rūḥda, D tevḥīde; ėtdümse, CD ėtdüm; nola, D anı

[7927 – DM'de bunun yerine şu beyit var:

Ol ki ‿ėder yaş u yeşil aġacı (M yapraġı) bār /

Ölü dirilmege (M diriltmege) bulmaz mı ‿iḳtidār]

[7927 < B]

7928 ACH **yėri gögi**, B gög ü yėri, DM **gögi yėri**; öldükde, M ölicek

7929 BCDH emrile, M emriyile, A adıla; niṣār, B iṣār

7930 çün, D ger; Ḳudretinden, DM Ḳudretiyle

7934 (< D) Gėrü dirilüp daḫı yėg, M Ḳudretinden gėrü diri

7935 ger, CD çün

[7935/7936 – BDHM:

B Ebr neysānda düşen (H çıḳan) kim ḳaṭradur / Ḳaṭralıḫdan çıḫmasa olur mı dür

H Ebr neysāndan çıḳan kim ḳaṭradur / Ḳaṭralıḳdan çıḳmasa olur mı dür

DM Ebri neysāndan düşen kim ḳaṭradur / Ḳaṭralıḳdan çıḳmasa olur mı dür]

ACHM Tetimme-i kelām der i'āde-i (M i'ādet-i) ma'dūm

D *Tetimme kelām fī i'ādet ma'dūm*

7936 ḥal olup, M maḥv oluban; yitmeye ... yėtmeye, B yetmeye (yatmaya?) ... yetmeye (yatmaya?)

7937 (< D) ACH pāy, M pā, B ser; nėcesi ol, M ol nėcesi

FÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7923 Anladuŋ ise bu sözleri temām B305a
Dėme inkār ile *men yuḥyi'l-ʿiẓām*

7924 Gey gereklü ⁀olduġıçün bu mesʾele
Kim olupdur çoḳlara ol velvele

7925 Anı her yėrde ki vardur söylerem
Ḥüccetin lā-büd mükerrer eylerem

7926 Var mükerrer vaḥyde tavżīḥ içün M246b
Ben daḫı ⁀ėtdümse nola taṣrīḥ içün

7927 Ol ėder yaş u yeşil aġacı nār
Ḳudretiyle ter gül olur ḫuşk ḫār

7928 Ḳudretiyle yaradan yėri gögi H266a
Ėdemez mi sėni öldükde diri

7929 Ol ki anuŋ emrile bād-ı bahār C279b
Ölmiş aġaca ḥayāt ėder niṣār

7930 Sen daḫı ⁀ol aġaç gibi çün ölesin
Ḳudretinden gėrü diri olasın

7931 Nev-bahār olduḳda bu ölmiş nebāt
Uş görürsin nėcesi bulur ḥayāt

7932 *Fanẓurı'l-āṣāre ḳable fevtihā*
Keyfe yuḥyi'l-ʿarża baʿde mevtihā

7933 Dāne çünkim yėre düşiben biter
Birisi artup yėdi yüze yėter

7934 Sen daḫı rūşen bu kim çün ölesin
Gėrü dirilüp daḫı yėg olasın

7935 Nāfe ger yėre düşüp olmaya ḫüşk
Ṣanma kim ėrüp kemāle ola müşk

Tetimme-i kelām der iʿāde-i maʿdūm

7936 Tā ki şeb-nem ḥall olup yitmeye B305b
ʿUlvī olıban güneşe yėtmeye

7937 Yanmayınca şemʿ ser-tā-pāy oda D222a
Gendüzini nėcesi ol nūr ėde

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

7938 (< BD) ACH yitmeye, M bitmeye

7939 melek, DH melik

7940 ḥüsn-i, B ḥüsn ü; meleklige, D meliklige

7941 ACM **rūḥānī-**, BDH **revḥānī-**

7943 Yėrde her ne kim ekilürse, B Yėrde her ne ekilürse ol, D Her ne yėrde ekilürse ol

7944 Pes aŋa cehd, B Cehd aŋa; çünkim yitesin (A bitesin) ... bitesin, D çün kem yetesin [yatasın?] ... yetesin [yatasın?]

7946 ü, M ol; ACHM **rūḥāniler**, BD **revḥānīler**

7947 ACHM **rūḥānī**, BD **revḥānī**; ola ... ola, D olur ... olur

7948 Ḥīleyile, D Ḥīle bile

7949 ol ṣu, D ṣūret; ḳaynaya, B ḳaynar u

7950 ėrişür, B ėrişe

7952 ėderse, M ėtse

7953 ACHM **Kim**, BD **Ol**; BDH rūḥ-ı pāk, M rūḥ u pāk, A tābenāk, C tābnāk

7938 Gendüden insān daḫı ger yitmeye
Ol melāyik rütbetine yėtmeye

7939 Nėçe kim diri ḳala ölmeye ol M247a
Gėrü dirilüp melek olmaya ol

7940 Çünki insānda ola ḥüsn-i ʿamel
Olur insānlıḳ meleklige bedel

7941 Gey düriş gey ḥāṣıl eyle maʿrifet H266b
Ki ͡olasın öldükde rūḥānī-ṣıfat

7942 Varasın sen daḫı ḳudsī olasın
Ḳuds gülzārında menzil bulasın

7943 Yėrde her ne kim ekilürse biter C280a
Rāst ger ḥanẓal ola ger ney-şeker

7944 Pes aŋa cehd ėt ki çünkim yitesin
Olmayasın telḫ şīrīn bitesin

7945 Saʿy ḳıl kim ḳoyıban bu gülḫanı
Ola menzil saŋa ḳudsüŋ gülşeni

7946 Düriş ü rūḥāniler cinsinden ol
Budur anlara ėrişmeklige yol

7947 Dėme ḥayvān nėce rūḥānī ola
Taḥtdaġı nėce fevḳānī ola

7948 İşbu ẓulmetle küdūretlü türāb
Ḥīleyile ḥal ėderler olur āb

7949 Çünki ol ṣu ḳaynaya olur hevā
Merkezinden ṭopraġuŋ olur cüẕā

7950 Çün eşīre ėrişür ol nār olur B306a
Ẓulmeti gėdüp ḳamu envār olur

7951 Çünki ṭopraḳ bunca ṣūretler bulur
Siflīyiken ṣāfī vü ʿulvī olur

7952 Saŋa daḫı şerʿ ėderse tezkiye
Kim küdūretden bulasın taṣfiye

7953 Ola gönlüŋ taṣfiyeyle tābnāk A69a
Kim melāyik gibi ͡olasın rūḥ-ı pāk

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7954 B Dürişip, CDH Dürişüp, M Cehd ėdüp, A Rūz u şeb

7955 ölesin, M ḳalasın; behīme, M behāyim

7956 u (HM -), B ola

7957 ACHM **Rūḥ ... Rūḥ**, BD **Nefs** (D Nefsi) **... Nefs**

7959 Cān, H Çün; beden, M bu ten

7960 eyledüm, D ėdelüm

[7961 – Z burada devam ediyor]

7961 ḫalḳa, Z ʿadl u

[7962-7983 – D: 7962 7965-7966 7971-7978 7981 7963 7967-7970 (D^1) 7979-7980 (D^2) 7983 7982]

AC Der taḥrīż (C taḥrīş) ber iktisāb-ı mekārim-i aḫlāḳ

B [boş]

D *Fī taḥrīṣ el-iktisāb ʿalā mekārim el-aḫlāḳ*

M Aḥvāl-i muṣannif ve meşġūl şüden-i ḫod-rā

7962 (< Z) ḳılġıl ... ola ol, D ḳıl bu ... ol ola

7963 bulasın ... olasın, DZ bula nefs ... ola nefs

7964 (< DZ) ḫayr ol (A [kenarda], C -), M ol ḫayr

7965 (< DZ) ACH Ol güneş gibi (CH bigi) ⁀uçdan uca ola, BDM Ola güneş gibi (B bigi) uçdan uca

[7966 – D^1Z'de bunun yerine şu beyit var:

Vara revḥānīlere hem-dem ola / Ḳuds ḫalvetgāhına maḥrem ola]

7966 ACHM **rūḥānīlere**, BD **revḥānīlere**

7967 Revḥ (D Rūḥ) ü (B -), M Rūḥ-ı; ẕevḳ, D nūr; ACDH Ravż u rıżvān u, B Ravż-ı rıżvāndur, MZ Ravża vü rıżvān

7968 Varıban cāvīd (=A; BCHM cāvīẕ) ... Cümle derd ü (M dürlü), DZ Varıbanuŋ dāyim ... DZ Göŋli ḳamu

[7968/7969 – DZ:

Mesken ola aŋa cennātü'n- (Z cennāt-i) naʿīm / Cāvidāne (Z Cāviẕāne) ola ol anda muḳīm]

Z Ḫātime-i dāsitān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TÜRKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7954 Dürişüp kesb ėtmez iseŋ maʿrifet — M247b
Cehl içinde ḳalasın şeyṭān-ṣıfat

7955 Çünki ol cehlüŋ içinde ölesin — D222b
Bir sebuʿ ya bir behīme olasın

7956 Geydügüŋ yaḥmūm ola yėrüŋ caḥīm — H267a
Yėdügüŋ zaḳḳūm u içdügüŋ ḥamīm

7957 Rūḥ ölmez bī-gümān ger ten öle
Rūḥ cevlāngāhı bāġ-ı ḳuds ola

7958 Çün ev issi mevte ḳābil olmaya — C280b
Ev ḫarāb olduḳda ol hīç ölmeye

7959 Cān müdebbir cāna āletdür beden
Zindedür cān nola ger ölürse ten

7960 Söyleyecek sözi saŋa söyledüm
Āḫiret sırrın daḫı şerḥ eyledüm

7961 Ol gün içün ėt ėderseŋ ḫalḳa dād — Z191a°mük
Cehd ėt kim olasın ol günde şād

Der taḥrīż ber iktisāb-ı mekārim-i aḫlāḳ

7962 Nefsüŋi ḳılġıl feżāyille arı — B306b
Tā ki ola ol reẕāyilden berī

7963 Ger reẕāyilden selāmet bulasın
Ḫuld içinde ͡ehl-i kerāmet olasın

7964 Nefsden çün gėde evṣāf-ı beşer
Kim bile ḫayr ol olupdur saŋa şer

7965 Rūḥ evṣāfı ėdüp nefse ẓuhūr
Ol güneş gibi uçdan uca ola nūr

7966 Lā-cirem ḳuds ehline hem-dem ola
Vara rūḥānīlere maḥrem ola

7967 Revḥ ü reyḥān bula vü ẕevḳ ü sürūr
Ravż u rıżvān u daḫı ḥūr u ḳuṣūr

7968 Varıban cāvīd anda şād ola — M248a, Z191b°mük
Cümle derd ü ġuṣṣadan āzād ola

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[7969 – DZ'de bunun yerine şu beyit var;

Dünyede noldı nolısar (D nolasın) ben sanja / Çün dėdüm aldanmaġıl sen hīç anja]

7969 Dünye (B Dünyā, H Dünyī) ʿuḳbīde ne ki ⁀olısar, M Dünye vü ʿuḳbīde ne olsa

7970 ACHM **durur**, BDZ **anuŋ**

[7970/7971 – DZ:

D[2] Besledügi gişiyi yüz mihr ile / Āḫirü'l-emr öldürür biŋ ḳahr ile

Z Bėsledügi gişiyi ⁀evvel mihr ile / Āḫirü'l-emr öldürür yüz ḳahr ile]

[7971-7978 < Z]

7972 **Bir** (=ACH; BD **Bu**) yėr içün, M Birbiriçün; durur, B hergiz; vefā, D fenā

7973 vādīde, D vādīye; ki, H kim; adı oldı, B oldı adı

7974 Ne iletdiler, M Yā ne aldılar; ACHM bundan, BD benden

7976 oldılar, D k'oldılar; ACDM **anja**, BH **anı**; menzilgāhı, A menzilgāh

7977 ü bū berg ü, B bu berg-i

7978 oldı (D -)

7979 Şāh çün fikr ėtdi, DZ Çünki şāh işitdi

7980 eyledi ..... eyledi, DZ ḳıldı ol ..... ḳıldı ol; vü gėce, D gėce çoḫ

7981 (< Z) anja (C -)

[7982-7983 – Z ↲]

7982 tehẕīb, C teẕhīb

7983 ḳıla, M ola

D *Maḳālāt mevlānā Aḥmedī*

Z Der taʿrīż-i şuʿarā

7984 ne yāḳūt, ne [yā]ḳūt

ACH Ḫātime-i dāsitān

B Der beyān-ı ḫātime-i dāsitān ve āḫiruh (?)

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7969 Dünye ʿuḳbīde ne ki ⁀olısar saŋa
Şerḥ ėtdüm güş dutduŋsa baŋa

7970 Eglenecek yėr degüldür bu cihān H267b
Bī-vefālıġı degül durur nihān

7971 Ol gişiler kim ḫalīfe oldılar
Birbirinüŋ ḳılıcında öldiler

7972 Bir yėr içün ki ⁀anda yoḳ durur vefā C281a
Birbirine ėtdiler yüz biŋ cefā

7973 İşbu vādīde ki adı oldı ḫāk
Bī-sebeb birbirin ėtdiler helāk

7974 Ṣor ki burada ne ḥāṣıl ėtdiler
Ne iletdiler çü bundan gėtdiler

7975 Duracaḳ yėr ṣandılar bu menzili B307a
Sevdiler cān ile bu āb u gili

7976 Az zemānda oldılar cümle helāk D223a
Vāy aŋa kim ola menzilgāhı ḫāk

7977 Bu görinen reng ü bū berg ü nevā
Şemme-i gül gibidür endek beḳā

7978 Çünki söz buraya ėrişdi ʿayān
Ḫıżr ġayb oldı oradan nā-gehān

7979 Şāh çün fikr ėtdi işbu sözleri
Yaş yėrine ḳan aḳıtdı gözleri

7980 Zühdi andan ṣoŋra ʿādet eyledi
Ėrte vü gėce ʿibādet eyledi

7981 Taṣfiyeyle ėtdi göŋlin āyine
Ki ⁀oldı rūşen ġayb aŋa herāyine

7982 Ḳıldı aḫlāḳını gey tehẕīb ol
Ėtdi dīn esbābını tertīb ol

7983 Ol ki beglikde ʿubūdiyyet ḳıla M248b
Dünyī vü ʿuḳbī aŋa rūzī ola

7984 Aḥmedī'nüŋ sözlerin diŋle nedür D223b
Ki ⁀aŋa ne yāḳūt olur hem-tā ne dür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7985 gişidür, D kimsedür

7986 Ney bir āletdür ara yėrde, DZ Ara yėrde ney bir āletdür

7989 Ṣūretā ger, M Ger bu ṣūret; ḫor, D çün; AHM olur ise, B olursa, CDZ oldıysa

7990 Maʿniyi, A Maʿnini; ki (C -)

7991 ACDZ **naḥl**-i, BHM **naḫl**-i; Ṣūreti ḫor, D Ṣūretā çün

[7992 – D'de 7995'ten sonra geliyor]

7992 kim (A -); ACM **pür-**, BDHZ **bir**; AHMZ Nefʿi, BCD Nefʿ; daḫı yoḳ (B yoḫ) anda, M anda yoḳ daḫı

[7993-8008 < Z]

D *Ṭaʿn Aḥmedī li-Şeyḫoġlı*

7993 Cüşşede nola, D Cünnede noldı; ACHM **Çün sözi derd ehline oldı**, BD **Çünki sözi oldı cānlara** (D her derde); ṭabīb, A naṣīb

7994 tecellīde, D tecellīden

7995 ACHM **siḥr-i beyān**, BD **siḥrü'l-beyān**; ʿayān, D hemān

ACH Der taʿrīż ber (H -) baʿżī (C baʿż) ez şuʿarā

B Der meẕemmet-i ḥikāyet-i ner-nāz (?) güften-i şuʿarā

M Ṭaʿn kerden-i muṣannif be-ser-i Şeyḫ[oġlı]

7996 ḥikāyet, M rivāyet; söyleye, B diŋleye

7997 ACH **Adını kāmil getüre mi**, BD **Kāmil anı nėce getüre**

7998 ki ͡anda ʿavret adı bula yol, M ki ʿavret adı anda bula yol, D kim anda ʿavret adı yol bula

7999 ACH **söyleye ... eyleye**, BDM **diŋleye ... eyleye** (M aŋlaya)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ḫātime-i dāsitān

7985 Ol degül işbu kelāmı söyleyen — H268a
Daḫı gişidür bunı şerḥ eyleyen

7986 Ney nüvāsı ayruġuŋ durur yaḳīn — C281b, Z192a°mük
Ney bir āletdür ara yėrde hemīn

7987 Dürr-i maʿnī kim ḳalemden dökilür — B307b
Bī-gümān ol bir daḫı yėrden gelür

7988 Aḥmedī ḫor ise sözidür ʿazīz
Baḳmaŋ aŋa sözlerini diŋleŋiz

7989 Çünki maʿnīde ʿazīz oldı ḳalem
Ṣūretā ger ḫor olur ise ne ġam

7990 Rengine müşküŋ baḳup ḳılma ḫaṭā
Maʿniyi gör ki ⁀aŋa olmışdur ʿaṭā

7991 Buldı maʿnī ʿizzetin naḫl-i ʿasel
Ṣūreti ḫor oldıyise ne ḫalel

7992 Gerçi kim pür-nakşdur ṭāvūs-ı ner
Nefʿi ne çün daḫı yoḳ anda hüner

7993 Cüs̱sede nola giçiyse ʿandelīb
Çün sözi derd ehline oldı naṣīb

7994 Çünki ḳamu ṭaġdan alçaḳ oldı Ṭūr
Gör tecellīde nėcesi buldı nūr

7995 Aḥmedī'nüŋ sözidür siḥr-i beyān
Daḫılar sözi yalan ḳıṣṣa ʿayān

Der taʿrīż ber baʿżī ez şuʿarā

7996 Er gerek erden ḥikāyet eyleye
Er nėce ʿavrat sözini söyleye

7997 Ol ki nāḳış-ʿaḳl u nāḳış-dīn ola — M249a
Adını kāmil getüre mi dile

7998 Dil ki Ḥaḳ ẕikrine ālet oldı ol — D224a, H268b
Ḥayf ki ⁀anda ʿavret adı bula yol

7999 ʿAvretüŋ her kim sözini söyleye — B308a
Gendünüŋ naḳşını ẓāhir eyleye

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[8000 < D]

8001 AM ḫār-ı, BCDH ḫār

[8001/8002 – BDM:

Çün ḳalem ʿavret adın yazdı (B + ol) günāh / Yėrini ḳıldı anuŋ āb-ı siyāh]

8002 işi, M sözi; Niʿmete, D Niʿmet

8003 Boyayup, B Bezeyip; ACHM **düzinmek**, BD **düzetmek**; zülf ü, D zülf, M zülf-i

8004 Ġaybet ... ḫūyı, A Ġıybet ... ṣuyı; ABC aşı, DH işi, M ḫusī (?)

8005 (< D) ACH Ḳarılıḳda, B Ḳarıduḫda, M Ḳarı olsa; AM pūzevenglikdür, C pīzevenglikdür, B pūzeveglıḫdur, D būzeveglikdür

8006 Ki (D -)

8007 arı, C berī, D biri

8008

AC Dāsitān-ı iʿrāż-ı İskender ez dāre'l-ġurūr ve (C -) ikbāl be dāri'l-sürūr

B Dāsitān-ı inṣāf nemūẕen-i İskender ve tehdīb [tehẕīb] kerden-i aḫlāḳ ve ʿazm kerden be-Ḥicāz

H Dāsitān-ı iʿrāż-ı İskender ez dārü'l-ġurūr

M Āġāz-ı dāsitān reften-i İskender be-ḥac

Q Āġāz-ı dāsitān

Z İnṣāf nemūẕen-i İskender ve tehẕīb kerden-i aḫlāḳ

AC Muḳaddeme-i dāsitān

[8009 – QZ'de metin burada devam ediyor]

8009 bāġından, D bāġında

8010 ACHM **Çünki sen** (M -), BZ **Sen ki**, DQ Söyle kim; bigi (Z gibi), DQ teg

8012 ṭarīḳatden, M ḥaḳīḳātden; söylegil, Q eylegil

ACHMZ Maṭlaʿ-ı dāsitān

D Muḳaddeme-i dāsitān

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

8000 Kim olur ʿavret ki ⁀anı söyleyeler C282a
Ya anuŋ işini şerḥ eyleyeler

8001 Çünki Ādem baḳdı ʿavretden yaŋa
Ḫuld bāġı ḫār-ı rāh oldı aŋa

8002 ʿAvretüŋ işi nedür mekr ü ḥiyel
Niʿmete küfrān u hem ceng ü cedel

8003 Boyayup yüzine vėrmek reng ü būy
Āyine dutup düzinmek zülf ü mūy

8004 Bī-vefālıḳ hem ḫıyānetdür işi
Ġaybet ü yalancılıḳ ḫūyı aşı

8005 Ḳaḥbeliḳdür işi olduḳda cüvān
Ḳarılıḳda pūzevenglikdür hemān

8006 Pes gerek faẕl ehline vācib ola
Ki ⁀anlaruŋ adın getürmeye dile

8007 Dil ki Taŋrı ẕikrinüŋ ola yėri
ʿAvret adından gerek ola arı

8008 Çün aġız Ḳurʾān yėri durur yaḳīn
ʿAvret adın ḳomaya ⁀anda ehl-i dīn

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Dāsitān-ı iʿrāż-ı İskender ez dāreʾl-ġurūr ve iḳbāl be dāriʾl-sürūr Q275b, Z192a°mük

Muḳaddeme-i dāsitān

8009 Olma ḫāmūş söyle ėy mürġ-ı seḥer
Vėr bize firdevs bāġından ḫaber

8010 Çünki sen bülbül bigi ⁀olduŋ ḫoş-nüvā B308b, M249b
Vaḳt-i gül ḫāmūşlıḳ olmaz revā

8011 ʿAḳl dutmışdur benefşe bigi güş A69b
Tā ki sėnüŋ sözlerüŋi ėde güş

8012 Geh şerīʿatden rivāyet eylegil H270a
Geh ṭarīḳatden ḥikāyet söylegil

8013 Çünki Ẕü'l-ḳarneyn'e oldı bu ʿayān, DQZ Çün Aresṭu şāha eyedi beyān; cihān, Q ʿayān

B Maṭlaʿ-ı dāsitān

8014 anı kim vefāsızdur, DQZ şeh kim bī-vefā durur; ACH Ėtmedi ‿ėtmez kimseye ol hīç, M Ėtmedi ėtmez kimesneye, B Ėtmedi kimseye ėtmez hīç, DQZ Kimseye ėtmedi ėtmez hīç

8015 ser-tā-be-ser, M çün ser-te-ser, Q ol ser-be-ser; ʿUḳbīyi, DQ ʿUḳbī

8016 reẕāyilden, Q zevāyilden

8017 Gördi, M Bildi; kim (Q -); bī-beḳādur, D bī-vefādur

8018 bėslemek, B yörimek; yėglik, D beglik degül

8020 (< Q) işe, B işi

8021 (< Q) begligine, D begligini; bula, B ola; yol, D ol

[8022-8023 – Q'da yalnız 8022a 8023b]

8022 (< Z) ACHM **Vėrmedügüŋ ḫalḳ elinden**, BD **Ḫalḳdan vėrmedügüŋi** (B vėrmedügüni) alasın

8023 ola şād, Q olasın

AC Ḳıṣṣa-i rūbāh ve üftāden be-ḫum-i nīl

B Fi'l-meṣel

D *Miṣāl ṣaʿleb vaḳaʿat fī denni'n-nīl*

H Ḳıṣṣa-i rūbāh

M temṣīl

Q *Fī maʿnī et-temṣīl*

Z Meṣel-i rūbāh

8025 ACDHZ **Bu**, BMQ **Bir**; vardur, D durur; Düşiben boya küpine, DZ Boya küpine düşüben (D düşiben), Q Boyaġ küpine düşüp

8026 durdı (D ṭurdı), B vėrdi

8027 ėrürdi aŋa şuʿle (M nūr-ı), DQZ şuʿāʿ ėrgürdi (Q ürgüzdi) aŋa; ACDQ Ḫūb u, BH Ḫūb, M Ḫoş; ol (D -); ḫiżāb, C ḫaṣāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Maṭlaʿ-ı dāsitān

8013 Çünki Ẕu'l-ḳarneyn'e oldı bu ʿayān — C282b, Z201b
Ki ⁀evvel āḫir n'oldı nolısar cihān

8014 Bildi anı kim vefāsızdur sipihr — D224b
Ėtmedi ⁀ėtmez kimseye ol hīç mihr

8015 Dutmış idi dünyeyi ser-tā-be-ser
ʿUḳbīyi daḫı ⁀istedi ol nāmver

8016 Ḳıldı nefsini feżāyille arı
Ėtdi aḫlāḳın reẕāyilden berī

8017 Gördi ⁀anı kim bī-beḳādur salṭanat
Anja maġrūr olmaḳ olur şeyṭanat

8018 İşbu deh-rūze ḥaşem beglik degül
Ten bezeyüp bėslemek yėglik degül

8019 Beglik ol kim mülk-i cān maʿmūr ola
Ġayb şemʿiyle gönjül pür-nūr ola

8020 Beg ol ola kim var iken dest-res
Bir işe ėde bugün cāndan heves

8021 Kim yarın bundan çü gėder ola ol
Daḫı yėg yėr begligine bula yol

8022 Beglik ol mı genc ü māla ḳalasın — B309a
Vėrmedügüj ḫalḳ elinden alasın

8023 Beglik oldur kim olasın ehl-i dād
Ulu giçi ḳamu senden ola şād

8024 Ten bezeyüp dėmegil kim budur iş — M250a
Ḫulḳuj tehẕīb ėtmege düriş

Ḳıṣṣa-i rūbāh ve üftāden be-ḫum-i nīl

8025 Bu meṣel vardur ki bir dilkü meger — Q276a, H270b
Düşiben boya küpine oldı ter

8026 Cehd ile çıḳardı küpden gendüzin — Z193a[mük]
Vardı güne ḳarşu durdı gündüzin

8027 Çün ėrürdi anja şuʿle āfitāb
Ḫūb u ḫoş-revnaḳ görindi ol ḥiżāb

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8028 ACHM **Görinürdi gözde surḫ u sebz ü zerd** (M sebze zer), BDQZ **Surḫ u sebz idi tecellīde** (QZ taḫayyülde) vü zerd

8029 u (A -); ḫoş-reng, Q ḫoş-tuş; ACH **almışam**, BDMQZ **olmışam**; Rāstī budur, M Rāst bu durur

8030 Gendüyi, Q Gendüzin; dėyü, M dėyüben, QZ ṣanup, D ṣanıp; ACHMZ ṣāẕumān, Q ṣādmān, B nāgehān, D ol ʿayān

8031 eydüŋ ki, DMZ eyit ki, Q kim eyt

8032 BCDMQ yār (M -ler) ile mi (DQ -) ¯içdüŋ, AH içdüŋ mi yār ile,

8033 (< D) ʿayān ... beyān, B beyān ... ʿayān; Hem ... eyle, QZ Kim ... hem ėt

8034 ADH kim daḫı dėmeŋ baŋa, Q kim daḫı peleng (?) maŋa, C kim baŋa dėmeŋ daḫı, M kim dėmeŋ baŋa daḫı, B daḫı dėmeŋüz baŋa, Z daḫı baŋa dėmeŋ

8035 bėnüm, Q ḫurrem

8036 ki (AMQZ -); eydelüm, Z eyidelüm, DQ ėdelüm (Q + biz)

8037 eydüŋ, D ėdüŋ; ner, Q ber; Kim ... zīb ü ḫüsn, DQZ Cün ... ḫüsn (Z ḫūb) ü zīb

8038 (< Q) varur ... urur (C vurur), Z gėder ... ḳılur; ACH **celve**, BDMZ **cevlān**

8039 Sen daḫı, Q Dėdiler; ṭāvūs iseŋ, D ger ṭāvussaŋ, M ṭāvūssaŋ; Bāġa anda, M Bāġ içinde; celve, D cilve; urġıl, C vurġıl, Z ḳılġıl, Q ḳılur

8040 ben (Q men) celve (D cilve) nedür, M celve nedür ben; ACDHQ işi, B işe, M işde

8041 BCHQ ü fen, A fen, DM sen

[8041/8042 – DHMQZ:

Dilkü (Q Tilkü) anlara dėyemedi (Z dėmedi hīç) cevāb /

Şūm olur daʿvī (M daʿvā) ki düşmeye ṣavāb]

D *Fi't-temṯīl* ve ḫātime-i dāsitān

8042 AHQ ėt daʿvī ki olmaya, C ėt daʿvīŋi olmaya, D ėt daʿvīŋi kʾolmaya, B ėt ki daʿvī olmaya, M ḳıl kʾolma[ya] sözüŋde; yalan, Q ḳalan

8043 ACHM **Gėrü dilküsin bu renge**, BDZ **Dilkü bigi ṭonuŋa**, Q Tilkü gibi donuŋa; gendüzüŋe, DQ gendüŋe

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8028 Görinürdi gözde surḫ u sebz ü zerd
Hem müẕehheb-güne vü hem lācverd

8029 Dėdi kim zī ḫūb ḫoş-reng almışam D225a
Rāstī budur ki ṭāvūs olmışam

8030 Gendüyi ṭāvūs dėyü bī-gümān
Vardı dilküler ḳatına şāẕumān

8031 Pes ėdüben dilküler andan su'āl
Dėdiler eydüŋ ki nėce oldı ḥāl

8032 Gence mi ėrdüŋ kim olduŋ pür-feraḥ
Yā çemende yār ile mi ‿içdüŋ ḳadeḥ

8033 Şāẕılıġunı ė dilkü ḳıl 'ayān
Hem nedendür kibrüŋi eyle beyān

8034 Dėdi kim daḫı dėmeŋ baŋa rūbāh B309b
Ki ‿olmışam ben maẓhar-ı luṭf-ı İlāh

8035 Görüŋüz bėnüm cemāl ü rengümi
Fikr eyleŋ naḳş ile nīrengümi

8036 Pes dėdiler dilküler ki ‿eydüŋ bize
Kim ne dürlü ad eydelüm size

8037 Dėdi kim eydüŋ baŋa ṭāvūs-ı ner Q276b
Kim görürsiz bende zīb ü ḥüsn ü fer

8038 Dėdiler ṭāvūs gülzāra varur M250b
Anda gül ḳarşusına celve urur

8039 Sen daḫı ṭāvūs iseŋ gel varalum Z193b[mük]
Bāġa anda celve urġıl görelüm

8040 Dėdi kim ben celve nedür bilmezem H271a
Bilmedügüm işi da'vī ḳılmazam

8041 Dėdiler pes olmaduŋ ṭāvūs sen
Dilküsin daḫı ṭolu telbīs ü fen

8042 Sen daḫı ėy salṭanat da'vī ḳılan C283b
Cehd ėt da'vī ki olmaya yalan

8043 Gėrü dilküsin bu renge ‿aldanmaġıl
Olmaz adı gendüzüŋe ‿adanmaġıl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8044 dilerseŋ, Q isterseŋ

8045 Şāh ol durur ki, DQZ Şāhlıḳ (D Şāhlıḫ, Q Şāhlıġ) gerekse; Ḫālıḳ'uŋ, Q Ḫālıḳ'ın; ḳullıġın (=AH; BCDMQ ḳulluġın) ėde (DMQ eyle), Z ḳulluġını ḳıl

[8048-8050 – Q'da yalnız 8048a 8050b]

8048 şemer, H beşer

8049 aġaçdan, B aġaçda; ACHMZ **anı hergiz**, BD **hergiz anı**

8050 ACHQZ ferʿ ü, BD ferʿ, M nevʿ; aṣl, H aṣlı

[8051 < Q]

8052 içün ol, M içündür; Dėr ki, D Dėdi; *Naḥnü'l-āḫirūne's-sābiḳūn*, M *Naḥnü'l-evvelūne'l-āḫirūn*, Z *Naḥnü's-sābiḳūne'l-āḫirūn*

8053 anuŋçün Ḫaḳ yaratdı ʿālemi ... Ādem'i, Z Ḫaḳ anuŋçün yaratdı Ādem'i ... ʿālemi

[8053-8054 – Q iki beyti şöyle birleştiriyor:

Kim Ḫaḳ anuŋçün ėder secde melek / Devr anuŋçün ḳılur dāyim felek]

8053 ACHM **Anuŋçün Ḫaḳ**, BD **Ḫaḳ anuŋçün**; ʿālemi ... Ādem'i, D Ādem'i ... ʿālemi; Belki, D Bel

8054 anuŋçün ėder secde, D secde anuŋçün ėder; Devr, CD Devri

8055 Pes aŋa ⁀Ādem ferʿ olur (DMZ -dür) Ol, Q Hem Ādem ferʿ ola vü hem; aŋa, D ola, M -; bābı, D bābe, Q bāb; ki ⁀ėtdüm saŋa, M kim ėtdüm

Q Reften-i İskender be-cānib-i Ḥicāz

8056 hem, DQZ gey

ACZ ʿAzm-i İskender be-Ḥicāz

B ʿAzm kerden-i İskender be-Kaʿbe-i muʿaẓẓam

D *ʿAzīmet İskender ilā cānib Mekke*

H ʿAzm kerden-i İskender be-Kaʿbe-i Ḥicāz

M Reften-i İskender be-ziyāret-i ḥac

8057 Diledi kim ėde ol, DQZ Bes (Q Pes) diledi kim ḳıla; ol ḥażretde, B anda Ḫaḳḳ'a

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8044 Salṭanat dilerseŋ istiḥḳāḳ ile D225b
Nefsüŋi tehẕīb ėt aḫlāḳ ile

8045 Şāh ol durur ki Ẕü'l-ḳarneynvār
Ḥālıḳ'uŋ ḳullıġın ėde iḫtiyār

8046 Bu tene baḳma ki ne peyker durur
Nefsüŋi aŋla ki ne cevher durur

8047 Ḥālıḳ'ını ol gişi bilür hemīn B310a
Kim ne durur nefsini bile yaḳīn

8048 Ne durur ṣūretde ʿālem bir şecer
Ki ⁀aŋa maʿnīde sen olmışsın şemer

8049 Ger şemer olmasa aġaçdan ʿayān
Dikmeyeydi anı hergiz bāġbān

8050 Çün şemerçün dikilür imiş şecer
Pes şecerdür ferʿ ü aṣl aŋa şemer

8051 Ṣoŋsın illā mebde'üŋ oldı ezel Z194a[mük]
Fikr durur evvel ü āḫir ʿamel

8052 Anuŋ içün ol resūl-i ẕū-fünūn M251a
Dėr ki *Naḥnü'l-āḫirūne's-sābiḳūn*

8053 Kim anuŋçün Ḥaḳ yaratdı ʿālemi
Belki ⁀anuŋçün ḳıldı pīẕā Ādem'i

8054 Ādem'e ⁀anuŋçün ėder secde melek H271b
Devr anuŋçün ḳılur dāyim felek

8055 Pes aŋa ⁀Ādem ferʿ olur Ol aŋa aṣl Q277a
Aŋla işbu bābı ki ⁀ėtdüm saŋa faṣl

8056 Çün Sikender bildi dünyā ḥālini
Aŋladı hem āḫiret aḥvālini

ʿAzm-i İskender be-Ḥicāz C284a

8057 Diledi kim ėde ol ʿazm-i Ḥicāz
Varup ol ḥażretde ʿarz ėde niyāz

8058 Cemʿ ėdiben besī ḫayl ü sipāh
Kaʿbe'ye varmaġa ḳıldı ʿazm-i rāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8059 Baġdād'a gire (Q vara), DZ Baġdād'ı göre

8060 Ol, BZ Ki ‿ol; zemān ol yol ḳamu, Z zemānda ol yol; ADHMQ ol yolda bes (H pes), C ol yörede, B u ḳūt bes

8061 ol şāh-ı cihān (Z civān), Q şāh-ı nev-cüvān

8062 yolda ėder iken şāh, M yolda gėder iken şāh-ı, D şeh gėder iken ol yolda, QZ şāh ėder iken ol yolda

D *Azīmet İskender ilā deyr ve maḳālātüh bi'r-rāhib*

8063 ACHM **ol yolda**, BDQZ **yol üzre**; gişile, H gişiyile; ol deyre, D deyr girdi

ACH Resīden-i İskender be-deyr-i rāhib

B Dīẕen-i İskender ḥakīmī-rā ki der deyr riyāżet mī-kerd

M Resīden-i İskender be-deyr

Z Dīẕen-i İskender ḥakīm-rā der deyr riyāżet küned

8064 Girdi ... gördi, M Gördi ... girdi

8065 anda (Q -)

8066 Şāha, Q Şāh; lāyıḳ, DQZ gerek

8067 Ki ‿iltifātuŋ olmadı, DMQZ Ki ‿iltifāt (Q İltifāt) eylemedüŋ

8068 bėnüm ḳulumuŋsın, DZ sen bėnüm ḳulumuŋ, M bėnüm ḳulumuŋ sen, Q kim menüm ḳulumuŋ

8069 ḳuluŋa ḳul, D ḳuluŋ ḳulı; taḳrīr eylegil, D tefsīr eyle kim; AHM ki ‿anı, BCDQ anı; bilem, M ḳılam

8070 Ki ‿ol, QZ Ol

8071 olursın, BZ olasın

8073 olur, D ola

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8059 Diledi evvel ki Baġdād'a gire — B310b, D226a
Pes oradan Ka'be'den yaŋa vara

8060 Ol zemān ol yol ḳamu ma'mūr idi
Āb u zād ol yolda bes mevfūr idi

8061 Pes varup Baġdād'a ol şāh-ı cihān
Ḳıble yolını dutup oldı revān

8062 Gördi yolda ėder iken şāh seyr
Yapılu bir püştede bir yüce deyr

8063 Ḳoyıban ol yolda ḫayl ile sipāh
Vardı iki gişile ol deyre şāh

Resīden-i İskender be-deyr-i rāhib — Z194b[mük]

8064 Girdi şāh ol deyre gördi bir ḥakīm
Orada olmış riyāżetle muḳīm

8065 Ėrte gėce ⁀anda 'ibādet eylemiş — M251b
Ṭā'ati gendüye 'ādet eylemiş

8066 Şāha ol hīç iltifāt eylemedi
Eyle kim lāyıḳ durur söylemedi

8067 Şāh dėdi kim sebeb n'oldı saŋa — H272a
Ki ⁀iltifātuŋ olmadı hergiz baŋa

8068 Dėdi bėnüm ḳulumuŋsın ḳulı sen — Q277b
Cāyiz olmaz 'izzet ėtsem saŋa ben

8069 Dėdi ben nėce ḳuluŋa ḳul olam — A70a
Baŋa taḳrīr eylegil ki ⁀anı bilem

8070 Dėdi ḳul olup durur şehvet baŋa — C284b
Ki ⁀ol ḥaḳīḳat ḫ^{v}āce olmışdur saŋa

8071 Çünki ḫ^{v}āceŋ ḳul ola baŋa 'ayān — B311a
Sen ḳuluma ḳul olursın bī-gümān

8072 Ḳaldı ḥayrān işbu söze şehriyār
Çıḳdı gözinden ḳamu şehr ü diyār

8073 Rāst söz munşıflara ⁀olur kārger
Gerçi bī-inṣāfa ėtmez ol eṯer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8074 kim, B ki; dėseŋ, Q dėrseŋ

8075 ACHM sözüŋüŋ dürri, DQ sözüŋdür dürr (Q dürri [?]), B sözüŋ ögütdür

8076 Ḥaḳ'dan ... dūr olmaġıl, D Dmenden (?) ... durmaġıl, Q Cāndan ... durmaġıl

8077 (< Q) anda ki ⁀ol, M andaġı; ser-āb, B sīr-āb, Z şerāb; olmaz, DZ degül; cüz serāb, D çün şerāb

8078 ki (Q -); düz ... düz, Q dūr (?) ... -dür; ACHM Ḥüsn-i ḫulḳı gendüŋe pīrāye, B Ḥüsn ü ḫalḳa nefsüŋi pīrāye, QZ ʿAdli sen gendüzüŋe pīrāye, D ʿAdli sen gendüŋe bīrāriye (?)

8079 ACHM **Ẓulmüŋ**, BDZ **Ẓulm**, Q Ẓālim; ėt ... ėt, A ḳıl ... ḳıl; ʿAdli, Q ʿAdl; gendüzüŋe dāyim, M dāyim gendüzüŋe

8080 Ṣunmasun kimse dėr iseŋ, Q Ṣunmasun dėrseŋ kimesne, Z Ẓulm ṣunmasun; bāde (B bāẕe) nūş ėdiben, DQZ mey nūş ėdibenüŋ; olma, Q ola; mest, A pest

8081 (< H) ACD[Q?] Mülk, B Milk, M Milki; ṣaḳlayan (Z saḳlayan, B saḫlayan), Q saḳlayanı; ola, DZ ėde; ACHM çün, DQZ çü, B ki

8082 şubān, DQ çubān; yėdürür, Z yėdüre

8083 dėseŋ, MQ dėrseŋ; gişiye sen, M gişilere

[8083/8084 – QZ:

ʿAvret ile meşveret eylemegil / Rāzuŋı cāhillere söylemegil]

8084 (< B) Bī-edeb gişiyle, DQZ Şer sėven gişiye

8085 Baḫta (DZ Taḫta) dilerseŋ (M dėr iseŋ) ki ėrmeye, Q Baḫtuŋa dilerseŋ olmaya

[8086-8087 – D ↲]

[8086 < QZ]

8087 Dileseŋ ki (M -) ⁀ėrmeye göŋlüŋe, DQZ Ger dilerseŋ göŋlüŋe ⁀ (Q göŋlüŋ) ėrmeye; esbāb işe urma, M işe urmaġıl

8088 Sözi, B Sözüŋ, Q Söze; Söyleyecek, B Söyleyicek; āḫir, Q aŋa

8089 (< CQZ) Ol ki ... Yėg ki, H Yėg ki ... Ol ki

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8074 Pes dėdi şāh aŋa kim ėy hūşmend — D226b
Nola dėseŋ baŋa birḳaç dürlü pend

8075 Kim sözüŋüŋ dürri ėy dānā-yı kār
Ḳulaġumda olayidi gūşvār

8076 Dėdi kim dünyāya maġrūr olmaġıl
Ḥaḳ'dan aŋa tekye ⁀ėdüp dūr olmaġıl

8077 Dėme sīr-āb olam anda ki ⁀ol ser-āb — Z195a[mük]
Kim görinür saŋa olmaz cüz serāb

8078 Ger dilerseŋ ki ⁀ola devlet naẓmı düz
Ḥüsn-i ḫulḳı gendüŋe pīrāye düz

8079 Ẓulmüŋ encāmı nedür endīşe ėt
ʿAdli gendüzüŋe dāyim pīşe ėt

8080 Ṣunmasun kimse dėr iseŋ mülke dest — M252a
Cām-ı bāde nūş ėdiben olma mest

8081 Mülk ṣaḳlayan kim ola bāde-nūş
Nėce ṣaḳlaya çün andan gėde hūş

8082 Çünki ġāfil yatıp uyıya şubān
Ḳoyını ḳurda yėdürür bī-gümān

8083 Memleketde olmasun dėseŋ ḫalel — Q278a, H272b
Vėrmegil ṭāmiʿ gişiye sen ʿamel

8084 Bī-edeb gişiyle olma hem-nişīn
Kim ḳılur nefse eşer ṣoḥbet yaḳīn

8085 Baḫta dilerseŋ ki ėrmeye güzend — B311b, C285a
Gendüzüŋi görüp olma ḫod-pisend

8086 Ḫod-pisend olduġıçün şeyṭān yaḳīn
Adı olmışdur racīm ü hem laʿīn

8087 Dileseŋ ki ⁀ėrmeye göŋlüŋe nedem
Bitmeyince ⁀esbāb işe urma ḳadem

8088 Sözi evvel gey tefekkür eylegil
Söyleyecek sözi āḫir söylegil

8089 Ol ki söylemedin ebkem olasın — D227a
Yėg ki sözi söyleyüp kem olasın

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8090 AH **işinde**, BCMQZ **işde**, D işid; kimseneye (D kimsene ne) ṭanmaġıl (M dınmaġıl), Q kimsene danışmagil; yavuz ad adanmaġıl, B yavuz el ṣunmaġıl, Q yavuza aldanmaġıl

8091 ki (M -); saŋa, B sėni

8092 vü ėtme, M ėtmegil

8093 Söyledügüŋ, DZ Söyleyicek, Q Söyleyincek

[8093/8094 – H'de 8089. beyit mükerrerdir: Ol ki ... Yėg ki ...]

8094 Dileseŋ, DM Diler iseŋ; ki (MQ -); Ḥilm, D Ḥükm; boyuŋa gey, Q boyuŋa ṭay

8095 yėrine, D peyveste; Ḫālıḳ'uŋ ... Rāzıḳ'uŋ, DQZ Rāzıḳ'uŋ ... Ḫālıḳ'uŋ

8096 Düşmenüŋüŋ rıfḳına, M Düşmenüŋ yumşaḳ sözine

8097 (< BQZ) durur dėmegil tiryāḳ, D -dür tiryāḳ dėmegil

8098 (< BQZ) yılana (M ılana), D eline [ılana?]; ACH nūş-ı dārū, DM nūş-dārū

8099 ABHM dėseŋ, CDQZ dėrseŋ; Dāyim, DQZ Gerek; ACH **riyāsetde**, BDMQZ **siyāsetde**

8100 ḳıl, Q ėt

8101 (< D) eyle kim ol durur, M eylegil kim odur; Ger, M Kim; isder (QZ ister) iseŋ aŋa, B isterseŋ anuŋla

8102 (< Q) ola (H K'ola) hem anuŋ ser-encāmı, DZ ser-encāmı anuŋ ola

8103 Şehvete ʿaḳluŋı eyleme (B ėtmegil), DQ Şehvete eyleme ʿaḳluŋı (Q ʿaḳluŋa), Z ʿAḳluŋı eyleme şehvete; tebaʿ, Q sebuʿ

8104 (< QZ) ʿAḳl ... olmamaḳ (B olmamaḫ), M ʿAḳlı ėtmemek

8105 (< Q) ACHM **Mefsede ehlin**, BDZ **Bī-hünerleri**; Nesneŋi nā-müsteḥaḳḳa (Z bī-müsteḥaḳḳa), D Nesne kim nā-müsteḥaḳdur

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8090 Ḫayr işinde kimseneye ṭanmaġıl
Şerri terk ėt yavuz ad adanmaġıl

8091 Ḫalḳ içinde gendüzünį ėtme medḥ Z195b[mük]
Diler iseŋ ki ⁀ėtmeyeler saŋa ḳadḥ

8092 Mülki dilerseŋ ḫalelden ola dūr
Ṭā'at eyle Ḫaḳḳ'a vü ėtme fücūr

8093 Ṭāḳatuŋca ḫalḳa eylük eylegil
Söyledügüŋ sözi ṭoġru söylegil

8094 Dileseŋ ki ⁀ola işüŋ peyveste gey
Ḥilm ṭonın ḫil'at ėt boyuŋa gey

8095 Şükrini yėrine getür Ḫālıḳ'uŋ M252b
Ḫalḳa ḫayr ėt vėrdüginden Rāzıḳ'uŋ

8096 Düşmenüŋüŋ rıfḳına inanmaġıl
Anı saŋa eylük ėde ṣanmaġıl

8097 'Unf durur düşmenüŋ luṭfi saŋa H273a
Zehr durur dėmegil tiryāḳ aŋa

8098 Nerm dėyü yılana el ṣunmaġıl
Nīşin anuŋ nūş-ı dārū ṣanmaġıl

8099 Olmasun dėseŋ riyāset işi süst
Dāyim olasın riyāsetde dürüst

8100 Pīşe ḳıl gendüzüŋe ṣıdḳ u ṣafā B312a, Q278b
'Ahd ėdicek 'ahdüŋe eyle vefā

8101 Ḥikmete cehd eyle kim ol durur iş C285b
Ger kemāl isder iseŋ aŋa düriş

8102 Gey ṣaḳın gey bir işe urma ḳadem
Kim ola anuŋ ser-encāmı nedem

8103 Ėtme nefsüŋ ārzūsına ṭama'
Şehvete 'aḳluŋı eyleme teba'

8104 Nefs şeyṭān durur u 'aḳluŋ melek
'Aḳl nefse tābi' olmamaḳ gerek

8105 Mefsede ehlin ḳatuŋa dėrmegil
Nesneŋi nā-müsteḥaḳḳa vėrmegil

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8106 işe (=ABC; HM işi), DQZ işde; Ḫūb ʿādetlerde, DQZ Eyü (Q İri) ʿādetleri; takṣīr, D taġyīr, M teʾḫīr

[8106/8107 – DZ:

Cüst ol her maṣlaḥatde olma süst / Rāy ile ⁀işle her işi ki ⁀ola dürüst]

8107 göŋline ... olup, D göŋlinde ... oldı; ḥakīm-i hūşmend, M ḥakīmi sūdmend

8108 ḫayr-bād ėtdi ⁀anda, DZ ḫayr yād eyledi; oradan, H oradın

8109 u (BM -); Yolda, DQ Yola; gördiler, B buldılar

ACH Resīden-i İskender be-daḫme-i (H be-duḫme-i) ʿĀd

B Dīẕen-i İskender Keyvān-ı ʿĀd-rā

M Resīden-i Sikender be-ḫayme-i ʿĀd

Z Dīẕen-i İskender türbe-i Keyvān-ı ʿĀd

8110 ACH **muḥkem ü muṣmet-**, BDMQZ **ġāyet ü** (Q ġāyete, B yuvlaġ [?] u) **muḥkem-**

8111 urup, Q urmış

8113 urıcaḳ (B urıcaḫ, A urıncaḳ), Z uruban; Oldı elinde ⁀anuŋ, H Oldı ⁀anuŋ elinde; ACH ol pūlād, B pūlāẕ, DQZ pūlād, M pūlād-ı

8114 durur, Q düzlü (?)

8115 cihāndan, QZ cihānda

8117 ser-te-ser, MQ ser-be-ser

8118 yöridibenüŋ (CZ yörüdibenüŋ), Q yordurup anda; saṭra, A saṭr

8119 Ki ⁀ėy, B Kim, C Ki; ola dėyüben (Z dėyen bu), Q olsun dėyen

8120 Kimseye vėrmedi vü vėrmez, B Kimseneye vėrmedi vėrmez, Q Kimse vėrmedi vü vėrmez hīç

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8106 Ḫayr işe hīç te’ḫīr eyleme D227b
Ḫūb ʿādetlerde taḳṣīr eyleme

8107 Şāh göŋline pisend olup bu pend Z196a[mük]
Dėdi şād ol ėy ḥakīm-i hūşmend

8108 Ol ḥakīme ḫayr-bād ėtdi ͡anda şāh
Pes oradan ḳıldı gėrü ʿazm-i rāh

8109 Şāh u leşker çünki yola girdiler
Yolda gėderken bir eyvān gördiler

Resīden-i İskender be-daḫme-i ʿĀd M253a

8110 ʿĀlī eyvān muḥkem ü muṣmet-nihād
Yapup ėrürmiş anı Keyvān’a ʿĀd

8111 Bir ṭılısm urup aŋa bünyād ile H273b
Ḳapusını baġlamış pūlād ile

8112 Tā ki ol eyvāna kimse girmeye B312b
Anuŋ içinde ne vardur görmeye

8113 Ol ṭılısma el urıcaḳ şāh-ı Rūm
Oldı elinde ͡anuŋ ol pūlād mūm

8114 Çünki girdi gördi anda şehriyār
ʿĀcdan bir taḫt durur zer-nigār

8115 Taḫt üzre tācıla bir nāmver C286a
Yatmış olıban cihāndan bī-ḫaber

8116 Sāliyān yatmış ki hergiz durmamış
Gözlerin açup cihānı görmemiş

8117 Başı ḳatında durur bir levḥ-i zer Q279a
Bir yüzi levḥüŋ muraṣṣaʿ ser-te-ser

8118 Bir yüzinde yöridibenüŋ ḳalem
Anda birḳaç saṭra urmışlar raḳam

8119 Ki ͡ėy benüm ola dėyüben şarḳ u ġarb Z196b[mük]
İns ü cinn ile ėden peyveste ḥarb

8120 Ġarre olma çerḫe ki ͡ol nā-mihrübān
Kimseye vėrmedi vü vėrmez amān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8121 Sėnüŋ ile ger bugün ol, HM Senüŋ ile ol bugün ger; ḳıla, B ėde; **ėde** (=ACM; BDHQZ **ėder**) anı naḳṣ (AZ naḳż), C anı ėde naḳṣ

8122 ki ʿĀd'em ḥükm eyledüm, D ʿĀd'um ḥükm eyledüm ʿālem; Şarḳ u, D Şarḳa; yüz (Z -)

8123 ʿĀlemi cümle, Q Cümle-i ʿālem

8124 Cehd ile bī-ḥad çekiben, DZ Cehd ile çekibenüŋ çoḳ (D çoḫ), Q Cidd ü cehd ü zecr ile çoḳ; māl u, M māl ile, DQ çoḳ (D çoḫ) māl u

8125 Ulu sulṭān idüm ü, M Bir ulu sulṭān idüm; deryā vü, CH deryā-yı

8126 Ėrmeye baḫtuma dėr iken, DQZ Dėr iken ėrmeye (D k'ėrme[ye]) baḫtuma (Q taḫtuma); Baŋa nā-geh ėrdi çengāl-i, D Nā-gehān ėrişdi baŋa ḫod, QZ Nā-gehānī baŋa (Q Nā-gehān maŋa) ėrişdi

8128 fāyide (Q ḳayda), C aṣṣı; Bėni gör ʿibret yėterem ben saŋa, DQZ Gerçi ġarre olmış idüm (D idim) ben (Q men) aŋa

[8128/8129 – DZ:

Çün ecel gelüp (D geldi) beni gėderdi zār / Sen daḫı beni (D bėni) görüp ḳıl iʿtibār

Baḳ (D Baḫ) ne yavuz ḥāle düşmişem baŋa / Beni (D Bėni) gör ʿibret yeterem ben saŋa]

8129 (< QZ) ol, bu; ABDH Ayruġ, CM Ayruḳ

8130 (< Q) ėdesidür, M ėdiserdür, D anı ėder

8131

D *Vuṣūl İskender ilā mīḳāt el-ḥac*

Z Be-cāy āverden-i İskender menāsik-i ḥac-rā

8132 ABZ cüvān, CDHMQ cihān

AC Be-cāy āverden-i İskender menāsik-i ḥac-rā

M Resīden-i İskender be-mīḳāt-i Kaʿbe

8133 Evvel, M Ol; girdi, Q geydi

8134 ḫilʿatin, Q ḫilḳatin

8135 remy-i cimār (Z ḥicār), M Rūmī ḥicār [*remy-i cimār*'dan değiştirilmiş?], Q biri [yėri?] niẓār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8121 Sėnüŋ ile ger bugün ol ḳıla ʿahd D228a
Yarın ėde anı naḳṣ ėtmege cehd

8122 Ben ki ʿĀd'em ḥükm eyledüm müdām
Şarḳ u ġarba biŋ iki yüz yıl temām

8123 ʿĀlemi cümle benüm ṣanmış idüm
Bu cihān ʿahdine inanmış idüm

8124 Cehd ile bī-ḥad çekiben dürlü renc M253b
Cemʿ ėdüp yıġmış idüm māl u genc

8125 Ulu sulṭān idüm ü ṣāḥib-şükūh B313a
Ṭoluyidi leşkerüm deryā vü kūh

8126 Ėrmeye baḫtuma dėr iken ḫalel H274a
Baŋa nā-geh ėrdi çengāl-i ecel

8127 Çün ecel çengāline oldum esīr
Kimse bulınmadı baŋa dest-gīr

8128 Māl ü mülküm fāyide ͡ėtmedi baŋa
Bėni gör ʿibret yėterem ben saŋa

8129 Zaḥmet ile dėrdügüm ol māl ü genc
Ayruġ almış baŋa ḳalmış mār u renc

8130 Anı kim baŋa ėdüpdür bu cihān A70b, C286b
Saŋa daḫı ėdesidür bī-gümān

8131 Şāh anı oḳıyup aġladı zār Z197a[mük]
Gözlerinden dökdi ḫūnīn cūybār

8132 Pes ol eyvāndan çıḳup şāh-ı cüvān
Oldı gėrü Kaʿbe'den yaŋa revān

Be-cāy āverden-i İskender menāsik-i ḥac-rā

8133 Kaʿbe'nüŋ mīḳātına çün ėrdi şāh Q279b
Evvel iḥrāmuŋ ṭonına girdi şāh

8134 Çıḳarup tenden reẕāyil ḫaşletin D228b
Geydi raġbetle feżāyil ḫilʿatin

8135 Çünki ḳıldı varıban remy-i cimār
Sürdi dīvi bāṭınından nāmdār

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[8136-8138 < QZ]

[8137-8138 – B ↲]

8137 Allāh, M Ḥaḳ

[8138-8139 – M ↲]

8139 Ṣafā vü, B Ṣafā-yı, Q Ṣafā

8140 ACDHZ **Beytu'llāh'a girdi**, BMQ **Beytu'llāh'ı gördi**; ḳuds gülzārını, DQZ cennet-i firdevsi

[8141-8148 < QZ]

8141 ACDM *Allāhu nūr*, BH Allāh'ı nūr

8142 ėtdi, B oldı

8143 çün aŋa ėrdi, D çünki oldı ol

8144 Pāk, A Var; varlıġuŋdan maḥv, D dirliginden pāk

8145 (< D) ABH bulur, CM bulup

8146 ABDH temām ... bī-kelām, C hemān ... bī-gümān, M temām ... bī- gümān

8147 A bür, B bürr, CDM pür, H berr

8148 ABCD Nuṭfe, H Nuṭḳa, M Nukṭa; çün kim, B çünki

8149 ol dergāhda (D dergāhdan), M çün dergāha o; [8149b – Q'da bunun yerinde şu mısra var (krş. 8151b): 'Arż ėtdi Mālikü'l-mülk'e niyāz]

8150 ṭahāretle tenini, Q ṭahāret ile teni

8151 evde, Q arada; [8151b – Q'da bunun yerine şu mısra var (krş. 8149b): Ėtdi ol dergāhda ol çoḳ niyāz]

8136 Her ki tenden nefs dīvin sürmeye
Kaʿbe'ye varsa Ṣafā'yı görmeye

8137 Sen eger senden bu dīvi süresin B313b
Ḳamu yėrde ͡Allāh nūrın göresin

8138 Merve'de kesb-i mürüvvet eyledi M254a
Ol Ṣafā'yile fütüvvet eyledi

8139 Çün Ṣafā vü Merve'ye ʿazm ėtdi şāh
Bāṭınına biŋ ṣafā vėrdi İlāh

8140 Çünki Beytu'llāh'a girdi oldı şād H274b
Ḳıldı anda Ḳuds gülzārını yād

8141 Buldı anda dürlü esrāra ẓuhūr
Rūşen oldı göŋline *Allāhu nūr*

8142 Eyle ėtdi ol arada maḥv-ı ẕāt
Ki ͡anda ḳalmadı beşerlikden ṣıfāt

8143 Gendülikden çün aŋa ėrdi fenā
Buldı Ḥaḳ'dan ol fenāyiçün beḳā

8144 Bulmaġ isterseŋ Ḥaḳ'a ėrmege yol C287a
Pāk gendü varlıġuŋdan maḥv ol

8145 Maḥv olup bulur göge şeb-nem ẓuhūr
Fānī olmayınca olmaz şemʿ nūr

8146 Dāneliḳden dāne çıḳmazsa temām
Ne gül ü ne lāle olur bī-kelām

8147 Ḳaṭre ṣulıḳdan çıḳıcaḳ dür olur
Toḫm ṣūret terk ėdicek bür olur

8148 Nuṭfe çün kim ṣūretüŋ terkin ḳılur
Gör Muṣavvir'den ki ne ṣūret bulur

8149 Pes ṭavāf ėdibenüŋ ḳıldı namāz B314a
Ėtdi ol dergāhda ʿarż-ı niyāz

8150 Çün ṭahāretle tenini ḳıldı pāk
Göŋli iḫlāṣ ile oldı tābnāk

8151 Ḳıldı ol evde ḫużūʿ ile namāz D229a
ʿArż ėtdi Mālikü'l-mülk'e niyāz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8152 ACHM oldur kim ola anda, B oldur ola anda çoḫ, DQ ol durur k'ola anda, Z ol durur ki anda ‿ola; ACM ḫuşū' ... ola bī-ḫuẕū', BH ḫuẕū' ... ola bī-ḫuşū', Q ḫuşū' ... anda yoḳ ḫuẕū'

8153 Sen gerek sırrın, DQZ Sırrını gerek; namāzuŋ, Q namāzın; ABCH Pes (B Bes) gey (C ki) ... anı, M Belki ... anı, DQZ Bes (Q Pes) anı ... sen

8154 çoḳ durur namāz içre, D ṭoludur namāz āz u (D nāz-ı), Q ṭoludur namāz içre

8156 ACHMQ **Andan**, BD **Anda**; durur ol, M durur

8157 vü ṣūretle, M ṣūretdür, Q ṣūret buldı; müşāhiddür, M müşāhetdür, Q müsā'iddür

8158 ad, Q yād; Ġayb-ı ġayb (B Ġayb ġayba) ol Ḥaḳ'dur anı eyle yād, Z Ġayb-ı ġayba ilte gendüyle bilād

8159 (< Z) yādı, D bādı, Q adı; Ġayb-ı ġayba, B Ġayb ġayba, Q Ġayb-ı ġayb; gendüyile ‿iltebile, DQ ilete (Q èline) gendüle bile, M ala ġayb iltebile

8160 (< Q) ACDHZ **getürdi**, BM **yètürdi**

8161 (< DQZ) şāh ... şāh, B ol ... ol; ACH yètürdi, M bitürdi, B getürdi

8162 getürdi ‿èdüp, D getürdi eb (?), Q getürüp; ADM[Q?] buḫtī, C baḫtī, H puḫtī, B buġdī

8163 ABCDQ Ṣan ile, HZ Ṣayıla, M Ṣayula; ḳamusın (Q ḳamusını) şāh-ı 'Acem, M cümle şāh-ı muḥterem

8164 ABDM[Q?] miṣḳāl, CHZ miṣḳāl-ı; nuḳre, DQZ sīm ü (Q -)

8165 Ḥāżır ètdürüp, DZ Getüribenüŋ, Q Getürüben ol; yèrde, DZ evde, Q èvde; ḳıldı ḫalḳa, D ḳamu ḳıldı

8166 dervīş hergiz (AZ hirgiz), M hergiz dervīş, D bes hīç yoḫsul; mālıyile, DQZ mālıyle ol

8167 vèrdi, A oldı; Mālı ... ḳıl, Q Māl ... ḳıldı; ḫayra ṣarf ètmek, B ṣarf ètmege ḫayra;

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8152 Ṭā‘at oldur kim ola anda ḫuşū‘
Ṭā‘at olmaz ol kim ola bī-ḫużū‘

8153 Sen gerek sırrın namāzuŋ bilesin M254b
Pes gey iḫlāṣ ile anı ḳılasın

8154 Gerçi çoḳ durur namāz içre niyāz Z197b[mük]
Līki nef‘ ol gişiye eyler namāz

8155 Kim şehādet ‘āleminden ol gėde H275a
‘Ālem-i ġayba varıban naḳl ėde

8156 Andan ėde ġayb-ı ġayba intiḳāl
Ki ‿ol durur ol *ḳābe ḳavseyn*’e miṣāl

8157 ‘Ālem-i cismānī vü ṣūretle cism
Kim müşāhiddür şehādet buldı ism

8158 ‘Ālem-i ġayb ėtdiler ervāḥa ad Q280a
Ġayb-ı ġayb ol Ḥaḳ’dur anı eyle yād

8159 Kim anuŋ yādı seni senden ala C287b
Ġayb-ı ġayba gendüyile ‿iltebile

8160 Çün ne şartı var ise ḥaccuŋ temām
Yėrine getürdi şāh-ı nīk-nām

8161 Çün menāsik işini bitürdi şāh
Ḳamu şartı yėrine yėtürdi şāh

8162 On iki biŋ ḳoç getürdi ‿ėdüp şümār
Altı biŋ buḫtī daḫı zerrīn mehār

8163 Ṣan ile on biŋ ṣıġırdan daḫı hem B314b
Ėtdi ḳurbān ḳamusın şāh-ı ‘Acem

8164 On iki yüz biŋ daḫı miṣḳāl zer
Daḫı yüz yük nuḳre biŋ dāne güher

8165 Ḥāżır ėtdürüp şeh-i iḳlīm-baḫş
Ol mübārek yėrde ḳıldı ḫalḳa baḫş

8166 Mekke’de dervīş hergiz ḳalmadı
Kim şehüŋ mālıyile bay olmadı

8167 Çünki devlet vėrdi saŋa dest-res
Mālı ḫayra ṣarf ėtmek ḳıl heves

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8168 Kim, D Ger; senden, B sizden

[8169-8180 < QZ]

8169 saŋa, M medḥ ü

8170 şenāyile duʿā, D duʿāyile şenā

8171 (< D) ACM yėg genc ü, BH biŋ genc-i

8172 AD dest-gīri, C destigīri, H destigīr, BM dest-gīr

8173 gişi ki ⁀aŋa naṣīb, M kimüŋ kim manṣıbı; ki ⁀aŋa, B aŋa ki

8174 ki ⁀ol, DM ol

8175 Māl, A Māl; ki ⁀ėdeler (M ėdeler) saŋa ... ki ⁀ėdeler saŋa (M ėdeler medḥ ü), D tā ki bulasın ... tā ki bulasın; Genci, A Genc

[8175/8176 – B 8173. beyiti burada tekrar ediyor: ... ki ⁀aŋa ...]

8176 Cūd, D Çünki; bil anı ... dāyimā iş ḳıl anı, B bellü bil ... dāyim anı iş ḳıl

8177 degül elden, D ḳalur degül

[8178-8179 – B ↲]

8178 ACHM **renc ü derd**, BD **derd ü renc** (D genc)

8179 Ṣarf ėtmedükde, M Ėtmeyicek ṣarf

8181 Çünki ḳurbāndan (H ḳurbānı), DQZ Çün menāsikden

ACHM Tefaḥḥuṣ-ı İskender ez aḥvāl-i Ḥicāz

BZ Tefaḥḥuṣ kerden-i İskender ez aḥvāl-i (B + ümerā'-i) Mekke

D *Su'āl İskender .... (?) min aḥvāl el-maḳām*

Q Pürsīden-i Sikender aḥvāl-i selāṭīn-i Mekke

8182 ki ⁀evvelden, DZ evvelden, M evvel, Q anlardan; ol ... ululardan, DQZ bu ... ʿale't-taḥḳīḳ; ACM **anda**, H anlara, BDQZ **bunda**

8183 Dėdiler kim ḥākim (DQZ server) evvelden yaḳīn, M Ḥākim evvel dėdiler ėy pākdīn; Ḫalīl idi, Z Ḫalīl'dendür

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8168 Kim ḳala dünyāda senden bir gey ad — D229b, M255a
Olasın ol ad ile peyveste şād

8169 Ulu giçi ḳılalar saŋa duʿā
Bay u yoḫsul ėdeler saŋa ṣenā

8170 Ger ṣenāyile duʿā kesb ėdesin — H275b
Zād ola saŋa çü bundan gėdesin

8171 Yėg durur yėg genc ü zerden bir duʿā
Yėg durur yüz biŋ güherden bir ṣenā

8172 Her gişiye kim duʿā hem-rāh ola
Ḳanda varsa dest-gīri ʾAllāh ola

8173 Her gişi ki ʾaŋa naṣīb ola ṣenā
Bir beḳā bula ki ʾaŋa ėrmez fenā

8174 Gör ne nesnedür ṣenā ki ʾol Ḥayy u Rab — C288a
Ḳullarından anı ḳılmışdur ṭaleb

8175 Mālı ḫarc ėt ki ʾėdeler saŋa duʿā
Genci ṣarf ėt ki ʾėdeler saŋa ṣenā

8176 Cūd Ḫālıḳ pīşesidür bil anı — B315a
Gendüzüŋe dāyimā iş ḳıl anı

8177 Māl çün bāḳī degül elden gėder
Yė yėdür mihrini gönülden gėder

8178 Ki ʾandan ayru düşicek bī-iḫtiyār
Olmaya ol saŋa renc ü derd ü mār

8179 Gerçi kim cānuŋ şaḳīḳidür bu māl
Ṣarf ėtmedükde ʾolur cāna vebāl

8180 Māl ol mıdur kim anı dėreler
Māl ol kim ṣarf ėdiben vėreler

8181 Çünki ḳurbāndan ferāġat buldı şāh — Z198a[mük]
Mekke'nüŋ ḥāline meşġūl oldı şāh

Tefaḥḥuṣ-ı İskender ez aḥvāl-i Ḥicāz

8182 Ṣordı ki ʾevvelden kimüŋdür ol maḳām — M255b
Kim idi anda ululardan imām

8183 Dėdiler kim ḥākim evvelden yaḳīn
Bunda evlād-ı Ḫalīl idi hemīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8184 Oldı, DZ Ḳaldı, Q Geçdi; ḥükminde, Q ḥükmüŋ; anlaruŋ, B anuŋ; geldi, HM oldı

8185 Ḳahr ile işbu, DQZ Ḳılıc ile bu

8186 (< M) Düşdi evlād-ı Ḫalīlu'llāh, DQZ Āl-i İbrāhīm düşdiler (Q olan düşdi); ḥaḳīr, Q ḥabīr

8187 çoḳ (BD çoḫ), M az; zemān, D nihān; nā-geh, DQZ ṣoŋra

[8188 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bī-ʿaded leşkerle (Q + anda) anlar geldiler / Āl-i Ḳaḥṭān'dan bu yėri aldılar]

8189 ėy şehenşāh-ı zemīn, DQZ bu güne degin yaḳīn; ACDHQZ hemīn, BM yaḳīn

8190 ACDHQZ **şāh ... şāh**, BM **ol ... ol**; Ol maḳāmı anlara bildürdi şāh, Q Onları eyledi anda pādişāh

8191 zerr ü, B zer ü, M dürri (?); dībā-yı, D dībā; ABCQ Rūmī, H Rūm u, D devüm (?) u, M Çīnī

8192 olar, Q ola; mecmūʿı, DMQ mecmūʿ; oldılar, Q buldılar

[8193-8197 < QZ]

8193 düşmişüŋ, C düşenüŋ; ḥālin bile, H elin ala

8195 ABM kerīmi, CDH kerīme; dūn-nüvāz (H dūn-nevāz), D ser-firāz

8196 vėrse, M vėre; Ḫor, D Ḫūn; olanı, M ehlin

8197 A sifle-, B süflī-, CH şuġle- [C'de *şuʿle-*'den değiştirilmiş], DM şuʿle-

8198 ACDH bitürdi, B[Q?] yėtürdi, M bildürdi

M RESİM: İskender Hac seferinden geri dönüyor

ACH Resīden-i İskender be-türbe-i İbrāhīm el-Ḫālīl (H İbrāhīm Ḫālīl)

B Ḥikāyet āmeden-i İskender be-ziyāret-i Ḳuds-ı mübārek

D *Revāḥ İskender bi-cānib el-Ḳuds*

M Resīden-i İskender be-ziyāret-i İbrāhīm Ḫālīl ʿaleyhi's-selām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ THE TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8184 Oldı ḥükminde ‿anlaruŋ çoḳ rūzigār — D230a, H276a
Pes Yemen'den geldi Ḳaḥṭān āşikār

8185 Bī-kerān leşkerle bunda geldi ol — Q280b
Ḳahr ile işbu maḳāmı aldı ol

8186 Düşdi evlād-ı Ḫalīlu'llāh ḥaḳīr
Bu diyāra olıcaḳ Ḳaḥṭān emīr

8187 İşbu iş üstine geçdi çoḳ zemān — B315b
Cürhemīler oldılar nā-geh ʿayān

8188 Cürhemīler çünki ẓāhir oldılar — C288b
Süriben Ḳaḥṭān'ı bunı aldılar

8189 Ol zemāndan ėy şehenşāh-ı zemīn
Bunda ḥākim Cürhemīlerdür hemīn

8190 Pes Ḫalīl evlādını buldurdı şāh — A71a
Ol maḳāmı anlara bildürdi şāh

8191 Vėrdi anlara besī zerr ü güher
Daḥı çoḳ dībā-yı Rūmī sīm ü zer

8192 Çün olar şehden riyāset buldılar
Adıla mecmūʿı sādāt oldılar

8193 Ulu ol durur ki çün ḳudret bula
Ululıḳdan düşmişüŋ ḥālin bile

8194 Pes elini alup anuŋ götüre
Gėrü anı manṣıbına yėtüre

8195 Ḳıla luṭfı her kerīmi ser-firāz
Olmaya şöyle ki gerdūn dūn-nüvāz

8196 Gişi ol kim ʿizzet el vėrse aŋa
Ḫor olanı ʿizzet ehlinden aŋa

8197 Şimdi ‿olar kim ḫalḳa server oldılar
Çerḫ gibi sifle-perver oldılar

8198 Çünki ḥac erkānını bitürdi şāh — M256a, Z198b°mük
Ol aradan ḳıldı Ḳuds'e ʿazm-i rāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 256a

İskender'in
Hac'dan dönüşü

Bir tepenin önünde ortada atlı İskender ilerler. Ardında atlı, önünde yaya askerlerle çevrelenmiştir. Bu resimde İskender'in etrafındaki askerlerin yeniçeri börkleri giymiş olmaları nakkaşın İskender'in Osmanlı ailesinin geçmişiyle ilişkilendirme isteğiyle bağlantılı olabileceği gibi bir yanlışlığa da işaret edebilir.

8198. beyitten sonra yer alan resim 94 x 141 mm. boyutlarındadır.





TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[8199-8200 – D ↲]

8199 vü gördi Ḫālīl'üŋ ḥażretin ... türbetin, Q gördi çün Ḫālīl'üŋ ḥażreti ... türbeti; muṭahhar, QZ mübārek

[8201-8219 < QZ]

8201 ẓāhir, M ḥāżır

8202 bulıpdur, D ḳılupdur

8203 olur, H oldı; Dürlü derde bulınur, D Derdlü zede (?) bulasız

8204 Ki (M -); şöyle, B eyle

8205 gibi, D -dür; Cism naḳşından, D Ḫaşm noḳşāndan

8206 nefse, B nefsi; müżāhīdür, H müẓāhīdür

8208 ki (D -); ʿaḳl u nefsden, D nefs ü ʿaḳldan

8209 çün cinsiyyet (B ḥissiyye [?]), D cinsiyyet çü; ervāḥdan, B ervāḥ

8210 ACH Bağlanup, B Bağlanıp, CD Bağlayup; bulmağa, D bulınur

[8210/8211 – DHM:

Līkin (D Līk) ol (D -) şarṭ ile kim herāyine / Her küdüretden ola pāk āyine]

8211 taʿalluḳ, H muʿallaḳ

8212 Ki ⁀andağı ṭopraḳdan, B Ki ⁀anda ṭopraḫdan; anlar lā-muḥāl, DM anlarla (M anlara) muḥāl

8213 mezārāta, D mezārātda

8214 (< B) alur, D olur

Resīden-i İskender be-türbe-i İbrāhīm el-Ḫālīl

8199 Vardı vü gördi Ḫalīl'üŋ ḥażretin — B316a, D230b, H276b
Yüz sürüp öpdi muṭahhar türbetin

8200 İsti'ānet ėdüp ol dergāhdan
Merḥamet ḳıldı ṭaleb Allāh'dan

8201 Gerçi kim her yėrde Ḥaḳ ẓāhir durur
Her neye kim isdeseŋ ḳādir durur

8202 Līki görmekden velīler türbetin — C289a
Kim bulıpdur Ḥaḳḳ'uŋ anlar ḳurbetin

8203 Gişinüŋ çoḳ ḥāceti olur revā
Dürlü derde bulınur anda devā

8204 Ki ⁀anlaruŋ ervāḥı şöyle kim 'uḳūl
Ḳuds dergāhında bulmışdur ḳabūl

8205 Çün melāyik gibi ⁀olaruŋ cevheri
Cism naḳṣından olup durur berī

8206 Hem olar nūr-ı İlāhīdür yaḳīn
'Aḳl ile nefse müżāhīdür yaḳīn

8207 Bunlar ecsāma çoġ ėderler eṣer
Şöyle kim vėrdi resūl andan ḫaber

8208 Pes melekden her eṣer ki ⁀olur 'ayān
Daḫı 'aḳl u nefsden hem bī-gümān

8209 Rāst çün cinsiyyet ara yėrde var
Olur ol ervāḥdan daḫı ⁀āşikār

8210 Ol mezārāta çü ṣıdḳ ile ⁀i'tiḳād
Baġlanup varıla bulmaġa murād

8211 Çün ta'alluḳ vardur anlarda yaḳīn — B316b
Ol mezārāt ile ėy pākīze-dīn

8212 Ki ⁀andaġı ṭoprakdan anlar lā-muḥāl — H277a, M257a
Eylemişlerdi besī kesb-i kemāl

8213 Ol mezārāta varanuŋ bī-gümān
Olur aḥvāli ol ervāḥa 'ayān

8214 Şöyle ki ⁀olsa ḳarşu iki āyine — D231a
Birbirinden nūr alur herāyine

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8215 Bunlara, D Bunlaruŋ

8216 olur, M oldı

8217 sırrı, B sözi

8218 olınan, H oluban

8220 daḫı (M da) sīm ü zer, DQZ daḫı (DQ ol) tācver; Bī-kerāne genc ü (B -) envāʿ-ı güher, M Bī-kerān genc ile envāʿ-ı güher, DQZ Bī-kerān māl ile genc ü (Q -) sīm ü zer

D *ʿAzīmet İskender ilā Mescid Aḳṣā*

Z Āmeden-i İskender be-ziyāret-i Ḳuds-ı mübārek ve türbe-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selām

8221 ḥaremden, Q ḥaremde

ACHM Resīden-i (M Reften-i) İskender be-Mescid-i Aḳṣā

B Ḥikāyet āmeden-i İskender be-ziyāret-i Mescid-i Aḳṣā

8222 ABHMQ hem, CD ol

8223 Ḳıl namāzı ki ⁀ol, M Ḳıldı ṭāʿat kim; kim (B -, DZ ki ⁀ol) müʿminüŋ, D ki senüŋ

[8224 – Q ⟋]

8225 Ġayba, Q Ġayb; varur ... ġayba, DQZ vardı ... ġayb; ėrer, DMQZ ėrdi

8226 hedāyā, M hediyye

8227 (< QZ) elüŋde, DM elinde; sen, D ol; Ḥaḳ, B Tangrı

8228 (< QZ) ACDH Devlet-i ʿuḳbīye, B Devlet ü ʿuḳbīye, M Devleti ʿuḳbāya; andan, D anda

D *Naṣīḥat ḥakīm li-İskender*

8229 şeh, DQZ ol; gişi ... riyāżetdi müdām anuŋ işi, Q ḥakīm ... riyāżet işi idi müstaḳīm

ACHM Resīden-i İskender be- (M -) ḳuṭb (A ḳaṭıb, H ḳuṭbı) der Mescid-i Aḳṣā

B Ḥikāyet mülāḳāt-i İskender be-ʿābid ve naṣīḥat ḫᵛāsten-i vey ez behr-i edeb

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

8215 Bunlara nūrı ol ervāḥuŋ gelür
Bunları ol nūrıla rūşen ḳılur

8216 Lā-büd āṣārı olaruŋ ey ḥakīm
Kesb-i ḫayr u defʿ-i şerde ⁀olur ʿaẓīm

8217 İşbu sırrı kim dėdüm ger bilesin C289b
Ol mezārātı ziyāret ḳılasın

8218 Ḥācetüŋ her ne ki var ola revā
Olmaya red anda olınan duʿā

8219 Ol mübārek türbede şāh-ı cihān
Ḥācetin iḫlāṣ ile ḳıldı ʿayān

8220 Vėrdi ⁀anuŋ ḫalḳına daḫı sīm ü zer Z198b°mük
Bī-kerāne genc ü envāʿ-ı güher

8221 Pes ėdiben ol ḥaremden ʿazm-i rāh
Rāst vardı Mescid-i Aḳṣā'ya şāh

Resīden-i İskender be-Mescid-i Aḳṣā

8222 Ḳıldı ol mescidde daḫı hem namāz
Ėtdi Ḥaḳ dergāhına ʿarż-ı niyāz

8223 Ḳıl namāzı ki ⁀ol saʿādet tācıdur Q281a
Ḳoma ⁀anı kim müʿminüŋ miʿrācıdur

8224 Ẓāhiri maʿmūr ėder erkān ile B317a
Bāṭını pür-nūr ėder īmān ile

8225 Ġayba ⁀anuŋ erkānıla varur varan
Ġayb-ı ġayba ⁀eẕkārıla ėrer ėren

8226 Orada daḫı çoġ iḥsān eyledi H277b, M257b
Çoḳ hedāyā daḫı ḳurbān eyledi

8227 Māl ol kim çün elüŋde bulına
Ṣarf ėdesin anı sen Ḥaḳ yolına

8228 Cemʿ ėdüp ṣaḳlamayasın vėresin
Devlet-i ʿuḳbīye andan ėresin

8229 Buldı şeh mescidde bir dānā gişi D231b
Kim riyāżetdi müdām anuŋ işi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8230 ėtmişdi, DQZ eylemiş; besī, M belī; bulmış, QZ olmış

8231 İşini, DQZ Şuġlini

8232 (< H) olıbanuŋ, Q olmış ḳamu

8233 Nėdeyim kim, M Neyleyem ki

8235 göŋlüŋe rūşen, DZ saŋa müyesser, Q saŋa [müyes]ser

8236 ACHQ anda, D andan, BM k'anda; ḳamu, DQZ işi

8237 ġayra, Q ġayrın

8238 ACHM nėce ⁀olur, B olur mı, DQZ gerekmez

8239 Hū ... senden, Q Her ... anda

8240 ACH **Anı** dėrseŋ, B **Ḳurb** dėrseŋ, DMQZ Ḳurb gerek; eyle, Z ola; kim, M ki; ṣıġmaz anda ol, DQZ anda ṣıġmaz; ol, DMQZ bu

8241 Nėce **ʿālim** (=AC; BHM **ʿālem**) ḳurbetine, DQZ Ṣoḥbetine ʿālimüŋ nėce ⁀

[8241/8242 – DQZ: 8251 8272]

[8242-8273 < QZ]

8242 Cāhil ėrse göge, D Cāhile ėrse k'ola; ACDM ʿālim, BH ʿālem

8243 vaṣfıdur ol ... Allāh'a, D vaṣfı durur ... Allāh

8244 bulur / Ki ⁀ol daḫı hem, M bilür / Kim o daḫı

8245 ACH Ḥaḳ ʿālim durur pes, B ʿālim Ḥaḳ durur pes, DM ʿālim durur ol Ḥaḳ; ACDH ėde, M ėder, B ola

Resīden-i İskender be-ḳuṭb der Mescid-i Aḳṣā

8230 Ṣoḥbet ėtmişdi besī evtād ile C290a
Keşf bulmış ḳuṭbdan irşād ile

8231 İşini dün gün ʿibādet eylemiş Z199a°
Ṭāʿati gendüye ʿādet eylemiş

8232 Münḳatıʿ olıbanuŋ eşbāḥdan
Ėtmiş idi gendüzin ervāḥdan

8233 Şāh andan bir naṣīḥat istedi
Nėdeyim kim Ḥaḳḳ'a ėrişem dėdi

8234 Dėdi Ḥaḳḳ'a vāṣıl ol vaḳt olasın
Kim taʿalluḳdan tecerrüd bulasın

8235 Zāyil olmayınca senden bu ṣıfāt
Nėce ͡ola göŋlüŋe rūşen keşf-i ẕāt

8236 Gişi anda lāyıḳ-ı tevḥīd ola B317b
Kim taʿalluḳdan ḳamu tecrīd ola

8237 Ėy muvaḥḥid müşrik işin ḳılmaġıl
Ḥaḳ gerekse saŋa ġayra ḳalmaġıl

8238 Ėtmegil ġayra naẓar dėdüŋse hū
Rişte-i tevḥīd nėce ͡olur dü-tū

8239 Hū dėdüŋse ḳalmasun senden eṣer Q281b°
Ėtmegil bir dem iki kevne naẓar

8240 Anı dėrseŋ ḥāṣıl eyle maʿrifet M258a
Cehli ḳo kim ṣıġmaz anda ol ṣıfat

8241 Ol gişi kim göŋli ṭolu cehl ola H278a
Nėce ʿālim ḳurbetine ehl ola

8242 Cāhil ėrse göge ḳadr ü cāh ile D232a
Hem-nişīn olmaya ʿālim cāhile

8243 ʿİlm vaṣfıdur ol Allāh'uŋ yaḳīn
ʿİlm ile ͡ėrer ėren Allāh'a hemīn

8244 ʿĀlimüŋ ḳatında ʿizzet ol bulur
Ki ͡ol daḫı hem ʿilm ehlinden olur

8245 Çünki Ḥaḳ ʿālim durur pes cāhili C290b
Gendüzine nėcesi ėde velī

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8246 ACHM Her neye kim var durur, B Her neye ki vardur, D Ḳamu nesneye ki var; Dostlıġa, D Dostlıġ ile

8247 A gerek pes, B eyle bes, CH eyle pes, DM eylegil; zāġuŋ yėri olmaz, D zāġ yėr olmaz bir

8248 ola mı, D olmaz; ḳarīn, M yaḳın

8249 AC **araya**, BDHM **arada**; ACH ʿĀlimī dėyen, B ʿĀlim dīni, DM ʿĀlim isteyen

[8250-8251 – B ↲]

8250 BCDH işlü ⁀olur, A işlüdür, M işlidür

[8251 – DQZ'de 8241. beyitiyle 8242. beyiti arasında bulunuyor]

8251 fikrile ... Ẕikriyile, Q fikrine ... Ẕikr ile

8252 eydem (D ėdem) ben, M eydeyim; Sen benefşe gibi (CH bigi) gūş olġıl (B olsaŋ) baŋa, M Ger ḳulaḳ dutar iseŋ bendin yaŋa

8253 Nefsüŋüŋ şehrin, D Nefs şehrini; ḳānūnıyile, D ḳānūnı eyle

8254 bedende, D bedenden; ABH yaḳīn, CDM hemīn

8256 ACHM cevāriḥle, B cevāriḥ bir, D cevāriḥ bu; ḳuvā, H ḳavī; aŋa, D āḫir

8257 AHM aŋa işi, BCD işi aŋa

8258 ACDH ḳahr işi ėy ʿaceb, M ḳahrdur işi ʿaceb, B ḳahr işi bī-sebeb

8259 nėce ⁀olur, A nėcedür

8260 ile ... Oldılar, D ola ... Oldı

8261 ikinüŋ ögidine (=AD; BCH ögüdine), M ikisinüŋ sözine; A devşüriben, C dėrşüriben, HM dėrşürüben, D dėşürüben, B düşüriben; fikr, D ʿakl

8246 Her neye kim var durur ʿillet gerek
Dostlıġa rāst cinsiyyet gerek

8247 ʿĀlime ʿilm ile gerek pes heves
Bülbül ü zāġuŋ yėri olmaz ḳafes

8248 Būm ile ṭāvūs ola mı hem-nişīn
Yā ola mı ḳarġa ṭūṭīye ḳarīn

8249 Çünki ṣıġmaz bir araya ʿilm ü cehl A71b, B318a
ʿĀlimī dėyen gerekdür ʿilme ehl

8250 Çünki bāṭıl işlü ͡olur cāhil olan
Ėre mi Ḥaḳḳ'a işi bāṭıl olan

8251 Göŋlüŋi Ḥaḳ fikrile maʿmūr ėt
Ẕikriyile cānuŋı pür-nūr ėt

8252 Bir daḫı zībā söz eydem ben saŋa
Sen benefşe gibi gūş olġıl baŋa

8253 Nefsüŋüŋ şehrin ʿimāret ėt düriş
ʿAḳl ḳānūnıyile kim budur iş

8254 Nefs-i insānī bedende ėy emīn
Ol beden şehrine vālīdür yaḳīn

8255 ʿAḳl durur bī-gümān aŋa vezīr M258b
Ḳuvvet-i fikriyyedür aŋa müşīr

8256 Bu cevāriḥle ḳuvā aŋa temām H278b
Pīşekār u hem raʿiyyetdür müdām

8257 Aŋa bir ḳullıḳcıdur şehvet yaḳīn
Dilegin vėrmek aŋa işi hemīn

8258 Bir ʿavān durur ḳapusında ġażab D232b
Ḥalḳa ẓulm ü ḳahr işi ėy ʿaceb

8259 Ol vezīre bu iki düşmen durur
Düşmen işi nėce ͡olur rūşen durur

8260 Vāliye çün ol vezīr ile müşīr C291a
Oldılar cān ile nāṣıḥ hem naṣīr

8261 Ol ikinüŋ ögidine duta gūş
Gendüzine devşüriben fikr ü hūş

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8262 aḫlāḳını, D aḫlāḳına

[8263 < D]

8264 perdesinde, M yöresinde

8265 ırıla, B yırıla

8266 Ola ol, M Ol ulu; ʿuḳbī, D ḳudsuŋ; ACH rūḥı revḥ ü reyḥān u, B rūḥı revḥ reyḥān-ı, D rūḥ revḥ reyḥānı, M revḥ ü rūḥ maḳāmında

8267 ʿAḳl u fikri ... ḫışma ... cehl ü, D ʿAḳl fikr ... ḫaşm u ... ḥabl-i; şehvet ü, M şehveti

8268 AH Dünyī, B Dünyā vü, CDM Dünye vü

8269 Cehd èt èrem dèseŋ, M Dèrseŋ èrem cehd èd

[8270-8271 < D]

8271 ki ⁀ol, M kim; *lā ḥavl* ile, A *lā ḥavle*'yle; AHM emmāre, BC āvāre

[8272 – DQ'da bu beyit 8241/8242'de de bulunuyor (8272[2] olarak gösterdik), D'de aynı beyit bir kere daha, 8283/8272'de bulunuyor (8272[3] olarak gösterdik)]

8272 Göŋlüŋ (=ACHM; B Göŋül, DQ[8272[2]]Z Şevḳ) aŋa, D Göŋlüŋi; bulasın, Z bilesin; ki anuŋ olasın, DQZ kim (Q[8272[2]] sèn, Z ki) anı bulasın

[8273 – Z'de bunun yerine şu beyit var (=8283/8272[3] D):

Ger èderseŋ ārzū vaṣlın anuŋ / Maḥv gerek varlıġuŋ senden senüŋ]

8273 ẕikrüŋden, D gendüŋden; eyle, D ile; fikrüŋden, B fikrini

[8274-8287 – D: 8280-8281, 8283, +, 8272[3], 8274-8279, ++, 8282, 8284-8287]

8274 günüŋ (M anuŋ) şevḳıyla, D gülüŋ şevḳına; ACHM[Q?] yitmeye, B yetmeye [yatmaya?]

[8275-8277 < Q]

8275 ABC vèrseŋ, H vèrse, DMZ vèrmek

8276 AM Şirk-i, BCDH Şirk

8277 Tā ki, A kim

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

8262 Ol ġażabla şehvete teʾdīb ėde — B318b
Gendünüŋ aḫlāḳını tehẕīb ėde

8263 Lā-cirem şehri anuŋ maʿmūr ola
Ẓulm ü bidʿatden daḫı hem dūr ola

8264 Lā-büd ola lāyıḳ-ı dergāh ol
Bula ḳurbuŋ perdesinde rāh ol

8265 Çünki işbu memleketden ırıla
Daḫı yėgrek pāẕişahlıḳ vėrile

8266 Ola ol ʿuḳbī maḳāmında muḳīm
Bula rūḥı revḥ ü reyḥān u naʿīm

8267 ʿAḳl u fikri şehvet ü ḫışma zebūn
Ėtdürür ise aŋa cehl ü cünūn

8268 Bī-gümān şehri anuŋ vīrān ola
Dünyī ʿuḳbīde aŋa ḫüsrān ola

8269 Cehd ėt ėrem dėseŋ ol ḫażrete
Kim zebūn olmaya ʿaḳluŋ şehvete

8270 Ḫışm u şehvet dīv durur dutma şek — M259a
ʿAḳl durur ʿaḳl bir ulu melek

8271 Dīve cehd ėt ki ‿ol melek ġālib ola — H279a
Ki ‿anı *lā ḥavl* ile emmāre ḳıla

8272 Göŋlüŋ aŋa baġla ki ‿anı bulasın
Üns anuŋla dut ki anuŋ olasın

8273 İsder iseŋ anı ẕikrüŋden gėder
Ġayret eyle ġayrı fikrüŋden gėder

8274 Tā günüŋ şevḳıyla şeb-nem yitmeye — D233a, Q281b°, Z199b
ʿUlvī olup māh u mihre yėtmeye

8275 Müʾmin iseŋ nėce sürilse ḳażā — B319a, C291b
Cān ile vėrseŋ gerek aŋa rıżā

8276 Ger dilerseŋ rişte-i tevḥīdi berk
Şirk-i penhāndur riyā ḳıl anı terk

8277 Niyyetüŋ iḫlāṣ ile eyle dürüst
Tā ki olmaya ʿamel erkānı süst

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8278 Söyleyicek ... müdām, Q Söyleyincek ... temām; işi iḫlāṣ ile, DQZ işünj ṣıdḳ ile

8279 saŋa ʿuḳbīde, DZ ḳamu ḫayrāta

[8279/8282 – D++:

Ger ferāġat olasın nefse ṣalāḥ / Vėresin her ġaybdan (düzelt: ʿaybdan) bulduŋ felāḥ]

8280 (< QZ) ėder, H eyler

[8281 < QZ]

[8281/8282 – HMZ:

Ger murāḳıb oluban (H olıban) nefse ṣalāḥ /

H Vėresin bulduŋ her āfetden felāḥ

M Vėrür iseŋ bulduŋ āfetden felāḥ

Z Vėresin her ʿaybdan bulduŋ felāḥ]

8283 (< QZ) esrārın, M āṣārın; temām, D hemān; Dünyī (B Dünyā, CD Dünye) ʿuḳbī sėnüŋ ola bī-kelām (D bī-gümān), M Dünye vü ʿuḳbīde olasın nīk-nām

[8283/8272[3] – D+ (=8273Z):

Ger ėderseŋ ārzū vaṣlın anuŋ / Maḥv gerek varlıġuŋ senden senüŋ]

8284 Her küdūretden anı ḳılursa, M Bu küdūretden ol ėder sėni

8285 (< Q) ola, C eyle

8286 Keşf ile rūşen ola, DQZ Ẕevḳ ile müdrek (Z müdrik) ola, M Rūşen ola keşf ile; saŋa, Q aŋa; āyīnede (Q āyīneden) hem, M bu āyīnede

8287 Bilesin ʿilm-i ledünniyi (=ACHZ; BDM ledüniyi), Q Tā bilesin ʿilm leẕẕetini

ACH ʿAvdet-i İskender ez Ḥicāz

B Ḫātime-i dāsitān

M ʿAzīmet-i İskender be-şehr-i Mıṣr

8288 aġlayup (BQ aġlayıp) çoġ (CQZ çoḳ, BD çoḫ), M aġlayuban; ėtdi, Q ḳıldı

[8289-8291 < QZ]

8289 gelen, B olan

8290 ü miḥnetde, D ile miḥnet; bunda, M bende; Bir yıl, B Yüz yıl; aġlasa, H aġlaya

[8292 – B'de 8288'den sonra bulunur]

8292 Çıḳdı ... Düşdi ... ėtdügi ⁀işlerden, Q Düşdi ... Ṣaldı ... ḳamu işden

D *Mürāca'at İskender min cānib Mekke ilā Mıṣr*

Q Reften-i İskender be-şehr-i Mıṣr

Z Ḫātime-i dāsitān ʿavdet kerden-i İskender ez Ḥicāz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8278 Söyleyicek ṣıdḳ ile söyle müdām
Her işi iḫlāṣ ile eyle temām

8279 Ṣıdḳ durur saŋa ʿuḳbīde delīl
Ṣıdḳ ile buldı necāt oddan Ḫalīl

8280 Ṣıdḳ ile urduġıyiçün ṣubḥ dem
Rūşen ėder ʿālemi her ṣubḥ-dem

8281 Nefsüŋe olġıl murāḳıb dem-be-dem
Ki ⁀olmaya ėtdügüŋ işlerde nedem

8282 Ger bu āṣārı tefekkür ḳılasın
Ol müʾeṣṣir ḳudretini bilesin

8283 Keşf ėdesin vaḥdet esrārın temām
Dünyī ʿuḳbī sėnüŋ ola bī-kelām

8284 Göŋlüŋi ėdüp riyāżet tābnāk M259b
Her küdūretden anı ḳılursa pāk

8285 Rūşen ola bāṭınuŋda şemʿ-i dīn H279b
Naḳş ola āyīnede *ʿilme l-yaḳīn*

8286 Keşf ile rūşen ola saŋa ṣıfāt
Görine āyīnede hem nūr-ı ẕāt

8287 Bilesin ʿilm-i ledünnīyi temām
Ḳılasın bī-vāsıṭa fehm-i kelām

ʿAvdet-i İskender ez Ḥicāz B319b

8288 Çün bu sözleri temām işitdi şāh Z200a
Ḥasret ile aġlayup çoġ ėtdi āh

8289 İlerüden böyledür bu reh-güẕer C292a
Bunda gelen āh u derd ile gėder

8290 Derd ü miḥnetde durur bunda olan D233b
Bir yıl aġlasa gerek bir dem gülen

8291 Bir nefes güldügiçün gül bunda şād
Gör nėder āteşle aŋa ḫāk ü bād

8292 Çıḳdı gözinden anuŋ ḫayl ü ḥaşem
Düşdi göŋline ⁀ėtdügi ⁀işlerden nedem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8293 Pes oradan ḳıldı Mıṣr'a, DQZ Pes (Z Bes, D Çün) oradan Mıṣr'a ḳıldı

8294 dārü'l-mülke, M dārü'l-Mıṣr'a

8295 ʿadl, H ʿadli, Z ʿadle

8296 ACHM **ol durur** ki (A kim), BDQZ **olan gerek** ki; ehl-i dād, M ʿadl u dād, H ʿadl ehli, Q ehl-i dīn; ola, M ile [*ola*'dan değiştirilmiş?]; āzād, Q emīn

8297 ṭoyura, DZ ṭoyurdı, Q doyurdı; her bir, D ḫod her; ėde ḳamu, DQZ eyledi her

8298 yollardan, B yėrlerden; götürdi, Q gördi; ACH **Kimseden daḫı ⁀almadı māl u**, B **Kimseneden daḫı almadı**, M Kimseden aldurmadı bāc u, DQZ Almadı kimseneden (Q kimseden) daḫı

8300 ėtdi (DM oldı) ḥużūrında (=ACHM; B ḳatında ⁀anı, D ṣoḫbetde), QZ ṣoḫbetden ėtdi

8301 Anuŋ ile ⁀otur ki (D -) ʿilm ehli (B ehl-i ʿilm), Z Otur anuŋla ki ʿilm ehli, Q Onlaruŋla oturan hem ehl

[8302 < Q]

8303 ḳılsaŋ hüner (Q kemāl), M ḳılur iseŋ; Bī-hünerde, DQ Bī-hünerden

8304 devletüŋ, M dünyenüŋ; zīverdür, Q zerdür ü

8305 Ehl-i ʿilm andan, Z ʿİlm ehli ⁀andan, Q ʿİlm ehlinden; ʿİlm, Z ʿİlmi

8306 Vaż' ėtdiler, H Bildiler nedür

8307 ʿilm, H ʿilmi

8308 ḳaldı ... ėderler, D ḳıldı ... ėdeler

8293 Pes oradan ḳıldı Mıṣr'a ʿazm-i rāh — Q282a
Anuŋ ile bī-kerān ḫayl ü sipāh

8294 Çünki dārü'l-mülke geldi şehriyār
Buldı revnaḳ gėrü ol şehr ü diyār

8295 Ḫalḳ içinde ʿadl bünyād eyledi
Ulu giçi göŋlini şād eyledi

8296 Şāh ol durur ki ehl-i dād ola
Ḫalḳ ẓulminden anuŋ āzād ola

8297 Ḫayr ėdüp ṭoyura her bir acı ol
Bī-niyāz ėde ḳamu muḥtācı ol

8298 Pes ḳamu yollardan ol götürdi bāc — M260a
Kimseden daḫı ͡almadı māl u ḫarāc

8299 Yėr yüzinde hīç bidʿat ḳalmadı — B320a, H280a
Ki ͡anı Ẕü'l-ḳarneyn zāyil ḳılmadı

8300 Ḳanda kim buldıysa bir dānā ḥakīm
Terbiyetle ͡ėtdi ḥużūrında muḳīm

8301 Anuŋ ile ͡otur ki ʿilm ehli ola
Cāhil ile eglenen Bū-cehl ola

8302 Çün hünerdār idi vü ṣāḥib-naẓar
Buldı andan terbiyet ehl-i hüner

8303 Terbiyet ḳılsaŋ hüner ehline ḳıl — Z200b
Bī-hünerde nefʿ yoḳ andan kesil

8304 Ziynetidür devletüŋ ehl-i hüner — C292b
Şāhlar tācına zīverdür güher

8305 Ehl-i ʿilm andan çü revnaḳ buldılar — D234a
ʿİlm arturmaġa meşġūl oldılar

8306 Ḥikmet aḳsāmına ḳıldılar şürūʿ
Vaż ʿ ėtdiler uṣūl ile fürūʿ

8307 Dürlü dürlü ʿilm teʾlīf ėtdiler — Q282b
Çoḳ kütüb adına taṣnīf ėtdiler

8308 Lā-büd andan ḳaldı ol gėdüp gey ad
Kim ėderler ḫalḳ anı ḫayr ile yād

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8309 ACHM **dünyede**, BDQZ **dünyeden**

8310 Diler iseŋ ölmemek, DQZ Ölmemek diler iseŋ; -ẕād, M -ẕāt; ėt, M ḳıl

[8310/8311 – B:

Her kimüŋ ki adı ḳaldı ölmedi / Tāze durur ʿömri bāġı ṣolmadı]

8311 Ögüdümi cān ḳulaġıyla işit, Q Ögredümi cān ḳulaġıylan işit, M Ögüdi sen cān ḳulaġına iş ėt; tehẕīb-i, Z tehẕīb

8312 Ki ⁀anda, Q Anda; ṣu, B söz; mevc, Z mevci

8313 ḥaḳīḳat ... ėder, Q ḥikāyet ... eyler; beyān ... ʿayān, B ʿayān ... beyān, Q beyān ... beyān

8314 anuŋ, Q senüŋ; ola, BZ oldı

ACH Dāsitān-ı düḫūl-ı İskender ber (H be-) ẓulmet ve inḳırāż-ı devlet-i ū

BZ Dāsitān-ı (Z Dāsitān) cüsten-i İskender çeşme-i āb-ı ḥayvān (B + -rā)

D *Dāsitān İskender ve-düḫūluh ilā ẓulmāt*

M Ḫiṭāb-ı Aḥmedī berā-yı dāsitān-ı ḫod

Q Muḳaddeme-i dāsitān-ı İskender ve ṭaleb-i āb-ı ḥayāt

ACH Muḳaddeme-i dāsitān

8315

8316 sūz ile sāz eylegil ... dil-sūz (=CDH; AM dil-sūza, BZ dil-sūzı) āġāz eylegil (C eyledi), Q nāle ėt ėy ʿandelīb ... dil-sūz āġāz ėt ʿan-ḳarīb

8317 sen (M bes) bir, Q bir ḫoş; dāstān, Z gülsitān

8319 Dünyeye ġarre ⁀olma (M Ġarre olma dünyeye) kim bu reh-güẕer, Q Olma ġarre zīver ü dürr ü güher; kim, C ki; ACH **gelen aŋa**, DQZ **aŋa gelen**, M gelen lā-büd, B buŋa gelen

8320 (< Q) ACDHZ **anda**, BM **bunda**; andan, M bundan

8321 ABH Naḳṣ durur, CMQ Naḳṣdur, D Naḳṣ var; Çün, Q Kim; ACHM **tīz ėrer**, B ėrer naḳṣ-ı, DZ **ėrer naḳṣ u**, Q -dur naḳṣ u

8322 ACD[Q?] Nergesüŋ, BH Nergisüŋ, M Bir gişi; ACDM[Q?] tāc-ı, BH tāc; ėtdiler, B ėtdi

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
TÜBA

8309 Ölmemişdür adını zinde ḳılan
Gėtmemişdür dünyede adı ḳalan

8310 Diler iseŋ ölmemek ėy pāk-ẕād A72a
Cehd ėt kim ḳala senden bir gey ad

8311 Ögüdümi cān ḳulaġıyla işit B320b
Nefsüŋe tehẕīb-i aḫlāḳı ėş ėt

8312 Aḥmedī'nüŋ ḫāṭırı bir baḥrdür
Ki ⁀anda ṣu yėrine urur mevc dür

8313 Geh ḥaḳīḳat sözini ḳılur beyān M260b
Geh ṭarīḳat rāzını ėder ʿayān

8314 Ger sözini ṭutar olursaŋ anuŋ H280b
Dünyī vü ʿuḳbī senüŋ ola senüŋ

Dāsitān-ı düḫūl-ı İskender ber ẓulmet ve inḳırāż-ı devlet-i ū

Muḳaddime-i dāsitān

8315 Nāle ėt ėy ʿandelīb-i naġmeger Z201a
Kim ḳılur nāleŋ senüŋ cāna eşer

8316 ʿŪd gibi sūz ile sāz eylegil
Ḳıṣṣa-i dil-sūza āġāz eylegil

8317 Çerḫ ḥālinden ki bilürsin ʿayān
Bize sen bir dāstān eyle beyān

8318 Tā ki ol destānı biz işidevüz C293a
Aŋa lāyıḳ dünyede iş ėdevüz

8319 Dünyeye ġarre ⁀olma kim bu reh-güẕer
Bir mekāndur kim gelen aŋa gėder

8320 Kimse anda cāviẕān ḳalmış degül D234b
Kimsene andan vefā bulmış degül

8321 Naḳş durur dünyede ⁀isdemek kemāl Q283a
Çün kemāl ardınca tīz ėrer zevāl

8322 Nergesüŋ ki ⁀aŋa vėrildi tāc-ı zer
Gör nėce ⁀ėtdiler gözini bī-baṣar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8323 ACHM **ki ⁀oldı uçdan uca**, BDQZ **k'uçdan** (B uçdan) **uca oldı**; ker ḳulaġı gör anı, Q anuŋ ḳulaġı görgil

[8324-8326 – Q'da yalnız 8324a 8326b]

8324 anuŋ adı oldı, C adı anuŋ oldı, Q oldı anuŋ adı; Ögmege lāyıḳ degüldür (M degül çün) anı, DZ Ögme anı sen (D kim) nėce gerekse

8325 Bāġına dehrüŋ meẕemmet bu, M Bu meẕemmet bāġına dehrüŋ; Ki ⁀anda biten ṣolıban (= ABC; H ṣoluban, M ṣolar u) tüzde, DZ Kim ne kim anda biter (D bite) gėrü

8326 Bėsledügi ne ⁀aṣṣı (C naṣṣı) gişiyi, Z Ne ⁀aṣṣı besledügi gişiyi, D Ne ki besledügi gişi çün; gėrü bėsledügin, Z ol bėsledügüni, D besledügini hem; gėrü bėsledügin, Q gendü bildügin

8327 Nef'i, BZ Nef'

8328 Behrām ėtdi (D ėde) seni (Z sėni) zerr ü zūr / Fāyide ne çün, Q seni dutdı ol Behrām Gūr / Aṣṣı ne çünki; yėrüŋdür ṣoŋra, D yėrüŋ ṣoŋra ola

8329 ki geldi dünyeye çün kim geçer, DZ gelür dünyeye çün kim geçer (D göçer), Q ki gelür dünyāda bī-ṣek gėder

8330 Pes ... anda, Q Kim ... bunda

8331 Bu selāṭīni (=ABC; HM selāṭīnler) ki, DQZ Bunca (D Nėce) sulṭānları

8332 birin, Q biri; devlete, D dünyāya; ACHM işit (A işid) beni, B aŋġıl anı, DQZ aŋġıl beni (Q meni)

8333 Kim saŋa, Z Saŋa kim; dėmişem ... yėmişem, Q ėtmişem ... yetmişem; ḳayuŋı, MZ ḳayuyı, Q ḳaluŋı

8334 Nėşe, DQZ Neye; māl u mülküŋ ... Çünki gėder; Q mülk ü māluŋ ... Çün gėdersen; nef'i, C nef'

8335 Ėtmedi ol kimseye ėtmez, D Kimseye ėtmedi hergiz ol, QZ Kimseye ėtmedi ol hergiz (hirgiz); Kimsene, CM Kimse; ACHM andan bulmadı bulmaz, B andan ne ḳadar bula, DQZ bulmadı hīç andan; ṣafā, DM vefā

8336 ABDQ ṭūl-i, CHM ṭūl ü; ėrürmez, Z ėrgürmez

8337 Fāyide, Q Aṣṣı

8338 AHM Nef'i, BC Nef', DQZ Aṣṣı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8323 Ol benefşe ki ʿoldı uçdan uca güş — B321a
Ker durur ker ḳulaġı gör anı uş

8324 Ol mekān kim anuŋ adı oldı yėr
Ögmege lāyıḳ degüldür anı yėr

8325 Bāġına dehrüŋ meẕemmet bu yėter
Ki ʿanda biten ṣolıban tūzde yiter

8326 Bėsledügi ne ʿaṣṣı gişiyi bu yėr — M261a
Çünki gėrü bėsledügin gendü yėr

8327 Ṭut ki mülk ile Sikender olasın
Nefʿi ne çün āḫirü'l-emr ölesin

8328 Dut ki Behrām ėtdi seni zerr ü zūr — H281a, Z201b
Fāyide ne çün yėrüŋdür ṣoŋra gūr

8329 Her ki geldi dünyeye çün kim geçer
Anda ne bürhān u ne ḥuccet geçer

8330 Pes aŋa aldanmamaḳdur çāre bes
Ėtmemekdür anda durmaġa heves

8331 Bu selāṭīni ki saŋa söyledüm
Her birinüŋ ḥālini şerḥ eyledüm

8332 Sen daḫı ʿanlardan birin dutġıl seni
Ġarre olma devlete işid beni

8333 Kim saŋa bunca neṣāyiḥ dėmişem — C293b
Her ḳayuŋı kim gerekdür yėmişem

8334 Nėşe ḳalduŋ māl u mülküŋ nefʿine
Çünki gėder saŋa ḳalmaz nefʿi ne

8335 Ėtmedi ol kimseye ėtmez vefā
Kimsene ʿandan bulmadı bulmaz ṣafā

8336 Aldamasun sėni bu ṭūl-i emel — B321b, 235a
Kim yaḳındur aŋa ėrürmez ecel

8337 Dut ki Ẕü'l-ḳarneyn olduŋ genc ile — Q283b
Fāyide ne çün gėdersin renc ile

8338 Salṭanatda dut ki Ḍaḥḥāk olasın
Nefʿi ne çün ʿāḳıbet ḫāk olasın

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8339 (< M) AHQ Nefʿi ne, BCZ Nefʿ ne, D Nefʿine; olmaḳ (BD olmaḫ), A olasın

8340 Pāẕişahlıḳda (=AHZ; C Pādişahlıḳda, B Pāẕişahlıḫdan, D Pādşahlıḫda, Q Pādşahlıġda), M Pāẕişāhlıḳdur; ola ʿĀd, B ʿĀd ola; Fāyide ne çün, Q Aṣṣı ne çünkim; olur ṣoŋ ucı (D uc) bād, H ṣoŋ ucı ola bād, B ṣoŋ ucı bāẕ ola

8341 (< Q) ger gişi, Z gişi ger; Çün ölür anda ne ferr ü ʿavn, MZ Vaḳt-i ⁀ecel bī-ferr ü hem bī-ʿavn, D Vaḳt ecel bī-ferr ü hem ʿavn

8342 bildüŋ mi, A bildüŋ ki, Q bildüŋ; ACHM **zebūndur aŋa yüz**, BDQZ **zebūn durur aŋa**

8343 Olayım, M Olmayam; ACHM **ḥācet**, BDQZ **gerek**

ACH Ẕikr-i ʿazīmet-i İskender be-Maşrıḳ be- (H -ı) ṭaleb-i āb-ı ḥayāt

D *Suʾāl İskender min keyfiyyet zulemāt*

M Resīden-i devlet-i İskender be-kemāl

Q Āġāz-ı dāsitān

Z ʿAzīmet-i İskender be-maşrıḳ ve āġāz-ı dāsitān ve ḳıṣṣa-i vefāt-i İskender ve ṭaleb-i āb-ı ḥayvān

8344 devletin, Q devleti; ol (Q -)

B Āġāz-ı dāsitān ve ḳıṣṣa-i vefāt-i meẕkūr

8345 işe, M ise, Q işi

8346 bedr, B bedir; ACH **ol vaḳt**, M ol günde, BDQZ **anda**; olur, Q -dur

8347 ACH **ėner**, BDMZ **ėrer**, Q ėrür; Başlar oradan, D Oradan başlar; ḥażīżine, Q ḥażīż ile; döner, Z ėrer

8349 (< Q) ziynet ile ⁀olduḳda, D devlet oloḫdına (?)

8350 (< Q) ACHM Olmaz illā kim, B Olamaz illā, DZ Degül illā kim (Z ki)

8351 dil-teng idi ... bed-reng idi, B dil-tengdi ... pür-jengdi

8352 ḥālin aŋlayıban, DQZ sīmāsını görüp (Q gördi); ACH Bildi kim göŋlinde vardur derd ü, B Bildi kim vardur anuŋ göŋlinde, DQZ Aŋladı kim var şehüŋ göŋlinde, M Var durur göŋlinde bildi derd ü

8353 (< Q) Gül yüzi ol ġuṣṣadan ṣolmış, DZ Cānına ġuṣṣa eṣer ḳılmış

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8339 Nef'i ne Şeddād olmaḳ yā Şedīd
Çün ecel zaḫmı olur ġāyet şedīd

8340 Pāẕişahlıḳda gişi ger ola ʿĀd
Fāyide ne çün olur ṣoŋ ucı bād

8341 Memleketde ger gişi Firʿavn ola Z202a
Çün ölür anda ne ferr ü ʿavn ola

8342 Ne durur bildüŋ mi ⁀ecel bir nerre-şīr M261b
Kim zebūndur aŋa yüz biŋ Erdeşīr

8343 Olayım dėmek ne ḥācet Erdevān H281b
Çün gėder devlet yaḳīn ėy er devān

Ẕikr-i ʿazīmet-i İskender be-Maşrıḳ be-ṭaleb-i āb-ı ḥayāt

8344 Çün Sikender devletin gördi temām
Göŋline ḳorḳu düşürdi ⁀ol nīk-nām

8345 Kim bilürdi işe ėrdükde kemāl
Başlar aŋa ėrmege naḳṣ u zevāl

8346 Ay bedr olduḳda başlar eksilür
Hem ḫusūfi daḫı ⁀anuŋ ol vaḳt olur

8347 Mihr-i ʿālem-tāb çün evce ėner C294a
Başlar oradan ḥażīżine döner

8348 Çün bahāruŋ bāġına ėrer kemāl B322a
Ėrürür dest-i ḫazān aŋa zevāl

8349 Gül kemāl-i ziynet ile ⁀olduḳda şād
Vėrür anuŋ ḫırmenini ṣuya bād

8350 Bu yaḳīndür kim kemāl-i bī-zevāl
Olmaz illā kim kemāl-i Lā-yezāl

8351 Şāh işbu ġuṣṣadan dil-teng idi D235b
Ol mübārek çihresi bed-reng idi

8352 Şāh ḥālin aŋlayıban bir ḥakīm
Bildi kim göŋlinde vardur derd ü bīm

8353 Şāh anuŋçün teng-dil olmış durur Z202b
Gül yüzi ol ġuṣṣadan ṣolmış durur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8354 sende (B sėnde), M sizde

8355 nesneye, Z nesneyi

8356 gerekdi, DQ gerek; ACHMZ **ol**, BDQ **ola**; Āşikāre (= ACM; B Āşikārā, H Āşikār) ėtdi aŋa, DQZ Ẓāhir eyledi aŋa (D anı)

8357 dileyicek, M dileyincek, Q dėyeyicek; aŋa, H andan

8358 ACDHM şeh (H şah) sözini ol, Z şāh sözini ‿ol, Q şāh sözin ol, B şāh sözini; ol (B -); şāha ḫātıruŋda dutma (B ṭutma), D şāh ḫātırda ṭutma hīç

[8359 < Z; – DQ'da bunun yerine şu beyit var:

Şarḳda bir çeşme var durur yaḳīn / Anda kim ẓulmet durur dāyim hemīn]

8359 revān, H ʿayān

[8360 – Z'de bunun yerine şu beyit var:

Şarḳda bir çeşme var ʿaynü'l-ḥayāt / Andan içen gişiye ėrmez memāt]

8360 ʿaynü'l-ḥayāt, C āb-ı ḥayāt; Ki (BDQ -); gişiye, D cānına

[8361-8363 – B: 8362 8361 8363; DQ: 8362 8363 8361 (Q -)]

8361 (< Z) ki ‿andan, D kim anda; ACH dünyāda ol, BD ol dünyada, M ʿālemde ol; AM bāḳī, BCDH zinde

[8362-8363 – DQZ'de bunların yerinde şu beyitler var:

Līk (Z Līki) yolları şuʿūbetdür ṭolu / Müşkil olur bulmaḳ anı (D anı bulmaḫ) ėy ulu

Nefʿi az nesne ele (Q ile) āsān gelür / Nefʿi çoḳ (D çoḫ) nesneyi bulmaḳ (D bulmaḫ) ṣaʿb olur]

8363 Aşşısı çoḳ (B çoḫ) nesne, M Nefʿi çoḳ nesne ne

8364 (< Q) Aṣlıla, Z Aṣldan, D Aṣladan; Lā-büd anuŋ, DZ Anuŋ içün

8365 (< Q) ṭolıdur (BCHMZ ṭoludur) Rūm u Ḫazer (B Ḫaẕer), D ṭolu dururum ḥaẕer

8366 ACDHQZ **olasın**, BM **ḳalasın**

8367 Ṣandı kim vėrildi aŋa, Z Ṣanki ḥāṣıl oldı aŋa, D Ṣanasın kim ḥāṣıl oldı; ACHMQ **her**, BDZ **ol**

8368 Gelmedi fikrine bārī, DQZ Fikr ėtmedi ol işde

8369 kemāndan, D kemīnden; çün çıḳa, Z çıḳa çün; ACHM Rāst ūmāca ėrer ol, B Bir sāʿatde ūmāca ėrer, Z Bir nefesde ūmāca ėrer, D Bir nefesde uyumca ėrür, Q Bir nefes amaçda ėrür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

8354 Şāha bir gün dėdi kim ėy tācver — Q284a
Görürem sende taġayyürden eṯer

8355 Ne durur ol nesneye dėgil sebeb
Kim ḳılavuz çāresin anuŋ ṭaleb

8356 İşbu fikri kim gerekdi ol nihān — H282a, M262a
Āşikāre ėtdi aŋa şāh-ı cihān

8357 Bir iş işlemek dileyicek felek
Biŋ bahāne ḳopara aŋa gerek

8358 Çün işitdi şeh sözini ol ḥakīm
Dėdi şāha ḫāṭıruŋda dutma bīm

8359 Var durur bir çeşme maşrıḳda revān
Anda kim ẓulmet olur dāyim ʿayān

8360 Adıdur ol çeşmenüŋ ʿaynü'l-ḥayāt
Ki ͡andan içen gişiye ėrmez memāt

8361 Her gişi ki ͡andan bir içim ṣu bulur
Cāviẕān dünyāda ol bāḳī ḳalur

8362 Līki yolları ḳatı düşvār olur — B322b, C294b
Az gişi ol yolları varıbilür

8363 Aṣṣısı çoḳ nesne zaḥmetdür ṭolu
Ḫārsuz hergiz gül olmaz ėy ulu

8364 Aṣlıla pākīze-gevher ḳopdı dür
Lā-büd anuŋ yėri ḳaʿr-ı baḥrdur

8365 Çünki olmadı şebeh vālā-güher
Lā-büd andan ṭolıdur Rūm u Ḫazer

8366 Sen eger ol çeşmesārı bulasın
Cāviẕān dünyāda zinde olasın

8367 Bu sözi çün şāh işitdi oldı şād — D236a
Ṣandı kim vėrildi aŋa her murād

8368 Ol ḳamu zīreklig ile tācver — Z203a
Gelmedi fikrine bārī bu ḳader

8369 Kim kemāndan çün çıḳa tīr-i ḳażā
Rāst ūmāca ėrer ol bī-ḫaṭa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[8370 – BD'de bunun yerine şu beyit var:

B Gişiye çün ṭoġrıla rumḥ-ı ecel / Hīç siper olmaz aŋa mekr ü ḥiyel

D Gişiye çün ṭoġrıla rumḥ-ı ecel / Hīç nesne olmaz aŋa ḥeyel]

8370 Gişiye, C Gişile, Z Kimseye; ḥīle, Z nesne; A olamaz aŋa, CHZ olımaz aŋa, M olmaz aŋa ėtseŋ, Q olmaz aŋa

8371 Şeh, DZ Bes, Q Pes; yaraḳ eyledi, Z diledi şāh

8373 Var idi bir oġlı ʿadı (CDZ oġlı ʿanuŋ), Q Vardı bir oġlı anı; Kim felek ayaġına vėrürdi būs, DQZ ʿĀşıḳ aŋa Mıṣr u Şām u Rūm u Rūs

8374 Aresṭū'yile, C Aresṭū'yle, Q Aresṭū'la; mülki ṣaḳlaŋuz (D ṣaḫlaŋuz, Q ṣaḫlaŋız), B milk siz saḫlaŋ

8375 Ḫıżr'ı, Q Ḫıżr; eyledi, D ėdiben, QZ eyleyüp

D *Vuṣūl İskender ilā beled Berhemen*

Z Resīden-i İskender be-vilāyet-i Berhemen

8376 sürdi, Z gėtdi

ACH Resīden-i İskender be-**şehr-i Berāhime**

BZ Dāsitān-ı İskender be-**vilāyet-i Berhemen** ʿābid

M Resīden be-vilāyet-i Berhemen

8377 durmışlar, DZ oturmışlar, M dėrilmişler

[8378 – BDQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Her biri bir ġārı sinle (Z ġārı sini, D ġār süknā, Q ġāra tekye) eylemiş /

Anda ḳalup (BD ḳalıp) terk-i dünyā (Q dünye) eylemiş]

8378 ACH düzetmiş, M ṭutmışdur; ACH ḳılmış, M ėtmiş

8380 Gendülere, BZ Gendüzine; zühdi, DQ zühd; Sāliyān (CM Sāleyān) anda, DQZ Yıllar orada

8381 AC **kim**, BHMQZ **ki ʿėy**, D ėy; ACHM İşbu ṭaġda nėşe dutduŋuz, BQ Uşbu ṭaġda nėce ṭutduŋuz, Q Uşbu daġda nėşe dutduŋız, D Nėce ṭutduŋuz bu yėrde siz

8382 ʿimāretlıḳda, Q ʿimāretlıġda, D ʿimāret; yėgrek, DQZ gerek; ki ʿolasın ... bulasın, Q olasın ... bulasın, HMZ olasız ... bulasız

8383 BCDMQ ʿibādet, AH ʿimāret; ḳūt ile olur, C ḳuvvet ile ʿolur; temām ... müdām, DQZ müdām ... temām

[8384-8385 – DM ↲]

8384 Ḳūt (C Ḳūtı) pes artuḳ (Z bes artuḳ, B bes artuḫ, D artuḫ hem, Q pes artuġ) gerekdür, M Bes gerekdür ḳuvvet artuḳ; Ki (M -) aŋa ʿėder ol, Q K'aŋa ėde

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

8370 Gişiye çün ṭoġrıla rumḥ-ı ḳader — A72b
Hīç ḥīle olamaz aŋa siper

8371 Şeh yaraḳ eyledi kim şarḳa vara — H282b, M262b, Q284b
Ol ṣuyiçün ẓulmet içine gire

8372 Yöridi bir leşker ile bī-kerān
Şarḳdan yaŋa şeh-i ṣāḥib-ḳırān

8373 Var idi bir oġlı ʿadı İskenderūs
Kim felek ayaġına vėrürdi būs

8374 Anı ʿAreṣṭū'yile yėrine ḳodı — B323a
Ben gelince mülki ṣaḳlaŋuz dėdi

8375 Ḫıżr'ı yoldaş eyledi gendüyile
Āb-ı ḥayvān isdeyü girdi yola

8376 Bir zemān çün sürdi germ-ā-germ şāh
Berhemen şehrine ʿiletdi anı rāh

Resīden-i İskender be-şehr-i Berāhime — C295a

8377 Gördi bir ṭaguŋ içinde bī-şümār
Ḫalḳ durmışlar ḳamu ʿuryān u zār

8378 Her biri bir ġārı düzetmiş vaṭan
Terk-i dünyī ḳılmış u hem cān u ten

8379 Geydügi aġaç ḳabı yėdügi ot
Daḫı anlarda ne pūşiş var ne ḳūt

8380 Gendülere zühdi ʿādet eylemiş
Sāliyān anda ʿibādet eylemiş

8381 Dėdi ulularına kim Berhemen — Z203b
İşbu ṭaġda nėşe dutduŋuz vaṭan

8382 Bir ʿimāretlıḳda yėgrek ki ʿolasın — D236b
Ki ʿanda bir ḳūt ile kisvet bulasın

8383 Çün ʿibādet ḳūt ile olur temām
Hergiz olmaz ḳūtsuz ḳuvvet müdām

8384 Ḳūt pes artuḳ gerekdür ʿābide — M263a
Ki ʿaŋa ʿėder ol ḳamudan yėg fāyide

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[8385 – DMQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Niʿmetüŋ ḳadrini ʿābid gey (D yėg) bilür / Hem anuŋ şükrini ol yėgrek ḳılur (D bilür)]

8386 ṭaʿāmı, Q ṭaʿāma

8387 Bu yėdügünüzden ayruḫ (=AB; H ayruḳ, CM ayru), DQZ Ėt (Z Et) ile (Q ilen) ėtmekden (Z etmekden) ayru (D artuḫ); ACM Rūz, BHQZ Rūzī, D Rūze; ėdüpdür, Q ėdüp

8388 (< D) ACHM siz bilesiz ... ḳılasız, BQZ sen bilesin ... ḳılasın (Z urasın); Yėdügünüz, QZ Bu yėdügüŋ; ḳūt, A ḳūtı

[8388/8389 – DMQZ:

Bir riyāżet çekerüz biz kim nebāt / Yėyicek vėrür bize ṭaʿm-ı (M ṭuʿm-ı) nebāt]

[8389-8391 < QZ]

8389 döşenüp, D döşenür

8390 me'kūl-i, M me'kūl

8391 leẕẕet-i, M leẕẕet ü

8392 Ten ġıdāsı olmaġ içün bu ... Nefʿ (=ABC; HM Nefʿi), DQZ Ten (Q Pes) diri olmaġ içün işbu (Q uşbu) ... Aşşı; çün kim, B çünki

[8393 < QZ]

8394 Bize dėrsin, DQZ Buŋa dėdüŋ; varıban (HQ varuban) anda oluŋ, D varıp anda oturuŋ

8395 Ki ⁀anda ne maʿmūr yėr var ne diyār, Q Ki ⁀anda ne maʿmūr vardur ne diyār, Z Bes ʿimāret bir eyit kim kim ḳanda var, D Bes ʿimāret yėr kim eyt kim ḳanda var

[8395/8396 – DQZ:

Ḳanı ⁀(D Ḳan) olan nėce ʿimāret olısar / Gişi anda nėce rāḥat bulısar

[8396-8398 – D: 8398 8399 8396 8397]

8396 (< QZ) Sen, D Ṣan; yoḳ (B yoḫ) kim, M yoḳdur; ABM bir, CDH yėr

8397 (< QZ) ACHM cūy, BD cū

8398 Var ṣanursın bunda maʿmūr ... Ki ⁀isdeyü anı çekersin çoḳ, DQZ Sen bunı maʿmūr ṣanduŋ ... Kim çekersin (D çekersen) cüst ü çūyında (Z bu nėçün bunca) taʿab; ėy, D mı;

8399 bunuŋ, D bunı, Q anuŋ; vīrānlıġını bilmişüz / Lā-cirem yėk-pāre terkin ḳılmışuz, Q vīrānlıġın bildük ė şāh / Dėdi doġru dydsn [dėrsin] ėy dānā-yı rāh

[8400-8432 – QZ'de bunların yerine şu beyit var (krş. 8454):

Bes buradan (Q Pes oradan) yöriyüp şāh-ı cihān / Rāst ḳıldı cānib-i şarḳa ʿinān]

8400 ʿazm, A ʿazmi; aŋa, D anda

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tubа.gov.tr

8385 ʿĀbid olmayan ne yėrse ḫāk olur — H283a, Q285a°
ʿĀbidüŋ yėdügi nūr-ı pāk olur

8386 Böyle dėdi şehriyāra Berhemen — B323b
Kim ṭaʿāmı ṣanma tenhā ḳūt sen

8387 Bu yėdügüŋüzden ayruḫ daḫı ḳūt
Rūz ėdüpdür bize Ḥayy-ı lā-yemūt

8388 Leẕẕetin anuŋ eger siz bilesiz
Yėdügüŋüz ḳūt terkin ḳılasız

8389 Sėnüŋ içün döşenüp ḫon-ı kerem
Nėşe ⁀ėdersin ārzū āş-ı kelem

8390 Ḥāżır iken saŋa ol meʾkūl-i nūr
Ḥayf ola kim yėyesin nān-ı tenūr

8391 Sen daḫı bizüm gibi ⁀olsaŋ bu nebāt — C295b
Vėre saŋa leẕẕet-i ḳand u nebāt

8392 Ten ġıdāsı olmaġ içün bu yėter
Nefʿ ne artuḳ yėmek çün kim yiter

8393 Dirlig içündür bu yėmek bī-gümān
Yėmeg ⁀içün ṣanma dirligi hemān

8394 Bize dėrsin bir ʿimāret yėr buluŋ
Pes buradan varıban anda oluŋ

8395 Bir ḫarābedür cihān ėy şehriyār
Ki ⁀anda ne maʿmūr yėr var ne diyār

8396 Sen ki yėr yoḳ kim cihānda almaduŋ
Eglenecek bir ʿimāret bulmaduŋ

8397 Anuŋ içün ėrte gėce bī-ḳarār
Cüst ü cūy içindesin ėy şehriyār

8398 Var ṣanursın bunda maʿmūr ėy ʿaceb — D237a, M263b, Z204a°
Ki ⁀isdeyü anı çekersin çoḳ taʿab

8399 Biz bunuŋ vīrānlıġını bilmişüz — B324a
Lā-cirem yėk-pāre terkin ḳılmışuz

8400 Burada olmaz ʿimāret bellü bil — H283b
Daḫı yėrde olur ol ʿazm aŋa ḳıl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8401 ḫāristānı, D ḫāristānda; ACH ėdinmegil, M ėdinme, BD ėtmegil

8402 ACH ki ⁀ay u, BD ay u, M ay yā

[8403 – D[1] (237a9), D[2] (237a14 – 8407'den sonra tekrar edilir)

8403 ḫoş, D[1] çoḳ, M tā

8404 Ne, M Bir; bulmaz, M olmaz

8405 ACM Pes, BD Bes, H Ol; fenāya, CD beḳāya; ki (DM -)

8406 olamaz (D bulamaz) ... olamaz, C olımaz ... olımaz

8407 degşürmezse, D degşürmese; ṣūret gül mi, D ṣūret mi; vü (M -)

[8407/8408 – D'de 8403 bu iki beyit arasında tekrar edilir]

8408 çün ṣūreti, D ṣūreti çün; ACH Cūje, B Çūje, D Cūce, M Cevze

8409 Dökilicek (C Dökülicek), D Dükelicek; ner, M ger

8410 kökinden ṭallar içine, D güninde (?) ṭallar içinde

8411 ḳuru ... olup ... cān ėder aŋa, D ḳader ... olur ... ol gėrü bulur

8412 alur, B olur; Ki (M -) ⁀ol aġaca şāḫ u (BD -ı; M -); berg ü bāl (B bār), D berg-i pāk olur

8413 ėtmege, D ėtmeg içün; kesb-i, B kesb ü; anda, B andan

[8414 < D]

8415 görürsin, D görmişsen

8416 ABM ol meżāyıḳda, CH müżāyıḳda, D meżāyıḳda; ṣūretler geyip, D ṣūret gėrü

8401 Ėreyim dėr iseŋ ol gülzāra sen
İşbu ḫāristānı ‿ėdinmegil vaṭan

8402 İş buradan ol yaḳın menzil durur
Bir nefesdür ṣanma ki ‿ay u yıl durur

8403 Biz bu yėrde iḫtiyār ėtdük fenā
Ki ‿ol ʿimāretde bulavuz ḫoş beḳā

8404 Ne beḳā kim yoḳ durur aŋa zevāl
Naḳṣ bulmaz hergiz andaġı kemāl

8405 Çün fenāyile bulınur ol beḳā
Pes fenāya cān gerek ki ‿ola bahā

8406 Şemʿ oda yanmasa nūr olamaz C296a
Ṣu buḫār olmasa yaġmur olamaz

8407 Dāne degşürmezse ṣūret gül mi ‿olur
Yāsemīn ü lāle vü sünbül mi ‿olur

8408 Beyżanuŋ çün ṣūreti bulur zevāl
Cüje olup cāndan aŋa ‿èrer kemāl

8409 Dökilicek gėrü andan bāl ü per
Naḳş bulıban olur ṭāvūs-ı ner

8410 Ṣu revān olup çü gülzāra varur D237b
Gül kökinden ṭallar içine girür

8411 Ol ḳuru aġaç içinde ‿olup revān
Ölmiş iken cān ėder aŋa revān

8412 Ṣūretin ḳoyup daḫı ṣūret alur B324b
Ki ‿ol aġaca şāḫ u berg ü bāl olur

8413 Müddet ile ėtmege kesb-i kemāl M264a
Üstine anda geçer çoḳ dürlü ḥāl

8414 Başına ‿anuŋ dürlü dürlü iş gelür
Gāh yapraḳ gāh tāze gül olur

8415 Şöyle kim gözüŋle görürsin ʿayān H284a
Döner ol eṭvār içinde bir zemān

8416 Çoḳ şikenceyle ‿ol meżāyıḳda ḳalur
Dürlü ṣūretler geyip terkin ḳılur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8417 ACH dadar, B ṭadar, DM dad u; Līki ḥall (=AB; CHM ḥal) olup olur (A -), D Līkin olur erip

8418 ABH ṣoŋ ucı, CD ṣoŋıcı, M ṣu çünki; gėrü, D ṣoŋra; nīk-bū, B nīk-ḫū

8419 Nėce, B Bunca

8420 gözlere, D gülzāra

8421 ḳıldı, M vėrdi

8422 Bu, M Bes; ACM ėrgürür, DH ėrürür, B ėrüre

8423 ėrer, D olur; A bürr, C berr, DH bür, M ber, B pūr; AC dürr, BDHM dür

[8424-8425 – D ↲]

8424 yaşarup (B yaşarıp), D lāle vü

8425 u (BDM -); lü'lü', D lāle; bilür, DM bulur

8426 Ki ‿ādemī, D Kūh (?) ādem

8427 ʿĀḳil, D ʿAḳli; kim bu maʿnīyi, D çün bu maʿnīyi, M çün maʿnīni

8429 bir yėre ḳılġıl sen, M sen bir yėre ḳılġıl; Ki (M -); biŋ cān bulasın, D yeksān olasın; her, M bir

8430 ACHM **gör**, BD **bil**

8431 ACH **gey**, BDM **hem**

[8431/8432 – D[1] (238a6-238b):

bir beyit – bkz. 8453/8454'te

8454-8462

iki beyit – bkz. 8463'te]

8432 ACDH Sırrı, BM Sözi; bir, D bu; ACHM Rāzlar, B Rāz ile, D Rāzını

ACHM Resīden-i İskender be-deyr-i Ẕü'l-ḳarneyn-i evvel

D *Vuṣūl İskender maʿa İskenderin āḫar*

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

8417 Gerçi telḫ u turş dadar bī-ḥisāb
Līki ḥall olup [olur] ṣoŋra gül-āb

8418 Ṣuyidi ṣoŋ ucı olur gėrü ṣu
Līki bes ṣāfi vü ġayet nīk-bū

8419 Nėce ṣu kim cānlara olur devā
Ṣayrulara ėrişür andan şifā

8420 Cānlara cān olur u gözlere nūr
Başlara ʿaḳl u göŋüllere sürūr

8421 Çün vücūdın vėrmege ol ḳıldı cūd C296b
Buldı Haḳ'dan işbu resm ile vücūd

8422 Bu vücūduŋ sen daḫı terkini ur
Ne vücūda ėrgürür Haḳ sėni gör

8423 Ḳaṭre çünkim berre ėrer bürr olur
Çünki deryāya ėrişür dürr olur

8424 Çün ḳuru diken yaşarup gül olur
Ḳara ṭopraḳ yaşarup sünbül olur

8425 Çünki ṭaş yāḳūt u ṣu lü'lü' olur B325a
Anı gören ʿāḳil ise gėy bilür

8426 Ki ⁀ādemī daḫı olabilür melek
Şöyle kim cevlāngehi ola felek

8427 ʿĀḳil olan kim bu maʿnīyi bile D238a
Nėcesi rāżī ola bu menzile

8428 Kim anuŋ bünyādı āb u gil durur M264b
Anda ḳalan gişi bī-ḥāṣıl durur

8429 Ḳo bunı bir yėre ḳılġıl sen heves
Ki ⁀orada biŋ cān bulasın her nefes

8430 Ol maḳāmı bil ki ḫoş gülşen durur H284b
Bunı gör kim ḳaraŋu gülḫan durur

8431 Gülşeni ḳoyup duta mı gülḫanı A73a
Olmayan bī-devlet ü gey gülḫanī

8432 Sırrı aŋladuŋsa saŋa bir kitāb D238b
Rāzlar faṣl eyledüm *min külli bāb*

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8433 Oradan daḫı gėdiben (HQZ gėdüben), M Ol aradan daḫı gėdüp; günbede, CZ günbete, D günbeẕe

B Müşāhede-i İskender daḫme-i İskender ki pīş ez ū būd

Z Müşāhede kerden-i İskender daḫme-i İskenderī pīş ez vey būd

8434 ki ⁀aŋa bulamazdı (Z bulımazdı, Q bulmaz idi) kimse, D ki ⁀aŋa kimsene bulmazdı, B ki bulmazdı kimse aŋa

8435 Kim göre ne var durur anda, D Gördi kim var durur anda bir; ʿayān, DQZ nihān

8436 BCHM Dürlü, AQZ Dürr ü, D Dürr

8437 ACHM **dürlü**, BDQ **dürr ü**, Z dürr-i

8438 bir muraṣṣaʿ, DQZ laʿlden bir; üzre, B üzere

8439 sāliyān (CM sāleyān), D sālhā; u, DM hīç, Q kim

8440 Ki ⁀anı (M Anı) görmek ėrürürdi (= ACH; BM vėrürürdi) rūḥa, DZ K'ėrürürdi anı görmek rūḥı, Q Kim ėrürdi anı görmek rūḥa

8441 laʿl, M levḥ; Ki (M -) ėy (B -) Sikender kim, C Ki ėy İskender; ACHZ meliksin ü, B melik sensin, M meliksin sen, DQ meliksen gey

8442 mekāna, Z meḳāma; ḥālin, Q ḥāli

8443 Şāh, M Şāh-ı; kim, B ki

[8444 – B ☙]

8444 Dört biŋ (C + ü) ḳırḳ (B ḳırḫ) yıl ben, DMQ Ḳırḳ dört biŋ yıl ben (Q -), Z Dört biŋ yıl senden; ABHQZ öŋdin, C öŋden, D ilerü, M evvel; Ḳılıcumla, B Ḳılıc ile; şarḳ u, BM şarḳı

8445 cihānı, Q cihān; ben daḫı ėdüp, Z ben ėdibenüŋ, D ėdibenüŋ ben, Q ėdübeni men; renc, A derd

8446 (< Q) Memleket, Z Milketi, D Mülki çün; kesb, C cemʿ; ṣor (HM gör) nėtmişem, D sūr ėtmişem; ACHM ʿĀḳıbet cümle ḳoyuban, B ʿĀḳıbet ayruġa ḳoyıp, DZ Çünki ayruġa ḳoyuban

8447 ile gerçi ki (H -) dėrdüm, D çekdüm ger yıġdum, QZ çeküp gerçi yıġdum; Derdüm (= ABM; C Oldı, H Noldı) uş ol (=ACH; M uş gör, B ol ki ⁀uş) māl ü gencüm mār u, DQZ Mālum oldı mār u gencüm oldı

8448 ayruḳlar, D ayrular, Q ayruḫlar; burada, Z bu evde; uş ḫʷār (=AB; CHM ḫor), DQZ ḥayrān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Resīden-i İskender be-deyr-i Ẕü'l-ḳarneyn-i evvel

8433 Oradan daḫı gėdiben tācver — Q285a°, Z204a°
Uġradı bir günbede bes mu'teber

8434 Heft-cūş ile yapılmış idi ol
Şöyle ki ⁀aŋa bulamazdı kimse yol

8435 Cehd ile açdı anı şāh-ı cihān — C297a, Q285b
Kim göre ne var durur anda 'ayān

8436 Girdi gördi çār ṣuffe yapılu
Dürlü gevher uçdan uca ṭopṭolu

8437 Ferşi 'ūd u 'anber ü dīvārı zer — B325b
Saḳfı daḫı hem zer ü dürlü güher

8438 Orta yėrde bir muraṣṣa' yüce taḫt
Taḫt üzre tāc ile bir nīk-baḫt

8439 Yatmış anda sāliyān u durmamış
Ṣanasın hergiz cihānı görmemiş

8440 Başı üzre la'lden bir ulu levḥ
Ki ⁀anı görmek ėrürürdi rūḥa revḥ

8441 Altun ile la'l üzre yazılu
Ki ⁀ėy Sikender kim meliksin vü ulu

8442 Çün güẕer işbu mekāna ḳılasın — M265a, Z204b
Bėni görüp dehr ḥālin bilesin

8443 Şāh Ẕü'l-ḳarneyn kim dėrler benem
Yėdi iḳlīmi dutan server benem

8444 Dört biŋ ḳırḳ yıl ben öŋdin gelmişem — D239a, H285a
Ḳılıcumla şarḳ u ġarbı almışam

8445 Bu cihānı ben daḫı ėdüp ṭaleb
Çekmişem sencileyin renc ü ta'ab

8446 Memleket kesb ėdiben ṣor nėtmişem
'Āḳıbet cümle ḳoyuban gėtmişem

8447 Renc ile gerçi ki dėrdüm māl ü genc
Derdüm uş ol māl ü gencüm mār u renc

8448 Şehrde ayruḳlar olmış şehriyār
Ben burada yaturam uş ḫ^{v}ār u zār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8449 iş ėde, DQZ getüre; Ölmeyeyüm, HMZ Ölmeyeyin; nāmver, Z tācver

[8450-8452 – DQZ: 8452 8450]

8450 Uş burada, DM İş burada, İş bu ⁀arada; ACDMQ **ḳalmışam**, BHZ **olmışam**

[8451 < DQZ]

8452 olur, Q ėrür

[8453/8454 – D^1 (238a6), D^2 (238b3):

Çünki andan bu cüvāb işitdi şāh / Dėdi ṭoġru dėrseŋ (=D^1, D^2 dėrsin) ėy dānā-yı rāh]

[8454 < QZ (ama bkz. 8399'dan sonra)]

8454 Andan aġlayu gėdüp, D Bes (Q Pes) oradan yöriyüp

[8456 – D^1QZ'de bunun yerine şu beyit var ($D^1$238a9):

D Her birinüŋ dişi bir ḫancer ki şīr / Döyemez zaḫmına anuŋ ėy dilīr

QZ Her birinüŋ dişi bir ḫancer ki şīr / Döyemez bir zaḫmına anuŋ dilīr]

8456 [$D^2$239a11] azusı, H arzusı; ḫūn-rīz, M ḫ^{y}ān-rīz idi ... idi, BD^2 -di ... -di

Nėtekim (=ACH; B **Şöyle kim**, M Şöyle ki) ḳılıç, D^2 Şol ḳılıç gibi be-ġāyet tīz

[8457 < QZ – DM'de bunun yerine şu beyit var:

D^1 Doŋuz şeklinde geldi cem‘ dīv / Tā ėdeler şāh ile orada rīv

D^2 Doŋuz şeklinde geldi cem‘ dīv / Tā ėdeler şāhla ceng orada rīv

M Toŋuzuŋ şeklinde geldi cümle dīv / Tā ki ⁀ėdeler şāh ile orada rīv]

8458 ACHM Şāh ile orada çoḳ, B Şāh ile ol arada, DZ Şāh ile ⁀ol ṣaḥrāda, Q Şāhla ol ṣaḥrāda çoḫ

8459 bulup, DZ buldı; uçdan, M ḳamu, Q atdan

[8459/8460 – M:

Çünki şāh anlardan ėtdi yolı pāk / Furṣati ḫūrşīd oldı tāb-nāk]

8460 Çün olardan pāk ėtdi yolı, M Çünki şerrin anlaruŋ def‘ ėtdi; ḳıldı gėrü, M gėrü ḳıldı

8461 ACH **kim ṭoluydı** (H ṭolıydı), BDZ **uçdan ṭolu**, M içi ṭolu, Q uçdan uca

8462 (< Q) ACD^{2}H ef‘īdi ol, BZ ⁀ef‘īyidi ol, D^1M ef‘īyidi; AC D^1HMZ tiryāk, BD^2 tiryāḳ

[8463 – DQZ'de bunun yerine şu beyitler var ($D^1$238a17-238b1, $D^2$239b2-3):

Z Zehri ⁀olaruŋ ṭaġları yıḳmış idi / Yazıları ḳarara yaḳmış idi

Ėtdiler şāh ile anlar daḫı ceng / Ḳıldı vādīyi çü ⁀olara şāh teng

Q Zehr olaruŋ daġları yıḫmış idi / Bāznları [Yazıları] ḳarara yaḫmış idi

Ėtdiler şāh ile anlar daḫı ceng / Ḳıldı vādīni olara şāh teng]

D^1 Anlaruŋ zehri ṭaġı yıḫmış idi / Yazıları ḳarara yaḫmış idi

Ėtdiler anlar daḫı şāh ile ceng / Ḳıldı vādīyi bulara şāh teng

D^2 Anlaruŋ zehri ṭaġı yaḫmış idi / Ḳarara yazıları yaḫmış idi

Ėtdiler şāh ile anlar daḫı ceng / Ḳıldı vādīyi bulara şāh teng

8463 (< QZ) uçdan uca ol vādīyi, M ol vādīyi uçdan uca

8464 tūde tūde (Z tūẓe tūẓe), Q duta duta; arınsun dėyü oda, Z yiyimesün dėyü ⁀oda, D iymesün dėyü od, Q ėtmesün dėyi od

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8449 Ġāfil andan kim ne iş ėde ḳader
Ölmeyeyüm dėyiben ėy nāmver

8450 Āb-ı ḥayvān isdeyüben gelmişem B326a, C297b
Uş burada zār u ḥayrān ḳalmışam

8451 Çeşme-i ḥayvānuŋ içinde ecel
Gişiyi bulur nedür bunca emel

8452 Zehr olur ėrdükde ʾecel āb-ı ḥayāt Q286a
Vay aŋa ki ʾardıncadur anuŋ memāt

8453 Bėni gördügüŋ saŋa ʿibret yėter
Ġāyetine ʿaḳl her rāzuŋ yėter

8454 Andan aġlayu gėdüp şāh-ı cihān D238a
Rāst ḳıldı cānib-i şarḳa ʿinān

8455 Germ süriben şeh-i gerden-firāz
Ėrdi bir ṣaḥrāya ṭopṭolu gürāz

8456 Her birinüŋ azusı ḫūn-rīz idi
Nėtekim ḳılıç be-ġāyet tīz idi

8457 Toŋuzuŋ şeklinde dīv idi gelen M265b
Şāha vü ol leşkere ḥamle ḳılan

8458 Şāhı çün gördiler āheng ėtdiler Z205a
Şāh ile orada çoḳ ceng ėtdiler

8459 ʿĀḳıbet şāh anlara bulup ẓafer H285b
Ḳıldı uçdan anları zīr ü zeber

8460 Çün olardan pāk ėtdi yolı şāh
Ol aradan ḳıldı gėrü ʿazm-i rāh

8461 Bir zemān daḫı çü gėtdi şehriyār
Ėrdi bir vādīye kim ṭoluydı mār

8462 Ḳamusı efʿīdi ol yılanlaruŋ D239b
Zehrine ʾaṣṣı ʾėtmezdi tiryāk anlaruŋ

8463 Şāh yılanları ėtdürüp helāk B326b
Ḳıldı uçdan uca ol vādīyi pāk

8464 Çün yılanı tūde tūde ḳırdılar
Yol arınsun dėyü oda urdılar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

[8466-8468 – H: 8468a 8466b 8467 8466a 8468b]

8466 tīr, CHZ tīri

[8467 – Q'da bunun yerine şu beyit var:

Zaḫmı ile ḫāk olur bebr ü peleng / Her gişi kim ola olur tīz ceng]

8467 Ya, D Tā; AC **çoḳ**, BDHMZ **çün**; peleng, DM neheng

8468 daḫı, Z anı

[8469-8474 – Q: 8469a 8474b]

8469 ṭolu, H ṭolup

8470 ACHM **ne yėrdür**, BDZ **nėredür**

8471 (< B) Ḥoş, D Çoḫ; ACH ḳoyup şāhuŋ, M ḳoyubanın, DZ ḳoyubanuŋ

[8471/8472 – DHMZ:

D Şehre varup sözlerin söylediler / Siḥr ile ⁀aŋa böyle mekr eylediler

Z Şehre varup şeh sözin söylediler / Siḥr ile ⁀aŋa böyle mekr eylediler

HM Meşveretle şeh sözin söylediler / Siḥr ile ⁀aŋa böyle mekr eylediler]

8472 (< DZ) ACH Siḥr ile böyle ⁀ėtdiler mekr, B Siḥr ile böyle ⁀ėtdi mekri, M Ėtdiler mekr ile bu siḥri

8473 ACHZ **dutdı uçdan uca**, BDM **uçdan uca ṭutdı** (M dutdı); Baḥr bigi ki (BH -) ⁀aŋa bulınmaz kenār, DMZ Kūh u ṣaḥrā duṭuşup (D duṭışıp, M ṭutışup) oda yanar

8475 Ne durur fikr ėt bu ... belādan, DZ Nedür eyit işbu ... aradan, Q Ne durur eyt uşbu; ACHM **cān nėce**, BDQZ **nėce cān**

8476 ḥayvānı ḳılur iken, DQZ ḥayvān bulmaġa ḳılduḳ (D ḳılduḫ, Q ḳılduġ); ACH **bu oda mı yaḳar**, BM **oda mı yaḳar** (B yaḫar) **ėy**, DQZ ⁀oda yaḳmaḳ (D yaḫmaġ, Q yaḫmaġa) ister (D isder) ėy

8477 Ḫalḳa Ḥaḳ faźlı öküş durur ʿaẕīm, DQZ Her (Z -) gişi rūzī (D rūz) olduġın yėr ėy ḥakīm

8479 nevmīẕ (DQ nevmīd), M nā-ümīẕ

8480 dėdi, B ėtdi; iledi oldı, CDZ ileyidi ⁀oldı, Q ile ėtdi oldı

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8465 Oradan gėdüp şeh-i pīrūz-çeng C298a
Uġradı bir bīşeye ṭolu peleng

8466 Şeh buyurdı tīr-bārān ėtdiler
Var pelengi anda bī-cān ėtdiler

8467 Ya zihinden çoḳ çıḳa tīr-i ḫadeng Q286b
Zaḫmıyile ḫāk olur bebr ü peleng

8468 Cāneverden bīşeyi arıtdılar
Pes oradan daḫı ḳoyup gėtdiler

8469 Ėrdi bir müddet yöriyüp şehriyār
Bir yėre cāẕū ṭolu şehr ü diyār

8470 Cāẕular şāhuŋ ḳatına geldiler Z205b
Ṣorıban ḳaṣdı ne yėrdür bildiler

8471 Ḫoş söz ile şāhı meftūn ėtdiler M266a
Pes ḳoyup şāhuŋ ḳatından gėtdiler

8472 Bulmasun dėyü şeh ol ṣuya ṭarīḳ
Siḥr ile böyle ‿ėtdiler mekr ėy refīḳ

8473 Kim yolını dutdı uçdan uca nār H286a
Baḥr bigi ki ‿aŋa bulınmaz kenār

8474 Ḳaldı ḥayrān ol arada şehriyār
Pes dėdi Ḫıżr'a ki ėy dānā-yı kār

8475 Ne durur fikr ėt bu işüŋ çāresi
Bu belādan cān nėce ḳurtarası

8476 Āb-ı ḥayvānı ḳılur iken ṭaleb
Ḫaḳ bizi bu oda mı yaḳar ʿaceb

8477 Ḫıżr dėdi ḫāṭıruŋda dutma bīm B327a, D240a
Ḫalḳa Ḫaḳ fażlı öküş durur ʿaẕīm

8478 Ḫaḳ elindedür her işüŋ çāresi
Pes ḳamu işde aŋa yalvarası

8479 Her ki anı dėye nevmīẕ olmaya
Her ki ‿aŋa yalvara żāyiʿ ḳalmaya

8480 Şāh āmīn dėdi Ḫıżr ėtdi duʿā C298b
Çünki iḫlāṣ iledi oldı revā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8481 Ḳulda, Q Dilde

8482 ki (B -); gök (=BCMQZ; AH yėr) yüzi andan (Q ḳamu), D ol yüzi anda

8483 ėndi, H ėtdi, M oldı, Q aḫdı; şol, BQ ol

8484 ABD Şāẕ-kām, CH Şāẕıkām, Z Şāẕukām, MQ Şād-kām

ACH Resīden-i İskender be-şehr-i zenān

BM Resīden-i (B Āmeden-i) İskender be-şehr-i Şāẕ-kām (M Şād-kām)

Z Āmeden-i İskender be-şehr-i Şāẕ-kām ki şehr-i zenān est

8485 enbūh (Q + u), A enbū[h]; yoḳ (=ACH; BD yoḫ) erden, MQZ erden yoḳ (Q yoḫ)

8486 cümle (Z ḳamu) şehrī vü, DQ ḳamu ol (ḳamusı) şehr ü, M şāhı vu cümle; vü giçi vü, B giçi mīr ü

8487 Anda bir ulu aġaç vardı, D Bir ulu aġaç vardı anda

8488 sebz idi vü (H sebzedi vü, M sebzeyidi) ser-bülend, B ser-sebz idi bülend, Q sebz idi vü bülend

8489 revān, B ʿayān

[8490 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Kime kim oġlan gereklü ⁀(Q gerek) olur idi / Ol aġacuŋ ḳatına varur idi]

8491 ABD ėdiben, CHQZ ėdüben, M ėderdi; gündüzin, DZ gendüzin; Ol aġaca sürer idi **gendüzin** (=ACHM; BDZ **bir gezin**), Q Aġaca sürter idi bir gez yüzin

[8492 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

Bes ṣu içüp (D içip) anda ġusl ėder idi / Ḥāmile ⁀olup (D -) oradan (Q ora) gėder idi]

8492 (< B) AHM Ḥāmile, C Ḥamile; ACH oradan, M ol revān

8493 andan, Q anda; ʿayān, B revān

8494 Kārgāh-ı, Z Kāmgāh-ı; ACHZ bu ne eşkāldür bu (Z ü), BDM bu ne eşkāl durur, Q bu eşkāl durur

D *Düḫūl İskender fī bilād Şād-mān*

Q Reften-i İskender be-ẓulemāt

Z Resīden-i İskender be-tārīkī

8495

B RESİM

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences

8481 Aṣlı ḳamu ṭā'atuŋ iḫlāṣ olur
Ḳulda kim iḫlāṣ ola ol ḫāṣ olur

8482 Çıḳdı bir bulıt hevādan nā-gehān
Şöyle ki ‿oldı gök yüzi andan nihān

8483 Ol bulıtdan seyl ėndi şol ḳadar Z206a
Kim ol oddan ḳalmadı hergiz eṣer

8484 Oradan yol süriben bir ay temām
Geldiler bir şehre adı Şāẕ-kām

Resīden-i İskender be-şehr-i zenān M266b

8485 Bir ulu enbūh şehr-i bī-kerān
Cümle 'avret anda yoḳ erden nişān

8486 'Avret idi cümle şehrī vü sipāh Q287a
Ulu vü giçi vü ḫıdmetkār u şāh

8487 Anda bir ulu aġaç vardı 'ayān H286b
Ki ‿anlara ol ḳıbleyidi bī-gümān

8488 Sāl ü māh ol sebz idi vü ser-bülend
Ėtmez idi ‿aŋa ḫazān yėli güzend

8489 Ol aġaç dibinde bir çeşme revān B327b
Ki ‿olmış idi ḳuvvet ü ḳūt-ı revān

8490 Her kim oġlan ėder idi ārzū
Ġusl ėdüp ol çeşmeden içerdi ṣu

8491 Bir ḳoyun ḳurbān ėdiben gündüzin A73b
Ol aġaca sürer idi gendüzin

8492 Ḥāmile olup gėderdi oradan
Gör neler ėder cihānı yaradan

8493 Ṭoḳuz ay çünkim geçerdi bī-gümān D240b
Bir ḳız andan daḫı olurdı 'ayān

8494 Kārgāh-ı fiṭrata eyle naẓar C299a
Gör bu ne eşkāldür bu ne ṣuver

8495 Germ andan daḫı sürüp şehriyār Z206b
Anda vardı ki ‿oldı ẓulmet āşikār

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8496 yaḳīn, D hemīn

8497 yol uçdan uca, D uçdan uca yol

8498 Dėdi şeh kim Ḥaḳ, DQZ Şeh dėdi Ḥaḳ (Z + anı) bize; Müşkil ü, M Müşkili; ACHM āsānını, B āsānı hem, D āsān bize, Q āsānı ol

[8499 – M ☙]

8499 ḳoyılmış (C ḳoyulmış, M ḳonılmış) rāst (D -), QZ ḳoyulmışdur çü; Ol ki genc ister (B isder) nola, DMQZ Genc isteyen nola (D bula); ACH **görürse**, BDMQZ **çekerse**

8500 yolında (D + çoḫ); ACH Nėce ⁀ola ʿāşıḳ ki maʿşūḳı bula, B Nėce ⁀ola maʿşūḳ ki ʿāşıḳ bula, DMQZ Mümkin olmaz kim (M ki) gire maʿşūḳ ala

D *Vuṣūl İskender ilā ẓulemāt*

M Reften-i İskender be-vilāyet-i ẓulemāt

8501 Ol aradan yöriyüp şāh u sipāh, DZ Bes sipāh ile sürüben (D süriben) germ rāh, Q Pes sipāh eymen sürüben germ şāh; vü ẓulmet içine girdi şāh, Q ẓulmāt içine girdi sipāh

ACH Resīden-i İskender ve leşker-i ū be-tārīkī

B Reften-i İskender be-enderūn-ı ẓulmet behr-i āb-ı ḥayvān

8502 Gėtdiler ẓulmet içinde, Q Gezdiler ẓulmet içine

8503 Ġurriş ėtdi, Q ʿArş ėndi; ACDHZ raʿd u, BMQ raʿd; yandı, C düşdi; ġarb u şarḳ, M şarḳ u ġarb

[8504 – Q ☙]

8504 mevc mevc, M mevc ü mevc; Seyl ḳopdı yėr yüzinde, B Seyl ṭūfān yėr yüzinde, Z Sėller yöridi yėrden, Q Seyller yörüdi yėrde, D Her yaŋa leşker ḳırıldı

8505 ḳatında anuŋ bel (B + ki, H + kim), DMQZ anuŋ ḳatında ol (QZ vü)

[8505/8506 – DQZ:

Ẓulmet urdı ẓulmet üstine ḳadem / Ṣanasın kim ḳopdı ẓulmāt-ı (Z ṭūfān-ı) ʿadem]

8506 Leşker ü, M Leşkeri; yazdılar, MZ bozdılar

8507 (< H) görmezlerdi, D görmez oldı

8508 ki ⁀ol yolda ol idi (=ACHM; Z olupdı, D olurdı), B ki ol yolda oldı, Q ki ⁀ol ol yolda oldı; ACH **pīşvā**, BQ **kedḫudā**, M keṯḫuẓā, Z kit-ḫuẓā; düşdi, Q oldı

8509 ACH Kimin, BDMZ Kimini; ABC kimini, DHMQZ ü kimin

8510 andan, Q vü; A **bulınmadı**, C bulunmadı, BHMQZ **belürmedi**, D bilürmedi; Kimi ʿacz ile revān ėtdi ⁀anda cān (=ACH; M eyledi cān, B ėtdi revān), DQZ Kim ölü mi (D öli mi) ya diri midür ʿayān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8496 Dėdiler şāha ki ėy şāh-ı zemīn — B328a
Çeşme şol ẓulmet içindedür yaḳīn

8497 Bundan aŋa gerçi az menzil durur
Līki yol uçdan uca müşkil durur

8498 Dėdi şeh kim Ḥaḳ anı āsān ėde
Müşkil ü āsānını yėksān ėde

8499 Renc ḳatında ḳoyılmış rāst genc — M267a, Q287b
Ol ki genc ister nola görürse renc

8500 Çekmeyince ʿışḳ yolında belā
Nėce ola ⁀ʿāşıḳ ki maʿşūḳı bula

8501 Ol aradan yöriyüp şāh u sipāh
Vardı vü ẓulmet içine girdi şāh

Resīden-i İskender ve leşker-i ū be-tārīkī — H287a

8502 Gėtdiler ẓulmet içinde bir zemān
Bir gėce bir ebr ḳopdı nā-gehān

8503 Ġurriş ėtdi raʿd u raḫşān oldı berḳ
Ṣanasın kim oda yandı ġarb u şarḳ

8504 Baḥr dökildi hevādan mevc mevc
Seyl ḳopdı yėr yüzinde fevc fevc

8505 Şöyle ṭūfān ḳopdı kim Ṭūfān-ı Nūḥ
Feṭḥ idi ḳatında anuŋ bel fütūḥ

8506 Leşker ü şeh işlerini yazdılar — D241a
Yörür iken birbirinden azdılar

8507 Çünki görmezlerdi birbirin ʿayān — Z207a
Azdılar biribirinden bī-gümān

8508 Ḫıżr ki ⁀ol yolda ol idi pīşvā — B328b, C299b
Bi'ż-żarūre şāhdan düşdi cüẕā

8509 Kimini ol ḫalḳuŋ ėtdi seyl ġarḳ
Kimin aldı yėl kimini yaḳdı berḳ

8510 Kimi azdı ⁀andan bulınmadı nişān
Kimi ʿacz ile revān ėtdi ⁀anda cān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8511 aḥvāli gördi bildi şāh, DZ işleri gördi bildi şāh, M işleri yolda gördi şāh, Q işleri gördi pādişāh

8512 ACHM **gişiye ki** (M -), BDQZ **kim gişiye**

8513 nāçār, Z eyle

8515 anuŋ ṭaşı **güherdür** (=ACH; BM **güherdi**), DQZ ṭaşı (Q daşı) güherdi (Z gevherdi) anuŋ

8516 ADM[Q?]Z laʿl-i, BCH laʿl; dökilü (D dökülü, Q tökilü, Z vü keylū [?]), M dökülmiş

8517 gevherüŋ, Z anlaruŋ; ṭaġ (Q daġ), B bāġ

8518 u (BM -); ABC Dėriben, H Dėrüben, DMQZ Götürüp; oradan oldılar, DQZ oldılar oradan

D *Ḫurūc İskender min arż zulemāt*

Z Ḫurūc-ı İskender be-tārikī

8519 bir zemān ... içinden, Q bī-gümān ... içinde

ACH Ḫurūc-ı İskender ez tārikī

M Helāk şüden-i leşker

8520 nışfı, B nışf; ABQZ Ḳalıban (QZ Ḳaluban) olmışdur ol yėrde (QZ yolda), CDH Ḳalıban (H Ḳaluban) ol yėrde (D yolda) olmışdur, M Ḳalıbanı olmış ol yėrde

[8521 –DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Ḫıżr isteyübenüŋ bilmediler / Nėreye varmış durur bilmediler

Q Ḫıżr isteyübeni bulmadılar / Nėreye varmış durur bilmediler

Z Ḫıżr isteyübenüŋ bulmadılar / Nėreye varmış nedür bilmediler]

8521 aḥvāli, H aḥvālin

8522 (< Z) Āb-ı ḥayvāna yaḳīn, DQ Bī-taʿab āb-ı ḥayāta (Q ḥayāt)

8523 ADHMQZ ol aŋa ḳonulmışdı (A ḳoyılmışdı, Q ḳoyulmışdı), C aŋa ol ki ḳalmışdı, B aŋa ḳoyulmamışdı ol

8524 (< QZ) Nesne kim ol saŋa, D Nesne kim gişiye, M Nesneyi k'ol saŋa; Nėçe cehd ėtseŋ elüŋe, D Bī-gümān ol hergiz ele; AH gelmeye, BCM girmeye

8525 ola, Q olu[r]; girür **ele ol** (=ACHM; B **eline**), DQZ eline girür

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8511 Çünki bu aḥvāli gördi bildi şāh
Kim bulınmadı bulınmaz ṣuya rāh

8512 Nesne gişiye ki ḳısmet olmaya Q288a
Gerçi çoḳ cehd ėde anı bulmaya

8513 Çünki nāçār oldı gėrü döndi ol M267b
Līki bulınmadı ol geldügi yol

8514 Bi'ż-żarūre gelmeg içün bu yaŋa
Bir yaŋadın daḫı yol düşdi aŋa

8515 Gėder iken uġradılar bir yėre
Kim anuŋ ṭaşı güherdür yėk-sere

8516 Kimi yāḳūt idi kimi laʿl-i nāb
Kimi pīrūze dökilü bī-ḥisāb

8517 Her yaŋa gevher dökilmiş şeb-çerāġ H287b
Rūşen olmış gevherüŋ nūriyle ṭaġ

8518 Şāh u leşker ol güherden bī-kerān
Dėriben oradan oldılar revān

8519 Cehd ėdüp çün yöridiler bir zemān Z207b
Çıḳdılar ẓulmet içinden nā-gehān

Ḫurūc-ı İskender ez tārīkī

8520 Gördiler kim leşkerüŋ bir nışfı pāk
Ḳalıban olmışdur ol yėrde helāk

8521 Şāh Ḫıżr'ı istedi vü bulmadı B329a, D241b
Nėce oldı ⁀aḥvāli anuŋ bilmedi

8522 Ṭuymadılar anı kim varmış idi C300a
Āb-ı ḥayvāna yaḳīn ėrmiş idi

8523 Çünki ol aŋa ḳonulmışdı yaḳīn
Lā-cirem rūzī aŋa oldı hemīn

8524 Nesne kim ol saŋa ḳısmet olmaya
Nėçe cehd ėtseŋ elüŋe gelmeye

8525 Nesne kim bir gişiye ola naṣīb
Bī-taʿab girür ele ol ʿan-ḳarīb

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8526 ADHMZ vü Ḫıżr, BCQ Ḫıżır; genc, D renc

8527 kim, B ki; CHMZ ayruḳsı, BD ayruḫsı, AB ayruḳ; Kimsene rızḳın kimesne (Q kimse), M Kimse rızḳını kimesne

Q Süpürden [düzelt: Bīrūn] āmeden-i İskender ez ẓulumāt ve suḫen güften-i diraḫt bā ū

Z Şinīden-i İskender vefāt-i ḫoẕ-rā ez diraḫt

8528 çünki gėtdi, DQZ çün yöridi (Z yörüdi), M gėtdi çünki

ACH Suḫen (H Seḫun) güften-i diraḫt bā İskender ve ḫaber dāden be-ū ez ḳurb-ı Aṭlas

B Ḥikāyet şinīden-i İskender vefāt-i ḫoẕ ez diraḫt

M Resīden-i İskender ḫuft bā ṣaḥrā

8529 Ortada (Q Orada) bitmiş bir aġaç, D Bitmiş anda bir aġaç bes; Dėyeyidüŋ anı (=ADHM; B ki ⁀anı, C aŋa), QZ Dėyidüŋ anı ki

D *Mükāleme eş-şecer ma'a İskender*

8530 arada, D aradan; ol gėce, CQ gėce

8531 gėtdi, MZ geçdi; Ḳamu ⁀uyudı, DQZ Ḳalmadı ⁀oyaġ (Z oyaḳ); ġayr-ı (Q -)

8532 ABC nāle ėdiben zār, H nāle ėdüben zār u, DMQZ iŋileyü (M iŋileyüp, Q iŋildeyü) söyledi zār; ki ⁀ėy, B ėy, Q kim; çekici, D ḥakīmi

8533 yöridür, Q yėridür

8534 'Ömrüŋ āḫir oldı pes ... dünyeyi böyle, DQZ 'Ömrüŋ (D 'Ömr) ėrdi ucına ... bunca (Q munca) dünyāyı

[8534/8535 – DQZ:

Çünki gördüŋ devletüŋ buldı kemāl / Ol kemāle bil ki ėrişür (D ėrişe) zevāl]

8536 Bunca, Q Ança; BCDHZ Ölem ü ayruġa ḳala, M Ölem ayruġa ḳala hīç, AQ Ben ölem ayruġa ḳala

[8537-8538 – Q ↲]

8537 CHM ḳalur ayruġa bu, BDQ ḳalur ayruḳlara (D ayruḫlara, Q ayruġlara), A ayruġa ḳalur bu; Sen, D Bes; arada, Q orada

8538 (< Q) ACHM **dirīġ ü**, BD **dirīġā**; derd (D -); Kim elüŋ uş ėrmez oldı, DZ Ki ⁀ėrişemez oldı (D ola) elüŋ

8539 ki ⁀ėtdi, DM ėtdi; semā', MZ istimā'; Ṣan ki, Q Ṣandı; ACH dėdi cān tenine, DQZ cān dėdi tenine, B dėdi ten cānına, M tene cānı dėdi

8540 gözi (M -)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8526 Ẓulmet içinde Sikender çekdi renc
Renc aŋa ḳaldı vü Ḫıżr iletdi genc

8527 Ḳısmeti kim Ḥaḳ ėde ʿayruḳsı ʿolamaz M268a, Q288b
Kimsene rızḳın kimesne alamaz

8528 Ol aradan çünki gėtdi şehriyār
Geldi bir ṣaḥrāya ṭolu mürġzār

Suḫen güften-i dıraḫt bā İskender ve ḫaber dāden be-ū ez ḳurb-ı Aṭlas

8529 Ortada bitmiş bir aġaç sāyever
Dėyeyidüŋ anı Ṭūbī'dür meger

8530 Ol arada ḳurduruban bārigāh H288a
Ol aġaç dibinde yatdı ʿol gėce şāh

8531 Çünki gėtdi gėcenüŋ nıṣfı temām
Ḳamu ʿuyudı ġayr-ı Ḥayy-i lā-yenām

8532 Ol aġaç nāle ėdiben zār zār Z208a
Dėdi ki ʿėy miḥnet çekici şehriyār

8533 Nėçe yöridür seni bu ḥırṣ u āz B329b
Māl çoġı ne ʿaṣṣı çün ʿömr ola az

8534 ʿÖmrüŋ āḫir oldı pes nedür sebeb
Kim ḳılursın dünyeyi böyle ṭaleb

8535 Pāẕişehliḳ sürdüŋ on dört yıl temām D242a
Bir gün olmaduŋ cihānda şād-kām

8536 Bunca cemʿ ėtdüŋ velīkin yėmedüŋ C300b
Ölem ü ayruġa ḳala dėmedüŋ

8537 Uş gėdersin ḳalur ayruġa bu genc
Sen çekersin arada bīhūde renc

8538 Ėy dirīġ ü derd sėnüŋ rencüŋe
Kim elüŋ uş ėrmez oldı gencüŋe

8539 Şāh aġaçdan bu sözi ki ʿėtdi semāʿ Q289a
Ṣan ki dėdi cān tenine el-vidāʿ

8540 Gėtdi dil-ḫaste oradan ṣubḥ-dem
Ḫuşk-leb olmış gözi ṭopṭolu nem

8541 Gėce gündüz sürdi bir müddet temām M268b
Tā ki ėrdi ʿĪrān'a şāh-ı nīk-nām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr





y. 268b

İskender'in ölümü

Önde, ortada, İskender zırhı üzerine yatırılmış. İki görevli başının üzerine tuttukları kalkan ile gölge yapıyorlar. Çevresinde diz çökmüş kişiler daima onunla olan, ölümünden sonra mersiyeler söyleyen âlimler olmalıdır. Arka planda, tepenin ardında atlar ve seyisler bekleşir.

8541. beyitten sonra yer alan resim 93 x 120 mm. boyutlarındadır.

16. Son (8542–8754)

M RESİM: İskender atından düşüyor

ACH Bīmār şüden-i İskender der Ḳūmus

B Der beyān-ı hücūm-ı ḫastegī ki vāḳıʿ şüd

D *Vuṣūl İskender ilā beled fīhi aḳāribe*

Z Der yād-ı ḫastegī ki vāḳıʿ şüd

8542 AHM Çünki, BCDQZ Çün; AHZ **Ḳūmus'a**, C Ḳūmıs'a, BDMQ **ḳavmına**; ruʿāf, M ṣudāʿ; aŋa (Q -)

8543 ABC ata olamadı, H ata olmadı ol, DQ olamadı ata, Z olımadı atda, M atda olumadı

8544 dutdılar (B ṭutdılar), Q ḳoydılar

8545 Kim gelüp aŋa, DQZ Tā ki gelüben (D geliben); arına, Q ayına (?)

8546 ṭāliʿin, Q ṭāliʿi; Ḥükmi anuŋ buraya, DQZ Ḥükmi ⁀(DQ Ḥükm) anuŋ buŋa degin

8547 ölesine, DQ ölüsine, Z ölümine; düşiser (Q düşise [?]) bir arada, D düşer bir arada ol; yaḳīn, HM hemīn

8548 Kim gögi altun yėri, H Gögi altun u yėri; Anda ... yād, D Gėde ... bād; dünyādan Sikender, B İskender cihāndan

8549 hūşe, M hūşı; işitmiş, Q ėtmiş

8550 Ki ⁀ėtmez, M Ėtmez

8551 dėr, M ol; Ḳamu ... nesne ⁀ol durur, Q Kimse ... bėg oldurur (?)

8552 Dėmez ... melikdür ya, Q Diler (?) ... melik şāh-ı; Hīç raḥm ėtmez, M Hīç ėtmez raḥm, DQZ Raḥm ėtmedin

ACH Nāme nüvüşten-i (H nübişten-i) İskender ber (H be-) māẕereş (C mādereş) ve (C -) vaṣıyyet kerden

BZ Nāme nüvüşten-i (Z nübişten-i) İskender māẕer-i ḫoẕ-rā

D *Kitāb İskender ilā ümmihi Rūḳıya Ḫātūn*

M Nāme nüvüşten-i İskender bā Rūḳıyā

Q Nāme nüvüşten-i İskender be-mādereş ve vefāt yāften

8553 alup (B alıp, C aldı) ol laḥẓa, DM alıban (M aluban) ol dem

8554 Zār (BM + zār); ėdiben (Z ėdüben) ... Bir biti yazdı ⁀anasına ṭolu, Q dėyüben ... Yazdı anasına ol çoḫlu (?)

8555 selām, H temām; AC vėrbir ü, B vėrbir bes, H bėrbir ü, Z vėribir, D bėribir, M bėrbidi, Q bėridi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

16. Son (8542-8754)

Bīmār şüden-i İskender der Ḳūmus

8542 Çünki ⁀èrişdi Ḳūmus'a şāh-ı cihān
Bir ru'āf oldı ⁀aŋa 'ārıż nā-gehān

8543 Şöyle ki ⁀ata olamadı pāyidār
Bī-ḫaber düşdi atından şehriyār

8544 Bir cebe altına döşek ėtdiler H288b, M269a, Z208b
Üstine altunlu ḳalḳan dutdılar

8545 Kim gelüp aŋa ṭabīb ėde 'ilāc B330a
Kim arına ol saḳāmetden mizāc

8546 Ol ki şāhuŋ ṭāli'in görmiş idi
Ḥükmi anuŋ buraya ėrmiş idi

8547 Kim dėmişdi şāh ölesine yaḳın
Ḫaste düşiser bir arada yaḳīn

8548 Kim gögi altun yėri pūlād ola
Anda dünyādan Sikender yād ola

8549 Çünki hūşe geldi şāh-ı Cem-nijād A74a
İşbu ḥükmi ⁀işitmiş idi ḳıldı yād

8550 Bildi kim yaḳın gelüp durur ecel C301a, D242b
Ki ⁀ėtmez aŋa fāyide hergiz ḥiyel

8551 Ne yigit dėr ne ḳoca dėr öldürür
Ḳamu yavuzdan bėter nesne ⁀ol durur

8552 Dėmez İskender melikdür ya cüvān
Hīç raḥm ėtmez alur cānın revān

Nāme nüvüşten-i İskender ber māẕereş ve vaṣıyyet kerden

8553 Pes eline alup ol laḥẓa ḳalem Q289b
Çekdi kāfūr üstine müşkīn raḳam

8554 Zār aġlayu ėdiben āh-ı serd
Bir biti yazdı ⁀anasına ṭolu derd

8555 Dėdi ḳul oġlı ḳul İskender selām
Rūḳiyā Ḫātūn'a vėrbir ü peyām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8556 Kim Sikender kim, C Ol Sikender kim, DM Kim Sikender bu

8557 ACH **anı ⁀aŋa ėrürmedi**, BDMQ **ėrgürmedi** (Q ėrgüzmedi) **anı ⁀aŋa**, Z ėrürmedi ⁀anı aŋa

8558 varur, DQZ gėder

8559 ezelde (=ACH; BM ezel) yazmış idi, DQZ ḳaderlemişdi ⁀ (Q ḳaderlemiş) ezelde

8561 ACH **Ḫālıḳ'uŋ rūḥ Ol vėrür** ü Ol, BDQZ **Ḫālıḳ'uŋdur rūḥ vėrür** ü (DQ hem), M Ḫālıḳ'uŋdur rūḥ Ol vėrür; anuŋ, Z ėtmek

8562 cān (Q rūḥ) ... ʿaḳl, DM ʿaḳl ... cān; eyit, Q dėgil

8563 anuŋçün (H + sen)

8564 ḳaderlenmişse göklerde, DQZ ḳaderlenmiş (D ḳaderlemiş) ise gökde; ehlinde, BM altında

8565 ėrdi, DMZ geldi; baŋa, Q saŋa; durur çāre bu işde, Z gerek ṣabr bu işde, DQ gerekdür bu işlere (Q işde bil)

8566 ACH **mü'minüŋ**, BDQZ **gişinüŋ**, M bu işüŋ; olur, DHQZ durur

8567 Çün, D Çoḫ; ACHM **ėtmekle dönmez bu**, BDQZ **ėtmeg ile dönmez**

8568 Pīşe, M Nėşe; Ṣabrı, C Ṣabr, M Ṣabr kim

[8569-8571 – DZ: 8571 8569 8570]

[8569-8570 < Q]

8571 AB ḳıl, CH kim, DMQZ ėt; geçince bu, QZ tā kim geçince ⁀ (Q geçe), D kim tā geçe; ol mülke ururs̄n (=ACHM; B urasın), DQZ bizden yaŋa ⁀ursan (Q ursaŋ)

8556 Kim Sikender kim cihāna ṭoymadı — Z209a
Geldi gėtdi geldügini ṭuymadı

8557 Dünyede baġlamış idi çoḳ emel
Līki anı aŋa ėrürmedi ecel

8558 İsdeyü varur iken āb-ı ḥayāt — B330b, H289a, M269b
Yolda ṣundılar aŋa zehr-i memāt

8559 Bu gelen işler bizüm üstümüze
Ḥaḳ ezelde yazmış idi ‿anı bize

8560 Nesne kim Ḥaḳ'dan ḳaderlenmiş ola
Cehd ile def'ini anuŋ kim ḳıla

8561 Ḫālıḳ'uŋ rūḥ Ol vėrür vü Ol alur
İ'tirāż anuŋ işine küfr olur

8562 Nefs anuŋdur cān anuŋdur 'aḳl anuŋ
Pes eyit kim arada neŋ var senüŋ

8563 Tā ki anuŋçün feza' eyleyesin
Yāḫud aġlayup ceza' eyleyesin

8564 Ne ḳaderlenmişse göklerde ḳażā — C301b
Yėrüŋ ehlinde gerek aŋa rıżā

8565 Ol ki yazılmış idi ėrdi baŋa — D243a
Ṣabr durur çāre bu işde saŋa

8566 Ṣabr durur mü'minüŋ ser-māyesi — Q290a
Ṣabr olur 'āḳilüŋ pīrāyesi

8567 Çün ceza' ėtmekle dönmez bu ḳażā
Pes ḳażāya ne gerek ṣabr u rıżā

8568 Pīşe ėde her ki mü'mindür yaḳīn
Sabrı *V'allāhü yuḥibbü'ṣ-ṣābirīn*

8569 Çünki bir yėre varuruz biz 'ayān — Z209b
Kim bu yėrden yėg durur ol bī-gümān

8570 Varmaġa pes anda şād olmaḳ gerek
'Ayşdan orada dad almaḳ gerek

8571 Ṣabr ḳıl geçince bu bir iki dem — B331a
Sen daḫı ol mülke ursın ḳadem

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8572 Birbirümüzi biz anda, Z Birbirümüzi gėrü ⁀anda, DQ Birbirümüz (Q Birbirimüz) gėrü anda; olavuz, QZ ḳalavuz

8573 yā, D ger

8574 ḫalḳumı, Q ḫalḳunȷı

8575 Dileseŋ, DZ Diler iseŋ; ki ⁀olmaya, D olma; işünde, Q işünden; ACHM **hergiz**, BDQZ **benüm** (Z bėnüm, Q menüm)

8576 Ki ⁀ola, Q Ki ⁀ède; nā-geh, DQZ bir dem; ACHM luʿb ü yā lehve, BQ luʿb yā lehve (B lehv ü), DZ lehve (Z lehv ü) yā luʿba

8577 HM şuġli; luʿb u lehv, B lehv ü luʿb; Olmaya hīç iş ki ol, DQZ Andan az iş gele ki ⁀ol (B ki)

8578 āyinini ögret, Q āyinin ögretgil; bilürsin, D bulursın

8579 yazıban (QZ yazuban), H ėdüben; Dār-ı, B Dār u; ACD[Q?] mülk-i, Z mülke, H milke, B milk, M milki; ėtdürdi, C göndürdi, DQZ eyledi

D *Revāḥ İskender ilā beled Şehrizūr*

Z Resīẕen-i Şehrizūr

8580 Anda renc (Z renci) artdı (D ėtdi) vü (QZ -), M Renci artup anda; ACHMZ ḫāli, BDQ ḫāl

8581 ne ⁀aṣṣı (C naṣṣı) gėtmiş idi ⁀**andan** (=AC; BDHZ idi ⁀**elden**), M ne aṣṣı çü gėtmişdi, Q gėtmiş idi elinden

8582 ġālib, Z ġāyet; ėde, Q ėder, H ola; devā, Q ḳuvā [*devā*'ya düzeltilmiş]

8583 ACD nabżuŋ ṭoḳuz cinsin, BM ol nabżuŋ on cinsin, HZ ⁀ol nabżuŋ ṭoḳuz cinsin, Q nabżuŋ dönersin (?); birinde, B bunda

8585 āb-ı ḫayāt, M āb u ḫayāt; vefā, M devā; ACHM **çün**, BDQZ **çü**; vefāt, Q memāt

8586 nūr-ı, H nūrı, M nūr u; ACHM Yaġı, BDQZ Yaġ; yėnen, Q yanan

8587 ḳoyıla, Z ḳonıla; dutısar (B ṭutısar), DQZ duta (D ṭuta) bil (Z bile ⁀)

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8572 Birbirümüzi biz anda bulavuz
Ol durur mülk anda bāḳī olavuz

8573 Ger ḫaṭā ėtdümse yā ʿiṣyān saŋa H289b, M270a
Luṭf ėt küllini ʿafv eyle baŋa

8574 Ulu giçi ḫalḳumı cemʿ eylegil
Ḳamusına ḫoşlıġ ile söylegil

8575 Dileseŋ ki ⁀olmaya işüŋde ḫalel
Sīretümi ėtmegil hergiz bedel

8576 Ḳomaġıl İskenderūs'ı bir nefes
Ki ⁀ola nā-geh luʿb ü yā lehve heves

8577 Gişi ki ⁀anuŋ işi luʿb u lehv ola
Olmaya hīç iş ki ol bī-sehv ola

8578 Memleket āyīnini ögret aŋa
Şöyle kim bilürsin ögretdüŋ baŋa

8579 Bu ḳamusın yazıban şāh-ı cihān C302a
Dār-ı mülk-i Mıṣr'a ėtdürdi revān

8580 Pes oradan Şehrizūr'a geldi şāh D243b
Anda renc artdı vü ḫāli ⁀oldı tebāh

8581 Geldi Eflāṭūn ki ⁀ėde aŋa ʿilāc
Līki ne ⁀aṣṣı gėtmiş idi ⁀andan mizāc

8582 Çün maraż ġālib żaʿif ola ḳuvā Q290b
Bellüdür ne nefʿ ėde aŋa devā

8583 İstedi nabżuŋ ṭoḳuz cinsin ʿayān Z210a
Bulmadı birinde ṣıḥḥatden nişān

8584 Ṣıḥḥate çün māyil olmaya mizāc B331b
Ne ⁀aṣṣı ėtdügi ṭabīb aŋa ʿilāc

8585 Ger devā ola ḳamu āb-ı ḥayāt
Ne vefā ėde çün ėrişe vefāt

8586 Cān durur nūr-ı çerāġ u yėl ecel
Yaġı bu yėnen ġıdādur fi'l-meṣel

8587 Çünki yėle ḳarşu ḳoyıla çerāġ
Ne ḳadar rūşen dutısar anı yaġ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8588 nabżın, Q nabżuŋ; ACHM **bildi**, BDQZ **ṭutdı** (QZ dutdı)

8589 olmaġıl ... bu, Q olmaġlı ... ėy; ė dānā, D sen ėy şeh; ACHM **tersnāk**, BDQZ **ḫavfnāk**

8590 ABC rence nėşe ‿olsun, H renc nėce ‿olsun, M nėşe rence ‿olsun, D renc nėşe yėr, Q rence nīş olmış

8591 ACHMZ **durmaġı**, B **ṭurmaġa**, Q durmaġa, D ṭurmaġ içün; nėce (Q nėçün) ėtsün, Z nėce ‿ėtsün bes

8592 (< Q) Çünki ... Ol ḳafesde nėçe durıbile (=ACH; BD ṭurıbile, M durubile), Z Ḳuş ki ... Nėçeye degin ḳafesde dura; ėde, M ḳıla, D ḳıldı;,

8593 Çünki, Q Nūş; dėdügüŋ kejdür (M nedür), D dėdügüŋüzdür

8594 Aresṭū ‿ola, Q Aresṭū'la

8595 Ṣıḥḥate çün ṭab‘, DQZ Çün ṭabī‘at ṣıḥḥate ‿ (Q ṣıḥḥat); neylesün aŋa, Z aŋa neylesün

B Ḥikāyet kerden-i ve vaṣiyyet İskender be-ümerā-i ḫoẕ

D *Vaṣiyyet İskender Ẕü'l-ḳarneyn*

H Vaṣiyyet-i İskender

Z Vaṣiyyet-i İskender be-ümerā-i ḫod

8596 Pes vaṣiyyet ėtdi (B ḳıldı) şeh (BH şāh) kim çün, M Pes vaṣiyyet ėtdi kim çün şeh, D Bir vaṣiyyet işide çünkim

8597 ölümini (Z ölümüni), D ölüsini

[8598 – Q ☙]

8598 Ėdeler, C Ėtdiler ... Ḳılalar, DQZ Düzeler ... Ėdeler; tābūta, Q tābūt; ḥilī (BH cilī) ... ṭılī, DMZ ḥülī ... ṭulī (Z ṭılī)

8599 Ėdicek, D Ėdecek; içinde, Q için

8600 Tā göreler kim, Q Göreler kim ol; Kim (MQ -)

8601 Pes, Q Çün

8602 omuzlara ... Pāẕişehler (C Pādişāhlar, D Pādişehler), Q omuz ile ... Pādişāha; yėtüreler, MQZ getüreler

8603 ki ‿ehl-i ‘aḳl (Q ‘aḳlı), DH kim ‘aḳl ehli; göreler, B ėdeler; Mışr'da anuŋçün, D Anda anuŋ içün; ‘azā, Q ġazā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8588 Gördi şeh kim düşdi Eflāṭūn'a bīm H290a, M270b
Çünki nabżın bildi anuŋ ol ḥakīm

8589 Dėdi olmaġıl ė dānā tersnāk
Kim bize mihmān durur bu rūḥ-ı pāk

8590 Çün gelüp gėtmek durur mihmān işi
Gėtdügine rence nėşe ‿olsun gişi

8591 Mürġ-i ḳudsīdür bu cān u ten ḳafes
Bunda durmaġı nėce ėtsün heves

8592 Çünki gendü āşiyānın ėde yād
Ol ḳafesde nėce durıbile şād

8593 Çünki bundan yėg yėri vardur anuŋ
Bunda dura dėdügüŋ kejdür senüŋ

8594 Ger Aresṭū ‿ola ʿilāc ėden yaḳīn C302b, D244a
Ol ṭabīʿat ḫādimi durur hemīn

8595 Ṣıḥḥate çün ṭabʿ olmaya ḳarīb
Ḫıdmet ile neylesün aŋa ṭabīb

8596 Pes vaṣiyyet ėtdi şeh kim çün öle B332a, Z210b
Götürenler anı sulṭānlar ola

8597 Dutmayalar ölümini muḫtaṣar Q291a
Düzeler anuŋ içün tābūt-ı zer

8598 Ėdeler tābūta gevherden ḥilī
Ḳılalar kāfūr ile cismin ṭılī

8599 Ėdicek tābūt içinde ‿anı nihān
Bir elini ṭaşra ḳoyalar ʿayān

8600 Tā göreler kim Sikender pażişāh
Kim yėdi ‿iḳlīmi dutup olmışdı şāh

8601 Geldügi gibi tehī-dest uş gėder
Pes gişi dünyāyı dutıban nėder

8602 Pes anı omuzlara götüreler H290b
Pāẕişehler Mıṣr'a dek yėtüreler

8603 Şöyle ki ‿ehl-i ʿaḳl göreler sezā M271a
Mıṣr'da ṭutalar anuŋçün ʿazā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8604 Anda ne kim, DQZ Bes (Q Pes) ne ki ⁀anda; ACHM **Anlara çoḳ māl anuŋçün**, BZ **Bī-kerān māl anuŋ içün**, Q Bī-kerān māli anuŋçün, D Bī-kerān anuŋ içün māl

8605 İskenderiyye'ye, Q İskenderī'ye ol; AC **devān**, BDHMQZ **revān**; Ėdiben (Z Ėdüben) ḳılalar anı ⁀anda (CMZ anda ⁀anı), H İledüben ḳılalar anda, Q İletüben ḳılaların anda

8606 kim ṭopraḳda, Q bellü yėrde; medfūn, B meftūn

8607 sözi dėr iken bir iki, Z sözleri dėr iken iki; Urdı (Q Oldı) Ẕü'l-ḳarneyn (DQ + ü) pes (Z bes), M Ėrdi Ẕü'l-ḳarneyn'e ⁀ecel

8608 ėdibenüŋ, H ėdübenüŋ, Q ėdübeni, M urubanuŋ; ACHM **düşdi**, BDQZ **geldi**

[8609-8611 – H: 8611 8609 8610]

8609 ėdüp, DQZ ėtdi, M ėdüben; müzeyyen ... ḳıldı, D mübārek ... ėtdi

8611 gelmişdi, Q çekmişdi; yėg yėr vėrdi aŋa Bī-niyāz, D yėg yėre varıp ḳıldı niyāz, Z yėr vėrdi ⁀aŋa Şāh-ı Bī-niyāz

8612 Ḫoşlıġına (=AH; BCDMZ Ḫoşluġına) anuŋ, Q Ḫoşlıġuŋ aŋa

D *Vefāt İskender raḥimehü'llāh*

Z Vefāt-i İskender

8613 görüp, DQZ çeküp (D çekip); tāc u taḫt, H taḫt u tāc

8614 Çerḫ, Q Çün; ABQ ümīdi, CHMZ ümīẕi, D ümmīd; İstedügi, Q İstegi; ḥayāt oldı, Z ḥayātı ⁀ėtdi

8615 Yandı, D Yaḳdı; berḳ-i ḳahr ile bāġ-ı ... celāl, Q berḳ ile ḳahr ... kemāl; bīḫ u bünden (D benden), Z bīḫinden bes

8617 Geydi, Q Gėtdi; anuŋçün benefşe (D bünefşe), C benefşe anuŋçün

8618 (< QZ) Gülbün-i, D Gülgileh (?); Nergis-i, B Nergisüŋ

8619 bedrine ... Buldı (M Dutdı) devlet Müşterī'si, DQZ ayına (Z ayınına ⁀) ... Aḫter-i iḳbāl buldı

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8604 Anda ne kim müsteḥaḳ var dėreler
Anlara çoḳ māl anuŋçün vėreler

8605 Oradan İskenderiyye'ye devān
Ėdiben ḳılalar anı ⁀anda nihān

8606 Şöyle kim ṭopraḳda medfūn olmaya
Ḳandalığın daḫı kimse bilmeye

8607 İşbu sözi dėr iken bir iki dem
Urdı Ẕü'l-ḳarneyn pes oldı 'adem

8608 Gėtdi pervāz ėdibenüŋ mürġ-i cān Z211a
Ögine düşdi ḳadīmī āşiyān

8609 Yād ėdüp ol müzeyyen gülşeni B332b, C303a, D244b
Terk ḳıldı bu müşevveş gülḫanı

8610 Yėr yüzin cümle getürmişdi ele A74b
Vardı kim ol 'ālemi daḫı ala

8611 Himmetine çün bu yėr gelmişdi az Q291b
Daḫı yėg yėr vėrdi aŋa Bī-niyāz

8612 Nėce yėr kim aŋa ġāyet yoḳ durur
Ḫoşlığına ⁀anuŋ nihāyet yoḳ durur

8613 Gėtdi Ẕü'l-ḳarneyn görüp dürlü renc
Ḳaldı bunda tāc u taḫt u māl ü genc

8614 Çerḫ ümīdi ḳaṣrını ḳıldı ḫarāb
İstedügi ⁀āb-ı ḥayāt oldı serāb

8615 Yandı berḳ-i ḳahr ile bāġ-ı cemāl
Ḳopdı bīḫ u bünden ol serv-i celāl

8616 Bī-ḫazān dökildi ol nev-reste bāġ
Urdı yüreklere lāle gibi dāġ

8617 Geydi anuŋçün benefşe nīl-gūn H291a
Oldı gül derdinden anuŋ ġarḳ-ı ḫūn

8618 Gülbün-i devlet dökildi vü bu derd M271b
Nergis-i ra'nā yüzini ḳıldı zerd

8619 Salṭanat bedrine ėrişdi maḥāḳ
Buldı devlet Müşterī'si iḫtirāḳ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8620 Ṭaġ u ṭaş, Z Ṭaş u ṭaġ; āh āh, DQZ ki ‿āh āh, H āh u āh; Ki ‿öldi, D Öldi

8621 Ki ‿anuŋ öldügine nāle, DZ Ki ‿aġlayu (D K'aġlaya) aŋa taḥassür; ḳılmadı, DM ḳalmadı

8622 nev- (Q -); fermānın, Z ḥükmini

8623 rūşen günini ḳıldı siyāh, DQZ andan daḥı aldı tāc-gāh (Q tāc u gāh)

8624

D Aġlamaḳ ve zārī ḳılmaḳ İskender'üŋ anası

Z Girye vü zārī kerden-i Rūḳıyā Ḫātūn māẕer-i İskender

8625 şehi, D ol şeh; ACQ **Mıṣr**, BDHZ **Mıṣr'a**, M Mıṣr-ı; yėtürdiler, DQZ getürdiler

AH Girye vü zārī kerden-i Rūḳıyā ber İskender ve bī-vefā-yı rūzigār

B Girye ve zārī kerden māẕer-i İskender

M Resīden-i tābūt-ı İskender be-mādereş

8626 ACHQ anası (Q ana) urdı tābūta, BM anası tābūta urdı, D tābūta anası urdı; Bīm idi (C Diledi) ki öldüre ‿anda (D kim öldüre) gendüzin, Q Hem diledi k'öldüre anda özin

B RESİM: İskender'in cenaze töreni

C Girye vü zārī kerden-i Rūḳıyā ber İskender ve bī-vefā-yı rūzigār

8627 zār zār, DHZ zār u zār; dökdi ḫūnīn, B [dökdi] ḳanın

8628 Dėdi ėy şāh istedüŋ, Z Dėdi ‿ė şāh istedügüŋ; Nėşe ṣunıldı (B vėrildi) saŋa (D aŋa), QZ Nėcün oldı saŋa ‿eyit (D saŋa ėyt)

8629 Yüz ne tiz, QZ Yüzini; ACHM ṣanduŋ, B ṣanurduŋ, DQZ dėdüŋ

8630 Görmedin dünyāyı, DZ Dünyeyi görmedin ėy şāh-ı, Q Dünyeye girmedin ėy şāh-ı; ACDMZ **cihān**, BHQ **cüvān**; Raḫt, MZ Raḫtı

8631 (< Q) ḫūn-ı, M çün; ACH **Māteminde ṣubḥ ceybin**, BDMZ **Mātemüŋde ṣubḥ cebīni** (B cebīnin, Z cübbin)

8632 dirīġ ol göz ü ḳaş u, M dirīġā ol göz ü ḳaş

8633 cāh, M çāh; baḫt, H taḫt; emr ü mülk, Z mülk ü emr

M RESİM: İskender'in cenaze töreni

8634 kerr, Z kerm; ḥilm (B ḥükm) ü 'ilm, DZ 'ilm ü ḥilm; ḥazm, DQ cezm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8620 Ṭaġ u ṭaş aġlayu dėdi āh āh
Ki ‿öldi yigitlikde Ẕü'l-ḳarneyn Şāh

8621 Yėrde gökde hīç ẕerre ḳalmadı Z211b
Ki ‿anuŋ öldügine nāle ḳılmadı

8622 Ėtdi yigirmi yaşında ‿ol nev-cüvān B333a
Bu yėdi iḳlīme fermānın revān

8623 Çünki on dört yıl cihānda oldı şāh
Çerḫ rūşen günini ḳıldı siyāh

8624 ʿĀdeti budur cihānuŋ bellü bil C303b, D245a
Ġāfil olma gendüzüŋe çāre ḳıl

8625 Şöyle kim dėdi şehi götürdiler
Mıṣr dārü'l-mülkine yėtürdiler

Girye vü zārī kerden-i Rūḳıyā ber İskender ve bī-vefā-yı rūzigār

8626 Geldi ‿anası urdı tābūta yüzin Q292a
Bīm idi ki ‿öldüre anda gendüzin

8627 Aġlayup üstine anuŋ zār zār B333b
Gözlerinden dökdi ḫūnīn cūybār

8628 Dėdi ėy şāh istedüŋ āb-ı ḥayāt
Nėşe ṣunıldı saŋa keʾs-i memāt

8629 Yüz ne tiz dönderdi senden işbu dehr
Anı kim tiryāk ṣanduŋ oldı zehr

8630 Görmedin dünyāyı ėy şāh-ı cihān
Raḫt baġlayup ne tīz olduŋ revān

8631 Şām sėnüŋçün döker ḫūn-ı ciger H291b
Māteminde ṣubḥ ceybin çāk ėder

8632 Ėy dirīġā ol Keyānī yāl ü bāl M272a
Ėy dirīġ ol göz ü ḳaş u ḫaṭṭ u ḫāl

8633 Ėy dirīġ ol ḳadr ü cāh u ʿizz ü baḫt Z212a
Ėy dirīġ ol emr ü mülk ü tāc u taḫt

8634 Ėy dirīġ ol kerr ü ferr ü bezm ü rezm
Ėy dirīġ ol ḥilm ü ʿilm ü ḥazm u ʿazm

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

y. 272a

İskender'in cenazesinin taşınması

İskender'in üzerine kaftanı ve tacı yerleştirilmiş tabutu Siyah, mavi ve lacivert sarıkları tuttukları yasa işaret eden kişilerin omuzları üzerinde taşınmaktadır. Önde, kadınlı erkekli ağıtçılar.

8633. beyitten sonra yer alan resim 93 x 119 mm. boyutlarındadır.



TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ



8635 ṭopraḳda, Q topraġa; ne bī-mihr ü (Z -i, B -), Q ne bī-raḥm ü, D tā bed-mihr ü

8636 Resm, A Resmi; ki (M kim) öle, Z ki ⁀öledi

8637 Çerḫi, DQ Çerḫ; saḫt-cānı ḳor, DZ ḳor ki ol yörür (D yörir)

8638 (< QZ) ACHM **Ana ⁀oġulsuz urmayaydı** (H vurmayaydı, M urmayadı) bir, BD **Ana oġulsuz ura mıydı**

8639 ACH **şāh içün kim**, BM **kim şeh içün**, DQZ anuŋ içün; eyde, D ėde

D *Min kelām el-ḥükemā fī mersiyyet İskender*

Z Merşiye-i Aresṭū

8640 Tā (BQZ + ki, D + kim) aŋa; mersiyye, DQZ ta'ziye ⁀(D a'ziyye, Q taġriye); ola, Q oldı; müdām, B temām

B Merşiye güften-i ḥükemā-i Yūnān her yekī ez behr-i İskender

M Suḥen güften-i ḥükemā be-ṭarīḳ-ı mersiyye

Q Zārī kerden-i ḥükemā der firāḳ-ı İskender

AC Merşiye-i Aresṭāṭālīs ber İskender

BH Merşiye-i Aresṭū (H + ḥakīm)

8641 ėy, DZ ki ⁀ėy

8642 ACHM **olmaz ... bu ġaddārı**, BDQZ **degül ... ol ġaddār**

AB Merşiye-i Buḳrāṭ-ı ḥakīm

CH Merşiye-i Buḳrāṭ ḥakīm

M Suḥen-i Buḳrāṭ

Z Merşiye-i Buḳrāṭ

[8643-8644 – Q'da bu iki beyit şöyle birleştirilir:

Dėdi Buḳrāṭ kim seni tābūt-ı teng / Ḥabse ṣaldı olmadın arada ceng]

8643 ėy ki, M iki; ACH Ṭar görinürdi, BDMZ Teng gelürdi (Z gelür idi)

8644 Kim nėcedür kim seni, M Şimdi nėcedür ki bu; Ḥabse ṣaldı, D Ḥabs ḳıldı; olmadın arada, C arada olmadı

AB Merşiye-i Eflāṭūn-ı ḥakīm

CH Merşiye-i Eflāṭūn ḥakīm

MZ Merşiye-i Eflāṭūn

8645 Eflāṭūn ki görüp (B görip), DQZ Eflāṭūn ki çeküp (D çekip), M Eflāṭūn'ı çeküp; ėtdüŋ çoḳ (B çoḫ), DMQZ eyledüŋ; genc, H ceng

8646 ACHQ **Yėmedüŋ**, BDMZ **Yėmedin**; ACH daḫı görürse esirger, B daḫı görse esirger uş, DMQZ ola ol kim esirgemez

AB Merşiye-i Ṭımṭırūn-ı (B Ṭaymaṭrūn) ḥakīm

CH Merşiye-i Dīmiṭrūn (H + ḥakīm)

M Merşiye-i Maṭrūn

Z Merşiye-i Dīmeṭrūn

8647 Ṭımṭīrūn (B Ṭaymaṭrūn, CH Dīmiṭrūn, Z Dīmeṭrūn, D Dīdaṭrūn, Q bes Maṭrūn) ki ėy, M Maṭrūn aŋa k'ėy; senüŋ ser-pençeŋe (B bir pençeŋe) döymezdi, D ser ü pençeŋe döymez idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8635 Kim ḳamusı oldı ṭopraḳda nihān
Gör ki ne bī-mihr ü ẓālimdür cihān

8636 Resm buyidi ki öle Rūḳiyā M272b
Şeh Sikender anı ṭopraġa ḳoya

8637 Çerḫi gör kim öldürür İskender'i
Rūḳiyā-yı saḫt-cānı ḳor diri

8638 Saḫt-cān olmasayidi ādemī C304a
Ana ‿oġulsuz urmayaydı bir demi

8639 Pes buyurdı şāh içün kim her ḥakīm D245b
Bir söz eyde ki ‿ola ḥikmetde ʿaẓīm

8640 Tā aŋa merṯiyye ola ol kelām B334a
Hem işidene ögüt ola müdām

Merṯiye-i Areṣṭāṭālīs ber İskender

8641 Dėdi ‿Areṣṭū ėy cihāndār-ı cüvān Q292b
Ki ‿olmış idi ʿāleme ḥükmüŋ revān

8642 Daḫı ḳāniʿ olmaz idüŋ sen aŋa
Nėtdi bu ġaddārı gördüŋ mi saŋa

Merṯiye-i Buḳrāṭ-ı ḥakīm

8643 Dėdi Buḳrāṭ ėy ki yėr yüzi saŋa
Ṭar görinürdi ḫaber vėrgil baŋa

8644 Kim nėcedür kim seni tābūt-ı teng H292a
Ḥabse ṣaldı olmadın arada ceng

Merṯiye-i Eflāṭūn-ı ḥakīm Z212b

8645 Dėdi Eflāṭūn ki görüp bunca renc
Cemʿ ėtdüŋ çoḳ ciger ḳanıla genc

8646 Yėmedüŋ uş ḳoyıban gėtdüŋ anı
Ṭaş daḫı görürse esirger seni

Merṯiye-i Dīmiṭrūn-ı ḥakīm

8647 Dėdi Ṭımṭīrūn ki ėy şāh-ı dilīr M273a
Kim senüŋ ser-pençeŋe döymezdi şīr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8648 Nėçün, B Neyçün, Q Nėce; bebriyle, Q tīr ile; ACM **Ḳodı**, BDHQZ **Ḳoduŋ**; AC **gėtdi** yėrüŋi, BDHMZ **ėtdi** yėrüŋi, Q ėtdügi ol

ABCH Merṣiye-i Rūfes-i (H Rūfeş, B Rūḳaş-ı) ḥakīm

MZ Merṣiye-i Rūfis (Z Rūneş)

8649 AC Rūfes, H Rūfeş, M Rūfis, BQ Rūḳaş, Z Rūneş, D Rūnes; ėy, DZ k'ėy

8650

AB Merṣiye-i Barṭūs-ı (A Burṭūs-ı) ḥakīm

C Merṣiye-i Barṭūs feylesūf

H Merṣiye-i Barṭūs ḥakīm

MZ Merṣiye-i Barṭūs (Z Būṭūs)

8651 Burṭūs ṣunca (=AC; BHM Barṭūs bunca [M anca]) ḥalḳı (= ACM; BH ḥalḳ), Q Barṭūs buncalar, Z Būṭūs buncaları ⁀, D Būṭas nėceleri; Ölmeyeyim dėyü ėy şāh-ı, Q Ölmeyem dėyü ė sulṭān-ı

8652 ḳılamaduŋ ... bilemedüŋ (Q bilmedüŋ), B ḳılımaduŋ ... bilimedüŋ; Ḳandayıdı ölümüŋ, DZ Ölümüŋ (D Ölmegi) ḳandayidi, Q Ölmegüŋ ḳandan idi

AB Merṣiye-i Bālūs-ı (B Pālūs-ı) ḥakīm

CH Merṣiye-i Bālūs ḥakīm

MZ Merṣiye-i Bālūs

8653 Bālūs, Q Bāṭūs, Z Būṭūs; söyler idi dün dilüŋ, DMQZ dün dilüŋ söyler idi; ʿĀlemüŋ gencine ėrerdi elüŋ, DQZ Memleket tedbīrini eyler idi, M Ṣarḳa ġarba cümle ḥükm eyler idi

8654 bugün kim dilüŋ, CD dilüŋ kim bugün; nesneden elüŋ nėşe ⁀oldı boş (B uş), DMQZ ḫayr u şerden olmışdur (D olmışdı, Q olmış) ḥamūş

AB Merṣiye-i Feylūs-ı ḥakīm

CH Merṣiye-i Feylūs ḥakīm

MZ Merṣiye-i Feylūs

8655 Feylūs, Z Fīlūs; ACHM **öldügüŋ**, BDQZ **ölümüŋ**

8656 dün ... saŋa bugün, D çün ... bugün saŋa

AB Merṣiye-i Emīrūs (A İmrūs-ı) ḥakīm

H Merṣiye-i Emrūs ḥakīm

CM Merṣiye-i Emīrūs (C + şāʿir-i Yūnān)

Z Merṣiye-i Mīrūs

8657 AC İmrūs, DQ İmrūs k', H Emrūs, Z Mīrūs ki ⁀, BM Emīrūs ki; şāh-ı (=ADHMQ; DQ şīr-i) cüvān (BC cihān), Z ėy nev-cüvān; Sėni (BMQ Seni) işbu ([B?]Q uşbu), CH İşbu sėni; rūbeh-i (B rūbah-ı, Z rūbe-i) pīr-i, H rūye-i pīrī, M rūbe-i pīrī

8658 uş, H ol

AB Merṣiye-i Soḳrāt-ı ḥakīm

CH Merṣiye-i Soḳrāt ḥakīm

MZ Merṣiye-i Soḳrāt

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8648 Nėçün ėtmedüŋ ecel bebriyle ceng B334b
Ḳodı gėtdi yėrüŋi ol gūr-ı teng

Merṣiye-i Rūfes-i ḥakīm C304b

8649 Dėdi Rūfes ėy şeh-i ṣāḥib-ḳırān
Dün senüŋdi uçdan uca bu cihān

8650 Sėni kim ʿazl ėtdi bu resme bugün
Rāyetüŋi böyle kim ḳıldı nigūn

Merṣiye-i Barṭūs-ı ḥakīm

8651 Dėdi Burṭūs şunca ḫalḳı ͡ėtdüŋ ʿadem
Ölmeyeyim dėyü ėy şāh-ı ʿAcem

8652 Līkin ölmek defʿini ḳılamaduŋ
Ḳandayıdı ölümüŋ bilemedüŋ

Merṣiye-i Bālūs-ı ḥakīm

8653 Dėdi Bālūs söyler idi dün dilüŋ Z213a
ʿĀlemüŋ gencine ėrerdi elüŋ

8654 N'oldı bugün kim dilüŋ baġlandı uş D246a, H292b
Ḳamu nesneden elüŋ nėşe ͡oldı boş

Merṣiye-i Feylūs-ı ḥakīm

8655 Dėdi Feylūs kimde kim ola naẓar
Sėnüŋ öldügüŋ aŋa ʿibret yėter

8656 Maşrıḳ u Maġrib senüŋdi dün yaḳīn Q293a
Bir kefen ḳaldı saŋa bugün hemīn

Merṣiye-i Emīrūs-ı ḥakīm B335a

8657 Dėdi İmrūs aldadı şāh-ı cüvān M273b
Sėni işbu rūbeh-i pīr-i cihān

8658 Dimne bigi saŋa efsūn eyledi
ʿĀḳıbet uş sėni maġbūn eyledi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8659 ėy (Z ki ‿ėy) melik, Q mülki; ėdüp, DZ ḳılup; ACDHQ **Dünyede**, BMZ **Dünyeyi**

8660 Geldüŋ, Q Çekdüŋ
ABCM Merṣiye-i Feyṣāġors (B Feyṣāġurūs, M Feyṣaġrūs)
H Merṣiye-i Feyṣāġors ḥakīm
Z Merṣiye-i Dīmeṭrūn

8661 ė (D -); Ki ‿olmış ... işe çāreger, Q Olmış ... işüŋ kārger; ḳamu, DQZ cümle

8662 bulmaduŋ, D bilmedüŋ; Nėşe, DQZ Neye; derdüŋ, Q derdin
A Merṣiye-i Zeytūn-ı ḥakīm
C Merṣiye-i Zeytūn ḥakīm
BH Merṣiye-i Zīnūn (B Riyyūn [Ziyyūn]) ḥakīm
M Zeynūn
Z Merṣiye-i Rībūn

8663 ACQ Zeytūn, B Ziyyūn, H Zīnūn, DM Zeynūn, Z Rībūn; döymedi ... çengüŋden, Q doġdı ... çenginden; Dīvler olmadı, DZ Dīv bulamadı

8664 (< D) uş (B -); ḫāk, Q niyāk (?)
AB Merṣiye-i Mīrāvus-ı ḥakīm
C Merṣiye-i Mīrāvus feylesūf
H Merṣiye-i Mīrādūs ḥakīm
MZ Merṣiye-i Mīrāvūs (Z Mīrāvus)

8665 Mīrāvūs, Z Mīrāvus, H Mīrādūs, Q pes Mīrūs; bunca, Z nėçe; Bėsledüŋ, D Başladuŋ; vėrüp (B vėrip), MQ vėrdüŋ; AH zerr ü, C zer ve, BDMQ zer ü

8666 rencüŋ ne durur bilmedi, B rencüŋ nedür bilemedi, M rencüŋi nedür bilmedi; derdüŋe çāre ḳılmadı, DQZ derdüŋ devāsın (D devāsı) bulmadı (Q ḳılmadı)
AB Merṣiye-i Bīdaġrūs-ı (A Bīdaġūrūs-ı) ḥakīm
CH Merṣiye-i Bīdaġrūs ḥakīm
MZ Merṣiye-i Bīdaġrūs

[8667-8670 – M: 8669 8670 8667 8668 (başlıklarıyla beraber)]

8667 deryā-, Z dürr-i; ki ‿ėy (D + şeh-i); Kim çeriŋ (H çerüŋ) ṭoluyidi, D Kim ṭoluydı leşkerüŋ, QZ Kim ṭoluyidi çerüŋ (Q dolu idi çeriŋ), M Leşkerüŋle ṭolıdı

8668 nėce ‿oldı, DQZ nėcesi, M nėcesin; ṭopraġ içinde, DQZ ṭopraġa (Q topraġa) ṣalup
AB Merṣiye-i Sābnūs-ı (B Sāynūs-ı) ḥakīm
CH Merṣiye-i Sābnūs (H Sāniyūs) ḥakīm
M Merṣiye-i Māyinūs
Z Merṣiye-i Ḳāniyyūs

8669 ACHM Sābnūs (H Sāniyūs, M Māyinūs, Q Ḳānpūs, D Fāniyūn) dėdi ki ėy şāh-ı bülend, BZ Dėdi Sāyinūs ki şāh-ı şeh-bülend, Z Dėdi Ḳāniyyūs ki ‿ėy şāh-ı bülend

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mersiye-i Soḳrāt-ı ḥakīm C305a

8659 Dėdi Soḳrāt ėy melik ėdüp ṭaleb
Dünyede çekdüŋ besī renc ü ta‘ab

8660 Ol ta‘abdan hīç rāḥat görmedüŋ
Geldüŋ ü gėtdüŋ murāda ėrmedüŋ

Mersiye-i Feyṣāġors A75a

8661 Dėdi Feyṣāġors ė şāh-ı tācver
Ki ⁀olmış idüŋ ḳamu işe çāreger

8662 İşbu işe nėşe çāre bulmaduŋ Z213b
Nėşe bu derdüŋ devāsın ḳılmaduŋ

Mersiye-i Zeytūn-ı ḥakīm

8663 Dėdi Zeytūn döymedi saŋa ⁀ejdehā
Dīvler olmadı çengüŋden rehā

8664 Ėtdi ⁀ecel az renc ile sėni helāk H293a
Yėre düşüp olduŋ uş nā-gāh ḫāk

Mersiye-i Mīrāvus-ı ḥakīm

8665 Dėdi Mīrāvūs kim bunca ḥakīm B335b
Bėsledüŋ vėrüp fırāvān zerr ü sīm

8666 Birisi rencüŋ ne durur bilmedi
Birisi derdüŋe çāre ḳılmadı

Mersiye-i Bīdaġrūs-ı ḥakīm

8667 Dėdi Bīdaġrūs ki ⁀ėy deryā-şükūh
Kim çeriŋ ṭoluyidi ṣaḥrā vü kūh

8668 Bu ecel nėce ⁀oldı buldı saŋa dest
Kim seni ṭopraġ içinde ḳıldı pest

Mersiye-i Sābnūs-ı ḥakīm C305b

8669 Sābnūs dėdi ki ėy şāh-ı bülend M274a
Dün felek boynına ṣalmışduŋ kemend

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8670 Sėni nėşe ėtdi ol bugün (=ACHM; B bugün ol), DQZ Seni bugün nėşe ol (D gör) ėtdi; ḳılmadın, DQ ḳılmaduŋ

A Kelām-ı Solūn-ı felsefī

C Merṣiye-i Şolūn felsefī

BH Merṣiye-i Şolūn (B Şevlūn) ḥakīm

M Merṣiye-i Solūn

8671 idi, Z idi ‿ė

8672 ḳanuŋa, Q ḳan ile

ABCH Firistāden-i (B Firistāẕen-i) Rūḳıyā tābūt-ı (H büved) İskender (BH + -rā) be-mevżi‘ī ki vaṣıyyet kerde būd

D *Fī ḫātimet el-merṣiye min el-ḥükemā*

M Ḫatm şüden-i merṣiye

8673 ACH sözi **ḫoş**, BDQZ sözi (Q söze) **çün**, M sözleri

8674 ėtdidi, Q eyledi

[8676 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

DZ Gendü bunca (Z nėçe) gencler (D gencleri) ḳıldı nihān / Ėtdi ‿anı daḫı nihān āḫir cihān

Q Gėtdi bunca gencler ḳaldı nihān / Ėtdi ‿anı daḫı nihān āḫir cihān]

8676 ṭartıp (H ṭartup), M çeküp; ACHM dėrdi, B ü derd

8677

8678

ACH Aḥvāl-i İskenderūs bin İskender ve imtinā‘-ı ū ez pādişāhī (H pāẕişāhī)

D *Revāḥ ümm İskender li-* (?) *ibn İskender*

Z Aḥvāl-i İskenderūs bin İskender

8679 Rūḳiyā, Q Zūḳiyā [Rūḳiyā]; Şāh, MZ Şāh-ı

8680 olmışdı ol, Q olmış idi

8681 (< Z) İşbu dünyā (AH dünyī) raġbeti ‿anda (M raġbetinde), D Dünyānuŋ ḳatında ḳadri, Q Dünyenüŋ ḳatında nef‘i; ġāyet, DQ anda; çoġ, Q yoḫ

8682 ABHQ ėdüp (B ėdip), DM ėtdi, CZ ḳılup

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8670 Sėni nėşe ėtdi ol bugün esīr — Q293b
Anuŋ ile ḳılmadın sen dār u gīr

Mersiye-i Solūn-ı felsefī

8671 Dėdi Solūn bende-fermān idi şāh — D246b, Z214a
Dün saŋa devr ü sipihr ü mihr ü māh

8672 Bugün el boyadı ḳanuŋa sipihr
Māh u mihr ėtmedi saŋa hīç mihr

Firistāden-i Rūḳıyā tābūt-ı İskender be-mevżi'ī ki vaṣıyyet kerde būd

8673 Söyleyecek sözi ḫoş söylediler
Bu meşelleri beyān eylediler

8674 Her vaṣiyyet ki ‿ėtdidi ol nīk-nām — B336a, H293b
Yėrine getürdiler anı temām

8675 Pes oradan anı alıp gėtdiler
Ol dėdügi yėrde penhān ėtdiler

8676 Renc ṭartıp genc dėrdi ‿ėtdi nihān
Anı daḫı ‿ėtdi nihān āḫir cihān

8677 İşbudur ki ‿işitdüŋ aḥvāl-i sipihr
Cehd eyle pes aŋa baġlama mihr

8678 Biŋ yıl anda ḳalur iseŋ şāẕman
Çünki gėtdüŋ bir nefes durur hemān

Aḥvāl-i İskenderūs bin İskender ve imtinā'-ı ū ez pādişāhī

8679 Pes diledi ‿İskenderūs'ı Rūḳiyā — M274b
Şāh Ẕü'l-ḳarneyn taḫtına ḳoya

8680 Ol zemān olmışdı ol bir feylesūf — C306a
Kim cihān ḥāline bulmışdı vuḳūf

8681 İşbu dünyī raġbeti ‿anda yoġ idi
Āḫiret ḳorḳusı ġāyet çoġ idi

8682 Dėdi atam salṭanat ėdüp ṭaleb
Çekdi dürlü dürlü renc ile ta'ab

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8683 mülk (B milk) ü, DM mülki; ḳaldı, H ḳıldı

8684 gör aŋa, BZ aŋa gör; ki ⁀ėtdi aŋa, AM ėtdi aŋa, Q ki ⁀ėtdi yaŋa

8685 gėrü elden, Q gėder ėlden (?); gėder, D gėde

8686 dėrdi bunca, Q dėr idi vü; Ḳodı gėtdi aŋa ne ḳaldı vebāl, Z Ḳodı ⁀anı ayruġa ⁀ aŋa ḳaldı vebāl, DQ Ḳodı anı ayruġa ḳaldı vebāl (D pāymāl)

[8686/8687 – DQZ:

DZ Anı kim atam ṣanurdı māl ü genc / Bugün olmışdur aŋa ol mār u renc

Q Anı kim atam düşerdi māl ü genc / Bugün olmışdur aŋa ol mā vü renc]

8687 ḳaçan ... pāẕişehlıġa (C pādişehlıġa), Q yaḫan ... pāşāhlıġda

8688 kerāmet, Z riyāset, Q kerem; imāretde (DZ emāretde), B imāretden

8689 Çün aŋa lāyıḳ olur her bir, DMZ Çünki (D Çünkim) aŋa lāyıḳ olur (M oldı) her; Pes anı isdemeye (BQ istemeye) hergiz, DZ İstemeye (D İsdemeye) anı ol ki ⁀ola, M İstemeye her ki ⁀ola anı

8690 Begligüŋ almaḳ, Q Yegligiŋ aylıġ

8691 almayacaḳ (B almayacaḫ) ... vėrmeyecek, DHQ almayıcaḳ ... vėrmeyicek; Vėrilür, Q dilenür

8692 tāc u taḫt, Z tācı taḫtı

[8694 – DQZ'de bunun yerine şu beyit var:

D Leẕẕeti anuŋ nedür tecbīl ü vehm / Aŋa aldanmaya kimde varsa fehm

Q Leẕẕeti nedür anuŋ teḫyīl ü vehm / Aŋa aldanma ki kimse varsa fehm

Z Elde anuŋ ne durur teḫyīl-i vehm / Aŋa aldanmaya kimde varsa fehm]

8695 olan urmaya aŋa, D urmaya aŋa hergiz

8696 gūşe, CH gūşei; ėtdi, Z ėdüp, D ḳıldı

[8697-8698 – D ↲]

8697 ʻÖmrini zühd ile geçürdi ... aŋa, Q ʻÖmri zühd ile geçürlerdi ... saŋa; Zī kerem ki (B -), DQZ Gör ne luṭf

8698 (< QZ) ėde ... ėde, D ėder ... ėder

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8683 Dutdı mülk ü dėrdi bunca māl ü genc
Ḳodı gėtdi gendüye ne ḳaldı renc

8684 Çerḫ nėtdi gör aŋa öŋden ṣoŋa — Q294a, Z214b
Baŋa daḫı anı ⁀ède ki ⁀ėtdi aŋa

8685 Pāẕişehliḳ gerçi pes merġūbdur — D247a
Çün gėrü elden gėder nā-ḫūbdur

8686 Renc ile ⁀atam dėrdi bunca genc ü māl
Ḳodı gėtdi aŋa ne ḳaldı vebāl

8687 Anı kim ol ėtdi ben ḳaçan ėdem — B336b
Ya nėce ⁀uram pāẕişehlıġa ḳadem

8688 Ger kerāmet olsa ⁀ımāretde yaḳīn — H294a
Ol kerem ehlinüŋ olaydı hemīn

8689 Çün aŋa lāyıḳ olur her bir leʾīm
Pes anı isdemeye hergiz kerīm

8690 Begligüŋ almaḳ durur ser-māyesi
Alduġın vėrmek durur pīrāyesi

8691 Alınur almayacaḳ yėrden yaḳīn
Vėrilür vėrmeyecek yėre hemīn

8692 Pāẕişehliḳ ol ki çoḳ renc ü belā
Çekiben bir gişi tāc u taḫt ala

8693 Görmedin andan temettüʿ zār ola
Mülk andan ṣoŋra ayruġa ḳala

8694 Leẕẕeti mülküŋ nedür vehm ü ḫayāl — M275a
Pes aŋa nėce ⁀aldana ehl-i kemāl

8695 Biŋ yıl ise çün olur ṣoŋı ʿadem — C306b
ʿĀḳil olan urmaya aŋa ḳadem

8696 Pes varup bir gūşe ėtdi iḫtiyār — Z215a
Ṭāʿate meşġūl olup leyl ü nehār

8697 ʿÖmrini zühd ile geçürdi temām — Q294b
Zī kerem ki ⁀ėtdi aŋa Rabbü'l-enām

8698 Ḥaḳ teʿālā kime kim inʿām ėde
Ṭāʿatını gendünüŋ ilhām ėde

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8699 dünyāyı (B dünyā) ėtdiyise (D ger ėtdiyse), MQ dünyāyı (M dünyāda) ėder idi; ACHM devlet-i, B devlet ü, D devleti, Q devlete; ʿuḳbīyi, M ʿuḳbīde

[Dikkat: B337-338 – varaklar karışıktır]

[8699/8700 – DQZ:

DZ Ol fenā eviyiçün (D adıyçün) çekdi taʿab / Bu beḳā dārını eyledi ṭaleb

Q Ol fenā içün çekerdi çoḫ taʿab / Bu beḳā dārını eyledi ṭaleb]

8700 Çünki böyle oldı ḥāl-i, Q ḥāṣıl; Düşdi ḫalḳuŋ arasında, DZ Memleketde ẓāhir oldı

8701 şehri, M şehr; ḳıldı vü ol bunı, B vü ol bunı ḳıldı

8702 birbirini, M birbirin; Ėllere dürlü, DQZ Ḳamu ėllere (Q ėlleri), M Memleketde çoḳ

8703 Erdeşīr-i (=ACM; BH Erdeşīr) Şāh olınca, DZ Tā ki (D Eşk-i) Eşġānī olınca, Q Eşk ü Eşġānīler oldı; āşikār, M şehriyār

8704 andan (Z anda) gėrü, B gėrü çün bu, Q gėrü anda

8705 baḥr u berri, CDQ berr ü baḥrı (Q baḥra); Budur anuŋçün dėdügüm, DMQZ Bu durur üstine (M başına) gelen

8706 saŋa, Q aŋa

8707 ACH dutġıl andan, B ḳılġıl anı, DQZ anı ḳılġıl, M ḳılġıl andan; aldanma dünyāya (B dünyīye), DMQZ dünyāya aldanma

Z Der temṣīl ḫātime-i dāsitān

8708 destānuŋ ki ėtmişem (MZ eyledüm), DQ destānı ki (D kim) eyledüm, H destān ki ‿ėtmişem saŋa; ACH **işārātın**, BDMZ **esrārın**, Q k'esrārın; ki ‿ėdem saŋa, DZ saŋa ėdem, Q saŋa dėdüm

AC Der temṣīl ve ḫātime-i kitāb

B *Fi't-temṣīl ve'l-mevʿiẓa*

D *Fi't-temṣīl ve-ḫātimet ed-dāsitān*

H Der temṣīl ve ḫātimet-i dāsitān

Q Fī maʿnī et-temṣīl ve-ḫātimet el-kitāb

8709 memāt, BZ vefāt

8710 Cāhil olan, Z Cehl ehli

8711 ACH **dėseŋ**, M dėrseŋ, BDQZ **ṣorsaŋ**; Ol degüldür hergiz illā (H ola) ḫırṣ, M Bī-gümān degüldür illā ḫırṣ, DQZ Bī-gümān ol ḫırṣ-ı dünyādur

8712 ėtmezseŋ, Q ėtmeseŋ; Maḳṣada, H Maḳṣūda; ACH **ėrmege**, BDMQZ **varmaġa**

8713 yılan ... yalan, D yalan ... yılan; ACH **gėrçekdür ü**, BDMQZ **gėrçek līki** (DQ līk)

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

8699 Atası dünyāyı ėtdiyise ṣayd
Eyledi ol devlet-i ʿuḳbīyi ḳayd

8700 Çünki böyle oldı ḥāl-i salṭanat B338a, D247b
Düşdi ḫalḳuŋ arasında şeyṭanat

8701 Her gişi bir şehri dutup oldı şāh
Bu anı ḳıldı vü ol bunı tebāh

8702 Ḫalḳ birbirini ġāret ėtdiler
Ėllere dürlü ḫasāret ėtdiler

8703 Fitne vü āşūb ṭoldı rūzigār H294b
Erdeşīr-i Şāh olınca āşikār

8704 Revnaḳa yüz dutdı andan ġėrü dehr
Başladı ki ⁀ola ʿimāret ėl ü şehr

8705 Şeh Sikender ki ⁀ėtdi baḥr u berri geşt
Budur anuŋçün dėdügüm ser-güẕeşt

8706 Her ne kim naḳl oldısa andan ṣaḥīḥ
Uş rivāyet eyledüm saŋa ṣarīḥ

8707 Diŋleyiben dutġıl andan iʿtibār
Cehd ėt aldanma dünyāya ė yār

8708 İşbu destānuŋ ki ėtmişem beyān Z215b
Diŋle ⁀işārātın ki ⁀ėdem saŋa ʿayān

Der temṯīl ve ḫātime-i kitāb

8709 ʿİlm durur dėdügüm āb-ı ḥayāt C307a, M275b
Ki ⁀anı bulan nefse ėrişmez memāt

8710 ʿİlm ehli zinde-i cāvīd olur Q295a
Cāhil olan ʿayşdan nevmīd olur

8711 Ger meṯelde ne durur dėseŋ gürāz
Ol degüldür hergiz illā ḥırṣ u āz

8712 Ḳahr ėtmezseŋ ḳanāʿatle anı B338b
Maḳṣada ėrmege ḳomaz ol seni

8713 Dünye-yi dūndur dėdügüm ol yılan
Zehri gėrçekdür vü tiryāki yalan

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8714 ACH Gey ṣaḳın tiryākine, B Gey ṣaḫın tiryāḳına, CDMQZ Elüŋi tiryāḳına (Z tiryākine, Q tiryāḳ ile); alur, H yaḳar

8715 cān-sitān, H cān-sitā; ol, DQZ her

8716 (< QZ) Ol dėdügüm od nedür, H Od dėdügüm ne durur; işi, A iş; bulduġını, D bildügini

8717 Oda beŋzer her ne bulsa, Q Odda beŋzer ne ki bul; bulmasa, BQ bulmazsa; ėder gendüyi, DQZ ḳılur gendüyi

8718 Cāẕu, CQ Cādu, D Nefs; bī-kelām ... aldar müdām, Q bī-gümān ... oldur ʿayān

8719 dīv, C eger; maġbūn, H meftūn; rütbetde, MQ zīnetde

8720 ʿavret, D yalan; Ḫalḳı, Q Ḫalḳ; aldamaḳdur (Q aldamaġdur), B aġlamaḫdur

8721 maġbūn ... meftūn, DZ meftūn ... maġbūn; ki ‿ėde, B ki ‿anda, D daḫı

8722 (< Q) ACHM Tāze durur dėme, BD Tāzedür dėme ki; ACH dimen, D demen, M zemen

8723 ABDM ʿÖmri, Q ʿÖmr, CH ʿÖmür

8724 Dehre, Q Dehr; ḫaberciŋdür (H ḫabercünḏür), Q ḫabercidür

8725 Ḥāl, D Ḥāli; dilin, H dilini; göre iş, Q gör işi

8726 (< DQZ) Ki ‿anı, M Anı; ACHM memāt, B vefāt

8727 (< M) Her ne dėrsem (=ACHM; B dėsem) ʿayn-ı, D Bu meʿānī ḳamu

8728 ne söz, D sözi; AC **Ḳurʾāndur u**, BDHMQZ **Ḳurʾān durur** (D -dur); yā rāy-ı, B ėy yār-ı

D *Fī tārīḫ el-kitāb min kelām mevlānā Aḥmedī*

M Tārīḫ-i naẓm-ı İskendernāme

8729 Çünki ʿanber-bār, DZ gevher-bār (Z -bāz), Q cevher-bār; ėdüp (B ėdip), H ėtdüm; ben, M bu

BCH Tārīḫ-i naẓm-ı İskendernāme

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8714 Gey ṣaḳın tiryākine ṣunma anuŋ — A75a, D248a
Yoḫsa zehri cānuŋı alur senüŋ

8715 Ol peleng-i cān-sitān nedür ġażab
Ki ‿ol durur ol dürlü ʿiṣyāna sebeb

8716 Ol dėdügüm od nedür şehvet yaḳīn
Ki ‿işi bulduġını yaḳmaḳdur hemīn

8717 Oda beŋzer her ne bulsa ‿èder helāk — H295a
Nesne bulmasa èder gendüyi ḫāk

8718 Cāẕu İblīs-i laʿīndür bī-kelām
Kim seni tezvīr ile aldar müdām

8719 Ger seni ol dīv maġbūn ėtmeye
Saŋa rütbetde melāyik yėtmeye

8720 Ne durur ʿavret cihānuŋ ziyneti
Ḫalḳı aldamaḳdur anuŋ ḫaṣleti

8721 Göriben rengini maġbūn olmaġıl
ʿİşvesine ki ‿ède meftūn olmaġıl

8722 Tāze durur dėme haẕrā-yı dimen — Z216a
Tīz olur pejmürde bilgil anı sen

8723 Ol aġaç kim şehriyāra söyledi
ʿÖmri ḫālini aŋa şerḥ eyledi

8724 Dehre beŋzer ol ki geçdügi anuŋ — C307b, M276a
Her nefesde bir ḫaberciŋdür senüŋ

8725 Ḫāl dilin söyler ol anı işit — B337a
Cān ḳulaġıla aŋa göre iş èt

8726 Ḫıżr ʿālim ʿilmdür āb-ı ḥayāt
Ki ‿anı içen gişiye gelmez memāt

8727 Sözümi diŋle ki ol cāndan gelür — Q295b
Her ne dėrsem ʿayn-ı ʿirfāndan gelür

8728 Her ne söz kim èderem ben saŋa naḳl
Maʿni-i Ḳur’āndur u yā rāy-ı ʿaḳl

8729 Çünki ʿanber-bār èdüp ḫāmeyi
Naḳş ḳıldum ben Sikender-nāmeyi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8730 Kim yėdi yüz ṭoḳsan ikinciydi (B ikincide), D Yėdi yüz ṭoḳsan ikincisinde

8731 ACHM **Evveliyidi**, BDZ **Evvelindeydi**, Q Evvelüŋ idi; ḫatm, B ḫatmı

8732 Sikender'den daḫı geçmişdi, DQ Sikender daḫı geçmiş idi; u bir bī-bīş ü, D ya bīş ü ya, Q bir ay bīş ü

[8733 – DZ'de bunun yerine şu beyit var:

Yėdi yüz elli ṭoḳuz yıldı temām / Şāh olalı Yezdecird ėy (D ol emīr-i) nīk-nām]

8733 yıl (C -, BMQ + -dı); olup ʿAcem cümle, Q oldı ʿAcemler

[8733-8734 – Q:

Yėdi yüz elli doḳuz yıldı temām / Şāh olalı ol emīr-i nīk-nām]

8734 devletinden, M devletinde; Ki ⁀ol yıl, M Kim ol; ü onuncı (=CHM; A onıncı, B birinc), Z on birinci, D on tārīḫ, Q ol tārīḫi

D *Ḫātimet el-kitāb*

M Ḫātimet-i kitāb

Z Ḫātime-i kitāb

A Tārīḫ-i naẓm-ı İskendernāme

B Ḫātimet-i kitāb

C Der beyān-ı ḫatm-i ḳıṣṣa-i Ẕü'l-ḳarneyn ve ḥikāyāt ve ḥükm ve Şāh-nāme ve ġayruh

H Der beyān-ı ḫatm-i ḳıṣṣa-i Ẕü'l-ḳarneyn

[8736-8738 – D: 8738 8736 8737]

[8736 < QZ]

8737 (< QZ) AC dürc-i, BH dürc, M dürc ü, D derc; pür-, B bir, D bu; yazamaz gevher (CH güher) nigār, M ėdemez gevher niṣār

8738 Lafẓı, B Lafẓ u

8740 ACMZ Dürc-i ... Derc-i maʿnīdür, BD[Q?] Dürc ... Dürc-i maʿnīdür, H Derc-i ... Dürc-i maʿnīde

8741 anda ben, DQ naẓm ile; ACHMQ **Her** güher, BDZ **Ne** güher

8743 ADH **Benden** öŋdin (D öŋden) buncalar (HZ nėçeler), BCQ **Bundan** öŋdin (C öŋdün) buncalar (QZ nėceler), M Benden nėceler

[8744-8745 – BDMQZ'de bunların yerine şu beyit var:

BMZ Ḳıl tefaḫḫuṣ ḳamusın öŋden ṣoŋa / Hiç biri (M birin, Z birini) gör ki beŋzer mi buŋa

D Ḳıl tefaḫḫuṣ ḳamusın öŋden ṣoŋa / Gör birini hiç beŋzer mi buŋa

Q Ḳıl tefaḫḫuṣ ḳamudın öŋdin ṣoŋa / Hiç birini gör ki beŋzer mi buŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Tārīḫ-i naẓm-ı İskender-nāme

8730 Muṣṭafā'nuŋ hicretinden bellü bil — D248b
Kim yėdi yüz ṭoḳsan ikinciydi yıl

8731 Evveliyidi rebī'ü'l-āḫirüŋ — H295b
Ki ‿oldı naẓmı ḫatm işbu defterüŋ

8732 Şeh Sikender'den daḫı geçmişdi hem
Biŋ yėdi yüz yıl vü bir bī-bīş ü kem

8733 Yėdi yüz dört yıl olalı Yezdecird
Pāẕişeh olup 'Acem cümle ‿aŋa gird

8734 Hem Melikşāh devletinden daḫı bil — Q296a
Ki ‿ol yıl idi üç yüz ü onıncı yıl

8735 Şükr kim bu defter-i gevher-niẓām — Z216b
Böyle ḫoş tertīb ile oldı temām

Der beyān-ı ḫatm-i ḳıṣṣa-i Zü'l-ḳarneyn

8736 Ḥaḳḳ'a minnet kim bu silk-i cevheri — B337b
Tuḥfe ėtdüm aŋa ki ‿oldur cevherī

8737 İşbu resme dürc-i pür-nakş u nigār — C308a
Çīn içinde yazamaz gevher nigār

8738 Lafẓı zībā vü 'ibārātı laṭīf — M276b
Naẓmı mevzūn u işārātı şerīf

8739 Bir gülistāndur açılmış gülleri
Tāze olmış lāle vü sünbülleri

8740 Dürc-i ḥikmetdür leb-ā-leb ṭolu dür
Derc-i ma'nīdür ḳamu faẓl ile pür

8741 Her sözi kim anda ben söylemişem
Her güher kim anda naẓm eylemişem

8742 Her birin bir nesneye ḳıldum meṡel
Tā ki sözümde bulınmaya ḫalel

8743 Benden öŋdin buncalar söylediler — Q296b
Dürlü destānlar beyān eylediler

8744 Ḳıl tefaḥḥuṣ her birinüŋ ḥālini
Gör nėcedür cümle ḳīl ü ḳālini

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8745 A birisi, CH biri

8746 Buŋa inṣāf ile ḳılursaŋ, D Ger buŋa inṣāf ile ḳılsaŋ, QZ Ger buŋa ⁀inṣāf ile ḳılasın; silk-i, Q seng ü

8747 ACDMQ teferrüc, BH tefaḥḥuṣ

8748 ABH ne (B -i) nėredür, C nedür nėre, DM ne (D -ye) nėreye, Z nėredür ya, Q nėreye hem; ne durur, DZ nedür bu, Q nedür boylur (?)

8749 şuġlinde, M milkinde, D içinde, QZ işinde

8750 maʿnī, D raḥmet; İşbu niʿmetçün Ḥaḳ'a (=AC; BH baŋa) şükr eyle, M İşbu ḫayr içün baŋa şükr eyle, D Ḫonı yėyüp şükr eyle aŋa sen, Q Ḫʿānı yeyüp şükr ile Ḥaḳḳ'a düşen

8751 Ḫayr içün ben çün, DQZ Ben çü ḫayr içün; ḳonuḳladum, Z ḳonuḫladum, Q ḳonaġladum, B ḳonuḫlaram

[8752-8754 – D: 8753 8754 8752]

8752 Ḫayr ile, AQ Ḫayrla; Aḥmedī'yi her ki ⁀ėde ḫayr ile, DMQZ Ki ⁀Aḥmedī'yi (Q Q Ki ⁀Aḥmedī'ni) ḫayr ile eyleye (D eyledi)

[8753-8754 < MQZ]

8753 BCH ʿaḳd (B ʿaḳduŋ) içindeki, H ʿuḳde içinde iki, A ʿıḳd dürcindeki, D ʿuḳdedür cāndaki; ʿAḳd-ı dest (B yed [?]) ile, C ʿAḳd destiyle

[D - +:

Oḳıyanı diŋleyeni ėy Kerīm / Raḥmetüŋle yarlıġaġıl ėy Raḥīm]

[H - +:

Bunı yazdum çoḳ geçürdüm rūzigār / Kim ben ölürsem bu ḳala yāẕigār

Taŋrı raḥmet eylesün ol gişiye / Kim duʿā eyleye yazan gişiye]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8745 Gör naẓarla ḳamusın öŋden ṣoŋa H296a
Hiç birisi beŋzeyiser mi buŋa

8746 Buŋa inṣāf ile ḳılursaŋ naẓar D249a
Göresin kim nėcedür silk-i güher

8747 Çerḫ ḥālin evvel āḫir bilesin
Görmedin yėri teferrüc ḳılasın

8748 Bilesin mebdeʾ ne nėredür meʿād
Hem ne durur āferīnişden murād

8749 Salṭanat şuġlinde ḳādir olasın
Memleket fikrinde nādir olasın

8750 Ḫᵛān-ı maʿnī döşemişem saŋa ben Q297a
İşbu niʿmetçün Ḥaḳʾa şükr eyle sen

8751 Ḫayr içün ben çün ḳonuḳladum seni Z217a
Sen daḫı ḫayr ile yād eyle beni

8752 Ḫayr ile ⁀olsun dünyī vü ʿuḳbīde şād C308b
Aḥmedīʾyi her ki ⁀ėde ḫayr ile yād

8753 Bil ki işbu ʿaḳd içindeki dür
ʿAḳd-ı dest ile sekiz biŋ dānedür

8754 Hem iki yüz elli anuŋla bile
Raḥmet aŋa kim güher ḳadrin bile

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 1: Miʿrācnāme

T Taḥḳīḳ-i Miʿrāc-ı Resūl ʿaleyhi's-selām

Z Miʿrāc-nāme-i Resūl ṣallā'llāhu ʿaleyhi ve-sellem

1 T Allāhü Raḥmānü'r-Raḥīm, Z Ḫāliḳ u Raḥmān u Allāh u Raḥīm

3 T gilden ḳan, Z gülden ten

5 T pişvā, Z pişüvā

Eklenti 1: Mi'rācnāme

T:

Akdoğan 1989 **T**'deki metni verir. Akdoğan'a göre (S. 267): "Adı geçen İskender-nâme yazma nüshasının başlangıcından 16b'ye kadar 615 beyit diye bildirilen mevlid, mevlidin bittiği yerden itibaren de 497 beyitlik Mi'râc-nâme yer almaktadır."

Bkz. Ek 1: *Nüshaların Varyasyon Ayrıntıları*

Z: 13/14'te – Z4a-22b

Z'de 4a-22b varakları kaplayan tüm metin, 13. (3b sonu) ile 14. (23a başı) beyit arasına beceriksizce sıkıştırılmıştır, bu kesinlikle Ahmedî'nin niyeti değildir, çünkü şu iki beyit birbirinden ayrılamaz:

13 Derdmendem yanaram nète ki ʿūd / Nola şöyle nāle eylersem ki ʿūd

14 Derdmendüŋ nālesi dil-keş olur / Oda yanmayan demi nā-ḫoş olur

Bundan şu sonuca varabiliriz: Z müstensihi Mi'rācnāme'yi çekimlemeyi tamamladıktan sonra eklemiştir. Şuna da dikkat edelim: *İskendername* 1-13 ve *Mi'rācnāme* 1-49'u kapsayan varaklar (Z1b-4b), nüshanın geri kalan varaklarını yazan elden başka bir el tarafından hazırlanmıştır; belki bu yeniden yazılmış kısım, nüshanın başındaki hasarlı orijinal varakların yerini almıştır.

Mi'rācnāme ile krş. *İskendernâme*, 6371-6617.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Taḥḳīḳ-i Mi'rāc-ı Resūl ʿaleyhi's-selām T16b, Z4a

1 Ḥamd ėdelüm aŋa k'adıdur Kerīm
Ḫāliḳ u Allāhü Raḥmānü'r-Raḥīm

2 ʿĀleme vėrdi ʿademden Ol vücūd
Ḳudret anuŋ ṣunʿ anuŋ u luṭf u cūd

3 Āb u gilden ḳan düzüp cān vėren Ol
ʿAḳlı inʿam ėdüp īmān vėren Ol

4 Pes Nebī rūḥına vėrelüm selām
Ki ⁀ol getürdi bize Allah'dan peyām

5 Ḳıldı Ol Ḥaḳ anı ḫalḳa pişvā
İns ü cinne ḳamu Ol'dur muḳtedā

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

6 T Ḳur'ān-ı kerīm … vü, Z Ḳur'ān-u ḳadīm … ve

7 T Nūr u ẕikr ü, Z Nūr-ı ẕikre

8 T behnī (?) … āyātdur u, Z behīn ü … āyāt durur

9 T Mu'cizi, Z Mu'cize

10 T reybden, Z reybdür

12 T īmīn, Z eymīn

15 T Mi'rācuŋ, Z Mi'rācıŋ

16 T k'ola şāẕ işitse ⁀anı, Z kim şāẕ ola işitse

17 T eydelüm, Z ėdelüm

T Muḳaddime-i dāstān-ı Mi'rāc

Z Der şerḥ-i insān ve nefes

18 T ol tendür ne … , Z ten durur ve … ve sevdādur ve

19 T u sevdā, Z ve ṣafrā

6 Ėndi Ḥaḳ'dan aŋa Ḳurʾān-ı kerīm
Ki ‿ol durur tibyān u hādī vü ḥaḳīm

7 Nūr u ẕikr ü hem mübārek hem şifā
Hem belāġ u raḥmet ü ḥaḳḳ u hüdā

8 Gerçi Ḳurʾān'dur behīn ü muʿcizāt
Kim ṭolu āyātdur u beyyināt

9 Zāyil olur ḳamu muʿcizler yaḳīn
Muʿcizi bāḳī ki var oldur hemīn

10 Ṭopṭolu aḫbārdur ol ġaybdan
Lafẓ u maʿnīsi münezzeh reybden

11 Līki ‿ulu muʿciz durur Miʿrāc hem
Her mühimden anı bilmekdür ehem

12 Aŋa inkār eyleyen müʾmin degül
Āḫiretde ḫavfdan īmīn degül

13 Her ki Miʿrāc işine münkir ola Z4b
Ḳaʿbeden Aḳsā'ya dek kāfir ola

14 Ḳalanına münkir olan mübtediʿ
Olmamış olur ḥadīŝe müttebiʿ

15 Diŋle Miʿrācuŋ sözin söyleyelüm T17a
Ḳıŝŝasın bir bir beyān eyleyelüm

16 Pes ėdelüm anuŋ esrārın ʿayān
Şöyle ki ‿ola şāẕ işitse ‿anı revān

17 Evvel eydelüm nübüvvetden ḫaber
Ki ‿ėde Miʿrācuŋ sözi cāna eŝer

Muḳaddime-i dāstān-ı Miʿrāc

18 Bilgil insānı ki ol tendür ne cān
Balġam u ṣafrā ten ü sevdā vü ḳan

19 Balġam u sevdā ne durur āb u ḫāk
Ḳan hevā ṣafrā od u cān nūr-ı pāk

20 Zāyil olmaz gėtse ten cāndan beḳā
Kim mücerred olana ėrmez fenā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

21 vü, Z -

22 T Bildüŋ ise gendüyile, Z Bildigüni gendiyile

T Der beyān-ı maʿrifet-i ḥıfẓ ve fikr ve temyīz

23 T Ḥıfẓ olur … İsdeyicek … fikr olur, Z Ḥıfẓı ⁀olur … İsteyicek … fikri ⁀olur

24 T Birbirinden [nesne]yi … temīz, Z Bir[bi]rinden nesneyi … temyīz

25 T olmaġ olduḫda … bilgil yaḳīn, Z olmaḳ oḳta (?) ol duḫda … bilgil hemīn

T Der beyān-ı maʿrifet-i ẕikr ve nuṭḳ ve ġayr

26 T ėrişür ol ẕikr olur, Z ėrişir ol ẕikri ⁀olur

27 T Nefsi … ʿilmüŋ, Z Nefes … ʿālemüŋ

31 T bilgil kim … bulıp, Z kim bilgil … bulup

T Āġāz-ı ḳıṣṣa-i Miʿrāc-ı Resūl ʿaleyhi's-selām

Z Der beyān-ı Miʿrāc-ı Resūl ʿaleyhi's-selām

33 T bīẕār, Z beyẕār

21 Gendü gendüyile ol ḳāyim durur
Gendüye vü Ḫāliḳa ālim durur

22 Bildüŋ ise gendüyile bilür ol
Ḳamu maʿnīyi tefekkür ḳılur ol

Der beyān-ı maʿrifet-i ḥıfẓ ve fikr ve temyīz

23 Ḥıfẓ olur çün ṣūreti ḳıla ḳabūl
İsdeyicek ġāyetin fikr olur ol

24 Birbirinden [nesne]yi ͡ètdükde cüẕā
Adı temīz olur ėy ehl-i ẕekā

25 Āşikāre olmaġ olduḳda yaḳīn Z5a
Ḫāṭır olur ad ile bilgil yaḳīn

Der beyān-ı maʿrifet-i ẕikr ve nuṭḳ ve ġayr

26 Çün ẓuhūra ėrişür ol ẕikr olur
Nuṭḳıdur ol vaḳt kim dile gelür

27 Nefsi durur bu ḳamunuŋ menbaʿı
Ki ͡ol durur ol cümle ʿilmüŋ maṭlaʿı

28 ʿAḳla her nesne ki Rūḥ-u Ḳudüs'den
Ėrişe oldur nübüvvet anla sen

29 Rūḥ-ı Ḳuds'üŋ adı durur Cebrāīl
Ne durur ol ḳuvvet-i Rabbü'l-Celīl

30 Çün ilāhī ḳuvvet oldı ol ʿayān
Ne ʿarażdur pes ne cevher bī-gümān

31 Çün işitdüŋ bunı bilgil kim Resūl T 17b
Kim bulup durur *ev ednā*'ya vuṣūl

Āġāz-ı ḳıṣṣa-i Miʿrāc-ı Resūl ʿaleyhi's-selām

32 Bir gėce kim raʿd u berḳ çoġ idi
Ḳamu ḫalḳ uyurdı ͡uyanıḳ yoġ idi

33 Ne Resūl uyurdı ne bīẕār idi
ʿAḳlı vü ḥissi anuŋ hüşyār idi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

34 T Ḫūb … Ki ͡anı aŋa vėrmiş, Z Güzel … K'anı ͡aŋa bezetmiş

35 T alnında … yüzinde nūrı bī-gümān, Z alında … yüzünde nūrı bī-kerān

36 T ev ṭolı, Z o ṭolu

37 T gevhere gör ne ḳudretdür, Z gevheri gör kim nedür

38 T Var idi geysūsı yėtmiş … yaḳūt bezenmiş ėy hümām, Z Vardı geysūsı yetmiş … yāḳūtdan ėy nīk-nām

39 T vü … dėdi ͡anda aŋa kim Cibrīl Emīn, Z ve … dėdi anda aŋa Rūḥu'l-emīn

40 T Dur … pīşvā, Z Ṭur … pīşüvā

41 T Ḳorḫuyile … Rūḥü'l-Ḳuds, Z Ḳorḳuyile … Ruhü Ḳudsi

42 T ḳorḫuyı ḳo vü, Z ḳorḳuyı ḳo ve

44 T Ḳorḫar … ü cānum, Z Ḳorḳar … ve cānım

45 T Dėdi … ol bī-ters, Z Ben … uluyı ners (?)

46 T ardınca anuŋ şüfte-vār … rāh-vār, Z ardınca ͡anuŋ āşüfte-vār… rāhuvār

47 T İki … u, Z Elli … -

48 T Burāġ'ı, Z Burāġ'a

49 T Burāġ u bed- … Rūḥü'l-Ḳuds anı ėtdi, Z Burāḳ bed- … Rūḥü Ḳudsi ėtdi ͡anı ͡aŋa

34 Ḫūb ṣūretle ʿaŋa geldi Cebrå̄īl
Ki ʿanı aŋa vėrmiş idi ol Celīl

35 *Lā ilāh illa'llāh* alnında ʿayān
Yazılu yüzinde nūrı bī-gümān

36 Oldı yüzinden anuŋ ev ṭolı nūr
Maḳdeminden cān u dil buldı sürūr

37 Altı yüz biŋ ḳanadı var idi dür Z5b
Güş dut bu gevhere gör ne ḳudretdür

38 Var idi geysūsı yėtmiş biŋ temām
Kim ḳızıl yāḳūt bezenmiş ėy hümām

39 Geldi vü öpdi Resūluŋ gözlerin
Pes dėdi ʿanda aŋa kim Cibrīl Emīn

40 Dur ki olmışam saŋa ben pīşvā
Yatma ki ʿoldı ḥācetüŋ cümle revā

41 Ḳorḳuyile durdı yėrinden Resūl
Ėtdi Rūḥü'l-Ḳuds dėdügin ḳabūl

42 Pes dėdi ḳorḳuyı ḳo vü bellü bil
Ḳardaşuŋ Rūḥü'l-emīn'em Cebrå̄īl

43 Dur ki Ḥaḳ oḳıdı sėni Ḥażret'e
Olduŋ ol Ḥażret'de lāyıḳ ḳurbete

44 Dėdi yolda düşmenüm vardur benüm
Ḳorḳar andan göŋlüm ü cānum tenüm

45 Dėdi sėnüŋle bileyem dutma ġam
Dur yüri ḫoş-dil ol bī-ters hem

46 Yüridi ardınca anuŋ şüfte-vār
Geldi bir merkeb öŋine rāh-vār

47 Ādemī şeklinde vü adı Burāḳ
İki ayaġı uzun u yüzi aḳ

48 Atdan idi alçaḳ eşekden yüce
Bindi peyġamber Burāġ'ı ol gėce

49 Serkeş idi ol Burāġ u bed-ligām T18a
Līki Rūḥü'l-Ḳuds anı ėtdi rām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

50 T Burāġ'ı biniben, Z Burāġ'a binüben

51 T tiz, Z tīz

53 T maḫāfetdür ṭolu, Z maḫāfetdür ḳamu

55 T ʿavret dėdi ⁀aŋa, Z zen dur dėr aŋa

56 T Ḫūb ʿavretdi vü pes, Z ʿAvret idi ḫūb bes

57 T söyleyeyüm, T söyleyeyim

59 T andan … ol dem, Z anda … andan

60 T andan, Z anda

63 T ṣunmaḫ, Z ṣunmaḳ

64 T ġıdā-yı, Z ġıẕā-yı

65 T ėrişdürür, Z ėrişdürdi

50 Çün Burāḡ'ı binüben oldı revān Z6a
Ṭaḡlarından Mekke'nüŋ geçdi devān

51 Bir gişi ėrişdi ardınca ėve
Dėdi varma bu yola dön tiz eve

52 Ki ‿ol yolı kimse daḫı görmiş degül
ʿAḳlı olan bu yola girmiş degül

53 Ucdan uca bu yol āfetdür ṭolu
Emn yoḳ bunda maḫāfetdür ṭolu

54 Dėdi Rūḥü'l-Ḳuds aŋa vėrme cevāb
Kim işitmege yaramaz bu ḫiṭāb

55 Pes oradan gėtdi yolına gėrü
Geldi bir ʿavret dėdi ‿aŋa çaġıru

56 Ḫūb ʿavretdi vü pes maḥbūb idi
Ḳamu gönüllerde ol merġūb idi

57 Sözi bu kim bir nefes göygil baŋa
Kim sözüm var söyleyeyüm ben saŋa

58 Çünki devlet ėtmiş idi aŋa nefʿ
Rūḥ-ı Ḳuds andan anı daḫı ‿ėtdi defʿ

59 Anı daḫı ḳoyuban andan Resūl
Ḳıldı Beyte'l-Maḳdis'e ol dem vuṣūl

60 Bir gişi ‿ėrdi andan aŋa pür-feraḥ
Dutmış idi iki ‿elinde üç ḳadeḥ

61 Biri ṭolu şīr idi vü biri āb
Bir ḳadeḥ daḫı ṭoluyidi şarāb

62 Dėdi nūş eyle bu ücden bir ḳadeḥ
Kim ola cānuŋ u göŋlüŋ pür-feraḥ

63 Ḫamra ṣunmaḳ diledi evvel Resūl Z5b
Dėdi Rūḥü'l-Ḳuds anı ėtme ḳabūl

64 Pes anı içdi ki ṭoluyidi şīr
Ki ‿ol ıdi aŋa ġıdā-yı dil-pezīr

65 Çünki ėrişdürür anı Ḳuds'e yol
Vardı gördi Mescid-i Aḳṣā'yı ol

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

66 T vü çok, Z çoġ u

67 T oḫıdı, Z oḳıdı

70 T Olıban anda imām u, Z Oluban anda imām-ı

71 T olıp, Z oluban

74 T hergiz, Z hirgiz

75 T dünyī, Z dünyā

76 T ṣafa … yoḫ cümle żiyā, Z żiyā … yoḳ cümle ṣafa

77 T gördi orada, Z var idi anda

66 Mescid içre ḥāżır idi enbiyā
Çoḳ melāyik daḫı vü çok evliyā

67 Mescide girdi ki ⁀ède ʿarż-ı niyāz
Bir müʾeẕẕin oḳıdı bāng-i namāz

68 Enbiyā vü ol firişteler temām
Ol Resūl'e vėrdiler anda selām

69 Dėdiler kim merḥabā ėy pāk-dīn
Ḳad buʿi̱ṣte raḥmeten lil-ālemīn

70 Oluban anda imām u muḳtedā T18b
Enbiyā ėtdiler aŋa iḳtidā

71 Ḳamusı meʾmūm olup ol imām
Ol namāzı ⁀anuŋla ėtdiler temām

72 Çün namāzı ḳıluban oldı revān
Gördi yėrde dikilü bir nerdübān

73 Nerdübān on pāyeyidi bī-kelām Z6a
Bir ucı yėrde biri gökde temām

74 Bėşi altun pāyenüŋ bėşi gümiş
Devlet anuŋ ki ⁀ėtmeye hergiz kem iş

75 Oradan dünyī gögine ėrdi ol
Gök ḳapuları açılup oldı yol

76 Gördi bir ʿālem ṭolu nūr u ṣafa
Bir küdūret anda yoḳ cümle żiyā

77 Bir melek gördi orada ḫūb u pāk
Yarsı anuŋ şemʿ bigi tābnāk

78 Yarsı anuŋ muẓlim ü bī-nūr idi
Ol melekden yėr yüzi maʿmūr idi

79 Gāh eriyüp ḫavf ile ⁀olurdı fenā
Geh beḳā bulurdı ėrişüp recā

80 Gördi İsmāʿīl'i anda ol imām
Bu aŋa vü ol buŋa vėrdi selām

81 Andayidi ⁀Ādem ki oldur bū'l-beşer
Anı daḫı görmege buldı ẓafer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

82 T Pes ol aradan daḫı gėdüp … ḳıldı, Z Bes oradan daḫı gėdüben … buldı

84 T bilür idi ol, Z ol bilür idi

85 T Yarsı anuŋ od idi yarusı, Z Yarusı anuŋ od idi yarsı

86 T firişteh daḫı vėrdi ‿aŋa … ehlen ve sehlen, Z firişte daḫı ‿aŋa vėrdi … ehlā vü sehlā

87 T ki ‿oldı ḳamusı, Z kim oldı ḳamu

88 T ʿĪsī, Z ʿĪsā

89 T pes, Z bes

91 T almış … fitnedür, Z olmış … fitne dėr; [T19a-19b: Bu varak her ḥalde kopmuştu, yazma onarılırken yanlış yere ve ters olarak (v yüzü r yüzü yerine konarak) yanlış biçimde eklenmiştir.]

92 T Rūḥ ü reyḥān anda… Yoḫdur, Z Revḥ ü reyḥān ėtdi … Yoḳdur

[93-94 – Z'de yalnız 93a 94b]

93 T ḥullī vü, Z hem mesl (?) ü

95 T dörd ırmaġ daḫı pāk-bīn … cūy-ı şīr, Z dört ırmaḳ anda pāk-çīn … āb u şīr

97 T sevildi, Z sevüldi

82 Pes ol aradan daḫı gėdüp Resūl
Vardı ikinci göge ḳıldı vuṣūl

83 Bir firişteh gördi anda ol imām
Ḫilḳati ġāyet ʿaceb ʿilmi temām

84 Ḳamu ġaybı bilür idi ol ʿayān
Bī-zübān ėderdi her sözi beyān

85 Yarsı anuŋ od idi yarusı ḳar
Ol iki żıd bir arada sāzikār

86 Ol firişteh daḫı vėrdi ⁀aŋa selām Z6b
Dėdi kim ehlen ve sehlen ėy imām

87 Müjde ki ⁀oldı ḳamusı devlet senüŋ
Hem liḳā vü ḳurbet ü vaṣlet senüŋ

88 Anda gördi ʿĪsī vü Yaḥyā'yı hem
Oradan üçünciye urdı ḳadem

89 Ėrdi ⁀ücünci göge gördi bir melek
Anda pes zībā vü ser-tā-ser bezek

90 Ḫūb-şekl ü ḫūb-vaż‘ u ḫūb-rūy
Başdan ayaġa ḳamu reng ile būy

91 Ḥaḳ'dan almış bir tecelli-yi cemāl T19a
K'ol cemāle fitne dėr ehl-i kemāl

92 Revḥ ü reyḥān anda vü ʿīş ü ṭarab
Yoḳdur anda miḥnet ü renc ü taʿab

93 Sīm ü zer ṭolu vü ḥullī vü ḥarīr
Nev-bahār anda velī bī-zemherīr

94 Veşy ü ṭīb ü niʿmet ü nāz u naʿīm
Cümle ḥāżır yoḳ fenādan anda bīm

95 Buldı dörd ırmaġ daḫı pāk-bīn
Cūy-ı ḫamr u cūy-ı şīr ü engübīn

96 Cūy-ı kāfūr ile cūy-ı Zencebīl
Cūy-ı Tesnīm ile cūy-ı Selsebīl

97 Cenneti gördi ṭolu ḥūr u ḳuṣūr
Ne ḳuṣūr aŋa sevildi vü ne ḥūr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[99 < Z]

101 T Meyli baġ-ı cennet ü ḥūr, Z Bāġ-ı cennet ḥūr u ġılmān

103 T Rūḥ u reyḥāndur u cennāt u, Z Revḥ-i rūḥ durur u cennāt-ı

104 T kim ola çün, Z yėri ki ͡ola

105 T isde … dīdār, Z iste … dīẕār

108 T taḫt-gāh … pādişāh, Z taḫtigāh … pāẕişāh

109 T mülk ü … Çarḫ u, Z milk-i … Çarḫ-ı

110 T Ḳuvvet ü … müdām, Z Ḳuvvet-i … temām

98 Ėtseyidi cennet ü ḥūra nazar
Olmayaydı adı *Mā zāġa'l-baṣar*

99 Ḥaḳ dėyen kim olmaya anda ḳuṣūr
Ġūldur ḥūr aŋa vü zindān ḳuṣūr

100 Her ki *riḍvānun min Allāh*'ı bile
Cennet ü ḥūra naẓar nėce ḳıla

101 Ḳurbetinden Ḥaḳḳ'uŋ ėder ḫalḳı dūr Z7a
Meyli baġ-ı cennet ü ḥūr u ḳuṣūr

102 Ḫār dėr Ḫuld'uŋ gül ü reyḥānına
ʿĀşıḳ olan ol Ḥaḳ'uŋ rıḍvānına

103 Menzil-i ʿuḳbī durur dār-ı muḳīm
Revḥ ü reyḥāndur u cennāt u naʿīm

104 Muḫliṣüŋ kim ola çün iḫlāṣ-ı ḫāṣ
Ne durur Ḥazret'de ḳurb-ı iḫtiṣāṣ

105 Anı isde sende himmet var ise
Cān u göŋlüŋ ʿāşık-ı dīdār ise

106 Yūsuf-ı Ṣıddīḳ'a anda ėrdi ol
Çoḳ ʿacāyib daḫı anda gördi ol

107 Oradan seyr oldı dördünci felek
Gördi ⁀oturmış anda bir ulu melek

108 Nūrdan altında yüce taḫt-gāh
Taḫt üzre ol nėtekim pādişāh

109 Vāli-yi her mülk ü sāhib-tāc idi
Çarḫ u encüm nūrına muḥtāc idi

110 Ḳuvvet ü ʿizz ü siyāsetde temām
Devlet ü baḫt u riyāsetde müdām

111 Zīr ü bālā cümle olmış aŋa rām
Ol daḫı vėrdi Resūle çoḳ selām

112 Ḳıldı çoḳ dürlü işāretler aŋa T19b
Vėrdi çoḳ dürlü beşaretler aŋa

113 Gördi hem İdrīs'i anda ol imām
Bu aŋa vü ol buŋa vėrdi selām

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

114 T yürigil ėy ulu, Z ėy ulu yörigil

116 T şecerden, Z şecerde

117 T döşemiş, Z döşedi

118 T ẖ^{v}ān, Z ẖon

119 T ẖ^{v}ānları yėyen tuẖme olur … Ḳoẖusından mürde ⁀anuŋ zinde olur, Z ẖonları yėyen ferẖunde ⁀olur … Ḳoḳusından mürde anuŋ zinde ⁀olur

124 T biŋ, Z bir

125 T varsa hem, Z var ise

128 T Mūsī-yi, Z Mūsā-yı

114 Dėdi yürigil ėy ulu yoluŋa Z7b
Kim vėrüpdür Ḥaḳ ḳamu ḫayrı saŋa

115 Sen Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd'sın
Āferinişden ḳamu maḳṣūdsın

116 Nedür ucdan uca ʿālem bir şecer
Ol şecerden sėni ėtdi Ḥaḳ ṣemer

117 Lā-mekān taḫtında Sulṭān-ı ḳıdem
Sėnüŋ içün döşemiş ḫon-ı kerem

118 Nėce ḫᵛān kim aŋa yoḳ durur kerān
Anı yėyen zinde ḳalur cāvidān

119 İşbu ḫᵛānları yėyen tuḫme olur
Ḳoḳusından mürde ⁀anuŋ zinde olur

120 Her ki bile kim nedür ḫᵛān-ı kerem
Gözine görinmeye āş-ı kelem

121 Ol ki ola yėdügi me'kūl-i nūr
Siŋe mi hergiz aŋa nān-ı tenūr

122 Çün iletdi ⁀anı bėşinci çarḫa yol
Yėdi ṭāmūyı orada gördi ol

123 Aġacı zaḳḳūm idi yėri caḥīm
Sāyesi yaḥmūm idi ṣuyı ḥamīm

124 Ḳamu ḫalḳ anda giriftār-ı belā
Her biri biŋ renc ü derde mübtelā

125 Ol felekde ėrdi Hārūn'a imām
Ne ʿacāyib varsa hem gördi temām

126 Bir firişteh gördi anda tünd-rūy
Kim aŋa cevr ile ḳahr olmışdı ḫūy

127 Ol daḫı aŋa taḥıyyet ėdüben Z8a
Vardı altıncı göge ⁀andan gėdüben

128 Anda görindi ⁀aŋa Mūsī-yi Kelīm
Kim kelām ėderdi anuŋla Kerīm

129 Bir melek gördi ⁀anda çün ėtdi naẓar
Ol melek altında bir kürsī-i zer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

133 T kim, Z ki

[138 < Z]

141 T ervāḥ u, Z ervāḥ-ı

130 Şuġl anuŋ tesbīḥ ile temcīd idi
Daḫı hem taḳdīs ile taḥmīd idi

131 Buldı anda bir vilāyet cümle nūr
Ucdan uca rāḥat u ẕevk u sürūr

132 Ṭopṭoluyidi saʿādet ser-te-ser
Yoġ idi anda nüḥūsetden eṣer

133 Her saʿādet kim yėr ile gökde var T20a
Ol melek ėtdi Resūla ͡anı niṣār

134 Ol aradan çün iletdi anı yol
Rāst ėrişdi yėdinci göge ol

135 Gördi bir kürsī ḳızıl yāḳūtdan
Bir melek ol kürsiyi ėtmiş vaṭan

136 Heybetinden yėr ü gök ṭolmış idi
Ḳamu andan ḳorḳulu olmış idi

137 Vėrdi aŋa müjde-i emn ü emān
Dėdi kim devlet senüŋdür cāvidān

138 Anda ͡anuŋla görişüp dėdi Ḫalil
Ḳurte bi'l-ḳurbi mine'r-Rabbi'l-Celīl

139 Yüri kim Ḥaḳ saŋa vėrdi iḫtiṣāṣ
Kim bulasın ḥażretinde ḳurb-ı ḫāṣ

140 Pes ʿavālimden biri ki ͡oldur miṣāl
Vardur anda cümle ṣūretden miṣāl

141 Anda ervāḥ u ḥaḳāyıḳdan berü
ʿĀlem-i ecsāmdan daḫı ͡ėy ulu

142 Ṣūreti var her birinüŋ muttaṣıl Z8b
Oldı ͡anuŋ adı ḫayāl-i munfaṣıl

143 Keşf oldı ͡ol ʿālem aŋa ol gėce
Gördi lā-büd her ne var ucdan uca

144 Oradan daḫı gėdüp ol muḳtedā
Sidre'ye ėrdi ki oldur müntehā

145 Gördi bir ʿālem ser-a-ser ṭolu nūr
Hīç ẓulmet bulmamış anda ẓuhūr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

147 T bunlar temām, Z bular temām

152 T urmamış aŋa, Z urmamışdı ⁀aŋa

155 T rūḥāni, Z nūrāni

158 T ḳılur, Z olur

159 T ıraḫ ėrilip ʿayān … revān, Z arḳ ayrılup revān … devān

160 T müntehā , Z intihā

146 Anda rūḥāni firişteler ṭolu
Cebrå̄īl'e dėdi ol kim ėy ulu

147 Kim durur bunlar dėdi bunlar temām
Ḫālikuŋ şevḳında ḥayrāndur müdām

148 Savma'a ⁀ėdüpdür bularuŋ her biri
İşbu gördügüŋ feżādan bir yėri

149 Birisi gėtmez yėrinden bir nefes
Ẕikr ü tesbīḥ işleri taḳdīs pes

150 Bu firişteler ne durur cümle nūr
İşleri tenzīh ü ṭā'at bī-fütūr

151 Ol aradan daḫı gėdüben Resūl
Bir aġaca ⁀ėrgürdi nāgeh anı yol

152 Sāyesindeydi ⁀encüm ü eflāk hem
Hīç kimse urmamış aŋa ḳadem

153 Oradan ceẕb ėtdi anı ol Celīl
Lev denevtü dėyü ḳaldı Cebrå̄īl

154 Oradan daḫı ilerü gėtdi ol T20b
Dört deryāya ėrürdi anı yol

155 Her biri bir dürlü līkin bī-kerān Z9a
Ṭolu rūḥāni firişteler 'ayān

156 Ol firişteler aŋa vėrüp selām
Dėdiler kim ḫayre maḳdem ėy imām

157 Ol aradan daḫı olup ol revān
Uġradı bir baḥre daḫı bī-kerān

158 Bir firişteh baḥrden ṣuyı alur
Anı bir arġa döküp cārī ḳılur

159 Oradan çoḳ ıraḫ ėrilüp 'ayān
Her birisi bir yaŋa olur revān

160 Gėrü bir vādīye ėrdi ⁀ol muḳtedā
Ki ⁀anda ne mebde' var u ne müntehā

161 Bir firişteh anda dutmışdı maḳām
Ḳuvveti çok 'izzet ü ḳadri temām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

163 T dėmişdür … Gel ki bunca vaḳt, Z dėmiş … Bunca vaḳtdur

165 T berde daḫı, Z hem yėrde ol

168 T nefs ü, Z nefis

170 T maḥv-ı, Z maḥv u

171 T ol resme, Z bu resme

172 T dėyü ėrdi ‿aŋa, Z dėyü ‿aŋa ėrdi

173 T ile ‿ėtdi ‿aŋa tecellī ol, Z ile ėtdi tecellī ‿aŋa ‿ol

176 T ėrmedi, Z girmedi

162 Ol melek ḳatına oḳıdı anı
Ṣordı ol daḫı ‿ol firişteh adını

163 Dėdi Mīḳā’īl dėmişdür Ḥaḳ baŋa
Gel ki bunca vaḳt göyerdüm ben saŋa

164 Müşkilüŋ var ise baŋa söylegil
Ḥācetüŋ var mı baŋa ʿarż eylegil

165 Dėdi ol kim baḥrda her ḳatreyi
Bilür ü berde daḫı her ẕerreyi

166 Yėrde gökde her ne kim var bī-gümān
ʿİlmine gün bigi olmışdur ʿayān

167 Göŋline ḫalḳuŋ ne nesne kim gelür
Gelmedin hem gelesin daḫı bilür

168 Bilür ol kim ḥācetüm oldur hemān Z9b
Ḥaẕẕ-ı nefs ü rūḥ yoḳ bende ʿayān

169 Andan artuḳ ārzū yoḳdur baŋa
Ḥācetüm budur ḳamu dėdüm saŋa

170 Bu vücudı ḳılmışam maḥv-ı fenā
Kim bulam anuŋ vücudıyla beḳā

171 Çünki bu sözi ‿aŋladı ‿andan ol melek
Kim söz ol Ḥażret’de ol resme gerek

172 Dėdi *ernī* dėyü Mūsī ‿ėtdi ḫitāb
Len terānī dėyü ėrdi ‿aŋa cevāb

173 Ḥażż-ı nefsānīyi ḳomamışdı Kelīm
Vaṣf ile ‿ėtdi ‿aŋa tecellī ol Kerīm

174 Pes kelām ile ‿anı maḥżūż eyledi
Ṭūrda anuŋ ile söz söyledi

175 Ḥaẕẕ-ı rūḥānīden anda çün beḳā T21a
Var idi ‿ėrdi *len terānī*’den nidā

176 Ḥażż-ı rūḥuŋ çünki terkin urmadı
Lā-büd ol ḫalvet-serāya ėrmedi

177 Ḥaẕẕ-ı rūḥānī cü senden oldı dūr
Ẕāt ile ėder tecellī uş ẓuhūr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

178 T ḳoyulmışdı, Z ḳonulmışdı

179 T sanɟa ‿anı, Z sanɟa ol

181 T seni, Z sėni

188 T ger eriyiben olsa, Z ki eriyiben ola

189 T yėre vü göge, Z yėr ü göge Ol

178 Saŋa ḳoyulmışdı bu ḫ̲ʷān-ı kerem
Gėrü saŋa oldı rūzī lā-cirem

179 İsdedi bulmadı bu ḫ̲ʷānı Kelīm
İsdemedin vėrdi saŋa ⁀anı Kerīm

180 Kimse kimse ḳısmetini yėyimez
Kimse Ḥaḳ emrine nėçün dėyimez

181 Devlet isdemeg ile gelmez ele Z10a
Devlet ol kim seni isdeyü gele

182 Rūzī olmaduġın ėtmegil ṭaleb
Ne durur bī-fāyide renc ü taʿab

183 Ol melek gėrü elin alup ʿayān
Perdeleri götürüp oldı revān

184 Bir yėre vardı ki anda yoḳ zamān
Ne anāṣır ne felek ne ḫ̲od mekān

185 Fehm ü vehm ol arada ḥayrān idi
ʿAḳl daḫı anda ser-gerdān idi

186 Ol maḳāma çünki bulundı vuṣūl
Heybete düşdi ol arada Resūl

187 Ki ⁀ol Ġanī-yi Mutlaḳ idi bu faḳīr
Lā-büd oldı heybet elinde esīr

188 Heybetinden Rabbü'l-erbābuŋ türāb
Ne aceb ger eriyüben olsa āb

189 Çünki vėrdi yėre vü göge vücūd
Bu rükūʿa vardı ol ėtdi sücūd

190 Çün rükūʿ ile sücūdı ḳıldılar
Heybetinden şöyle ḥayrān ḳaldılar

191 Ḥażretinden çün anuŋ destūr ėre
Bu rükūʿ u ol sücūdından dura

192 Ḳorḳup andan her ki heybet almaya
Aŋma anı ki ⁀ehl-i īmān olmaya

193 Ḥaḳ'dan ėrişdi nidā kim gel berü
Perde yoḳdur arada durma gėrü

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

195 T eyle … Her, Z şöyle … Kim

196 T vehm ü fehm ü, Z fehm ü vehm

198 T maḥv-i, Z maḥv ü

201 T ṣaḥve, Z maḥve

206 T maḥmedet, Z maḥmidet

208 T buradan, Z nėreden

209 T olmış durur her söze, Z olup durur her nesne

194 Çünki senden gėtdī varlıḳ ser-te-ser Z10b
Ḳaldı birlik ikilikden yoḳ eṣer

195 Ol nidā ⁀anı eyle bī-hūş eyledi
Her ne kim gördi ferāmūş eyledi

196 Gėtdi vehm ü fehm ü hem ḥiss ü ḫayāl T21b
Ḥiss aŋa perde vü ʿaḳl idi ʿiḳāl

197 Zāyil oldı andan evṣāf-ı beşer
Varlıġından ḳalmadı hergiz eṣer

198 Çünki oldı varlıġı maḥv-i fenā
Aŋa gösderdi cemālını beḳā

199 Ḳıldı menzil ḳurb-ı *ev ednā*'yı ol
Buldı *Sübḥāne'llezī esrā*'yı ol

200 Gėrü ėrişdi aŋa Ḥaḳ'dan nidā
Merḥabā gel ėy Ḥabībüm merḥabā

201 Ol nidādan ṣaḥve ėrişdi imām
Maḥv gėdüp geldi ⁀aŋa Ḥaḳ'dan selām

202 Ne ⁀ol nidāda var idi ṣavt u ṣadā
Ne selāmında anuŋ ḥarf-i hicā

203 Nutḳ-ı cismāniyye olur ṣavt u ẓarf
Nutḳ-ı nefsānī degül muḥtāc-ı ḥarf

204 Pes gėrü Ḥażret'den ėrişdi nidā
Ol Resūle kim baŋa ėtgil ṣenā

205 Dėdi ėy ehl-i celāl ü kibriyā
Ėdemezem ben saŋa lāyıḳ ṣenā

206 Saŋa lāyıḳ maḥmedet gelmez öge
Pes gişi sėni ne resm ile öge

207 Anda kim yoḳdur ḥudūd ile rüsūm Z11a
ʿĀciz ü bī-bāl ü per ḳalur ʿulūm

208 Anda kim ḫayret düşer ʿaḳl u dile
Söz buradan ėrişi bilür dile

209 Ṣavt u ḥarf olmış durur her söze ẓarf
Ẓarf olamaz pes senüŋ vaṣfuŋa ṣarf

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

210 T Müntehīdür, Z Müntehādur

211 T ḥarf u ṣavt … Lāyıġ-ı, Z ṣavt u ḥarf … Lāyıḳ-ı

212 T ėde böyle, Z ėde bile

213 T memdūḥımı, Z memdūḥı gey

210 Müntehīdür söz ṣıfat lā-yentehī
Ėremez lā-yentehīye müntehī

211 Her ş̱enā kim ḥarf u ṣavt ile gelür
Lāyıġ-ı küllī vü yā cüzvī olur

212 Sen ne küllī vü ne cüzvīsin ʿayān
Pes ş̱enāŋı kim ėde böyle beyān

213 Medḥ ėden memdūḥını bilse gerek
Pes aŋa lāyıḳ ş̱enā ḳılsa gerek

214 Çün senüŋ ẕātuŋı kimse bilemez
Lā-cirem kimse ş̱enāŋı ḳılamaz

215 Nėcesi ėde ş̱enā bir ẕerre ḫāḳ
Kim saŋa lāyıḳ ola ey Ẕāt-ı pāk

216 ʿAḳl künhüŋde senüŋ bī-bāl ü per
Nefs̱ ẕikrüŋde senüŋ bī-pā vü ser

217 Bizde ʿacz ü faḳr sendedür ġınā T22a
Pes sen ėt gėrü saŋa lāyıḳ ş̱enā

218 Cün ş̱enādan ʿacz gösterdi Resūl
Ol ş̱enānuŋ yėrine oldı ḳabūl

219 Anda kim ḳudret var u ʿizz ü beḳā
Tuḥfe nedür ʿacz ü faḳr ile fenā

220 Pes dėdi ⁀aŋa Ḥaḳ ki maḳsuduŋ dėgil Z11b
Ḥācetüŋ neyse baŋa ʿarż eylegil

221 Dėdi senden sėni isderem yaḳīn
Ḥācetüm kim var yaḳīn budur hemīn

222 Ümmetüme raḥmet eyle ey Ġafūr
Ḳıl olardan luṭf ėdüp ḳahruŋı dūr

223 Ḥāṣıl oldı anda cümle ḥāceti
Biŋ icābet buldı her bir daʿveti

224 Vaḥy olan oldı aŋa ol gėce
Kimse ol vaḥyi bilemez kim nėce

225 Vaḥy ėden bilür anı vü ol hemīn
Kimse bilmez daḫı ol rāzı yaḳīn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

228 T olurdı, Z oldıydı

230 T ḫavās-ı, Z ḥavāss-ı

231 T anda, Z andan

232 T olıp, Z oldı

234 T Mi'rāc işin, Z Mi'rāc'dan ol

236 T ṭayr u vaḫş u kārvān / Ḳandayidi, Z vaḫş u ṭayr u kāruvān / Andayidi

238 T yaḳīn, Z hemīn

241 T Ṭūr'ı perde ėtdi ⁀aŋa … söz ėtdi bunı, Z Ṭūr'a perde ⁀ėtdi aŋa … sūzen ėtdi anı

226 Söz ki ol bī-ṣavt u lafẓ u ḥarf ola
ʿAḳl anı ne ḳıyās ile bile

227 Farż oldı ol gėce ṣavm u ṣalāt
Daḫı ḥacc u hem cihād ile ẕeḳāt

228 Ol gėce ki ⁀olmışdı ⁀aŋa her nesne ʿarż
Ümmete elli namāz olurdı farż

229 Biŋ gezin dergāha ėtdi ol niyāz
Tā ki elliden bėşe ėrdi namāz

230 Bu ḥavāss-ı ẓāhire çün oldı bėş
Şükr çün farż oldı ol ne kem ne bīş

231 Ümmete vaʿde ⁀oldı anda maġfiret
Nuṣret ü feth ü zafer hem memleket

232 Çün mübārek olup aŋa ol sefer
Buldı ḳamu ārzūsına ⁀ol ẓafer

233 Ol seferden döndi ol gėce gėrü Z12a
Ḳamusını görüben geldi berü

234 Ṣubḥ kim geldi Ṣaḥābe ser-te-ser
Vėrdi Miʿrāc işin anlara ḫaber

235 Ḳaʿbeden ta-Mescid-i Aḳṣā temām
Her ne kim gördiyse yolda ol imām

236 Ādemī vü ṭayr u vaḥş u kārvān
Ḳandayidi her birin dėdi ʿayān

237 Çün tefaḥḥuṣ ėdüp eyle buldılar
Sıḥḥat-i Miʿrācı rūşen bildiler

238 Her ki Miʿrāc işine münkir ola T22b
Mü'min olmaya yaḳīn kāfir ola

239 Çünki var bu ḥāle āyāt u ḥadīṯ
Aŋa münkir mülḥid ola vü ḫabīṯ

240 Zī Resūlu'llāh ki ⁀aŋa vėrdi Kerīm
Anı kim bulmadı ʿĪsī vü Kelīm

241 Ṭūr'ı perde ėtdi ⁀aŋa bir şuʿle nūr
Ḳurbdan bir söz ėtdi bunı dūr

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

242 T Uş … nūra ⁀ėrip dut, Z Ol … nūr dut bu
T Der beyān-ı keşf-i esrār-ı Mi'rāc-ı Resūl

243 T işid uş, Z uş işit

247 T mebde'i, Z mebde'e

248 T ḥis gėce olur … daḫı, Z ḥissi gėce ⁀olur … daḫı ⁀olur

249 T Olsa, Z Ola

250 T Mebde'i, Z Mebde'e

253 T ėner, Z eṣer

256 T Rūḥ-ı Ḳuds geldügi aŋa, Z Rūḥ-ı Ḳudsī geldügi ⁀aŋa

242 Uş Resūlu'llāh şol resme ki şemʿ
Nūr oldı nūra ⁀ėrüp dut söze semʿ

Der beyān-ı keşf-i esrār-ı Miʿrāc-ı Resūl

243 Çün dėdüm Miʿrācdan cismāniyi
Şerḥ ėdeyim işid uş rūhāniyi

244 Bu dėdügüm sözde var dürlü rümūz
Ol rümūz içre ḥaḳāyıḳdan künūz

245 Gėce ⁀anuŋçün oldı Miʿrāc-ı Resūl Z12b
Tā ki bula Ḳuds'e bir demde vuṣūl

246 Bī-zemān ėrecegi yėre ėre
Bī-mekān varacaġı yėre vara

247 Gėcede çünkim şevāġıl kem olur
Nefs meyli mebde'i muḥkem olur

248 Māniʿ-i ḥis gėce olur munḳaṭıʿ
Perde-i eşġāl daḫı mürtefiʿ

249 Olsa nefs ālāyişi tenden arı
Hem ʿalāyıḳ pāy-ı bendinden berī

250 Bir nefesde buradan bī-intiḳāl
Mebde'i ėde bilür ol ittiṣāl

251 Ḥiss-i ḫ^{v}āb u ʿaḳldur bīdārlıḳ
Hem anuŋdur dāyima hüşyārlıḳ

252 Yaʿni ʿaḳl u ḥis arasında yaḳīn
Ceẕb ėtdi anı Rabbi'l-ʿālemīn

253 Berḳ u raʿd ol kim yuḳarudan ėner
Ėnüp oldı zāyil evṣāf-ı beşer

254 ʿĀlem-i ʿulvīden ėrişüp sebeb
Gėtdi andan şehvet ü ḥırṣ u ġażab

255 Ḥażż-ı nefsānīden oluban arı
Ḥażż-ı ruḥānīden oldı hem berī

256 Rūḥ-ı Ḳuds geldügi aŋa nā-gehān
Lā ilāh illa'llah alnında ʿayān

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

257 T tevḥīdi ėderdi, Z tevḥīdi ͡ėder idi

258 T şekk ü, Z şek

261 T dur, Z ṭur

268 T ḳılur, Z olur

271 T Resūlüŋ, Z bu resme

272 T vehmi, Z vehme

257 Ya‘ni ‾anuŋ yüzindeki naḳş u nigār
Sırr-ı tevḥīdi ėderdi āşikār

258 Ġėder idi şekk ü gelürdi yaḳīn T23a, Z13a
İkiliksüz vaḥdet olurdı hemīn

259 Dürr ile yāḳūtdan ol bāl ü per
Ki ‾anda var idi nedür ėy nāmver

260 Ya‘ni anı naḳşa getürse ḫayāl
Bulınaydı anda bu resme cemāl

261 Ol ki Rūḥu’l-Ḳuds dėdi dur örü
Nėçe yatursın uyan u gel berü

262 Dėmeg idi terk ėt bu ġafleti
Kim bulasın cāvidāne devleti

263 Ḳuds’e ḳasd ėt eyle Ḳuddūs’ı ṭaleb
Kim ṭalebdür maṭlebe ‾ėrmege sebeb

264 ‘Ālem-i ḳudse heves ėtgil müdām
Kim duracaḳ yėr degüldür bu maḳām

265 Āfetinden nefsüŋ olursaŋ berī
Varduŋ olduŋ Ḳuds ehlinüŋ biri

266 Nėşe ḳalduŋ ḳo bu fānī külḫanı
Nėcedür gel gör bu bāḳī gülşeni

267 Ḳardaşım dėdügi aŋa Cebrāīl
Ḳorhuŋı ġėder dėmekdür bellü bil

268 Ḳardaş olan ḳardaşa hem-cins olur
İns ünsi cinsden ḥāṣıl ḳılur

269 Çün melekde çoġ olur heybet azīm
Düşer anı görenüŋ göŋline bīm

270 Ḳardaşum dėdi Resūl'e lā-cirem
Kim ġėde göŋlinden anuŋ ḫavf u ġam

271 Ḳorḳaram dėdügi düşmenden Resūl Z13b
Kim cevābını Resūlüŋ vėrdi ol

272 Dėmeg idi vehmi ki ‾oldur düşmenüŋ
Şerrini ben def‘ ėdem senden anuŋ

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

279 T İki ayaġı uzunı ⁀ol, Z Ol ayaġı uzunı ol

280 T ėrişe bilür bī-zemān, Z ėrişi bilür bī-gümān

282 T Maʿnī, Z Yaʿnī

283 T berī, Z arı

284 T Rūḥ, Z Rūḥı

273 Vehm durur dīv Şeytān-ı racīm
Saḳlaya ⁀andan sėni Raḥmān-ı Raḥīm

274 Hāfiẓadur gönlüŋe bīẕārlıḳ
Ẕāḳiredür cānuŋa hüşyārlıḳ

275 Yoldaş eyle ol ikiyi gendüŋe
Tā ola īmin yoluŋ öŋden ṣoŋa

276 Vehm oġrı vü ḥarāmīdür ḫayāl
Geç bulardan maḳṣada bulduŋ mecāl

277 Rūh-ı Ḳuds ardınca neydi gėtdügi
ʿĀlem-i ḥissīyi ol terk ėtdügi

278 ʿAḳl-ı faʿʿāl ola dėdügüm Burāḳ
Kim ayaġı yüceyidi yüzi aḳ

279 İki ayaġı uzunı ⁀ol kim bu ʿaḳl T23b
Tīz ėder ėrecegi yėre naḳl

280 Aŋa ne ḥayyiz var u ne ḫod meḳān
Mebdeʾe ėrişe bilür bī-zemān

281 Atdan alçaḳ olduġı ⁀eşekden yüce
Dėyeyim maʿnīsini anuŋ nėce

282 Maʿnī ol kim ʿakl-ı küldendi alu
Līki cümle ʿaḳl-ı cüzvīden ulu

283 Ol ʿuḳūl-ı ʿaşrdandur bu biri
Kāmil ü ḳamu reẕāyilden berī

284 Ehl-i ḥikmet dėr aŋa ʿaḳl-ı ḳamer Z14a
Rūḥ andan alur ebdān-ı beşer

285 Aŋa Kurʾān Rūḥ-ı Aʿẓam urdı ad
Anı kim Kurʾān dėdi ḳıl iʿtiḳād

286 Çün anuŋla rāstdur insān işi
Ol gerekdi ki ⁀ola anuŋ yoldaşı

287 Cünki ⁀olamaz rāst merkebsüz sefer
Merkeb adın urdı ⁀aŋa Peyġāmber

288 Anuŋ içün geldi ol ṣūretde ol
Tā gönülden meyl ėde aŋa Resūl

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

291 T boynında, Z boynına

292 T ėder, Z ėde

296 T ki ⁀anı, Z anı

301 T dām, Z rām

302 T firībende durur bed-ʿahd u rīv … dīv, Z firībinde durupdur ʿahd-i dīv … rīv

303 T siflīye … ėtdi ⁀aŋa ol, Z süflīye … ėtdi aŋa

289 ʿİllet-i żam çünki cinsiyyet gelür
Meyl-i cinsüŋ rāst cinsine olur

290 ʿĀlem-i ḥissīdeyiken ol imām
Ol Burāḳ olmadı hergiz aŋa rām

291 Ḥiss durur ʿAḳl boynında kemend
Maḳsada ėrmekden aŋa pāy-bend

292 Ḥiss şerrinden olıcaḳ nefs dūr
Āyine ⁀olup ġayb ėder anda ẓuhūr

293 Nefse kim ḳudsī durur min küll-i bāb
Ḥırṣ u şehvetdür ki olmışdur hicāb

294 Anı Rūḥu'l-Ḳuds ḥissinden temām
Çıḳarup ėtdi Burāḳ'ı aŋa rām

295 Ol gişi kim aŋa dur gėtme dėdi
Anı gey bilgil ki dīv-i vehm idi

296 Diler idi ki ⁀anı maḳṣaddan ḳoya
Ḥāşa muḫliṣ ḳul ki ol dīve uya

297 Vehm aŋlaġıl ki ol vesvāsdur Z14b
Vesvese işi adı Ḫannās'dur

298 Külḫan-ı süflī durur dīvüŋ yėri
Gülşen-i Ḳuds ehlidür andan berī

299 Aŋa dur dėyen zen-i ṣāḥib-cemāl
Kim durur taḥḳīḳ ile ṣorsaŋ ḫayāl

300 Ḥüsni var līkin müzevver-rengdür T24a
Rengine aldanan anuŋ nengdür

301 Taşı ḫoş-reng içi nā-pāḳ ü pelīd
Her belāya dām u her şerre kilīd

302 Hem firībende durur bed-ʿahd u rīv
Hem yalancı bī-vefā şöyle ki dīv

303 ʿālem-i siflīye vėrüp reng ü būy
Anı ʿarż ėtdi ⁀aŋa ol bī-şerm-rūy

304 Tā ki bunda ḳala ėtmeye sefer
Ḳuds'e ėrişmege bulmaya ẓafer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

307 Uysayidi: TZ Güyseyidi

308 T olurdı anı ol … Dünyiye anuŋ, Z olur idi anı … Dünyeyi ki ⁀anuŋ

310 T Dāver idi lā-cirem żı‘fu'l-, Z Durayidi lā-ceremża‘fu'l-

311 T u, Z -

312 T neşvdür andan, Z neşv andandur

[313 < Z]

314 T anda vü, Z andadur

316 T kim, Z ki

320 T gişiye kim ėde … ki ol bula gey, Z gişi kim ėde hem … kim ol bula ⁀evvel

305 Bunda ḳala zār u anda gėtmeye
Diledügi maḳṣadına yėtmeye

306 Uymadı sözine *Mā-zāġa'l-baṣar*
Gėtdi Rūḥü'l-Ḳuds öŋince rāḥ-ber

307 Uysayidi anda aŋa ol Resūl
Dünyayı ėtmiş olur idı ḳabūl

308 Aldamış olurdı anı ol ḫayāl
Dünyiye anuŋ sevisidür vebāl

309 İḫtiyār ėdübenüŋ bu külḫanı
Terk ėtmiş olur idi ⁀ol gülşeni

310 Dāver idi lā-cirem żı'fu'l-ḥayāt Z15a
Dünyide ʿuḳbīde hem żı'fu'l-memāt

311 Üç ḳadeḥ kim biri şīr idi yaḳīn
Biri āb u biri ḫamr ėy dūr-bīn

312 Ṣu durur rūḥ-ı ṭabīʿī bī-gümān
Kim nemā vü neşvdür andan ʿayān

313 Ḫamr ne durur rūḥ-ı ḥayvānī durur
Şīr ne durur rūḥ-ı nefsānī durur

314 Ḫamra beŋzer rūḥ-ı ḥayvānī yaḳīn
Şehvet ü ḥırṣ anda vü hem ḳahr u kīn

315 Şīre benzer rūḥ-ı nefsāni şerīf
Kim ġıdādur ol müfīd ü hem laṭīf

316 Rūḥ-ı ḥayvānīye kim ḫamr idi ol
Meyl eylemek dilemişdi Resūl

317 İçmege ḳomadı anı rāh-ber
Vėrdi şerrinden anuŋ aŋa ḫaber

318 Her müsāfir kim bula dānā delīl
Yoldan azup olmaya hergiz ẕelīl

319 Çünki müşfiḳ ola vü dānā refīḳ
Toġru düşer nėreye varsaŋ ṭarīk

320 Ol gişiye kim ėde ʿazm-i sefer
Şartı ol ki ol bula gey rāh-ber

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

326 T nūr-ı, Z nūr u

334 T bāḳīyi ḳuvvetler, Z bāḳī firişţehler

321 Ḫamrdan içse Resūl-i Kirdikār T24b
Rūḥ-ı ḥayvānīyi ėtmişdi ‾iḫtiyār

322 İşbu ẓulmetde ḳalurdı lā-cirem
Ḳuds mülkine uramazdı ḳadem

323 Çünki tevfīḳ idi aŋa hem-ṭarīk
Ḳomadı anı bu ʿālemde refīk

324 Rūḥ-ı nefsānīyi ėtdi iḫtiyār Z15b
Lā-büd ėrdi maḳṣada ol baḫtiyār

325 Rūḥ-ı nefsānī işidür luṭf u ḥilm
Daḫı evṣāf-ı ilāhī faẓl u ʿilm

326 Ārzūsı ʿālem-i nūr-ı ẓiyā
Şevḳ u ẕevḳ u bāriġāh-ı kibriyā

327 Ḫışm-ı şehvet rūḥ-ı ḥayvānı işi
Ki ‾ol ikiyile helāk olur gişi

328 Cehldür rūḥ-ı ṭabīʿī pīşesi
Yatmaġ u içmek yėmek endīşesi

329 Ḫor olur rūḥ-ı ṭabīʿīye uyan
Var behāyim bigi uyıma uyan

330 Rūḥ-ı ḥayvānī durur dīv-i laʿīn
Rūḥ-ı nefsānī melek durur yaḳīn

331 Dīve uyma vü behāyimden kesil
Var meleklerle felekde celve ḳıl

332 Mescid-i Aḳṣā ne nesnedür dimāġ
Ki ‾ol arada yaḳılur ʿaḳla çirāġ

333 Ol müʾeẕẕin dėdügümdür ẕāḳire
Ki ‾ol getürür ḳamu ḫayrı ḫāṭıra

334 Ḳuvvet-i fikriyye durur ol imām
Enbiyā bāḳīyi ḳuvvetler temām

335 Maʿni ol kim ʿaḳla mecmūʿ-ı ḳuvā
Tābiʿīydi ol olara pīşvā

336 Lā-büd aŋa kimse mānīʿ olmadı
Maḳṣada ėrdi burada ḳalmadı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

337 T bu, Z her

342 T dėdi ⁀aŋa ol, Z dėdi aŋa

343 T Başılıp geçilmeyince ⁀ol, Z Başuban geçilmeyince

345 T Mülk nėce mülk ucdan uca … Rūḥ-ı reyḥān, Z Nėce milk ki ucdan uca ṭolu … Revḥ ü reyḥān

349 T nefsinde, Z nefsi

350 T müste'nes, Z müste'nis

337 ʿAḳla tābiʿ olsa gerek bu ḳuvā Z16a
Tā ki yoluŋ urmaya dīv-i hevā

338 Ḳo hevāyı vü ḳuvādan ḫoş kesil
Bir melek olduŋ muḳarreb bellü bil

339 Olı bilürken firişteh ḥayf ola
Kim gişi özin behāyimden ḳıla

340 Penc ḥiss ü şeş cihetden ol berī
Ger dilerseŋ kim bulasın ol Bir'i

341 Çıḳduġı ol on ayaḳlu nerdübān
Ḥiss-i ẓāhirdür ü bāṭın bil ʿayān

342 Olduġıyiçün gereklü bu ḥavās T25a
Gümiş altun dėdi ͑aŋa ol ḥaḳ-şinās

343 Başılup geçilmeyince ͑ol nerdübān
Ḳuds-i ḳuddūse ėrilmez bī-gümān

344 İşbu onı ayaġuŋ altına al
Ki ͑ėresin bir mülke ki ͑aŋa yoḳ zevāl

345 Mülk nėce mülk ucdan uca nūr
Revḥ ü reyḥān cümle vü ẕevḳ u sürūr

346 Çarḫ-ı evvelde göründügi melek
Māhdur gey aŋla anı dutma şek

347 Yarusı günden anuŋ pür-nūr olur
Yarsı peyveste ͑anuŋ muẓlim ḳalur

348 Tā bileler her çi ͑anuŋ altında var
Bī-ḳarār olur u hem na-pāyidār

349 Nėçün İsmāʿīl şeklinde aŋa
Ol ḳamer nefsi görindi ͑eydem saŋa

350 Anuŋ içün ki ͑ola müsteʾnes Resūl Z16b
Kim anuŋ neslinden idi bī-şek ol

351 Ol ikinci gökde gördügi melek
Ol ʿUṭārid'di yaḳīn bilmek gerek

352 Saʿd olur çünki saʿde ėre ol
Naḥs olur çünki naḥse bula yol

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

353 T yarsınuŋ adı oldı … daḫı yarusına, Z yarusınuŋ adı ⁀oldı … yarusına daḫı

354 T yolı, Z yol

359 T Ḳudret ü hem ḳuvvet ü zīb ü, Z Ḳuvvet ü ḳudret durur u hep

364 T -dārdur … nārdur, Z -dār durur … nār durur

368 T ki ⁀oldı, Z ola

353 Lā-cirem yarsınuŋ adı oldı ḳar
Ne dėdiler daḫı yarusına nār

354 Ol ki ‿olıcaḳ yolı üçünci felek
Gördi ‿oturur anda bir zībā melek

355 Ḥāžır anda rāḥat u ẕevk u sürūr
Nūrdan yapılu anda çok ḳuṣūr

356 Lā-cirem cennet dėdi aŋa Resūl
Zühre'ye Rıḍvān bu sözi ḳıl ḳabūl

357 Gördügi dördünci gökdeki melek
Şems durur şems anı bilmek gerek

358 Ol kevāḳib pādişāhıdur yaḳīn
Taḫt u kişver anuŋ u tāc u nigīn

359 ʿİzz ü rifʿat anuŋ u nūr u ziyā
Ḳudret ü hem ḳuvvet ü zīb ü bahā

360 Saʿd u hem ṣāḥib-firāset durur ol
Ehl-i ḳadr ü hem riyāset durur ol

361 Ol Resūle vėrdi bu evṣāfdan
Ol ḳadar kim geçdi ol eẋʿāfdan

362 Anda gördügi nebī İdrīs idi
Şuġlı ʿilm ü ḥikmet ü tedrīs idi

363 Varuban bėşinci çarḫa ol imām T25b, Z17a
Mālik-i ṭāmūyı gördügi temām

364 Mevẋiʿ-i Merrīḫ ḫançer-dārdur
Ki ‿ehl-i ẓulm ü cevr ü ḳahr u nārdur

365 Ehl-i ḫubṯ u fuḥşdur ol hem sitem
Ḳatl ü kīn ü nehb ü ġāret ḫışm u hem

366 Olduġıyçun anda çoḳ teşvīş ü bīm
Aŋa Mālik dėdi yėrine caḥīm

367 Oradan buldı şecāʿat hem ẓafer
Ki ‿ėtdi küfri ḳahr ile zīr ü zeber

368 Gördügi altıncı gökdeki melek
Müşterī'dür ki ‿oldı nūr aŋa bezek

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

374 T anı ⁀ètmişdi, Z ki ėtmişdi

381 T taḳdīsdü, Z taḳdīs durur

369 ʿĀmir ü muṣliḥdür ü hem ʿādil ol
Nīk-ḫulḳ u ʿālim ü hem ʿāmil ol

370 Bu şerīf evsāfdan ucdan uca
Aŋa çoḳ ḳısmet vėrildi ol gėce

371 Ol yėdinci gökde gördügi melek
Ḳamudan yüce Züḥal'dur dutma şek

372 Naḥsdür saʿd aŋa ėtdükde naẓar
Çoġ olur anda saʿādetden eṯer

373 Bu suʿūd ile ki var ucdan uca
İttiṣāl-i saʿd ėtmişdi ⁀ol gėce

374 Ol saʿādetden anı ⁀ėtmişdi ⁀iktisāb
Kim olamazdı muḥīṭ aŋa ḥisāb

375 Cümlesin ėtdi Resūle ol niṯār
Zī saʿādet ki ⁀oldı Ḥaḳ'dan aŋa yār

376 Sidre durur ol sekizinci felek Z17b
Ucdan uca ṭopṭolu durur melek

377 Adıdur Kürsī vü hem Ẕāti'l-bürūc
Aŋa ėderler firiştehler ʿurūc

378 Ol melāyikdür ṣevābit ki ⁀anda var
Her biri bir yėrde ėtmişdür ḳarār

379 Mantıḳayla hem cenūb u hem şimāl
Olmış anlara ṣavāmiʿ māh u sāl

380 Her biri bī-ḥad ʿibādet eylemiş
Ẕikr ile tesbīḥi ʿādet eylemiş

381 Yoḳdur anlarda fütūr ėrte gėce
Ẕikr ile taḳdīsdür ucdan uca

382 Ol ṣevābit hem Resūle bī-şümār
Ėtdiler anda saʿādetden niṯār

383 Andaġı rūḥāniler ucdan temām
Vėrdiler aŋa taḥiyyetle selām

384 Ol aġaç kim rifʿat idi pāyesi T26a
Yėr ile gök ṭoluyidi sāyesi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

386 T ṣūret ü, Z ṣūret-i

395 T ʿAḳl-ı evveldür … alur, Z ʿAḳl ol durur … olur

396 T cüzviye … rāzı neyse isde bul, Z külliye … rāzını iste ve bul

400 T bil anı … Ġanī, Z bellü bil … ol Celīl

385 Çarḫ-ı aʿżamdur zemīn ü āsümān
Ḳamusı anuŋ içinde uş ʿayān

386 Dört deryā sü ṣūret ü mādde yaḳīn
Cevheriyyetdür ü cismiyyet hemīn

387 Ol melāyik ki ʿanda görmişdi ʿol gėce
Ẕikr ü tesbīḥ işleri ucdan uca

388 Ol nüfūs idi mücerred cümle pāk
Nūr ile olmış laṭīf ü tāb-nāk

389 Māddenüŋ ālāyişinden her biri Z18a
Daḫı her şehvetden olmışdı berī

390 Şehveti terk ėt ki rāḥat bulasın
Ẓulmet-i cismi ḳo kim nūr olasın

391 Ḳalmaġıl bu leẕẕet-i cismāniye
Ki ʿėrişesin rāḥat-ı rūhāniye

392 Ḳo heyūlī naḳşını bulduŋ kemāl
Ne kemāl ol kim aŋa ėrmez zevāl

393 Ol aradan daḫı gėdüben Resūl
Bulduġı ol ulu deryāya vuṣūl

394 Ol firişteh kim alup deryādan āb
Anı bir arġa dökerdi bī-ḥisāb

395 ʿAḳl-ı evveldür ki Ḥaḳ'dan feyż alur
Nefs-i küllīye anı fayiż ḳılur

396 Pes nüfūs-ı cüzviye ʿanı nefs-i kül
Feyż ėder söz rāzı neyse isde bul

397 Ḫāliḳuŋ feyżidür ol deryā ʿayān
Kim aŋa ne ġavr vardur ne kerān

398 Hem ebed ṭoludur andan hem ezel
Mevc durur Lā-yezāl u Lem-yezel

399 O ṣudur ki ʿaŋa tecellī ėtdi Ẕāt
Ẕātdan aŋa baġışlandı ḥayāt

400 Baḥr-ı mescūr ol deŋizdür bil anı
Kim kelāmında ʿeyledi yāẕ ol Ġanī

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

401 T mevcūdātdur, Z mevcūdāt durur

403 T vaṣfıyile, Z vaż'ıyile

407 T ü olar, Z oldı vü

408 T pes ma'ādin … u ne kim vardur nebāt, Z hem ma'ādin … her ne kim var kāyināt

409 T ile, Z eyle

410 T başlamışdı, Z başlanupdı

413 T olur … 'Āmter, Z idi … 'Āmter ü

414 T Raḥmān'a nefes … ol ḳamu mevcūd, Z ol Raḥmān'a nefs … oldı ol mevcūda

[416 < Z]

401 Ṣūret-i ecsāmdur mevci ḳamu
Dürlü mevcūdātdur ol ṭopṭolu

402 Bu ḳamu ṣular ki vardur ʿunṣurı Z18b
Ol ṣunuŋ olduġıyiçün maẓharı

403 Oldı anuŋ vaṣfıyile muttaṣıf
Şöyle kim ḳalmadı nesne muḫtelif

404 ʿĀlem-i cismānī andan bī-gümān
Zīr ü bālā her ne var oldı ayān

405 ʿAḳl-ı evvel Ādem'e oldı miṯāl T26b
Nefs-i kül Ḥavvā'ya beŋzer lā-muḥāl

406 Ol ikiden oldı her nesne ͡āşikār
ʿAḳl u nefs ü cism ü cevher bī-şümār

407 Evvel eflāk oldı vü daḫı ʿukūl
Hem nüfūs ol ikiden buldı ḥuṣūl

408 Pes ʿanāṣır pes maʿādin pes nebāt
Daḫı ḥayvān u ne kim vardur nebāt

409 Oldı insān āḫirü'l-emr āşikār
ʿAḳl u nefs ile ͡ėtdi ͡anı Ḥaḳ iḫtiyār

410 Dāyire ol noḳṭada ͡ėrdi āḫire
Kim oradan başlamışdı ͡ol dāyire

411 Ol ulu deryā ki görmişdi ʿayān
Ki ͡ana hergiz yoġ idi ḳaʿr u kerān

412 Daḫı anuŋ ibtidāsı yoġ idi
Şöyle kim hīç intihāsı yoġ idi

413 Ol Vücūd-ı Mutlaḳ olur bī-kelām
ʿĀmter mecmūʿ-ı varlıḳdan temām

414 Baḥr-ı mescūr oldı Raḥmān'a nefes
Hem heyūlī ol ḳamu mevcūd pes

415 Ṣūret-i ecsām durur aŋa mevc Z19a
Kim gelür gėder görürsin fevc fevc

416 Dėdügüm vādī ki ͡ana yoḳdur kerān
Görmemişdür kimsene andan nişān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

418 T oldur mülk-i, Z ol melek (?)

419 T Ol durur ol vādī ki ⁀oraya, Z Oldur ol vādī hem oraya

421 T Ḫāḳ ne ki ⁀anda, Z Ḥāl ne ki anda

424 T kime, Z kimse

425 T maḥcūb, Z maḥbūb

426 T Ġaybet, Z Ġayb

428 T Şemʿ, Z Şemʿe

429 T Berde berr ola mı vü, Z Yėrde pür olur u hem

430 T Ėremez iṣbāt olmayınca, Z Ėrmez iṣbāt olmayınca anda

431 T Şerr ü ḫayr evvel, Z Şerr-i ḫayrı ⁀anuŋ

432 T ḳalmaz, Z gelmez

417 ʿAḳldan aŋarudur bir ulu ṭavr
Ki ⁀aŋa hergiz ne kerān var u ne ġavr

418 Oldur ol vādī bu söze dutma reyb
Vādī-yi ḥayret hem oldur mülk-i ġayb

419 Ol durur ol vādī ki ⁀oraya ʿuḳūl
Ėtmemişdür ėtmeyesidür vuṣūl

420 Ġayb-ı ġayba rāst andan varılur
Reh-nümādur ol melek ki ⁀anda olur

421 Ḫāḳ ne ki ⁀anda varan yanar oda
Ya yėle varur ya ġark olur ṣuda

422 Ḥācib-i dergāh durur ol melek
Ne ⁀orada encüm var u ne ḫod felek

423 Ol melek dėdi aŋa ki ⁀evvel fenā
Ol bu varlıḳdan ki görine beḳā

424 Ol beḳāyı kime kim bulmaḳ gerek
İşbu varlıḳdan fenā olmaḳ gerek

425 Gėtse bu varlıḳ ki olmışdur ḥicāb
Götrilür maḥcūb yüzinden niḳāb

426 Ġaybet ėtmeyince senden bu vücūd T27a
Nėce ḥāżır olısar saŋa şühūd

427 Gendüzüŋi ḳıl fenā dėdüŋse hū
Küllü şey'in hālik illā vechehu

428 Yanmasa pervāne şemʿi bulımaz
Şemʿ yaḳılmaz ise nūr olımaz

429 Ḳatre-i neysān nėçe kim ḳatredür Z19b
Berde berr ola mı vü deryāda dür

430 Ėremez iṣbāt olmayınca maḥv
Sükr olur ilerü vü ṣoŋra ṣaḥv

431 Şerr ü ḫayr evvel gerek maḥv-ı ṣıfāt
Çün ṣıfātlar gėde ėrer maḥv-ı ẕāt

432 Daḫı ḳalmaz anda keṣretden nişān
Vaḥdet-i Mutlaḳ ḳalur bī-şek hemān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

433 T Resūl ü, Z Resūle

436 T *Üdnü*, Z *Ezni*

437 T yėri, Z biri

440 T ü kem, Z ü ne kem

440/441 Z Ne ⁀orada mā lek var idi vü ne eyn / Ne sükūn u cünbiş ne vaṣl u beyn

443 T Yevm ü leyl ü, Z Yevme leyse

446 T vücūda ⁀urmışdı imkān-ı … vücūb ile, Z vücūda urmışdı ⁀imkān … vücūd ile

447 T luṭf ile ḳamudan, Z luṭfiyile ḳamu

433 Pes Resūl ü ol firişteh bī-hisāb
Perdeler ḳatʿ ėtdiler min külli bāb

434 Ol melekle bir yėre vardı Resūl
Ki ⁀anda kimse bulmadı bulmaz vuṣūl

435 Nūr ı ẓulmetden çü yėtmiş biŋ ḥicāb
Keşf oldı vü götürildi niḳāb

436 Ėrdi anda ki ⁀ol durur mülk-i beḳā Z20a
Üdnü minnī geldi anda ⁀aŋa nidā

437 Olup anda gendüliginden berī
Gördi rūşen şöyle kim var ol yėri

438 Ol liḳāyı gördügi ṣādıḳ durur
Şöyle ki ⁀anuŋ ẕātına lāyıḳ durur

439 Ne cihet var idi anda ne mekān
Hem ne ḥayyiz var idi ne ḫod zemān

440 Ne metā var idi vü ne keyf ü kem
Ne iżāfet var idi ne vazʿ hem

441 Yoḫ idi *in yef'al* ü *en yenfa'il*
Muttaṣıl yoḫ idi vü hem munfaṣıl

442 İnfiʿāl ü fiʿldendi ol berī Z20b
Daḫı cismiyyetden olmışdı arı

443 Yoḫ idi ⁀anda ḳurb u buʿd u ḳabl ü baʿd
Yevm ü leyl ü fevḳ u taḫt u naḥs u saʿd

444 Hem melek fikr ėtdüginden hem beşer
Yoḫ idi ⁀ol Ḥazret'de bir ẕerre eṣer

445 Ṭolu ʿizz ü ḳudret idi vü ġınā
Hem cemāl ile celāl u kibriyā

446 Ol vücūda ⁀urmışdı imkān-ı ḳadem T27b
Muṭlaḳā olmış vücūb ile ḳıdem

447 Varlıḫ içinde güneşden ol ʿayān
Ġāyet-i luṭf ile ḳamudan nihān

448 Baŋa yaḳın gel dėdügi Ḥaḳ aŋa
Ne dėmekdür dėyeyim gūş ol baŋa

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

453 T mekānetle ‿ol yėri, Z mekānetle anı

455 T Ki ‿ol, Z Ol

449 Ya‘ni ġayrı ḳo ki bėnüm olasın Z21a
Nefsüŋi terk ėt ki bėni bulasın

450 Ḳurb iki dürlü dėr ehl-i ma‘rifet
Ḳurb-ı menzil biri ḳurb-ı menzilet

451 Ḳurb-ı menzil ol arada yoḳ durur
Menzilet ḳurbı kerānsuz çoḳ durur

452 Hem yücelik ikidür bilgil ‘ayān
Bir mekānet yüceligi bir mekān

453 Yüce bilgil sen mekānetle ͡ol yėri
Kim mekān yüceligindendür berī

454 Ol Nebī kim ḫil‘ati *Lev-lāk*’dür
Nerdübānı pāyesi eflākdür

455 Ki ͡ol gėce ki ͡aŋa vėrildi mertebet
Hem mekānet buldı vü hem menzilet

456 Orada Ḥazret’den ėrdügi nidā Z21b
Ol Resūle kim baŋa ėtgil s̱enā

457 Şükr-i ni‘met isdemekdür ol ‘ayān
Ni‘metine ḫoz̲ anuŋ yoḳdur kerān

458 ‘Acz ol kim şükr-i ni‘met devleti
Ḥaḳ’dan isder iki dürlü ni‘meti

459 Ni‘met-i tevfīḳ u sıhḥat bī-gümān
Ki ͡ol ikisüz şükr olamaz ‘ayān

460 Her birine iki şükr anuŋ gėrü
Vācib olur şükr ėdenlere ḳamu

461 Pes anuŋ şükrini ėtmekdür muḥāl
‘Aczdür çāre daḫı yoḳdur mecāl

462 Lā-cirem kim dėdi *Lā uḥṣī s̱enā*
Çün s̱enā ėtmek ḫiṭāb oldı aŋa

463 Ḥaḳ kim Mūsī-yi Kelīm’e söyledi
Söyledügin āşikāre eyledi

464 Ol aġaçdan sūz u āh u būy idi
Rāst kim innī enā’et dėr idi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

[463-483 < Z – bir varaḳ eksik]

465 Muṣṭafā'ya çünkim ol Ḥaḳ söyledi
Ḫalḳdan ol sözi pinhān eyledi

466 Nėcesi esrār idi ol ėy ʿaceb
Kim anuŋ iḫfāsın ėtdi Ḥaḳ ṭaleb

467 Ḳuds ehlinden daḫı ėtdi nihān T28a
Kimse bilmedi anı hergiz ʿayān

468 Kimsene ol rāza maḥrem olmadı
Cüz Muḥammed anı kimse bilmedi

469 Var idi Mūsī'de gendüden ḫaber
Yoġ idi benlikde Aḥmed'den eṣer

470 Anuŋ içün Mūsī'yi muʿciz-ʿaṣā
Dėdi Aḥmed anda *Lā uḥṣī ṣenā*

471 Gendünüŋ yoḳluġın ıẓhār eyledi
Ol ṣenādan ʿacze iḳrār eyledi

472 Ol ṣenāya ⁀ėtdi ḫalīfe'llāh'ı ol
Ḫāk-i paḳ olmaḳlıġa ol idi yol

473 Mūsī'nüŋ çün sözde yėri Ṭūr idi
Muṣṭafā'nuŋ yėri baḥr-ı nūr idi

474 Ḥāline baḳ bu iki peyġamberüŋ
Tā bilesin efḍalı kim anlaruŋ

475 Mūsī 'nüŋ tekye ⁀ėtdügi oldı ʿaṣā
Aḥmed'üŋ luṭf u celāl ü kibriyā

476 *Ḥasbüke'llāh* bu söze rūşen delīl
Söz ki ola bī-delīl olur ẕelīl

477 Muʿciz-i Mūsī aġaçdandı ʿayān
Muʿcizātı Aḥmed'ün nuṭḳ u beyān

478 Bu beyān ʿulvī aġaç siflī olur
Ol çürür gėder bu uş bāḳī ḳalur

479 Vaṣf-ı Ḥaḳ'dur bil yaḳīn nuṭḳ u beyān
Uş aġaç bir cismdür cānsuz hemān

480 Nūrdan geldi beyān u nūr olur
Ėrdügi yėr nūr ile maʿmūr olur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

485 T ġarḳa, Z ġarḳ

486 T beḳā deryāsı … ʿaḳl, Z fenā deryāsı … ʿaḳl u

488 T Ol durur ne, Z Ol'dur her

492 T aŋa peyrev, Z anı pīşrev

495 T Dünyi, Z Dünye

481 Luʿb u lehvüŋ āleti durur aġaç
Nutḳ nūruŋ āyetidür gözüŋ aç

482 Nūr Kurʾān uş nidādadur ʿaṣā
İnne men lem yestmiʿ ḳavlī ʿaṣā

483 Her birin aŋla neden müştaḳ durur
Kim bilesin anı kim ol Ḥaḳ durur

484 Dėdügi kim ėrdi bir heybet baŋa Z22a
Kim unıtdum gördügüm öŋden ṣoŋa

485 Dėmek olur çünki vaḥdāniyyete
Düşüp oldum ġarḳa ferdāniyyete

486 Çün baḳā gėtdi beḳā deryāsı cūş
Ėdüp oldı maḥv benden ʿaḳl ḥūş

487 Gėdüben benden enāniyyet ḳamu
Ḳalmadı hergiz arada ġayr-i Hū

488 Varlıġ Ol durur ne kim var az u çoḳ T28b
Andan artuḳ hīç arada nesne yoḳ

489 Aḥmedī Miʿrāc esrārın saŋa
Keşf ėtdi gūş olduŋsa aŋa

490 Vaḥdetüŋ çoḳ dürlü rāzın bilesin
Göŋlüŋi baḥr-ı ḥaḳāyıḳ ḳılasın

491 İşbu esrārı ki cāndandur nihān
Uş ṣevāb içün saŋa ėtdüm ʿayān

492 Tā Resūlüŋ rütbetini bilesin Z22b
Gendüzüŋi aŋa peyrev ḳılasın

493 Tā ola saŋa ḳıyāmetde şefīʿ
Menzilüŋ firdevsde ola refīʿ

494 Cān u dilden ẕikr ėder Aḥmedʾi
Raḥmet ümīẕine dāyim Aḥmedī

495 Dünyi ʿuḳbīde ⁀anı Ḥaḳ ṣāẕ eyleye
Ki ⁀Aḥmedī'yi ḫayr ile yāẕ eyleye

496 Evveliyidi Rebiʿü'l-āḫirüŋ
Ki ⁀oldı ʿıḳdı naẓm işbu gevherüŋ

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

497 T ʿıḳdı, Z ʿaḳdı

498 T Barmaġuŋ ʿaḳdinde işbu ʿıkd-ı dür / Dört yüz dāneyle ṭoḳsan dānedür, Z Ṣayuyile rāst işbu ʿaḳd-i dür / Dört yüz dāne daḫı ⁀altmış altıdur

Eklenti 2: Emîr Süleymân Övgüsü

1 D gül, Q ol

2 D bilür söz, Q bilürsiz

4 DM anuŋ ile, QZ anuŋla vü; Ṭoldı, Q Doldı; MZ adıyile ʿālem; D adı ėl ü ʿālem, Q ʿālem adı ile

5 ʿAdlde, Q ʿAdline; MZ kimse ⁀olmadı aŋa, D kimse olamadı, Q kimseye olmadı

6 kim ėder anuŋla, Z k'ėder anuŋ ile

7 yoḫdur, QZ yoḳdur; iḥtibās, Q sipās

8 QZ āfet-i, D āfeti, M āfete

9 Ėrgüreli, Q Ėrgireli; Z şāhuŋ adını, M adın ol şāhuŋ, Q kim şehüŋ adın

10 Sikke, M Saŋa; ḫandāndur k'adına ėtdi, Q ḫāndan k'adın aŋa ėde; 'uŋ ḥışnın, M ḥışnıdur

497 Ol Nebī'nüŋ hicretinden bil ʿayān
Yıl sekiz yüz sekiz idi bī-gümān

498 Barmaġuŋ ʿaḳdinde işbu ʿıkd-ı dür
Dört yüz dāneyle ṭoḳsan dānedür

Eklenti 2: Emîr Süleymân Övgüsü

291 – Bunun yerine D10b12-11a8, Q13b13-14b4: Övgü 1-18

293-306 – Bunların yerine D11a10-16: Övgü 19, 21-26; Z26b8-27b1: Övgü 19-20, 4-7, 14, 8-13, 15-17, 21, 24-26

306/307 – M14a15-16 = Övgü 19-20; M14b1-14 = Övgü 4-18; M14b15-15a5 = Övgü 21-26; Q15b7-12 = Övgü 19, 22-26

1 DQ Çün müretteb ola ol naẓm-ı güher
Şāha iltelüm anı gül tācver

2 DQ Hem saḫundāndur u hem gevher-şināsٍ
Ol bilür söz ḳıymetin re'sen bi-re's

3 Q Ol Süleymān-zāde-i Şāh-ı cihān
Bāyezīd ibn-i Murād Orḫān

4 DMQZ Ḳāyim oldı sünnet anuŋ ile farż
Ṭoldı adıyile ʿālem ṭūl u ʿarż

5 DMQZ ʿAdlde kimse ⁀olmadı aŋa ʿadīl
Beẕlde aŋa bulınmadı bedīl

6 DMQZ Ol gişi kim ėder anuŋla cidāl
Çerḫ eydür kim *Kefā'llāhu'l-ḳıtāl*

7 DMQZ Baḥr bigi feyżına ėrmez ḳıyās
Kān bigi cūdına yoḫdur iḥtibās

8 DMQZ Himmetidür āfet-i zerr ü güher
Rāyetidür āyet-i fetḥ ü ẓafer

9 MQZ Ḫuṭbe ḥamd ėder Ḥaḳ'uŋ ẕikrin aŋa
Ėrgüreli şāhuŋ adını aŋa

10 MQZ Sikke ḫandāndur k'adına ėtdi şāh
Lā ilāhe illā'llāh'uŋ ḥışnın penāh

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

11 Mülkine, Z Milkine; yiter, Q biter

12 Oḳı ḫalḳa ol … ėrdi, Q Olı ḫalḳa şol … vėrdi

13 bıçan, Z pıçan (pīçān?)

14 [MZ'de 7'den sonra] MZ ʿadliyle, DQ ʿadlinden

15 MZ Pür-ṣafā ol ṣıdḳ ile ͡oldı, DQ Bir-ṣafā ṣıdḳıyla oldı

16 medḥini, D medḥine; -būy, -bū, Q -būyı

17 ḫulḳını, M ḫulḳın; yüzi, Z yüzin

18 -nāmeye, -nāmeyi

19 K'ol, Q Ol, D Gök (?)

21 baŋa söz, D sözini; Uşbu, Z İşbu; tuḥfe aŋa, D iş aŋa hem

22 M birden ü biŋi, D birden biri, Q perdenüŋ sırrı; berāberdi, D bu ecrdi; ḳatumda, Q ḳatında; Q ḫāk ü dür, M ḫāki dür, D ḫākdür

24 MZ Dür bigi manẓūm olsun, DQ Muntaẓım (Q Muştum) olsun güher-veş; Düşmenin, Q Düşmeni; ḳılsun, D ėtsün, Q olsun; ṣavleti, Z heybeti

11 MQZ Mülkine burhān-ı ḳāṭıʿ ol yiter
Kim ḳılıcı baḥrden berre yėter

12 MQZ Oḳı ḫalḳa ol ḳadar düşerdi sehm
Kim ḳażāya daḫı andan ėrdi vehm

13 MQZ Mār bigi rumḥı çün bıçan olur
Heybetinden ejdehā bī-cān olur

14 DMQZ Devletin Ḥaḳ ėdeli manṣūr anuŋ
Oldı ʿadliyle cihān maʿmūr anuŋ

15 DMQZ Gün anuŋ mihriyle urdı ṣubḥ-dem
Pür-ṣafā ol ṣıdḳ ile ͡oldı ṣubḥ dem

16 DMQZ Ġonca anuŋ medḥini ḳıldı heves
Oldı ʿanber-būy aġzında nefes

17 MQZ Vaṣf ėderken bāġda ḫulḳını ṣabā
Gül yüzi ġarḳ-ı ʿaraḳ ḳıldı ḥayā

18 DQ Çün Sikender-nāmeye urup ḳalem
Müşkden kāfūra çekdüm ben raḳam

Q Der beyān-ı Emīr Süleymān Bāyezīd bin Orḫān

19 DMQZ K’ol melik İskender-i Ṣānī durur
Uşbu tuḥfe aŋa erzānī durur

20 MZ Ol durur cümle mülūküŋ serveri
Memleket tācınuŋ oldur zīveri

21 DMZ Luṭfidur anuŋ baŋa söz söyleden
Uşbu zībā dürleri naẓm eyleden

22 DMQ Bilmez idüm birden ü biŋi nedür
Hem berāberdi ḳatumda ḫāk ü dür

23 DMQ Terbiyetle bėni uş ol nām-ver
Gevheri ḳıldı vü hem kān-ı güher

24 DMQZ Dür bigi manẓūm olsun devleti
Düşmenin ḳılsun perīşān ṣavleti

25 DMQ Nėçe kim döndi döniser āsumān
Olsun ol Ḥaḳ faẓlı ile şādumān

26 DMQ Ṭāliʿin Allāh mesʿūd eylesün
ʿĀḳıbet işini maḥmūd eylesün

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 3: Tanrı'nın Birliği

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

Eklenti 3: Tanrı'nın Birliği

D18b-19a (628-680. beyitlerin yerine)

Bürhān-ı dīger āverden-i Ḫıżr ber tevḥīd-i ilāhī

1 Bir daḫı bürhān saŋa eydem ʿayān
Vācibüŋ bilmege birligin ʿayān

2 Müstevī ⁀olur olsa Ṣāniʿ iki z̲āt
Her birine nisbet ile mümkināt

3 Ḳādiriyyet z̲āta çün lāzım gelür
Mümkināta her biri ḳādir olur

4 Bes mü'ess̲irliḫde olur her biri tām
K'olı bile mümkināt andan temām

5 Böyle olsa lāzım olur bī-gümān
K'olmaya hīç nesne varlıḫda ʿayān

6 Kim mü'ess̲ir anda kim varlıḳ bula
İkisi ya ikiden biri ola

7 Ekser [İkisi ⁀] olsa gelür işbu imtināʿ
Kim ėdeler bir e̲serde ictimāʿ

8 Her biri çünkim mü'ess̲ir ola tām
Bir e̲serde cemʿ olamazlar temām

9 Ger mü'ess̲ir ikiden biri ola
Bī-müreccel̲ birisi rāciḥ gele

10 Bu daḫı çün ʿaḳlda fāsid durur
Bes yaḳīn ḫāliḳ olan vāḥid durur

11 Bilinür kim yėr ü gögi vü mihr ü māh
Ḳamu anuŋ birliginedür güvāh

12 Bil ki her z̲erre vücūdından vücūd
Buldı iḫlāṣla ėder aŋa sücūd

13 Ḫıżr'dan çün bu sözi işitdiler
Ḳad ṣadaḳte dėyü aḥsen ėtdiler

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 4: İskender'in Hastalıkları

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

Eklenti 4: İskender'in Hastalıkları

2213/2214 – H69a-70a:

1 Daḫı dėdi şāh aŋa kim ėy ḥakīm
K'ehl-i ḥikmet içre miṣlüŋdür ʿadīm

2 Ṣoraram senden daḫı ben bir su'āl
Cisme nėce bulur emrāż ittiṣāl

3 Şöyle ḳamu faṣlını vü bābını
Şerḥ ḳıl her bir maraż esbābını

4 Cümle-i emrāża nedür dė sebeb
Ki ʿiḫtirāz ėdüp ḳılam miḥnet ṭaleb

5 Pes dėdi aŋa ḥakīm-i kār-dān
Ṭuʿme ki ol maʿdeye ḳılur ziyān

6 Muṭlaḳā andan ėrer cisme maraż
Bu sözi ḥaḳ bil ki yoḳdur hīç ġaraż

7 Her ṭaʿāmuŋ yėmedin teʾṣīrini
Nefʿ ü żarr ile nedür her birini

8 Her neden kim cismine nefʿ olısar
Ya ne kim vardur żarar defʿ olısar

9 Meyli anı yėmege ġālib ola
Pes mużırruŋ terkine rāġıb ola

10 Düzdi bir maʿcūn ḫoş-būy u laṭīf
Ḫarc ḳıldı nėce eczā-yı şerīf

11 Çün yėdi şāh oldı maḳṣūdı revā
Bildi ḳanda derd ü nėrdedür devā

12 Tā ki bir gün ḫalvete girmiş idi
Bir ʿaceb şaḫṣ anda hem görmiş idi

13 Heybetiyle baḳdı şāhuŋ yüzine
Şāh dėrdi ʿaḳlını gendüzine

14 Ḳorḳuyile ṣordı kimsin ėy fulān
Kim eridi heybetüŋden cism ü cān

15 Dėdi noḳṣānam ki geldüm ḳatuŋa
Diledüm kim naḳṣ ėrürem ẕātuŋa

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

16 Hem eridem cism ü cānuŋ dün-i gün
Tā ki bulmayasın ārām u sükūn

17 Sıçradı girdi ⁀aġzı içre şāhuŋ ol
Görmedi şāh daḫı baḳdı ṣaġ u sol

18 Çünki ṭaşra çıḳdı İskender ḥakīm
Yüzine baḳdı görür olmış leʾīm

19 Dėdi nolduŋ dėgil ėy şāh-ı cihān
Tā ki çihreŋde maraż olmış ʿayān

20 ʿİlleti penhān ėdüp vėrdi cevāb
Tā ḥakīmi göre ne görür ṣavāb

21 Pes ḥakīm eydür ki ben geldüm saŋa
Kim ne ḥālüŋ olsa eydesin baŋa

22 ʿİlletüŋi nėşe penhān ėdesin
Tā ki saŋa ben daḫı ⁀eydem ėdesin

23 Dėr çü bildüŋ bende ʿillet var imiş
Ol sebebden işüm āh u zār imiş

24 Pes nėçün bu derde ėtmezsin devā
Saŋa ḥālüm ben dėmek midür revā

25 Çünki muḥtāc-ı devā ola mizāc
Ḥikmet ehli ⁀ėtmek gerek aŋa ʿilāc

26 Pes ḥakīm ol demde ḳıldı bir devā
Tā ki şehden ol ḳayġyı ṣavā

27 Şāh ol dem oldı ḫalvet iḥtiyāc
Ḳılmadı daḫı ḥakīm aŋa ʿilāc

28 Ḫalvete çün girdi gördi kim hemān
Gėrü ol şaḫṣ anda durmışdur ʿayān

29 Dėdi kim ėy şāh saŋa olsun vidāʿ
Kim daḫı ḳılmazvan saŋa ṣudāʿ

30 Şeh dėdi kim gėtmege n'oldı sebeb
Kim bizümle sen vidāʿ ėtdüŋ ʿaceb

31 Dėdi er bir gün daḫı ṭuram ė şāh
Şerbetüŋle oluram bī-şek tebāh

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 5: Mizaçlar, Hastalık, Yetiler

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

32 Ṭurduġumdan gėtmek evlā ola pes
Bulmadın ihlāküme sen dest-i res

33 Çün gėrü çıḳdı ḫelādan pāẕişāh
Yüzine ol dem ḥakīm ėdüp nigāh

34 Ḥālini gendü beyān eylemedin
Vāḳı'a nolduġını söylemedin

35 Düzdügi ol şerbeti dökdi ḥakīm
Bildi kim şehden maraż olmış 'adīm

36 Bī-tekellüf şerbeti dökdi yėre
Tā ki görüp şāh anı andan ṣora

37 Şāh çün ṣordı ḥakīm ėtdi cevāb
Şöyle kim gördi cevābın şeh ṣavāb

38 Dėdi kim şerbetden ol idi murād
Kim maraż def' olup ola şāh şād

39 Çün maraż gördüm ki def' olmış idi
Cismüŋe ṣıhhat gėrü gelmiş idi

40 Ṣıhhate muḥtāc olanuŋdur devā
Ṣaġ dārū vėrmek olmaya revā

41 Ne ẕekāvet ḳodı Ḥaḳ insānda
Kim naẕar ḳılur bu cism ü cānda

TUBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 5: Mizaçlar, Hastalık, Melekeler

D72b7-74a8 (2681-2685. beyitlerin yerine)

Fī beyān el-emzice

1 Bes dėdi şeh nėçe dürlüdür mizāc
Dėdi ṭoḳuz dürlü ėy zībā-yı tāc

2 Birisi 'adl ile oldı muttaṣıf
Ḳalanı keyfiyyet ile muḫtelif

3 Dördi müfred biri ḫuşk ü biri ter
Biri serd ü biri germ ėy pür-hüner

4 İki keyfiyye olup mü'telif
Dördi terkīb ile oldı muttaṣıf

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5 Kimi serd ü germ ü ter durur yaḳīn
Daḫı serd ü ḫuşk ü serd ü ter hemīn

Fī beyān el-haẕm

6 Bes dėdi şeh haẕm nėçe dürlüdür
Dėdi kim ol dörd olur ėy sözi dür

7 Birisinüŋ yėri maʿde ėy nāmver
Birisinüŋ yėri olmışdur ciger

8 Maʿdede evvel ġıẕā keylūs olur
Evvel andan ol ġıẕāsını alur

9 Ne durur bu āb bir mecrī yaḳīn
Kim ġıẕānuŋ yolı ol durur hemīn

10 Bil kim ol rūde durur işnā ʿaşer
Kim ġıẕā bu ābdan aŋa ėrer

11 Her gişide gendü eliyle be-nām
On iki barmaḫ durur rūde temām

12 Bes oradan ṣāyime ėder güẕer
Kim çeke anuŋ ruṭābların ciger

13 Bes ciger boşurup ėder anı ḳan
Kim olur anuŋ buḫārı saŋa cān

14 Haẕm-ı ṣāliṣ ol ʿurūḳ içindedür
Kim cigerden ḳan oralara gelür

15 Haẕm-ı rābiʿ olur aʿżāda yaḳīn
Bu durur aḳsām-ı haẕm ėy pāk-dīn

16 İşbu dördüŋ biri olmasa temām
Ḳalur ol sünyān ġıẕā aʿżāda ḫām

17 Bes olur ol dürlü emrāża sebeb
Çāresini ṣıḥḥat istersең ṭaleb

18 Az az yėmek durur anuŋ çāresi
Bes ṭabībe ne gerek yalvarası

19 Bes dėdi şeh kim eyit nedür maraż
Bes beyān eyle sebeb ne hem ġaraż

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Fī beyān el-maraż

20 Ol ṭabīb evvel maraždan söyledi
Şeh ḳatında anı taʿrīf eyledi

21 Dėdi ol ġayr-ı ṭabīʿī ḥāl olur
Kim tenine nāgeh insānuŋ gelür

22 Her bedende k'ola nāgeh ḥādib ol
Fiʿle bir āfet bulur anuŋla yol

23 Ol durur bilgil sebeb ėy pāk-dīn
Kim maraždan öŋden ola ol yaḳīn

24 Bī-şek oldur ʿillet-i aṣl-ı maraż
Ol maraždan ḳopana dėrler ġaraż

25 Teb maraż aŋa ʿufūnetdür sebeb
Derd-i ser durur ġaraż geldükde teb

26 Bes dėdi ḳuvvet ki fiʿl andan gelür
Şerḥ eylegil ki nėçe nevʿ olur

27 Dėdi dāne üçdür ėtdükde baḫş
Ėdeyim bir bir işitsün tāc-baḫş

Fī beyān ḳuvvet el-ḥayvānī

28 Ḳuvvet-i ḥayvānī üçdendür biri
Ol ki ͡ėder ḳābil teni k'ola diri

29 Bir buḫār-ı cism aŋa ḥāṣıl olur
Ol laṭīf aḫlāṭdan vāṣıl olur

30 Biri yürek rūḥıdur aŋa ṭabīb
Ḳamu ʿużva dirlik andandur naṣīb

Fī beyān ḳuvvet et-tabīʿī

31 Ḳısm-ı şānīdür tabīʿat ḳuvveti
Munḥaṣır oldı ikide ḳısmeti

32 Biri ḥıfẓ-ı şaḫṣ içün oldı ʿayān
Biri ḥıfẓ-ı nevʿ içündür bī-gümān

33 Ḥıfẓ-ı şaḫṣuŋ ḳuvvetidür iki ism
Ġāẕiyala nāṣıya buldılar ism

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 6: Acâyib I

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

34 Ġāẕiya ol kim ġıẕāyı düzedür
Şöyle k'anı muḳtedīye beŋzedür

35 Tā ki evvel mā-taḥallelden bedel
Tīz ėrişmeye bu terkībe ḫalel

36 Nāmiye ol k'artar anuŋla beden
Ġāyet-i neşv ü nemāya ͡ėrince ten

37 Ḥıfẓ-ı nev'üŋ hem ikidür ḳısmeti
Bir bir ėdeyüm beyān her ḳuvveti

38 Evvel[i] tevlīd ola kim çün ġıẕā
Hażm olur bir cüzv eder andan cüdā

39 Tā k'ola bir şaḫṣa daḫı ḳābil ol
Bir daḫı anuŋ bigi ėde ḥāṣıl ol

40 Ol ikincisi muṣavverdür yaḳīn
K'andan olur ṣūret u a'żā cenīn

Eklenti 6: Acâyib I — Denizdeki Garip Varlıklar; Sıcak ve Soğuk Irmaklar

3262/3263: H110b8-111a2

1 Gerçi kim ḳanatlu cins-i ṭayr idi
Līki ṭayra beŋzemezdi ġayr idi

2 Daḫı ol baḥr içre maḫlūḳ-ı 'aceb
Rūy-ı deryāda ḳılurlardı ṭaleb

3 Ḳamusı ṣūretde ger insān idi
Līki ne ins ü ne ḫoẕ her ḫān [düzelt: cān] idi

4 Her biri aġzında bir dāne güher
Dutuban ḳılurdı deryāda güẕer

5 Her biri ta'cīl ile seyrān ėder
'Aḳl u fikrin görenüŋ ḥayrān ėder

6 Ḳanda görseler ki ͡ola keştī revān
Sür'at ile ol yaŋa ͡olurlar devān

7 Ehl-i keştīye varup ikrām ėder
Ḥāl diliyle ḥācetin i'lām ėder

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

8 Bunlara gevher vėrüp alur demür
Kimsene bu ḥāli bilmez ki nedür

9 Nėreden gelür bular ḳanda gėder
Gevheri vėrüp demür alup nėder

3264/3265: H111a5-111b5

10 Şeh daḫı ⁀anda ḳıldı bir yėre vürūd
Gördi bir āb-ı revān gey ulu rūd

11 Irmaġuŋ iki yanı ḫoş sebze-zār
Ṭūṭī vü ḳumrī kü'ayb[1] u hem hezār

12 Līki ırmaġ içre ol ṣu kim aḳar
Bir ṭarafdan ṣanki od idi yaḳar

13 İssisinden içmege ḳābil degül
Ṣanki gökden ėnmedi vābil degül

14 Bir yanından ḫoş aḳar 'aẕb u Fürāt
Ṣanki Kevṣer'den getürmişdür berāt

15 Birbirine mümtezij olmaz idi
Kimsene keyfiyyetin bilmez idi

16 Orada bir vādiye daḫı ⁀ėrdi şāh
Anda daḫı her ne vardı gördi şāh

17 Gördi bir müḥkem yapılmış ḳanṭara
Ḫurde sengi beŋzer idi ḫancere

18 Līkin anda gey 'aceb esrār var
Her ki geçse ⁀andan olurdı dil-fikār

19 Ṣad hezārān ādemī ḳılsa 'ubūr
Ėrişürdi ḳamuya ża'f u fütūr

20 Balġam u ṣafrā içinden cūş ėdüp
Ḳuvvet-i cismiyye ẕātından gėdüp

21 Yaz u ḳış issi ṣovuḳ erte gėce
Ḳay ėderdi her gişi k'andan geçe

[1] Belki Steingass 1036 *ku'ait*, The nightingale.

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 7: Acâyib II

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

22 Ḥadd-i mevte bīm olurdı ki ͡cèrişe
Cāndan el yuyup ayaḳdan düşe

23 Kimsene keyfiyyetin ėtmezdi fehm
Hem daḫı ḥayrān olurdı fikr ü vehm

Eklenti 7: Acâyib II

H114a11-119b6 (3327-3329. beyitlerin yerine)

1 Kim bu baḥruŋ nėcedür keyfiyyeti
Ṭūl u ʿarżı ḳaʿrınuŋ kemmiyyeti

2 Diledi kim işbu deryāya gire
Ne ʿacāyib varıduġını göre

3 Oldı bir müddet deŋiz içre revān H114b
Bir firişte gördi anda nāgehān

4 Ḫıżr'a pes ḳıldı nidā k'ėy ādemī
Terk ėdüp perri nėte dutduŋ demi

5 Bunda gelmeklige maḳṣūduŋ nedür
Bunda ẓāhir ki ne mercān var ne dür

6 Ḫıżr dėdi ḳaʿr-ı deryāya heves
Ėtdüm illā bulmadum uş dest-i res

7 Ḫıżr'a döndi pes cevāb ėtdi melek
Sen degülsin bulmayan ḳaʿrını dek

8 Kimse bunuŋ ḳaʿrına hīç ėrmedi
Ġayr-ı ḥaḳ hergiz kimesne görmedi

9 Daʿvete ol dem ki mensūb oldı Nūḥ
Ḥāṣıl oldı k'ola Ḥaḳ'dan ol fütūḥ

10 Ol zemān düşmişdi bunda bir cüvān
Ṭurmadın şimdi daḫı gėder revān

11 Şimdi geçdi daḫı baḥruŋ s̱ülṣüni
Var ḳıyās ėt kim nola s̱ülṣānını

12 Çün bu ḥāli dėdi pīr İskender'e
Ḳanda kim var dünyede ṭaġ u dere

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

13 Her birinde ne ʿaceb ki var idi
Kim şehe görmek anı düşvār idi

14 Cümlesin İskender'e ḳıldı beyān
Şöyle kim görmiş gibi oldı ʿayān

15 Cümlesinden bir bunı vėrdi ḫaber
Dėdi kim diŋle ė şāh-ı muʿteber

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

16 Bir deŋiz vardur adıdur Ṣancalı
Ṣāfī vü ulu vü ġāyet müncelī

17 Anda daḫı gey ʿaceb esrār var H115a
Kim işiden ḳılur andan iʿtibār

18 Yėl esicek kim deŋizde ola mevc
Cūş ḳılur rūy-ı deryā fevc fevc

19 Līk anuŋ mevci altından ḳopar
Kimse bilmez nėreden ḳandan ḳopar

20 Ḳatı yėller daḫı altından çıḳar
Şöyle kim ṭoḳınduġı yėri yaḳar

21 Kimse görse şöyle kim pertāv-ı tīr
Ṭaşra atar bir nėçe ferseng yėr

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

22 Endeles'de var bir āb-ı tīz-rev
Kim atılmış oḳdan iltür girev

23 Yörimege gemiye vėrmez mecāl
Ġayr-ı şenbe kimse ⁀aŋa girmez muḥāl

24 Līki şenbe gün ki güneş ṭolınur
Girmege ol dem aŋa yol bulınur

25 Bu ṭarafdan ol yaŋa çünki çıḳar
Bir baḳırdan but düzülmiş anda var

26 Rāviden şöyle rivāyetdür aḫı
Kim bitüpdür yėrden ol but ėy saḫī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

27 Ḥüsn içinde şöyle kim meşhūrdur
Düzmek anı ‿ādem nėte maḳdūrdur

28 Yazludur altında anuŋ bu kelām
Ėrişen oḳır anı her ḫāṣ u ʿām

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

29 Yaʿnī ki dün ḳılma işbundan güẕer
Her ki geçse aŋlamaya ‿andan ḫaber

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

30 Sāḥil-i Maġrib'de var bir çeşme-sār H115b
Altı deryā üsti anuŋ kūh-sār

31 Ḳonulup üstine ṣandūḳ-ı misīn
Urulu ‿ol ṣandūḳa ḳufl-i āhenīn

32 Kūy u bāġ u bāġçe hem kişt-zār
Bülbül ü ḳumrī ḳılur efġān u zār

33 Ṣuya ol ėlde olıcaḳ iḥtiyāc
Dėrilüp anda ḳılur ḫalḳ imtizāc

34 Nevḥa vü āh u bükāya iltizām
Gösterüben biŋ faḳīre hem ṭaʿām

35 Vėrüp istiskā ėderler ḫāṣ u ʿām
Andan ol ṣandūḳa ‿ėderler istilām

36 Bir delük ṣandūḳdan olur ʿayān
Münfecir olup çıkar āb u revān

37 Ol vilāyet ḫalḳını sīrāb ėder
Cümlesin yėksān ü istiġẕāb [istiʿẕāb] ėder

38 Çünki ḫalḳuŋ iḥtiyācı ola defʿ
Eksüginçe her gişi ‿anda bula nefʿ

39 Munḳaṭıʿ olur gėrü çeşme hemān
İşbu ṣūret gėder anda her zemān

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

40 Bir ʿaceb daḫı eyā şāh-ı cihān
Görmemişdür diŋle ėdeyim beyān

41 Bir ulu ırmaḳ adı Īlāḳ'dur
Jerfi bī-ḥadd ü ṣuyı gey aḳdur

42 Olur ol ırmaḳda bir nevʿ-i ḥūt
Ol balıḳ hem kiseye kim ola ḳūt

43 Yėdi gün aʿżāsı bī-fermān olur H116a
Cism ke'l-meyyit hemān bī-cān olur

44 Çün bu ḥāle ḳıla bir hefte mürūr
Zāyil olur gėrü aʿżādan fütūr

45 Bir daḫı budur anuŋ ḫāṣṣıyyeti
Her ki anda ḳılsa ġusla niyyeti

46 Ol ṣuda kim ġusl ėderse ṣubḥ u şām
Vāḳıʿ olur gėce aŋa iḫtilām

47 Lāzımıdur şöyle kim yoḳdur ḫılāf
Rāst bil bu sözi aŋlama güzāf

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

48 Ced meger anda bir ulu cānever
Pes büzürg ü sehmigīn ü muʿteber

49 Çünki maşrıḳdan güneş ėder ẓuhūr
Gėdüben ẓulmet ṭolar yėr yüzi nūr

50 Baḥrdan çıḳup güne ḳarşu batur
Şol ḳadar kim cismine ėrer fütūr

51 Şöyle ki meyyit bigi bī-ḫoḏ olur
Yatduġı yėrde ölü bigi ḳalur

52 Tā ki ėrince güne vaḳt-i zevāl
Cismine anuŋ muḳarrerdür bu ḥāl

53 Kim sürir ü kimi aʿżāsın keser
Aŋa dek kim bād-ı şeb hengām eser

54 Çün gėce ėrüp güneş ėder ġurūb
Dirilüp gėrü deŋize bögürüp

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

55 Gündüz olsa güneşe ḳarşu ölür
Gėce ṣuda dirilüp sākin olur

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

56 Necd-i Ġūr ėlinde var bir ulu ṭaġ H116b
Gündüz olsa hīç belürmez ḳara aġ

57 Ṭaġuŋ üstine düşer ḳara duḫān
Şöyle kim anda görinmez ins ü cān

58 Ne ʿimāret var u ne bustān u bāġ
Ne kimesne varmaġ bulura ferāġ

59 Heybetinden ḫātıra vaḥşet gelür
Kim baḳarsa göŋline dehşet gelür

60 Gündüz işbu vaşf iledür tā be-şeb
Gėce erteye degin budur ʿaceb

61 Bir ulu şehr-i müzeyyen āşikār
Kim görenlerüŋ ḳılur göŋlin şikār

62 Ḳanda baḳsaŋ ḳaṣr u bāġ u hem serā
Şemʿ ü sāz u ʿayş ṭolmış ol ara

63 Varmaġ u gelmek durur u ẕevḳ u nūş
Görenüŋ olur feraḥdan vaḳt-i cūş

64 Naġme-i mevzūnda bülbül sāz ėder
Aŋa ḳarşu ḳumrı hem āvāz ėder

65 Anda aḳar ṣu vü bunda sebze-zār
Nėçeler ol ārzūda oldı zār

66 Vėrmeg ü almaġ u ḫoş bāzārlar
Bāġ u baġçe sebze vü gül-zārlar

67 Ėrteye degin bu maʿnī ḫarc olur
Ārzūsı göŋüle hem derc olur

68 Çün geçer gėce vü ėrer ṣubḥ-gāh
Gėrü ẓulmet ḳanda kim ḳılsaŋ nigāh

69 Kimsene keyfiyyetini bilemez
Varmaġ ister līki çāre bulamaz

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

70 İki ulu ṭaġ var Kişmīr'de H117a
Ayru ayru ikisi bir yėrde

71 İkisinde iki but var gey ʿaẓīm
Gey muṣannaʿ put durur miṯli ʿadīm

72 Birinüŋ adıdur anuŋ Ḫing-i Put
Birisine daḫı dėrler Surḫ Put

73 Gün ġurūb ėdicegin giryān u zār
Tā seḥergeh peş dökerler sīlivār [seylvār]

74 Gün ṭoġıncaġın gėrü ḫandān u şād
Dāyimā ḥāl işbudur bi'l-iṭṭırād

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

75 Ol vilāyet k'aŋa dėrler Iṣfahān
Vardur anda bir ʿaceb rāzı nihān

76 Şöyle kim bir çāh ḳaʿrı nā-bedīd
Nefʿi yoḳ kimse ⁀olmaz anda müsteʿīd

77 Vāḳıʿ oldı k'anda bir gün nāgehān
Baḳar iken düşdi bir ḫoş nev-cüvān

78 Ata ana her biri giryān u zār
Derd ü āh ile durup oda yanar

79 Pāẕişāh ki İsḥāḳ-ı Semcūr idi
Ol zemānuŋ şāh-ı manṣūrıyidi

80 Şöyle ḥükm eyledi kim zindāndan
Bir gişi ümīẕ kesmiş cāndan

81 Getürüŋ ki ḳatl ola anuŋ ḥelāl
Öldüginden bize olmaya vebāl

82 Pes getürdiler hemāndem bir gişi
K'ölmeg idi ʿāḳıbet anuŋ işi

83 ʿAhd ḳıldı anuŋ ile pāẕişāh
Bu söze bir ḳaç gişi dutdı güvāh

84 Kim yėdi gün ėde ol çāha nüzūl H117b
Çıḳıcaḳ āzād ola ḳıldı ⁀ol ḳabūl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

85 Yėdi gün ḳatlandı devrüŋ cevrine
Ėndi çāha ėremedi ġavrına

86 Çünki gördi ḳa'r-ı çāh olmadı fāş
Bilesinde var idi bir ulu ṭaş

87 Gendüzin dėrdi vü cem' eyledi hūş
Atdı ṭaşı ṭutdı üç gün aŋa gūş

88 Ne eṣer belürdi vü ne sāz u ṣavt
Ne ki şarṭ ėtmiş idi ḳılmadı fevt

89 Çünki gėrü çıḳdı ṣordı aŋa şāh
Kim ne gördüŋ ü nėtedür ḳa'r-ı çāh

90 Ġayr-ı ẓulmet dėdi nesne görmedüm
Bunca ki ‿ėndüm ḳa'rına hem ėrmedüm

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

91 Ol vilāyet k'aŋa dėrler Dāmġān
Bir ḳuyı var anda ṣuyı bī-kerān

92 Kim içerse ṣuyını ishāl ėder
Gėce gündüz geçmedin fi'l-ḥāl ėder

93 Daḫı yėre ilticek andan hemān
Rengi dönüp anda olur ol ṣu ḳan

94 Varduġı yėr geregi ferseng ola
Lāzımıdur k'ol ṣu anda seng ola

95 Ḥırḳa-i ḥayżı çün aŋa ṣalalar
Pes 'aceb görüp muḥayyer ḳalalar

96 Rīḥ-i 'āṣıf ḳopar andan fevc fevc
Cūş ėdüp ṣuyı ṭaşar mevc mevc

97 Ġurrış ėdüp ançа ḳılur ıżṭırāb H118a
Bīm olur kim ėde ḫalḳı ġarḳ-ı āb

98 Cūş ėdüp ṣu gendüzini ref' ėder
Ḥırḳa-i ḥayżı içinden def' ėder

99 Pes gėrü sākin olup dutar ḳarār
Kimse bilmez k'anda ne esrār var

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

100 Daḫı bilesin ė şāh-ı nev-cüvān
Ol vilāyet kim adıdur Bāmiyān

101 Aŋa gėden yolda serḥadd-i rāh
Ġūrek adlu anda var bir ulu çāh

102 ʿUmḳı bī-ḥadd ü ṣuyı hem bī-ḥisāb
Tā be-leb ṭolu durur ol ḳuyı āb

103 Her zemān kim cūş ėdüp ṣuyı ḳarar
Ṣuyı aġzına çıḳup dutar ḳarār

104 Ḳanda kim var ise perr-i cānever
Vaḥş u ṭayr u ins ü her dürlü ki var

105 Ṣuya ḳaṣd ėdüp çü dutar çāha yol
Teşnesliginden gözetmez ṣaġ u ṣol

106 Ėrişüp çün ṣuya dem urup çeker
Ṣuyı çāhuŋ ol dem aşaġa çöker

107 Ol ṣuyile bile gėder cānever
Ḥāl nedür kim bile ki ͡anda ne var

108 Ġarḳ olup ḥayvān vėrür ṣu içre cān
Baʿde sāʿa ẓāhir olur üstüḫ͡ān

109 Cūş ėdüp çāh u düşer ṭaşra ʿiẓām
Ḥāl budur ṭutalı ʿālem niẓām

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

110 ʿĀlemüŋ uʿcūbesinden ėy saḫī H118b
Vaṣf ėdeyim diŋle saŋa bir daḫı

111 Şöyle kim üstāẕlardan istimāʿ
Ėtmişüzdür sen daḫı ḳılġıl semāʿ

112 Bir maḥal vardur Tübüt dėrler aŋa
Şerḥ ėdeyim diŋle evṣāfın saŋa

113 K'anda daḫı vardur bir çāh-ı hevl
Vüsʿatinüŋ vaṣfına ṣıġmaz ḳavl

114 İşidilür anda dürlü sāzlar
Naġme-i mevzūn u ḫoş āvāzlar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

115 Hindi vü Rūmī vü Türkī vü ʿArab
Şöyle ki ⁀işiden ḳılur ẕevḳ u ṭarab

116 Her zemān varup ėderler istimāʿ
Vecde gelüp hem ḳılurlar ḫoş semāʿ

117 Ṣavt ẓāhirligi şaḫṣı nā-bedīd
Nėçe müddet üstine geçmiş medīd

118 Bu durur hem daḫı bir ḫāṣṣıyyeti
Her ḳaçan kim yaġmur olsa gey ḳatı

119 Sākin olur ol ḳamu sāz ile ṣavt
Sāz u sūz olur hemān sāʿatde fevt

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

120 Ol vilāyetde ki dėrler Zengübār
Kūh-ı Cārī adlu bir ṭaġ var

121 Ḳudretinden bir deŋizde Kirdigār
Ṣu yüzinde ol ṭaġa vėrmiş ḳarār

122 Dört fersaḫ durur ol ṭaġuŋ ėni
Altı fersaḫdur dėsinler özüni [özini?]

123 Ṭaş u ṭopraḳ yoḳuş ėniş nerm ü saḫt
Ṭopṭolu dutmışdur ol ṭaġı diraḫt

124 ʿĀlem içre ne ki envāʿ-ı ṣimār H119a
Var ise ser (?) cümle ḳamu anda var

125 Çün zimistān geçüben ėre bahār
Hem daḫı ⁀ola müstevī leyl ü nehār

126 Ol deŋiz içine ṭaġ olur revān
Dört fersaḫ yėr varıcaḳ hemān

127 Bir cezīre ḳatına varup ṭurur
Ḳıl naẓar gör ne ʿaceb ḳudret durur

128 Ol cezīre ṭolu envāʿ-ı ṭuyūr
Daḫı ecnās-ı ṣemer durur ḳuṣūr

129 Birbirine ⁀olur iki ṭaġ muttaṣıl
Şöyle kim ḳalmaz arada munfaṣıl

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

130 Kūh-ı Cārī'den ḫalāyıḳ pes hemān
Çıḳuban olurlar ol ṭaġa revān

131 Cemʿ ėderler her neye varsa ʿiḥtiyāc
Şöyle kim ḳamu ṭoyar u ḳalmaz ac

132 Vaḥş u ṭayr u daḫı efrās-ı ciyād
Her ne bulsalar ḳılurlar ışṭıyād

133 Bu işe ü ay ėderler iltizām
Şöyle kim faṣl-ı rebīʿ olur temām

134 Çün geçe Ḫurdād u ėre Tīr māh
Gėrü ol ṭaġ yėrine olur berāh

135 Nėçeler bu ḥālden ġāfil olur
Gėdicek ṭaġ ıramaz anda ḳalur

136 Şiddet-i miḥnetde olurlar helāk
Cism ü cānına ėrişür irtibāk

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

137 Daḫı bilgil ėy şeh-i nīkū-ḫıṣāl
Bir daḫı uʿcūbe işit bī-muḥāl

138 Endeles'de bir ulu ṭaġ vardur
Ol ṭaġuŋ adı durur Kūh-ı Nemūr H119b

139 İri uşaḳ ne ki var ol ṭaġda seng
Ḳamusında yazılıdur naḳş-ı peleng

140 Ẓāhirinde naḳşını dutma ʿaceb
Bāṭınında daḫı ol Ḫallāḳ-ı Reb

141 Ḳudreti naḳşından ol şekli hemān
Ṭaşuŋ içinde daḫı ḳılmış nihān

142 Kim ḳaçan ṭaş ṣınsa düşüp ittifāḳ
Bu ṣıfatdadur ḳamu yaḳın ıraḳ

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 8: Acâyib III

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

Eklenti 8: Acâyib III

3419/3420: H122b10-123a12

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

1 Bir ʿaceb nesne daḫı ⁀anda gördi şāh
Var idi bir yėrde bir ulu çāh

2 Ulu giçi kim aŋa ḳıldı naẓar
Andan ėrişürdi aŋa bir ḥacer

3 Ṭaş atılur idi mānend-i tīr
Şöyle kim görürdi ⁀anı bernā vü pīr

4 Nėreye ṭoḳınsa ḳılurdı fikār
Her dem olurdı bu maʿnī āşıkār

5 Şāh ḥakīme ṣordı ⁀anuŋ keyfiyyetin
Kim nėcedür bile anuŋ ʿilletin

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

6 Dėdi çün ṣorduŋ şehā āgāh ol
Ki ⁀Ādem'üŋ evvel ḳızı ḳızıdur ol

7 Anda bir ṣaḥrāya ėrdi şehriyār
Ucdan uca ṭoluyidi içi mār

8 Anda bir cins aġac olurdı meger
Kim ılan ḳılmazdı ḳatından güẕer

9 Kāruvān çünkim ėrerdi ol yėre
Ṭobṭolu olurdı ėlinden yöre

10 Aġaclaruŋ budaġı yėre ėnüp
Her bir bir budaġa ḫalḳuŋ binüp

11 Çünki ḫalḳ aġacda dutarlar ḳarār
Yėrden ḳalḳup hevā üzre aġar

12 Gendüler hem at u ṭon altun ḳumāş
Her ne kim var ise envāʿ-ı maʿāş

13 Ėrteye dek anda ḳılurlar sükūn
Çünki geçüp gėce gėrü ṭoġa gün

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 9: Acâyib IV

1 H ʿİzzine kimsene bulamaz, M ʿİzzete kimsene bulınmaz

14 Yine ol aġaclar ėder incinā [düzelt: inḥinā]
Tā ki üstindegiler yėre ėne

15 Nėçe ki ⁀Ādem yoġ u ḥālīdür [düzelt: ḫālīdür] mekān
Ol aġaclar şöyle ḳāyimdür hemān

16 Līki çünkim ādemī anda gelür
İşbu maʿnī anda hem ḥāṣıl olur

Eklenti 9: Acâyib IV

3506/3507: H126a7-127b1, M104a15-105a5

1 HM Oldugıyçün şimdi ʿaḳl ehli ẕelīl
ʿİzzine kimsene bulamaz delīl

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

2 H Kūh-ı elmāsuŋ verāsında aḫı
Baḥr-ı bākī bir deŋiz vardur daḫı

3 H Ol deŋiz dāyimā āh u bükā
Eksük olmaz işidür ehl-i ẕekā

4 H Nāle vü zārī vü ġurriş hem ġırīv
Heybetinden vehm alurdı ⁀anuŋ dīv

5 H Cūşiş u mevc u ṣadā vü ıżṭırāb
Cünbiş ü bādu fesād u inḳılāb

6 H Ṭumʿı telḫ u ṣuyınuŋ hem rengi ḳan
Kimse girse aŋa ḳurtarmaz cān

7 H Pes ḥakīme şāh dėdi nedür sebeb
K'anda cemʿ olmış bu eşyā-yı ʿaceb

8 H Dėdi ol dem ki Ḫudā-yı Kirdigār
Cümle maḫlūḳı yaratdı ber-ḳarār

9 H Deŋize emr eyledi kim ola şaḳ H126b
Neydügin ḥikmet bilen gėrü ⁀ola ḥaḳ

10 H Emr-i Ḥaḳḳ'a ol iṭāʿat ėtmedi
Buyruġını ṣıdı ṭāʿat ėtmedi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

20 M āh u, H āh-ı

22 M Berbaṭ, H Berbūṭ; H ṣūrnāyidi … deff ü çeng u, M sürnāyidi … çeng ü deff ü

23 H işidenler, M işiden

11 H Anuŋ içün ki ⁀emre ʿışyān eyledi
Ṭumʿın acı rengini ḳan eyledi

12 H Vāḳıʿ oldı çün aŋa ḳahr-ı Ḫudā
Ḥāṣıl oldı anda hem āh u bükā

13 H Şey kim degül ʿaẕāba müsteḥıḳ
Emre ʿāṣī olsa olur muḥtarıḳ

14 H Bunca ʿaḳl u dāniş ü temyīz ile
ʿĀṣī olsa ādemī ḫāli nola

M Resīden-i İskender be-deryā ve cezāyir M104b

15 M Gördi daḫı bir deŋiz anda ʿaẓīm
Çevresi aḳar ṣu envāʿ-ı naʿīm

16 M Üç cezīre car deŋiz içre ulu
Cümle envāʿ-ı naʿimden ṭoptolu

17 M Birisinde dāyim urur berḳ-ı dem
Şöyle ki lā-yenḳaṭıʿ her dem-be-dem

18 M Birisinde muttaṣıl pür-nār idi
Kimse bilmezdi ne ḥikmet var idi

19 M Ḫalḳ ėdelden ʿālemi ol Kirdigār
Ol cezāyirdeydi berḳ u raʿd u nār

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

M Resīden-i Sikender be-kūh-ı ʿaẓīm ve ʿacāyibhā dīden

20 HM Ėrdi bir ṭaġa daḫı şāh-ı emīn
Gördi kim andan gelür āh u enīn

21 HM Dürlü dürlü sāz üni ėder ḫurūş
Kim işidür ise olur vaḳti ḫoş

22 HM Berbaṭ āvāzı vü hem ṣūrnāyidi
Hem rebāb u deff ü çeng ü nāyidi

23 HM Ṭaġ dibinden işidenler ẕevḳ alur
Sāz u sūz āvāzesinden şevḳ alur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

27 H dāyirātuŋ, M dāyirenüŋ

28 H Ki ⁀işidenüŋ rūḥı andan revḥ, M Ki ⁀işiden ervāḥ revḥ andan

29 H kim, M ne

30 H Görmedük kim, M Görmedi ki

31 H kimsene bu rāzı, M kimse bu rāzı kim

24 HM Dürlü reyḥān u gül ü ezhār idi
Hem daḫı eşcār ile enhār idi

25 HM Çün ṭaġa çıḳmaġa gişi ‿ėde heves
Görür idi ḳuru ṭaġ u ṭaş bes

26 HM Ne nebāt u nehr ü ne āvāz-ı ney
Vehmden ṭolardı göŋli vāy u vey

27 HM Ṣordı şeh ol dāyirātuŋ ehline M105a
Kim bu ṭaġuŋ yüceligi sehli ne

28 HM İşbu aṣvāt-ı ḥasen ḳandan gelür H127a
Ki ‿işidenüŋ rūḥı andan revḥ alur

29 HM Dėdiler aŋa ki ėy şāh-ı dilīr
Aramuzda kim ki var bernā vü pīr

30 HM Görmedük kim diŋdi bu āvāzlar
Olmadı sākin bu ḳamu sāzlar

31 HM Bilmedi kimsene bu rāzı nedür
Bu def ü çeng ü ney āvāzı nedür

H [başlık için boş yer bırakılmıştır]

32 H Bir ʿaceb nesne daḫı gördi ‿anda şāh
Ṭayr cinsinden aŋa yaratmış ilāh

33 H Ėrkek ü dişi ḳaçan kim cemʿ olur
Ėrkek ü dişi bir araya gelür

34 H Düzedürler cehd ėdüp bir āşıyān
Pes girüp olurlar içinde nihān

35 H Birbirine ḳaynaġın çengāl ėder
Urışur ança ki cismin lāl ėder

36 H Ol ikinüŋ ḳaynaġın çengāl ėder
Tā ki ol ḫāşāk-i pāk oda yaḳar

37 H Ne ki cemʿ eylediler ḫāşāk ü ḫār
Gendüler ile bile oda yanar

38 H Bes oda yanup çü ḫākister ola
Tā ki yaġmur yaġup ol kül ter ola

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 10: Acâyib V

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

39 H Pes olur bir cins-i girm andan bedīd
Gör neler düzer o Ḫallāḳ-ı Mecīd

40 H Tā zemān ile bulur ol perr ü bāl
Aŋa hem vāḳıʿ olur āḫır bu ḥāl

Eklenti 10: Acâyib V

3699/3700: H133b6-134a7

1 Çīn ėlini seyr ėderken pāẕişāh
Bir kühistāna ėrürdi anı rāh

2 Ne ḳadar ki ‿ol ṭaġda vardı ḫurde seng
Ṣāfī vü rūşen iken ḫoş ḫūb reng

3 İttifāḳa ėrse anda kāruvān
Ne ḳadar ılıḳı k'ola yolda revān

4 Berkidürlerdi ‿ayaġına ‿anuŋ nemed
Tā ki zaḥmetden ola ḫalḳa meded

5 Ger ṭoḳınsa naʿlı ṭaşa ılıḳınuŋ
Diŋle nolur ḥāli kervān ḫalḳınuŋ

6 Yėl u ṣovuḳ hem daḫı yaġmur u ḳar
Ẓāhir olur gök yüzinde seylivār

7 Şöyle kim ḫalḳa olur bīmi helāk
Nėçelerüŋ zehresi ‿olur anda çāk

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

8 Daḫı bir uʿcūbe gördi gey ġarīb H134a
Bir maġāra üsʿati ġāyet mehīb

9 Bir nėçe bitmiş aġaçlar şāḫ u bāl
Ḳaddinüŋ ḥaddine ėrmez hīç ḫayāl

10 Ḳullesi her birinüŋ evc-i semā
Bīḫi ėrmiş idi tā taḥte'ş-şerā

11 Ḳoḳusı dėr idi gören būy-ı müşk
Ṭolmış idi rīḥ ile deryā vü ḫuşk

12 Ṭoġıcaḳ gün ol daḫı yėrden ṭoġar
Aġduġınça hem gėrü bile aġar

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 11: Tinnīn üzerine

Yalnız tek nüshada bulunduğu için aparat yok.

13 Evcden ṣoŋra ki ʿère güne zevāl
Taḥt-i arża ol daḫı ʿèder intiḳāl

14 Gün ile ṭoġar u gün ile batar
Gėce yiter gündüz olıcaḳ biter

Eklenti 11: Tinnīn Üzerine

3937/3938: H142a11-142b9

[başlık için boş yer bırakılmıştır]

1 Şāh ṣordı k'anlara nolur ġıdā
Anlara rūzī ne ḳılmışdur Ḫudā

2 Şāha dönüp pes ḥakīm ėtdi cevāb
Kim işiden sözini gördi ṣavāb

3 K'adıdur Tinnīn var bir ejdehā
Kimse şerrinden anuŋ olma rehā

4 Berre çıḳsa yėr ḳanda bulsa mār
Barḥe girse ḥalıḳnı hem tārumār

5 Ėdüben bulduġını ḳılur ġıẕā
Ġurrış ėdicek ṭolar deryā ṣadā

6 Ḳuyruġınuŋ uzunı fersengdür
Cismi zeft ü hey'eti gey tengdür

7 Heybetinden cāneverler Ḫāliḳ'a
Nāliş ėder gėce vü gündüz Ḥaḳ'a

8 Ol deŋiz üstine bir ebr-i siyāh
Ḫükmi birle nāzil ėder ol İlāh

9 Ceẕb ėder gendüye ṣüʿbānı ol
Yācuc u Mācūc'a iltüreni ol

10 Anlaruŋ dāyim ġıdāsı oldur
Muṭlaḳā bil kim bu söz maʿḳūldur

11 Pes ḫalāyıḳ dėdiler ki ʿèy pāẕişāh
Bir meded ḳıl bize ėy ẓıll-i İlāh

12 Ger ʿimāret ėdevüz ger kişt ü kār
Yācuc u Mācūc ėderler tārumār

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Eklenti 12: İklimler

D *Esāmī seb'a aḳālīm*

Q Şerḥ kerden-i vezīr heft iḳlīm'rā

Q İḳlīm-i evvel

1 Z ucıdur, D uç durur, Q uçda var

2 DQ mülkini, Z mülkine

3

Q Su'āl ez iḳlīm-i düvvüm

4 DZ ikinci ... dutar, Q ikinc … çıḫar

6 Z ü, DQ -

Q Su'āl ez iḳlīm-i sīvüm

7 DZ ėrer, Q gėder

8 Z Baṣīt ü, D Baṣıyyet, Q Selāmiṭ; DZ Baṣra vü bes, Q Baṣra'dan pes; QZ Fāris'e, D Fārs'a

9

Q Su'āl ez iḳlīm-i çehārüm

10 Z kişver çün çıḳar, D kişver kim çıḫar, Q kişverden çıḫar

12 DZ Bes, Q Bir; QZ Cezīre'yle şimālın Şām'uŋ, D Cezīre'le şemālın Şām'ı

Q Su'āl ez iḳlīm-i pencüm

13

14 DQ Ḫorāsān'a, Z Ḫorāsān'uŋ; DZ Āẕirbāyıcān'a, Q Āderbāycān'a

15 DQ Rūm'a, Z Rūs'a

Q Su'āl ez iḳlīm-i şeşüm

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 12: İklimler

D142b11-143b5, Q175b5-176b3, Z149b11-150b6 (4846. beyitin yerine)

1 Evvel iḳlīm ucıdur şarḳ ile Çīn
Sāḥil-i Sind'üŋ cenūbından yaḳīn

2 Ḳaṭʿ édüben ġarb mülkini geçer
Bes Yemen'den Ḳulzüm'e varup gėder

3 Bes Ḥabeş'den Nīl ile Mıṣr'a varur
Oradan Maġrib deŋizine girür

4 Hem ikinci ⁀iḳlīm Maşrıḳ'dan dutar
Çīn éline uġrayup Hind'e geçer

5 Varur andan Sind ü Baḥr-ı Aḫḍar'a
Başra baḥrından ʿArab mülkin yara

6 Necd ile Baḥreyn ü Ḳulzum'dan geçer
Bes varıban Nīl'den ġarba érer

7 Hem üçünci şarḳdan Çīn'e gėder
Ol aradan Hind ile Sind'e érer

8 Kābil ü Kirmān Başīt ü Sīstān
Başra vü bes Fāris'e varur ʿayān

9 Andan Ahvāz u ʿIrāḳeyn'e gėder
Şām u Mıṣr'ı ḳaṭʿ édüp ġarba érer

10 Şarḳdan dördünci kişver çün çıḳar
Tübbüt'e ⁀uġrayup Ḫorāsān'a gėder

11 Andan Iṣfāhān u Hemdān'a varur
Ol aradan Şehrizūr'a érişür

12 Bes Cezīre'yle şimālın Şām'uŋ ol
Ḳaṭʿ édüben rāst bulur ġarba yol

13 Ol beşinci ⁀iḳlīm Maşrıḳ'dan çıḳar
Ye'cūc u Me'cūc mülkine gėder

14 Bes şimālından Ḫorāsān'a varur
Rāst Āẕirbāyıcān'a érişür

15 Bes Ḫazer'den geliben Rūm'a ʿayān
Oradan ġarba érişür bī-gümān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

16

17 DZ Bes ... Ol aradan Baḥr-ı Ḥavrān'a girür, Q Çün … Oradan Ārān u Tarḫān'a varur

18 D Bes Heraḳlī bili (?) İstanbul'ı yol / Duruban Burcān'a eder ġarba yol

Q Pes bérür (?) andan daḫı İsṭanbul'a yol / Duruban bir kāndan érür ġarba yol

Z Bes her iḳlīm ile İstanbul'ı yol / Düzüben Burcān'dan éner ġarba ol

Q Su'āl ez iḳlīm-i heftüm

19 Z aḳar, D érer, Q géder

20 D Bes, Q Pes, Z Hem; Z Taġarġar'dan, DQ Taġarġu'dan; D Ālān u, Q Ārān u, Z hem Baḥr-ı; DZ Burcān'a girür, Q Birḫān'a varur

21 DZ Bes Ṣaḳālib'den … 'ayān, Q Hem Seḳīlā'dan … revān

22 (Q <) Z Bes bizümdür, D Bizde durur

Eklenti 13: Tahmures'in kıyamet üzerine söylemi

2 dirilden, Z yaradan; véribile aŋa dirlik, Q ola maḳdūr anuŋ ile

[3/4 – B (krş. 2): Ol ki ḳādir ola vü ḳudretde tām / Kim ola maḳdūr anuŋ ile temām]

4 (< Z) érmeye, B olmaya; ża'f, Q ṣaḥv; u, M -

5 BQ olup, MZ édüp; diri, Q vérdi; MZ eyleyen, B eyleyü, Q eyleye

6 Yaradılmayaydı, B Yaradıla mıdı

7 Dirlik anuŋçün aŋa, B Dirlig içün aŋa ol; BQ olur, MZ durur

16 Şarḳdan altıncı kişver çün çıḳar
Hem gėrü Ye'cūc mülkine gėder

17 Bes Ḥazer'den Baḥr-ı Cürcān'a varur
Ol aradan Baḥr-ı Ḥavrān'a girür

18 Bes Heraḳlī bile (?) İstanbul'ı yol
Düzüben Burcān'dan ėner ġarba ol

19 Şarḳdan yėdinci kişver çün çıḳar
Hem gėrü Ye'cūc mülkine aḳar

20 Bes Taġarġar'dan geçüp Türk'e varur
Oradan Ālān u Burcān'a girür

21 Bes Ṣaḳālib'den geçüben bī-gümān
Ėrişür Maġrib deŋizine 'ayān

22 Bes bizümdür bu ḳamu ėy şehriyār
Ṭoludur ucdan uca şehr ü diyār

Eklenti 13: Tahmures'in Kıyamet Üzerine Söylemi

B213a3-213b4, M168b12-13, 155a1-7; Q187b1-14; Z159b9-160a8

(5138-5151. beyitlerinin yerine geçmiş değişik metin)

1 Dėdi her geh kim maḥal ḳābil ola
Kim dirilmeklik aŋa ḥāṣıl ola

2 Hem dirilden ḳudretinde ola tām
Kim vėribile aŋa dirlik temām

3 Daḫı ḳamu nesneye 'ālim ola
Ẕerre ẕerre 'ālem eczāsın bile

4 Pāk ẕātına taġayyur ėrmeye
Ḳudretine ża'f u noḳṣān girmeye

5 Bir gezin diri olup öldürdügin
Gėrü diri eyleyen bilür yaḳīn

6 Varlıġa ger ḳābil olmasa ölen
Yaradılmayaydı bes bunda gelen

7 Bes bilindi kim maḥal ḳābil durur
Dirlik anuŋçün aŋa ḥāṣıl olur

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8 tām, B temām; MZ bulınmayaydı, B bulınmayadı, Q dirilmeyeydi

[8-9 – M ⸢]

9 dirlig ile, B dirilige

[10-14 < M]

10 Z Naḳş, Q Nefsi; B ḳudretde, Q ḳudret, Z ḫılḳatde; QZ Bilinür, B Bildürür; BZ ʿalīm, Q ʿaẓīm

11 QZ eczāsını … yigit, B eczāsı … vü nev

12 BZ Bilür ü hem vardur anuŋ, Q Bilürüz hem vāridātuŋ; Z K'anları dėrüp yėŋi ‿ėde neş'eti, B Ki ‿anları diri bigi ‿ėder neş'eti, Q K'anlara daḫı terkīb ėder hey'eti

13 BZ olur, Q oldı

14 BZ andan ... daḫı, Q ḳalur anda ... daḫı ḳılur

Eklenti 14: Şābūr Rūm'da

2 < D

4 < Z

6 Z Īrān'a, D Īrān'ı

7 D leşkerler … ḳılāʿ, Z leşkerle … ḳalāʿ

8 Ḳudrete iḥyā eger olmasa tām
Hem bulınmayaydı bu dirlik temām

9 İşbu dirlig ile ḳudret varlıġı
Bilinür hem ḳābiliyyet varlıġı

10 Naḳṣ olmaduġı ḳudretde ‿ey ḥakīm
Bilinür kim yaradan durur ʿalīm

11 Ẕerre ẕerre ‿eczāsını ölenlerüŋ
Köhne yigit ḳamu yoḳ olanlaruŋ

12 Bilür ü hem vardur anuŋ ḳudreti
K'anları dėrüp yėŋi ‿ėde neş'eti

13 Ḳābiliyyet ḳādiriyyet ʿilm-i tām
Çünki vardur ḥaşr işi olur temām

14 Ṣādıḳu'l-ḳavl andan ėtdükde ḫaber
Ne gümān ḳalur dahı ėy pür-hüner

Eklenti 14: Şābūr Rūm'da

D172b10-173a7, Z178a12-178b12 (5891-5893. beyitlerin yerine)

1 Devletin Şābūr çün ḳāyim göre
Ġarre olup devlete tekye ura

2 Ol ġurūr ile bulup Şābūr ḫalel
Rūm'a vara ṣūretin ḳılup bedel

3 Ki ‿ol diyāruŋ ḫalḳını maʿlūm ėde
Yollarını nėcedür mefhūm ėde

4 Cāsūs ėdiben düzetdi gendüzin
Vara vü ögrene hem yolın azın

5 Anı bilüp ėdeler anı esīr
Hīç kimesne olmaya ‿aŋa destigīr

6 Ḳayṣer anı baġlayup ala gėde
Bes gelüp Īrān'a ol vīrān ėde

7 Otura her yaŋa leşkerler saça
Kim ḳılāʿ alıbanuŋ ėller aça

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

16 < Z

Eklenti 15: Mucizat ve Hilafet

2 D geleyin, Z gelenin

[3 < D]

4 D sözini diŋleyeler / Dīn anuŋdur iḫtiyār eyleyeler, Z sözin aŋladılar / Dīnin anuŋ iḫtiyār eylediler

[5 < D]

8 Bedr güni anuŋ üstine è şāh
Yöriyiben gele bir ulu sipāh

9 Bir gèce Şābūr'a devlet yol vère
Ḳaçıbanuŋ gendü şehrine vara

10 Cemʿ èdüben besī ḫayl u sipāh
Gele ède leşkerin Rūm'uŋ tebāh

11 Èdemeyeler anuŋla dār u gīr
Yolda ḳaçarken ola Ḳayṣer esīr

12 Ne ziyān èdiyise öŋden ṣoŋa
Ḳamusını ödeye Ḳayṣer aŋa

13 Ne ki yıḳdıysa yapup ābād ède
Gendüzini bendden āzād ède

14 Vèrmege ʿahd eyleye māl ile bāc
Tā ki her yıl vèrbiye ⁀Īrān'a ḫarāc

15 Bu ḳamu işler olasıdur ʿayān
Kim raṣaddan böyledür ḥükm-i ḳırān

16 Kimi ḳomışdur müsellem rūzgār
Yaḫo kimi eylemişdür dil-figār

Eklenti 15: Mucizat ve Hilafet

D177a3-177b7, Z182a4-182b13 (6631-6644. beyitlerin yerine değişik metin — krş. 6629-6630)

1 Çün sekiz yüz seksen iki yıl temām
Geçe tārīḫüŋden ola ol imām

2 Dèdi anuŋ muʿcizātı ne ola
Dèdi çoḳdur diŋle geleyin dile

3 Bir işāretle ki ède ol è şāh
İki pāre ola gökde bedr māh

4 Cin çün anuŋ sözini diŋleyeler
Dīn anuŋdur iḫtiyār eyleyeler

5 Görine ⁀anda çünki èdeler ʿurūc
Yèdi gök ü ʿarş u hem ẕātü'l-bürūc

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

14 Z aġulu … Vėrbiye ⁀aŋa ki ⁀ol anı yėyüp, D oġlaḳı ... Bėrbiye aŋa ki ol yėyip

15 Z anuŋ öŋinde, D öŋinde anuŋ

16 Z özdeginde, D özdeninde

17 Z yaḳa, D yıḫa

18 Z ki ⁀aŋa bulınmaya, D kim aŋa bulmaya

20 Z ulu seyl, D ol seyle

[21 < D]

6 Hem melāyik ḳılalar aŋa selām
Hem rüsül ervāḥını göre temām

7 Ol gėce k'anda iḳāmet eyleye
Enbiyāya ol imāmet eyleye

8 Bedr güni anuŋ üstine ė şāh
Yöriyiben gele bir ulu sipāh

9 Bir avuç ṭopraḳ ṣaçup anlara ol
Baṣup ėde ḳamusın bī-çāre ol

10 Ḳatına anuŋ bir aʿrābī gele
Ṣayd ėdüp bir sūsmār almış ola

11 Nuṭḳa gelüp dėye ol dem sūsmār
Kim Muḥammed'dür resūl-i Kirdikār

12 Menzili bir gün Ḥudeybiyye ola
Ṣuṣaya ḫalḳ u ṣu girmeye ele

13 Bir ḳurı ḳuyuya oḳın dike ol
Ṭoluban ḳuyı ṣu ṭaşra ėde yol

14 Bir Yahūdī aġulu biryān ḳıla
Vėrbiye ⁀aŋa ki ⁀ol anı yėyüp öle

15 Ol ḳoyun anuŋ öŋinde söyledi
Ben aġuluyam dėyü şerḥ eyledi

16 Bir ḳuru ⁀aġaç özdeginde bir zemān
Minber olınca ola ol ḫuṭbe-ḫʷān

17 Ol peyember minbere çünkim çıḳa
Ol aġaç şöyle ⁀iŋleye kim cān yaḳa

18 Yürür iken uġraya bir ṭaġa ol
Ṣaʿb şöyle ki ⁀aŋa bulınmaya yol

19 Bir işāretle ki ol ṭaġa ḳıla
İki yarılup arası yol ola

20 Şām yolında ėrişe bir yėre
Ḫalḳa deryā bigi ulu seyl ėre

21 Ḫalḳ öŋinde ṣuya ḳarşu yöriye
Seyl anuŋ iʿcāzıyile ḳurıya

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

22 Z ḳıla ... ola, D ėde ... ėde

23 Z ola anlaruŋ ... ṣırāṭ-ı, D anlaruŋ ola ... ṣırāṭu'l-

25 Z Her ḫazīne kim aŋa, D Hem ḫazīne anlara

29 Z mülk-i ... Dünye, D rūy-ı … Dünyā vü

30 Z ki ⁀ėy, D ėy

31 Z ʿayān ... kim tā ki bileyim be-cān, D beyān ... baŋa bileyüm ʿayān

32

D *Ḫilāfet Ebū-Bekr raḍıya'llāhu ʿanhu*
Z Ḫilāfet-i Ebū-Bekr rḍ

33

34

D *Ḫilāfet ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb raḍıya'llāhu ʿanhu*
Z Ḫilāfet-i ʿÖmer

35

22 Ḫalḳı Ḥaḳḳ'uŋ dīnine da'vet ḳıla
Maşrıḳ u Maġrib aŋa ümmet ola

D177b9-178a5, Z183a2-183b2

23 Dīnı ola anlaruŋ dīn-i ḳavīm
Yolları ola ṣırāṭ-ı müstaḳīm

24 Anlaruŋ ola Ḥicāz u Mıṣr u Şām
Dutalar Īrān'ı Tūrān'ı temām

25 Her ḫazīne kim aŋa sizden ḳala
Leşkerine anlaruŋ rūzī ola

26 Tā ki olınca ḳıyāmet aşikār
Mülk olaruŋ olısar ėy tācdār

27 Ḥücceti ol ümmetüŋ Ḳur'ān ola
Cānlarınuŋ rāḥati īmān ola

28 Memleketde 'adli bünyād ėdeler
'Ālemi ḫayr ile ābād ėdeler

29 Gire ḥükmine ⁀anlaruŋ mülk-i zemīn
Dünye 'uḳbī anlaruŋ ola yaḳīn

30 Bu sözi ⁀işitdükde ḥayrān ḳaldı şāh
Bes ḥakīme dėdi ki ⁀ėy dānā-yı rāh

31 Beni çün ḳılduŋ heves ol ümmete
'Āşıḳ ėtdüŋ ol nebī-yi raḥmete

32 Anlaruŋ daḫı mülūkini 'ayān
Bir bir ėt [eyt] kim tā ki bileyim be-cān

Ḫilāfet-i Ebū-Bekr raḍıya'llāhu 'anhu

33 Dėdi çün Aḥmed bu dünyādan gėde
Yėrine vālī Ebū-Bekr'i ėde

34 İki yıl üç ay u hem üç gün dura
Ol ḫilāfetde vü pes Ḥaḳḳ'a vara

Ḫilāfet-i 'Ömer raḍıya'llāhu 'anhu

35 Anuŋ ardınca ḫalīfe ⁀ola 'Ömer
Ḳopa ol bes 'ādil ü nīkū-siyer

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 16: ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṣ ve Ebu Müslim

D *Ḫurūc ʿAbdü'r-raḥmān bin Şuʿayb*

Z Ḫurūc-ı ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṣ

1 Z Aşʿaṣ, D Şuʿayb

2 Z ėdüp ... Ḥaccāc'ı, D ėde ... ḥuccācı

3 Z Ḥaccāc, ḥuccāc

4 Z her bir kişi, D her kişi

5 Z Ḥaccāc'a, ḥuccāca

8 Z Ḥaccāc, ḥuccāc

D *Ẕehāb Ebū Müslim ilā cānib Buḫārā*

Z Fetẖ-i Ebū Müslim Buḫārā-rā

9 Z İbni Müslim'le, D İbn Müslim'e

11 Z bu kim dėdüm, D kim dėdüm az (?)

Eklenti 16: ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṣ ve Ebū Müslim

6724/6725: D180b1-8, Z185a9-185b4

Ḫurūc-ı ʿAbdü'r-raḥmān bin Aşʿaṣ

1 ʿAbdü'r-raḥmān ibni Aşʿaṣ bī-gümān
Ol Ḫilāfetde ḫurūc ėde ʿayān

2 Bī-kerān leşker ėdüp Kābil'de cemʿ
Ḳaṣd ėde ḳılmaḳlıġa Ḥaccāc'ı ḳamʿ

3 Yöriye vü ḳıla Ḥaccāc ile ceng
Ėde Ḥaccāc'a yėrüŋ yüzini teng

4 Anda ola mużṭarib devlet işi
Her ṭarafdan fitne ͡ėde her bir kişi

5 Bes ḫalīfe ėde Ḥaccāc'a meded
Bir çeri vėrbiye aŋa bī-ʿaded

6 Ol çeriyle ol gėrü ḳuvvet bula
Ḫaṣm ile ceng ėtmege ḥamle ḳıla

7 ʿAbdü'r-raḥmān ile seksen gez ḳıtāl
Ėdüp ola ḫalḳ arada pāy-māl

8 Mekr ile Ḥaccāc anı encām-ı kār
Bir şebīḫūn ḳılup ėde tārumār

D181a3-9, Z185b8-186a3 (6736-6742. beyitlerin yerine değişik metin)

Feṯḥ-i Ebū Müslim Buḫārā-rā

9 İbni Müslim'le sipāh-ı bī-kerān
Ol Buḫārā'dan yaŋa ėde revān

10 Varup ėdeler Buḫārā'da ḳıtāl
Anda ͡ola şehr-i Buḫārā pāyimāl

11 Elli biŋ gişi ḳılıçda öle ʿayān
Bu durur bu kim dėdüm ḥükm-i ḳırān

12 Çün Buḫārā'yı bni Müslim feṯḥ ėde
ʿAzm ėdüp andan Semerḳand'a gėde

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Eklenti 17: Me'mūn zamanında ilimler

2 Z uṣūla … bir, DQ uṣūl … her

4 Z kitāb-ı, D kitāb u, Q teḥiyyāt; DZ icmāʿ u, Q envāʿ-ı

5 QZ kitāb-ı, D kitāb u; DZ icmāʿa, Q uçmaġa

6 QZ anda, D bes; DQ şāyiste-i iḥsān, Z şāyiste istiḥsān

7 DZ ile ʿāmı nedür, Q u ʿāmı ne durur

9 QZ Her ne mücmel, D Ne mücemmel

10 QZ sünneti, D sünnet ü

12 DZ ʿilm-i, Q ʿilm ü; Z ola ⁀anuŋ, D olanuŋ, Q olaruŋ

13 Ḫānı ol mülkün̆ ėde anun̆la ceng
Öldüre ol ḫānı ol çengi peleng

14 Bes Semerḳand'ı daḫı ⁀anda fetẖ ėde
Oradan Ferġāna'dan yan̆a gėde

15 Uruban Ferġāna'yı ʿazm eyleye
Varuban Ḫorezm'e hem rezm eyleye

Eklenti 17: Me'mūn Zamanında İlimler

6952/6953: D188b14-189b9, Q248a9-249a7, Z193b2-194b3

1 Ehl-i şerʿ andan çü bulalar ḳabūl
Ḳoyalar fiḳha fürūʿ ile uṣūl

2 Eyle ėdeler uṣūla ⁀anlar şürūʿ
Kim çıḳa bir aṣldan ança fürūʿ

3 Kim ḥavādiṯ ḥükmine vāfī ola
Hem cehālet derdine şāfī ola

4 Hem kitāb-ı sünneti reʾsen bi-reʾs
Bileler hem nedür icmāʿ u ḳıyās

5 Çün kitāb-ı sünneti an̆layalar
Andan icmāʿa sened bag̱layalar

6 Hem ḳıyās erkānı anda ⁀āsān ola
Şöyle kim şāyiste istiḥsān şāyiste-i iḥsān ola

7 Nāsiḫ ü mensūḫ żabṭın ḳılalar
Ḫāṣ ile ʿāmı nedür gey bileler

8 Ẓāhir ola anlara cümle ḫafī
Naṣṣ-ı müşkillerin ėdeler celī

9 Her ne mücmel var mufaṣṣal ḳılalar
Muḥkem ü müteşābihi hem bileler

10 Farż u vācib sünneti naḳlı temām
An̆layuban olalar ḫalḳa imām

11 Żabṭ ėdeler emr ü nehy aḳsāmını
Her birinün̆ bileler aḥkāmını

12 Ehl-i sünnet rāyıla ʿilm-i kelām
Hem ola ⁀anun̆ rūzigārında temām

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

13 DZ Çün, Q Pes; QZ ilāhiyyāt ḳısmın … Baḫşımı, D ilāhī ḳısmetini … Baḫşını

14 QZ neşr, D neşrüŋ

15 DZ Bes imāmet baḥşın ... āḫiri, Q Pes idāmet baḥşı ... āḫir-i

16 QZ ʿilmi, D ʿilm; Z Ġāyetine ⁀ėrüp götüriser, D Ġāyete ėrüp götüriser, Q Ġāyet ėrüp götürür iser

17 Z ʿÖmri, DQ ʿÖmr; QZ naḥv, D naḥva

[18-19 – Q: 18a 19a 19b 18b]

18 DZ Cerr ile … Refʿinüŋ, Q Cerler … Rifʿatüŋ; QZ aʿlāmını, D aġlāmını

19 DZ sözini muʿrab, Q sözin muaʿrrab

20 DZ ḳānūnları, Q ḳānūnı

21 Z Evvelā, DQ Evvel ol

[22-24 – Q: 22a 24b; 23 < DQ]

22 Z uralar ḳadem, D uralar nişān, Q olalar ḳadem; Z cehd ile ⁀anı daḫı hem, D aŋa münāsib kelām

24 Z Nėrede, D Nėreye; DZ telvīḥ ile, Q telvīḥ ʿadem

25 D ḫavāṣın, Q ḫavāṣı, Z devāmın; QZ ḳānūnla müdevven, D ḳānūn ile medven

26 DZ bir maʿnī, Q maʿnīyi; QZ beyān … ʿayān, D ʿayān ... beyān

27 DZ ʿilmi … Sırrını tenzīlüŋ ibrāz, Q ʿilm … Sırrı tīz bileŋi (?) īrāz

28 Z Andaġı, D Anda, Q Andan; DZ taḥḳīḳ ile, Q taḥḳīḳını

13 Çün ilāhiyyāt ḳısmın bileler
Baḥṣını ẕāt u ṣıfātuŋ ḳılalar

14 Keşf ėdeler bes nübüvvet ḥālini
Pes bileler ḥaşr u neşr aḥvālini

15 Bes imāmet baḥṣın ėdeler temām
Ki ‿olur ol baḥṣ āḫiri ʿilm-i kelām

16 Naḥv ʿilmi daḫı ‿anuŋ ʿahdinde hem
Ġāyetine ‿ėrüp götüriser ʿalem

17 ʿÖmri ‿ėdeler naḥv ʿAmr u Zeyd'e ṣarf
Tā bileler ne var ism ü fiʿl ü ḥarf

18 Cerr ile ‿aʿlāmını çün naṣb ėdeler
Refʿinüŋ ḳānūnını kesb ėdeler

19 Çoḳ ḳavāʿid anda mebnī ḳılalar
Tā ʿArab sözini muʿrab bileler

20 Çünki ol ḳānūnları ‿ėdeler temām
Sehl ola anlara terkīb-i kelām

21 Evvelā ʿilmüŋ beyānı bileler
Pes meʿānīye terāḳḳī ḳılalar

22 Çünki ‿anı bilmege uralar ḳadem
Żabṭ ėdeler cehd ile ‿anı daḫı hem

23 Muḳteżā-yı ḥāli biliben ʿayān
Ėdeler aŋa münāsib söz beyān

24 Nėrede dėmek gerek taṣrīḥ ile
Ḳanda söylemek gerek telvīḥ ile

25 Çün terākībüŋ ḫavāṣın bileler
Cümle ḳānūnla müdevven ḳılalar

26 Bileler bir maʿnī ėtmege beyān
Dürlü dürlü ḫoş ʿibāretler ʿayān

27 Bilicek ol ʿilmi āġāz ėdeler
Sırrını tenzīlüŋ ibrāz ėdeler

28 Andaġı ‿esrāruŋ ėdüp ibrāzını
Bileler taḥḳīḳ ile iʿcāzını

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Özel Adlar Dizini

Burada özel adlar, tenkitli metinde verilen metnin kurulumundaki biçimleriyle mümkün olduğunca alfabetik sıraya sokularak listelenmiştir.

Gök cisimlerinin adları listenin sonunda yer almaktadır.

Abaḳa (Abaka, İlhanlı hükümdarı) *7180 Abaḳa, M Abaḳ; 7180 Abaḳa, M Abaḳ, Q Abaġa; 7186 Abaḳa, Q Abaġu; 7188 Abaḳa, M Baḳ, Q Abaġa

ʿAbbās – bkz. Āl-i ʿAbbās

ʿAbdu'llāh (Hz. Muhammed'in babası) 6071, 6081, 6083, 6086-6088

ʿAbdu'llāh (ʿAbdullah ibn ʿAli, Abbasilerin erken döneminde Suriye valisi) 6861 (DZ)

ʿAbdü'l-ʿazīz (ʿAbd al-ʿAziz, ʿUmar ibn ʿAbd al-ʿAziz'in babası) 6754

ʿAbdü'l-melik (ʿAbd al-Malik, Emevi halifesi) *6716, 6725, *6732

ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz (adı yanlış bilinen Abbasi halifesi [doğrusu: Yezid II ibn ʿAbdü'l-melik]) *6768 CH ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-ʿazīz, A ʿAbdü'l-melik bin ʿAbdü'l-melik, B ʿAbdü'l-melik bin ʿÖmer, M ʿAbdü'l-melik, Q ʿAbdü'l-melik bin ʿÖmer-i ʿAbdü'l-ʿazīz

ʿAbdü'r-raḥmān ibn Aşʿaş [Z], ʿAbdü'r-raḥmān ibn Şuʿayb [D] (Haccac zamanında bir isyancı) Eklenti 16: *1, 1

Abḫār [doğrusu: Abḫāz] (Abazalar, Kafkasya'da yaşayan bir halk) 7260 AH Abḫār, B Abḫār, C Abḳāz, M Abḫād

Ābtīn (Ferīdūn'un babası) Ābtīn (?); 5246, 5250 Ābtīn, D Ābitīn, M Ānitīn; 5413 Ābtin, Z Ābetin

ʿAcem (İran) 2409, 4300, 5728, 6120, 6620-6621, *6626, 6627, 6653, 7437, 8163, 8733

ʿĀd (İrem Bağını inşa eden efsanevi Arap hükümdarı) 4972, *8110, 8110, 8122, 8340

Ādem (Adem; genel olarak "insan") 502-503, 726, 2321, 2928, 3917, 4320, 5071, 5080, 5083, 5089, 5800, 6069, 8001, 8053-8055 | Eklenti 1: 81, 405; Eklenti 8: 6, 15

ʿAden (Yemen'de Aden şehri) 1731, 1785, 2979, 6993

Aḫıcuḳ (Ahıcuk, Cani Bey'in Tebriz valisi) 7433, *7434, 7436, 7439, 7453-7454

Aḥmed (Hz. Muhammed'in diğer adı) 2132, 2469, *5968, 6010, 6061, 6074, 6077, 6106, 6142, 6180, 6191, 6374, 6551, 6604 | Eklenti 1: 115, 469, 472, 476, 493; Eklenti 15: 32

Aḥmed (? [M'de Müstaʿīn için kullanılmış]) *6980 (M)

Aḥmed (Ahmed Tegüder, İlhanlı hükümdarı) 7187-7190, *7188, *7189 (MQ), 7214

Aḥmed (Sultan Ahmed, Celayirliler hükümdarı) 7517, *7522, 7522, 7528-7529, 7535

Aḥmed ʿAbdu'llāh (?) 6993 (DQZ)

TÜBİTAK TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Aḥmedī (şair, *İskendernāme*'nin yazarı) 53, 237, 269, 298, 436, 443, 570, 916, 1089, 1314, 1924, 2468, 3064, 3460, 3703, 4013, 4241, 4439, 4798, 4965/4966 (D), 5783, 6567, 6604, 7050/7051 (BHM), 7499, 7862, *7984 (D), 7984, 7988, *7993 (D), 7995, 8312, *8729 (D) | Eklenti 1: 488, 493-494

Ahvāz (Irak'ta bir şehir) Eklenti 12: 9

Aḳsā, Mescid-i Aḳṣā (Kudüs'teki Mescidü'l-Aksa) Eklenti 1: 13, 65, 235, 332

Āl-i ʿAbbās, Benī ʿAbbās (Abbasiler) 4380, 6832, 6842, *6847, 6847 (C)

Āl-i Bermek, Bermekī (Bermekiler) 6911-6912

Āl-i ʿİmrān (İmran sülalesi, Emevi hanedanı) 6656

Āl-i Ḳaḥṭān – bkz. Ḳaḥṭān

Āl-i Mervān, Mervānī (Mervaniler, Emevi hanedanı) 6656, 6677, 6693, 6797, 6831 (DZ), 6833-6834, 6839, 6841, 6847 (DZ), 6852,

Āl-i ʿOṯmān, ʿOṯmānī (Osmanlılar) *7537, *7539 (M), *7552 (B), 7605, 7758, 7759, 7809

Āl-i Selcūḳ, Selçuḳ (Selçuklular) 7034 (DQZ), 7057 (DQZ), 7063 (DZ), 7076, 7087, 7105, 7110, 7124, 7288

ʿAlā'ü'd-dīn (III. Alaaddin Keykubad, Selçuklu sultanı) 7561

Ālān (Kafkasya'da bir bölge) Eklenti 12: 20

Alaşar (Alaşehir, Anadolu'da bir şehir) 7799 ABCDH Alaşar, CM Alaşehr

ʿAlī, ʿAlī ibni Ebī Ṭālib (Hz. Peygamber'in damadı ve dördüncü halife; ayrıca bkz. Ḥayder) 6221, 6225, *6639, 6639, *6663 (DZ), 6663, *6664, 6664, 6667, 6672, 6678, 6766 (DZ)

Almalıḳ (Orta Asya'da bir bölge) 3540

ʿĀmīl (Ḫıżr'ın babası) 3325

Āmine (Amine, Hz. Muhammed'in annesi) 6072

ʿAmr ibni ʿĀṣ (İslamiyet'in erken döneminde bir komutan) 6668

ʿAmr / Zeyd (bir konuya işaret etmek için kullanılan takma isimler) 2703 | Eklenti 17: 17

Anṭaliye (Antalya) 7798 ACH Anṭaliye, M Anṭaliyye, Q Anṭakiye, B ʿAṭalye, *E* Antalya

ʿArab (Araplar, Arapça) 517, 4300, 5891, 6621, 6952 | Eklenti 7: 115; Eklenti 12: 5; Eklenti 17: 19

Aresṭū, Aresṭāṭālīs (Aristo, Yunanlı bilge) 529, 558, 586, *596 (DMQZ), 596, *743 (DMZ), *744, 902, 945, *949 (Q), *950 (BDHZ), *951, 1231, 1239, 1689, 1702, *1707 (Q), 3747, 3774, *3807, 3807, *5038 (D), 5056, 5059, 5790, 5793, 8374, 8594, *8640 (Z), *8641, 8641

Āreş (İskender'in ordusunda bir okçu) 3857 Āreş, D Āzeş; 3859; 4176 Āreş, H Erşük; 4232

Arġun (Ergun, İlhanlı hükümdarı) 7195-7196, *7207, 7207, 7214, 7225, *7238, 7238, 7246, 7252, 7269

Ārzū Ümmīd (Āzarmidoḫt, Sasani kraliçesi) *6618, 6618, *6619 (M), 6622

Aṣḥāb-ı fīl (Fil ashabı [Kur'an, Sure 105]) 5973, 6097-6098

Aṭlas (Mağrip'te bir dağ) *8529

Ayaṣuluḳ (Anadolu'da bir şehir, bugünkü Selçuk) 7799 (B Ayaṣulıḫ, *EJ* Ayaṣuluḳ, *F* Ayaṣuluḫ)

Ayaz (Gazneli Mahmud'un kölesi ve nedimi) 1765, 1768-1769, 1773

Aydın (Anadolu beyliklerinden biri) 7799

ʿAynü'ş-şems (Ayn Şems / Heliopolis, Mısır'da güneş kenti) 4351

Āẕirbāyıcān (Azerbaycan) Eklenti 12: 14 DZ Āẕirbāyıcān, Q Āderbāycān

ʿAzīz-i Mıṣr (Hz. Yusuf zamanında Mısır hükümdarı) 4281

ʿAẕrā (Vāmıḳ'ın sevgilisi) 1335

Bābegān (Erdeşīr'in lakabı) *5838 (Q)

Bābek (Babak, Abbasilerin ilk döneminde bir isyancı) 6955 (DQZ), 6956/6957 (DQZ),

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Bābil, Bābilsitān (Babil) 10, 1389, 2048, 5442, 5625,

Bābü'l-ebvāb (Kafkasya'da Demirkapı derbendi) 6920

Baġdād (Bağdat) 423, 7109, 7134, 7153, 7316, 7366, 7438, 7529/7530 (BH), 8059, 8061

Bahādur Ḫān (İlhanlı hükümdarı Ebū-Saʿīd'in lakabı) 7335

Baḥr-ı Aḥḍar (Hint Okyanusu) Eklenti 12: 5

Baḥr-ı Cürcān (Hazar Denizi) Eklenti 12: 17

Baḥr-ı Ḥavrān (Kara Deniz?) Eklenti 12: 17

Baḥreyn (Bahreyn) 1731, 6993 | Eklenti 12: 6

Bālūs (Paulos, Yunanlı bilge) *8653 Bālūs, B Pālūs; 8653 Bālūs, Q Bāṭūs, Z Būṭūs

Bāmiyān (Bamiyan, Afganistan'da bir şehir) Eklenti 7: 100

Bānū (Şehrbānū) 2076

Barṭūs (Yunanlı bilge) *8651 Barṭūs, A Burṭūs; 8651 AC Burṭūs, BHMQ Barṭūs, Z Būṭūs, D Būṭas

Başīt (?) Eklenti 12: 8 Z Başīt ü, D Başıyyet, Q Selāmiṭ

Başra (Basra şehri) Eklenti 12: 8

Başra baḥrı (Basra Körfezi) Eklenti 12: 5

Bāyezīd (I. Bayezid, Osmanlı sultanı) 5739, 6613,*7790, 7790, *7791 (Q), *7815 | Eklenti 2: 3

Bedaḫşān, Beẕaḫşān (Bedahşan, Orta Asya'da bir bölge) 1733, 1814

Bedr (Bedir, Hz. Muhammed'in savaştığı yerlerden biri) 5991, 6356,

Beḥīrā, Buḥeyrā, Buḥeyre (Bahira, Hz. Muhammed zamanında bir rahip) *6145, 6148, 6151, 6159

Behmen (İran hükümdarı) 334, 510, 1058, 1075-1076, 1135, 1712, 3153, 4306, 4584-4585, 5701, *5727, 5727-5728, 5746, 5748, 5752, *5757, 5757-5759, *5758 (Q), 5761, *5765 (BQ), *5766, *5771 (CH),

Behrām (I. Behram, Sasani hükümdarı) *5867, *5868 (Q), 5868, 5871/5872 (DZ), 5875,

Behrām bin Behrām (II. Behram veya III. Behram, Sasani hükümdarı) *5875, 5875, *5876 (M), *5882,

Behrām-ı Çūbīn (Sasaniler'in bir kahramanı) 5979 (DZ)

Behrām Gūr (V. Behram, Sasani hükümdarı) 836, 1136, 1182, 4216, 4279, *5900, 5900, 5904, 5906, 5908, 5912-5913, *5924 (Q), 8328

Behrām (Çinli bilge) *3608, 3608, *3609 (DZ), *3615 (BDMQ),

Belāş (Sasani hükümdarı) 5819, 5829, 5933-5935,*5934, 5937, 5943, 5945, 5948,

Belḫ (Belh, Afganistan'da bir şehir) 5590

Benān (Doğu denizlerinde bir ada) *3309 (DHQZ); 3309 BDHMQZ **Benān**, AC **Betān**

Benī ʿAbbās – bkz. Āl-i ʿAbbās

Benī İsrā'il (İsrailoğulları) 7719, 7726

Berhemen, Berāhime (Brahmanlar) 8376, *8376 (DZ), *8377, 8381, 8386 ACHM Berhemen, B Pürhimen

Berke ("Türk sultanı," Cengiz'in oğlu, Altınordu hanı) 7138 ACHM Berke, B Bereke, D Büreke

Berḳūḳ (Berkuk, Memluk sultanı) *7815, *7817 (D)

Bermekī – bkz. Āl-i Bermek

Beyt-i Maʿmūr (al-Bayt al-Maʿmūr, Kâbe'nin gökteki nümunesi) 6013, 6380

Beytü'l-Maḳdis (Kudüs; ayrıca bkz. Ḳuds) 6650 Beytü'l-Maḳdis, H Beyte'l-Muḳdes | Eklenti 1: 59

Bīdaġrūs (Yunanlı bilge) *8667 Bīdaġrūs, A Bīdaġūrūs; 8667 Bīdaġrūs, Q Sīderūs, D Nundġūs (?)

Bījen (Bijen, Sasani hükümdarı) 5814 Pījen, C Bījen; 5815 (DZ)

Bilecük (Bilecik, Anadolu'da bir şehir) 7589

Birāhīm – bkz. İbrāhīm

Birdi Ḫān (Devlet Berdi, Altınordu Hanı) 7424; 7427-7428, 7430 Birdi, C Birdiyi, BD Biridi; 7433

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Bīveresb 1367, *5181 (B); 5210 Bīveresb, M Peyveres

Bū-Bekr – bkz. Ebū-Bekr

Bū-Cehl (Ebu Cehil, Hz. Muhammed'in düşmanı) 2132, 6077, 8301

Bū-İsḥāḳ – bkz. Muʿtaşım

Bū-Müslim – bkz. Ebū-Müslim

Bū-Saʿīd – bkz. Ebū-Saʿīd

Buḫārā (Buhara) 6735-6736, *6736 (DZ), 6738 | Eklenti 16: *9, 9-10, 12

Buḥeyrā – bkz. Beḥīrā

Buḳrāṭ (Hipokrat, Yunanlı bilge) 515, 531, 586, *599 (DHMQZ), 599, *804, 844, 903, *8643, 8643

Burāḳ (Burak, Hz. Muhammed'in Miraç'a çıktığı binek) *6371, 6371-6373, *6372 (C), 6375 | Eklenti 1: 47-50, 278

Burcān (?) Eklenti 12: 18, 20

Bursa 6605; 7591 ADMQ Bursa, H Burṣa, BC Buruṣa; 7612 ADHQ Bursa, BC Burusa

Burṭūs (Yunanlı bilge) 8651 AC Burṭūs, BHMQ Barṭūs, Z Būṭūs, D Būṭas

Bürsī – bkz. Nersī

Cābe (Cava, Doğu denizlerinde bir ada) *3401, 3401, 3410, 3414, 3416/3417 (BDHQ) Cābe, Q Cāve

Cābelḳā / Cābelsā (Doğu denizlerindeki adalar) 5430 AD[Q?] Cābelḳā ... Cābelsā, B Cāblḳā ... Cābilsā, C Cābülḳā ... Cābelsā, HM Cābilḳā ... Cābilsā

Caʿfer – bkz. Ebū-Caʿfer

Cālūt (Calut veya Golyat) 7755

Cāmasb (Camasb, İran hükümdarı) 4283, 5073, 6851/6852 (DZ)

Cānbeg (? [Cānī Ḫān ile aynı?]) *7412 (M)

Cānī Ḫān (Cani Bey, Altınordu Hanı) 7395

Cārī (Zengübār'da bir dağ) Eklenti 7: 120, 130

Cebre'īl, Cibrīl (Cebrail; ayrıca bkz. Rūḥu'l-Emīn, Rūḥu'l-ḳuds) 2472, 5509, 5518, 6288, 6370-6371, *6371, 6424, 6523 | Eklenti 1: 29, 34, 39, 42, 153, 267

Celāle'd-dīn (Celaleddin Rumi, şair) 2803/2804 (H)

Cem (Cemşid) 508, 1123, 2113, 2863, 2865, 3088, 3145, 3441, 4282, 4387/4388 (Z), 5046, 6120, 8549

Cemşīd [Z Cimşīd] (İranlı hükümdar; ayrıca bkz. Cem) 345 ACHMZ[Q?] Cimşīd, D Cemşīd; 406 ACHM[BQ?] Cimşīd; 509; 1338; 1374 Cimşīd, D Cemşīd; 1931, 4973, *5159 (D); *5160 Cemşīd, B Cimşīd; *5160, 5160, *5165 (Q), 5166, 5174; 5178; 5182 ADQ Cemşīd, BCHMZ Cimşīd; *5185 Cemşīd, CH Cimşīd; 5185, *5190 (M), *5196 (BZ), 5204; 5208 ABDQ Cemşīd, CHMZ Cimşīd; 5417,

Cercīs (Georgius'un Arapça'ya uyarlanması) 2814

Cevder, Cevderzīn (Sasani hükümdarı) 5814-5816 [5814 ABHZ Cevderzīn, C Cūderzin, D Cūderzīn, Q Cevder]

Cevne (Cevne Han, Muhammed bin Tuğluk, Delhi Sultanı) 7511, 7513, 7836

Ceyḥūn (Ceyhun nehri [Oxus, Amuderya]) 363; 1194 Ceyḥūn, A Ceyḫūn; 1408, 4213

Cezīre (el-Cezire, Yukarı Mezopotamya) 6861 (DZ)

Cibāl (el-Cibal, Batı İran'da bir bölge) 6973 (BDQZ)

Cibrīl – bkz. Cebre'īl

Cürcān (Gürgan, İran'da bir şehir) 4848

Cürhemī (Cürhüm, Arap kabilesi) [6954, *6955 (BQZ) – doğrusu: Ḫurremī] 8187-8189

Çaġātā (Çağatay, Cengiz'in oğlu) 7138 BD Çaġātā, M Cefātā, ACH Ḥafātā

Çandar (Anadolu'da bir kasaba)

Çīn, Çīnī (Çin, Çinli; ayrıca bkz. Ḫıṭā) 6, 1116, 1199, 1427, 1511, 1704, 2824-2825, 3105 (Z), 3107 (DZ), 3116 (DZ), 3162 (DZ), *3535 (DHMQ), 3535, *3536 (BZ), 3540, 3556, *3589 (MQ), 3599-3600, 3609, 3730, 3749, 3771, 3873, 3926, 4105, 4528, 4533, 4578, 4656, 4707, 4742, 4849, 5327, 5383, 6318 | Eklenti 10: 1; Eklenti 12: 1, 7

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Çingīz [H Çengīz] (Cengiz Han) *7121 (D Cingis); *7123, *7125 (H); 7125, 7140 ABC Çingīz, H Çengīz, D Çingīs, M Çengīs; *7142, 7542

Çūpān, Emīr Çūpān (Emir Çoban, İlhanlı hükümdarı) *7310, 7310-7312, *7311 (Q), 7319, 7324, 7334, 7336, 7338-7340, 7343, 7345, 7357

Çūpānī (Çobanoğulları) 7384

Ḍaḥḥāk (İran hükümdarı) 509, 1123, 3145, 4281, 4387/4388 (Z), 4973, 5046-5047, *5181, 5181-5182, *5183 (M), *5185, *5190 (M), *5196 (BZ), 5197, 5209-5210, *5213, 5213, 5223, *5230 (M), 5240, 5259, 5262, 5271, 5275, 5279, 5281 (Z), *5287, 5287-5288, 5293-5294, 5303, 5308-5309, 8338

Dāmġān (İran'da bir şehir) Eklenti 7: 91

Dāniyāl (Daniel, Danyal) 5074, 5800, 6177

Dārā (Darius, Dara, İran hükümdarı) *318 (DQ), 319, 324, 331, 334-335, 337, 340, *356 (M), 356, 369, 375-376, 380-381, 399/400 (M), 404, 406, 508, 549, 551, 890, 892, 894, *918 (D) , 934-935 (DQ), 990, 991 (CDMQ), 991/992 (D), *993 (D), 993 (CDQ), 1005 (D), *1006 (Q) , 1007 (CDQ), *1010 (Q), 1014 (BD), *1023 (Q), 1029-1030 (CDQ), *1036 (D), 1056 (D), 1064 (D), 1070 (D), 1082 (CDQ), 1085 (D), 1112, 1113 (CD), 1114 (D), 1137 (D), 1155, 1160 (D), 1179 (DQ), 1193 (CDQ), 1198 (DQ), 1208 (BDQ), 1223 (D), 1235 (D), 1276 (D), 1288 (D), 1289 (BDHZ), 1293-1294 (DQ), 1299 (DQ), 1950, *1950 (Q), 1952-1953, 4549, 4583/4584 (DHQZ), 4677 (BDMQZ), 5761, *5766, 5770, *5771

Dārāb (İran hükümdarı) 404, 890 (AZ), 892 (AZ), 894 (AZ), *918, 934-935, 990 (AH), 991, *993, 993, 1005, *1007, 1007, 1014, 1029-1030, *1036 (M), *1037, *1038 (Z), *1039 (Q), 1056, 1058, 1064 (MZ), 1070, 1082, 1085, *1099, 1112 (HZ), *1113 (M), 1113, 1114, 1137, 1155 (HZ), 1179, *1183 (Z), 1193, 1195, 1198, 1208, 1211, 1223, 1235, 1251, 1276, 1288-1289, 1293-1294, 1299, 1950 (MZ), 1952-1953 (MZ), 4677, 5761 (Q), *5765 (Q), *5766 (Q), *5770 (Z), 5770, *5771,

Dāru'l-islām, Dār-ı İslām (Darü'l-İslam, İslam'la yönetilen bölgeler) 6920 (DQZ), 7617

Dāvūd, Dāvūdī (Hz. Davut) 11, 457, 727, 1939, 3328, 3879/3880 (DHZ), 5453, 5479,

Deḫān (Dakkhan, Deccan, Doğu'da bir ülke) 3539 (DM)

Demāvend, Demāvendī (İran'da Demavend Dağı) 5291, 6835 (DZ)

Destān, Dāstān (Dastan, İranlı kahraman Rüstem'in babası Zāl'ın lakabı) 335, 4032, 4058, 4091, 4214, 4280, 4306, 4583/4584 (DHQZ), 4584, 5206, *5664 (B), 5665, 5687, 6774, 6805

Devānıḳī – bkz. Ebū-Ca'fer; Manṣūr-ı Devānıḳī

Dımışḳ (Dımışk, Damascus) 6650, 6850

Dımışḳ-ḫᵛāce (Dımışk-hace, Çobanoğulları, Dil-şād'ın babası) 7378

Dil-şād [B Dil-şāz] (Dilşad Hatun, Şeyḫ Ḥasan'ın karısı) 7377, 7380

Dīmiṭrūn, Ṭımṭırūn (Demetrius, Yunanlı bilge) *8647 CH Dīmiṭrūn, Z Dīmeṭrūn, A Tımṭırūn, B Ṭaymaṭrūn, M Maṭrūn; 8647 AC Ṭımṭīrūn, B Ṭaymaṭrūn, H Dīmiṭrūn, Z Dīmeṭrūn, D Dīdaṭrūn, MQ Maṭrūn; *8661 (Z Dīmeṭrūn)

Dimne (hayvan masalı *Kelile ve Dimne*'deki kurnaz çakal) 2130, 4664, 5694, 6666/6667 (H), 6671, 6681, 7536

Dīv-bend (Div-bend, Siyāmek'in lakabı) 5157

Ebābil (Ebabil [Kur'an, Sure 105]) 5973, 6101

Ebreş (Cadhīma ibn al-Abraş, Zenobia'nın kocası) 728 ACH Ebreş, B Īriş, M Īrec, Q Īreş

Ebu'l-'Abbās – bkz. Seffāḥ

Ebū-Bekr, Bū-Bekr (Ebu Bekir, Hz. Peygamberin arkadaşı ve ilk halife; ayrıca bkz. Ṣıddīḳ) 6222, 6237, 6579, *6638, *6639, 6640 | Eklenti 15: *32 (DZ), 32

Ebū-Ca'fer, Ca'fer-i Devānıḳī (Ebu Cafer el-Mansur, Abbasi halifesi; ayrıca bkz. Manṣūr-ı Devānıḳī) 6847 (DZ), *6858 (D),

*6860, 6867, *6870 (Z), 6871 (DZ), *6872, 6971 (DQZ)

Ebū-İsḥāḳ – bkz. Muʿtaṣım

Ebū-Müslim, Bū-Müslim, İbni Müslim (Ebu Müslim, Abbasi yanlısı komutan) *6736 (DZ), 6736-6737, *6800 (DM), 6801, *6802, 6843 (DZ), 6848, *6860, 6860-6861, 6871 (DZ) | Eklenti 16: *9, 9, 12

Ebū-Saʿīd, Bū-Saʿīd (Ebu Said, İlhanlı hükümdarı) 7166, 7292, *7305, 7305-7306, 7324, 7335, 7339

Eflāṭūn (Eflatun, Platon, Yunanlı bilge) 515, 586, *602 (DHMQZ), 602, 681, *692 (DMZ), *693, 743, 902, 8581, 8588, *8645, 8645

Efrāsiyāb (Turan hükümdarı) 837, 847, 4214, *5373, *5384, 5384, 5386, 5399, 5406, 5418, 5476, *5478, 5490, 5548, 5563, 5621, 5737,

Efrīdūn – bkz. Ferīdūn

Ehrām, Ehremen (Ehram, Piramitler; ayrıca bkz. Hirmān) *4295 (D), *4313; 4314 Ehrām, BQ Ehrümen;

Ehremen (Ehrimen, Maniheizm öğretisinde kötülüğün yaratıcısı) 5848

Ekvān (bir iblis) 4162, 4168/4169 (DZ), 4176, 4228,

Elbürz (İran'da Elburz dağları) 5229, 5257, 5260, 5261 (D), 5302,

Elvend (İran'da Alvand Dağı) *5277 (M)

Emīn (el-Emin, Abbasi halifesi) 6928, 6930, *6934 (QZ), 6934-6935, *6935,

Emīr Süleymān – bkz. Mīr Süleymān

Emīrūs, İmrūs (Yunanlı bilge) *8657 BCM Emīrūs, A İmrūs, Z Mīrūs; 8657 ACDQ İmrūs, H Emrūs, BM Emīrūs, Z Mīrūs

Endeles (bir ülke [Endülüs?]) Eklenti 7: 22, 138

Engüriyye (Ankara) 7693 Engüriyye, M Engüri

Ercāsb (İran hükümdarı) 5621, 5625, 5636, 5660/5661 (D),

Erdeşīr (İran hükümdarı) 4215,* 5837, *5838 (DQ), 5838, *5845, 5845, 8342

Erdevān (İran hükümdarı) 4215, 5818-5819, 5822-5823, 5828, *5887 (Z), 8343

Erdībehişt (Ürdibihişt, güneş takviminde ikinci ay) 1378, 1937, 2789, 3588

Erjeng (efsanevi ressam veya Manihezm'in kutsal kitabı) 1786

Erjeng (bir iblis) 4090, 4107, 4111, 4160, 4168, 4225,

Ermāyil (Ḍaḥḥāk'ın aşçısı) 5223, 5296,

Ertuġrul (Ertuğrul, Osmanlıların atası) 7569 H Ertuġrul, AM Ertuġrıl, BQ Ertuŋrıl, C Ṭuġrul; 7574 CH Ertuġrul, AM Ertuğrıl, BQ Ertuŋrıl; 7580 Ertuġrul, BQ Ertuŋrıl; 7582, 7586 Ertuğrul, A Ertuğrıl, BQ Ertuŋrıl

Eşraṭ (Esrat, Cemşid'in oğlu) 5205, 5207 Eşraṭ, M Eşraṭ

Eşġānī, Eşk (Eşkaniler, Arşaklılar, Part İmparatorluğu) 5810, *5812 (D), 5812, 5837,

Eşref – bkz. Melik Eşref

Eṭvāriye (Doğu denizlerinde bir ada) *3316 (MQZ), *3317

Eyād (Arap kabilesi) 5889/5890 (DZ), 5892 Eyād, M İyād

Eyyūb (Eyüp Peygamber) 57, 1854, 1895, 6525

Faḫrü'l-enām ("İnsanların övüncü," Muhammed Peygamber) 6524

Fārs, Fāris (İran'da Fars bölgesi) 4848, 6839-6840, 6918/6919 (DQZ), 7034 (DQZ), 7067 | Eklenti 12: 8

Fārūḳ (Faruk, Hz. Ömer'in lakabı) *6645 (Q), 6648

Fāṭıme (Fatıma, Hz. Muhammed'in kızı) 6086, 6089

Ferġāna (Özbekistan'da bir bölge) 6742 | Eklenti 16: 14-15

Ferhād (Ferhat, Şirin'in sevgilisi) 1847, 1848 (Q), 1929

Ferīdūn, Efrīdūn (Feridun, İran hükümdarı) 1002, 1049, 1123, 2866, 4214, 4387/4388 (Z), 5047, 5245, *5247 (AC Ferīdūn, H Firīdūn, M Efrīdūn), *5252 (Z), Efrīdūn, 5256 (DZ), 5264, 5297, 5262, *5263 (M),

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

*5264, 5264, *5265 (Z), 5281 (Z), *5287, 5287, 5297, 5306, *5309 (DZ), *5325 (Z), 5334, 5325/5326 (Q); *5326 Ferīdūn, BHQ Firīdūn; 5333-5334, 5341, 5343, 5346, 5356, 5359; 5360 Ferīdūn, Z Firīdūn; *5415 (D Ferīdūn, Z Firīdūn); 5552,

Ferruḫ (Ferruh Hormizd veya Ferruhzad, Sasani hükümdarı) *6623 (MQ), 6623

Feylūs (Yunanlı bilge) *8655; 8655 Feylūs, Z Fīlūs

Feyleḳūs (Feylekus, Philipos, İskender'in babası) 382-383, 389, 396, *482 (D) , *487 (M), 487, 495, 511, *536 (H), 536, *539 (M), *545, 545, 1009, 1062

Feyṯāġors (Pythagoras, Pisagor, Yunanlı filozofu) *8661, 8661 ACH Feyṯāġors, B Feyṯāġurūs, M Feyṯaġrūs, Z Dīmeṭrūn, Q Dīmıṭrūn, D Yemṭarūn

Fir'avn (Firavun) 5367, 8341

Firāmerz (Feramurz, Rüstem'in oğlu) 1714 BDCH Firāmerz, A Ferāmürz

Firdevs ("Cennet," Kaydafe'nin saraylarından biri) 4687

Fireng (Frenkler, Batı Avrupalılar) 4377, 4385, 4391, 4404, 4415, 7644

Firengīs (Efrāsiyāb'ın kızı, Siyāvuş'un karısı) 5478 Firengīs, CHM Ferengīs; 5485 AB[Q?] Firengīs, CHM Ferengīs, D Ferīsek

Fūr (Porus, Hint hükümdarı) 2859-2861 Fūr, D Fevr; *2949, 2971; *2984 (M Fūr, D Fevr), 2984, 2990, 3008, 3018, 3029, 3033, 3050, 3087, 3090, 4567, 4569, 4583/4584 (HQZ Fūr, D Fevr), 4583

Furāt (Fırat nehri) 1192, 1496, 2102 | Eklenti 6: 14

Ġāzān (Mahmud Gazan, İlhanlı hükümdarı) 7267; *7269 Ġāzān, M Maḥmūd Ḳāzān; *7270 (Q), 7279

Ġāzī Ḫān (I. Murad'ın lakabı) 7775, 7784

Gebr (Gabr, kâfir) 4301, 4391, 7773, *7774

Germiyan (Anadolu beyliklerinden biri) 7799

Gerşāsb (Gerşasb, İran hükümdarı) 1361

Geyḫoto (Geyhatu Han, İlhanlı hükümdarı) *7177, 7177, *7180

Gīv (İranlı kahraman) 4058, 4177, 4230, 5382,

Gök Alp (Ertuğrul'un bir yoldaşı) 7570

Gūderz (İranlı kahraman) 5382

Gülşāh, Gülşeh (Gülşah, Zeresb'ın kızı, İskender'in sevgilisi) 1376, *1392, *1393 (D), *1403, 1403, 1415, 1431-1432, *1434, 1457, *1463 (D), 1470, 1477, 1486, 1509, 1527, *1581 (C), *1582, *1601 (DQ), 1612, 1619-1620, 1629, *1643 (DQ) , *1659 (DQ), 1672, 1693, 1718, 1748-1749, 1751, 1787, *1796 (BDH), 1796, *1812 (DQ), 1833-1834, 1836, *1838 (BH), *1845 (DHQ), 1873, *1875 (BDHQ), *1881 (Q), 1901, 1908, 1911,

Gülşehrī (Türk şair) 443

Gündüz Alp (Ertuğrul'un bir yoldaşı) 7569

Gürcistān, Gürcī (Gürcistan, Gürcü) *7238, *7239 (Q), 7239, 7243, 7258

Güstehem (İranlı kahraman) 5382

Güştāsb (İran hükümdarı) 1047, 1361, 4283, 4585, *5601 (DZ), 5601, *5602, 5620, 5622, 5624, 5626, *5664, 5724, *5727 (Q), 5727,

Ḥabeş (Habeş, Habeşistan) 4832 | Eklenti 12: 3

Ḥaccāc (Haccac, Emevi valisi) *6717 (Z), 6717, *6887 (M) | Eklenti 16: 2-3, 5, 8

Hādī (el-Hadi, Abbasi halifesi) 6895-6896, *6896, 6899-6900, 6902, *6909 (DZ), 6909

Ḫadīce (Hatice, Hz. Muhammed'in karısı) 6086 (Q)

Ḥaleb (Halep) 423

Ḫalīl, Ḫalīlu'llāh (Halilullah "Allah Dostu," Hz. İbrahim'in lakabı) *5325 (D), 5325, 5511, 5516-5518, 5608, 6628, 6851/6852 (DZ), 7276, 7763, 8183, 8186, 8190, *8199, 8199 | Eklenti 1: 138

Ḫalīl-i Çandarī (Çandarlı Kara Halil Hayrettin Paşa, Osmanlı veziri) 7679

Ḫān (Han, İmparator) 246

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ḫandaḳ (Hendek, Hz. Muhammed'in savaştığı yer) *6270, 6270-6271

Ḫannās (Hannas, bir iblis) 4161, 4177, 4226,

Ḫar-bende (Har-bende "Eşeğe tapan," Ḫuẕābende için aşağılayıcı lakap [Hudabende "Allah'a tapan"]) 7268

Ḫʷārezm, Ḫorezm (Harezm, Batı Türkistan'da bir ülke) 6742, 7132 | Eklenti 16: 115

Ḫāricī, Ḫavāric (Harici, İslamiyet'in erken döneminde ortaya çıkan bir mezhep ve mensubu) 6665, 6674, 6841 (DZ), 6954 (D)

Hārūn, Hārūnü'r-reşīd (Harunü'r-Reşid, Abbasi halifesi) 6877-6878, 6915, 6923-6924, 6930

Hārūn (Hz. Musa'nın kardeşi) Eklenti 1: 125

Ḥasan (Hz. Muhammed'in torunu ve beşinci halife) 6583, *6673 (DQZ), 6673

Ḥātim-i Ṭāyī, Ḥātim, Ḥātimī (Hatem-i Tay, cömertliği ile meşhur bir Arap) 3967 Ḥātem; 5745 ACH Ḥātim-i Ṭāyī, BQ Ḥātim-i Ṭāyy; 7000 AM Ḥātemī, BCH Ḥātimī, D Ḥātem, QZ Ḥātim; 7626 Ḥātimī, D Ḥātimī, H Ḥātemī, M Cüstemī; 7278 ABD[Q?] Ḥātim, C Ḥātem, HM Ḥātim; 7837 Ḥātim, D*F* Ḥātem, H Ḥātem

Ḫāver (Haver, Doğu; ayrıca bkz. Maşrık) 1117

Ḥavvā (Havva) 2341 | Eklenti 1: 405

Ḫayber, Ḫayberī (Arabistan'da Hayber) 4301, 6303, *6305, 6305, *6347, 6347,

Ḫayder (Haydar, Hz. Ali'nin lakabı) 6305, 6347, 6349, 6582, 6666/6667 (H), 6671, 6681, 6693

Ḫayderī (Hayderi kalenderiler, bir sufi topluluk) 4301

Ḫayṭ-ı bāṭıl (Hayt-ı batıl "Batılın İpi," I. Mervan'ın lakabı) *6712 (Z Ḫabṭ-ı bāṭıl), *6713, 6713 Ḫayṭ-ı bāṭıl, DMZ Ḫabṭ-ı bāṭıl; *6716 (B)

Ḫazer (Hazarlar, Kuzeydeki ülke) Ḫazer *4114 (BZ), 4117, 4128, 4136; 5905 Ḫazer, C Ḫazel, M Ḫarez; 5963 Ḫazer, M Ḫarec; 5979 (DZ), *6919 (D), 6919, 6924; 8365 Ḫazer, B Ḫaẕer | Eklenti 12: 15, 17

Heft-ḫʷān, Heft-ḫon (Heft-han, bir kale) *5609 (Z), *5626 (M), 5638-5639, *5639 (BQ), *5643, 5643, 5648, 5660/5661 (D),

Herāt (Herat, Afganistan'da bir şehir) 4287 Herāt, Z Herāt, M Hirā

Heraḳlī (Heraclea Pontica [Karadeniz Ereğli]?) Eklenti 12: 18

Ḥicāz (Hicaz, Arabistan'da kutsal şehirlerin bulunduğu bölge ve bir musiki makamı) 1948, 6631, 6972, *8009 (B), *8057, 8057, *8182, *8288, *8293 (Z) | Eklenti 15: 24

Hind, Hindūstān, Hindī, Hindū (Hindistan, Hintli) 68, 1117, 1118 (D), 1732, *1934, 1970, 1974, *1975 (D), 1976, *1977 (QZ), *1997 (Q), 2010, 2015 (DMZ), *2018 (Z), *2023 (BHQ), *2024 (D), *2028 (D), *2032 (D), *2053 (D), *2076 (Q), *2092 (D), *2153 (D), *2154 (Q), 2154, *2214 (Q), 2240, 2528-2529, *2536 (Q), 2820, *2824 (D), 2826, *2855, 2859 (Q), 2860-2861, 2882, 2885, *2949, 2971, *2984 (M), 2984, 2988, 2990, 2992, 3029, 3035, 3050, *3068, *3087 (BQ), 3087, *3228, *3272, 3485, 3537-3538, 4498, 4548-4549, 4569, 4577, 4848, 4849 (DZ), *4853 (Q), 7226, 7281-7282, 7512, 7836 | Eklenti 7: 115; Eklenti 12: 4, 7

Ḫing-i Put (Hing-put "Beyaz Put," Keşmir'in putu) Eklenti 7: 72

Hirmān (Piramitler; ayrıca bkz. Ehrām) 4313 (D Hirmān, Z Hermān)

Hişām (Hişam ibn Abdülmelik, Emevi halifesi) *6771 (Z), *6772, 6772, 6776 Hişām, HZ Hüşām

Ḫıṭā, Ḫıṭāy (Hıtay, Çin; ayrıca bkz. Çīn) 1117; 3542 Ḫıṭā, DZ Ḫoten; 3609 (AMZ), *3705 (D); 6810 ABD Ḫaṭā, CHMZ[Q?] Ḫıṭā; 6811 Ḫıṭā, B Ḫaṭā; *6825 (D); 6825 Ḫıṭā, A Ḫaṭā

Ḫıżr (Hızır, Abıhayat içen peygamber ve İskender'in rehberi) 78, *608, 608, *620, *651, *680 (M), 680, *681; 683-686 Ḫıżr, M Ḫażr; 904, 3325, 5795, 6092, 6530, *7871, 7870/7871 (D); 7888 Ḫıżr, M Ḫażr; 8375, 8474, 8477, 8480, 8508, 8521 | Eklenti 3: *1, 13; Eklenti 7: 4, 6-7

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ḫorāsān (Doğu İran'da Horasan bölgesi) *4144 (D), 4144, 4286, 6627/6628 (DZ), 6718, 6801 (DZ), 6809, 6833, 6973, 6993, 7067, 7133, 7340 | Eklenti 12: 10, 14

Ḫorezm – bkz. Ḫʷārezm

Ḫoten (Doğu Türkistan'da Hoten kenti) 1785, 3539 (Z), 3542 (DZ), 3548, 3587, *3705 (D), 5481,

Hūd (Yahudi; ayrıca bkz. Yahūd) 6316

Ḥudeybiyye (Hudeybiye, Mekke yakınlarında) | Eklenti 15: 12

Hülāgū (Hülagu, Bağdat'ı fetheden Moğol fatih ve İlhanlılar'ın ilk hükümdarı) *7140 (B Hülāv) 7141, *7142; *7177 Hülāgū, B Hülāv; 7177 Hülāgū, B Hülāvu

Ḫurdād (Hurdad, güneş takviminde üçüncü ay) Eklenti 7:134

Ḫurremī (Hurremilik, el-Mu'tasım zamanında mezhepçi bir grup) 6954 ACM Ḫurremīler, B Cermīler, H Cürremīler, QZ Cürhemīler, D Ḫāricīler; *6955 Ḫurremiyān, B Cürhemiyān

Ḫurşīd (Hurşid, Cemşid'in sevgilisi) 1338, 1374, 1931, 5417

Ḫusrev-i Pervīz, Ḫusrev (Husrev Perviz, II. Hüsrev, Sasani hükümdarı) 1003, 1334, 1558, *5988, 5988, *6043 (BM), 6043, *6044, 6045, *6049, 6049, 6319-6320, 6327, 6329, 6331, 6626,

Hūşeng (Huşeng, İran hükümdarı) *5098, 5098, 5123-5125,

Ḫuẕābende [DQ Ḫudābende] Muḥammed, Muḥammed Ḫān (Muhammed Hudabende, İlhanlı hükümdarı; ayrıca bkz. Ḫar-bende) 7267, *7285, 7285, 7291,

Hümāy, Hümā (Hüma, İran kraliçesi, Behmen'in kızı) *5757 Hümāy, H Humāyūn; 5757-5758, 5761-5762,

Hümāy (Hümāyūn'un sevgilisi) 1337

Hümāyūn (efsanevi âşık) 1337

Hümāyūn-nāme (mesnevi) 1337

Hürmüz (İran'da bir şehir) 1356

Hürmüz (I. Hürmüz, Sasani hükümdarı) 5817, 5828, *5851, 5851-5852, *5852 (DQ), 5857, *5867, *5868 (Q),

Hürmüz (IV. Hürmüz, Sasani hükümdarı) 5977-5978, *5989 (H)

Ḥüseyn (Hüseyin, Hz. Muhammed'in torunu, Kerbela şehidi) 6584, 6686

Ḥüseyn Ḫān – bkz. Şeyḫ Ḥüseyn

ʿIrāḳ, ʿIrāḳeyn (Irak) 2794, 5328, 6718, 6840, 6918/6919 (DQZ), 6972, 7133 | Eklenti 12: 9

Isra Geçe / Isra Yaḳa (Asra Geçe / Asra Yaḳa, Gelibolu Boğazı'nın Trakya tarafı) *7630, 7637, *7708

Işfahān, Ṣıfāhān (Isfahan, İran'da bir şehir) 2794, 5265, 6993, 7457 | Eklenti 7: 75

Işfahānī (bir musiki makamı) 1948

Iṣṭaḫr (Istahr, İran'da bir şehir) 6654 Iṣṭaḫr, CH Aṣṭaḫr

ʿIşḳ-nāme (mesnevi) 1930

İblīs (İblis, Şeytan) 747, 2354, 2520, 2831, 4109, 5177, 5179, 5213, 8718

İbni Müslim – bkz. Ebū Müslim

İbni Zeyd-i Cürcānī (?) 6991 (DZ)

ʿĪsī (Hz. İsa) 8, 36, 78, 270, 453, 920, 1377, 2030, 2133, 2355, 2766, 2770, 2972, *5812 (Q), *5813 (D), 5813, 6163, 6483 | Eklenti 1: 88, 240

İbrāhīm, Birāhīm (Hz. İbrahim; ayrıca bkz. Ḫalīl) 17-18, *5325 (D), 5514, 5522, 5606; 5608 İbrāhīm, AQ Birāhīm; 6069, 6176, 6851/6852 (DZ), 7276, *8199, *8221 (Z)

İbrāhīm-i Mehdī (İbrahim ibnü'l-Mehdi, Abbasi şehzadesi) *6942; 6942 İbrāhīm-i Mehdi, DQZ İbrāhīm bin Mehdī

İbrāhīm bin Velīd, Birāhīm bin Velīd (İbrahim ibnü'l-Velid, Emevi halifesi) *6785 (DZ), 6785, *6786, 6792

ʿİbrī (İbranice) 5102

İdrīs (İdris Peygamber) 5073, *5165, 5165, 5168 | Eklenti 1: 113, 362

Īlāḳ (bir ırmak) Eklenti 7: 41

ʿİmlīḳ (Amalekliler) 7720, 7755

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İmrūs – bkz. Emīrūs

İncīl (İncil, Yeni Ahit) 6176,

İpsala (Ipsala, Trakya'da bir ilçe) 7652 Vize

Īrān, Īrānī (İran, İranlı; ayrıca bkz. ʿAcem) 319, 389, *918, 936, 1070, 1116, 1260, 1354, 1712, 1955, 2885, 2997, 4056, 4076, 4099, 4389, 5310, 5385-5386, 5393, 5401, 5405, 5407-5408, 5412, 5420, 5443, 5477, 5535, 5539-5540, 5584, 5625, 5632, 5649, 5651, 5661, 5666, 5689/5690 (DQZ), 5808, 5836, 5839, 5887, 5899 (DZ), 5907, 5963, 5978, *6055, 6319, 6628, 6989, 7033, 7123, 7141, 7185, 7385, 7482, 8541 | Eklenti 14: 6, 14; Eklenti 15: 24

Īrec (İranlı kahraman) 728 (M), 855, 5048, *5325 (Z), *5326, 5328, 5333-5335, 5342,

İrem (antik Arap kenti ve ʿĀd kavmi zamanında yapılan bahçe) 2101, 4972

İsfendiyār (İranlı kahraman) 334, 510, 849, 1004, 1046, 1075, 1077, 1709-1710, 1712, 4306, 4584, 5610, *5626 (M), 5627, 5636, 5638, *5639 (BQ), *5643, 5660/5661 (D), *5664, *5665 (Z), 5682, 5686, 5699, 5701, 5703, *5727, 5738,

İsḥāḳ-ı Semcūr (Keşmir hükümdarı) Eklenti 7: 79

İskender, Sikender, İskenderī (İskender; ayrıca bkz. Ẕü'l-ḳarneyn) *307, *466, *471 (M), *482 (D), *545, 549, 551, 557, 563, *575, 577, *586, *596, *608, *686 (D), 686, *687, *689 (Q), *878, 891, 893, 896 (D), *898 (D), *918, 945, *993, *1006 (Q), *1007, 1014, *1023 (Q), 1031-1032, *1036 (M), *1037, *1038 (Z), *1039 (Q), 1039, 1056, 1062, 1082, *1099, 1112, *1113 (M), 1113, 1137, 1140, 1178, *1183 (Z), 1223, 1256, 1284, 1300, *1331, *1339 (A), *1340, 1354, *1392, 1393, *1434, 1462, *1463, 1484, *1559 (Q), *1581 (C), *1582, *1601 (DQ), 1637, *1643 (DQ), *1659 (DQ), 1715, 1719, *1723 (D), *1724 (HQ), 1729, 1734, 1736, 1740, *1779 (B), *1796 (BDH), *1811 (H), *1812 (BDQ), *1820 (Q), *1838 (BH), *1845 (DQ), *1875 (DQ), *1881 (Q), 1898, 1913-1914, 1919, *1934, *1950 (Z), 1950, 1955, 1968, *1975 (D), *2018 (Z), 2019, *2053 (D), *2067 (D), *2077 (Z), *2084 (M), 2091, *2092 (D), 2099, *2137 (D), *2153 (D), *2154, *2160 (M), *2164, *2183 (M), *2214 (Q), *2236 (DH), *2249, *2357, *2445, *2498 (D), *2535 (Z), *2536, *2752, *2758 (Q), 2775, *2786 (BQZ), 2786, *2787, *2820, *2824 (D), *2855, 2862, *2949, 2956-2957, 2971, *298 (DMQ), *2985, 3008, *3068, *3087 (BDQ), 3163, *3228, *3248, *3265, *3290, 3297, *3316 (MQ), *3317, *3320, *3320, *3334, *3401, *3410, *3411 (H), *3420 (BHMQZ), *3434 (Q), *3461, *3483, *3507, *3535 (DHMQ), *3536 (BZ), 3536, 3544, 3548, 3559, *3589, 3589 (B), *3608, *3609 (DZ), *3615 (AMQ), *3705, 3747, *3769, *3780 (M), *3840, *3850 (D), *3877 (D), *3885 (HM), *3927, 3966, *4016, 4053/4054 (D) 4054, *4055, 4097, 4113, *4114, *4144, 4145, 4159, *4173 (Q), *4174, *4212 (M), 4237, 4240, *4247, *4295 (QZ), *4296, 4305, 4308, *4313, *4333 (Q), *4356 (Z), *4357 (BHQ), *4358, 4387, 4390, *4444, *4453 (Q), 4526, 4530, 4536, *4540 (M), *4544 (Q), 4546, 4569-4570, 4633/4634 (Q), 4634/4635 (D), 4673, 4697-4698, 4703, 4707, *4728 (M), *4734 (Q), 4736, 4768, 4781, *4803, *4855 (DZ), *4891 (Q), 4906, 4921, *4933 (Z), 4936, 4947, 4969, *5011, *5038 (DM), 5039, 5640, 5786, *5790 (D), *5812, 5835, 6092-6093, 7247, 7870, *7871, 7871, *8009, *8056 (Q), 8056, *8057, *8063 (D), *8064, *8110, *8132 (Z), *8133, *8182, *8199, *8222, *8229 (D), *8230, *8288, *8293 (DQZ), *8315, 8327, *8344, 8344, *8376 (DZ), *8377, *8433, *8434 (BZ), 8441, *8585, *8501 (DM), *8502, *8518 (DZ), *8519, *8520, *8528 (QZ), *8529, *8530 (D), *8542, 8548, 8552, *8553, 8555-8556, *8596 (BDHZ), 8600, *8613 (DZ), *8625 (DZ), *8626, *8627 (C), 8636-8637, *8640 (D), *8641, *8673, *8679, 8705, 8732 | Eklenti 2: 19; Eklenti 7: 12, 14; Eklenti 9: *15 (M)

İskender Boğazı (Cebelitarık Boğazı) 4773

İskender-nāme, Sikender-nāme (mesnevi) 291, *8729 (M), 8729, *8730, *8736 (A) | Eklenti 2: 18

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

İskenderiyye (Mısır'da İskenderiye) *4356 (DZ), *4357 (BHQ), *4358, 4361, *4378, 8605

İskenderūs (İskender'in oğlu) 8373 İskenderūs, M İskenderūş; 8576, *8679,

İslām 3965, 4385, 4391, 6314, 6363, *6628 (D), 6631, 6832/6833 (DZ), 6858, 6885, 6892, 6919, *7121 (Z), 7123 (BD), 7255

İsmā'īl (Hz. İsmail) Eklenti 1: 80, 349

İstanbul Eklenti 12: 18

İzniḳ (İznik, Anadolu'da bir ilçe) 7591, 7615

Ka'be (Mekke'de bulunan Kâbe) 1941, 4302, 6097, 6099, 6103, 6108, 6487, 6558, 6875, 8059, 8132, *8133 (M), 8136 | Eklenti 1: 13, 235

Kābil, Kābilistān (Kabul, Afganistan'da bir şehir ve bölge) 1355 (Q), 1356, 1389; 5425 BCHMQ Kābil, A Kābūl, D Bābil; 5425 | Eklenti 12:8; Eklenti 16: 2

Ḳader-ḫān (Karahanlı sultanı Kadır Han) 5033

Ḳādir, el-Ḳādir Bi'llāh (el-Kadir, Abbasi halifesi) *7068 (DZ), 7068, *7069, *7070 (M), 7074

Ḳāf (efsanevi dağ) 1359, 2838, 4553, 7710

Ḳāhir, el-Ḳāhir Bi-emri'llāh (el-Kahir, Abbasi halifesi) *7027 (DZ), 7027, *7028

Ḳāhir [Ẓāhir biçimi yanlış], el-Ḳāhir Bi-emri'llāh (ez-Zahir, Abbasi halifesi) *7112, *7113 (BD), 7113

Ḳaḥṭān (Arap kabilesi) 8188 (DQZ), 8184, 8186, 8188

Ḳalender (Haydari kalenderleri, bir sufi grubu) 4301

Ḳanderūş (Ḳaydāfe'nin oğlu) 4601 Ḳanderūş, B Ḳandürūş; 4604 Ḳanderūş, B Ḳandürūs; 4622 Ḳanderūş, BC Ḳanderūs; 4634, 4637-4638, 4637/4638 (DZ), 4640-4641, 4645,

Ḳara Yūsuf (Karakoyunlu hükümdarı) 7534

Ḳaraman, Ḳaramanī, Ḳaramanlu (Anadolu beyliklerinden biri) *7694, 7694, 7703, 7705, 7801

Ḳāren (İranlı kahraman) 5382

Ḳārūn (Hz. Musa'nın düşmanı, hazine sahibi) 2355, 2519, 2766; 5382 ACD Ḳāren, BH Ḳārūn, QZ Ḳārun

Ḳasṭamoniyye (Kastamonu, Anadolu'da bir şehir) 7800 Ḳasṭamoniyye, B Ḳasṭamoni

Ḳaṭrıyye – bkz. Maṭrıyye

Kāve (Kava, Ḍaḥḥāk'ın katili) 5265, 5270, 5275, 5278

Kāvūs – bkz. Keykāvūs

Ḳaydāfe [HMZ Ḳayẓāfe] (Mağrip kraliçesi) *4444, 4519, *4520 (AQ), 4521, 4526, 4530, 4532, 4537, *4540 (M), 4540-4541, *4544 (Q), 4555, *4556 (Q), 4583/4584 (DHQZ), 4591, *4592 (M), 4625, 4633/4634 (Q), 4634/4635 (D), 4635, 4637, 4637/4638 (DZ), 4640-4641, 4645, 4649, 4652, 4658, 4668, 4672, 4680, 4686, 4690, 4692, 4695, 4704, 4716, *4728 (M), *4734 (Q), 4759, 4764, 4767, 4777, 4779-4780, 4827-4828,

Ḳāyim, el-Ḳāyim Bi-emri'llāh (el-Kâim, Abbasi halifesi) *7074 (DZ), 7074, *7075

Ḳayṣer (Kayser, Sezar, Roma veya Bizans imparatoru) 246, *317 (Q), 331, 338, 349, 356, 366, 369, 374-375, 7692 | Eklenti 14: 6, 11-12

Ḳayṭafūn (İskender'in takma adı) 4697 CHM Ḳayṭafūn, B Ḳayṭufān, A Ḳayṭuġan, D Ṭāyġūn

Kāẓıme (Arap kabilesi) 5889/5890 (DZ), 5892 Kāẓıme, HM Kāẓım

Kelīm (Hz. Musa; ayrıca bkz. Mūsī) 810, 1343, 2448, 2450, 5365, 5588-5589, 6034, 6483, 7175 | Eklenti 1: 128, 172, 179, 240, 462

Kemāl (Türk şair) 454

Ken'ān (Kenan, Filistin) 5049

Kerbelā (Irak'taki Kerbela kenti) 6686

Kevṣer (Kevser, Cennet'te bir ırmak) 483, 2041, 2790, 3598, 4358, 7532 | Eklenti 6: 14

Keyd (Hint hükümdarı) 1974, *1975 (D), *1977 (QZ), 1979, *1997 (Q), 1998, 2006, 2014 (DMZ), 2016, *2018 (Z), 2018, *2023 (Q), 2030, 2049, 2053-2054, 2076, *2077

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

(Z), *2084 (M), 2091, 2099, *2154 (Z), 2241-2242, 2820, *2824 (D), 2826-2827, 4583/4584 (DHQZ),

Keyḫusrev, Key (Keyhüsrev, İran hükümdarı; ayrıca bkz. Ḫusrev) 1002, 1018-1020, 1048, 1072, 3088, 4585, 5047, 5487, *5491 (MQ), 5491, *5492, 5540, *5542 (BDMQ), 5542, *5544, 5549,

Keykāvūs, Kāvūs (Keykavus, İran hükümdarı) 852, 3417 (BMQ - error for Lenkāvūs), *4054 (D), *4055 (M), 4056, 4070, 4079, *4081 (M), 4081, 4089, 4149, 4584, 5420, *5421, 5421, 5431, *5447, 5448, 5457, 5491, *5492, 5498, 5502, 5504, 5513, 5531-5532, 5535, *5539 (Z), 5540-5542, 5544, 5737,

Keyḳubād (Keykubad, İran hükümdarı) 1072, 4054, *5415, 5415, 5419, *5421, 5923,

Keyūmerṯ (Keyumers, ilk İran hükümdarı) *5078, 5078, 5087, 5092

Ḳıbcaḳ (Kıpçak, Cengiz'in oğlu) 7139 CDM Ḳıbcaḳ, AH Ḳubcaḳ, B Ḳıfcaḳ

Ḳımr (Cebelü'l-Kamer "Kamer Dağı," Nil'in efsanevi kaynağı) 4337 AB Ḳımr, DH[Q?] Ḳamr, C Ḳamrı, Q Ḳumrı, Z Ḳamu

Kirmān (İran'da bir şehir) Eklenti 12: 8

Kisrī (Kisra, I. Hüsrev Nuşirevan; bkz. Nūşīrvān) 374, 5817, 5829, 5974, 6113,

Kīş (Basra Körfezi'ndeki Kiş kenti) 1731, 6993

Kişmīr (Keşmir) 1117, *3840, 3840, *3850 (D), *3877 (D), *3885 (D) | Eklenti 7: 70

Ḳonya (Konya) 7571; 7801 Ḳonya, D Ḳoniya

Köpriḥiṣār (Anadolu'da bir kasaba) 7589 ACDHM Köpriḥiṣār, BƷQ Köprühiṣār

Kūfe (Irak'taki Kufe kenti) 6843 (DZ)

Kuhistān (Doğuda bir ülke) 6973 ACHM Kuhistān, H Kuhüstān;

Ḳubād (I. Kubad, Sasani hükümdarı) 2866, 2957, 4936, 5922, 5932-5933, 5945, *5948, 5948, *5949 (M), 5957,

Ḳuds (Kudüs; ayrıca bkz. Beytü'l-Maḳdis) 5587, 6375, 6377, 6487, 8198, *8199 (BD), *8221 (Z) | Eklenti 1: 65

Ḳuds (cennet) 563, 2558, 3688, 4238, 5570, 7136 (D), 7966 (DZ), 8140 | Eklenti 1: 263, 265, 298, 343, 466

Ḳulzüm (Kulzüm, Kızıldeniz) 4848 Ḳulzüm, HM Ḳurzüm, D Banṭas, Z Nīṭıs; 4553, 4848 | Eklenti 12: 2, 6

Ḳūmus (İran'daki Kumus kenti) *8542, 8542

Ḳur'ān (Kur'an) 914, 2510, 2778, 5990, 5996, 5998, 6004, 6007, 6194, 6196, 6357, 6800, 7556, 7856, 8008 | Eklenti 1: 6, 8, 285, 481; Eklenti 15: 27

Ḳureyżā (Kureyza, Hz. Muhammed zamanında Medine'de bir kabile) 6312

Larende (Anadolu'da bir kasaba) 7801 Larende, Q Larendin

Lāz (Laz-ili, Sırbistan) 7629, 7772-7773, *7774

Lenkāvūs (Doğu denizlerinde bir ada) *3417 (DZ); 3417 ADHZ Lenkāvūs, C Lenkāvüs, BMQ Keykāvūs

Leylī (Leyla, Mecnun'un sevgilisi) 1336, 1547, 1549, 1762, 1764, 1847 (Q), 1848, 1928

Lūṭ (Lut, Hz. İbrahim'in yeğeni) 729

Lührāsb (Lohrasb, İran hükümdarı) 1047, 4585, 5409 (M), 5584-5585, 5552, *5584, 5584, *5585 (Q), 5585,

Māçīn (Maçin, Çīn ile eşleştirilen Doğu ülkesi) 1116

Maġrib, Maġrib-zemīn (Mağrip, Batı) 1117, 1199, 4031, *4444, 4520-4521, 4528, 4532, 4536, 4538, 4547, 4578, 4586, 4596, 4669-4670, *4755 (Q), 4775, *4777 (D), 4832, 4851, 5327, 8656 | Eklenti 7: 30; Eklenti 12: 3; Eklenti 15: 22

Maġrib deŋizi (Atlas Okyanusu) Eklenti 12: 21

Māhār / Māhyār (Dara'nın katilleri) *1210 (Q), *1211, 1211; 1247 Māhiyār, A Māhyār; 1251 Māhyār, Z Māhiyār

Māhiye (Mahiye, III. Yezdigirt'in katili) 6627/6628 Z Māhiye, D Māhuye

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Maḥmūd (Gazne Devletinin hükümdarı) 1765, 1773

Maḥmūd (Hz. Muhammed) 6010, 6061 | Eklenti 1: 115

Mālik, Mālik-i ṭāmū (Cehennem'i idare eden melek) Eklenti 1: 363, 366

Mānī (zındiklerin lideri ve efsanevi nakkaş) 1786 (H), 4528, *5846 (M), 5846, 5853, 5867 (DZ), 6327,

Manṣūr (Hallac-ı Mansur, meşhur sufi ve şehit) 1534

Manṣūr-ı Devānıḳī (Ebu Cafer el-Mansur'un lakabı) 6869

Maşrıḳ (Maşrık, Doğu; ayrıca bkz. Ḫāver) 1737, 3540, *3705, 4031, 4538, 4547, 4833, 6960, *8344, 8656 | Eklenti 12: 4, 13; Eklenti 15: 22

Maṭrıyye (Mısır'da bir su menbaı) 4353 ACHMZ Maṭrıyye, BDQ Ḳaṭrıyye

Māvere'n-nehr (Maveraünnehir) 6991

Māzenderān (Mazenderan, Doğu ülkesi) 4060, 4072, 4075, 4086, 4235

Mecnūn (Mecnun, efsanevi âşık) 1336, 1546-1549, 1694, 1761, 1847, 1848 (H), 1928

Me'cūc – bkz. Ye'cūc

Medāyin (Medayin, Ctesiphon, Sasanilerin başkenti) 394, 397, 1119, 1297, 6649,

Medīne, Medne (Medine) 6216-6217, 6226, 6646

Mehdī (el-Mehdi, Abbasi halifesi) *6870 (DZ), 6870 (DZ), *6871 (MQ), 6871, *6872, 6877, 6894-6895

Mekke (Mekke; ayrıca bkz. Ṭaybe) 6095, 6139, 6148, 6214, 6216, 6249, 6253, 6258, *6316, 6316, 7279, *8057 (D), 8166, 8181, *8182 (BQZ) | Eklenti 1: 50

Mekrān (Doğu ülkesi) 3540 AC Mükrān, BDHMZ Mekrān

Melik Eşref (Çobanoğulları hükümdarı) *7386, 7386-7387, *7387 (Q), 7395, 7403-7404, 7407, 7411-7412, *7412, 7419, 7422

Melikşāh (Anadolu Selçuklu sultanı) 8734

Me'mūn (el-Me'mūn, Abbasi halifesi) 6929, 6932, 6936, *6947 (DQZ), 6947, *6948,

Menteşe (Anadolu beyliklerinden biri) 7799

Menūçehr (Minuçehr, İran hükümdarı) 5160-5246 (also 509) A Menūçihr, B Menūçehr; 5359 ABCH[Q?] Menūçehr, DM Menūçihr; 5335, 5339, 5343, *5359, 5359 Menūçehr, BDZ Menūçihr; 5363, 5369, 5370-5371, *5384 (B), 5388,

Merv (Türkmenistan'da bir şehir) 4287, 6800, 6809, 6890 (DZ)

Merve (Mekke'de Merve tepesi) 8138-8139

Mervān-ı Ḥakem (I. Mervan ibnü'l-Hakem, Emevi halifesi) *6712 (DZ), *6712, 6712/6713 (DZ), *6716, *6732 (Q)

Mervān-ı ḫar (II. Mervan, Emevi halifesi) 6793, *6794, 6795, 6832, 6847

Mervānī – bkz. Āl-i Mervān

Meryem (Hz. İsa'nın annesi) 2133

Mescid-i Aḳṣā (el-Mescidü'l-Aksa, Kudüs'te Aksa Camii) 6013 (B), 6377, 6487, *8221 (D), 8221, *8222, *8230

Meṯnevī (Mesnevi, Rumi'nin şiirleri) 2803/2804 (H)

Mezdek [M Müjdek] (İranlı bir mezhep kurucusu) *5952, 5952, 5962

Mıġalḳara (Malkara, Trakya'da bir ilçe) 7652 CH*EG* Mıġalġara, D*F* Muġalġara, A*IJ*M Mıġalḳara, B Muġlaġra

Mışr, Mışrī (Mısır, Mısırlı) 892, 934, 991/992 (D), 1301, *4247, 4270, 4292, 4295, 4347, *4348 (BQ), 4350, 4356, 4359, 4541, 4577, 5040, 5871, 5918, 6631, 6650, 6850, 6861 (DZ), 7226, 7816-7817, *7817 (D), *8288 (M), *8293 (DQ), 8293, 8294 (M), 8579, 8602-8603, 8625 | Eklenti 12: 3, 9; Eklenti 15: 24

Mihrāc Ḫān (Mihrac Han, hükümdar) 1118, 1200

Mihrān (Hintli bilge) 1979-1980 Mihrān, A Mehrān; 2054, *2067 (D), 2067

Mihrbānū (M) – bkz. Şehrbānū

Mīkā'īl (melek) Eklenti 1: 163

Mildenī (Melitene, Malatya) 7824 Mildenī, M*I* Meldenī, Q Medenī

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mīr Süleymān, Mīr Sülmān, Emīr Süleymān (Osmanlı şehzade) 5740-5741 Mīr Sülmān, H Mīr Süleymān, Q Süleymān; 6613CQ Mīr Süleymān, A Mīr Sülmān; *7834; 7834 A Mīr Sülmān, B Mīr Sülmen, CDHMQ Mīr Süleymān; 7849 AB Mīr Sülmān, CDHMQ Mīr Süleymān | Eklenti 2: *19 (Q)

Mīrāvūs (Yunanlı bilge) *8665, 8665 Mīrāvūs, Z Mīrāvus, H Mīrādūs, Q Mīrūs

Moġol (Moğol, Moğollar; ayrıca bkz. Tatar) *7123, 7541

Muʿāviye (I. Muaviye, Emevi halifesi) 6655; 6666 Muʿāviyye, BM Muʿāvye; 6676 Muʿāvye, H Muʿāviyye, D Maʿāviye, Q Muʿāvī; *6678; 6678 ACHM Muʿāviye, D Maʿāviye; *6683, *6684 (M)

Muʿāviye (II. Muaviye, Emevi halifesi) *6689 (DZ), 6689, 6851

Muḥammed (Muhammed Peygamber; ayrıca bkz. Aḥmed, Maḥmūd, Muṣṭafā, Nebī, Resūlu'llāh, Faḫrü'l-enām) 240, 5316 (M), *5965, 5965 (DZ), *5966 (M), *5989, 5989, 6010, *6011 (A), *6058, 6061, 6187, 6191, 6482-6483, 6561, 6628, 7655, 7763, 7852 | Eklenti 1: 115, 467; Eklenti 15: 11

Muḥammed Ḫān – bkz. Ḫuẕābende

Muḳannaʿ (el-Mukanna, Abbasilerin ilk döneminde mezhep kurmak isteyen muhalif ve asi) 6890 (DZ)

Muḳtedir, el-Muḳtedir Bi'llāh (el-Muktedir, Abbasi halifesi) *7022 (DZ), 7022, *7023, 7027 (DQZ)

Muḳtedir [doğrusu: Muḳtedī], el-Muḳtedir Bi'llāh (el-Muktedi, Abbasi halifesi) *7081(D), 7081, *7082

Muntaṣır (el-Muntasır, Abbasi halifesi) 6970, *6975 (DZ), 6975, *6976 (M), 6976 (DQZ), *6977

Murād, Ġāzī Murād (I. Murad, Osmanlı sultanı; ayrıca bkz. Ġāzī Ḫān) 5036, 6613, *7672 (Q), *7672, 7672, 7686, *7694, 7698, *7708, 7767, *7774, 7774, *7790 | Eklenti 2: 3

Murtażā (Hz. ʿAlī'nin lakabı) *6639

Mūsā, Mūsī, Mūsevī (Hz. Musa, Musevi; ayrıca bkz. Kelīm) 12, 456, 920, 1377, *5359 (Q), 5363, 6163, 6548, 6950 | Eklenti 1: 128, 172, 462, 468-469, 472, 474, 476

Muṣṭafā (Hz. Muhammed) *240, 240, 265, 1826, 1895, 1896 (BHQ), 2780, 4989, *5965 (A), *5989 (A), 6007 (D), *6011 (A), 6186, 6723, 6755, 6832/6833 (DZ), 8730 | Eklenti 1: 464

Muʿtaṣım, Ebū-İsḥāḳ Muʿtaṣım (el-Mu'tasım, Abbasi halifesi) 6953 Bū-İsḥāḳ; *6954 (M Ebū-İsḥāḳ, Q Muʿtaṣım), 6954 (DQZ), 6956, 6956/6957 (B)

Muʿtaṣım [doğrusu: Müstaʿṣım], el-Muʿtaṣım Bi-emri'llāh (al-Mustaʿsim, Abbasi halifesi) *7118 (D Muʿtaṣım Bi'llāh), 7118, *7119, 7135

Muʿtemid [Z Muʿtemed] (el-Mu'temid, Abbasi halifesi) 6988-6989, *6989, 6989, 6995,

Muʿteżid, el-Muʿteżid Bi-ʿavni'llāh (el-Mu'tadid, Abbasi halifesi) 6995 Muʿteżid, Z Muʿteṣad; *6996

Muʿtezz, el-Muʿtezz Bi'llāh (el-Mu'tezz, Abbasi halifesi) 6971, 6982 (DQZ), *6983 (D), 6983, *6984

Muṭīʿ, el-Muṭīʿ Li-emri'llāh (el-Muti', Abbasi halifesi) *7054 (D Muṭīʿ Bi'llāh, Z Muṭīʿ Emri'llāh), 7054, *7055

Muẓaffer (Şerefeddin Muzaffer, Muzafferilerin kurucusu) 7436, 7439, 7455-7456, 7459

Mü'eyyed (el-Müeyyed, Abbasi şehzadesi) 6970

Mühtedī, el-Mühtedī Bi'llāh (el-Mühtedi, Abbasi halifesi) *6986 (D), 6986, *6987

Müktefī, el-Müktefī Bi'llāh (el-Muktefi, Abbasi halifesi) *6998 (DZ), 6999, *7000, 7014, 7016

Mürre (Amine'nin babası) 6072

Müstaʿīn, el-Müstaʿīn Bi'llāh (el-Müsta'in, Abbasi halifesi) *6980 (DZ), 6980, *6981

Müstanṣır Bi'llāh (el-Müstansir, Abbasi halifesi) *7112 (D),

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

Müstażī, el-Müstażī Bi-envāri'llāh (el-Müstadi, Abbasi halifesi) *7103 (D el-Müstażī Bi'llāh), 7103, *7104

Müstekfī, el-Müstekfī Bi'llāh (el-Müstakfi, Abbasi halifesi) *7041, 7041, *7042 (B), 7052

Müstaẓhir, el-Müstaẓhir Bi'llāh (el-Müstazhir, Abbasi halifesi) *7085 (D), 7085, *7086

Müstencid, Müstencidun Bi'llāh (el-Müstencid, Abbasi halifesi) 7091, *7092, 7102/7103 (DZ)

Müsterşid, Müsterşidun Bi'llāh (el-Müsterşid, Abbasi halifesi) *7088, 7089, *7090

Mü'temen, Mü'temen Bi'llāh (el-Mü'temin, Abbasi şehzadesi) 6929, 6932 Mü'temen, Z Mü'temin; *6932 (D)

Mütevekkil, el-Mütevekkil 'Ala'llāh (el-Mütevekkil, Abbasi halifesi) *6966 (D el-Mütevekkil Bi'llāh) 6966 (DQZ), *6968

Müttaḳī, el-Müttaḳī Bi'llāh (el-Müttaki, Abbasi halifesi) *7035 (DZ), 7035, *7036, 7102/7103 (D)

Müvellih (Sidi Müvellih, Delhi Sultanlığı'nın büyük sufisi) 4301

Naṣārā (Hristiyan; ayrıca bkz. Tersā) 6316, 7159

Nāṣır, Nāṣıru'd-dīn Bi-emri'llāh (el-Nasir, Abbasi halifesi) 7108, *7109, 7109, 7113

Naẓīr (Hz. Muhammed zamanında Medine'de bir kabile) 6311

Nebī (Muhammed Peygamber) Eklenti 1: 4, 453, 496

Necāşī (Necaşi, Hz. Muhammed zamanında Habeşistan hükümdarı) *6334, 6336

Necd (Arabistan'da bir bölge) Eklenti 12: 6

Necd-i Ġūr (bir ülke) Eklenti 7: 56

Nehāvend, Nihāvendī (Nihavend, İran'da bir kent) 6650 Nehāvend, Z Nihāvend; 6835 (DZ)

Nemrūd (Nemrud, Babil hükümdarı) 17, 813, 5511, 5513-5514, 5541

Nemūr (Endülüs'te bir dağ) Eklenti 7: 138

Nerīmān (Neriman, İranlı kahraman) 4032, 5206, 7622

Nersī (Sasani hükümdarı) 5873 (DZ); *5882 A Pürsī, B Pürs, CH Bürsī; 5882 ACH Bürsī, B Pürsī, M Nerse, DQ Nersī; *5887 AB Pürsī, C Bürsī; 5887 AB Pürsī, CH Bürsī, M Ners

Nīl (Nil nehri) *4333, 4333, 4343, 4347 | Eklenti 12: 3, 6

Nīmrūz (Doğu'da bir ülke, Sīstān ile aynı) 1355, 1388, 1505

Niẓāmī (İranlı şairi) 1926, 4965/4966 (D)

Nūder [BMZ Nūẕer] (İran hükümdarı) *5372 (DZ); 5372 CDQ Nūder, BMZ Nūẕer, H Nūdür, A Tūder; *5373, *5384; 5385 CDQ Nūder, BMZ Nūẕer, H Nūdür, A Tūẕer; 5390 CQ Nūder, BM Nūẕer, H Nūdür, A Tūder, D Tūẕer; 5393 (D),

Nūḥ (Nuh Peygamber) 729, 6069, 8505 | Eklenti 7: 9

Nūşīrvān, Nūşinrevān (I. Ḫusrev Enūşīrvān, Sasani hükümdarı, adaleti ile meşhur; ayrıca bkz. Kisrī) 4217 Nūşinrevān, D Nūş-ervān, HZ Nūşirevān, Q Nūşīrevān; *5958 Nūşīnrevān, D Nūşi'r-revān, MZ Nūşīrvān; *5976 Nūşirvān, BH Nūşīnrevān, D Nūşi'r-revān; 5958 Nūşīnrevān, H Nūş-i revān, M Nūşrevān, Q Nūşīrevān; *5959 (Q Enūşīrvān); 5971; 5975 ACH Nūşirvān, B Nūşrāvān, M Nūşurvān; 5977, *5989 (H); 6774 AH[Q?] Nūşirvān, C Nūşirevān, M Nūşürvān, B Nūşrūvān; 6774, 7529/7530 (BH); 7820 A Nūşrivān, C Nūşirevān, BD Nūşrevān, H Nūşirvān, M Nūşürvān; 7835 Nūşīnrevān, M*I* Nūşirrevān

Oġuz (Oğuz Türkleri) 7034 (DQZ), 7065, 7124, 7570

Oḳyānūs (Okyanus, ma'mureyi kuşatan deniz) *3661 (D), 3661, *4850 (Q), 4850

Orḫan (Orhan, Osmanlı sultanı) 6613, *7593, 7593, 7602, 7618, 7622, *7630, 7637, 7666, 7670 | Eklenti 2: 3

'Oṣmān, 'Oṣmān bin 'Affān (Hz. Peygamberin arkadaşı ve üçüncü halife) 6581, *6652, 6652, 6658

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ʿOs̱mān (I. Osman, Osmanlı sultanı) *7586 (D), 7586, *7587, 7587, *7593

ʿOs̱mānī – bkz. Āl-i ʿOs̱mān

Ölceytü (Hudabende'nin kızı, İlhanlı hükümdarı) 7292-7293, *7294, 7375

ʿÖmer, ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb (Ömer ibnü'l-Hattab, Hz. Peygamberin arkadaşı ve ikinci halife) 6074, 6580, *6644, 6644, *6645 (MQ), 6646

ʿÖmer, ʿÖmer bin ʿAbdü'l-ʿazīz (Ömer ibn Abdülaziz, Emevi halifesi, adaleti ile meşhur) *6753 (D), 6753, *6755 (Q), *6772, 7605, 7809, 7835 | Eklenti 15: *34 (DZ), 34

Penc-Genc (Nizamî'nin hamsesi) 1926

Pervīz – bkz. Ḫusrev-i Pervīz

Pījen – bkz. Bījen

Pīl-ten ("Fil vücutlu," Rüstem'in lakabı) 4168

Pīrūz (I. Piruz, Sasani hükümdarı) *5924, 5924-5925, *5934, *5948,

Pürsī – bkz. Nersī

Rāminī (Doğu denizlerinde bir ada) *3284 Rāminī, B Rāminiyye, H Rāmenī; 3284 Rāminī, H Rāmenī

Raḫş (Rüstem'in atı) 4077, 4086,

Rāşid, er-Rāşid Bi'llāh (er-Raşid, Abbasi halifesi) *7095 (D), 7095, *7096

Rāyic (Rayic, Doğu denizlerinde bir ada) *3248; 3248 Rāyic, M Zābec, Z Zābiḫ; 3284 Rāyic, H Zāyic, Z Zābiḫ

Rāżī, er-Rāżī Bi'llāh (er-Razi, Abbasi halifesi) *7032 (D), 7032, *7033

Resūlu'llāh, Resūl (Muhammed Peygamber) *240 (BCH), *270, 274, *275, 722, 840, 1896, 2345, *2467 (BQ), 2476, *2478 (B), 4987, *5965, *5989, *6172, *6194, 6222, *6270, 6273, *6340, 6340, *6371, *6397, *6403, 6405, *6406, *6410, *6413, *6418, 6485, 6599, 6602, *6628 (Z), 6629, 6637, 6655, 7280 | Eklenti 1: *1, 31, *32, 33, 39, 41, 59, 63, 82, 151, 186, 218, 240, 245, 270-271, 288, 307, 316, 321, 350, 356, 361, 375, 382, 393, 433, 455, 491

Reşḫü'l-ḥacer ("Taşın Suyunu Çıkaran-cimrilik nedeniyle," Abdülmelik'in lakabı) *6716; 6716 Reşḫü'l-ḥacer, Z Resḫü'l-ḥacer, BQ Şeyḫü'l-ḥacer

Rıżvān (Rıdvan, cennette görevli melek) 7, 6421 Eklenti 1: 356

Rūfes (Yunanlı bilge) *8649, 8649 AC Rūfes, H Rūfeş, M Rūfis, BQ Rūḳaş, Z Rūneş, D Rūnes

Rūḥu'l-Emīn (Cebrail'in lakabı) 467

Rūḥu'l-ḳuds, Rūḥ-ı Ḳuds (Cebrail'in lakabı) 6291, 6390 | Eklenti 1: 28-29, 41, 49, 54, 58, 63, 256, 261, 277, 294, 306

Rūḳiyā (Rukiye, İskender'in annesi) *8552 (DM), 8555, *8625 (Z), *8626, *8627 (C), 8636-8637, *8673, *8679, 8679

Rūm, Rūmī 68, *307, *317 (Q), 326, 328-329, 331, 366, 380, 382, 394-397, 424, 545-546, 557-558, 577-578, *878 (D), 891, 991/992 (D), 996, 1008, 1012, 1048, 1061, 1064, 1114, 1119; 1137 Rūm, Z Rūma; 1138, 1171, 1179, 1198, 1212, 1301 (BDMZ), 1674), *1812 (B), 1948, 1977, 1998, 2076, 2824, 2857 (D), 2885, 2986, 2997, 3840, 4170, 4182, 4373, 4761, 4765, 4775, 4848, 5327, 5764-5765, 5871, 5904, 5918, 5963, 5979 (DZ), 6276, 6877-6879, 7179, 7315, 7349-7350, 7354, 7529, *7537 (Q), 7692, 7697, 7771, 7805, 7830, 8113, 8191, 8365 | Eklenti 7: 115; Eklenti 12: 15 (DQ); Eklenti 14: 2, 10

Rūs, Urus (Rusya) 1117, 3749, *4114, 4117-4118, 4126, 4128-4129, 4136, 4139; [M'de *ulus* için hata: 3870 ulusa, M Rūs'a; 3871 ulusa, M Urus'a] | Eklenti 12: 15 (Z)

Rüstem, Rüstemī (İranlı kahraman; ayrıca bkz. Destān, Pīl-ten, Tehemten) 335, 837, 847, 1355, 1357, 1709, 1714, 2011, 3967, 4032, 4058, 4077, 4085, 4090-4091, 4280, 4306, 5206, 5381, 5397, 5405, 5412, 5441, 5471, *5664, *5665 (Z), 5665, 5667, 5670, 5672-5675, 5683, 5687, 5689, 5694, 5698, 5701, 5728-5729, 5738, 6774, 6805, 7626

Sābnūs (Yunanlı bilge) *8669, 8669 AC Sābnūs, B Sāyinūs, H Sāniyūs, M Māyinūs, Z Ḳāniyyūs, Q Ḳānpūs, D Fāniyūn

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Ṣafā (Mekke'deki Safa tepesi) 8136, 8138-8139

Ṣaḥābe (Hz. Muhammed'in yoldaşları) 6310, 6578, 6641 | Eklenti 1: 234

Ṣaḳālib (Rusya veya Doğu Avrupa?) Eklenti 12: 21

Sām (İranlı kahraman) 1358, 2011, 4058, 4306, 4584, 5206, 5682, 6849, 7625, 7710

Sāmirī (Hz. Musa'nın düşmanı [Kur'an, 20:85]) 456

Samsun (Anadolu'da bir şehir) 7796

Ṣan'ān, Ṣun'ā (Yemen'deki Sanan kenti) 5438 Ṣan'ān, MQ Ṣan'ā; 6278 Ṣun'ā

Ṣancalı (bir deniz) Eklenti 7: 16

Ṣaruḫan (Anadolu'da bir yerleşim yeri ve beylik) 7799 Ṣaruḫan, H Ṣarusan

Sāriye (Ömer'in komutanı) 6647

Sāsān, Sāsānī (Sasaniler) *5837, 5837

Sāve (İran'da Save gölü) 6113

Seffāḥ (el-Seffah, Abbasi halifesi) 6843 Seffāḥ-ı Bu'l-'Abbās, DZ Ebu'l-'Abbās; *6846, 6846; *6847, 6847 Ebu'l-'Abbās-ı Seffāḥ; 6852, *6853 (M) Seffāḥ-ı Ebu'l-'Abbās; 6854

Selāmiṭ (Doğu denizlerinde bir ada) *3461, 3461 | Eklenti 12: 8 (Q)

Selçuḳ – bkz. Āl-i Selcūḳ

Selm (İranlı kahraman) 855, 4279, 5048, *5326, 5327-5328, 5330, 5333, 5339-5340,

Selmān (İranlı şairi) 455, *5325 (Z)

Selsebīl (Cennette bir nehir) Eklenti 1: 96

Semerḳand (Semarkand) 4287, 6739-6740, 7132 | Eklenti 16: 14

Sencer (Selçuklu sultanı) 5031-5032

Serāndīb (Cava'da bir şehir) *3410, *3411 (H), 3411

Ṣıddīḳ (es-Sıddik, Ebu Bekir'in lakabı) 6074, 6228, *6638, 6638, *6639, 6640 (BM), 6642

Ṣıfāhān – bkz. Işfahān

Sikender – bkz. İskender

Sikender-nāme – bkz. İskender-nāme

Sīmurġ (hayali kuş) 3206, 5680

Sinān, Paşa Sinān (Sinanüddin Fakih Yusuf Paşa, Osmanlı veziri) 7619, 7621

Sind (Hind ile eşleştirilen Doğu ülkesi) 1117, 1733, 1970, 1976, 2010, 2826 (MZ), 2860, 3087, 3105, 3107, 3116, 3162, 3538, 4548 | Eklenti 12: 1, 5, 7

Sīstān (Nīmrūz ile aynı, Doğu ülkesi) 849, *1331, 1364, 1388, *1559 (Q), 1705-1706, *1707 (Q), 1713-1714, *1723 (D), *1724 (H), 1729, 1732, 1734, 1741-1742, 1921, 4077, 5204, 5207, 5381, 5396, 5665, 5731, 6992, 6993 (DQZ) | Eklenti 12: 8

Sivas 423 (BH)

Siyāmek (Tahmuras'ın oğlu; ayrıca bkz. Dīvbend) 5154

Siyāvūş (İranlı kahraman) 728, 852, *5447, 5447, 5462, 5465, 5475, *5478, 5485, 5488,

Soḳrāṭ (Sokrates, Yunanlı bilge) 531, 586, *605 (DHMQZ), 605, *844 (MZ), 844, *845, 903, *8659, 8659

Solūn (Solon, Yunanlı bilge) *8671 A Solūn, CH Şolūn, B Şevlūn; 8671 ACHQ Solūn, H Şolūn, B Şevlūn, D Selvūn

Sögüt (Anadolu'da bir ilçe) 7584 Sögüt, BH Sögüd

Sūdān (Afrika'da bir ülke) 1117 Sūdān, B Sevdān, D Tūrān, HQ Şirvān

Su'day (Yemen hükümdarının kızı) 5448 B Sugdī, D Sa'de, M Sa'dū, Q Sa'dī, Z Sa'dāy; 5449 A Su'day, C Su'dā, H Sa'dī; *5450 (C Su'day, H Sa'dī); 5462 ACD Su'day, HQ Sa'dī, Z Sa'dā, M Sa'd, B Sugdī; 5466 AD Su'day, C Su'de, B Sugdī, H Sa'di, Q Sa'd, M Sa'dū;

Sulṭān Yügi (Sultanönü, Eskişehir'in eski adı) 7571 Sulṭān Yügi, MQ*E* Sulṭān Öŋi; 7693 (< Q) Engüriyye'yi ol, M Engüri'yi daḫı; 7693 ACH Sulṭān Yügi, M*E* Sulṭān Yügü, B Sulṭān Üyügi

Surḫ Put (Sürh-put "Kırmızı Put," Keşmir'in bir putu) Eklenti 7: 72

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Süleymān, Süleymānī (Hz. Süleymān) 420, 726, 811, 1133, 4240, 4284, 4570, 4975, 5453, 5479, 5592, 6950, 7007

Süleymān (Süleyman ibn Abdülmelik, Emevi halifesi) 6749, 6749/6750 (DZ), *6750

Süleymān Paşa (Orhan'ın oğlu) *7630, 7630 | Eklenti 2: 3

Sülmān – bkz. Mīr Süleymān

Sürāḳ (Sürak ibn Malik, Hz. Muhammed'in düşmanı) 6241

Şābūr (I. Şapur, Sasani hükümdarı) *5812 (Q), 5812, 5822, *5845, *5851; 5851 Şābūr, Q Şāpūr; *5852 (Q); 5888 Şābūr, DM Şāpūr

Şābūr (II. Şapur, Sasani hükümdarı) *5887, 5887-5888, 5889/5890 (DZ), 5893 | Eklenti 14: 1-2, 9

Şāh-nāme (Firdevsî'nin *Şehnâme*'si) *8736 (C)

Şāhān Ḫudāy (el-Mu'temid zamanında bir isyancı) 6991 AM Şāhān Ḫudāy, CH Şāhān Ḫuẕāy, B Şāhān Ḥıṭāy, D Şāhin Ḫudā, Q Şāh Humāy

Şām (eş-Şam, Suriye) 934, 991/992 (D), 1048, 1187, 5871, 5918, 6147, 6149, 6631, 6650, 6861 (DZ), 7179, 7226, 7529, 7697, 7817, 7826 | Eklenti 12: 9; Eklenti 15: 20, 24

Şāẕ-kām (Şad-kam, kadınlar şehri) *8485 (BZ Şāẕ-kām, M Şād-kām)

Şeddād / Şedīd ('Ād'ın oğulları) 8339

Şehrbānū (Keyd'in kızı; ayrıca bkz. Bānū) 2038 CQ Şehrbānū, AZ Şehribānū, H Şehrebānū, B Şehdbānū, M Mihrbānū; 2065 ACDZ Şehribānū, HQ Şehrebānū, B Şehdbānū, M Mihrbānū; 2069 ACZ Şehribānū, Q Şehrbānū, H Şehrebānū, B Şehdbānū, D Şāhbānū, M Mihrbānū

Şehr-gīr (Kanderus'u esir alan) 4604 Şehrgīr, Z Şehr ü gīr

Şehrizūr (Irak'ta bir şehir) *8580 (DZ), 8580

Şeyḫ Ḥasan, Ḥüseyn Ḫān (Şeyh Hasan-ı Büzürg, Celayirliler'in hükümdarı) *7374 Şeyḫ Ḥasan Nevīn; 7374, *7375 (Q)

Şeyḫ Ḥasan (Şeyh Hasan-ı Kûçek, Çoban oğulları hükümdarı) 7382; *7383 Şeyḫ Ḥasan Temürtaş, Q Şeyḫ Ḥasan-ı kūçek; 7383, *7501 (M), 7501 (M)

Şeyḫ Ḥüseyn (Celayirliler hükümdarı) 7485, *7501, 7501, *7503 (Q)

[Şeyḫ] Üveys (Celayirliler hükümdarı) 7438, 7440, 7455-7456, 7460, *7461, 7464, 7480, *7483, 7491, 7501, *7522

Şeyḫoġlı (Türk şair) 454, *7993 (D), *7996 (M)

Şeyṭān (Şeytan; bkz. İblīs) 794, 865, 1132, 2928, 3162, 3185, 3921, 4062/4063 (D), 5148, *5213 (M), 5849, 6438, 6695, 6908 | Eklenti 1: 273

Şimāl (bir iblis) 4163, 4168/4169 (D Şemāl, Z Şimāl), 4176, 4228,

Şīrāz (İran'daki Şiraz) 7457

Şīrīn (Şirin, Hüsrev'in sevgilisi) 1334, 1558, 1847 (H), 1848, 6328-6329, 6331

Şīrūye (Hüsrev Perviz'in oğlu) *5988 (Z), *6043 (B), *6044, 6048, *6049, 6325, 6328,

Şirvān (Doğu'da bir ülke) 1117 (HQ)

Şīṯ (Şit, Hz. Adem'in üçüncü oğlu) 6069

Taġarġar (bir Doğu ülkesi) 3903 ACHM Taġarġar, B Taġarru, DQ Taġarġu; *3904 Taġarġar, Q Taġarġu | Eklenti 12: 20 Z Taġarġar, DQ Taġarġu

Ṭahmāsb (İran hükümdarı) *5408 (Z), *5409, 5409,

Ṭahmūreṯ (Tahmures, İran hükümdarı) *5132, 5132, *5133 (M), 5152, *5165 (Z),

Ṭālūt (Talut, İsrail hükümdarı) 7742, 7755

Ṭamġāc (Tamgaç, Çin imparatoru) 1118, 1200, *3536 (Z), 3536, 3539, 3541, 3576, 3585, 3844, 3870-3872, 3926,

Ṭarḫān (Tarhan, Keşmir hükümdarı) 3846, 3866, 3872,

Ṭarzek (İskender'in ordusunda bir savaşçı) 4168/4169 (DZ)

Tatar (Tatarlar, Moğollar veya Oğuz olmayan Türkler; ayrıca bkz. Moġol) 432, 3869, 7577, 7696, 7702

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ṭaybe [C Ṭıybe] (Mekke; ayrıca bkz. Mekke) 6212, 6222, 6237, 6256-6258, 6260, 6275, 6282, 6317, 6337,

Ṭāyiʿ, Ṭāyiʿun Li'llāh, eṭ-Ṭāyiʿ Li-emri'llāh (el-Tayi', Abbasi halifesi) *7059 (DZ), 7059, *7060, 7068

Ṭaynūs (Ḳaydāfe'nin oğlu) 4747 Ṭaynūs, M Ṭaynūş, Z Ṭıynūs

Tebrīz 7402, 7409, 7428, *7434, 7437, 7533-7534

Tehemten (Rüstem'in lakabı) 7534 AC Tehemten, D Tenhümet (?), H Tühemtin, M Tühemten

Temür (Timur, Timurlenk) 5034, 5739, 7527-7528, 7830-7831

Temürtaş, Tīmürtaş (Timurtaş, Çobanoğulları'nın Anadolu valisi) 7315 Temürtaş, D Temürdaş; 7349 ACH Tīmürtaş, BMQ Temürtaş, D Demürdaş; 7349 Tīmürtaş; 7353, 7357 (Q), *7383, 7383

Tersā (Hristiyan; ayrıca bkz. Naṣārā) 4301, 4607, 7773

Tevrīt (Tevrat, Eski Ahit) 2510, 5588, 6176, 6213, 7856

Ṭımṭīrūn – bkz. Dīmiṭrūn

Tinnīn (Doğu denizlerinde bir ada) *3420 (BHMQZ); 3420 Tinnīn, D Tibīn; 3452 | Eklenti 11: 3

Tīr (güneş takviminde dördüncü ay) Eklenti 7:134

Ṭoġrul (Tuğrul, Selçuklu sultanı) 7034 QZ Melik Ṭoġrul, D Melik Ṭoġrıl

Toḫtamış (Toktamış, Altınordu Hanı) 5035

Toḳat 7796

Tūder (A), Tūẕer (D) – bkz. Nūder

Tūr (İranlı kahraman) 855, 4177, 4233, 4279, 5048, *5325 (Z), *5326, 5327-5328, 5330, 5333, 5339-5340, 5383

Ṭūr (Cebel-i Tur, Sina Dağı) 6035, 6484, 7994 | Eklenti 1: 241, 472

Tūrān, Tūrānī 847, 936, 1116, 1117 (D), 1260, 1354, 1955, 4389, 5310, 5401 (BDHMZ), 5405, 5407-5408, 5418, 5476, 5535, 5585, 5637, 5649, 5870, 5907 | Eklenti 15: 24

Tūrān Duḫt (Pūrāndoḫt, Sasani kraliçesi) *6055, 6055, *6056 (AM), 6618

Ṭūbā, Ṭūbī (Tuba, cennette bir ağaç) 2041, 3705, 8529

Ṭurġut (Türk boyu veya bölgesi) 7697

Tūs (İran'da bir şehir) *2076 (Q), 2076

Tūs (İranlı kahraman) 4058, 4168/4169 (DZ), 4229

Tübbaʿ (Tübba, Hz. Muhammed zamanında Yemen hükümdarı) *6172, 6174, *6182

Tübbüt, Tübüt (Tibet) 3540 Tübbüt, HM Tünbit | Eklenti 7: 112 Tübüt; Eklenti 12: 10 Tübbüt

Türk 432, 3539, 3844, 3846, 3856, 3862, 3868, 5327, 5383, 5979 (DZ), 6733, 6741, 7138, 7697, 7702 | Eklenti 12: 20

Ūrgenc (Ürgenç, Doğu'da bir ülke) 3540 Ūrgenc, D Üzgenc, M Ürügenc, Z Ūrgünc

Urmiyā (Yeremya Peygamber) 7730, 7733

Üngürus (Macaristan) 7629 Üngürus, B*E* Üngüruz

Üveys – bkz. Şeyḫ Üveys.

Vāḳvāḳ (Vakvak, Doğu denizlerinde bir ada) *3290, 3290, *3292 (M),

Vāmıḳ (efsanevi âşık) 1335

Varḳa (Batı'da bir kral, Ḳanderūş'un kayınpederi) *4597 (D), 4600-4601,

Varsaḳ (Türk boyu veya bölgesi) 7697

Vāṣıḳ, Vāṣıḳun Bi'llāh, el-Vāṣıḳu Bi'llāh (el-Vasık, Abbasi halifesi) *6957 (BDZ), 6958, *6959

Veġān (Doğu'da bir ülke) 3539 AC Veġān, B Viġān, Q Vuġān, DM Deḫān, Z Ḫoten

Velī (Emir Veli, Şeyh Üveys zamanında Esterabat valisi) *7461, 7461, 7463

Velīd (I. el-Velid, Emevi halifesi) *6731 (DZ), 6731, *6732, 6736, 6744, 6749, *6750

Velīd bin Yezīd (II. el-Velid, Emevi halifesi) *6776 (DZ), 6776, *6777

Velīd ibni'ẓ-Ẓarīf (Velid ibnü'z-Zarif, Harunü'r-Reşid zamanında bir isyancı) 6918/6919 (DQZ)

Vesvās (Vesvas, bir iblis) 4161, 4177, 4226,

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Vize (Trakya'da bir ilçe) 7652

Yahūd, Yahūdī (Yahudi; ayrıca bkz. Hūd) 453, 4301, 7158 | Eklenti 15: 14

Yaḥyā (Hz. Yahya) Eklenti 1: 88

Yaḥyā ibni Ḫālid-i Bermek (Harunür'r-Reşid'in veziri) 6910

Yaḳṭīn (el-Hadi dönemi boyunca mezhepçi hareketin lideri) 6898, 6903

Yaʿḳūb (Yakub Peygamber) 1854, 1894, 6525

Yaʿḳūb ibni Leyṯ (Yakub ibn Leys, Seferi hanedanının kurucusu) 6991 (DQZ), 6992

Ye'cūc / Me'cūc (Yecüc ve Mecüc) *3927, 3937-3938, *3954 (Z), 3961, 3966, 3969, 4551, 4849, 5564 | Eklenti 11: 9, 12; Eklenti 12: 13, 16, 19

Yemen 4832, 5435-5436, *5449, 5450, 5452, 6173, 6334, 6337, 6972, 8184 | Eklenti 12: 2

Yezd (İran'da Yezd kenti) 7457

Yezdān (Maniheizm inanışında iyiliğin yaratıcısı) 5848-5849

Yezdecird (I. Yezdigirt, Sasani hükümdarı) *5894 Yezdecird, B Yezdecerd; 5894 Yezdecird, M Yezdecürd, D Yezdücerd; *5900 Yezdecird, B Yezdecer[d]

Yezdecird (II. Yezdigirt, Sasani hükümdarı) *5913; 5913 Yezdecird, D Yezdecerd; 5922-5923 C Yezdegird, A Yezdigird, BHQ Yezdecird, D[?]M Yezdecürd; *5924, *5934

Yezdecird (III. Yezdigirt, Sasani hükümdarı) *6626; 6626 Yezdecird, D Yezdecürd; 6653; 8733 A[B?]CH Yezdecird, M Yezdücird; 8733

Yezīd (I. Yezid, Emevi halifesi) *6683, 6683-6684, *6684 (M), *6689 (DZ), 6689, *6690, *6750

Yezīd bin ʿAbdü'l-melik (II. Yezid, Yezid bin Abdülmelik, Emevi halifesi) *6768 (DZ), 6768-6771 (DZ)

Yezīd bin Velīd (III. Yezid, Emevi halifesi) *6782 (DQZ), 6782, *6783, 6851

Yūnān, Yūnānī (Yunanlı, Yunanlılar) 266-267, 382, 389, *575 (DMQ), *687, *878 (D), 4917, 5102, *8641 (B)

Yūsuf (Hz. Yusuf) 727, 855, 1094, 1502, 1894, 5049, 6950, 7000 | Eklenti 1: 106

Yūsuf Mülḥid (Abbasilerin ilk döneminde mezhep kurmak isteyen muhalif ve asi) *6887, 6887

Yūsuf-nāme (mesnevi) 1093, 1096

Zābilistān (bir Doğu ülkesi) 1355 AC Zābilistān, BD Zābülistān, H Zāvilistān, Q Kābilistān; 1363 BDQ Zābülistan, A Zābilistan, CH Zāvilistan; 5185-5186 Zāvilistān, Q Zābilistān, Z Zāvülistān

Żaḥḥāk – bkz. Ḍaḥḥāk

Zāl (İranlı kahraman, Rüstem'in babası) 2836, 4032, 4214, 5206, 5397, 5674,

Zebūr 457, 7856

Zekeryā (Zekeriya Peygamber) 1855

Zemzem (Mekke'de su menbaı) 1934

Zencebīl (Cennette bir nehir) Eklenti 1: 96

Zeng, Zengibār, Zengī (Zanj, Doğu Afrika'da bir ülke) 2824, 2826 | Eklenti 7: 120 Zengübār

Zerdüşt 267 AHM[Q?] Zerdeşt, BCZerdüşt; *5601 Zerdeşt, B Zerdesb, H Zerdeşit; 5602 Zerdeşt, B Zerdesb, D Zerdüşt; 5759 AB[Q?] Zerdeşt, CH Zerdüşt, D Zerdüş

Zeresb (Sistan hükümdarı) *1331, 1358, 1364-1368, *1375 (H), *1376 (D) , *1392 (Q), 1692, 1706, 1708, 1711, *1724 (Q), 1728, 1730, 1736, 1912

Zeyd – bkz. ʿAmr

Zeytūn (Yunanlı bilge) *8663, 8663 ACQ Zeytūn, B Ziyyūn, H Zīnūn, DM Zeynūn, Z Rībūn

Żiyā'ü'l-mülk (Ahmed Han'ın veziri) 7190 Żiyā'ü'l-mülk, B Ḫiyārü'l-mülk

Ẕü'l-ḳarneyn (Zülkarneyn, İskender'in lakabı) *307, *466, 519, *545, 545, 558, 991, *993, 1083, 1085, 1171, 1207, 1253, 1261, 1293, 1299, 2049, *2498 (D), *2758, *2759 (C), 2865, 2893, 2984, 3087, 3507, *3589, 3589, 3879/3880 (DHZ), *3885 (HM),

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

4053/4054 (D), *4247 (C), 4284-4285, 4519, 4546, 4755, 5805, 8013, 8045, 8337, *8433, 8443, *8596 (D), 8613, 8620, 8679, *8736

Gök Cisimleri

GEZEGENLER

(Güneş)

Şems 1669, *2371 (DQ), *2373, 2425, 3628, 5959 (DZ)

Āftāb, Āfitāb *2371, *2373 (B), 2405, *6406

Güneş 183, 2402

(Ay)

Ḳamer *2365, 2402, 3628

Māh 1671, 2894

Ay 180

(Merkür) ʿUṭārid 185, 499-500, 2294, *2366, *2368 (C), 2403, 2406, 3235, *4481 (D), *4482, *6397, 7308 | Eklenti 1: 351

(Venüs) Zühre 184, 489, 514, 1338, 1668, 2138, 2292, *2368, *2370, 2402, 2799-2800, 3234, 3628, 4023, *4486, 4489, *6403, 7308 | Eklenti 1: 356

(Mars) Merrīḫ 182; 2288, *2375, 2375, *2377 Merrīḫ, D Mirrīḫ; 2401, 2405; 3232 Mirrīḫ, Z Merrīḫ; *4490, *6410 | Eklenti 1: 362, 364

(Jupiter) Müşterī 181, 489, 1669, 1984, 2138, 2286, 2377/2378 (H), *2378, *2381, 2401, 2404, 2799, 3231, *4494, *4496 (B), 4497, 5060, *6413, 7839 | Eklenti 1: 368

(Saturn)

Zuḥal 180, 1984, 2284, *2382, *2383 (D), *2384, 2384, 2393, 2404, 2405/2406 (Q), 3230, *4498, *4499 (B), 4501, 5060, *6418 | Eklenti 1: 371

Keyvān 1671, 8110

YILDIZ İSİMLERİ

Pervīn, Peren (Pleiades, Ülker Takımyıldızı) 1379, 1604, 1676

Süheyl (Canopus, Karina Takımyıldızının güneyinde, gökyüzünün en parlak ikinci yıldızı) 5452

Tīr (Sirius, Akyıldız, gökyüzünün en parlak yıldızı) 1670

BURÇLAR KUŞAĞI TAKIMYILDIZLARI

ʿAḳreb (Scorpio, Akrep) 2279, 2430, 4016

Cedy (Capricorn, Oğlak) 2279, 2431

Cevzā (Gemini, İkizler) 2278, 2427

Delv (Aquarius, Kova) 2279, 2431

Esed (Leo, Aslan) 489, 2428, 3235

Ḥamel (Aries, Koç) 2278, 2426

Ḥūt (Pisces, Balık) 2279, 2432

Ḳavs (Sagittarius, Yay) 2279, 2430, 2894, 3233

Mīzān (Libra, Terazi) 2279, 2429, 4614,

Serṭān (Cancer, Yengeç) 2278, 2428, 4319, 4608,

Ṣevr (Taurus, Boğa) 2278, 5959 (DZ)

Sünbüle (Virgo, Başak) 2278, 2429, 4612,

DİĞER TAKIMYILDIZLAR

ʿAyyūḳ (Capella in Auriga, Arabacı Takımyıldızı) 2417

Dubb-ı Aṣġar (Ursa Minor, Küçük Ayı Takımyıldızı) 2414

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Dubb-ı Ekber (Ursa Major, Büyük Ayı Takımyıldızı) 2414

Cāṣī (el-Casi, Hercules, Re'sü'l-Câsî Takımyıldızı) 2416 BQ Cāṣī, AC Cānī, H Ḥānī

Cebbār (Orion, Avcı Takımyıldızı) 2421 CQ Cebbār, A Ceb'ār, B Ḥubbāz, H Ceyyār

Dilfeyn (Delphinus, Yunus Takımyıldızı) 2418 Dilfeyn, H Ẕü'l-kitfeyn, Q Eẕnaḳayn

Dücāce (Cygnus, Kuğu Takımyıldızı) 2416

Erneb (Lepus, Tavşan Takımyıldızı) 2421

Feres (Pegasus Takımyıldızı) 2419

Ġūle (el-Avva, Boötes, Çoban Takımyıldızı) 2415 AC Ġūle, B Ġavā, HQ ʿAvvā

Ġurāb (Corvus, Karga Takımyıldızı) 2422 Ḥayye (Serpens, Yılan Takımyıldızı) 2418, 2424 Ḥayye, Q Ceybe

Ḥūt-ı Cenūbī (Piscis Austrinus, Güneybalığı Takımyıldızı) 2424

İklīl-i Cenūbī (Corona Australis, Güneytacı Takımyıldızı) 2423

İklīl-i Şimāl (Corona Borealis, Kuzeytacı Takımyıldızı) 2415

Ḳanṭūrus (Centaurus, Erboğa Takımyıldızı) 2423 Ḳanṭūrus, H Ḳantūs, Q Ḳayṭūs

Kās (el-Ka's, Crater, Kupa Takımyıldızı) 2422

Ḳayḳāvus (Cepheus, Kral Takımyıldızı) 2415 Ḳayḳāvus, B Fayḳārus, H Ḳabḳārūs

Kelb (Canis Major and Canis Minor, Büyük Köpek ve Küçük Köpek Takımyıldızları) 2421

Ḳıyṭīs (Qīṭus, Cetus, Balina Takımyıldızı) 2421 Ḳıyṭīs, H Fınṭīs

Maḳdemü'l-Kelb (?) 2422

Mecmere (Almugamra) 2423

Mir'āt Müṣelleṣ (el-Mir'atü'l-Müselles, Andromeda [veya ? al-Muthallath, Triangulum] Takımyıldızı) 2419

Nehr (Eridanus, Irmak Takımyıldızı) 2421

Nesr-i Ṭāyir (Altair, Kartal Takımyıldızı) 2416

Nesr-i Vāḳıʿ (Vega, Lyra veya Çalgı Takımyıldızı) 2416

Re'ṣ-i Feres (?) 2419

Re'ṣ-i Ġūl (Algol in Perseus, Kahraman Takımyıldızı) 2417

Sebuʿ (Lupus, Kurt Takımyıldızı) 2423 Sebuʿ, H Subʿ

Sefīne (Argo, Argo Takımyıldızı) 2422

Sehm (Sagitta, Okçuk Takımyıldızı) 2418

Silyāḳ (es-Silyak, Lyra veya Çalgı Takımyıldızı) 2417 AB Silyāḳ, BH Seltāḳ, Q Silbāḳ

Şücāʿ (Hydra, Suyılanı Takımyıldızı) 2422α

Tinnīn (Draco, Ejderha Takımyıldızı) 2414

ʿUḳāb (Aquila, Kartal Takımyıldızı) 2417

Ẕāti'l-kürsī (Cassiopeia, Kraliçe Takımyıldızı) 2418 Ẕāti'l-kürsī, H Ẕātü'l-kürs

AYIN KONAKLARI

ʿAvā (Auva in Virgo, Başak burcunun beş yıldızı "Havlayanlar /Köpekler") 2302

Belde (Albaldah in Sagittarius, el-Belde, Albalda, Beleda, "Şehir") 2304

Buṭeyn (Botein in Aries, Koç burcunda üç küçük yıldız, "Koçun karnı") 2300

Cebhe (el-Cebhe, Dschubba in Scorpio, Arslan Takımyıldızında dört parlak yıldız, "Arslanın alnı") 2302 Cebhe, B Veche

Debrān'dur (Aldeberan in Taurus, Boğa Takımyıldızının α yıldızı) 2301

Ferʿ-i Muḳaddem (Fargh al-Dalw al-Muqdim, in Aquarius, Pegasus Takımyıldızının parlak iki yıldızı, "Kovanın Ön Deliği") 2306

Gafr (el-Gafr, in Libra, Başak burcunun üç yıldızı, "Örtü") 2302

Heḳʿa (Heka in Orion, Avcı Takımyıldızının başında üç küçük yıldız, "Beyaz Leke") 2301

Henʿa (Alhena in Gemini, İkizler'in ayakları arasında iki yıldız, "Damga") 2301

İklīl (Aklil, Corona Borealis, Akrep'in üç parlak yıldızı, "Taç") 2303

Ḳalb (Kalbü'l-Akreb, Antares in Scorpio, İki parlak yıldız arasında kırmızı yıldız, "Akreb'in kalbi") 2303

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Mu'aḫḫer (Fargh al-Dalw al- Mu'khar, in Pisces, Pegasus Takımyıldızının iki parlak yıldızı, "Kovanın Arka Deliği") 2306

Neʿāyim (Ascella and Nunki in Sagittarius, Yay'ın sekiz parlak yıldızı, "Deve Kuşları") 2304

Neṣre (Alnathra in Leo, Yengeç burcunun yıldızları, "Arslan'ın ağzı") 2301

Reşā (Alrescha in Gemini and Aquarius, İkizler ve Kova'da bir yıldız) 2306 Reşā, C Rişā, B Reşād

Saʿd u Belaʿ (Saad Balaa, Kova'nın yıldızları, "Yutanın Saadeti") 2304 Saʿd u Belaʿ, BH Saʿd Belaʿ

Saʿdü'l-aḫbiye (Sadachbia in Aquarius, Kova'nın yıldızları, "Çadırların Saadeti") 2305

Saʿdü's-suʿūd (Sadalsuud in Aquarius, Kova burcunun yıldızları, "En Yüksek Saadet") 2305

Ṣarfa (Assarfa in Leo, Aslan'ın yıldızı, "Arslan'ın kuyruğu") 2302

Simāk (Spica in Virgo, Başak burcunun en parlak yıldızı, "Yüksek", "Silahsız Simâk") 2302 Simāk, BH Semāk

Ṣüreyyā (Pleione in the Pleides, Süreyya veya Ülker Takımyıldızı, "Yedi Kızkardeş") 2300, 4599

Şarṭeyn (Sheratan in Aries, Koç'un iki parlak yıldızı, "Koçun Boynuzları") 2300

Şevle (Shaula in Scorpio, Akreb'in yıldızları, "Akreb'in İğnesi") 2304

Ẓābiḥ (Oğlak burcunun yıldızları, "Kurban Kesenin Saadeti") 2304

Zebānā (al-Zubāna, Acuben in Cancer, Terazi'nin iki, yıldızı, "Akreb'in Kıskacı") 2303

Zebre (Azzubra in Leo, Arslan'ın iki parlak yıldızı, "Arslanın Yelesi") 2302

Ẓirāʿ (İkizler'in iki parlak yıldızı, "Arslan'ın Pençesi") 2301

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ek 1:
Nüshaların Varyasyon Ayrıntıları

TÜBA

Aşağıdaki listeler edisyon için kullanılan sekiz nüsha varyasyonunun bir kısmını kataloglamaktadır. Bunlar metni oluştururken süzülüp çıkarılan parazitler olarak kabul edilebilir. Girişte belirtilen durumlar haricinde bunların hiçbiri aparatta bulunmamaktadır. Dökümantasyon kapsamlı değil, temsilidir. [Q'daki "Azeri" ve "Çağatay" özellikleri burada yer almayacaktır; bunlar Girişte *Tenkitli Metin İçin Kullanılan Nüshalar*'da listelenmiştir.]

Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences

Yazılış geleneği

ŋ/ng

5782 AB Tangrı, CH Taŋrı (988, 1186 Z Tangrı)

7564 AHQ Tangrı, C*IJ* Taŋrı; 7641 Tangrı, CD*FGHI* Taŋrı; 7670 Tangrı, C*FGHI* Taŋrı

www.tuba.gov.tr

ḫvā/ḫo

1819 seḥer-ḫᵛān, H seḥer-ḫon; 8389 AD ḫon-ı, H ḫonı, BCM ḫᵛān-ı [8617 ḫūn, M ḫᵛān – Burada görünüşte M, ḫūn'u ḫon olarak okumuş ve bunun yerine ḫᵛān'ı ikame etmiştir.] Eklenti 1'de: genellikle T ḫᵛān, Z ḫon

ḫᵛār /ḫor (1361), 2462 A ḫor, BQ ḫᵛār; 793 ḫᵛār [nār ile kafiyeli], Z ḫor

6853 ACDMQZ ḫūn-ḫᵛār, BH ḫᵛān-ḫᵛār

8462 ACD*HMZ tiryāk, BD** tiryāḳ

Fonetik değişkenlik (Türkçe unsurlar)

e/ė

1038 ACDMZ bėnüm, BH benüm; 1046 ABCDH benüm, Z bėnüm; 3047 A[B?]CM bėni, DHZ beni, Q meni; 4646 ABCHM bėni, DZ beni; 5554 AH bėni ... bėnüm, CD beni ... benüm, BMZ beni ... bėnüm; 8336, 8658 sėni, D seni; 8422 sėni, M seni; 8538 sėnüŋ, M senüŋ

1402 ACD ev, BQ ėv; 665 AH ėt, BCQ et; 3497-3501 AQ ėt [işit ile kafiyeli] ... ėt ... fikr ėt ... ėt, B et ... ėt ... fikr ėt ... ėt, CHM ėt ... ėt ... fikr ėt ... et, D ėt ... et ... bir işit ... et, Z et ... et ... fikr ėt ... et

4708 BDHQ gey, A gėy; 1103 8551 bėter, A beter; 3573 ABD beter, CHM bėter

i/ü/ı/u

1222 bütün, A bitün

1884 AB yılduz, DQ yulduz; 4965 ABCH yılduz, M ılduz, DQ yulduz

5677, 5706 yılġun, Q yulġun

ḳ/ḫ/ġ

B'de (ve DQ) genellikle ḳ yerine ḫ var (çoḫ, yoḫ, aḳ, oḳ, ḳoḳu, ḳorḫu [1143 BQ ḳorḫu], uruḳ, ayaḳ, saḳsı, ṣovuḳ, tavuḳ, saḳlu, yaḳın, yaḳlaş-, yaḳ-, yıḳ-, çıḳ-, aḳ-, baḳ-, ḳaḳı- [1114 BQ ḳaḫı-], ḳoḳıla- [1717 BQ ḳoḫula-], yarakla-, artuḳ, -lıḳ, -raḳ, vb.)

Örnekler: 260 A oḫına, Z oḳına; 1413 ACQ zārılıḳ, B zārılıḫ, Q zārılıġ; 1972 ACHM aḳ u benefş, BD aḫ u benefş, Z aġ u benefş, Q aġ ile benefş; 4517 A oġşamaḳ, CHMQZ oḫşamaḳ, B oḫşamaḫ; 4678 A ḳılmaḫ ... ḳalmaḫ, CHM ḳılmaḳ ... ḳalmaḳ, B ḳılmaḫ ... olmaḫ, D ḳalmaḳ ... olmaḳ, Q ḳılmaḳ ... olmaḳ; 5209 AQ bıçḳu, B bıçḫu, HM bıçġu, D bıçġı; 7290; 7887 A ayruḫsı, CM ayruḳsı; 8527 CHMZ ayruḳsı, B ayruḫsı, A ayruḳ; 8547, 8550, vb. yaḳın, B yaḫın

Fakat dikkat: A çoḫ (2585), uyḫu (961, 2711), ḳoḫu (458), yıḫar ... yaḫar (333, 2834), yıḫıldı yaḫıldı (422), yıḫıban (5587), yoḫsa (3093, 5017), yatmaḫ, unıtmaḫ (401). A'da çoğu zaman bir ünlüden önce ġ bulunur: çoġ, yoġ (2734, 2744, 3160, 5759-60), varmaġ (3734). 3666, 3668 çoġı, Z çoḳı

A uçmaḳ, B uçmaġ (3413)

Eklenti 1'de örnekler: Z -lıḳ, çoḳ, yoḳ, oḳı-, ḳorḳu, ḳoḳu, artuḳ, yuḳaru, duracaḳ, saḳla-, alçaḳ, çıḳ-, çıḳar-, yaḳıl-, ayaḳ, yaḳın, uyanık, ṣunmaḳ; T -lıḫ, çoḫ (269, 372 çoġ olur), yoḫ, oḫı-, ḳorḫu, ḳoḫu, artuḫ, yuḫaru, duracaḫ, saḫla-, alçaḫ, çıḫ-, çıḫar-, yaḫıl-, ayaḫ, yaḫın, uyanuḫ, ṣunmaḫ

-lıḳ/-lik/-liġ/-lig

810 A peyġām-berliġ, B peyġām-berlik, Q peyġām-berliḳ; 810 şubānlıḳ ... peyġām-berliġ, Z şubānlik ... peyġām-berlig; 5989 A peyġām-berlik, BD peyġām-berliġ, CHMQ peyġām-berliḳ

d/t/ṭ

Önseste: 337 A ṭura, CDHMQ dura, B vara; 785 durmaġıl, Z ṭurmaġıl; 1032 ABD ṭur-, CHMQZ dur-; 249 ṭutdı, Z tutdı; 1404, 3495-3496, 6837 A dut-, B ṭut-; 5678 A ṭal, B dal; 2452 A düken-, B tüken-; 3405 dütün, M tütün; 3267 ACDHMZ ṭaşra, Q daşra, B dışra; 3406 ABDHM ṭaşra, Q daşra, C dışra

Sonseste: 1825 A dört, B dörd; 689 dördünüz dörd, Z dördünüz dört; 3790 kükürd, Z kükürt; 2595 eyd, Z eyt. A bir ünlüden önce -d'yi tercih eder: 2579 A işid, Z işit; 3170

TÜRK DİL KURUMU - AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tdk.gov.tr

A işid, B işit; 999 A yigid olan (but 998 yigitsin), Z yigit olan; 5460 A yigid, B yigit; 4981 AH bulıt, D bulıd, BCQ bulut, M bulud; 8482 ABDH bulıt, CQ bulut, M bulud

İki ünlü arasında: 3111 A yudar, B yutar

s'den önce d/t [sadece bir yazılış geleneği?] A gösder-, B göster-; 1480-1483 AB gösder-; 1008, 1011, 4633 A isde-, B iste-; 1309 AB isde-; 1941 A iste isderseŋ, B isde istерseŋ, Q iste istерseŋ; 7754 isteyü, A isdeyü; 4078 AC **isdedi**, BHMQZ **isteyü**, D ister. Eklenti 1'de: Z iste-, T isde-

b/p

5864 AB debreden, C depreden

n/ŋ

3141 çene, Z çeŋe; 4588-4589 ACDHMQ ḳonşı, B ḳoŋşı; 7819 ACHQ ḳonşılar, M ḳonşular, BD ḳoŋşılar; 1669, 1671 olsun, D olsuŋ

-s/-z

4317 kerkes, D kerkez

Birinci heceden sonraki ünlü

Kök ünlüsü: 854, 893 ṭoġru, A ṭoġrı, Q doġrı [fakat dikkat: 981, 986 A ṭoġru]; 1099 ṭolu, A ṭolı; 1492 BCDQ ḳuru, A ḳurı; 1952 boyun, A boyın; 1214 ṣoyurġa-, A ṣoyırġa-; 1480 AB unıda, DQ unuda; 1680 otur-, A otır-; 3405 dütün, A dütin; 4900 gemiyi, M gemüyi; 4981 AH bulıt, D bulıd, BCQ bulut, M bulud; 8482 ABDH bulıt, CQ bulut, M bulud; 1723-1724 ACD yöridi, B yörüdi; 2026 A yörir, B yörür; 5527 AMQ üşeleyüp, CH üşileyüp, B üşüleyüp. Eklenti 1'de: T görin-, Z görün-; T unıt-, Z unut-

Üçüncü kişi iyelik eki: 1033, 2007 gendüzine, gendüzini, A gendüzüne, gendüzüni; 5555, 8313 sözini, Z sözüni; 8068 ḳulı, Z ḳulu; 8597 ölümini, Z ölümüni; 3392 ḳurdını, CDM ḳurdunı

İsim üzerine gelen ekler: 2848 A ḫoşlıġ, B ḫoşluġ; 5105 AM isüz, BCDH issüz; 3519 ABCDH issüz, MZ isüz, Q isiz

Fiil üzerine gelen ekler: 378 ölü, A öli; 748, 751, 2247 sürül-, ürküt-, düzül-, A süril-, ürkit-, düzil-; 2807 bulun-, A bulın-; 1521, 1665 uzadu, süriyü, A uzadı, süriyi; 778 olmasın, A olmasun

Dilek: 2615 BCHM[Q?] eydeyim, D ėdeyim, A eydeyüm; A -ayum/-eyüm, B -ayım/-eyim (643, 663, 838, 1209)

Yapabilirlik: görebilür, A göribilür (1578), görebilem, A görübilem (1805); 970 ABCM ėri-bilür, H ėre-bilür; 5402 BDMQZ **ėdebile**, ACH **ėdibile**; 6343 A götürübildüklerince, C götüribildüklerince, Q götürebildüklerince; 8426 olabilür, D olıbilür

Geniş zaman: 1615 ABC geçerdi, DQ geçürdi; 1863 ABDQ gözlerüm, CH gözlerem; 2133 AB binür, CH biner, Q miner; 5065 ėrer, M ėrür; 7530 ABCM[Q?] dėrem, H dėrüm

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

A -ımaz B -amaz (620, 3293, 3307 [Z -amaz], 3277, 3624); Fakat: A -amaz B -ımaz (1028, 1579, 3447); A işleyemez B işleyümez (628); 354 olamaz ... olamaz, Z olımaz ... olımaz; 1728 AQ olımaz, BDH olamaz; 354 AC olamaz, BH olımaz; 2967 ACH olımaz ... bulımaz, B olamaz ... bulımaz, DM olamaz ... bulamaz, Q olmaz ... bulmaz; 6788 ACHQ işleyemez, B işleyimez, M işleyümez; 7169 ABCDM bilemez ... ḳılamaz, H bilimez ... ḳılımaz; 7363ACM olımaz, BDHQ olamaz; 8527 AH olamaz ... alamaz, BCDZ olımaz ... alımaz, Q olımaz ... alamaz, M olmaz ... almaz

A [ve Q] -ıp/ip yerine -up/üp (e.g. 2727, 2817 ḳılup, BQ ḳılıp; 3244 Yöriyüp, BQ Yöriyip); fakat dikkat: 940 gelip gėdiben (Z gelüp gėdüben), 5030 yatıp, vb.; 8550 AHMQ gelüp durur, BCD gelip durur. Eklenti 1'de: genellikle Z -up/üp, T -ıp/ip

A [ve Q] -iben yerine -üben (1061, 1401); fakat: 795 A -iben, B -üben; 1640 ABCQ aġlayuban, D aġlayıban. Eklenti 1'de: genellikle Z -uban/-üben, T -ıban/-iben

M -ubanuŋ yerine -ubanın şeklini tercih eder (5281, vb.)

-dan/-dın

5501 A aşaġıdan, BMQ aşaġadan, CH aşaġadın

1262 zaḫmdan, Q zaḫmıdın; 2455 ḳorḳusından, Q ḳorḫusındın

2782 BCDHM[A?] destümüzdin

yaŋadın/yaŋadan; -dın yaŋa/-dan yaŋa

A yaŋadın, BD yaŋadan (1473, 1680-1682, 5533, 5956)

379 AM[Q?]Z sinüŋden yaŋa, BCDH sinüŋdin yaŋa; 647 AM[Q?] benden yaŋa, BCHZ bendin yaŋa; 1470 ABD[Q?] Gülşeh'den yaŋa, C Gülşeh'din yaŋa; 1561-1562 [ADQ: -dın yaŋa]; 4116 Tūrān'dan (DZ Tūrān'dın) yaŋa; 5647 BD[Q?] ḳal'adan yaŋa, ACH ḳal'adın yaŋa; 8372 ABCDM[Q?] şarḳdan yaŋa, HZ şarḳdın yaŋa

5168 öŋdin ṣoŋa, Z öŋden ṣoŋa

-ayım/-ayın

894, 1162, 4705 aldurayım, olayım, göstereyim, Z aldurayın, olayın, göstereyin

-sın/-san

-sin/sın – D genellikle -sen/san; fakat: 5862 birisin, D birisen̈

ol/o

1292 ol nesne, Z o nesne; 2778 ol ṣıfat, Z o ṣıfat; 2779 ol ḥakīmüŋ, M o ḥakīmüŋ; 4534 ol Ẕü'l-celāl, Z o Ẕü'l-celāl; 4683 Ol gėce, Z O gėce; 4920 ol gişi, Z o gişi; 8518 ol güherden, Z o güherden

[Krş. 2911 bir pelenge, Z o pelenge]

Kelime başında y düşmesi

3265-3266 ABCDQZ yılan ... yılan, H ılan ... ılan, M ılan ... yılan

5294-5295 ABCHQ yılan ... yılan, M ılan ... ılan

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

8462-8464 AB yılan ... yılan ... yılan, CH ılan ... yılan ... yılan, D yılan ... [] ... yılan, M ılan ... ılan ... ılan, Q [] ... [] ... yılan, Z ılan ... [] ... ılan

3268 ACHM ırakḍan, BDQ ıraḫdan, Z yıraḳdan

4965 ABCH yılduz, DQ yulduz, M ılduz

aslan/arslan

669 AC arslan, B arṣlan, HQ aṣlan, M aṣlın [*aṣlan], ; 2130 AH arslan, B arṣlan, CDQ aṣlan; 2923 AB arslan, CDHMZ aṣlan; 3561 A arslan, M arṣlan, BCHQZ aṣlan, D arṣalan; 7536 A arslanlıġ, CDHQ aṣlanlıġ, M arṣlanlıġ

ur-/vur-

vur- için ur- C 5725, 5736, 5738, 7700, 7743; D 5874

üvez/üyez

7842 ACH üvez, BD*FGI*M üyez

ya/yay

3856 yadan, QZ yaydan; 3860 yayından, DZ yasından; 4404 yadan, BQZ yaydan

ki/kim

[Not: Bu, soru zamiri olan *kim* değil bağlaç *kim*'dir (örneğin, 4708 dėdi kim ... kim ola, D dėdi ki ... kim ola). Burada toplanan veriler, vezin icabı ikisinden birinin gerekli olduğu durumlar dışında, *ki* ve *kim*'in serbestçe birbirlerinin yerine geçebildiğini göstermektedir. Edisyonda yer alan şekil A'da bulunandır.]

A kim, B ki: 412, 550, 632, 857, 2200, 3732, 4572, 4631, 4863, 5183, 7077, 8197, 8419, 8474, vb.; A ki, B kim: 272, 300, 830, 529 (A Ki ⁀anı üstādı Aresṭū, B Kim anı üstādı ⁀Aresṭū), 1071

A kim, C ki: 6097, 6249, 6339 [iki kere], 6857, 7070, vb.

A kim, D ki: 488, 1421, 1462, 3833; A ki, D kim: 319, 870, 2170, 4035, 4443, 7421, 8112

A kim, H ki: 2180, 2251, 2327, 2536, 3692; A ki, H kim: 317

A kim, M ki: 819, 1149, 1264, 1948, 2329, 3160, 3609, 3618, 3638, 3661, 3694, 3702, 3727, 3751, 3813, 3833, 3835, 3837, 3842, 3849, 3856, 3889-3890, 3901, 3951, 3980, 4669, 5074 [iki kere], 5287, 8233, 8481, 8490, 8718, 8723, vb.; AM kim: 3898-3899, 4891, 5530; A ki, M kim: 5879, 8120. Not 4065, 4070: M önce ki yazmış sonra kim'e değiştirmiş (müstensih, metnin uzun bir heceli gerektirdiğini fark etmiş olabilir)

A kim, Q ki: 7470; A ki, Q kim: 998, 2554, 3565, 3572, 5683

A kim, Z ki: 572, 1018, 1264, 5465, 8032, 8342, 8441, 8741; A ki, Z kim: 5683

512 ki, DMQ kim; 1295 AC her kim, BHMQZ her ki, D kim ki; 2113 ki, CDQZ kim; 2346 kim, HZ ki; 2832 ACD ki, BHQ kim; 2846 ACD kim ol, BMQZ ki ol; 2854 AC her kim, BDHMQZ her ki; 3557 BCHMQZ kim, A ki, D -; 3936 kim, MZ ki; 4572

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

kim, CM ki; 5667 ACHZ kim, BDQ ki; 6822 ACD kim, BHMQ ki; 7481 kim, HM ki; 8081 ACHM kim, BDQZ ki; 8152 AH ol kim, BDCMZ ol ki; 8180 ADH kim, BCM ki

359 AC çün kim, BHMQZ çün ki; 1489 1912 BCH çünki, A çünkim; 2225 AC çünkim, BDHQ çünki; 2434 çünkim, HQ çünki; 4932 çünki, DQ çünkim; 5518 ACH çünkim, BMQ çünki; 5511 çünkim, CM çünki; 6637 ACQ çünkim, BHM çünki; 6978 ACH çün, BM çünki; 8493 çünkim, Z çünki

1306 belkim, MZ belki

līk/līki/līkin

188 ACDH Līkin, B^{0}MQ Līki; 1215 Līkin, DQ Līk, H Līki; 1447 ABD Līki, C Līkin; 2749 Līki, Q Līk, CMZ Līkin; 3635 ACHMZ **Līkin**, BDQ **Līk**; 4135 Līkin, Q Līk, Z Līki; 7140 ACH Līkin, BM Līki, D Līk; 7884, 8362, 8418, 8497, 8513 ACHM līki, BDQ līk; 8557 AH Līki, BC Līk, DMQZ Līkin; 8652 ACDH Līkin, M Līki, BQ Līk

gibi/bigi

[Değiştirilebilir olarak kabul edilmiştir. Yukarıdaki tartışmalara bkz. Edisyonda yer alan şekil A'da bulunandır.]

1973 A bigi ... gibi, B gibi ... bigi, CDHMZ bigi ... bigi, Q gibi ... gibi; 6681 AD gibi, BCHMZ bigi, Q kimi

işbu/uşbu

A işbu, B uşbu (1106, 2588, vb.)

372 ACHM işbudur işbu, BD uşbudur uşbu, Q uşbu durur; 1627 işbu, BDQ uşbu

ile/ilen

ile için *ilen*: A 8670; DZ 2825; D 2972, 8151; Q – sık sık

546 rāyıla, Z rāyılan (rāy ilen?)

vèrbi-/bèrbi-

381 ABCHM vèrbiye, DQ bèrbiye; 942 ACHMZ vèrbidi, BD bèrbidi, Q bèridi; 1672 AB vèrbidi, DH bèrbidi, Q bèridi; 2156 ACHM vèrbir, BDQZ bèrbir; 2158 ABHMZ vèrbir, C vèribir, D bèrbir, Q bèrbi; 2160 AHMZ vèrbir ü, C vèribir, B vèrbir, D bèrbir, Q bèridi; 4238 CH vèrbir, ABD bèrbir; 4681 ABC vèrbidi, DHM bèrbidi, Q bèrdi; 7588 ABM vèrbidi, D*FG*HQ bèrbidi; 7607 ABM vèrbidi, DH*F* bèrbidi; 7637 ABM*E* vèrbidi, D*G*H bèrbidi; 8555 ABC vèrbir, Z vèribir, H bèrbir, D bèribir, M bèrbidi, Q bèridi

döndür-/dönder-

867 BCQZ döndür-, DHM dönder-; 1126 ABQ döndere, CDHM döndüre; 1196 AC döndürdi, BDHMQ dönderdi; 2270 ACH döndürür, BDMQ dönderür; 4927 AC dönderiben, MQ dönderüben, BD döndüriben; 5439 döndüre, DQ döndere; 7177 AB[D?] döndürdi, CHMQ dönderdi; 8629 dönderdi, CZ döndürdi

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

göndür-/gönder-

4739 ADHMQ göndürür, BCZ gönderür

Fonetik değişkenlik, ünsüzler (Arapça ve Farsça unsurlar)

b/p

bes/pes: Genel olarak A pes, B bes. [Değiştirilebilir olarak kabul edilmiştir. Edisyonda yer alan şekil A'daki bulunandır.] Eklenti 1'de: Z bes, T pes

5708 ABDQ çūbe-tūr, CH çūpe-tūr

d/ẕ

1027 ADH ümmīẕ, C ümīẕ, Q ümmīd, BMZ ūmīẕ; 1105 A şādumān, B şāẕmān, Q şādmān; 1192 ACDH rūd, BMQ rūẕ; 1331 ABH şīẕā, CD şeydā; 2274 ABMQ güẕerde, CDH güderde; 2650 ADZ cāvīd, BCH cāvīẕ; 3053 AM cāviẕān, BCDHQ cāvidān; 4209, 7904 A ḫidmet, BCDHM ḫiẕmet; 5090 AB ked-ḫuẕāy, CH ket-ḫuẕāy, DMQ ked-ḫudāy, Z kit-ḫuẕāy; 5627 A kez-ḫudāy, BH ked-ḫuẕāy, CM ket-ḫuẕāy, DQ ked-ḫudāy, Z kit-ḫuẕāy; 6743 BCDHM māde, A māẕe; 7476 AM şād, BCH şāẕ; 7602 pāẕişāh, D*CGJ* pādişāh; 7603 cāviẕān, D*GH* cāvidān; 7606 bünyād ... ābād, B bünyāẕ ... ābāẕ; 7624 bād, B bāẕ; 7675 ADHQ şādān, BC şāẕān; 7872 ADH bünyād, BCM bünyāẕ; 7968 A cāvīd ... şād, BCDHM cāvīẕ (D dāyim) ... şāẕ; 8265 AD pāẕişahlıḳ, B pāẕişālıḫ, C pādişāhlıḳ, HM pāẕişāhlıḳ; 8469-8470 ABCHZ cāẕū, D cādū. Eklenti 1'de: T cāvidān, ġıdā, ḫod, Z cāviẕān, Z ġıẕā, ḫoz; fakat T şāẕ, yāẕ, Z şād, yād.

141 A pīẕā, B^{0}CDHQ peydā, M peyẕā; 601 A pīẕā, B peyẕā, CDHMQ peydā; 2296 A pīẕā, BDHM peyẕā, CQ peydā, Z pīdā; 8053 A pīẕā, C peydā, BHM peyẕā, D beyde (?)

2620, 2625-2629 AH ġıẕā, BCDMQ ġıdā; 2628 AH ġıẕādan, BCDM ġıdādan, Q ġıdāyı

2657 ABHMQZ cüẕā, CD cüdā ... ABCHMQ ġıdā, DZ ġıẕā

z/s

2177 gögüz, HQ gögüs; 6126 A gögüzi, C gögüsi

Fonetik değişkenlik, ünlüler (Arapça ve Farsça unsurlar)

gevde/gövde

7448 AD[Q?] gevde, BC[H?]M gövde; 7777 AD[Q?] gevdeyidi, BCHM gövdeyidi; 7784 AD[Q?] gevdeler, BCHM gövdeler

kāfir/kāfer

428 ABC[Q?] kāfır, HM kāfer; 7250 ABDM[Q?] kāfiri, CH kāferi (*çeri* ile kafiyeli); 7573 A kāfiri, BC kāferi; 7577 ACHM kāfere, B kāfire, D*G*Q kāfir; 7591 ACHMQ kāferi, BD*EFI* kāfiri; 7594 ACDHQ kāferi, BD*E*M kāfiri; 7596 ABHMQ kāfer, CD*EFI* kāfir; 7597 A kāferi, BC kāfiri; 7607 kāferi, CM kāfiri; 7610 kāferüŋ, CD*EI* kāfirüŋ; 7616

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

ACDM kāfirin, BQ kāfiri, H kāfireyn (?); 7639 kāfirde, M kāferde; 7707 ABD[Q?] kāfirden yaŋa, CH kāferdin yaŋa, M kāferden yaŋa

mülk/milk

87 ACD[Q?] mülk, B^{0}HMZ milk; 1030 ABM[Q?]Z milki, CDH mülki; 4127 ABDH[Q?] mülküŋ, CMZ milküŋ. Eklenti 1'de: T mülk, Z milk

behişt/bihişt

1378 AC Erdībehişt, B Erdībihişt, D Erdbhişt, Q Ürdbhşt ... AC[DQ?] behişt, B bihişt; 1937 AC[DQ?] Erdībehişt, HM Erdibehişt, BZ Erdbihişt... ACHM behişt, [BDQ?]Z bihişt; 2789 A Erdebehişt, B Erdibihişt, CH[Q?] Erdibehişt, D Erdbhişt; 3588 A Erdebihişt, BZ Erdibihişt, CHM Erdibehişt, D İrdībhşt ... ABDZ bihişt, CH[M?] behişt

ferişte/firişte

865 ABD[Q?] ferişte, CHMZ firişte

nergis/nerges

480 ABCDHM nergis, Z nerges; 1480 ABD[Q?] nergise, C nergese; 3817 ABHM[Q?] nergis, CZ nerges

imāret/emāret

3042, 5093 imāret, Z emāret; 8688 imāret, DZ emāret

Z e ➔ i: 362, 573, 574, 827, vb. hergiz, Z hirgiz; 2768 tehī, Z tihī; 4696 pinhān, Z penhān; 2580, 3134 re'sen-be-re's, Z re'sen-bi-rās

Z i ➔ e: 2867 şehinşāh, Z şehenşāh; 2061, 2266, vb. lā-cirem, Z lā-cerem. Eklenti 1'de: Z lā-cerem, T lā-cirem

cüft/cift

2071 A cüft, BCHMZ[DQ?] cift; 2342 AD cüft, BCHMZ[Q?] cift; 5485 (ḫuft ile kafiyeli!) ACDM[Q?] cüft, BH cift

pisend/püsend/pesend

8107 pisend, C püsend, D pesend; 745, 8085, 8086 ḫod-pisend, C ḫod-püsend

fitāde/fütāde

2930 ACDM[B?] fitāde, HZ fütāde

siflī/süflī

3641, 3643 ADHZ[Q?] siflī, BCM süflī; 7951 AC siflī, BDHM süflī

8197 A sifle-perver, B süflī-perver

nevā/nüvā

3104 AC[Q?] nüvā, BDHMZ nevā; 3582 A[Q?] nüvā... nevā, BC nüvā... nüvā, D nevā... nevā, MHZ nevā ... nüvā

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

ẓalām/ẓulām

1903 ADH[Q?] ẓalām (A: ẓulām'a değiştirilmiş), BC ẓulām; 2153 ẓalām, BZ ẓulām; 4800 A ẓalām (ẓulām'a değiştirilmiş), BCMZ ẓulām

bāzırgān/bāzārgān

1475 AB bāzārigān, CD bāzırgān; 1508, 1512 bāzārigān, C bāzırgān; 5643, 5649 AB bāzārgān, C bāzīrgān, D bāzırgān

Çeşitli

158 ACHQ Mübdī, B^{0}DM Mübdi'; 267 püşt-ā-püşt, H peşt-ā-peşt [Zerdeşt ile kafiyeli]; 296 sibā', A sebā'; 299 A ḥicrinde, B ḥacrinde, Q ḥucrind; 1103 A mevsüm, Z mevsim; 1228 nā-mihribān, Z nā-mihrübān; 1237 ABCDH[Q?] cībinde, DZ ceybinde; 1304 melek-ḫūy, DZ melek-ḫū; 1909 BDH zebād, AC zübād; 2246 mıḳnāṭīs, HMQ mıġnāṭīs, Z maġnāṭīs; 2302 AC ṭarfe, BH ṭurfe; 2303 AH iklīl, BC eklīl; 2340 ADHM mehbeṭ, BC mehbiṭ; 2847 A ser-nigūn, BCDHMZ ser-nügūn; 2854 A[Q?] gezend, CDHMZ[B?] güzend; 2856 ABC zübān, D zebān; 2868 A(B?)C minḳal, D manḳal; 3702 ADH[MQ?] merci', BC merce'; 3722 A[Q?] ric'at, BC rüc'at, DZHM rec'at; 3791 ABHM ma'din, CD ma'den; 3811 A çenār, BCHMZ çinār; 4141 ABC[Q?] bürnā, DHM bernā; 6922 AB bürnā, CDHM bernā; 4160 muṣāf, D maṣāf; 4163, 4176, 4228 Şimāl, DM Şemāl; 4196 herās, H hirās; 4877, 4542 ḥışmet, M ḥaşmet; 4422 cerāḥat, MZ cirāḥat; 4685 A cünbüşe, BCDHMZ[Q?] cünbişe; 4195 ġırīv, M ġarīv; 5184 simāk, DH semāk; 5417 ABCM ma'dilet, H ma'delet; 5461 ABM müşk, CH meşk; 5495-5498 ABH[Q?] ṣandūḳ, C ṣundūḳ; 5517 ABH ḫışm, C ḫaşm; 5641 AC pūlād, BH būlād, Q fūlād; 5646 sāyıs, H sāyes; 5878 A müfācā, BCHM mefācā, Q mefācāt; 6459 minber, A menber; 6891 ḳālıb, D ḳāleb; 6955 ACM zendeḳa, B zındıḳa; 6985 ABCM fetret, H fitret; 7042 ACH[Q?] dād u dehiş, MZ dād u dihiş, B dāẕ u dihiş; 7044 ACDHQ dād u isted, B dāẕ u istād, M dād u istād; 7301 ACHM[Q?] mi'cer, B mi'cir, D me'cir; 7311 AQ -güşā vü, CDH -güşāy u, BM -güşāy-ı; 7421 maḫāfet, B muḫāfet; 7648 nāḳūs, M nāḳıs; 7648 ACDM kelīsā, BH kilīsā, Q klīsā; 7650 ADM kelīsā, CH kilīsā, Q klīsā; 7672 ġazv, B ġuzv; 8116 sāliyān, Z sāleyān; 8439 ABHQZ sāliyān, CM sāleyān, D sālhā; 8162 mehār, D mühār; 8195 ABCM dūn-nüvāz, H dūn-nevāz; 8252 benefşe, D bünefşe; 8351 ADM çihre, CH[BQ?] çehre; 8442 güẕer, DQ güẕār; 8465 ABDM bīşe, HQ pīşe, CZ mīşe; 8468 bīşe, CZ mīşe; 8540 ḫuşk-leb, H ḫuşk u leb; 8665 firāvān, D ferāvān; 8503 raḫşān, D ruḫşān; 8598 ḥilī (BH cilī), DMZ ḥülī; 8609 müşevveş, MZ müşevviş; 8616 ACH[Q?] nev-reste, BDM nev-rüste; 8619 DQ ABDH[Q?] maḥāḳ, CM muḥāḳ; 8650 AC[Q?] nigūn, BDHM nügūn; 8709 'ilm, CH 'ilim; 8733 gird, B gerd

Ünlü türemesi (anaptyxis) [Z'de düzenli, diğer nüshalarda düzensiz olarak]

344, 8049 bāġbān, Z bāġubān; 583 sūdmend, Z sūdümend; 1234, 2151 dest-res, Z destires; 930, 4801 ṣubḥ-dem, Z ṣubḥidem; 1038 pāygāh, Z pāyigāh; 1191 kārzār, Z kārızār; 2003 dādger, Z dādiger; 2067, 2820 şāhvār, Z şāhivār; 2164-2165 destgāh, Z destigāh; 2589 pāsbān, Z pāsubān; 3938 kiştikār, Z kişt ü kār; 5099 kişt-kār, Z kişt-i kār;

3028 ḳalbgāh, Z ḳalbigāh; 4450 māh-tāb, Z māhitāb; 4495 fikrsüz, Z fikrisüz; 8528 mürġzār, Z mürġuzār

13-14, 41, 44, vb. derdmend, CHM derdümend; 670 nīk-nām, B nīkü-nām; 1009 nāmver, M nāmıver; 1744 ABCH nāmver, DQ nāmever; 1189 A[Q?] ābnūs, BCDH-MZ ābenūs (1120, 2993, 4597 ābnūs, Z ābenūs); 1245 nūş-dārū, A nūş-ı dārū; 5013 ʿŪdvār, M ʿŪduvār, Z ʿŪdıvār; 5486 tācgāh, C tāc u gāh; 5488 āb-rūy, C āb u rūy; 5586 ACDH türk ü tāz, BQ türk-tāz, M türk-i tāz; 7167 BCD şāẕkām, A şāẕukām (?), HM şāẕıkām; 7778 ABDQ laʿl-reng, H laʿl u reng; 8030 ACHMZ şāẕumān, Q şādmān (693 şāẕmān, Z şāẕumān); 8028 ABDQ lācverd, Z lāciverd, C lājiverd, H lācüverd, M lāciver; 8540 ḫuşk-leb, H ḫuşk u leb; 8709 ʿilm, CH ʿilim; 8726 AHM ʿilmdür, BC ʿilimdür; 8726 Ḫıżr, H Ḫıżır

3770 CHM[Q?] ḫār-Çīnī, ADZ ḫār-ı Çīnī, B ḫār-Cinnī; 3771 CHM[Q?] ḫār-Çīnī, ADZ ḫār-ı Çīnī; 3777 BCDM[Q?] **ḫār-Çīnī**, AHC **ḫār-ı Çīnī**

Elif-i maḳsūre (kelime sonunda ā okunan ye harfi)

687 ACHMQ dünyī (CHM + vü), B dünyayı vü, D dünyā, Z dünye; 3038 ABDHQ dünyā, CM dünyī; 3052 ACHMQ dünyī ʿuḳbī, BD dünyā ʿuḳbī; 3055 ACDH dünye vü ʿuḳbī, B dünyā vü ʿuḳbī, MQ dünyī vü ʿuḳbī; 8314 AH dünyī vü ʿuḳbī, B dünyā vü ʿuḳbī, C dünye vü ʿuḳbī, M dünyi vü ʿuḳbī, D dünyā ʿuḳbā, Q dünyāyı ʿuḳbī

3971 ABCQ taḳvī, HM taḳvā; 7055 ABM taḳvā, CH taḳvī; 7897 ADM taḳvā, CH taḳvī

3705 A ṭūbā, BCDMQZ ṭūbī; 2972 ABHMQ ʿĪsī, C ʿĪsā, D ʿĪsā [alif maqsura]; 4738 ABCH fidī, DQ fidā, M fedā; 6316 A[Q?] Naṣārā, C Naṣārī; 6910 AM Yaḥyā, BCDH Yaḥyī; 7894 ABM fetvā, C[H?] fetvī

İzafetle bağlaç karışıklığı: -ı/-i yerine u/ü

202 seng ü ḫāk, M seng-i ḫāk; 418 tünd-bād-ı ḳahr, M tünd ü bādī ḳahr; 589 ʿilm ü ḥikmet, C ʿilm-i ḥikmet; 938 feṭḥ ü ẓafer, Z feṭḥ-i ẓafer; 1002 mülk ü baḫt, Z milk-i baḫt; 1058 Dārāb u Behmen, Z Dārāb-ı Behmen; 1117 Kişmīr ü Sind, Z Kişmīr-i Sind; 1227 feṭḥ ü fütūḥ, Z feṭḥ-i fütūḥ; 1826 A aṣl u ferʿ, B aṣlı ferʿ; 1944 bāġ u verd, DZ bāġ-ı verd; 2002 mülk (M milk) ü baḫt, Z milk-i baḫt; 2266 AQ ṭūl u ʿarż, B ṭūlı ʿarż; 2730 āfet ü derd ü ʿanā ... miḥnet ü (A miḥnet-i) ters ü fenā, Z āfet-i derd ü ʿanā ... miḥnet ü ters-i fenā; 3504 ehl-i ʿaḳd u ḥal, Z ehl-i ʿaḳd-i ḥal; 3711 bāġ u verd, Z bāġ-ı verd; 3836 AQ dār u gīr, B dār-ı gīr; 3989 dürr ü şāhvār, Z dürr-i şāhvār; 4271 AQ Encüm ü eflāk, B Encüm-i eflāk; 4373 ADHQ merz ü būm, B merz-i būm (375 merzibūm, Z merzübūm); 4542 cemāl ü ḥışmet, Z cemāl-i ḥışmet; 4550 AQ peleng ü şīr, B peleng-i şīr; 4764 rūz u şeb, H rūz-ı şeb; 4993 AQ maḳṣad u maḳṣūd, B maḳṣad-ı maḳṣūd; 5127 ṭūfān u āteş, Z ṭūfān-ı āteş; 5302 Defter-i aʿmāldür Elbürz Kūh, H Defter ü aʿmāldür Elbürz ü Kūh; 5330 AQ Selm ü Tūr, B Selm-i Tūr; 5628 bend ü zindān, A bend-i zindān; 6910 Ḫālid-i Bermek, Z Ḫālid ü Bermek; 6023 ehl-i celāl, H ehl ü celāl; 7133 Ḫorāsān u ʿIrāḳ, M Ḫorāsān-ı ʿIrāḳ; 7509 ACM server-i ser, BDH server ü ser; 7616 ABDQ āb ü ḫāk, H āb-ı ḫāk; 7703 sipihr ü māh, M sipihr-i māh; 7704 Raḫt u büngāhı, M Raḫt-ı büngāhı; 8489 ḳuvvet ü ḳūt, B ḳuvvet-i ḳūt

İzafetle bağlaç karışıklığı: u/ü yerine -ı/-i

17 bāġ-ı verd, AB*HM [B*HM'de 56'dan sonra] bāġ u verd (H'de bāġ-ı verd olarak düzeltilmiştir); 48 bāb-ı raḥmet, M bāb u raḥmet; 62 kān-ı niʿmet, H kān u niʿmet; 93 āb-ı zülāl, M āb u zülāl; 138 ceẕb-i nefʿ ... defʿ-i żarar, M ceẕb ü nefʿ ... defʿ ü żarar; 239 cemʿ-i cemʿ, M cemʿ ü cemʿ; 389 A zerr-i ʿayār, B zer ü ʿayār; 411 ḫayāl-i ḫʿāb, Z ḫayāl u ḫʿāb; 511 genc-i girān, H genc ü girān; 537 mīr-i ecel, M mīr ü ecel; 541 tünd-bād-ı ḳahr, M tünd ü bād u ḳahr; 840 A Ḥüsn-i ḫulḳ, B Ḥüsn ü ḫulḳ; 1189 A nāy-ı rūyīn, BZ nāy u rūyīn [Q nāy u żurnā]; 1256 mülk-i kişver, Z milk ü kişver; 1358 Sām-ı süvār, H Sām u süvār; 1697 ADQ āb-ı ḥayāt, BH āb u ḥayāt; 1743 ABDQ kūs-ı ḥarbī, H kūs ḥarbī, C kūs u ḥarbī; 1745 AQ zūr-ı bāzū, BC zūr u bāzū, D zūra bāzū, H zūr bāzū; 1814 AB laʿl-i Beẕaḫşān, H laʿl-i Bedaḫşān, D laʿli Bedaḫşān, C laʿl ü Bedaḫşān; 1816 ABDH āb-ı ḥayvān, C āb u ḥayvān; 1840 derd-i dilden, C derd ü dilden; 2000 A Ṣāniʿ-i ʿālem, BQ Ṣāniʿ ü ʿālem; 2052 AQ bürnā vü pīr (B önce bürnā-yı pīr yazmış, sonra -yı'yı çizip vü'yü yazmış); 2105 AC **muṭrib ü** nev-rūz, BDHQ **muṭrib-i** nev-rūz; 2684 şehvet-i ḳūt u ġıẕā, MZ şehvet ü ḳūt u ġıẕā; 2984 tāc-baḫş-ı ḳarn, Z tāc-baḫş u ḳarn-ı; 3165 AC ʿilm-i, BDHMQ ʿilm ü; 3218 tevfīḳ u ʿamel, Z tevfīḳ-ı ʿamel; 3219 maḳṣad u maḳṣūd, Z maḳṣad-ı maḳṣūd; 3409 AQ ʿaḳl-ı kül, B ʿaḳl u kül; 4991 AD ʿaḳl-ı kül, BH ʿaḳl u kül; 3433 AQ Miḥnet-i dūzaḫ, B Miḥnet ü dūzaḫ; 3978 AQ dīv-i laʿīn, B dīv ü laʿīn; 4058, 4306, 4584 A Rüstem-i Destān, BQ Rüstem ü Destān; 4091 AQ Rüstem-i Destān, B Rüstem ü Destān; 4180 AQ zūr-ı bāzū, BZ zūr u bāzū; 4198 raḥmet-i elṭāf-ı Raḥmānī, Z raḥmet u elṭāf u Raḥmānī; 4377 AQ gūr-ı teng, B gūr u teng; 4384 AQ ʿAllām-ı ġayb, B ʿAllām u ġayb; 4398 ABD genc-i zer, CHMQZ genc ü zer; 4487 AQ cām-ı şarāb, B cām u şarāb; 4716 şāh-ı cihān, H şāh u cihān; 4769 cirm-i zemīn, H cirm-i zemīn; 4777 AQ deryā-yı āb, B deryā vü āb; 4810 ḥaḳḳ-ı nemek, H ḥaḳḳ u nemek; 5846 ACHQ Mānī-i zendīḳ, B Mānī vü zendīḳ, M Mānī zindīḳ, D Ḫāyin ü zindīḳ; 5858 tiryāḳ, D teryāk; 6309 ḳuvvet-i lāhūt ... ḳuvvet-i nāsūt, C ḳuvvet ü lāhūt ... ḳuvvet ü nāsūt; 6664 Ḥall ü ʿaḳd-i şerʿ anja ḳaldı, B Ḥall ü ʿaḳd ü şerʿi ḳıldı ol; 7463 Vālī-i mülk-i Ḫorāsān, M Vālī ü mülk ü Ḫorāsān; 7503 ADMQ lāle-i ḥamrā, BCH lāle vü ḥamrā; 7625 Sām-ı süvār, M Sām u süvār; 7656 çeng-i ecel, M çeng ü ecel;; 7673 Ṣāḥib-i tedbīr, M*I* Ṣāḥib ü tedbīr; 7673 AD Pāẕişāh-ı kāmil ü dānā, B Pāẕişāh u kāmil-i dānā, H Pāẕişāh-ı kāmil-i dānā 7832 Ẕikr-i vaḥşet, M*GI* Ẕikr ü vaḥşet] 8216 ACH kesb-i ḫayr u defʿ-i şer, BD kesb ḫayr u (B -ı) defʿ şer, M kesb ü ḫayr u defʿ ü şer; 8222 ʿarż-ı niyāz, M ʿarż u niyāz; 8261 fikr ü hūş, M fikr-i hūş; 8391 leẕẕet-i, M leẕẕet ü; ḳand u nebāt, A ḳand-ı nebāt; 8558 zehr-i memāt, C zehr ü memāt; 8585 āb-ı ḥayāt, M āb u ḥayāt; 8641 cihāndār-ı, A cihāndār u, H cihāndārı; 8671 devr ü sipihr, BZ devr-i sipihr; 8703 Fitne vü āşūb, B Fitne-i āşūb; 8710 zinde-i cāvīd (B cāvīẕ), Z zinde vü cāvīd

1023 AC **Kuvvet ü** ʿaḳl, B[D?]HMQZ **Kuvvet-i** ʿaḳl; 7481 ACD **ʿadl ü bī-āzār**, BHMQ **ʿadl-i bī-āzār**

4117, 4128 ABCDHQ Rūs u Ḫaẕer, BM Rūs-ı Ḫaẕer; 4136 ADHQ Rūs u Ḫaẕer, BCM Rūs-ı Ḫaẕer (M: Rūs u Ḫaẕer'den düzeltilmiştir)

5311 ʿilm-i tevḥīd / 5314 ʿilm-i erkān: A ʿilm / ʿilm, BH ʿilm ü / ʿilm ü, C ʿilm-i / ʿilm ü, M ʿilm-i / ʿilm, Q[?] ʿilm-i / ʿilm-i

Şāh/Şāh-ı

4546 Şāh Ẕü'l-ḳarneyn, Z Şāh-ı Ẕü'l-ḳarneyn

4549 Şāh Dārā, Z Şāh-ı Dārā

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Ek 2:
B Nüshasının Dikkat Çekici Tarafları

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

— Müstensih aklına ilk gelen şeyi yazar, sonra düzeltir. [Fakat tüm bunlar müstensihin düzeltmeleri midir, yoksa başka elden olabilir mi? 2294. ve 3044. beyitlerde metin görünürde başka elden düzeltilmiştir. Bir de 670. 1485. ve 4516-4517. beyitlerin notlarına dikkat.] Örnekler:

803 ėrdi – önce *oldı* yazmış (ilk mısradaki *oldı*'nın etkisinde kalmış), sonra *oldı*'nın üstünü çizip *ėrdi* yazmış.

814 māluŋ – *ḫırṣ* yazmaġa başlamış (ilk mısradaki *ḫırṣ*'ın etkisinde kalmış), sonra *ḫırṣ*'ın üstünü çizip *māluŋ* yazmış.

902 Aresṭū'ya – önce Aresṭū'dur yazmış, sonra *-dur*'un üstünü çizip *-ya* yazmış.

910 muḥīṭ – önce *ḫudūd* yazmış, (ilk mısradaki *ḫudūd*'un etkisinde kalmış), sonra *ḫudūd*'un üstünü çizip *muḥīṭ* yazmış.

1007 tācgāh ... mülk ü baḫt – önce *tāc u cāh ... tāc u baḫt* yazmış, sonra düzelterek *tācgāh ... mülk ü baḫt* yazmış.

1026 ʿıyşı – önce *ʿömr* yazmış, sonra üstünü çizip *ʿayş* yazmış.

1201 varı – önce *vardı* yazmış, sonra d'nin üstünü çizmiş.

1232 kerem – önce *kerīm* yazmış, (ilk mısradaki *kerīm*'in etkisinde kalmış), sonra *kerem*'e değiştirmiş.

1449 reng ü rūy – önce *reng ü būy* yazmış, sonra üstünü çizip *reng ü rūy* yazmış.

1524 nedur – önce budur yazmış, sonra *bu*'nun üstünü çizip *ne* yazmış.

1839 āhından gögüŋ – önce *āhīn gök* yazmış, sonra *āhından gögüŋ*'e değiştirmiş

2022 ümīd – önce *murād* yazmış, sonra üstünü çizip *ümīẕ* yazmış.

2134 ḳalalum – *ṭalalum* yazmaġa başlamış, sonra *ṭa*'nın üstünü çizip *ḳalalum* yazmış.

2202 ṣūret velī – önce *ṣūret ʿayān* yazmış, (sonraki beyitteki *ʿayān*'dan etkilenmiş), sonra *ʿayān*'ın üstünü çizip *velī* yazmış.

2263 andan –önce *buldı* yazmış, sonra üstünü çizip *andan* yazmış.

5945 – ikinci mısrayı: *Bunda gişi nède yügürip belāş* olarak yazıyor, sonraki satırda doğrusunu veriyor: *Bād bigi aradan géder belāş*.

8552/8553 – başlık sonradan konmuş.

— Müstensih bir kelimeyi veya bir eki atlar. Örnekler: 5528 anuŋ (B -); 5577 bedenden, B beden; 5767 ėrürür, B ėrür; 5817 yıl (B -); vb.

— Müstensih dikkatsizce kafiye kelimesini tekrarlar. [4033. beyte dikkat: önce kafiye kelimesini tekrarlar, sonra üstünü çizip doğru kelimeyi yazar] Örnekler:

535 gümān, B kemān

614 tām, BM temām

703 *V'allāhu ḥalīm*, Q *Allāhu ḥalīm*, B *Allāhu ḥakīm*

855 aldurdılar, B öldürdiler

1317 olmaya, BM ḳalmaya [M müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilenmiş]

1350 bitürür, B yėtürür

1615 AC yılduzı, DQ yulduzı, B gündüzi

1888 sem'içün, B şem'içün

2585 tertīb ... terkīb, B terkīb ... terkīb

2906 semend, B kemend

3356 būy ... rūy, B rūy ... rūy

4042 bāġ, B ṭāġ

4268 bulasın, B olasın

4865 ola ... gele, BQ ola ... ola

5709 batar ... biter, B biter ... biter

5913 baḫt ... taḫt, B taḫt ... taḫt

7175 ḥakīm, B Kelīm

— Müstensih metni yanlış okur. Örnekler:

227 oradansın, B ur dutasın

261 yėr *Ebeytü*, B yėre ėnip

264 ḥased, BM cesed [M müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilenmiş]

292 mülaḫḫaṣ, B müḫallaṣ

379 dirligüŋde, B dirligüde

478 pīrūze-seleb, B ser-sebze-seleb

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

503 bozılur, B yüz bulur

518 dėrler, B dürlü

559 tehẕīb, B tehdīb

574 hergiz, B her gün

655 bilesin, B bilesi

671 bil ki, BH belki [H müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilendi]

737 şerriyile ⁀olur şarābuŋ ol, B şürb ile olur şarābu ol ol

794 yoḳsa (A yoḫsa), B çoḫsa [sonraki kelime *çoḫ*'tan etkilenmiş]

858 melik, B mülk

892 kez, B gün

906 ki ⁀ède, B kim ėre

993 ki ⁀ėy, B ki

1007 ki ⁀è, B ki

1011 nesneden, B nesneye

1062 şāhipūr-ı, B şāh yüz

1093 derc, B daḫı

1094 dizeler, B yüzeler

1120 ker, B kūr

1157 nerre-şīr, B bize şīr

1201 tā, B bā

1290 göstermez, B getürmez

1304 meliksin, BM meleksin [M müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilenmiş]

1307 ü küdūrātuŋ, B ola küdrātuŋ

1323 miskīn, B teskīn

1398 cidd ü cehd, B ced ü cid

1420 ḥarec, B ceraḥ

1511 yolıyidi, B bulaydı

1721 şebāb, B şitāb

1789 girye-i, B gürre-i

1869 ser-firāz, B ser-firār

1878 raḳīb, BH ḳarīb

1919 mihr, B dehr

1926 Penc-Genc'inde, BH bunca gencinde

1934 bir, B pür-

1935 şāḫı, B sāḫı

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1945 dāġ, BM ṭaġ

1946 nèce ‾isdesün, B nèce ètsün

1997 bir, B bu

2016 ṣayd, BH ḳayd

2054 Mihrān, B Mihrāb

2061 düşdi, B şimdi

2087 issi, B gişi

2092 girdi, B gèrü

2117 döndi, B dütdi

2145 ter, B ber

2225 bulur, B bilür

2232 bölük, BH yügüŋ

2245 terkībden, B terkīb dèr

2262 vèrdi, B vardı

2268 ü erkān, BZ varken [Z müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilenmiş]

2277 on iki, B ol iki

2293 on iki, B ol iki

2583 yèdi, B yaptı

2587 düzdi maḫzenlere, B düznlere [müstensih uyuklamış olabilir?]

2670 fiṭratı, B ḳudreti [ikinci mısradaki ḳudret'ten etkilenmiş] [krş. 3270]

2693 görinürler, B görinür gör

2724 cünbiş āleti ... menbeti, B cins eli ... mebneti

2768 iḳlīminüŋ, B aḳlāmınuŋ

2775 senüŋ, B seŋek

2897 künd oldı, B gendü öldi, H gètdi öldi

3201 ʿadlüŋ, B ʿaḳluŋ [krş. 4495]

3270 fiṭrat, B fikret [krş. 2670]

3274 ṣamġı, B żamʿı

3298 vü hem sipāh, B vehm-i sipāh [krş. 4227]

3333 ḳudret, B ḳuder [müstensih uyuklamış olabilir?]

3358 vālā-güher, B illā güher

3366 keştī, B gişi [krş. 4992, 4993]

3370 rūz-kūr, B gözi kūr

3407 semenderdür, BQ semendür

3413 ḳadem, B ḳıdem

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3538 Diler, B Dėrler

3630 mūcid ü, B mevcūd-ı

3665 deyyār, B deryā

3915 alu, B ulu

4064 gėrü, BHM kibr ü

4105 Çīn'de, B cinde

4122 çeşm-i sūzen, B cism-i sūzen

4227 vehm, B hem [krş. 3298]

4282 tīre-fām, B tīre-ḳām

4296 pür, B bir

4495 ʿadl, B ʿaḳl [krş. 3201]

4513 faṣl, B faẓl

4539 Çengi künd ola, B Çeng gendü olsa

4676 ṭoyurur (Q doyurur), B düriyir (?)

4823 ṭoyurmamışdur, B ṭoryumamışdur

5005 ṭāhir eylegil, BQ ẓāhir eylegil [Q müstensihi ya aynı hatayı yaptı ya da B prototipinden etkilenmiş]

5009 maḥbūb, B maḥcūb

5099 resm-i kişt-kār, B resm ü kesb ü kār

5131 āşūb ile ḥarb, B u uşböyle ḥarb

5157 tā ki, B nāgeh

5246 atasınuŋ, B anasınuŋ [krş. 5449]

5301 Ḥaḳ'dan *ʿasa'llāhu*, B *Īsī vü Allāh*

5449 atasıyidi, B anasıyidi [krş. 5246]

5467 aldanmaġıl, B el ṣunmaġıl [krş. 8090]

5501 ḫażrāyidi, B ṣaḫrāyidi

5596 ʿazlüŋ, B ʿadlüŋ

*5765 Hümāy, B Cihān

5899 nā-geh, B tā ki

5902 beẕl, B bedl

5910 Gūrdur ol gürg, B Gürgdür ol gürg

5985 ʿazl, B ʿaẕl

6007 Müheymin, B mühīn ü

6016 sevildi, B söyledi

6026 medḥ, B nedḥ

6723 āl-i Muṣṭafā, B ol Muṣṭafā

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

7011 ḫaṭṭumuŋ, B ḫaṭmınuŋ

7068 Ṭāyiʿ, B ṭāliʿ

7190 Żiyā'ü'l-mülk, B Ḫiyārü'l-mülk

7392 perde, B yėrde

7415 mīm-i, B hem

7509 belki, B milk

7886 bedenden, B beden

7919 Bil ki, B Belki

7926 vaḥyde, B rūḥda

7929 niṣār, B iṣār

8312 ṣu, B söz

— Müstensih metni değiştirir, bu arada metnin ya anlamı ya kafiyesi bozulur. Örnekler:

224 olmışdur, B ol imiş

266 bāḳi-i edyān ... ḥikmet-i Yūnān, B bāḳi edyānı ... nükte-i Yūnānī

275 olsa ʿāṣīye şefāʿat, B olmasa ʿāṣīye şefʿat

280 nėreye, B buraya

319 Īrān'a, B Īrān'da

356 bir, B pür

370 yüzin, B yüz

451 durur bayṭār, B bilür bayṭāra

460 u dīhi, B dėye (?), Q dīne (?)

463 gil, B gül

507 tā, B ez

521 nīk-rāy, B nīk-dān [sonraki ibaredeki *ḫurde-dān*'dan etkilenmiş]

705 ehl-i, BH ehli

718 dostāne, B dost-dāne

720 hergiz aŋa, B mey-ḫᵛāreye

724 uya yaḳīn, B ola yaḳın

813 Nemrūd çün ėtmedi, B çün Nemrūd eylemedi

838 içre, B içinde

841 *Ḥassinū aḫlāḳaküm*'de, B Ḥüsn ü aḫlāḳ kimde var

900 maḥsūsı ol durur bilen, B maḥsūs ol durur devribilen

977 nesne, B nesneye

1032 Ṭura (Q Dura) vü, B Dura

1174 olıban, B olıp

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

1192 mevciyile, B mevciyle

1221 ėtme aŋa, B ėtme aŋa ėtme [çift yazım]

1249 Yėg durur andan ki ḫāyin, B Yėgdür andan kim ḫıyānet

1315 sırrı, B sırra

1319 ṣūretde varlıḳ ... Ḥaḳ durur, B varlıḳ ṣūretde ... Ḥaḳdan artuḫ

1336 Sözde, B Sözden

1524 gibi, B gibidür

1537 çün gördiler, B gördi olar

1554 kim yėre, B kim bile

1563 yol gözi, B yolı göz

1568 ṭalda, B ẓılda

1619 oldı, B olmışdı

1629 açdı ki ėdeydi, B aldı ki ⁀ėdeydi ⁀aŋa

1636 zevāl, B kemāl

1687 yāḳūtın, B yāḳūtını

1703 varlıġını, B varlıġın

1708 bu, B uşbu

1792 bendinde, B bende

1827 gözlerüŋ, B göz

1900 aġladı ki ⁀andan, B ḳan aġladı ⁀andan

2070 yaḳın ile, B yaḫınlıġla

2102 anda, B andaġı

2106 ėşige būse vėrdiler, BH ėşigine būse (H yüz) urdılar

2122 ki ⁀işi rezmde ola, B ki rezmde ola işi

2146 vėrmedin, B görmedin

2231 dürlü dürlü buradandur, B dürlüdür buradandur bu

2287 On iki yılda, B On yılda bes

2369 daḫı hem, B durur ol

2372 ėy sözi dür, B ėy yüzi dür

2460 ḥasret odıyla, B ḥasret ile bes

2487 çün, B hīç

2547 nūr-ı pākdür, B rūḥ-ı pākdür

2592 ʿayān, BH müdām

2616 burındaġı (burundaḫı, burnındaġı), B yüzindeki

2632 nedür, B durur

2737 nevʿe, B dürlü [ikinci mısradaki *dürlü*'den etkilenmiş]

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2821 biŋ dürlü, B biŋ dāne
2981 gül ü ... ʿışḳ u, B gül-i ... ʿışḳ-ı
2988 Hind berri, B Hind'e peri, H Hind'i perri
2997 Rūmī süvār, B Rūmī nigār
3041 dut (DM ṭut) ki, B ṭutdı
3165 pāk-dīn, BM pākīze-dīn
3174 envāʿ-ı ʿamel, B envāʿ-ı hüner [biraz sonra gelen *hüner*'den etkilenmiş]
3193 ʿafv ne olur, B ʿiffet olur pes, H ʿiffete olur [ilk mısradaki *ʿiffet*'den etkilenmiş]
3210 bu ṣıfat, B bu ṣıfatla
3226 nūr-ı ʿilm ile, B ʿilm ile eyle
3300 vezān (=ACH; CDM rezān) ... ḫazān, B ḫazān ... rezān
3318 oradan, B ol aradan
3324 dėdi ne, B dėdi ki ne
3364 ḳuşdur, B ḳuş
3367 aŋlarsaŋ (D aŋlarsan), B aŋlarsın
3382 andan, B anda
3388 simāk, B semek
3448 ururdı, B urdı
3532 ölü, B ölür
3539 anuŋdı (M anuŋdur), B anuŋçün
3543 on yüz biŋ, B on biŋ
3557 ṭutmadı (CZ dutmadı), B ṭuymadı
3569 herkes, B herḫas
3574 işi ger (D iş veger, Q iş ü ger), B iş gerek
3619 kimseden, B kimseneden
3635 anlardan, B anları
3664 Bėş, BM Bes
3724 sırr-ı, B ḥübb-i [biraz sonra gelen *Lā üḥibbü*'den etkilenmiş]
3733 ḫayr, BH ḫoş
3746 rūşen olur, B ṣayḳal urulur [olur]
3747 ḳaldı, BH ḳıldı
3757 lezic (HM lezec), B leẕic
3773 andan, B anda
3781 ḥarrı, B ḥürrı
3839 şehriyār, B nāmver
3895 şeh, B şāha

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3900 andan görse, B görse anda

3907 gözüŋ aç, B gözüŋle

3925 ādemīde, B ādemī

3977 sīretle ola, B ṣūretle olur

3986 āteş, B şeyṭān [hem anlamı hem kafiyeyi bozuyor]

4006 ʿucb, B ʿucbı

4101 olma, B hīç olma

4132 çoḳ gişi, B çoḫ

4147 ėtdürürdi, B ėtdürür ü

4151 otuz biŋ, B otuz

4177 öŋinden, B öŋinde

4312 Kimlerüŋ yėriyidi görgil bu yėr, B Kimleri yėriyidi görgil bu kim bu yėr

4331 vay aŋa, B vay anı [krş. 5199]

4339 yöriyü bir yėre ... cemʿ olup, B yörir ü bu bėşe [beytin başındaki *bu bėşi*'den etkilenmiş] ... birikip

4401 ehlinüŋ, B ḥırṣınuŋ [ilk mısradaki *ḥırṣ*'tan etkilenmiş]

4424 gökler, B göklere

4430 olma kim, B olmaġıl kim

4498 ʿilminde, B şeklinde

4503 ʿilm, B dīn

4516 almayan, B almaya

4534 devlete, B ṣūrete

4601 bu söze, B söze

4610 Ṭāliʿüŋ, B Ṭāliʿ

4653 dikilü, B dökilü

4748 olmışdur, B olmış

4827 ėtdi, B ṭutdı

4844 vardur, B ḳaldı

4956 naẓar, B eṣer

4959 ėdüp, B ėt ü

4976 dīv, B rīv

4991 ʿaḳl-ı kül daḫı ⁀anda, B ʿaḳl daḫı anda

5004 cünbişin, B cünbiş-i

5028 ḳalduŋ, B ḳılduŋ

5048 selm, B şūr, H sūr

5062 burcdan, B burcda

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

5121 herçi diri var öle, B herçi vardur yoḫ ola
5199 Ḥaḳ'dur ... vay aŋa, B Ḥaḳ'dan ... vay anı [krş. 4331]
5204 ol, B var
5242 tedbīr, B tezvīr
5284 ādāb, B edeb
5296 u geh günehdür, B -dur gāh kīndür
5335 urmış, B urmışdı
5398 sensin bu iḳlīme, B bu iḳlīme sensin
5412 Rüstem-i leşker-penāh, B leşkere Rüstem penāh
5435 ḳopdı yüz dürlü fiten, B ḳopdı ⁀aŋa yüz dürlü fen
5471 nāz ile ėder, B nāz ėder ü
5488 oldılar, B oldı
5492 göre, B kişvere
5497 cida, B cidāl
5498 acıḳdurdı (M acuḳdurdı), B açdurdı
5526 yüzine, B burnına [sonraki beyitteki *burnından* etkilenmiş]
5537 taḫtda, B taḫta
5565 la'īn, B yaḳīn
5607 urdıysa, B vardıysa
5622 Güştāsb'uŋ üstine, B Güştāsb'uŋ ol üstine
5636 Ercāsb'ı ḳıldı, B Ercāsb'ı ol ḳıldı
5659 şīr-gīr, B des-gīr
5818 Kisrī bil, B bil anı
5844 altı ⁀ay, B cihānda
5949 ėniben, B olıban, H oluban
5978 her meze, B yėksere
5986 ki ⁀oldur (MQ budur) iş, eyle düriş
5995 ḥaḳ, B ḥaḳı
5997, 6005 lafẓ, BM naẓm
5998 ger, B kim
6000 fehm, B vehm
6013 Beyt-i Ma'mūr, B Mescid-i Aḳṣā
7136 dehr, B sipihr
7150 mihr ... saḳlamaḳ yaḳīn, B ḳahr ...saḫlayan hemīn
7485 mecmū'-ı ḫalḳa, B ḳamusı ḫalḳa
7486 gendüye, B günbed ü

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

7489 ėt ėy, B ėtdi

7956 u, B ola

8090 ad adanmaġıl, B el ṣunmaġıl [krş. 5467]

8539 dėdi cān tenine, B dėdi ten cānına

8720 aldamaḳdur, B aġlamaḫdur

— Müstensih bir eşanlamlı kullanır veya ifadeyi değiştirir

[Özellikle 423 Baġdād, BH Sivas örneğine dikkat! Genellikle bu, sadece sözcük sırasında bir değiştirme ya da kafiye kelimelerinin değiştirilmesidir. 1138 örneği, değişikliği yapanın B müstensihinin kendisi olduğunu kanıtlar niteliktedir.]

221 isme işbu (DQ uşbu) ism ėder, BH işbu (B uşbu) ismi ėtdiler

231 aŋa ėrişmeklige yol; B ki ėrişmeklige yolı

232 aŋa ⁀ėrem, B gey ėrem

283 ḫüsn-i B ṣıdḳ u [mısranın başlangıcındaki *ṣıdḳ*'tan etkilenmiş]

286 söz kim ola ol, B ol söz kim ola

333 bulsa, B varsa

351 ol eyü ad ile, B eyü ad ile ol; diri ḳala, B diri ola

390 ne ḳalsa, B ne varsa

391 yüz, BH biŋ

395 mülki, B ėli

407 var, B -dür

421 ḳıldı, B ėtdi

423 Baġdād, BH Sivas

459 duta, BH dutar

461 vebāl, B zevāl

496 ḫoşdur, B ḫūbdur

515 ol gün aŋa İskender, B İskender ol gün aŋa

579 kim nėde, B neyleye [sonraki beyitteki *neyleye*'den etkilenmiş]

593 ėdüŋ, B eydüŋ [krş. 951, 1298]

598 cān u, B cānuŋ

600 ḳamu bād idi, B bāẕ idi ḳamu

608 ḫāžırdı dėdi kim, B ḫāžır idi dėdi

612 oldı cümle, B cümle oldı

656 ol yėrde vü gökde, B yėrde vü gökdeki

701 olasın, B ki ⁀olasın

703 sen, B kim

740 yıḳan ... yaḳan (Q yıḫan ... yaḫan), B yaḫan ... yıḫan

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

769 ḫandān, B ḫande [krş. 1381]
770 düzdi aŋa, B aŋa düzdi
771 devleti ... ʿizzeti, B ʿizzeti ... devleti
789 ḫamrdur gişileri, B ḫamr durur gişiyi
797 bī-gümāndur kim firişte, B bī-gümān ehl-i seʿādet
878 müşkīn, B zerrīn
894 şāhuŋ, B anuŋ
902 Eflāṭūn'a ⁀anı ki ⁀oldur, B Eflāṭūn'a ki ⁀anı oldur
911 orada kim, B ol arada
951 ėdeyüm, B eydeyim [krş. 593, 1298]
987 dutup, B duta
1047 Güştāsb ... Luhrāsb, B Luhrāsb ... Güştāsb
1065 tebāh ... şāh, B helāk ... -nāk
1082 İskender ol, B İskender-i
1092 bu resme, B bu nevʿe
1138 eyleye Rūm'ı, B eyleye Rūm'ı eyleye
1143 yüregüŋüz, B zehreŋüzi
1156 bī-tedbīr, B bez̤-tedbīr [önceki kelime olan *bez̤-rāy*'dan etkilenmiş]
1229 ölürüz ... oluruz, B ölevüz ... olavuz
1239 şāh-ā saŋa, B saŋa şāh-ā
1250 rūzī, B rızḳı
1274 luṭfıyile anı, B anı luṭfıyile
1275 ulular işi, B ulunuŋ işi
1283 Zīrek, B ʿĀḳıl
1291 durur, B -dur u
1298 ėdem, BM eydem [krş. 593, 951]
1322 olur, B durur
1339 söyle ki ol, B söyle sözi
1366 ne kim dėdiyse, B ne dėdiyise
1381 ḫande, B ḫandān [krş. 769]
1413 daḫı, B ḥāli
1415 Gülşāh (DQ ol ḳız) almadı, B aṣṣı ḳılmadı
1477 gülşene, B gülzere
1499 bundadur, B bunda uş
1535 atdılar, B urdılar
1542 ola, B olur

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

1550 ṭaşa, B yėre
1567 cān-ārā, B dil-ārā
1632 cān u ... teninde, B cānı ... teninden
1643 perdeden ṭaşra, B ṭaşra perdeden
1652 ṣorsaŋ, B dėrseŋ
1679 alduḳça, B alduḫda
1682 geldi ʿişret, B ʿişret geldi
1686 perdede sāzını, B sāzını perdede
1702 çün, B bes
1705 durmadı, B dėmedi
1709 ėtdükde, B ėtdüginde
1720 ġażabdan ḳanı, B ġażab göŋlinde
1723 sipāh-ı, B sipāhī
1733 Sind'den, B Hind'den
1775 yėre, B yėrde
1787 Gülşeh'e ḳarşu vü āh, B Gülşeh'ine ḳarşu vāh
1795 anuŋ, BH ki ⁀anuŋ
1802 ḳalmışam ... olmışam, B olmışam ... ḳalmışam
1804 ėy, B yā
1887 vėrür, B ėrür
1903 boyıncaydı, B boyındaydı
1955 oldılar, B ėtdiler
1976 nıṣf-ı mülk-i, B milk-i nıṣf-ı
1980 Rūm'dan, B Rūm'da
2003 tācın, B dāẕın [biraz sonra gelen *dāẕger* kelimesinden etkilenmiş]
2009 bizdedür bu, B bizde durur
2018 peyām, B kelām
2023 ki ⁀olmamışdı, B olmamışdı
2032 daḫı ⁀andan hīç, B daḫı andan
2100 ṭutmışdı, B almışdı
2106 ėşige būse vėrdiler, B ėşigine būse ⁀urdılar, H ėşigine būse yüz urdılar
2107 ol gün, B ol dem
2114 ḳıldı, B ėtdi
2147 çün gėce gėtdi vü, B çünki gėce gėtdi
2172 ʿilm ḳamulardan, B ḳamulardan ʿilm
2175 ėtdi, B ḳıldı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

2187 göŋlinüŋ, B göŋülüŋ
2206 şeh, B kim
2224 bulavuz, B buluruz
2229 daḫı dürlü gösderür, BH dürlü gösderür daḫı
2237 işbu, B ol
2238 ṣanʿatlarla olmışdur, B ṣanʿatlara ki ‿olmışdur
2242 taṣnīf ... teʾlīf, BH teʾlīf ... taṣnīf
2251 oldı, B ėtdi
2267 oldur, B oldı
2271 getüren, B götüren
2298 düzdi, B dizdi
2335 bildürdi, B gösterdi
2393 yaḳīn, B hemīn
2488 ṣuverden, BH ṣūretden
2495 ki ‿aŋa yoḳdur, BH ki yoḫ (B yoḳ) aŋa
2510 ol beter, BH uş beter
2527 aldı, B ala
2532 beyān ... ʿayān, B ʿayān ... beyān [krş. 3240]
2592 ėtdi, B idi
2595 şehri kim dėdüm, B kim dėdüm şehri
2604 dėrüp, B dėrgil
2622 hem, B -dür
2644 bu, B ol
2659 az az, B azar
2679 her yaŋa, B dört yaŋa
2701 vėrür, B vėre
2743 anı, BH aŋa
2753 bu ġurbetde, B ġurbetde bes
2787 ṭabībi, B ṭabībe
2845 yalancı durur (AQ yalancıdur u), B yalancı ola
2864 sipihr ... mihr, B bu dehr ... mehr
2868 yaḳdı vü ʿūd ile, B yaḫduġı ʿūd ile
2979 saçdı, B ṣaldı
3010 fīle ėricek, B file ‿ėrişicek
3069 rūḥı ḳıla, B ḳıla rūḥ
3097 anuŋ elinden hergiz, BH hergiz elinden anuŋ

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

3122 ola, B oldı
3248 ḳurdurdı anda, B ḳurdı o yėrde
3279 ırаḳdan (DQ ırаḫdan) aġaçlara, B aġaçlara ırаḫdan
3290 ḳudretini, B ḳudretin gey
3325 kim ol idi server ü, B ki ⁀olmış idi server-i
3330 aŋa ne, B ne aŋa
3351 ḳan anuŋ çün, B çün anuŋ ḳan
3357 olsa, B ola
3361 dėdügüŋ, B dėdügüm
3369 nā-zībā görürse, B nā-zībāyı görse
3391 vėrilürse, B vėrürlerse
3392 gören, B görüp
3421 fīl olmazdı, B fīller olmaz
3431 ola vü, B ola ol
3434 munʿim ola, B ola munʿim
3443 eyledi kibrīti, B kibrīti eyledi
3450 ol ėy şāh-ı zemīn (DZ dīn), B ol şāh-ı emīn
3455 belādur şol belā, B belā durur belā
3495 dutalar (D ṭutalar), B ṭutarlar
3520 ṣudūr, B ṣadr
3553 olmaya, B ola mı
3561 ki ⁀ėderdi anuŋ ile, B ki ⁀anuŋ ile ėderdi
3565 olmaya, B ḳalmaya
3589 Ẕü'l-ḳarneyn, B İskender çü
3601 mülk ü māl, B māl ü mülk
3673 yaḳīn ... hemīn, B hemīn ... yaḳīn
3676 ḳadīm, B yaḳīn
3685 müşkil durur, B müşkil olur
3702 ki sözümdür, B sözüm durur
3711 yaşarup, B yaşaran
3768 gizlerdi, B gizledi
3798 münāsib ola miḳdār u eṣer, B ola miḳdār münāsib eṣer
3830 A ṣıfātı ⁀ayruḳ, C ṣıfātı ⁀ayruḫ, B ṣıfātı hīç
3842 pāyānı, B oranı (?)
3853 bemm, B bām
3861 şuʿle urur idi, B şuʿleyi ururdı

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

3873 ėtmişdi, B ėtmişler

3878 bileler, B bildiler

3899 daḫı kim, B kim daḫı

3954 nāmver, BH tācver

3963 ėdüpdür, B olıpdur

4049 sözi, B söz ki

4055 aldurup, B aldurdı

4097 vėrdi, B ṭutdı

4168 pīl-ten, B fīl-ten

4222 ėtseŋ, B ėderseŋ [sonraki beyitteki *ėdersey*'den etkilenmiş]

4262 Me'men isterseŋ men ü māyı ḳo sen, B Mā u men isder iseŋ ḳo māyı sen

4270 ḫuşk ḫāruŋdan gele, B ḫuşk ü ḫāruŋ getüre

4279 oldı mı, B buldı mı

4284 vėren Süleymān'uŋ, B Süleymān'uŋ vėren

4288 geçdügince, B geçdüginde

4291 ėli yıḳarlar (Q yıḫarlar), B ėl yıḫarlar u

4295 gördi, B buldı

4297 terkībini ... tertībini, B tertībini ... terkībini

4301 AC Yehūd u, B Yehūdī

4315 olmamış ol (H hīç), B olamamış

4320 orada bilindi ki ... naḳşı, B bunca yıl ilerü ... nesli [sonraki beyitteki *bunca yıllar ilerü*'den etkilenmiş]

4322 ḳalup durur, B durur bilgil

4347 Nīl'i ḳudretüŋ, B ḳudretüŋ anı

4364 andan, B anda

4376 oldı sinde, B sin içinde

4391 ola, B olur

4396 ḳalsa, B nesne

4401 cāh ehlinüŋ, B cāh ḥırṣınuŋ

4406 vü ism, B bu ism

4422 cerāḥat bulmadı, B cerāḥat olmadı

4480 temām, B nedür

4483 u dem, B hem

4486 pāk ü laʿl-rū, B laʿl-i pāk-rū

4526 müdām ... temām, B temām ... müdām

4546 Ẕü'l-ḳarneyn İskender, B Ẕü'l-ḳarneyn kim dėrler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4617, 4618 ṭassūc u, B ṭāsūc

4638 vardı, B çıḫdı

4661 resm ü (D resm-i) āyīnin, B resmi nėcedür

4669 ol ola, BH ola ol

4673 aldayıban, B iledіben, H aġlayuban

4680 bu sözi Ḳaydāfe, B Ḳaydāfe bu sözi

4702 durur, B -dur ol

4706 ʿarż ėdeyim, B göstereyim [önceki beyitteki *göstereyim*'den etkilenmiş]

4715 anda yoġıdı ⁀aŋa, B yoġdı aŋa anda, H yoġıdı anda ⁀aŋa

4723 bilmesün ... ḳılmasun, B görmesün ... ėrmesün

4772 çoḳ zemān, B bir zemān [sonraki beyitteki *bir zemān*'dan etkilenmiş]

4795 bunları, B anları

4821 oldı, B ola

4864 şükr ėt çekme taʿab, B fikr ėt ṭutma ʿaceb

4868 maḳsūmdur ... mevhūmdur, B maḳsūm durur ... mevhūm durur

4879 çün gişiye, B gişiye çün

4931 vėrdüm (M vėrdük), B vėrüp

4935 saŋa yoḳ, B yoḫ saŋa

4942 nesne andan ayru, B andan ayru nesne

4983 Ḥaḳ'dandur, B Ḥaḳ'dan u

5010 nūr-ı yaḳīn, B ʿilmü'l-yaḳīn

5012 keşf, B şerḥ

5068 işi ḳamu, B ḳamu işi

5131 āşūb ile ... fitne ucdan uca, B u uşböyle ... ucdan uca fitne

5170 māh ile mihr, B ol māh u mihr

5230 ol ṭaġ isüz idi, B issüz idi ol ṭaġ

5315 ḳıldılar, B ėtdiler

5331 anı kim, B kim ol

5342 ḳātillerinden, B ḳanlularından

5350 birbirini, B biribirin

5399 yėr, B bir yėr

5432 ėtmegil kim, B ėtme kim ol

5504 devlet ü baḫtı, B devleti daḫı

5506 ḳılmadı, B gelmedi

5510 defterlerde, B defterlere

5555 ḳıldılar, B ėrürdiler

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5556 bī-ḥadd ü şümār, B bī-ḥad bī-şümār
5621 cemʿ ėtdi, B ėtdi ki
5629 götüre, B getüre
5640 bigiydi, B bigidür
5656 gėce, B çünki
5686 dėyüp, B dėdi
5719 reşk-i māh ... eyler, B hemçü māh ... olur
5725 başını yėre urup aġlayu, B başı yėre urup aġlayu vü
5728 ḳıldı, B ėtdi
5734 ġarbı ėtmek isterdi, B ġarb ėtmek diler idi
5737 gerdān-, B gerdūn-
5770 Oldı Dārā'yı çü ... ibni Dārā pādişāh, B Öldi Dārā vü çü ... oldı ‿anuŋ yėrine şāh
5774 ne ėtdiyise, B nėtdiyse bes
5828 ḳor u, B ḳalur
5835 içre ġarḳ oldı, B oldı ġarḳ iki
5842 ḳıldı ol ... ḳıldı ol, B eyledi ... eyledi
5861 ėder, B olur
5864 ayruḳ (D ayruḫ), B artuḫ, H artuḳ,
5900 Ki ‿aŋa aṣlan, B Ki ‿aṣlan aŋa
5962 yaḳdı ol ... yıḳdı ol, B yaḫdılar ... yıḫdılar
5964 salṭanat sürdi, B sürdi salṭanat
5965 olıcaḳ ḳırḳ yıl, B ḳırḫ yıl olıcaḫ
8290 bir yıl, B yüz yıl [krş. 391]

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

Ek 3:
Dikkate Alınan Öteki Nüshaların Varak / Beyit Dizelgesi

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

E = TTKY 137 888/1483

Varak no.	Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)
0b	1
1a	11
1b	27
2a	40
2b	54-65
	[Varaklar karışmış]
3a	98, 105-107, 109, 108, 110-116
3b	117-130
	[Varaklar karışmış]
4a	66
4b	82-97
	[Varaklar karışmış]
5a	131
5b	145
6a	162
6b	174
7a	187
7b	200
8a	213
8b	227
9a	240
9b	255
10a	270
10b	284
11a	297-306; (krş. Z) Eklenti 2: 19-20, 4-6
11b	Eklenti 2: 7, 14, 8-13, 15-17, 21-24
12a	Eklenti 2: 25-26; 307-317
12b	318
13a	333
13b	347
14a	362
14b	376
15a	390-393, 397-398, 394-396, 400-402; Eklenti 2: a-b
15b	Eklenti 2: c, f; 403-414
16a	415
16b	428
17a	440
17b	458, 450, 457, 459, 451, 460; 460/461 = M; 461-467
18a	468
18b	483

19a 498 bildiler, EM buldılar [500 yėrin alur, H ėvin alur, EM burcında olur; 501-504 < EQ; 510/511 = MQ]
19b 516
20a 530
20b 544
21a 558
21b 568
22a 581
22b 595
23a 606
23b 620
24a 634-648, 662 Gel, EM Bes, Q Pes [638 < EM]
24b 663
25a 678 Sende, EMQ İşde; endāmlar, EQ endāmlaruŋ; melāyikdür, MQ melāyikden, E melāyikdin; 679; 647-659
25b 660-661; Cevāb-ı ḥükemā be-Ḫıżr ʿaleyhi's-selām (=M); 680-691
26a 692
26b 705
27a 720
27b 737
28a 749
28b 764
29a 782
29b 795
30a 808
30b 823
31a 838
31b 850
32a 865
32b 878
33a 893
33b 906
34a 921
34b 934
35a 949
35b 962
36a 977
36b 993
37a 1006
37b 1021
38a 1036
38b 1051
39a 1066
39b 1081
40a 1100
40b 1114
41a 1130
41b 1143
42a 1160
42b 1175
43a 1190
43b 1205
44a 1218
44b 1237
45a 1252
45b 1269
46a 1281
46b 1296
47a 1309
47b 1323
48a 1338 [*1339 Mīr Süleymān-zāde-i Şāh-ı cihān Bāyezīd ibni Murād bin Orḫan]
48b 1353
49a 1366
49b 1380
50a 1396
50b 1411 Çün yoġ idi ʿışḳ derdine#anda (D derdin anda), EQ Çünki anda yoḫ (E yoġ) idi ol derde
51a 1426 [1. Gazel]
51b 1440
52a 1452 [2. Gazel]
52b 1466
53a 1482

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

53b 1496-1507; Gördügi yėrden çü ḳız oldı revān / Dėdi yaş yėrine ėdüp ḳan revān; 1522-1523

54a 1524-1525, 1508-1520

54b 1526-1536, 1539-1541 [1526/1527 + 1 beyt]

55a 1537 Dār üstinde anı çün, E Dārda Manṣūr'ı ḫandān; 1538 dār erenlerüŋ ... od şem' bigi tācıdur, E bu 'āşıḳlaruŋ ... cānı belā ümācıdur; 1542-1553, 1556

55b 1557-1558; Bāz gerdīden-i İskender ez Sīstān (=Q); 1559 Geçdi üç hefte, E Göçdi ol hefte; 1560-1570

56a 1571

56b 1585

57a 1600 [3. Gazel]

57b 1613

58a 1628

58b 1642

59a 1656 [4. Gazel]

59b 1671

60a 1687

60b 1702

61a 1718

61b 1733

62a 1749

62b 1765

63a 1781

63b 1795

64a 1811 [5. Gazel]

64b 1823

65a 1842

65b 1859

66a 1874 [6. Gazel]

66b 1888

67a 1904

67b 1920 AC Baḫş, BEH Baḫşiş
[1933 Bėş yüz elli daḫı bir dāne güher]

68a 1935

68b 1950

69a 1965

69b 1979-1983, 1995-1996, 1984-1985, 1992-1994, 1997-1998

70a Uşbu düş üstine çün bir yıl olur / Keyd Şāha nāme vü ėlçi gelür (krş. DMZ 1997-1998 yerine); 1999-

70b 2013-2016; + 2 beyit (krş. MZ 2014-2015 yerine); 2017; 2017/2018 (krş. Z) Ḳomayam ol mülkde bir dār u diyār / Anda ne deyyār ḳala ne ḫo[d] dār; 2018-2019, 2021, 2023-2024

71a 2025

71b 2045-2047; Cismi anuŋ ucdan uca cān idi / anma kim ol ėt yāḫod ḳan idi; 2048, 2038-2044, 2049-2051

72a 2052

72b 2067 [*2077 (krş. Z) Nüvāḫt kerden-i İskender resūl-i Keyd-rā]

73a 2085

73b 2098 Mehd-i, DEH Mühr-i

74a 2113

74b 2132

75a 2146

75b 2160

76a 2176

76b 2191

77a 2207

77b 2226

78a 2240

78b *2254 (=M) Der şerḥ-i āferīniş-i 'ālem

79a 2267

79b 2282

80a 2299

80b 2317

81a 2332

81b 2347

82a 2361

82b 2372

83a 2384

83b 2398

84a 2412

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

84b 2427
85a 2441
85b 2455
86a 2467
86b 2482
87a 2496
87b 2511
88a 2526
88b 2540
89a 2555
89b 2570
90a 2584
90b 2599
91a 2612
91b 2627
92a 2644
92b 2657-2658, 2662, 2658-2660, 2663, [2664-2671 < DEM], 2672-2678
93a 2678/2679 = HMZ
93b 2696
94a 2710
94b 2726
95a 2740
95b 2754
96a 2769
96b 2781
97a 2794
97b 2809
98a 2823
98b 2833
99a 2857
99b 2872-2886
100a 2898
100b 2914 [*2925 (=D) *Fī ẕemm el-ġażab ve'l-kibr ve medḥ et-tevāżu*]
101a 2926
101b 2942
102a 2951
102b 2966
103a 2979
103b 2994
104a 3009
104b 3024
105a 3037
105b 3050
106a 3065
106b 3078
107a 3094
107b 3108
108a 3123
108b 3138
109a 3155
109b 3166
110a 3179
110b 3193
111a 3208
111b 3220
112a 3233
112b 3248
113a 3265
113b 3276
114a 3291
114b 3305
115a 3318
115b 3332
116a 3342
116b 3356
117a 3366
117b 3379
118a 3394
118b 3407
119a 3418
119b 3430
120a 3447
120b 3470 Bilesin ki ʿaŋa nihāyet ... Şöyle ki ʿāġāz u, E Aŋlayasın ki ʿaŋa ġāyet ... Bī-gümān hergiz bidāyet
121a 3483

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

121b 3497
122a 3510
122b 3525
123a 3537
123b 3552
124a 3572
124b 3585
125a 3598
125b 3615
126a 3631
126b 3651
127a 3666
127b 3678 Tā ki birlik gėde ikilik gele, E Tā ikilik gėde vü birlik gele
128a 3696
128b 3706
129a 3723
129b 3736
130a 3751
130b 3765
131a 3780
131b 3795 yübsin, M nīşin, E yiysin
132a 3810
132b 3824
133a 3839
133b 3852
134a 3867
134b 3884
135a 3899
135b 3914
136a 3926
136b 3940
137a 3955
137b 3969
138a 3984
138b 3996
139a 4011
130b 4026
140a 4040 [4047 ḳıṣṣa ʿeydeyüm, E destān dėrem]
140b 4054
141a 4069
141b 4085
142a 4100
142b 4114
143a 4131
143b 4144
144a 4161
144b 4175
145a 4194
145b 4210
146a 4221
146b 4234
147a 4246
147b 4261
148a 4276
148b 4289
149a 4301
149b 4314
150a 4327
150b 4341
151a 4356
151b 4366
152a 4380
152b 4393
153a 4408
153b 4420
154a 4435
154b 4449
155a 4466
155b 4482
156a 4497
156b 4512
157a 4525
157b 4540
158a 4555
158b 4570

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

159a 4587
159b 4602-4604, 4620-4630
160a 4632
160b 4646
161a 4661
161b 4676
162a 4691
162b 4706
163a 4721
163b 4736
164a 4751
164b 4767
165a 4781
165b 4796
166a 4810
166b 4822
167a 4836
167b 4851-4856; Eklenti 12: 1-6
168a Eklenti 12: 7-18
168b Eklenti 12: 19-25; 4857-4868
169a 4869
169b 4884
170a 4899
170b 4913/4914 = BDHMQZ
171a 4928
171b 4942
172a 4957
172b 4972
173a 4985 Baḥr ki ʿaŋa, E Ol deŋiz kim
173b 5000
174a 5011
174b 5026
175a 5042-5045, 5055-5065
175b 5066
176a 5080
176b 5095
177a 5109
177b 5124-5137
178a Eklenti 13: 1-14
178b 5139
179a 5159
179b 5169
180a 5184
180b 5197
181a 5212
181b 5226
182a 5241
182b 5254
183a 5268
183b 5282-5293, 5309-5310
184a 5311-5324
184b 5294-5308
185a 5326
185b 5338
186a 5353
186b 5367
187a 5380
187b 5396
188a 5410
188b 5421
189a 5437
189b 5451
190a 5465
190b 5479
191a 5493
191b 5508
192a 5525
192b 5540
193a 5554
193b 5569
194a 5584
194b 5595, 5601-5603, 5610-5620
195a 5621
195b 5639
196a 5655
196b 5670
197a 5685
197b 5699

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

198a 5713
198b 5728-5734, 5746-5750
199a 5752
199b 5765
200a 5779
200b 5792
201a 5808
201b 5822
202a 5836
202b 5848
203a 5863
203b 5876
204a 5889
204b 5902
205a 5916
205b 5930
206a 5944
206b 5959 AC Ḳamu işde çünki, BMQ Ḳamusı işlerde, E Dükeli işlerde
207a 5971
207b 5984
208a 5996
208b 6011 [6014 Ḳamusı, E Dükeli]
209a 6027-6042
209b 5 beyit; 6043-6050
210a 6051-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6622
210b 6623
211a 6637
211b 6647
212a 6664
212b 6677
213a 6690
213b 6704
214a 6717
214b 6731
215a 6746
215b 6758-6776
216a 6783
216b 6796
217a 6811
217b 6827
218a 6842-6846, 6860-6868
218b 6869
219a 6881
219b 6895
220a 6909
220b 6923
221a 6937
221b 6950
222a 6963
222b 6976
223a 6988
223b 7000
224a 7013
224b 7027
225a 7039
225b 7053-7065, 7066a / 7067b
226a 7066b / 7067a, 7068-7081
226b 7082
227a 7094 Ḫoş olamadı ʿĀl-i, E Olmadı ḫoş Āl-i
227b 7109
228a 7121
228b 7134
229a 7144
229b 7161
230a 7181
230b 7195
231a 7209
231b 7227-7230; 7254 Her ki ʿaŋa, E Kime kim
232a 7268
232b 7284
233a 7298
233b 7311
234a 7326, 7334
234b 7351

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

235a 7367

235b 7384

236a 7397

236b 7412

237a 7427

237b 7448

238a 7465

238b 7483

239a 7498 gėdersin bunda ḳalur ... Ne durur pes, E ḳoyuban gėdilür ... Neye gerek

239b 7514

240a 7528

240b 7548

241a 7561

241b 7577

242a 7591

242b 7605

243a 7622

243b 7638

244a 7654

244b 7670

245a 7689

245b 7703

246a 7717

246b 7731

247a 7746

247b 7761

248a 7776

248b 7791

249a 7804

249b 7818-7833

250a Çünki on dört yıl ol oldı pādişāh / Kim nefes mihrinden urur mihr ü māh

Pādişāhī-i Emīr Süleymān

ʿAdline ėdüp naẓar görgil ʿayān / Gün bigi rūşen ne ḥācetdür beyān

7835-7846

250b 7850

251a 7866-7870; (krş. 7870/7871 D, 7888/7889 M, 7889 Z, 7889/7890 HMZ)

Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḥaḳīḳātdür ḳatuŋda her mecāz

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek nola cihān

Dėdi Ḫıżr aŋa ki ėy şāh-ı cihān / Çün ḫilāfet gėdüben ola nihān

Ṭutmaya ardınca revnaḳ salṭanat / Ṭola ucdan uca ʿālem şeyṭanat

Şöyle vardur riyāset ḳalmaya / Pāẕişehlerde siyāset olmaya

7890-7893

251b 7895

252a 7907

252b 7919-7935

253a 7935/7936 = BDHM

253b 7952

254a 7966

254b 7980

255a (krş. *7996 M) Ṭaʿn-ı Aḥmedī Şeyḫoġlı; 7996-8008

255b ??

256a ??

256b ??

257a ??

257b ??

258a 8009

258b 8022

259a 8036-8045, 8056-8058

259b 8059

260a 8074

260b 8095

261a 8110

261b 8125

262a 8140

262b 8160

263a 8179

263b 8193

264a 8207

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

264b 8221
265a 8234
265b 8250
266a 8268
266b 8281/8282 = HMZ
267a 8295
267b 8310
268a 8325
268b 8342
269a 8356
269b 8372
270a 8386
270b 8401 (=D)
271a 8416
271b 8432
272a 8446
272b 8461
273a 8478
273b 8492 (krş. DQZ) Şu içüben anda ġusl ėder idi / Ḥāmile olubanın ġėder idi
274a 8505
274b 8520
275a 8534
275b 8547
276a 8561
276b 8576
277a 8591
277b 8606
278a 8623
278b 8637
279a 8646
279b 8656
280a 8668
280b 8679
281a 8694
281b 8709
282a 8724
282b 8736 cevherī, E müşterī
283a 8752-8754. ++++++
283b ++++++
284a ++++++
284b ++++++

F = Çelebi Abdullah 240 892/1487

Varak no.	Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)
1b	1
2a	12
2b	25
3a	38
3b	50-60
	[Varaklar karışmış]
4a	165
4b	179
5a	192
5b	205
6a	218
6b	231-239, 109-110
	[Varaklar karışmış]
7a	458-461, 465, 463-464, 462, 466, 468-469
7b	470
8a	483
8b	496 [501-504 < FQ]
9a	513
9b	526-536, 538, 537
10a	718
10b	731
11a	743
11b	756-763, 766, 765; [767-774 < DFZ]; 775-778
12a	779
12b	792-803
	[Varaklar karışmış]
13a	111-112, 240-249
13b	250-263
	[Varaklar karışmış]
14a	1008

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

14b 1021-1033

[Varaklar karışmış]

15a 1822

15b 1833

16a 1846

16b 1859

17a 1872 [6. gazel]

17b 1883

18a 1896

18b 1909

19a 1922

19b 1933 Altı yüz ü daḫı bėş dāne güher

Dāsitān-ı ʿazm-i İskender bi-feṯḥ-i memālik-i Hindūsitān

[1934-1953 < F] 1954-1964

20a 1965

20b 1977

21a 1994

21b 2005

22a 2018

22b 2028

23a 2039-2044, 2049-2054

23b 2055

24a 2068

24b 2083-2094

[Varaklar karışmış]

25a 1282

25b 1295-1306

[Varaklar karışmış]

26a 562/563 (krş. M) Sebzesi şararıban şolmaz anuŋ / Bir güli ṭopraġa dökilmez anuŋ

563-573

26b 574

27a 586-597

27b 601

28a 608

28b 621 Ḫālıḳ, FMQ Vācib, Z Vācid

631-632; [633-646 < FZ]; 647-649

29a 650-661

29b 680-689, 691, 690; Naṣīḥat-nāme-i Eflāṭūn ḥakīm

[Varaklar karışmış]

30a 1034

30b 1046-1048, 1055-1063

[Varaklar karışmış]

31a 264 (< DZ) noḳṭa-i, FHM ʿuḳde-i; mīm-i ḥased, BM mīm-i cesed, F mīm ü Aḥmed

31b 275-285

32a 312

32b 324

33a 337

33b 350 ṣaḳladı (BD saḫladı), Q saḫlardı, F bekledi

34a 363-366; 366/367 (krş. DQ) Ne çeri ḳaldı vü ne ḫayl u ḥaşem / Ne binā ḳaldı vü ne ṭabl u ʿalem; + (krş. 367) Ne ḫazīne ḳaldı vü ne genc ü māl / Düşmene oldı ser-ā-ser pāy-māl; 402; + 5 beyit; 367

34b 368

35a 381

35b 394-405

36a 432

36b 444-457

[Varaklar karışmış]

37a 4415

37b 4428

38a 4441

38b 4453

39a 4465

39b 4478

40a 4488

40b 4497

41a 4506

41b 4519

42a 4531

42b 4544

43a 4557

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

43b 4570
44a 4583
44b 4596-4604, 4620-4623
[Varaklar karışmış]
45a 1089-1092, 1099-1106
45b 1107-1118
46a 1064
46b 1077-1088
47a 1119-1127, 1132-1135
47b 1136-1148
[Varaklar karışmış]
48a 1635
48b 1648-1659
49a 1357
49b 1370-1382
50a 1660 [4. gazel]
50b 1672
51a 1685
51b 1698-1710
[Varaklar karışmış]
52a 1481-1491, 1446-1447
52b 1492-1504
53a 1711
53b 1723-1735
54a 1195
54b 1208-1218, 1223
[Varaklar karışmış]
55a 1250
55b 1263-1266, 1274-1281
[Varaklar karışmış]
56a 1224
56b 1237-1249
57a 1307
57b 1318
58a 1331
58b 1345-1356
59a 1383
59b 1395
60a 1407
60b 1421-1433
[Varaklar karışmış]
61a 856
61b 869
62a 881
62b 894
63a 906
63b 918
64a 931
64b 943-954
[Varaklar karışmış]
65a Ġazel güften-i Gülşāh der maḥabbet-i İskender [1. gazel]; 1434-1443
65b 1444-1456 [1457-1461 < BF]
66a 1462-1470 [2. gazel], 1457-1458
66b 1459-1461, 1471-1480
67a 1506
67b 1519
68a 1532
68b 1545-1557
69a 1559
69b 1572
70a 1585
70b 1598 [3. gazel]
71a 1609-1618, 1620, 1619, 1622
71b 1621, 1623-1634
72a 1736
72b 1749
73a 1762
73b 1775
74a 1788-1793; 1804 – F'de bunun yerine şu beyit var: ʿāşıḳuŋ ḥāli nedür bilse ḥabīb / Gör ki ne müşkil olur şāh-ı ġarīb; 1805-1810
74b 1811-1821 [5. gazel]
[Varaklar karışmış]
75a 2095
75b 2108
76a 2120, 2126-2135
76b 2136

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

77a 2149
77b 2159
78a 2172
78b 2185
79a 2198
79b 2213
80a 2230
80b 2242
81a 2254
81b 2266
82a 2279
82b 2292 2297, 2308-2314
83a 2315
83b 2328
84a 2341
84b 2354
85a 2364
85b 2373
86a 2382-2389; 2392 Encümüŋ, DF Göklerüŋ, M Kevkebüŋ;
86b 2393; 2407-2408, 2446-2451, 2454-2455
87a 2456
87b 2468
88a 2477-2485, 2489
88b 2490
89a 2501
89b 2514
90a 2527
90b 2538
91a 2551
91b 2564
92a 2576
92b 2587
93a 2600
93b 2610-2622
[Varaklar karışmış]
94a 87-98, 100
94b 99, 101, 103, 102, 104-111
95a 830
95b 844-855
[Varaklar karışmış]
96a 1149
96b 1162; + 3 beyit; 1163-1168
97a 1169
97b 1182-1194
[Varaklar karışmış]
98a 955
98b 969-982
[Varaklar karışmış]
99a 112
99b 125-137
[Varaklar karışmış]
100a 2623
100b 2636
101a 2648
101b 2657
102a 2674
102b 2686
103a 2696 Nesnenüŋ kim, DFH Nesne kim (H ki) tīz
103b 2705
104a 2717
104b 2729
105a 2741
105b 2753
106a 2765
106b 2777
107a 2789
107b 2801
108a 2814
108b 2826-2836; [2837-2840 < DF]; 2841-2842
109a 2843
109b 2855
110a 2867
110b 2880
111a 2893

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

111b 2906-2917
[Varaklar karışmış]
112a 804
112b 817-829
[Varaklar karışmış]
113a 983; [984 < FMZ]; 985-995
113b 996-1007
[Varaklar karışmış]
114a 2918
114b 2929
115a 2941
115b 2953
116a 2968
116b 2980
117a 2992
117b 3004
118a 3020
118b 3033
119a 3045
119b 3057
120a 3068
120b 3080
121a 3093
121b 3105
122a 3118
122b 3131
123a 3144
123b 3157
124a 3169
124b 3180
125a 3193
125b 3207
126a 3218-3223, 3228, 3237, 3234, 3232-3233, 3236
126b 3238
127a 3249
127b 3263
128a 3274
128b 3285
129a 3297
129b 3309
130a 3320
130b 3332
131a 3341
131b 3355, 3353-3354, 3356-3364
132a 3365
132b 3377
133a 3389
133b 3401
134a 3413
134b 3423
135a 3436
135b 3449-3451, 3461-3470
136a 3471
136b 3483
137a 3496
137b 3508
138a 3521
138b 3534
139a 3545
130b 3558-3564, 3570-3575
140a 3576
140b 3589
141a 3602
141b 3614-3615, 3628-3638
142a 3639
142b 3652
143a 3666
143b 3679
144a 3692
144b 3704
145a 3716
145b 3730
146a 3742
146b 3756
147a 3769
147b 3782
148a 3795

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

148b 3807
149a 3821
149b 3833
150a 3845
150b 3856
151a 3869
151b 3884
152a 3896
152b 3909
153a 3927
153b 3939
154a 3952
154b 3964
155a 3976
155b 3989
156a 4002
156b 4014
157a 4027
157b 4040
158a 4053
158b 4063
159a 4075
159b 4087
160a 4099
160b 4111
161a 4124
161b 4136
162a 4148
162b 4161
163a 4173
163b 4186
164a 4200
164b 4211
165a 4222
165b 4240-4249
166a 4271
166b 4282-4290
167a 4311
167b 4320-4328
168a 4250
168b 4260-4270
169a 4291
169b 4301-4310
170a 4328 – F'de bunun yerine şu beyit var (krş. M): Bir daḫı devrān iki biŋ yıl temām / Gün yörür her burc çün biŋ yıl müdām; 4329-4335
170b 4336
171a 4346
171b 4356
172a 4366
172b 4378
173a 4390
173b 4403-4414
174a 4624
174b 4637
175a 4650-4654, 4660-4667
175b 4668
176a 4681
176b 4694
177a 4708 Vėrdi ‿eline dėdi kim, FZ Eline vėrdi dėdi
177b 4721
178a 4734
178b 4747
179a 4762
179b 4775
180a 4788
180b 4801
181a 4813
181b 4826
182a 4838
182b 4851
183a 4864-4865, 4868-4878
183b 4879
184a 4892
184b 4906
185a 4917
185b 4930

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

186a 4943
186b 4956
187a 4969
187b 4981
188a 4993
188b 5005
189a 5017
189b 5029
190a 5041-5046, 5055-
190b 5062
191a 5074
191b 5086
192a 5099
192b 5112
193a 5124
193b 5137; Eklenti 13: 1-12
194a Eklenti 13: 13-14; 5152-5165
194b 5166
195a 5180
195b 5192-5197, 5203-5209
196a 5210
196b 5223
197a 5236
197b 5248
198a 5261 kim oldı olardan ṭolu, F ṭoluyidi ⁀olardan cümle, M kim ṭolmışdı anlaruŋla, D kim ṭoldı ḳamu Elbürz; [5270-5272 – F'de bunların yerine şu beyit var: Anuŋ ile ten arasında ʿayān / ʿĀşıḳ u maʿşūḳlıḳ var bī-gümān]
198b 5276
199a 5291-5293, 5309-5318
199b 5319
200a 5335-5345, 5359
200b 5361-5362, 5360, 5363-5364
5365-5370 – F'de bunlarınn yerine şu beyitler var (krş. DZ):
Salṭanatde yüz yigirmi yıl temām / ʿÖmr sürdi ol cihānda şād-kām
Dünya āḫir aŋa daḫı ḳalmadı / Şöyle gėtdi kim şanasın gelmedi
5371-5375
201a 5376
201b 5387
202a 5401
202b 5413 [5424 Diledi kim bir binā, DZ Bir binā diledi kim, F Bir ʿimāret diledi; yücelde (M yüceldi) göklere, CF yüceldiben göge, DZ yüceldibenüŋ göge, Q yüceldügi göge]
203a 5425
203b 5440
204a 5452
204b 5464
205a 5477; 5478-5484 = D; 5485-5490
205b 5532-5533 = DZ; 5537-5546
206a 5547
206b 5560
207a 5573
207b 5586 [5591-5600 < DFZ] [5604-5609 < DFMZ]
208a 5611
208b 5625-5639
209a 5649
209b 5662
210a 5680
210b 5693
211a 5703
211b 5716
212a 5730-5734, 5747-5754
212b 5755
213a 5768
213b 5783
214a 5795
214b 5810
215a 5823
215b 5836-5847; 5848-5850 = MQ
216a 5851
216b 5864
217a 5875
217b 5886

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

218a 5898

218b 5910

219a 5922

219b 5935

220a 5953 – F'de bunun yerine şu beyit var (krş. DZ): Ḫalḳa diliyile çoḳ söz söyledi / Ben nebīyem dėyü daʿvī eyledi [5957-5958 – F'de bunların yerine şu beyit var: Ḳırḳ iki yıl olıp andan döndi baḫt / Degdi bes Nūşīnrevān'a tāc u taḫt; 5963 – F'de bunun yerine şu beyit var: Mezdek'e uyanları cümle helāk / Ḳılıp ėtdi küfrden ol yėri pāk]

220b 5968, 5977-5980; 5980/5981 = M; 5981-5987

221a 5988

221b 6000-6006; 6007-6043 = D

222a 6044 Çün resūlüŋ şerʿi ... ṭoldı cihāna, DF Çünki anuŋ dīni ... ėrdi yėr yüzine

222b 6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6629

223a 6630

223b 6642

224a 6653

224b 6665/6666 = BCMQ

225a 6677

6688 Yėdi ay üç yıl, DZ Sekiz ay üç yıl, F Sekizler (?) üç yıl, M Yėdi yıl üç ay

225b 6689

226a 6702

226b 6715

227a 6729

227b 6742

228a 6755-6758, 6765-6771

228b 6772

229a 6784

229b 6795

230a 6807

230b 6821

231a 6834

231b 6849

232a 6861

232b 6873 [6873/6874 = M]

233a 6885

233b 6898-6903, 6909-6914

234a 6915

234b 6928

235a 6940

235b 6952

236a 6964

236b 6976

237a 6989

237b 7001

238a 7016

238b 7027

239a 7038

239b 7050

240a 7061

240b 7073

241a 7085

241b 7095

242a 7106

242b 7117

243a 7130/7131 (krş. DHMZ) Çoḳ ʿazīzi ėtdiler anlar ẕelīl / Ḳıldılar çoḳ gevheri anlar sebīl

243b 7143

244a 7156 ėrdiler, DF gördiler [7164 < DF]

244b 7170

245a 7181

245b 7193

246a 7207

246b 7220

247a 7234

247b 7246

248a 7260, 7259, 7261-7270

[7260 AH Abḫār'a, B Abḫār'a, C Abḳāz'a, M Abḫād'a, D encāma, F encāsa]

248b 7271

249a 7284

249b 7295

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

250a 7307
250b 7319
251a 7332
251b 7345
252a 7358
252b 7371
253a 7383
253b 7394
254a 7407
254b 7419
255a 7432 Ḫānı, DF Şāhı
255b 7444
256a 7457
256b 7469
257a 7482 [7493 Cümle, BF Ḳamusı]
257b 7494
258a 7506
258b 7520
259a 7532
259b 7545-7556, 7558
260a 7557, 7559-7569
260b 7570
261a 7583
261b 7594
262a 7607
262b 7620
263a 7632
263b 7645
264a 7658
264b 7671
265a 7683
265b 7695
266a 7708
266b 7719
267a 7732
267b 7745
268a 7759
268b 7772
269a 7784
269b 7796
270a 7809
270b 7821
271a 7834
271b 7848
272a 7861
272b 7870
273a 7881
273b 7894
274a 7907
274b 7918
275a 7933
275b 7945
276a 7959
276b 7971
277a 7984
277b 7995 [8002-8008 < F]
278a 8013
278b 8025
279a 8038
279b 8050
280a 8062
280b 8074
281a 8087
281b 8101
282a 8113
282b 8126
283a 8140
283b 8155
284a 8168
284b 8181
285a 8195
285b 8209
286a 8226
286b 8242-8245, 8249-8250, + 5 beyt, 8251, 8272-8274
287a 8275
287b 8287
288a 8303

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

288b 8315
289a 8328
289b 8341
290a 8354
290b 8367
291a 8379
291b 8392
292a 8405
292b 8418
293a 8431
293b 8443
294a 8456
294b 8469
295a 8483
295b 8496
296a 8508
296b 8520
297a 8532
297b 8545
298a 8558
298b 8571
299a 8584
299b 8597
300a 8610
300b 8623
301a 8635
301b 8645
302a 8654
302b 8663
303a 8671
303b 8682
304a 8695
304b 8710
305a 8723
305b 8735-8744, 8753-8754
306a 8746-8752; Raḥmet ėtsün luṭfyile Ḥaḳ
aŋa / Kim bunı yazanı ḫayr ile aŋa

F'de beyit numaralarına göre varakların durumu:

Beyit no.	Varak no.
1-60	1b-3b
61-164	Varaklar eksik
109-110	6b12-13
111-112	13a1-2
165-239	4a-6b
240-263	13a-b
264-457	31a-36b
458-538	7a-9b
539-562	Varak eksik
563-691	26a-29b
692-717	Varak eksik
718-803	10a-12b
804-855	Varaklar eksik
856-954	61a-64b
955-982	98a-b
983-1007	113a-b
1008-1033	14a-b
1034-1063	30a-b
1064-1088	46a-b
1089-1118	45a-b
1119-1148	47a-b
1149-1194	96a-97b
1195-1223	54a-b
1224-1249	56a-b
1250-1281	55a-b
1282-1306	25a-b
1307-1356	57a-58b
1357-1382	49a-b
1383-1433	59a-60b
1434-1480	65a-66b
1481-1504	52a-b
1506-1634	67a-71b
1635-1659	48a-b
1660-1710	50a-51b
1711-1735	53a-b
1736-1821	72a-74b
1822-2094	15a-24b

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

2095-2622 75a-93b

2623-2917 100a-111b

2918-4414 114a-173b

4415-4623 37a-44b

4624-8752 174a-306a

G = İÜKT 6044

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b **Resim**

2a

2b 1

3a 11-15, 19; Suʿāl-i pervāne ez şemʿ; 22-28

3b 29 Gözi yaşlu içi başlu ... gėce ‿od içinde, G Göz yaşlu baġr başlu ... seḥer od içre

33/34 Cevāb-ı micmer bā şemʿ-i sūḫte-dil

4a 43-56, 17

4b 18, 57-70

5a 71-83; Pend der maʿrifet; 84

5b 85-98, 105

6a 106; *Fi'l-münācāt*; 107-112; Der taḳsīm-i esmā-i ṣıfāt; 113-116; Der maʿrifet-i ṣıfāt; 117

6b 118

7a 131

7b 146

8a 162

8b 175; 178/179 Der beyān-ı ānki her felek maẓhar-ı ismīst

9a 188; 191/192 [=AC!]

9b 201

10a 214

10b 227

11a 240

11b 256

12a 272

12b 287

13a 305-306; Eklenti 2: 1-2, 20, 4-8, 15-18; Her sözi kānda muḥallaṣ eyledüm / Bes şeh adına mulaḫḫaṣ eyledüm

13b Eklenti 2: 19, 21-26; 307-314

14a 315 [318/319 ʿAzm kerden-i Dārāb be-Rūm ve ceng kerden be-Ḳayṣer]

14b 328

15a 343

15b 359-373

16a **Resim**

16b 374

17a 388

17b 403

18a 417

18b 432

19a 447; [460/461= M]

19b 461

20a 474

20b 489-491; **Resim**

21a 492

21b 511

22a 526

22b 541

23a 556

23b 568

24a 583

24b 596

25a 608

25b 622

26a 637

26b 655

27a 670

27b 685

28a 699

28b 714

29a 731

29b 745

30a 761

30b 775

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

31a 789
31b 804
32a 818
32b 832
33a 845
33b 862
34a 877
34b 892
35a 907
35b 922
36a 937
36b 952
37a 967
37b 983
38a 998
38b 1013
39a 1028
39b 1042
40a 1058
40b 1074
41a 1090
41b 1110
42a 1126
42b 1144
43a 1161
43b 1184
44a 1200
44b 1215
45a 1232
45b 1247-1250; **Resim**
46a 1251
46b 1266
47a 1287; 1288 + **Resim**; 1289-1290
47b 1291
48a 1305
48b 1322
49a 1338; [1344-1345 – GQ ↲]
49b 1354
50a 1371
50b 1385
51a 1400 ʿanā, DG belā
51b 1418-1432 [1. gazel yok]
52a 1441 Bunları, G Ṣūreti; 1446 AC **gördi vü ... oldı**, BDG **çün gördi... ḳaldı**
52b 1456-1461 [2. gazel yok]
1472-1481
53a 1482
53b 1498
54a 1515-1516; **Resim**
54b 1518
55a 1540
55b 1553
56a 1571
56b 1587
57a 1601 [3. gazel]
57b 1617
58a 1633 üç gün ol arada, GQ şol resm ile üç gün; Ṣoŋra buldı rūḥdan hem, G rūḥdan hem, Q Tā ki buldı anda rūḥdan
58b 1647 [4. gazel]
59a 1661 cemālin, GQ ḫayālin
59b 1677
60a 1694
60b 1714 ACQ **Ḳıldı**, BD **Aldı**, GH Geldi
61a 1729; 1730 Çün çeri dėrdi, DG Çoḳ çeri derdi, Q Çoḫ çeri düzdi
61b 1750
62a 1769
62b 1789
63a 1806 [5. gazel]
63b 1821
64a 1844
64b 1863 [6. gazel]
65a 1877 BC cüz-derd ü naṣīb, A cüz-derd ü taʿab, H cüz-derd ü āh, Q cüz-derd ü ġamuŋ, D ġayr-i derd ü āh, G cüz-derd ü firāḳ
65b 1891 Yaʿni, GH ʿAyn-i
66a 1907-1921

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

66b **Resim**

67a 1924; 1933: Bėş yüz altmış daḫı dāne güher

67b 1942

68a 1957

68b 1972

69a 1989

69b 2005

70a 2019

70b 2036

71a 2051

71b 2066

72a 2083

72b 2099

73a 2114; [2116 < G] [2122-2125 < DGQ]

73b 2134

74a 2149 Çıḳdı, G Dikdi

74b 2163

75a 2178

75b 2195

76a 2212

76b 2227

77a 2242

77b 2255; [2257-2258 < GMZ]

2261 Ḳuvvet-i (Q Varluġı) cüzvī nüfūsa, DGMZ Ḳuvveti her nefse kim var

78a 2273-2275; **Felek-i Atlas Resimi**; 2276-2278

78b 2279

79a 2295

79b 2303-2307, 2361-2367

2363 ACD ay anda ‿ėder, BGH ay ėder anda, M anda ay ėder, Q aydur anda

80a 2368

80b 2379

81a 2390-2393, 2482-2485, 2396-2398

81b 2399

82a 2413

82b 2427

83a 2441

83b 2455

84a 2467-2481

84b 2486-2488, 2310-2322

85a 2323

85b 2338

86a 2353-2354; 2488/2489 (krş. MZ) Ṣānı̔a baḳ kes ṣanāyı̔dan naẓar / Maʿnīyi gözle ki perdedür ṣuver; 2489; 2490 ʿAḳlı unıt (Q unud), GMZ Fikri terk ėt;

86b 2501

87a 2518

87b 2533

88a 2547

88b 2563

89a 2578

89b 2593

90a 2608

90b 2624

91a 2636 [2638-2640 < G]

91b 2655

92a 2672

92b 2688 [2703-2704 < GMZ]

93a 2706

93b 2722

94a 2737

[2740-2741– G'de bunların yerine şu beyit var (krş. M): Ḥis vėrüp çün cism cünbān ėder ol / Lā-büd adın rūḥ-ı ḥayvān ėder ol]

94b 2754 Sėni, G Bizi; 2754/2755 Nėce ḳılmaḳ gerek anı kim ola / Her marażdan sālim ü hem pür-ṣafā; 2756 ḳānūnı ... baŋa ... buŋa, G ḳānūn ... saŋa ... baŋa; 2756/2757 Pādişeh dėdi kim ėy dānāyı kār / Baŋa ḳıl anuŋ beyānın āşikār; 2757-2766

95a 2767

95b 2782 [2783-2785 < GMZ]

96a 2799

96b 2813

97a 2827 [2829-2832, 2837-2839 < G]

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

97b 2849

98a 2863

98b 2878

99a 2893-2910

99b 2910/2911 (=M); 2911; **Resim**; 2912-2913

[2913 tīz / Kim ḳopardı ol pelenge rüsteḫīz, G şāh / Kim pelengüŋ ʿömrini ḳıldı tebāh]

100a 2914 Zaḫm yėyüp, DZ Süst oldı, G Mest oldı

100b 2928

101a 2943

101b 2958

102a 2975

102b 2990

103a 3006 Fīli yöritdi ilerü, MZ Fīlleri yörütdi (M sürdürdi) ilerü, G Fīllerini yörütdi

103b 3020-3035

104a **Resim**

104b 3036

105a 3050

105b 3065

106a 3079

106b 3098

107a 3113

107b 3129

108a 3146

108b 3161 [3171-3175 < GZ]

109a 3181

109b 3194

110a 3210-3221; [3222-3227 < GZ]; 3228, 3237

110b 3234, 3233, 3236, 3238-

111a 3255

111b 3270

112a 3284

112b 3298

113a 3316

113b 3328 ʿaṣrında, BGZ vaḳtinde; [3344-3349 < GZ]

114a 3350 [3353-3362 < GZ] [3367-3376 – G'de bunların yerine (=Z) ...]

114b 3378 [3380-3384 < GZ] [3387-3400 – G'de bunların yerine (=Z) ...]

115a 3410

115b 3426

116a 3447-3451, 3461-3469 [3470-3482 < GZ]

116b 3483

117a 3498

117b 3511

118a 3527

118b 3540

119a 3555

119b 3572

120a 3587

120b 3601

121a 3610

121b 3634

122a 3653

122b 3668 maʿmūr u, GZ ābād; [3676-3683 < GZ]

123a 3691

123b 3707

124a 3724

124b 3738

125a 3752

125b 3768

126a 3781

126b 3797

127a 3812

127b 3827 yaḳīn ... hemīn, GZ hemīn ... yaḳīn; [3828-3831 < GZ]

128a 3845

128b 3865-3867, 3857-3860, 3867/3868 (=DZ), 3868-3873

129a 3874

129b 3889

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

130a 3911
130b 3930
131a 3945 yaḳīn, GZ hemīn
131b 3960
132a 3973
132b 3988
133a 4003
133b 4018 (G: Ol yaşıl yaş yapraġı bād-ı ḫazān / Ḳıldı ucdan uca cümle zer-feşān)
134a 4032
134b 4046
135a 4060
135b 4075
136a 4090
136b 4107
137a 4123
137b 4138
138a 4152
138b 4167
139a 4181
130b 4198
140a 4212
140b 4226
141a 4242
141b 4256
142a 4271
142b 4286
143a 4298
143b 4311
144a 4324
144b 4339
145a 4354
145b 4368
146a 4382
146b 4395
147a 4409
147b 4425
148a 4438
148b 4451
149a 4465
149b 4480
150a 4490
150b 4501
151a 4517
151b 4530
152a 4543
152b 4557
153a 4573
153b 4588
154a 4602-4604, 4620-4630
154b 4631
155a 4645
155b 4660
156a 4674
156b 4689
157a 4704
157b 4719
158a 4733
158b 4748
159a 4762
159b 4776
160a 4791
160b 4805
161a 4820
161b 4834
162a 4850
162b 4865
163a 4881
163b 4897
164a 4912
164b 4925
165a 4940
165b 4953
166a 4969
166b 4983
167a 4998
167b 5011

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

168a 5024
168b 5038-5046, 5056-5060
169a 5061
169b 5076
170a 5090
170b 5104
171a 5118
171b 5133
172a 5148
172b 5162
173a 5176
173b 5189
174a 5204
174b 5217
175a 5231
175b 5247
176a 5261
176b 5275
177a 5290
177b 5306
178a 5322
178b 5336
179a 5352
179b 5366
180a 5379
180b 5393
181a 5409
181b 5421
182a 5436
182b 5450
183a 5464
183b 5478
184a 5493
184b 5509
185a 5524
185b 5540
186a 5554
186b 5569
187a 5585
187b 5603, 5610-5612, 5615-5623
188a 5624
188b 5647
189a 5662
189b 5679
190a 5694
190b 5708
191a 5723-5734, 5747-5748
191b 5749
192a 5763
192b 5776
193a 5790
193b 5805
194a 5820
194b 5835
195a 5848 [5849-5851 < G]
195b 5866
196a 5879
196b 5893
197a 5906
197b 5920
198a 5934
198b 5949
199a 5963
199b 5977
200a 5989
200b 6003
201a 6017
201b 6032
202a 6046-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616
202b 6617
203a 6630
203b 6644
204a 6658
204b 6672
205a 6687
205b 6701
206a 6715
206b 6729

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

207a 6742
207b 6755
208a 6769
208b 6782
209a 6794
209b 6808
210a 6822
210b 6837
211a 6851
211b 6865
212a 6878
212b 6892
213a 6906
213b 6920
214a 6935
214b 6949
215a 6961
215b 6975
216a 6987
216b 6999
217a 7013
217b 7027
218a 7039
218b 7053
219a 7066
219b 7080
220a 7092
220b 7104
221a 7117
221b 7132 [7136/7137 (krş. HM):

Çerḫi şanma kimseye demsāz olur / Bil yaḳīn anı ki luʿbet-bāz olur

Her ne kim şimdi düzüp ḳılur ʿayān / Bir nefesde ͡ėder anı ġėrü nihān

Bir daḫı ėder yėrine āşikār / Kimsene bilmez nedür encām-ı kār

Muʿtaṣım Bi'llāh ʿAbbāsīlerüŋ / Bes ḫilāfet ehline ol oldı ṣoŋ

Pādişahlıġı ṭoḳuz yıldı hemīn / Ol daḫı beg zaḥmetiyleydi yaḳīn

(=7169) Bu ne ḥikmetdür ki kimse bilemez / Hīç ʿāḳıl çāresini ḳılamaz

(=7170) Ol ki evvel naḳş eyledi ḳalem / Olmaz bir ẕerre hergiz bīş ü kem]

222a 7140
222b 7156-7167, Pādişāhī-i Geyḫoto, 7177-7178
223a 7179
223b 7192-7206
224a Vėrdi aŋa tāc u taḫtın ol zemān / Ḫalḳ ḳıldılar ḳamu Arġun'ı şāh; 7207-7220
224b 7224
225a 7239
225b 7253
226a 7269
226b 7284
227a 7297
227b 7312-7326, 7334-7335
228a 7336
228b 7353
229a 7371
229b 7385
230a 7398
230b 7412
231a 7426
231b 7439
232a 7454
232b 7469
233a 7483
233b 7498-7501, 7508
7510 Gey saḫīyidi vü ehl ü, B Ḫayyir ü cömerddi vü, G Ḫayyir ü cömerd idi ol
234a 7518
234b 7531
235a 7546
235b 7561
236a 7574
236b 7593
237a 7608
237b 7623

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

238a 7637
238b 7652
239a 7668
239b 7683
240a 7697
240b 7711
241a 7725
241b 7740
242a 7755
242b 7770
243a 7785
243b 7798
244a 7813
244b 7827
245a 7840
245b 7856-7861, 7865-7867; 7870/7871 (krş. D):
Bu sözi çünkim işitdi tācver / Ḫātırına düşdi yüz dürlü ḫaṭar
Su'āl kerden-i İskender ez Ḫıżr bār-ı dīger
Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḥaḳīḳātdür ḳatuŋda her mecāz
Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek nola cihān
Böyle dėdi Ḫıżr k'ėy şāh-ı cihān / Dürlü fitne ẓāhir olısar hemān
7889 – G'de bunun yerine şu beyit var (krş. Z): Dutmaya ͡andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat / Ṭola ʿālem ucdan uca şeyṭanat
246a 7889/7890 (=HMZ); 7892
7893 – G'de bunun yerine şu beyit var: ʿİlm ehli ḥaḳ yolını ḳoyalar / Dürlü dürlü bāṭıl işe ṭoyalar
7898 G ☞;7899 Vaʿdesine kimse ėtmeye vefā, G Maʿrifet cehl ola vü taḳvā riyā
7899/7900 (=BDHM), 7900
7900/7901: Ola oġullar ata anaya ʿāḳ / Ṭola ʿālem cümle tezvīr ü nifāḳ
7901 Baya ḫayr ėtmek ṣanāʿat olmaya, G Bayda hergiz seḫāvet ḳalmaya
7907-7911
246b 7912
247a 7927 (=M)
247b 7942
248a 7957 (=BD)
248b 7970/7971 (=DZ)
249a 7985
249b 8000
250a 8013
250b 8027
251a 8041/8042 (=DHMQZ)
251b 8056
252a 8071
252b 8086
253a 8101
253b 8115
254a 8130
254b 8144
255a 8159
255b 8174
256a 8188
256b 8203
257a 8218
257b 8233
258a 8248
258b 8264
259a 8278
259b 8290
260a 8306
260b 8320
261a 8335
261b 8350
262a 8365
262b 8379
263a 8394
263b 8409
264a 8424
264b 8439
265a 8454
265b 8469

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

266a 8484
266b 8499
267a 8515
267b 8531
268a 8546
268b 8560
269a 8575
269b 8590
270a 8604
270b 8619
271a 8634
271b 8646
272a 8656
272b **Resim**
273a 8666
273b **Resim**
274a 8677
274b 8692
275a 8707
275b 8722
276a 8738-8752

K = TIEM T19211519-20 Şiraz

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1-3a
2a 3b, 5, 4
2b 6
3a 22
3b 34
4a 48
4b 61
5a 75
5b 90-106
6a (= Q) 1321-1328; 107-112
6b 113
7a 127
7b 141
8a 154
8b 167
9a 180
9b 195
10a 209
10b 224
11a 238
11b 251
12a 266
12b 281-291; Eklenti 2: 1-2
13a Eklenti 2: 3-16 [3/4 (krş. 20) Ol durur cümle mülūkūŋ serveri / Memleket tācınuŋ ol durur nūrı]
13b Eklenti 2: 17-18; 292-303
14a 304
14b 315
15a 326
15b 341
16a 356
16b 370
17a 383
17b 398
18a 408
18b 423
19a 436
19b 453
20a 466
20b 479
21a 496-497; **Resim**: İskender'in doğum haberinin Feylekus'a iletilmesi; 498
21b 500
22a 520
22b 535
23a 549-562
23b 562/563 = M
24a 573
24b 586
25a 599
25b 609 [620 Olımaz (HM Olmaz) Ṣānīʿ iki Ol, Q Ṣānīʿ olmaz iki bil kim, K Ṣānīʿ olmaz iki vü ol]

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

26a 623
26b 638-642, 644-646, 648, 662, 664-668
27a 669-679, 647, 649-651
27b 652-653, 680-690
28a 691
28b 706
29a 721
29b 736
30a 749
30b 764
31a 779
31b 794
32a 808
32b 823
33a 838
33b 853
34a 868
34b 882
35a 897
35b 911
36a 925
36b 939
37a 953
37b 969
38a 985
38b 999
39a 1013
39b 1028
40a 1042
40b 1060-1063; **Resim**: Dara'nın elçisi İskender'in önünde (1062-63)
41a 1064-1081
41b ?
42a ?
42b 1110
43a 1124
43b 1139
44a 1154
44b 1170
45a 1185
45b 1200
46a 1214
46b 1231-1245
47a 1264
47b 1280
48a 1295
48b 1309
49a 1323
49b 1338/1339 (krş. H) Bir Süleymān-zāde-i şāh-ı cihān / Bāyezīd ibni Murād-ı Orḫān
50a 1353
50b 1367
51a 1382
51b 1397 Ḥīle ... bacadan, KQ Ḥīlet ... yuḫardan
52a 1413
52b 1428 [1. gazel]
53a 1442
53b 1463 [2. gazel]
54a 1472
54b 1487
55a 1502
55b 1519
56a 1534
56b 1549
57a 1565
57b 1582
58a 1597 [3. gazel]
58b 1613
59a 1628
59b 1642
60a 1656 [4. gazel]
60b 1669
61a 1685
61b 1700
62a 1714
62b 1728

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

63a 1743
63b 1762
64a 1778
64b 1796
65a 1813 [5. gazel]
65b 1825
66a 1842
66b 1856 [6. gazel]
67a 1875
67b 1889
68a 1908
68b 1915-1917; **Resim**: İskender ile Gülşah (1917-18)
69a 1918
69b 1932 [1933 Bėş yüz ü yėtmiş iki dāne güher]
70a 1947
70b 1961
71a 1976 [1987-1990 – Q: 1989 1990 1987 1988; K: 1989 1988 1990 1987]
71b 1987, 1991-1993, 1995, 1994, 1996-2002
72a 2003
72b 2018
73a 2032
73b 2047
74a 2062
74b 2078
75a 2095
75b 2110
76a 2129
76b 2144
77a 2158
77b 2172
78a 2188
78b 2202-2215
79a 2221
79b 2237
80a 2252
80b 2266
81a 2280
81b 2295
82a 2318
82b 2333
83a 2348
83b 2361
84a 2372
84b 2384-2395; 2482
85a 2483-2485; 2392-2393, 2396-2405/2406(=Q)
85b 2406
86a 2419
86b 2432
87a 2445
87b 2458
88a 2472
88b 2491
89a 2506
89b 2520
90a 2534
90b 2547
91a 2563
91b 2578
92a 2591
92b 2605
93a 2620
93b 2635
94a 2650
94b 2665
95a 2679
95b 2692
96a 2704
96b 2717
97a 2730
97b 2745
98a 2759
98b 2775
99a 2788
99b 2803

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

100a 2818
100b 2833
101a 2850
101b 2864
102a 2879
102b 2894-2906
[Eksik yaprak: İskender'in Hind'de iki bebri öldürmesi]
103a 2924
103b 2940
104a 2954
104b 2970
105a 2984
105b 2998
106a 3013
106b 3029
107a 3046
107b 3060
108a 3074
108b 2089
109a 3103
109b 3119-3133
[Eksik yaprak: İskender'in Sind'de ejderha öldürmesi]
110a 3147
110b 3162
111a 3174
111b 3188
112a 3202
112b 3216
113a 3229
113b 3243
114a 3257
114b 3272
115a 3285
115b 3314
116a 3328
116b 3340
117a 3350
117b 3364
118a 3376
118b 3392
119a 3407
119b 3420
120a 3435
120b 3450
121a 3364
121b 3477
122a 3491
122b 3506
123a 3520
123b 3535
124a 3548
124b 3563-3577
[Eksik yaprak: İskender ile Tamgaç'ın barışı kutlaması]
125a 3593
125b 3608
126a 3621
126b 3636
127a 3651
127b 3666
128a 3680
128b 3697-3709
[Varaklar karışmış —> 186av]
129a 3741
129b 3755
130a 3770
130b 3785
131a 3804
131b 3818
132a 3833
132b 3848
133a 3864
133b 3879
134a 3896
134b 3910
135a 3925

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

135b 3939-3947

[Eksik yaprak: İskender'in Yecüc Mecüc'e karşı duvar yapılması]

136a 3960

136b 3973

137a 3988

137b 4003

138a 4017

138b 4032

139a 4047

130b 4061

140a 4075

140b 4089

141a 4104

141b 4117

142a 4132

142b 4147-4160

[Eksik yaprak: İskender'in devlerle savaşı]

143a 4182

143b 4199

144a 4212/4213 = BCDHMQZ

144b 4226

145a 4241

145b 4255

146a 4270

146b 4285

147a 4299

147b 4313

148a 4328

148b 4370

149a 4384

149b 4399

150a 4413

150b 4428

151a 4443

151b 4458

152a 4472

152b 4486 içinde, KQ içre dahı

153a 4498

153b 4511

154a 4525

154b 4540

155a 4555

155b 4568

156a 4582

156b 4596-4604, 4620-4625

157a 4626

157b 4640

158a 4655

158b 4670

159a 4685

159b 4696-4705

[Eksik yaprak: Kaydafe'nin İskender'e suretini göstermesi]

160a 4725

160b 4739

161a 4755

161b 4769

162a 4783

162b 4798

163a 4812

163b 4827

164a 4841-4845; Eklenti 12: 1-7

164b Eklenti 12: 8-18

165a Eklenti 12: 19-21; 4847-4855

165b 4856

166a 4872

166b 4887

[Eksik yaprak: İskender'in keşif gemisinin diğer İskender'in keşif gemisiyle karşılaşması]

167a 4918

167b 4932

168a 4945

168b 4961

169a 4979 [4999 < KQ]

169b 5002

170a 5017

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

170b 5031
171a 5050
171b 5065
172a 5078
172b 5093
173a 5107
173b 5122
174a 5136-5137; Eklenti 13: 1-13
174b Eklenti 13: 14; 5152-5164
175a 5165
175b 5180
176a 5194
176b 5209
177a 5223
177b 5238
178a 5253
178b 5268
179a 5283
179b 5296
180a 5311
180b Çün Ferīdūn mülke oldı kāmkār / ʻAdl ile oldı cihānda pāydār; 5326
181a 5339
181b 5354
182a 5367
182b 5381
183a 5395
183b 5409
184a 5422
184b 5437
185a 5450
185b 5465-5478
[Varaklar karışmış]
186a 3710
186b 3726-3740
[Eksik yapraklar: Keykavus'un göğe çıkışı]
187a 5501-5517
187b 5518
188a 5523
188b 5547
189a 5562
189b 5577
190a 5590
190b 5603
191a 5618
191b 5633
192a 5646
192b 5661
193a 5676
193b 5689/5690 (KQ) Çerḫ gerdende ėdemez maŋa bend / Şīr gerdūn ḳılımaz (K ėdemez) baŋa gezend - 5697
[Eksik yaprak: Rüstem'in İsfendiyar'ı öldürmesi]
194a 5715
194b 5728
195a 5738
195b 5758
196a 5771
196b 5786
197a 5800
197b 5816
198a 5830
198b 5845
199a 5859
199b 5872
200a 5885
200b 5897
201a 5911
201b 5924
202a 5938
202b 5955
203a 5969
203b 5983
204a 5998
204b 6012
205a 6027
205b 6038

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

206a 6048; **Resim**: Hüsrev Perviz'in oğlu tarafından öldürülmesi; 6049-6050

206b 6051-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6619

207a 6622

207b 6635

208a 6654

208b 6668

209a 6682

209b 6696

210a 6711

210b 6726-6739

211a 6737 (mükerrer); 6740

211b 6753

212a 6767

212b 6779

213a 6792

213b 6805

214a 6820

214b 6835

215a 6849

215b 6863

216a 6876

216b 6890 [6896-6908 < KQ]

217a 6918/6919 = DQZ

217b 6928

218a 6946-6952; Eklenti 17: 1-6 [4 Z kitāb-ı, D kitāb u, KQ teḥiyyāt]

218b Eklenti 17: 7-21

219a Eklenti 17: 22-28; 6953-6957 (=DQZ)

219b 6959

220a 6977

220b 6994-7001, 7022-7032

221a 7033-7054 (=DQZ)

221b 7055-7072 (=DQZ)

222a 7073-7096 (=DZ); 7102/7103 = DZ, 7103 (=DZ)

222b 7108-7135 (=DZ) [7136-7888 < KZ]

223a 7889 (=Z) Dutmaya ‿andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat / Dola ucdan uca dünyā şeyṭanat

223b 7908; [7909-7960 < KZ]; 7961-7982 (=Z)

224a 7984-8013 [7993-8008 < KZ]

224b 8014

225a 8032

225b 8047

226a 8065

226b 8081

227a 8099

227b 8117-8133

[Eksik yaprak: İskender'in Kabe ziyareti]

228a 8166-8168, 8181-8191

228b 8192

229a 8233-8241, 8251, 8272, 8274, 8278-8279, 8282

229b 8284

230a 8303

230b 8317

231a 8334-8348

[Eksik yaprak: İskender'in Zulmet'e giderken karşılaştığı devlerle savaşı]

231b 8385 (=DMQZ) - 8399; (=Q) Pes oradan yöriyüp şāh-ı cihān / Rāst ḳıldı cānib-i şarḳa ʿinān; 8433-8435

??

232a 8459-8478 [8469-8474 – KQ: 8469a 8474b]

232b 8479

233a 8494

233b 8507

234a 8522

234b 8536

235a 8551

235b 8565-8581

??

236a 8601

236b 8616

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

237a 8633

237b 8647

238a 8657

238b 8667

239a 8680

239b 8694 (=Q) Lezzeti nedür anuŋ teḫyīl ü vehm / Anŋa aldanma kime kim varsa fehm

240a 8709

240b 8725

241a 8742

L = TSM H 679 906/1500

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1

2a 4

2b 7

3a 16

3b 27 [33 İkimüz bir odda nedür pes, L Arasında ikimüzüŋindür (?)]

4a 34

4b 43-47; 201-204 [47 dök, H döker, Q töke, L töker; 202 Düriş olma ḳaṭreyiken, L Ḳaṭre gibi rūşen ol kim]

[205-221??]

5a 222-229, 172

5b 173-179

6a 236

6b 244

7a 253

7b 261

8a 270

8b 278

9a 287

9b 295

10a 304

10b 312

11a 320

11b 328-329; **Resim**

[330-369??]

12a 370 Gişiden, L Gişiye [ama dikkat 11b'nin alt kısmında: Gişiden]

12b 380

13a 389

13b 398

14a 407

14b 416

15a 425-430, 431a 433b, Cümle ʿālem içine ol var durur, 432b

15b Evvel Ol'dur āḫir Ol'dur müsteʿān / Ẓāḫir Ol'dur bātın Ol'dur bī-gümān; 435

16a 443

16b 453 Çün Yahūdī-ṭabʿ oldı ḫalḳ pes, L Ḫalḳ çün bīhūde-ṭabʿ oldı vü pes

17a 462

17b 470

18a 479

18b 488

19a 497

19b 506

20a 516

20b 525

21a 534

21b 543-545; **Resim**; 546

22a 547-553; 48-49

22b 52-56; 17-18; 57-58

23a 59, 62, 61, 63-67

23b 68

24a 77

24b 86

25a 95

25b 106

26a 115

26b 123

27a 131

27b 140

28a 148

28b 155

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

29a 164-171
29b 554
30a 562
30b 572
31a 580
31b 588
32a 596
32b 602
33a 609
33b 618
34a 626
34b 637-638, 641-642, 680-683
35a 684
35b 692
36a 700
36b 709
37a 718
37b 726 āşüfte, Z şüfte, DLQ şūm [735 < LZ]
38a 736
38b 744
39a 752 [760 Ėvme kim, HLQ Ėvmegil; nedāmet, L melāmet; te'ennī, LQ te'emmül]
39b 761
40a 770
40b 779
41a 789
41b 798
42a 806
42b 815
43a 824 Ḥilm, L ʿİlm
43b 833
44a 842
44b 850
45a 859
45b 868
46a 877
46b 885
47a 893
47b 902
48a 910
48b 918
49a 927
49b 935
50a 944-945; **Resim**; 946
50b 947
51a 956
51b 965
52a 976
52b 987
53a 995 vėrbinmek (vėrbimek BHMZ) gerek, LQ gerek kim gele
53b 1004
54a 1012
54b 1021
55a 1030
55b *1038 (krş. Q) Bāz resūl firistāden-i Dārāb be-İskender
56a 1047
56b 1057
57a 1066
57b 1078
58a 1086
58b 1096
59a 1104
59b 1113
60a 1121
60b 1130
61a 1140
61b 1149
62a 1160
62b 1169
63a 1181
63b 1190
64a 1199
64b 1207
65a 1215

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

65b 1223
66a 1232
66b 1243
67a 1252
67b 1261-1262; **Resim**; 1263
68a 1264
68b 1274
69a 1282
69b 1291
70a 1299
70b 1308
71a 1316/1317 = Q
71b 1327
72a 1335
72b 1343
73a 1352
73b 1360
74a 1369
74b 1379
75a 1388 ʿaksiyile, LQ tābı ile
75b 1396
76a 1406
76b 1415
77a 1426
77b 1434 [1. gazel]
78a 1441-1443; **Resim**; 1445
78b 1446
79a 1456, 1462-1468 [2. gazel]
79b 1469-1470, 1457-1461
80a 1472
80b 1481
81a 1490
81b 1501
82a 1511 gözi müşgiyçün …Yolıyidi, LQ gözine mesken … Q Yol oluban
82b 1520
83a 1529
83b 1540
84a 1547
84b *1559 (= Q) Bāz gerdīden-i İskender ez Sīstān
85a 1567
85b 1578
86a 1586
86b 1598 ki ‿ėdem sanja şevḳum ... olur, LQ kim şevḳ (L şevḳı) hem ėdem … oldı [3. gazel]
87a 1607 Yüzüŋüŋ, LQ ruḫlaruŋ
87b 1615
88a 1624-1629, 1634-1636
88b 1637
89a 1645 (=Q)
89b 1654 [4. gazel]
90a 1662 Ėrte gėce ... Oḳıram, LQ Ėy yekān (?) ... Bilürem
90b 1669
91a 1679
91b 1688
92a 1696
92b 1706
93a 1715
93b *1724 (=Q) Meṣāf kerden-i İskender bā Zeresb Şāh
94a 1732
94b 1741
95a 1751
95b 1764
96a 1775
96b 1786
97a 1796
97b 1806 [5. gazel]
98a 1814
98b 1822
99a 1832
99b 1841 On iki gün şöyle, LQ İki gün şöyle ki
100a 1850
100b 1858-1864, 1870
101a 1871 [6. gazel]

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

101b 1879-1886
102a 1896, 1887, 1889, 1894, 1897-1901
102b 1902
103a 1910
103b 1918-1919; **Resim**; 1920
104a 1921
104b 1930 [1933 Bėş yüz yėtmiş iki dāne güher]
105a 1937
105b 1947
106a 1955
106b 1964
107a 1973
107b 1982
108a 1991
108b 1999
109a 2010
109b 2019
110a 2027
110b 2036
111a 2045
111b 2054
112a 2063
112b 2073
113a 2084
113b 2094
114a 2103
114b 2112
115a 2121
115b 2134
116a 2144
116b 2153
117a 2161
117b 2169
118a 2178
118b 2188
119a 2197
119b 2206; 2265-2272
120a 2273
120b 2281
121a 2290-2298
121b 2308
122a 2316-2324
122b ?? [fotoğraf eksik, yerine 123b-124a fotoğrafı mükerrer]
123a ??
123b 2343
124a 2354
124b 2363
125a 2372
125b 2381
126a 2389-2391, 2394-2395, 2392-2393; 2482
126b 2483-2485; 2396-2400
127a 2401
127b 2409
128a 2417
128b *2425 (kr. Q) Q Der beyān-ı ṣūret-i düvāzdeh bürūc
129a 2433
129b 2440
130a 2448
130b 2457
131a 2465
131b 2473 Ẕü'l-celāl ... māh u sāl, LQ Kirdigār ... bī-ḳarār
132a 2486
132b 2495
133a 2504
133b 2512
134a 2521
134b 2530
135a 2538
135b 2547
136a 2556
136b 2565
137a 2574
137b 2582
138a 2592

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

138b 2600
139a 2607
130b 2617
140a 2627
140b 2638
141a 2647
141b 2661
142a 2668
142b 2676 buḫārī, L mecāzī
143a 2685
143b 2692
144a 2700
144b 2707
145a 2715
145b 2724
146a 2732
146b 2742
147a 2752
147b 2759
148a 2768
148b 2776
149a 2785
149b 2794
150a 2804
150b 2813
151a 2821
151b 2830
152a 2841
152b 2851
153a 2859-2867, 2873-2874
153b 2875
154a 2884
154b 2893, 2897; **Resim**; 2898
155a 2899
155b 2908
156a 2916
156b 2924
157a 2933
157b 2942
158a 2950-2956, 2963, 2962
158b 2965, 2964, 2966-2971
159a 2984
159b 2991
160a 3002
160b 3012
161a 3022
161b 3031-3032, 3034 (=Q); **Resim**
162a 3035
162b 3047
163a 3055
163b 3064
164a 3073
164b 3082
165a 3091
165b 3101
166a 3109
166b 3118 (=Q)
167a 3127
167b 3136
168a 3146
168b 3155
169a 3164
169b 3171
170a 3180
170b 3188
171a 3198
171b 3206
172a 3214
172b 3222
173a 3230
173b 3239
174a 3247
174b 3255
175a 3264
175b 3273
176a 3282
176b 3290; 3305-3312
177a 3313

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

177b 3321
178a 3330
178b 3337
179a 3344
179b 3352
180a 3362
180b 3369
181a 3377
181b 3392
182a 3401
182b 3410
183a 3417
183b 3425
184a 3434
184b 3442
185a 3451
185b 3460
186a 3467 ṣıçrayan ṣu, LQ aḫan ṣuyı -3471; 3483-3485
186b 3486
187a 3495
187b 3504
188a 3513
188b 3523-3525; **Resim**
189a 3526
189b *3535 (=Q) Reften-i İskender be-mülk-i Çīn
190a 3543
190b 3552
191a 3561
191b 3571
192a 3581
192b *3589 (=Q) Ṣıfat-i bezm-i İskender der şehr-i Çīn
193a 3597
193b 3606
194a 3614
194b 3622
195a 3631
195b 3640
196a 3649
196b 3659
197a 3668
197b 3676
198a 3685
198b 3695
199a 3703
199b 3711
200a 3719
200b 3730
201a 3739
201b 3747
202a 3755
202b 3764
203a 3772
203b 3781-3782, 3791-3798
204a 3799
204b 3808
205a 3817
205b 3825
206a 3836
206b 3844
207a 3853 Kūslar, LQ Kūs ile
207b 3863
208a 3872
208b 3881
209a 3892
209b 3901
210a 3909
210b 3918
211a 3927
211b 3934
212a 3943
212b 3951
213a 3959-3960; **Resim**; 3961
213b 3962
214a 3970
214b 3978

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

215a 3989
215b 3998
216a 4007
216b 4016
217a 4024
217b 4033
218a 4043
218b 4052
219a 4060
219b 4069
220a 4079
220b 4088-4101
221a 4104, 4103, 4105-4106, 4108-4110, 4112
221b 4111, 4113-4118 [4115/4116 = BDHMQZ]
222a 4120
222b 4128
223a 4137
223b 4145
224a 4154
224b 4163
225a 4172
225b 4180
226a 4189
226b 4203
227a 4212
227b 4221
228a 4229
228b 4238
229a 4247
229b 4260
230a 4269
230b 4280
231a 4288
231b 4296
232a 4306
232b 4314
233a 4325
233b 4333
234a 4342
234b 4350
235a 4358
235b 4367
236a 4376
236b 4384
237a 4393
237b 4402
238a 4410
238b 4417
239a 4427
239b 4436
240a 4445
240b *4453 (=Q) Su'āl-i İskender ez ḥāl-i māh ve kevākib
241a 4462
241b 4470
242a 4479
242b 4486
243a 4494
243b 4501
244a 4509
244b 4518
245a 4526
245b 4535
246a 4544
246b 4553
247a 4560
247b 4569
248a 4578
248b 4587
249a 4595
249b 4604; 4620-4627
250a 4629
250b 4637
251a 4646
251b 4656
252a 4665

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

252b 4673
253a 4682
253b 4690
254a 4698
254b 4707-4709; **Resim**
255a 4710
255b 4720
256a 4729
256b 4737
257a 4747
257b 4755
258a 4764
258b 4773
259a 4781
259b 4790
260a 4799
260b 4807
261a 4816
261b 4825
262a 4833
262b 4842-4845; Eklenti 12: 1-4
263a Eklenti 12: 5
263b Eklenti 12: 12
264a Eklenti 12: *19 (=Q) Su'āl ez iḳlīm-i heftüm, 19-21; 4847-4849
264b 4850
265a 4858
265b 4868
266a 4877
266b 4886
267a 4894
267b 4903
268a 4912
268b 4919
269a 4928
269b 4936
270a 4943 [4951 eyülerle, Q ėrenlerle, L erenlere]
270b 4953
271a 4962
271b 4971
272a 4980
272b 4988
273a 4997
273b 5006
274a 5015
274b 5024
275a 5032
275b 5041
276a 5054
276b 5063
277a 5073
277b 5081
278a 5090-5092; **Resim**
278b 5093
279a 5101
279b 5110
280a 5119
280b 5128
281a 5136-5137; Eklenti 13: 1-7, 9
281b Eklenti 13: 8, 10-24; 5152-5154
282a 5155
282b 5164
283a 5173
283b 5181
284a 5189
284b 5199
285a 5209
285b 5217
286a 5226
286b 5235
287a 5244
287b 5253
288a 5264
288b 5273
289a 5282
289b 5290
290a 5298

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

290b 5307
291a 5316
291b 5324
292a 5333
292b 5342, 5346-5353
293a 5354-5358, 5343-5345
293b 5359
294a 5366
294b 5374
295a 5382 Ḳāren ü Gūderz ü, L Münhezim olup
295b 5390
296a 5399
296b 5408
297a 5415
297b 5423
298a 5433
298b 5443
299a 5451
299b 5460
300a 5469
300b 5478
301a 5486
301b 5494
302a 5500; **Resim**; 5501-5502
302b 5503
303a 5515
303b 5524
304a 5533
304b 5543
305a 5551
305b 5560
306a 5569
306b 5578
307a 5587 Ḳuds'i, L ḳarşu
307b 5595
308a 5603
308b 5612
309a 5620
309b 5629
310a 5638
310b 5646
311a 5655
311b 5664
312a 5673
312b 5682
313a 5689/5690 = Q (Q ḳılınmaz, L ėdemez)
313b 5698
314a 5707
314b 5717
315a 5724
315b 5732
316a 5738 [? - Sayfanın resmi yeterince net değil] -5745
316b 5752
317a 5760
317b 5768
318a 5776
318b 5786
319a 5794
319b 5805
320a 5813
320b 5819
321a 5827
321b 5837
322a 5845
322b 5853
323a 5862
323b 5869
324a 5877
324b 5885 [Dikkat: sayfanın resmi yeterince net değil]
325a 5893
325b 5900
326a 5909
326b 5918
327a 5926
327b 5935

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

328a 5943

328b 5953

329a 5962

329b 5971

330a 5979

330b 5988

331a 5996

331b 6005

332a 6013 ACM Beyt-i Maʿmūr'uŋ, BL Mescid-i Aḳṣā

332b 6022

333a 6031

333b 6041

334a 6049

334b 6056-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616 Ger gedā ola vü ger mīr-i ecel, L Gökde ola vü eger yerde ecel -6619

335a 6622

335b 6629

336a 6638

336b 6646

337a 6654

337b 6664

338a 6671

338b 6678 Evveliyidi Muʿāviye ... Ḫānumānlar, LQ Oldı Muʿāviye daḫı ... Ḫānedānuŋ

339a 6686

339b 6694

340a 6704

340b 6713

341a 6721

341b 6731

342a 6739

342b 6748

343a 6755

343b 6764

344a 6772

344b 6779

345a 6786

345b 6795

346a 6802

346b 6811

347a 6820

347b 6829

348a 6838

348b 6847

349a 6856

349b 6864

350a 6872

350b 6880

351a 6888

351b 6895 (=DQZ), 6909-6911, 6915-6918,

352a 6918/6919 = Q; 6922, 6921, 6924

352b 6925

352a^{mük} 6934 [Dikkat: varağın numaralandırılmasında sorun var]

352b^{mük} 6946-6952; Eklenti 17: 1

353a Eklenti 17: 2

353b Eklenti 17: 11

354a Eklenti 17: 20-28; 6953

354b 6954-6960 (=Q)

355a Gendü ʿahdinde anuŋ bir od çıḫar / Bī-kerān ėlleri ḫalḳ ile yaḫar; 6961, 6966-6971 (= DQZ),

355b 6972-6980, 6982 İki yıl ṭoḳuz ay, LQ İki ay doḳuz yıl

356a 6982/6983 = DQZ

356b 6993-7001 (=Q); 7022-7023

357a 7029

357b 7034

358a 7044, 7053

358b 7061 (=DQZ)

359a 7073-7074 (=DZ) …

359b 7090-7096, 7102/7103, 7103 (=Z), 7108-7110 (=DZ), 7113-7117 (=DZ)

360a 7120

360b 7132-7135; 7889, 7889/7890 (=Z), 7892, 7891, 7899-7900 (=Z)

361a 7899/7900 = Z, 7900-7906 = Z

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

361b 7907-7908, 7908/7909 – DMZ; 7961, 7966-7968
362a 7969-7970, 7970/7971 (=Z), 7979-7984
362b 7986-7992; 8009
363a 8010
363b 8019
364a 8030
364b 8040
365a 8052
365b 8061; **Resim**; 8062
366a 8063
366b 8072
367a 8082
367b 8092
368a 8106
368b 8115
369a 8124
369b 8134-8135; **Resim**; 8139
370a 8140, 8149-8156
370b 8157
371a 8168, [8169-8180 < LQZ], 8181; (krş. Q) Pürsīden-i Sikender aḥvāl-i selāṭīn-i Yemen (!); 8182
371b 8183 [Dikkat: resim yerine süs]
372a 8184-8192 [8193-8197 < LQZ]
372b 8198-8200, [8201-8219 < LQZ], 8220-8225
373a 8226
373b 8236-8241, 8251, 8272, 8274
374a 8278
374b 8293
375a 8303 [8311 Ögüdümi, L Bu sözi]
375b 8312
376a 8320
376b 8331
377a 8340
377b 8351
378a 8362
378b 8373
379a 8382
379b 8394-8399; 8400-8432 = QZ; 8433-8435
380a 8436
380b 8445
381a 8458
381b 8469a 8474b, 8475-8482
382a 8483
382b 8492 (=DQZ)
383a 8500
383b 8508
384a 8517-8518; Resim; 8519-8520
384b 8521
385a 8530
385b 8538
386a 8547
386b 8555
387a 8564
387b 8575
388a 8584
388b 8591
389a 8599-8600; **Resim**; 8601
389b 8602
390a 8611
390b 8621
391a 8630
391b 8641
392a 8649
392b 8658
393a 8667
393b 8676
394a 8685
394b 8693
395a 8702
395b 8710
396a 8720
396b 8732
397a 8743
397b 8751-8752; **Colophon**

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

La = Laleli 1995

varak no.	varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)
1b	1
2a	12
2b	26
3a	40
3b	55
4a	69
4b	84
5a	98
5b	113
6a	127
6b	141
7a	155
7b	168
8a	182
8b	195
9a	208
9b	221
10a	235
10b	249
11a	264
11b	277
12a	291
12b	305
13a	319
13b	333
14a	347
14b	362
15a	377
15b	391
16a	406
16b	419
17a	433
17b	446
18a	461
18b	474
19a	489
19b	504
20a	519
20b	534
21a	548
21b	562
22a	576
22b	590
23a	604
23b	618
24a	632
24b	645
25a	658
25b	673
26a	687
26b	700
27a	715
27b	730
28a	744
28b	759
29a	774
29b	789
30a	804
30b	818
31a	833 gişi ala, BLa gişi ola
31b	847 Ḳıldı, La Ḳaldı
32a	862
32b	877
33a	891
33b	905
34a	919
34b	934
35a	948
35b	962
36a	977
36b	992
37a	1006
37b	1020
38a	1035
38b	1049

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

39a 1064
39b 1080
40a 1094
40b 1109
41a 1123
41b 1138
42a 1153
42b 1168
43a 1183
43b 1198
44a 1212
44b 1227
45a 1242
45b 1257
46a 1272
46b 1287
47a 1301 BDMZ Rūm'ın, CHQ mülkin, A mülkini, La milkin
47b 1316
48a 1331
48b 1344 Ḫullete, La Ḫilʿate
49a 1359
49b 1374
50a 1390
50b 1403 Girdi Gülşāh ève, La Gördi Gülşāh ère
51a 1418
51b 1433 [1. gazel]
52a 1447
52b 1462 [2. gazel]
53a 1476
53b 1491
54a 1506
54b 1521
55a 1536
55b 1551
56a 1566
56b 1581
57a 1595 [3. gazel]
57b 1610
58a 1626
58b 1641
59a 1656 [4. gazel]
59b 1671
60a 1687
60b 1702
61a 1717
61b 1732
62a 1747
62b 1762
63a 1777
63b 1792
64a 1807 [5. gazel]
64b 1822
65a 1837 görem mi yüzüŋi / Yāḫod işidem mi şīrīn sözüŋi, La işidem mi sözüŋi / Yāḫo görem mi hem bir daḫı yüzüŋi
65b 1852
66a 1867 [6. gazel]
66b 1882
67a 1897
67b 1912
68a 1927 [1933 Altı yüz daḫı bėş dāne güher]
68b 1941
69a 1955
69b 1970
70a 1985
70b 2000
71a 2015
71b 2030 ʿĪsī-ḳadem … vėrürdi tenlere cān ursa dem, La ʿĪsī-nefes … vėrür cānlara cennet ḳafes
72a 2045
72b 2060
73a 2075
73b 2090
74a 2105
74b 2120

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

75a 2136
75b 2151
76a 2164
76b 2179
77a 2194
77b 2208
78a 2222
78b 2237
79a 2251
79b 2265
80a 2280
80b 2295
81a 2310
81b 2323
82a 2340
82b 2355
83a 2365
83b 2375
84a 2384 Hendese ʿilminde ʿolur, La ʿİlm ile olur hemān
84b 2396
85a 2410
85b 2425
86a 2439
86b 2453
87a 2468
87b 2482
88a 2497
88b 2511
89a 2526
89b 2540
90a 2554
90b 2569
91a 2582
91b 2597
92a 2610
92b 2625
93a 2640
93b 2655
94a 2671 A Biri nuṭfe yėri durur bil, CLa Biri nuṭfe yėridür bilgil, BHQ Bir daḫı nuṭfe yėridür bil
94b 2684
95a 2696
95b 2707
96a 2721
96b 2735
97a 2750
97b 2763
98a 2777
98b 2791 BCH Aldı ʿeline cāmı (BH cām), ALa Eline ʿaldı cāmı (La cām), DMZ Ele aldı cām
99a 2804
99b 2819
100a 2833
100b 2848
101a 2862
101b 2877
102a 2892
102b 2907
103a 2921
103b 2936
104a 2949
104b 2964
105a 2978
105b 2992
106a 3007
106b 3022
107a 3037
107b 3051
108a 3066
108b 3080
109a 3094
109b 3108
110a 3123
110b 3138
111a 3153
111b 3166

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

112a 3179
112b 3193
113a 3207
113b 3220
114a 3234
114b 3248-3261
[Varaklar eksik]
115a 6288
115b 6303
116a 6316
116b 6331
117a 6344
117b 6357
118a 6371
118b 6386
119a 6400
119b 6412
120a 6425
120b 6440
121a 6455
121b 6470
122a 6485
122b 6500
123a 6515
123b 6530
124a 6545
124b 6560
125a 6575
125b 6590
126a 6604
126b 6618-6631
[Varaklar eksik]
127a 6685
127b 6699
128a 6713
128b 6727
129a 6741
129b 6754
130a 6768
130b 6781
131a 6794
131b 6807
132a 6821
132b 6836
133a 6850
133b 6864
134a 6877
134b 6891
135a 6905
135b 6919
136a 6934
136b 6947
137a 6959
137b 6973
138a 6986
138b 6998
139a 7012
130b 7026
140a 7038
140b 7052
141a 7065
141b 7078
142a 7090
142b 7103
143a 7115
143b 7129
144a 7143
144b 7158 La ↲
145a 7173
145b 7186
146a 7200
146b 7215
147a 7231
147b 7246
148a 7262
148b 7276
149a 7291
149b 7305

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

150a 7318
150b 7333 ėdüp, DLa ėder
151a 7348
151b 7363
152a 7377
152b 7390
153a 7406
153b 7420
154a 7434
154b 7449
155a 7463
155b 7478
156a 7492
156b 7505
157a 7522
157b 7540
158a 7554
158b 7569
159a 7584
159b 7598
160a 7613
160b 7630
161a 7648
161b 7664
162a 7679
162b 7694
163a 7709
163b 7724
164a 7739
164b 7754
165a 7769
165b 7784
166a 7800
166b 7815
167a 7832
167b 7846
168a 7861
168b 7876
169a 7891
169b 7906
170a 7921
170b 7936
171a 7951
171b 7966
172a 7981
172b 7995
173a 8009
173b 8023
174a 8037
174b 8052
175a 8068
175b 8082
176a 8097
176b 8111
177a 8126
177b 8140
178a 8155
178b 8170
179a 8185
179b 8199
180a 8214
180b 8228
181a 8242
181b 8257
182a 8273
182b 8288
183a 8303
183b 8317
184a 8332
184b 8346
185a 8361
185b 8376
186a 8390
186b 8405
187a 8420
187b 8434
188a 8449
188b 8464

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

189a 8479
189b 8493
190a 8508
190b 8522
191a 8537
191b 8552
192a 8566
192b 8581
193a 8596
193b 8611
194a 8626
194b 8641
195a 8651
195b 8661
196a 8671
196b 8683
197a 8698
197b 8713
198a 8728
198b 8742-8754

N = University of Michigan Library, Isl. Ms. 677

varak no. varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

[Not: varaklar sayfa olarak numaralanıyor]

2b-2 1
3a-3 33
3b-4 73-113a
4a-5 113b-152a
4b-6 152b-191
5a-7 200
5b-8 237-238; 236/237 = MQ; Gendüŋi yitür ki Anı bulasın / Şöyle maḫv olġıl ki sen Ol olasın [=236b]; 239-273
6a-9 274
6b-10 312-353a
7a-11 353b-394a
7b-12 394b-427a [417 Gör bu, N Gėrü; 418 esdi, N etdi; 419a; 420 ol taḫtın yėle, N aldı; taḫtın öle; 422 yıḫıldı yaḫıldı, N yüceldi nėce ‿oldı; 426/427 = MQ 424/425]
8a-13 427b-463
8b-14 462/463 = Q; 464
9a-15 499
9b-16 541-575

[Varaklar karışmış]

10a-17 4678
10b-18 4720
11a-19 4762-4801a, 4802b
11b-20 4803
12a-21 4842
12b-22 4884
13a-23 4924 [4925 ACN yıllıḳ bizüm-çün, BDHMQZ yıl bizüm içün]
13b-24 4965
14a-25 5005
14b-26 5043
15a-27 5083
15b-28 5124 Öldi, NZ Gėtdi
16a-29 5164
16b-30 5202
17a-31 5243
17b-32 5283-5321

[Varaklar karışmış]

18a-33 576
18b-34 608
19a-35 647
19b-36 682
20a-37 720
20b-38 761
21a-39 804
21b-40 845
22a-41 885
22b-42 925
23a-43 963
23b-44 1004

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

24a-45	1044	
24b-46	1085	
25a-47	1125	
25b-48	1167	
26a-49	1209	
26b-50	1250	
27a-51	1291	Ten ḳafes, DMZN Cān nefes
27b-52	1329	
28a-53	1367	
28b-54	1406	[1. gazel]
29a-55	1446	[2. gazel]
29b-56	1487	
30a-57	1528	
30b-58	1568	[3. gazel]
31a-59	1608	
31b-60	1648	[4. gazel]
32a-61	1689	
32b-62	1728	
33a-63	1768	
33b-64	1809	[5. gazel]
34a-65	1848	[6. gazel]
34b-66	1889-1931	
35a-67	1932/1933 = BH; 1933	Altı yüz ü dahı bėş dāne güher
35b-68	1972	
36a-69	2009	
36b-70	2047	
37a-71	2086	
37b-72	2125	
38a-73	2169	
38b-74	2210	
39a-75	2250	
39b-76	2291	
40a-77	2333	
40b-78	2368	
41a-79	2398	
41b-80	2438	
42a-81	2479	
42b-82	2519	
43a-83	2558	
43b-84	2599	
44a-85	2640	
44b-86	2679	
45a-87	2713	
45b-88	2752	
46a-89	2791	
46b-90	2829	
47a-91	2870	
47b-92	2911	
48a-93	2949	[*2953 (krş. D) *Fī taḳlīb ed-dünyā ve-aḥvālihā*]
48b-94	2988	
49a-95	3030	
49b-96	3069	
50a-97	3108	
50b-98	3150	
51a-99	3187	
51b-100	3226	
52a-101	3262	
52b-102	3299	
53a-103	3335	
53b-104	3368	
54a-105	3404	
54b-106	3442	
55a-107	3480	
55b-108	3520	
56a-109	3561	
56b-110	3561	
57a-111	3640	
57b-112	3681	
58a-113	3721	
58b-114	3760	
59a-115	3801	
59b-116	3840	
60a-117	3882	
60b-118	3925	
61a-119	3965	

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

61b-120 4005
62a-121 4046
62b-122 4086
63a-123 4126
63b-124 4167
64a-125 4209
64b-126 4247
65a-127 4285
65b-128 4324
66a-129 4361
66b-130 4402
67a-131 4441
67b-132 4479
68a-133 4511 dest, N dost
68b-134 4552
69a-135 4594
69b-136 4636-4677
[Varaklar karışmış]
70a-137 5322
70b-138 5362
71a-139 5400
71b-140 5439
72a-141 5478
72b-142 5519
73a-143 5559
73b-144 5597
74a-145 5635
74b-146 5675
75a-147 5716
75b-148 5755
76a-149 5793
76b-150 5834
77a-151 5873
77b-152 5909
78a-153 5949
78b-154 5994
79a-155 6035-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6627
79b-156 6628
80a-157 6667
80b-158 6706
81a-159 6747
81b-160 6790
82a-161 6831-6870
82b-162 Çekdi taḫtından yıḳup anı ecel / Er gerek kim işleye ṣāliḥ ʿamel, Bendeye yoḥ fāʾide illā ʿamel / Ḫażretinde ol şehüŋ bellü zaġal; Ḫilāfet-i Mehdī bin Caʿfer; 6871
83a-163 6907 ☙
83b-164 6945
84a-165 6981
84b-166 7020
85a-167 7057 ser-leşker … geldiler, N ser-keşler … durdılar
85b-? 7093
86a-? 7131-7136/7137 (=HM); [7136-7888 < NZ]

Bu sözi çünkim işitdi tācver / Ḫāṭırına düşdi biŋ dürlü ḫaṭar

Suʾāl İskender ez ḥāl-i cihān baʿd ez inḳırāż-ı ḫilāfet

Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḥakīḳātdür ḳatuŋda her mecāz

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek nola cihān

Dėdi ol dem kʾėy şāh-ı cihān / Çün ḫilāfet gėde vü ola nihān

7889 – N'de bunun yerine şu beyit var (krş. Z): Dutmaya ⁀andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat / Dola ucdan uca ʿālem şeyṭanat

7889/7890 (=HMZ); 7892; 7891 Hem ḳocalarda … Hem yigitlerde, N Ḳocalanlarda … Yigid olanda

(krş. 7899/7900 Z) Ẓulm ėdeler vilāyetde vülāt / Ḫayf ḳılalar ḥükūmetde ḳużāt, ʿİlm ehli ḥaḳ yolını ḳoyalar / Varıbanı bāṭıl işe uyalar

7899 (krş. Z) Perdeler ehlinde ḳalmaya ḥayā / Maʿrifet cehl ola vü taḳvā riyā

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

7899/7900 (krş. BDHM) Ḫalḳuŋ ola sīreti ḥırş u ḥased / Daḫı buḫl ile riyā vü ḫūy-ı bed

Faḳr ehlinde ḳanāʿat olmaya / Ḳılıc ehlinde şecāʿat olmaya

Dola ʿālem fısḳ u daḫı luʿb u lehv / ʿĀḳılam dėyen her işde ėde sehv

Dünyi ehlinde mürüvvet ḳalmaya / K'ol kimsneye ḫıyanet olmaya

Ėtmeye oġul ataya ittifāḳ / Dostluḳ ola ḳamu yėrde nifāḳ

7907; Andan öŋdin kim ḳıyāmet olısar / İşbu dėdügüm ʿalāmet olısar

7908; 7908/7909(=DMZ); [7909-7960 < Z]; 7961-7969

86b-168 7970

87a-169 8014-8048; üç beyit (8049-8051 yerine)

87b-170 8052

88a-171 8092

88b-172 8133

89a-173 8178

89b-174 8222-8248, 8251; 8272 Gönlüŋ, N Şevḳ; 8274-8284

90a-175 8285-8325; dört beyit

90b-176 (krş. 8326) Aşşı ne besler imiş sėni bu yėr / Semridip āḫiri yėr beni bu yėr; 8338, 8328-8366

91a-177 8367

91b-178 8409

92a-179 8451

92b-180 8489

93a-181 8528

93b-182 8568

94a-183 8610

94b-184 8648

95a-185 8679

95b-186 8720-8752

P = Berlin PSB or. 4⁰ 1271

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1 [1/2 - MP: Evvel anı yād eyle ėy ḥakīm / K'ol durur Allāhu Raḥmānu'r-Raḥīm]; 3 ṭarīḳ, HMP refīḳ; 4 söz, HMP söze; 5 resme, B⁰DP nėcesi; revān andan muʿaṭṭar ḳıla, MP muʿaṭṭar ola andan cān u; 6 ḳıla, DP ėde; 7 düzedeyin, B⁰M yazayayum, P yazayayım; 9 ḥūr u, B⁰CMP ḥūr-ı; 11 Çengümi, MP Çünki her; perdede, P perdeyi; demsāz, MP hem-sāz]

2a 13 [15/16 +] [17/18 = B⁰DHMQ]

2b 32

3a 49 [53 zer, MP dür; 56/57 = B⁰DHMQ; 57 Derde Eyyūb, MPZ Derd Eyyūb'a; 64 < MP]

3b 65

4a 83 [96, 97 = B⁰DMQZ; 99-104 < B⁰DMPZ]

4b 106

5a 126

5b 135

6a 151

6b 166

7a 181

7b 197 Şemʿ-i cān gey, MP Şuʿle-i cān [200, 201/202 = B⁰HMQ]

8a 211

8b 226 [240-254 < P]

9a 255

9b 270

10a 286

10b 301-306; Eklenti 2: 19-20, 4-7, 14, 8-11

11a Eklenti 2: 12-13, 15-17, 21-26; 307-310

11b 311

12a 327

12b 344-359 [355/356 M Leşker cemʿ kerden-i Ḳayṣer, P Ceng-i Dārāb bā Ḳayṣer]

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

*12b/13a bir varak eksik (360-374. beyit), resim için çıkartılmış olabilir? (krş. M: Ḳayṣer ile Dārā savaşı; 371/372'de Ḳayṣer'in ölümü)

13a 375

13b 391-404

14a 404/405 – MP: Öldı Dārāb'a ḳodı Dārā'yı şāh / Māl u genc ü memleket tāc (P taḫt) u külāh

14b 421

15a 437

15b 451

16a 468

16b 484 500-515 < P

17a 516

17b 531

18a 546

18b 562

19a 574

19b 588

20a 602

20b 617

21a 633-648, 662-663 [647-661 – MP'de 679'dan sonra geliyor]

21b 664-679, 647

22a 648-661, 680-683

22b 684

23a 701

23b 718

24a 737

24b 752

25a 769

25b 787

26a 803

26b 820

27a 837

27b 853

28a 870

28b 886

29a 902

29b 918

30a 934

30b 950

31a 968

31b 989

32a 1006

32b 1022

33a 1038

33b 1058

34a 1072

34b 1090

35a 1113

35b 1134

36a 1151

36b 1169

37a 1187

37b **Resim**

38a 1204

38b 1224

39a 1242

39b 1259

40a 1282

40b 1299

41a 1316

41b 1334 [1338/1339 (krş. H) Bu Süleymān-zāde-i şāh-ı cihān / Bāyezīd ibni Murād-ı Orḫān; 1344-1345 – PQ ↲; 1346 ʿIşḳdur mebdeʾden evvel feyż-i cūd, Q ʿIşḳ durur ādemīye feyż-i cūd, P Derd-i ʿışḳdan eyledi feyyāż-i cūd]

42a 1350 [1354 Çün Sikender ṭutdı (C dutdı), HPQ Çünki dutdı (P ṭutdı) şāh]

42b 1366 [1375/1376 (= H) Vaṣf-ı duḫter-i Zeresb]

43a 1382

43b 1399 [1411 Çün yoġ idi ʿışḳ derdine ⁀ anda, PQ Çünki anda yoḫ (P yoġ) idi ol derde]

44a 1416-1432, 1441 Bunları, P Ṣūreti

44b 1442; + 4 beyit:

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

Aldı ol ḳul sırr ile oldı revān / Geldi şāha buldı ⁀oṭaġında hemān

Ṭapuyile yėr öpüp öŋinde ḳul / Ol ḥarīri pādişāha ṣundı ol

Çün getirdi pādişāh mührin anuŋ / Cānına naḳş eyledi mühri anuŋ

Çün cemāl ile tecellī ėtdi ⁀aŋa / Lā-cerem ḥayrān olup ḳaldı ṭaŋa

1433; Ġazel ez zebān-ı Gülşāh [1. gazel]; 1434 P ⸗; 1438-1439 P ⸗; 1445 cānı şöyle, P göŋli eyle; 1446-1447

45a 1448-1460; [1461-1470 < P — 2. gazel yok]; 1471-1474 [1472 şeh ḳızı, Q kim ol ḳız, P k'ol ḳızı]

45b 1475; [1476-1485 < P]; 1486-1501

46a 1502-1507, 1522-1525, 1508-1514 [1504 girye ėtdi vü, Q gördi ėdüben, P gördi eyledi; 1507 AB sūḳından, C sūḳında, DP şevḳından, Q şevḳında]

46b 1515-1520, 1526-1536, 1539 [1520 AC Her gėce tā ṣubḥ olınca, BDQ Her gėce tā ṣubḥ ėderdi, P Ṣubḥa degin ėder idi]

47a 1540; 1537 Dār üstinde anı çün, P Dārda Manṣūr ḥandān; 1538 (< Q) dār erenlerüŋ, P bu ʿāṣıḳlaruŋ; ACD od şemʿ bigi tācıdur, BP cānı belā ümācıdur; 1542-1547; 1548 Dėr iken Mecnūn ol işe, Q Yā ki ḫod Leylī işine, P Yā ḫod ol Leylī işine; 1549-1553, 1556

47b 1557-1558 (=Q) Bāz gerdīden-i İskender ez Sīstān; 1559-1571 [1566 girdi, PQ düşüp]

48a 1572 [1580/1581 (=Q 1581/1582) Nāme neviştен-i İskender be-Gülşāh; 1559-1571

48b 1588 [1599/1600 (krş. Q) Ġazel güften-i İskender — 3. gazel]

49a 1604 [1605 Cān-ṣafā, P Ṭapuŋa; 1614 Ṭutdı (D Ėtdi) şeh birḳaç gün, PQ Bir iki gün dutdı (P ėtdi) şāh; ABC orada ... aġlayup, DPQ anda ... aġlardı]

49b 1622 [1621-1623 – D: 1622 1621 1623; PQ: 1622 1623 1621]; 1631 ʿIşḳ, DPQ Şevḳ; ACD ol sāʿatde andan, B ol sāʿat başından, Q Gülşah'dan hem ol dem, P Gülşah'dan hem anda; 1633 üç gün ol arada ... Ṣoŋra buldı rūḥdan hem, Q şol resm ile üç gün ... Tā ki buldı anda rūḥdan, P şol resm ile üç gün ... Tā ki buldı rūḥdan hem; 1634 aŋa ki şeh sevmiş, PQ kim şāh sevmişdür; 1637 Bunı bozmaḳ lāyıḳ olmaya, PQ Lāyıḳ olmaya bunı bozmaġ (P dėmek)]

50a 1638 [1640 AC her ne ḳuriyise yėrde, B her yėrde ne varsa ḳuru, Q her ne varsa ḳuru yėrde, P her ne ḳuru varsa yėrde, D ḳuru yėrleri cümle; 1641/1642 (=Q) Nāme neviştен-i Gülşāh be-İskender; 1648 Ḳalbdan olmaġa ḫāliş zer, PQ Germ olıp durur (P olupdur) içüm āẕer

{Bundan sonraki Q ile uyuşmalar not edilmiyecek}

50b 1653 [4. gazel]

51a 1670

51b 1687 [1689-1691 – HPQ: 1690 1691 1689; 1704/1705 (krş. H 1705/1706) Firistāden-i İskender Arestū-rā be-Sīstān be-ḫʷāstārī-i Gülşāh]

52a 1706 [1714 ACQ Ḳıldı, BD Aldı, HP Geldi; 1721/1723 (1722 < P; krş. H 1723/1724) Reften-i İskender be-Sīstān

52b 1725 [1737-1739 – HPQ: 1738 1739 1737]

53a 1745-1754, 1761-1769

53b 1770 [1781-1783 < BHPQ]

54a 1792

54b 1812 [5. gazel] [1823-1828 – BHP: 1826 1825 1823 1824 1827 1828; Q: 1826 1824 1828 1825 1823 1827]

55a 1830-1838, 1843-1844; Nāme neviştен-i Gülşāh be-İskender (krş. 1844/1845 Q); 1849 Dėdi bundan ṣoŋra kim, P Cāvidān ol dünyide; 1850-1855

55b 1856

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

56a 1873; Ġazel güften-i İskender (!!) [5. gazel]; 1874-1888; 1896 (1886/1887) = BHQ

56b 1889

57a 1908-1917; **Resim**

57b 1918-1924, 1929-1930 (=BHQ) Dünyede kimdür meger manṣūr ola / Kim ne meşrebdendür işbu söz bile; 1933 P Bėş yüz elli daḫı [bir] dāne güher

58a 1939

58b 1955

59a 1972

59b 1989

60a 2008

60b 2027

61a 2045

61b 2062

62a 2078

62b 2096

63a 2113

63b 2135-2145

64a **Resim**

64b 2146

65a 2162 Şāha geldi, MP Şāh gördi

65b 2178

66a 2196

66b 2212

67a 2228

67b 2245

68a 2261

68b 2278

69a 2291

69b 2315

70a 2331

70b 2348

71a 2362

71b 2371

72a 2382-2391, 2394-2395; Der beyān-ı şerḥ-i saʿd u naḥs-ı seyyārāt ve iʿtibār-ı ṣunʿ ve iṯbāt-ı ṣāniʿ

Ölçmek eŋ giçisi kim anda var / On sekiz bu yėrçedür ėy nām-vār

Ululası anlaruŋ ėy rāst-bīn / On felek ḳalıŋlıġınçadur yaḳīn

Der kemmiyyet-i ṣevābit der şerḥ-i beyān-ı edvār ve ḥisāb ve aḥvāl-ı āsmān

2482 gör, P kim

72b 2483-2485, 2396-2409

73a 2410

73b 2432

74a 2449

74b 2465

75a 2486

75b 2504

76a 2520 P ☞

76b 2536

77a 2555

77b 2572

78a 2587

78b 2602

79a 2621

79b 2638

80a 2654-2655, 2684, 2656-2657, 2661-2662, 2699-2708

80b 2709

81a 2727

81b 2744

82a 2760-2773; *Fī't-temṯīl*; 2774-2775

82b 2783-2785, 2776-2782; Maṭlaʿ-ı dāsitān ve bezm-i İskender; 2786-2793

83a **Resim**

83b 2794

84a 2811

84b 2828

85a 2846-2854; ceng-i İskender bā Fūr-ı Hind; 2984-2991

2984 ḳarn, M baḫt (?), P vaḳt, Q dehr

85b 2992

86a 3009

86b **Resim**

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

87a 3027

87b 3044-3049; Şikār kerden-i İskender kūhhā-yı Hindūstān-rā; 2862-2871

88a 2872 P ☙

88b 2889-2898; **Resim**

89a 2899-2909; **Resim**

89b 2910; 2010/2911 = DHMZ; 2911; **Resim**; 2912-2914

90a 2915 [2919 emmāre, HP levvāme]

90b 2926

91a 2943-2948, 3057-3067 [2945 (< M) AC **Ol**, BDHP **Vėr**; tecellīyile, HP tecellī birle]

91b 3068

92a 3087

92b 3102 sebzekār, HMP sebzezār

93a 3119

93b 3135

94a 3152

94b 3168

95a 3184

95b 3201

96a 3216-3223; 3228, 3237, 3234, 3232, 3238-3239 (krş. 3229-3237: M)

96b 3240

97a 3256

97b 3271

98a 3286 Yėmiş idi, HP Mīveyidi

98b 3302

99a 3317

99b 3332

100a 3347

100b 3363-3366; [3367-3370 < HP]; 3371-3382

101a 3383

101b 3399

102a 3411; 3414 Cābe'de begler var idi, DPZ Var idi çoḳ begler anda

102b 3427 Ėl ü şehr andan çekerlerdi, DHMP Anda çekerlerdi miḥnetle (M bu resme)

103a 3444-3451; [3452-3460 < DHMPZ]; 3461-3467

103b 3468 Ne, DP Bir, Z Pür-

104a 3484

104b 3502

105a 3518

105b 3534

106a 3549

106b 3571

107a 3588

107b 3604 Ḫalḳa çünkim, DPZ Çünki ḫalḳa; bāde eyledi, HMP eyledi bāde

108a 3619

108b 3636

109a 3653

109b 3670

110a 3687

110b 3703

111a 3722

111b 3738

112a 3755

112b 3772

113a 3786

113b 3801

114a 3814

114b 3833

115a 3849

115b **Resim**

116a 3866

116b 3884

117a 3902

117b 3921

118a 3933

118b 3950

119a 3965

119b 3981

120a 3997

120b 4015

121a 4031

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

121b 4049
122a 4064
122b 4081
123a 4098
123b 4115
124a 4134
124b 4150
125a **Resim**
125b 4168
126a 4184/4185 = DZ
126b 4204
127a 4218
127b 4236
128a 4251
128b 4268
129a 4286
129b 4299
130a 4314
130b 4331
131a 4347
131b 4361
132a 4378
132b 4393
133a 4410-4423
133b 4423/4424 (krş. Z):
Germ durur ḫuşk āteş bī-gümān / Germ ü ter durur hevā bilgil ʿayān
Serd ü ter durur yaḳīn bi'ṭ-ṭabʿ āb / Serd ü ḫuşk oldı ṭabīʿatde türāb]
134a 4439
134b 4455
135a 4474
135b 4490
136a 4502
136b 4519
137a 4534
137b 4550
138a 4568-4583, 4583/4584 = DHZ
138b 4583/4584 = DHZ
139a 4598
130b 4629
140a 4644
140b 4660-4676
*140b/141a Varaklar eksik (4676-4727. beyit), resim için çıkartılmış olabilir? (krş. MQ İskender ile Ḳaydāfe, 4691. beyitte}
141a 4728
141b 4745
142a 4764
142b 4782
143a 4800
143b 4816
144a 4829
144b 4846
145a 4864
145b 4881
146a 4899
146b 4914
147a 4931
147b 4947
148a 4965
148b 4981
149a 4997
149b 5012
150a 5028
150b 5044
151a 5068
151b 5084
152a 5102
152b 5119
153a 5135-5137; [5138-5151 = BMQZ]
153b [5138-5151 = BQZ]; 5152-5167
154a 5168
154b 5184
155a 5201
155b 5217
156a 5233

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

156b 5250

157a 5266

157b 5285

158a 5301

158b 5318-5321; Ẕikr-i vilādet-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selām; 5325, 5322-5324 Ẕikr-i pādişāh-ı Menūçehr bin Ferīdūn; 5326-5332

159a 5333

159b 5350

160a 5368

160b 5382 Ḳāren, P Bījen

161a 5401

161b 5417

162a 5433

162b 5449

163a 5466

163b 5483

164a 5500

164b 5519

165a 5535-5551, 5562-5563

165b 5564-5574, 5552-5557

166a 5558-5561, 5575-5586

166b 5587-5595, 5601-5603, [5604-5609 < DMPZ], 5610-5612

167a 5615 [5616 (krş. DMQZ) Pādişehleri zebūn ḳılayıdum / Şarḳ u ġarbı cümlesin alayıdum

167b 5630, 5636-5637 Ḥīle-i İsfendiyār giriften-i Heft-ḫ^{v}ān; 5644-5656

168a 5657

168b 5678

169a 5695

169b 5711

170a 5726-5734, 5747-5752

170b Ol yėdi başı anuŋ yėdi ṣıfat / Ḳıldı temṯīl aŋa ehl-i maʿrifet; 5753-5760 (krş. D) Ol zemān kim Behmen ėdüben şikār / Ol şikār içinde yutdı anı mār; 5761-5765

171a 5765/5766 (= DZ) Beglerin öldürüp ėtdi pāyimāl / Aldı bunlardan ḫarāc u tāc u māl

171b 5780

172a 5794

172b 5811

173a 5826

173b 5844

174a 5860

174b 5860

174b 5875

175a 5888-5899; Ẕikr-i pādişāh-ı Behrām-ı Gūr; 5914-5915

175b 5916

176a 5935

176b 5954

177a 5969

177b 5983

178a 6001

178b 6019

179a 6036

179b 6053; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6624

180a 6625-6626; 6627/6628 = DZ; 6627-6628; Eklenti 15: 1-8

180b Eklenti 15: 9-22; 6630; Eklenti 15: 23-24

181a Eklenti 15: 25-29; 6629-6637:

Bize çün ḳıldıŋ heves ol ümmete / ʿĀṣıḳ etdiŋ ol nebiyy-i raḥmete

Anlaruŋ daḫı bölügini beyān / Bir bir ėt baŋa sileyim ʿayān

Ẕikr-i ḫilāfet-i emīrü'l-müʾminīn Ebū-Bekr eṣ-Ṣıddīḳ; 6638

181b 6639

182a 6653

182b 6669

183a 6684

183b 6701

184a 6719

184b 6738

185a 6753

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

185b 6770
186a 6785
186b 6802
187a 6819
187b 6838
188a 6853
188b 6870
189a 6885
189b 6898
190a 6913
190b 6932
191a 6947
191b 6960
192a 6975
192b 6988
193a 7001
193b 7018
194a 7032
194b 7048
195a Pādişāh kim müfside hemsāz ola / ʿAdl u emn u rāḥat anda az ola; 7063
195b 7076
196a 7090
196b 7105
197a 7120-7128; 7130/7131 = DHMZ; 7131-7135 (krş. 7135 Z) Muʿtaşım Bi'llāh ʿAbbāsīlerüŋ / Pes ḫilāfet ehline ol oldı ṣoŋ; 7168-7169
197b 7170, 7137-7153
198a 7154-7167, 7177-7178
198b 7179
199a 7194
199b 7210
200a 7231
200b 7248
201a 7267
201b 7283
202a 7298
202b 7313
203a 7337
203b 7356
204a 7377
204b 7392
205a 7408
205b 7424
206a 7438
206b 7455
207a 7472
207b 7489-7501, 7508-7510, 7514-7516
7510 Gey saḫīyidi vü ehl ü, BP Ḫayyir ü cömerddi
208a 7517-7529; 7529/7530 (= BH) Şimdi dėrler şāhdur Baġdād'da / Līk Nūşirvān olupdur dādda; Ẕikr-i muḳaddime-i siyer-i ʿOs̱mān; 7537
208b 7538
209a 7555
209b 7574
210a 7598 Her yaŋadın ʿilm ehli yėtdiler, *EGP* Başını dīnüŋ göge yėtürdiler
210b 7616
211a 7633
211b 7652
212a 7671
212b 7689
213a 7706
213b 7721
214a 7738
214b 7758
215a 7774
215b 7791
216a 7809
216b 7826
217a 7840
217b 7860-7870:
Böyle durur kim dėdüm aḥvāl-i dehr / Mihri yoḳ hergiz velī çoḳ anda ḳahr
Çerḫ şanma kimseye demsāz olur / Bel yaḳīn anı kim luʿbet-bāz olur
Her ne kim şimdi vėrüp ḳıldı ʿayān / Bir nefesde ėder ol anı nihān

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

Bir daḫı yėrine ėder āşikār / Kimsene bilmez nedür encām-ı kār

(krş. D) Bu sözi çünkim işitdi tācver / Ḫātırına düşdi yüz dürlü ḫaṭar

Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḥaḳīḳātdür ḳatuŋda her mecāz

Su'āl-i İskender bār-ı dīger ez Ḫıżr

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Niçeler ṭutdı cihān gėtdi cihān

Böyle dėdi Ḫıżr k'ėy şāh-ı cihān / Çün ḫilāfet gėdiben ola nihān

(krş. 7889 Z) Ṭutmaya ͡andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat / Ṭola ucdan uca ʿālem şeyṭanat

218a [7889/7890 = HMZ]; 7892; [7893-7899: değişik metin, 4 beyit]; 7900; [7901-7906: değişik metin, 2 beyit]; 7907-7915

218b 7916

219a 7935

219b 7934

220a 7973

220b 7990

221a 8005

221b 8020

222a 8038

222b 8056

223a 8072

223b 8092

224a 8113

224b 8130

225a 8152

225b 8169

226a 8187

226b 8206

227a 8223

227b 8242

228a 8262

228b 8284

229a 8304

229b 8320

230a 8339

230b 8356

231a 8375

231b 8392

232a 8411

232b 8433

233a 8450

233b 8463

234a 8479

234b 8495

235a 8511

235b 8528

236a 8544

236b 8557, 8562-8578

237a 8579

237b 8599

238a 8618

238b 8636

239a 8654

239b 8675

240a 8693

240b 8709

241a 8727

241b 8744-8752; .... [kolofon?]

S = İÜKT 409

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1-11 [12 <]

2a 13, 14, 17 (bigi, QS teg), 16, 15; [18-56 < SZ]; 57-66

2b 67

3a 82

3b 97-98, 105-112; [113-239 < SZ]; 240-244

4a 245

4b 262-273; [274-283 < SZ]; 284-287

5a 288-290; Eklenti 2: 1-8, 14-16

5b Eklenti 2: 17-26; 307-309, 313

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

6a 314-325 [310-315 – QS: 313 314 315 310 311 312; 318 Bu söz üzre, DSZ Diŋle saŋa]

6b 326

7a 342

7b 358

8a 375 [379/380 = CDMQ; 392-396 < DS,138b'de bkz.]

8b 398-399; Eklenti 2: a-c; 411, 413-415; [416-435 < DSZ – 139b'de bkz.]; 436-440, 444

9a 445; Kimseye ol sözde pervār olmadı / Kimseneden daḫı anı almadı (krş. DZ); 466-478

9b 479

10a 495, 497-498, 505-506, 508-510, 510/511 = DMQ, 507, 511-515

10b 516

11a 531

11b 550

12a 572

12b 585

13a 606-607 = DQ; 608-619

13b 621, 626-627; Eklenti 3: 1-10

14a Eklenti 3: 11-13; 681-683; **Resim**

14b 684

15a 697 [701-709 = D]

15b 720 [738-742 = D]

16a 743

16b 766, 764-765, 775

17a 787 [794-802 < DS]

17b 813

18a 832

18b 846

19a 864

19b 877 Ger işitdüŋse saŋa ben, D Kime kim diŋle dėse; Peẕīrüften-i İskender meṣāliḥ-i ḥükemā

20a 895

20b 909

21a 923

21b 938

22a 956

22b 988

23a 1002

23b 1020

24a 1036

24b 1055/1056 = DZ; 1056-1062; **Resim**

25a 1063

25b 1081

26a 1105

26b 1123

27a 1141

27b 1158

28a 1181

28b 1201

29a 1216

29b 1233-1247

30a **Resim**; 1248-1254

30b 1255

31a 1275

31b 1289 Gėtdi, DS Öldi; ısuz, QS ansız;

32a 1303

32b 1317; 'Azīmet kerden-i İskender be-Sīstān; 1331-1343

33a 1345, 1344, 1346-1359

33b 1361

34a 1376

34b 1388

35a 1398-1399; **Resim**; 1400-1402

35b 1403

36a 1418

36b [1. gazel yok]; 1441

37a 1457-1461; [2. gazel yok]; 1471-1475; 1486-1490

37b 1491

38a 1507 AB sūḳından, C sūḳında, DS şevḳından, Q şevḳında; + 5 beyit; 1508-1516

38b 1517-1535, 1539

39a 1540-1541, 1537-1538, 1542-1552

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

39b 1553
40a 1570
40b 1586 [3. gazel]
41a 1601
41b 1617
42a 1632
42b 1646 [4. gazel]
43a 1660
43b 1675-1688, 1690-1691
44a 1689, 1692-1705
44b 1706
45a 1721
45b 1737
46a 1755
46b 1771
47a 1789
47b 1806 [5. gazel]
48a 1820
48b 1838, 1843-1844, Cevāb-nāme-i Gül-şāh bā İskender; 1849 Dėdi bundan şoŋra kim, S Cāvidān ol dünyede; 1850-1854, 1856-1861 İşideliden, S Kim olalıdan
49a 1862 [6. gazel]
49b 1877
50a 1890
50b 1906-1907; **Resim**; 1908, 1910-1911
51a 1912
51b 1927-1933: Bėş yüz ile (?) daḫı bir dāne güher; Su'āl-i İskender ez Areṣṭū ve cevāb-ı ū; 2445-2452
52a 2453
52b 2467-2481; Ḳaṣd kerden-i İskender be-feṭḥ-i bilād-ı Hindūstān
53a 1934
53b 1949
54a 1963
54b 1978-1983, 1996; 1997-1998 = D; 1999 Şöyle, DS Böyle; 2000-2004
55a 2006-2023; Ṣıfat-i ḥakīm-i Hind
55b 2024
56a 2037 anuŋ ki, D adı, S anuŋ adı
56b 2058-2071, 2076
57a 2077
57b 2097
58a 2114-2120, 2136-2137
58b 2138; **Resim**; 2139-2141
59a 2142
59b 2156
60a 2173-2175, 2179, 2184-2186, 2194, 2206-2207, 2209-2213
[Krş.: 2176-2178 < MZ; 2187-2192 < DMZ; 2195-2205 < DMZ; 2214-2235 < MZ]
60b Pürsīden-i İskender ez keyfiyyet-i cām; 2236-2249
61a 2251
61b 2269
62a 2286, 2288, 2290, 2292, 2294, 2296, 2308-2311, 2313-2316, 2318
62b 2319, 2317, 2320-2323, 2333-2335, 2337-2342
63a 2343-2353; [2354-2488 < SZ]; 2489; 2490 'Aḳlı unıt, MZ Fikri terk ėt; 2491-2492
63b 2493-2505, [2506-2527 < SZ]; 2528-2531
64a 2532
64b 2547 [2550 Cān u ten, MZ Ol iki]
65a 2562
65b 2577
66a 2593
66b 2608
67a 2624 [2632 Bil, SZ Ol; nedür ol, MSZ oldı şol; 2633-2637 < SZ; 2644 < MSZ]
67b 2646
68a 2658 [2664-2671 = Z]
68b 2678-2692, 2697
69a 2699
69b 2721
70a 2736

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

70b 2753-2762 olur ... olur, SZ ola ... ola; *erkān* hakkında 4 beyit

71a *aḥlāṭ* hakkında 5 beyit; Eklenti 5: 1-7

71b Eklenti 5: 8-21

72a Eklenti 5: 22-35

72b Eklenti 5: 36-40; 2686-2691 (krş. D); 2698/2699 = D

73a 2699-2712, 2760 (= D) - 2763

73b 2765-2768, 2772-2781

74a 2782, 2786-2788, 2791, 2819-2827 (= MZ)

74b 2828-2833, 2833-2853

75a 2854

75b 2869

76a 2884

76b 2902

77a 2918

77b 2932 [2934-2938 < SZ; 2941 Ṣāfī, DS Ḫālī; 2943-2945 < SZ]

78a 2955-2956, 2958, 2966-2967, 2969-2977

78b 2978

79a 2992

79b 3007

80a 3019

80b 3032, 3034; **Resim**; 3036-3037

81a 3042, 3039-3041, 3044-3052, 3059

81b 3060

82a 3077-3081, 3086-3095

82b 3096

83a 3113

83b 3127

84a 3147

84b 3161-3169, 3175-3176

85a 3177

85b 3190

86a 3206

86b 3221; 3228-

87a 3245

87b 3264-3275, 3282 Fikr ile ḳıl, Z Ṭoġru ėtgil, S Doġrı ėtgil -3286

[Varaklar karışmış — 120a, 174a, 181a, 187a-188b'de bkz.]

88a 3880

88b 3898-3912, 3914 (?); 3924-3925 = DZ

89a 3924-3925 = DZ; 3926- [3929 ʿAvret ü er, DSZ Er (S Ėr) ü ʿavret]

89b 3940-3942; **Resim**; 3943

90a 3945

90b 3962/3963 = BDHMZ

91a 3975

91b 3990

92a 4012

92b 4026-4039 ʿĀḳıbet, DSZ Bu cihān; [4040-4053 < SZ]; 4053/4054 (krş. DZ) Nėce dünyāda şikāyet ėdeyim / Gūş dut ḫoş ḫoş ḥikāyet ėdeyim

93a 4054

93b 4068

94a 4083

94b 4099-4113

[Varaklar karışmış — 119a'de bkz.]

95a 4149

95b 4170

96a 4194

96b 4207-4224 [4225-4234 < SZ]

97a 4235

97b 4252 nevʿ āteş, D dürlü iş, Z dürlü od, S dürlü ‿āteş [4269-4276 < SZ]

98a 4277-4291/4292 = DZ

98b 4292

99a 4311-4322 (=DZ); [4323-4332 < SZ]; 4333-4338

99b 4339 Bir bėşi yöriyü, S Yöriyüp her bėşi; 4343-4356

100a 4357

100b 4372

101a 4386

101b 4402

102a 4420; SZ Ḫātime-i dāsitān; 4421-4429

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

102b 4430
103a 4445
103b 4459-4467; [4468-4480 < DSZ]; 4481-4485
104a 4486
104b 4498
105a 4514
105b 4528
106a 4543
106b 4559
107a 4575
107b 4590-4604; [4605-4619 < (=DMQZ)]; 4620
108a 4621
108b 4636
109a 4651
109b 4667
110a 4683
110b 4697
111a 4704, 4707; **Resim**; 4708-4709
111b 4710
112a 4725
112b 4740
113a 4755
113b 4773
114a 4788
114b 4803
115a 4818
115b 4834-4845; Eklenti 12: 1-2
116a Eklenti 12: 3-13
116b Eklenti 12: 14-22; 4847-4849
117a 4850
117b 4864
118a 4880
118b 4900-4913/4914 (yalnız ilk beyit)
[Varaklar karışmış]
119a Ceng kerden-i İskender bā Rūs ve Ḫazer; 4114
119b 4134-4148
[Varaklar karışmış]
120a 3409-3423
120b 3424
121a 3446-3451, 3461-3469; [3470-3482 < SZ]
121b 3483-3497 [3498 — 177a'de bkz.]
122a 4914
122b 4928
123a 4944 [4947-4965 < SZ]
123b 4979-4984, 4997-5001; [5002-5010 < SZ]; 5011-5014
124a 5014/5015 = Z
124b 5028
125a 5044, 5055-5056; [5057-5070 < SZ]; 5071-5080
125b 5081
126a 5097-5108; 5123, 5125, 5124 Öldi, SZ Gėtdi
126b Pādişāhī-i Ṭahmūreş sī sāl būd; 5132, 5134, 5153, 5157, 5159-5166
127a 5167-5168, 5174-5184; 5209, 5211
127b 5212-5218; **Resim**
128a 5219
128b 5237
129a 5258
129b 5274-5293, 5309
130a 5310
130b 5328
131a 5343-5345; 5359-5375
131b 5376
132a 5397-5409; 5420
132b 5412, 5414-5415, 5420-5424; 5492-5496
133a 5497
133b 5512
134a 5529-5539; 5426-5429
134b 5430-5449
134a^{mük} 5456-5468, 5474-5477, 5486-5487

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

134b[mük] 5488, 5490; 5532-5533 = Z; 5539-5540, 5542, 5547-5548; 5584-5585

135a 5586-5590/5591, 5601-5603, 5610-5612, 5615-5617

135b 5618-5638 [5639-5660 < SZ]

136a 5661

136b 5680

137a 5695-5700; 5713-5721

137b 5722; 5701-5711; 5723-5725

138a 5726-5728, 5731-5734, 5747 (=Z); 5757-5762 = D

138b 5757-5762 = D(krş.Z); 5764-5765, 5765/5766 = DZ; 392-396, 403-405

139a 5766 issi, DSZ eyesi; 5770-5775; 5776-5785 = Z; Der bī-vefāyī-i cihān; 406-410

139b 411, 418-424; 5789-5792; 5793-5811 = DZ

140a 5793-5811 = DZ; 5812 = DQ; 5813-5822 = DZ

140b 5823-5825, 5837-5847, 5851; 5867-5870 = DZ

141a [5871, 5873-5875, 5880-5883, 5885 < SZ] 5884 dirlik ėvine girdi, SZ geldiyise dünyāya; 5889/5890 = Z; 5890; Eklenti 14: 1-3, 5-6

141b Eklenti 14: 7, 9-15; 5895-5900

142a 5901

142b 5936

143a 5965 [=DZ]

143b 5977-5980 = DZ; 5981-5989; [5990-6044 < SZ]; 6045-6055; [Mevlid bölümü yok]; 6618 = Z

144a 6620-6628 [=Z]; Prophetic etc. (Eklenti 15), 1-8

144b Eklenti 15: 9-11, 22-31 + 6630

144a[mük] Eklenti 15: 32-34; 6649-6652, 6663, 6673, 6679

144b[mük] 6680

145a 6697; 6710 (krş. D) - 6721

145b 6724; Eklenti 16: 1-8; 6733

146a Eklenti 16: 9-15; 6743-6749[=DZ]

146b 6749/6750 = DZ

147a 6780

147b 6798

148a 6815

148b 6832

149a 6846

149b 6861 [= DZ]

150a 6869/6870 = DZ

150b 6887

151a 6918

151b 6926

152a 6941-6952; Eklenti 17: 1-5

152b Eklenti 17: 6-7, 10, 13, 15-25

153a Eklenti 17: 26-28; 6959-6960 = Z

153b 6961

154a 6980

154b 6995-7001, 7022-7032; 7033 = DQZ

155a 7034-7054 = DQZ

155b 7055- = DQZ

156a 7073

156b 7108-7110, 7118, 7120- = DZ

157a 7135 = Z; [7136-7888 < SZ]; 7889-7907 = Z

157b Baḥr u berr içinde bir yėr ḳalmaya / K'ora āşūb ile fitne dolmaya; 7908; 7908/7909 = DMZ; [7909-7960 < SZ]; 7961-

158a 7982-7992; [7993-8008 < SZ]; 8009-8012

158b 8013

159a 8027

159b 8041/8042

160a 8056

160b 8071

161a 8087

161b 8106

162a 8120

162b 8134

163a 8162-8168, 8181-8187

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

163b 8188 = DQZ -8200; [8201-8219 < QZ]; 8220-8226
164a 8229-8241; + 1 beyit; 8272
164b 8273 = Z
165a 8294
165b 8310
166a 8324
166b 8342
167a 8357
167b 8375
168a 8394-8399; [8400-8432: bunların yerine 1 beyit var = QZ]; 8455-8463[=DQZ]
168b 8464
169a 8480-8494
169b 8434 [8444 – BS ؘ; Ḳılıcumla, BS Ḳılıc ile]
170a 8448-8454, 8495-8501
170b 8502
171a 8517
171b 8533
172a 8547
172b 8562
173a 8581
173b 8591; **Resim**; 8594-8596
174a 8597
174b 8612-8628
[Varaklar karışmış]
175a 3307
175b 3326
176a 3342 [3353-3362 < SZ]
176b 3377-3408
177a 3498
177b 3513
178a 3530
178b 3543-3557
179a 3593
179b 3608-3620, 3627-3628
180a 3629
180b 3650
181a 3666 [3676-3683 < SZ]
181b 3690
182a 3706-3724
182b 3729, 3725-3728, 3730-3738
183a 3739
183b 3755-3759, 3766-3773
184a 3774
184b 3792
185a 3809-3821, 3828-3830
185b 3831-3832, 3839-3850
186a 3851-3856, 3864-3867, 3857-3859
186b 3860; 3859/3860 = H; 3868-3879; 3879/3880 = DHZ
187a 3287-3298
187b 3302; **Resim**; 3304-3306
188a 3558
188b 3578-3592
189a 8629
189b 8647
190a 8664
190b 8679
191a 8695
191b 8710
192a 8719
192b 8732
193a 8747-8752

Ş = İstanbul Araştırmaları Enstitüsü ŞR300

Varak no.	Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)	
1b	1	
2a	7	
2b	13	[15-16 – ŞZ ؘ; 20/21 – ŞQ]
3a	29	
3b	45	
4a	60	
4b	76	
5a	91	

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

5b 108
6a 124
6b 138
7a 154
7b 168-182
[Varaklar karışmış]
8a 212
8b 226-240
[Varaklar karışmış]
9a 183
9b 198-211
[Varaklar karışmış]
10a 241
10b 257
11a 272
11b 287
12a 302-306; Eklenti 2: 19-20, 4-7, 14, 8-13 [304 Fikriyile ʿaḳlı, M ʿAḳl ile bu cānı]
12b Eklenti 2: 15-17, 21-26; 307-313
13a 314
13b 330
14a 346
14b 363-370; **resim için boş yer**; 371
15a 371/372 = M
15b 387-402; 399/400 = DMQZ
16a 399/400 = DMQZ; 403-415
16b 416
17a 430 Ol durur ol, MŞ Evvel Ol'dur
17b 446 [460/461 – MŞ]
18a 462
18b 477
19a 494-496; **resim için boş yer**; 497-500, 505-506
19b 507-521
[Varaklar karışmış]
20a 805
20b 822-838
[Varaklar karışmış]
21a 1083; **resim için boş yer**; 1084-1088, 1093-1094
21b 1095
22a 1107
22b 1123-1139
[Varaklar karışmış]
23a 7824
23b 7841
24a 7858
24b 7871
25a 7888
25b 7905
26a 7918
26b 7935/7936 = BDHM
27a 7953
27b 7975
28a 7984
28b 8001-8008; 1093-1098; 8009
[Varaklar karışmış]
29a 1391
29b 1408
30a 1427-1442; 1 beyit [1. gazel]
30b 2 beyit; 1444, 1443, 1445-1455
31a 1456 [2. gazel]
31b 1472
32a 1490
32b 1507
33a 1519-1536, 1540-1541
33b 1537-1538, 1542-1558
34a **resim için boş**
34b (=Q) Bāz gerdīden-i İskender ez Sīstān; 1559
35a 1575
35b 1592-1599; **resim için boş yer**; 1600 [3. gazel]
36a 1601
36b 1617
37a 1634-1641; **resim için boş yer**; 1642-1643
37b 1644

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

38a 1659 [4. gazel]
38b 1677
39a 1693
39b 1711
40a 1728, 1731-1732, 1736, 1738-1742; **resim için boş yer**
40b 1743
41a 1762
41b 1779
42a 1797 [5. gazel]
42b 1815
43a 1832
43b 1844
44a 1865 [6. gazel]
44b 1881
45a 1899
45b 1917-1918; **resim için boş yer**; 1919-1926
46a 1927-1933 Bėş yüz elli dahı bir dāne güher; 2445-2454
46b 2455
47a 2472-2481; 1934-1939
47b 1940
48a 1956
48b 1973-1976; **resim için boş yer**; 1977-1981
49a 1982
49b 2002
50a 2017/2018 = Z; **resim için boş yer**; 2018-2023
50b 2024-2037, 2045-2046
51a 2047, 1 beyit, 2048, 2038-2044; **resim için boş yer**; 2049
51b 2050
52a 2067
52b 2086
53a 2103
53b 2119-2121, 2126-2134
54a 2135
54b 2152
55a 2169
55b 2186-2195; **resim için boş yer (?)**
56a 2196
56b 2213
57a 2233
57b 2250
58a 2267
58b 2284
59a 2301-2307; **resim için boş yer [Suret-i felek-i atlas]**
59b 2308
60a 2325
60b 2342
61a 2358
61b 2375
62a 2396
62b 2412
63a 2429-2444
63b 2482
64a 2497
64b 2514
65a 2531
65b 2547
66a 2563
66b 2579
67a 2595
67b 2610
68a 2624
68b 2646
69a 2660, 2663, 2672-2686
69b 2687
70a 2706
70b 2724
71a 2740
71b 2756
72a 2773
72b 2788
73a 2804
73b 2820

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

74a 2838
74b 2854
75a 2870-2877; **resim için boş yer**
75b 2878
76a 2895
76b 2911-2918; **resim için boş yer**
77a 2919
77b 2934-2943; 3224-3227; 2944
78a 2947
78b 2963
79a 2978
79b 2994
80a 3011
80b 3028-3036; **resim için boş yer**
81a (krş. M) *Fī aḥvāli'd-dünyā ve-taḳallübihā*; 3037
81b 3052
82a 3068
82b 3082
83a 3101
83b 3119
84a 3136-3154
84b **resim için boş yer**; 3155
85a 3162
85b 3175
86a 3191
86b 3208
87a 3223
87b 3243-3261
[Varaklar karışmış]
88a 7380
88b 7396
89a 7413
89b 7436
90a 7453
90b 7469
91a 7488
91b 7504
92a 7521
92b 7537
93a 7552
93b 7568
94a 7586
94b 7603
95a 7620
95b 7636
96a 7653
96b 7670
97a 7688
97b 7707
98a 7723
98b 7740-7756
[Varaklar karışmış]
99a 8489
99b 8505-8519
100a **resim için boş yer**; 8520
100b 8523
101a 8538; **resim için boş yer**; 8539-8547
101b 8548
102a 8564-8580
102b **resim için boş yer**; 8581-8589
103a **resim için boş**
103b **resim için boş**
[Varaklar karışmış]
104a 8424
104b 8439-8456 azusı, HŞ arzusı
[Varaklar karışmış]
105a 8010
105b 8026-8041/8042 = DHMQZ
[Varaklar karışmış]
106a 8641
106b 8655-8672
[Varaklar karışmış]
107a 8704
107b 8720-8735
[Varaklar karışmış]
108a 8673
108b 8688-8703

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[Varaklar karışmış]
109a 7757
109b 7774
110a 7790
110b 7808-7823
[Varaklar karışmış]
111a (krş. D) Der temṣīl ve ḫātime-i dāsitān; 8042
111b 8057
112a 8073
112b 8089
113a 8106
113b 8122
114a 8138
114b 8155
115a 8173
115b 8189
116a 8206
116b 8222
117a 8237
117b 8254-8273
118a 8280-8281, 8283, 8283/8272[3] (=D+), 8274-8287
118b 8288
119a 8304
119b 8320
120a 8337-8344; **resim için boş yer**
120b 8345
121a 8361
121b 8377-8391
[Varaklar karışmış]
122a 4502
122b 4519
123a 4535
123b 4552
124a 4569
124b 4586
125a 4603-4604, 4620-4634
125b 4635-4652
126a **resim için boş yer**; 4653
126b 4659
127a 4676
127b 4693-4695; **resim için boş yer**; 4696-4700
128a 4701
128b 4718
129a 4735
129b 4752
130a 4769
130b 4787
131a 4804
131b 4819
132a 4832
132b 4849
133a 4866
133b 4883
134a 4900
134b 4915-4931
[Varaklar karışmış]
135a 8392
135b 8407-8425
[Varaklar karışmış]
136a 3923; 3924-3925 = DZ; 3926-3934
136b 3935
137a 3952
137b 3969
138a 3985
138b 4002
139a 4018
130b 4035
140a 4052
140b 4068
141a 4086
141b 4103
142a 4118
142b 4138
143a 4154/4155 = M
143b 4174

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

144a 4196-4200; **resim için boş yer**; 4201-4202
144b 4203
145a 4220
145b 4236
146a 4251
146b 4270
147a 4287
147b 4301
148a 4316
148b 4331
149a 4347-4355; **resim için boş yer**
149b 4356
150a 4370
150b 4386
151a 4401
151b 4418
152a 4434 genc ... gerekdür bunca renc, DŞZ māl ... gerek bunca (Z çendīn) vebāl
152b 4450
153a 4468
153b 4485-4503
[Varaklar karışmış]
154a 4932
154b 4949
155a 4966
155b 4983-4997, 4999, 5000
156a 4998, 5001-5014
156b 5014/5015 = Z [5015-5016 – DŞZ ↲]
157a 5028
157b 5047
158a 5062
158b 5077
159a 5094
159b 5111
160a 5127-5137; Eklenti 13: 1-7
160b Eklenti 13: 8-14; 5139-5147
161a 5149
161b 5166
162a 5182
162b 5199
163a 5216 Her ne varsa dünyede, DŞZ Dünyede her ne ki var
163b 5233
164a 5249
164b 5264
165a 5282-5293, 5309-5313
165b 5314-5324, 5294-5298
166a 5299-5308, 5325-5331
166b 5332
167a 5350
167b 5366
168a 5381
168b 5399
169a 5415
169b 5431
170a 5447
170b 5462
171a 5478
171b 5495
172a 5511
172b 5531
173a 5548
173b 5563 ḳılcında, DŞ elinde
174a 5580
174b 5593
175a 5609
175b 5627
176a 5646
176b 5664
177a 5681
177b 5697
178a 5713
178b 5728
179a 5746
179b 5763
180a 5782

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

180b 5797-5798; **resim için boş yer**; 5799-5804, 5806
181a 5805, 5807-5821
181b 5822
182a 5838
182b 5855
183a 5871
183b 5887
184a 5903
184b 5922
185a 5939
185b 5958
186a 5976
186b 5991
187a 6007
187b 6023
188a 6040-6042; 7 beyit (krş. 6007-6043 D); 6043-6048
188b 6049-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616, 6618-6619, 6621-6623, 6626-6627
189a 6628
189b 6644
190a 6658
190b 6674
191a 6690
191b 6709
192a 6727
192b 6743-6758
193a 6765, 6759
193b 6775
194a 6792-6807
194b (krş. 6808-6809 DZ) Bir çeri oldı anuŋ ḳatında cemʿ / Ki ⁀ėdelerdi dileseler ṭaġı ḳamʿ; 6808
195a 6823
195b 6840
196a 6855
196b 6871-6886
197a Rūm anda oldı İslām'a zebūn / Leşker-i küfr anda oldı ser-nigūn; 6887
197b 6902
198a 6918
198b 6934 Çün on üç, ŞZ Çünki on üç
199a 6951
199b 6970
200a 6987
200b 7004
201a 7021
201b 7038
202a 7054 Çünki ol gėtdi, BŞ Ol gėdibenüŋ
202b 7070
203a 7086
203b 7103
204a 7120
204b 7134
205a 7148
205b 7165
206a 7181
206b 7196
207a 7212
207b 7230
208a 7246
208b 7265
209a 7281
209b 7297
210a 7313
210b 7330
211a 7347
211b 7364-7379
[Varaklar karışmış]
212a 3262
212b 3278
213a 3295
213b 3311
214a 3327 geliben, MŞZ ėnüben
214b 3342
215a 3374

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

215b 3359
216a 3391
216b 3407
217a 3422
217b 3439
218a 3466-3471; **resim için boş yer**; 3472
218b 3473
219a 3489 (=M)
219b 3506
220a 3522
220b 3537
221a 3553
221b 3575-3590
[Varaklar karışmış]
222a 3655
222b 3671
223a 3688
223b 3705
224a 3724
224b 3740
225a 3757 lezic (HM lezec), DŞ kirec
225b 3774
226a 3792
226b 3808
227a 3824
227b 3840-3856
[Varaklar karışmış]
228a 8590-8606
228b **resim için boş yer**; 8607-8615
[Varaklar karışmış]
229a 8457
229b 8473-8488
[Varaklar karışmış]
230a 3616
230b 3634 Ḳısm-ı rūḥānī, ŞZ Ḳısm-ı evvel-dür, D Ḳısm ol durur -3654
[Varaklar karışmış]
231a 3591-3597; **resim için boş yer**; 3598-3599
231b 3600-3615
[Varaklar karışmış]
232a 8616
232b 8632; **resim için boş yer** (?)

Ş'de beyit numaralarına göre varakların durumu:

Beyit no.	Varak no.
1-182	1b-7b
183-211	9a-9b
212-240	8a-8b
241-521	10a-19b
522-804	Varaklar eksik
805-838	20a-20b
839-1082	Varaklar eksik
1083-1139	21a -22b
1140-1390	Varaklar eksik
1391-3261	29a-87b
3262-3590	212a-221b
3591-3615	231a-231b
3616-3654	230a-230b
3655-3856	222a-22
3857-3922	Varaklar eksik
3923-4503	136a-153b
4502-4931	122a-134b
4932-7379	154a-211b
7380-7756	88a-98b
7757-7823	109a-110b
7824-8009	23a-28b
8010-8041	105a-105b
8042-8391	111a-121b
8392-8425	135a-135b
8424-8456	104a-104b
8457-8488	229a-229b
8489-8589	99a-103b
8590-8615	228a-228b
8616-8632	232a-232b
8641-8672	106a-106b

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

8704-8735 107a-107b

8736-8754 Varak eksik

T = Şazeli Tekkesi T110

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b

2a 6077 [Mevlid]

2b 6098

3a 6117

3b 6136

4a 6154

4b 6173

5a 6191

5b 6209

6a 6226

6b 6245

7a 6264

7b 6280

8a 6299

8b 6317

9a 6336

9b 6355

10a 6373

10b 6393

11a 6410

11b 6428

12a 6446

12b 6465

13a 6483

13b 6500

14a 6519

14b 6538

15a 6557

15b 6575

16a 6594

6604 naẓmı ʿaḳd ḳıldı, T ʿıḳdı naẓm ėtdi

16b 6612-6615

6612 adını ṣorarsaŋ, T adın ṣorar iseŋ

6613 Mīr Süleymān, T Mīr-i Sulṭān

16b5-28b11 Miʿrācnāme – bkz. Tenkitli Metin, Eklenti 1

28b12-20 1-9

29a 10

29b 31-51 [41 sėni ṣora, DHT ṣora sėni] [Varaklar karışmış]

30a 90

30b 110

31a 129

31b 149

32a 167

32b 185

33a 202

33b 220

34a 240

34b 260

35a 279

35b 298

36a 318

36b 338-357 [Varaklar karışmış]

37a 52

37b 70-89 [Varaklar karışmış]

38a 358

38b 380

39a 400

39b 419

40a 438

40b 458

41a 477

41b 497

42a 518

42b 539

43a 558

43b 578

44a 597

44b 617

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

45a 636
45b 654
46a 675
46b 693
47a 714
47b 735-750, 781-784
48a 785
48b 805-809, 751-766
49a 767-770; 838/839 (=DMZ); 771-780, 810-815
49b 816
50a 837
50b 857
51a 878
51b 898
52a 918
52b 937
53a 957
53b 978
54a 998
54b 1018
55a 1039
55b 1061
56a 1082-1092; Dāsitān-ı muḥārebe-i İskender bā Dārāb ve hezīmet yāften-i Dārāb; 1099-1106
56b 1107
57a 1127
57b 1148
58a 1169
58b 1190
59a 1210
59b 1231
60a 1252
60b 1273
61a 1293
61b 1313
62a 1333
62b 1354
63a 1375
63b 1395
64a 1415
64b 1435 [1. gazel]
65a 1454 [2. gazel]
65b 1473
66a 1495
66b 1516
67a 1537
67b 1558
68a 1579
68b 1600 [3. gazel]
69a 1618
69b 1639
70a 1659 [4. gazel]
70b 1679
71a 1700
71b 1721
72a 1742
72b 1763
73a 1784
73b 1805 [5. gazel]
74a 1824
74b 1845
75a 1866 [6. gazel]
75b 1885
76a 1906
76b 1927 [1933: Altı yüz daḳı bėş dāne güher]
77a 1947
77b 1967
78a 1988
78b 2008
79a 2030
79b 2051
80a 2072
80b 2093
81a 2114
81b 2135

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

82a 2155
82b 2175
83a 2196
83b 2216
84a 2237
84b 2256
85a 2277
85b 2298
86a 2319
86b 2340
87a 2359
87b 2371
88a 2385
88b 2403
89a 2423
89b 2443
90a 2463
90b 2483
91a 2504
91b 2524
92a 2544
92b 2564
93a 2583
93b 2602
94a 2622
94b 2643
95a 2664
95b 2684
96a 2700
96b 2718
97a 2737
97b 2757
98a 2777
98b 2797
99a 2817
99b 2837
100a 2857
100b 2878
101a 2899
101b 2919
102a 2939
102b 2958 gözdür, TZ göz ü
103a 2978
103b 2998
104a 3019
104b 3040
105a 3060
105b 3080
106a 3100
106b 3120
107a 3141
107b 3162
108a 3179
108b 3199
109a 3218
109b 3237
110a 3256
110b 3274
111a 3293
111b 3312
112a 3330
112b 3348
113a 3367
113b 3384
114a 3402
114b 3420
115a 3441
115b 3461
116a 3479
116b 3499
117a 3519
117b 3540
118a 3561
118b 3582
119a 3602
119b 3621
120a 3642
120b 3663

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

121a 3683
121b 3703
122a 3723
122b 3742
123a 3762
123b 3782
124a 3803
124b 3822
125a 3842
125b 3863
126a 3884
126b 3904
127a 3924
127b 3944
128a 3965
128b 3985
129a 4006
129b 4026
130a 4047
130b 4067
131a 4088 A **ėtdi ⁀anda**, CT ḳıldı ⁀anda, BDHMQZ **eyledi**
131b 4109
132a 4129
132b 4149
133a 4169
133b 4190
134a 4211
134b 4230
135a 4249
135b 4270
136a 4290
136b 4310
137a 4330
137b 4349
138a 4369
138b 4389
139a 4410
130b 4430
140a 4449
140b 4467
141a 4486
141b 4500
142a 4520
142b 4540
143a 4561
143b 4582
144a 4601
144b 4622 ACH getürüp ... buyura / Bī-amān cellāda ki ⁀anı öldüre, BDMQZ öŋine ... getüre / Buyura cellāda kim boynın ura, T getürdüp ... buyura / Bī-amān cellādı ki boynun ura
145a 4643
145b 4664
146a 4685
146b 4706
147a 4727
147b 4748
148a 4769
148b 4789
149a 4809
149b 4829-4845; Eklenti 12: 1-4
150a Eklenti 12: 5-22; 4847-4849
[Eklenti 12: 17 DZ Ol aradan Baḥr-ı Ḥavrān'a girür, Q Oradan Ārān u Tarḫān'a varur, T Oradan Allān u Bercān'a gėder; 18 T (krş. D) Pes Heraḳlīyile İstanbul'ı ol / Dutup ėder bir cānnibden ġarba yol; 19 Z aḳar, DT ėrer, Q gėder]
150b 4850
[4858 ACHT Bī-vefādur ġāyet ü nā-pāyidār, BDQZ Ḳalası degül bu resme pāyidār**]**
151a 4872
151b 4893
152a 4913/4914 (=BDHMQZ)
152b 4933
153a 4953
153b 4974

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

154a 4994
154b 5013
155a 5033
155b 5053
156a 5074
156b 5094
157a 5114
157b 5134
158a 5155
158b 5174
159a 5192
159b 5213 Degşürüp İblīs bir gün ṣūretin, T Degşüriben bir gün İblīs ṣūretin
160a 5233
160b 5253
161a 5273
161b 5293
162a 5314
162b 5334
163a 5355
163b 5374
164a 5393
164b 5413
165a 5432
165b 5452
166a 5473
166b 5492
167a 5513
167b 5534
168a 5554
168b 5575
169a 5594
169b 5612
170a 5634-5638; + 3 beyit; Reften-i İsfendiyār be-fetḥ-i Heft-ḫon; 5639-5650
170b 5651
171a 5671
171b 5692
172a 5712
172b 5732
173a 5756
173b 5774
174a 5793
174b 5813
175a 5833
175b 5851
176a 5871
176b 5889
177a 5908
177b 5928
178a 5948
178b 5966
179a 5986
179b 6004
180a 6024
180b 6044-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6619
181a 6620
181b 6636
182a 6653
182b 6673
183a 6691
183b 6712
184a 6731
184b 6751
185a 6770
185b 6787
186a 6806
186b 6826
187a 6847
187b 6866
188a 6885
188b 6904
189a 6925 ACH olmaz anı ėtse, B ki ⁀olmaz ėtmek anı, DQZ ėtmek olmaz anı, MT ki ⁀ėtmek olmaz anı
189b 6944
190a 6962

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

190b 6980
191a 6997
191b 7017 ACH çünki geçdi ⁀altı ⁀ay temām, M geçdi cüvān altı ay temām, BD geçicek altı ⁀ay temām, T çünki geçdi altı ay; nīk-nām, BD imām, T reh-nümāy
192a 7035
192b 7054
193a 7072
193b 7088
194a 7105
194b 7122
195a 7142
195b 7163
196a 7182
196b 7203
197a 7223
197b 7243
198a 7264
198b 7285
199a 7304
199b 7323
200a 7344
200b 7365
201a 7384
201b 7404-7423
202a 7504 ACDHM daḫı zülfine, BQT zülfine anuŋ
202b 7524
203a 7548
203b 7567
204a 7587
204b 7607
205a 7628
205b 7648
206a 7669
206b 7689
207a 7708
207b 7728
208a 7749
208b 7770
209a 7790
209b 7811
210a 7831
210b 7851
211a 7871
211b 7891
212a 7906
212b 7925
213a 7945
213b 7965
214a 7985
214b 8005 (< D) ACH Ḳarılıḳda, BT Ḳarıduḫda, M Ḳarı olsa; AMT pūzevenglikdür, C pīzevenglikdür, B pūzeveghḫdur, D būzeveglikdür
215a 8024
215b 8043
216a 8063
216b 8083
217a 8103
217b 8123
218a 8144
218b 8166
219a 8186
219b 8206
220a 8226
220b 8246
221a 8267
221b 8288
222a 8308
222b 8328
223a 8348
223b 8369
224a 8389
224b 8410
225a 8432
225b 8452
226a 8473

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

226b 8493
227a 8513
227b 8532
228a 8552
228b 8572
229a 8593
229b 8614
230a 8634
230b 8650 [(=C) Merşiye-i Barṭūs feylesūf]
231a 8664
231b 8679
232a 8699
232b 8718-8736

Up = Uppsala O Nov. 43 1500 civarı Şiraz

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1
2a 3
2b 5
3a 20
3b 33
4a 46-47; Ḳaṭre her ḫanda gėder ise gėder / ʿĀḳıbet ḳılur gėrü baḥra güzer, Ḳaṭre bigi rūşen ol kim seng ü ḫāk / Kim ḳabūl eyleye seni baḥr-ı pāk; 203-210
4b 212
5a 226-229; 172-176, 178-179
5b 236
6a 249
6b 263 Çil … ü *dāl*, Up Çin … *āl*
7a 276
7b 290
8a 304 Fikriyile, Up Fikret ile
8b 317-329, Geldi Ḳayṣer çün savaşa bī-gümān / Varanuŋ dutsaḫı oldı der zemān
9a 370-371; **resim**; 372-373
9b 374
10a 388
10b 402
11a 416
11b 429
12a 444
12b 459
13a 471
13b 486
14a 500 Ki ⁀ altı, MQUp Altı; çün şeref yėrin alur, Up (krş. M) çünki burcında olur
14b 514-528

[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]

15a 546-553; 48-49, 52-55
15b 56
16a 68
16b 83
17a 96
17b 112
18a 124
18b 138
19a 150
19b 163-171; 554-557
20a 558
20b 572
21a 585
21b 597
22a 608
22b 620
23a 633-642

[varaklar eksik, resim için çıkartılmış?]

23b 684
24a 696
24b 710
25a 724
25b 739
26a 751
26b 765
27a 779

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

27b 794
28a 807
28b 821
29a 835
29b 848
30a 862
30b 876
31a 889
31b 903
32a 917
32b 930
33a 944-945; **resim**; 946-947
33b 948 ʿayān ... beyān, QUp beyān ... ʿayān
34a 961
34b 977
35a 993
35b 1006
36a 1019
36b 1033
37a 1046
37b 1061-1063; **resim**; 1064
38a 1065-1074
38b 1082
39a 1096
39b 1109
40a 1122
40b 1136
41a 1151
41b 1167
42a 1184
42b 1199
43a 1212
43b 1226
44a 1241
44b 1255
45a 1262; **resim**; 1263
45b 1266
46a 1279
46b 1293
47a 1306
47b 1321
48a 1336
48b 1349
49a 1363
49b 1377
50a 1392
50b 1405
51a 1421
51b 1434 [1. gazel]
52a 1443; **resim**; 1445-1446, 1448-1449
52b 1453 [2. gazel]
53a 1468
53b 1477
54a 1491
54b 1507 AB sūḳından, C sūḳında, D şevḳından, QUp şevḳında
55a 1522
55b 1536
56a 1550 Ulu giçiye ḳamu niʿmet, QUp Uluya giçiye niʿmet ol
56b 1565
57a 1581
57b 1598 (=Q) [3. gazel]
58a 1612
58b 1626
59a 1643
59b 1657 [4. gazel]
60a 1669
60b 1684
61a 1698
61b 1711
62a 1726
62b 1740; **resim**; 1741-1743
63a 1744
63b 1762
64a 1778
64b 1796

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

65a 1811 [5. gazel]
65b 1826
66a 1838
66b 1851 [1865-1869 < QUp]
67a 1871 [6. gazel]
67b 1883
68a 1903
68b 1917
69a 1931 [1933 Bėş yüz yėtmiş iki dāne güher]
69b 1945
70a 1958
70b 1972
71a 1986
71b 1999
72a 2013
72b 2025
73a 2039
73b 2053
74a 2067
74b 2084
75a 2098
75b 2112
76a 2130
76b 2145
77a 2158
77b 2171
78a 2186
78b 2200-2206; 2266-2271
79a 2271
79b 2285
80a 2308
80b 2321
81a 2335
81b 2349
82a 2364
82b 2378
83a 2391
83b 2399 Tā biline, QUp Ḳābiline
84a 2411
84b 2423
85a 2435
85b 2447
86a 2460
86b 2473 Ẕü'l-celāl ... māh u sāl, QUp Kirdigār ... bī-ḳarār -2481, 2486-2490
87a 2491
87b 2505
88a 2518
88b 2532
89a 2545
89b 2559
90a 2573
90b 2586
91a 2600
91b 2612 ACM arḳ, D arḫ, B cūy, Q altı, Up üç
92a 2627
92b 2643
93a 2657
93b 2672
94a 2685
94b 2696
95a 2707
95b 2721
96a 2734
96b 2750
97a 2762
97b 2775
98a 2788
98b 2802
99a 2816
99b 2829 issi, H ehli, QUpZ işi
100a 2846
100b 2859-2867, 2873-2879
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
101a 2900
101b 2913

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

102a 2926
102b 2940
103a 2953
103b 2972
104a 2984
104b 2998
105a 3014
105b 3028-3033
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
106a 3054
106b 3068
107a 3082
107b 3097
108a 3110
108b 3126
109a 3140
109b 3155
110a 3168
110b 3181
111a 3194
111b 3208
112a 3220
112b 3234
113a 3246
113b 3259
114a 3273
114b 3285-3290; 3305-3312
115a 3313
115b 3326
116a 3338
116b 3350 bir ḥayvān var, QUp ḥayvān vardur
117a 3364
117b 3376
118a 3395
118b 3409
119a 3420
119b 3434
120a 3447 Çün dolanamazdı, Q Çünki duramazdı, Up Çünki düzemezdi
120b 3458-3471
121a 3483
121b 3497-3510
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
122a 3529
122b 3542
123a 3556
123b 3571 ḫalḳa olmaya nīkī- (MZ nīkū-) şinās, B olmaya ḫalḳa nīk-şinās, QUp ol olmaya ḫalḳa ḥaḳ-
124a 3586
124b 3598
125a 3611
125b 3624
126a 3638
126b 3653
127a 3667
127b 3680
128a 3695
128b 3707
129a 3722 Bāḳi-i encüm bulurlar lā-muḥāl, QUp Bāḳi encüm nėçesi bulur mecāl
129b 3736
130a 3749
130b 3762
131a 3775
131b 3791
132a 3807
132b 3822
133a 3836
133b 3849
134a 3864
134b 3878
135a 3894
135b 3907
136a 3921
136b 3934
137a 3948

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

137b 3960; **resim**; 3961-3962, 3962/3963 (=BDHMZ)
138a 3963
138b 3976
139a 3992
139b 4006
140a 4019
140b 4033
141a 4048 Gėrü, QUp Böyle
141b 4061
142a 4075
142b 4090
143a 4107
143b 4120
144a 4133
144b 4146-4159
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
145a 4172
145b 4185
146a 4204
146b 4216
147a 4231
147b 4246 artuḳdan ne kim var, QUp özge ne ki vardur
148a 4263
148b 4278
149a 4292
149b 4306
150a 4319
150b 4334
151a 4348
151b 4360-4362; **resim**; 4363-4364
152a 4365
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
158b 4378
159a 4392
159b 4406 mekr, QUp fikr
160a 4419
160b 4433
161a 4447
161b 4461
162a 4474
162b 4486 içinde, QUp içre daḫı
163a 4498
163b 4510
164a 4523
164b 4537
165a 4550
165b 4563
166a 4577
166b 4591
167a 4604; 4620-4633
167b 4634
168a 4647
168b 4662
169a 4676
169b 4690-4703
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
170a 4725
170b 4738
171a 4753
171b 4766
172a 4779 vėren … Ola ol, QUp vėrme … Kim ola
172b 4793 gizle, DZ cehd ėt, QUp saḫla
173a 4806
173b 4820 Anja göre artar, QUp Daḫı artar anda
174a 4833-4845; Eklenti 12: 1
174b Eklenti 12: 2-12
175a Eklenti 12: 13-21; 4847
175b 4848
176a 4860
176b 4875
177a 4889
177b 4901-4902, 4904; **resim**; 4905-4906
178a 4907

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

178b 4919 Ki ‿eyde şāha ḳanḳı, QUp Kim dėye kim ḫansı
179a 4932
179b 4944
180a 4959
180b 4973
181a 4986
181b 5001
182a 5014
182b 5027/5028 (=DHMQZ)
183a 5041
183b 5059
184a 5074
184b 5087-5092; **resim**; 5093
185a 5094
185b 5107
186a 5121
186b 5134-5137; Eklenti 13: 1-11
187a Eklenti 13: 12-14; 5152-5161
187b 5162
188a 5175
188b 5188
189a 5204
189b 5217
190a 5231
190b 5245 işbu sözi kim, QUp kim uşbu sözi; ol zemān, Up bī-gümān
191a 5259
191b 5273
192a 5287
192b 5299
193a 5313
193b 5325/5326 (=Q)
194a 5339
194b 5356
195a 5365
195b 5378
196a 5390
196b 5404
197a 5416
197b 5429
198a 5443
198b 5456
199a 5470
199b 5483
200a 5495, 5497-5499; **resim**; 5500
200b 5501
201a 5517
201b 5531
202a 5545
202b 5559
203a 5573
203b 5587
204a 5599
204b 5613
205a 5626
205b 5639
206a 5653
206b 5667-5681
[bir varak eksik, resim için çıkartılmış?]
207a 5699
207b 5714
208a 5728
208b 5738-5745, 5752-5756 [5740 Mīr Sülmān, H Mīr Süleymān, QUp Çün Süleymān]
209a 5757-5769
209b 5770 Oldı Dārā'yı çü, QUp Çünki Dārā'yı bu
210a 5784
210b 5797
211a 5812
211b 5825
212a 5839
212b 5852 Atadan, Up Anneden
213a 5866
213b 5878
214a 5889

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

214b 5901
215a 5914
215b 5927
216a 5941
216b 5956
217a 5969
217b 5982
218a 5995
218b 6009
219a 6022
219b 6037
220a 6050-6057; [Mevlid bölümü yok]; (krş. 6616) Gökde ola vü ger yėrde ecel / Tiz ėrer şeksiz aŋa tīr-i ecel; 6617-6618
220b 6621; 6620 ʿalāyimden ki görmişdi, Q ʿalāmetler ki olmışdı; 6619, 6623-6630
221a 6631
221b 6645
222a 6657
222b 6670
223a 6682
223b 6694
224a 6709
224b 6722
225a 6736
225b 6750
226a 6762
226b 6774
227a 6786
227b 6798
228a 6811
228b 6825
229a 6839
229b 6853
230a 6866
230b 6878
231a 6891-6894; On yıl u bir ay ola ol temām / Ḳırḳ sekiz yıl ʿömri ola anuŋ temām, Çünki hicretden yüz altmış yıl ola / Öle Mehdī yėrini Hādī ala; 6909-6918
231b 6918/6919 (=DQZ)
232a 6926
232b 6939/6940 (=DQZ) -6952; Eklenti 17: 1-2
233a Eklenti 17: 3-16
233b Eklenti 17: 17-28; 6953-6954 (=DQZ)
234a 6955 (=DQZ)
234b 6970
235a 6987/6988 (=DQZ)
235b 7023
236a 7037 (=DQZ)
236b 7059 (=DQZ)
237a 7078 (=DQZ)
237b 7120 (=DZ) -7123, 7129-7135 (=Z); [7136-7888 < UpZ]; 7889 (=Z)
238a 7889/7890 (=Z)
238b 7908, 7908/7909 (=DMZ); [7909-7960 < UpZ]; 7961-7970, 7970/7971 (=DZ), 7979-7980, 7983
239a 7982, 7984-7992, 8009-8011
239b 8012-8019, 8022, 8024-8027
240a 8028
240b 8042
241a 8059
241b 8073
242a 8088
242b 8108
243a 8122
243b 8140, 8149-8159, 8162-8163
244a 8164-8168, 8181-8188
244b 8189-8192, 8198-8200, 8220-8226
245a 8229-8241, 8251
245b 8272, 8274, 8278-8279, 8282, 8284, 8286-8288, 8292 (=Q) -8295
246a 8296
246b 8311
247a 8324
247b 8340
248a 8357
248b 8374

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

249a 8388-8399; (krş. QZ) Bes oradan yöriyüp şāh-ı cihān / Rāst ḳıldı cānib-i şarḳa ʿinān; 8434-8437
249b 8438
250a 8455
250b 8475
251a 8489
251b 8502 Gėtdiler ẓulmet içinde, QUp Gezdiler ẓulmet içine
252a 8515
252b 8529 Ortada, QUp Orada
253a 8542
253b 8555
254a 8571
254b 8585
255a 8600
255b 8615
256a 8630
256b 8645
257a 8659
257b 8673
258a 8686/8687 (=DQZ)
258b 8705
259a 8728-8752

W = Baltimore, Walters

W664 891/1486 Halep

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b
2a
2b 1-6, 12, 7-11, 13
3a 14-16, 19, 21-31
3b 32 [35 elünde, W önünde]
4a 49 cennet ü eşcār, QW cennetü'l-eşcār
4b 64 [71 W ⸗; 75 Kimden olmışdur bu, DQW Kimden olur (Q oldı) uşbu (W işbu)]
5a 80-89, 93b 93a, 90b 90a, 91-92, 94-96
5b 97-98, 105-117
6a 118 [131 <]
6b 136
7a 153
7b 171
8a 188
8b 204
9a 221-235, 236a / (krş. D) Bu küdūret gėde vü nūr olasın; Gendüni yitür ki Anı bulasın / 236b; 236/237 = MQ
9b 237
10a 253-260, 262, 264-265, 269, 274-277
10b 278
11a 294
11b 314-328
[Varaklar karışmış]
12a 601
12b 613
13a 629
13b 647-662, 664 [663-664 – HW ↲]
14a 663, 665-680 [667 Bir yėre, H Pil yėre, M Fīl-vār, QW Fīl yėre]
14b 681
15a 697
15b 714
16a 732
16b 749
17a 765
17b 786
18a 803
18b 819
19a 836
19b 851
20a 870 [*878 (krş. M) Naṣīḥat-nāmeler temām olduġın beyān eder]
20b 886
21a 902
21b 918
22a 935
22b 954
23a 971

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

23b 991-1006
[Varaklar karışmış]
24a 2988-2989, 332-345
24b 346
25a 363
25b 380-393, 397-398, 400
26a 399, 402-416
26b 417
27a 434
27b 452
28a 467
28b 484-499, 505
29a 506
29b 523-536, 538, 537
30a 543-544, 539-540, 542, 541, 545-554
30b 555-557, 558/559 (=D), 558-564, 566, 565, 567-570
31a 571
31b 586-600
[Varaklar karışmış]
32a 1007
32b 1023
33a 1039 Gėrü, DW Bes gėrü
[1046 Çün benüm ceddüm (Q cedde) ola, MZ Çün ben olam tuḫme-i, DW Behmen atamdur dedem]
33b 1056
34a 1073
34b 1089-1092, 1099-1112
35a 1113
35b 1134
36a 1151
36b 1171
37a 1189
37b 1206
38a 1226
38b 1245
39a 1260/1261 = D
39b 1279
40a 1297
40b 1313
41a 1329 [*1331 (krş. D) Ḥikāyet-i Gülşāh der miḳdār-ı süḫen güften]
41b 1347
42a 1364
42b 1381
43a 1398-1413
43b ? [bir fotoğraf eksik?]
44a ? [1. gazel?]
44b 1448-1456, 1462-1467, 1469 [2. gazel; 1463 ʿIşḳ ile yüzüŋe, W Yüzüŋe ʿışḳ ile]
45a 1468, 1457, 1470, 1458-1460, 1471-1480
45b 1481-1484, 1492, 1486-1490, 1493-1499
[Varaklar karışmış]
46a 2002
46b 2021-2037
[Varaklar karışmış]
47a 1968
47b 1984-2001
[Varaklar karışmış]
48a 1748
48b 1771
49a 1790-1793, 1804, 1795; 1794 Ṣayrunuŋ derdi, DW ʿĀşıḳuŋ ḥāli; 1796-1803, 1805-1806
49b 1807-1823 [5. gazel]
50a 1826, 1825, 1824, 1827-1833, 1835-1841
50b 1843
51a 1859 [6. gazel]
51b 1876
52a 1892
52b 1911-1929; 1932/1933 = BH
53a 1934
53b 1951-1967
[Varaklar karışmış]
54a 1710
54b 1729-1747

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

[Varaklar karışmış]

55a 1675 [1689-1691 – HQW: 1690 1691 1689]

55b 1692-1709

[Varaklar karışmış]

56a 1500

56b 1521-1536, 1539-1541

57a 1537-1538, 1542-1547, 1549-1556

57b 1558-1572, 1574

58a 1576

58b 1591 [3. gazel]

59a 1608

59b 1625

60a 1642

60b 1658-1674 [4. gazel]

[Varaklar karışmış]

61a 2038

61b 2055

62a 2072

62b 2090

63a 2108

63b 2132

64a 2150

64b 2166 [2177 Bir gögüzde iki gönül, DW İki sevgü bir gönülde]

65a 2184-2186, 2193-2207

65b 2208

66a 2224

66b 2241 Bir yère (MZ Hind'de) çün Keyd oları ḳıldı, D Keyd-i Hindī bunları çün ėtdi, W Keyd-i Hind çünkim oları ḳıldı

67a 2257-2271 [2265, 2269/2270, 2270/2271 = D]

67b 2272

68a 2290-2297, 2308-2316

68b 2317-2320; Ṣıfat-i felekiyyāt [resim yeri boş], Beyān-ı ḫullet-i Ādem; 2321-2329

69a 2330

69b 2347

70a 2363

70b 2376

71a 2391

71b 2403

72a 2419

72b 2437

73a 2453

73b 2470

74a 2490

74b 2507

75a 2524

75b 2541

76a 2559

76b 2576

77a 2594

77b 2609

78a 2626

78b 2644

79a 2659-2660, 2672-2680; 2682 Rūḥ-ı şehvānī dėdügüm bil (BHQ dėdügümdür), MZW Bir daḫı rūḥ-ı ṭabīʿīdür; 2684-2687

79b 2688

80a 2705

80b 2721

81a 2745

81b 2762-2777

[Varaklar karışmış]

82a 3027

82b 3044-3060

[Varaklar karışmış]

83a 2812 od ile hem-serdür, QW od iledür hem-ser, D odıydı aŋasız

83b 2828 Baş, H Pes, W Bes; ḫaṭāsınsuz, D belāsınsuz, W belāsuz

84a 2848

84b 2866

85a 2883

85b 2901

86a 2918-2929; 2949-2951

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

86b 2952 kim döndi, DW döndi vü -2962, 2965-2969; 4025
87a 4026-4036; 2970-2974
87b 2975
88a 2992
88b 3010-3026
[Varaklar karışmış]
89a 2778
89b 2794-2811
[Varaklar karışmış]
90a 3061 hergiz ne, WZ ne hirgiz
90b 3078
91a 3096 Varuŋı, HW Māluŋı
91b 3114
92a 3132
92b 3149
93a 3166
93b 3182
94a 3200
94b 3217-3223, 3228, 3237, 3234, 3232-3233, 3236, 3238-3240
95a 3241
95b 3258
96a 3277
96b 3293
97a 3309
97b 3325
98a 3340/3341 = DQ
98b 3356
99a 3374-3375; (krş. 3367-3376 Z)
Oradan keştīyi düzüp sāz-rāh / Hind deryāsına ḳaṣd eyledi şāh
Bir canāver oldı ṣuda ṣayd-ı dām / Ṣūreti balıḫ teni ādem temām
3377-3389
99b 3391, 3390, 3392-3396, 3398, 3397, 3399-3400; (krş. 3387-3400 Z)
Ol deŋizde bir zemān ḳılup sefer / Sāḥile sürdi gemiyi tācver
3401-3405
100a 3406 [3419 Zencebīl idi, WZ Dār-çīnī-di, D Dār-çīnī vü]
100b 3421
101a 3438-3451, 3461-3464
101b 3465 (krş D)
102a 3480
102b 3498
103a 3514
103b 3531
104a 3548-3564
104b 3570
105a 3587
105b 3603
106a 3618
106b 3635
107a 3652
107b 3669
108a 3686
108b 3702
109a 3718
109b 3736
110a 3753
110b 3769-3784/3785 (=DMZ)
111a 3789
111b 3806
112a 3823
112b 3840
113a 3856
113b 3873
114a 3890
114b 3909
115a 3924-3925 = DZ
115b 3940
116a 3957
116b 3972
117a 3989
117b 4007
118a 4024
118b 4041

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

119a 4056
119b 4069
120a 4086
120b 4103
121a 4118
121b 4142
122a 4159
122b 4178
123a 4196 herās … esās, W heres … ʿases
123b 4212
124a 4228
124b 4247
125a 4263
125b 4282
126a 4293
126b 4307
127a 4321
127b 4338
128a 4356
128b 4370
129a 4386 [4395 niʿmetdür anı ṣarf, Q niʿmetdür anı ḫarc, DWZ rāḥatdür anı ḫarc]
129b 4401
130a 4418
130b 4433
131a 4449
131b 4467
132a 4483
132b 4498
133a 4517
133b 4532
134a 4549
134b 4566
135a 4583
135b 4598-4604, 4620-4629
136a 4630
136b 4646
137a 4663
137b 4680
138a 4697
138b 4714
139a 4730
130b 4747
140a 4764
140b 4780
141a 4798
141b 4814
142a 4827
142b 4844-4845; Eklenti 12: 1-15
143a Eklenti 12: 16-22; 4847-4856
143b 4857
144a 4874
144b 4891
145a 4908
145b 4923
146a 4939
146b 4956
147a 4975
147b 4990
148a 5008
148b 5022
149a 5038-5046, 5055-5061
149b 5062
150a 5078
150b 5093/5094 = DZ
151a 5110
151b 5127-5137; Eklenti 13: 1-6
152a Eklenti 13: 7-14; 5152-5161
152b 5162
153a 5179
153b 5195
154a 5213-5221
154b 5221/5222 = DZ
155a 5238
155b 5255
156a 5275
156b 5293

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

157a 5310

157b 5326

158a 5343

158b 5361

159a 5376

159b 5391

160a 5409

160b 5423

161a 5440

161b 5455

162a 5473

162b 5488

163a 5505

163b 5524 yaşadı, QW başladı

164a 5539

164b 5555

165a 5572

165b 5587-5603, 5610-5611

166a 5612

166b 5630, 5636-5638, 5643-5655

167a 5656

167b 5676

168a 5693

168b 5710

169a 5725-5734, 5747-5750, 5752-5754

169b 5755

170a 5770

170b 5786

171a 5801

171b 5817

172a 5835

172b 5848

173a 5865/5866 = DHMQ

173b 5879-5889, 5891; (krş. 5889/5890 DZ)

Leşkeriyle yöriyüp Şeh-būr Şāh / Eyleye ol Kāẓım aʿdāyı tebāh

Ḳırılalar anuŋ elinde İyād / Ḳala andan dünyede bir eyü ad

174a Anuŋ içün kim olardan bī-gümān / Görmiş ola memleket bī-ḥad ziyān

Cāhil ü şūm u sitem-kār olalar / Müfsid ü bī-raḥm u ḫūn-ḫʷār olalar

Müfsidüŋ olur serencāmı vaḫīm / Müfsid işlerden olur cānlara bīm

Eklenti 14: 1-3, 5-7, 9-15; 5894

174b 5895

175a 4 beyit (krş. 5901-5907 DZ); 5909-5920

175b 5921

176a 5934

176b 5951

177a 5965-5969; 10 beyit (krş. 5965-5976 DZ); 5970

177b 5971

178a 5984; 3 beyit (krş. 5977-5980 DZ); 5985; 1 beyit; 5984 (DZ), 5988-5997

178b 5998-6008; 4 beyit (krş. 6007-6043 DZ); 6011-6012

179a 6013-6028, 6030 [6029-6030 – BW ↲]

179b 6029, 6031-6044

180a 6045-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6618

180b 6619

181a 6633-6637; Eklenti 15: 3-15

181b Eklenti 15: 16-31

182a Eklenti 15: 32; 6638-6650 [6640 = BM]

182b 6651 On yıl u altı çün velī ola ol / Bir ḳul elinde şehādet bula ol -6654; 1 beyit; 6663-6672

183a 6673

183b 6693

184a 6710-6724; Eklenti 16: 1

184b Eklenti 16: 2-8; 6725-6733

185a 6734

185b 6749-6755, 6754/6755 = DZ, 6766-6771 (=DZ), 6756-6759, 6766

186a 6767

186b 6780

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

187a 6798-6810; (krş. 6808-6809 DZ)

Bir sipāh ola anuŋ ḳatında cemʿ / Ėde anlaruŋla dėrseŋ kūh ḳamʿ

187b 6811

188a 6827/6828 = DZ

188b 6843-6851/6852 (=DZ)

189a 6852-6861 (=DZ)

189b 6861

190a 6873

190b 6887

191a 6899

191b 6915

192a 6924

192b 6940-6952

193a Eklenti 17: 1-17

193b 17: 18-28; 6953-6956/6957 (=DQZ)

194a 6957

194b 6971

195a 6985

195b 7000

196a 7017

196b 7031

197a 7044-7057; (krş. 7054-7057 DQZ)

Bula dīn bāzārı ʿahdinde revāc / Ser-firāz u vücūdı hem bile tāc

ʿĀḳil ü dīn-dār u hem kāmil ola / Pür-dil ü cömerd ü hem ʿāmil ola

197b Ḫalḳ anuŋ ʿahdinde dilşād olalar / Al-i Selcük aŋa münḳād olalar

7058-7072

198a (krş. 7073-7074 DZ) Şāh olan gerek k'ola fikri ṣavāb/ Tā ki mülk erkānı olmaya ḫarāb

198b 7087

199a 7103

199b 7120

200a 7136/7137 = HM; Muʿtaşım Bi'llāh ʿAbbāsīlerüŋ / Pes ḫilāfet ehline ol oldı ṣoŋ; 7168-7170, 7137-7148

200b 7149-7167, 7177-7178

201a 7179

201b 7197

202a 7213

202b 7234

203a 7251

203b 7270

204a 7289

204b 7309-7325

205a 7334

205b 7353

206a 7374

206b 7393

207a 7410

207b 7427

208a 7449

208b 7467

209a 7484

209b 7501, 7508-7509, 7512-7526

210a 7527

210b 7545

211a 7562

211b 7583

212a 7604

212b 7622

213a 7640

213b 7658

214a 7676

214b 7695

215a 7714

215b 7732

216a 7749

216b 7768

217a 7786

217b 7804

218a 7821

218b 7837

219a 7856-7861; Ḥikāyet-i İskender: (krş. 7888/7889 M, 7889 Z, 7889/7890 HMZ)

TÜBA Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences www.tuba.gov.tr

Gėrü İskender sözini ėdelüm / ʿĀḳıbet noldı aŋa şerḥ ėdelüm

Bu sözi çünkim işitdi tācver / Ḫāṭırına düşdi yü[z] dürlü ḫaber

Dėdi Ḫıżr'a gėrü ėy dānā-yı rāz / Kim ḥaḳīḳātdür ḳatuŋda her mecāz

Bunı daḫı rūşen ėt ḳılma nihān / Kim ḫilāfet gėdicek işbu cihān

Nolısardur ḥāl u mülk ü rūzıgār / Luṭfi ḳıl bildürgil ėy dānā-yı kār

Dėdi Ḫıżr aŋa ki ėy şāh-ı cihān / Eydeyim diŋlegil aḥvāli beyān

Ṭola ucdan uca ʿālem şeyṭanat / Ṭutmaya ⁀ andan ṣoŋra revnaḳ salṭanat

Şöyle kim gerek riyāset ḳalmaya / Pāẕişehlerde siyāset ḳalmaya

7892, 7891

219b 7899/7900 = Z

220a 7912

220b 7932

221a 7951

221b 7969

222a 7984

222b 8000

223a 8015

223b 8032

224a 8048

224b 8063

225a 8080

225b 8096

226a 8112

226b 8128/8129 = DZ

227a 8145

227b 8164

228a 8182

228b 8199

229a 8216

229b 8232-8244; 4 beyit

230a 1 beyit; 8246 Her neye kim var durur, DW Ḳamu nesneye ki var

230b 8265

231a 8283-8288, 8292-8301

231b 8302

232a 8318

232b 8336

233a 8352

233b 8369

234a 8385

234b 8400

235a 8418

235b 8434

236a 8451

236b 8468

237a 8485

237b 8501

238a 8515

238b 8531

239a 8548

239b 8565

240a 8581

240b 8598

241a 8615

241b 8634

242a 8650

242b 8667

243a 8685

243b 8703

244a 8720

244b 8735-8752

245a 4 beyit; colophon

Y = Kudüs, İsrael Milli Kütüphanesi, Yahuda Ar. 1114 924/1518-19 Şiraz

Varak no. Varaktaki ilk beyit no. (tenkitli metin)

1b 1-3a

2a 3b-5b

2b 6

3a 22

3b 34

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

4a	47/48 = Q
4b	61
5a	75
5b	90-106
6a	+ 7 beyit; 107-112
6b	113
7a	126
7b	141
8a	154
8b	167
9a	180
9b	195
10a	209
10b	224
11a	238
11b	251
12a	266
12b	282-291 (291: krş. Z); Eklenti 2: 1-3 + 1 beyit
13a	Eklenti 2: 4-18
13b	292-306
14a	Eklenti 2: 19, 22-26; Āġāz-ı kitāb-ı İskender-nāme; 307-309, 313-315, 310-311
14b	312
15a	329
15b	344-358
	[Varaklar eksik = 359-516. beyit]
16a	517-530 (529 <QY)
16b	531 (=DMZ; <Q)
17a	545
17b	559
18a	568
18b	582
19a	596
19b	606
20a	619
20b	633
21a	648, 662, 664-665, 669-678
21b	679, 647-653, 680-686
22a	687-701 (699 < QY)
22b	702
23a	717
23b	731
24a	745
24b	760
25a	775
25b	790
26a	804
26b	818
27a	833
27b	847
28a	862-877
28b	? [fotoğraf eksik]
29a	?
29b	906
30a	920
30b	934
31a	949
31b	963
32a	980
32b	995 ACD vėrbinmek (D bėrbinmek) gerek, BHMZ vėrbimek gerek, QY gerek kim gele
33a	1009
33b	1023
34a	1039
34b	1053
35a	1062-1063; **Resim**; 1064
35b	1065
36a	1083
36b	1098
37a	1112
37b	1126
38a	1142
38b	1158
39a	1173
39b	1188

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

40a 1203
40b 1217
41a 1233
41b 1249-1261
42a ? – Metin ve resim bir kağıtla örtülmüş (krş. Q, Dara'nın ölümü)
42b 1265
43a 1279
43b 1294
44a 1308
44b 1322 [1330 < QY]
45a 1338
45b 1352
46a 1367
46b 1383
47a 1398
47b 1414
48a 1429 Cānı Ol'dur kim vėrür gėrü alur / Daḫı dürlü söz dėyen kāfir olur, Y Cān anuŋdur kim vėrür gėrü alur / İʿtirāż anuŋ işine küfr olur [1. gazel yok]
48b 1443-1336; **Resim**; 1447
49a 1448 [1457-1461 < BY] [2. gazel yok]
49b 1467
50a 1477
50b 1492
51a 1507
51b 1524
52a 1541
52b 1556
53a 1571
53b 1586 [3. gazel]
54a 1601
54b 1616
55a 1631
55b 1645
56a Ġazel güften-i Gülşāh [4. gazel]; 1659
56b 1673
57a 1690
57b 1704
58a 1718
58b 1731
59a 1748 [1758 Anda, QY Ḫanda; Ḫod ḥaḳīḳī ʿışḳ bu resme, HQY Ol ḥaḳīḳī ʿışḳ ḫod böyle]
59b 1767
60a 1784
60b 1802 [5. gazel]
61a 1817
61b 1832
62a 1846
62b 1861 [6. gazel]
63a 1880
63b 1901-1904; **Resim**
64a 1905
64b 1920
65a 1933 Bėş yüz yėtmiş iki dāne güher; ʿAzm kerden-i İskender be-Hind; 1934
65b 1949
66a 1963 gelse ... olsa, QY girse ... ola
66b 1977
67a 1992
67b 2006
68a 2021
68b 2035 āb u şarāb ... vü ne āb, QY āb-ı ḥayāt ... ne nebāt
69a 2050
69b 2065
70a 2084
70b 2099
71a 2114
71b 2133
72a 2148
72b 2162
73a 2176
73b 2192
74a 2206
74b 2225
75a 2241

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

75b 2255
76a 2270
76b 2284-2298 [2299-2307 < QY]
77a 2308-2309; Der beyān-ı çehār erkān-ı tebāyiʿ [krş. Q: ṭāliʿ!]; 2310-2321
77b 2322
78a 2337
78b 2353
79a 2364
79b 2375
80a 2387
80b 2396
81a 2409
81b 2422
82a 2435
82b 2448
83a 2462
83b 2476
84a 2495
84b 2509
85a 2524
85b 2537
86a 2551
86b 2567
87a 2581
87b 2595
88a 2609
88b 2625
89a 2640
89b 2655
90a 2671
90b 2684
91a 2696
91b 2707
92a 2721
92b 2735
93a 2751
93b 2764
94a 2778
94b 2792 Sāz-zen, D Sāzdan, Y Nağme-zen
95a 2807
95b 2821
96a 2838 [2839 Boyanur, QY Boyavuz]
96b 2853
97a 2867
97b 2882
98a 2897
98b 2908; **Resim**; 2909
99a 2910
99b 2923
100a 2938
100b 2952
101a 2968
101b 2982
102a 2996 AC Yöridi (C Yörüdi) leşkerle vü, BDHMZ Yöridi (HZ Yörüdi) leşkerler ü, QY İki leşker yöriyip
102b 3011
103a 3027
103b 3042
104a 3058
104b 3072
105a 3087
105b 3101
106a 3116
106b 3131
107a 3145-3146; **Resim**; 3147
107b 3148 Ol, DZ K'ol, QY Kim
108a 3163
108b 3176
109a 3190
109b 3204
110a 3218-3230
110b ? [fotoğraf eksik]
111a ?
111b 3260
112a 3274

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

112b 3288-3290, 3305-3307 [3291-3304 (cezīre-i Vāḳvāḳ): < Y; 3306 Aŋlaya, Q Aŋlagil; 3308 Kim, Q Çün]

113a 3316

113b 3331-3340; 3340/3341 = DQ

114a 3341

114b 3353

115a 3367

115b 3380

116a 3396

116b 3410

117a 3423

117b 3437

118a 3452

118b 3468

119a 3482

119b 3496

120a 3510

120b 3525

121a 3538

121b 3553

122a 3568

122b 3583 Sėnüŋ oldur ki ⁀ uydurasın ... olmaz saŋa uyan, QY Saŋa oldur k'ėt-düresin ... olmazsa oyandur

123a 3596

123b 3610

124a 3624

124b 3639

125a 3654

125b 3669

126a 3683

126b Beyān-ı temṯīl ve ḫātime-i dāsitān; 3700

127a 3713

127b 3729

128a 3743

128b 3757

129a 3773-3780, 3788-3794

129b 3796

130a 3811

130b 3825

131a 3841-3855

131b ?

132a ?

132b 3889

133a Resīden-i İskender be-vilāyet-i Taġarġu; 3904

133b 3918

134a 3932

134b 3947

135a 3960; **Resim**; 3961

135b 3962

136a 3975

136b 3990

137a 4005

137b 4019

138a 4034

138b 4049

139a 4062/4063 = Q; 4063

139b 4077

140a 4091 Līki ol vaḳtin, DZ Līki ṭıfl idi, QY Oġlan idi vü

140b 4106

141a 4120

141b 4134-4136; **Resim**; 4137

142a 4138

142b 4152

143a 4167

143b 4181

144a 4198

144b 4212

145a 4225

145b 4240

146a 4254

146b 4269

147a 4285

147b 4298 Bėş biŋ, QY Bėş yüz, DZ Dört yüz

TÜBA TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ TURKISH ACADEMY OF SCIENCES www.tuba.gov.tr

148a 4313
148b 4327
149a 4341
149b 4355
150a 4369
150b 4383
151a 4398
151b 4412
152a 4427
152b 4442 Kime ümīẕ oldı ise, Q Ümmīd oldıyise kimse
153a 4456
153b 4471
154a 4486
154b 4498
155a 4511
155b 4525
156a 4540
156b 4555
157a 4568
157b 4582
158a 4596-4604, 4620-4625
158b 4626
159a 4640
159b 4655
160a 4671
160b 4686
161a 4697
161b 4708-4709; **Resim**; 4710
162a 4711
162b 4726
163a 4740
163b 4755
164a 4769
164b 4783
165a 4794
165b 4808
166a 4823
166b 4837-4845; Eklenti 12: 1-4
[4837 Daḫı mülk, QY Belki daḫı; sebebden, Q sebebde, Y hevesden]
167a Eklenti 12: 5-15
167b Eklenti 12: 16-17, 19-21; 4847-4852
168a 4853
168b 4868
169a 4883
169b 4898
170a 4913
170b 4926
171a 4940
171b 4954
172a 4969
172b 4984
173a 5002
173b 5017 Mār durur māl, QY Māl durur mār
174a 5031
174b 5051
175a 5066
175b 5079
176a 5094
176b 5108
177a 5123
177b 5137; Eklenti 13: 1-14
[Varaklar eksik = 5152-5325. beyit; resim için çıkartılmış olabilir? (krş. M Cemşīd ile İdrīs, 5165'te; Ḍaḥḥāk ile gençler, 5230'da; Ḍaḥḥāk Demavend dağına götürülür, 5292'de.]
178a 5326
178b 5341
179a 5356
179b 5366
180a 5379
180b 5393
181a 5408
181b 5421
182a 5435

TÜBA
Türkiye Bilimler Akademisi
Turkish Academy of Sciences
www.tuba.gov.tr

182b 5448
183a 5463
183b 5478
184a 5492
184b 5507
185a 5524
185b 5539
186a 5553
186b 5568
187a 5584
187b 5595
188a 5609 Urmadıysa, QY Ėrmediyse
188b 5623
189a 5638
189b 5652
190a 5667
190b 5682
191a 5695-5698; **Resim**
191b 5699
192a 5714
192b 5727-5734, 5747-5750, 5735-5736
193a 5737-5745; Temṯīl ve mev'iża; 5752, 5754-5756
193b 5757
194a 5771
194b 5786
195a 5800
195b 5816-5829
[varaklar eksik, resim için çıkartılmış olabilir?]
196a 5997
196b 6011
197a 6026
197b 6042
198a 6055-6057; [Mevlid bölümü yok]; 6616-6624
198b 6625
199a 6638
199b 6660
200a 6673
200b 6685
201a 6700
201b 6714
202a 6730
202b 6745
203a 6758 İki yıl, QY Bir yıl u
203b 6772
204a 6784
204b 6797
205a 6811 Ura, QY Ėde
205b 6826
206a 6841
206b 6855
207a 6869
207b 6882
208a 6895 (6894/6909) = DQZ; 6909-6918; 6918/6919 = DQZ
208b 6919
209a 6936
209b Eklenti 17: 1-16
210a Eklenti 17: 17-27; 6953-6955 = DQZ
210b 6956
211a 6973-6990 [6982 İki yıl ṭoḳuz ay, Q İki ay doḳuz yıl]
211b 6991-7001 (=Q); 7022-7028
212a 7029-7043 (=DQZ)
212b 7044, 7053-7068
213a Ḳādirün Bi'llāh ...; 7069-7095
213b 7096
214a 7133-7135 = DZ; [7136-7888 < YZ]; 7889-7899 = Z
214b 7900-7906 = Z, 7907-7908, [7909-7960 < YZ], 7961, 7966 = DZ, 7967-7968, 7968/7969 = D, 7969-7970, 7970/7971= DZ
215a 7979-7980, 7983-7992, 8009-8010
215b 8011
216a 8028
216b 8043

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

217a 8061

217b 8076

218a 8094

218b 8114

219a 8128/8129 = DZ, 8132-8140, 8149-8156

219b 8157-8168; [8169-8180 < QYZ]; Pürsīden-i Sikender aḥvāl-i selāṭīn-i Mekke (=Q); 8182-8184

220a 8185-8192, 8198-8200; 8201-8219 < QYZ; 8220-8223

220b 8224

221a 8241, 8251, 8272-8294

221b 8295

222a 8311

222b 8327

223a 8343

223b 8360

224a 8378

224b 8395/8396 DQZ Ḳanı, Y Fānī; 8398-8399; [8400-8432 – QYZ: Bes buradan (QY Pes oradan) yöriyüp şāh-ı cihān / Rāst ḳıldı cānib-i şarḳa ʿinān]; 8433-8443

225a 8444

225b 8463 [8469-8474 – Q: 8469a 8474b]

226a 8483

226b 8497

227a 8511

227b 8527

228a 8540

228b 8554

229a 8571

229b 8586

230a 8598-8599; **Resim**; 8600

230b 8601

231a 8616

231b 8633

232a 8646

232b 8656

233a 8666

233b 8678

234a 8692

234b 8707

235a 8723

235b 8739

236a 8749

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES
www.tuba.gov.tr

İskendernâme Türk dili ve edebiyatı araştırmaları açısından taşıdığı önemin yanı sıra bilim tarihi ve Türk kültür tarihi için anahtar bir eserdir. Bu eser hem bir dünya fatihinin anlatısı hem ideal bir hükümdar portresi hem kısa bir ahlak öğretisi hem de bir bilimler ansiklopedisidir. Eserde, İskender'in doğu edebiyatlarında efsaneleşmiş yaşamı yanında "din", "tasavvuf", "ahlâk", "felsefe", "coğrafya", "astronomi", "tıp", "siyaset" ve "tarih" konuları da işlenir. Ahmedî'nin "Büyük İskender Hikâyeleri" geleneğindeki başlıca yeniliği, İskender'in bilgi arayışında tarihi, bilimlerden biri olarak kabul ettiğini gösteren yönüdür. İskender'in bakış açısına göre tarih, geçmişin yanı sıra geleceği de içerir.

İskendernâme, kaleme alındıktan sonra Osmanlı'da ve Türkçe konuşan diğer topluluklar arasında topladığı beğeniyi uzun zaman muhafaza etmiştir. Bu yönüyle eser, on beşinci ve on altıncı yüzyıllar boyunca İran'da, Orta Asya'da, Anadolu'da ve Mısır'da defalarca kopyalanmış ve resmedilmiştir. Eserin günümüze 100 civarında nüshası ulaşmış ve bunlardan 25'i de çeşitli minyatürlerle süslenmiştir.

Elinizdeki kitap, *İskendernâme*'nin "sekiz önemli nüshasını" merkeze alarak hazırlanan karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu yönüyle eser, *İskendernâme*'nin tenkitli ilk edisyonu sayılabilir. Eser; tenkitli metin, karşılaştırma bölümleri ve 17 adet eklentiyle birlikte Ahmedî'nin daha önceki versiyonları hakkında okuyucuya fikir edinme imkânı veren bütün varyantlarını da içerir. Çalışmaya Serpil Bağcı'nın *İskendernâme* nüshalarının resimleri üzerine bu edisyon münasebetiyle hazırladığı yazı ve erken Osmanlı döneminde hazırlanmış zengin tasvirli bir nüshanın bütün resimleri de açıklamalarıyla birlikte eklenmiştir.

TÜRK-İSLÂM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ 29

TAKIM ISBN: 978-605-2249-59-8
9 786052 249598
ISBN: 978-605-2249-61-1
9 786052 249611

TÜBA
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ